SYNOPSIS THEOLOGIÆ DOGMATICÆ

AD MENTEM S. THOMÆ AQUINATIS
HODIERNIS MORIBUS ACCOMMODATA.

T. III.

be Deo .Sanctificante et Demuneratore

SEU

de Gratia, de Sacramentis et de Novissimis

Auctore Al). TANQUEREY

—kx—

EDITIO UNDEVICESIMA

Typis Societatis Sancti Joannis Evangelist®
DESCLÉE et SOC11
ROMÆ — TORNACI (Belg.) — PARISIIS
1922

Nova editio (1922-1923) Synopsis Theologiæ dogmatic» et moralis, necnon Brevioris Synopsis dogmatic» ct moralis, auctore AD. TaN-QUEREY.

Nihil obstat.
Issiaci die 20' Aprilis 1922.
A. BERRUÉ
Censor deputatus.

Imprimatur :
Parisiis, die 2" Mail 1922.
f BENJAMIN OCTAVIUS
Episc. Mosynopolit.

Imprimatur.
Tornaci, die 14 Julii 1922.
V. Cantineau, Vic. Gen.

©ræfatîo

in quartam Mimam nationem.

In hâc editione penitus recognitâ, mens nostra fuit, sicut in prævio volumine, ita dogmata fidei *positivis argumentis* probare ut, contra Liberalium et Modernistarum «asserta, pateat ea, licet decursu temporum explicitius declaratas non adulterata aut immutata esse; eaque secundum *philosophiam scholasticam* ita expolire, duce præsertim *Angelico Dollars,* ut eorum convenientia et cum reétâ ratione concordia animis rcite dispositis appareat.

Inter quæstiones quas speciatim recognovimus, recensere liceat *grades aftualis necessitatem et essentiam, gratia habitualis existentiam et naturam, specialem inhabitationem SS. Trinitatis in animâjusti, ordinis graties supernaturalitatem, omnium et singulorum Sacramentorum divinam institutionem, modum quo gratiam operantur, speciatim divinam institutionem Eucharisties ut sacramenti et sacrificii, philosophicas quæstiones de transsubstantiations et essentiâ sacrificii misses, btblicam doPlnnam de ceelo et inferno, necnon communionem sanctorum.*

Quâ in re cooperatores habuimus nonnullos theologiæ professores qui vivâ voce ct scriptis auxilium haud mediocre nobis benigne praestiterunt, quales sunt*R. Audrain, E. Cimctier, E.-M. Quivaslre, Λ'. de la Serre, A. Verriele et A. Viêban;* quibus gratias agere non minus æquum quam jucundum.

Ex ædibus Seminarii Issiacensis, in festo SS. Petri et Pauli, 1914.

Ad. Tanquerey.

IN UNDEVICESIMAM EDITIONEM.

In hâc editione pauca tantum emendavimus, præsertim pp. 257, 368, 400, 484-485, et quosdam recentiores auctores de rebus in hoc volumine tractatis disserentes recensemus.

Ex aedibus Seminarii Issiacensis, die 2a Julii 1921, in festo Visitationis B. Mariæ Virginis.

Ad. Tanquerey.

Præter «auctores in decursu operis allegatos, legi possunt :

H. Lamiroy, *De essentià SS. Missa sacrificii,* Lovanii, 1919.

G. Simoxs, *Le sacrifice de ia Loi nouvelle,* Bruxelles, 191S.

Emûs Card. Vax Rossum, De essentiâ sacramenti ordinis, Friburgi, 1914.

M. de L4 Taille, S. J. *Mysteriumfidei* de augustissimo Corporis et sanguinis Christi sacrificio atque sacramento, Parisiis, 1921.

Oe Gratta.

CAP. I. De gratiâ actuali.

CAP. II. De gratia habituali.

CAP. III. De Merito.

Dr Hacramenttè tn communi.

CAP. I. De naturâ et institutione Sacramentorum.

CAP. II. De dementis seu materiâ et forma.

CAP. III. De sacramentorum cfFeAibus.

CAP. IV. De ministro sacramentorum.

CAP. V. Dc sacramentorum subjedo.

De Baptismo.

CAP. I. De institutione et elementis Baptismi.

CAP. II. De effeôtibus Baptismi.

CAP. III. De subjedo Baptismi.

CAP. IV. De ministro.

CAP. V- De Baptismi ceremoniis.

De Confirmatione.

De eucharistia.

CAP. III. De sacrificio Missæ.

De Gitremâ (Incttone.

De Orfiine.

De Deo Remuneratore *etu* escbatologia.

Cap. I. De morte et judicio particulari.

Cap. II. De cujusque hominis sorte.

De Communione Sanctorum.

De Gratia

rfa rfc <T> <T> rn rfc rb rh

Historicus profectus theologicæ doctrinæ breviter delineatur.

In profedu dodrinæ de gratta ac consequenter ipsius TradatAs. septem veluti stadia distingui possunt.

i° Patres quatuor priorum sæculorum, nondum exorta hæresi pelagianâ, de gratiâ non explicite disseruerunt, sed obiter tantum, pauca videlicet scribentes de necessitate divini auxilii ad bonum faciendum et salutem consequendam, de naturâ et incremento justificationis, de necessitate tum fidei tum bonorum operum ad justificationem, de efïedibus et amissione gratiæ sandificantis, necnon de bonorum operum indole ac merito; inter quos Clemens Papa, *Ep. I ad Corinthios;* S. Justinus, *Apolog. I; Dialog, aim Tryphone;* S. Irenaeus, *Contra Hareses;* Origenes, *De Principiis;* S. Athanasius, *Orat, contra Arianos; Orat, contra Gentes;* S. Cyrillus Hierosolymitanus, *Procatech.; Catcch.* III, n. 12; IV, n. 21; XX, n. 6; S. Basilius, *De Spiritu SanfiO;* S. Gregorius Nazianz., *Orat.* VII, n. 15; XVIII, n. 13; XXXVII, 13 sq.; XL, n. 45, etc.; S. Hilarius, *In Psalmos;* Victorious, *In ep. ad Philip.;* S. Ambrosius, *In Psalmos.*

2° *Scec. V,* ortâ cum Pelagianis controversia, jam integros tractatus de rebus gratiæ Patres scripserunt :S. Hieronymus, *Dialogus adversus Pelagianos;* sed prœsertim S. Augustinus, qui totam hanc materiam de gratia aduali tam diserte expolivit ut *Doflor gratia* nuncupetur, *De peccatorum meritis et remissione libri ///, Liber de spiritu et littera. De naturâ et gratiâ, De perfectione justitia hominis. De Gestis Pelagii, De gratiâ Christi et de peccato originali, Libri VI contra Julianum, De gratiâ et libero arbitrio, De correptione et gratia, De pradestinatione Sanftorum, De dono perseverantia, Opus imperfectum contra Julianum,* quibus in operibus late disserit de gratiæ adualis necessitate sive ad credendum, sive ad agendum, etiam ad initium fidei et boni operis, aut ad perseverandum, de ejus gratuitate speciatim quoad primam gratiam et finalem perseverantiam, de cooperatione voluntatis, de merito et gratuiti

praedestinatione. — Semipelagianismum autem impugnarunt : S. Prosper Aquitanus. *Epistola dita,* una ad Augustinum, altera ad Rutinum, *Responsionis pro Augustino ad capitula objefiionum, Liber contra Collatorem* (i. e. Cassianum), *Carmen de Ingratis;* Innocentius I, *Responsio ad Episcopos Concilii Carthaginensis, Respons. ad Ep. Cone. Milevitani, Rescriptum ad quinque Episcopos;* Zositnus, *Epistola,* praesertim ea quæ *Trafioria* vocatur. — *Sac. VI.* S. Fulgentius Ruspensis, *De veritate pradestinationis et gratia Dei, contra Semiftelagianos et pratsertim contra Faustum Rejensem.— Sac. VII,* S. Gregorius M., J/<w/.,XVI, XVIII, XXIV, *homil. in Ezechielem,* IX, de gratia et libero arbitrio.

3° *Sac. IX,* prædestinatianismum confutavit Hincmarus, *De prodestinatione.*

fA saculo XII·, jam fit *synthesis theologica* doétrinæ de gratiâ; quam inchoant : S. Anselmus, *De concordia prcescicntia et pradestinationis necnon gratia Dei cum libero arbitrio;* et Petrus Lombardus, in libro II0 *Sententiarum,* ubi asserit gratiam justificantem non distingui a caritate nec a Spiritu sanéto in anima justi habitante. Hanc autem perficiunt B. Albertus Magnus, Alexander Halensis, *Summa theologia,* 3" pars, S. Bonaventura, *In libr. II Sententiarum;* sed præcipue S. Thomas, *Summa theol.,* 1“ 2”, q. 109-114, et *C. Gentiles,* III, c. 148-164, qui ordinate de gratiâ aéluali, de gratiâ justificante et de merito disserit, sedulo exponens quid homo possit aut non possit facere sine gratiâ quoad bonum naturale et supernaturale, accurate distinguens gratiam habitualem a caritate et virtutibus infusis, et ostendens remissionem peccati seu justificationem non fieri nisi infusione gratiæ. Scotus autem, *In II™ lib. Sententiarum,* in pluribus S. Thomæ contradicit, asserens gratiam habitualem non distingui realiter a caritate, et peccatum mortale remitti posse de potentia Dei absolutâ sine gratiâ. Exinde duplex erit schola, *Thomistarum* nempe et *Scotistarum :* priori generatim adhærent *Dominican!,* posteriori autem *Iranetscant.* His adjungi debent *Augustilieuses,* qui doélrinam S. Augustini propugnant, et aliquando humanam pravitatem exaggerant. — Inter commentatores et discipulosS.Thomæeminent: J. Capreolus (+ 1444), Th. Cajetanus (+ 1534) ct Silvester Fcrrariensis (f 1526).

50 *A saculo XVI·,* contra *Protestantes,* qui, humanæ natura; lapsæ totalem corruptionem admittentes,liberum arbitrium negantetforinsecam tantum justificationem per fiduciam profitentur, doctrinam catholicam de libero arbitrio et gratiâ, de justificationis causâ, naturâ et proprietatibus, necnon de merito expolierunt, inter alios : Albertus Pighius ,+ 1542), *de Gratiâ et libero arbitrio,* ubi tamen de justificatione non omnino tutam tradit doétrinam; M. Becanus, S. J., cujus *Manuale Controversiarum* soliditate et perspicuitate fulget; Thomas Stapleton (t 1598), *Universa justificationis doclrina;* Ambrosius Catharinus, O. P. (t 1553), *Depcrfeflâ justificatione; Dominicus* Soto,

O. P., *Di naturâ et gratiâ,* ubi décréta Tridentina præclare exponit; Franciscus Suarez, S. J. (+ 1617), qui crudité et fuse scripsit *De divinâ gratiâ, De concursu, motione et auxilio Dei, De auxilio Dei efficaci;* Bellanninus, S. J., *Controversia de gratiâ et libero arbitrio, dejustificatione impii,* etc., ubi Scriptura et Traditione Protestantium fallacias refellit; J. Martinez de Ripalda, S. J. (t (648), qui in opere *De ente supernaturali* subtiliter et profunde de gratiâ disserit, aliquando tamen contra communes theologorum sententias; Dionysius Petavius, S. J. (t 1652), *De lege et gratia,* ubi *positivis* præsertim argumentis doétrinam catholicam demonstrat.

Baianos et *Jansenistas,* qui semi-protestantismum quemdam propugnant, confutarunt Theologi sæc. XVII' et XVIII|, lucidius ostendendo discrimen inter *naturale* et *supernaturale,* voluntatem manere liberam sub influxu gratiæ efficacis eique cooperari, dari gratiam mere et vere sufficientem. Inter quos : multi theologi *SocietatisJesu,* quales sunt Joannes Martinonus (f 1662), *Anti-Jansenius,* ubi de variis statibus humanæ naturæ et de gratiâ disserit; Franciscus Annatus (+ 1670), *Informatio de quinque propositionibus ex Jansenii theologia colleflis, Opuscula theologica ad gratiam spectantia;* Stephanus Dcchamps (+ 1701), *Defensio censura facultatis Parisiensis,* in qui liberum arbitrium tuetur contra Jansenianos, *Dé hasresiJansenianâ ab A. Sede merito proscripta;* — haud pauci *Dominicani,* quorum praecipui sunt J. B. Gonet (t 1681), *Clypeus theologice, thomisticce;* C. R. Billuart, *Cursus theologias universes;* Card. Gotti, *Theologia scholastico-dogmatica;* C. J. Tricassinus, Ord. Cap., qui in multis operibus de *lapsi hominis arbitrio* et de *gratiâ* explicavit S. Augustini mentem de gratiâ contra Jansenianorum falsas interpretationes; Isaac Habert, *Theologice gracorum patrum vindicata circa universam materiam gratia libri tres,* 1646; Tournely, *PraleDiones de gratiâ.*

6' Eodem fere tempore, inter catholicos theologos, exorta est ac magno æstu agitata controversia de modo conciliandi liberum arbitrium cum efficaciâ gratiæ. *Molinismum* propugnârunt plerique theologi *Societatis Jesu,* præsertim : Ludovicus Molina, *Concordia liberi arbitrii cum gratia donis, divinâ prascientiâ, providentiâ,pradestinatione, et reprobatione,* ubi scientiam mediam advocat et efficaciam gratiæ a libero consensu voluntatis humanæ pendere asserit; Leonardus Lessius, *De gratiâ efficaci, decretis divinis, libertate arbitrii,* etc.; Livinus de Mcycr (T. Eleutherius), *Historias controversiarum de divinas gratia auxiliis lib. VI;* mitigatum molinismum, nomine congruismi, proposuerunt Suarez et Bellarniinus. *Thomismum* autem, quem *Bannezianismum* haud pauci appellant, exposuerunt ac defenderunt præsertim *Dominicani* et *Carmelite :* Doni. Bannez, *Scholastica commentaria in Summam Angelici Docloris:* Petrus de Lcdesrna, *De divinesgratte auxiliis;* Thomas de Lemos, *Panoplia gratte;* Didacus Alvarez, *De auxiliis divina gratia;* Goudin,

De Gratià Dei; Gonet et Billuart; J. Serry (Aug. Le Blanc), *Historia Congrtg. de Auxiliis;* Salmanticenses, (). Cann., *de Gratià Dei.* Systema huic affine proposuerunt *Augustiniani,* qui gratiæ efficaciam e deleùatione vidtrice repetebant sensu tamen diverso a Jansenianis : H. Norisius, *Historia pdagiana et diss. de synodo V acumenicâ;* J. Laurentius Berti, *De theologicis disciplinis, Augustinianum systema de gratià.* — Ex his omnibus disputationibus, quæ nostris etiam diebus perseverant, clarius evadit quid sil certum et quid libere conirovertatur de naturâ gratiæ efficacis et de modo conciliandi liberum arbitrium cum divina motione.

7° *A sceculo XVHP,* contra *Xalionalistas* et *Protestantes liberales* qui ordinis supernaturalis existentiam et possibilitatem penitus negabant, necesse fuit notiones *naturalis, praternaturalis* et *supernaturalis* lucidius exponere, quid naturæ debitum et indebitum sit accuratius delineare, possibilitatem et existentiam ordinis su[>ernaturalis explicite demonstrare, necessitatem gratiæ aétualis intra proprios limites coarétare (contra *Traditionalistas),* gratiæ habitualis naturam expendere. Quoo præstiterunt, inter alios : Cl. Lud. de Montaigne, S. S. (f '7^7), *De gratià Christi Salvatoris;* Liebermann, *Instil, theologiae, de gratià et justificatione;* Wirceburgenses, S. J.» *De Gratià;* Perrone, S. J., *De gratià;* Kleutgen, S. J., *Theol. der Vorz.,* t. 2; C. Mazzella, *Degratià Christi:* Palmieri, S. J., *De Deo creante et devante, De gratià afluali;* Schiffini, S. J., *Tr. de gratià,* Friburgi, 1901; Scheeben, *Handbuch der Katholischen Dogmatik; Die Mysterien des Christentums3,* 1912; G. Van Noort, *De gratià Christi',* 1911; Lahoussc, S. J., *Degratià divinà,* 1902; Card. Billot, *Degratià Christi,* 1908; Pesch, S. J., *Prcdefiiones, Degratià3,* 1908; Murray, *De gratià;* Del Prado, O. P., *De gratià et libero arbitrio, 1907*J· Van der Meersch, *Tr. de divinâ gratià,* 1910; Wagner, *Doflrina de gratià sufficienti,* jqii; A. Gaillard, S. S., *Etudes sur l'histoire de la doctrine de lu Grâce, depuis S. Augustin,* 1899.

Quibus addi possunt opera nonnulla in quibus doélrina speculativa de gratià pietati accommodatur : Niercmberg, S. J., *Del aprecio y estima de la divina gracia,* latine redditum *De pretio imestimabili gratta;* germanicc nostris temporibus accommodatum *Die Herrlichkeiten der gottl. Gnade* a, J908, anglice *The Glories of divine grace,* gallice *Le prix de la grace;* Card. Manning, *Internal Mission of the Holy Ghost;* Terrien, S. J., *La Grâce et la Gloire,* Paris, 1897; Bellamy, *La vie surnaturelle considérée dans son principe,* 1895; Abbé de Broglie, *Conférences sur la vie surnaturelle,* 1889 sq. ; Bainvel, *Nature et Surnaturel·,* Froget, *L'habitation du Saint-Esprit dans les âmes justes,* 1901; Ch. Sauvé, S. S., *Elévations dogmatiques, L'Ange et l'homme intimes.*

'Iterum monemus heterodoxos au&orcs allegari, non ut ab. omnibus indiscriininatim legantur, sed ut ii, quibus hodiernos errores confutandi onus incumbit, sciant ex quibus fontibus difficultates adversariorum haurire valeant.

Inter Protestantes[1] : G. S. Faber, *The Primitive doctrine of Justification,* 1839; *The Primitive doilrinc of Regeneration,* 1840; Jas. Buchanan, *The doflrine ofJustification,* 1867; A. Ritschl, *Die christliche Lehre von der Rechtfertigung und Tersohnung,* Bonn, 1870-74; A. Phelps, *The new Mirth, or the Work ofthe Holy Spirit,* Boston, 1866; Ad. Weber, *Elude sur la Justification par la foi;* F. Lichtenberger, Encyclopédie des Sciences religieuses, Paris, 1877-1882, vocabulis, *Grâce, Justification, Mérite;* C. Hodge, *Systematic theology,* vol. III, 1884; A. Hovey, *Manual of systematic theology,* Philadelphia, 1877, p. 242 sq.; Bovon, *Dogmatique chrétienne,* 2 vol., (895-1896; H. H. Wendt, *System der Christlichen Lehre,* 1906.

Alia opera in decursu Traétatùs allegantur.

Excerpta e canonibus C. Arausicani II (529) contra Semipelagianos, a Bonifacio II° confirmati

Can. 3. Si quis ad invocationem humanam gratiam dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ prophetæ vel Apostolo idem dicenti : “ Inventus sum a non quærcntibus me, palam apparui his qui me non interrogaverunt ”. *(Lsa.,* LXV, 1; *Rom.,* X, 20.)

Can. 4. Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum exspectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per Spiritus Sanéti infusionem et operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui Sanéto per Salomonem dicenti “ Præparatur voluntas a Domino ” *(Prov.,* VIII, 35) et Apostolo salubriter prædicanti “ Densest qui operatur in nobis et velle et perficere pro bonâ voluntate ”. *{Phil.,* II, 13.)

Can. 5. Si quis sicut augmentum ita initium fidei ipsumque credulitatis affectum... non per gratiæ donum... sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente “ Confidimus quia qui coepit in nobis bonum opus, perficiat usque in diem D. N. J. C....”; ” Gratia salvi estis per fidem et hoc non ex vobis : Dei enim donum est... *"(Eph.,* II, 8.)

Can. 7. Si quis per natural vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere sive salutari id est evangelic» prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sanéti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intclligens vocem Dei in Evangelic dicentis “ Sine me nihil potestis facere". *(Joan.,* XV, 5.)

Can. 8. Si quis alios misericordiâ, alios vero per liberum arbitrium, quod in omnibus qui de prævaricatione primi hominis nati

1 Denzingcr-Bannwart, *Enchiridion,* 176-198 (146-168).

sunt, constat, esse vitiatum, ad gratiam Baptismi posse venire contendit, a reétà fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum aut certe ita læsum putat ut tamen quidam valeant sine revelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetipsos posse conquirere. Quod quam sit contrarium, ipse Dominus probat...

Can. 9. Divini est muneris cum et recte cogitamus et pedes nostros a falsitate et injustitia continemus; quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur.

Can. 10. Adjutorium Dei etiam renatis ac sanftis semper est implorandum ut ad finem bonum pervenire vel in bono possint opere perdurare.

Can. π. Nemo quidquam Domino re£te voverit, nisi ab ipso acceperit quod voveret, sicut legitur " quod de manu tui accepimus, damus tibi ".

Can. 12. Tales nos amat Deus quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito.

Can. 13. Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi non potest reparari : quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. [Cfr. *Trident.,* sess. VI, cap. 5,8.]

Can. 18. Nullis meritis gratiam provenientibus debetur merces bonis operibus si fiant : sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant [Cfr. *Trident.,* sess. VI, cap. 13.]

Can. 20. Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo. Nulla vero facit homo bona quæ non Deus præstat ut faciat homo.

Can. 21. Sicut iis qui volentes in lege justificari et a gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus " Si ex lege justitia est, ergo Christus gratis mortuus est ", sic et iis qui gratiam, quam commendat et percipit fides Christi, putant esse naturam, verissime dicitur " Si per naturam justitia est, ergo Christus gratis mortuus est..."

Can. 22. Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via. [Cfr. *Trident.,* sess. VI, cap. 7; *liait* propos. 25.]

Can. 23. Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet; quando autem id faciunt quod volunt, ut divinæ serviant voluntati, quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas est, a quo et proparatur et jubetur quod volunt.

Can. 24. Ita sunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, sed inde accipiant unde vivant : sic quippe vitis est in palmitibus ut vitale alimentum subministret iis, non sumat ab iis...

Ac sic, secundum supra scriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc Deo propitiante et pncdicare debemus et credere, quod per peccatum primi hominis

ita inclinatum et attenuatum fuerit liberum arbitrium ut nullus postea aut diligere Deum sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est, possit, nisi eum gratia misericordi» divin» prævencrit...

Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus quod, acceptâ per baptismum gratiâ omnes baptizati Christo auxiliante et coopérante, quas ad salutem animas pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos vero ad malum divinâ potestate praedestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profitemur et credimus, quod in ornni opere bono nos non incipimus, et postea per Dei misericordiam adjuvamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis mentis et finem et amorem sui prius inspirat...

Concilii Tridentini Decreta et Canones.

Sessio VI de Justificatione (1547) «.

GAP. 1. De naturæ et legis ad justificandos homines imbecillitate.

J,

Primum declarat sanda Synodus, ad justificationis dodrinam probe et sincere intelligendam, oportere ut unusquisque agnoscat et fateatur, quod cum omnes homines in praevaricatione Ad» innocentiam perdidissent, fadi immundi, et, ut Apostolus inquit, *natura filii ira:*3, quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit, usque adeo *servi erantpeccati*\ et sub potestate diaboli ac mortis, ut non modo gentes per vim naturæ, sed ne Judæi quidem per ipsam etiam litteram legis Moysi, inde liberari aut surgere possent; tametsi in cis *liberum arbitrium minime exstinflum esset, viribus licet attenuatum et inclinatum.*

GAP. 2. De dispensatione et mysterio adventus Christi.

Quo failum est ut caelestis Pater, pater misericordiarum et Deus totius consolationis4, Christum Jesum, Filium suum, et ante Legem et Legis tempore, multis sanéîis Patribus declaratum ac promissum, cum venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, ut et Judæos, qui sub Lege erant, redimerets; et gentes, quæ non sedabantur justitiam, justitiam apprehenderent, atque omnes

1 Denz.-Bann., 793S43 (675-725); A. Theiner, *AAa genuina SS. (Ecumenici Concilii Tridentini,* Zagrabiæ, 1S74, tom. I, p. 156-381, ubi multa inveniuntur quæ ad (ridentinas definitiones recte intcliigendas non parum conferunt, etsi quædam asserta emendatione indigent.

* *E(>kcs.,* II, 3. — ' *Rom.,* VI, 17. — 4 *Z/ Cor.,* I, 3. — 5 *Galat.,* IV, 5.

adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris; non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi '.

CAP. 3. Qui per Christum Justificantur.

Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur. Nam sicut revera homines, *nisi ex semine Ada propagati nascerentur,* non nascerentur injusti, cum *eâ propagatione,per ipsum* dum *concipiuntur,* propriam injustitiam contrahant : ita, nisi *in Christo renascerentur,* nunquam justificarentur, cum eâ renascentiâ, per meritam passionis ejus, gratia, quâ justi fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur Patri, " qui dignos nos fecit in partem sortis Sanétorum in lumine, et eripuit de potestate tenebrarum, transtu. litque in regnum Filii dilectionis suæ, *in quo* habemus *redemptionem* et *remissionem peccatorum "*

CAP. 4. Insinuatur descriptio justificationis impii, et modus ejus in statu gratlæ.

Quibus verbis justificationis impii descriptio insinuatur, ut sit *translatio ab eo statu,* in quo homo nascitur filius primi Adæ, *in statum gratia* et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum, Salvatorem nostrum ; quæ quidem translatio, post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest, sicut scriptum est : "Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, et Spiritu Sanéto, non potest introire in regnum Dei " '.

CAP. 5. De necessitate praeparationis ad Justificationem In adultis, et unde sit.

Declarat praeterea ipsius*justificationis exordium* in adultis a Deo per Christum Jesum *pravenientegratiâ* sumendum esse : hoc est, ab ejus *vocatione,* quâ nullis eorum existentibus meritis vocantur; ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus *excitantem* atque *adjuvantem gratiam* ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ *libere assentiendo* et *cooperando, disponantur;* ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sanéti *illuminationem,* neque homo ipse nihil omnino agat, *inspirationem* illam recipiens, quippe qui illam et abjicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera suâ voluntate possit. Unde in sacris litteris cum dicitur, "Convertiminiad me, et ego convertar ad vos"4, libertatis nostræ admonemur; cum respondemus : ° Con-

1 *IJoa.,* II, 2. — · *Coloss.,* 1, 12-14. — 3J·, HI, 5. —4 *Zach.,* I. 3.

verte nos, Domine, ad te, et convertemur" ·, Dei nos gratià præveniri confitemur.

GAP. 6. Modus praeparationis

Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratia, et adjuti, *fidem* ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata et promissa sunt; atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus per redemptionem, quæ est in Christo Jesu; et dum peccatores se esse intelligentes *a divina justitia timore* quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in *spem* eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque, tanquam omnis justitiæ fontem, *diligere incipiunt :* ac propterea moventur adversus peccata per *odium* aliquod et detestationem, hoc est, per eam *panitentiam* quam ante Baptismum agi oportet : denique dum *proponunt* suscipere Baptismum, inchoare novam vitam et servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est : "Accedentem ad Deum oportet credere quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit"·; et : "Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua"'; et: "Timor Domini expellit peccatum"4; et: " Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus SamSti "s ; et : " Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sanéli, docentes eos servare quæcumque mandavi vobis"·; denique : " Praeparate corda vestra Domino"'.

CAP. 7. Quid sit justificatio impii, et quæ ejus causæ.

Hanc dispositionem seu praeparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum, unde homo ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem viue æternæ. Hujus justificationis causæ sunt -*finalis* quidem, gloria Dei et Christi ac vita æterna; *efficiens* vero, misericors Deus, qui gratuito abluit, et sanétificat, signans et ungens Spiritu promissionis Sanito, qui est pignus hereditatis nostræ; *meritoria* autem, dilectissimus Unigenitus suus, Dominus noster Jesus Christus, qui, cum essemus inimici, propter nimiam caritatem, quâ dilexit nos, suâ sanétissimâ passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfecit ; *instrumenlalis* item, sacramentum Baptismi, quod est sacramentum fidei sine quâ nulli unquam contigit justificatio; demum unica

* *Tknn.*, V, *21.* – · *7M>·.*, XI, 6. — ' *Matth.*, IX, 2. — « *£eeli.*, I, 27.
s *Ad.*, II. 3S. — 6 *Afatl.*, XXVIII. iq «|. — » / VII, 3.

formalis causa est justitia Dei, non quâ ipse justus est, sed quâ nos justos facit, quâ videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ; et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam *in nobis recipientes,* unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanélus partitur singulis *prout vult,* et secundum *propriam cujusque dispositionem* et cooperationem.

Quanquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita pxssionis Domini nostri Jesu Christi communicantur, id tamen in-hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanétissimæ passionis merito per Spiritum Sanélum *caritas* Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis *inharet,* unde in ipsâ justificatione, cum remissione peccatorum, haec omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, *fidem, spem* et *caritatem :* nam fides, nisi ad eam spes accedat et caritas, neque unit perfede cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit : quâ ratione verissime dicitur, " Fidem sine operibus mortuam et otiosam esse'"; et, "In Christo Jesu neque circumcisionem aliquid valere, neque praeputium, sed fidem, quæ per caritatem operatur"8.

Hanc fidem ante Baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam «ternam praestantem : quam sine spe et caritate fides praestare non potest. Unde et statim verbum Christi audiunt : "Si vis in vitam ingredi, serva mandata"'.

Itaque veram et Christianam justitiam accipientes, eam ceu primam stolam, pro iliâ quam Adam suâ inobedientiâ sibi et nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam, candidam et immaculatam jubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, et habeant vitam «ternam.

CAP. 8. Quomodo intelligatur impium per fidem et gratis justificari.

Ciim vero Apostolus dicit "justificari hominem *per fidem* et *gratis* " ', ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholica? consensus tenuit, et expressit, ut, scilicet, *per fidem* ideo justificari dicamur, quia *fides est humana salutis initium, fundamentum* et *radix omnis justificationis;* sine quâ impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire; *gratis* autem justificari ideo dicamur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur; " si enim gratia est, jam non ex operibus : alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia jam non est gratia"5.4

•*Jae.,* II, 20. — ' *Gatal.,* V, 6. — ' *Matth.,* XIX, 17.
4 *Rom.,* III, 24 sq. — 5 *Rom.,* XI, 6.

CAP. 9. Contra inanem hærelicorum fiduciam.

Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divinâ misericordia propter Christum : nemini tamen fiduciam et *certitudinem remissionis* peccatorum suorum jadlanti, et in eâ solâ quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est, ciim apud hæreticos et schismaticos possit esse, immo nostra tempestate sit, et magni contra Ecclesiam Catholicam contentione praedicetur vana haec et ab omni pietate remota fiducia.

Sed neque illud asserendum est oportere eos, qui vere justificati sunt, absque ullà omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se esse justificatos, neminemque a peccatis absolvi ac justificari, nisi eum, qui *certo credat se absolutum* et *justificatum esse,* atque hâc *sold* fide absolutionem, et justificationem perfici : quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis et resurrectionis Christi efiicacià dubitet. Nam, sicut nemo pius de Dei misericordi!, de Christi merito, deque Sacramentorum efficacia dubitare debet : sic quiljbet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de suà gratiâ formidare et timere potest : cùm *nullus scire valeat certitudine fidei,* cui non potest subesse falsum, *se gratiam Dei esse consecutum.*

CAP. 10. De accéptæ justificationis incremento.

Sic ergo justificati, et amici Dei ac domestici faôti, euntes de virtute in virtutem, renovantur, ut Apostolus inquit, de die in diem : hoc est. mortificando membra carnis suœ, et exhibendo ea arma justitiae in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei, et Ecclesia,·, *in ipsâjustitia per Christi gratiam acceptâ, coopérante fide bonis operibus, crescunt,* atque *magis justificantur,* sicut scriptum est : "Qui justus est, justificetur adhuc"'; et iterum : "Ne verearis usque ad mortem justificari"'; et rursus : "Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum Hoc vero justitiae incrementum petit Sancta Ecclesia, cum orat : " Da nobis, Domine, fidei, spei et caritatis augmentum ".

CAP. 11. De observatione mandatorum, deque illius necessitate et possibilitate.

Nemo autem, quantumvis justificatus, liberum se esse *ab observatione mandatorum* putare debet; nemo temerarii illâ, et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti, *Deiprateepta* homini *justificato* ad observandum *esse impossibilia.* Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non

Apec., XXII, II. — * *Ecdi.,* XVIII, 22. — 1 II, 24.

possis, ct adjuvat ut possis. Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, et onus leve. Qui enim sunt lilii Dei, Christum diligunt : qui autem diligunt eum, ut ipscmet testatur, servant sermones ejus. Quod utique cum divino auxilio praestare possunt. Licet enim in hâc mortali vita, *quantumvis sanfii et justi, in levia* saltem et quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, *peccata quandoque cadant,* non propterea desinunt esse justi. Nam justorum illa vox est ct humilis, et verax : " Dimitte nobis debita nostra " : quo fit, ut justi ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via justitiæ sentire debeant, quo liberati jam a peccato, servi autem faéti Deo, sobrie, juste, et pie viventes, proficere possint per Christum Jesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam. Deus namque suâ gratiâ *semeljustificatos non deserit, nisi ab eisprius deseratur.*

Itaque nemo sibi in solâ. fide blandiri debet, putans fide solâ heredem esse constitutum, hereditatemque consecuturum, etiamsi Christo non compatiatur, ut et conglorificetur. Nam "et Christus ipse", ut inquit Apostolus, "cum.esset Filius Dei, didicit excis, quæ passus est, obedientiam; et consummatus, faftus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ " '. Propterea Apostolus ipse monet justificatos, dicens : " Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium ; sic currite, ut comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum : sic pugno, non quasi aerem verberans : sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar ".* Item princeps Apostolorum Petrus . " Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et eleétionem faciatis : hæc enim facientes, non peccabitis aliquando"[3].

Unde constat, eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari, qui dicunt, justum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quod intolerabilius est, poenas asternas mereri : atque etiam cos, qui statuunt in omnibus operibus justos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, et sesc ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam; cum scriptum sit : "Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem "[4]; ct de Moyse dicat Apostolus, quod "respiciebat in remunerationem"[5].

CAP. 12. Prædestlnationis temerariam præsumptionem cavendam esse.

Nemo quoque, quamdiu in hâc mortalitate vivitur, de arcano divinæ praedestinationis mysterio usque adeo præsumere debet, ut certo statuat, se omnino esse in numero prædestinatorum : quasi

• *Heir.,* V, 8-9. — ' *1 Cor.,* IX, 24-27. — 3 ZZ*Pdr.,* I, 10.
* *Pt.* CXVIII, 112. — i */Mr.,* XI, 26.

verum esset, quod justificatus aut amplius peccare non possit, aut, si peccaverit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat. Nam, nisi *ex speciali revelatione, sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.*

CAP. 13. De perseverantiae munere.

Similiter de perseveranti® munere, de quo scriptum est : " Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit"* : quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est, eum qui stat, statuere, ut perseveranter stet, et eum qui cadit, restituere : nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius grati® defuerint, sicut ccepit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere.

Verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant; et cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus et oblationibus, in jejuniis et castitate. Formidare enim debent scientes, quod in spem glori.®, et nondum in gloriam renati sunt, de pugnâ quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo : in quâ viétores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti : " Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus : si enim secundum carnem vixeritis moriemini ; si autem Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis

CAP. 14. De lapsis et eorum reparatione.

Qui vero ab accepta justificationis gratiâ per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cum, excitante Deo per Pænitentiæ Sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim justificationis modus est lapsis reparatio : quam secundam post naufragium deperdit® grati® tabulam sanéli Patres apte nuncuparunt. Etenim pro iis, qui post Baptismum in peccata labuntur, Christus Jesus sacramentum instituit Pænitentiæ, cum dixit : " Accipite Spiritum SanClum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt" *

Unde docendum est, Christiani hominis pænitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismati ; eaque contineri non modo cessationem a peccatis, et eorum detestationem, aut cor contritum et humiliatum ; verum etiam corumdem sacramentalem confessionem, sal tem in voto, et suo tempore faciendam, et sacerdotalem absolutionem; itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes et alia pia spiritualis vit® exercitia ; non quidem pro pœnâ ætcrnà, qu® vel Sacramento, vel Sacramenti voto, una cum culpâ remittitur;

* *Malt.,* XXIV, it — '* VIII. 12-11. — ' *ha..* XX, 22-23.

sed pro pœnâ temporali, quæ, ut sacræ Litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati Spiritum Sanétum contristaverunt, et templum Dei violare non sunt veriti. De quâ pænitentiâ scriptum est "Memor esto unde excideris : age pænitentiam, et prima opera fac[1]"; et iterum : "Quæ secundum Deum tristitia est, pænitentiam in salutem stabilem operatur[2]"; et rursus: "Pænitentiam agite, et facite fruélus dignos pænitentiæ"[3].

GAP. 15. Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem.

Adversus etiam hominum quorumdam callida ingenia, qui per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium asserendum est : non modo infidelitate, per quam et ipsa fides amittitur; sed etiam *quocumque alio mortali peccato,* quamvis *non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti,* divinæ legis doétrinam defendendo, quæ a regno Dei non solum infideles excludit, sed et fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, ceterosque omnes, qui lethalia committunt peccata; a quibus cum divinæ gratiæ adjumento abstinere possunt, et pro quibus a Christi gratia separantur.

CAP. 16. De fructu justificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

Hac igitur ratione justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba : "Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino[4]"; "non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius"; et : "Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem"[5]. Atque ideo bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, et *tanquam gratia* filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, et *tanquam merces* ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda. Hæc est enim illa corona justitiæ, quam post suum certamen et cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, a justo Judice sibi reddendam : non solum autem sibi, sed et omnibus,qui diligunt adventum ejus[6].

Ciim enim ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur,

1 *Apot.,* II, 5- — 2 *II Cor.,* VII, IO. — 3 *Mall.,* III, 2, 8.
4 *I Cor.,* XV, 5S. — 5 *Heir.,* VI, 10; X, 35. — 6 *II Tim.,* IV, S.

et subsequitur, et sine quâ nullo paéio Deo grata et meritoria esse possent : nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt faéta, divinæ 'egi pro hujus vitæ statu satisfecisse, et vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratiâ decesserint, consequendam, vere promeruisse censeantur; cùm Christus Salvator noster dicat : " Si quis biberit ex aquà, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam " ·. Ita neque propria nostra justitia, tanquam ex nobis propria statuitur; neque ignoratur aut repudiatur justitia Dei. Quæ enim justitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentem justificamur; illa eadem Dei est, quia a Deo nobis infunditur per Christi meritum.

Neque vero illud omittendum est, quod licet bonis operibus in sacris Litteris usque adeo tribuatur, ut etiam qui uni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus, eum non esse suâ mercede canturum : et Apostolus testetur, id quod " in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis absit tamen, ut Christianus homo in se ipso vel confidat, vel glorietur, et non in Domino; cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, unusquisque sicut misericordiam et bonitatem, ita severitatem et judicium ante oculos habere debet, neque seipsum aliquis, etiam si nihil sibi conscius fuerit, judicare; quoniam omnis hominum vita non humano judicio examinanda et judicanda est, sed Dei : qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium : et tunc laus erit unicuique a Deo, qui, ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua.

Post hanc catholicam de justificatione' doctrinam, quam nisi quisque fideliter firmiterque receperit, justificari non poterit; placuit sandhe Synodo hos canones subjungere, ut omnes sciant, non solum quid tenere et sequi, sed etiam quid vitare et fugere debeant.

Can. i. Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per hurnanæ nature, vel legis doétrinam fiant, absque divina per Jesum Christum gratiâ posse justificari coram Deo; A. S.

Cati. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratiâ utrumque, sed ægre tamen et difficulter possit; A. S.

Can. 3. Si quis dixerit, sine prævenientc Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere aut pænitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; A. S.

'*Joa.,* IV, 13.14. — » *// cor.,* IV, 17.

Can. 4. Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac praeparet, neque posse dissentire, si velit, sed, veluti inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passive se habere; A. S.

Can. 5. Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum et exstinélum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, figmentum denique a Satana invedum in Ecclesiam ; A. S.

Can. 6. Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie et per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli ; A. S.

Can. 7. Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; A. S.

Can. S. Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere; A. S.

Can. 9. Si quis dixerit, solâ fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nullâ ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi ; A. S.

Can. 10. Si quis dixerit, homines, sine Christi justitiâ, per quam nobis meruit, justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse ; A. S.

Can. 11. Si quis dixerit, homines justificari vel solâ imputatione justitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclusa gratia et caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanétum diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei ; A. S.

Can. 12. Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divin» misericordi», peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, quâ justificamur; A. S.

Can. 13. Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo, et absque ullâ haesitatione propriæ infirmitatis et indispositionis, peccata sibi esse remissa; A. S.

Can. 14. Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi ac justificari ex eo quod se absolvi ac justificari certo credat, aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat se esse justificatum,- et hâc solâ fide absolutionem et justificationem perfici; A. S.

Can. 15. Si quis dixerit, hominem renatum et justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum ; A. S.

Can. 16. Si quis magnum illud usque in finem perseverantiae donum sc certo habiturum, absolutâ et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit; A. S.

Can. 17. Si quis justificationis gratiam nonnisi praedestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpotc divina potestate prédestinâtes ad malum ; A. S.

Can. 18. Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato, et sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia; A. S.

Can. 19. Si quis dixerit, nihil praeceptum esse in Evangelio praeter fidem; cetera esse indifferentia,. neque præcepta, neque prohibita, sed libera; aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos ; A. S.

Can. 20. Si quis hominem justificatum, et quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et Ecclesiæ, sed tantum ad credendum; quasi vero Evangelium sit nuda et absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum ; A. S.

Can. 21. Si quis dixerit Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant ; non etiam ut legislatorem, cui obediant; A. S.

Can. 22. Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei, in accepti justitii perseverare posse, vel cum eo non posse; A. S.

Can. 23. Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur et peccat, nunquam vere fuisse justificatum; aut contra, posse in toti viti peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beati Virgine tenet Ecclesia ; A. S.

Can. 24. Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendae causam ; A. S.

Can. 25. Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo poenas aeternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem ; A. S.

Can. 26. Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus quæ in Deo fuerint fa&a, exspedare et sperare «ternam retributionem a Deo per ejus misericordiam, et Jesu Christi meritum, si bene agendo et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint ; A. S.

Can. 27. Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio, quantumvis gravi, et enormi, præterquatn infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti ; A. S.

Cati. 28. Si quis dixerit, amissâ per peccatum grati.A, simul et fidem semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse Christianum; A. S.

Can. 29. Si quis dixerit, eum, qui post Baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere; aut posse quidem, sed solâ fide amissam justitiam recuperare sine sacramento Pœnitentiæ, prout Sandta, Romana et universalis Ecclesia, a Christo Domino, et ejus Apostolis edoéta, hucusque professa est, servavit et docuit; A. S.

Can. 30. Si quis, post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, et reatum pœnæ æternæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ vel in hoc seculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cælorum aditus patere possit; A. S.

Can. 31. Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur; A. S.

Can. 32. Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita, aut, ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratiâ decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; A. S.

Can. 33. Si quis dixerit, per hanc doélrinam catholicam de justificatione, a sanélà Synodo hoc præsenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Jesu Christi Domini nostri, derogari, et non potius veritatem fidei nostræ, Dei denique ac Christi Jesu gloriam illustrari; A. S.

Propositiones C. Jansenii excerptae ex Augustino damnatae ab Innocentlo X tamquam haereticae (1653)[1].

1. Aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus eteonantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.

2. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

3. Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufticit libertas a coactione.

4. Semipelagiani admittebant praevenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos aétus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

[1] Dcnz Bann., 1092-1096 (966-970).

5. Seniipelagianum est dicere, Christum pro omnibus hominibus mortuum esse aut sanguinem fudisse.

Declarata et damnata uti falsa, temeraria, scandalosa, *et intellecta eo sensu ut Christus pro salute dumtaxat pradestinatorum mortuus sit,* impia, blasphema, contumeliosa, divinae pietati derogans et *haretica.*

Objectum, utilitas et divisio Tractatus.

1. Absoluto *Tr. de. Verbo Incarnato,* jam de *Deo Sanfli-ficante* disputandum est : ideo enim Verbum caro faétum est ut nos sanctificaret, gratiam pro nobis merendo. Deus potuisset quidem gratiam pobis ex merâ bonitate largiri; sed revera voluit ut, saltem in statu naturæ lapsæ, hæc daretur propter merita Christi, ut diétum est in *Tr. de Verbo Incarnato.*

Gratia igitur est veluti *fruclus Incarnationis,* nobisque confertur ut, vitae divinae, cujus plenitudo est in Christo capite, participes *tfk&\,aternam salutem* aliquando consequi valeamus. Quæ vita, olim protoparentibus gratuito collata, et per peccatum originale amissa, nobis datur, ob Christi merita, per Spiritum SanCtum, qui nos sanétificat *formaliter* per gratiam et *instrumentaliter* per *sacramenta.* Quapropter *Traftatum de Verbo Incarnato* logico ordine sequuntur *Traclatus de Gratid et de Sacramentis* seu *de Deo Sanctifi-cante;* postcaque *de Deo Remuneratore,* ubi describitur gratiæ ultima consummatio per gloriam[1]*

2. *Utilitas* hujus TraClatûs est simul theoretica et prac-tica : a) *speculativa,* ex ipsâ dignitate objcCti desumpta : siquidem gratia, in suâ *origine* spectata, est fruétus sanguinis Christi, ac proinde tanti valet quanti Deus; in suâ *naturâ,* est participatio quædam divinæ naturæ, vi cujus filii Dei nominamur et sumus; in suo *termino,* semen est gloriæ, et gemma pretiosa quâ regnum cælorum comparatur3; (b)*prae-tica :* nam multum sane Juvat fideles sedulo instruere de

1 Quidam, sub nomine *Antro/ologia supernaturalis,* ca omnia amplediuntur quæ hominem respiciunt in ordine ad salutem : ejus *elevationem* ad statum supcrnaturalcm et *lapsum* (de quibus in *Tr. de Deo Creante et Elevante* egimus), ejus *instaurationem* per gratiam, et *consummationem* |>er gloriam.

’ *Matt.,* XIII, 46.

gratiæ naturâ, pretio, dignitate et effeétibus[1], de ejus ad christiane agendum gloriamque obtinendam necessitate, de ejusdem relationibus cum oratione, quâ suppliciter obtinetur, cum sacramentis quibus instrumentaliter distribuitur, cum bonis operibus ad quæ necessaria est et quibus etiam meretur, ut, his omnibus mature perpensis, media ad eam adipiscendam eâdemque bene utendum indesinenter adhibeant.

3. *Difficultatem* hujus Traétatûs non diffitemur : (a) gratia enim ad ordinem spiritualem et psychologicum spectat, cujus consideratio ardua est homini ad sensibilia prono; (b) gratia est undequaque supernaturalis, nec ejus natura facile intelligi potest; (c) iterum difficile est gratiæ influxum cum libero arbitrio conciliare, ut ex erroribus mox exponendis et confutandis patebit. Sed e fontibus revelatis haud pauca de his omnibus cognosci possunt, quæ quidem non solum intellectum juvant, sed etiam pietatem fovent.

4. *Divisio.* Post *Prolegomena,* in triplici capite disputabimus de *gratiâ afluali* quæ logice est præparatio ad gratiam habitualem, de *gratiâ habituali* seu *justificante,* et de *merito* quod est utriusque fruétus.

[1] Hæc omnia prxclare describit Nicremberg, *Delafireeio y estima de la divina gracia,* seu *De pretio inastimaiili divina gratne;* cujus opus *germanite* redditum ac recognitum iimftore Scheeben. *anglict* translatum est sub hoc titulo *The Glories oj divine Grace,* 1886; *gallire* pariter versum *l.e Prix de Ia Grâce.*

Prolegomena.
- Gratiæ notio.
- Gratiæ divisiones.
- Errores præcipui.

Cap. I. de Gratiâ actuali.

Prævia.
- Notio gratiæ actualis.
- Species.

Art. I. Ejus necessitas.
- ad opera *su-jwnaturalia*
  - ante justificationem.
  - post justificationem.
- ad opera *naturalia*
  - quia non possit homo lapsus?
  - quid possit?

Art. II. Ejus dispensatio quoad
- justos,
- peccatores,
- infideles.
- parvulos.

ART. III. Ejus liatura.
- Errores confutantur.
- Theologorum systemata exponuntur.

Cap. II. de Gratiâ habituali, seu justificante.

Art. I. Ejus natura.
- In quo consistat?
- Quinam sint ejus effectus tormales?

Art. II. Ejus adeptio.
- Dispositiones ad justificationem.
- Proprietates gratiæ justificantis.

Art. III. Ejus theologica expolitio.
- Gratia increata.
- Gratia creata.

Cap III de Merito.
- De ejus naturâ et conditionibus,
- ;\RT jj pjc cjus exjstentiâ et objecto.

1. Gratiæ notio[1]

5. 1° *Quoad nomen,* gratia, a voce *gratis* idem sonat ac gratuitum seu gratis datum, aut a vqcc *gratum* designat id quod personam reddit *gratam* scu acceptabilem.

Apud sacros auélores quatuor præsertim significat : (a) *Benevolentiam* seu favorem dantis : v.g. " Noe invenit gratiam (i. e. favorem) coram Domino"[3]; (b) *Gratitudinem,* seu gratum animi sensum pro beneficio accepto: v. g. "Non cesso gratias agens pro vobis"[4]; (c) *qualitatem,* quæ reddit personam *amabilem :* " Diffusa est gratia in labiis tuis "[5]. " Fallax gratia, et vana est pulchritudo "[6]; (d) rem aliquam *gratis datam,* seu donum gratuitum : v. g. " Unicuique nostrum data est gratia "[7]. In praesenti Tradlatu agitur de gratiâ hoc ultimo sensu accepta. Quatuor hujusmodi significationes sic logice connectuntur : ex *benevolenti^* procedit *donum;* ex bono accepto consurgit *gratiarum attio; amabilitas* autem est una ex dotibus quæ benevolentiam conciliant.

6. 2° *Quoad rem,* gratia sumitur sensu *lato* et-*stritto.*

(A) Gratia sensu *lato* et improprie diéto, definitur *quodlibet donum gratis concessum,* et ita creatio, conservatio, immo et liberum arbitrium gratiæ vocari possunt, quia dona sunt gratuita. Olim Pelagiani, et hodie Rationalists et Unitarii quandoque adhibent vocem *gratiam* in hoc sensu, sicque simplices decipiunt[8]; sed theologi hâc voce

[1] Cf. S. Th., i. 2., q. no; Suarez, *De Gratiâ,* Prolcgom. III; Salmant, *de Gratiâ,* disp. I, c. i; Montagne. *De Gratiâ,* quxstio procem.; Mazzella, *De Gratiâ,* n. 4 sq.

2 Græca vox /*'▮>'▮<. idem fere significat, videlicet *faverem* quo quis alium prosequitur; *beneficium* quod recipitur; *gratiarum aClioncm; remunerationem* alicujus beneficii; quidquid habet *vimfavorem conciliandi.* Cfr. Schlcusner, *Lexicon;* Grimm, *Lexicon graco-latinum,* 1903.

3 Gen., VI, 8. — * *Ephes.,* I, 16. — « *Ds.* XLIV, 3. — 6 *Brov.,* XXXI, 30. — *7 E/bes.,* IV, 7.

8 Pelagius olim Episcopos Synodi Diospolitanx decepit, dicendo se confiteri gratiam, dum revera nonnisi liberum arbitrium significaret. — Merito autem

nonnisi in sensu stritto uti debent, quando *simpliciter* de gratiâ loquuntur.

7. (B) Sensu *stritto* gratia est *donum supernaturale creatura intellcttuali a Deo concessum in ordine ad vitam aternam.*

Dicitur (a) donum *supernaturale,* id est, prorsus indebitum, seu *essentiam, vires,* et *exigentias* cujuslibet crcaturæ *superans',* et sic distinguitur a beneficiis mere naturalibus, juxta illud S. Pauli : " Si autem *gratia,* jam *non ex operibus,* alioquin gratia jam non est gratia "a.

(b) *creatura intellcttuali* concessum; ita designatur *subjettum* gratiæ, scilicet angelus et homo; ceteræ enim crcaturæ, utpote irrationales, non possunt recipere gratiam, quæ est participatio vitæ Dei intellettualis, in homine autem, anima et facultates spirituales sunt proprie subjectum gratiæ.

(c) *a Deo;* sic indicatur *causa efficiens* principalis gratiæ, solus nempe Deus, cùm ipse solus propriam vitam aliis impertiri valeat.

(d) In ordine ad *vitam aternam;* sic exprimitur *causa finalis* gratiæ, nempe *consecutio finis nostri supernaturalis,* seu adeptio vitæ supernaturalis perfettioris quæ ultimum erit gratiæ complementum et sine fine durabit. Deus enim, ob immensam bonitatem, ad finem supernaturalem seu perfettam propriæ vitæ communicationem nos destinavit. Vi hujus communicationis, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, facie ad faciem ; seu eum cognoscemus sicut seipsum cognoscit et amabimus sicut seipsum amat. Gratia nobis datur tamquam *medium,* direttum vel indirectum, ad finem nostrum supernaturalem attingendum . gratia *habitualis* est jam inchoatio vitæ æternæ in nobis; et gratia *aclualis* est auxilium cujus ope ad gratiam habitualem disponimur vel eam augemus. Utraque *salutaris* dicitur, utpote ad salutem ordinata.

gratiæ nomine designantur usu loquendi biblico et ecclesiastico-bona *superna-iuralia :* haec enim sunt per antonomasiam indebita, seu gratuita, cùm omne prorsus debitum excludant non solum in operibus, sed etiam in natura fundatum. (S. Thom, 1», 2«, q. **ill**, a. I, ad 2).

[*] *De Deo Creante,* n. 863. — ' *Rent.,* XI, 6.

II. Gratiæ præcipuæ divisiones[1].

8. (A) Primum quidem gratia dicitur increata, vel creata : (a) *increata* est Deus ipse crcaturæ intellectuali sese communicans; (b) *creata* est donum gratuitum a Deo distinctum, ct veluti cffcCtus divini amoris. Utriusquc exemplum habetur apud S. Paulum[2] : " Caritas *{gratia creata)* diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanétum qui datus est nobis" *{gratia increata).* Notandum est tamen has non esse duas gratias separatim existentes, sed consociari potius in unum complexum gratiæ, præsertim habitualis, ut infra exponetur.

(B) Ratione *causa,* gratia creata duplex est : (a) Gratia *Dei* seu *Conditoris,* ea est quæ conceditur a Deo, ex merâ liberalitatc, independenter a meritis Christi : sic, juxta Thomistas, gratia Angelis ct Adamo innocenti data, est gratia Dei. (b) Gratia *Christi* seu *Redemptoris* ea est qvæ conceditur a Deo intuitu meritorum Christi[3]. Revera omnis gratia in statu præsenti collata.cst gratia Christi, quia Christus omnes gratias meruit quæ nobis hodie dispensantur, ut in *Tr. de Verbo Ineam.* (n. 1162) probatum est.

9. (C) Ratione *modi,* est (a) *externa,* quæ extrinsecc afficit subjcCtum, ut Christi exempla, evangelii prædicatio, etc. (b) *interna,* quæ subjeélum intrinsece afficit,'v. g., gratia habitualis, quæ ipsam substantiam animæ perficit, pariterqut gratiæ aétualcs quæ directe facultates nostras spirituales adjuvant. De gratià *internA* hic potissimum agimus.

10- (D) Ratione *finis,* gratia interna iterum subdividitur in : (a) gratiam *gratis datam,* quæ *per se* et *primario* ad

[1] Cfr. S. Th., 1. 2., q. ni; Suarez. 1. dt., c. 36; Montagne, 1. cit., art. 4; Mazzella, n. 11 sq. ; Jungmann, *De Cratiû,* n. 9 sq.

* V, 5.

[3] *Scotistæ,* qui putant omnem gratiam ob merita Christi concedi *(Dc Verbo incarnato,* n. 1211), vocant gratiam *Christi capitis* eam quæ Adamo innocenti ct angelis concessa fuit; gratiam *Christi Redemptoris* eam quæ hominibus redemptis dispensatur. — Quidam theologi gratiam *Dei* appellant eam quæ vocationem ad fidem præccdit, et infidelibus negativis datur, gratiam autem *Christi* cam quæ a vocatione ad fidem incipit. Sed communior est explicatio supra allata.

aliorum utilitatem datur, ut donum miraculorum, prophetiae variaque charismata a S. Paulo descripta' : talis gratia non omnibus datur Christianis, sed quibusdam, ct potest etiam peccatoribus *concedi,* ut ex faCto Balaam videtur8; (b) gratiam *gratum facientem,* quæ *per se* ct *primario* in propriam subjcétï utilitatem ordinatur ; talis est gratia habitualis, quæ proprie nos gratos Deo facit, et aCtualis, quæ est medium ad acquirendam vel augendam gratiam habitualem.

Gratiam gratum facientem meliorem esse gratià gratis datâ constat ex S. Paulo qui, post enumeratas gratias gratis datas, addit : " /Emulamini charismata meliora "3, postcaquc *caritatem* describit, quæ semper cum gratiA gratum faciente conneâitur. Christus ipse Apostolis dixerat : " Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur; gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis "·». Nec mirum, nam, ut ait 5. *ThomasS,* finis potior est his quæ sunt ad finem; atqui gratia gratum faciens hominem ordinat immediate ad ultimum finem, dum gratiæ gratis data; ordinant hominem ad quædam præparatoria finis ultimi, quatenus per miracula homines inducuntur ad hoc quod ultimo fini conjungantur.

ii. (E)Ratione *subjeftiet cjfefiuum,g\aX\a.* gratum faciens duplex est : (a) Gratia *habitualis,* ut est gratia *increata,* est specialis unio Dei cum anima in quâ inhabitat, ct, quatenus gratia *creata,* est qualitas supernaturalis, permanenter ct intrinsece inhaerens anirnæ, per quam efficimur participes naturæ divinæ : quæ quidem gratia vocatur etiam *status gratia,* (b) Gratia *aftualis, stricte* sumpta, est auxilium quoddam supernaturale et transiens, quo Deus intellectum illustrat et voluntatem adjuvat ad eliciendos aClus supernaturalcs. Hinc gratia habitualis a gratià a&uali differt in eo quod prior est *habitus,* posterior, *motio* seu aétus ; prior est *permanens,* posterior, *transiens;* prior *iulueret substantia* anirnæ, posterior *facultates* solummodo afficit.

» *1 Cor.,* XII, S il. — * jftrw., XXII XXIV. — J *1 Cor.,* XII, 31.
4 *Lue..* X, 20. — ' 1. 2.. u. 3, a. c.

III. Errores præcipui circa Gratiam [1]

12. Homines ad Deum finem supernaturalem tendunt duplici principio moti, nempe *auxilio divino* seu *gratià* et *atlione propriâ.* Difficile autem est accurate definire quænam sint partes Dei.quænam partes nostræ in opere salutari. Quare in duo extrema opposita abierunt hâc de re hæretici: alii naturæ et libertati plus æquo faventes, gratiæ juribus plus minusve violatis, vocantur *naturalistes;* alii ex adverso nimium gratiæ tribuentes, cum detrimento humanæ libertatis, in *falsum* seu exaggeratum *supernaturalismtim* inciderunt.

1° Naturalisinus.

13. (A) *Judaizantes*[2], qui, licet ad fidem christianam conversi, judaismi præjudiciis adhuc imbuti erant, docuerunt opera legis mosaicæ, quamvis in se naturalia, gratiam et justificationem mereri posse. Exinde contenderunt legem mosaicam, etiam post Christum, ad salutem necessariam esse non solum Judæis, sed etiam Gentilibus[3]. In concilio *Hierosolymitano* (50 vel 52) damnati sunt[4] et a S. *Paulo* confutati præsertim in Epistolis ad *Romanos* et *Galatas.*

14. (B) *Pelagiani*[5] ducem habuerunt *Pelagium,* monachum ex Majori Britannia oriundum, qui errores suos Romæ circa annum 405 disseminare cœpit : præcipui ejus asseclæ fuerunt *Calestius,* monachus juris peritus, et *Julianus,* Eclanensis Episcopus. Pelagianismus ortus esse videtur

1 Cf. Suarez, *op. at.,* Proleg. V; Montagne, qui præ ceteris fusect accurate de his erroribus disputat (JAÿwt·, Theo). Curs., t. X, p. S9-642); Billuart, *de Cratiâ,* Diss. I.

9 Cf. J. B. Lightfoot, *Dissertations ou the Apostolic Age,* iSqz, p. 67 sq.; A. de Boysson, *La Loi ct la Foi,* Paris, Bloud, 1912, p. 191-213; Tixcront, *Hist, des Dogmes,* I, 165 sq.; E. Tobac, *Le problème de la Justification,* 1908, p. 20-28.

5 Inter Judæos qui christianismum amplexi sunt, quidam fuerunt qui putàrint legem mosaicam adhuc Israclitas ligare; sed hi in Ecclesia manserunt, nec ut proprie hæretici habiti sunt. — * *Act.,* XV.

5 Cfr. Pelagius, *Epist. ad Demetriadem, Libellus fidei ad Innocentium Papam (P. L.,* XXX); Pctavius, *Dogmata theologica,* Parisiis 1S66, vol. IV, p. 597 sq.; Norisius, *Historia pelagiana;* Tixeront, *Hist, des dogmes,* II, 436-459-

ex duplici tendcntiâ : ex nimiâ fiducia quam vitæ monas» ticæ exercitia in non paucis monachis genuerant ; et ex voto efficacius liberum arbitrium tuendi contra Manichæorum prædestinatianismum. Præter errores circa statum primi hominis et originale peccatum, de quibus diximus in *Tr. de. Deo Creante,* n. 901, Pelagiani *gratiæ necessitatem negabant,* asserentes liberum arbitrium ad tentationes superandas et mandata servanda plane sufficere; deinde, ad fucum faciendum, gratiam quidem admiserunt, sed mere externam, legem scilicet et do&rinam Christi, vel ejus exempla; tandem, post *Zosimi* decretum (418), agnoverunt quidem gratiam internam illustrationis pro intelleélu, sed triplici vitio infeétam: nam dabatur *juxta merita,* nec proinde gratuita erat, non ad *initium boni operis,* sed tantum ad ejus perfectionem conferebatur, denique *utilis* quidem, sed non necessaria erat. Ceterum gratiam pro voluntate rejiciebant, utpote liberi arbitrii destructivam.

Pelagianas fraudes S *Augustinus* detexit et feliciter confutavit, propetereaque *Doctorgratiæ* merito fuit appellatus; eisdem pariter 5. *Hieronymus* strenue restitit. Damnati sunt Pelagiani in viginti quatuor conciliis particularibus, quorum præcipua sunt *Carthaginensia* duo (412, 418), *Diospolitanum* (415) ct *Milcvitanum* (416); ab *Innocentia 1* et *Zosimo* in Epistola *Tractoria* (418); necnon in Cone, oecum. *Ephesino* (431).

15· (C) *Semipelagiani**, quibus praeluserunt monachi *Adrumetani* et *Vitalis Carthaginiensis,* et quorum duces præcipui fuerunt *Cassianus,* abbas monasterii S. Viéloris Massiliæ, *Gennadius* Massiliensis, ct *Faustus,* Regiensis Episcopus, quasi *dimidiatum* Pclagianismum docuerunt. Agnoscebant quidem peccati originalis existentiam, et debilitatas voluntatis vires, sed simul tenebant : (a) gratiam *secundum merita* nostra dari, licet concordes non essent in explicando quibusnam aélibus eam mereri possimus; quidam tamen, ut Cassianus, existimabant eam interdum dari absque ullis præccdentibus meritis, licet saepius sub merito

* Hoc nomine nonnisi see. XVI' designari coeperant. — CIr. Petavius, l. cic., p. 64S; Montagne, «»/. *cil.,* p. 164; P. Sublet, *f.e Scmi/eltgianisnu,* Namur, 1897; Tixcront, III, 274-28?.

caderet ; alii vero tenebant eam nonnisi propter præcedentia merita conferri ; (b) ad *initium Jidei,* vel *perseverantiam in fide,* aut *desiderium* opus supernatural faciendi, gratiam internam non esse necessariam, sed solum *ad opera bona perficienda ;* sicut enim ægrotus non potest quidem seipsum curare, sed tamen sanitatem desiderare et medicum quærere, ita homo per peccatum vulneratus salutem desiderare, et media ad eam consequendam per se quærere valet ; (c) tandem *perseverantiam in bono* meritis obtineri posse docebant

5. *Augustinus,* jam senex, istum errorem strenue impugnavit, et cum illo S. *Prosper, S. Fulgentius, S. Ceesarius Arelatensis;* eumdem errorem damnavit Synodus *Arausicana II* (529), a Bonifacio Π sollemniter approbata.

16.(D) *Rationalista:,* quorum historia in *Syn. theol. Fund.,* n. 58-61, delineatur, id omne rejiciunt quod ratione demonstrari nequit; homo, inquiunt, ad finem supernaturalcm nunquam fuit eveélus, nullum originale peccatum incurrit, nullâ indiget gratià, sed propriis viribus ea cognoscere et agere potest, quæ necessaria sunt ad finem suum attingendum; immo do&rina catholica de gratià libertatem et conatus hominum impedit, mysticorum somnia fovet et Deum ipsum arguit auélorcm peccatorum ab hominibus commissorum «. Quem quidem errorem multoties damnarunt SS. Pontifices *Gregorius X VI, Pius IX et Leo XIII,* necnon *Vaticanum* Concilium.

17. (E) *8ociniani, Unitarii* et Protestantes *liberales* Pelagii errores quoad substantiam renovarunt : licet enim revelationem *lato sensu* admittant, originalis peccati existentiam, Baptismi necessitatem, et gratiæ internæ, a concursu naturali distinélæ, existentiam rejiciunt : hinc conversio seu justificatio, juxta ipsos, nihil aliud est nisi naturalis ad Deum conversio : homo in doétrinâ Christi instructus, ejusque exemplo roboratus, propriis viribus honestam vitam ducere, finemque suum attingere valet 3.

1 Ita Wegscheider*, *institut. theologia,* III, § 152.

* Ad rem scribit unus cx Unitariorum ducibus : “ *Conversio est* vocis groccat versio, quæ in Novo Testamento significat *reverti.* Cum malam secuti sumus viam, reverti debemus ut Ixmam sequamur... Regeneratio autem est vox qua

A quibus haud multurn rcccdunt *Mbdernistte,* qui, putantes religionem omnem, etiam supernaturalcm, oriri ex *indigentia divini* et *sensu religioso,* omne supernaturale proprie dictum rejiciunt, et nomine gratiæ nihil aliud intelligunt nisi influxum quemdam divinum e latebris conscientiae dimanantem, quo versus aliquod divinum impellimur x.

2° Pseudo-Supernaturalismus.

18. (A) *Dualismus,* a *Gnosticis,* et *Afaniehais* advocatus, humanæ activitatis ct libertatis existentiam in negotio salutis practice negabat : inter homines enim, aiebant, alii a bono principio creati, necessario ad salutem destinantur, alii vero, e malo principio orti, ad infernum ex necessitate tendunt.

(B) Istis erroribus aliquo modo affinis est *pradestinatianisuius.* Quam hæresim ' advocarunt *Lucidus,* in Galliâ presbyter (sæc. V.), qui damnatus fuit in Conciliis *Arelafensi* et *Lugdunensi* (475); *Gotescalais,* monachus Orbacensis in Galliâ, qui damnatus est in Concilio *Carisiaco* (846). Quos errores partim renovarunt *Albigenses, Waldenses,* posteaque *Wickfus* (XIV see.) natione Anglus, ct */. ffttss* ex Bohemia oriundus, qui in concilio *Constanticnsi* damnati sunt.

Hujus erroris hæc sunt præcipua capita : (a) Deus homines ad gloriam aut damnationem prædestinat, etiam ante prævisa merita vel demerita, eo sensu quod non vult salutem omnium, sed tantum prædcstinatorum. (b) Post peccatum originale nulla remanet vera libertas, scilicet libertas a necessitate, sed Deus ipse agit in nobis et est auôtor boni et mali ; sicut prædestinatus non potest a gratià excidere, ita reprobus non potest in câ perseverare.

19. (C) *Protestantisme* fautores 3 præcipui fuerunt : *Lutheries,* qui Islebii in Thuringiâ natus (1483), ordinctn Ere-

Sacra Scriptura utitur ad vitam novam significandam, qux suum principium habet non tantum in Legis divinx, sed etiam in ejus amoris consideratione... Conversi» dicitur qui statuit in corde suo bonum facere, ct jam opus incœpit. Homo regeneratus ille est qui habitum bene agendi firmiter tenet (J. F. Clarkc ", *Manual of Unit. Belief,* p. 42.) — Nec aliter Lichtenberger", *Jstuycl. des Se. religieuses,* voce *GrScc.*

• Encycl. *Pascendi,* Denz.Bann., 2077, 20S7, 20SS ct passim.

' Cf. Montagne, *op. ci!.,* diss. 4-6, p. 195 sq.

-'Cf. Montagne, *op. cit.,* diss. 7-S, p. 254 sq.; Alzog, *op. ci!.,* § 299 sq.; Schaff, *Creeds of Christendom,* vol. I, p. 203 sq.; vol. II, p. x sq.: H. Denifle, *Luther it. Luthertum,* 1904 sq.; gallice redditum *Luther et le Luthiranisme* curâ *J. Paquicr,* 1910 sq.; Moclher, *La Symbolique,* anglice, *Symbolism,* § I sq.; L. Cristiani, *Luther et le Luthiranisme,* Paris, (90S.

mitarum S. Augustini ingressus est, et, cum ægre ferret munus novas indulgentias prædicandi Dominicanis præ Augustinianis demandatum fuisse, primum quidem indulgentiarum abusum denuntiavit; deinde vero, cùm et ipse maximis anxietatibus circa propriam justificationem et salutem turbaretur, novam justificationis theoriam per *fidem solam* elaboravit, et doctrinam catholicam circa gratiam aliaque plurima dogmata fidei impugnavit; *Calvinus,* qui Novioduni in GalliA natus (1509), lutheranos errores, quibusdam tamen mutatis, in systema reduxit, et eosdem in famoso *Institutionum* libro conscripsit. Horum errorum circa gratiam summa haec est :

(a) Circa statum *natura innocentis, Lutherus* docuit gratiam Adamo collatam et donum integritatis esse quid *naturale;* nam, juxta ipsum, gratia consistit in cognitione et amore Dei;atqui tam naturale est homini Deum diligere quam naturale est oculis lumen recipere. Cujus erroris causa fuit ignoratio discriminis inter cognitionem Dei *naturalem* et *supernaturalem.*

(b) Circa statum *natura lapsa,* docuit : 1) peccatum originale in *totali corruptione* facultatum naturalium consistere, ita ut etiam opera quæ in ordine civili et sociali tanquam bona existimantur, sint saltem venialia peccata, cum eliciantur sub influxu concupiscentiae [1]; hæc autem peccata justis non imputari, quia cis per fidem applicantur merita Christi; 2) liberum arbitrium non manere, cùm voluntas a gratia vel concupiscentia necessario moveatur, sed esse titulum sine re.

(c) *Justificatio,* seu conversio, consistit in extrinsecA imputatione meritorum Christi, non autem in internA renovatione; per solam fidem seu per fiduciam obtinetur, quâ quis credit sibi non imputari peccata.

(d) Hisce erroribus *Calvinus*[2] duos addidit circa prædestinationem, et baptismi necessitatem : Deus absolute et

* Quod comparatione illustrat : quemadmodum ubi primum anima separatur a corpore, nihil aliud remanet nisi turpe ac foetidum cadaver; ita anima gratià privata intrinsece ct substantialiter corruptio et peccatum est. Potest quidem opera perficere *socialiter* bona, non ita tamen ut Dei approbationem mercantur.

’ Cfr. A. Baudrillart, *Calvin, CaMnisme, Calvinistes,* in *Diet, de ThCol. (rae.-Afan^ewt),* t. II, 1377-1423.

positive prædestinat quosdam ad gloriam, quosdam ad infernum ante prævisa merita aut demerita, et quidem antecedenti voluntate ; et omnes fideles credere tenentur se esse predestinates, quia gratia semel obtenta est inamissibilis; insuper qui nascuntur ex fidelibus parentibus, salvantur sine baptismo, quia sunt filii Dei et membra Ecclesiæ statim ac geniti sunt.

(e) Hodierni Protestantes Lutheri et Calvini doftrinas emollire conati sunt, præsertim quoad liberum arbitrium et bona opera; et, licet justificationi per fidem, nostris etiam diebus, generatim adhaereant, prava tamen conseélaria, quæ ex hâc doélrinâ naturaliter fluunt, aperte rejiciunt[1].

20. (D) *Bains,* Lovaniensis professor (f 1589), excogitavit systema, quod *senti-Lutheranismus* vocari posset. Damnatus est a Pio V et Gregorio XIII, et, post inultas tergiversationes, tandem laudabiliter se subjecit. Hæc sunt ejus errorum praecipua capita[2]: (a) dona, quæ vocamus supernaturalia, humanæ nature erant debita, et sic corruit distinftio inter ordinem naturalem et ordinem supernaturaletn ; (b) libertas electionis non est penitus exstinéta, sed ita debilitata, ut sine gratiâ, ad nihil valeat nisi ad peccandum ; attamen opera nostra, etiam necessaria, dici possunt libera in quantum procedunt ex inclinatione *nobis intrinseca,* absque violentia ab extrinseco illata; (c) essentia justificationis non consistit in aliquo dono infuso, sed in observatione mandatorum; (d) qui agit sine caritate,aut saltem sine fide ex initio caritatis procedente, peccat mortaliter et meretur damnationem, quia talis aélus ex concupiscentiâ procedit, cùm inter caritatem et concupiscentiam nullum detur medium.

21.(E) *Cornelius Jansenius,* Episcopus Yprensis, in libro cui titulus *Augustinus,* post ejus mortem edito (1640), Lutheri et Baii errores, modo tamen subtiliori, renovavit; eosdem Abbas *San-Cyranus* et *Quesnellus* in GalliA propugnarunt[3].

Istius erroris *radix* fuit falsus conceptus quod privilegia *integritatis* primo homini concessa ipsi erant debita, et quod

[1] Varia Symbola *Lutherana* invenies apud Schaff, *Creeds,* vol. Ill, p. 1-189; *Cahrinùtüa,* 1. cil., 193-704.

[2] Fusiorem Baiani erroris descriptionem invenire est npud Montagne, *op. cil.,* diss. IX, p. 279 sq.; X- Le Bachelet, *Kains,* in *Did. de Thiol. (Vacant),* t. II, 38*1x1. Ipsas Baii propositiones a S. Pio V damnalas lege apud Denz.-Bann., roor-ioSo (881-900.)

[3] Cf. Montagne, *op. oil.,* diss. XI, p. 389 sq.; Alzog, *op. cit.,* § 365; J. Paquier, *LtJanstnisme,* J909, p. 121-181.

horno lapsus cis orbatus est totaliter corruptus, (a) Exinde infert in statu præsenti voluntatem non esse vere liberam, sed necessario trahi a delectatione *sensibili* seu concupisccntïâ, vel a delectatione *c&lesti* seu gratiâ[1].

(b) Hinc etiam justi non possunt adimplere omnia præcepta, quia aliquando ipsis decst gratia efficax : gratia autem, quæ sufficiens vocatur, de faélo, omnibus attentis circumstantiis, non sufficit.

(c) Ad meritum aut demeritum non requiritur libertas interna, sed sufficit libertas exterior seu immunitas a coactione.

(d) Christus non est mortuus pro omnibus, sed solum pro iis, quibus gratia efficax datur.

Notandum. Praefatis erroribus damnatis, difficultas conciliandi libertatem cum gratiâ non penitus soluta fuit; quænam videlicet sint partes Dei et quænam partes nostræ in aéiu salutari adhuc investigandum est. Ad quam difficultatem solvendam varia systemata inter Catholicos libere disputantur, nempe *thomismus, moiinismiis* et *augustinianistnus,* de quibus infra dicemus.

[1] *Calestis* dele&atio, juxta Jansenium, est supcrnaturalis et indelibcratus boni et reéli amor, qui proprie in superior; parte animae residet, sed quandoque partem sensibilem etiam afficit ; *terrestris* autem delectatio est inoramatus ac indelibcratus creatur» amor, qui plerumque sensibilis est, quandoque tamen ir.teV.eiftuaiis.

Gaput f.

DE GRATIA ACTUALI.

Prævia de gratiæ aétualis notione et speciebus

I, Gratiæ actualis notio declaratur.

22. Gratia actualis, *stride* sumpta, ex diétis, est *auxilium quoddam supernatural^ et transiens, quo Deus intelleflum illuminat et voluntatem adjuvat ad eliciendos altus super-natarales.*

Ad quam notionem penitius intelligendam, exponendum est : i° quomodo gratia a&ualis distinguatur a concursu naturali; 2" quomodo nobiscum qooperetur; 30 quasnam vires praebeat.

23. i° *Gratia alluatis se habet in ordine supernaturali sicut concursus in ordine naturali.* Sicut enim ad opera naturalia requiritur Dei auxilium naturale seu concursus, quo facultates nostrce ut in actum prosiliant juvantur, ita pariter ad aétus supernaturales eliciendos requiritur auxilium quoddam supernaturale, quod gratia aétualis appellatur. Differt tamen gratia a concursu naturali : (a) concursus enim, supposita creatione, homini *debetur* ideoque *naturalis* est, dum gratia prorsus *gratuita* est; (b) concursus ad opera *etiam mala* requiritur, videlicet ad positivum elementum quod in eis invenitur, dum gratia nonnisi ad opera *bona;* (c) gratia nos movet ad bonum *supernaturale,* ideoque elevat facultates vel aélus ad ordinem superiorem, dum concursus bonum *naturale* non prætcrgreditur.

24. 2U Gratia actualis *nobiscum cooperatur* diversimode :

(A) *immediate* agendo in *intellectum* et *voluntatem,* quæ sunt facultates proprie humanæ. (a) *Intellectum illuminat* ut ea videamus quæ ad salutem spedtant; videlicet *infidelium* oculos mentis aperit ut veritatem christianæ religionis

[1] Cf. Suarez, *de Gratiâ,* lib. III; Salniant., *de Gratiâ,* disp. V; Palmieri, *de Grati-'i div. actuali,* tb. 7-13; Mazzella, n. 107 $q.; Hurter, n. 13 sq.; Egger, a. 335 sq.

percipiant, *peccatorum* ut malitiam peccati intelligent, *justorum* ut virtutis pulchritudinem agnoscant, etc. Ita Scriptura declarat Deum " aperire oculos hominum, ut convertantur a tenebris ad lucem[1], illucescere in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei[2], dare nobis spiritum sapientiae et revelationis et illuminatos oculos cordis[3], aperire cor intendere his quæ prædicantur"[4].— Quæ quidem illustrationes a *revelatione* differunt, quia ex se aliquid novi non necessario manifestant, sed mentem adjuvant ut ea quæ' dicuntur, vel leguntur, melius intclligat; et quia distincte saltem conscii non sumus generatim divinæ earum originis.

25. (b) *Voluntatem adjuvat,* id est, ei dat desiderium et potestatem volendi et faciendi quæ ad salutem consequendam necessaria sunt; v. g., in corde *infidelis* pia excitat desideria ut veritatem quærat, simulque vires ci præbet ut, spretis vitæ illecebris, Christianam religionem amplectatur, *peccatorem* sollicitat et impellit ut ab iniquitate avertatur, *justum* excitat et movet ut justificetur amplius. Ita dicitur Deum nos *traheret»,* operari in nobis *velle* et perficere[6], *incrementum dare* " neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus "[7]; per quod designatur spiritualis progressus, quem nec qui plantat nec qui rigat, sed solus Deus per interiorem gratiam dare potest.

26. (B) *Mediate,* agendo direéte in facultates inferiores et sensus, et indirecte ih intellectum et voluntatem; et eo sensu habetur gratia actualis *late* sumpta. Quod fit dupliciter : (a) *excitando afius indcliberatos facultatum sensitivarum,* v. g., memoriae, imaginationis, appetitûs sensitivi, quibus ad bonum supernaturale allicimur, aut impediendo ne pravi motus aliæque tentationes exsurgant; ita enim vulneri *concupiscentia* medetur, spirituales deleCtationes, loco terrestrium, præbendo.

(b) *Externis eventibus utendo* ad excitandas in anima, modo nostrae naturæ consentaneo, pias cogitationes aut affectiones, quibus ad aClus salutares trahimur; ita Deus

' J/?., XXVI, 18. — « *Il Cor.,* IV, 6. — s *Ephet.,* I, 17-lS. — ‹ *AA.,* XVI, ›4· — *iJoan.,* VI, 44. — 6 *Philip.,* 11, 13. — " *1 Cor.,* III, 7.

utitur sacris leétionibus aut concionibus, rebus prosperis aut calamitatibus, etc., ad bonas cogitationes suggerendas; mors ipsa aliquando est gratia, juxta illud : " Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus "r.

27. 3° Nobiscum cooperando, gratia *quasdam vires præbet morales,* et quodammodo etiam *physicas.*

(A) *Vires moralesprabet,* ad bonum nos alliciendo *promissione bonorum* et a malo deterrendo *comminatione malorum.* Nam, juxta Scripturam et Patres, gratia homines vocat, excitat, allicit, trahit ad bonum3; atqui talis agendi ratio moraliter involuntatem influit, vires ejus augendo ad bonum faciendum, sicut mater, filium vocando et suavibus verbis alliciendo, eum moraliter ad se trahit; ergo. *ExpericntiA* confirmatur : si quis enim, vehementer ad illicita inclinatus, divinum lumen vel supernaturalem delectationem accipit, statim alacrior fit ad tentationem superandam, quasi novas vires morales accepisset.

28. (B) *Vires etiam physicas* spiritualis ordinis præbet, *physica motione* nos impellendo ad aitus *salutares* eliciendos. Etenim homo, solis propriis viribus relictus, in impotentia *physica* versatur aétus *supernaturales* eliciendi, cum sint supra ejus facultates ; atqui talis impotentia physica vinci nequit nisi per *virium physicarum additionem,* quibus facultates nostra» *proportionentur* ad faciendum id quod per se facere nequibant; aut saltem, ut videtur, per *elevationem quodammodo physicam* facultatis vel aétus eliciti. Unde a S. Paulo dicitur: *"Non* quod *sufficientes simiis cogitare* (salubriter) aliquid a nobis quasi ex nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est "3; " Deus est enim qui operatur in vobis et *velle* et *perficere* "4. — Confirmatur ex analogic cum gratiâ habituali, quæ aliquid physicum in anima ponit, ut infra dicetur : aliqua enim proportio esse debet inter gratiam actualem et habitualem.

Res illustrari potest comparatione matris, quæ puerulum, adhuc deambulandi incapacem, non solum verbis, sed etiam physicâ motione ad ambulandum adjuvat; ita Deus non tantum morali

' *Sap.,* "IV, i t. — 3 *Ephes.,* V, 14;*fia.,* VI, 44 etc.
3 Z/ *Cor.,* III, 5. — 4 *Philipp.,* II, 13.

suasione, sed infusione spiritualium virium nos ad salutares aftus faciendos juvat.

IL Gratiæ actualis species praecipuae.

Quo melius intelligatur modus loquendi Patrum ac Theologorum de gratiâ, præcipuas ejus species exponere oportet.

29. (A) Ratione *finis* propter quem conceditur, gratia potest esse *medicinalis* vel *elevans :* (a) prior ea est quæ conceditur ad subveniendum infirmitati naturæ per peccatum vulneratæ, viresque sive *morales* tantum, sive etiam *physicas,* præbet ad aélus bonos *naturales* sed *difficiles* faciendos; hæc est *supernaturalisquoad modum,* non autem *in se* et *intrinsece,* quia, licet gratuita, non ordinatur ad aliquid supernaturale in se; (b) posterior ea est quæ facultates nostras ita elevat ut eis det potestatem etiam *physicam* aélus *vere supernaturalcs* faciendi, ideoque dicitur *supernaturalis in se.*

30. (B) Ratione *modi* quo agit, gratia est operans vel cooperans : (a) *operans* seu *excitans,* est motus internus intelleôûs aut voluntatis, quem Deus operatur *in nobis sine nobis,* seu *ante liberum* saltem consensum nostrum, ct quo nos ad bonum libere agendum sollicitat; v. g., peccator divinum verbum audiens, aliquando illustrationes in intelleélu piosque motus *indeliberatos* in voluntate experitur, etiam antequam libere agat : hæc est gratia operans, de quA Apostolus dicit : G Deus *operatur* in nobis velle ”; vocatur etiam *praeveniens* seu *antecedens,* quia libertatis exercitium praevenit.

(b) *Cooperans* seu *adjuvans* est adjutorium quo Deus voluntatem juvat ad libere consentiendum gratiæ operanti ct perficiendum opus supernaturale *deliberatum,* quod proinde agit *in nobis et nobiscum;* v. g., peccator, jam per gratiam excitantem præventus, aétum contritionis elicere incipit sub influxu gratiæ : talis gratia est *cooperans,* quia simul cum peccatore libere agente concurrit ad aétum eliciendum; vocatur etiam *concomitans,* quia nos agentes veluti comitatur, vel etiam *subsequens,* quia

subsequitur voluntatis motum quem gratia præveniens operata est[1].

31. Ex diétis igitur triplex saltem est differentia inter gratiam operantem et cooperantcm : (a) prior existere potest sine posteriore, dum posterior nunquam sine priore datur; nam a Deo excitari possumus quin tali excitationi consentiamus, dum gratiæ coopérant! consentire non valemus, nisi prius gratiâ operante excitati simus, licet ea prioritas non sit semper *chronologic»;* (b) prior non necessario trahit opus deliberatum et salutare, quia solummodo nos *sollicitat;* posterior importat cooperationem deliberatam voluntatis, quia *adjuvari* non potest voluntas, nisi ipsa ad opus concurrat; (c) prior ex se est solum *sufficiens* quia gratiæ excitanti voluntas resistere potest; posterior autem est *efficax,* quia non datur nisi ad adjuvandum consensum.

32. (C) Ratione *cfficiïûs,* gratia est sufficiens vel efficax : (a) *sufficiens* ea est quæ dat veram et expeditam facultatem bonum faciendi; est autem *mere sufficiens,* quando suo caret elïeélu, quia eidem voluntas suâ culpa resistit, ut exemplum habetur in *Prou.* I, 24 : " Vocavi ct renuistis, extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret". Præterea gratia est *immediate* sufficiens, quando directe potentiam dat aéhnn ipsum operandi, ct *remote* sufficiens, quando proxime dat potentiam orandi aliudve faciendi, ct, mediante oratione aliâve aétione præviâ, potentiam ipsum actum eliciendi. (b) Gratia *efficax* ea est cui voluntas de faélo libere consentit, ac proinde semper suum obtinet effectum.

Undenam autem gratia sit efficax, inter Thomistas et Molinistas controvertitur, ut infra videbitur.

33. Divisio capitis, in triplici articulo agemus : 1° de gratiæ actualis *necessitate;* 2° de ejus *dispensatione;* 3° de ejus *naturâ.*

[1] Antiqui theologi, inter quos S. Thomas, P 2", q. III, a. 2, hanc divisionem ftCeomuiodabant etiam gratia: habituali : hrec dicebatur præveniens vel operans in quantum justificat hominem cum faciendo gratum Deo; subsequens autem vel cooperans, quatenus est causa mcrili, jam non tantum hominem, sed opus hominis Deo gratum reddendo (Card. Billot, 0/. cit., p. 136).

Articulus I. De gratiæ necessitate.

In statu naturæ lapsæ[1], gratia aétualis necessaria est non solum ad a&us *supernaturales* seu *salutares,* sed etiam ad quosdam *ethice* seu *inoraliter* bonos. .

§ I. De necessitate gratiæ actualis AD OPERA SUPERNATURALIA[2]

Quam necessitatem expendemus : 1° quoad opera quæ justificationem *prœcedunt;* 2° quoad ea quæ eamdem *sequuntur.*

i- Quoad opera quæ justificationem præcedunt.

34. In triplici thesi ostendemus : i<> gratiam supernaturalem esse necessariam ad *omnes aflits supernaturales* ad justificationem *preparatories;* 2° immo ad *initium fidei;* 30 eamdem *gratuitam esse.*

35. *Thesis Γ :* Homo lapsus non potest, etiam physice, sine gratiâ vere supernatural! illuminationis et inspirationis, tum præveniente tum concomitante, elicere actus supernaturales ad justificationem præparatorios.

Defide est ex *Trid.S* : " Si quis dixerit, sine *præveniente* Spiritûs sanéli inspiratione, atque ejus *adjutorio,* hominem credere, sperare, diligere aut pænitere posse sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, A S. " Quod jam a Concil. *Arausicano II* (529)4 et a *Zosimo* Papa definitum fuerat contra *Pelagianos,* quorum errores renovarunt *Sociniani* ct *Unitarii.*

36. Declaratur. Hic agitur de iis a&ibus quibus peccator *proxime et positive* ad justificationem disponitur, v.g., de *piis cogitationibus* quibus in Deum fertur, ut aélibus fidei, vel timore inferni aut spe in divinam misericordiam, de *molibus voluntatis* quibus peccatum odisse et bonum diligere incipit, de *bonis operibus* quibus bona

1 Loquimur enim dc homine in deterius commutato propter vulnera ignoranti» in intellctHu, tnalilixin voluntate, concupiscenti» et infirmitatis in inferiori appetitu. Cfr. *Dt Deo Creante,* n. 916,

• S. Thom., r. 2.,q. 109, a. 6; Suarez, I. II, c. 3. sq.; Salmant., disp. Ill, dub. 1-6; Bellarminus, I. VI, c. 1-6; Billuart. diss. Ill, a. 7; Hurter, η. 29 sq: Murray, disp. Ill; Pesch, n. 92 sq.; V. der Mcersch, n. 256 sq.

3 Sex*. VI, can. 3, Denz.-Banti., 813 (695). — * Denz., 176-180 (149-150.)

desideria jam exsequitur; non autem de iis quibus remote et negative sese præpararc potest, v. g., vitando quædam peccata aut removendo quosdam obices ad conversionem. — Dicitur : (a) *physice,* quia *de se* homo versatur in impotentiâ non solum morali, sed etiam physicà aétus supernaturales eliciendi qui sunt absolute supra ejus vires; (b) unde, ad hos aôlus requiritur gratia *vere et enlilalive supernaturalis;* (c) hæc autem gratia est *duplex,* scilicet *illustratio* mentis et *inspiratio* voluntatis; (d) per gratiam *inspirationis,* intelligendus est saltem moralis influxus illuminationis quæ recipitur immediate in intellectu,et mediale in voluntatem agit; sed, juxta sententiam communem ·, intelligenda est alia gratia immediate in voluntate recepta.

37. Probatur Scripturâ : i° *ex Vetere Testamento.* De necessitate gratiæ aCtualis ad justificationem non agitur quidem dircélc in Antiquâ Lege, hæc tamen *infertur* ex innumeris locis, in quibus apparet *Israel* versari coram Deo *in ordine* quodam *non justitia stricla et naturalis subjeflionis tantum,* sed *favoris et positiva misericordia ac benignitatis,* in quo, etsi ab initio peccavit 2, tum veniam peccatorum tum veram *justitiam et rediitudinem* consequitur, *internis* quibusdam *auxiliis gratia* adjutus; et ipsos Gentiles hujus privilegii participes fieri juxta dodrinam Prophetarum. Etenim, ex unA parte, Deus patiens et misericors vocat peccatores ad pænitentiam; et, ex altcrâ, hi enixe postulant ut Deus se ad peccatores convertat eosque vivificet, quasi ipsis impossibile esset, sine divino auxilio, justificationem consequi, (a) Apud *Prophetas* sæpe Deus minis, promissis et hortationibus peccatores allicit ad pænitendum. “ Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum... si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur... Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos”3. Gentiles ipsi ad pænitentiam et conversionem vocantur, immo

1 Sententia enim ad versa multis non videtur satis recedere ab hrcresi Pelagii, qui ct ipse tandem admisit gratiam internam actualem in intelleôlu, ad facilius agendum, liabentem necessario quemdam influxum in voluntatem, propter naturakm uiriusque potentiæ connexionem; quam tamen non esse sufficientem ad salvandam Ecclesiae dodlrinam, affirmat S. Augustinus, *de Gratiâ et iit>. arbitrio,* n. 33, *P. L.,* XL1V, 901.

’ *Gen.,* II-III.

i *Isa.,* I, 16-20. Cf. *Jerem.,* Ill, 14, 22; XXXV, 15; *Etech.,* XIV, 6; XVIII, ;o; XXXIII, n. etc.

declaratur apud Deum solum salutem inveniri Congregamini et videte et accedite simul qui salvati estis ex Gentibus... Deus justus et salvans non est præter me· Convertimini ad me et salvi critis, omnes fines terra» ”[1]

(b) In *Psalmis* autem multa» funduntur preces ad implorandam Dei misericordiam pro peccatis, ibique supponitur veniam obtineri non posse sine divino et gratuito adjutorio : “ Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam... Asperges me hyssopo et mundabor... Cor mundum crea in me Deus et spiritum rectum innova in visceribus meis... et spiritum san&um tuum ne auferas a me... et spiritu principali confirma me... Domine labia mea aperies,et os meum annuntiabit laudem tuam... Cor contritum et humiliatum non despicies...”[3]. Et alibi : “ Deus, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus ”[3]. Ex quibus aliisque verbis infertur non tantum peccatorem veniam consequi ex Dei magnA misericordia, sed etiam cor ejus ab ipso Deo *mundum creari,* ejus labia a Deo aperiri ad orationem, salutemque ei conferri a Deo qui ad peccatores benigne se convertit; ita implicite asseritur interni et gratuiti auxilii necessitas ad reéte agendum spcciatim in ordine ad justificationem.

Quapropter, etiam inter Judæos qui tempore Christi vivebant, agnoscebatur aliquando necessitas ad Deum recurrendi pro venià peccatorum obtinenda et bono faciendo [4].

38. 2° *Ex Novo Testamento.* (A) Apud *Synapticos,* necessitas gratiæ *implicite* declaratur; etenim regnum Dei exhibetur ut quid *gratuitum,* ut *regnum Patris,* in quod homines non ingrediuntur nisi *Christum sequendo,* ideoque speciali auxilio ab eo adjuti, et gratiam oblinendo per orationem, (aj *Gratuitas salutis* apparet in parabola de operariis in vinea; operarii enim non ingrediuntur vineam nisi a Deo vocati, et merces non datur nisi ex pa&o libere inito; immo merces semper excedit, etiamsi inferioris sit

* *Isa.,* XLV, 20-22.

l Ps. L, 3, 9, 12, 13, 14, i7, 19. —Cf. A. XXXVII; I.XXIX; LXXXIX , CXVIII, cie. — 3 A. LXX1X, 4, S, 20.

4 Quod constat ex *IVEid.,* VIII, 42-45. Liem admittebat *Phito,* ap. Tixeront, *op. fit.,* I, 57.

gradûs, omnem laborem nostrum : " Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vincam suam... Amice non facio tibi injuriam, nonne ex denario convenisti mecurn"[1]? (b) Christum esse *ducem sequendum,* ideoque adjutorem nostrum, sane ex speciali ct positivo misericordia; consilio, ex his aut similibus verbis apparet : " Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, ct tollat crucem suam et sequatur me"[2], (c) Orationem vero ad salutem esse necessariam, ideoque gratiam quæ oratione obtinetur, ex his verbis colligitur : " Petite ct dabitur vobis; quærite et invenietis; pulsate ct aperietur"[3]. Tandem expresse omnino Christus *de salute* dicit : u *Apud homines impossibile est,* sed non apud Deum; *omnia* enim *possibilia sunt apud Deum* [4] ".

39. (B) Apud 6' *Joannem,* lucidius affirmatur giatiæ necessitas, (a) Hæc variis analogiis declaratur : dicitur nempe Christum esse *lucem veram* quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum[5], *panem vita* sine quo vitam æternam habere nequimus[6], pastorem et ostium ovilis, per quem introire debent oves ut pascua inveniant ".

(b) Res apertius declaratur exemplo palmitum qui fruftus ferre nequeunt nisi viti uniantur ct ab co succum accipiant. Christus siquidem se comparat viti, cujus nos sumus palmites : " Sicut palmes non potest ferre frudum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis... Sine me nihil potestis facere "[8] ; proinde, sicut palmes totam suam vitam a vite derivat, ita ut nullum frudum a seipso proferre valeat, pariter homo totam suam vim ad opera supernaturalia ab influxu Christi accipit, ita ut sine ejus gratiâ nullum opus salutare efficere possit. Unde 5.*Augustinus* animadvertit in hunc textum[9] : " Non ait quia sine me parum potestis facere, sed *nihil* potestis facere ; sive ergo parum sive multum sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest". Nec dicatur hic agi tantum de gratiâ

' *Mali.,* XX, I-13; cfr. XXV, 21, 23, 27.
' *Matt.,* XVI, 24; cf. X, 32-42; XIX, 21. — ' *Mali.,* VII, 7.
A *Mart..* X, 26-27. — **Joan.,* I, 9. — 6y<wx., V), 35 sq. — '*Jaait.,* X, 7-1S.
'■/*mu .;* XV, 1-5. — Cf. Corluy, *Spicii. dôgmat.,* t. II, 301-307.
' *in potin., tr, Si,* n. 3, *P. I..,* XXXV, 1S41.

habituali ; sicut enim non sufficit ut palmes sit viti conjunctus, sed requiritur ut quovis momento vitales succos a vite accipiat, ita pariter non sufficit ut anima Christo uniatur per gratiam habitualem, sed requiritur ut vitalem motum accipiat per gratiam aftualem. Insuper, licet præfata verba *in se* sumpta de necessitate gratiæ sanctificantis intelligi possint, Patres eis usi sunt ad probandum, contra Pelagianos, gratiæ aéluafis necessitatem ad singulos aclus supernaturalcs ; hic est igitur sensus *traditionalis.*

40. (C) 5. *Paulus* rem non obiter tantum, sed *ex professo* docet : (a) *negative,* asserendo hominem lapsum imparem esse ad gratiam et salutem propriis viribus assequendam. Homines enim per peccatum sunt *"naturâ filii ira"* ct *"servi peccati"* «; veluti supcrnaturalitcr *mortui;* "Unius deliéto multi *mortui* sunt" a ; " Cum essemus *mortui* peccatis, convivificavit nos" 3; aut etiam spiritualiter *caci:* "Eratis enim aliquando *tenebra,* nunc autem lux in Domino"! Porro qui est naturâ filius iræ et servus peccati non potest per se fieri Deo acceptus aut se liberare a peccato; pariter qui est veluti mortuus, aut etiam caecus in ordine supernatural!, certe non potest aliquid facere ad vitam spiritualem de novo assequendam, nisi prius a gratiâ excitetur, sicut membrum corporis mortificatum non potest seipsum movere, nisi ab agente exteriori prius moveatur. Et reapse justificatio nostra gratiæ Christi tribuitur 5.

(b) *Positive* et *diserte affirmat* omnes aéliones nostras salutares, quæ ad tres revocantur, *cogitationes, volitiones,* et *exeeutionem* earumdem, Deo esse tribuendas, ac proinde sub influxu gratiæ elicitas : " Non quod simus sufficientes *cogitare* aliquid a nobis, quasi ex nobis, sufficientia nostra ex Deo est"6; "Deus est qui operatur in vobis et *velle* ct *perficere* " 7. De ipsâ oratione ait S. Paulus 8 : " Similiter autem ct Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam *quid oremus, sicut oportet,* nescimus; sed ipse Spiritus postulat

' *Ephes.,* II, 3; *Ront·.* VI. 17. — Hxc verba *naturâ filii ira* signifiait omnes homines *sibi relielos,* gratia nondum regeneratos, esse dignos divinâ irà seu castigatione. Cf. Prat, *La Thiol. de St Paul,* II, p. S5-87.

' *Rom.,* V, 15. — ' *Ephes.,* II, 5. — 4 *Ephes.,* V, S. — s *Ephes.,* II, 4-7. — *6II Cor.,* HI, 5. — *J Philip.,* II, 13. — · *Rom.,* VIII, 26.

pro nobis gemitibus inenarrabilibus". Ilis et similibus tes timoniis clare constat nullam esse a&ioncm supernaturalem ad quam non requiratur gratia actualis, eo quia impares sumus ad hujusmodi actum propriis viribus eliciendum. Animadvertatur insuper hic agi de gratia *internA,* quæ operatur in nobis velle, et quam præbet Spiritus, nos movendo et juvando ad orandum.

(c) Tandem hæc omnia summatim comprehenduntur his Apostoli verbis 1 : " *Gratia* enim estis salvati per *fidem,* ct hoc *non ex vobis* (i. e. per naturalia opera) : Dei enim *donum* est, *non ex operibus* ut ne quis glorietur; ipsius enim sumus *factura,* creati in Christo Jesu (qui est causa meritoria et exemplaris nostræ justificationis) in operibus bonis" (i. c. ad bona opera exercenda). Ibi enim tot argumenta quot sententiæ : si *gratiA,* id est, gratuito salvati sumus, non certe nostris meritis; si per *fidem,* non per opera nostra; si justificatio est Dei *donum, non ex operibus,* sed Dei misericordiâ justificamur ; si Dei *factura* sumus, non propriis viribus, sed Deo impellente et coopérante bona opera facimus. Numquid apertius declarari potest gratiæ necessitas ad omnes et singulos actus salutares?

41. Traditione. Tria stadia in hujus dogmatis historic distinguere licet :

i° Ante exortam *pelagianam* controversiam, necessitas gratiæ proponitur tum *faftis,* tum *dictis,* minus tamen diserte, absque distinctione explicita inter opera naturalia et supernaturalia, inter initium operis ejusque complementum.

(A) *Fatlis,* praesertim *publicis Ecclesiae precibus,* quibus enixe postulatur ut infidelibus donetur fides, ut Judæis lux veritatis appareat, ut lapsis pænitentiæ remedia conferantur, ut hærctici et schismatici ad catholicam fidem revertantur. Orationes hujusmodi, quas S. Paulus commendaverat 2, jam apud Patres apostolicos 3 ct in omnibus liturgiis inveniuntur. Jamvero hæc praxis demonstrat conversionem fieri non posse sine gratia, ut recte arguit S. *Augustinus*^ :

* *Ephes.,* I(, S-IO. — ' Z *Tim.,* II, î-2.
J Exemplum habes apud S. Clementem, 7 *ad Cor.,* 70-71.
4 *Dt dono perscvtranlia,* c. XXIII, n. 63, XLV, 1031. — Idem docet S. Cælcstinus, ap. Denzing., n. 139(95).

'Nec oraret Ecclesia... nisi crederet Dominum sic in potestate habere cor nostrum ut bonum quod non tenemus nisi propriâ voluntate, non tamen teneamus nisi ipse in nobis operetur et velle",

42. (B) *Diclis.* Sæculo 11°, S. *Justinus* docet *fidem* esse donum Dei 1; S. */reptatis,* comparatione utens, declarat nos fructificare non posse sine pluviâ gratiæ: " Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat, sic et nos lignum aridum existantes primum nunquam fructificaremus vitam sine supernâ voluntariâ pluvià"3.

Tertio sæculo, *Tertullianus* conversionem tribuit divinæ gratiæ: " HæC erit vis divinæ gratiæ, potentior utiqne naluiâ, habens in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem..."* Quod et confirmat *Hippolytus,* regenerationem tribuens Spiritui SanClo4. Longius procedens, S. *Cyprianus* tradit nos voluntatem Dei implere non posse sine gratiâ. " Nemo suis viribus fortis est, sed Dei indulgenliâ et misericordia tutus est "s. — Apud Grtecos, *Origines* lucidius necessitatem gratiæ ad opera *salutaria* affirmat6: Non sufficit ad perficiendam salutem sola voluntas humana... nisi hæc ipsa voluntas nostra bona, promptumque propositum et queecumque illa in nobis esse potest industria divino vel juvetur vel muniatur auxilio".

Quarto sæculo *Cappadoees* necessitatem gratiæ etiam ad *velle* profitentur; inter quos *S. Gregarius Nas.*1: "Docet Paulus quod ipsum etiam velle divino auxilio indigeat; immo ipsa electio eorum quæ reCta sunt, divinum qimddam est atque donum a Dei benignitate manans ". — *Chrysostomiis* rcCle quidem docet gratiam modo generali esse necessariam : "Neque enim possibile est bonum aliquod nos rcéte agere non adjutos supernâ gratiâ"; sed asserit *initium boni aperis* esse a voluntate nostrâ' : "Nostrum quidem est præeligerc et velle, Dei autem est perficere et ad finem deducere — Idem, apud lAtinos docent 5. *Optatus* et 5. *Hilarius,* qui scribit : " Divinæ misericordiæ est ut volentes adjuvet, inci-

' *ApoL* 7. 10, *I*. *C*,., VI, 341 ; Journel, 114. Quod pariter tradit *Clanem Alex.,* ap. Journel. 418.

2 *Acto. karts.,* l. III, c. 17, n. 2, *P. G.,* VII, 930 ; Journel, 220.

3 *De animâ,* 21, *P. L.,* II, 6S5 · Journel, 348.

4 *De. Antichristo,* 3, *P. G.,* X, 732; Journel, 3S9.

s *De domiti. oratione,* 14, *P. L.,* IV, 528 ; Journel, 558.

6 *Dcprincipiis,* III, c. 1, iS, *P. G.,* XI, 289; Journel, 465.

' *Orat.,* XXXV II, 13, *P. G.,* XXXVI, 297; Journel, 1003.

* *In Gen. homil.,* XXV, 7, *p. G.,* LUI, 22S: Journel, 1153

8 *in Ep. ad Ilebr.,* XII, 3, *P. G.,* LXIII, 99; Journel, 1219.

pientes confirmet, adeuntes respiciat : ex nobis autem initium est ut ille perficiat" Et sane mirum non est, nondum exorta controversia semi-pelagianorum, quosdam Patres putasse initium fidei et bonorum operum aliquatenus a nobis esse, quo melius ita servaretur liberum arbitrium. — Sed jam 5. *Ambrosius* clare viderat etiam tale initium esse a Deo, quin exinde laederetur humana libertas' : "Vides utique quia ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit ædificare sine Domino, nemo custodire sine Domino, nemo *quidquam incipere* sine Domino ".

43- 2° Quinto sæculo, occasione *pelagiame haresis,* necessitas gratiæ lucidius ct explicitius, duce 5. *Augustino,* exposita et definita fuit. Pelagiani, ut supra diximus, n. 14 primum cujuslibct gratiæ actualis necessitatem negarunt, postea tamen gratiam *externam* admiserunt, immo et gratiam *internam illuminationis,* sed tanquam *utilem* tantum.

(A) Quos strenue confutavit S. *Augustinus* 3 .· ante annum 397, dum manichæismum impugnaret, qui vires naturæ nimis deprimebat, censebat quidem gratiam necessariam non esse ad *initium* boni operis salutaris; sed ab anno 397, do&rinam catholicam *integram* jam prædicabat, quam ex epistolis S. Pauli hauserat. Diserte videlicet Scripturi et Traditione probat gratiam vere *internam,* non tantum *illuminationis,* sed etiam *motionis,* necessariam esse ut credere et pie vivere valeamus, et neminem salvari posse sina gratiâ *praeveniente* et *coopérante :* " Quapropter, ut in Deum *credamus,* et *pie vivamus,* non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei : non quia velle non debemus ct currere; sed quia ipse in nobis et *velle operatur* et *currere...* Confiteamur gratiâ Dei *prceveniri* hominum voluntates, et per hanc eas potius præparari quam propter carum meritum dari "4. Quam gratiam esse *internam* non solum *illuminationis,* sed ct *inspirationis* ita declarat : " Legant ergo ct intclligant, intueantur atque fateantur, non lege atque doétrinâ insonante forinsecus, sed *internâ* et *occultd,*

1 *In Ps. CXVI/P,* lit. XVI, 10, *P.* IX, 610; cf. Journel, 892; Tixeront, (I, 282.

: *Expos. Evang. sec. Lucam,* II, S3, *P. 1..,* XV, 1583 ; Journel, 1302.

3 Portalié, 5. *Augustin,* in *DiÂ. de Thiol. (Vacant),* I.I, 2375 sq-î Tixcrent, II, 482-498; L. Labauche, £<γ. *de ThJol. dogmal.,* t. II3, p- *5^·

* *Epia.* CCXVII, 12, 25, *P. 1..,* XXXIII, 983, 987.

mirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed bonas etiam *voluntates"* — Insuper, contra Pelagianos asserentes voluntatem hominis esse a Deo independentem ct propriis viribus perfectionem adipisci posse, demonstrat supremum Dei dominium etiam in voluntates liberas; hominisque inhabilitalem ad bonum faciendum, quam ex originali peccato repetit; nec tamen gratiæ influxu destrui liberum arbitrium, cum in nostra potestate sit ei consentire vel ab eâ dissentire : " Ipsum velle credere Deus operatur in homine, ct in omnibus misericordia ejus prævcnit nos : consentire autem vocationi Dei vel ab eâ dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est "2.

44. (B) Curavit etiam S- DoCtor ut pelagiana haeresis damnaretur in synodis *Ciirthaginensi* et *Milevitand* (an. 416) necnon ab *Innocentio* Z, qui Pelagium et Caelestium cxcommunicavit. Cum autem *Zosimus,* istorum fraudibus primum deceptus, eis parcere vellet, alia synodus *Carthagbunsis* (an. 418) iterum pelagianos errores reprobavit, declarans gratiam nobis conferri non tantum “ ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus ”, sed etiam “ ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus nec tantum ut “ facilius possimus per gratiam implere quod facere jubemur, sed etiam ut simpliciter id facere valeamus"’. Tum Zosimus, re melius perpensA, *epistolam traficriam* edidit, quâ reélain Ecclesiæ fidem de peccato originali et necessitate gratiæ exponebat ct synodum Carthaginensem approbabat! Pclagiani multi suos errores retraàtârunt, sed pauci, ut *Fastidias* ct *Agricola,* eos spargere in Britanniam conati sunt.

45· 3° S. Augustinus, Pelagianos confutans, non explicite distinxerat, saltem generatim inter bonum naturale ct supernaturale, et quamdam requirebat gratiam quoad omne bonum etiam ordinis naturalis. *Scholastici* autem, sedulo

• *De gratiA Christi et f*c. origin.,* XXIV, 25, *P. L.,* XLIV, 373; Journel, 1S53. * *De spiritu et lilïcrà,* 60, *P. L.,* XLIV’, 240; Journel, 1736.

‘ Denz.Bann., 104-105 (6S.69).

* Fragmenta quæ supersunt hujus epistolae invenk-s *P. L.,* XX, 693.

inter bonum naturale et supernaturalc distinguentes, docuerunt hominem etiam in statu naturæ corruptæ aliquod bonum particulare propriis viribus agere posse, non tamen totum bonum sibi connaturale, indigere vero absolute gratiâ ad bonum supcrnaturalis virtutis operandum ».

46. Quod quidem ita probant, præsuppositâ supernaturalitatc justificationis. Omnes aCtus proportionari debent fini ad quem tendunt; atqui justificatio est finis omnino supcrnaturalis, cùm nihil aliud sit nisi infusio gratiæ sanctificantis, quam supernaturalem esse probavimus in *Tr. de Deo Creante* (n. 874 sq.), et infra demonstrabimus, ubi de *gratià habituali;* ergo aélus præparatorii ad justificationem debent esse vere supernaturales. Jam vero non possunt esse vere supernaturales, nisi fiant sub influxu gratiæ vere ct entitative supcrnaturalis; potentia enim naturalis est radicaliter incapax aétum supernaturalem efficiendi, nisi gratià ita elevetur ut operari valeat præter vires sibi naturaliter inditas.

Comparatione res illustratur; sicut enim oleaster non potest ferre bonos fruCtus nisi ei inseratur ramus olivæ bonæ, ita pariter natura nostra frudus supernaturales ferre nequit, nisi ei inseratur gratia supernaturalis.

47. *Thesis ZZ-* : Gratia actualis supernaturalis requiritur ad ipsum fidei initium, et ad cujuslibet operis salutaris efficax desiderium.

De fide est contra Semi-Pelagianos, utpote definitum a Conc. *Arausicano* Z/(a. 529), quod fuit approbatum a *Bonifacio II* : " Si quis sicut augmentum ita etiam initium fidei [1] ipsumque credulitatis affectum non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritûs sanCti... sed naturaliter nobis inessc dicit, apostolicis dogmatibus adversarius comprobatur'^. Quæ definitio respicit voluntatem jam saltem *aliquatenus efficacem* credendi, vel positive quodammodo ordinatam ad fidem. Non ibi asseritur gratiam ad quodli-

1 S. Thomas, 1* 2®, q. 109, a. 2.

' Initium fidei, juxta Semi-Pelagianos, complcélebatur desiderium credendi, desiderium salutis inde ortum atque divinx bonitatis implorationem.

» Dcnzing., 178 (148).

bet desiderium requiri, sed tantum ad *salutare* desiderium : sicut enim infidelis potest proprio intellc&u aliquo modo perspicere vim argumentorum credibilitatis, ita propriâ voluntate inclinari potest, non tamen efficaciter, sicut oportet, ad religionem Christianam. Idem dic de peccatore.

48. (A) *ScripturA* res *implicite* declaratur, (a) Dixit enim *Christus :* " Nemo potest venire ad me (per fidem, ut ex contextu apparet) nisi Pater, qui misit me, traxerit eum "[1]; id est, nemo potest accedere ad Christum per fidem, seu incipere credere in Christum, nisi prius a Patre seu gratiâ allidatur.

(b) Insuper 5. *Paulus* diserte affirmat nos nihil habere ex quo gloriari possimus[2] : "Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?" Atqui si fidei initium vel desiderium supernaturalis boni esset a nobis, haberemus aliquid unde gloriari possemus scilicet illud initium fidei vel bonum desiderium; ergo. — Huc etiam pertinent textus supra relati (n. 40) ubi declaratur nos non posse *arare,* aliquid *cogitare* aut facere absque gratiâ.

49. (B) *Traditione* probatur, (a) Tribus prioribus saxulis, thesis implicite continetur in generali assertione quod gratia necessaria est ad omne opus supernaturale, etiam ad *propositum* salutem consequendi, supra, n. 42. (b) Quarto sæculo, quidam Patres concedunt *initium* boni operis esse a voluntate humanâ, inter quos S. *Augustinus* adhuc junior, n. 43. (c) Ab anno 397, mature considerata S. Pauli doctrinâ in *ep. ad Romanos,* S. Doétor clare docuit etiam ad initium fidei et cujuslibet operis salutaris gratiam requiri. Exinde autem quidam Monachi Adrumetini censucrunt plus æquo minui humanam libertatem, et alii concluserunt omnem correptionem esse inutilem, cum Deus omnia nostra opera operetur. Quos redarguit in libris *Degratiâ et libero arbitrio, De correptione etgratiâ,* in quibus ostendit gratiæ efficacia non destrui libertatem, ideoque merito corripi eos qui gratiæ resistunt.

[1] *Joan.,* VI, 44. — [2] *I Cor.,* IV, 7.

50. (d) I'auto post, *Joannes Cassianus,* quem secuti sunt multi monachi *Massiliensis* monasterii S. Victoris et *Faustus Repensis,* putantes Augustini doéhinâ nimis deprimi vires hominis naturales, contenderunt hominem propriis viribus valere ac debere ad initium fidei pertingere, salutem desiderare, Dei auxilium petere; eum gratiam Dei ita *mereri* ac perseverare posse; eos ad *gratiam* prodestinari quos Deus providet propriis viribus gratiæ consensuros, ad *gloriam* autem eos quos providet naturalibus viribus in gratiâ perseveraturos. Istos errores confutavit .S *Augustinus* in duobus libris *De pretdesiinatione sauciorum* et *De dono perseverantia,* in quibus probat initium salutis, bonum desiderium et petitionem divini auxilii non fieri sine gratiâ, primam gratiam esse omnino gratuitam, et prardestinationem esse vere donum Dei. Ejus discipulus, 5. *Prosper Aquitanus,* opus magistri complevit præsertim in *Carmine de ingratis, Pro Augustino responsionibus ad capitula objet!'tonum vincentianarum* (ubi impugnat *Vincentium,* monachum Lirinensem, probabiliter auélorem *Commonitorii},* et in *Libro contra Collatorem* (Cassianum, audorem *Collationum}.* Ibi dodrinam S. Augustini exponit, cam tamen paulisper emolliendo præsertim quoad *reprobationem.* Ad probandum initium fidei esse a Deo, animadvertit hominem ante illuminationem fidei esse in tenebris, suos languores amare, donec "prima hæc medela conferatur ægroto ut incipiat nosse quod langueat et possit opem medici desiderare quâ surgat" Hinc " conversio nostra ad Deum non ex nobis, sed ex Deo est

51. (e) Contra Faustum Rejensem *S. Fulgentius* augustinianam doélrinam clare propugnat : " Gratia nobis et initium bonae voluntatis donatur ad fidem, et ipsi voluntati adjutorium tribuitur, ut quod bene vult bene operetur "3. — Ciim tamen in Gallia meridionali quidam adhuc erroribus semi-pclagianorum adhærerent, 5. *Caesarius* eos impugnavit, probando " nihil per se in divinis profectibus quemquam arripere posse nisi fuerit primitus Dei gratiâ proveniente vocatus " «, et, post consultum Rom. Pontificem, capitula redegit quæ *synodus Arausicana /Z* approbavit et *Bonifacius H* confirmavit ut consentanea catholicis Patrum regulis. Mox hujus synodi canones in Gallia recepti sunt, ct error semi-pelagianorum exstinélus.

52. (Cj *Rat. thcol.* Ad oinne opus salutare requiritur gratia supernaturalis, ex thesi praecedenti; sed initium fidei aut operis cujuslibct salutaris est jam aliquid salutare, ciim sit virtualiter aétus fidei aut alicujus virtutis in ordine ad salutem. Immo ex nobis sumus in magis remotâ potentiâ

' *Rcsp. ad cap. Gallorum,* 6. — · *Epist. ad Ruj'.,* VII, 6.
5 *Epist.,* XVII, Epilog., 67, *P. L.,* LXV, 492; Joumel, 2246.
4 .S. *Casarii vita.* I. 46:

ad initiutn quam ad incrementum cujuscumquc adûs, sive naturalis, sive supernaturalis.

53- *Solvuntur difficultates.* (A) Homo debet sese præparare ad justificationem : " Convertimini ad me et convertar ad vos " atqui ad justificationem sese disponere nequit, nisi saltem possit propriis viribus initium fidei habere; ergo. — *Resp.* Homo debet quidem se præparare ad justificationem, sed cum gratiâ Dei; quando enim Deus nos invitat ad conversionem, illa ipsa invitatio est jam gratia praeveniens, cui, si respondemus, succedit gratia adjuvans; nos autem non possumus incipere opus conversionis nostræ, nisi prius Deus nos adjuverit, juxta illud "converte nos, Domine, ad te, et convertemur"1. Hinc, ut ait *Trident.3,* "in sacris litteris cum dicitur " convertimini ad me, et ego convertar ad vos ", libertatis nostræ admonemur; cum respondemus, " converte nos, Domine, ad te, et convertemur ", Dei nos gratiâ præveniri confitemur

(B) *Instant adversarii :* S. Paulus dicit : " Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio"*; ergo saltem velle, seu initium fidei, est in nostra potestate. — *Resp.* Nego consequens, nam hic Apostolus loquitur de operibus naturalibus, et dicit nos capaces esse volendi bonum naturale, quamvis plerumque illud non perficiamus, ob infirmitatem nostram; quando autem S. Paulus loquitur de operibus supernaturaiibus, tunc sine dubio asserit tum velle, tum perficere esse a gratiâ : " Operatur in vobis velle et perficere "s. Alii *velle* intelligentes de volitione supernaturali ita textum interpretantur : velle cum gratiâ, adjacet mihi, sed alia et multo potentior gratia necessaria est ad opus exsequendum.

(C) Exhibentur etiam exempla Centurionis, Zachæi, boni Latronis, qui per orationem, aut pium desiderium Christum recipiendi, conversionem suam obtinuerunt; ex quibus deducitur initium conversionis esse a nobis. — Sed contra, fides Centurionis, pium Zachæi desiderium et confessio boni Latronis, fuerunt, juxta Concil. *Arausicanum,* opera vere supernaturalia, sub influxu gratiæ interioris elicita, nec absque gratiâ præveniente elici potuissem0.

54. *Thesis HI :* De fide est primam gratiam ita gratuitam esse ut nulla opera naturalia eam mereri possint de condigno; certum est opera naturalia gratiam mereri non posse de congruo'.

' *Zach.,* I. 3. — 1 *Thren.,* V, 21. — J Sess. VI, cap. 5.
* *Rom.,* VII, iS. — s *Philip.,* II, 13. — 6 Denz.Bann., 200 (169).

7 Meritum in genere est opus prsetnio dignum, seu ex quo oritur quoddam jus ad tnercedem ; meritum *de condigno* est illud cui præmium ex justitia debetur, meritum *de congruo* id cui debetur solum ex quâdam xquilate. Quæ notia infra evolvetur, in tertio capite.

Prius definitum fuit contra Pelagianos ct Scmipelagianos in Concilio *Arausicano II* : "Si quis per invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ propheta?, vel Apostolo idem dicenti : inventus sum a non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant "; et paulo infra : " Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed *gratia, qua non debetur, pracedit ut fiant.* " — Posterius autem non fuit definitum, quia Concilia distinctionem non instituunt inter meritum *de condigno* et *de congruo;* sed infertur ex verbis Conciliorum et Scripturæ, quæ tam generalia sunt ut omne prorsus meritum excludant, quando agitur de operibus naturalibus.

Declaratur. Hic agitur de *priniâ* gratiâ *aftuali* in ordine *ad salutem;* non enim negamus hominem, divinâ gratiâ jam præventum, aliquid in ordine salutis vere mereri posse; sed doCtrina catholica est primam gratiam neque naturæ, neque naturalibus operibus esse ullo modo debitam.

55 *Probatur.* (A) *Script,* (a) Ex omnibus textibus, quibus jam supra (n. 40) probavimus hominem nec cogitare, nec velle, nec perficere, nec petere posse aliquid, sicut oportet, in ordine ad salutem, nisi gratiâ Dei prævcniatur et juvetur; ex hoc enim logice sequitur cum non posse primam mereri gratiam, (b) Insuper totus est Apostolus in *Ep. ad Romanos* in demonstranda gratiæ gratuitate : probat videlicet neque judæos, legem mosaicam servando, neque Gentiles, naturæ legem sequendo, primam gratiam, seu vocationem ad fidem, meruisse, et exinde colligit justificationem esse prorsus gratuitam : pauca sufficiat referre testimonia : " Quia *ex operibus legis non justificabitur* omnis caro coram \Wq ...*justificati gratis* per gratiam'ipsius... arbitramur enim justificari hominem *per fident sine operibus legis* "·; " Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum " '; tandem diserte asserit gratiam esse gratuitam : " Si autem gratia, jam non ex operibus : alioquin gratia jam non est gratia "3 seu gratuita. Jamvero luec omnia clare evincunt primam saltem gratiam esse

' *Itom.,* Ill, 20, 24, 28. —' */tom.,* IV, 2. — ' A'ow., XI, *6.*

prorsus gratuitam : si enim cam mereri possemus, jam non ut gratia, sed ut debitum nobis daretur, juxta illud S. Pauli : " Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum " r.

56.(B) *Tradit,* (a) Patres etiam antiqui hanc doélrinam implicite docent, statuendo gratiam esse gratuitam; quare *Pelagius* ipse declarare compulsus est in synodo *Diospolitand* (an. 415) "gratiam Dei non dari secundum merita nostra", (b) Explicite autem eam tradit S. *Augustinus* saltem ab anno 397 (nam junior eam negaverat), simul toties asserens hominem non posse bonis operibus mereri gratiam, cum nonnisi *gratià* hæc opera facere valeamus : " Eo ipso quo gratia est evangclica, operibus non debetur : alioquin gratia jam non est gratia... Incipit autem homo percipere gratiam ex quo incipit Deo credere... Unde admonemur nec ipsis operibus misericordia; quemquam oportere gloriari ct extolli, quod cis quasi suis Deum promeruerit "3. Quod et illustrat exemplo S. Pauli : " Ut autem de cælo vocaretur (Paulus), et tam magnâ et cfficacissimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat sola; quia merita ejus erant magna, sed mala "3.

(c) Rem definivit non solum synodus *Arausicana II,* sed etiam *Tridentina,* declarans primam gratiam seu vocationem adultis dari " nullis eorum meritis existentibus " 4.

57. (C) *Ratione theologicd* confirmatur. Nam si supponitur nos per opera naturalia posse primam gratiam salutarem mereri, eo ipso ceteras gratias salutares ipsamque salutem mereri possemus; atqui id aperte contradicit supernaturalitati gratiæ, quæ ex thesibus jam probatis (nn. 35, 47) constat atque etiam ex dicendis de gratiâ habituali evidentius patebit ; ergo dici nequit nos per merita naturalia posse primam gratiam mereri.

58. Corollarium : *Pruna gratia non obtineturprecibus mere humanis, necposttivâ dispositione naturali.* Ita communiter.

' *Horn.,* IV, 4.
4 *De dm. qtMslfoniïur ad Simflic.,* T, 2, 9, *P.* XL, m, n6.
l *Degratiâ el libov arbitria,* V, 12, *P. L.,* XLIV, S89; Journel, 1930.
4 Scss. VI, cap. 5; Dcnz. Bann., 797 (679).

Hic non agitur de merito, sed de *dispositione* quæ reddat subjectum positive idoneum ad gratiam recipiendam. Jamvero omnes concedunt hominem posse propriis viribus se ad primam gratiam *negative* disponere, obices quosdam removendo, ut peccata et duritiam cordis. Sed *communiter* tenetur eum non posse ad eam sese disponere *positive* seu *reali* aptitudine et exigentia; nec posse proprie loquendo movere Deum supplicatione naturali ad infund.ndam primam gratiam.

59. Etenim : (A) *Script.* constat : (a) nos orare non valere sicut oportet, i. c., in ordine ad salutem, quin gratiâ Spiritus sanéti præveniamur : " Quid oremus, *sicut oportet,* nescimus, sed Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus"1; ergo *prima* gratia precibus nostris obtineri nequit; (b) *initium* operis boni esse a Deo : ""Qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet "2; porro si natura positive disponeretur propriis viribus ad primam gratiam, initium boni operis non a Deo esset, sed a nobis.

60. (B) *Tradit.* (a) Quoad *orationem,* res propriis terminis declarari videtur a Concil. *Arausicam)* ***II*** (cfr. supra n. 54). (b) Insuper Patres ct Concilia sat communiter tradunt hominem nihil de suo habere nisi mendacium et peccatum, ideoque quidquid fit ab eo in ordine ad salutem, a gratia venire; ita *Arausio. 11* (can. 32) : ""Nemo habet dc suo nisi mendacium et peccatum. Si quid autem homo habet veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiamus in via "3.

Attamen, posito quod Deus nos ad finem supernaturalem destinaverit, ct Christum mediatorem et redemptorem instituerit, *sibi* ipsi debet ut gratias nobis largiatur; quod ex misericordia simul et sapientiâ præstat : qui enim vult finem, eo ipso vult media ad finem necessaria; necnon ex fidelitate erga Christum redemptorem, qui gratiam pro nobis meruit. — Insuper, ex parte hominis, observatio legis natu-

* *Kent.,* VIII, 26.
* *Philipp·,* I, '»· — Quo argumento usus est S. Thomas *(Queat.,* I, a. 7) : ""Ad enorem pelagianum perlinet dicere quod homo possil se ad gratiam prapxarc absque auxilio'divinje gralûe : et est contra Apostolum, qui dicit : Qui erepit in vobis opus bonum perficiet
Denz.-Ban .,195 (ιό).

ralis est præparatio *negativa* ad gratiam, quatenus impedimenta aufert quæ conversioni obstant. Unde *facienti quod in se est Deus non denegat gratiam,* ut fusius infra declaratur, n. 105.

61. Conclusio. Ex dictis tum in thesibus tum in corollario sequitur hominem lapsum, nondum gratiâ habituali regeneratum, esse *omnino et physice incapacem, sine gratiâ vere supernaturali* seu ordinis superioris, *aeius salutares eliciendi,* etiam *initium fulci,* immo nec posse *positive* se praeparare ad gratiam aut eam precibus mere humanis consequi ; ideoque *absolute necessariam esse gratiam supernaturalem provenientem* ut homo lapsus initium fidei ccterosque actus salutares elicere valeat.

II. Gratiæ actualis necessitas ad opera quæ justificationem sequuntur[1],

Quæstio expendi potest quoad *aftus salutares ingenere,* — quoad *perseverantiam* praesertim *finalem,* — et quoad *venialium peccatorum vitationem.*

62. *Thesis 1" :* Justus, etiam habitibus supernaturalibus instructus, gratiâ actuali, etiam præveniente, indiget ad actus salutares laciendos.

Certum est hanc gratiam requiri *saltem interdum,* præsertim ad resistendum gravioribus tentationibus. *Communiter* admittitur eam requiri ad *singulos aPlus salutares* contra paucos theologos, præsertim *Molinam* 2, *Bellarminum*\ *Billot* 4, etc, qui docent justum, virtutibus supernaturalibus instructum, non indigere gratiâ aétuali excitante ad faciendos actus his virtutibus respondentes. — Probatur :

(A) *Script.* Christus enim alloquens discipulos, gratiâ et virtutibus ornatos, declarat eos nihil sine gratiâ facere posse, eodem fere modo ac palmites fructum ferre nequeunt nisi viti uniantur et ab eâ succum vitalem accipiant : “ Sicut

‘ S. Thomas, i. 2., q. 109, a. 9-10; Suarez, I. X, c. 2 sq.; Salniant., disp. Ill, duh. Il ; Billuart, diss. Ill, a. iO; Mazzella, n. 306 sq. ; Palmieri, th. 28-29.

’ *Co/uoni.,* q. X4, a. 13, disp. S. — 3 *De gnil. ct lib. arbit,* lib. 6, cap. 15.

4 *De virtutibus infusis,* thés. VII ; *De gratiâ,* p. 90.

palmes non potest ferre fruélum a semetipso, nisi manserit in vite,sic nec vos nisi in me manseritisPariter S. Paulus asserit nullum, nec proinde justum, idoneum esse ad bonam cogitationem sine gratiâ habendam, cùm Deus ipse operetur in nobis velle et perficere ».

(B) *Tradit.* Rem 5. *Augustinus* non solum explicite docet, sed illustrat comparatione' : "Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere, sic et homo etiam perfectissime justificatus, nisi æternâ luce justitiæ adjuvetur, recte non potest vivere ' Idem, inter Gnecos,asserit *Thcodoretus:* "Omnes enim homines, licet virtutibus et præclare faétis ornati sint, divinâ tamen egent gratiâ. Propterea et divinus Apostolus exclamat : gratiâ salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, nam Dei donum est". — Quod sane magis consentaneum est *C. Arausicano **II*** (can. 9) : " Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur oneratur " **i**

(C) *liatione,* ex analogia cum ordine naturali : sicut enim, præter essentiam et facultates, requiritur concursus divinus ad omnes aéiiones naturales peragendas, ita, in ordine supernatural!, præter gratiam habitualem et virtutes (quæ sunt veluti facultates supernaturales), requiritur concursus supernaturalis seu gratia altualis : nulla enim res creata transit de potentia in altum nisi virtute motionis divinæ.

Theologi qui contrarium tenent forsan intelligi possunt eo sensu quod justi non egent *nova* gratiâ, quatenus nempe gratia excitans producere potest altum liberum, et hic altus potest iterum induere rationem gratiæ*excitantis quoad sequentem altum; tunc singuli altus fiunt ex gratiâ altuali, at non quilibet altus ex novâ gratiâ praevenientes.

63. *Thesis IL· :* Justus non potest diu perseverare in statu gratiæ, praesertim usque in finem, sine speciali auxilio.

De fide est saltem quoad perseverantiam *diuturnam* et *finalem.* Duplex enim distinguitur perseverantia : *tempo-*

'*Joan.,* XV, 1-5. — » ***II*** *Cor.,* III, 5; *Phili/».,* II, 13.

3 De nat. et gratiâ, cap. 26, *P.* XLIV, 261 ; Joumel, 1792·

* Denz.-Bann., 182 (152).

s Quâ de rc ait Pesch, n. 109 : " Potest per se h;ec sententia duplici sensu intelligi : aut ita ut negetur ad quodlibet opus salutare requiri novum auxilium, cinn aliud præcedens auxilium possit sufficere; aut ita ut negetur ullum auxilium supematuralc requiri, sed solum concursum generalem sufficere cum habitu supernatandi. .Si hoc altero sensu intclligitur, ut illi doltores intellexisse videntur, htec do&rina communissime ct merito a theologis rejicitur "

falis qua diuturno tempore status gratiæ servatur, non autem usque ad mortem ·*finalis,* quæ usque ad mortem ipsam perdurat. Legitur in C. *Arausicano //* (can. io) : "Adjutorium Dei etiam renatis ac sanftis semper est implorandum,... ut in bono possint opere perdurare"1; et in Zrz-*dentino :* " Si quis dixerit justificatum vel sine *speciali auxilio* Dei in accepta justitiâ perseverare posse vel cum eo non posse, A. S. "Si quis magnum illud usque in finem perseverantia; donum se certo habiturum absoluta et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, A. S. " 3. Ex quibus simul collatis constat *auxilium speciale* requiri saltem ad perseverantiam quadamtenus diuturnam cum morte conjunctam.

Hoc autem *speciale auxilium* consistit : i) vel in *protePlione Del externa,* quâ removentur gravissimæ tentationes quibus Deus prievidet nos consensuros esse ; 2) vel in/Kt/Zfr *internis efficacibus,* quibus difficultates saluti obstantes superamus, et in *ordinariis etiam gratiis aflualibus* ad aétus supernaturales peragendos quæ *speciales* dici possunt quatenus gratiæ habituali superadduntur; 3) vel in *coincidentia mortis cum statugratiæ,* quæ non fit nisi speciali providentia; et aliquando in his tribus simul sumptis.

64. *Probatur.* (A) *Script. :* (a) etiam justi orare debent ne tentationi succumbant, ideoque gratià indigent ad perseverandum Vigilate et orate ut non intretis in tentationem " 4; (b) perseverantia in bono tribuitur divinæ gratiæ : " Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in aeternam gloriam suam in Christo Jesu, modicum passos *ipse* perficiet, confirmabit, solidabitque " 5 ; quod praecipue intelligcndum est de perseveranti;! finali.

65. (B) *Traditione,* (a) Patres, etiam ante ortum pclagianismum, sæpe docent gratiæ necessitatem ad perseverandum in bono.

Ita *Origenes* : "Non solum igitur ad id ut honestus et bonus fiat aliquis, opus est voluntate nostrâ et divinâ ope conspirante, quæ quantum ad nos arbitraria non est, sed ad id etiam ut qui honestus et bonus evasit *in virtute perseveret".* Pariter 5. *Chrysostomus* justos hortatur " ut superno adjuti subsidio etiam ad finem

* Denz. Bann., 1S4 (153). — ' Dcnz.-Bann., S32 (71.;).
3 Denz. Bann., S26 (70S). — « *Matt**., XXVI, 41. — 5 / *pttr.,* V, 10
6 *In Psalmos cornment.,* IV, *P. G.,* XII, 1161 ; Journel, 4S5.

pervenire valeant. Neque enim possibile est bonum aliquod nos rcdc agere non adjutos supernâ gratià"[1].

i» Contra Senii-pelagianos, qui docebant justum perseverare posse sine nova gratià, S. *Augustinus* integrum scripsit librum *De dono perseverantia,* ubi exponit perseverantiam, praesertim finalem, esse magnum Dei donum.

(c)Quod confirmavit documentum sub nomine 0'. *CalestiniPapa* vulgatum : " Neminem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per *quotidianum adjutorium Dei* perseverantiam bonae conversationis acceperit"[2]. Idem declarat *Arausicanum **II,*** ubi asserit acceptam per baptismum gratiam servari posse Christo auxilianle et coopérante[3].

66. (C) *Ratione.* Perseverantia essentialiter sumpta est conjunélio mortis cum statu gratiæ; atqui ea conjun&io est speciale beneficium Dei : (a) pro *parvulis* quibus speciali Providentiae curA contigit et gratiam accipere et mori antequam *malitia mutaverit intellcftuHi* eorum [4]; (b) pro *adultis,* qui speciali gratià seu Dei favore indigent vel ad moriendum in statu gratiæ postquam brevi tempore perseveraverint, ve) præsertim ad diu perseverandum : nam, ad superandas omnes graves tentationes, et adimplenda omnia præcepta, non obstantibus perversis propensionibus quas gratia habitualis non destruit, requiruntur gratiæ multa: et *effiedees,* quæ videlicet sæpe forsan superant gratias sufficientes quas Deus sibi debet quodammodo nobis concedere ; homo enim, mutabilis ct labilis, repetitis conatibus exhaustus, aliquam imprudentiam et negligentiam facile committit [5], quâ positâ in peccatum facile labitur nisi speciali et indebito juvetur auxilio. Atqui jus strictum non habemus ad gratias hujusmodi tam multiplices et tam efficaces; Deus enim sine injustitiâ potuisset nobis dare

[1] *ht Genesim homil.,* XXV, 7, *P. G.,* LUI, 22S: Journel, 1153.

[2] *De gratià Dei indieulus,* apud Denz.Bann., 132 {90).

[3] *Denz. Bann.,* 200 (169). — [4] *Sap,* IV, 11.

[5] Experientia enim constat diuturnam perseverantiam in bono, non obstantibus omnibus tentationibus, esse opus arduum, iuinio tnoralitcr impossibile, quia, etsi quodlibet [xxcatum grave *in parlieulari* vitare polimus, multu difficilius est *omnia simul* peccata fugere; sicut, v. g., optimus computator bis aut ter per annum erroneas computationes faciet, licet singulos errores salis facile vitare valeat. Cfr. J. H. Newman, *Discourses to mixed Congregations,* VII, Perseverance in grace.

gratias minus abundantes quæ ex culpâ nostrâ mere sufficientes fuissent.

Animadvertit *Tridentinum* perseverantiam aliunde haberi non posse nisi a Deo, sed hoc donum non denegari humiliter petentibus, ideoque in ejus auxilio spem reponere omnes debere : " Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet " 1.

67. *Thesis III* .· Justus etiam perfectus non potest moraliter per totam vitam omnia peccata venialia vitare sine speciali privilegio gratiæ. *De fide* est contra Pelagianos, qui contendebant justos posse sine gratiâ vitare in præsenti vitA omne peccatum, etiam veniale. Definivit enim Conc. *Cartilagineuse* (an. 418) etiam sanitos veraciter dicere, et quidem pro seipsis : " *Dimitte nobis debita nostra* ", quia videlicet "in multis offendimus omnes"2. Lucidius *Tridentinum* : "Si quis dixerit hominem semel justificatum... posse in totâ vitâ vitare omnia peccata, etiam venialia, nisi ex speciali Dei privilegio, A. S. " 3.

Explicatur: (a) " *omnia* peccata venialia", quia homo potest, cum ordinariis gratiis, vitare venialia *singulatim* sumpta; immo, juxta plures, sancti possunt vitare, sine speciali privilegio, omnia peccata *deliberata,* non autem omnia peccata semi-plene deliberata, quæ ex fragilitate contingunt, (b) " Per *totam* vitam ", quia justus potest per aliquod breve tempus, cum gratiis ordinariis, omnia venialia vitare, non autem diu nec a fortiori per longam vitam, (c) " Sine *speciali* privilegio " : per hoc intelligitur ad vitalidum diu omnia venialia, non sufficere gratiam supernaturalem ordinariam, sed requiri gratiam omnino singularem et extraordinariam. Talis gratia concessa fuit B. Virgini, ut declarat *Tridentinum.* Juxta quosdam, concessa fuit S. Joseph, saltem post matrimonium cum B. Virgine, S. Joanni Baptistæ,et Apostolis post diem Pentecostes; quod quidem admitti potest *probabiliter* de venialibus *deliberatis,* sed incertum est quoad venialia semi-plene deliberata.

68. *Prob.* (A) *Script.* Dicitur siquidem : " Non est enim homo justus in terrâ qui faciat bonum et non peccet 4 ", item : "In multis offendimus omnes"5; atqui hæc verba intelligi nequeunt de peccatis gravibus, cum certe dentur

1 Sess. VI, cap. 13, Denz.-Bann., 806 (689).
2 Can. 7-8, Denz.-Bann., 107-108(71-72).
3 Sess. VI, can. 23, Denz.-Ban., 833 (7*5)·
4 *Eccles.,* VII, 21. — 5 *Jac.,* III, 2.

justi qui mortalia vitent; ergo agitur dc venialibus. Unde in oratione Dominicâ, a justis quoque recitanda, dicitur : " Dimitte debita nostra Hinc Joannes aperte de justis dicit : "Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, ct veritas in nobis non est " ».

69. (B *Rat. Theol.* Ut vitentur omnia venialia, neccssc est omnes tentationes superare, sive graves sive leves, omnes etiam repentinos concupiscentiae motus reprimere, nullam negligentiam culpabilem in precibus aliisque officiis admittere; atqui homo etiam justus hoc facere nequit nisi facultates ejus *specialiter* adjuventur; nam facultas læsa, prout est voluntas nostra in statu præsenti, talis vigilantiæ, fortitudinis et constantiæ est incapax ; dum uni resistit tentationi, alia insurgit, et ratio non potest moralitcr semper esse pervigil ad omnes statim ct strenue repellendas a.

Si autem quæritur quomodo hæc duo conciliari possint, scilicet justum non posse moraliter vitare omnia venialia ct simul eum liberum esse in singulis peccatis quæ committit, respondendum est hanc impotentiam esse *moralem* tantum, non physicam, *nec afficere singulos alius* in particulari, sed eorum colieélionem, ita ut in a&ibus singulatim sumptis venialia omitti possint.

Corollaria praflica.

7 (A) " Si gratiæ adjutorium tantopere necessarium est malis ut l>oni sint, bonis ut meliores sint, melioribus ut perfefti sint, perferiis ut perseverantes sint, omnibus ut bona faciant et bene, illam solam quæramus, illam gemitibus inenarrabilibus *postulemus,* quæ sola est quâ egemus"3. Revera *oratio* est optimum et efficacissimum medium quo gratia obtineri potest, juxta illud Christi ipsius : " Petite et dabitur vobis ; quærite et invenietis; pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit,et qui quærit invenit, ct pulsanti aperietur "4. Quæ quidem oratio multo efficacior erit, si gratiam postulamus per Christum, cum et ipse sit causa gratiæ meri-3

* *1 Joa.,* I, 8. — Saepe etiam allegantur verba *Prffsob.,* XXIV, 16: "Septies *(indie)* cadet justus ct resurget hxc autem non probant, quia, inspeito contextu, non agitur hic de culpà morali, sed dc *tribulationibus* in quas justus aliquando cadit.

1 S. Thom., i· 2®, q. 109, a. S.

3 Ita Contenson, *Theal.,* l. 8. de Deo primo motore, diss. II, spec. 3, consecl. 7, reflexio. — 4 *Mati.,* VII, 7·$.

toria, ex di&is in *Tr. de Verbo Inearn.* (n. 1153). Hinc Ipse ait : " Quodcutnque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam... Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam"'. Iterum gratia cum *humilitate* postuletur; ciun enim nostris meritis non debeatur, sed gratuito dispensetur, veluti *mendici* Dei sumus; ideoque nostræ indigentiæ et indignitatis conscii, humiliter petamus id ad quod ius non habemus : " Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam " ·.

71· (B) Cum perseverantiae donum sit omnium maximum, nec illud proprie mereri possimus, illud enixe flagitari oportet; nam, ut ait 5. *Augustinus,** *suppliciter* emereri potest, i. e. precibus obtineri. Insuper cuilibet gratiæ nobis datæ cooperari debemus; nam, ut reéte animadvertit *Suarez* " integrum perseverantiæ donum multa efficacia auxilia includit, quæ non simul, sed successive opportunis temporibus dantur; ergo optime intelligitur, et fieri potest, ut ea lege dentur quod homo bene utatur primo auxilio, ut recipiat secundum, et secundo ut recipiat tertium, et sic de ceteris ". Gratiæ igitur ita concatenantur ut, si primæ consentiamus, secundam consequamur, si secundæ, tertiam, et ita porro.

§ II. De necessitate gratiæ ad actus bonos ordinis naturalis.

72. In statu naturæ lapsæ, gratia aélualis necessaria est non tantum ad a&us *supernaturales* seu *salutares,* sed etiam ad quosdam a&us *naturaliter* seu *ethice bonos,* id est mere honestos seu legi naturali conformes. Inquirendum est igitur quid homo in statu præsenti *non possit,* quid autem facere *valeat* sine gratiâ in ordine naturali.

Quoad *veritates naturales,* jam diftum est in *Tr. de VerA Relig.,* n. 212, genus humanum lapsum non posse mora!iter sine auxilio gratuito, cognoscere expedite, certo et absque admixto errore, omnes veritates naturales *collective* sumptas, ad vitam suam recte ordinandam necessarias. Aliunde certum est rationem demonstrare posse cum certitudine quasdam veritates, præsertim Dei existentiam, animæ spiritualitatem, hominis libertatem. Inquirendum igitur superest de necessitate gratiæ in ordine *morali.*

Joa., XIV, 13-14. — *'Jac.,* IV, 6; *I Petr.,* V, 5.
' *De dona perseverant.,* VI, 10, *P. L.,* XLV, 999.
* *De gratiâ,* I. X, c. 7, 4.1S.

I. Quid homo lapsus non possit sine gratiâ actuali

73. *Stdins qiiœstionis.* Docuerant *Pelagiani* hominem in statu præscnti posse propriis viribus totam legem naturalem servare, immo talem statum perfeétionis attingere ut nullum amplius sentiret concupiscentias motum. Hodierni *Rationaliste* et Protestantes *liberales,* peccatum originale negantes, pariter tenent hominem posse, sine gratiâ, totam legem naturalem adimplere omnibusque tentationibus, etiam gravibus, resistere, dummodo recle instruatur.

74. *Thesis :* Homo lapsus non potest moraliter, sine auxilio gratiæ, diu servare totam legem naturalem neque omnes graves tentationes superare. *Certum est,* aut saltem ita *communiter* admissum ut *sine temeritate* negari nequeat.

Declaratur : — (a) " Non potest *moraliter* ", quia hic agitur de impotentiâ non physicâ, sed morali : physica impotentia est absoluta incapacitas actum eliciendi, v. g., homo physice impotens est ad aliquid intelligendum sine præviâ repræscntationc objecti in mente; moralis autem impotentia est summa difficultas ad aliquid agendum, quæ de faélo nunquam, vel fere nunquam superatur, licet absolute superari possit, (b) " *Sine auxilio gratia:",* id est, sine aliquo auxilio a generali concursu distincto; ad hanc enim impotentiam superandam non requiritur *per se* auxilium vere supcrnaturalc seu gratia *elevans,* sed sufficit gratia *medicinalis* seu auxilium *pratcrnaturale,* quod Deus benigne concedit hominibus bonæ voluntatis qui faciunt id quod possunt; graves tamen theologi probabiliter dicunt de fa&o omne auxilium a Deo datum in hoc casu esse aliquo gradu supernaturale, quia remote ad vitam æternam conducit [3]; immo, quoad *fideles,* id communiter tenetur, (c) " *Diu servare totam legem naturalem ",* quia non negamus hominem lapsum posse propriis viribus legem naturalem per *aliquod*

‘ S. Thom., 1. 2, q. 109, a. 4 el 8; Suarez, lib. I, c. 23-2S; Salmant, disp. II, n. 17 sq.; Bcllarm., *et libero arbitrio,* lib. V, c. 7-8; Mazzclla, n. 369 sq.; Palmieri, th. 20; Murray, disp. IV; Pesch, n. 147-172.

’ Ripalda, disp. 114, seA. 18, n. 169: Suarez, lib. I, c. 27, n. 24.

tempus servare, aut *aliquot* praecepta, faciliora scilicet, etiam diu adimplere, (d) " Neque *omnes graves tentaticnes superare* Tentationcs sunt *graves* quando *vehementer,* præsertim si etiam *diu,* ad peccatum incitant. Jam vero non negamus hominem lapsum posse propriis viribus *levibus* tentationibus aut etiam alicui gravi tentationi seorsitn spectatas resistere[1]; sed in præsenti statu quædam sunt tentationes tam graves et tam multiplices ut homo sine speciali auxilio non possit eas *omnes* superare etiam viétoriâ *naturaliter honestd.*

Victoria de tentationibus potest esse triplex :(a} *salutaris* et meritoria, quando fit ex motivo supernaturali; (b) *peccaminosa,* quando quis tentationi resistit consentiendo in aliam, v.g., si quis avaritiam superat ex vanâ gloriâ; (c) *naturaliter bona,* quando quis resistit, propter motivum naturaliter honestum, v. g., avaritiam vincit propter motivum morale philanthropia Jamvero hic non est quæstio de viiloriâ *salutari,* quæ certo reportari nequit sine gratiâ; nec pariter de viétoriâ *peccaminosâ,* cui gratia concurrere nequit; sed solum de viéloriâ *naturaliter bonâ.*

75. *Probatur* 1° *Script.* (A) Jam in *Vet. Testamento, Sapiens* dixerat neminem posse habere sapientiam, id est, virtutes complexive sumptas, sine divino auxilio[2]: " Scivi quoniam aliter non possem esse continens (sapientiæ) nisi Deus det ".

(B) S. Paulus, in *Ep. ad Romanos, ex professo* quidem doctrinam nostram non probat, sed ostendit neque Judæos neque Gentiles propriis viribus seu sine gratiâ Christi, *Justificationem* consequi posse. Attamen ex argumentis quæ affert thesis *concomitantcr* affirmatur; tria enim asserit: (a) demonstrat tum Judæos tum Gentiles contra *legem naturalem* sibi notam graviter *peccâsse,* idololatrias aut vitiis innaturalibus indulgcndo[3]; (b) ostendit causam istorum pecca-

1 Quidam theologi asserunt quidem hominem lapsum non posse, sine gratiâ, ullam tentationem gravem vincere, sed vel loquuntur de tentatione quæ tam diuturna est ut pluribus (equivalent, vel suam opinionem ex fontibus revelationis probare nequeunt, ut reile animadvertit Pcsch, nn. 157, 164 : " Nunquam enim hi fontes loquuntur de aliquâ particulari tentatione, sed de generali illi pugna, in qui homo undique difticultatibus obsessus sine gratiâ non potest non superari". — 2 *Sap.,* VIII, 21.

3 *Rom.,* I, 20-32; II, 1-29. Quidam dixerunt impotentiam quâ Judaei laborabant oriri ex speciali difficultate servandi innumera legis mosaic» minuta

torum esse *concupiscentiam,* cui lex etiam mosaica mederi non potuit. Nam, licet lex in se sit sanéta, et justa, et bona[1], tamen, seorsum a gratiâ speélata, concupiscentiam potius acuit quam exstinguit : " Peccatum non cognovi nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret : non concupisces "[2]; (c) in statu præsenti hanc concupiscentiam propriis viribus vincere nequimus : " Quod enim operor non intelligo : non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio "[3]: "Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio... Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per J. Christum"[4], vel, ut in multis græcis codicibus legitur : "Gratias ago Deo per J. Christum ". — Apostolus itaque hic docet summam hominis esse infirmitatem ad bonum faciendum quodeumque (sive supernaturale sive naturale), et eam repetit ex concupiscentia seu ex gravibus tentationibus quæ in nobis oriuntur; simul affirmat hanc infirmitatem non posse vinci, nec tentationes superari nisi per gratiam ex meritis Christi datam; ergo homo lapsus non potest diu totam legem etiam naturalem servare omnesque tentationes superare sine auxilio gratiæ.

(C) Quam doctrinam confirmat *S. Jacobus* asserens neminem linguam seu peccata oris cohibere posse : " Linguam nullus hominum domare potest "[5].

(D) Idem constat ex illis Scripturæ locis ubi oratio ut necessaria commendatur ad tentationes superandas : " Vigilate et orate ut non intretis (i. e. non consentiatis) in tentationem"[6]; atqui si vires naturales ad tentationes superandas

prsecepta. .Sed immerito; nam *S. J'auhis* lilc putius agit de naturalibus præceptis in lege mosaic! inclusis, ciirn spcciatiin commemoret praeceptum *Non (Mcu/>iices,* quod sane ad legem naturalem spectat.

[1] *Rom.,* VII, 12. — [2] *Rom.,* VII, 7.

[3] *Rom.,* VII, 1$. Inter exegetas controverrilur utrum S. Paulus hic loquatul * nomine Judæoruin an'etiam nomine Christianorum qui, post justificationem, coucu;>isccntiæ impugnationibus obnoxii manent. Cir. F. Prat, *La Thtol. dt S. Pani,* I, p. 327. Quidquid est, certum manci in utrâque opinione hominem, *nondum gratiâ regeneratum,* non pm»e, secundum Apostoli doôrinam, legem naturalem integre servare. — [4] *Rom.,* VII, 18-25. — [5] *Jac.,* III, S.

[6] *Matt.,* XXVI, 41: cfr. *Luc.,* XXIII, 1; *I Cor.,* X, 12-13.

sufficerent, oratio necessaria non esset ad gratiam impetrandam, quâ vincerentur; ergo.

76. 2° *Tradit.* (A) *Patres* distinguere non solebant *ex professo* inter aétus *ethice* et *supernaturaliter* bonos; sed ex eorum modo loquendi merito infertur thesis nostra.

(a) Ante pelagianam controversiam, modo generali asserunt hoininem in præsenti statu re<5le agere non posse sine superni gratia; v. g , 5. *Cyprianus* testatur se, ante conversionem, ita vitiis irretitum esse ut de emendatione desperaret, sed undâ genitali refe&um facile peregisse quod antea difficile, immo et impossibile videbatur'. *S. Ambrosius* addit' : "Quis est autem tam fortis ut nequaquam in tentationes moveatur, nisi Dominus adjutor ei assistat ". Quod 5. *Chrysostomus* confirmat asserens Gentiles non posse nisi raro reôe vivere', (b) Contra Pelagianos, 5. *Augustinus* statuit hominem non posse, sine auxilio Dei, vitare peccatum et omnes tentationes superare : ijquia omnia bona ex Deo sunt : ‘‘Omnia bona, sicut diéium est, et magna, et media, et minima ex Deo sunt; sequitur ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est et in magnis numeratur bonis 2) insuper “ nemo habet de suo nisi mendacium atque peccatum ” '. Concedit tamen infideles quædam opera bona facere, cum divina imago in eis non omnino deleatur, sed pauca tantum, cinn pleraque justitke, patienti», temperanti» aliarumque virtutum opera quæ peragunt reéta intentionis defeéhi vitientur6. Quapropter quibusdam visus est nimis deprimere, ob originale peccatum, vires humanas quoad bonum naturale.

77- (B) *Concilia* declarant non omnia præcepta impleri nec omnes tentationes vinci posse sine gratiâ. Ita canones concilii plenarii *Carthaginensis* (418), a Zosimo approbati, docent gratiam requiri non solum ad remissionem peccatorum, quæ jam commissa sunt, sed etiam ad *adjutorium* ut non committantur; hanc gratiam requiri non solum in intelleftu, sed etiam in voluntate; non solum ut facile, sed etiam ut simpliciter impleamus mandata?. Jamvero, etsi non

* *Ad Donatum,* 4, *P.* IV, 200; Journel, 548.

- *Enarrat, in ta Pi. damdûos,* XLIII, 71, *P. L.,* XIV, 1123; Journel. 1263.

3 *In Joan, homil.,* XXVII, 2, *P. G.,* LIX, 164; Journel, 1162.

‹ *Kctract.,* l. 1, c. IX, 6, *P.* XXXII, 598.

s *In Joan.,* tradi. V, n. 1, *P. L.,* XXXV, 414.

6 Cfr. *De spiritu ct litterii, P. L.,* XL1V, 201-246; *De naturd et jfratiii* XLIV, 247-290; *De gratid et libero arbitrio,* XLIV, SSl-912.

7 Cfr. Denzing., 103, 105 (67-69).

specifice hic agitur de præceptis *naturalibus,* hæc tamen includuntur, quia et de iis Pelagiani locuti erant. — Ita pariter *Calestinus 1,* ad Episcopos Galliæ de erroribus Semipelagianorum scribens (431), declaravit " neminem idoneum esse ad superandas diaboli insidias et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei "'.

78. 30 *Ratione suadetur,* (a) *Cujusque experientiA* constat aliquot præcepta legis naturalis esse *ardua,* non quidem eadem pro omnibus, sed varia pro variis individuis; præterea *multiplicia* sunt, occasiones ea violandi sæpe occurrunt, et ex hâc frequentiâ maxime crescit difficultas; insuper haud raro *vehementes* exsurgunt *tentationes* a carne, mundo ct diabolo, quæ lumen rationis obscurant et voluntatem debilitant, et quandoque eo periculosiores sunt quo magià *diuturna;* attamen tota lex naturalis adimpleri nequit nisi hæ tentationes vincantur.

Unde sic : ad resistendum hujusmodi tentationibus et omnia legis præcepta fideliter servanda requiritur *prompta, attenta* et *perseverans* consideratio alicujus boni superioris quæ a bonis sensibilibus et a peccato nos deterreat, qualis est consideratio vita· æternæ, præmiorum ac poenarum quæ bonis ct malis servantur, pulchritudinis virtutis, fceditatis vitii, etc. Atqui talis applicatio mentis moralitcr impossibilis est in statu naturæ lapsæ : anima enim nostra quadruplici vulnere *ignorantia, malitia, infirmitatis* ct *concupiscentia* sauciata, res divinas non facile percipit, sibique reliâta debilis, inconstans et impar est ad diuturnas considerationes vel ad magnos conatus, ut probavimus in *Tr. de Deo Creante,* n. 916. Ad rem S. Thomas scribit3 Quae quidem licet per gratiam sanetur quantum ad mentem (seu partem superiorem), remanet tamen in eâ corruptio et infeétio quantum ad carnem, per quam servit legi peccati, ut dicitur 3. Remanet etiam quædam ignorantiæ obscuritas in intellectu, secundum quam, ut etiam dicitur 4, quid oremus, sicut oportet, nescimus... Et ideo necesse est nobis ut a

' Denzing., 132 (90). — * *Sum. theoiog.,* I· 2 q. 109, a. 9.
1 VII, 25. — 4 *Â'om.,* VIII, 26.

Deo dirigamur ct protegamur qui omnia novit ct omnia potest ".

(b) *Historiâ* populorum thesis confirmatur. Jam cnim probatum est in *Tr. de Vera Religione,* n. 214-219, paganas gentes cxcultissimas vitiis etiam turpissimis induisisse, non exceptis præclaris philosophis : sapientissimis enim, v. g., Socrati, Aristoteli Platonique gravia tribuuntur delida, ut videre est apud *Diogenem Laertium, qui* eorum vitas describit. Merito itaque S. Paulus dicere potuit[1] : " Causati enim sumus Judæos et Græcos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, quia non est justus quisquam". Historice pariter constat, apud Christianas gentes, generatim eos qui religioni valedicunt, mox ad paganos mores redire et gravissima legis naturalis præcepta violare[2]. Nonne igitur ex his farStis inferre licet moraliter impossibile esse homini lapso diu integram legem servare absque divino auxilio quod in religionis praxi invenitur?

(c) Et sane *divinam sapientiam ac bonitatem decebat* ut homo ad ordinem supernaturalem traheretur agnitione propriæ impotentiæ ad bene vivendum etiam in ordine naturali : quando enim suae infirmitatis conscius est, indebitum auxilium ferventius exoptat ct postulat, libentius accipit, coque generosius utitur.

79. Notanda pro praxi. (A) Impotentia ad bonum naturale faciendum aut tentationes superandas *non eodem gradu* in omnibus hominibus lapsis existit : (a) non cnim in omnibus æqualisesl vis concupiscentiae, ut diximus in *Tr. de Deo Creante,* n. 916; (b) insuper vi hæreditatis, temperamenti, educationis, externaruinque circumstantiarum, alii alias habent propensiones sive ad bonum sive ad malum. Quare spiritualis director de singulis pænitcntibus non idem judi-

[1] *Rom.,* III, 9.

[2] Quod prxclare ostendit H. Taine *{Origines de la France content[>. : le RJginu madente,* t. II, p. 11S-119), ubi, inter alia, hxc scribit : " Il (le christianisme) est encore, pour quatre cents millions dc creatures humaines, l'organe spirituel, la grande paire d'ailes indispensables pour enlever l'homme au-dessus dc lui-même, au-dessus de sa vie rampante ct de ses horizons bornes, pour le conduire, à travers la patience, la résignation et l'espérance, jusqu'à la sérénité; ponr l'emporter, par delà la tempérance, la pureté, la bonté, jusqu'au dévouement ct au sacrifice. Toujours et partout, depuis dix-huit cents ans, sitôt que ces ailes défaillent ou qu'on les casse, les mœurs publiques ou privées se dégradent. "

cium feret, sed suum agcn:i modum eorum indoli et externis circumstantiis accommodabit, 'it in *Tr. de Panitentiâ* declaratur.

(B) Juxta *communem* theologorum *sententiam,* qui versatur in statu peccati mortalis *nonpotest diu vitare gravia peccata;* cùm enim sit a Deo aversus per peccatum, et aliunde homo in repentinis plerumque operetur secundum habituales dispositiones, occurrente gravi tentatione, sæpius iterum a Deo se avertet novum peccatum committendo'. Maxime igitur interest peccatorem quamprimum ad Deum per pænitentiam redire.

II. Quid homo lapsus possit, sine gratià, quoad opera ethice bona?

80. Errores. (A) Protestantes plerique, tum *Lutherani* tum *Calvinistes,* contendunt per originale peccatum naturam ita fuisse vitiatam, ut homo non renatus, seu nondum justificatus per gratiam, nullum opus moraliter bonum perficere valeat : dicebat siquidem *Lutherus* " hominis naturam post lapsum esse mutatam, peccatum originis esse id quod nascitur ex patre ct matre, hominem esse ipsum peccatum"?; ct in *Concordice ForinulA* legitur·»: "Credimus docemus atque confitemur peccatum originis non esse levem,

'Quod ita declarat S. Thomas, ꝑ 2®, q. 109, a. 9. : "Similiter etiam antequam hominis ratio, in quâ est peccatum mortale, reparetur per gratiam justificantem, potest singula peccata mortalia vitare, et secundum aliquod tempus, quia non est nccesse quod continuo peccet in adu. Sed quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest... Cum enim homo non habet cor suum firmatum in Deo, ut pro nullo bono consequendo vel malo vitando ab co separari vellet, occurrunt multa propter qux consequenda vel vitanda homo recedit a Deo, contemnendo præccpta ipsius; et ita peccat mortaliter, prxeipue quia in repentinis homo operatur secundum finem praxonceptum, ct secundum habitum prœexistcntem ".

'Cf. S. Thomas, r. 2., q. 109, a. 1.2; Suarez, l. I, c. 1-22; Salmant., di'p. II, dub. 2; Bellarminus, *de Gratià et lib. arbit.,* l. V, c. 5 9; Murray, *de Gratià,* disp. VI, η. 25 sq.; Mazzella, n. 423 sq.; Palmieri, th. 20-21.

5 Apud Moehler, *Symbolih,* § VI, p. 14S, ed. 1844.

' Ct. Schaff, *Creeds of Christendom,* vol. Ill, p. 100. — Nee aliter docent *Ca.'zinister,* sett Presbyteriani; hæc enim leguntur in *Confessione fidei IVeslnionasteriensi,* cui hodie etiam adhaerent : " Ab hâc originali labe, qui *ad omne bonum farti sumus inhabiles prorsus ac impotentes, eique plane oppositi, aa malum autem omne proclives penitus,* proveniunt omnia peccata aditialia". (Apu i Schaff, I. dt., p. 61$.J Quod tamen inlçlligi non debet de aélibus ad vitam civilem perlinentibus : " Homo bonus et justus esse potest, suaque socialia officia adimplere, ila ut aliorum hominum tuto approbationem sibi comparare valeat. Hoc vero minime importat animi statum in quo hujusmodi adtus complentur, vel motiva quæ ipsos inspirant, esse hujusmodi, ut

sed tam profundam humanæ naturæ corruptionem, quæ nihil sanum, nihil incorruptum in corpore et animâ hominis, atque adeo in interioribus ct exterioribus viribus ejus reliquit". Hinc, juxta ipsos, omnia opera infidelium et peccatorum, etiam materialiter bona, sunt peccata.

(B) Idem fere docuerunt *Jansenistce,* juxta quos nulla gratia datur *ante gratiam fidei,* ct aliunde *nullum opus moraliter bonum sine gratiâ perfici* potest; ex quo sequitur omnia *infidelium opera esse peccata,* ct virtutes philosophorum vitia. A quibus non multum differt *Bains,* juxta quem nullum opus bonum perfici potest *absque gratia sanfiificante* et *imperio caritatis,* aut fide saltem *initiali caritate* animatâ.

(C) Tandem quidam theologi, *Augustiniani* diéti «, post Card. *Norisium,* docuerunt nullum opus bonum *in statu pressenti* perfici posse absque gratiâ aftuali.

81. *Thesis ;* Homo lapsus potest, sine gratiâ supernatural!, cum solo Dei concursu naturali, aliquod opus moraliter bonum perficere.

Declaratur. Hic statuitur hominem *lapsum* posse *propriis viribus aliquod,* non autem omne, opus moraliter seu naturaliter bonum perficere. Id facere potest cum solo Dei concursu in ordine naturali, *sine gratiâ supernaturali,* sive habituali sive aéluali, etiam absque gratiâ fidei. Notandum est tamen hic agi tantum *ù q potentia* faciendi bonum; controvertitur autem num *defacio* aliquid boni peragatur sine gratiâ supernaturali : nonnulli enim theologil contendunt omnem cogitationem bonam et omnem conatum ad bonum sub influxu gratiæ produci, quatenus ad *vitam ceternam conducunt:* sed simul admittunt hominem lapsum *per se* capacem esse alicujus boni naturalis.

Propositio varios habet certitudinis gradus secundum varias species gratiæ de quâ agitur :

Dei infinite sanéii approbationem» mereantur; sed importat lanium h«>s .nilus, quoad objeAum, a lege morali proscribi ". (Hodge", *Systematic T-i.r.vgy,* vol. II, 263).

* Ita vocantur quia discipulos 5. *Augustini* se profitentur et plcriquc ad ordinem S. Augustini spc&anl; inter quos : H. Noris, *Historia pelagiana* (1673). J. L. Berti (+ 1766), *De theoloqicis disciplinis;* E. Klupfel. *De sintu natura pura, Institutiones theol. dogmatica.* Cfr. E. Portalié, *Au-uslinianisme,* in *Diet, de Theol. (Mangenot),* I, 2485-2501.

2 Suarez, 1. I, c. iS, n. 7; Ripalda. disp. 114, sc<5l. 13, n. 123.

(a) *Defide est,* contra Lutheranos ct Calvinistes, hominem lapsum posse, *ante adeptam justificationem,* aliqua opera moraliter bona facere, seu, aliis verbis, *non omnia peccatorum opera necessario esse peccata,* ut constat ex hâc definitione Trid.[1] : “Si quis dixerit opera omnia quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata... A. S.”

(b) *Certum est,* contra Protestantes, Baium et Jansenistas, hominem lapsum posse, etiam *sine gratiâ fidei,* aliquod opus moraliter bonum facere, proindeque *non omnia infidelium opera esse peccata,* ut colligitur ex damnatione hujus *Baii* propositionis (25)[2] : ‘•'Omnia opera infidelium sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia ”.

(C) *Communis ct vera sententia est,* contra Augustinianos, hominem lapsum posse, etiam *sine gratiâ acluali,* cum solo Dei concursu naturali, aliquod opus moraliter bonum peragere, ideoque non omnia opera eorum qui *gratiâ aftuali carent ense* peccata. Quod quidem nunquam definitum est[3], sed logice inferri potest ex damnatione variarum *Baii* propositionum[4] : « Liberum arbitrium, sine *gratia* Dei *adjutorio,* nonnisi ad peccandum valet... Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit... Voluntas,quam gratia non prævenit, nihil habet luminis nisi ad aberrandum, ... est capax omnis mali et incapax ad omne bonum ”. Ex hoc enim sequitur liberum arbitrium sine *gratiâ afluali* (gratiæ adjutorio) ad aliquid aliud valere quam ad peccandum, bonum aliquod naturale ex naturæ solis viribus perficere posse, atque voluntatem, sine gratiâ prævenicnte, alicujus boni esse capacem.

82. Probatur : 1° *Scriptura* satis clare probatur, contra Protestantes et Jansénistes, non omnia peccatorum ct infidelium opera esse peccata.

• Sess. VI, can. 7.

’ Denzing.Bann., 1025 (905); cfr. n. 1035 (915), 1038 1918).

’ Nunquam damnata est opinio Augiutincnsium, etsi pluries 5. *Ofluio* denuntiat.'. ct ab eo sedulo perpensa. Cfr. Portalié, I. c., 2486.

‘ Denzittg,, n. 1028, 1030, 1037 (90S, 910, 917); cfr. n. 13S9 (1254) ubi damnatur una e *Quetnelii* propositionibus.

83. Deus enim non solum *peccatores,* sed etiam *infideles* hortatur ad aliqua opera facienda, ea quandoque laudat, eisdemque præmium promittit atque largitur.

(a) *Peccatores* enim sic alloquitur [1] : " Fili, peccasti? Non adjicias iterum, sed et de pristinis deprecare, ut et tibi dimittantur". "Convertimini ad me,... et convertar ad vos"[3]. Insuper bona opera facientibus remissionem peccatorum promittit [3] : " Si quis cognoverit plagam cordis sui et expanderit manus suas in domo hâc, tu exaudies in cielo... et repropitiaberis ". Revera publicanus, humilitatis et orationis aflibus, veniam suorum peccatorum obtinet [4]. Atqui impossibile est Deum homines hortari ad opera mala aut ea remunerare. Ergo quædam saltem opera peccatorum non sunt mala.

(b) Quoad *infideles* idem constat; siquidem Deus excitat Nabuchodonosor ad redimendum peccata sua eleemosynis, et ei confert terram Ægypti, quia, juxta praeceptum Domini, Tyrum expugnaverat [5]; insuper laudat Cyrum eo quod templum instaurari mandaverit[6]; atqui Deus non potest suadere, laudare ct remunerari opera moraliter mala; ergo quædam saltem opera infidelium non sunt peccata[7]. — Praeterea S'. *Paulus* Gentiles reprehendit " quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt "[8]; atqui si incapaces fuissent aliquid boni peragere, non potuissent reprehendi quod illud neglexerint ; ergo. Insuper de Gentibus in genere, ac proinde de cis quæ erant etiam fide destitute, ait : "Cum enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex "[9]. Hic sane S. Paulus non

' *Eidi.,* XXI, i. — · *Zadi.,* I, 3.
S7/7Â'<ÿ., VIII, sq.;cfr. *ha.,* I, III, 12-14.
« XVIII, 13.
5 *Dan.,* IV, 24; *Ezuh.,* XXIX, 18-20. — 6 *ha.,* XLIV, 28.
7 Nonnulli theologi argumentum desumunt ex *Exad.,* I, 17-21, ubi agitur de obstetricibus, qire a Deo remunerantur co quod masculos infantes Hebræorum interficere recusaverint; sed ratio non est apodidica, quia non constat hujusmodi obstetrices fuisse infideles. CT. Murray, 1. cit., n. 27.
* *Κύ·η.,* 1, 31.
® *Bam.,* II, 14. Hic agitur de Gentilibus nondum conversis (contra *Estium, Baitim* paucosque alios); damnata est enim hæc *Bait* propositio : " Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli ad Rotn. II, " Gentes qu» legem non habent.

diserte ait paganos id peragere sine gratiâ aétuali; sed ex iis quæ dicit saltem infertur non omnia infidelium opera esse peccata, et etiam aliqua eorum opera esse aut esse posse naturaliter bona, quin ulla insinuetur necessitas gratiæ.

Quod etiam contra *Augiistinianos* valet : cum enim Scriptura nullibi auxilium supernaturale ad hæc opera naturaliter bona requirat, ejus necessitatem asserere absonum est.

84. *Principia ad solvendas difficultates.* Plurimi objiciuntur textus Scripturæ, in quibus declaratur sine fide impossibile esse placere Deo, hominem nihil boni facere, velle aut cogitare posse nisi a Deo. — Ad quos reéie exponendos, animadvertere sufficiat in 'Scripturâ hominem spectari prout ad finem *supernaturalem* ordinatur, quem nonnisi aélibus *salutaribus* attingere valet; merito itaque dici eum non posse Deo placere in ordine *supernaturali* sine fide, cumque nihil valere in ordine ad salutem sine gratiâ. De iis quæ homo agere possit in ordine *mere naturali* sacri scriptores ordinarie non curant, ciirn talis ordo reapse non existât.

85. 2° *Tradit.* Patres,etsi non explicite distinguunt inter opera *naturaliter* et *supernaturaliter* bona, satis clare supponunt peccatores et infideles aliquod bonum facere posse.

(A) 5'. *Hieronymus* ait : ‘‘Multi absque fide et Evangelic Christi vel sapienter faciunt aliqua vel sanéie, ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant”'. Pariter 5. *Gregorius Nas. :* ‘‘Ut multi ex nostris nobiscum non sunt, quos scilicet a communi corpore vita removet ; sie contra multi exterorum (infidelium) ad nos spectant, quicumque nimirum fidem moribus antevertunt, ac solo nomine carent, cum rem ipsam teneant, nempe virtutes quasdam Christianis commendatas exerceant Necnon 5. *C/irysoslomits :* ‘‘Tamen, ne contentiosi videamur, concedamus apud Gentiles esse qui reéte vivant;... sermo enim erat de eo quod ut plurimum, non dc eo quod raro contingit.u

naturaliter ea quæ legis sunt faciunt ”, intclliguntdc Gentibus fidei gratiam non habentibus” Denzing., 1022 (902). Sane Gentes, quæ legem non habent, designant Gentiles non conversos, cùm ii, qui christianam fidem amplectuntur, christianx legi subdantur nec dici possint sine lege esse.

* *In Ef>. ad Galat.,* c. i. — * *Orat.,* XVIII, 6.

3 *in /aan.,* homil. XXVII, 2, *P. G.,* LIX, 164; Joumcl, 1162.

86. (B) Difficultas tamen desumitur ex his aut similibus 5. */fugits·lini* verbis : “ Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum Absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem ut sit justus vere, nisi vivat cx fide : */ustus enim ex fide vivit"*l. Ex quibus videtur omnia infidelium opera esse peccata. — Ad mentem S. Doéioris intelligendam, hæc animadvertere licet. Sup. ponit hominem ad finem et statum *supernaturalem* destinatum fuisse, ex hoc vero statu per peccatum originale excidisse, et nonnisi per fidem posse reparari. Hinc omnis aélio, quæ ad salutem non tendit, non solum *inutilis,* sed etiam *mala* ab ipso vocatur, quia defleéiit ab ordine quem Deus constituit; quo sensu scribit : “ Quidquid boni fit ab homine et non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio *videatur* bonum, ipso non reéto fine *peccatum* est, hoc tamen peccantes quod homines sine fide, non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt ” s. Talis autem allio esse potest quidem *peccatum materiale,* quia deordinatio est, sicut ipsa concupiscentia quæ ab Augustino pariter vocatur peccatum ; immo sæpe erit peccatum *formale,* si quis ex prava intentione agat, non quærens Dei gloriam sed suam. Sed non liquet mentem Augustini fuisse omnia infidelium opera, propter solum fidei defectum, esse peccata formalia, cum alibi agnoscat quaedam saltem opera ab eis peralta esse laude digna. Ita dicit orationem cæci nati et publicani fuisse bonam et a Deo exauditam4, — infideles quosdam non solum agere secundum justitiam, sed etiam aliquando, etsi raro, ob bonum finem ’, — caritatem dari humanam quæ.licita est, caritatem nempe quâ diliguntur conjuges, amici, cives.* Cujus ratio est quia non omnia lineamenta divinae imaginis in anima humani terrenorum affeéluum labe detrita sunt

Si quæ vero senteniiæ nimis duræ videantur, v. g., ubi plus æquo deprimit liberi arbitrii vires post peccatum originale, cum 5. *Bvna·veuturà* dici potest id tribuendum esse Pelagianorum excessibus : “Ut eos reduceret ad medium, abundantius declinavit ad exire mum plus dicens et minus volens intelligi”·.

87. (C) Concil. *Arausicanum* ZZ, contra Semi-pelagianos necessitatem gratiæ definivit, quibusdam verbis S. Augustini utens, his præsertim : “ Nemo habet de suo nisi men-

• *In Joan.,* trail. V, I, *P. I..,* XXXV, 1414 ; Journcl, 1S09.
* *Cont. Julian.,* I. IV, c. 3, *P. L.,* XLIV, 745.
4 Ibid., 749, 751.
4 *In Joan.,* trad. XLIV, 13, *P. L.,* XXXV, 171S.
» *De spiritu et Ulterii,* XXVIII, 48, *P. L.,* XLIV, 229.
6 Sermo CCCXLIX, I, I, *P. L.,* XXXII, 727.
’ *De spiritu et litterâ,* XXVIII, 48, *P.* XLIV, 229.
l *Brevity.,* p. 3. § 5.

dacium et peccatum[1]", Quæ significant, ex contextu, *bonum* quod agimus *non esse ex nostris viribus solis :* a Deo enim accepimus facultatem bene operandi, consilia et mandata, aliaque auxilia ad rede agendum ; *malum* autem exclusive a nobis peragi, ex infirmitate et malitiâ nostrA oriri, contra Dei voluntatem. Id satis clare constat ex sequenti canone : " Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet; quando autem id faciunt quod volunt, ut divinæ serviant voluntati, quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas est a quo et præparatur et jubetur quod volunt " 8.

D) *Scholastici* vero, sedulo inter opera *salutaria* et *ethice bona* distinguentes, docuerunt peccatores et infideles posse aliquot opera naturaliter bona sine gratiâ perficere. — Quando igitur Baiani et Jansenistæ, sub prætextu ad augustinianam dodrinam redeundi, contenderunt peccatores et infideles nonnisi ad peccandum valere, merito S. Pontifices istas propositiones damnârunt.

88. 3° *Rat. theol.* Ut adio sit ethice seu naturaliter bona, sufficit ut sit honesta ex parte *objefti,finis* & *circumstantiarum.* Atqui nihil prohibet quin homo lapsus, etiam peccator et infidelis, possit, sine gratiâ, adum perficere qui ex hoc triplici capite honestus sit. Nam, ex didis, ubi de peccato originali, natura humana per Adami peccatum non fuit penitus corrupta vel intrinsece in suis naturalibus minuta,sed remanet libero arbitrio prædita et morum capax; atqui ens liberum et morum capax potest, aliquando saltem, perficere opera ex omni parte naturaliter bona, etiam sine supernatural! auxilio :

(a) Potest siquidem peragere opera *objeftive* et materialiter bona, ca scilicet quæ sunt faciliora, ut eleemosynam, amorem erga parentes etc., cùm talia opera ejus naturæ sint proportionata.

(b) Insuper *finem* honestum naturalem sibi præficerc potest, v. g., dum facit eleemosynam, sublevationem pauperis intendere potest.

' Denz.-Bann., 195 (165). — · Denz.Bann., >96 (166).

Nec dicatur infidelem necessario referre aôtum suum ad idola, quæ colit; nam, etiamsi quis idola colat, non necessario perficit omnia opera sua ad falsis numinibus placendum; si enim nos non elicimus omnia opera nostra propter Deum, infidelis non necessario aéliones suas ad falsa numina'refert, sed saepe propter finem simpliciter honestum agit, qui implicite saltem in finem ultimum, in Deum scilicet, tendit. Immo, apud incultas gentes idololatrias addidlas, sincera fides in Deum (in *Magnum Spiritum,* ut aiunt) aliquando in cultu religioso ceteroquin erroribus admixto remanere potest. Idem dic de peccatore; quamvis enim habitualiter a Deo avertatur, luce aversio non reddit aétus ejus malos, nisi erumpat in aélum, sed solum impedit ne ejus nilus sint meritorii de condigno.

(c) Tandem opus perficere potest quod *nullA circumstantiâ ιηαIΛ vitietur,* cum difficilius non sit opus honestum facere quoad circumstantias quam quoad substantiam ipsius aélûs.

Corollarium do necessitate gratiæ ad amorem Dei

89. Hic quæstio est tantum de amore Dei naturali, nam, juxta omnes, ad amorem Dei supematuralem certo requiritur gratia. Ille amor potest esse perfectus vel imperfectus : *perfectus,* si Deus diligitur super omnia, ita ut voluntas omnia facere parata sit potius quam cum offendere; *imperfeflus,* si Deus non diligitur super omnia. Rursum amor . Dei potest esse effectivus, vel afFcClivus tantum ; *effrftivus,* quando cum mandatorum exeeutione conjungitur; *affectivus tantum,* quando in voluntate residet, quin cum mandatorum observatione conjungatur. His positis :

90. i° *Certum est :* (a) hominem lapsum non posse moralitcr, sine gratia, amare Deum amore *effectivo super omnia,* saltem ad *longum* tempus; nam ad hoc requiritur ut possit propriis viribus omnia praecepta legis naturalis per tempus notabile adimplere : "Qui dicit se nossc Deum ct mandata ejus non custodit, mendax est... Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfeéla est " 2. Atqui hoc est moraliter impossibile in statu naturæ lapsæ, ex didis supra;

' Cfr. S. Thom., 1. 2., q. 109. a. 3; Suarez, 1. 1, c. 29-36; Salmant, disp. 11, dub. 3-4; Bcllarminus, I. IV, c. 7; Palmieri, th. 20; Mazzclla, n. 404 sq. — ' *I Joan,,* II, 4-5.

insuper ea est corruptio huiuanæ naturæ ut bonum nostrum magis quain Dei gloriam amemus : unde fit ut nimis arduum sit Deum ex toto corde diligere, nisi gratiâ juvemur.

(b) Hominem lapsum posse moraliter, sine gratia, amare Deum amore naturali *affeftivo imperfecto.* Nam talis amor consistit in eo quod homo ita diligit Deum ut disponatur àd servanda saltem *aliquot* divina præcepta ; atqui, ex dictis, homo naturaliter aliquot divina præcepta servare potest ; ergo potest amare Deum modo imperfecto.

91. 2° *Controvertitur* autem num homo possit moraliter, sine gratiâ, amare Deum amore *affeclivo perfeclo,* ita ut sincere velit omnia mandata servare.

(A) *Negative* respondent *Thomista,* aliique ut *Bdlarminus* et *Suarez.* Etenim homo non potest sincere velle quod assequi non potest; atqui homo non potest naturaliter adimplere præcepta omnia, nec proinde effective amare Deum super omnia ; ergo non potest id sincere velle.

(Bi *Affirmative* autem respondent *Molinistte;* nam, etiamsi homo de faéto non possit moraliter adimplere omnia præcepta, tamen potest, quando nulla gravis tentatio urget, sincere velle ea adimplere; multa enim sincere volumus, quæ, propter infirmitatem, non adimplemus, ut constat, v. g., ex bono proposito quod elicimus ante absolutionem omne vitandi peccatum.

Art. II. De dispensatione gratiæ adualis1.

92. Cùm gratia aôtuàlis sit omnibus necessaria ad salutem, exsurgit quæstio num detur omnibus. Non agitur quidem de gratiâ efficaci, quæ suum sortitur effedum, sed de gratiâ vere sufficiente, saltem remote, quâ videlicet, si ei consentimus, pedetentim salutem operari valeamus. Solutio pendet a duobus jam notis principiis, quod Deus scilicet vult sincere omnes homines salvos fieri *{De Deo uno,*\\. 514), et quod Christus pro omnibus mortuus est, ideoque omnibus gratiam meruit *{De Verbo Ineam.*, n. 1153). Quæstio expendi potest quoad *justos, peccatores,* sive communes sive obduratos, *infideles* ct *parvulos sine baptismo decedentes.*

' Suarez, *de Gratiâ,* l. IV, c. 7-19; Salmant, *de Gratiâ,* disp. VI, duh 2-3; Ripalda, *de Ente sufeniaturali,* disp. CX1 ; Murray, *de Gratiâ,* disp. VII, n. 99 $q. ; Mazzella, n. 7S2 sq. ; Palmieri, th. 59-62.

I. Quoad justos, seu fideles in statu gratiæ versantes.

93. *Thesis :* Justis omnibus dantur, urgente tentatione vel præcepto, gratiæ, saltem remote et relative sufficientes, ad resistendum tentationibus, omniaque præcepta adimplenda. *Defide* contra Lutherum, Calvinum et Jansenium, qui docuerunt aliquando ipsos justos non posse adimplere mandata, præsertim mandatum de non concupiscendo, quia ipsis deficit gratia vere sufficiens.

Ait enim *Trident.*1 : " Nemo temerariâ illâ, et a Patribus... prohibita voce uti (debet) : Dei præcepta homini justificato esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis Et alibi (can. 18) : " Si quis dixerit Dei præcepta, homini etiam justificato et sub gratiâ constituto, esse ad observandum impossibilia, A. S. " Ex quibus sequitur justos semper habere gratiam sive ad præcepta adimplenda, sive ad orandum ut gratia necessaria ad opus complendum concedatur.

Dicitur : (a) " *urgentepriecepto* vel *tentatione* ", quia gratia adtualis, utpote *transiens.,* non datur singulis momentis, sed tempore opportuno, præsertim quando urget præceptum adimplendum, aut tentatio quæ sine gratia superari non posset; quoad cetera momenta, plus minusve frequenter datur, secundum Dei voluntatem, et dispositiones subjedli; ideoque uberius veræ Ecclesiae membris, ut postulat nota sanéiitatis quæ semper in hâc Christi sponsâ effulget; multo magis sanétis; (b) " gratiæ *saltem remote sufiinentes",* nam non agitur de gratiis abundantioribus quæ non omnibus nec semper conceduntur, cùm Deus eas imparatis largiri non soleat; nec necessario de gracia *proxime* sufficiente, nam quandoque datur auxilium *remote* sufficiens, v. g., ad orandum, quo si justi bene utantur, accipient *proxime* sufficiens ; si autem eodem non utantur, quandoque proxime sufficiens non accipient; (c) *"relative"* sufficientes, i. e., speélatis omnibus circumstantiis personæ, temporis, loci, ita ut in bis adjunétis justi perseverare possint.

94. *Probatur* (A) *Script. :* (a) In *Psalmis* sæpe asseritur Deum preces justorum audire, eisque auxilium præstare, v. g. : " Oculi Domini super justos et aures ejus in preces

1 Scss. VI, cap. II.

eorum " ». (b) Juxta S. Paulum, justi non tentantur supra vires: "Fidelis... Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere"[2]; atqui supra vires tentarentur, si, urgente præcepto adimplendo aut tentatione superanda, non haberent gratiam vere sufficientem, unde perseverare possent, (c) Insuper multoties declaratur mandata Dei non esse gravia seu onerosa: "Jugum enim meum suave est et onus tncuin leve "[3]; "Mandata ejus gravia non sunt "[4]. Atqui mandata essent nimis onerosa,si urgente præcepto, non daretur gratia ad illa adimplenda, cùm impossibile esset ea adimplere ; ergo.

Nec dici potest cum Jansenianis hic de solis prædestinatis agi; nam, quoad textum S. Pauli, Apostolus omnes Corinthios alloquitur, eosque solari intendit, firmam spem in eis erigendo ; atqui, si de solis prædestinatis loqueretur, finem suum assequi non potuisset, cum nullus certo noverit se esse de numero praedestinatorum ; ergo. Idem dic de aliis textibus.

(B) Cùm adversarii ad 5. *Augustinum* præsertim provocent, pauca ex ejus verbis referemus : " Deus per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum, spiritualiter sanat ægrum, vel vivificat mortuum, i. e., justificat impium, et cùm ad perfeétam sanitatem, hoc est, ad perfedam vitam justitiamque perduxerit, *non deserit, si non deseratur, ut pie semperjusteque vivatur".* Et postea addit : " Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet et facere quod possis, et petere quod non possis "[5]. Si igitur quædam sunt loca aliquatenus contraria, v. g., S. Dodoris interpretationes varix verborum : *"mtlt omnes salvos fieri",* id ex eo oritur quod excessus Pelagianorum impugnando, ipse duriora verba adhibet quæ ex aliis locis emollienda sunt. Ceterum patres communiter præfata Scripturæ verba clare intelligunt de sincerâ vere sufficienti omnium vocatione ad salutem ideoque ad gratiam.

95. (C) *Rat. Tkeol.* Ex didis in *Tr. de Deo* (n. 514) et *de Verbo Ineam.* (n. 1156), Deus sincere vult salutem omnium hominum, præsertim vero fidelium ; atqui Deus eorum salutem sincere non vellet, si ipsis non concederet, tempore opportuno, gratiam saltem remote sufficientem, cùm talis

[1] A. XXXIII, 16. Integer legatur psalmus.
[2] *I Cor.,* X, 13. — [3] *Maith..* XI, 30. — [4] */fia,* V, 3.
[5] *De Nat. a Grat.,* c. 26, 43. Cf. Deschamps, *de IlarniJanstn.,* l. III, disp. S, c. 3-5

gratia ad salutem sit absolute necessaria : nam qui sincere vult finem, eo ipso vult media ad finem necessaria; ergo. Hinc a *Trident.*[1] merito dictum est : " Deus gratiâ suâ semel justificatos non deserit, nisi ab cis prius deseratur".

II. Quoad peccatores.

96. Peccatores duplicis sunt generis : alii sunt *communes,* alii *obcæcati* et *indurati :* obcæcati ii sunt qui, propter gravia et multiplicia peccata, intelle&um obnubilatum habent quoad veritates fidei ; obdurati, qui ita malo adhærent ut difficillime gratiæ obediant. Gencratim obduratio, quæ est perversio voluntatis, subsequitur obcæcationem, quæ est perversio intellectus.

97. *Thesis :* Omnibus peccatoribus, etiam obcæcatis et induratis, dantur gratiæ saltem remote sufficientes, ut possint pænitentiam agere. Certum est quoad peccatores *communes ;* communiter admissum quoad alios, quamvis hi sæpe priventur uberioribus gratiis, ut infra declaratur, n. 10I.

Probatur : (A) *Script,* (a) Deus enim vocat omnes peccatores ad pænitentiam sine ullâ exceptione : " Convertimini *unusquisque* a viâ suâ pessimâ" [2]; "Deus patienter agit... *nolens aliquos perire,* sed *omnes* ad pænitentiam reverti "[3]; atqui illa invitatio mera irrisio esset si Deus simul non daret gratiam necessariam ad pænitendum ; ergo. — Neque excluduntur obcæcati et indurati; nam Judæos qui cor suum obduraverant resistendo gratiæ Deus sic alloquitur : " Expandi tota die manus meas ad populum incredulum, qui graditur in viâ non bonâ, post cogitationes suas, populum qui ad iracundiam provocat me "[4]. Modo generali *Sapientia* ad conversionem vocat etiam obduratos [5] : " Quia vocavi et renuistis : extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis ".

(b) Insuper Christus *expresse* ait : " Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent ; non veni vocare justos,

[1] Scss. VI, cap. ii. — [2] *Jet.,* XXXV, 15.
[3] *II Petr.,* III, 9. — Cf. *Eseth.,* XVIII, *2y,* XXXIII, 11.
[4] *Isa.,* LXV, 2-3. — [5] *Prov.,* I, 20.

sed peccatores ad pænitentiam " Se comparat bono pastori qui vadit ad ovem perditam, donec inveniat eam, ct in ovile reducat aut patrifamilias qui prodigum benigne excipit 3; atqui hæc omnia manifeste ostendunt Deum speciali amore peccatores prosequi, eisque gratias largiri ad paenitendum.

(B) *Trad,* (a) *Patres* modo generali, cum S. *Chrysostomo,* asserunt neminem dicere debere : *non possum;* nam, si voluerint, poterunt, Deo cum eis coopérante· Speciatim 5. *Augustinus,* explicans cur de Judæis diéùim sit : *non poterant credere,* scribit : " Quare autem non poterant si a mequæratur, cito respondeo : *quia nolebant;* malam quippe eorum voluntatem praevidit Deus ", Verba " *induravit cor eorum "* ita declarat : ° Sic enim excæcat, sic obdurat Deus, deserendo et non adjuvando ; quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest " 5.

(b) Thesis infertur ex eo quod omnia peccata remitti possunt; ait enim *Cone. Lateranense IV* : " Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pænitentiam potest semper reparari"6; atqui reparari non posset nisi ipsi daretur gratia, ex diétis supra; ergo.

(C) *Rat. Thcol.* Quamdiu peccator vivit, salus ipsi possibilis est; nam Deus vult omnes homines salvos fieri, ct quilibet tenetur sub gravi salutem sperare ; atqui peccator non potest vere salvus fieri, nec salutem sperare, nisi habeat gratiam saltem remote sufficientem ad pænitentiam ; ergo. — Attamen decet *induratos* peccatores *uberioribus* gratiis privari, tum ex justitia, ut ita puniantur, tum ex misericordiâ, ne gratiâ nimis abutantur.

98. *Quarunt* insuper theologi utrum peccatores gratiam proxime sufficientem accipiant ad præcepta implenda novaque peccata præcavenda, an solum direôie gratias conversionis, et indirecte gratias ad tentationes vincendas. Pro-

• *Lnc.,* V, 32. — » *Luc.,* XV, 4. — J *l.«<.,* XV, it.
‹ *In Ef>. ad Uder.,* XVI, 14, *l>. L.,* LXIII, 127.
J *InJoan.,* LUI, 66, *P.* XXXV, 1776.
e Cap. *Firmiter,* Dcnz.-Bann., 450(357).

babilior est prior sententia ; nam etiam quoad peccatores verum est Deum impossibilia jubere non posse, mandata ejus gravia non esse, nemini ad culpam imputari id quod vitare non potest. Hinc 0'. *Thomas* ait : "Deus non est magis crudelis quam homo : sed homini imputatur ad crudelitatem si obliget aliquem per præceptum ad id quod implere non possit ; ergo hoc de Deo nullatenus est æstimandum " ».

99- *Objici* solet in divinis Litteris nonnulla esse loca, in quibus asseritur Deum homines quosdam positive excæcare, indurare, etc. Hæc autem omnia, inspe&O contextu, significant Deum permittere homines excæcari et indurari. Ita de Pharaone dicitur : " Induravitque Dominus cor Pharaonis"· ; hoc de eo non praedicatur nisi postquam pluries declaratum est Pharaonem cor suum indurasse: v. g. " Videns autem Pharao quod data esset requies, *ingravavit cor* suum, et non audivit eos, sicut praeceperat Dominus"»; ipse Pharao rem agnoscit, dicendo : " *Peccavi* etiam nunc; *Dominus iustus :* ego et populus meus, impii"4; hinc merito audior *Sagientia* infert Deum, Ægyptios plagis afficiendo, eorum correctionem et pænitentiam intendisse. Quod confirmat Paulus® : "An divitias bonitatis ejus et patientiæ et longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit? Secundum autem *duritiam tuam* et impænitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei ex quibus colligere licet impænitentiæ causam Deum non esse, sed voluntatem hominis perversam, qui gratiâ jam data male utitur, vel oblatam recusat.

100. Corollarium. *De modo quo gratia peccatoribus datur.* Gratia actualis, peccatoribus concessa, non datur omnibus horis, sed solum tempore opportuno, juxta illud : " Ecce sto ad ostium et pulso"' ; Deus videlicet stat ad ostium cordis, et plus minusve frequenter pulsat, per gratiam suam, prout opportunum judicaverit. Praesertim vero Deus gratiam concedit : (a) occasione *externa pradicationis,* piæ Jc&ionis, boni exempli, etc. Constat exemplo Lydiar, piae mulieris, quæ, dum audiret prædicationem Pauli, gratiam accepit, juxta illud : " Cujus Dominus aperuit cor, intendere his quæ dicebantur a Paulo "8; (b) occasione *bona*

' 7« 77*Sent.,* dist. 2S, q. i, a. 3.
* *Exod.,* IX, 12. — * *Exod.,* VIII, 15. — 4 *Exod.,* IX, 37.
» *Sap.,* XI, 5.15. — « *Rom.,* II, 4. — ? *Apec.,* Ill, 20. — * *A/l.,* XVI, 14.

actionis ab ipso peccatore perâétæ ; v. g., de eleemosynâ dicitur : "Peccata eleemosynis redime"1; (c) occasione *tribulationis,* ut patet exemplo filii prodigi, qui fame tabescens, ad patrem redire cogitavit2; (dj tandem *articulo mortis,* nam tunc gratia afluatis est absolute necessaria peccatori ; atqui Deus nunquam in necessariis gratiam denegat : ergo.

lox. Notandum pro praxi. Ex diétis intelligi datur quid censendum sit de assertione a sacris oratoribus sæpe repetita, certum scilicet esse peccatorum numerum quæ Deus remittere intendit, gratiarum numerum quas concedere decrevit, ultra quem nihil ab ipso exspectandum est; hoc enim, sensu absoluto intellcétum, communi doétrinæ adversatur, juxta quam omnes, quamdiu vivunt, salutem suam operari possunt, proindeque rejiciendum est. Fatendum est tamen, ex lege Dei communi, eos qui gratiâ abutuntur, conversionem deliberate postponendo, vel gravia peccata frequenter committendo, in maximum discrimen æternæ damnationis facile labi; nam (a) uberioribus gratiis privantur, (b) pravi habitus in cis augentur, (c) et voluntatis vires paulatim minuuntur'.

III. Quoad infideles adultos.

102. Infideles adulti duplicis sunt generis : alii sunt *bositivi,* qui, ad fidem sufficienter propositam interiori gratiâ invitati, credere noluerunt, aut fidem acceptam propriâ culpâ amiserunt, ut apostatæ ; alii autem sunt *negativi,* qui, scilicet, de fide nunquam sufficienter audierunt, ut Indi in Americâ antequam Evangelium hâc in regione prædicaretur*. Priores jam gratiam acceperunt, eisque, sicut peccatoribus, novas gratias Deus concedere valet, in memoriam revocando motiva credibilitatis antea proposita, simulque voluntatem movendo ut cis assentiant. Quæstio igitur est dc infidelibus *negativis.*

' *Dan.,* IV, 24. — * *Tue.,* XV, 17.

3 Quam veritatem eloquenter exponunt Bourdaloue, Sermon pour le Lundi de la Semaine Sainte, sur le *Retesrdement de la Pinilenre;* J. H. Newman, *Discourses to mixed Congregations,* disc. 11. Negleft of divine calls and warnings.

* De Protestantibus aliisque hxrcticis *ex professo* non disputamus : veniunt enim sub nomine *Infidelium,* dim infidelitas late sumpta etiam hxreticos et apostatas compledatur; melioris tamen sunt conditionis quatn Infideles, cum ii qui in bonâ fide versantur quasdam saltem primarias veritates vera fide explicite credant, sicque facilius gratiam accipere valeant.

103. i° *Thesis':* Infidelibus adultis negativis, Deus non denegat gratias saltem remote sufficientes, ut possint ad fidem converti. *Certum est* contra Janscnianos, rigidosque Lutheranos et Calvinistas, qui contendunt infidelibus nullam gratiam concedi ; et insuper contra quosdam antiquos theologos asserentes Infidelibus negativis nullam pariter gratiam conferri.

104. (A) *Script.* (a) Ex textibus ubi declaratur omnes indiscriminatim homines vocari ad gratiam et salutem : " Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi "[1] ; ex his verbis Christus satisfecit non solum pro fidelibus, sed etiam pro omnibus aliis; atqui frustra satisfecisset pro omnibus, si infidelibus denegaretur gratia per quam salvari possint (b) Ex textibus qui specialiter infideles complebuntur : " Omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire"[2]; quæ quidem verba manifeste infideles includunt, cùm de eis agatur qui ad agnitionem veritatis venire indigent ac proinde ad fidem converti [3]. (c) Ex iis locis in quibus .Apostolus asserit gratiam concedi tum Judæis tum Græcis qui bonum operantur : " Reddet unicuique secundum opera ejus : iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam ct honorem et incorruptioncm quærunt, vitam æternam ; iis autem qui sunt ex contentione ct qui non acquiescunt veritati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum et Graeci; gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Judæo primum et Græco. Non enim est acceptio personarum apud Deum... Non enim auditores legis justi erunt apud Deum, sed labores legis justificabuntur...·». Non est distinbio Judæi et Græci (i. e., fidelis ct infidelis), nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum " [5], seu paratus gratias impertiri omnibus invocantibus eum.

[1] *IJoa.t* II, 2; Cf. *Sa/».,* XI, 24 I, 9. — [2] *Tint.,* II, 4.
[3] Quem textum fusius expositum vide in *Tr. de Deo* {n. 517) *et de Ferio Incantato* (η. II57).
[4] *Itoni.,* II, 6· 13. Integrum legatur caput,
[5] */toni.,* X, 12.

B; *Traditione.* Alexander VIII (1690) sequentem damnavit Arnaldi propositionem : " Pagani, Judæi, haeretici nullum omijino accipiunt a Jesu Christo influxum ", cujus contradictoria est : " Pagani, etc. aliquem influxum (seu gratiam) accipiunt a Christo "

(C) *Pat. Theol.* Ex diCtis in *Tr.de Dco{y\.* 514) ct de *Verbo Incarnato* (n. 1157), Deus sincere 4ult salutem omnium hominum, etiam infidelium ; atqui sincere velle nequit eorum salutem nisi ipsis conferat gratias saltem remote sufficientes, cùm tales gratiæ sint absolute ad salutem necessariæ; ergo.

105. 2° *Modus quo gratia confertur.* Diversæ sunt hâc de re theologorum sententiæ.

(A) Nonnulli theologi docuerunt Deum modo tantum generali infidelium saluti providere, quatenus omnibus paravit media quibus vera fides, aliorum hominum ministerio, illis prædicari possit; ita tamen ut si *per accidens* contingat veram fidem quibusdam non prædicari, nihil· amplius faciat ut salvari possint. Quæ tamen opinio communissime reprobatur, quia non satis consentanea videtur esse cum sincerâ voluntate omnes salvandi.

(B) Nonnulli putarunt ad salutem non requiri ipsum adtum fidei, sed sufficere positivam et habitualem dispositionem ad veritates credendas quas Deus forsan revelaverit et ad servanda præcepta quæ promulgaverit·. Quæ opinio vix conciliari pptest cum iis quæ habet *Vaticanum*J de necessitate et naturâ fidei, ubi asserit eam esse virtutem supernaturalem quâ *vera esse credimus* quæ a Deo revelantur. Sed dici potest, hac existence dispositione, adtuin fidei jam facilem evadere; nam imprimis multi Acatholici, ut Protestantes, Judæi, Mahumetani aliique etiam pagani, aliquam revelationem admittunt, ideoque credere possunt fide supernatural! " quia Deus est ct inquirentibus se remunerator sit"; praeterea ii omnes qui Supremi Numinis existentiam agnoscunt, vocem Dei interius audire possunt, eique obedirc : quod sane sufficiet ad aétum fidei eliciendum.

ιοὑ. (C) Juxta communem sententiam, Deus omnibus adultis media præbet necessaria ut ad fidem ideoque salutem perveniant. Quod colligi potest ex Ep. Encyl. *Pii IX* 10 Aug. 1863 ; " Notum nobis vobisque est eos qui invinci-

1 Denzing., 1162.

» I a DD. Freppcl, *S. Justin,* Paris, TS69, p. 324-331.

’ Ses«. HI. cap. III.

bili circa sanctissimam nostram religionem ignorantiâ laborant, quique naturalem legem ejusque præcepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes ac Deo obedirc parati, honestam rectamquc vitam agunt, posse *divina lucis et gratiæ operante virtute,* æternam consequi vitam Iloe tamen diverso modo explicatur.

(a) Juxta *Perrone* aliosque, prima auxilia infidelibus data sunt tantum *praternaturalia,* videlicet : 1) ex diétis, infideles possunt propriis viribus faciliora legis naturalis præcepta servare; si ita faciant, Deus, non quidem ex justitii, sed ex misericordia, ipsis dabit auxilium *gratuitum,* seu gratiam *supernaturalem quoad modum,* juxta quosdam, aut etiam vere et proprie supernaturalem. 2) Si autem per aliquod tempus legem naturalem adimpleant, Deus eis *gratiam fidei* dabit sive per internam illuminationem, sive per aliquem prædicatorcm, ita ut cognoscere possint omnes veritates necessarias necessitate medii ad salutem1. 3) Quando autem infideles ita illuminati sunt, possunt, cum gratià Dei supernaturali, elicere aCtiim contritionis perfeétæ, vel amoris Dei perfeCti, et in illo aCiu implicite continetur votum baptismi, seu baptismus desiderii, quia videlicet ea omnia suscipere volunt quæ ad salutem requiruntur; et sic justificationis gratiam consequuntur. 4) Si qui autem adulti inter infideles, propter imbecillitatem ingenii *sufficientem rationis usum non attingant,* quo Deum cognoscere valeant (quod raro forsan contingit), parvulorum sortis participes erunt nam propter rationis dcfcClum infantibus æquiparari possunt.

Juxta hanc igitur sententiam, ita intelligi debet axioma theologicum, " *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam " 9 :* —

' Hæc sunt S. Thonue verba: ""Si aliquis in sylvis nutritus, dutilum rationalis naturalis sequeretur in appetitu boni et fugà mali, certissime ert tenendum, quod Deus ei vel per internam inspirationem revelaret necessaria, vel ad eum prædicatorem dirigeret". *De Verit.,* q. 14, a. II, ad I. Quod alibi etiam docet *In II lii. Seni.,* dist. 28, q. unica, a. 4, ad 4. Alias auctoritates citatas invenies apud Bucccroni, *Comment. de auxilio sufficienti infidelibus dato,* 1890, p. 11-12. — J. dc Guibert, *B. Lilt, eccUs.,* Toulouse, oô. 1913, P· 337'355» putat S. Thomam aliquatenus suam mentem mutavisse, et in *Summi theologici* non tam certo affirmavisse specialem Dei interventum ad infideles illuminandos.

* Hujusmodi axioma jam quoad sensum invenitur in Patribus; ita, v. g.,

i Facienti quod in se est per *vires natum,* Deus, non quidem ex justitiA, neque ex positivA dispositione, sed cx *gratuito beneplacito,* auxilia concedit quibus fides obtineri potest. Opera bona mere naturalia non possunt equidem gratiam mereri, sed disponunt *negative* ad gratiam, removendo obicem, scilicet peccatum ». 2) Facienti quod in se est sub *influxu gratiæ aftualis,* Deus certo uberiores *gratias acluales* concedet, ut possit ad jif^tificationem sese præparare; qui enim sic agit, *de congruo* novas gratias a&uales meretur, ut infra dicetur. 3) Facienti quod in se est cum *gratià acluali,* et *ultimam dispositionem* ad justificationem requisitam ponenti, Deus dat *gratiam justificantem* seu habitualem, quam agens in hoc casu *de congruo* pariter meretur, cx dicendis ubi de merito.

107.(b) Juxta alios vero, v. g., *Ripalda, Card. Billot,* Deus non concedit gratias mere præternaturales, sed infideli bene disposito *gratiam vere supernaturalem* gratuito largitur2. Sensus igitur præfati axiomatis hic est : 1) facienti quod in se est *cum auxilio gratiæ* Deus novas gratias aftuales concedit; 2) facienti quod in se est cum his gratiis aqualibus Deus non denegat gratiam habitualem.

108.Ex alterutrâ expositione sequitur nullum infidelem damnari nisi *propriâ culpâ :* si enim ductum rationis ct gra-

Isidorus Pelusiota (f. a. 412) scribit : " Qui enim omnia quæ in se sita sunt adimplet, Deus ipse benigne annuit " *{Episl.,* l. V, ep. 459) ; unanimi consensu acceptura esi a theologis, ct est rationi omnino consentaneum. Cfr. Salniant., *de Grand,* disp. III, n. 156 sq.: Billuart, disp. III, ait. 7; Suarez, l. IV, c. 12 Mazzella, n. 848; Bucceroni, *op. cit.,* p. 12; L. Capéran, *l.e fretlime du salut det Infidèles,* 1912, Essai historique, pp. 91-93, 177-178, 235.236, etc., Essai théologique, p. 39-51.

• Molina *{Concord. lib. arbit.,* q. 14, a. 13, disp. 16) rem alio modo exponit, quasi videlicet pactum initum ruisset inter Deum ct Christum, ut facienti quod in se est viribus naturx infallibilitcr gratia conferretur ; sed talis expositio a multis rejicitur ut solido carens fundamento, et gratiæ gratuitati nociva.

• Cui sententia favet S. Thomas, 1* 2», q. 89, a. 6, ubi ait de homine qui usum rationis attingit : " Primum quod tunc homini cogitandum occurrit, est deliberare de scipso : ct si quidem seipsum ordinaverit ad debitum finem, *per aliam* consequclur remissionem originalis peccati; si vero non ordinet seipsuin ad debitum finem, secundum quod in illâ retate est capax discretionis, peccabit mortaliter, non faciens quod in se est. " Cfr. E. Hugon, O. P., *Le salui des patens,* in *Rev. Thomiste,* 1905, p. 381-393; Et. Hugueny, *L'éveil du sens moral,* ibid., p. 664-668.

tiæ sequatur, gradatim perveniet ad fidem et justificatio' nem. Fatendum est tamen gratias minus abundanter concedi infidelibus quam Christianis; quamvis enim Deus non sit personarum acceptor, eo sensu quod neminis jura lædit, tamen non aequaliter distribuit bona naturalia vel super· naturalia. In quâlibet enim societate debet esse subordinate inferiorum et superiorum; talis autem subordinatio requirit inæqualitatcm in donis sive naturalibus sive supernaturalibus.

IV. Quoad parvulos.

109.i° *Deus paravit etiam parvulis qui in sinu materno moriuntur antequam baptizari possint, media ex se sufficientia ad salutem.* Ita communiter.

Ex diélis enim in *Tr. de Verbo Ineam.,* n. 1158, Christus mortuus est etiam pro parvulis; atqui frustra pro cis mortuus esset, nisi media salutis cis paravisset.

110.2° Difficile est autem explicare *quomodo* illa media praebeantur : (A) Certum est Deum *remote* saltem omnibus illis parvulis media salutis paravisse, dum instituit medium ad originale peccatum delendum, quale est baptismus sub N. Lege : hoc enim sacramentum *de se* pro omnibus institutum est, et si de faélo quibusdam non applicatur, id provenit ex causis naturalibus, quarum Deus, utpotc provisor universalis, vim et efiedtum per miraculum impedire non tenetur.

(B) Insuper quidam theologi docent salutem illorum infantium esse *in manu parentum,* eo sensu quod, si parentes ex unâ parte omnes leges prudentiæ servarent, sobrie viverent, etc., et ex altem debite orarent, obtinere (Missent ut parvuli isti usque ad baptismi receptionem semper viverent. Quæ opinio nulli dogmati contradicit, sed ex altero capite nullo positivo argumento probari potest.

Pauci alii, cum *Cajetano,* addiderunt infantes salvari posse, sine baptismo, *parentum fide et precibus* ' .· sed hæc opinio tuta non est, et jussu *Pii Vt* expunéla fuit ex operibus Cajetani Romæ editis.

* Alias hypotheses huic affines exponemus in 7>. *de Baptismo.* Cfr. Bianchi, *Disputatio physico-theolofica de remedio crterna salutis pro parvulis i* uteris clausis, sine baptismo decedentibus,* necnon Auclor dissertationis *de Inu· Urantid cathalted,* Taurini, 186S.

Art. III. De naturâ gratiæ aflualis.

111. Jam supra exposuimus quid ct quotuplcx sit aéhialis gratia, n. 859 sq., sed, ad penitius ejus naturam investigandam, manet ut declaremus ejus efficaciam, modum agendi in facultates nostras ct ejus cum libero arbitrio concordiam.

Ut certa ab incerte secernamus, primum *Protestantium e& Jansenistarum errores* de naturâ gratiæ efficacis et sufficientis *confutabimus;* postea praecipua *theologorum systemata exponemus de* essentiâ gratiæ aéhialisct ejus concordiA cum libero arbitrio.

§ I. PROTESTANTIUM KT JANSENISTARUM ERRORES CONFUTANTUR'.

112. (A) *Protestantes* multi, præsertim vero *Lutheran;* ct *Calviniste,* contendunt voluntatem hominis lapsi, etsi liberam in implendis *civilibus* officiis, libertate carere in ordine ad salutem utpotc totaliter corruptam per, peccatum originale. Exinde inferunt eam, sub influxu gratiæ efficacis non esse liberam, sed similem trunco vel statuae vitâ carenti, quæ ab cxtrinseco movetur, ita ut *gratia efficax sit vere accessitans :* " Liberum arbitrium, ait *Lutherus* est figmentum in rebus, ct *titulus sine re,* quia nulli est in manu quidpiam cogitare boni vel mali; sed omnia... de necessitate absolutA eveniunt ". Nonnulli tamen Lutherani hodie hoc aperte rejiciunt. Calvinistae autem etiam hodierni tenent gratiam prorsus *insuperabilem* esse, nec proinde hominem liberum esse ab internâ necessitate, sub influxu gratiæ, licet liber sit a coactione3. Et ideo negant ullam esse gratiam *vere* ct *mere* sufficientem : cum enim voluntas nostra sit veluti res inanimis, omnis gratia, quæ non est ab intrinseco efficax, insufficiens et impotens est ad eam movendam.

(B) *Jansenistic* idem substantialiter docuerunt; distinguentes videlicet duplicem delegationem, aliam terrenam,

' Cf. Suarez, *dc GratiA,* l. V, c. 4; Bellanninus, *de GratiA ct lib. arbitrio,* I. VI, c. Qsq.; Perrone, *de GratiA,* n. 259 sq.; Murray, *dc GratiA,* di<p. VII, n. 1-98; Mazzella, n. 553; Palmieri, th. 39-48.

' *cituri.,* art. 36. — ' Hodge*, *Syiteniatic thcol.,* vol. II, 687.

quæ nihil aliud est nisi concupiscentia, et aliam cælestem, quæ ex gratiâ oritur, tenuerunt hominem lapsum delectatione viôrici necessario moveri, ac proinde gratiam, quæ sufficiens vocatur, esse revera *insufficientem,* immo et *notivam,* cum sit occasio peccandi. Attamen, post damnatas Janscnii propositiones an. 1653, admiserunt quasdam esse gratias *sufficientes in se,* sed non relate ad circumstantias, in quibus de fa&o versamur, nec præsertim relate ad prævalentem concupiscentiam Duplex igitur erit propositio contra illum duplicem errorem. Animadvertimus tamen inter duas theses intimam esse connexionem, ita ut prior non plene demonstretur nisi additis argumentis quibus posterior fulcitur.

113. *Thesis* Z- : Gratia efficax non est necessitans', sed homo remanet liber a necessitate etiam sub influxu gratiæ efficacis. *De fide est ex Trident. : " Si* quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum ct excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se agere, A. S. 3 "

114. 1° *Probatur:* (A) *Script,* (a) Ex eo quod Dei *cooperatores* sumus : de seipso dicit S. Paulus : " Gratiâ autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed *abundantius* illis omnibus *laboravi,* non ego autem 4, sed *gratia Dei nucum"* 5; et alibi addit : " Unusquisque... propriam *mercedem* accipiet *secundum suum laborem :* Dei enim

' Paquier, *of>. eit.,* p. 121-181. — Hujus duplicis stadii vestigia inveniuntur apud Pascal, *Lettres provinciales :* in primis enim epistolis deridetur omnis gratia sufficiens; in ultimis vero (17-18), gratia sufficiens admittitur quidem,sed cui semper resistitur ob vi&riccm concupiscentiam. Cfr. Petitot, *Pascal et la grâce suffisante,* in *Rev. Thomiste,* sept., οΛ. ἴφιο.

* Non negamus Deum posse aliquando, si velit, gratiam concedere necessitantem ; sed hic agitur de gratiA quæ conceditur ad adum *meritorium ct salutarem.* — 3 Sess. VI, can. 4.

4 Illud incisum *non ego* est hebraismus quo significatur non Panium solum lalroravisse, sed gratiam Dei cum Paulo; sicut alibi idem Apostolus dicit · " Vivo autem, jam non ego; vivit vero in me Christus " *(Calat.,* II, 20) : quibus verbis significatur in Paulo, prætcr vitam propriam, fuisse insuper vitam Christi. Cf. Corluy, *op. cil.,* vol. II, p. 286. — » 7 *Cor.,* XV, 10.

sumus *adjutores* Hic certo agitur de gratiA efficaci, scilicet de gratiA quæ vacua non fuit, sed mercedem obtinuit; atqui, sub influxu hujus gratiæ, Paulus libere laboraverat et quidem ceteris abundantius; item apostoli aétivc laborare debent, nam sunt Dei adjutores, seu, juxta vim græcæ vocis ffwsoyot, a&ivi cooperatores; ergo non necessitantur a gratiA.

'b' *E mercedc bene operantibus promissa :* dicitur de justo qui salvatur, ac proinde gratiam efficacem obtinuit : " Erit illi gloria æterd?, qui potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit"3; ergo constat etiam eum qui bonum facit sub influxu gratiæ efficacis, potuisse transgredi, seu liberum fuisse.

(c) Idem constat ex *praceptis, monitionibus, minis* quibus homines ad malum fugiendum aut opera salutaria præstanda incitantur, v. g. " Surge qui dormis, ct exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus "3; nam talis loquendi modus mera irrisio esset, si illi ad quos dirigitur, liberi non essent opus præscriptum facere vel omittere. — Quod confirmatur iis locis ubi gratiA bene uti *admonemur :* " Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis " 4; hoc enim manifeste supponit nos gratiA bene vel male uti posse, prout nobis placuerit.

115. (B) *Traditione,* (a) *Ante S. Augustinum,* Patres communiter docent in nostra potestate esse divinæ motioni obedirc vel resistere.

Ita, inter alios, *S. Irenaus* scribit : " Et qui operantur illud 'bonum), gloriam et honorem percipient, quoniam operati sunt bonum, cum possint non operari illud; hi autem qui illud non operantur judicium justum excipient Dei, quoniam non sunt operati bonum, cùm possint operari illud "5. Expressius etiam 5. *Chrysostomus :* " Nisi enim cælesti auxilio potiaris, omnia frustra sunt. Sed est perspicuum fore ut illo auxiliante assequaris id in quo ponis studium, si tamen tu quoque curras et velis"*

b) 5. *Augustinus* fatetur hanc quæstionem ita esse difficilem ut "quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei

' */ Cor.,* III, s. — ' *Eccti.,* XXXI, jo.
» *Efhet.,* V, 14; cf. *Estch.,* XVIII, 31; *Act.,* III, 19. — « *// Cor.,* VI, 1.
· *Adv. turret.,* l. IV, c. 37, π. 5, *P. G.,* VII, 1099; Journcl. 241.
* /h *ep. adHebr.,* XII, 13, *P. G.,* LXIII, 99; Journel. 1219.

gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri". Sed sæpe affirmat voluntatem liberam [1] manere sub influxu gratiæ, et id explicare conatur : " Deus, inquit, *velle et operari operatur in nobis,* non quia *nos non volumus,* aut nos non agimus, sed quia sine ipsius adjutorio nec volumus aliquid boni, nec agimus"[2]. Alibi exponit quomodo a Deo trahamur quin liberum arbitrium cogatur : " Quis trahitur si jam volebat? Et tamen *nemo venit nisi velit.* Trahitur ergo miris modis ut velit, ab illo qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolenter credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant "[3]. — Præterea integrum scripsit traélatum *De gratiâ et libero arbitrio,* in quo demonstrat hominem liberum manere sub gratiâ, et posse vitare peccatum, si vult, ideoque vere mereri vitam æternam·». — Si igitur alibi inveniuntur duriora verba quibus nimis deprimi videtur hominis libertas, ex clarioribus elucidari debent.

n6. (C) *Rat. theol.* (a) Ad sapientiam Dei pertinet entia movere in ordine sive naturali sive supernaturali, secundum uniuscujusque naturam; atqui naturæ hominis est libere agere, ex dictis in Philosophia; ergo Deus, per gratiam, ita homines movet ut liberi maneant* (b) Insuper gratia naturam, nedum destruat, e contra perficit, nobisque conceditur ut supernaturale præmium mereri valeamus; atqui si gratia libertatem tolleret, naturalem hominis facultatem destrueret, merendique potestatem tolleret : quod esset contra id quod Deus intendit nos juvando per gratiam.

117. 20 *Solvuntur diffio.* (A) Ex Scripturâ homo per peccatum est spiritualiter mortuus ; atqui mortuus nullo modo cooperari potest suæ resurrectioni; ergo[6].

* *Degratiâ Christi et de peccato original,* XLVII, 52, *P. L.,* XLIV, 3S3; Journel, 1856. — · Ibid., XXV, 26, 373; Journel, 1854.

» *Cori. duas epist. Pelag.,* I. I, XIX, 37; Journel, 1890.

* *P.* Λ., XLIV, 881-912.

s Quod sic egregie exponit S. Thomas (1. q. 19, a. 8) : ‘‘Cum igitur voluntas Dei sit cfficacissitna, non solum sequitur quod fiant ea qux Deus vult fieri, sed quod eo motio fiant quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam tier' necessario, quaedam *contingenter,* ut sit ordo in rebus, ad complementum universi ". Totum lege articulum.

* Ita Hodge*, *Systematic theology,* II, 691-692.

Resp. Distinguo majorem : homo per peccatum *partialiter* est mortuus, concedo; *totaliter,* nego; nam etiam in homine peccatore remanet vita non solum materialis, sed etiam rationalis; immo in illo qui fidem non amisit, remanet initium vitæ supematuralis, scilicet fides: jam vero fatemur quidem hominem in statu peccati nullum actum supernaturalem facere posse quin prius a gratiâ excitetur, quia vità spirituali saltem perfeétâ privatur; sed quando jam gratia actuali prævenitur et movetur, facultatibus naturalibus uti potest, aut virtute fidei, si in ipso maneat, ad elicienda opera praeparatoria ad justificationem; gratia enim adtualis, et a fortiori virtus fidei facultates naturales ita elevat ut aéhis supernaturales elicere possint. Ergo etiam peccator, gratiâ Dei præventus, propriæ resurreétioni cooperari potest.

B) Ex Scriptura homo per gratiam vere trahitur : " Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum'"; porro qui trahitur non est liber : ergo.

Resp. Homo trahitur quidem per gratiam, quatenus movetur; sed non eo sensu quod ei necessitas infertur, nam versiculo sequenti' ipse Christus addit : " Omnis qui audivit a Patre, *venit ad* me igitur ita trahimur per gratiam ut simul ad Deum libere veniamus. Revera trahit timor, trahit lætitia, trahit desiderium, trahunt delegationes, quin tamen necessitatem nobis inferant.

(C) *Instant :* S. Paulus ait : "Deus... operatur omnia in omnibus... operatur in vobis et velle et perficere"3; atqui si Deus operatur omnia, etiam volitiones nostras, nullus remanet locus libertati; ergo.

Resp. Deus operatur omnia, eo sensu quod omnibus adlionibus nostris *cooperatur,* non autem eo sensu quod solus eas operatur; nam S. Paulus eodem loco ait : " Cum metu et tremore vestram salutem *operamini"* 4; igitur duæ sunt causæ salutem nostram operantes, Deus et voluntas nostra, et utraque causa libere simul cooperatur. Notamus insuper priorem textum ad rem non pertinere, ciirn ibi agatur de gratiis gratis datis.

118. *Thesis II· :* Datur in præsenti statu gratia vere et relative sufficiens, quæ scilicet potentiam agendi actus supernaturales vere confert, et ex nostrà culpà suo caret effectu. *De fide* contra Protestantes et Jansenistas : damnata est enim ut *hæretica* sequens Jansenii propositio : " Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia : deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant ",

[1] *Joa.,* VI, 44. — [2] *Ia.,* VI, 45.
[3] *I Cor.,* XII, 6; *Philip.,* II, 13. — [4] *Philip.,* II, 12.

Ergo hominibus justis datur gratia sufficiens ad præcepta adimplenda, ita ut violatio horum præccptorum sit imputa bilis. Item damnata est ut *haretica* haec propositio : " Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur"'. Ergo absolute (sive justis, sive peccatoribus) dantur gratiæ quæ redduntur inutiles culpâ hominum, et exinde de se vere sufficientes.

Dicitur " vere et *relative* sufficiens ", ut ex hoc evincatur talem gratiam sufficientem esse non solum in sc, sed etiam relate ad personam cui datur aut circumstantias in quibus datur.

HQ. *Probatur Script.* (A) Hanc veritatem illustrat *Isaias9* comparatione vineæ, quam Dominus cxquisitA sollicitudine plantavit et excoluit, et quæ tamen, loco uvarum, labruscas produxit; dcin comparationem applicans populo judaico, Deum sic loquentem inducit : " Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ et non feci? An quod cxspeôlavi ut faceret uvas et fecit labruscas?" Unde sic : hic sane agitur de gratiâ mere sufficienti, cùm de fadlo suum non sortita fuerit effectum; atqui talis gratia exhibetur non solum ut vere et relative, sed etiam ut abundanter sufficiens, ut constat tum ex comparatione vineæ quam Deus omni curA et sollicitudine coluit, tum ex eo quod Deus ipsos Judæos veluti judices assumat ut dicant, si possint, quodnam majus auxilium iis concedere valuerit; ergo datur gratia mere ct vere tamen sufficiens. — Attamen hic textus, sicut quidam alii quos e Vet. Test, allegamus, directe agunt de providentiâ Dei erga populum judaicum, et nonnisi indirecte de gratiâ cuilibet individuo conccssâ : citantur tamen a theologis, quia ratio agendi Providentiæ divinæ debet esse conformis naturæ humanæ, sive in individuis consideretur, sive in societate seu colleélivitate.

(B) Nec minus cogentia sunt ipsa Christi verba : " Jerusalem, Jerusalem,... quoties *volui* congregare filios tuos,

* Denz.-Bann., 1092, 1093(966,967). — Quod etiam infertur ex hoc canone *Tridenlino* («esa. VI, can. iS). ·· Si qui» dixerit Dei præcepta homini diam justificato ct sub gratiâ constituto esse ad observandum impossibilia, A. S. "

* Z»α., V, 1-7. — Cfr. *Prevtri.^* I, 24-25.

qucmadmcyhim gallina congregat pullos suos sub alas, ct *noluisti" ».* Hic iterum agitur evidenter de gratiâ mere sufficiente, quæ suum non obtinet effeftum : jam vero eadem gratia tam sufficiens exhibetur, ut comparetur auxilio certr egregio quo gallina suos pullos protegit, ct inefficacia ejusdem soli resistentiae humanæ voluntatis tribuatur " *et noluisti* ergo.

«o. *Solv. difficultates.* (A) *Objicitur* multos in Scripturâ esse textus, ex quibus concludere licet gratiam Dei esse semper efficacem, v. g. : " Voluntati ejus quis resistit"? " Verbum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui "3 ; ergo non datur gratia mere sufficiens. — *Resp. :* Textus allegati, aliique ejusmodi probare forsan valent *quasdam* gratias esse efficaces, ct Deum posse, si velit, corda nostra immutare; sed minime probant *omnes gratias,* quas confert, suum consequi effedum; sed e contra Scriptura manifeste supponit nos gratiæ resistere posse, " Vocavi et renuistis... volui congregare, et noluisti". Insuper pleriquc textus allati non de gratiâ, sed de voluntate Dei aliquid absolute decernentis, agunt, ut clare ex contextu evincitur.

(B) *Objicitur* iterum gratiam sufficientem esse inutilem, cum nunquam suum sortiatur elicitam.

Resp. ; (a) Gratia sufficiens non est inutilis, sed verum *beneficium,* cùm det potentiam agendi : si de faéto intentum elïeétum non producat, id perversæ hominis voluntati unice tribuendum est. (b) Insuper, quamvis non producat aélum salutarem a Deo intentum, excitat tamen illuminationes in intelle&u et pia desideria in voluntate, quæ sunt veluti præparatio ad conversionem, nec proinde inutilia sunt.

Merito itaque ab *Alexandro VIII* damnata est hæc propositio janscnistica : " Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere : A gratiâ sufficienti libera nos Domine "4.

X2I. Corollarium *: homo potest et debet gratice cooperari.* De fide est ex *Trident. :* "Si quis dixerit solâ fide impium justificari... et nullâ cx parte necessc esse cum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, A. S." s

Revera cx *Scriptura* aperte colligitur hominem cum Deo cooperari ad omnes aftus salutares; nam : (a) de Deo dici-

• *Matt.,* XXIII, 37. — ' fam., IX, 19. — ' *Isa.,* LV, 11.
4 Dcnz. Bann., 1296 (1163). — l Ses». VI, can. 9.

tur : “ *Inclinet* corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus " et tamen de hominis cooperatione additur : “ Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum”3; (b) Deus aperit quidem labia nostra ad orandum : “ Domine, labia mea aperies” 3; sed nos eadem aperimus : ‘‘Os meum aperui et attraxi spiritum ”4; (c) Deus nos ad se convertit : “ Converte nos Deus salutaris noster ” 5 sed nosmetipsos pariter ad Deum convertimus : “ Cogitavi vias meas, et converti pedes meos in testimonia tua”6; (d).Deus in nobis cor novum creat : “ Cor mundum crea in me, Deus”?, sed illi creationi cooperari debemus : “ Facite vobis cor novum et spiritum novum ” 8.

Cum 5. *Augustino* igitur concludere fas est : “ Qui fecit te sine te, non te justificat sine te. Ergo fecit nescientem, justificat volentem ” 9.

§ II. Theologorum opiniones de essentia gratiæ actualis.

Hic agitur de gratiâ actuali proprie dicta, nempe de gratiâ *internA* illuminationis et inspirationis.

122. *Communiter* docent theologi gratiam actualem proprie supernaturalcm consistere non solum in auxilio *morali,c\\xo* vocamur, allicimur et trahimur ad bonum supernaturale, sed etiam in auxilio *physico* quo capaces reddimur aôtus salutares eliciendi. Sed *controvertitur* inter Thomistas et Molinistas utrum in homine carente omni habitu supernatural! infuso, gratia excitans directe agat in *facultates* nostras, ope entitatis transeuntis, an directe in *achts* nostros, extrinsece concurrendo simul cum facultatibus nostris ad produétionem aétûs salutaris.

(A) *Molinista* putant gratiam *direfle* in a<$tus nostros agere absque entitate reali potentiis nostris modo transeunti additâ. Deus videlicet, simul cum facultatibus nostris constituens unum principium adæquatum operandi, producit in intellcdiu illuminationes et in voluntate inspirationes, indeliberatas quidem sed vitales; per hunc

’ *t/r/ieg.*, VIII, 58. — * Λ. CXVIII, 112. — J *Et.* L, 17.
* Λ. CXVIII, 131. — « *J's.* LXXXIV, . —«Λ. CXVIII, 39. — ? Λ. L,u
8 *Ezech.*, XVIII, 3t.
9 *Strui. ι de Verb. ACos/.*, c. ii, η. T3, *L.*, XXXVIII, 923.

supcrnaturabni concursum facultates nostræ vere et realitcr in agendo elevantur, licet in suâ interna constitutione maneant prorsus immutatæ, et fiunt capaces, una cum auxilio Dei, salutares aétus deliberatos perficiendi. Gratia siquidem vocatur *pulsatio, excitatio,* etc.; sed quando pulsatur vel excitatur intellectus aut voluntas, producitur in nobis quædam cognitio aut volitio, id est ailio vitalis; ergo gratia actualis proprie consistit in hac vitali aélione, quin nccessc sit recurrere ad entitatem quamdam transeuntem.

(B) Juxta *Thomistas* ', gratia actualis non est ipsa aétio vitalis intelleélûs aut voluntatis, sed quædam *entitas realis et supernaturalis,* motio seu qualitas fluida *transeunter* a Deo immissa, ailionem vitalem naturà non tempore præcedens, quâ *intrinsece* facultates nostræ excitantur, moventur et simul elevantur ad agendum. *Etenim* gratia dicitur *pulsatio, excitatio, vocatio, tafliis;* atqui pulsatio, excitatio, etc. non efficiuntur ab eo qui pulsatur vel excitatur, sed solum a pulsante vel excitante; ergo gratia non est aélus vitalis, sed aliquid aélum vitalem præcedens. Revera facultates nostræ, utpote naturales, non possunt aétus vitales supernaturales producere, nisi piius eleventur aliqua entitate supernatural), quæ tota sit a Deo, proindeque distinguatur ab aétione nostrâ vitali'.

123. 2° Omnes theologi admittunt aliquam esse *differentiam inter gratiam operantem* seu *excitantem, et coopérante*™ (supra, n. 31). *Controvertitur* autem num una ab alterA *entitative* distinguatur.

(a) *Molinista* tenent gratiam excitantem et gratiam adjuvantem esse *entitative unam eamdemque* gratiam, licet munere et efïeôtu differant ' : eadem enim gratia, *quatenus consensum* nostrum *antecedit,*^^ principium piæ affectionis *indeliberatce,* dicitur *operans* seu excitans; quatenus vero, per hanc indeliberatam affectionem, *causa est libero arbitrio ponendi,* si velit, *aflum salutarem deliberatum,* dicitur adjuvans seu cooperans.

* S. Thom., i' 2», q. 110, a. 2; Salmant., disp. V, n. 37 sq.; Billuart, dis*. IV, art. 2; *Rev. thomiste,* 1902, p. 884.

' Quam opinionem amplectitur et ita declarat Card. Billot {*De gratiâ,* p. 129) : “ Et si quidem anima habitibus supernaturalibus instru&a supponatur, ιη‹ι·.;ι› jsta est motio applicatu facultatem habitualiter elevatam, eatnquc instinctive determinans ad altum et objectum ejus. Sin autem minus, est motio non solum applicans, sed simul etiam transeunter elevans potentiam, et supplens habitûs dcfedtuni. Utroque autem modo, non in ipso altu indeliberato, sed in moti-ne qui principiatur ille sidtus, recite repones essentiam excitantis gratiæ, quin utique dicenda est esse immediate a Deo, ab coque *solo :* a Deo, inquam, aperiente intellectum et tangente cor sute creatura: ”.

' Molina, *Concordia,* q. 14, a. 13, disp. 40; et generalim theologi Soc. Jesu, inter quos Mazzella, n. 171-187·. Pesch, n. 41-44; Card. Billot, p. 143-147.

(b) *Thomiste mulli* putant gratiam excitantem *realiter* distingui ab adjuvante; nam motio divina necessario attemperari debet indoli motAs seu aétûs; atqui motus indeliberatus et deliberatus sunt operationes realiter distinftæ; ergo motio ad altum indcliberatum non est eadem entitative ac motio ad altum deliberatum.

§ III. Theologorum systemata de concordia LIBERTATIS CUM GRATIA.

124. Quæstio est *undenam* oriatur gratiæ efficacia, utrum *ab intrinseco* seu ab ipsâ gratiâ, an *ab extrinseco* seu a consensu voluntatis; et consequenter quomodo libertas nostra conciliari possit cum gratiæ efficacitate a Deo infallibilitcr prævisâ. Unde hujusmodi quæstio intime conneltitur cum altera de divinâ scientiâ.de quâ diximus in *Tr. de Deo uno,* n. 471-477.

Multa hâc de re prodierunt systemata, quorum præcipua sunt *Molinismus,* cui affinis est *Congniisinus,* et *Thomismus* cui affinis est *Augustinianismus.*

Discrimen inter utrumque systema ex eo oritur quod *Molinista* ante omnia humanam libertatem atque activitatem servare volunt, dum *Thomista* supremum Dei dominium praecipue tueri intendunt. Sane, si res omnino perspicua esset, utriusque systematis conclusiones cædem forent; sed, cùm quæstio sit ardua et implexa, diversos rei aspeltus harmonice et perfecte conciliare humanum ingenium fere transcendit : Molinistae videlicet, dum libertatem facilius vindicant, perfectionem divinæ scicntiæ divinique dominii plus æquo forsan minuere videntur; Thomistae autem, dum jura Dei intalta tuentur, libertatis humanæ exercitium non tam facile explicant. Quæ quidem difficultates ex imperfectione humani ingenii ultimo procedunt.

125. Prima hujus controversial semina in Hispaniis jaCta sunt anno 1581, quando *Bannes,* O- P., theses impugnavit *Prudentii dt Montemajor,* S. J.; acrior evasit pugnacum Molina famosum edidit librum de *Liberi arbitrii cum gratte donis Concordid.* Res ad S. Pontificem Clementem V<II delata fuit, qui, ad litem componendam, specialem Congregationem de Auxiliis anno 1598 instituit. Per novem annos strenue res disputata fuit coram *Consultoribus* et *Cardinalibus' :* Clemens VIII, antequam sententiam proferret,

* Brevem historiam harum Congregationum videre est apud Montagne, Λ *Grate,* diss. X (Theol. Curs., X, o. 370 sq.).

decessit, et raulus V, secundus ejus successor, rescriptum emisi anno 1607, in quo duo præsertim declarat : (a) se debito tempore editurum esse definitionem; (b) interca vero nulli licere alterutram partem hfereseos vel alterius censure nota insimulare. Sententiâ autem in dies dilatâ, S. Pontifex mortuus est. Igitur adhuc sub judice lis est, et utrumque systema potest libere propugnari.

I. Mollnismus et Congruismus.

126. i° *Molinismus exponitur,* (aj Gratia sufficiens non differt *intrinsece* a gratiâ efficaci, sed solum *extrinsece :* eadem enim gratia potest esse sufficiens vel efficax : est mere sufficiens, si voluntas humana ei resistit; erit autem efficax, si voluntas eidem consentiat. Igitur unacadcmque gratia potest esse mere sufficiens in uno et efficax in altero; immo minor gratia potest esse efficax in uno, dum major gratia remanebit mere sufficiens in altero.

(b) Attamen gratia efficax est *majus beneficium* quam gratia mere sufficiens; nam Deus a totâ æternitate, *scientia media* ope, prævidet quod, si det talem gratiam A Petro, ille consentiet, si autem det gratiam B, Petrus non consentiet; quando igitur Deus dat Petro gratiam A quam prævidet fore efficacem, hæc gratia, licet forsan *in se* minor, est certe inajus beneficium quam gratia B quam prævidet mere sufficientem fore. Ita *Molina, Lessius,* multi theologi Societatis Jesu, aliique x.

127. 2° *Congruismus exponitur.* Gratia sufficiens non differt intrinsece a gratiâ efficaci, sed tantum ratione *modi* quo nos afficit : siquidem (a) gratia *efficax,* quæ vocatur etiam *congrua,* ea est quæ ita accommodatur hominis ingenio, et circumstantiis loci et temporis in quibus versatur, ut eidem voluntas certo et tamen libere consentiat.

' Ct. Molina, *Concordia;* Lessius, *dc GraliA efficaci et dccretit divinit;* Mazzella, n. 65S sq.; Hurter, n. 124 sq.; Palmieri, th. 55 sq.; Tepe, n. 165 sq.; G. Schneetnann, S. J., *Contnn-ertiamrn de dirime gratia Uberiatte arbitrii concordid initia et progressus,* 1SS1; V. Frias, S. J., *S. Thomei Aq. I» irina de. cooperatione Dei cum omni nattent creatd pnrrcrtim libenl,* Parisiis, 1S93. Tepe (n. iSS) ita contrahit doctrinam communiter a Societate propugnatam : "Gratia efficax est <?) naturi sui répudiai·!lis; *b)* efficax efficacia virtutis cx se ipsi; *c)* efficax efficacia connexionis secundario cx consensu; *d)* efficax efficacia infallibilitatis ex scientia media; 4·) non semper entitative melior quam sufficiens;/) semper tamen moralitcr melior quam sufficiens".

(b) Gratia autem mere sufficiens ca est quæ non tam perfeéle accommodatur hominis ingenio et circumstantiis in quibus versatur, ita ut voluntas de faéco, sed libere, ci resistat. Ita *Suarez, Bellanninus, Vasques* multique alii theologi Societatis Jesu, qui post Congregationes de Auxiliis putarunt mitigandum esse systema Molinæ ».

128. 3° *Utriimque systema probatur.* (A) *Script,* .-{a) Legitur apud *Matt.* XI, 2(:"Vre tibi Corozain, vre tibi Belhsaida, quia si in Tyro et Sidone faétre essent virtutes, quæ faciæ sunt in vobis, in cinere et cilicio olim pænitentiam egissent". Unde sic : Christus increpat Judaeos, eo quod non egerint pænitentiam sub influxu gratiæ, quæ convertisset Tyrios, si illis concessa fuisset; atqui illud manifeste supponit camdem gratiam in uno esse sufficientem et in altero efficacem ; ergo, (b) Item .$'. *Paulus* hortatur Corinthios dicens' : "Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis"; atqui hoc supponit eamdem gratiam posse esse vacuam seu mere sufficientem, vel efficacem; ergo, (c) Insuper Deus apud *Isaiam* 'V, 4) dicit : " Quid est quod debui facere vineæ meæ et nor. feci?... exspectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas"; atqui talis loquendi modus ostendit Deum exspectare consensum nostrum, ac proinde gratiam non fieri efficacem nisi ex libero consensu voluntatis nostrre.

(B) *Tradit.* Ex *Trident,* quod declarat voluntatem nostram posse dissentire, si velit, etiam sub influxu gratiæ efficacis *{supra,* n. 113); hoc enim supponit efficacitatem gratire venire a consensu.

(C) *Pat. theologicâ.* Illud systema admittendum est quod salvat simul libertatem humanam et gratire efficacitatem ; atqui systema expositum : (a) salvat humanam *libertatem,* cui adversatur *pramotio physica :* nam ideo gratia est efficax quia prrecise voluntas ei libere consentit; libertatem igitur non destruit, sed potius juvat, ut comparatione ostenditur : quando navis ad portum tendit, impellitur quidem a vento, sed determinatio motus relinquitur gubernanti, qui potest dirigere navem ad talem talemve portum. Item Deus gratiâ suâ impellit voluntatem nostram ad bonum in genere, sed voluntas ipsa determinat gratiam ad faciendum hoc potiusquam aliud. Nec dicatur voluntatem nostram non esse liberam quia Deus praevidet nos esse consensuros gratire; hrec enim prævisio, seu potius visio divina non magis libertati nostrre nocet, quam visio nostra officit libertati alicujus personæ in conspectu nostro agentis.

(b) Salvat *efficacitatem* gratiæ. Deus enim a totâ æternitate, per scientiam mediam, prævidit Petrum tali auxilio consensurum, si

* Suarez, *de Gratiâ,* lib. V; Vasques, *in 1. 2.,* disp. 1S9, c. 14; Bellarminus, *ep. tie.,* lib. I. c. 12. — · *il Cor..* VI. 1.

ipsi daretur; insuper, ex merâ misericordiâ, decrevit se daturum esse Petro illud præcise auxilium; ergo certo Petrus consentiet gratiiO illi datte» ac proinde gratia, illi a Deo concessa, erit certo efficax.

II. Thomismus et Augustinianlsmus.

129. r° *Thomismus* '.(a) Gratia sufficiens *intrinsece* di ffert a gratiâ efficaci : quod dupliciter exponitur. Juxta communem explicandi modum, prior dat solum potentiam proximam agendi; posterior movet ct applicat potentiam ad aétuin, seu brevius prior dat *posse,* posterior dat *agere.* Attamen, juxta quosdam alios, gratia sufficiens dat non tantum posse, sed etiam *motionem ad agendum,* ita tamen ut non tollat omne impedimentum, omnem resistentiam; dum gratia efficax omnem resistentiam superat aut amovet2.

(b) Gratia sufficiens nos habiles facit ut bene agere possimus; immo, juxta quosdam, jam nos movet ad agendum; attamen, ut de fafto bonum agamus, requiritur alia gratia perfectior et validior, scilicet gratia efficax; hæc autem gratia efficax omnibus offertur, ct iis datur qui nullum impedimentum gratiæ sufficienti opponunt.

(c) Gratia efficax etiam vocatur*pnemotio* physica; siquidem per eam Deus nos movet ad agendum, ct quidem non moraliter tantum, sed per impulsum physicum, ct dicitur*præmolio,* quia ordine *logico* aftionem nostram prævcnil.

(d) Quæ præmolio physica non destruit libertatem : Deus siquidem nos movet ut *causa prima,* sed volunfas nostra, etiam quando movetur a Deo, sesc movet ut causa *secunda,* etsi dependenter a Deo. Jamvcro Deus movet omnes creaturas secundum uniuscujusque naturam, creaturas nqp liberas modo quidem irresistibili, creaturas autem liberas, ita ut libere agant. Quod illustrari potest exemplo magistri

1 Ci. S. Thomas, t. 2., q. 112, a. 3; 2. 2., q. 24, a. n; C. Gent., I. Ill, c. 89; Thomas de Lemos, *Panofli* Gratia;* Alvarez, *De auxiliis divina gratir;* Salmant.. *de Gratiâ,* disp. VH, dub. 4; Billuart, *de Gratiâ,* diss. V, a. 2-6; Goudin, q. V, a. 3-4; P. F. Dummermuth, O. P., S. *Thomas et doctrina framolionis physica,* Parisiis, 1SS6; *Defensio doctrina S. Thoma dc tr..·'notione physicâ,* Lovanii, 1S96.

• (ta *J. Gonzalez de Albcda, Mastonlié,* aliique qiM» allegat et approlnt H. Guillermin, O. P., in *Rev. thomiste,* 1902, p. 654675.

moventis manum discipuli, ut hic scribere possit : talis motio est vere physica, sed tamen libertatem discipuli non opprimit, quia discipulus libere motionem accipit, eique libere cooperatur.

(e) Attamen effeétus a Deo intentus infallibiliter seu certo, etsi non necessario, gratiâ efficaci producitur. Deus igitur infallibiliter prævidere potest a&iones nostras liberas in *decreto* quo statuit alicui personæ in tali casu determinato gratiam efficacem concedere, vel non, quin *scientia medià* egeat *(De Deo,* n. 473): posito enim quod ab æterno decrevit se daturum alicui gratiam efficacem, consensus ejus infallibiliter prævidetur.

Ita *Dominicarii, Salmanticenses,* non pauci *Scotistie,* aliique.

130.2° *Augustinianorum systemal.* Augustiniani amplectuntur quoad substantiam systema Thomisticum, saltem pro statu naturæ lapsæ; rejiciunt tamen præmotionem physicam et, ejus loco, admittunt præmotionem *moralem* seu moralem suasionem, per quam Deus nos ad bonum allicit. Gratia videlicet est *sufficiens,* quando nobis conceditur gradus delectationis cælcstis, quo concupiscentiam vincere possumus; gratia est *efficax,* quando deleétatio caelestis tanta est, ut *certo* et infallibiliter, *non tamen necessario,* concupiscentia vincatur : distinguuntur ergo a Jansenianis, qui dicunt hanc delectationem esse necessitantcm.

131.30 *Systema sorbonico-alphonsianum,*<\\sx>A *S. Alphonsus*2, post quosdam doétores sorbonicos 3, expolivit, dictum etiam *angustinianismus mitigatu*y, scientiam mediam rejicit, et ita a Molinistis distinguitur, necnon præmotionem physicam Thomistarum; admittit véro *prædeterminationcm mora-*

1 Cf. Berti, *De theolo%. discip!.,* 1. XIV, c. 8; Noris, *Janseniani erroris calumnia sublata.* — Thomassinus (7h j *de consensu schola de graiiS* Augustincnsium systema alio modo advocat, gratiæ efficaciam tribuens *multitudini* auxiliorum alicui collatorum : licet enim singula seorsim sumpta frustrari possint, universa tamen siinul sumpta obstinatos ad assensum suaviter et fortiter trahunt,

* *Contra harelicos pseudorejormat.,* disp. 4, ap. Waiter, S'. *Alfhonsi Ojero dogm.,* t. I, p. 517; *De magno orationis medio,* t. If, p. 707. Cfr. J. L. jau· sen, C. SS. R., in *A'ev. thomiste,* 1903. p. 340-348.

' Ita *isambcrhts, is. Habert, Touruely.* etc.

leni Augustinianorum. Ab his tamen dissentit, quia duplicem gratiam agnoscit, unam ad opera *difficiliora,* alteram ad *faciliora,* (a) Ad opera *difficiliora,* qualia sunt observantia mandatorum, perfeéta cordis conversio, diuturna in bono perseverantia, requiritur gratia *ab intrinseco* et *absolute* efficax, ea nempe quæ *ex se,* omnia removens obstacula, et quoad omnes, infallibiliter voluntatem in bonum trahat, (b) Ad opera *faciliora,* præsertim orationem, non requiritur nisi gratia *communis* seu *sufficiens,* quæ, etsi *in se* et *ab intrinseco* efficax, non est talis *absolute* et *quoad omnes,* sed ita voluntatem sollicitat ut hæc aliquando ei consentiat et aliquando resistat. Jamvero, ex ordinatione divinâ, quicumque gratiâ sufficiente bene usus fuerit, præsertim fiducialiter *orando,* gratiam efficacem infallibiliter recipiet quoties eâ indigebit; si vero gratiæ sufficienti non consenserit (v. g., orationem negligendo), ordinarie gratias efficaces non recipiet. Exinde S. Alphonsus infert *orationem* esse medium maxime efficax ad salutem consequendam.

X32· 4' *Argumenta pro gratiâ ab intrinseco efficaci.*

•(A) *Script,* (a) 5. *Paulus* ita Corinthios alloquitur' : ""Quidautem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis"? Unde sic : ex hoc textu homo nihil habet ex quo gloriari possit; atqui si gratiæ efficacitas ex consensu oriretur, homo aliquid haberet ex quo gloriari posset, scilicet proprium consensum, quem non a gratiâ sed a seipso haberet.

(b) Illa gratia est ex se et ab intrinseco efficax, quæ facit ut faciamus, quæ facit ut velimus, quæ mutat voluntatem nostram et ejus dispositiones malas in bonas convertit; atqui talis est gratia efficax, juxta Scripturam : dicitur enim : " Dabo vobis cor novum, et auferam cor lapideum dc carne vestrâ, ct dabo vobis cor carneum... CX*faciam u! in praceptis meis ambuletis* iterum " Deus *operatur* in vobis *velle* et perficere"[3], id est, volitiones seu consensum internum voluntatis nostræ, et deinde exsecutionem harum volitionum.

(c) Idem constat comparationibus a Scriptura adhibitis; homo enim gratiâ motus comparatur luto in manu figuli[4], quod figulus fingit sicut vult, et rivulo aquarum, qui dirigitur ab hortulano sicut vult-; atqui illæ comparationes ostendunt efficacitatem gratiæ a voluntate Dei, non autem a voluntate nostrâ, pendere; ergo.

* *I Cor.,* IV, 7. — ' *Ezech.,* XXXVI, 26-2S. — 3 *Philip.,* II, 13.
4 *Eccli.,* XXXIII, 13. — s *pf<rv* XXI. 1.

133. (B) *Trad,* (a) auXoritate 5. *Augustini,* qui dicit : " Certum est nos velle cum volumus, sed ille (Deus) facit ut velimus bonum... ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati"'; (b) auélorilate *Ecclesia,* quæ Deum orat " ut nostras etiam rebelles ad se compellat voluntates";* jamvero Deus non potest compellere nostras voluntates, nisi gratia sit in se efficax; ergo.

134· (C) *Ratione :* (a) Nisi admittatur gratia ab intrinseco efficax, dicendum est esse aliquod ens, scilicet consensum voluntatis nostræ, quod non immediate a Deo causetur; atqui illud repugnat supremæ Dei causalitati : *esse* enim est objeélum proprium et specificum *Primi esse;* ergo omne esse, sive essentiæ, sive existentiæ sive operationis, a Deo procedit; ergo et esse consensûs nostri liberi.

(b) Deus, utpotc primus motor, omnes causas movere debet sive in ordine naturali sive in ordine supernatural]; atqui voluntatem nostram in ordine supernatural] movere nequit nisi per gratiam cx se et ab intrinseco efficacem; gratia enim, quæ est efficax tantummodo ex consensu nostro, non movet vere voluntatem nostram, sed potius movetur et applicatur ad alium per voluntatem; ergo admitti debet gratia ab intrinseco efficax.

(c) Si rejicitur gratia ab intrinseco efficax, admitti debet in Dec *scientia media,* quæ Eum dedecet, ex diXis in *Tr. de Deo,* n. 473.

135· Conclusio. Utrinquc igitur rationes haud spernenda.· in medium proferuntur, utrinque angustiæ et difficultates; nec mirum est difficile admodum esse gratiæ efficaciam cum libertate conciliare, cum tam pauca cognoscamus circa utriusque operandi modum. Quisque igitur libere sententiam amplexatur quam dogmati catholico magis consentaneam putat, quin tamen oppositam theologicâ censurâ inurat. ReXe enim dixit *Paulus V,* dum finem imponeret Congregationibus de Auxiliis : "*Jtsuita discrepant a Pelagianis,* qui initium salutis posuerunt fieri a nobis, illi vero tenent omnino contrarium... Sententia *Patrum Pradicatorum plurimum differt a Calvino;* dicunt enim Prædicatores, gratiam non destruere, sed perficere liberum arbitrium, ct eam vim habere, ut homo operetur juxta modum suum, id est, libere ",

Ad *praxim* quod attinet, quando bonum operamur, gloriari non possumus, sed gratias Deo reddere debemus, qui sive mediate sive immediate quidquid in nobis boni est suâ

1 *Dt grot, et lib. arbit.,* XVI, 32, *P. L.,* XLIV, 900: Journet, 1941.
* Dornin. IV. post Pcntcc.

gratiâ operatus est, ut aperte docet S. *Paulus;* aliunde cùm gratia efficax nihil agat in nobis sine nobis, totis viribus nostris ei cooperari tenemur, quasi totum a nobis penderet; gratia enim hominibus bonæ voluntatis nunquam deest.

Caput i).

DE GRATIA HABITUALI.

136. Gratia aéhtalis, de quâ egimus, ordinatur ad gratiam *habitualem.* Hæc vocatur etiam *sanflijicans,* quatenus nos sanclos efficit, et *justificans,* præcipue quando primum infunditur, quia nos ex injustis justos facit.

Justificare in sacris Litteris plura significat[1] : (a) alicujus prærogativas approbare seu agnoscere [2]; (b) agendi modum explicare et vindicare [3]; (c) declarare aliquem justum [4] (d) facere aliquem justum [5] : quæ quidem duæ posteriores significationes frequentiores sunt in Scripturâ, ct, quando de Deo agitur, in idem reincidunt; nam Deus non potest declarare justum eum qui revera justus non est.

Justificatio igitur *aftive* sumpta, est *operatio Dei qui hominem justum declarat et facit;* justificatio *passive* sumpta, est *translatio a statu peccati mortalis in statum justitia seu gratiæ;* duplex ergo elementum complectitur, unum negativum, scilicet mortalium peccatorum remissionem, alterum positivum, nempe gratiæ habitualis infusionem.

Tria declarabimus : 1° *naturam justificationis* seu gratiæ justificantis, qualis e *fontibus revelatis* manifestatur; 2° ejus *adeptionem,* exponendo quaenam sint *dispositiones* ad justificationem ejusque *proprietates;* 3° ejus *essentiam,* qualis a *theologis expolita fuit.*

[1] Cf. Newman, *Lectures on the doctrine of Justification,* lect. III-IV, Primary sense, Secundary senses of the term *justification;* E. Tobac, *op. cit.,* p. 115 sq; F. Prat, *La Théologie de S. Paul,* I, p. 230-332.
[2] *Luc.,* VII, 35 : " Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis"...
[3] *Luc.,* X, 29 : " Ille autem volens justificare seipsum "...
[4] *Matt.,* XII, 37 : " Ex verbis enim tuis justificaberis"...
[5] *Apoc.,* XXII, 11 : " Qui justus est, justificetur adhuc"...

Art. I. De naturâ justificationis seu de existentia gratiæ habitualis in justis.

137. **Status quaestionis.** Secundum *Tridentinum*[1] Justificatio essentialiter consistit in remissione peccati mortalis et infusione gratiæ : " Non est sola *peccatorum remissio,* sed et *sanctificatio* ct *renovatio interioris hominis* per *voluntariam* susceptionem *gratiæ* ct *donorum.* Unde homo ex injusto fit *justus,* ct ex inimico *amicus,* ut sit *heres* secundum spem vitæ æternæ

Quibus verbis quatuor declarantur : (a) *negativum* justificationis elementum, scilicet peccatorum remissio; (b) *positivum* elementum, seu sanélificatio et renovatio vere interna; (c) *medium* ad justificationem consequendam, videlicet voluntaria susceptio gratiæ habitualis; (d) *ejfeCtus* ejusdem, cum homo justificatus sit justus, Dei amicus et heres.

Plerique autem *Novatores* distinctionem instituunt inter *justificationem,* et *sanctificationem.* Prioi, inquiunt, est judicialis sententia quâ peccator, fiduciâ instruélus, *declaratur justus,* seu immunis a pcenâ peccato debitâ ; posterior est renovatio quædam totius hominis, quâ homo jam justificatus, ct ope divini adjutus, paulatim concupiscentiam ac libidines mortificat atque ad praxim sanditatis accedit. Quia vero putant hominem per peccatum originale fuisse totaliter corruptum, hâc de re dupliciter errant docendo : (a) in *justificatione* peccata non vere deleri, sed solummodo tegi, non eradicari, sed operiri propter merita Christi nobis imputata, ita ut non imputentur ad poenam, licet in animâ remaneant quoad maculam; proindeque justificationem nihil aliud esse nisi forensem declarationem quâ justi pronuntiamur, licet intrinsece injusti maneamus[2]; (b) *sanClificationem* ipsam non in verâ et intrinsecâ innovatione sitam esse, saltem in ipso instanti justificationis, sed solum in extrinsecâ imputatione meritorum Christi. — Nonnulli tamen, præsertim moderni, hanc forensem declarationem ac exlrinsccani imputationem meritorum Christi rejiciunt, utpote alienam a mente Christi ct Apostolorum, docentque peccata vere remitti in justificatione ct in animam infundi quamdam justitiam et sanâitatem ». –

[1] Scss. VI, cap. 7.

[2] Cir. Calvinus', *Instil.,* I. III, c. 11, § 2, 3, 22: Hodge', *Sysl. thcoL.* vol. III, p. 118, 213 ; Lichtenberger', *op. cit.,* vocabulo *Justification,* ubi varia Protestandum systemata exponuntur.

3 Ita Liddon*, *Analysis of Romans,* p. 17-18; Vincent', *international critical Comment. on Phitifpians,* 1897, p. 123.

Pauci tandem, viam mediam tenentes, putant justificationem esse meram declarationem quâ peccata nostra teguntur, sed sanctificationem esse veram et intrinsecam, licet progressivam, hominis renovationem '.

Contra Protestantes, genuinam naturam justificationis c fontibus Revelationis declarabimus : i° ostendendo *gratiam vere infundi,* vi cujus omnia *peccata delentur animaqite sanfiificatur,* 2° *effefius* hujus gratiæ describendo, ut ejus natura exinde manifestetur.

138. *Thesis* **Justificatio non consistit in solâ extriti seca imputatione meritorum Christi, sed et in infusione gratiæ sanctificantis intrinsece et permanenter animae inhærentis quâ peccata vere delentur et anima proxime disponitur ad vitam æternam'.**

Dc fide est ex *Trident. :* " Si quis dixerit homines justificari vel solA imputatione justitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclus!*gratiâ* ct caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanétum diffundatur atque *illis inluereat,* aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei, A. S.3". " Si quis per Jesu Christi gratiam... asserit non tolli totum id quod veram ct propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, A. S. 4·'.

Declaratur. Concilium declarat duo : (a) nos justificari proprie per gratiam, non transitoriam quidem, sed *inharentem* animæ, ideoque *ex se* permanentem, quæ diffunditur per Spiritum Santfium nosque vere justos et Deo acceptos reddit; (b; per hujusmodi gratiam omnino tolli quidquid rationem peccati habet, proindeque maculam ct reatum peccati.

139. **Probatur.** 1° *ScripturâS.* (A) In *Vet. Testamento,* præsertim apud *Prophetas,* in *Psalmis* ct libris *sapientialibus :* (a) Deus describitur non tantum ut justus et san&us

' Ita Sanday*. *Internat, critic. Comment. on Romans,* p. 36.

* Bellarm., *op. cit.,* l. II, c. 7; Suarez, l. VI, c. 10; Perrone, n. 4S0 sq.; Murray, disp. IX, n. 57 sq.; Mazzclla. 11.966.«η.; Hurter, n. 1S5 sq.; Pcsch, n. 325 sq.; Van Noort, n. 132-136.

'Sms. VI, can. n, Denz.-Bann., S21 (703).

«Sess. V, can. 5, Denz. Bann., 792 (674).

5Tobac, *Grâce,* in *Diet. Afol. (d'Alls),* II, p. 324-343; *Le Problime de la Justification dans St Paul,* 1908 ; A. de Boysson, *La Loi et la Foi,* p. 265 sq.. Prat, *op. cit.,* II, p. 350-3^5.

in se, sed etiam ut *causajustitia* ct *salutis* eorum qui legem custodiunt : "Custodite judicium et facite justitiam quia juxta est salus mea ut veniat et justitia mea ut reveletur"». Pariter in Ps. *Beati immaculati in viâ* supponitur cum qui legem observat esse justificatum et Deo acceptabilem. — Insuper exhibetur ut *pater* populi israelitici et cujusque justi, filiorum suorum curam gerens vcluti maternam 2; quod quidem supponit quamdam divinam adoptionem. Hæc autem adoptio primum quidem speélat universum populum Israelis, sed etiam et speciatim justos ?

(b) Ibidem clare asseritur justificatione vere *deleri* peccata : " Amplius lava me ab iniquitate mcâ, et a peccato meo munda me... Lavabis me, et super nivem dealbabor... Omnes iniquitates meas dele... Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum reftum innova in visceribus meis "5. Quod et Prophetic variis illustrant comparationibus : " Si fuerint peccata vestra *vX coccinum, quasi nix* dealbabuntur Deus * projiciet in profundum maris omnia peccata vestra"?, Jamvcro peccata quæ delentur, supra nivem dealbantur, et in profundum maris projiciuntur, dici non possunt tantummodo tegi, sed omnino ct intrinsece remittuntur; quod confirmatur ex co quod, remissis peccatis, cor novum creatur et spiritus réélus innovatur.

140. *Opponuntur* quidem verba hæc, quæ thesim Protestantium confirmare videntur : " Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum teéla sunt peccata; beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum " ·.

Resp. Plurimos textus supra attulimus qui peccata omnino tolli diserte asserunt; igitur textus hic ita intelligi debet, ut aliis Scripturæ testimoniis non contradicat. Hoc posito, verus sensus est hic : beati quorum peccata teéla sunt, non solum *oculis hominum,* sed etiam *oculis Dei :* jamvero peccata non possunt tegi oculis Dei, nisi realiter deleantur; quæ quidem interpretatio *contextu* fundatur, nam declaratur in primo versiculo peccata esse vere remissa, "beati, quorum *remissa:* sunt iniquitates", et in secundo nullum dolum, ac proinde nullum peccatum remanere in anima justi :

* *ha.,* LVI, i. — A. CXV111.

3 *lia.,* I, 4; XXX, 9; XLIU, 6; XLIX, 1$; *Os.,* I, io; XI, i; *Jertm.,* Ill· 4, 14, 19, 22; *Atalach.,* II, 10.

4 *Saj.,* II, 16-1S; *Eccli.,* XXIII, 1.4. — S *Ps.* L, 4, 9. II, 12.

6 *ha.,* I,>S. — » io. — 8 *Ps.* XXXI, 1-2.

" beatus vir cui non imputavit peccatum, nec est in spiritu ejus dolus Quæ quidem interpretatio jam ab ipso *Augustina* ' prolata fuit, ubi declarat vulnera corporis duobus modis tegi posse, ab ipso vulnerato et a medico: vulneratus tegit ea pallio, non tollit, medicus emplastro ct tollit. Ita fit in peccatis : peccator tegit quando dissimulat, Deus tegit quando infusione sure gralire sanat et tollit.

141. *{3) Novo Testamento* lucidius res declaratur, (a) Jam in *Synapticis* hæc doctrina *implicite* continetur, præsertim ubi asseritur *regnum Dei* non solum appropinquare, sed jam advenisse in quod peccatores per*poenitentiam* ingrediuntur, quâ *remittuntur peccata,* et justi Deum tanquam *Patrem* invocant, cum spe cadum consequendi, et *videndi Deum* sicut eum vident Angeli Dei, quippe qui sint*filii Dei*3.

142. (b) S. *Paulus* magis *explicite* rem declarat : 1) asserendo caritatem in animam justorum infundi, quâ filii Dei ejusque heredes efficiuntur : " Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis... Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei ; si autem filii et heredes, heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi "3. Hæcautem omnia internam supponunt innovationem, non solam extrinsecam imputationem meritorum Christi. Quod sane his Apostoli verbis confirmatur : " Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita et per unius obeditionem justi constituentur multi " 4. Eodem modo constituimur justi per Christum ac constituti sumus peccatores per Adamum; atqui per Adamum vere ct interne constituti sumus peccatores,ut ex græcâ voce ƙατασταδήσοχτα et Protestantium confessione colligitur 5; ergo per Christum

l *Enarr. st* in Pi.* XXXI, 12, *P. L.,* XXXVI, 257.

' " Eccc regnum Dei intra vos est " (Zμ λ, XVII, 2i). — " Pænitentiun agite; appropinquavit enim regnum cxloruin " III, 2). — "Quanto magis Pater vester qui in crelis est dabit bona petentibus se... Pater noster qui e in casiis..." *(AfallA.,* VII. n). " Illi vero qui digni habebuntur sæculo illo et resurrectione ex mortuis... «quales enim angelis sunt, ct filii sunt Dei, cum sint filii resurreélionis " (Zzrr., XX, 35-36). — " Angeli eorum in cælis semper vitient faciem Patris mei qui in cadis est " *(Matth.,* XVIII, 10).

JRem., V, 5; VIII, 16-17- — 4 *Rom.,* V, 19.

Hæc enim habet D. Alford *{Greek Test.}* in hunc locum : " Multi *facti* sunt peccatores non soluin ut tales habiti, vel ut tales imputatione existentes. Diri·

justi intrinsece constituimur, co magis quod S. Paulus infra addit gratiam, quâ justificamur, super deliélum abundavisse.

2) Explicando hanc immutationem esse veram *regenerationem* et *renovationem* Spiritu Sanélo peraélam : " Salvos nos fecit per lavacrum *regenerationis,* ct *renovationis* Spiritûs Sanéti, quem *effudit* in nos... ut justificati *gratià* ipsius *heredes* simus secundum spem vitæ ætcrnæ "[1]. Quibus verbis nihil expressius dici potest ad significandum justitiam, quâ justi constituimur, esse nobis intrinsecam et realcm. Siquidem effusione *aliquid* effunditur, renovatione *novitas* tribuitur, regeneratione *nova vita* communicatur. Hæc autem vita est ordinis divini, cùm vocetur *ipsius Sardii Spiritus effusio,* et eâ efficiamur *heredes vitæ aterna.* — Alibi justificatio describitur uti aélus, per quem *renovamur in statu primitiva sanftitatis :* " Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitiâ, et san&itate veritatis"[2]. Atqui status justitiæ primitivae, juxta ipsos Protestantes, erat status interioris sanctitatis; ergo. Quod S. Paulus alio modo exprimit, asserens nos esse *in Christo Jesu,* cum co compatientes, crucifixos, commortuos ct consepultos, postea vero conresuscitatos, convivificatos conglorificatos, ei conformes, ideoque ejus coheredes, ci conjunôtos sicut membra corpori, palmites trunco et lapides in eodem ædificio[3]. Hæc enim omnia nihil aliud sonant nisi vitam Christi nobis vere communicari.

3) Exponendo justos a Christo redemptos, vere mortuos esse peccato, ita ut destruatur corpus peccati et nihil damnationis in justis maneat : " Igitur sicut per unius deliéium in omnes homines in condemnationem, sic per unius justi-

tur etiam : multi *fient* justi non per simplicem imputationem sicut in superiori casu, sed *rcaliter et actualiter* fient justi, eodem modo quo primi rcaliter et aAualitcr fadi sunt peccatores ". Idem argumentum exponit Newman, *Leet. V. on Justificat,* 105-106; et postea addit non solum vocabulum *justum* de Christianis prædicari in Scripturi, sed etiam multotiesrem ipsam scu sanflitatem vere justificatis tribui. Quod probat ex *Heir.,* XIII, 21; *II Cor.,* IV, 4; I, 4, 6; À'ow., VIII, 27.

[1] *Tit.,* III, 5-7. — [2] *Ejkes.,* IV, 23.

[3] *Korn.,* VI, 4, 6; VIII, 17; *I Cor.,* II, 26; *7/ Cor.,* VII, 3; *Ei>kcs.,* II, 5, 6, 21-22; III, 6; IV, 16, etc. Cfr. Prat, II, 52-54.

tiatn in omnes homines in justificationem vitæ... Ubi abundavit delicium, superabundavit gratia... Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati... Nunc vero liberati a peccato, servi autem faéli Deo, habetis frudum vestrum in sanélificationem, finem vero vitam æternam... Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Jcsu" '.— Immo ideo cum Christo morimur ct consepelimur, ut cum eo *novam vitam accipiamus,* ita ut simus in Christo *nova creatura, ipsius faPlura, in eo creati*9. Hanc autem vitam gratiæ esse dispositionem ad vitam gloriæ diserte testatur Apostolus : " Convivificavit nos in Christo (cujus gratià salvati estis, et conrcsuscitavit, et consedere fecit in caelestibus in Christo Jesu). Gratià enim salvati estis per fidem. 3 "

143. (c) Nec minus clare rem evincit N. *Joannes.* i) Christus vocatur " Agnus Dei qui *tollit peccata mundi"*\ et " *lavit nos a peccatis nostris* in sanguine suo 5 ".

2) Præsertim vero justificationem describit ut *regenerationem spiritualem,* quâ filii Dei nominamur ct sumus; ut *participationem vitæ* quæ vitæ æternæ est veluti inchoatio, quâ Christo intime unimur sicut palmites viti, vi cujus tres divinæ personæ in justo habitant, divinamque similitudinem anima: imprimunt, nunc absconditam, postea vero manifestandam 6.

144. Solvuntur difficultates, (a) Ex tolâ doétrinà Vet. et N. Testamenti constat peccatorem, per justificationem, vere a peccato libe-

' *Horn.,* V, jS, 20; VI, 6, 22; VIII, i. — Attente legenti capita V-VIII hujus epistoke res clare patebit.

* ° Conscpulli enim sumus cum illo... ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate viue ambulemus." (A'^w., VI, 4). Cfr. *Ep/tei.,* II, 4-22; IV, 24; *Calat.,* VI, 15, etc, Cfr. Prat, II, 351-354; 370-375·

3 *Ephet.,* II, 5-S; cfr. *Κωη.,* VIII, 9 19; *I Cor.,* XIII, 12; XV, 21-28.

**Jean.,* I, 29. — s *Apec.,* I, 5; cfr. */Joan.,* I, 7; 111, 5.

* " Nisi quis renatus fuerit ex aquâ ct Spiritu sanélo, non potest introire in rcgn-.nu Dei ". *{Joan.,* Ill, 5). " Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqtue salientis in vitam æternam " (IV, 14} " Si quis diligit me... Pater meus diliget eum, ct ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus" (XIV, 23). "Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum mullum " (XV, 5). " Carissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, .similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est " (*/Jean.,* Ill, 2).

rari nec immundum interne manere, sed in sanguine Christi lavari, ita ut fiat nova creatura, spiritualiter regeneratus, filius Dei adoptivus et heres, divinae vitæ particeps, templum Dei sanétuin. Etiamsi igitur vox *"justifico,* δικαώω" etymologice significaret *declarojustum,* non exinde sequeretur justificationem nostram esse *meram ac nudam declarationem* quod justi sumus. Deus enim, utpote *omniscient, omnipotens* et infinite *verax,* cujus verba *statin; producunt* quidquid significant, non potest aliquem *declararejustum* quin eo ipso cumdem *justumfaciat;* secus ejus verbum esset inane aut mendax, ejus potentia irrita ·.

(b) Frustra pariter objiciunt *Protestantes* justificationem condemnationi opponi, condemnationem vero non facere, sed declarare aliquem esse reum. — Respondetur enim : condemnatio non facit quidem hominem esse reum, sed, ut justa sit, manifeste supponit eum reum esse. Quando igitur Deus declarat aliquem esse justum, vel supponit eum jam esse justum, vel eum justum facit.

(c) Multoties in Scripturi justificatio comparatur vesti, qui induimur; v, g. : " Induite novum hominem "*; " Exspoliantes vos veterem hominem et induentes novum"3. Atqui indumentum est aliquid extrinsecum. Ergo.

Resp. Justificatio comparatur vesti quoad *aliquid,* concedo; quoad *omnia,* nego. l Lee enim comparatio adhibetur ad ostendendum san&itatem nostram non ex nobis, seu ex ipsi naturi nostra oriri, sed ex meritis Christi, quæ nobis applicantur, non autem ad probandum justificationem nostram esse tantum extrinsecam, ut clare ex contextu apparet : nam loco cit. *(£phes.,* IV, 23-32), declaratur nos renovari debere *in spiritu,* seu intrinsece, et omnes actus malos et vitia deponere debere, ut virtutes Christianas ample&amur. Atqui hoc supponit internam et veram renovationem Confirmatur alio loco S. Pauli ubi loquitur de corpore nostro : "Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem "* Atqui vox " induere " hoc loco certe intelligenda est de intrinseco immortalitatis dono nobis collate. Ergo pariter alius textus " induite novum hominem " de intrinseca gratia nobis collatâ accipi potest; aliunde contextus id exigit.

• Quod argumentum diserte evolvit J. H. Newman (0/. *rit.,* p. ;S S4); pauca ex ejus verbis referre juvat : " Res miranda! Altera thoologix schola, de qua locuti sumus (lutherana scilicet), autumat Deum, cum nos justos appellat, significare nos non solum non fuisse, sed et numquam justos futuros. Incredibile sane, aliquid non esse eo quod Deus id esse dicat : sollemne viventis ac infallibilis Dei testimonium aliud es$e a re quam testatur: Deum nostrx obcdieiitiæ obsequium accipiendo prohiberi quominus nostram obedientiam acceptabilem reddat, atque gloriam declarandi nos justos, in hoc sitam esse ut nos injust › relinquat — Nec aliter Sabatier*, *IPApôtre Faut,* p. 221-22.

• *Eohes.,* IV, 24. — » *Coloss.,* Ill, 910. — « */ Cor.,* XV, 53.

(<J) Iterum dicitur de Christo : " Qui fa&us est nobis sapientia a Deo, et justitia, ct sanctificatio et redemptio"[1]. Atqui hæc verba significant justitiam Christi esse nobis imputatam. Ergo.

Resp. Nego minorem : nam. ut ex contextu ct locis parallelis colligitur, sensus est Christum esse *causam meritoriam* et *efficientem* et veluti/wAw/ justificationis nostræ, non autem cxtrinscce nobis suam sanctitatem imputare. Sic cum dicitur : Deus fortitudo nostra, illuminatio nostra, etc.[2] sensus est Deum nostræ fortitudinis et illuminationis esse fontem, quippe qui fortes et illuminatos nos efficiat.

145. 20 Traditione. (A) *Per tria priora scratia,* Patres, praesertim dum baptismi effeilus describunt, justificationis naturam haud obscure declarant, asserentes non solum peccata vere remitti, sed etiam Christianos renovari in novitatem Christi, ita ut sint christiferi ct deiferi, iterum ab integro creari secundum imaginem et similitudinem Dei, filios Dei adoptivos effici, templum Dei, participes Spiritùs Sanéti.

Ita *Pseitdo-Barnabas* (circa an. 96) scribit[3] : "Ubi igitur nos renovavit per remissionem peccatorum, effecit ut aliam formam haberemus, animam nempe puerorum instar, utpote qui nos renovavit"-. Hanc autem peccatorum remissionem esse veram, non autem *mere imputatam* asserit *S. Justinus* : "Si peccatorum eum pænileat, peccatorum a Duo accipit remissionem, sed non, sicut vosmetipsos decipitis et alii quidam in hoc vobis similes qui dicunt, etsi peccatores sint, modo Deum noverint, *non imputare illis Dominum peccatum"*.. Juxta *Iremeum,* Filius Dei ideo faétus est homo ut homo filius Dei adoptivus fieret[5], quare justi regenerantur et renovantur "a vetustate in novitatem Christi"[6] Spiritum Dei in sc perseverantem habent, ideoque sunt templum Spiritûs Samiii, ct. sicut oleaster in fructiferam olivam insertus, per fidem in Spiritum inserti, divinos fruélus proferunt[7]. *Clemens Alex.* mirabiles baptismi effeélus describit, quo illuminamur, in filios adoptamur et immortales reddimur; posteaque pergit : "Multis autem modis vocatur illud opus gratia, illuminatio, perfectut» ct lavacrum : lavacrum quidem, per quod peccata abstergimus; gratia autem,

[1] *I Cor.,* I, 30. — [2] *Ps.* XVIi, 2; XXVI, i; LXX, 5.
[3] *Ep. Earnat).,* VI, 11. *P. G.,* II, 741 ; Journel, 32.
[4] *Dia!. turn Tryph.,* 141, *P. G.,* VI, 797; Journel, 146.
[5] *Adv. hares.,* l. III, c. 19, n. *2, P. G.,* VI1, 938.
[6] *Adv. harts.,* l. III, c. 17, n. 1, *P. G.,* VII, 929.
[7] Ibid., l. V., c. *6,* n. 1 ; c. 10, n. 1; *P. G.,* VII, 113S, 1148; Journel, 25'. 253.

quâ remittuntur pœnæ, quæ peccatis debentur; illuminatio autem per quam sanflam illam et salutarem lucem intuemur, hoc est per quam Deum perspicimus"[1].

146. (B) *A quarto ad ttndecintuin sae.,* jam magis cxpli. cite Patres, præsertim græci, gratiam præbcnt ut animæ instaurationem *per Spiritinn Sanflum,* ut divinam similitudinem animæ impressam, quâ divinæ efficimur consortes naturæ, ad dignitatem supra naturam eveôli per regenerationem in Spiritu, participes Dei per Spiritum, Deo assimilât! et dcificati.

(a) Inter *Griecos, S. Basiiius* tradit per Spiritum in animas justorum gratiam infundi, quâ omni sorde purgati, illuminantur et spirituales redduntur : " Et quemadmodum corpora nitida pellucidaque, contaéla radio, fiunt et ipsa supra modum splendida, et alium fulgorem ex sese profundunt ; ita animæ, quæ Spiritum ferunt illustranturque a Spiritu, fiunt et ipsæ spirituales et in alios gratiam emittunt"[2]. 5. *Chrysostomus* ostendit quomodo natura nostra, peccati rubigine fœdata, per Spiritum denuo conflata, novum et pulchriorem splendorem acquirit,[3] peccatorum remissionem accipit, Spiritüs participationem, adoptionem, vitam æternam[4]; [5] mirosque baptismi effeôus describit, quo reddimur sanéli et justi, filii et heredes Dei. fratres et coheredes Christi, membra, templum et organa Spiritüs [5].

Lucidius etiam describit *S. Cyrillus Alex,* divinam similitudinem nobis per Spiritum impressam : "Spiritus nos ad formam Christi perficit, per sanitificalionis videlicet qualitatem : Spiritus enim salvatoris nostri Christi est quasi forma ejus, divinam figurationem in nobis imprimens quodammodo per seipsum"[6]. Alibi exponit discrimen inter nostram filiationem adoptivam et filiationem Christi per naturam : " Igitur ascendimus ad supernaturalem dignitatem per Christum ; non autem erimus filii Dei sicut ille, absque discrimine, per gratiam qua illum imitamur : est enim Filius ex Patre existens genuinus, nos vero adoptivi ex benignitate, accipientes tanquam gratiam hoc : *Ego dixi : dii estis et filii Excelsi omnes.* Faéla enim et serva creatura vocatur ad supernaturalia solo nutu ac voluntate Patris; Filius vero, Deus et Dominus, non decreto Dei et Patris, nec solum quia voluit, habet unde sit Deus et Filius,

[1] *P&digog.,* I. I, c. 6, n. 26, *P. G.,* VIII, 2S0; Journel, 407.
[2] *De Spiritu S.,* IX, 23, *P. G.,* XXXII, 109; Journel, 944.
[3] *Cateeh. ad illuminandas,* I, 3. *P. G.,* XLIX, 227.
[4] *In Act. Apos!, homil.,* XL, 2, *P. G.,* LX, 2S5.
[5] *Ex horni/. ad Neophytos,* apud *S. Au-pun., P.* XLIV, 654: Journel, 1228.
[6] *Homil. paschales,* X, 2, *P. G.,* LXXVII, 617 ; Journel, 2063.

sed ex ipsà substantia Patris effulgens, proprium ejus substantiæ bonum secundum naturam accipit"[1].

Utctque divinitatem Spiritus sanéti probat ex eo quod Spiritus nos *deificat,* uterque docet justos non posse sanctificari nisi *Spiritum accipiant,* qui suâ naturâ sanéhis est

(b) *Latini* minus diserte, sed tamen satis clare idem docent. S. *Ambrosius* asserit non solum peccata nostra *penitus lalli*[3], sed etiam per Spiritum justos *ad imaginem et similitudinem Dei* esse, divintequeconsortes naturæ[4]. Quod lucidius affirmat S. *Augustinus*, dicens baptismo *auferri crimina, non radi*[5], nosque per gratiam deificari : " Manifestum est ergo quia homines dixit deos, ex gratiâ suâ deificatos... Qui autem justificat, ipse deificat, quia justificando filios Dei facit"[6].

Patres itaque explicite asserunt peccata non tantum radi, sed penitus tolli per gratiam, haneque esse divinam similitudinem quâ vere et interne renovamur; idcoque supponunt eam esse habitum quemdam supernaturalcm animæ inhærentem.

147. (C) *A scec. duodecimo ad sextum decimum* ; (a) præcunlc S. *Thomâ,* fit synthesis theologica : docet Angelicus Doctor remissionem peccatorum non heri sine gratiâ animæ inhærente, quæ est habituale donum animæ infusum, a virtutibus distinéium, in essentia animæ sicut in subjeéto residens.

(b) Res nondum definita fuerat a Conciliis. *Tridentinum* vero, ad refellendos errores Protcstantium qui contendebant justificationem fieri morali seu extrinsccâ imputatione justitiæ Christi, absque verâ peccatorum remissione, duo definivit : 1) homines justificari non solâ imputatione justitiæ Christi, sed "*gratiâ* et *caritate* quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur atque illis *inhœrcat"*[7]; hanc autem gratiam *non esse merum favorem Dei,* sed justitiam Dei, non quâ ipse justus est, sed quâ nos justos facit,

[1] *In Joannem,* I, 9, *P. G.,* LXXIII, 153; Journel, 2106.

[2] S. Basilius, *De Spiritu S.,* c. XVI, n. 38, *P. G.,* XXXII, 136; S. Cyrillus Alex., *Thesaurus,* 34, *P. G.,* LXXV, 585, etc.

[3] *Epistola,* LXX, 23, *P. L.,* XVI, 1240.

[4] *De Spiritu S.,* I. I, c. VI, n. 80, *P. L.,* XVI, 723. Journel 1283.

[5] *Cont. duat epist. Pelag.,* l. I, c. 13, n. 26. *P. L.,* XLIV, 562.

[6] *Enarrat. in Psalm.,* XLIX, 2, *P. L.,* XXXVI, 565 ; Journel, 1468.

[7] Sess. VI, can. 11.

quâ videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostra, justitiam in nobis recipientes, unusquisque secundum mensuram quam Spiritus Sanctus partitur singulis, prout vult, ct secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem ; qua Deus nos signat et ungit Spiritu promissionis sanfto 1 ; 2) hâc autem justificatione *tolli totum id quod veram habet rationem peccati,* et *non radi tantum aut non imputari;** cx quo patet gratiam justificationis esse eo ipso remissivam cujusvis peccati saltem mortalis, quo separamur a Deo, pœnæque æternæ isti debitae.

(c) Post Tridentinum, *Bellarminus* explicite disserit de gratiâ habituali prout ab actuali distinôiâ, et dc justificatione internâ per infusionem alicujus supernaturalis habitûs permanentis. Quam notionem expoliunt sequioris ævi theologi.

148. 30 Ratio *convenientiam* hujus do&rînæ ostendit. Incst enim homini intimum ac permanens desiderium Deum attingendi, Ei ex toto cordc adhærendi, et in Eo perpetuo quiescendi : " Fecisti nos ad tc, Deus, ct inquietum est cor nostrum dotiec requiescat in te ''3. Quod constat etiam ex diversis *religionibus positivis,* quæ omnes quamdam cum Deo communionem quærere videntur; immo aliquatenus ex variis *pantheismi* formis, quæ sunt quasi adulteratio hujus desiderii; necnon ex virorum praesertim religiosorum aspirationibus, qui non in rebus creatis, sed in solo Deo perfeflam beatitudinem inveniunt· Atqui tale desiderium sane non impletur merâ fiélione juridicâ quâ reputamur justi dum intrinsece remanemus peccato inquinati; sed optime, immo et supra omnem nostram cogitationem ac aspirationem naturalem, satiatur infusione divinæ gratiæ quâ vitâ deiformi vivimus simili vitæ quâ vivebat Christus-l, vi cujus Deo ita intime conjungimur, ut ejus amici et fili' vere nominemur et simus, ac prorsus deleantur peccata quæ huic perfectæ unioni obstabant; quâ tandem apti efficimur

' Sc's. VI, cap. 7. — * Ses?. V, can. 5.
» S. Augustinus, *Confessiones,* I. 1, c. 1, *Г. L.,* XXXIT, 661.
♦*Sum. ihtot.,* 1» 2m, q. 2-5.
» " Vivo autetn, jam non ego ; vivit vero in me Christus " *(Gâtât.,* II. 20).

ad videndum Deum intuitive, ut infra exponemus in *Tr. de Deo Remuneratore.*— Nec objiciatur tale desiderium Deo fruendi vires naturæ superare : potest enim non solum in justis, sed etiam in aliis, excitari divinæ gratiæ influxu, quæ, cx dictis, n. 971, etiam peccatoribus conceditur.

149. Conclusiones. (A) Duplici igitur elemento constituitur justificatio, uno positivo, altero autem negativo : a elemento *positivo,* infusione scilicet gratiæ, quæ nos sanctificat, ad vitam supernaturalem elevat et deificat rcali et intima cum Deo unione; (b) elemento *negativo,* nempe remissione verâ omnis peccati mortalis, cùm sit unio *ami-* cum Deo ideoque penitus excludat quidquid nos Deo odibiles reddit.

B Gratia justificans non consistit in actibus transitoriis, sed in *habitu* quodam seu *qualitate permanente* ânima. inhærente; nam, juxta *Tridcntinum,* gratia etiam parvulis infunditur, et consistit non in solA remissione peccati nec in extrinsecâ imputatione justitiæ Christi, sed in internâ renovatione quâ vere justi efficimur, et quæ nobis inhæret; atqui hæc dici nequeunt de adibus transitoriis, quorum infantes sunt incapaces et qui inhærere non possunt; ergo hæc nonnisi *habitui permanenti* competunt.

(C) Eo ipso quod justificatione deleantur peccata quoad culpam, delentur ct quoad pœnam æternam ipsis debitam : repugnat enim hominem esse simul Dei amicum ct damnationi obnoxium. Sed remanere potest aliqua *temporalis* jxjena exsolvenda.

150. Controversia. Ex dictis *gratia* justificans est *incompossibilis* iti eodem subje&o cum *peccato mortali,* cùm infusio gratiæ infallibilitcr annexam habeat remissionem peccati. Sed controvcrtitur inter theologos num hæc in· Compossibilitas sit *absoluta* ct *ex quo fonte* oriatur ».

Juxta *Seotistas,* hæc repugnantia non existit ex naturà rei, sed solum cx *favore Dei gratuito,* ita ut ex *absoluta Dei potentia* gratia 'I peccatum mortale in eâdem anima coexistere possint; juxta *S:‹ irez,* hæc non cx institutione Dei, sed ex *naturâ* gratiæ ac

* S. Thoin., i* 2», q. 113, a. 1-2; Suarez, I. VII, cap. 20; Mazzelia, n- 973«!·; Pcsch, n. 331-335; J. Van der Mccrsch, n. 135.

peccati fluit, ita tamen ut peccatum mortale ct gratia *de patent'd Dei absoluta* simul in eodem subjeéto existere valeant; *Thomiste* tandem contendunt illam repugnantiam tam essentialem esse ut g'atia et peccatum mortale non possint etiam *de potentià absolutà* in eadem animâ simul sociari.

151. Quam ultimam sententiam ut multo probabiliorem amplectimur. (a) Teste enim *Seriphoâ,* gratia et peccatum opponuntur ut *vita et mors, lux* et *tenebra, justitia* et *iniquitas, Christus* et *Déliai, Deus* et *idola :* " Et vos cum *mortui* essetis in delictis... *convivificavit* cum illo"'; "Nos scimus quoniam translati sumus *de morte id vitam"*·; "Quæ est enim participatio *justitia* cum *iniquitate}* Aut quæ societas *luci* ad *tenebrast* Quæ autem conventio *Christi* ad *Belial...1* Qui autem consensus templo Dei cum idolis1'? Porro inter hæc omnia est repugnantia essentialis ex ipsâ naturi rei, ita ut nec etiam divinitus conciliari possint, cùm sese mutuo destruant. Ergo idem dicendum est de gratiâ et peccato mortali, (b) Aliunde fonnæ quæ habent efle&us formales essentialiter oppositos, non possunt etiam de potentiâ Dei absolutà simul in eodem subjeéto sociari; atqui ita est de gratiâ et peccato mortali; nam gratia, ex didtis, nos reddit Deo acceptos, ejus filios adoptivos ac vitæ æternæ heredes, necnon divinæ vitas participes; dum peccatum mortale nos facit Deo odibiles, servos diaboli, ac æternæ damnationis reos; ergo non possunt simul in eodem subje&O subsistere, nisi eadem anima dicatur esse simul Deo *grata* et *odibilis,* ct æternam beatitudinem æternamque reprobationem eodem tempore mereri.

152. *Thesis II·* : Gratia justificans nos efficit Dei amicos, filios adoptivos et heredes, necnon divinæ consortes naturæ ac templum Spiritûs Sancti.

t° *Gratia sanftijicans seu justificans nos reddit Deo gratos ejusque ainicos.* Certum est.

Etenim qui habent gratiam sanélificantem non solùm gaudent benevolcntiâ communi quà Deus omnes suas creaturas prosequitur, sed etiam ejus *verâ amicitid.* .Amicitia siquidem tria importat : amorem *benevolenliæ,* ct quidem *mutuum,* necnon *communicationem* alicujus boni, vi cujus quædam æqualitas aut similitudo inter amicos existit. Atqui gratia justificans hæc tria præstat. Siquidem : (a) justi *diligunt Deum,* nam gratia san&ificans nunquam separatur a caritate quâ diligimus Deum amore benevolentiæ ; (b) *a Deo redamantur,* cùm scriptum sit : " Si quis

• *Coloss.,* II, 13. — ·//(«., III, 14. — » *π Cor.,* VI, 1416.

diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum"[1]; (c) cum hâc mutuâ dilectione adest *communicatio alicujus boni,* participatio scilicet naturæ divinæ omniumque donorum gratiæ quibus similes Deo efficimur, ct cum eo intimâ ac stupendâ familiaritate conversantes : " Si quis diligit me,... Pater meus diliget eum, ct ad cum veniemus ct mansionem apud eum faciemus"[2]; cujus ratio satis evidens est, cùm gratia sanctificans nihil aliud sit nisi *realis* expressio amoris Dei erga nos. Unde ait Tridentinum : "Sic ergo justificati, et *amici* Dei ac *domestici* facti, euntes de virtute in virtutem, renovantur"[3].

153. 2° *Gratia justificans filios Dei adoptivos ejusque heredes nos efiicit.* Certum est : (A) ex *Scripiurâ* quæ de justis id aperte declarat : " Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut *filii Dei* nominemur et simus"[4]; "Non accepistis spiritum servitutis..., sed accepistis *spiritum adoptionis filiorum*"[5]; si autem filii, et heredes, *heredes guident Dei,* coheredes autem Christi"[6].

(B) *Traditione :* Conci). *Trid.* asserit nos per justificationem transferri " in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei", ct effici " heredes secundum spem vitæ æternæ"[7].

(C) *Rat. theol.* confirmatur et explicatur. Adoptio est gratuita assumptio personæ extraneæ in filium, cum jure ad hereditatem. Atqui gratiâ habituali non tantum reputamur filii Dei, sicut apud homines adoptatus adoptantis filius per juris fiftionem censetur, sed insuper mirabili *regeneratione* naturam ipsam divinam participamus, ac consequenter quasi ingenitum jus ad Dei hereditatem consequimur; nam, ut recte ait S. *Thomas*[8], " homo consors faélus divinæ naturæ adoptatur in filium Dei, cui debetur hereditas ex ipso jure adoptionis".

Adoptio autem divina perfectior est humana adoptione : "quia, ut ait S. *Thomas*[9] Deus hominem quem adoptat,

1 *Joan.,* XIV, 23. — 2 *Joan.,* XIV, 23.
3 Sess. VI, cap. 10; cf. cap. 7, Denz.-Bann., 803 (6S5), Soo (682).
4 *I Joan.,* III, 1. — 5 *Rom.,* VIII, 15-16. — 6 *Rom.,* VIII, 17.
7 Sess. VI, cap. 4 et 7, Denz.-Bann., 796 (678), 799 (681).
8 *Sum. theol.,* 2' 2®, q. 114, a. 3.
9 *Sum. theol.,* 3, q. 23, a. I.

idoneum facit per gratiæ munus ad hereditatem cælestem percipiendam; homo autem non facit idoneum cum quem adoptat; sed potius eum jam idoneum eligit adoptando ".

154. *Conclusio pradica.* Quanta autem sollicitudine, quanto amore Deus filios suos adoptivos foveat, ex his verbis patet : " Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit,ego tamen non obliviscar tui"[1] — Si vero filii Dei sumus, ejus sanélitatem ac dilectionem imitari debemus : " Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis'".

155. 3° *Gratiâ sanctificante justus efficitur templum Spiritus SauPli totiusque Trinitatis,* secundum hæc verba : "Si quis diligit me... Pater meus diliget eum, et ad eum *veniemus* et *mansionem* apud eum faciemus[3]... Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis[4]"? Quod fusius mox declarabitur, n. 180.

156. '40 *Gratia justificans nos efficit divina natura consortes.* Certum est.

Hoc autem divinæ naturæ consortium est : (a) specialis inhabitatio Dei in animâ et unio immediata cum câ; (b) vi hujus unionis, quædam specialis et supernaturalis Deo *assimilatio,* longe transcendens naturalem similitudinem tùm *vestigii* quæ omnibus creaturis inest, tum *imaginis* quæ menti humanæ et angelo imprimitur[5]. Etenim gratiæ assimilatione efficimur apti, remote saltem, ad Deum immediate intuendum sine ullo medio creato : " Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est"[6]; et jam dicimur "divinæ consortes naturæ"[7]; quia *semen ipsius Dei* in justis manet[8]: quia vero semen virtualiter continet novam plantam priori similem, ita gratia in se habet vim nos efficiendi Deo similes.

Hinc animæ quam gratia decorat, inest mirabilis *pulchritudo :* siquidem claritate et gloriâ divinâ refulget, quemadmodum purissimi crystalli globus lucet atque resplendet lumine solis; ordo perfectus vigere incipit inter facultates,

[1] Zw., XLIX, 15. — [2] *ICphes.,* V, 1-2. — [3] *Joan.,* XIV, 23.
[4] Z *Cor.,* III, 16. — [5] S. Thomas, 1, q. 93, a. 1-4.
[6] Z *Joan.,* III, 2. — [7] *11 Pelr.,* I, 4. — [8] Z *Joan.,* III, 9.

dum inferiores potentiae voluntati, ratio autem ct voluntas Deo subduntur.

Divinam igitur imaginem peccato non deleamus, sed virtutum praxi perficiamus, secundum illud S. *Ambrosii*l : •"Pictus es ergo, o homo, et piétus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem atque pictorem. Noli bonam delere piéturam.non fuco sed veritate fulgentem, non cerâ expressam, sed gratiâ

Art. II. De adeptione gratiæ justificantis.

Exposita naturâ gratiæ justificantis, inquirimus : i° quænam *dispositiones* requirantur ad eam consequendam; 2° qtiænam sint ejus *proprietates :* hæc duo sunt connexa, ut ex dicendis patebit.

§ I. De dispositionibus ad justificationem REQUISITIS.

157. Status quaestionis. *Parvuli,* qui per baptismum justificantur, nullâ dispositione indigent, ciim nullius actûs rationalis sint capaces. *Adulti* vero ad justificationem sese præpararc debent per atSlus fidei, timoris, spei, inchoatæ dilectionis ct contritionis, ut optime a *Trident,* explicatur3. Protestantes autem plerique hâc de re dupliciter errant : docent enim (a) *fidem* esse *solam* conditionem ad justificationem requisitam, eo quod homo, spiritualiter per peccatum mortuus, nullam aôlivam partem in suâ resurrectione habere potest; (b) fidem, quæ justificat, non esse directe fidem quâ mysteria divinitus revelata credimus, sed *fiduciam,* quâ quis credit peccata esse sibi remissa, propter merita Christi, et illam fidem non per modum dispositionis operari, sed per modum instrumenti quo merita Christi apprehenduntur 3.

' /m *Hexacnt.,* l. VI, c. 8, *P. L.,* XIV, 260. — · Scss. VI, cap. 6.

3 Ilana do&rinam de *so!<l fide justificante* vocavit Luthcras articulum stantis aut cadentis Ecclesiæ. Item Calvinus ait Dicimus hominem solâ fide justificari" *{Instil.,* l. Ill, c. XI, 19). Quomodo nutem fides justificet sic explicatur aLutheiano Gerhard *(deJustifi,* § 153) : " Fides non justificat vel meritorie, vel per modum dispositionis, ut volunt Pontificii, sed *organice* ct per *medum apprehensionis,* quatenus meritum Christi in verbo Evangclii complcc-

Triplicem videlicet fidem distinguunt : *fidem historicam,* quæ versatur circa res olim gestas, comminationes divinas, poenas peccatoribus infliétas, aliaque hujusmodi in Scripturi relata ;*fidem miraculorum,* quft, opera omnipotentiæ divinæ naturæ vires superantia credimus; *fidem promissionum,* quæ iterum duplex est : *generalis,* quâ creditur salutem omnibus in Christum credentibus fuisse promissam; *specialis,* quâ quis confidit sibi per imputatam Christi justitiam peccata fuisse condonata. Hæc ultima fidei species est, juxta ipsos, fides salvificans, seu justificans '.

Multi tamen protestantes, praesertim recentiorcs, addunt fidem justificantem non esse sine bonis operibus, licet illa opera nihil ad justificationem conferant, sed sint veluti fruétus ipsius : " Pænitentiam vero non modo fidem continuo subsequi, sed ex eâ nasci, extra controversiam esse debet " '. Quomodo autem hæc omnia sibi consistant nostri non est exponere.

158. *Thesis I·.* Adulti ad justificationem se praeparare debent gratiæ actualis ope, non per solam fidem sed etiam per actus aliarum virtutum *Dc fide est tx Trident.* : "Si quis dixerit solâ fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad justificationis gratiam consequendam coopcrctur, et nullâ ex parte necesse esse cum suæ voluntatis motu praeparari atque disponi, A. S. "

159. i° *Script.* (A) Scriptura manifeste asserit quasdam dispositiones ad justificationem requiri, ct solam fidem non sufficere. Ait enim S. *Jacobus :* " Ex *operibus* justificatur homo, et *non exfide tantum...* fides sine operibus mortua esc" s. Quæ quidem verba, praesertim quando cum contextu sumuntur, adeo clara sunt ut Protestantes ipsi fateri debeant bona opera (supernaturalia) a S. Jacobo ad justificationem

litur". Nec aliter docet Angiicanus Faber *{Primitive doctr. ofjustifie.,* XIX), qui declarat justificationis causam esse cxtrinsccam Christi justitiam, quam apprehendimus ac nostram facimus per instrumentale:» fidei manum. Cf. Newman's *Leet, on Justifie.,* led. I.

• Cfr. Calvinus*, *fnstil.,* lib. Ill, c. 2: Hodge*, *Syst. theol.,* vol. Ill, p. 95.

• Ita Calvinus, *Instit.,* lib. Ill, c. 3, j I ; Hodge*, *op. cit.,* HI. 32S.

s Cfr. Sellarminus, *de Justifieatione,* I. I, c. 12-25; Suarez, *de Gratii,* l. VIII, c. 15-22; Salmant., *de Justifieatiosu,* disp. Ill, dub. 1 ; Billuart,i *Gratiâ,* disp. VII, a. 4; Perrone, *de Gratiâ,* n. 525 sq.; Murray, *de Gratii,* disp. X, η. 32 sq.; Mazzella, 11. 1067 sq.; Newman, *op. eit.,* led. XII· *Dublin Review,* od. 1S6X, p. 344.

• Seas. VI. can. 9. — s *facob.,* II, 24-26.

requiri ». Insuper S. *Paulus,* cui tam confidenter Protestantes innituntur, dicit : " Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, *caritatem autem non habuero,* nihil sum"3; ex quo manifeste colligitur fidem etiam eximiam, sine caritate, justificare non posse. Alibi dicit : " In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ *per caritatem* operatur "3, id est, ea quæ per caritatem animatur et vivificatur; ergo non sola fides justificat, sed ea quæ caritati conjungitur.

(B) Aliunde Scriptura distincte quasdam enumerat dispositiones ad justificationem necessarias, præter fidem : dicitur enim de *timore :* " Qui sine timore est non poterit justificari " ; de *spe :* " Qui sperat in Domino sanabitur " 5; de *pœnitentià,* seu contritione : "Nisi pænitentiam habueritis, omnes similiter peribitis"6; de *dileclioue :* "Qui non diligit, manet in morte "7. Jamvero si aliæ dispositiones, præter fidem, necessaria. sunt, certo fides sola non sufficit. Nec dicatur illas esse solum justificationis fruétus, nam ex locis citatis, requiruntur tanquam conditiones sine quibus justificatio obtineri nequit.

i6o. 2° *Kat.* (A) Illud rejiciendum est quod *ex se* prava conseélaria inducere potest; atqui doétrina novatorum circa sufficientiam fidei ad justificationem *ex se* ad inducenda prava consectaria tendit ; si enim sola fides sufficiat, non necessc est pænitere, bonis operibus vacare, concupiscentiam frænare.

De faéto *Lutherus* prava illa consectaria amplexus est, dum scripsit ad Melanchlhon : * Esto peccator et pecca fortiter, sed fortius fide et gaude in Christo"; quidam ex ejus discipulis, praesertim *Antinomiam,* eadem consectaria professi sunt. Fatemur equidem plerosque hodiernos Protestantes illa reprobare, ct bona opera de faéto commendare; sed hoc non impedit quin naturaliter et logice prava conseélaria ex eorum systemate deduci possint.

l *Lul/urus* quidem hanc epistolam genuinam esse dubitavit, quia cum illi doârinutu suam conciliare ncquilat, sed hodierni Protestantes ejus authentici* tateni agnoscunt.

• *1 Cor.,* XIII, i. — J *Galat.,* V, 6. — « *Eccli.,* I, 28.

J *Prov.,* XXVIII, 25. — 6 *Lue.,* XIII, 3; *Act.,* Ill, 19.

' *I foa.,* Ill, 14; ci. *Luc.,* VII, 47; *Galat.,* V, 6, etc.

(B) Aliunde ratio ipsa perspicere valet quam *conveniens* sit alias dispositiones, præter fidem, requiri ad justificationem. Nam, ut animadvertit S. *Thomas,* Deus movet omnia secundum uniuscujusque naturam, et quia homo liber est, Deus eum ad justificationem ita movet ut ipse libere sese præparet ad eam adipiscendam. Atqui talis præparatio includit aflus *fidei, timoris, spei,* alicujus *amoris* et *contritionis;* nam prima conversio hominis ad Deum fit quidem per fidem; sed fides generat timorem filialem, quo peccator Deo se subjicit, eumque offendere timet ; fides pariter causât spem, quâ misericordiâ Dei innixi remissionem peccatorum exspectamus; ex quo sequitur peccati detestatio : nam non potest peccator ad justitiam accedere nisi a peccato recedat, cùm hæc duo sibi invicem opponantur; tandem cùm fides perfecta non sit, nisi caritate informetur, peccator qui sincere ad Deum vult redire eum diligere incipit; ergo aCtus supra descripti ad justificationem adipiscendam requiruntur ».

i6x. 3° *Solvuntur difficultates.* (A) In multis Scripturae locis justificatio fidei ascribitur, nullâ aliâ conditione requisità : v. g., Christus dixit peccatrici : " Fides tua te salvam fecit "

Resp. Scriptura justificationem fidei quidem ascribit, non quatenus hæc a ceteris virtutibus supernaluralibus distinguitur, sed quia fides sæpe designat complexum virtutum supernaturaliuin; itaque, nedum alias conditiones excludat, eas potius manifeste supponit; ita in casu allato, antequam Christus praefata verba proferret, de eâdem peccatrice dixerat : " Remittuntur ei peccata multa, quoniam *dilexit* inultum"3; igitur justificatio non minus dilectioni seu caritati, quam fidei ascribitur. Mirum autem non est Scripturam tam sæpe necessitatem fidei inculcare, cùm fides sit revera "huinanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis"4. Qui fidem habet, eo ipso ceteras conditiones cognoscere et assequi potest, dum qui e;l caret, alias nec novit nec habere potest; non est igitur mirum si fides, quæ inter dispositiones ad justificationem est ordine prima, ex quâ ceterae suam efficaciam derivant, et sine quâ aliæ exsistere non possunt, tam sæpe memoretur, eidemque tribuantur omnes justificationis eficôlus, præsertim cùm sæpe nomine fidei designetur non solum virtus ipsa fidei, sed *tota religio Christiana*].

' *Sunt, theol.,* Ie 2-e, q. 113, a. 3-5. — * *Lue.,* VII, 50.

3 *Lue.,* VII, 47. — 4 *Trident.,* se». VI, cap. 8.

s *Rem.,* I, 8. Quod eruditi Protestantes etiam admittunt, ut v. g., Sandaji *Comment, on Romans,* p. 26-28.

162. (B) Totus est S. Paulus, præsertim in epistolis ad *Rom.* et ad *Galatas,* in declarando *salant fidem* sufficere, absque operibus, v... "Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus"'. *Resp.* (a) Nullibi asseritur in S. Paulo *fidem solam* ad justificationem sufficere; vox *sala* a *Luthero* addita fuit, in Germana translatione, sed in textu non invenitur, ut hodie Protestantes latentur.* Nec potest dici illam vocem inveniri quoad sensum, ut contendunt adversarii ; nam asserit quidem S. Paulus fidem sufficere ad salutem, sed fidem a caritate formatam, ut supra animadvertimus. n. 159

(b) S. Paulus addit "*sine operibus",* sed his verbis opera *naturalia,* aut opera *legis mosaicæ* excludit, non autem opera supernaturalia, ut patet ex *textu, contextu* et *locis parallelis :* 1) ex *textu,* qui ita se habet : "Arbitramur justificari hominem sine *operibus legis",* i. e., sine operibus prescriptis a lege mosaicâ, jam a Christo abrogatâ; 2) *ex contextu,* nam in *Episf. ad Rom.* S. Paulus intendit probare contra Gentiles opera naturalia non mereri justificationem, et contra Judæos *opera legis* (mosaic») non ex se mereri gratiam, sed præterea requiri fidem in Christum, quia talis fides, et quidem sola, opera nostra reddere potest supernaturalia; opera autem bona ut necessaria habet, nedum ea excludat; siquidem in cap. II (6-13) ait : " Reddet unicuique secundum *opera* ejus... Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed *faftores legis* justificabuntur 3) *ex locis parallelis,* nam alibi S. Paulus Christianos hortatur ut in *omne apus bonum* abundent, in *omni opere bono* justificentur, ut confirmentur in *omni opere et sermone bono* '; atqui illa omnia ostendunt S. Paulum non opera bona, seu supernaturalia, sed solum opera naturalia inutilia declarare; ergo

163. (C) Si ali» conditiones præter fidem requirerentur, justificatio gratuita non esset, nec tribui posset Christi meritis, sed nostris : quod hominis superbi» faveret. *Resp.* Quamvis dispositiones ad justificationem requirantur, justificatio mento *gratuita*

' *Rom.,* HI, 28.

* Quod jam Lutherus fateri coallus e»l : " Bene mihi notum erat vocem *sola* in textu latino et græco desiderari ; nec Papist» mihi opus erant ut hoc scirem. Verum est hasce quatuor litcras *sola* ibi non inveniri... at hi non vident quomodo, omnibus insitis, hxc vox textus sensum optime exprimat ". *{Luther,* ap:: i O'Connor, *Luthers own Statements,* p. 26.)

3 *77 Cor.,* IX, 6-12; *Colos.,* I, 10; */7 Thessal.,* 11, 16.

4 Quoi egregie exponit New.nan. *op. ci.',* lcd. XII, et ibidem probat nullam contnditfiioncm esse inter S. Pauli cl S. Jacobi dociritiatn : prior, eos alloquens qui natur» nimis fidebant, iterum atque iterum declarat *opera sinefide* peracta non valere ad justificationem, sed supernaturalia opera non excludit; posterior autem eos alloquens qui jam credebant, emphatice asserit *fidem sine operibus* param prodesse, sed, dum opera commendat, fidei necessitatem non negat. Utriusque icitur doctrina simul coordinata thesim nostram optime confirmat.

vocatur, quia homo ad eam sese disponere nequit sine gratiâ aduali, quæ gratis omnino datur; et insuper dispositiones illæ non merentur de condigno justificationem. Nec per hoc aliquid detrahitur gloriæ Christi, nam, sine ejus gratiâ, homo est radicaliter incapax sese disponendi ad justificationem, ac proinde conversio nostra Christi meritis tribuitur, nec de illa gloriari possumus ; immo quidquid agimus in ordine ad justificationem in gloriam ejus redundat, cùm id sub ejus influxu fiat.

164. *Thesis Ha :* Fides ad justificationem requisita non est fiducia, quâ quis credit peccata sibi esse condonata, sed supernaturalis assensus omnibus veritatibus a Deo revelatis. *Ve fide est ex Trident.* 1. c. can. 12 : ° Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum... A. S. "

165. 1° *Script.* (A) Christus enim de fide ad salutem necessariâ ait : " Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creatur®; qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit,qui vero non crediderit condemnabitur"[1]. Atqui fides illa est fides, quâ creditur Evangelium, i. e. tota religio Christiana quæ sub nomine Evangelii designatur, ut colligitur tum ex contextu, tum ex *Matth.,* XXVIII, 20, non autem fides quâ quis putat se esse justificatum, seu fiducia.

(B) S. Paulus rem aperte docet : " Sine fide autem impossibile est placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est ct inquirentibus se remunerator sit "a. Hic S. Paulus certo disserit de fide justificante, nempe de fide sine quâ nemo potest placere Deo; atqui hæc fides consistit in credendo existentiam Dei, ejusque providentiam, non autem in fiducia; ergo.

Objiciunt quidem Protestantes initio ejusdem capitis Paulum dicere : " Est autem fides sperandarum substantia rerum ", hisque verbis *fiduciam* designari. Sed immerito; ibi enim tradit Apostolus fidem esse *spei fundamentum,* quod minime negamus, sed statim addit eamdein esse *argumentum* (i. e. convi&ionem) non apparentium, seu assensum rebus non visis prœbitum : quod est ipsa thesis nostra. Postea varia exhibet fidei exempla, ex quibus consM

• *Mare.,* XVI, 1$.
* *Hebr.,* XI, 6; cf. *Jea.,* XX, 29, 31; */torn.,* X, 9-10.

fidem de quâ disserit esse firmum assensum rebus revelatis datum, quatenus generat fiduciam, obedientiam aliasque morales dispositiones[1].

(C) Aliunde, fides, sensu protestantico intclle&a, est impossibilis. Natn fide credere non possumus nisi ea quæ a Deo revelata sunt; atqui nullibi revelatur in Scrîpturâ nec proinde credi potest peccata uniuscujuslibet in particulari esse condonata. Revelatur quidem omnes, qui sinceram pænitentiam agunt, esse justificatos, non autem talem aut talem hominem sinceram pænitentiam egisse; quare S. *Paulus* de sc ipso dicebat : " Nihil... mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum "[2]; ergo non possumus credere, fide divina nostra peccata in particulari fuisse condonata.

x66. 2° *Solvuntur diffic.* Objiciunt Protestantes vocabula πκττιύω et ~-'··i non simplicem intelleélûs assensum, sed *fiduciam* significare, præsertim ubi agitur de fide justificante, v. g. *Matt.,* IX, 2, 22; XV, 28; *Rom.,* IV, 5, etc.

Rcsp. Præfata vocabula aliquando simplicem assensum, aliquando, licet raro, fiduciam significant, ut clare colligitur ex lexicis N. 1. ab ipsis Protestant!bus editis. Ita, juxta *Schleusner, r.irtu* est "certa animi persuasio, certitudo opinionis et judicii de aliqui re, maxime de eo quod licitum et illicitum est... *assensus qui rebus credendis* tribuitur, speciatim *assensus* qui *religioni Christiana* tribuitur... mox nuda scientia et cognitio religionis christianæ. mox accessus et conversio ad religionem Christianam, susceptio, professio externa religionis christianæ, ob assensum qui ei tribuitur "[3]. Proinde sensus ex contextu determinandus est : jam· vero supra ostendimus, ex contextu, fidem justificantem non esse fiduciam, sed assensum veritatibus a Deo revelatis; ergo. Textus autem allati nil contra nostram thesim probant; prior in textu græco

[1] Argumenta hujusmodi fusius evoluta invenies apud Bellartninum, *op. cit.,* l. I. c. 4-II; Suarez, J. VIII, c. 16; Becanum, *Manuale,* I. I, c. 16. q. 5; Perrone, n. 554 sq.; Murray, *de Gratiâ,* l. c, n. 1-51; Mazzella, n. toSSsq.; Newman, *op. cit.,* lerft. XI; *Dublin Review,* oct. tS6S, p. 317 sq.

[2] *I Cor.,* IV, 4.

[3] *Lexicon Gr.-Lat. N. T.* — ita ctiatn *Robinson*, Parkhurst** in Lexicis siiû. Nee aliter sentit *Thayer*,* op. cit., juxta quem fides est firmus alicui veritati assensus: "in Novo Testamento est a-sensus relationibus hominem interet Deum, rcbusqnc divinis, cui fiducia: et sancti fervoris idea plerumque unitur, quæ ex fide nascitur, fideique neiiitur. Relate »d Deum, πίσν. est persuasio et Deum esse, cumdcmque cxistcre Creatorem et Dominum omnium rerum, qui nobis per Jcsum Christum salutem aeternam comparat. Relate ad Christum, πίστ·. firmam ac suavem persuasionem significat Jcsum esse Mcsria.O, quo mediatore, salutem «ternam in regno Dei obtinemus, etc. "

sic se habet : " Confide, fili, *remissa sunt* (àouvcm) peccata tua", et sensus est paralyticum posse confidere et gaudere, quia ejus læccata jam remissa sunt; posterior agit dc fiducia per quam mulier a fluxu sanguinis curata fuerat; in tertio textu quæstio est de fide, vel fiduciâ per quam mulier Chananæa curationem filice sute obtinuit; in quarto agitur de fide quâ Abraham credidit Deo dicenti posteros suos sicut stellas cæli innumerabiles fore, seu de fide vere theologica. Addimus in nullo loco N. T. fidem significare *fiduciam pr\ priajustificationis,* sed plerosque textus a Protestant! bus congestos ad illam fiduciam referri, quæ ad miracula desideratur, nec proinde ad rem pertinere.

167. (A) Theologicae elucidationes. 3' Inter dispositiones a *Trid'nlino* recensitas ad justificationem, non omnes sunt æque necessaria^ (a) *Fides* est omnino necessaria, cùm, ex diétis, sit initium et radix justificationis; (b) *spes* etiam requiritur, quia nemo ad Deum sc9j convertere valet nisi a Deo exspeâet æternam felicitatem mediaqi» ad eam adipiscendam necessaria; *(c) timor servilis* non requiritur, sed plerumque utilis est; (d) *contritio* seu pænitentia necessaria eu omnibus qui graviter peccaverunt; (e) *caritas perfecta* non requiritur quando quis justificatur per sacramentum, sed tantum initium amoris, ut in *Tr. de PanifentiA* declaratur.

168. (B) *Ultima dispositio* sufficiens ad justificationem peccatoris adulti est *contritioperfefia* extra sacramentum re susceptum, *attritu* autem in suscipiendo sacramento mortuorum, ut probabitur in *Tr.de Panifcntià.* Hæc autem ultima dispositio non meretur justificationem *de condigno,* sed tantum *de congruo,* prout infra exponemus, n. 227. Non est igitur instrumentum quo arripimus men· Christi, sed *dispositio moralis* quâ, divina adjuti gratiâ, apti efficimur ad gratiam habitualem recipiendam.

169. (C) l læc ultima dispositio debet esse *supernafuralis,* ideoque elici a voluntate per gratiam elevata. Controvertitur autem utrum eliciatur sub influxu *gratia afluatis,* an *virtutis caritatis* quæ simul cum gratiâ sanctificante infunditur.

(a) 5. *Thomas'* multique ejus discipuli docent justificationem fieri in instanti, eodemque tempore haberi contritionem ct infusionem gratiæ samftificantis, ita ut aftus contritionis eliciatur sub influxu *habitûs caritatis.*

(b) *Suarez* autem, quem non pauci sequuntur, censet ultimi» adium quo disponimur ad justificationem non elici a voluntate mediante infuso habitu caritatis, sed mediante *gratiâ afluait'·* Nam, ut ait *Pesch,* n. 3'0, "intelligi nequit quomodo id qu';

' *Sum. theo!.,* Ⅰ 2®, i], i iS, a 8: *Dc verilatc,* <]. 28, a. S.

* *Degratiâ,* I. VIII, c. xi. Cfr. J. de Lugo, *De panitcnl.,* disp. VIM sect. 7.

homini datur $w/<rest bene dispositus, simul detur ad hoc *ut* sit bene dispositus ad illud recipiendum". — Respondent tamen Thomistæ cum *Card. Billot' :* "Cùm, juxta omnes, infusio habitûs ct motus contritionis sint tempore simul, non est existimandum voluntatem elevari pe: aliquod principium distinétum ab habitu ipso; redundaret enim et ad nihil inserviret. Verum pro priori (signo) naturæ, habitus nondum influit per modum habitûs, scilicet ut in potestate voluntatis existons, sed influit solum per modum motionis, seu *ut gratia operans,* et hoc modo est principium contritionis... In signo nutem naturæ posteriori, cùm jam in potestate liberi arbitrii positus j.tciligitur, incipit influere per modum habitûs, id est, *ut gratia ccoperans;* et hoc modo est principium contritionis in quantum eadem contritio est meritoria vitæ æternæ, et de condigno satisfactaria pro pœnâ temporali ".

$ II. De proprietatibus gratiæ justificantis.

170. *Lutherani* et *Calvinistes* contendunt : (a) hominem justificari fide quâ credit se csss justificatum, et exinde hâc fide cujus est conscius, certum esse de suâ justificatione; (bz gratiam justificantem esse in omnibus æqualem nec posse crescere, cùm nihil aliud sit nisi justitia Christi nobis imputata 2. (c) Addunt *Calvinistce* fidem et gratiam semel acceptas non posse amitti, quia Deus, juxta ipsos, solos electos regenerat, ita ut nunquam pereat semen vitæ eorum cordibus insitum. *Lutherani* autem dicunt solâ *fiducia* amissione justitiam amitti posse. Contra quos errores statuimus *incertitudinem, inæqualitaîem* et *amissibilitatem* justificationis.

171. *Thesis J· :* Nemo potest, absque speciali revelatione, certus esse certitudine fidei vel scientiæ se esse justificatum; potest vero aliquis id scire certitudine morali late sumpta.

(Aj *Xentifum posse esse certum certitudinefidei* certum est ex *Trident.3* in quo legimus : " Quilibet, dum seipsum suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de suâ gratiâ formidare ct timere potest ; cùm nullus scire

' *De Ecclesia sacramentis,* t. II4, p-95'90.

Omnes chiistiani, aiebat Luthcrus *(Sermo de Xaiiv. B. ΛΛ* K), æque magni sumus sicut Mater Dei et æque smicli sicut ipsa"

l Scsi. VI, cap. 9; cf. can. 13, 14, 15.

valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, $e gratiam Dei esse consecutum ",

Probatur : (a) *Script,* in quâ *Sapiens* quærit : " Quis potest dicere : Mundum est cor meum ; purus sum a peccato? " 1 ac si diceret : nemo. Quod confirmatur testimonio S. *Pauli* : "Nihil... mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est". Cujus sensus est : quamvis nullius peccati conscius sim, non ideo absolute certum est me esse justificatum, cum solus Deus id infallibiliter sciat.

(b) *Tradit.* .·" Quantâlibet enim justitia sit præditus homo, cogitare debet ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum " V

(c) *Rat. :* i) quoad *certitudinem fidei :* nullibi revelatum est hunc aut illum esse justificatum; 2) quoad *certitudinem scientia :* non absolute constat hunc aut illum hominem omnes conditiones adimplevisse ad justificationem requisitas; et aliunde nihil in nobis cum absolutA certitudine experimur a gratià procedens aut cum eâ exclusive connexum.

172.(B) Potest tamen conjici, et quidem aliquando cum *morali certitudine,* aliquem esse in gratià : (a) ex testimonio conscientiæ4, quando quis nullius mortalis peccati conscito est; (b) ex amore erga Deum sincero qui exercetur orationibus fervidis, sollicita, fugâ peccati, zelo animarum : hæc enim omnia caritatem ideoque gratiam habitualem supponunt; (c) contemptu mundi et praxi mortificatioiiisJ; (d) solidâ devotione erga B. Virginem.

173.Corollarium. Communiter itaque rejicitur opinio *Catharini*6 asserentis justum cognoscere posse suam justificationem *cum certitudine conclusionis theologiae.* Quamvis enim dc fide sit eos omnes justificari qui requisitas dispos· tiones afferunt, non est absolute certum hunc vel illum

• *Prav.,* XX, 9. — · *1 Cor.,* IV, 4.

» S. Augustinus. *Dcperf.just.,* c. 15, n. 33, *P. L.,* XLIV, 309.

4 Cf. *Rom.,* VIII, 16. — 5 *Galat.,* V, 24.

6 Quain opinionem nostris diebus erudite propugnare conatus est P. Gauche *Le situe infaillible de Citat de grâie,* 1907.

hominem has dispositiones habere. Sufficit aliunde certitudo moralis late sumpta ad pacem animi, tuto servandam.

174. *Thesis IP :* Gratia justificationis est inæqualis in diversis justis, et in eodem justo crescere potest.

De fide est ex *Trident.*[1] : "Justitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult ct secundum propriam cujusque dispositionem ct cooperationem... Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri... per bona opera, A. S."

175. Probatur : (A) *Script,* (a) Juxta 5. *Paulum* "unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi" : quod satis indicat unicuique dari talem mensuram ex libera donatione Christi, et exinde diversis diversam, (b) In *Apocalypsi* expresse declaratur justum in justitiâ crescere posse : "Qui justus est justificetur adhuc et sanflus sanélificetur adhuc" 3.

(B; *Ratione :* ex parte quidem *finis,* gratia non potest esse major aut minor, cùm secundum sui rationem, et exinde semper, conjungat hominem summo bono, quod est Deus; sed ex parte *subjefli,* gratia suscipit magis et minus, cùm magis ac magis eam participare, eâ imbui et deificari homo possit. Cujus diversitatis *aliqua* ratio est præparatio anirnæ, *prima* vero ratio est sapientia Dei "qui diversimode suæ gratiæ dona dispensat ad hoc quod ex diversis gradibus pulchritudo et perfeétio Ecclesiæ consurgat, sicut etiam diversos gradus rerum instituit ut esset universum perfefium"4.

176. *Thesis IIP :* Gratia justificationis est amissibilis et de facto amittitur per quodlibet peccatum mortale.

1° Gratiam *amitti* per peccatum mortale constat (A) *Script, :* "Justus non poterit vivere in justitiâ suâ in quacumque die peccaverit" s. Unde monet Christus : "Vigilate et orate ut non intretis in tentationem"6; ct Apostolus : "Qui se existimat stare, videat ne cadat"7. Quæ quidem admonitiones vanæ essent, si gratia semel

' Scss. VI, cap. 7, can. 24, Denz.-Bann., 799 (6St), 834 (716).
' jtyfar., IV, 7; cf. *Mattk.,* XXV, 15.20.
M/w., XXII, n; cf. IV, 18; //Λ/., III, iS.
♦1 2 q. 1x2, a. 4. — J *Eteck.,* XXXIII, 1213. — « *Matth.,* XXVI, 4
r/O., X, 12.

accepta amitti nequiret. — Confirmatur exemplis Davidis, Salomonis aliorumque qui, post habitam justificationem, eam amiserunt. Unde et S. *Paulus* asserit fidem ipsam amitti posse

(B) *Ratio* est : i) quia gratia nos conjungit cum Deo et per scipsam ct per caritatem quæ ab câ resultat; peccatum vero mortale nos a Deo separat : unde gratia et peccatum, utpote opposita, sunt incompossibilia; 2) quia gratia et caritas pendent sane ex actione Dei infundentis, sed simul cx acceptatione animæ perseverante : unde, cùm anima per peccatum respuat gratiam et amicitiam Dei, eo ipso cessat Deus hanc influere, sicut lumen solis cessat in acre per hoc quod aliquod obstaculum interponitur

177. 2° Quod autem gratia *possit amitti,* venit ex eo quod regulariter, intra spatium probationis, non tam per· fe&e subdat animam ut liberum arbitrium sit immobiliter in bono fixum. Unde definivit *Tridents :* " Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur ct peccat, nunquam vere fuisse justificatum, A. S. "

178. *Solv. diff.* (a) Sæpe sæpius Scriptura asserit caritatem esse *inexstinguibilem, insuperabilem, nunquam excidentem* atqui base omnia indicant justitiam esse inamissibilem; ergo.

Resp. Nego minorem, nam illa verba significant, virtutem caritatis neque vi externa neque per visionem beatificam esse destruendam sicut fidem et spem, sed perseveraturam in justis, qui in statu gratiæ moriuntur, ut S. Paulus ipse disertis verbis rem alibi5 explicat.

(b) Dicitur : " Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facili quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare quia ex Deo natus est

Resp. Sensus est : qui natus est ex Deo non potest peccare mortaliter *dum* remanet filius Dei, quoniam semen illius, scilicet caritas sive gratia in eo manens, peccatum excludit : seu aliis verbis declaratur aliquem non posse simul caritatem retinere ct peccare mortaliter, ut explicatur etiam a Protestantibus, v., g. *D. Alford,* in h. L; nihil igitur ex his verbis contra thesiiu nostram deduci potest.

• 7 *Tim.,* I, 19. — * S. Thomas, 2' 2®, q. 24, a. 12.
3 Scss. VI, can. 23, 27. — 4 *Ro>n.,* VIII, 35; 7 *Cor.,* XIII, 8.
» 7 *Cor.,* XIII, S io. — 6 7 *Ioan.,* III, 9. '

Art. III. Theologica expolitio doctrînæ de gratiæ essentia.

179. Scriptura et Concilia gratiæ intrinsecam naturam non definierunt; sed ex iis quæ circa ejus proprietates et effectus dcclarârunt, Patres ct Theologi ejus essentiam inferre nisi sunt.

Animadvertunt imprimis gratiam duplici elemento constare, nempe *inhabitatione Spiritûs Sanfli* seu totius Trinitatis in animâ, vi cujus supcrnaturalis et intima unio inter Deum trinum et animam justi existit (hæc est gratia *iwreata);* et *qualitate supernaturali* (gratià *creatâ)* quâ Spiritus animam adornat eamque reddit divinæ consortem naturæ seu *deiformem,* Deo aliquatenus similem. Animadvertimus autem ex hoc duplici elemento non constitui duas species gratiæ habitualis, sed unam camdemque esse gratiam, quæ sub duplici respeétu consideratur.

Græci prius elementum præcipue exposuerunt, Latini autem posterius. Utrumque vero consociari debet, juxta omnes, ut gratiæ integer conceptus habeatur; nam, ut ait S. *Thomas,* " gratia causatur in homine ex præsentiâ Divinitatis sicut lumen in aere cx præsentiâ solis [1] "; seu, aliis verbis, Spiritus Sanéhis (gratia incrcata) est causa efficiens gratiæ sanctificantis (gratiæ crcatæ), eam producendo, conservando ct augendo, et quidem ipsâ suâ præsentiâ ct intimâ unione cum animâ. De utrâque igitur dicemus.

§ I. De gratia increata seu de inhabitatione Spiritus S. in anima justi [2]

180. Jam diximus in *Tr. De Deo Trino,* n. 562, totam Trinitatem in animâ justi inhabitare sicut in templo, et

[1] *Sum. theol.,* 3, q. 7, a. 13.

[2] S. Thomas, 1, q. 38, a. 1, 2 : q. 43, a. 3; S. Bonavcntura, *In lib. I Sent.,* (list. T4, a. 2 : Lessius, *De ptr/eet. divinis,* XII, 11 ; Petavius, *De Trimtre.* I. VIII, c. 4 sq.; Suarez, *De Trinit.,* 1. XII, c. 5; Schaezlcr, *Natur Uebernatur,* I, 24; Frattzclin, *De Deo trino,* th. 43 sq.; Schecbcn, *stcrien,* § 28-30; *Dogsn.,* II, § 125, III, § 169; Scholz, *De inhabit. Spiritu' S.;* P. Obcrdoerffer, *De inhabitatione Spiritûs Sanfli,* 1S90; Froget, *De Γinhabitation du St Esprit'*, 1901 ; Abbé de Bellevue, *L'auvre du St Esprit la sandifuestion des limes,* 1901; L. Labauche, *op. eil.,* 290-31S.

hanc inhabitationem specialiter tribui Spiritui Sancto, quia est opus sanctificationis. Quod quidem hic fusius explicare oportet. IU

i° Secundum *Scripturam :* (A) *Spiritus Sanfins* (a) nobis datur ut *donum* a caritate ideoque a oratiâ crcatâ distinctum : " *Caritas* Dei diffusa est in cordibus nostris per *Spiritum S. qui datus est* nobis"1;[1] ibi enim distinguitur *caritas* a Spiritu qui eam diffundit, sicut donum a donatore; (b) habitat *in nobis* sicut *in templo,* ideoque nobiscum init communionem intimam et societatem permanentem, quatenus nempe *Deo consecramur* tanquam speciale et sacrum habitaculum : " Nescitis quia templum Dei estis et Spiritus Dei habitat in vobis?... Templum enim Dei sanftum est, quod estis vos... An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritûs Sanéti, qui in vobis est, quem habetis a Deo ''a... (c) dicitur *signaculum* quo signati sumus et *pignus* gloriæ cælestis quæ nobis promittitur : " Credentes *signati* estis Spiritu promissionis Sanéto... Nolite contristare Spiritum Sanélum Dei, in quo *signati* estis in diem redemptionis... Qui signavit nos et dedit *pignus* Spiritùs in cordibus nostris " 3.,

(B) Hæc autem inhabitatio seu unio non est propria Spiritui Sandto, sed *communis tribus divinis personis :* " Si quis diligit me... et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemur et mansionem apud cum faciemus " ·›.

i81. 2° *Patres* hanc intimam unionem inter animam justi et Spiritum Sanilum describunt et variis comparationibus illustrant

(a) Inter *Gracos, S. Basilius* declarat hanc unionem in eo sitam esse quod Spiritus S., habitans in nobis, nos spirituales reddit rt conformes imaginis Filii Dcis: "Nam qui jam non vivit secundum carnem, sed Spiritu Dei agitur et filius Dei nominatur et conformis imaginis Filii Dei fadtus est, spiritualis dicitur... Gratia ab eo manans, dum Spiritus habitat in dignis et sua ibi operatur, recte dicitur inesse eis qui Spiritûs sunt capaces". 5. *Cyrillus Aia·*

* *Rom.,* V, 6. Cfr. 7 *7Aess.,* IV, 7-8; 7 *Cor.,* II, 12.
1 */Cor.,* III, 16, 17; VI, 16, 19.
3 *£pAes.,* I, iS; IV, 30; *II Cor.,* I, 22. — 4 *Joan.,* XIV, 23.
* *Di Spiritu S.,* cap. XXVI, nn. 61, 63, 7'. *G.,* XXXII, 1S0, 1S4: cap. IX, n. 22-23; cap. XVIII. n. 47.

docet Spiritum S. non solum gratiâ suâ et operatione nobiscum esse, sed cum ipsum intime nobis uniri : " Templa enim sumus vere existent!* et subsistentis Spiritûs; vocati autem sumus propter ipsum dii, quatenus divinæ et ineffabilis naturæ consortes sumus Ptr conjunctionem ad ipsum " '. Quod comparatione illustrat *sigilli cerer impressi:* " Ipse qui Deus est ct ex Deo procedit, in cordibus se recipientium, tanquam in cerâ, sigilli instar, invisibiliter imprimitur, per sui communicationem et similitudinem naturam ad exemplaris pulchritudinem repingens ct Dei imaginem homini restituens'". — (b) Inter *Latinos, S. Ambrosius,* exponens verba S. Pauli "Caritas Dei diffusa est, etc.", asserit Spiritum Sandlum nobis dari primum in baptismo, deinde in confirmatione, ut splendorem atque imaginem ejus et gratiam tenere possimus s; 5. *Augustinus* non solum ipse docet, sed testatur et Patres magno consensu predicate Deum seipsum donum justis dare: "Si in donis Dei nihil est majus caritate et nullum est majus donum Dei quam Spiritus Sanétus, quid consequentius quam ut ipse sit caritas4 ? ... De Spiritu autem Sanito nondum tam copiose ac diligenter disputatum est... nisi quod eum *donum Dei* esse predicant

182. 3° *Theologi* hanc inhabitationem accuratius exponere conantur. (A) Spiritus San&us manet in animA justi non solum ratione immensitatis divinæ, sed novo plane modo, ita ut eum *possideamus* sicut *in templo,* eoque ut *amicofruamur,* qui in nobis *commoratur* tanquam *protector specialis,* ut suæ sanélitatis nos consortes efficiat, ct in amore suo conservet, immo et crescere faciat. Sicut enim mundus naturalis non persisteret nisi Dei vi creatrice conservaretur, ita vita nostra supernaturalis subsistere non posset nisi vi sanctificatrice Spiritûs sustentaretur; vis autem Spiritus sanÔificatrix ab ejus substantia realiter non differt; ideoque Spiritus Dei ipse animam intrat, camquc pervadit et sanélificat.

l'ræsentia vero Dei per gratiam a communi præsentiâ in rebus creatis differt : (a) Deus omnibus rebus præsens est tamquam *auflor natures,* ut eas in esse naturali conservet ct ad finem naturalem perducat; justis autem præsens est tanquam *auctor vitæ supernaturalis,* ut eam tueatur et

' *Dialog.* VII, *P. G.,* LXXV, 1085.
' *Thesaurus,* 34, *P. G.,* LXXV, 609; Journel, 2080.
' *De Spiritu S.,* I. I. c. 5-6.
* *De Trinitate,* I. XV, c. 19, Λ., XLII, 10S6.
5 *Dt fide et Symbolo,* n. io, *P. L.,* XL, 191.

augeat, nosque ad vitam gloriæ dirigat; (b) Deus præsens est creaturis rationalibus ut cognoscatur et ametur tanquam *auftor natura* naturaliumque bonorum distributor; justis vero inest ut cognoscatur et ametur tanquam *auflor gratia,* amicus intime dile&us, bona supernaturalia ct scipsum largiens; (c) unio communis cum Deo est inchoatio illius cognitionis dilcétionisque, perfectioris quidem sed diseursivæ, quæ naturalem beatitudinem constituit; unio per gratiam est inchoatio unionis quæ consummabitur in gloriâ per visionem beatificam, vi cujus jam eum possidemus eoque fruimur. — Duo *igitur* ordines differunt in eo quod Deus constituit *naturalem* ordinem *efficientia causalitatis sua,* quâ omnibus substantialiter præsens est ut *auflor;* dum *supernaturalem* ordinem constituit non tantum efficientis potentiæ suæ, sed etiam illâ *unione* et illo *dono sui ipsius,* quibus animam justi eo ipso divino consortio *deiformem facit,* et seminalitcr inchoat *in viâ* unionem illam caelestem, in quâ Ipse, ad modum *speciei immediate impressa,* ineffabiliter menti creaturæ suæ in æternum adhaerebit

183. (B) Hæc inhabitatio omnino distinguitur ab unione *hypostaticâ,* quâ duæ naturæ, divina et humana, in unâ câdemque personâ subsistunt, cùm justus suam personalitatem retineat; et ab unione quæ existit *inter corpus ct animam,* in quâ anima ct corpus unum compositum substantiale constituunt, cùm Spiritus et anima remaneant substantiae prorsus distinélæ. Attamen ad utramque unionem quadamtenus accedit, ait *Hurter* [1]: “ Sicut enim ratione unionis hypostaticae filius hominis est Filius Dei naturalis et verus Deus : ita ratione hujus unionis filius Adæ redditur (saltem secundum plures) *plene* filius Dei adoptivus atque consors divinæ naturæ; ct sicut ratione unionis animæ cum corpore corpus vivit vitam animalem : ita ratione inhabitantis Spiritûs Sancli justi vivunt vitam spiritualem

Unio itaque justi cum Deo est : (a) *accidentalis* et non substantialis, non quidem eo sensu quod Spiritus Sanctus fit accidens quoddam substantiæ animæ inhærens, aut anima fit accidens divinitati inhærens, sed eo sensu quod

[1] *Theol. dogmat. Compendium,* th. CCIV, Scholion, n. 200.

Deus habitat in justis *non per sc et necessario*, sed ex *liberA decline,* et seipsum donando nostram substantiam sibi quidem assimilât, sed non transformat in se l, idcoquc manet a nobis distinChis, etsi vere et physice præsens in anima nostra eique unitus; (b) *moralis* quidem, quatenus intimo amore Deus ct anima conjunguntur, sed simul *realis* et aliquo modo *physica,* licet sensu *minus stritto,* quatenus Spiritus Sanctus, præsens non solum per operationem, sed etiam per substantiam, vitam supernaturalem effundit in animam, seipsum in câ imprimens sicut sigillum ceræ imprimitur, dum anima omnino pendet a Spiritu SanClo quoad eamdem vitam. Animadvertendum est tamen hujusmodi unione Spiritum S. nullam mutationem pati, sed totam mutationem se habere ex parte animæ. (c) Hæc unio est *progressiva,* eo sensu quod fit intimior quoties justus altiorem gratiæ gradum accipit : tunc enim Spiritus magis ac magis animæ illabitur, eam pervadit, novisque beneficiis donat, ut videre est in vitâ SanCtorum.

184. (C) Spiritus in animâ habitans eam sanCtificat non ut causa formalis intrinsece informans, sed extrinsecc tantum inhærens, et ut causa *efficiens* ct *exemplaris,* (a) Non proprie ut causa *formalis,* quidquid dixit *P. Lombardus;* nam, juxta *Tridentinum,* "unica causa formalis (justificationis) est justitia Dei *non quAfusius est,* sed quâ *nosjustos facit* ", seu gratia creata ; si enim Spiritus S. esset causa formalis nostræ sanctificationis, anima considerari deberet Unquam causa materialis, cui intrinsece inhæreret Spiritus, et ex his duobus constitueretur aliquâ ratione unum ens : quod pantheismum redolet, (b) Est autem causa *efficiens* sanctitatis, quatenus eam infundit, conservat et auget, et quidem vi ipsius unionis quâ animam sibi assimilât. Itaque *uno eodemque tempore* Spiritus S. et gratia creata animam ingrediuntur; sed *logice,* ut ait 0'. *Thomas,* per prius recipi-

' Reprobata est enim propos. 5» *Mich Molinos :* " Nihil operando anima se annihilat et ad ipsum principium redit ct ad suam originem, qu;e est essentia Dei, inquâ transformata manet acdivinizala, et Deus tunc in se ipso manet; quia tunc non amplius sunt du-c res unit.r, sed *tina lanium* et hac ratione Deus vivit et regnat in nobis, et anima seipsant annihilat in esse operative Denz.-Bantt., 1225 (1092).

mus Spiritum Santtum quam dona ejus ». (c) Dici etiam potest causa *exemplaris,* quatenus divinam similitudinem animæ imprimit, ut infra exponetur, n. 189.

185. (D) Hæc specialis unio animæ cum Spiritu Sancio est *communis tribus divinis personis,* sed *per appropriationem* tribuitur Spiritui Santto, quia est opus caritatis et sanctitatis. Ita communiter contra quosdam theologos[3], qui, distinctione faétâ inter *inhabitationem,* quam fatentur esse communem tribus personis, ct *unionem,* hanc proprie convenire Spiritui Santto putant, innixi præsertim Patribus græcis, qui id docere videntur[3]. Ratio præcipua hæc est : in divinis omnia sunt communia, ubi non obviat relationis oppositio; atqui non solum inhabitatio, sed etiam unio Dei cum animâ per gratiam, potest tribus divinis personis tribui, quin obviet relationis oppositio : hæc enim unio non est proprietas *personalis* Spiritüs S., cùm hic non hypostatice, sed solum accidentaliter uniatur animæ, ex jam dittis, — Dicunt quidem Spiritum Santtum *specialiter* uniri justo quatenus Spiritus est aliquo modo, licet non sensu stritto, *causa formalis* nostræ santtitatis et divinæ adoptionis, et constituit cum animâ totum quoddam organicum, ad efficiendos actus nostros supernaturales. Sed hæc theoria vel reincidit in opinionem P. Lombardi superius confutatam, vel significat tantum rcalem unionem trium pariter persanarum cum animâ nostrâ, eo sensu quo jam exposita fuit, cùm nulla alia relatio propria alicujus divinæ persons *ad extra* concipiatur nisi hypostatica unio[4],

Quare merito scripsit *Leo XIII :* “ Hæc autem mira

l *In I Sent.,* dist. 14, a. 3, sol. 4.

’ Inter quos : Petavius, *De Trinitate,* 1. VIII, cap. 4-6; Scheeben, Λ» *tnaiik,* II, § 169; Scholz, *De inhabit. S/iritût Sancti,* p. 70.

5 Haud pauci tamen inter Græcos nostræ sententix favent. Ita, r. g.: S. Athanasius *{.-Id Sera/.,* cp. I, n. 31, *P. G.,* XXVI, 601) : “ Profecto, cwfl Dominus ait : veniemus ego et Pater, simul venit Spiritus non alio modo qui» ut Filius in nobis habitaturus”; S. Cyrillus Alex. (*/« Joan.,* X, 23, *P. G.,* LXXIV, 292),,cumlcm textum interpretans, scribit : “ Inhabitante itaque in nostris cordibus Unigenito, nequaquam abest Paler, habet enim in scip» Filius genitorem, unius existons cum co substanti», sed ct ipse eat in Patre naturaliter

«Quam opinionem late exponit ct confutat P. Oberdoerffer, *o/.,eit.* p. 44·$ 71-133.

conjunétio, quæ suo nomine *inhabitatio* dicitur, conditione tantum seu statu ab eâ discrepans quâ cælitcs Deus beando complcélitur, tametsi verissime efficitur praesenti totius Trinitatis numine : “ *ad enm veniemus ct apud eum mansionem faciemus* ”, attamen de Spiritu San&o tanquam peculiaris praedicatur” ».

Itaque eo tantum sensu inhabitatio SS. Trinitatis dici debet Spiritui Sancto *peculiaris,* quod in Ipso sit *specialis* ad eam tituius : videlicet Deus trinus unitur nobis quatenus est *amor,* idcoque quia est Spiritus Sanctus qui procedit *ut amor.* Unde unio communis est quidem tribus personis, ita tamen ut sit *virtualiter propria* Spiritui, eodem fere modo ac dicitur Christus miracula patrasse per omnipotentiam propriam Verbi, id est, *virtualiter* propriam, licet tribus personis realiter communem.

§ II. De gratia creata 3.

186. Scholastici ex hâc doôlrinâ de habitatione SS. Trinitatis in animâ nostrâ conseôtaria quædam deduxerunt quæ Patres jam obiter indicaverant. Deus, seipsum donando, sccum dona creata affert ad ornandum templum in quo inhabitat, et ad elevandam vitam nostram intellectualem. Quapropter Spiritus San&us in animam justi infundit dona supernaturalia quæ a nobis recepta non tantum eam adornant et perficiunt, sed etiam constituunt novam vitam, vitam nempe *deiformem* triplici constantem elemento : *habituali crcatâ,* quæ est habitus *entitativus* ipsam essentiam animæ perficiens; (b) *virtutibus infusis,* quæ sunt habitus *operative* seu *facultates supernaturales,* quibus potentiae naturales ita elevantur ut actus deiformes elicere valeant, adjuvante *gratiâ afluati,* de quâ jam egimus; (c) *donis Spiritus Sancti,* quæ sunt pariter habitus operativi, quibus inclinamur ac disponimur ad prompte obediendum motionibus Spiritüs Sanéli. Quapropter *tria elementa* quibus constituitur gratia creata *describemus.*

' *Eitcycl. de Sandia Spiritu,* 9 maii 1S97.

’Th. de Régnon, *Etudes sur .'a S“ Trinité,* Etude XXVI, p. 4S4-4S5; L. Labauche, *op. eit.,* p. 292-30j.

- S. Thomas, 1« 2æ, q. 110; Suarez, lib. VI; Salmantic., disp. IV; Billuart, disp. IV; Mazzclla, n. 907-1024; Terrien, *cp. rit.,* p. 75 sq.; Bc'.lcvue, *op. cit.;* Rademacher, *Tie Uebcrnaturl. Ldensordnuug ttadi der Pau'.in. undfoann. Tkiotorie,* 19o .

I. De gratia habituali.

187. Cùm existentia gratiæ habitualis jam probata fuerit (η. 138), ejus naturam expendere satis erit. Definiri potest : *qualitas supernaturalis, intrinsece et permanent» animes inheerens^per quam divina efficimurparticipes natura.*

Dicitur : (A) *qualitas,* ac proinde non substantia, see *accidens,* seu præcisius *habitus* animam perficiens immediate in ordine essendi, mediate in ordine operandi : vi enim gratiæ homo potest divine agere. Hic habitus non est proprie creatus, cùm creatio proprie di&a de solis substantiis prædicetur, sed a Deo producitur et infunditur in animam. Quod jam infertur ex eo quod, juxta *Tridentinum,* gratia sit aliquid animæ *inharens,* et explicite asseritur a *Catechismo C. Tridentini :* "Est autem gratia... divina qualitas in animâ inhærens, ac veluti splendor quidam et lux quæ animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores ac splendidiores reddit ".

(B) *supernaturalis,* seu supra vires ct exigentias cujuslibet naturæ creatæ aut creabilis, ac consequenter divinitus *per st infusa,* ut fusius infra exponemus, n. 201 seq.

(C) *inlusrens intrinsece,* non consistens in extrinsccâ imputatione sanélitatis Christi, ut contendunt Protestantes; nec tantum in obedientiâ mandatorum, ut contendebat *Bainsl,* sed in supernatural! dono animæ infuso et inhærente.

188. (D) *etpermanenter* : gratia habitualis non est transitoria, ut gratia actualis, sed in anima manet quamdiu per peccatum non expellitur. In *Scripturâ* enim dicitur gratia *semen Dei* quod in nobis *manet2,*pignus* hereditatis, *signum* quo signantur credentes 3, *regeneratio* ct *renovatio* vi cujus transformamur *in imaginem Deii;* atqui hæc omnia non conveniunt nisi qualitati ex se stabili. — Prætcreaj juxta *Trident.6,* gratia etiam parvulis infunditur, consistit

' Damnat» est enim propos. Eaii 42 : "Justitia qua justificatur per fides impius, consistit formaliter in obedientiâ mandatorum, quæ est operum justitia, non autem in gratiâ aliqui animæ infusa, quâ adoptatur homo in filium Dei d secundum interiorem hominem renovatur". Denz.-Bann., 1042 (992).

'/*Jaan.,* III, 9. — 3 *Effet.,* 1, 14. — ♦ *Til.,* III, 5. — » *Il Cor.,* III, iS. 6 Sess. VII, can. 7.

in interiori renovatione quâ homo vere justus efficitur et quæ animæ inhærcl; atqui parvuli sunt incapaces acluum; ergo gratia consistit in qualitate permanente.

189. (E) per,quam efficimur “ *consortes divina naturæ”,* testante 5. *Petro r.* Consortium hujusmodi duo simul importat : specialem *unionem* cum Deo ct Spiritu sanélo, de quâ jam altum est. et, vi ejusdem, *assimilationem* cum eo, quam accurate exponere juvat, cùm in eâ consistat essentia gratiæ creatæ.

Participatio divinæ naturæ quæ fit per gratiam multo superat eam quâ omnes creaturæ participes sunt divinæ perfectionis. Juxta communem sententiam-, gratia est participatio naturæ divinæ quâ *bitelleflualis,* in quantum nos aptos efficit ad Deum cognoscendum *eodem modo,* licet *non eodem gradu, ac* Deus seipsum cognoscit, cumque amandum amore proportionate. Ad hoc intelligendum sciendum est triplicem esse gradum participationis divinarum perfeélionum : J) per modum *vestigii,* in rebus materialibus, 2) per modum *imaginis,* in creaturis intellectualibus, 3) per modum *formalis similitudinis,* vi cujus mens creata *supernaturaliter* participat vitam *divinam,* per quam Deus seipsum et omnia alia videt *directe et immediate.* Jamvero homo per gratiam sanctificantem ita elevatur, ut *remote* saltem fiat *aptus ad videndum Deum immediate seu facie ad faciem,* ct ad cum diligendum *amore proportionate :* dicitur *remote,* quia, dum in viâ peregrinamur, Deum adhuc non videmus, sed jam apti efficimur ad cum videndum, cùm gratia sit *semen gteri<e,nc* virtualiter eam contineat sicut semen arborem jam continet. Quod quidem fieri nequit nisi dono Dei ipsius sejam infundentis in animam, eique *immediate* adhærentes, ut supra expositum est, n. 182. Et ita hæc participatio omnino transcendit naturalem Dei cognitionem quæ est *mediata* et *discursiva.*

' *II Pet.,* I, 4.

'· Rejicienda proinde videtur sententia eorum qui cum Gonet, disp. II, § io, putant gratiam cs$e participationem naturæ divinæ formalitcr ut est ens *infinitum* et *(tiius purus.* Nulla enim creatura *fornialitsr* participare potest infiniiatem Dei et proprietatem quâ adliis punis est, cùm creatura sit essentialiter finita ct uotciitinlilate mixta.

Hæc autem participatio, secundum Traditionem, est : (a) non moralis tantum, sed et *physica,* id est, non consistit tantum in imitatione quâdam divinarum perfectionum, sed in rcali etiam perfeélione quâ, quoad esse ct facultates, similes Deo reddimur. Spiritus Sanctus, juxta S. *Cyrillum Alex.*1, divinam nobis similitudinem imprimit, et "signaculi instar supramundanam pulchritudinem inserit"3. Revera gratia describitur ut nova *generatio,* nova *nativitas, semen* Dei : quæ omnia exprimunt non tantum moralem similitudinem per viam imitationis, sed *realem* perfectionem nos physice efficientem participes vitæ divinæ.

(b) *Formalis,* et non virtualis tantum. Formalis siquidem ea est quâ res participata invenitur in participante *eodem modo* ac in exemplari, licet diverso gradu; virtualis autem ea dicitur quâ res participata invenitur *diverso modo* ac in participante. Jamvero gratiâ homo radicaliter habilis fit ad cognoscendum Dcuin immediate et intuitive *sicut* Deus scipsum cognoscit, licet non eodem gradu. Hæc participatio differt proinde a participatione *virtuali,* qualis est humana ratio quæ naturaliter non cognoscit Deum sicut seipsum videt, sed tantum per *speculum* et *in amigmate* seu mediate.

(c) *Accidentalis tamen;* id est, divina natura non communicatur nobis *substantialiter* sicut communicatur Verbo, nec *personaliter,* ut in Incarnatione, sed *accidentaliter* 3, eo sensu quod qualitas in animâ nostrâ imprimitur, quâ ejus substantia non fit quidem Deus substantialiter, sed similis Deo, deiformis, deifica; sicut ferrum in fornacem projeétum non fit quidem ignis, sed simile igni, igneum, igniforme. —

' *DeSS. Trinit. Dial.* VII, Λ *G.,* LXXV, roSS.

* Insufficient est igitur explicatio Ripaldæ (disp. CXXXII, setfi. 9, n. toj], secundum quem consortium naturæ divinæ ultimatum reponendum est in Àwr»· *fate morali habituali* ct universali naturæ propriâ, cui debita est virtus ad orno» ct solas operationes moraliter bonas. Hæc enim moralis bonitas est quidem unus ex gratiæ effedibus, $ed supponit naturam jam elevatam quæ sit radicxle principium hujus bonitatis moralis; hoc autem radicale principium est gratia habitualis qualem explicavimus.

' Ad rem S. Thomas (la 2®, q. 110, a. 2. ad 2) : " Et quia gratia est supra naturam humanam, non potest esse quod sit substantia aut forma substantialis; sed est forma accidentalis ipsius animæ. Id enim quod substantialiter est in Deo, accidentaliter fit in animâ participante divinam bonitatem, ut dc sdtttM patet".

Unde etiam hæc participatio potest dici *analoga,* co sensu quod infinite distat ab eo cujus est participatio, ut ita vitetur pantheisinus; ct simul *formalis,* quatenus per gratiam anima apta fit ad videndum Deum sicut seipsum videt, modo tamen finito.

190. *Scholion. Comparationes quibus natura gratia habitualis elucidatur.*

Scriptura et Patres, ad illustrandam gratiæ notionem quæ intellectu difficilis est, variis utuntur comparationibus.

A In Scriptura, gratia exhibetur ut *adoptio divina,* quâ filii Dei nominamur et sumus (supra, n. 153) ideoque ut *semen divinum* ‡ quo divina vita nobis transmittitur, ut *succus vitalis divinus* qui animas nostras pervadit sicut succus arboris pervadit palmites', ex quo fit *ul imagines Christi* simus ', qui est Filius Dei primogenitus; *signaculum Spiritus Sanfli* qui hanc imaginem in cordibus nostris pingit, *unfiio spiritualis* 5 quâ divinitatis unguento delibamur; ideoqucgiatia efficimur *templum Spiritus Sanfli et totius Trinitatis*6,* qui inhabitat in nobis ad præfatos efleélus producendos.

19X. (B) Quas comparationes Patres fusius declarant aliasque exponunt, (a) Ita 5. *Cyrillus Hieros.* utitur comparatione *ferri igniti:* " Si ignis, ferri densitatem intus penetrans, illud totum facit ignem, et frigidum evadit calidum, et nigrum evadit splendidum, si ignis, qui est corpus, in ferri corpus intrans tanquam sine obstaculo agit, quid miraris quod Spiritus Sandtus in intima animæ ingreditur (b) 6'. *Basilius* comparat animam justi *corpori illuminato solis radio*9 (supra, n. 146). (c) Exinde *S. Ambrosius* infert *quanlâ pulchritudine* fulgeat anima quæ divinum splendorem in se recipit ; "Piétus es ergo, o homo, et pidtus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem atque pidorem. Noli bonam delere piéturam, non fuco sed veritate fulgentem, non cerâ expressam, sed gratiâ"'. (d) 51 *Bernardus* unionem Spiritûs et animæ *connubio spirituali* similem esse asserit : " Vere spiritualis sandlique connubii est con-

' *IJoan.,* Ill, 9. — *'Joan.,* XV, 1-6. — » *Rom.,* VIII, 29.

4 *Ephes.,* I, 18; IV, 30; *// Cor.,* I, 22. — » *IJoan.,* II, 20; V, 27.

4 */Cor.,* Ill, 16-17; VI, 19; *// Cor.,* VI, 16.

' *Catech.,* XVII, 14, *P. G.,* XXXIII, 9S5.

' Quam comparationem evolvit S. Bonaventura, *In lib. II Sent.,* dist. 26, -- I, q. 2 : "Sicut ab islo sole materiali influitur lumen corporale in acre per quod aer formalilcr illuminatur, sic a sole spirituali, qui Deus est, influitur lumen spirituale in animam, a quo anima formaliter illuminatur, et reformatur, et gratificatur, ct vivificatur ".

'*In Hexaem,* l. VI, c. 8, n. 47, *P. L.,* XIV, 260. Reapse, ut ait Jungmann, *De gratid,* n. 258 : " Quemadmodum purissimi *iryslalti globus* lucet atque resplendet veluti sol, dum solis radii atque lux in eo colliguntur, ita et anitua ornata gratiâ divino fulgore resplendet ct deificatur

traéius iste. Parum dixi contraétus, complexus est. Complexis plane, ubi idem velle et nolle idem unum facit spiritum de duobus"[1].

II. Dc virtutibus infusis[2]

192. Naturales hominis potentiæ jam perficiuntur et ad ailum juvantur *virtutibus acquisitis,* de quibus agimus in *Synopsi Theologice moralis.* In ordine autem supernaturaliJ ad opera plene *salutaria* agenda, homo indiget non tantum influxu transeunte gratiæ aAualis, sed etiam virtutibus quibus facultates nostræ, forsan cum habitibus suis acquisitis, primum *eleventur* ad operandum supernaturaliter, posteaque in ipso a<Stu *adjuventur.* De quibus pauca dicenda sunt.

193- (A) Simul cum gratiâ habituali *infunduntur in animam justi virtutes qua ordinant et inclinant ad Deum ipsum utfinem supernaturalem* amplectendum, ct magis ac magis prosequendum : naturales enim facultates, nempe intellcélus ct voluntas quæ, absque habitu superinduéto, sufficienter ordinant ad Deum ut finem naturæ proportionatum, impares sunt Deo ut fini supernatural! attingendo.

Unde cum gratiâ habituali habentur : (a) virtutes *theologica,* nempe *fides, spes* ct *caritas,* quibus Deum ut beatitudinis fontem cognoscimus, inquirimus, diligimus. Quod *certum* est ex *Tridentino :* "In ipsâ justificatione... hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem et caritatem "[3]. Quod etiam merito infertur ex his *S. Pauli* verbis: " Caritas Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum Sanétum qui datus est nobis "[4]; ibi enim res asseritur pro caritate; porro eadem est ratio quoad fidem ct spem, (b) Virtutes *morales,* ut fert *communis* et *vera* sententia; nam, secundum *Catcch. Cone. Tridentiui,* gratiæ "additur nobilissimus omnium virtutum comitatus "[5], quibus actus *prudentia, justitia, fortitudinis, temperantia* eliciamus mode gratiæ habituali et virtutibus theologicis consentaneo. Ilis

[1] *Sesmo in Canite.,* 83.

[2] S.Thomas, 1» 2*, q. 49-70; Suarez, *de. Passionibus et habitibus:* MazzeM *De virtutibus infusis;* Card. Billot, *Dc virtutibus infusis,* 1901; Pesch, *fro lectiones,* t. VIII, De virtutibus; Vau der Mecrsch, n. 22S-24S.

[3] *Sc&s.* VI, cap. 7.

[4] *À'om.,* V, 5. — [5] *CateeA. Nom.,* pars II, dc Baptismo, n. 42.

autem virtutes, sicut virtutes theologicæ, nuncupantur *infusa,* quia Deus solus potest eas, ut supernaturales, nobis infundere, cum sint supra vires ct exigentias nostras.

Virtutes infusæ sunt igitur */labitus supernaturales a Deo inditi, quibus anima facultates disponuntur ad eliciendos anus supernaturales.* Quibus verbis duo indicantur : tum *nibjeftum* illarum virtutum, videlicet, non essentia animæ, sed ejus facultates; tum *natura* earumdem, quæ consistit in eo quod conferunt *potentiam* aftus supernaturales efficiendi. Ita virtus infusa distinguitur ab *habitibus acquisitis* qui non solum potentiam, sed facilitatem agendi plus minusve conferunt. Attamen *repetitis aclibus* generatur habitus quo facilitas exercitii acquiritur tum removendo impedimenta tum conferendo ct augendo inclinationem positivam ad agendum x.

194. (B) Itaque, quot sunt virtutes, cardinales et annexæ, ad facilius sequendum duéùim rationis in ordine ad finem nobis proportionate! m, tot sunt virtutes supernaturales et infusæ ad agendum modo gratiæ, fidei ct caritati conformi; nam ordo supernaturalis, nedum ordinem naturalem destruat, eum perficit.

Dupliciter igitur homo perficitur a Deo : primo quidem naturali perfectione, secundum scilicet lumen naturale rationis et virtutes naturales acquisitas, alio autem modo» supernaturali perfectione per virtutes theologicas, et ceteras virtutes infusas.

195· (C) *Dc discrimine inter gratiam ct virtutes, prasertim caritatem.* Gratia justificans *realiter* distinguitur a *fide* et *spe,* saltem quando sunt *informes,* idest, quando sunt in anima sine gratiâ habituali et caritate. Sed *controvertitur* num gratia *realiter* distinguatur a virtute caritatis ct ceteris virtutibus quando sunt *caritate informatae.*

Juxta *Scotistas",* non datur distinôiio realis inter utramque, quia Scriptura sacra eosdem effectus assignat gratiæ et caritati, præscrlim vero justificationem : "Qui diligit me, diligetur a Patre meo"...

Card. Billot, *op. ci!.,* Prolegomenon, § 3, p. 50.
'Cfr. Scotus, *// Seul.,* dist. 26, <j. unica; Bellarminus, *ae Gratiâ,*

Atqui habitus producentes eosdem effedus non distinguuntur realitcr ab invicem. — Aliunde gratia ct caritas sunt insepanbiles, et gratia habitualis est habitus non tantum entitativus sed et operativus; ergo sunt quid unum et idem. Quæ opinio respondet sententiæ quam propugnant in ordine naturali dc distinctione *viriuali* quidem, sed *non reali,* inter essentiam anirnæ ejus·que facultates.

Juxta *Tkomistas',* multosque alios theologos omnium scholarum, gratia realiter differt a caritate, quia gratia est habitus *entitativus,* perficiens ipsam essentiam anirnæ, dum caritas est habitus *operativus,* perficiens unam ex facultatibus anirnæ, scilicet voluntatem. (a) *Scriptura* enim sedulo distinguit gratiam a caritate; et de illis loquitur tanquam si distindæ essent, v. g. " Gratia Domini nostri J. Christi, et caritas Dei, et communicatio S. Spiritûs sit cum omnibus vobis"*. Item : "Caritas diffusa est in cordibus vestris per *Spiritum S.,* qui datus est vobis"3. Jamveroin illis textibus distingui videtur caritas tum a gratià, tum a Spiritu S. inhabitante in nobis per gratiam; ergo caritas et gratia realiter distinguuntur.

(b) *Tridentinum* pariter distinguit gratiam a caritate ct verba adhibet, quæ Thomistarum sententiæ magis favent : " exclusâ *gratià* et *caritate,* quæ in cordibus eorum per Spiritum Sandum diffundatur, atque illis inhaereat ".

(c) *Ratione theol.* Caritas est habitus *immediate operativus* seu inclinans ad adus supernaturales amoris. Atqui omnis virtus supponit aliquam *naturam sibi connaturalem* cui inhaereat. Ergo caritas, utpote virtus supernaturalis, supponit aliquod *esse supernatural/* quod se habeat per modum *natura,* et cui inhærere possit Hoc autem non est nisi gratia habitualis, quæ, utpote essentiam anirnæ perficiens, vices agit *natura* quoad adus supernaturales, quatenus est principium *remotum* supernaturaliter agendi, cui inhærent virtutes quæ sunt *immediata* operandi principia. — Quæ theoria omnino consonat cum eorum philosophicâ opinione de *reali* discrimine inter essentiam et facultates.

Nec valet ratio a Scotistis allata. Fatemur equidem gratiam d caritatem inseparabiliter conjungi ; sed ex hoc non sequitur easdem non realiter distingui, sicut realiter distinguuntur in anima humani essentia et facultates, quamvis ambo indivulse uniantur. Cùm autem gratia sit principium remotum, caritas autem principium proximum adüum vitae spiritualis, mirum non est eosdem efledtus utrique tribui.

Probabilior itaque nobis videtur Thomistarum sententia.

• Cfr.S. Thomas, i. 2., q. 110, a. 3-4; Suarez. l. VI, c. 12; Satinant, disp. IV, n. 177 sq.; Billuart, diss. IV, a. 4; Terrien, *cp. ei/., 171* sq.
* *II Cor.,* XIII, 13. — 3 *Rom.,* V, 5. — « Scss. VI, cau. It.

III. De donis Spiritûs Sancti[1].

196. (A) Hæc dona sunt *habitus supernaturales quibus trimafacultates disponuntur ad prompte obediendum motionibus Spiritûs Samii.* Distinguuntur a virtutibus *diverso agendi modo :* opera virtutum fiunt, secundum *ordinarias supernaturalis prudentia* regulas; opera donorum fiunt ex *speciali divino instinPlu* [2].

(B) *Necessitatem* donorum quæ nos disponunt ad recipiendam motionem Spiritûs Sancti ita declarat S. *Thomas* [3] : " Sic igitur quantum ad ea quæ subsunt humanæ rationi, in ordine scilicet ad finem connaturalem homini, homo potest operari per judicium rationis... Sed in ordine ad finem ultimum supernaturalem, ad quem ratio movet, secundum quod est aliqualiter et imperfeéle informata per virtutes theologicas, non sufficit ipsa motio rationis, nisi desuper adsit *instinfius* et *motio Spiritûs SanPti,* secundum illud : *Qui Spiritu Dei aguntur, hifilii Dei sunt "* [4].

Sed omne quod movetur, debet esse proportionatum motori, et quanto movens est altior, tanto necesse est ut mobile perfectiori dispositione ei proportionetur. Ergo convenienter infunduntur dona Spiritûs SanCti, quibus anima facultates disponuntur ad prompte obediendum his motionibus.

(C) Horum *existentiam* Patres inferunt ex verbis quibus *IsaiasS* annuntiat septem dona Christo conferenda esse : cùtn enim Christus sit caput nostrum, de plenitudine ejus eadem dona accipimus. Ita, v. g., S. *Irenaus :* " Spiritus Dei qui descendit in Dominum, *spiritus sapientia* et *intelleclûs,* spiritus *consilii* et *fortitudinis,* spiritus *scientia* et

[1] *Sum. theol.,* i» 2», q. 6S ; Joannes a S. Thoma, *Cursus theologicus,* in jam 2=, q. 68, disp. j8, a. 3-6; Card. Billot, *Dt virtutibus,* th. 7-S; Card. Manning;, *Internal mission of the Holy Ghost;* A. Gardeil, *Dons du S? Esfrit,* in *Diet, de Thiol. (Alangcnot),* IV, 1727-1781.

[2] E.ddona non proprie differunt a virtutibus in eo quod priora dantur ad a/.js *heroicos,* virtutes autem ad adtus *ordinarios,* plerumque tamen sublimiores a:tus sub influxu donorum perficiuntur : nisi enim virtutes speciali instinctu Spiritu* -Sanciti excitarentur, tantam perfeftionem non attingerent, propter tot ct tanta obstacula quæ earum exercitio obstant. Cfr. Card. Billot, *De virtuttbus,* p. 1S1.

[3] I· 2«, q. 68, a. 2. — [4] *Rom.,* VIII, 14. — [5] *Isa.,* XI. i-j.

pietatis, spiritus *timoris Dei,* quem ipsum iterum dedi.' Ecclcsiæ, in omnem terram mittens de cælis Paracletum,,, ut per Spiritum imaginem ct inscriptionem Patris ct Fili accipientes, fructificemus creditum nobis denarium..,''[1]

Unde virtutes morales infusæ quæ hominem disponunt ad recipiendam motionem a ratione per virtutes theologicas elevata, perfectiores sunt virtutibus moralibus acquisitis quæ disponunt ad motionem rationis naturalis sequendam ; virtutibus autem moralibus infusis perfectiora sunt *dona* quæ disponunt ad recipiendam motionem ipsius Spiritûs Sanâi

197.(D) Hi habitus, quibus homo justificatus aptus efficitur ad accipiendam ct sequendam motionem Spiritûs Sanéti, respiciunt tum vim cognoscitivam, tum vim appetitivam. (a) Ad vim *cognoscitivam* referuntur : 1) *donum intelleclûs* quo penetrantur et veluti intus leguntur credenda; 2) *donum sapientia,* 3) *donum scientia,* 4) et *donum consilii,* quibus de credendis habeatur judicium reéhim, aestimando his esse inhærendum et ab eorum oppositis recedendum : quod judicium elicitur per *sapientiam* quoad res divinas, per *scientiam* quoad res creatas, per *consilium* quantum ad applicationem ad singularia opera [3]. (b) Ad vim *appetitivam* spe&ant : 1) *donum pietatis,* quo perficitur in his quæ sunt ad alterum, præsertim vero ad colendum Deum ut Patrem, et homines ut ejus imaginem in sc gerentes; 2) *donumfortitudinis,* quo perficitur contra timorem periculorum; 3) *donum timoris* quo perficitur contra concupiscentiam inordinatam delegationum [4].

198. (E) Si autem comparantur dona cum virtutibus, *intellectus* et *scientia* connexionem habent cum *fide,* quatenus *intellectu* veritates fidei intimius cognoscimus, et *scientià* reéle judicamus de rebus creatis ac spcciatim de aélu fidei eliciendo ; *timor* cum *spe,* in quantum *dono timoris filialis* inclinamur ad Deum reverendum vitandaque omnia quæ ei displicent; *consilium* cum *prudentid,* quia promptiores eo reddimur ad recte judicandum in rebus difficilioribus, præ-

1 Alia testimonia refert J.Touzard, *Isaïe ei les se/tJws itu St Esrrit,* in Â'rtV *biblique,* Vili, 1899, p. 249-266; pitccipue autem À. Garde:!, l. c., 1754 sq·
* i» 2», q. 68, a. I. — '2-· 2®, q. S, a. 6. — 4 i» 2«, q. 68. a. 4.

sertim repentinis, ad salutem pertinentibus; *pietas* cum *justitia,* quatenus hoc dono disponimur ad Deum tanquam Patrem debite colendum aliasque creaturas reverendas propter Deum ; *donum fortitudinis* cum *virtute* fortitudinis, in quantum nos movet ad alacriter, strenue et perseveranter tentationes aliaque pericula vincenda, imprimis mortis.

Λτ. *B.* Cùm dona sint virtutibus moralibus perfectiora, horum habituale exercitium speciatim competit iis qui ad altiorem perfedtonis gradum, præcipue ad *contemplationem* evehuntur, vel humilibus quorum imperfeCtam rationem supplet Spiritus SanCtus.

Controvertitur autem utrum dona *realiter* a virtutibus differant an *virtualiier* tantum. *Pesch,* n. 114, putat distinctionem esse *virtualcm tantum,* videlicet : " idem habitus infusus dicitur virtus rvspeâu rationis humanae, et donum respedu altioris motionis Spiritûs Sanfti, quæ superat rationem humanam. " Sed *Card. Billot'* et *A. Gardât'* censent hanc distindionem esse *realem,* et ex eo oriri quod *modus operandi* est omnino *diversus :* virtutes enim operantur humano modo secundum rationem fide adjutam, et dona modo divino, secundum motionem Spiritûs sandi.

199. Corollarium. Ex didis' satis apparet in quonam consistat *vita supernaturalis* seu *Christiana.*

[Pd) Substratum vitæ supernaturalis est *natura humana* in se considerata et in suis facultatibus moralibus : ratione scilicet, voluntate, appetitu concupiscibili et irascibili. Naturam autem humanam et ejus facultates perficiunt et ad supernaturalem vitam præparant virtutes naturales et acquisitæ prudentiæ, justitiæ, fortitudinis et temperantiæ.

B) Huic organismo morali naturali coaptatur, uti accidentalis sed transcendens elevatio ejusdem, organismus moralis *supernaturalis* consistens : (a) in *gratiâ habituali* quâ deificatur essentia seu substantia hominis; (b) in *virtutibus infusis theologicis* fidei, spei et caritatis quæ nos immediate ac supernaturaliter Deo ipsi conjungunt, Ei coaptant, ad Eum ordinant; (c) in *virtutibus infusis moralibus* prudentia·, justitiæ, fortitudinis et temperantiæ, quibus supernatu-

Dt virtutibus, p. i68. — ' *Diet, de Thiol.,* IV, 1738.

ralitcr inclinamur ad agendum in totâ morali vitâ mode consentaneo tùm virtutibus theologicis tùm gratiæ habituali; (d) in *donis Spiritiis Sanfii,* quibus præparamur et prompti reddimur ad motionem Spiritûs sancti suscipiendam et sequendam.

Ita quasi duplici organismo, harmonice tamen composito in perfeélam unius ejusdemque viventis unitatem, agimus et vivimus perfefte et virtuose tum in ordine naturali, tum in ordine supernatural!, seu vivimus vitâ ipsius Christi, cujus sumus membra, Spiritu Sanélo nos movente sicut movebat Christum.

200. Scholion. De gratiis gratis datis. In ordine ad gratiam habitualem et ejus exercitium per vitam Christianam, Deus quibusdam concedit gratias gratis datasl, ut hi in aliorum salutem cooperentur, exterius docendo et persuadendo. Atqui tria ad hoc requiruntur : *plenitudo cognitionis* divinorum, *potestas miraculis confirmandi* ea quæ docentur, *modus res exponendi* auditoribus conveniens : —

(A) *Plenitudo cognitionis* divinorum, ad quam pariter tria desiderantur : (a)*fides,* seu certitudo mentem prædicatoris interius firmans circa fidei principia, et exterius se manifestans ut ipsi auéioritatem conciliet; (b) sermo *sapientia,* i.c., cognitio conclusionum ex principiis fidei deduétarum; (c)sermo *scientia,* rerum humanarum cognitio ad explicandam sacram doétrinam.

(B) *Potestas* miraculis confirmandi ea quæ docentur; ad quod quatuor spectant : (a) *gratia sanitatum,* i. e., virtus sanandi corpora; (b) *operatio virtutum,* i. e, potestas mira patrandi ; (c) *prophetia,* seu virtus futura contingentia cognoscendi et manifestandi; (d) *discretio* spirituum, seu virtus occulta cordium cognoscendi.

(C) *Modus res exponendi* auditoribus conveniens, qui duo involvit : *(a) gratiam linguarum,* seu facultatem variis linguis loquendi, et (b) *interpretationem* sermonum ad recte explicandum sensum eorum quæ dicuntur.

Z *Cor.,* XII, 8-10; S. Thom., Iª 2», q. III, a. 4.

Conclusio hujus articuli : Do supernaturalitate gratiæ '.

Duo exponemus : i° ordinem gratiæ quem descripsimus (gratiam, increatam ct creatam) esse omnino et *absolute superttaluralem ;* 2° esse tamen in anima quamdam *aptitu-.iinem* ad gratiam recipiendam.

201. 1° *Ordo gratiæ est omnino et absolute supernata-ralis. De fide* est, contra Pelagianos, præsentem ordinem gratiæ esse supra exigentias *naturas lapsæ-; certum est,* contra *Jansenistas* et *Baianos,* eumdem esse etiam supra exigentias *prima conditionis* hurnanæ, ut constat ex damnatione hujus propositionis Baii (21) : ‘‘Hurnanæ naturæ siiblimatio ct exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis et proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis ” 3; *communiter* admittitur, contra *Ripalda,* hunc esse insuper supra exigentias et vires *cujuslibet creatura etiam possibilis.*

(A) Quod sane infertur ex iis omnibus quæ de naturâ gratiæ hucusque probavimus. Gratiâ enim efficimur *filii Dei adoptivi, consortes divina natura, templum Spiritus Sanfii,* ita ut tres divinæ personæ habitent in nobis modo omnino familiari, simulque reddimur *apti ad videndum* ct *diligendum Deum* unum et trinum *sicut Ipse seipsum videt et amat.* Atqui nulli creaturæ, quantumvis perfectæ, debetur adoptio divina, consortium divinæ naturæ, familiaris inhabitatio Spiritûs, præsertimque aptitudo ad videndum Deum sicut seipsum videt.

(B) Confirmatur Patrum et Theologorum auéloritate. a: *Patres* enim Spiritus Sanéli divinitatem ex eo probant quod *sua naturâ* sanétus est, ct ita differt ab angelis, qui, si suâ naturâ sancti essent, non distinguerentur a Spiritu ; ita præsertim S. *Basilius :* “ Neque enim virtutes cælorum *sudpte*

' Pleriquc theologi hâc ile re disputant ubi de visione Dei beatifica. Cfr. S. Thom., i, q. 12, a. 4; *C. Genl.,* l. III, c. 52; Suarez, *De DivinA suistantid,* I. II, c. 9; Salmant, *de Vtsiane Dei,* disp. Ill; Palmieri, *De Dee Creante,* th. 37-39·

' *Cone. Carthag.,* can. 5, Deuz. Bann., 105 (69).

› Denz.Bann., 1021 (901'

naturâ Sanfia sunt; alioquin *nullA ratione differrent a Spiritu Sancio...* Sanôlificatio quæ est *extra substantiam illorum.* perfeélionem illis affert per *communicationem Spiritûs"*1.

(b) Quoad *Theologos,* Ripalda ipse fatetur plerosque sibi adversari : " Magna sunt testimonia quæ favent sententia neganti (aliquam creaturam possibilem esse cui gratia debe-retur), ideoque merito stando auctoritati affirmans senten-tia absolute posthabenda"2. Cui addi potest, a tempore Ripaldæ, nullum fere theologum alicujus nominis ejus opi-nioncin amplexum fuisse; unde sententia nostra vere com-munis evasit.

202. *Corollarium.* Dici igitur nequit supernatural pro-prie dictum seu gratiam *postulari* aut *exigi* a naturâ etiam rite excultâ aut ab explicatione vitæ perfeôtâ : nemo enim exigere potest quod est sibi indebitum. Merito itaque Pius X eos damnavit qui, "quamvis immanentiæ doâri-nam ut doctrinam rejiciunt, eâ tamen pro apologesi utun-tur : idque adeo incauti faciunt, ut in naturâ humanâ non capacitatem solum et convenientiam videantur admittere ad ordinem supernaturalem, quod quidam apologetæ catholici opportunis adhibitis temperationibus demonstrârunt sem-per, sed germanam verique nominis exigentiam " 3.

Sane, quando ad statum gratiæ eveéti opera meritoria elicimus, datur in nobis exigentia quasdam supcrnaturalis ad præmium supcrnaturale, nempe gratiam et gloriam, ut mox declarabimus ; sed ipsum hoc meritum oritur non cx naturâ seorsitn sumpta, sed ex naturâ per *gratidm* elevati et adjutâ. Pariter, ubi Concilia loquuntur de *impetratiem* quâ obtinetur gratia, aut dc hominibus *desiderantibus* et *petentibus uti oportet,* ut misericordia eis conferatur, ibi expresse docent vel impetrationem vel aspirationes *ex ipsi gratia* jam procedere4. Quæ impetrationes, si in ipsis pec-

1 *De Spirit. S.,* c. 16, *P. G.,* XXXII, 136; Jouruel, 950.

2 *De enlc supernaturali,* disp. XXIII; n. 58. — Recenter tamen 1..\c opini» propugnata est a M. Morlais, *Le surnaturel absolu,* in *Rev. du d.fr.,* XXXII. 1902, p. 464-495 ; impugnata autem a S. Harcnt, *Etudes,* 20 ocl. 1902, p. »59· 161, necnon a G. Bellamy, *Rev. du cl.Jr.,* XXXV, 1903, p. 419-4301

3 Denz. Bann., 2103.

4 *Arausieanum It,* can. 3, 6, Denz. Bann., 176, 179 (146-149).

caloribus ct infidelibus incipi aliquatenus possunt, id pariter tribuitur gratiis aétualibus, prævcnicntibus et juvantibus ». Ex his omnibus confirmatur totalis impotentia *natura* ad exigendum vel postulandum supcrnaturalc.

203. 2° *In humana natura invenitur quadam capacitas seu potentia obedicntialis ad ordinem supernaturalem, immo et quadam convenientia.*

A Invenitur *potentia obedicntialis,* id est. *capacitas recipiendi a Deo, et quidem ab Eo solo, virtutes ct operationes superantes vires omnis natura creata et creabilis.*

(a) Hujus potentiæ *existentia* cx supremo Dei dominio fluit. Deus enim, creator ct supremus omnium dominus, in creaturis aliquid agere potest ct quidem multo efficacius quam quælibet res creata; atqui id efficere nequit nisi creaturis insit quardam aptitudo seu potentia passiva vi cujus virtutem divinitus infusam accipere valeant, ct, mediante hac virtute, operationes perficere supra vires naturæ.

(b) Quæ obedicntialis potentia in pluribus *a potentia naturali differt :* 1) ratione *natura,* .nam potentia naturalis per scipsam, cum ordinario Dei concursu, aétus connaturales exercere potest, dum potentia obedicntialis est primario et per se *mera capacitas* aliquid accipiendi ; 2) ratione *exercitii,* prior per agentia naturalia reducitur in aétum, posterior *soli Deo obedit,* et ab ipso solo potest in actum reduci; 3) ratione */inis,* prior ad actus connaturales ordinatur, dum posterior ad aétus qui suam nativam virtutem superant. Quare potentia obedicntialis est *entitative* naturalis ct *terminative* supcrnaturalis.

204. (C) Omnes quidem concedunt hanc potentiam *passive* se habere in recipiendo supernatural! influxu; sed *centrovertitur* utrum gratia aliaque dona supernaturalia sint tantum aliquid anima: nostræ *superadditum ab extrinscco* an *transformatio intrinseca* virium nostrarum divinitus producta.

i; *Scotiste* et quidam veteres Thomistæ putârunt, ;>ost *Alex. Halemem,* justificationem fieri per *donum superadditum aninur. ab*

5 *Ibid.,* can. 14, iS, 25, Denz.-Bana., 187, 191, 200 (157, 161, 169).

extrinseco quo consecratur anima ut sit templum Dei ; quare dicebant gratiam *creari* seu ex nihilo produci'.

2) *Thomista* autem plerique, a tempore Suarezii, multique alii theologi, docent gratiam produci per *transformationem* hominis, ideoque *educi de potentiâ dbedientiali anima,* non autem proprie creari Quæ sententia probabilior nobis videtur, utpote magis consentanea doélrinæ Patrum qui animam justi comparant *ferré ignito* quod ita intus pervaditur ab igne ut fiat non quidem ignis, sed igniforme, et insuper asserunt animam *transformari* et divinae consortem fieri naturæ.

205.(B) *Positâ elevatione hominis ad statum supernateralem, ordo gratiæ apparet non tantum possibilis, sed etiam conveniens.*

(a) *Possibilis.* Etenim hic ordo duo importat, *gratiam* et *gloriam* scu *visionem beatificam.* Atqui neutrum impossibile esse demonstratur. 1) Non prius. Gratia siquidem, ut diximus ubi de ejus essentiâ, est *donum Dei ipsius* quo intime animæ nostræ adhæret, simulque *deiformis,* licet *accidentalis, transformatio* mentis nostræ ex illâ unione orta, cum relationibus amicitiæ et filiationis adoptivæ. Atqui hæc duo certo naturalia nostra desideria superant, sed impossibilia nullatenus ostendi possunt, cùm nullam contradictionem involvant; immo finem nobis pro ponuntomnino sublimem. 2) Non posterius, ut melius exponetur ubi de visione bcatificâ, in *Tr. de Deo consummatore.*

206. (b) *Conveniens.* Homo naturaliter suam beatitudinem appetit, ideoque Dei cognitionem et amorem in quibus beatitudo consistit, immo et modum cognoscendi ct possidendi Deum tam perfe&um quam sibi possibile est Quamdiu nil novit de visione Dei immediatâ, eam quidem appetere non potest (nisi forsan *implicite,* quatenus, viso effeétu, causam videre cupit) 3; sed statim ac ci revelatur hominis ordinatio ad visionem beatificam, ejus convenient

1 *Summa,* pars 11«, q. XCI, a. 3, § 1; cfr. S. Bonavent., *In lit. Il·'Sen!.,* dist. XXVI, a. 1, q. 6.

* Suarez, *De gratiâ,* lib. VIII, cap. *2,* η. 9; Ripalda, *op. cil.,* 1. I, disp. VIII, η. 6; Sylvius, *Comment. in Summam,* I, q. 45, a.4, conci. I, 2, 3; Billuart, *De gratiâ,* diss. VI, art. 2. — Cfr. H. Ligcard, Λα *Thiologic s. o-ss· tique et la transcendance du surnaturel,* Paris, 190S.

3 S. Thomas, 1« 2·, q. 3, a. S. Cfr. A. Gardcil, *Appttit,* in *Diet à Thiol. (Vacant),* t. I, 16oS.

tiam facile intelligit : ita enim impletur, et quidem supra modum et supra omne debitum, desiderium sibi inditum cognoscendi Deum modo perfe&issimo; ita etiam intelligit quomodo satietur appetitus intimam unionem cum Deo consequendi et bonum universale possidendi. Quapropter gratias agit Ei qui " maxima ct pretiosa promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ " 1

Corollaria practica.

Ex di&is de naturâ et effeCtibus gratiæ habitualis sponte fluunt practica conseClaria.

207. i°Cùm Deus unus et trinus *habitare* dignetur in anima nostrâ tanquam *in templo,* eum indesinenter glorificare debemus : •'Glorificate et portate Deum in corpore vestro"2; quod præstamus non solum *orationibus* sed etiam *operibus bonis* pro Deo faélis. — Quia vero in nobis habitat etiam ut *protefior specialis, fiducialiter* in Eo quiescere possumus : " Jadta super Dominum curam tuam, ipse te enutriet " " Cùm nobiscum maneat ut *amicus amore flagrans.* Eum ex toto corde diligere et cum Eo familiariter conversari debemus : "Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convi&us illius, sed et lætitiam et gaudium "4.

208. 2° Cùm per gratiam *divina* simus *consortes natura, filii Da adoptivi* et *fratres Christi,* necesse est ut, veterem hominem exuentes, novum hominem induamus, qui creatus est in justitia ct in sanctitate veritatis; ideoque *vitam ducamus* veluti *divinam,* perfeôlionem Patris nostri caelestis pro posse nostro imitantes, duce Christo, cujus virtutes præ oculis habere et in aéiibus nostris exprimere oportet : " Estote ergo vos pcrfeéli sicut et Pater vester cælcstis perfcéhis est5... Exemplum enim dedi vobis ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis "6. — Quod sic urget S. *Leo :* " Agnosce, O Christiane, dignitatem tuam, et divinæ consors fadtus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento cujus capitis et cujus corporis sis membrum. Reminiscere quia erutus de potestate tenebrarum translatus es in Dei lumen et regnum "7. Quapropter cum pio theologo addamus : "Cum ergo te caro sollicitat, cum te mundus pertentat, cum te dæmon invadit, responde : Filius Dei sum.æterno regno natus, paradisi candidatus, et a præcelsis filiorum Dei cogitationibus, sandloque ambitu noli degenerare. Justificatus acceptam gratiam serva, peccator ad illam totis viribus enitere, lacrymis suspira, precibus contende"4.

1 *II Petr.,* I, 4. — 2 *I Cor.,* VI, 20. — 3 *Ps.* LIV, 23. — 4 *Sap.,* VIII, 16.
5 *Matth.,* V, 48. — 6 *Joan.,* XIII, 15.
7 *Sermo XXI, P. L.* LIV, 192. — 8 Contenson, *Theol. mentis et cordis,* De Deo primo motore, diss. IV, c. I, spec. 3, reflex.

209. 3° Quia vero ad Christianam perfe&ionem attingendam grandis restat via, quotidie in operibus bonis *proficiendum esi* assiduo virtutum ct donorum Spiritûs sanéti exercitio : “ Qui justus est, justificetur adhuc; et sandus, sanctificetur adhuc”.[*] Quod prostabimus præcipue aétus meritorios eliciendo.

Caput *ttj.*

DE MERITO.

210. Gratia *habitualis,* virtutes infusae, dona Spiritûs sanéti necnon gratiæ *afluales* nobis conferuntur non tantum ut ad altiorem statum evehamur, sed etiam ut, his auxiliis supernaturalibus adjuti, aélus vere supernaturales agamus, et ita vitam aeternam *mereamur* mediaque ad eam conducentia. Primæ siquidem gratiæ sunt omnino et absolute gratuitæ, ut supra ostendimus ; sed his cooperando, novas gratias et æternam beatitudinem meremur. Dicendum igitur superest de *merito,* quod est veluti fructus ab utrâque gratiâ, habituali scilicet ct actuali, produôlus : i° de ejus *naturA* et *conditionibus ; 2° existentiA ;* 30 *objefto.*

Art. I. De natura et conditionibus meriti3.

I. De natura meriti.

211. r° Notio. Meritum in genere est *jus* ad aliquod præmium, oriens ex opere bono libere faéto in obsequium alterius. Sæpe autem nomine meriti designatur ipsum *opus meritorium* cx quo oritur jus ad mcrcedem.

Hic agitur de merito *coram Deo,* et quidem in ordine *supernaturali*3. Jamvero opus meritorium supernaturale est

[*] *dpce.,* XXII, rr.

4 S. Thomas, 1· 2», q. 114; Suarez, 1. XII, c. 2 sq.; Salmant,disp. I-П; Ripalda, *de Ente Supernaturali, tisp.* 71 sq. ; Bellarminus, *deJtutifieat.,*\. V, c. i sq.; Billuart, diss. VIII, a, I; Perrone, n. 620 sq.; Murray, *de GraM* n. 1-5, 93 sq.; Mazzclla, n. 1119 sq.; Pesch, n. 3S1 sq.; Terrien, *ep.eit»* t. II, p. 15 sq.; Van Noort, n. 188-215.

3 Quod ordinem *naturalem,* probavimus in *7'r. de Ultime Fine,* n. 29, homines honeste agentes aliquod premium naturale mereri. Divina enim prriofüo

cpus bonum ct supernaturale ***propter Deum faflum,*** *cx quo, posita divinâ ordinatione,* ***oriturjus*** *ad* ***supernaturalem*** *retributionem.*

Dicitur : (a) opus *bonum et supernaturale,* ut sic distinguatur a merito naturali; debet esse supernaturale tum ratione *principii,* quatenus fit sub influxu gratiæ, tum rationejfrw, quatenus fit propter finem supernaturalem, ut infra declarabitur, n. 218. (b) *Propter Deum;s* enim aliquod opus propter Deum non fit, saltem *implicite,* nulla est ratio cur retributio ab ipso cxspeétctur. (c) Ex quo oritur *Jus...; in* hoc consistit *essentia* meriti; ct distinguitur tum ab *impetratione* tum a *propitiatione* ct *satisfaflione* Impetratio enim non dat jus, sed favorem obtinet ex merâ misericordia; propitiatio ordinatur non ad præmium obtinendum, sed ad compensandam injuriam Deo illatam et remissionem peccati consequendam ; satisfaétio autem ad remissionem pœnæ peecato debitæ tendit. In eadem autem operatione, v. g., in oratione justi, inveniri potest quadruplex hujusmodi valor, impetratorius scilicet, meritorius, propitiatorius et satisfadorius : quatenus decentia a Deo postulat, eadem *impetrare* potest; quatenus opus supernaturale Deo acceptable perficit, gratiam *mereri* jxjtest; quatenus vero opus difficile et laboriosum agit, ad reparandam injuriam Deo illatam pro peccatis suis *propitiationem* offert et pro pœnâ *satisfacit,* (d) *Posita Dei ordinatione.* I)eus enim libere *ordinavit* ut homines per gratiam præparentur ad gloriam, et per bona opera gratiâ informata gratiæ et gloriæ incrementa mererentur. Etsi, upote justus et misericors, sibi debeat aliquam mercedem proportionatam dare iis qui in ipsius obsequium agunt, non tenetur tamen supernaturalem beatitudinem ct visionem beatificam eis largiri; posita autem divinâ ordinatione, homo potest, Dei juvante gratiâ, opera efficere supernaturalia quæ quamdam habeant proportionem ad supernaturalem retributionem nobis promissam.

212. 2° Species. Duplex distinguitur meritum : *de condigno* et *de congruo,* (a) Meritum de condigno illud est quod eam æqualitatcm habet cum præmio ut hoc debeatur *cxjustitiâ* vel saltem cx *fidelitate :* ex justitiâ, quando opus *cx se* adæquat præmium; cx fidelitate, quando adest *promissio,* vi cujus præmium, etsi aliquo modo superans opus, aliquam tamen proportionem cum eo habet ct infallibilitcr conceditur. Meritum de *condigno* est verum meritum seu meritum simpliciter, quod proinde theologi intendunt quotiescumque aliud expresse non significant.

exigit ut in entibus moralibus *ordo* servetur reque ac in mundo physico; atqui ordo moralis exigit ut tandem aliquando justi aliquod prremium accipiant, quo valor moralis bonorum actuum agnoscatur.

(b) Meritum de *congruo* illud est qu<xl ita impcrfectui est ut ei debeatur præmium non ex justitiâ aut fidelitai sed *ex quâdam deccntiâ,* attentâ Dei liberalitate, ob quan dam, licet valde imperfectam, operis proportionem cum præmio. Ad explicandam differentiam inter utrumque quidam theologi hâc utuntur comparatione : miles qui valde strenue se gessit in bello, duplex habet meritum : meretur de condigno stipendium militantibus promissum; meretur autem de congruo, praeter ordinarium stipendium, ut ad aliquam dignitatem promoveatur.

II. De conditionibus meriti.

Hic agimus de conditionibus ad meritum *de condigne* requisitis. Cùm meritum supernaturale, ex infinite Dei liberalitate, jus nobis tribuat ad præmium opera naturalia omnino superans, præter conditiones ad meritum naturale necessarias, aliæ requiruntur, praesertim *positiva Dei ordinatio* et *promissio ex* parte Dei, ct ex parte nostri elevatio ad ordinem supernaturalem per gratiam. Quas omnes declarare oportet.

i° *Ex parte operantis.*

213. (A) Status viæ : *ad meritum requiritur ut homo sit adhuc in statu probationis, seu in terrd degens.* Certum est: (a) quatenus logice deducitur ex eo quod, juxta fidem catholicam, justi, qui sua peccata expiârunt, mox caelum ingrediuntur ad præmium accipiendum, mali autem in infernurt descendunt puniendi, (b) Ex eo quod tempus probationi perdurat usque ad mortem : supra enim (n. 97) probatun est aliquas saltem gratias etiam peccatoribus usque ad inor tein præsto esse, ideoque manere possibilitatem conversioni: et meriti.

Probatur (a) *Script.* 1) Ex iis locis ubi monemur tempus hujus vitæ dari ad salutariter agendum, et *ultra hoc tempus nil ad salutem conferre.* Ita *Christus* ‘ “ Me oportet operari... donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari". Jamvcro nox hic significat mortem, ut aperte constat ex contextu. Quod ccteroquin Christus ostendit

* *Joa.,* IX, 4.

exemplo Lazari mendici, qui, statim post mortem in sinum Abrahæ defertur, ct divitis qui statim in inferno sepelitur [1].

2) Ex iis locis ubi statuitur homines statim post mortem *judicari.* Ita S. Paulus dicit[2]: “ Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium ”, Atqui judicium, sive particulare, sive generale (cùm posterius nihil aliud nisi prioris manifestatio sit) finem probationis importat, ac proinde illius temporis per quod mereri aut demereri possumus; quæ quidem interpretatio confirmatur alio loco [3] S. Pauli ubi dicitur : “ Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis" i. e., ea quæ in corpore seu durante vitâ mortali, peraéla sunt.

(b) *Tradit.,* scilicet ex unanimi Patrum ct theologorum omnium scholarum consensu, qui semper hoc docuerunt ut unam ex primariis veritatibus : ita, v. g., S. *Hieronymus* [4]: “ Viventes possunt bona opera perpetrare, mortui vero nihil valent ad id adjicere quod semel secum tulere de via”. Huc etiam pertinent sæpe repetitæ exhortationes ad bene agendum in præsenti vitâ, co quod post mortem nulla est redemptio.

(c) *Ratiotie convenientia.* Necesse est enim ut tempus probationis, per quod homo mereri vel demereri potest, finem accipiat; atqui omnino convenit ut illud tempus finem accipiat in pundo mortis : quamdiu enim anima est conjunda corpori corruptibili, ex unâ parte non videtur capax visionis beatificæ, excepto miraculo, et ex alterâ est in statu aptissimo ad merendum, quia corpore uti potest ad perfectionem acquirendam, ct in miseriis hujus vitæ ampliores invenire opportunitates ad merendum ; ergo ordo meriti a Deo volitus rationi etiam omnino convenit.

214. (B) Status gratiæ sanctificantis *etiam requiritur :* a *Script.* Dicit enim Christus : “ Sicut palmes non potest ferre frudum a semetipso nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis” [5]; atqui nemo manet in Christo nisi per gratiam habitualem; ergo. Item S. Paulus [6] : “ Si cari-

[1] *Luc.,* XVI, 22. — [2] *Hebr.,* IX, 27. — [3] *II Cor.,* V, 10.
[4] *In Eccles.,* IX, 4. — [5] *Joan.,* XV, 4. — [6] *I Cor.,* XIII, 3.

tatem (ac proinde gratiam habitualem) non habuero, nihil mihi prodest

(b) *Trad.* Ex decreto *Trident.,* in quo declaratur *hominis justificati* opera vere mereri; homo enim justificatus dicitur qui gratiâ habituali ornatur; et ex damnatione propositionis *Bait* negantis gratiam sanctificantem esse necessariam ad meritum x.

(c) *Rat. theol.* i) Repugnat sane aliquem mereri de condigno apud Deum, quando aliunde est inimicus Dei, ct dignus pœnâ æternâ; atqui peccator, nondum justificatus, est Deo odibilis, et pœnâ æternâ dignus; ergo non potest eodem tempore vitam æternam mereri. 2) Præsertim quædam proportio inter opus et præmium esse debet; atqui premium de quo agitur, est intra ordinem filiationis supernaturalis;ergo in tantum vitæ æternæ heredes esse possumus in quantum filii Dei adoptivi sumus, " si filii, ct heredes"‡; atqui nonnisi per gratiam habitualem filii Dei adoptivi efficimur 3.

2° *Ex parte operis.*

215. (A) *Opus meritorium debet esse* liberum, *tum a coaclione tum a necessitate. De fide* est contra Jansenianos. Nam sequens propositio ut hæretica damnata est 4 : " Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione". Et revera nemo remuneratur aut punitur nisi sit dominus aâuum suorum; atqui homo non est dominus suorum aCluum nisi sit vere ct intrinsece liber.

Quod tamen non impedit quin opera praecepta meritoria esse possint ; nam Deus mercedem etiam illis operibus *de pracepto* promisit; ita, v. g., dileflio inimicorum præcipitur, et est tamen opus valde meritorium, juxta illud : " Diligite inimicos vestros,... et erit merces vestra multa"5; immo, præceptum, ceteris paribus, auget meritum, operi addendo meritum obedientiæ.

2ïò. (B) *Insuper debet esse* honestum, *seu naturaliter bonum, ex parte objccii, finis, et circumstantiarum ;* nani malum opus, nedum possit remunerari, est pœnâ dignum;

1 Dcnz.-Bann., 1002 (S82), 1012 (892), 1015 (S95).
* *Horn.,* VIII, 17. — » S. Thom., 1. 2., q. 114, a. 3.
4 Denz. Bann., 1094 (96S). — s Z«r., VI, 33.

opus autem indifferens, si aliquod sit in individuo, ex sc nihil meretur aut demeretur. Attamen opus *ex se* indifferens, bonum reddi potest per intentionem supcrnaturalem ; immo opus materialiter malum potest, juxta communem sententiam, fieri bonum et meritorium, si sit honestum in mente agentis : Deus enim intuetur cor.

217. (C) Supernaturale : (a) ratione *principii,* eo sensu quod fieri debeat sub influxu *gratiæ* ut proportionem habeat ad finem supcrnaturalem ; quod ab omnibus admittitur. Sed quænam gratia requiritur? Quidam theologi[1] dixerunt ad meritum in justis gratiam habitualem et virtutes infusas sufficere, absque gratiâ actuali. *Communis* tamen sententia est requiri gratiam a&ualem, ut colligitur ex textibus supra allatis, ex quibus constat hominem etiam justum nil facere posse in ordine supernaturali sine gratiâ, n. 62. — Ratio est quia virtutes infusæ nos *direcle non movent ad aftum,* ideoque gratiâ actuali indigemus ut ad aétum supernaturalem moveamur.

218. (b) Ratione *finis* seu motivi, eo sensu quod fieri debet *aliquo modo* ex *motivo fidei* cum relatione ad Deum aut ad vitam æternam, juxta illud : “ Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem " a; idem probant omnia loca ubi dicitur nos propter Deum agere debere 3. — Sed quæstio est *quo sensu* adhis nostri ad Deum referri debeant. Juxta omnes, nccesse non est ut in *singulis* operibus renovetur intentio finis supernaturalis. Pariter, juxta omnes, requiritur *saltem* ut *virtualiter* referantur in Deum; quod duo importat : *habitualem ordinationem* hominis in Deum quæ invenitur in omni homine *justificato;* et *operationem* aétûs *moraliter boni* cum intentione finis operis.

Juxta *Thomistas,* requiritur insuper ut opus illud aliquo motio sub influxu *caritatis* fiat; sufficit tamen *virtualis*

' I.a D. Soto, *Donat. etgrat.,* l. III, c. 4; Terrien, II, 59-62; Card. Billot. *Dc virtutibus,* th. VII, p. 173; V. der Meersch, η. 338.

‘ *Calais.,* III, 23.

' *."Ia!!.,* V, 46; X, 41-42; *Rom.,* II, 6-7; *Jacob.,* II, 22.

influxus, qui permanet quamdiu.aéhis caritatis, erga Deum semel elicitus, non fuit retraélatus. Sic enim arguunt : ut aélus alicujus virtutis sit vitæ æternæ meritorius, debet a gratiâ habituali procedere; sed a gratiâ habituali nullus actus procedit nisi mediante caritate, quæ in Deum tendit finem ultimum supcrnaturalem ; ergo nullus aôtus vitæ æternæ meritorius esse potest quin caritate virtualiter saltem referatur in Deum finem ultimum supernaturalcm. Relatio autem virtualis sufficit, quia est vera relatio; et eo ipso fit quod bene agimus in statu gratiæ et caritatis : tunc enim agimus voluntate et quidem gratiâ et caritate informati

Haud pauci tamen theologi, post *Suares* et *Vasquez*\ putant non necessarium esse ut aétus meritorii eliciantur aut imperentur a caritate; nam, teste Scriptura, vita æterna non solum caritatis aétibus, sed etiam aliis supernaturalibus promittitur operibus, videlicet obedientiæ, paupertati, mansuetudini, ceterisque bonis operibus in genere a. Aliunde quodlibct opus supernaturale, in statu gratiæ perailum, sufficientem proportionem habet cum vitâ æternâ.

Controversia est magis speculativa quam praética ; nam Thomistæ tenent omnes aétus ab eo elicitos qui habet caritatem, seu est in statu gratiæ, *virtualiter* fieri sub influxu caritatis, ac esse meritorios, nisi id impediatur per aliquam inordinationem actûs 3 : si enim hic aétus renovatur quoties id praxipitur, eo ipso omnes aétus nostri virtualiter saltem referentur in Deum finem ultimum per motivum caritatis.

Aliunde melius est, juxta omnes, *sape* aétiones nostras et quidem ex motivo caritatis Deo offerre : sic enim valde augetur meritum.

3° *Exparte Dei.*

219. Ut opera nostra sint supernaturaliter meritoria, requiritur *positiva* Dei ordinatio. Nam per meritum *Ji condigno* verum acquirimus*jus* ad præmium; atqui creatura nullum jus proprie diCtum acquirere potest erga Deum, præsertim quoad præmium supernaturale, nisi suppositi

• Suarez, l. XII, c. 9-10; Vasqucz, *In r. 3.,* disp. 127.
» *Mare.,* III, 35; Afc/z.» V, 3.6; *Rom.,* II, 6; */ Tint.,* VI, 17.
3 S. Thom., *de Malo,* q. II, a. 5; *de Carit.,* q. un., a. II, ad 2.

a'icuâ Dei positivâ ordinatione [1] : omnes enim aclus nostri jam Deo debentur multiplici titulo dependentiæ, gratitudinis, etc.; hinc, juxta *Trid.* [2] vita æterna est “ tanquam merces, ex ipsius Dei promissione, bonis justorum operibus ct meritis reddenda”.

Quod quidem illustrari potest comparatione : si quis operarius sponte suâ in agro extraneæ personæ laboraverit, quin ab eâ conducitis fuerit, strictum jus ad mercedem non habebit; si autem hoc ex paéto fecerit, ad præmium jus strictum habebit. Ita et nos, dum in vineâ Domini laboramus, jus habere nequimus ad præmium, nisi Deus prius nos miserit in vineam suam, mcrcedemque tali labori adnexam esse declaraverit. Positâ autem hâc ordinatione, jus habetur ad præmium, cùm adsit proportio inter opera sub influxu gratiæ peraéta et finem supcrnaturalem.

Immo, si gratia eo fine confertur a Deo ut capaces simus ad finem supcrnaturalem tendendi, dici potest Deum quodammodo *sibi debere* (attentâ ejus sapientiâ et æquitatc, ct ne sibi contradicat), ut nobis concedat supernaturale præmium pro aclibus supcrnaturaliter factis. Ita vitatur excessus *Scôti* qui dicebat supernaturale præmium nobis dari ex promissione *mere arbitraria;* necnon excessus *Vasquesii* asserentis supernaturale meritum nullatenus requirere gratuitam Dei promissionem.

2io. Corollarium. Ex diélis intelligere est quænam *circumstantur* meritum augeant : i’ ex parte *operis :* (a) major *excellentia* ipsius actûs, quæ desumitur tum ex *objeflo :* v. g., adtus caritatis objective melior est actu humilitatis; tum ex *quantitate* operis, v. g., in casu eleemosynae; tum ex ejus *difficultate :* sic magis meritorium est -.'.vi quam levi tentationi resistere; (b) *longa duratio*; nam, ceteris paribus, magis meretur quis precando per horam quam per quadrantem. — Quæ tamen consideratio operis *objeflive sumpti* non influit in meritum *formale* nisi quatenus intentio operantis hoc '•pus amplexatur. Unde pr.ecipua consideratio ex parte *operantis* desumitur.

2' Ex parte *operantis :* (a) peifeXtor *habitualis* dispositio, nempe : j) *majorgradus gratice* sanXiiicantis, saltem probabilius, nam ami-

[1] Hinc merito S. Augustinus (*Serm.* *CLVIUt* n. 2, *P. L.,* XXXVIII, S6j) : “ Debitor enim factus est, non aliquid a nobis accipiendo, sed quod ei p' uit promittendo”.

[2] Sc>s. VI, cap. j6, Denz. Bann., Scg (692).

eorum opera eo magis placent quo gratiores sunt amici; 2) *major conjunflio cum Christa;* nam qui se intimius cum eo unitum servat, ab illo majorem virtutem merendi derivat, cùm ipse sit *omnium meri, torum* fons et origo : " Qui manet in me et ego in eo, hic fert fruétum multum'"; (b) perfeftior *afluatis* dispositio, nempe : 1) *in/ensilas,* seu fervor; 2) *finis* operantis nobilior : sic magis meretur qui ei motivo caritatis quam qui ex motivo spei aut timoris agit.

N. B. Ad merendum *de congruo,* eædem conditiones requiruntur, si excipias statum gratiæ habitualis et ordinationem divinam.

Art. II. De existentiâ meriti'.

221. Existentiam meriti proprie diéli negant Proiestantes. *Lutherus* docere non erubuit opera justi non solum non esse meritoria, sed etiam totidem esse peccata, saltem venialia : " Opus bonum optime faéhim est veniale peccatum... non naturâ suâ, sed miscricordiâ Dei... Omne opus justi damnabile est ct peccatum mortale, si judicio Dei judicaretur"3. Attamen, jam a tempore Mclanchtonis, multi Protestantes concesserunt bona opera aliquod præmium naturale mereri, non autem vitam æternam. Nam, aiebant, opus meritorium esse nequit nisi sit *indebitum.pr»prium,* omnino *perfectum,* præmio *aquale,* ita ut merces ex *justitiâ,* non ex merâ promissione debeatur. Hodie vero plerique Protestantes admittunt necessitatem bonorum operum ad salutem, imrno docent bona opera justi a Deo remunerari, sed nihilominus declarant opera illa non esse meritoria, quia salus nostra est omnino gratuita, ct Christi meritis tribuenda 4.

222. *Thesis :* Justi bona opera, debitis vestita conditionibus, vere merentur augmentum gratiæ et vitam æternam. *Defide est ex Trident,* s ; "Si quis dixerit homitri justificati bona opera ita esse *dona Dei,* ut non sint etiam

'*Joan.,* XV, 5.

' Cfr. S. Th., r. 2., q. 114, a. 3-10; Ripalda, disp. S5 sq.: BellanaW *op. cfr.,* l. V, c. 2 sq.; Murray, I. c., n. n sq.; Mazzclla, n. 1131 sq.; Vss Noort, n. 189-197 ; L. Labauchc, p. 329-334.

s Lutherus, *Au. omn. artic.,* Open L II, fol. 235.

4 Hodge *op. dt.,* p. 244.

5 Scss. VI, can. 32, Dcnz.Bann., S42 (724).

bona i/>sius justificati merita, aut ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et J. Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non *vere mereri*l augmentum gratiæ, vitam æternam, ct ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratià Dei decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum, A. S."

Ex quâ definitione evincitur : (a) bona opera justificati hominis, etsi sunt dona Dei, utpote per Dei gratiam et Jesu Christi meritum eflefta, esse merita *vera* seu *de condigno,* nedum sint peccata *dc se* mortalia, Dei miscricordiâ venialia, ut voluit Lutherus; (b) merita justorum nullo modo detrimentum afferre meritis Christi, ut sentiunt Protestantes, sed potius in laudem Christi redundare : nam mereri nequimus nisi per Christum et in Christo.

223. i° *Scripturâ* (A) S. Paulus, loquens de mercedc, sibi aliisque sanétis reservata in caelo, hæc habet3 : " Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi : in reliquo reposita est mihi *corona justitia,* quam reddet mihi Dominus in illA die *justus judex,* non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum ejus"; atqui vita æterna hic exhibetur uti corona *justitia,* seu debita eodem titulo ac corona vincenti in ludis debebatur, Ct tribuitur a *justo judice,* non igitur ex merâ miscricordiâ, sed tanquam *pramium* quo judicamur digni propter opera supcrnaturalia, his verbis descripta : " bonum certamen certavi " etc.

B) Insuper, in multis locis, vita æterna exhibetur ut *merces, remuneratio, retributio,* quia propter bona opera datur : " Gaudete et exsultate, quoniam *merces* vestra copiosa est in cælis"3; "Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet *renumerationem "* 4; " Scientes quod accipietis a Deo *retributionem* hereditatis "5; atqui merces, remuneratio ct retributio supponunt verum meritum : non potest enim dari merces sine opere mer-

' Concilium noluit adhibere vorem *tte condiçtto,* ne anathemate attingeret opiniones aliquot veterum theologorum; sed mens Concilii ex contextu clare colligitur.

* *I! Tim.,* IV, 7; cfr. *I Cor.,* IX, 24 sq.

' *Mi!!.,* V, 12; cfr. *Apw.,* XXII, 12. - 4 *Hcbr.,* X, 35.

1 -..'j:.. III, 24.

cede digno, seu meritorio, eo magis quia græca vox ρ·.τ5ὀ; significat quidquid pro operâ paciscitur 1 ; ergo.

(C) Confirmatur comparatione quæ fit inter poenam damnatis irrogatam et mercedem justis concessam. Sicut enim reprobis dicetur : " Discedite a me, maledicti... esurivi enim, et non dedistis mihi manducare ", ita pariter bonis : " Venite bencdiôti... esurivi enim, ct dedistis mihi manducare"» Unde sic : eodem modo, se habent opera bona ad vitam aeternam ac opera mala relate ad damnationem ; atqui hæc vere merentur æternam damnationem, secus Deus justus non esset; ergo ilia vitam æternam vere merentur.

(D) Immo ex parabolis mnarum3 et talentorum·»,merces labori seu merito proportionatur. Quod minime negatur in parabolâ operariorum s, quibus singulis unum denarium æque retribuitur : ibi enim significatur mercedem esse simul frudum laboris et donum gratiæ, et ab hoc dono neminem excludi, neque peccatores neque gentiles qui undecimâ horà tantum vocantur.

2° *Traditione.* *S. Augustinus* jam docuerat merita nostra, etsi *dona Dei,* quia ex *gratiâ.* esse tamen *nostra,* quia ex libero arbitrio etiam procedunt6. Quod et supponit Cone. *Arausicanum //.·* " Nullis meritis gratiam praevenientibus debetur merces bonis operibus, si fiant ; sed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant *"i.*

224. 30 *Ratione.* In ordine naturali, attentis Dei sapientiâ, bonitate et justitiâ, aliquod præmium homini debetui pro bonis operibus. Atqui ordo supernaturalis, nedum ordinem naturalem destruat, cum potius perficit, lirgo in ordine supernatural! omnino decet opera nostra supernaturalia aliquam mercedem ejusdem ordinis mereri.

Nec dicatur, cum Proteslantibus, nullam proportionem esse inter opera nostra et vitam æternam; hoc enim verum est quidem si opera nostra *in seifsis* spectantur; sed si considerantur prout

* Vide, inter alios, Schleusner, *Lexicon,* in h. verb.
2 *Afatl.,* XXV, 34 sq.; cf. *Hom..* II, 6 sq.
» *Luc.,* XIX, ix — « *Afatth.,* XXV, 14-25. — s *Afa/tA..* XX, i-t6.
* *De gratiâ et libero arbitrio,* 15, *P. L.t* XLIV', 890 891 ; *Ef-ijt.,* CXC1 Λ *L.,* XXXIII, 876.
i Can. iS, Dcnz.-Bann., 191 (161).

cedunt *ex gratiâ* Spiritus sanéti, nos elevantis ct moventis in vitam æternam. ex hoc capite ad æternum præmium proportionem habent, juxta illud : "Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam "·; nam per gratiam divinx efficimur consortes naturæ, in filios adoptamur.nobisque debetur hereditas æterna ex ipso jure adoption's : " Si filii, et heredes " ·.

225. *Solvuntur difficultates.* Praenotamus has Protestandum difficultates falso inniti supposito : (a) quod meritum dat *jus stridluni, absque divina promissione;* (b) quod innititur divina justitia, exclusa liberaiitate et misericordiâ. Ad solvendas igitur has difficultates, pw mente haberi debet quod diximus de *notione* et *conditionibus* meriti.

Λ) Vita æterna sæpe sæpius in Scriptura vocatur *hereditas:* atqui hereditas non datur ex merito, sed ex solo jure filiationis. Ergo. *Resp.* Vita æterna vocatur quidem hereditas, sed vocatur etiam *merces,* ut supra ostendimus; dicitur hereditas, quia non datur nisi •iliis Dei saltem adoptivis, sed vocatur etiam merces, quia Deus, jus adoptando in filios, expresse exigit ut hereditatem illam bonis operibus mereamur : " Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, *si* tamen compatimur ut et conglorificemur"3.

.B) Vita æterna datur *es misericordia :* " Qui coronat te in misericordia"4. Ergo non ex merito. — *Resp. Nego conseq.;* nam vita æterna datur simul ex misericordiâ, et ex justitia : ex *misericordia,* quatenus Deus ex mera bonitate concedit nobis gratiam quâ mereri possumus, et insuper ex bonitate promittit remunerationem æternam pro opere momentaneo; sed datur ex *justitiâ,* quatenus Deus, positâ promissione suâ, tenetur ex virtute fidelitatis opera nostra supematuralia remunerare.

(C) Qui *servus inutilis* est, non potest mereri. Atqui justus, etiam quando præcepta adimplet, servus est inutilis, juxta illud : "Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : seivi inutiles sumus"s.

Resp. Justus est servus inutilis, eo sensu quod Deus bonis operibus nostris non indigeat, cùm ex se nihil utilitatis Deo afferre possint, sed non est inutilis sub omni respeétu : nam, adimplendo pirecepta, Dei gloriam externam, juvante gratiâ, promovet, et sic consequi meretur mercedem libere. promissam fidelibus servis, juxta illud Christi ipsius : " Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam

D Si justus posset vitam æternam mereri, illud *detraheret de meritis Christi,* quæ tunc insufficientia esse viderentur. Atqui talis atiirm itio impia est. Ergo.

IV. j4. — *CT. S. Th., 1. 2., q. 1!4, a. 3. — 3 ZW, VIII, 17. *4t':.* CII. 4. — s *Luc..* XVII. ro. — 6 *Malth..* XXV, 2;.

Resp. Merita justorum nullo modo detrimentum afferunt meril Christi, sed potius in ejus laudem redundant; nam mereri neqv mus nisi per Christum et in Christo : ipse est vitis, nos palmites, et sicut nihil detrahitur de gloria vitis, si palmites ejus multum fruituuj afferant, ita nihil detrahitur de gloria Christi, si ejus discipuli, per gratiam ejus, et sub influxu caritatis ab ipso inspiratæ, bona operq faciant; immo illa opera meritoria in honorem Christi redundant, cùm sint effeélus gratiæ ejus, et ostendant efficacitatem et abun· dantiam ejus redemptionis.

Art. III. De obje&o meriti.

Inquiremus quid mereri possimus i° *pro nobis* quoad gratiam *aflualem*'ct *habitualem,* necnon quoad *gloriam;* 2O quid tandem *pro aliis.*

I. Quid pro se mereri possit homo?

226. i° Quoad gratiam actualem : —

(A) *Certum est hominem non posse mereri pro se primam gratiam afiualem etiam de congruo,* ut jam supra (n. 70) probatum est. *Trident.*[1] enim declarat "ipsius justificationis exordium in adultis a Deo per Christum Jesum prævenicnte gratiâ sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis vocantur ",

(B) *Certum est hominem etiam peccatorem, agentem sub influxu gratice abluatis, posse mereri de congruo gratias actuales sive sufficientes, sive efficaces;* siquidem omnes conditiones recensitæ ad meritum de congruo adesse possunt in hoc casu.

(C) *Communiter asseritur hominem justum posse mereri de condigno gratias abluales sufficientes;* etenim, ex dictis, justus de condigno potest mereri vitam 'æternam ; ergo eodem modo mereri potest media necessaria ad illam, ac proinde gratias actuales sufficientes, quæ sunt medium absoluti necessarium ad salutem.

Ex quibus sequitur gratias actuales ita concatenari, ut,s cum prima cooperamur, secundam saltem dc congruo mereamur, et sic de ceteris; quod certe nos impellere debet ut gratiâ bene utamur.

[1] Sess. VI, cap. 5.

(D) *Certum est hominem etiamjustificatum non posse mereri de condigno gratiam efficacem prcecise quâ talem :* talis enim gratia nullibi promittitur in Sçripturâ tanquam infallibilitcr danda; quare *Tridentinum,* recensens ca quæ mereri possumus (l. cit.j, nec gratias efficaces, nec perseverantiam finalem commemorat. — Id etiam sequitur ex eo quod probatio nostra usque ad finem vitæ perdurat : quod sane non esset si pro futuro gratia efficax *de condigno* mereretur».

227. 20 Quoad gratiam habitualem : —

A) *Peccator non potest mereri de condigno primam gratiam habitualem, seu justificationem, sed eam mereri potest de congruo.* Certum est. (a) Constat *prius,* nam dicit Apostolus de justificatione : "Justificati gratis per gratiam ipsius"[2]. Quæ verba explicans *Tridentinum*[3] ait : " Gratis justificari dicimur, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur Insuper ad meritum de condigno requiritur gratia habitualis; atqui talis gratia non existit in casu præsenti, ut patet, (b) Constat *posterius,* quia opera supcrnaturalia, a peccatore cffeôta, omnes conditiones habere possunt ad meritum de congruo necessarias. Aliunde 5. *Scriptura* de operibus supernaturalibus ita loquitur ut vera moralis causalitas ipsis tribuatur relate ad gratiæ collationem : " Timor Dei expellit peccatum " Eleemosyna a morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, ct facit invenire misericordiam et vitam aeternam "[5]. Quod sic declarat 5. *Augustinus*[6] ; " Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, quâ fide ille dicebat : Deus propitius esto mihi peccatori; et descendit justificatus merito fidelis humilitatis

228. (B) *De fide est justum posse mereri augmentum gratia habitualis.* Hoc enim aperte declarat *Trid.* (can. 32) ; "Si quis dixerit ipsum justificatum... non vere mereri augmentum gratiæ,... A. S. " *Ratione convenientia* confir-

[1] Possumus quidem mereri *de condigno* gratiam quæ *dc faClo* erit efficax, non nor. autem gratiam *efficacem qud talem* seu *efficaciam* hujus gratiæ.
[2] *Rom.,* ill, 24. — [3] Sess. VI, cap. S. — [4] *Eccli.,* I, 27.
[5] *Tob.,* XII, 9. — [6] *Efût.* »94, n. 9.

matur : nam qui meretur de condigno ultimum terminum eodem modo terminum intermedium mereri potest; atqu justus, supernaturalitcr operando, de condigno vitam æter nam meretur, quæ est ultimus meriti terminus; ergo eoden modo meretur medium necessarium quo attingi potest, sci licet gratiam, ejusque augmentum T.

Disputatur vero inter theologos *qtiandonatn* detur augmentai quod nobis debetur ratione meriti. Resjxjndct 5. *Thomas '* que sicut vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita necgrat statim augetur, sed suo tempore, cinn scilicet aliquis sufficienti fuerit dispositus ad gratiæ augmentum. Adlus vero cujus intens.v proportionaliter deficit a perfectione liabitûs gratiæ ct caritatis, non disponit ad augmentum hujusce habitus. *Suarez* ' autem contendit omnes gradus gratiæ, quos justus meretur, etiam peractus remissos statim ei conferri.

Cùm res a voluntate Dei pendeat, quæ non clare nobis manifestata fuit, controversia dirimi nequit.

229. (C) *Perseverantia finalis in gratiâ sanftificante non potest mereri de condigno;* quia nulla promissio circa hoc legitur in Scripturâ, sed e contra dicitur : " Qui se existimat stare videat ne cadat"4; ratio est quia homo qui de condigno hanc perseverantiam meruisset, jam non esset vere in statu probationis. Potest autem mereri *de congruo falli- bili,* seu impetratione, juxta illud S. Augustini 5 : " Supplicibus precibus emereri potest". Recte tamen animadvertit *Suarez* finalem perseverantiam non unicâ oratione, sed sæpe repetitis precibus obtineri.

230. (D) *Justus non potest de condigno sibi mereri reptuationem post lapsum;* dicitur enim : "Si autem averterit se justus a justitiâ suâ et fecerit iniquitatem... omnes justius ejus quas fecerat, non recordabuntur"6; ratio eadem est ac pro perseverantiâ finali. Imnjo, juxta *Thomistas,* hoc mereri nequit de congruo, licet *Scotistæ* non pauci aliiqui ut *Snares,* contradicant. Quidquid est, justus orare pote·

* Cfr. S. Thom., 1. 2., q. 114, a. 8; Salmant., disp. VI, n. St sq.
* Hujusmodi quæstio a theologis communiter expenditur in *Tr. de CeriiU* Cf. S. Th., i. 2., q. 114, a. S, ad 3; q. 52, a. 3; 2. 2., q. 24, a. 6; Bïϋπλ *de Caritate,* diss. II, a. 3; Becanus, *Summa,* P. III., tr. I, c. 22, q. 3.
' Suarez, lib. IX, cap. 3, η. 23; Tepe, η. 514- — 4 *I Cor.,* X, 12.
s *De de>w persev.,* cap. 5, η. 10, *P. L·,* XLV, 999· — * *tizeeA.,* XVIII,

ut, si cadat, resurgat, et sic, ner modum impetrationis suam reparationem consequi [1].

231. 3o Quoad gloriam :

(A; *De fidi est hominem justum vere mereri fosse gloriam, seu vitam ælernam ;* hoc probant textus Scriptura citati ubi de existentiâ meriti, ct aperte declaratur a *Trident.* [2] : " Si quis dixerit ipsum justificatum non vere mereri... vitam ætemam, et ipsius vite æternæ, si tamen in gratiâ decesserit, consecutionem... A. S. " Id est, vere *meremur* vitam æternam *eo tempore quo versamur in gratiâ,* et dummodo in hoc statu perseveremus usque ad mortem; hoc autem magnum perseverantias donum de condigno mereri nequimus, ex dictis n. 229.

B) *Controvertitur.* autem inter theologos nùm prima gloria, seu primus gradus gloria., possit cadere sub merito de condigno, (a) Quidam negant, ut *Lago* [3] *et Ripalda* [4] quia primus gloriæ gradus primæ gratiæ habituali respondet, quæ, ex diétis, non potest mereri de condigno, sed solum de congruo, (b) Communiter alii affirmant, nam afttis, quo primam gratiam habitualem accipimus, est meritorius de condigno. Jam vero ille actus non potest quidem mereri primam gratiam habitualem, quæ, jam habita, est principium prærequisitum ad meritum; sed nihil prohibet quin mereri possit primum gloriæ gradum : " talis operatio est quidem meritoria, sed non gratiæ quæ jam habetur, sed gloria: quæ nondum habetur " [5].

232. *Scholion.* Quoad *bona temporalia,* si considerantur prout *utilia sunt ad salutem* ct ad opera virtutum, directe et simpliciter çadunt sub objeéto meriti, sicut ipsum augmentum gratiæ; si vero considerantur *secundum se,* non cadunt sub merito *de condigno,* cùm similiter bonis ac malis concedantur, sed *de congruo* mereri possunt

II. Quid mereri possimus pro aliis?

233. (A) *Nullam gratiam pro aliis de condigno mereri possumus;* privilegium Christi est, utpotc capitis nostri, a

1 *Tf-amiitarum* argumenta lege apud S. Th., 1. 2., q. Jiq, a. 7; Salmant., di'p. VI, n. 7r; *Scotistarum* apud Suarez. l. XII. c. 38; Mazzella, n. 1205.

2 Srv. VI. «η. 32. — 3 *De Ineamat.,* disp. VI, scit. 3.

4 *LU aile sufern.,* disp. 8$. — 5 S. Tbom., ia 2», q. 112, a. 2, ad 1.

Deo constituti, mereri de condigno pro aliis; etenim, cùm meritum sit ex naturâ suâ quid omnino *personale,* homo non potest pro aliis mereri de condigno, seu ex justitiâ, nisi ordinatio vel pactum intercesserit; atqui nullum adest paClum hujusmodi, quo Deus promiserit gratiam alicui dare in premium meritorum alterius justi, sed potius ex Scripturâ colligitur Christum solum esse aliorum caput, et posse pro illis gratiam de condigno mereri. Ergo.

234.(B) *Sedpossumus mereri de congruo pro aliis omnes gratias, etiam primam gratiam aftualem;* in hoc sensu dicit S. Jacobus 1*: "Orate pro invicem ut salvemini". Revera pie creditur S. Stephanum Pauli conversionem, S. Monicam Augustini conversionem de congruo meruisse. Et merito; nam, ut ait 5. *Thomas* 3, * quia homo in gratiâ constitutus implet Dei voluntatem, *congruum est* secundum amicitia: proportionem ut Deus impleat hominis voluntatem in salvatione alterius, licet quandoque possit habere impedimentum ex parte illius cujus aliquis sanitas justificationem desiderat ".

Valor autem *propitiatorius* et *satisfaclorius* operum aliis communicari potest, ut dicetur ubi dc *Indulgentiis* et de *communione Sanflorum.* Quod etiam valet aliquo saltem sensu dc valore impetratorio, ut exponimus in *Synopsi Theologia moralis.*

235. Remanet igitur ut per *bona opera,* ferventes *orationes* et *sacramentorum* assiduam receptionem, quotidie in gratiâ crescamus, ut sic ad fruendum gloriâ nosmetipsos praeparemus : "Qui justus est, justificetur adhuc : et san&us, sanctificetur adhuc. Ecce venio, et merces mea mccum est, reddere unicuique secundum opera sua " 3.

l *Jacet».,* V, 17. — * *Sum. thto!.,* 1*2*, q. n4, a. 6.
» *Afoc.,* XXII, 11-12.

De Sacramentis *
in communi seu in genere

Historicus profcétus doétrinæ theologicæ dc Sacramentis breviter delineatur.

Quatuor stadia in proieôlu doétrinæ dc Sacramentis distingui possunt : —

i9 *Ante S. Augustinum,* Patres de Sacramentis *in communi* non scripserunt, sed sive obiter sive in specialibus traélatibus, de singulis successive sermonem habebant, prout se dabat opportunitas, ha : *sac. I*[e] *exeunte,* auctor anonymus *Doflrince duodecim Apostolorum (Didache)* de Baptismo, Eucharistiâ et Ordine agit; — *scec. ID,* S. Justinus Baptismum et Eucharistiam commemorat; Hernias ct S. Irenæus, præter hæc duo, Pænitentiam recensent; — *sac. IIP,* Tertullianus jam specialem traélatuin de Baptismo instituit, et, præter Eucharistiam et Pænitentiam, Confirmationem et Matrimonium commemorat; dc iisdem sacramentis agit S. Cyprianus; — *sac. IV* Patres explicite insuis *Catechesibus* doétrinam exponunt de tribus sacramentis initiationis, nempe Baptismo, Confirmatione et Eucharistiâ : ita S. Cyrillus Hierosol., S. Gregorius Nyss., S. Ambrosius. — Eodem tempore jam inveniuntur opera liturgica in quibus preces ct ritus ordinationum, baptismi, missæ, etc., describuntur : ita *Canones* 5. *Hippolyti. Canones Apostolorum, Constitutiones Atostoliae, Testamentum D. N.Jesu Christi.*

2" *A siée. V ad XII* : S. Augustinus jam *ex professo* dc sacramentis disserit, de eorum naturâ, efficacia independenter a fide et dispositionibus ministri, necnon de charaétere a tribus sacramentis impresso. — Pauca de eodem objecto tradunt Pseudo-Dionysius. *De ecclesiastic^ hùrarchià;* S. Isidorus, *Etymologia, De ecclesiasticis officiis;* Rab. Maurus. *De clericorum institutione;* S. Petrus Damianus, *De sacramentis per impios administratis.* — Eàdcm ætate eduntur *Sacramentaria, Leoninum, Gelasianum* et *Gregorianum,* in quibus inveniuntur preces et ritus pro missâ et ordinationibus.

3' A sæculo XIIe ad XVI"", fit *synthesis theologica :* natui à sacramenti reéte expositi, eorum numerum, divinam institutionem, efficaciam et ‹ausalitatem describunt : *sac. XII·',* Hugo a S. Victore, *de Sacramentis,* ubi non tantum dc sacramentis proprie diélis, sed

de mysteriis christianæ fidei agit; P. Lombardus, *lib. IV Sententiarum;* — *sac. XIIP,* S. Thomas Aq., O P., *Sum. theol.,* 3 p., q. 60 $q.; *Contra Gent.,* lib. IV, c. 56 sq.; S. Bonaventura, O. Min., *Comntenti in IV lib. Sentent.;* Gulielmus Parisiensis, *De Sacramentis;* — *sere. XIV9,* J. D. Scotus, O. Min., *In lib. IV Sentent;* — *s<cc. XV· et X VP,* J. Capreolus, O. P., *Comment, in lib. IV Sentent.,* et Coinmentatores S. Thoma;, præsertim Cajetanus et Silvester Ferrariensis.

4° *Post exortum Protcstantismum,* Theologi non solum synthetics eamdem doélrinam exponunt, sed etiam plerumque Scriptura et Traditione contra Novatores demonstrant, et insuper modum quo sacramenta a Christo instituta sunt, explicare satagunt : *sac. XVI,* J. Fisher. *Assertio septem Sacramentorum; Defensio* ejusdem assertionis; J. Maldonatus, S. J·, *Disputat, ac Controv. circa septem Sacramenta;* Sebastiauus Pcrcz, *De Sacramentis in genere.* — *Sac. XVII,* Gregorius dc Valentia, S. J., *In j part. S. Thom.;* F. Suarez, S. J., *De Sacramentis;* Vasquez, S. J., *in 3 part. S Thom.;* R. Bellarminus, S. J., *Controv.,* de Sacramentis in genere;}, de Lugo, S. J., *de Sacramentis in genere;* M. Becanus, *Summa* ct *Manuale Controversiarum;* Joannes a S. Thoma, O. P., *Theologia,* de Sacramentis; Martinez de Prado, O. P., *De Sacramentis in genere;* J. B. Gonet. O. P., *Clypeus theol. thomistica,* J)e Sacramentis in communi; Salmanticenses, *De Sacramentis in communi;* Petrusdc Cabrera, O. S. Hier., *Comment, et disp. in 3 p. S. Thom.,* de Sacramentis; Joa. de Carthagena, *De Sacram, in genere;* M. A. Vibaldus. *Candelabrum aureum Ecclesia s. Dei,* in quo de 7 sacram, etc.; Mauritius Centinus, O. Min., *Disput. theolog. de Sacramentis;* Sylvius, *In 3 part. S. Thoma;* Joannes Bosco, O. Min., *Theologia sacramentalis ad mentem Scoti;* Arcudius, *De Concordià Ecclesia Occident, e! Orient, in 7 Sacrament, administrations.* — *Sac. XVIII,* Juccin, *De Sacramentis,* Commentarius historicus et dogmaticus; Raphael Jacobatus, O. P., *Doflrina dogmatica dc Sacramentis;* Biiluart, O· P.f *Summa,* de Sacramentis; Gotti, O. P, *Theologia scholasfico-dogniotica,* de Sacramentis; Drouin, O. P., *Tr. de rc sacramcntand; Witccburgenses,* S. J., *de Sacramentis;* C. Merlin, S. J., *Traité historique et dogmatique sur les paroles ou lesformes des Sacrements dc l'Egiiü (Aligne,* Theol. Curs., XXI); Chardon, *Histoire des Sacrement! (Aligne,* op. cit., XX); Tournely, *Prcelefliones,* de Sacramentis; d'Argentrc, *Explication des Sacrements;* M. Gerbcrt, *Principia* /■•A'·*logiez sacramentalis.* — *Sec. XIX,* Liebermann, *Institut, theol.,* de Sacramentis; Perrone, S. J., *Pralefiiones,* de Sacramentis; Eras·zclin, S. J., *de Sacramentis;* de Augustinis, S. J., *dc Ile Sacramenti·riâ;* Card. Billot, S. J., *De Ecclcsiec Sacramentis;* Pcsch, S. J., *Pralefliones,* t. VI; J. B. Sasse, S. J., *Instil, theolog. de Sacramentit Ecclesias,* Friburgi, 1896-98; J. H. Oswald, *Die dogmatisclu lekrt von den heiligen Sahramenten der Katholischen Kirche,* 1S9H P. Schanz, *Die Ichre von den heiligen Sahramenten der Katholistnfl*

λïα'Ζυ. 1893; G. Lahousse, *Tr. de Sacramentis in genere.* 1900; N. Gihr. *Dieh. Sacramenten d. Kath. Kirche* 1903, gallice redditum a/'. .*Vazoyer,* Les Sacrements de l'Eglise catholique; P. Pourrat, I *1' cologie sacramentaires*, 1908; G. Van Noort, *De Sacramentis* 1910; Morgott, *Der Spender der heiligen Sacramenten.*

Inter Protestantes : Calvinus, *De re sacramentariâ ;* Bingham, *ecclesiastica,* seu Antiquities of the Christian Church, 1708-22: Baumgarten, *De Sacramentis,* 1753 ; Wersndorf, *De naturâ et indole Sacramentorum,* 1755; Glœckler, *Die Sacramento der Christi. Kirche theoretisch dargeslellt,* 1832; R. Halley, *An Inquiry the nature of the Symbolic Institutions of the Christian Religion,* '.7r *called the Sacraments,* 1854; J. Blunt, *The Sacraments,* London, 1868; Morgan Dix, *The Sacramental system,* New-York, 1893; Lichtenberger, *Encyclop. des Sciences Relig.,* t. XI, Paris, 1881, voce *Sacrements;* Stanley, *Christian Institutions,* New-York, 1881 ; Maltzew, *Die Sakramenle der orthodox Katholischen Kirche des 'rgenlandes,* 1898.

Decreta et Canones de sacramentis in genere.

[. Decretam pro Armenis in Bullâ Eugenii IV "Exsultate Deo" ».

Quinto, ecclesiasticorum sacramentorum veritatem pro ipsorum Armenorum tam praesentium quam futurorum faciliori doélrinâ, sub hâc brevissimi redigimus formulâ,

Novæ legis septem sunt sacramenta : videlicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pænitentia, Extrema Unélio, Ordo, et Matrimonium. Quæ multum a sacrahientis differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant : hæc vero nostra et continent gratiam, et ipsam digne suscipientibus conferunt. Horum quinque prima ad spiritualem uniuscujusque hominis in seipso perfectionem; duo ultima ad totius Ecclcsiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt. Per Baptismum enim spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratiâ, et roboramur in fide; renati autem et roborati, nutrimur divini Eucharistiæ alimonii. Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pænitentiam spiritualiter sanamur, spiritualiter etiam et corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam Unitionem; per Ordinem vero

* II··: decretum in Cone. *Florentino* confectum fuit, ct septem constat partibus : hic solam instructionem dc sacramentis exscribimus, quæ fere ad littenun de*.nupta esi cx S. *Thonni* opusculo *dc fidei articulis ct septem sacramentis.* "De hic instrudtonc praemittendum est eam non esse definitionem dc ministro, forma sacramentorum, ut multi putabam, sed instructionem tantum· n:o *'«''roAiiam* quæ tamen ut talis plenam habet auctoritatem " (Denz.-Bann., &95

Ecclesia gubernatur et multiplicatur spiritualiter; per Matrimonium corporaliter augetur.

Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus Unquam materiâ, verbis lanquam forma, et persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perficitur sacramentum. Inter hæc sacramenta tria sunt : Baptismus, Confirmatio et Ordo, quæ charaélerem, id est, spirituale quoddam signum a ceteris distinftivum, imprimunt in anima indelebile. Unde in eâdem persona non reiterantur. Reliqua vero quatuor charaéterem non imprimunt, et reiterationem admittunt.

II. Canones C. Tridentlni de sacramentis in genere. (Sess. VII)

Can. i. Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta ; aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pænitentiam, Extremam Unitionem, Ordinem, et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie sacramentum ; A. S.

2. Si quis dixerit, ea ipsa novæ legis sacramenta a sacramentis antiquæ legis non differte, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, et alii ritus externi ; A. S.

3. Si quis dixerit, hæc septem sacramenta ita esse inter se paria, ut nullâ ratione aliud sit alio dignius; A. S.

4. Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua; et sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci; licet omnia singulis necessaria non sint; A. S.

5. Si quis dixerit, hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse ; A. S.

6. Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, et notæ quædam christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus; A. S.

7. Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, ct aliquibus; A. S.

8. Si quis dixerit, per ipsa novæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere ; A. S.

9. Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine, non imprimi characterem in animâ, hoc est,

* Denz.-Bann., S44-S56 {726-737).

signum quoddani spiritale et indelebile, unde ea iterari non possunt; A. S.

io. Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo et omnibus sacramentis administrandis habere potestatem; A. S.

n. Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia; A S.

12. Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere sacramentum; A. S.

13. Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in sollemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos. aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse; Λ. S.

III. Ex decreto S. Officii Lamentabili, 3 Jul. 1907

Sequentes *Modernistarum* errores reprobati sunt :

39. Opiniones de origine sacramentorum, quibus Patres Tridentini imbuti erant, quæque in eorum canones dogmaticos procul dubio influxum habuerunt, longe distant ab iis quæ nunc penes historicos rei christianæ indagatores merito obtinent.

40. Sacramenta ortum habuerunt ex eo quod Apostoli coranique successores ideam aliquam et intentionem Christi, suadentibus e: moventibus circumstantiis et eventibus interpretati sunt.

41. Sacramenta eo tantum speélant ut in mentem hominis revocent praesentiam Christi semper beneficam.

Objectum, utilitas et divisio Tractatus»,

In hoc Traétatu partem *dogmaticam* simul cum *morali* tradimus, propter intimam utriusque connexionem.

236. *Objtftum.* Gratia, quam Christus nobis promeruit, per *signa sensibilia* humanæ naturæ accommodata, quæ *s icranunla* dicuntur, in animas nostras*preeeipue* effunditur 3 Nunc igitur dc *sacramentis* agendum est, et primum quidem

Denz. Bann.. 2039-2041. — * Sacramenta considerari possunt tripliciter ; *atp/iatice, meraliter* et *litur^iec :* hanc ultimam considerationem, quæ ad ustiiutiones liturgicas spectat, nonnisi obiter attingemus.

1 Dicitur *pratipue :* sunt enim alia media quibus gratia obtinetur, nempe *raito* de qua in *Synopsi Thtol. moratis, meritum* dc quo supra egimus, ahaqac c divjno beneplacito dependentia.

de sacramentis in communi seu *in genere,* deinde de singulis *sacramentis in specie.*

Utilitas hujus tra&atûs desumitur : (A) *Ex dignitati objefti :* sacramenta enim sunt: (a) Dominicæ Incarnationis *reliquia,* seu vasa pretiosa in quibus Christi sanguis et merita continentur; (b) *causa, instrumentales gratia,* seu fontes aquæ vivæ, de quibus dici potest : " Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris "1 ; siquidem in sacramentis haurimus illas gratiæ aquas, quæ ex aperto Christi latere in universam Ecclesiam effluxerunt. (B) *Ex ipsa sacramentorum necessitate :* sane fideles, et a fortiori sacerdotes instrui debent de mediis ad salutem necessariis aut valde utilibus; atqui sacramenta alia sunt necessaria ad salutem, alia autem valde utilia; nam, ut ait *Trid.* per ea " vera justitia vel incipit vel ccepta augetur vel amissa reparatur". (C) *Ex erroribus confutandis ; Protestantes* plcrique duo tantum sacramenta admittunt, ct insuper circa eorum naturam et modum operandi multipliciter errant; *Rationalistic* nostra sacramenta irrident, tanquam superstitioni faventia; *Liberales* ct *Modernists* naturam sacramentorum corumque divinam originem omnino pervertunt. Istos errores confutare absque momento non erit

237. *Indoles* ct *divisio.* (A) Tra&atus de Sacramentis *in communi* est : (a) *scholasticus,* eo sensu quod primum a Scholasticis syntheticc collegia fuerunt varia elementa quæ omnibus sacramentis sunt communia et in unum tractatum coadunata ; (b) *traditionalis* tamen, quatenus hæc elementa jam dispersa apud Patres inveniebantur, qui dc *singulis* sacramentis disseruerant — Notandum est autem Scholasticos hanc synthesim instituisse præ oculis habentes præcipue *Baptismi* sacramentum ; quare haud pauca ex iis quæ tradunt melius Baptismo ct sacramentis huic similibus accommodantur quam Pænitentiæ ct Matrimonio, quæ peculiarem indolem præ se ferunt.

(B) Paucis prænotatis de sacramentis ante Christum, dicemus : 1° de *naturâ* ct *existentia* sacramentorum ; 2° dc elementis quibus constituuntur, scu de *materiâ* ct *forma;*

' *ha.,* XII, 2-3. — ∎ Sess. VII, Proœtn.

3° de *effèflibus* quos producunt; 40 de eorum *ministro;* 5° de *subjeflo* quod eadem recipere potest; 6° de *ceremoniis* quæ sacramentorum administrationem comitantur, ct *sacra·vicntalibus* quæ sacramentis affinia sunt.

Prolegomena de Sacramentis ante Christum.

CapUT I. Natura et Institutio.
- Art. I. Natura.
  - Genuinus conceptus.
  - Convenientia.
- Art. II. Institutio.
  - Christus sacramenta instituit.
  - Quo sensu?

CAPUT 11. Materia ct forma.
- Art. I. Notio ct existentia.
- Art. II. Mutationes vitandæ.
- Art. III. Unio inter materiam et formam.
- Art. IV. Iteratio materiæ et forms.

Caput HI. Efieétus.
- Art. I. Gratia.
  - Quomodo producatur?
  - Qualis?
  - Quanta?
  - Num impedita reviviscat?
- Art. II. Character.
  - Existentia.
  - Natura.
  - Dotes.

Caput IV. Mini.-tei.
- Art. I. Ejus qualitates.
- jj Ejus obligationes.

Caput V. Subjectum.
- Art. I. Dispositiones.
- ^KT Obligatio ab indignis non suscipiendi.

Caput VI.
- Art I. De ceremoniis.
- ART. II. De sacramentalibus.

Prolegomena : de Sacramentis ante Christum

238. Ante Christum, qtnedam erant sacramenta seu signa sensibilia a Deo instituta, ad conferendam sanctitatem *legalem* seu *externam,* et significandam internam gratiam Praefigurabant quidem sacramenta Novæ Legis, sed ab eis distinguebantur præcipue, juxta *Decretum ad Armenos*2, in eo quod " non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant ", dum nostra " et continent gratiam ct ipsam digne suscipientibus conferunt".

I. Horum sacramentorum existentia.

239· Communiter docent theologi nullum fuisse sacramentum in *statu innocentia.* Nullum enim in ScriptUrâ ct Traditione recensetur. Aliunde hic status brevissimo tempore duravit, ideoque instituere sacramenta· tam cito abolenda conveniens non erat. Quæstio autem movetur quoad *statum legis natura* et *legem mosaicam.*

240. Da statu legis naturæ. Hic status a lapsu Adami usque ad legem scriptam per Moysen datam effluxit, ct pro Gentibus usque ad legis evangelicæ promulgationem perduravit3; vocatur status *legis natura^* non quia legem supcrnaturalem excludebat, sed ut distinguatur a statu *legis scripta.* Ut certa ab incertis secernamus, tria inquiremus : num in hoc statu exstiterit remedium pro peccato originali; num tale remedium sacramentum fuerit; num alia exstiterint sacramenta.

24:. (A) *Certum est fuisse aliquod remedium pro parvulis contra peccatum originale.* Probatur :

(a) *Aufloriiate* Patrum ac Theologorum, qui unanimiter id docent, ita ut sine temeritate negari non possit; ait siquidem *S. Augustinus* : " Nec credendum est, et ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliqui necessaria causâ Scriptura latere voluerit ". Confirmatur unanimi consensu theologorum omnium scholarum.

* S. Thomas. 3 p., q. 61, a. 2-3: Suarez, disp. III-V; Sa!mant.,disp. III, dub. 1-4; Drouin, q. II; Billuart, diss. II, a. 1-3; de Augustinis, th. 1-4; Pesch, η. 37 sq. — * Denz. Bann., 695 (590).

» Lex enim mosaics solos Judaeo· ligabat, ut animadvertit S. Thomas I» 2», q. 9S, a. 5 : " Quantum ad illa quæ lex vetus superaddebat, non tegebantur aliqui ad observantiam veteris legis, nisi solus populus Judxorum ".

4 *Contra Julian.,* I. V, c. II, n. 45, *P. L.t* XLIV, 809.

:b) *Ratione Theol.* Ex diétis in *Trafl. de Gratiâ* ct de *Incarnatione,* Deus sincere vult salutem omnium hominum etiam post originale peccatum; atqui voluntas illa sincera non esset, nisi Deus instituisset pro omnibus temporibus, et etiam pro tempore legis naturæ, remedium contra originale peccatum; nam, sine tali remedio, impossibile erat hos parvulos salvari, ex diétis ubi de originali peccato.

242. B; De *hujus remedii natura* tacet Scriptura. Ab omnibus tamen admittitur illud remedium non fuisse positum in aébone proprii, cujus parvuli incapaces erant, sed in *aliquâ actione paren-:;im,* qua videlicet natos suos Deo offerebant, et insu[>er illam actionem fuisse aliquam protestationem fidei, implicitam saltem, in futurum Redemptorem, juxta illud : " Nec aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri

a) Juxta 5. *Bonaventuram*|| paucosque alios, illa protestatio fidei poterat esse *interna* tantum sine ulli exteriori ceremoniâ,ac proinde non erat sacramentum, quia sacramentum est signum sensibile.

(b) E contra, juxta *D. Thomam, Scotian, Suarez* aliosque, illa f.dei protestatio extrinsecus manifestari delrebat, proindeque verum erat sacramentum; nam omnes conditiones habebat ad sacramentum requisitas; erat siquidem signum *sensibile,* nam per illud infans non solum Deo consecrabatur, sed etiam Ecclesiæ Dei visibili coadunabatur : quod sine sensibili signo fieri nequit; signum *gratia froduflivum,* nam tollebat originale peccatum, quod sine gratiæ effusione fieri nequit; a *Deo institutum,* quia solus Deus gratiam signo sensibili adneétere potest;/Vrw*anenter,* quia illud signum toto legis naturæ tempore perdurare debebat ; ergo.

243· (C) Nùm vero alia fuerint sacramenta, incertum est ; in Scriptura mentio fit quidem sacrificiorum Abel, Noe et Melchisedreh :sed de sacramentis nil dicitur; nonnulli tamen theologi docent adfuisse aliquod sacramentum ad adtualis peccati deletionem licet de illius natura nil certum dici possit *

244· 2 Sub lege mosaics. (A) *Certum est adfuisse quadam sacramenta sub lege mosaicâ.* Probatur ex S. Paulo, qui de purificationibus legalibus ait5 : || Sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos *sanflificaf* ad emundationem carnis " : quibus verbis ostenditur ritus, de quibus agitur, sandlitatem legalem produxisse, atque proinde sacramenta fuisse. Insuper *Florentinum* et *Trideniinum* de antiquæ legis sacramentis manifeste loquuntur, eorumque existentiam supponunt.

' Ji?., IV, 12. — « s. Bonavent., *In II'Sen!.,* dist. I, a. 2. q. 1 ct 2.
; S. ihoin.,3, q. 70, a. 4, ad 2; Scotus, *in 4 Seni.,* dist. I, q. 3 ct 7; Suarez, dup. IV, se«R. 3-4.
* S. Thon:., *In 4 Seni.,* dist. r, p. 1, q. j, a. 2. — 5 *Mr.,* IX, 13.

(B) Præcipua autem sacramenta fuere : (a) *Circumcisio,* quæ figura erat Christiani Baptismi, homines ad cultum divinum deputabat, « juxta communem doétrinam, insuper ab originali peccato mundabat (b) Λ'ί/σ *agnipaschalis,* Eucharisliæ sacramento respondens; item *propositionis panes* qui a ministris edebantur; (c) *Expiationes* multæ quæ sacr. Pænitentiæ figurabant; (d) *Leviticorum* sacerdotum consecratio, quæ sacr. Ordinis adumbrabat.

Sacramentum autem Confirmationis nullomodo existebat in Antiquâ lege, quia gratiæ plenitudinem confert, quæ nondum advenerat; nec Extr. Unôlio, quæ immediate ad introitum glori» præparat, quia talis introitus usque ad Christi mortem differebatur; tandem Matrimonium, licet religiosus contractus, non erat sacramentum, quia, propter polygamiam et divortium, quæ tunc temporis vigebant, unionem Christi cum Ecclesia perfecte significate nequibat.

II. De modo quo sacramenta Veteris Legis suum producebant effectum.

245. i° Quoad adultos. (A) *Sacramenta Γ. legis gratiam cx opere operato non producebant, saitem in adultis.* Certum est.

Proh, (a) *Scriptura.* Sacr. V. Legis vocantur ‘‘infirma et egena elementa munera et hostiæ antiquæ legis dicuntur non potuisse ‘‘juxta conscientiam perfectum facere servientem et lex antiqua reprobatur “ propter infirmitatem ejus et inutilitatem ”4 ; atqui quod est infirmum ct vacuum, quod conscientiam mundare nequit, ct inutile seu insufficiens vocatur, gratiam ex opere operato non producit.

(b) *Traditione.* *In Decreto ad Armenos* legitur : “ Antiquæ legis sacramenta gratiam non causabant, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant”.

(c) *Ratione convenientia.* Sub V. Lege, gratiæ pretium per Christum solutum nondum fuerat; atqui, pretio nondum soluto, non decebat sacramenta, quæ virtutem ex Christi passione habent, et se gratiam conferre, eo fere modo quo chirographum, exhibens solummodo futurorum labarum promissionem, *ex se* ad obtinendam merccdem et pecuniam non sufficit.

' Circumcisio ante Moysen instituta fuerat *[Gen.,* XVII, 10-14) ut signum fœderis inter Deum et Abralue semen, immo inter ipsos Ægyptius vigete. Communiter tenetur masculos infantes hujusmodi ceremonia ab originali peccato fuisse mundatos; quod deducitur cx his verbis : “ Masculus, cujus prxjwfi caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia padum meum irritum fecit” *(Gen.,* XVII, 14); quibus verbis significatur parvulum hebraicum non circumcisum ab æternû vilâ exclusum iri, juxta plerosqoe interpretes. Femina: autem alio modo justificabantur, probabiliter ope ntcdj jam sub Lege natura: instituti. Cf. S. Th., q. 70, a. 4; de Augustinis, th.>

4 *Gâtât.,* IV, 9. — 3 *Heir.,* IX, 9. — 4 *Heir..* VII. 18.

246.(B'i *Sacramenta K Legis producefiant gratiam ex opere operantis, scilicet direfle fidem, contritionem, caritatem, etc., excitando, et radiantibus illis dispositionibus, gratiam operando.*

3' Hæc enim sacramenta erant Christi venturi, ejusquc Redempti :-.:s : længurativa, juxta illud S. Pauli' : ""Umbram habens lex fu: -.rorum bonorum " ; atqui signa Redemptionis pnefigurativa omnino apta erant ad producendum fidem, spem, et caritatem in suscipientibus : ergo.

b) Insuper sacramenta V. Legis legalem sanélitatem directe producebant. Jubetur enim princeps, qui peccaverit, offerre pro peccat· arietem, et additur' : " Rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus et dimittetur ei"; in hoc loco agitur de remissione *p xati legalis,* per quod legalis immunditia incurrebatur, non autem de *remissione culpa* coram Deo; nam, per expiationes legales, de quibus agitur, unum tantum peccatum remittebatur, et varias pro variis peccatis expiationes præcipiebantur, ut ex eodem loco consta: atqui si peccatum remissum fuisset *quoad culpam,* omnia alia peccata fuissent remissa, cùm unum peccatum mortale coram Deo remitti non possit, quin alia remittantur.

247. ·l Quoad parvulos. Circumcisio, vel aliud remedium a Deo institutum pro origin iti remissione, gratiam parvulis vere conferebat, et quidem sine ullo eorum adtu : de hoc omnes concordant theologi. Circa modum rem explicandi differunt; alii dicunt hoc remedium *ex opere operato passive* gratiam contulisse; alii *ex opereoperatoper accidens;* alii *prater opus operantis.* Quidquid est, res ita explicari potest : per hujusmodi sacramentum, parvuli *direfle* aggregabantur populo Dei, et *indirefte* sanctificabantur, quatenus Deus non quidem directe per sacramentum illud, sed illius occasione, et vi promissionis suæ ac Christi meritorum, parvulis, indeixmdenter a ministri aut suscipientis merito, gratiam conferebat'.

' *levis.,* IV, 26. — 3 S. Thom., 3, q. -o› a ψ

Gaput t

DE NATURA ET INSTITUTIONE SACRAMENTORUM.

Art. I. De naturâ sacramentorum.

Duo exponenda sunt : i° genuinus sacramentorum *conceptus;* 2° eorum *convenientia.*

I. De genuino sacramentorum conceptu'.

248. i° Definitio sacramenti N. Legis, prout ex Ecclesiæ documentis colligitur, hæc est : *signum sensibile, a Christo permanente? institutum,* ad *gratiam* sanctificantem *significandam* ct *conferendam.* Tria igitur ad sacr. Novae Legis requiruntur : *signum sensibile; gratia produftivum ; a Christo permanenter institutum.*

(a) *Signum sensibile,* id est, sensus aliquo modo afficiens, vel immediate ut aqua in Baptismo, vel mediate, ut contritio, verbis aut gestu expressa, in sacramento Pænitentiæ; et *significans* præcipue *gratiam* interius productam; ita ablutio aquæ in baptismo internam anirnæ emundationem exprimit 2.

(b) *Gratiaproduftivum;* hic designatur præcipuus sacramenti cftcétus, nempe *collatio gratia;* sacramentum enim N. Legis non est signum *mere speculativum,* sed *prafticum,* quo vere confertur gratia sanctificans 3.

' Cfr. S. Th., 3, q. 60; Suarez, *de Sacramentis,* disp. I; Salmant., *dt Sacrament.,* disp. I; Drouin, q. 1, c. 1; dc Augustinis, p. 1, a. i;Card. Billot, *De Ecclesia sacramentis,* I, p. 18-26.

' Quædam sacramenta tria simul significant; sunt *revumorativa passionis* Christi, vi cujus gratia nobis confertur; *demonstrativa* ipsius.*gratia* quæ nol« datur, ct *prognostica* seu prænuntiativa futurs gloriæ, ad quant gratià jus conceditur. Quod quidem maxime apparet in sacramento Eucharistiæ, in quo, ut Ecclesia canit, " recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, ct futuræ gloriæ nobis pignus datur ".

' Triplicis generis signa distinguuntur : *naturalia,* quæ *ex se* aliquid aliud significant, sicut fumus ex se ignem indicat; *arbitraria,* quæ nonnisi *ex conzcatione* aliquid determinatum significant, sicut olivæ ramus est pacis symbolum ; *mixta,* quæ panim ex se, partim ex positiva institutione aliquid designant. Jamvero sacramenta sunt signa hujusmodi; v. g., ablutio in baptismo *ex te*

(C) *A Christo* ***permanentor institutum*** : Christus siquidem ut *Deus,* est causa ***principalis*** sacramentorum, cùm solus Deus gratiam signo sensibili alligare valeat; ut *homo,* est causa ***instrumentalis*** eorumdem sensu infra exponendo. Additur : ***permanenter,*** eo sensu quod perseverare debent quamdiu perseverat Ecclesia Christi pro quâ instituta sunt, proinde usque ad consummationem sæcuii. Non autem *erc/rie* vocantur sacramenta nisi ea quæ sunt veluti instrumentum hujus ministerii san&ificationis quo Ecclesia fungi debet usque ad finem mundi.

249. 2 - Historica delineatio hujus definitionis Hæc notio legitime e fontibus revelatis deducitur, ut ex dicendis patebit; sed non fuit *integre* et *explicite* prioribus sæculis tradita. Tria stadia in ejus progressu delineari possunt.

(A; *Tritus* ***prioribus sæculis,*** etsi sacramenta in usu fuerunt, horum *notio generalis* nonnisi *obiter* et in suo *generico* conceptu exposita fuit, quatenus nempe erat *signum sacrum.* Attamen inter hæc signa, quædam, ut Baptismus, Confirmatio et Eucharistia, apparent *aim gratiæ collatione connexa.* *Synthetica* autem notio septem sacramentorum nondum exponebatur. Nec mirum : Christus enim *singula* sacramenta instituens, horum generalem conceptum non tradiderat. Sæculis II' et 111° jam sacramentis nomen *commune* tribuitur, *mysterium* apud Græcos, *sacramentum* apud Latinos.

3 Apud Græcos, μυστήριον designabat rem *sacram* et *occultam,* nempe vel *dofirinam* religiosam secretam vel *ritum* sacrum et symbolicutn cujus significatio solis initiatis nota erat. Quare hoc vocabulo mox usi sunt Patres ad designandos ritus sensibiles, sicut Ixiplismum ct eucharistiam, quibus gratia significabatur et conferebatur'. Ita, secundum *Origenem,* baptismalis ablutio significat anirnæ purificationem canaque producit mediante invocatione SS. Trinitatis3.

250. (b) Apud *Latinos,* vox *sacramentum* rem sacram designabat, videlicet *juramentum* a militibus coram tribunis præstitum aut quodlibct juramentum, vel *pecuniam* a litigantibus apud pontificem depositam eâ lege ut *viflus* suam partem relinqueret in *sacros usus*

internee ablutionis similitudinem gerit, $cd nonnisi ex divinâ institutione signum est efficax intern® mundationis.

' P. Pourrat, *op. cit.,* p. 1-46 ; F. Prat, *La Thiol. de St Paul,* II, p. 393-396. Patres ccteroquin nomine *mysterii* ct *sacramenti* désignaient ritus qui gratiam non conferebant.

' *tnJoan.,* VI, 17, *P. G.,* XIV, 257. — Hanc voeem *mysterium* S. Ambro-m: in Ecclesiam latinam transtulit ad sacramenta designanda.

impendendam. Hanc vocem *Tertullianus* adhibuit ad designandos quosdam ritus sacramentales, nempe Baptismum et Confirmationem, Eucharistiam et Matrimonium ·, sed nonnisi impeded) notionem ipsam sacramenti exponit. Eam vero satis lucide tradr 5. *Ambrosius.,* declarans non solum symbolicam significationen sacramenti Baptismi, sed etiam hujus efficaciam, quam Spiritu. Sanéto tribuit : "Si qua ergo in aqua gratia, non ex natura aqutd sed ex præsentiâ est Spiritùs san<5ti " *

251. (B) *A quarto sac. ad undecimum,* clarius distinguitur in sacramentis duplex elementum, *visibile* et *spirituale,* inter utrumque relatio, necnon ejus efficacia. S. *Augustinus* jam conceptum generalem sacramenti tradit, in quo duo elementa inveniuntur : *visibile* seu sacramentum ipsum, et *invisibile* seu *spirituale* aut *virtia* sacramenti. Prius est *signum sacrum,* quatenus rem sacram seu gratiam.designat; non autem signum vacuum, ciim Spiritus sanitus sacramento visibili invisibilem *gratiam conferat,* nisi suscipiens sit male dispositus : " Dominus (sanctificat) invisibili gratiâ per Spiriturr Sanctum, ubi est totus fruttus etiam visibilium sacramentorum Nam sine istâ sanctificatione invisibilis gratiæ, visibilia sacramenti quid prosunt?... Nihil quippe profuit Simoni mago visibilis baptismus, cui sanctificatio invisibilis defuit"3. In signo visibili pariter duo distinguit, *elementum* et *verbum* et ita viam parat distinctioni inter *materiam* et *formam* sacramentorum quam Scholastici postea elucidabunt. Invenitur itaque apud S. Augustinum quidquid requiritur ad definitionem sacramenti : sed ipse haec varia elementa non collegit ad integram definitionem sacramenti expoliendam. Quare vox sacramentum ab ipso et Patribus sequioris ævi promiscue sumitur pro signis quæ sunt tantum symbola gratiæ et pro eis quæ gratiam vere conferunt.

Exinde vero minime concludendum est Patribus ignotam fuisse *efficaciam* sacramentorum. Hanc enim sæpe variis modis inculcant Ita *Severianus,* Gabalorum episcopus, ineunte sæc. Ve, declarat per visibilem aquam Baptismi imprimi characterem, Spiritum Sanctum per aquam inscribere beneficium, visibilem aquam esse instrumentum invisibilis gratiæ : "Quemadmodum regium quoque

' A. d'Alès, *La Thiol. de Tertullien,* p. 321-323; E. de Baker, *Sacramentum, Le mot et l'idie reprisentie par lui dans les Œuvres de Teritellicn,* Louvain, 1911.

* *De Spirilti S.,* I, SS, 77 ; cfr. *de Mysteriis,* 14, 15, 20, 21, 30, 32, etc. i

9 *Quasi. in Heptat.,* lib. Ill, cap. 84, *P. L.,* XXXIV, 712.

* " Et in aquâ verbum mandat ; detrahe verbum, ct quid eat aqua nisi aqua: Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum, etiam ipsum tanquaa visibile verbum... Unde tanta virtus aqux, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo?... Mundatio igitur nequaquam fluxu et labili tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo". *(/« foan.,* tract. 80, n. 3, *P.* i·, XXXV, 1S40).

donum tam manu vivâ quain instrumento mortuo donatur... simili modo, etsi aquâ opus sit ad instar atramenti, ut *per visibilem aquam exaretur chdnuHcr,* non ideo eamdem dignitatem habent aqua et divinus Spiritus, sed res ita concipienda est, ut Spiritus SantSius per aquam inscribat beneficium... At ubi videris Spiritum descendentem... intelliges adesse per gratiam dominicam invisibilem dextram ejus qui naturæ imperat, visibilem autem aquam esse instrumentum invisibilis gratiæ" ».

Pariter 5. *fsidorus,* prætermittens notionem sacramenti ut signi, ejus efficaciam præsertim describit quæ Spiritui Sancto tribuitur : "Sunt autem sacramenta baptismus et chrisma, corpus ct sanguis. Quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus divina secretius salutem eoruindcm sacramentorum operatur, unde et a *secretis virtutibus,* vel a sacris sacramenta dicuntur. Quæ ideo fruétuosc penes Ecclesiam fiunt, quia Sanétus ineà manens *Spiritus* eorumdem sacramentorum *latenter operatur effedum* " '.

252. (C) *A sac. duodecimo,* Theologi intellexerunt in ipsâ definitione sacramenti *efficaciam* esse includendam uti *differentiam specip.cam,* quâ separantur a ceremoniis quæ sunt signa gratiæ tantum ; ita ut postea maneant tantum controversiæ *de modo* concipiendi hanc efficaciam seu causalitatem. Ita *Hugo a S. Victore' :* " Sacramentum est corporale vel materiale elementum... ex similitudine repraesentans et ex institutione *significans,* et ex sanctificatione *continens* aliquam invisibilem et spiritualem gratiam ". Quod et lucidius declarat *P. Łombardus* : " Sacramentum enim proprie dicitur quod ita *signum* est gratiæ Dei et invisibilis gratiæ forma ut ipsius imaginem gerat et *causa* existât". Exinde infert 5. *Thomas* sacramenta a Christo instituta esse, quin tamen id in ipsâ definitione includat. Post *Tridentinum* vero, hæc institutio in definitione invenitur.

II. Do sacramentorum convenientia5-

Cum Rafionalistæ contendant non decere salutem æternam a *ritibus externis pendere,* abs re non erit ostendere sacramentorum institutionem omnino convenire : 1° cum ipsâ naturâ *hominis in ordine ad religionem ;* 2° cum *facio universali religionum ;* 30 cum *religione christiand.*

' *Saenani honiilûe* (ed. *J. />. Aueber,* Vcneliis >827), p. 111-113. Cfr. M. Jugie, in *Rev. des Sc. Philos, ei Tktol.,* juil. 1913, p. 467-471.

' *Etymo!.,* l. VI, c. XIX, 39 *p.* LXXXII, 255.

» *bt Saeranuni.,* l. 1, p. †χ, c. 2, *p.* CLXXVI. 317.

4 *IV Sint.,* dût. I, 2, *P.* excii. 329.

* S. ThotD., 3. q. di, a. i; Abbé de Broglie, *Conf. sut la -de su>na.'u.elli,* i-fis 1902, t. Ill, p. 3.56.

253· i° *Convenit cum hominis naturA in ordine ad rtlu gionem speclatâ.* (A) *Generatim inspecta.* Ea cnim est natura hominis ut ad spiritualia per sensibilia perducatur ita, v. g., per corporalia, hominis intelleCtus velut manudu· citur in intelligibilium cognitionem ; atqui convenit divinan Providentiam in gratiarum dispensatione, naturæ cujuslibe entis sese accommodare, per sensibilia media homini gra tiatn dispensare; ita cnim : (a) *certiores reddimur de gratk* nobis collatft, cum hæc visibilibus signis ct dispositionibui moralibus clare determinatis veluti alligetur, quin tamen omnino tollatur obscuritas præsenti statui competens; cum hæc certitudo fide in Christum et virtutem sacramentonim innitatur; (b) *perfectius* etiam *Deum colimus :* licet enim sacramenta directe in utilitatem hominis instituantur, cui-tum divinum etiam maxime promovent, nos excitando et adjuvando ad Deum adorandum, Eique gratias agendum, et intime cum Eo conversandum.

(B) *Specialius considerate, ex parte virtutum quibus homo indiget.* Id sane convenit quod ad *virtutes* hominem promovet, eumque a *vitiis* avertit; atqui datâ collatione gratiæ per visibilia signa, virtutes maxime necessariæ foventur; (a) *fides* promovetur, dum credimus, propter verbum Dei, gratiam signis sensibilibus alligari ; aut etiam dum sacramenta publice recipientes in hominum conspectu fidem nostram profitemur ; (b) *spes* erigitur, cùm sacramenta sint pignora divinæ erga nos bonitatis, viam salutis faciliorem efficientia; (c) *caritas* erga Deum augetur, dum videmus Christum nobis præbuisse tam multa sanctificationis inedia nostræ infirmitati optime accommodata ; caritas autem fraterna inflammatur, cùm ex sacramentorum receptione recordamur nos arCtissimo vinculo colligatos et unius corporis membra cffcCtos esse; (d) tandem *superbia* edomatur, dum necessitas nobis incumbit ad signa sensibilia, per sacerdotes confecta, recurrendi, ad nostram sanctificationem obtinendam.

254. (C) *A ItentA naturA sociali hominis et religionis.* Religio enim inter homines *socialis* esse debet, tum quia homo, ad societatem pronus, non solum tanquam persona privata sed etiam ut membrum societatis Deum colere

debet, tum quia diversae religiones ad modum societatis eflbrmatæ sunt ct absque vinculo sociali subsistere non potuerunt, ut constat ex *historici religionum.* Atqui societas religiosa, sicut ceteræ societates *externis indiget symbolis,* quibus unio inter fideles servari possit; id vero optime præstant sacramenta, quæ fideles ab infidelibus distinguunt, ct eos striéto nexu inter sc coadunant; dum enim eadem participant sacramenta, unius ct ejusdem corporis membra se agnoscunt. Hinc *S. Augustinus* ait[1] : “ In nullum nomen religionis scu veræ seu falsæ coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum ve! sacramentorum visibilium consortio colligentur : quorum sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum et ideo contempta sacrilegos facit ”.

255. · 2° *Convenit cum universalifacio religionum.* Omnes fere religiones, antiquæ vel hodiernæ, ritus externos adhibent tanquam signa purificationis ct sanctificationis, haud paucis tamen vitiis deturpatos : cis siquidem tribuunt vim *mechanicam,* quæ suos effectus producit absque dispositionibus moralibus, necnon vim *magicam* independentem at ipsA divinitate; et sæpe his ritibus homines a Deo avertuntur ct in superstitionem cadunt Decebat igitur ritus externos institui qui legitimis aspirationibus hominis satisfacerent, nec istis abusibus ansam præbcrent. Jam vero res ita sc habet in sacramentis Christianis, (a) Ritus enim externus non est causa principalis gratiæ, sed signum externum quo Deus ipse utitur ad nos sanctificandos; nec sufficit materialis receptio ritus, sed requiruntur in adultis dispositiones morales ad frudum sacramenti suscipiendum, ut infra exponetur. (b) Minime igitur *vis magica* ritui externo tribuitur, cum ejus efficacia tum a Deo tum a suscipientis dispositionibus pendeat. (c) Nedum vero fideles a Deo avertantur per sacramenta, ad Eum potius trahuntur, cum omnia in ritu externo Dei sapientiam ct bonitatem necnon Christi amorem in memoriam revocent.

256. 30 *Convenit cum naturâ religionis christianæ.* Centrum enim hujus religionis est mysterium *Incarnationis,* quo *visibiliter invisibilis* Deus hominibus datur ad eos sanétifi-

[1] *Cent. Faust..* l. XIX. c. il, *P. L.,* XI.II, 555: Joumcl. i6o i_

candos ct deificandos, per ministerium præsertim *visilUù Ecclesia.* Decebat igitur gratiam, quæ est Incarnationis fruétus, visibilibus signis concedi quibus memoria Christi Redemptoris facilius custodiretur ejusque merita efficacius singulis hominibus applicarentur, et quæ visibili modo ab Ecclesia dispensari possint.

Art. II. De institutione septeni sacramentorum.

Ut certa ab incertis secernamus, dicemus : 1° de *ι£ώ institutione* septem sacramentorum; 2° de *modo* hujus institutionis.

§ I. De ipsa institutione sacramentorum a Christo.

257. Status quæstionis. (A) *Errores.* Si excipiuntur *Cathari* et *Waldenses,* qui, sub prætcxtu *spiritualem* religionem fovendi, ritus externos sacramentorum plus minusvc despiciebant, nullus est qui, ante Protestantes, existentiam septem sacramentorum negaverit, (a) *Lutherus* primum tria retinebat sacramenta, nempe Baptismum, Pænitentiam ct Panem seu Coenam [1], postea vero duo tantum, Pænitentiâ rejcétâ [2]. Ejus discipuli modo tria modo quatuor admiserunt, sed communiter nonnisi duo, Baptismum cl Cœnam Domini. Contendebant quidem numerum septenarium in Scripturâ non inveniri; sed ratio fundamentalis istorum erroris ex eo desumitur quod sacramenta, juxta Protestantes, non sunt vere gratiæ productiva, sed solum *media adfidem excitandam,* et pignora quibus de peccatorum remissione certiores reddimur. Hinc Matrimonium ct Ordo non sunt sacramenta, quia nullum peccatum remittunt; Confirmatio et Extrema Un&io meræ sunt ceremoniæ, quia prior est renovatio promissorum in baptismo, posterior autem oratio pro infirmis faéta ; Pænitcntia autem non fuit a Christo instituta ut medium ad gratiam aut fidem excitandam; remanent igitur duo tantum sacramenta.

(b) Attamen quidam Anglicani, *Ritualistic* dicti, septem esse sacramenta docent, nempe duo *majora,* Baptismum et

[1] *Dc captivitate babylonidi,* sub initio, inter Luiheri opern, t. II, p. 275.
[2] *De adoratione sacramenti.* —Cfr. Calvinus, *Instil, christ.,* IV, 193.

Cœnam, et quinque *minora,* quæ etsi utilia, ad salutem non sunt necessariax.

258. (B) *Dofirina catholica.* Contra Protestantes, *Tridcntinum* definivit septem ct septem tantum esse sacramenta3 : "Si quis dixerit sacramenta X legis non fuisse omnia a Jesu Christo D. N. instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem,videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pænitentiam, Ex. Unitionem, Ordinem et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere ct proprie sacramentum, A. S. "

259. *Thesis:* Sacramenta N. Legis, a Christo instituta, septem sunt, nec plura, nec pauciora. Dc fide est ex *Tridentino* jam allegato.

Pricnotamus thesitn non posse *Scriptura solii* apodictice demonstrari quoad omnia sacramenta, cum nullibi dicatur sive implicite sive explicite, septem et septem tantum esse sacramenta ; quænam autem sacramenta, et quomodo, ex Scripturâ probari possint, infra exponetur, ubi dc singulis sacramentis. Hic utemur *proscriptionis* argumento, *historicis testimoniis* confirmato; posteaque *convenientiam* septenarii numeri ostendemus.

I. Thesis probatur argumento præscriptionis.

260. 10 Facta exponuntur. Tempore quo Novatores prodierunt, .sæculo XVI°, septenarius sacramentorum numerus certo admissus fuerat in universa Ecclesia sive Romana sive Orientali, et quidem per plura sæcula.

fA Quoad Ecclesiam *Romanam,* id sane constat : (a) ex *Decreto ad Armenos* (sæc. XV), in quo septem numerantur sacramenta (initio Traélatûs); (b) ex Cone. (Ecum. *Lugdunensi II* (1274), in quo Michael J'alæologus Gregorio X fidei Confessionem obtulit, ubi legebatur3 Tenet etiam et docet eadem S. Romana Ecclesia septem esse ecclesiastica sacramenta, etc. (c) *ex professione fidei* quæ anno 1210 *'Valdensibus* ad Ecclesiam reducibus ab Innoccntio HI præscripta fuit, in quâ septem singillatim sacramenta com·

• Dix Mogan*, *Saframenta/ sys/cm,* p. S3-S4.
' Scss. \ II, çan. 1. — J Denz.-Bann., 465 (388).

memorantur1; (d) ex *unanimi consensu theologorum,* qui, jam a sæculo XI1°, etsi dc multis ad sacramenta pertinentibus dissentientes, firmiter docuerunt tanquam dogma ad fidem spc&ans, septem ct septem tantum esse sacramenta3, nullis pastoribus aut fidelibus usque ad Reformationis tem· pus reclamantibus, si excipiuntur Waldenses qui propterca c sinu Ecclesia ejcfti sunt.

261. (B) Quoad *Ecclesiam gracam,* idem constat 3 : (a) ex consensu Ecclesiæ græcæ tempore Reformationis.ut patet: 1) ex declaratione*ferentia,* schismatici patriarchæ Constara tinop., qui. a Protestantibus Germaniæ interrogatus, respondit (an. 1576) : ‘‘Nihil nostrum afferentes, sed ex *sanflis septem œcumetticis synodis* et ex *sententia ss. dofiorum* interpretumque divinitus inspiratæ Scripturæ, quos catholica Christi ecclesia unanimi consensu recipit... dicimus *septem divina esse mysteria (sacramenta), baptismum* scilicet..."; hic septem recenset sacramenta nostra. SecundA vice ab iisdem interrogatus (an. 1579), eamdem repetit doctrinam, et addit : “ Et hæc quidem omnia salutis nostræ remedia ipse Jesus Christus Deus ct Dominus noster tradidit ct sandi ejus Apostoli 2) ex *condemnatione Cyrilli Lucaris,* Jcremiæ successoris, qui, calvinianis erroribus in GcrmaniA et LithuaniA imbutus, duo tantum sacramenta admittenda esse docuerat : jamvero hæc assertio ut *haretica* damnata fuit in duobus conciliis Constantinop. (1638 ct 16p), et Hierosolymitano (1672), nccnon in *confessione orthodoxa fidei* quam confecit *Petrus Magilas,* metropolitan!» russi»·

• Dcnz.-Bann., 424 (370).

* Ita, inter alios, P. Lombardus (+ 1164), *Sentini.*, 1. IV, dût. 2»; Magir· ter Rolandus, postea *Alexander III,* in *Sententiis* quas circa an. 1150 edidit; Gregorius, episcopus Bergamensis (1133-1146), in opere *De veritate ccrS. Christi* contra Berengarium ; S. Otto, ep. Bambergensis, circa an. 1139, ia *Serenasse ad Ponserastos, P. L.,* CLXXIII, 1360. Critici quidam putaat *Herbardum,* qui vitam S. Ottonis scripsit, auctorem es*e bujus Sermoni* td Pomeranos; sed cum sit S. Ottoni coaevus (f 116S), certum est jam a sate. XII septem sacramenta enumerata fuisse. — Allegatur etiam auctor anonymus libri an. 109S Billemi in Alverniâ scripti, qui dc septem sacramentis disserere promittit, sed in decursu libri confirmationem omittit. *(Hist, littlr. dt is prance,* t. VIII, p. 474-476).

’ *Perfdtuiti de la fri sur les sacrements,* t. V, 1. I-VI ; Schclstrate, *Ads arienf. cedes.,* Jy. 154, 202, etc.

eus[1], (b) Ex Conciliis *Florentino* ct *Lugdunensi,* quibus Græci schismatici interfuerunt, quin unquam contra existentiam septem sacramentorum protestaverint. (c) Ex eorum *Euchologiis* seu Ritualibus, ubi preces ritusque inveniuntur pro septem sacramentis; pariter ex consensu theologorum schismaticorum qui de rc sacramcntariâ scripserunt[2].

(C) Idem probari potest quoad *Orientales,* nempe *Nestorianos* et *Monophy.sitas,* jam a sæc. V extra Ecclesiam rejettes, tum ex Episcoporum illarum nationum declarationibus statim ac Protestantium hæresis eis innotuit, tum ex eorum libris liturgicis, aut testimoniis eorum qui per eorum regionem iter fecerunt[3].

Fatemur equidem quosdam scriptores orientales errasse in determinatione singulorum sacramentorum, sed nihilominus septem enumerant; proindeque cum Ecclesiâ calholicâ consentiunt circa substantiam dogmatis, ct particulares errores, in quos inciderunt, facile explicantur si prœ oculis habeatur Orientales ecclesias a centro unitatis divulsas et tyrannide oppressas, ignorantia obvolutas fuisse[4]. Unde dodrina Orientalium ex libris eorum liturgicis potius quam ex libris privatorum scriptorum discenda est.

Conclusio : certo igitur constat, pluribus sæculis ante Reformationem, omnes ecclesias Christianas tanquam fidei dogma admisisse septem esse sacramenta a Christo instituta, nec plura, nec pauciora.

262. 2° *Ex his faflis* argumentum eruitur theologicum. Ii omnes qui universæ Ecclesiæ infallibilitatem

• Schelstrate, *of. eit.,* 504.

• Arcudius, *Dt concordid ecct. accid. tl orient.,* 1. I, c. 2; Schelstrate, *of. tit.,* 125, 139, *262,* etc.; E. Rcnaudot, *Litnrgi.r orientales.* — Quem consen· tam iterum affirmavit *Janiuhcn,* rector academix Petroburgensis (in Russia), quando, an. 1S74, cum Pruteslantibus et Vclcro-Catholicis Bonn.e convenit; tunc enim, nomine Orientalium, postulavit ut otnnes tklem suam profiterentur in *seftem sacramenta,* quæ absque dubio agnoscuntur, inquiebat, in veteri utrimque Ecclesiæ praxi liturgicâ et scriptis patrum a Conciliis approbatorum. (A;·. Einig, *Dtsacramentis,* I, p. 44).

• Assemani, *Jsiblioth. orient.,* t. II, p. 5; t. III, p. 240 sq.; *PerfJtuiU de ia Fei,* t. Ill, I. S, c. iSsq.; t. V, i. I, c. 9. — *Armeni,* qui Monophysitarum erronbru adhxrent, Extremam Unct-.onein non amplius ministrant (forsan quia diÆcile est invenire *seftem* sacerdotes «pii ad ejus collationem requiruntur), sed in eorum Ritualibus prxsertim antiquis ritus ad hoc sacramentum ministrandum certo invenitur; cetera vero sacramenta etiam hodie conferunt. Cfr. L. Petit, *lyt t. dc Tkcol. (Vacant},* I. I, 1954-58.

4 Cfr. Franzelin. th. XX; Pesch. n. 92.

agnoscunt, eo ipso admittere debent tanquam dogma catholicum septem cs.se sacramenta a Christo instituta. Nain unanimis consensus omnium theologorum, pastorum ct fidelium, immo totius Ecclesiæ in synodis coadunata», per plura sæcula, de rc simul dogmaticâ et morali, ad praxim quotidianam pertinente, est infallibile critérium veritatis, ut probatum est in *Tr. de Ecclesia,* n. 658, et *de Fontibus Revelat.,* n. 977 sq.

263. 30 *Ex iisdem eruitur* argumentum historicum. Fides enim utriusque Ecclesiæ ct omnium sectarum orientalium etiam *historice* explicari nequit, nisi ab ipsis Apostolis oriatur. Etenim Græci sæc. IX, seétæ Orientales sæc.V, ab Ecclcsiâ Romanâ jam secesserant ; jamvero, si ante schisma nonnisi duo vel tria sacramenta admisissent, certe alia nunquam a Latinis suscepissent, præsertim cùm Latinis semper *infensos* sese præbucrint, et suarum *traditionum tenacissimos.* Quoties enim de unione cum Latinis actum est, toties infinitæ prope disputationes habitae sunt de additione " *Filioque* ", de modo Baptismum ministrandi, de pane azymo, de jejuniis, de cantico *Alleluia* ceterisque hujusmodi : nec tamen ulla fuit controversia de septenario numero sacramentorum, licet hæc materia in professionibus fidei inclusa fuerit : nonne hoc est invictum argumentum fidem de septem sacramentis tam antiquam esse ut ante separationem sive Graecorum sive Orientalium, nempe ante quintum saeculum, jam exstiterit, et quidem in universa EcclesiA?

Jamvero talis consensus omnium Ecclesiarum in re dogmaticâ, ad praxim quotidianam pertinente, quinto sæculo ubique vigens, non potuit per innovationem induci, sed ab Apostolis ipsis originem ducit ; nam per quatuor priora sæcula, notum est Episcopos veritatis custodes pervigiles et novitatum impatientes fuisse, et fideles fuisse apostolicariim traditionum tenacissimos, ita ut statim ac novus error, vel aliquid inauditi prodiit, statim reclamaverint. Ita quando *Donatista* validitatem Baptismi ab hæreticis collati impugnârunt, *Encratita* Eucharistiæ materiam, *Montanista* et *Novatiani* potestatem omnia peccata remittendi, *Aëria* ordinum distinctionem. *Manichasi* matrimonii honestatem·

vel dubia orta sunt circa ministrum et subjectum Ex.-Unétionis, Patres indubitanter strenueque catholicam fidem de his omnibus propugnArunt; quanto magis si nova sacramenta ab aliquo impostore inventa fuissent? Atqui nulla inveniuntur vestigia controversiarum de Sacramentorum numero in prioribus sæculis, nullæ reclamationes sive episcoporum, sive fidelium. Ergo recte cum *Tertulliano* 1 concludimus : " Ecquid verisimile est ut tot ac tant.e Ecclesiæ in unam fidem erraverint?... Ceterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum sed traditum

264. *Objiciunt* quidem *Liberales* doctrinam de septenario sacramentorum numero per duodecim priora sæcula penitus ignotam esse ideoque revelatam dici non posse, sed a *Petro Lombardo* inventam.

Resp. Fatemur equidem hanc doctrinam non fuisse *synthetice* et *explicite* traditam per priora sæcula; sed simul historice constat nullum esse e septem sacramentis quod a Patribus commemoratum non fuerit, ita ut Petrus Lombardus non sit inventor hujus dogmatis, sed tantum *synthetice* exposuerit doétrinam sparsim a Patribus traditam et jam implicite.in ScripturA contentam; quod quidem legitimum esse infertur ex iis quæ diximus de incremento dogmatum 2.

Quod ut melius intelligatur, hæc duo statuimus : —

265. (A.) *Nullum est sacramentum quod a Patribus non fuerit recensitum, immo quod non inveniatur plus minusve explicite in N. Testamento.* Id melius constabit ex infra dicendis de singulis sacramentis ; hic satis sit præcipua facia recolere : —

(a Quoad *Scripturam,* Christus, qui ritibus legalibus sesc subjecerat, et modo generali *sacramentale principium* docuerat, apostolis potestatem tradendo homines externis mediis sanctificandi, ipse ritus sacramentalcs instituit plus minusve explicite : 1) *Baptismum,* ejus necessitatem declarando ct apostolis officium baptizandi omnes gentes imponcndo3; 2 *Confirmationem,* Spiritum sanétum promittendo, quem

' *D<* c. 2S. *P. L.,* II, 4α.
• *De Fide,* n. 305 sq. — **Joan.,* Ill, 5; *Mûtth.,* XXVIII, 19

apostoli baptizatis contulerunt per impositionem manuum'; 3) *Eucharistiam,* consecrando panem ct vinum et potestatem idem faciendi apostolis relinquendo2; 4) *Pœnitentiam,* potestatem clavium et facultatem remittendi peccata eisdem tradendo 5) *Extremam Unctionem*, discipulis committendo curam ægrotos ungendi unctione quæ, teste S. Jacobo, spiritualiter etiam alleviabit infirmos·»; 6) *Matrimonium,* hunc contractum ad pristinam dignitatem revocando ct ita evehendo, ut gratia ad ejus officia rite implenda videatur necessariaS; 7) *Ordinem,* inter discipulos quosdam eligendo quos et apostolos nominavit, quibusque potestatem non solum docendi et regendi, sed ct sacramenta ministrandi ritu quodam externo contulit6. Quæ quidem omnia suo loco fusius exponentur.

(b) Quoad *Patres :* 1) Patres apostolici baptismum et eucharistiam commemorant, quia frequentioris sunt usus. 2) Tertio sæculo, *Tertullianus,* præter hæc duo, *confirmationem* et *pænitentiam* recenset, priorem quâ baptisma completur, posteriorem quâ delentur peccata post baptismum commissa; immo et implicite *ordinationem,* quâ conferuntur sacerdotalia munera quæ laici exercere nequeunt, et de quà S. *Cyprianus* magis explicite loquitur. *Matrimonium* autem jam S. *Ignatius* et *Tertullianus* coram episcopo celebrandum esse declarant. 3) *Quarto et quinto* sæculis, jam fit quædam *synthetica expositio* trium sacramentorum quibus constituitur ritus christianæ initiationis, nempe baptismi confirmationis et eucharistiæ. Cetera autem sacramenta recensentur, quin tamen sub eodem *nomine* colligantur. Ita S. *Augustinus* omnia enumerat sacramenta, cxceptâ *Extflma Unitione,* quam aliunde *Innocentius I* describit in *ep. Decentium,* et quam eodem tempore commemorant *Enchlogium Serapionis, S. Cyrillus Alex,* et S. *Casarius Artld* tanquam ritum sacrum jam a S. Jacobo recensitum. Certuff est igitur septem sacramenta fuisse *in usu* prioribus sæcr.'js; nec proinde hanc doctrinam fuisse sæculo XII° inventam-

'*Joan.,* XIV, 26; ΛΛ.,YIΠ, 14-17; XIX, 1-6. — » / *Cor.,* XI, 23-25.- 5 *Mallh.,* XVI, 19: *Joan.,* XX, 22-23. — 4 *Maith.,* X, 5-8; IX, J - *Im.,* V, 14-15. – s Præter textus jam allegatos, cfr. Z *Tini.,* IV, 14; *11* 7i*'I I, 6. — 6 *Mart.,* X, 2-13; *Efhes.,* V, 25-32.

206. (B) Attamen, ante sæc. XII, nullus hucusque inventus est audor qui synthetice et explicite docuerit septem et septem tantum esse sacramenta a Christo instituta. Cujus rationes præcipuæ hæ suntl : (a) Prioribus saeculis *synthetica notio* sacramenti non fuerat *explicite* et *scientifice* elucidata. Primi Christiani baptismum, confirmationem, eucharistiam aliaquc sacramenta suscipiebant, quin elementum variis hujusmodi ritibus commune clare perciperent. Nec mirum : licet enim omnia sacramenta aliquid commune habeant, *inter se valde differunt,* et ab Antiquis in duplicem classem distributa fuerant : alia *consecrantia* seu *perficientia* vocabantur, *Baptismus* nempe, *Chrisma* seu Confirmatio, *Eucharistia* ct *Ordinatio;* alia vero *medicinalia* dicebantur. *Pernitentia, Ex. Unctio* et *Matrimonium;* hinc intelligitur cur Patres tria vel quatuor priora frequentius connumerent, quia, ex scopo quem sibi præfixerant, nonnisi *consecrantia* enumerare intendebant. Ex quo etiam patet dodrinam de sacramentis *in genere* nonnisi post multa sæcula scientifice per analysim et synthesim expolitam fuisse; ita, v. g., quoad baptismum, primum *analyst* expendere neccssc erat quot elementa essentialia in eo invenirentur, videlicet signum interioris regenerationis, productivum gratiæ, a Domino institutum; postea idem dc singulis sacramentis investigandum erat; tandem, *synthesis* ope, determinandum erat quot signis sacris competerent eunda *specifica* elementa ita per analysim determinata. Quod quidem longum requirebat tempus, praesertim cùm alias quæstiones gravioris momenti de mysterio Incarnationis et de gratiâ-urgerent quarum solutioni prius incumbere necesse èrat.

267. (b) Insuper, cùm, præter septem sacramenta, varii essent ritus sacri, Patres qui sacramenti notionem prius tradiderunt, præeunte *S. Augustino,* supra, n. 251, *conceptum geneticum* exposuerunt his omnibus communem. Itaque nomine sacramentorum, scu mysteriorum, omnia compledebantur quæ aliquid *sacri* et *sanctificantis* præ se

' Hic non insistimus in *arcani discifdinà,* quæ socculo VI" amplius non vij»eqmrjue proinde non sufficit ad rem penitus explicandam. Cfr. Batiflbi, *Etudit a histoire et de tkMogit,* ir« serie, p. 1-41.

ferebant, non distinguendo *differentiâ spécifiai* sacramenta a sacramentalibus.

Ita, sæc. XII, *Hugo a S. Viflore* traélatum dc *sacramentis* scripsit, tn quo de omnibus fidei mysteriis, saetis ritibus, etc. disserit, quasi totidem sacramenta essent; idem auctor inter *majora* et *minora* sacramenta distinguit, et inter minora aquam aspersionis, susceptionem cineris, benedidionem ramorum, signaculum crucis, etc recenset'. Item 5. *Petrus Damianus* (t 1072) duodecim sacramenta enumerat, inter quæ regis inunétionem, ecclestæ dedicationem, monachorum et sanctimonialium benedictionem, etc. *S.Btr. nardus*2 (f 1153) pariter dicit multa esse sacramenta, et inter hæc ponit baptismum, eucharistiam et *pedum ablutionem,* quæ fit in Cœnâ Domini; nec mirum, nam sacramentum dehnit “ sacrum signum, sive sacrum secretum ”.

Statim vero ac *conceptus specificus* sacramenti, analysis e: synthesis ope, lucide a Theologis expositus est, omnes ore unanimi agnoverunt septem et septem tantum esse sacramenta a Christo (mediate vel immediate) instituta (supra n. 260). *Res ipsa* igitur vere in Ecclesiâ existebat, nempe septem sacramenta, sed vocabulum commune quo hi septem sacri ritus exclusive designarentur nonnisi sæculo XIIe inventum est3. Quod quidem mirum non est : etsi enim omnia Christiana mysteria ab initio in Traditione contint bantur, nonnisi sæculorum decursu inventa sunt *vocabui scientifica* quibus designarentur, v. g., *consubstantialité Verbi, unio hypostatica, satisfaCio vicaria, transsubstantiati,* Deo sic volente ut in expolitione dogmatum aliquis sit profc&us. — Sæculo igitur duodecimo, do&rina de septenario sacramentorum numero *non fuit inventa* aut *adulti rata,* sed tantum *magis synthetics et explicite exposita.*

II, Convenientia septenarii sacramentorum numeri.

Positâ institutione divina septem sacramentorum, horum *convenientiam* exquisierunt theologi.

26S. 1° Quidam, ut *Albertus A/.,* putarunt ea instituta fuisse J septem vitiis capitalibus mederentur '. Alii, duce 5. *Bonavtnh*

* *De sacram.,* I, II, p. IX. c. 1. — ' *Sermo in CanS Domini,* n. 1-4.
3 Ita, v. g., in *Capitulariis* Caroli Magni {769-813) singula recensentur xi menta, quin tamen eorum catalogus texatur. Cfr. J. Misson in *Dcciavb Se. rctig.,* L III (1912), p. 215-254. — 4 *ht IVSait.,* dist. 2, ari. 1.

docuerunt ea respondere septem præcipuis virtutibus Christianis, simulque esse remedia septem morborum spiritualium

269. 2° 5. *Thomas* sapientius hanc convenientiam desumit e conformitate vitæ spiritualis cum vitâ naturali, sive *individuali,* sive *sociali,* et sic arguit 3 : —

Convenit tot esse inedia ad vitam spiritualem conferendam vel augendam quot sunt ad vitam corporalem;atqui in vitA corporali septem sunt praesertim necessaria, quinque ad perfectionem *individui,* duo ad *societatis* perfectionem.

A) Ad perfectionem *individui* requiritur : (a) ut nascatur, quod spiritualiter fit per Baptismum; (b) ut crescat et roboretur, quod fit spiritualiter per Confirmationem ; (c) ut nutriatur, quod in vitft spirituali per Eucharistiam obtinetur; d ut sanetur ab infirmitatibus, quod spiritualiter fit per Pænitcntiam; (e) ut, post morbum, recuperet pristinam valetudinem, quod in vitâ spirituali producitur per Extremam Unitionem, quæ peccati reliquias abstergit.

B; Ad perfeélionem *societatis* requiritur : (a) potestas regendi multitudinem, cui respondet Ordo;(b) propagatio generis humani, quæ in ordine spirituali per Matrimonium san&ificatur 3.

3 II. De modo quo Christus sacramenta instituit.

270. Status quæstionis. Certum est Christum ut *Teum,* ct quidem *solum,* esse *principalem* sacramentorum auctorem; nam ipse solus potest propriâ auiloritate dare sacramentis vini gratiam causandi ; ipse solus potest illabi animæ et in eâ operari. Christus autem instituere potuit sacramenta duplici modo : *immediate,* seu per se ipsum, si ipse gratiam unicuique sacramento propriam determinaverit, camque signo cuidam sensibili alligaverit; et *mediate,* seu dando aliis, v. g., apostolis ct eorum successoribus, potestatem delegatam instituendi signa quædam quibus gratia annecteretur. Præterea inquiri potest quo sensu

‘ Z·.·.·:*ifa/uium,* VI, 3. — ∎ *Sum. thuri.,* 3, q. 65, η. I.
’ Protestantes ipsi hanc analogiam non potuerunt non mirari; camdctn stylo pcico descripsit Goethe, *(Fartntt,* t. 1S, p. 263; angiice *Aufo-Biography,* l: hns transit., I, p. 245-248. Quod ct admittit A. Harnack, ZXgwrflgari.. HP, pp. 4S5, 4S7.

Christus ut *homo* sacramenta instituerit; et quidem num determinaverit elementa sacramentorum *in genere* tantum an *in specie.*

I. Institutio immediata.

271. *Thesis :* De fide est omnia N. Legis sacramenta fuisse saltem mediate a Christo instituta; et certum videtur omnia pariter fuisse a Christo immediate instituta.

Pars *prior* contra *Protestantes* definita fuit, et hodie etiam merito opponitur *Modernistis* qui contendunt sacramenta ortum habuisse " ex eo quod apostoli eorumque successores ideam aliquam et intentionem Christi, suadentibus ct moventibus circumstantiis ct eventibus, interpretati sunt "[1]. Pars *altera* contra quosdam antiquos scholasticos dirigitur, qui putarunt Confirmationem et Extremam Unctionem ab Apostolis post Ascensionem institutas fuisse[2], et contra *Alix. Alensem* qui putavit Confirmationem ab Ecclesiâ fuisse institutam in Concilio *Meldensi* (845).

272. 1° Prob, pars utraque *Tradit.*[3] *(A")* Ex *Tridents* constat omnia sacramenta a Christo fuisse instituta : " Si quis dixerit sacramenta N. Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, A. S. " ; atqui hæc verba accipi debent de *immediatâ* institutione; nam quæ *mediati* solum instituuntur, non dicuntur institui simpliciter; sic. v. g., quæ Ecclesia instituit, vi potestatis sibi a Christo coilatæ, ut jejunium Quatuor Temporum, non dicuntur ab ipso Christo instituta sed ab Ecclesiâ; ergo pariter si sacramenta fuissent solum mediate a Domino instituta, non ab eo simpliciter instituta dici possent

(B) Confirmatur ex canone circa Ext. Unitionem[5], ubi definitur hoc sacramentum, de quo præsertim dubitabatur,

[1] Qui error reprobatus est in decr. *LamentaMli,* nn. 39-40.

[2] Ita Hugo Victorinus, *De Sacram.,* l. II, p. 15, c. 2, *P. L.,* CLXXVÏ, 578; Petr. Lombardus, *4 Sent.,* dist. 3; S. Bonaventure, *in 4 Sent.,* dirt. 7, schol. ; sed nuperrimi editores S. Bonavcnturæ. operum animadvertunt S. Doctorem ca qun junior minus corre&e scripserat in *Brcviloqnio* (VI, c. 4) correxisse.

[3] Argumenta ex *Scri/lnrâ* exponentur ubi de singulis sacramentis.

[4] Sess. VII, can. I de Sacramentis in genere. — [5] Sese. XIV, can. t.

fuisse *a Christo institutum,* et a 5. *Jacobo promulgatum ;* atqui in hoc casu certe vox : " institutum ", cum opponatur voci ''promulgatum ", nonnisi directam institutionem designarc potest, et significat Apostolos promulgavisse quidem, sed nullo modo instituisse sacramentum Extrcmæ Unctionis.

C) Tandem alibi declaratur a *Trid.* Ecclesiam nil posse circa sacramentorum substantiam1; atqui, si Ecclesia accepisset a Christo potestatem sacramenta instituendi, posset utique mutare eorum substantiam; nam qui potest plus, potest et minus ; ergo.

.Attamen notandum est *Tridentinum)* noluisse vocem *immediate* in ipso canone inserere, quia *Novatores,* non autem paucos Medii Ævi theologos qui hâc de re erraverant, percellere volebat. Sed mens ejus satis clare e præfatis testimoniis *infertur.*

273. 2° *Rat. convenientia suadetur.* Conveniebat Christum ipsum sacramenta immediate instituere : (a) ut melius appareret solum Christum Redemptorem nostrum esse, et sacramenta totam virtutem suam cx ejus meritis desumere; b) ne homines spem in homine ponerent, in eo scilicet qui illa sacramenta instituisset, et ne schismata orirentur, sicut olitn exorta sunt inter Corinthios, qui dicebant : " Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Ccphæ, ego autem Christi " 2.

274. *Corollarium.* Admitti nequit theoria eorum qui dicunt *quadam sacramenta implicite tantum fuisse instituta,* eo saltem sensu quod Christus quædam verba protulit aut aftiones perfecit, ex quibus *conscientia catholica* paulatim hæc sacramenta eduxit, quin Christus ipse vere ea determinaverit etiam substantialiter 3. Ita, quoad Confirmationem

* *Trident.* enim docet (sess. XXI, cap. 2) ''hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, *salvi illarum substantif,* ta statueret vel mutaret, qua: suscipientium utilitati... magis expedire judicaret ".

' *t Cor.,* I, 12; cf. S. Thoni., 3, q. 64, a. 4, ad i.

1 Si vero admitteretur implicita institutio eo sensu quod Christus determinaverit gratiam propriam sacramenti, et modo tantum generico signum sensibue cui adncâcrctur, hæc esset hypothesis probabilis cx infra dicendis, η. 279.

Christus promiserat se daturum Spiritum San&um omnibus in se credituris. Exinde Apostoli coeperunt baptizatis manus imponere ad Spiritum Sanôum eis conferendum ; et hæc impositio tanquam baptismi complementum habita est. Postea ritus impositionis separatus est a ritu baptismali, et distinélum constituit sacramentum.

Hæc, inquam, theoria admitti nequit, quia non satis recedit ab institutione tnediatâ quæ hodie communiter rejicitur. Si enim Christus non determinavit gratiam specialem cuique sacramento propriam, simulque ritum, modo saltem generico, cui gratia adneéieretur (quæ duo ipsam essentiam sacramenti constituunt), sed tantum *principium* posuit ex quo Ecclesia hæc sacramenta eduxit, horum institutio non est proprie et striôle divina, sed *partim* saltem *ecclesiastica;* sicut, v. g., ecclesiasticae, et non divinæ, vocantur leges quas Ecclesia condidit, vi auctoritatis sibi a Christo collatæ, ad complendas leges divinas.

II. Institutio a Christo ut homine.

275. Christus ut *Deus,* vi et auéioritatc propriâ, est causa principalis omnium sacramentorum, ex diétis supra.

Ut *homo.* Christus instituit sacramenta duplici sensu : i° ut causa *meritoria,* quatenus suis actibus gratiam meruit quæ per sacramenta distribuitur: nulla enim gratia, in statu saltem naturæ lapsæ, confertur nisi vi meritorum et satisfactionum Christi, ut probatum est in *Tr. de Verbo Incarnato, n.* 1162. Quare *Tridentinum* docet causam meritorium gratiæ per baptismum collatæ esse Jesum Christum'

2° Ut causa *instrumentalis.* quatenus ejus humanitas instrumentum fuit quo Deus usus est ad sacramenta instituenda.

276. Sub hoc duplici respectu, Christus, ut homo, habet super sacramenta *potestatem quamdam excellentia,* quæ in quatuor consistit® : (a) Sacramenta *vim suam habent a fossione Christi;* nam gratia, quæ per ipsa confertur, est vcluti fruftus meritorum ejus; (b) Possunt administrari *ejus nomini* seu virtute : " Baptizetur unusquisque vestrum in *noinùu*

* Ses». VI, cap. 7; Dcni. Bann., 799 (6S1). — 1 *Sum. theol.,* q. 64, a. 3.

Jesu Christi"', (c) Insuper eorum elementa constitutiva ab ipse determinari possunt; immo Christus aliis communicare valet potestatem hanc materiam et formam determinandi. (d) Tandem potest, absque ritu sacramentali, producere gratiam sacramentis propriam, ut constat exemplis paralytici et Magdalenæ, quorum peccata sine ullo sacramento remisita.

III. Determinatio matertæ et formæ in genpre an in specie?

277. i° *Status quaestionis.* Christus quidem immediate instituit omnia sacramenta. (A) Hoc autem duplici modo præstare potuit : (a) *in genere* determinando quidem gratiam propriam cujusque sacramenti, et statuendo simul adhibendum esse aliquod signum ad hanc gratiam significandam idoneum, sed Ecclesiæ relinquendo hujus signi electionem ; b) *in specie infiniâ,* eligendo non solum gratiam, sed etiam signum adhibendum, addita lege eo semper utendi. Sic v. g.» ™ *genere* tantum instituit sacramentum Ordinis, si, determinatâ gratiâ propriâ hujus sacramenti, Apostolis præccperit adhibere *quodlibet* signum ex se idoneum ad auâoritatis et gratiæ huic annexe collationem significandam; e contra idem sacramentum *in specie* instituit, si præceperit *mannum impositionem* tanquam materiam semper adhibendam esse.

B) His positis, *certum* est Christum determinavisse non solum in genere, sed etiam in specie materiam et formam Baptismi et Eucharistia; ; hoc enim sufficienter constat tum ex Scripturâ, tum ex traditione omnium Ecclesiarum,ut infra probabitur quando de his sacramentis disputabimus; sed *cotitrevertitur* num idem dicendum sit de ceteris sacramentis, et præsertim de Confirmatione, Extr. Unitione et Ordine.

278. 2° *Prior sententia.* Juxta *Suaresium, S. Ligorturn,* aliosque3, omnium sacramentorum materia et forma in specie determinatae sunt a Christo.

* *Ad.,* il, 38. — ' *Alatlh.,* IX, 2: *l./*·.,* VU, 4S.
Suarez, disp. II, sect 3; S. Alphonsus, ll. 12; de Augustinis, th. rj; Tepe, n. 23 sq.

(a) *Trid.* declarat Ecclesiam nil posse circa sacramentorum substantiam; atqui si Ecclesia a Christo recepisset potestatem *eligendi in specie* materiam et formam sacramentorum, easdem mutare posset, (b) Si Christus reliquisset Ecclesiæ potestatem in specie determinandi materiam et formam sacramentorum, aliquot vestigia hujus potestatis in Scriptum aut Traditione invenirentur; atqui nullum apparet hujusmodi vestigium.

279. 30 *Posterior sententia.* *Lttgo, Sabnanticenses, Card. Billot,* aliosque », materia et forma quorumdam sacramentorum non fuerunt *in specie* determinatae ab ipso Christo, sed ab Ecclesiâ, cum potestate ab eo accepté.

(A) Imprimis nullibi legitur in Script, et Tradit. Christum ipsum *in specie* determinavisse materiam aut formam Confirmationis, Extr. Unitionis ve! Ordinis; immo *Innocentius II7 (in* cap. An-*byler,* de sacr. iterandis) contrarium manifeste supponit; ait enim : “ Unde credimus quod nisi essent formæ postea inventae, sufficeret ordinatori dicere : sis sacerdos, vel alia æquipollentia verba, sed subsequentibus temporibus formas, quæ servantur, Ecclesia ordinavit”.

(B) Historice constat mutationes occurrisse in *snateriis* ct *forinis* quorumdam sacramentorum, et quidem circa res quæ hodie ut *essentiales* a plerisque theologis habentur, (a) Sic, v. g., theologi communiter docent verba “signo te signo crucis et confirmo te... in nomine Patris...” necessaria esse ad validam administrationem Confirmationis in Ecclesiâ Latinâ; jamvero certum est quædam ex his verbis per multa sæcula non fuisse in usu, nec etiam nunc a Graecis adhiberi.* Iterum in sacramento Pænitentiæ forma *deprtcativa* in usu erat in nonnullis Occidentalibus ecclesiis, et etiam nunc apud Orientales adhibetur, dum *sola* forma *indicativo* a multis dicitur esse valida in Ecclesiâ Romanâ. E contra communit» docetur in Ex. Unélione *solani* formam *deprecativam* validam esse, et nihilominus certum est in multis antiquis Ritualibus formam

* Salmantic., *Cursus theol. mor.,* dc Sacram, in genere, c. IV, n. 4S; LugO, *de Sacrament. insest.,* disp. IV, s«fl. 5, n. 86 sq.; Hurter, *de Ordine,n.* 712; Card. Billot, t. I, pp. 35, 171; t. II, p. 297; Egger, n. 64S; multique aKi theologi ubi de Ordine.

• Olim hæc tantum verba dicebat (Pontifex) : “ In nomine Patris et Filii, ® Spiritûs S., pax tibi”, ut videre est apud Amalarium... Graeci hanc (ornum adhibent : “ Signaculum doni Spiritûs S. ”... Ad eam formam multumaccefl ea quæ exstat in ordine Gelasiano, et in antiquioribus sacramentorum libri» : “ Signum Christi in vitam æternam. Amen”. (Martene, *de Antifseû KÙ-Ritibus,* lib. I, cap. I, art. 3). Alias formulas vide apud Chardon, *<·l. dt.,* Histoire du Sacr. de Confirmation, cap. I. Quicumque hæc duo opera attenti perlegerit, candide fateri cogetur multas formas olim adhibitas fuisse, quæhodi communiter a theologis ut invalidæ haberentur.

absolutam inveniri, et in aliis formam prorsus diveisam ab eâ quæ nunc adhibetur, occurrere.[1] Et sic de aliis.

(b) Mutationes nonnullæ pariter in *materiis* occurrunt. Quoad Confirmationem, Apostolos *manuum impositione* usos fuisse Scripturi tradit; huic postea addita fuit *chrismatis unflio,* ct hodie in Græcorum cuchologiis ne minimum quidem verbum de impositione manuum reperitur; quoad Ordinem, sola manuum impositio tanquatn ritus essentialis in Scripturà describitur, ct etiam hodie apud Orientales adhibetur, dum e contra *Decretum ad Armenos* aperte declarat: "Sextum sacramentum est Ordinis,cujus materia est illud per cujus traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectionem". Hinc acriter theologi disputant quænam sit materia essentialis hujus sacramenti.

Ex his faCtis duplex educitur argumentum : (a) mutationes in rebus, quæ essentiales hodie considerantur, factæ sunt quoad materias et formas quorumdam sacramentorum; atqui si Christus materiam ct formam omnium sacramentorum in specie determinâsset, hujusmodi mutationes occurrere non potuissent, cùm Ecclesia essentialium rituum fidelis custos exstiterit, ut pro Baptismo et Eucharistia constat; ergo, (b) Insuper, nisi admittatur Christum Ecclesiæ quorumdam sacramentorum materias et formas facultatem in specie determinandi reliquisse, dicendum est per multa sæcula nonnulla sacramenta invalida fuisse, et etiam nunc apud Græcos modo invalido administrari; quod quidem a nemine admitti potest; ergo.

(C) Nec obstat *Trident,* declarans Ecclesiam mutare non posse sacramentorum substantiam; nam, in materiis et formis illa sola substantialia sunt quæ Christus ipse instituit; jamvero si, ut contendimus, nonnisi modo gencrico quasdam materias ct formas determinaverit, substantia earumdem non mutatur per specificam determinationem ab Ecclesiâ factam, dummodo generica significatio a Christo determinata retineatur.

280. Conclusio. Ex hâc controversià inferri potest :

a Christum non determinâsse materiam et formam sacramentorum *usque ad ultimas individuationes,* sed *Ecclesia* reliquisse *potestatem aliquas mutationes facere, salvd eorum substantid,* quatenus a Christo fuit præscripta. Id sane constat cx *mutationibus* quæ, teste historic, in materiis ct formis sacramentorum locum habuerunt; ct cx *Tridentino* declarante "hanc potestatem perpetuo in Ecclesiâ fuisse ut in sacramentorum dispensatione, salvâ eorum substantiâ, ea

[1] Cf. Martene, *op. tit.,* lib. I, cap. 7, a. 3.

statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati seu ipso, rum sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, locorum varietate magis expedire judicaret "[1].

(b) Quid vero Christus determinaverit quoad singula sacramenta, et quid ab Ecclesia ipsâ successu temporum determinatum fuerit, non posse definiri nisi ubi de unoquoque sacramento agitur.

(c) *Inpraxi* vero striéce standum esse regulis ab Ecclesiâ aut communi Theologorum consensu præfixis quoad materiam et formam sacramentorum, ne forte periculum nullitatis incurratur.

Caput *tj.*

DE ELEMENTIS SEU MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM[2].

281. ProbatA sacramentorum existentiâ, jam de eorum intrinsecâ constitutione dicendum est, de *signo sensibili,* quod duplici constituitur elemento, *rebus* nempe et *verbis* seu materiâ ct forma. Dicemus : i° De *notione* et *existentiâ* materiæ et formæ in sacramentis ; 2° De *mutatione* vitandi in materiâ et formâ;' 30 De *unione* inter utramque; 40 De *iteratione* materiæ et formæ.

Art. I. Notio ct existentiâ.

282. 1° *Notio.* Signum sacramentale duplici constat elemento, scilicet *rebus* ct *verbis. Res* autem hic adhibetur *lato sensu* et designat sive *substantiam,* ut aquam, sive *aPlionem,* sive etiam *verbum* cujus sensus non sit adhuc plene determinatus. Pariter nomine *verbi* intelligitur non solum verbum *ore* prolatum, sed etiam *gestus* mentem

* Sess. XXI, cap. 2.

2 S. Th., 3 p., q. 6o, a. 5-S; Suarcz, disp. II ; Salmant., disp. II; Drouin, q. I, § 4 ; Billuart, diss. 1, a. 4 : de Augustinis, th. XI ; S. Alphonse l. VI, n. S sq.; Konings, n. 1210 sq.; Mare, 1399; Sabetti, n. 631 sq.» Lehtnkuhl, n. 10 sq.; Ballerini-Palmieri, n. 4 sq.

sufficienter exprimens, v. g., motio capitis consensum manifestans. Quod duplex elementum a Scholasticis vocatum est *materia etforma,* ex quâdam analogia cum corporibus physicis quæ ex materiâ et formâ constituuntur. Primus qui hoc loquendi modo usus fuerit, probabilius est *Gttlielmus Anlissiodorensis* initio sæculi XIII.

A) *Materia,* in sacramentis, est res vel actio sensibilis, quæ jam significat effectum sacramenti, sed inchoate et incomplete, idcoquc determinatione indiget quæ per formam inducitur : sic aqua, quæ in Baptismo adhibetur, ex sc ad plura ordinari potest, v. g.,ad refrigerandum, ad abluendum.

Iterum sacramenti materia potest esse : (a) *remota* vel *proxima;* prorest res ipsa sensibilis in se considerata, ut aqua in Baptismo; posterior est rei usus seu applicatio, v. g., ablutio in Baptismo, b) *Essentialis* vel *integrans;* prior ad sacramenti essentiam pertinet, ut contritio, vel etiam satisfacio in voto pro Pænitentiæ sacramento; posterior ad sacramenti integritatem pertinet ut satisfactio in re.

(B) *Forma* pars est signi sacramentalis quæ materiam ad sacramentum constituendum *determinat,* ita ut jam habeat vim sanctificandi; v. g., in Baptismo verba : " Ego-te baptizo"... efficiunt ut aqua, quæ ex se plura significat, tanquam lotio et lotio sacra habeatur. Gencratim in *verbis* consistit; in Matrimonio tamen, hocque solo, signa seu *nutus* verborum locum tenere possunt.

283. 20 *Thesis :* Omnia N. Legis Sacramenta, in suo sensibili elemento spectata, rebus tanquam materia, et verbis tanquam forma constant. Certum est.

A) *Scriptura* innuit saltem quædam sacramentalia signa illo duplici elemento constitui ; nam de Baptismo dicitur[1] "Nisi quis renatus fuerit ex *aquâ"...* et ita indicatur *materia;* ct insuper : " Docete omnes gentes, baptizantes cos *:n nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Saucii* ", quibus verbis *forma* designatur. Dc aliis sacramentis aliquid simile invenitur, ut exponetur ubi de singulis.

B) *Tradit,* (a) *Patres* jam animadverterant in signo sensibili quorumdam sacramentorum duplex elementum

[1] *Joan.,* III, 5.

inveniri, præsertim S. *Augustinus,* supra n. 251. (b) *Scholastia,* ab initio sæc. XIII, unanimiter docuerunt sacramenta duplici constare elemento, *materiâ* et *formâ,* aliquando tamen utendo quadam restrictione *(quasi-materià),* ut ita ostenderent hæc verba nonnisi *analogice* sacramentis applicari, præsertim vero Pænitentiæ ct Matrimonio, (c) Rem aperte declaravit *Decretum ad Armenos* ab Eugenio IV in Cone. *Florentino* editum : " Hæc omnia sacramenta Iribus perficiuntur, videlicet *rebus tanquam materiâ,* et *verbis tanquam formâ,* ct persona ministri sacramentum conferentis cum intentione faciendi quod Ecclesia facit; quorum si aliquod desit, sacramentum non perficitur Notetur tamen hunc loquendi modum esse *analogicum* tantum, nihilquc aliud significare nisi sacramentum visibile duobus elementis essentialiter constitui, quorum unum est *minus* et alterum *magis* determinatum. Insuper hæc analogia perfeftior invenitur in quibusdam sacramentis quam in aliis, v. g., in baptismo quam in matrimonio. Hæc autem systematica distinélio multum confert ad clarius exponendum quænam elementa ad validam aut licitam sacramentorum collationem requirantur.

(C) Rationes cur *conveniat* sacramenta rebus et verbis seu materiâ et forma constare sic exponit S. *Thomas*[1]: (a) ex parte *Christi :* sacramenta suum au&orem repræsentare decet; atqui Christus, sacramentorum auétor, est *Verbum sensibili carni* unitum ; ergo sacramenta decebat verbis confici quæ rebus sensibilibus uniantur; (b) ex parte *hominis,* qui, cùm *animâ* ct *corpore* constituatur, convenienter sanctificatur per medium constans duplici elemento, verbo quod ab animâ creditur et re sensibili corpus attingente; (c) ex parte *significationis :* per vetba enim magis distincte exprimitur quod mente concipitur, proindeque sacramentorum N. Legis significatio per aliqua verba determinari debebat.

[1] *Sunt, thfol.,* 3, q. 60, a. 6.

Art. II. De mutatione vitanda in materia et forma.

284. Materia et forma sacramentorum a Christo et Ecclesia determinate sunt, ut supra diôtum est, n. 277-280, nec proinde eas mutare licet, quin violetur præceptum divinum aut ecclesiasticum, simulquc periculum nullitatis incurratur. Mutatio autem, quæ occurrere potest, est vel *substantialis* vel *accidentalis;* prior ea est quæ ipsam essentiam sacramenti destruit, posterior ea est quæ sacramenti essentiam licet retinens, materiam vel formam leviter alterat. Hic igitur tres quæstiones praéticæ solvendae inveniuntur.

i° *Quandonam mutatio sit substantialis?*

285. (A) *Quoad materiam,* mutatio est *substantialis,* quando, secundum *communem usum* ct prudentium æstimationem, materia adhibita non est ejusdem speciei ct nominis ac materia a Christo et Ecclesiâ determinata. Diximus : *"secundum communem usum",* quia Dominus, sacramentorum materiam determinando, communem usum et aestimationem potiusquam physicam ct chimicam artem respexit : hinc adest mutatio substantialis, si loco aquæ, vinum in Baptismo adhibeatur; item glacies et nix non solutae, quamvis chimice sint ejusdem naturæ ac aqua, sunt materia dubia, quia, juxta communem sensum, non reputantur aqua. E contra aqua non benedicta vel aqua calida est materia valida, quia, juxta communem loquendi modum, ut vera aqua existimatur.

286. (B) *Quoad formam,* mutatio est substantialis quando, ex *communi hominumjudicio,* verba adhibita *eumdem sensum* ac verba a Christo aut Ecclesiâ determinata non habent; hâc de rc sex dantur regulæ praéticæ, his versibus contents :

Nil forma: demas, nil addas, nil variabis,
Transmutare cave, corrumpere verba, inorari.

a *Nilforma demas,* i. c., nullam essentialem vocem omittas; v. g., in Baptismi forma, omissio vocis "A" aut unius e SS. Trini-

tatis personis est substantialis ; c contra si pronomen " *ego"* omittitur, sacramentum erit validum.

(b) *Nil addas* quod légitimas formæ *sensum* destruere possit, ut si diceretur : " Ego te baptizo in nomine Patris majoris, et Filii minoris"... Si additur vox *aquivoca* tunc valor sacramenti ab intentione ministri pendet; v.g., si quis Baptismi formulæadderet: "et B. M. Virginis", putans Baptismum vim suam ex B. M. invocatione repetere, Baptismus nullus esset; si quis autem adderet: "et B. Virgo te adjuvet" ; Baptismus illicitus quidem, sed validus tamen foret.

(c) *Nil variabis,* i. e., nulla adhibeatur vox, *diversum* habens *sensum* ac vox a Christo determinata; v. g., si quis dicit, "ego remitto tibi peccatum originale in nomine Patris... "etc., Baptismus est invalidus; si autem dicitur "ego te abluo in nomine Patris0, Baptismus validus erit, quia in posteriori casu servatur, in priori mutatur sensus vocis " baptizo ".

(d) *Transmutare cave,* i. e., noli, per verborum transpositionem, formæ sensum tollere, v. g., "in Te, baptizo nomine Patris", Baptismum invalidât aut dubium reddit; e contra valida est forma: "Te ego baptizo"... quia sensus non mutatur.

(e) *Corrumpere verba,* i. e., vitanda est essentialium vocum corruptio. Hic notandum est facilius induci substantialem corruptionem permutationem in principio verborum quam in fine; ita "in nomine *Matris",* loco Patris, Baptismum invalidât, dum "in nomine Patria et Filia... etc.", non invalidai, si per ignorantiam' aut distradiionem dicatur.

(f) *Morari;* interruptio notabilis inter diversa formæ verba, præsertim inter diversas ejusdem verbi syllabas (v. g., juxta quosdam, per medium quadrantem), sacramentum invalidât ; e contra *tussis* momentanea non invalidât; attamen, si paulo longior fuerit, tutius est in praxi integram formam ab initio repetere.

Formæ igitur sacramentorum *distincte* ac modo *audibili* pronuntientur.

2° *Quale peccatum sil mutatio?*

287. (A) *Mutatio substantialis* est peccatum mortale ex *toto genere suo,* i. e., materiæ parvitatem non admittit ; potest tamen fieri veniale ex advertenti» vel consensûs defectu. Ratio est quia tunc sacramentum est invalidum ; atqui inva-

' Ita cx responso *Zacharia* l'apæ ad Bonifacium, ap. Mansi, XII, 339· Pariter *Officium* declaravit 3 Aug. 1SS9 validum esse baptisma a Tonkinens zatcchislâ sub hâc forma ministratum : ** Ego te baptizo in nomine l'atri Fit» ct Firilui Samili ". *(Celled. S. C. de Trop. Fide,* Romæ, 1893, n. 531).

lidum reddere sacramentum est semper peccatum grave contra *religionem,* ct *sacrilegium,* cùm sit rei sacræ abusus; insuper peccatum contra *caritatem* erga proximum, qui sacramenti effeclu privatur; immo et contra *justitiam,* quando minister est proprius parochus, qui ex justitiâ sacramenta ministrare tenetur.

288. (B) *Mutatio accidentalis* est peccatum cujus gravitas a mutationis gravitate pendet. Si mutatio, prudentium judicio, gravis censeatur, peccatum erit grave;secus,si levis; v.g.,omittere in consecratione calicis : ‘‘qui pro vobis effundetur”, censetur grave; omittere in Baptismo “ ego ", leve censetur. Ratio cur talis mutatio sit peccatum oritur ex eo quod omnis mutatio, etiam levis, est profanatio alicuius rei sacræ, et violatio ecclesiastici saltem præccpti.

3° *Quandonam dubia materiâ uti liceat?*

289. *Dubia* materia ea est quæ sacramenti valorem dubium relinquit. His positis :

(a) Nunquam licet dubiam materiam adhibere quoties certa materia datur. Nam sequens propositio ab *Innocentio X* damnata fuit : “ Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de sacramenti valore, tutiori reliélâ " «. Ratio est, quia in hoc casu libere ct sine ratione sacramentum nullitati exponitur : quod sane est gravis irreverentia ; ergo est peccatum, ct quidem grave.

290. (b) Materiâ dubiâ uti licet, immo oportet, quando materia certa deficit, et simul urget gravis necessitas; v. g., deficiente oleo infirmorum, Ex.-Unétio ministrari potest cum chrismate. Cùm enim sacramenta propter homines instituantur, melius est exponere sacramentum nullitati, quam unum hominem in perditionis statu relinquere. Adest autem gravis necessitas, quando de sacramento ad salutem necessario agitur, scilicet de Baptismo pro infante morituro, Pænitentiâ pro peccatore, aut etiam Extr. Un&ione, quando Pænitcntia ministrari nequit.

I Denz. Bann.. I i$ₑ iioiSk

Art. III. De unione materiæ ct forma?.

291. i° Principium generale. Sacramenta, ex dictis, duplici constant elemento; ut valide ministrentur, nccesse est ut adsit quædam saltem unio inter materiam ct formam. Cùm autem sint *compositum morale,* ea unio requiritur et sufficit, quæ, juxta prudentium æstimationem, *totum morali* eflbrmat. Ut judicetur quandonam adsit illa unio, generale principium statuitur : tunc habetur unio sufficiens materiam inter et formam, quando, *attentA uniuscujusque sacramenti natura,forma veritas salvatur.* Ratio est quia, dummodo forma; verba verificentur, nihil deest ut verba plenam habeant significationem et signum sacramentale integre constituatur.

292. 2° Regulæ practicæ pro validitate *diversa* sunt pro diversis sacramentis.

(A) *In Eucharistia,* requiritur *unio physica* inter materiam et formam seu, aliis verbis, materia debet esse physice præsens, quando sacerdos pronuntiat formam : " Hoc est corpus meum ", nam pronomen *"hoc"* verificari non posset, si materia tunc realites præsens non esset.

(B) In *Baptismo, Confirmatione, Ext.-Unllione* et *Ordine, theoittice* loquendo, sufficit ad validitatem *unio moralis,* quæ existil quando materia applicatur immediate antequam forma pronuntietur, vel immediate postquam prolata est. *In praxi* tamen, ciim agatur de *validitate,* tutius est eodem tempore pronuntiare verba et materiam applicare ; attamen de valore sacramenti dubitari nequit, si forma inchoatur priusquam materiæ applicatio absolvatur, vel vice versa. Mora unius *Pater* inter applicationem materiæ ct forma prolationem, a nonnullis ut sacramentum invalidais consideratur.

(C) In *PanitentiA,* mora temporis longior validitati non obstat, v. g., inter confessionem et absolutionem una hora intercedere potest; nam Pienitentia naturam judicii sequitur. Attamen confessio absolutionem præccdere debet.

(D) *In Matrimonio,* sufficit ut unius consensus ponatur dum alterius consensus perseverat, nam matrimonium est contraflus, ei contradfts regulas sequitur.

293· 3° Regulæ ad liceitatem.

(a) Ad liceitatem talis unio materiam inter et formam servanda est, *qualis ab Ecclesia prascribitur;* ritus enim ab EcclcsiA præscripti hâc de rc sub pœnâ peccati servandi

sunt, (b) Quoad peccati *gravitatem,* eadem principia sequi oportet ac pro mutatione materiæ et formæ.

Art. IV. De sacramentorum iteratione.

294. i° Quandonam iterari possunt aut debent ?

(A; Sacramenta *iterari non possunt* sine gravi peccato, quando de eorum valorc prudens dubium non adest, quia sacramentum iterare, sine ullâ ratione aut ob inane dubium, gravis erga sacramentum est irreverentia. Prudens autem dubium existit, quando *post diligens examen* perseverat. Hinc si quis, sine sufficienti ratione, integram formam repetit, aut unum verbum ter quaterque,/e?r *se* graviter peccat; *per accidens* tamen excusantur scrupulosi, ob perplexitatem. Venialitcr autem peccat qui unum verbum in formæ prolatione sine ratione repetit.

295. (B) *Iterari possunt sub conditione,* quoties *prudens* adest *dubium* de eorum valore. Nam tunc dubium est num subjedumfruôtum sacramenti perceperit; atqui timor prudens tanti incommodi (qui facilius existimabitur in sacramentis magis necessariis) est ratio sufficiens iterandi sacramentum sub conditione, vi axiomatis : sacramenta propter homines.

296. (C) Sacramenta *iterari debent* sub conditione, quoties, posito prudenti dubio de eorum validitate, id *postulant caritas,justitia,* vel *religio;* quod quidem præsertim evenit, quando agitur de sacramento necessario, v. g., de Baptismo, aut de Ordine. Idem dici potest, licet minori gradu, de aliis sacramentis, v. g., de Confirmatione, quæ semel tantum conferri potest, et quæ, etsi non necessaria, valde tamen utilis est ad salutem ; quoad sacramentum Pænitentiæ, iteranda est absolutio, si pænitens mortalia peccata accusaverit; talis autem obligatio non adest, si venialia tantum accusata fuerint.

297· 20 Quomodo iterari possunt? (a) Quando sacramentum dubie confectum iteratur, conditio saltem *mentaliter* est apponenda; sic enim salvatur reverentia erga sacramentum, si forte validum fuerit ; nec aliunde impeditur

bonum suscipientis per conditionis appositionem, ut infra dicetur, (b) Insuper, quando *Baptismus* dubius *publice* iteratur, conditio verbis exprimi debet : v. g., si non es baptizatus, ego te baptizo. Hoc enim a Rituali præscribitur, ne astantes putent Baptismum absolute ministrari.

Caput nj.

DE SACRAMENTORUM EFFICACIA.

Expositâ intima constitutione signi sacramentalis, ejus *efficaciam* declaremus oportet, sive quoad *gratiam* ab omnibus sacramentis produélam, sive quoad *characterem* a tribus impressum.

Art. I. De gratiâ per sacramenta collatâ.

De hujusmodi gratiâ quatuor inquiruntur : i° *quomodo* producatur, 2° *qualis,* 3® *quanta,* 40 nùm impedita *reviviscat.*

§ I. De modo quo sacramenta suum PRODUCUNT EFFECTUM '.

298. Status quæstionis. i° *Errores.* Protestantes, soli fidei justificationem tribuentes, signi sacramentalis efficaciam plus minusve aperte rejiciunt, (a) *Lutherus,* post nonnullas tergiversationes, docuit sacramentis produci gratiam eo sensu quod verba in eorum usu adhibita sunt simul *concionatoria,* in quantum fidem in cordibus excitant, et *promissoria* quatenus divinas promissiones continent et in memoriam revocant, (b) Juxta *Calvinum,* sacramenta sunt *sigilla promissionum Dei,* quibus fiducia nostra excitatur efficacius quam solis verbis, simulque *symbola* quibus pietatem nostram externe manifestamus, (c) *Zwingliani, Sociniani,* et *Unitarii* contendunt sacramenta esse signa seu

* S. Thom., 3 p., q. 62; Suarez, disp. VU, I ; Salmant, disp. IV, dub. i ; Bellarminus, l. II, c. 1, 13; Drouin, q. IV. c. l ; Franzelin, th. 6-n; de Augustinis, th. 6; Sasse. th. 6-9; Card. Billot, th. .

ceremonias quibus fideles se Christo obligant ejusque militis nomen dant, et ita distinguuntur a Judæis et Gentilibus, ea vero gratiam minime producere, (d) *Modernist#* tandem contendunt sacramenta nihil aliud præstare nis: in mentem renovare praesentiam Creatoris semper beneficam.

299. 2° Contra Novatores Tridcntinum definivit sacramenta Novae Legis suos cffeéhis *ex opere operato* 1 producere, et *continere* gratiam quam significant. Ex quo sequitur ea *vere, licet instrumentantes causas esse gratiæ.* (a) Sacramenta non sunt causæ principales gratiæ, sed solum *instrumentales;* nam solus Deus gratiam primario conferre potest; pariter solus Christus est principalis causa *meritoria* omnis gratiæ quam in præsenti ordine accipimus; igitur sacramenta gratiam non propria virtute, sed *virtute a Deo receptd,* conferunt; sicut penna non scribit propriâ virtute, sed virtute ab ipso scriptore reccptâ. (b) Attamen gratiam producunt *ex opere operato,* id est : 1) ex *ipso signo sacramentati valide posito,* non *ex opere operantis tantum,* id est, non proprie ex sanctitate ministri aut merito suscipientis, neque 00 sensu quod signum sensibile fidem tantummodo excitare valet,sed quod vere *gratiam continet ct confert; 2) dummodo* tamen *non sit obex,* sed e contra adsint in adultis *requisita dispositiones.* Igitur, quidquid Protestantes calumniantur, juxta catholicam doctrinam, requiruntur internæ dispositiones ad *fructuosam* sacramenti *receptionem;* hæ autem dispositiones non sunt causa instrumcntalis gratiæ, sed tantum *pravia conditiones* ad justificationem, simulque in quantitatem gratiæ per sacramenta collatæ *vere influentes,* ut infra declarabitur: gratia enim Baptismi confertur "secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem " a.

Controvertitur tamen inter theologos *quo sensu* sacramenta producant gratiam. — Quapropter exponemus :

* Protestantes contendunt vocabulum hujusmodi novum esse ac proinde rejiciendum} novum est quidem, si soni ratio habeatur, nam nonnisi sarC. XII -■•-rari coepit, sed novum non est quoad sensum, ut ex thesi patebit. Jamvero Ecclesia jus habet novis utendi verbis ut clarius dogma catholicum rxponatur, sicut revera vocabula *Trinitatis, /nearnatifinis, (OHtubstanliaiitatii* adhibuit ad harreses dilucidius confutandas. — * *Trident.,* sess. VI, cap. 7.

i° *doctrinam catholicam;* 2° *controversiam* de causalitate sacramentorum.

I. Doctrina catholica.

300. *Thesis :* Sacramenta Novæ Legis gratiam conferunt ex opere operato omnibus obicem non ponentibus, *seu aliis verbis sunt* causæ instrumentales gratiæ. *De fide est ex Tridentino* : "Si quis dixerit sacramenta N. Legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem[3] non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, et notæ quædam christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, A. S." "Si quis dixerit per ipsa N. Legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, A. S."

301. *Prob.* i° *Scripturâ.* Hic satis est ostendere *quadam* sacramenta gratiam conferre *ex opere operato;* probatio postea complebitur ubi de singulis sacramentis.

Jamvcro de *baptismo* dicitur : " Nisi quis renatus fuerit *ex* aquâ et Spiritu San&o non potest introire in regnum Dei"[3]; " Salvos nos fecit *per* lavacrum regenerationis "[4]. Dc *confirmatione : "* Imponebant manus super illos et accipiebant Spiritum Sanétum. Cùm vidisset autem Simon quia *per* impositionem manûs Apostolorum daretur Spiritus..."?. De *ordinatione :* " Admoneo te ut resuscites gratiam, quæ est in te *per* impositionem manuum mearum"[6]. Ex quibus textibus sic arguitur : ibi declaratur gratiam conferri *ptr* sacramenta ct *ex* sacramentis; atqui particulæ *"per* et *ex",* cum contextu sumptæ, significant gratiam instrumentaliter (seu *ex opere operato') a* sacramentis produci ; cx se quidem tria significare possunt, causam *principalem,* causam *instrumentaient,* vel causam *dispositivam ;* atqui hic certe non designant causam principalem gratiæ, quæ solus Deus

• Sess. VII, can. 6, 8.

’ Obex de quo agitur, est animæ dispositio gratiæ infusioni repugnans vel absolute, vel secundum praesentem Dei providentiam, ut defectus fidei, spei, attritionis in sacramentis mortuorum, et conscientia peccati mortalis in secamentis vivorum.

»*Joa.,* III, 5. — 4 *Tit.,* Ill, J. — » *Aa.,* VIII, 17-18. — · *II Tim.,* I, 6.

est 'ut fatentur ipsi Protestantes, ita intelligentes *ex Spiritu Sancio},* nec pariter causam dispositivam, cùm nec aqua, nec manuum impositio dispositiones esse possint; ergo causam instrumentalem manifestant

302. *Objiciunt* quidem Protestantes in multis Scriptune locis justificationem seu gratiæ collationem, fidei tribui : " Arbitramur justificari hominem per fidem " Hæc autem potius nostram thesim confirmant; nam, si Protestantes ex præfatis et similibus verbis deducunt fidem esse causam instrumentalem justificationis, nonne pari jure concludere possumus ex verbis supra allatis : " per lavacrum regenerationis" (Baptismum), " per manuum impositionem " {Confirmationem ct Ordinem), sacramenta esse vere causas instrumentales gratiæ? Neque ex hoc inferre licet fidem esse justificationis causam instrumentalem : nam fides sese habere potest per modum dispositionis, ideoque ex contextu determinandum est utrum fides sit *dispositio* an *causa instrumentons,* ut jam in *Tr. de Gratia* investigatum est. Optime igitur cum Scriptura concordat doitrina catholica, juxta quam tum sacramenta, tum fides ad producendam gratiam concurrunt : sacramenta, ut causæ instrumentales, fides, ut una ex causis dispositivis.

303. 2° *Tradit.* (A) *Per quatuor priora scccula,* doctrina dc sacramentorum efficaciâ asseritur variisque rationibus ct comparationibus illustratur.

(a) *Patres secundi* sæculi, ut *Hernias* ' et *Pseudo-Barnabas* \ docent per aquam baptismatis homines a peccatis mundari vitamque novam suscipere. — 5. *Irenaus* asserit carne Christi carnem nostram vivificari et semen resurrectionis accipereJ.

(b; *Tertio* sæculo, *Tertullianus* hanc efficaciam explicat influxu Spiritus Sanéli qui aquam baptismatis sanClificat : "Supervenit enim statim Spiritus de caelis et aquis supurest sanctificans eas de semetipso, ct ita sanéiificatæ vim sanctificandi habent"6. — Idem tradit *Origines,* declarans sanctificationem per baptismum collatam tribuendam esse invocationi SS. Trinitatis». — Quæ doôtrina authentice confirmata est auôtoritatc S. Stcphani Papae, qui, Romanae traditioni innixus, rebaptizari prohibuit eos qui ab hæreticis baptizati erant, ita ostendens efficaciam sacramenti a fide ministri minime pendere.

' *Rem.,* Ill, 2S. — ' P.Pourrat, 0/. *at.,* p. 84-166.
' IX, 16'·*, 36 w. — 4 *Bamab.,* XI-XII.
!/iiή·. *hares.,* I. IV, 18, η. 5; V, 3, η. 2; *P. G.,* Vil, 102?, J124: Joumel, 234, 249.
l *De baptisme,* c. 2, *P. L.,* I, 1201.
' *InJo^n.,* VI, 17, *p. G.,* XIV, 257.

(c) *Quarto* sæculo, Patres comparant baptismalem aquam zz/rr? *materno,* quia virtutem habet spiritualem vitam producendi : “ Quoi est matrix embryoni, hoc est aqua (baptismi) fideli : in aquâ enim fingitur et formatur"”. — Alii comparant operationem Spiritüs sandi super baptismalem aquam, operationi Spiritüs aquas fecundantis; ergo, sicut aquæ, sub Spiritüs influxu, pisces ac reptilia produxerunt, ita baptismalis aqua vim habet divinitus infusam Christianos efficiendi, spiritualem vitam eis largiendo ’.

304. (B) Contra Donatistas qui contendebant ministrum haereticum vel indignum non posse valide baptismum aut ordines·conferre, S. *Augustinus* magis explicite hanc causalitatem affirmat, asserens non ex meritis ministrantis vel suscipientis, sed virtute a Christo accepta, homines sanctificari; “ Non eorum meritis a quibus ministratur, nec eorum quibus ministratur, sed propriâ san&itate atque veritate propter eum a quo institutus est, male utentibus ad perniciem, bene utentibus ad salutem ” 3.

3θ5· (C) *Expraxi Ecclesia.* In Ecclesiâ etiam primitivA baptizati sunt *infantes et amentes,* ut probatur in *Tr. dt Baptismo;* immo pleræque Protestantium scélæ etiam hodie infantes baptizant. Atqui si sacramenta gratiam ex opere operato non conferunt, sed solum fidem excitant, ut fingunt Protestantes, talis baptismus omnino invalidus est ac inutilis, cùm neque infantes, neque amentes fidei aélûs sint capaces.

Vim hujus argumenti Protestantes senserunt, et ita respondent : (a) juxta *Luthcrum,* parvuli *miraculose credunt* cùm baptizantur, Deo illos juvante. Sed contra, tantum miraculum sine probatione admitti nequit, et Lutherus nullam probationem tanti portenti affert. (b) Juxta *Calvinum* ct *Hodge* Baptismus infantibus prodest, quando rationis usum attingunt, et recordantur se baptizatos fuisse; tunc enim eorum fides excitatur. Sed 1) multi usum rationis non attingunt ct tamen sacramenti gratiam recipiunt ; 2) insuper quomodo illi qui supervivunt, rem quam nullo modo perceperunt, recordari

1 S. Chrysostomus, *In Joan.,* homil. 26, n. 1, *P. G.,* LIX, cfr. S. Gregor. Nyss., *Ora/. in ia/t. Ckristi, P. G.,* XΓΛT, 588.

• Sic iterum S. Chrysostomus (1. cit.) : “ Primum dicebatur : producant aqiwe reptile animæ viventis *(Gen.,* I, 20); ex quo autem Jordanis fluents ingressus est Dominus, non amplius reptilia animarum viventium, sed animas rationales Spiritum «aniftum ferentes aqua producit

3 *Contra Cresconitnn,* 1. IV, c. 16, n. 19, *P. L.,* XLIII, 559.

4 Hodge", *Systematic. Theol.,* vol. Ill, p. 590.

possunt? 3) tandem Baptismus suos effectus tempore quo confertur, non postea, regulariter producere debet, (c) Juxta alios, Baptismus parvulis in fide Ecclesiæ confertur, sed hæc est, in eorum theoriâ, mera æquivocatio; nam fides justificans, juxta ipsos, non est fides communis Ecclesiæ, sed fides personalis, et unicuique propria.

306. *Corollarium :* Verba formæ non sunt necessario *concionatoria* vel *promissoria,* sed ad gratiam producendam conferunt.

De fide est, ex *Trid.*[1] : " Si quis dixerit hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, A. S. " Etenim : (a) in duobus sacramentis quæ a Protestantibus admittuntur, Baptismo et Eucharistia, verba quæ tanquam forma adhibentur nullam exhortationem, nullam promissionem præseferunt, sed simplex et nudum factum enuntiant : " Ego te baptizo " ; " hoc est corpus meum ". Ergo hujusmodi verba tanquam concionatoria aut promissoria haberi nequeunt, (b) Insuper si sacramenta per modum concionis vel promissionis operentur, ad eorum fructum percipiendum necesse non est eadem recipere, sed sufficit eorum administrationis testes esse, cùm astantes verba audire possint æque ac ipsi recipientes; quod quidem nemo admittere potest ; ergo.

II. Controversia de causalitate sacramentorum[2].

Omnes quidem catholici admittunt sacramenta N. Legis vere gratiam conferre; sed de *modo quo eam conferunt* quatuor prodierunt systemata.

307. 1° *Causalitas improprie dicta seu occasionalis.* Medio Ævo, S. *Bonaventura*[3], *Scotus*[4] posteaque *Durandus, Biel,* etc., putarunt *Deum solum* gratiam producere *posito ritu sacramentali,* ideoque sacramentum esse veluti *schedulam chartaceam nullius valoris interni,* ad cujus exhibitionem Deus, vi promissionis antiquitus factæ, gratiam confert. — Hodie vero omnes hanc theoriam rejiciunt ut minus consonam *Tridentino* declaranti sacramenta *continere* et *conferre* gratiam quam significant. Scotistæ, eam relinquentes, causalitatem *moralem* tuentur.

[1] Sess. VII, can. 5.

[2] Præter auctores infra allegatos, cfr. Bucceroni, *Comment. de sacrament. causalitate,* 1889; G. Reinhold, *Die Streitfrage über die physische oder moralische Wirksamkeit der Sakramente,* 1899.

[3] *in IV Sent.,* dist. 1, p. 1, q. 4, conclus. — [4] *In IV Sent.,* dist. I, q. 5.

308. 2° *Causalitas moralis.* Multi, duce *de Luge* docent sacramenta vere cooperari ad gratiæ infusionem, sed per modum *causa instrumentons moralis tantum,* quatenus nempe directe agunt non in animam subje&i, sed *in Deum,* quem suo *intrinseco valore* efficaciter, licet moraliter, movent ut gratiam conferat. Cùm enim a Christo instituta fuerint, moraliter sunt *actiones Christi* ideoque inaestimabilis pretii, et comparari possunt *nummo aureo* qui suo intrinseco valore vendentem movet ad mercem tradendam.

Sic autem arguunt : (a) nihil amplius deduci potest ex textibus Script, et Tradit.; (b) aliunde difficile concipitur quomodo signum mere sensibile possit physice continere et transmittere spiritualem gratiam; (c) insuper modus operandi sequitur esse; jamvero sacramenta sunt morale compositum; ergo moraliter operantur. — Quæ sententia vere probabilis est.

309· 3° *Causalitas physica.* Juxta *Thomistes, Suarez,* aliosque[3], sacramenta sunt non solum causa moralis, sed etiam *physica* gratiæ, in quantum ex motu aut influxu Dei instrumcntaliter gratiam conferunt, ac proinde sunt veluti canales per quos physice ct realitcr gratia in animam nostram transit. Verba enim *Scriptura,* nempe particulæ *ex* et *per,* ct *Patrum* comparationes, n. 303, de causalitate physicâ melius intelliguntur; insuper, juxta *Tridentinum,* sacramenta sunt causa gratiæ *instrumentons,* et *continent* gratiam; atqui, admissâ morali causalitate, non videntur esse causa instrumentalis *sensu proprio* gratiæ, nec eam continere, sed tantum a Deo obtinere. Aliunde sacramenta, licet sensibilia, possunt esse vehicula gratiæ, sicut voces sensibiles possunt esse vehicula cogitationis.

(a) Objicitur quidem sacramentum esse ens *transiens* quod amplius non existit eo precise instanti quo gratia confertur; ergo physice operari nequit. Sed ad physicam causalitatem minime requiritur ut sacramentum totum simul existât; sufficit aliquid signi sensibilis remanere tempore quo gratia producitur : quod fit in sacramentis; nam in ultimo instanti prolationis verborum effectus statim producitur, (b) *Instant* adversarii : dc ratione instrum»

* *De Sacramentis,* disp. IV, seô. 4; ita etiam *Fransetin, Hurter, Sute, Laheusse, etc.*

* S. Thomas, 3, q. 62, a. 4; Suarez, disp. IX; Salmant., disp. IV, dub. 3-4; Billuart, diss. I1l, a. 2: Pègues,*Kevue thomiste,* Jan. et Jul. JÇGj: E. Hugon, *La causalité instrumentale en thlolegie,* Paris, 1907, uS-tyi.

physici est ut vere et realiter tangat subjedum in quod agit; atqui sacramentum animam tangere nequit. *Resp. :* sacramentum animam attingit non quidem ratione sui, sed ratione *virtutis* ipsi supernaturaliter insita, sicut sol corpora nostra tangit non substantiasuâ, sed conta&u virtutis et caloris, (c) *Instant* iterum : repugnat virtutem spiritualem inessc enti corporeo, quale est sacramentum. *Resp. :* repugnat quidem virtutem spiritualem inesse enti corporeo *ex se et permanentor,* sed "nihil prohibet in corpore esse virtutem spiritualem instrumentaliter, in quantum scilicet corpus potest moveri ab aliqua substantia spirituali ad aliquem effeétum spiritualem inducendum, sicut et in ipsâ voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intelleélum hominis, in quantum procedit a conceptione mentis" '. (d) Sacramenta fiété suscepta, remoto obice, zratiam causare possunt; atqui non physice eam producunt, cimi amplius non existant; ergo. *Resp.:* etiamsi in hoc casu moraliter a.erent, non exinde sequeretur ea in omni casu moraliter tantum operari. Aliunde sacramenta, quæ reviviscunt, generatim charafterem imprimunt, et mediante charaélere, physice gratiam producere valent, etiamsi non amplius subsistant.

310. 40 *Cansalitas intentionalis. Card. Billot* putans causalitatem instrumentalem *moralem* non esse veram causalitatem ad mentem Conciliorum, causalitatem autem proprie *physicam* non esse possibilem, cum repugnet virtutem spiritualem rei corporali inesse, novam proposuit explicationem. Juxta ipsum, causalitas sacramentorum est quidem vera, et instrumentalis, sed *intentionalis,* seu in ordine *cognitionis* et quidem *prafiiae.* Sacramentum scilicet, cùm sit *signum,* habere nequit causalitatem quæ prætergrediatur rationem signi et exinde ordinem cognitionis. Unde sacramentum est causa sicuti sunt causa jurisdiélionis episcopalis verba a Summo Pontifice in Consistorio prolata. Quæ verba : (a; non tantum *referuntur* ad rem significatam, b; nec tantum *notificant* rem significatam (sub quo secundo respectu jam sunt causa, quatenus intelle&um excitant ad cognoscendum), (c) sed insuper sunt *causa ipsius rei* significatæ. cùm inserviant non solum ad manifestandam propriam conceptionem, sed ad imponendam *ordinationem* intelleôlûs Pontificis. Ita sacramentum, vi institutionis Christi, per modum imperii et exigentiae significat et ita causât gratiam,

' 5»w. *Ikeel.,* 3, q. 62, a. 4, ad 1.
' *..'e Sacramentis in co»i»ium*\ thesis VII.

licet secundario et instrumentaliter, *causalitate nonperfetthb* sed tantum *dispositivâ;* seu, aliis verbis, non producit ipsam gratiam, sed *dispositionem exigitivam gratia.*

Quæ theoria ingeniosa est, nec probabilitate caret. Attamen non clare videtur quomodo in hâc hypothesi sacramenta *gratiam contineant* nisi *moraliter,* cum *vis intentionalis* sit eis *extrinseca;* nec quomodo *gratiam* conferant nisi *mediate,* cùm dispositio exigitiw gratiæ sane ab ipsâ gratiâ distinguatur.

§ II. Qualis producatur gratia?

Gratia a sacramentis producla, duplex est : gratia *communis* seu sanctificans, ct gratia *sacramentalis.*

311. 1° De Gratiâ sanctificante. Gratia sanétificans, quam sacramenta conferunt, est *prima,* vel *secunda; prima* sa est quæ infunditur quando homo de statu peccati mortalis in statum gratiæ transit; *secunda* vero nihil aliud est nisi primæ gratiæ augmentum. His positis, inquirendum est quænam gratia a sacramentis producatur *per se,* vel *per accidens.*

312. (A) *Per se.* (a) Duo sacramenta, *Baptismus* et *Pcenitentia,* primam gratiam *per se,* seu *exprimariâ institutione* conferunt, ideoque vocantur sacramenta *mortuorum* quia spiritualiter mortuos vivificant. Hæc enim directe ad remittendum originale vel aétuale peccatum mortale instituta sunt, ut infra probabitur; atqui illa peccata non remittuntur nisi per sanCtificantis gratiæ infusionem, ac proinde gratiam primam ; ergo.

(b) Quinque alia sacramenta *per se* secundam gratiam conferunt, et vocantur sacramenta *vivorum;* ii enim soli qui spirituali vitâ jam fruuntur ad ea accedere possunt, quia vitam supcrnaturalem jam animæ inesse supponunt ct adaugent : ita *Confirmatio* corroborat justum in fide ct gratiâ; *Eucharistia* eum nutrit; *Extr. Unclio* eumdem roborat pro ultimo certamine; *Ordo* speciales gratias Ecclesiæ ministris tribuit; *Matrimonium* sandificat conjuges Christianos.

313. (B) *Per accidens,* (a) Sacramenta mortuorum aliquando *gratiam secundam* per accidens producunt, quando

scilicet suscipiens primani gratiam jam possidet. *Certum •st;* nam sacramenta omnibus non ponentibus obicem gratiam conferunt, ex di&is; porro qui jam gratiam possidet in recipiendo Baptismum et Pænitentiam, certo non ponit obicem; ergo gratiam, non primam quidem, quâ jam ornatus est, sed secundam accipit. Quod quidem certum evasit ex praxi, ab Ecclesiâ approbatâ, confitendi *levia* peccata, quando nullum grave peccatum commissum est.

(b) Sacramenta vivorum possunt etiam *per accidens* gratiam primam producere, scilicet quando peccator *bona fide* se esse justificatum credit, et *attritus* recipit unum ex vivorum sacramentis; quod evenire potest, quia non recordatur de peccato commisso, aut putat illud per contritionem perfeilam esse remissum, aut inscius fuit invalide absolutus a sacerdote. Quæ sententia non est quidem certa, sed *probabilior* et *communior* inter Theologos «. Etenim sacramenta gratiam conferunt omnibus non ponentibus obicem; atqui subjeélum, in casu allato, non ponit aétu obicem sacramento, cùm sit in bonâ fide; aliunde peccatum, antea commissum et nondum remissum, sed sincere retractatum, non est obex gratiæ; ergo sacramenta in casu allato per accidens gratiam, ct quidem primam, causant.

c) Immo, cx infra dicendis, *Extrema UnLlio* non solum *fer accidens,* sed etiam ex *secundario fine* institutionis, mortalia remittit, quando impossibile est Pænitentiam accipere.

314. 20 De Gratiâ sacramentali (A) *Existentia. Singula Novæ Legis sacramenta producunt gratiam propriam, qua sacramentalis vocatur.* Certum est. (a) Etenim sacramenta instituta ad diversos fines specialem efleâum producere debent; atqui sacramenta instituuntur ad diversos omnino fines, ut ex *Decreto ad Armcnos* constat : “ Horum quinque prima ad spiritualem uniuscujusque hominis in scipso perfectionem, duo ultima ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt. Per Baptismum enim spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in

' Cfr. S. Thom., 3 p., q. 79, a. 3. S. Alphonsus, n. 6, cum nudioribus ibi statis.

‘ Abbé dc Bellevue, *La grâce sacramentelle,* 1900.

gratiâ ct roboramur in fide; renati autem et roborati, nutri, mur divinæ Eucharistiæ alimoniâ, etc. ergo sacramenta diversos gratiæ effeétus producunt, seu gratiam sacramentalem, (b) Revera *Scriptura* ct *Patres* priorum saxulorum *direfte* hanc *specialem* gratiam describunt, potiusquam genericam gratiam omnibus sacramentis communem, ut exponemus ubi de singulis sacramentis.

315. (B) *Natura.* Gratia sacramentalis, juxta communem sententiam, non est habitus *realiter* distinélus a gratiâ sanctificante, *sed ipsamet gratia habitualis valde probabiliter* cum *speciali vigore* in ordine ad proprium finem sacramenti obtinendum «, et *certo* cum *jure ad speciales gratias* aétualcs suo tempore conferendas. Ratio est quia gratia habitualis, cum virtutibus et donis, diversam sacramentorum finem, sine alio distinéto habitu, attingere posse videtur.

Res autem pro singulis sacramentis sic explicari potest, (a) Gratia sacramentalis Baptismi dat specialem vigorem ad novam vitam instituendam, et Baptismi vota adimplenda; (b) Confirmatio ordinatur ad fidem alacriter et fortiter propugnandam ; (c) Eucharistia, ad nutriendam animam, eamque per caritatem Deo uniendam; (d) Pænitentia ad praeterita peccata expianda et nova vitanda; (e) Extr. Unitio ad peccati tollendas reliquias, ultimasque tenta· tiones superandas; (f) Ordo ad relte sandteque regimen spirituale animarum exercendum; (g) Matrimonium ad fidelitatem mutuo servandam, caste vivendum, et prolem pie educandam.

Insuper, quando occurrit specialis obligatio adimplendi officia in sacramentorum receptione imposita, conferuntur a Deo, vi ipsius sacramenti, *gratia aftuales speciales,* ut illa officia suaviter et facile adimpleantur, et quidem abundantiores ct intensiores quam secus darentur.— Immo animadvertere licet in quibusdam sacramentis *poliorem* esse collationem *grades habitualis, ut* in Eucharistie et Pænitentia; in aliis autem, v. g., Ordine et Matrimonio, potius esse *jus ad aftuales gratias* toto decursu vitæ consequendas.

• Non pauci theologi putant gratiam sacramentalem non addere hunc spttfl lem vigorem, sed solum conferre jus ad gratias a&uales tempore opportuno conferendas. (Cf. de Augustinis, th. 19).— Seri alii, cum S.Thomà, *QitaU. A'M* de Veritate, q. 27, a. 5, ad 12, el Card. Billot, t. I, p. 91-93, putant gratiam sacramcntalcm addere gratiæ communi dispositiones quasdam habituales phs minusvc imminutivas concupisccntix in variis ejus ramificationibus.

§ III. De quantitate gratiæ per sacramenta COLLATÆ «.

316. Quànam proportione sacramenta specie inter se diversa, ut Baptismus et Confirmatio, gratiam conferant, prorsus incertum est : hoc enim a liberâ Dei voluntate pendet, de qua nil in Scripturâ et Traditione legitur. Unum declarat *Tridentinum,* scilicet ea non esse paria2: " Si quis dixerit hæc septem sacramenta ita esse inter se paria ut nullâ ratione aliud alio sit dignius, A. S."

Quoad sacramenta ejusdem speciei sequens thesis rem declarabit.

317. *Thesis :* Sacramenta ejusdem speciei per se conferunt æqualem gratiam aequaliter dispositis;inaequalem vero inaequaliter dispositis, */ta communiter.*

Dicitur *per se,* quia per accidens, scilicet ex Dei speciali misericordia, vel ex speciali ministri fervore, sacramenta possunt majorem gratiæ gradum in uno quam in altero producere; sed tunc ille effeétus non confertur *ex opere operato,* seu vi ipsius sacramenti, std potius ejus occasione.

A) *Ex TridentirioS,* Deus justitiam seu gratiam confert, secundum propriam uniuscujusque dispositionem et cooperationem : ‘‘justitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus S. partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem ct cooperationem atqui, æqualiter dispositi æqualem cooperationem afferunt ; ergo æqualem gratiam recipiunt ; c contra, inæqualitcr dispositi inæqualem dispositionem afferunt: ergo.

B, *Rat. conv.* (a; Sacramenta agunt veluti causæ natu-

'Cf. S. Thom., 3 p., q. 69, a. S; Suarez, disp. VII, scô. 5; Salmant., IV, dub. 8; de Augustinis, th. 21.

’ Sets. VII, can. 3. — Juxta S. Thomain (3, q. 65, a. 3), quem communi·'.er sequuntur theologi, ratione *dignitatis* primo loco venit Eucharistia, quæ non solum gratiam sed gratia: auctorem continet, deinde Ordo, qui ad Eucharot..·.· consecrationem spedat, tertio Continuatio, quarto Baptismus, quinto Matrimonium, sexto Ex. Unftio, ultimo Pænitentia. — Aliunde probabiliter supponi potest sacramenta *magis necessaria,* et qu« *semel* tantum conferuntur, qualia sunt Baptismus, Confirmatio, Ordo, majorem dare gratiam.

* Sess. VI, cap. 7.

rales; atqui causæ naturales, sive morales, sive physicae, in eisdem circumstantiis eosdem producunt effcclus, dum e contra inæquales effeétus producunt in subjects inaequaliter dispositis; ita idem ignis inæqualem calorem producit in ligno arido et in ligno humido; ergo, (b) Ad suavem Dei providentiam pertinet ut homines excitentur ad recipienda sacramenta cum maximâ devotione et reverentiâ; atqui ita erit si majorem gratiam in iis qui melius sunt dispositi sacramenta producant; tunc enim, propter spem majoris fruclûs, melius ad sacramenta se disponent.

3x8. Dispositio quæ gratiam augere potest, duplex est : (a) imprimis *virtualisfervor* et praesertim *annalis,* in ip$A sacramenti receptione; et ille *fervor* eo major est quo major caritas vel contritio existit in anima, (b) Insuper, juxta plures, *quantitas gratia habitualis* existens in animi; nam cùm caritatis virtus sanélificantis gratiæ quantitati proportionetur, quo major est hæc gratia, eo major est caritas, ac proinde eo ferventiores esse possunt caritatis adus in susceptione sacramenti. Exinde apparet quanti momenti sit praeparatio ad sacramentorum receptionem, sive remota, sive proxima.

§ IV. Quomodo impedita gratia REVIVISCAT?»

319. Hucusque diximus de gratià iis collatâ qui obicem non ponunt. Sed aliquando evenit sacramentum valide confe&um esse, licet nulla gratia a suscipiente recipiatur, propter obicem. Obex autem duplex esse potest : (a) *positivus,* quando quis, licet propriæ indispositionis conscius, ad sacramentum accedit; (b) *negativus,* si dispositionis defeôtus non sit voluntarius, propter ignorantiam invincibilem seu bonam fidem.

In utroque casu, defectus dispositionis vocatur *finio,* et sacramentum ita susceptum dicitur *fifle susceptum,* quia suscipiens aliquo modo fingit se esse dispositum, dum revera non est.

Quæstio est igitur num sacramenta valide quidem suscepta, sed absque gratià propter obicem positivum aut negativum, possint, remoto obice, gratiam conferre et ita aliquo modo reviviscere.

* Cf. S. Thom., *In 4 Sent.,* dut. 4. q. 3. a. 2, quxstiunc. 5; *Sum. ituei.,* 3 p., q. 69, a. 10; Suarez, disp. VIII, seA. Il1; Salmant., disp. IV, dub. 6; de Augustinis, th. 22; S. Alphonsus, 1. VI, n. S7; Lehink., n. 9; Marc, n. 1397.

I. Existentiâ illius revivlscentiæ.

320. 1° *Baptismus ficte susceptus pne defeflu contritionis supernaturalis, remoto obice, quoad gratiam reviviscit.* Certum est.

(A) Baptismus enim, et quidem solus, cum simplici attritione susceptus, potest remittere peccata antea commissa, gratiamque conferre specialem ad officia totius vitæ christianæ idimplenda; atqui divinam Providentiam non decet ut, ob culpam transitoriam, homo perpetuo hac gratià privetur. — Revera, juxta *Trident.'*, nullum mortale peccatum remittitur in N. Lege nisi per aliquod sacramentum (scii. Bapt. vel Pænitentiam) in re vel in voto susceptum. Unde sic : juxta omnes, cxistcre debet etiam pro eo qui Baptismum fide recepit, medium obtinendi remissionem originalis peccati; atqui, nisi Baptismus reviviscat quoad gratiam, nullum erit medium ; scilicet non novum Baptisma, aut votum illud suscipiendi, cùm hoc valide susceptum renovari nequeat; nec Pænitentiæ sacramentum, quod tollit tantum peccata post baptismum commissa ; ergo unicum remanet medium, scilicet reviviscentia gratiæ per obicem impeditæ.

(B) Idem constat ex auctoritate Patrum ct Theologorum, præsertim 5. *Augustini* qui, de Baptismo apud haereticos vel schismaticos collate disserens, declarat illum non produxisse gratiam quando ministrabatur, et addit : " tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cùm ad Ecclesiae pacem venerint " a.

321. 20 *Ordo, Confirmatio, Matrimonium et Ext. Unctio reviviscere possunt quoad gratiam.* Ita probabilius contra Vasquez paucosque alios.

A | *Confirmatio* et *Ordo* charaCtcrem imprimunt, hominemque constituunt in statu a quo recedere nequit, et in quo speciali indiget gratià ad obligationes suas adimplendas; atqui, si hæc sacramenta non reviviscant, homo semper privabitur illa speciali gratià sibi moraliter necessariâ; quod quidem divinæ bonitati repugnare videtur; ergo.

' Srs$. VI, cap. 14; XIV, eap. 4.
' *Dt fia/t.*, lib. 3, c. 13, Z'. XLIII, 146.

(B) Idem fere dici potest dc *Matrimonio,* quod ex uni parte hominem constituit in statu in quo valde indiget speciali gratiâ, et cx alterâ iterari nequit, vivente conjuge; et de *Extr. Unftione,* quæ gratias confert valde utiles pro articulo mortis, nec in eodem mortis periculo iterari potest.

322. 3o *Pro Patiit, et Eucharistià.* (A) Quoad Pænitentiam, cùm tres adtus pænitentis sint, juxta communem sententiam, materia proxima sacramenti, vix concipi potest quomodo hoc sacramentum validum esse possit et simul infruétuosum. Si vero valide et non licite reciperetur, minus probabile est illud reviviscere, cimi gratia per novam absolutionem recuperari possit.

(B) Eucharistia, juxta communem sententiam, non reviviscit, saltem quando obex fuit voluntarius, nisi forte removeatur obex antequam sacræ species consumantur : nam : (a) nulla adest specialis necessitas, cbm illud sacramentum iterum suscipi possit; (b) insuper indecorum omnino videtur, ut qui sacrilege communionem suscepit, postea fruftum communionis recipiat, et quidem eo uberiorem quo sæpius sacrilegia commiserit.

II. Conditiones illius revivlscentlæ.

323. i° *Pro obice negativo.* Quando obex fuit negativus, seti involuntarius, ct nullum aliud mortale peccatum postea fuit commissum, requiritur ct sufficit attritio supernaturalis. Hoc communiter asseritur pro sacramentis mortuorum, ct probabiliter etiam pro vivorum sacramentis; cum enim obex negativus nihil aliud est nisi absentia dispositionis requisita, removebitur statim ac illa dispositio aderit; atqui attritio supernaturalis est dispositio sufficiens ad sacramenta mortuorum; immo probabilius ad sacramenta vivorum, *per accidens,* quando scilicet quis bonâ fide putat se esse in statu gratiæ ; ergo.

2° *Pro obice positivo.* Quando obex fuit positivus, seu voluntarius, aut aliquod mortale peccatum fuit postea commissum, requiritur absolutio cum attritione, vel contritio perfefta cum voto sacramenti : nam peccatum mortale nonnisi per sacramentum Pænitentiæ aut perfectam contritionem tolli potest, nec in casu remitti potest sacramento aut antecedcnter aut concomitantcr sed sacrilege recepto.

3' *Controversia.* Controvertitur inter Theologos num gratia reviviscens, obice remoto, detur omnibus æqualis, an secundum cradum dispositionis, quâ removetur obex. Nil certum haede te

dici potest. Probabilior nobis videtur sententia asserens gratiam tunc dari secundum subjcôii dispositiones, vi generalis principii supra enuntiati, n. 317.

Art. II. De Charaétere Sacramental!

324. *Status quœstionïs.* Hucusque diximus de primario sacramentorum effectu, scii, de gratiâ; sed, præter gratiam, tria sacramenta characterem in animâ producunt; dc quo dicendum superest

P Character (a græcâ voce Xapxzrr'p quæ idem significat ac figura,signaculum, nota) definitur : *Signum, seu signaculum quoddamspirituale et indelebile, in animâ impressum, quo homines apti efficiuntur ad aliquid sacri suscipiendum vel agendum.*

Dicitur (a) *signum quoddam spirituale,* non autem sensibile, quia est veluti nota *interna,* quâ fideles, qui hoc signum susceperunt, ab aliis, coram Deo, Angelis et Beatis, distinguuntur.

(b) *Indelebiliter* in *animâ* impressum; quibus verbis designatur chara&eris *subjectum* ejusque praecipua qualitas, scilicet *perpetuitas.*

(c) *Quo hornitus apti efficiuntur;* illud enim signum non est merum ornamentum, sed dat potestatem aliquid sacri agendi vel recipiendi, ideoque nos facit aliquo modo sacerdotii Christi participes.

2° Existentiam characteris sacramentalis negaverunt tum *Wideffius,* tum *Protestantes,* co quod Scriptura ct Patres altum silentium servant dc tali charaéterc, cujus primus excogitator fuit *Innocentius III,* initio sæculi XIII3; aliunde in quo consistat illud signum explicari nequit; ideoque tamquam mediævum inventum rejiciendum est.

I. Do ejus existentiâ.

325. *Thesis :* Tria sacramenta characterem spiritualem imprimunt in anima, scilicet Baptismus, Confirmatio et Ordo. *Defide est,* utpote definitum a *Trident.3 :* “ Si

' S. Thomas, 3 p., q. 63; Suarez, disp. XI; Salmantic., disp. V; Bcllarminus. L II, c. 1S-22; Billuart, <li$s. IV; Drouin, q. V, c. 2 ; Franzelin, th. 1213; de Augustinis, th. 23; Hurter, n. 30S sq.

’ Innocentius ab Archiepiscopo Arclatcnsi interrogatus num dormientibus et amentibus *baptitmaiis charcuter* imprimatur, respondit illum qui non absolute invi e;!, recipere hujusmodi characterem; uterque igitur supponit doctrinam de charactere extra controversiam esse, et nemo nisi milx tidci tenere potest Ii · entinm hujus do&rînæ inventorem fuisse.

1 Scsi. VII, can. 9. de Sacram, in genere.

quis dixerit in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Con· fumatione et Ordine, non imprimi charaderem in animâ, hoc est signum quoddam spirituale ct indelebile, unde ea iterari non possunt, A. S. " Huic definitioni jam præiverat *Florent,* seu Decretum ad Armenos, ubi hæc insuper leguntur : " Reliqua vero quatuor charaderem non imprimunt, ct reiterationem admittunt

326. i° Ex *Script'urd* thesis non probatur, sed solum innuitur : (a) cx eo quod quædam sacramenta iterari non possunt, quia videlicet animam Deo in perpetuum consecrantl ; (b) cx locis in quibus agitur de quodam *sigillo* animæ impresso : " Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus : qui ct *signavit* nos, et dedit *pignus* Spiritûs in cordibus nostris"3; " In quo ct credentes *signati* estis "3. Ibi enim, præter undionem gratiæ ct habitationem Spiritûs, commemoratur alius efledus, nempe sigilli impressio (hic est enim sensus græcæ vocis σφοαγιζάατΛ;), et, licet stride intelligi possit de gratiæ sigillo, melius tamen intclligitur de charadere per quædam sacramenta impresso, præsertim si Patrum audoritas simul invocatur, qui præfata verba de sigillo indelebili interpretantur ».

327. 20 *Tradit,* probatur, (a) Patres *quatuor* priorum sæculorum *implicite* charaderem sacramcntalem esse docent, dum dicunt *Baptismum* esse *sigillum impressum, sigillum infragile, signaculum in Christo* muniens contra tentationes, *sigillum* datum a Domino suis fidelibus cui *opponitur character bestia* dandus ab Antechristo 5; aut vocant *Confirmationem "sigillum* doni Spiritûs"6; ct *sacerdotalem consecrationem* comparant consecrationi altarium/; aut asserunt sacramenta Baptismi, Confirmationis ct Ordinis valide col-

' *Hebr.,* VI, t-6. — ' *11 Cor.,* I, 21 sq. — s *Ephes.,* I, 13 ; IV, 3α

4 Ita S. Ambrosius, *De S/iritn,* I. I, c. 6, n. 77, *P. L·.,* XVI, 723î S. Chrysostomus. *Horni!. 3' in e/›. adEpkes.,* η. I; *P. G.,* LXII, 18.

9 Pscudo-Clemens, *U Cor.,* VIII, 6; Clemens Alex., *Quit diva sahttar,* 42; Tertullianus, *De sperfaeulis,* XXIV, 4; S. Basilius, *Homil. in* n. 5: S. Cyrillus Hicrosolymit, *Caitfh.,* I, 3; XXI, 7. — Haec et alia terti· monia collegit P. Pourrai, *of›. eii.,* p. 196-205.

e S. Cyrillus Hierosol., *Cafech.,* XVIII, 33; *Enehot. Serapionis,* XXV, 2. ap. Journel, 124α ·

' S. Gregor. Nyss., *In baptismum Christi, P. G.,* XLVI, 5S1.

lata *iterari* non posse. Atqui hæc omnia nonnisi de signo spirituali simul et indelebili prædicari possunt, non autem de gratiA *sold,* licet eAdem voce σφραγι aliquando utantur ad significandum *simul* charaôercm ct gratiam.

(b) Jam a *quinto* sæculo, 5. *Augustinus* magis explicite de chara&ere loquitur, cum a gratiA *expresse* distinguit, affirmando characterem etiam in malis remanere, ct similem esse signaculo militibus imposito vel signo ovibus impresso.

Contra *Donatistas* arguens, qui contendebant sacramenta baptismi et ordinationis extra Ecclesiam suscepta esse invalida ideoque iteranda, S. Doctor ostendit hujusmodi sacramenta, etsi sine fruétu gratiæ collata, esse tamen valida nec proinde iteranda. Distinguit enim duplicem efiedtum in baptismo, nempe vitre sanctificationem s·. i *gratiam,* et sacramenti perceptionem seu *charaderem* .· hic adesse potest dum prior abest : "Quemadmodum Spiritum sanitum sicut habent filii diledti, non habent filii maligni, et tamen baptismum habent, sic et Ecclesiam sicut habent catholici, non habent haeretici, et tamen baptismum habent... Induunt homines Christum aliquando usque ad *sacramenti perceptionem,* aliquando et usque ad *vit'sandijicationem,* atque illud primum et bonis et malis potest esse commune, hoc autem alterum proprium est bonorum et priorum"[1]. Pariter asserit gratiam ordinationis amitti posse quin character amittatur : " Quemadmodum si fiat ordinatiocleri ad plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis, et, si aliquâculpâ quisquam ab officio removeatur, sacramento Domini semel imposito non carebit, quamvis ad judicium permanente"[2].

328. (c) Idem constat cx *praxi Ecclesia.* Jam enim primis temporibus mos viguit non iterandi tria sacramenta Baptismi, Confirmationis et Ordinis, quando valide ministrata fuerant. Id minime negabant ipsi *Rebaptisantes* aut D matistae, sed solum putabant ea ab hærcticis valide conferri non posse. Atqui ratio a Patribus assignata cur iterari nequeant, est quia his sacramentis, præter gratiam, aliquid confertur permanens ct indelebile, quasi per modum definitivæ consecrationis, impressum in animâ tanquam sigillum, nempe character qui adhæret Christiano -icut militaris chara&cr militi etiam desertori Baptismus

[1] /·'.· *baptismo,*). V, c. 23, n. 33, *F.* XI.III, 193.
[2] . : *no conjugali.* XXIV, 32, *P.* XL, 394; Journel, 1642.

ille tanquam character infixus est : ornabat militem, convincit desertorem " »[1].

329. 3º *Rat. convenientia* Quicumquc ad aliquod munus deputatur, et specialem accipit potestatem, quodam charaétere debet consignari, ut ab aliis distinguatur, sicut, v. g., milites speciali veste induuntur; atqui, per tria præfata sacramenta, fideles deputantur ad spirituale munus, specialemquc accipiunt potestatem ; videlicet, per Baptismum, homo fit membrum familiæ Christi, seu *civis Ecclesia,* et accipit potestatem passivam recipiendi alia sacramenta; per Confirmationem, fit *miles Christi,* et accipit potestatem agendi ea quæ spiritualem militiam spectant; per Ordinem, *fit minister Christi,* seu dux exercitûs ejus, et accipit potestatem activam sacramenta alia ministrandi; ergo.

II. De ejus natura.

Patres hâc de re nonnisi pauca tradiderunt; Scholastici autem in varias abierunt sententias; quid sit probabilius, breviter exponemus.

330. 1° Communiter admittitur, contra *Durandum* ct quosdam alios 3, charaéterem *non esse meram relationem cxtrinsccam,* sive realem, sive non, sed esse *quid rcale tl intrinsece inharens anima.* Etenim, tum Patres, tum Concilia *Florent,* ct *Trid.* docent characterem esse signaculum animae impressum; atqui simplex relatio præsertim non realis, non potest dici *anima impressa;* relatio enim, etiam rcalis, nihil in animâ imprimit, sed solummodo duos terminos cum fundamento supponit, quo mediante, unus ad alterum refertur. Aliunde nullum assignari potest hujus relationis fundamentum ·: non gratia ipsa, nam character sine gratiâ imprimitur, caque amissâ, permanet ; non actio sacramentalis, quæ transit, dum character manet; ergo character non est mera relatio.

* S. Augustinus, *In psalm.* XXX1X, n. 1, *P. L.,* XXXVI, 433.
* S. Thom., 3, q. 63. a. 3.
» Durandus *(ht IVSen/.,* <l. 4, q. I, n. 11) tenebat cbaradlercm esse men® relationem *ralionis;* alii pauci theologi docebant hunc esse relationem quæ opinio Scoto tribuitur, sed immerito. Cfr. Pcsch., n. r<jj.

331. 2° Communiter tenent theologi characterem esse de genere *qualitatis,* sed disputatur utrum sit habitus an potentia. Probabilius etiam admittitur, cum S. *Tkomd* contra *Suarez,* characterem esse aliquam *potentiam spiritualem et supernaturalem,* non autem habitum ; nam habitus non potest esse indifferens, sed determinatur ad bonum, si sit bonus, vel ad malum, si malus sit; atqui character est cx se quid indifferens ad bonum vel ad malum; nam quidam bene, alii autem male eo utuntur, ut experientiA constat ; ergo character non est habitus, sed *potentia* seu facultas *ministerialis aliquid sacrum accipiendi vel agendi*l. Controvertitur insuper utrum character ille sit potentia *physica* an *moralis;* quæ quaestio affinis est controversiæ de causalitate physicâ ve! morali sacramentorum.

332. 3° Character nos *configurat Christo,* non secundum similitudinem *naturæ* (quod fit per gratiam sanctificantem), sed per similitudinem *muneris,* quatenus est *quaedam participalio sacerdotii Christi,* eo sensu quod nos cultui divino consecrat, nobisque tradit quamdam potestatem respeétu sacramentorum ; attamen Baptismi et Confirmationis character nos non facit sacerdotes, nisi lato sensu, quatenus nobis potestatem tradit *passive* tantum sacramenta recipiendi; solus sacerdotalis character homines efficit proprie loquendo participes sacerdotii Christi, quatenus ipsis dat facultatem *active* sacramenta ministrandi.

333- 4° Character *specialem habet comitxionem cum gratiâ, etsi ab cti distinguitur,* (a) *Ex se* est *gratiæ exigitivns :* Deus enim vult cos qui charactere signantur tanquam divino enitui addicti, esse sanctos, ct quidem eo sanétiores quo perfectius Christo configurantur, (b) Attamen character confertur etiam *indignis,* quia cùm sit potentia, nullam dispositionem requirit; dum gratia, utpote status amicitiae cum Deo, nonnisi *bene dispositis* datur, (c) Ratione *dignitatis,* gratia est *potior,* utpote ad salutem æternam ordinata ; sed ratione *causalitatis,* prior est character, cum gratia detur ad potentiam exercendam ; ratione *tempo) is,* gratia et character *fer se* simul infunduntur, sed *per accidens,* quando nempe

' S. Thom.. l. c., a. 2; Card. Billot th. XI.

sacramentum suscipitur cum obice qui postea removetur, character præccdit gratiam.

III. De ejus dotibus.

334. i° Indivisibilitas. *Character sacramentalis est indivisibilis, seu nec augeri, nec minui potest.* Certum est. Si enim augeri vel minui posset, esset vel propter inaequalem subjecti dispositionem, vel propter sacramenti iterationem, vel propter ejusdem variabilem efficacitatem ; atqui nullum ex his dici potest; non primum, quia character nullam dispositionem exigit, nec proinde propter intensiorem dispositionem subjeéti augeri potest; non secundum, quia character semel tantum imprimitur; non tertium, quia, ex didis, sacramenta, sicut causæ naturales, in iisdem circumstantiis eosdem efleCtus producunt. Ergo.

Difficultas tamen adesse videtur pro Ordine qui veluti *per partes* suscipitur. Hæc autem evanescit, dicendo characterem esse indivisibilem in eodem ordine, sed per superioris ordinis susceptionem augeri posse ; v. g., character in Diaconatu receptus est quidem ejusdem gradûs in omnibus diaconis; si autem diaconus recipit sacerdotium, tunc augetur character et fit sacerdotalis; character vero sacerdotalis in omnibus sacerdotibus est æqualis.

335· 2° Perpetuitas. *De fide est characterem esse perpetuum iu hâc vitd,* ut constat ex thesi. — Insuper *communiter admittitur charailerem esse perpetuum etiam in altera vitâ;* nam verba Cone. *Trid.* sunt absoluta, nec ullam indicant restrictionem. Aliunde valde convenit characterem in Beatis remanere ad eorum gloriam, et in damnatis ad illorum ignominiam, sicut militaris character in militibus post prœlium manet viatoribus ad gloriam, victis ad confusionem* Hinc, ut aiunt theologi, si sacerdos c mortuis resurgeret, missam valide celebraret quin de novo ordinaretur.

336. *Scholion.* Secundum scholasticos tria in sacramentis distinguuntur : *sacramentum tantum, res tantum, res et sacramentum.*

(a) Jamvero *sacramentum tantum* nihil aliud est quam *ritui externus,* qui aliquid significat, sed non significatur.

• S. Thom., 3, q. 63, a. 5, ad 3.

:b) *Pes tantum* est ipsa *gratia* quam confert ritus sacer : hæc significatur, sed nihil significat.

(c *Pes et sacramentum* est id quod simul significatur et aliquid significat : ita *character* qui est *res* quatenus a ritu externo producitur, et *sacramentum* in quantum significat et appellat gratiam ; in aliis sacramentis, qui characterem non imprimunt, invenitur aliquid analogum : v. g., in Eucharistia corpus Christi praesens, quando sumitur, a v *se* gratiam appellat; pariter in Pænitentiâ jus liberationis a reatu, in Extremâ UnCtionc jus quoddam alleviationis, in Matrimonio vinculum conjugale, unionem Christi et Ecclesiæ repræsentans, *ex se* gratiam appellant.

Caput üI

DE MINISTRO SACRAMENTORUM.

337. *Principalis* sacramentorum minister est *Christus-homo,* qui eadem instituit (n. 271), ct cujus nomine et auctoritate a ministris secundariis conferuntur. Christus autem sacramenta Ecclesiæ tradidit, cujus est invigilare ut secundum mentem Christi ministrentur, caque statuere quæ, pro diversis locis et temporibus necessaria aut opportuna fuerint. Exinde sequitur neminem *legitime* ea conferre, nisi ab Ecclesiâ deputatus fuerit et leges canonicas observaverit. Dico *legitime,* non autem valide, quia sæpe, ut infra dicemus, ex voluntate Christi, minister non legitimus valide ministrare potest.

.Minister *secundarius* igitur is est qui, nomine Christi, sacramentalcm ritum perficit ct hominibus confert. Duplex est : *ordinarius,* seu minister *sollemnitatis,* qui ad sacramenta ministranda *ex officio* specialiter consecratus est; *extraordinarius,* seu minister *necessitatis,* qui ob necessitatem vel peculiare privilegium eadem ministrat Quisnam sit minister ordinarius vel extraordinarius uniuscujusque sacramenti infra declarabitur. — Hic de ministri *qualitatibus* et *obligationibus* agendum est.

Art. I. De qualitatibus in ministro requisitis.

Hæ qualitates sunt *fides* et *sanflitas, intentio* et *attentio.*

I. De fide et sanctitate in ministro requisitis[1].

338. *Errores.* (A) Jam ineunte sæculo 111°, occasione hæresis Montanistarum, *Agrippinas,* Carthaginensis Episcopus, decreverat omnes haereticos ad Ecclesiam redeuntes esse rebaptizandos, putans videlicet Baptismum sine fide collatum esse invalidum, ejusque agendi ratio a *Tertulliano, Clemente Alex,* et *Hippolyto* approbata fuit, necnon a provinciali Concilio *Carthaginensi* (218 vel 222?) Insuper in Asiâ Minori eodem modo agebant Episcopi Ciliciæ, Cappæ dociæ ct Galatiæ, ct hæc praxis sancita est in Conciliis *Iconiensi* ct *Synnadensi* (230, 236?)

(B) Agrippini successor, S. *Cyprianus* (sæc. Ill), praxim prædccessoris in tribus particularibus conciliis confirmavit; eumdem morem defendit in Asiâ *Firmilianus,* Cæsariensis Episcopus, cum quibusdam aliis. Argumenta praecipua a Cypriano allata, tria erant : (a) Extra Ecclesiam nulla datur salus, nec proinde gratia; atqui haeretici sunt extra Ecclesiam; ergo nulla gratia ipsis datur, (b) Nemo dat quod non habet ; atqui hæretici nec fidem nec Spiritum sanctum habent; ergo, (c) Vera fides est conditio necessaria ad sacramentorum receptionem; atqui baptizati in hæresi veram fidem non habent ; ergo.

S. *Stephaniis I* hunc damnavit errorem, quin tamen, propter prudentiae motivum et S. Dionysii Alex, interventum, Rebaptizantes excommunicaverit; S. Cyprianus diu restitit, putans hanc quæstioncm esse materiam disciplinarem; dubitatur num ante mortem suum errorem positive retractaverit; hoc ut probabile tenet S. Augustinus; quidquid est, vitam martyrio coronavit, et ut Sanéius ab Ecclesia colitur. Ceteri vero Africa; Episcopi gradatim illum errorem deseruerunt, teste S. Hieronymo[2].

[1] S. Thom., 3 p., q. 64, a. $-6; Suarez, disp. XIII, sert. 4; Salmantfc., disp. VI, dub. 3; Drouin, q. VII, cap. 2 ; Franzelin, th. 15-.de Augustinis, th. 16; Pesch.. n. 2t?-20J. — [2] Dc hac controversia lege S. Cypriani, *Eps-*

(C) Attamen idem error renovatus est a *Donatislis* Ssæc. IV) necnon a *II'aldensibus* et *Albigensibits* (sæc. XIII) et *Wicleffb* (sæc. XIV), qui insuper tenuerunt probitatem esse necessariam ad validam sacramentorum administrationem. Quidam inter *Protestantes* initio idem docuerant, ut Anabaptiste, sed hodie plerique hâc de re catholicam doctrinam tenent.

339. *Thesis* /* : Nec fides, nec sanctitas (seu status gratiæ) requiruntur ad validam sacramentorum administrationem. *De fide est* sanditatem non requiri ad validitatem sacramentorum in genere; ait enim *Trid.x* .-"Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad sacr. conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre sacramentum, A. S." *De fide est* pariter fidem non requiri ad validam Baptismi administrationem, ut constat ex *Trid. 2 :* "Si quis dixerit Baptismum qui etiam datur ab haereticis, in nomine Patris, et Filii et Spiritûs S. cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, A. S." *Certum est* tandem fidem non esse necessariam ad validam aliorum sacramentorum administrationem, excepta tamen Pænitentiâ, quæ, *extra necessitatis extrema? casum, valide non ministratur ab haeretico, propter jurisdiflionis defectum,* ut probatur in *Tr. de Pænitentiâ.*

Scriptura negativum tantum argumentum hâc de re præbet; siquidem nullibi legitur fidem aut statum gratiæ requiri ad validam sacramentorum administrationem.

340. Thesis autem probatur : 1° *Traditione,* in quâ tria stadia distinguuntur : —

a. In *primo,* ante Agrippinum, vigebat in Ecclesia praxis non rebaptizandi eos qui ab hæreticis debito modo baptizati lucrant. Constat : 1) ex *testimonio S. Stephani,* qui suam decisionem universali firmat consuetudine: " Xihil innovetur,

A'.ù; 70-865 S. August., *de Baptismate,* l. VI-VII; Schwanc, *Controversia iivalore Baptismi...,* Munster, 1S60; Hcfclc-Lcclcrcq, *Histoire des Concites,* vol. I, p. 172-191 ; A. d'Alês, *I,a question baptismate au temps de St Cyprion,* j. *Res. des Q. histor.,* apiil. 1937, et *Diet. Apologit.,* I, 390-418 ; F. Mourret, *diti. gtn. de I'Eglise,* I, p. 356.363.

I &<>. VII, c. J2. — ' Scss. VII, c. 4.

ait, nisi quod traditum est, ut manus illis imponatur in pænitentiam"[1]; 2) ex testimonio S. *Vincentii Lirin,* diccntis[2] : " Agrippinus, Carthaginensis Ep. primus omnium mortalium, contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem ac instituta majorum, rebaptizandum esse censebat... " 3) ex ipsâ S. *Cypriani* confessione, qui non negat hanc consuetudinem, sed putans eam legitima ratione minime fundari respondet : " non est dc consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum "[3]; 4) ex tractatu *l)t rebaptismate,* quem scripsit audior ignotus S. Cypriano coævus, ubi praxim rebaptizandi condemnat utpote "contra priscam et memorabilem cundlorum emeritorum sanctorum et fidelium sollemnissimam observationem "[4]; 5) item ex *Firmiliani* confessione, qui pariter agnoscit illam consuetudinem existere, saltem in quibusdam ecclesiis, quamvis addat consuetudini veritatem esse praeferendam[5]. Hæc autem Ecclesiæ universalis praxis, in re ad fidem pertinente, ut in casu nostro, in quo connedlitur cum dogmate validitatis Baptismi aliorumvc sacramentorum sine fide collatorum, est ineluétabile veritatis argumentum, ut diélum est in *Trad. de Fontibus Revelationis* (n. 978).

341. (b) In *secundo stadio,* veritas *obscurari capit* tum propter audloritatem *Tertulliani,* tum propter rationes verisimiles quas proponebat S. *Cyprianus* ejus discipulus (supra, n. 338) : tunc in Africa ct Asia minori praxis invaluit hæreticos rebaptizandi ; sed alibi, præsertim in ecclesiis Rotnæ et Alexandria, antiqua praxis servata est, quam ut apostolicam Romani Pontifices defenderunt. Paulatim hæc praxis communior facia est, præsertim quoad hæreticos qui circa SS. Trinitatem non errabant, dum rebaptizabantur qui Trinitatem negabant, quia censebantur Baptismi formam corrupisse. Ita Cone. *Arelalense I* (an. 314) statuit non rebaptizandos hæreticos qui in Patre et Filio et Spiritu baptizati erante; *C. Niccenum* (an. 325) decrevit ne Cathari

1 Apud S. Cypr., *Æ/.* 74, Dcnz.Bann., 46 (14). — [2] *Commonitor.,* c 6.
[3] *Ef>ist.* 73» n. 3. — 4 *De Kebafl.,* c. I, Ill, 1S5.
[5] Inter epist. S. Cypriani, ep. 75, n. 19. — 6 Dcnz.-Bann., 53 (t6).

Novatiani) conversi iterum baptizarentur, contrarium vero statuit quoad Paulianistas [1] : priores enim baptizabant invocati SS. Trinitate, posteriores autem absque hic invocatione.

342. (c) In *tertio stadio,* doctrina catholica *explicite traditur.* Patres, præsertim vero 5. *Augustinus*[2], invictus dogmatis catholici defensor contra Donatistas, eam non solum asserunt, sed etiam variis comparationibus illustrant; sicut, inquiunt, *semen* sordidis manibus satum, nihilominus fructificat, et *aqua* per canales lapideos, ferreos aliosvc æqualiter irrigat, *sigillumque* regium, sive sit ferreum, sive aureum, regis imaginem imprimit, et sicut *medicus,* etiam ægrotans, alios curare potest; ita pariter sacramenta valide gratiam causare possunt, etiam si a malo ministro ministrantur.

343- 20 *Rat. Theol* Res utique pendet a voluntate Christi; sed thesis rationi consentanea videtur.

(a) *Non repugnat* malum ministrum gratiam conferre; nam minister est solum causa *instrumentalis* gratiæ ; atqui causa instrumentalis non agit propriâ virtute, sed virtute causæ principalis, et effectum producit, independenter a suis qualitatibus, dummodo moveatur a causâ principali. Nec repugnat Deum uti peccatore ad gratiam conferendam, nam potestas aliis conferendi gratiam est veluti gratia gratis data, quæ etiam in peccatoribus existerc potest.

(b) Immo id *omnino convenit* si considerantur consectaria adversæ sententiæ : maximi enim momenti est ut vitentur dubia circa validitatem sacramentorum ; atqui si fides vera, et præsertim status gratiæ requirerentur ad validam sacramentorum administrationem, perpetua dubia et

[1] Dcnz. Bann., 55.56 (19-20); cfr. 97 (63).

[2] Sic enim contrahi potest S. Augustini argumentum : Quid tibi facit malus minister, ubi bonus est Dominus? Non contaminatur donum Christi, quia per illum peius fluvius transit, ct venit ad fertilem terram. Per lapideum canalem transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; sed tamen hortis plurimum fructum affert *{Tract, 5 in Joan.,* 15). Et alibi *(Contr. Crescon.,* lib. 3) : Nihil tefert an lotis manibus semen jaciatur, ut fru&um ferat : nihil refert, quod lumen solis per cœnosa diffundatur, ut splendeat. — Item Gregor. Naz. *[Orat. 40 dc Bapt.,* n. 26) : Nihil refert utrum sigillum sit ferreum an a.ireum, ut in cerâ figuram imprimat; ita nihilo magis refert quod Deus per bonum vel malum ministrum dona suæ gratiæ largiatur.

anxietates essent circa validitatem sacramentorum, cùm nemo certo scire possit utrum minister sit in statu gratiæ an non ; ergo.

344. *Thesis II :* Ad licitam sacramentorum administrationem ex officio requiritur sub gravi status gratiæ. *Certum est.**

Dico *ex officio;* quod duo importat : ministrum *ad conficienda sacramenta ordinatum, — sollemniter ea conficientem.*

Etenim : (A) *Rituale Rom.* (Tit. 1, 4) hæc habet : " Etsi sacramenta ab impiis coinquinari non possint... impure tamen et indigne ea ministrantes æternæ mortis reatum incurrunt quæ quidem verba clare indicant ministros, in statu peccati sacramenta ministrantes, mortaliter peccare.

(B) Revera qui ministrat sacramenta in statu peccati mortalis gravem injuriam committit erga *Deum;* nam,dum ipse est inimicus Dei per peccatum, divinam legationem ex officio agit ; erga *Christum,* nam Christi personam pariter indigne gerit ; tandem erga *sacramenta,* quæ contaminat, quantum in se est, res sacras et gratiæ productivas indignis manibus profanando.

345. *Regula praclica :* (A) *Quoad ministrum necessitatis.* Diximus cum qui *ex officio* conficit sacramenta in mortali graviter peccare; sed controvertitur num graviter peccet, laicus vel sacerdos qui non ex officio, sed ex necessitate sacramentum confert, v. g., qui in casu necessitatis, baptizat sine ceremoniis.

(a) S. *Thomas, Suarez* aliique probabilius negant, quia in hoc casu sacerdos vel laicus non agit ut minister *consecratus ex officio,* Christum repræsentans, sed ut minister succurrens speciali necessitati suscipientis; (b) S. *Ligorius* aliique probabiliter affirmant, quia obligatio ministrandi in statu gratiæ non derivatur solum a consecratione ministri, sed a sanélitate sacramentorum.

Utraque opinio solide probabilis est; ac proinde in praxi erit peccatum grave vel non, prout minister agendo crediderit se peccare graviter vel non. Juxta omnes tamen, excusatur per accidens qui, in tali casu, vel non cogitat de

* Cf. S. Thom., 3, q. 64, a. 6; S. Alphons., I. VI, n. 30 sq.; Konings, 1241 sq.; Mare, 1415 sq.; Lehmk., n. 41 sq. (32 sq.); Sabetti, n. 637 sq.

eliciendo aéiu contritionis, vel, de co cogitans, putat sibi tempus deesse.

346. (B) *Quoad Eucharisties dispensationem.* (a) Certum est eum qui *consecrat* Eucharistiam in mortali, peccare graviter.

(b) Controvertitur num graviter peccet qui sacram communionem *dispensat* seu distribuit.

Negant probabiliter *Lugo* et *Basques,* quia in hâc aétione minister non agit stritto sensu nomine Christi, neque instrumentaliter active gratiam causât, sed solum passive, faciendo quod instrumentum inanimatum præstare posset. Affirmant autem probabilius 5. *Thomas, Suarez, S. Ligorius,* quia sacerdos vel diaconus ministrans Eucharistiam est minister ex officio, et proxime concurrit ad sanctificationem communicantis.

Unde, juxta 5. *Ligorium,* sacerdos Missam celebrans in mortali, quatuor mortalia peccata committit, scilicet indigne consecrando, indigne aliis ministrando communionem, indigne suscipiendo communionem, et indigne sibi indigno ministrando. Si vero communionem aliis dispensat, *probabilius* non committit tot peccata quot sunt personæ communicantes, qiiia in hoc casu adest una attio moralis, unum convivium.

Sed, juxta priorem sententiam, probabiliter duo tantum peccata mortalia committuntur in Missa sacrilega, unum consecrando, alterum communicando, quia mera ministratio Eucharistiæ non est peccatum grave, cùm non sit confectio sacramenti

(c) *Tangere* Eucharistiam *ex officio* in mortali, est semper peccatum grave, juxta quosdam; juxta alios, leve; et, juxta tertiam sententiam, est grave, si Eucharistia immediate tangitur; leve, si mediante velo aut pyxide. — Pariter dubium est num diaconus vel subdiaconus, ordinem suum exercentes in mortali, graviter peccent. Quæ opiniones sunt *vere probabiles,* ac proinde in praxi inquirendum est quomodo pænitens suam efformaverit conscientiam.

347· (C) *Quoad Pænitentiam.* Qui confessiones excipit in mortali, sed non absolvit, *probabilius* peccat tantum *venialiter;* qui vero absolvit, *probabilius* tot peccata committit quot personas absolvit, quia una quælibet absolutio efformat speciale judicium; nonnulli tamen, post *Salmanticenses', probabiliter* putant toties solummodo peccata numero distingui, quoties confessarius diversis vicibus pro tribunali sederit.

348. *Corollaria,* (a) Juxta S. *Ligarium* ct plerosque theologos, omnes sacerdotes curam animarum habentes,

' Iu, inter alios, Lugo, LehmkuhI, n. 46 (35).
* *Dc Caesuris,* c. 1, n. 1S2.

tenentur esse habitua!iter in statu gratiæ; cùm enim sæpc sæpius sacramenta ministrare debeant, sese exponunt periculo administrandi indigne, et multoties quidem, nisi sint io statu gratiæ.

(b) Si quis, existens in mortali, sacramenta ministrare debeat, prius tenetur ad eliciendum aâum perfeôtæ contritionis, ct quando agitur de Missæ celebratione, tenetur confiteri, ut dicitur in *Tr. de Ewharistiâ,* immo in omni casu tutius est confiteri, si adsit copia confessarii.[1]

II. De intentione in ministro requlsitâ[2].

349. *Status qmzstionis.* *Intentio* in genere est actus *voluntatis* libere tendentis in aliquem finem; et sic distinguitur ab *attentione* quæ est actus *iiitelleiïùs. De fide est* aliquam intentionem requiri in ministro ad sacramenti validitatem, ut ex *Trid.* constata[3] : " Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta conficiunt ct conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, A. S. "

Intentio autem multiplex esse potest : (A) *Rationefinis,* intentio est jocosa, externa, vel interna : (a) *Jocosa* seu *mimica,* ea est quâ minister, tum externe tum interne simulat sacramenti administrationem, ut histriones facere solent, (b) *Externa,* ea est quâ minister ritum sacramentalem ut *mere externum* seu materialem, *non ut sacrum* vult peragere, (c) *Interna,* ea est quâ minister ritum sacramentalem *ut sacrum* vult peragere seu intendit facere quod facit Ecclesia : ad quod non requiritur ut minister intendat direâe ac explicite conficere sacramentum, sed sufficit ut velit ritum sacrum seu religiosum facere; nec requiritur ut velit facere quod facit Ecclesia Romana, sed quod facit *Ecclesia vera,* quæcumque sit, aut etiam modo generali Religio, quæ talem ritum adhibet, vel quod Christus, hujus ritus institutor, intendebat; nec necesse est ut credat in efle&um sacramenti[4]. Unde etiam hærcticus vel paganus talem internam intentionem habere potest.

[1] "Sacerdos ergo, si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit), ad sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde p.tniIcat : sed si habeat copiam confessarii, et temporis locique ratio ferat, conveni: confiteri (*Rituale,* tit. I, n. 4).

[2] S. Thom., 3 p., q. 64, a. S-to; Suarez, disp. XIII, sed. 2-3; Sal«nantie., disp. VII, dub. *2;* Drouin, q. VII, c. 3; Billuart, disp. V, a. "'· Franzclin. th. 16-17 ; de Augustinis, th. 17. — [3] Sess. VII, c. 11.

[4] Λ'. *Officium,* iSdcc. 1S72, interrogatum "utrum baptismus ab illis haereticis administratus sit dubius propter defe&um intentionis faciendi quod voluit Chris·

B *Rat. modi,* intentio est actualis, virtualis, habitualis, interpretative : (a) *actualis,* quando quis, conficiendo sacramentum, *aflu* vult illud ministrare; (b) *virtualis,* quando intentio ante habita perseverat, quamvis de eâ aétu non cogitetur; (c) *habitualis* ea est quæ licet prius habita, et non retrailata, tamen neque ailti, neque virtute perseverat, quia minister jam non est sui compos, v. *g.,* quia ebrius est vel hypnotizatus ; (d) *interpretativa,* ea est quam quis de fatfto nunquam habuit, sed habiturus esset, si de adione peragenda cogilasset.

(C, *Rat. effertus validi,* intentio est : (a) *absoluta,* quando sacramenti cffedlus nulli conditioni subordinate ; (b) *conditionata,* quando alicui conditioni subordinate.

(D) *Rat. subjerti,* intentio est : (a) *determinata,* quando voluntas fertur circa certam et definitam personam aut materiam; (b) *indeterminata,* quando fertur circa materiam aut personas insnfficienter determinatas, v. g., absolvo quatuor ex personis præsentibus.

Quibus praenotatis, inquiremus qualis intentio ad sacramentorum validitatem requiratur.

350. *Thesis Γ :* Ad validitatem sacramentorum requiritur intentio vere interna faciendi quod facit Ecclesia, ac proinde non sufficit jocosa vel externa intentio. *De fide esi* contra Luthcrum.et plerosquc Protestantes, *jocosam* intentionem non sufficere, ex *Trident,* supra citato n. 349; *communiter* admittitur contra *Catharinum, Drouin,* et quosdam alios Theologos, *externam intentionem non sufficere.*

351. *Prima pars* probatur. (A) Ex *Script.,* sacramentorum administratores non sunt mera instrumenta passiva, sed libero arbitrio prædita; unde ad libitum possunt agere independenter a Christo et nomine proprio, *aut* ut Christi legati ct ministri. Jamvcro, si habent intentionem jocandi aut ritum mere materialem agendi, non agunt nomine Christi, sed nihil faciunt nisi actionem ludicram aut profanam.

(B) *Tradit,* (a) Ex *Trid.* supra citato, ad sacramenti valorem requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; atqui Ecclesia certe non intendit jocari; ergo, (b) Insuper cx *Trid.* invalida est absolutio data a sacerdote qui animum non habet serio agendi et vere absolvendi[1].

tui.fl expresse declaratum inerit a ministro, antequam baptizet, baptismum nullum habere eiïcélum in animâ", respondit " *negative,* quia non obstante errore quoad cfTedus baptismi, non excluditur intentio faciendi quod facit Ecclesia ". *{CelManea S. C. dc Prop. Fide,* Roma.·, 1893, n. 539). — [1] Ses». XIV, cap. 6

Nec objici potest S. Genesii fatStum, qui mimice baptizatus est, vel pueri a S. Athanasio in ludo baptizati, quia, si quod narratur verum est, baptismus in utroque casu validus habitus fuit præcise quia baptizandi sincera intentio, etiam in ludendo, non defuerat.

(C) *Rat. tJieol.* Ritus sacramentalis *per se* ad varios fines adhiberi potest, v. g, ad sacras ceremonias alios edocendos, ad mimicam repræscntationcm, etc. Neccsse est igitur ut ad conferendam gratiam determinetur per voluntatem ministri implicite saltem intendentis peragere quod Christus aut Ecclesia vult facere.

352. *Secunda pars* probatur. Theologi, quos impugnamus, sic arguunt :

(a) Sacerdotes in sacramentorum administratione nihil aliud sunt nisi Christi ministri vel legati, nec vere producunt gratiam, sed solum aAionem ponunt, ex quâ, positis ponendis, gratia necessario sequitur; atqui minister ct legatus, dummodo *serio externum alium* ponant, valide agunt, quidquid de eorum intentione dici potest; et quemadmodum qui stuppæ ignem admoveret, licet intra sc diceret :"no)o igne comburi stuppam", non impedire posset quin ignis suum produceret cfleôtum, quemadmodum etiam judex, qui serio sententiam externe pronuntiavit, ejus effedum impedire nequit, dicendo intra se : "nolo judicium ferre", ita pariter qui materiam et formam sacramenti serio ponit, licet interius dicat : "nolo gratiam conferre", impedire nequit quominus gratia de faâo conferatur; ergo, (b) Insuper Christus, sacramenta instituendo, fidelium tranquillitati et paci consulere voluit; atqui si valor torumdem ab interna ministri intentione penderet, nunquam aut raro securi esse possent; ergo.[*]

353- His non obstantibus, multo probabilius est non sufficere externam intentionem ; nam (a) ab *Alexandro VIII* damnata fuit propositio : "Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo resolvit : non intendo quod facit Ecclesia". Nec probabile est hâc damnatione proscriptum fuisse tantummodo Luthcri errorem, jam satis a *Trident,* damnatum, sed, ut *Benediflus XIV* censet[3], ipsissimæ adversariorum opinioni grave vulnus indicium

·* Cfr. Drouin, q. VII, c. 3, sctft. 2 $ 2.

• *De tyned.,* 1. VII, c. 4, n. S. — Revera h;vc propositio desumpta est ex scriptis *Ferracquu* qui Catharini sententiam propugnabat. Cfr. X. Le Bachelet. in *Diet, de Thiol. (Vacant),* 1, 761.

fuit, (b) Nec valet primum argumentum supra allatum; nam, sacerdotes sunt ministri *animati et liberi* sacramentorum, ct ciim, juxta *Florentinum,* requiratur, prætcr materiam et formam, intentio ministri, sacramenti confe&io a libcrA ejus voluntate pendet. Ncc valet igitur comparatio cum causis naturalibus, quæ, cum in scipsis virtutem agendi contineant, independenter a quâlibet intentione, suum producunt effectum statim ac applicantur, (c) Neque valet secundum, nam pauci admodum inveniuntur ministri qui adeo perversi sunt ut, dum serio exterius agunt, suam intentionem interius cohibeant [1]; si autem aliquando res acciderit, Deus fidelium saluti aliter providebit, sive per alia sacramenta, sive gratiam pcrfeôlæ contritionis concedendo.

In praxi igitur, si de defectu intentionis internæ constat, sacramenta, urgente necessitate, meliori quo fieri potest modo, iterum sub conditione sunt perficienda; si vero res moram patitur, Sedis Apostolicæ oraculum exquiratur.

354. *Thesis II· :* Ad validitatem sacramenti requiritur et sufficit in ministro intentio virtualis. nec sufficit interpretative vel habitualis. Certum est.

A) Non requiritur aétualis intentio, licet sit omnino suadenda, sed *sufficit virtualis.* Hæc vere influit in adum cumque reddit humanum, et sufficit in contractibus humanis. Aliunde aCiualis intentio est sæpc nimis ardua propter mentis divagationes, quæ aliquando etiam piis viris accidunt; ct Christus verisimiliter noluit validitatem sacramenti pendere a re nimis ardua.

B) *Non sufficit habitualis vel interpretativa;* nam intentio interpretativa nunquam exstitit ncc proinde influere potest in sacramentum; habitualis vero exstitit quidem, sed non perseverat, ncc proinde influere potest in sacramentum; sic, v. g., nemo dicet habitualem intentionem, quæ existit in ebrio vel dormiente, sufficere ad aéium humanum.

A' *B.* Juxta quosdam, intentio habitualis sufficit, sed hi nomine intentionis habitualis intclligunt eam quam virtualem vocavimus.

[1] Merito itaque Leo XIII, Bulla *Afostotinriuru,* 13 Sept. 1S96 : ·· Cùm quis sacramentum conficiendum ct conferendum materiam formamque serio ac rite adhibuit, eo ipso *censetur* id nimirum facere intendisse quod facit Ecclesia ”.

355. *Thesis ZZ :* Intentio conditionata non invalidât sacramentum, quando non suspendit effectum; invalidât autem si effectum suspensum relinquit.

(A) *Constat prima pars.* Intentio conditionata primi generis, qualis est generatim intentio de *praterito* vel *prasentit* v. g., si tu non es baptizatus, ego tc baptizo, est æquivalens intentioni absolutæ quæ certo valida est : non enim incertum relinquit effectum sacramenti. Attamen *dubia* esset forma "si tu es prædestinatus, ego tc baptizo ", quia prædestinatio non cadit sub hûmanâ cognitione, ct incertum reddit sacramenti effeétum.

(B) *Constat secunda pars.* Etenim intentio secundi generis, qualis est intentio *de futuro* (v. g., si restitueris intra mensem, ego te absolvo), impedit ne forma sacramentalis effeôtum producat *in pressenti;* conditione autem postea verificatâ, jam forma præterita nihil valet : quia non poterat effeAum causare nisi tempore quo fuit enunciata.

Excipitur matrimonium quod, utpote contra&us, sequitur leges contraélûs, et valet statim ac conditio suspensiva adimpletur.

Ad *liceitatem* vero quod speélat, conditionem apponere non licet sine gravi causâ, ut exponetur ubi de singulis sacramentis.

356. *Thesis /I/A :* Intentio debet esse determinata ad certam personam, vel ad certam materiam.

Certum est. Etenim volitiones et aétiones non feruntur in res abstractas, sed in concretas ct singulares : sane impossibile est baptizare personam in genere, consecrare hostiam in genere. Sufficit autem ut intentio dirigatur ad personam præsentem, quæcumque sit. Unde valida est absolutio sic data : " Ego absolvo omnes hic stantes", sed invalida est hæc : "ego absolvo tres ex hic stantibus".

Corollarium : Si minister duas intentiones habeat sibi invicem contrarias, ea attendenda est quæ, omnibus spe&atis circumstantiis, *principalis* est et *prædominans;* v. g., si quis diceret : " volo quidem baptizare, sed nolo facere quod Ecclesia Romana facit ", supponi potest baptizandi intentionem esse praevalentem, proindeque baptismum esse validum ; secus vero, si intentio non faciendi quod facit Ecclesia Romana certo prævaleret.

III. De attentione.

357. Ad *validitatem* sacramenti non requiritur attentio, nisi ea quæ sufficit ut materia et forma debite ponantur : hæc enim sufficit ad aétum vere humanum.

Requiritur tamen ad *liceitatem :* omnis distractio, voluntaria *in se* aut *in causd,* in confectione sacramenti, est peccatum veniale, ct quidem majus quam distractio in simplici oratione. Insuper, juxta omnes, si distractio voluntaria tanta esset ut exponeret ministrum periculo graviter errandi in applicatione materiæ et formæ, peccatum esset mortale. Immo, in ipsA consecratione Eucharistiæ, plene voluntaria distractio est *probabilius* peccatum mortale propter specialem reverentiam tanto sacramento debitam.

§ II. De obligationibus ministri.

I. De obligatione sacramenta dignis ministrandi

358. i° Principium generale : *Pastores aliique ministri ex officio, ut coadjutores vel presbyteri assistentes, tenentur ex justitiâ sub gravi subditis rationabiliter petentibus sacramenta ministrare per se, vel per alium idoneum ministrum.*

A) Certum est ex *Tridentino* 2 : " Præcepto divino mandatum est omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas... sacramentorum administratione pascere".

(B) Hi enim omnes tenentur, ex quasi-contraclu, salutem et bonum spirituale procurare illorum a quibus sustentationem accipiunt : quod fit speciatim per sacramenta.

Quæ quidem obligatio perseverat etiamsi fideles pastorem suum ex riegligentiâ non sustentent; nam, præter contradlum cum fidelibus, adest contra&us cum Ecclesiâ, vi cujus sacerdos curam animarum accipiens ad hujus officii munera adimplenda sese obligat. Si fideles suo officio desint, sacerdos a suis obligationibus non eo ipso liberatur, sed debet ad

1 S. Alphonsus, l. VI, n. 58; Konings, n. 1225 sq.; Lehmkuhl, n. 48 <3^ «!·); Sabetti, n. 639 sq.

*Scss. XXIII, cap. I, dc Reformat.

Episcopum recurrere, qui quasi-contraftum pro prudentia suâ solvet vel non [1]

359. 20 Regulæ practicæ. (A) In casu *extrema* vel *quasi-extrema necessitatis,* quando scilicet proximus versatur in periculo damnationis nisi sacramenta suscipiat, pastores aliique ex officio ministri tenentur sub gravi, etiam cum propriæ vitæ periculo, sacramenta necessaria ministrare, v. g., Baptismum. Ut talis obligatio existât, necesse est ut spes affulgeat moraliter certa moribundum attingendi eique sacramentum ministrandi, antequam moriatur. Ratio est quia " bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis"[2]. Hinc, tempore pestis, non licet pastori gregem suum deserere, etiamsi alium sacerdotem idoneum substituat, ut declaratum est a S. *Cong. Concilii* 1576 [3].

(B) In casu *gravis necessitatis,* quando scilicet proximus, absque sacramento, nonnisi difficile effugere valet periculum damnationis, ministri *ex officio* tenentur, etiam cum gravi incommodo, sacramenta ministrare, v. g., quando fideles gravi morbo laborant, quando obligantur ad recipienda sacramenta, aut versantur in gravi tentationc, quæ difficile sine sacramenti susceptione vinci potest.

(C) Tandem iidem ministri tenentur sacramenta ministrare subditis, non tamen cum gravi incommodo, in *communi eorum necessitate,* seu quando adest vera utilitas; v. g., quando occurrit festum sollemne, aut indulgentia plenaria lucranda, aut, uno verbo, quotiescumque fideles *rationabiliter* petunt.

Hinc graviter peccant ministri *ex officio* si declarant se nolle audire confessiones nisi paucis diebus intra mensem determinatis; aut qui *saje* se difficiles et morosos præbent in administratione sacramentorum ; sic enim fideles deterrentur a sacramentorum susceptione ad proinde idem est in praxi ac si sacramenta denegarentur. Attamen vcnialiter tantum peccarent qui semel aut iterum sacramenta denegarent, extra casum necessitatis, quia damnum quod infertur facile reparatur.

Notandum. Si quæstio est de sacerdotibus qui non habent curam

' " Fama fert (quae ulinam inanis mendaxque sit!) nonnullis in locis inveniri sacerdotes qui, ubi gravis culpa non apparet, sacramcntalis absolutioni beneficium denegant fidelibus qui nolint collectis stipem dare, ad quam sub peccato gravi teneri non constet; immo etiam (quod longe detestabilius est) «grotantibe» ac morti proximis adsistcre ac sacramenta prxbcrc recusant. Vix animum inducere possumus, ut quidpiam tam *alrox* et *indignum* de ecclesiarum nosttarum ministris suspicemur" *(Cane. Balt.* III, η. 292).

'Joan., X, it.

2 Ao. Bencd. XIV, *De Synodo,* lib. XIII, c. 19, n. 2.

animarum, obligantur quidem, deficientibus ex officio ministris, ad sacramenta necessaria ministranda in casu extremæ necessitatis, ct quidem etiam cum vitae periculo, sed solum ex motivo *caritatis,* ut alibi dicitur in *Tr. dt Caritate (Syn. Theol. Moralis).*

II. De obligatione sacramenta indignis denegandi

360. *Pranotanda.* (A) Peccatores, qui sunt sacramentorum receptione indigni, possunt esse notorii vel occulti. *Notorii* seu *publici* sunt duplicis generis : (a) notorii *notorictatejuris,* ii sunt quorum crimina *judicialiter manifestantur* sive per confessionem eorum juridicam, sive per testium depositionem aut judicis sententiam ; (b) notorii *notorietate fafti,* ii sunt quorum crimen nullâ tergiversatione celari potest, v. g., quando commissum fuit coram notabili parte communitatis. — *Occulti* ii sunt quorum indignitas paucis nota est, ita ut communitatis notitiæ subduci possit.

(B) Insuper peccatores possunt sacramenta petere vel *publice,* coram populo, vel *occulte,* coram solo ministro aut paucis aliis, quorum nulla ratio habeatur, ut sunt pueruli.

361. i·' Quoad peccatores publicos. (A) *Peccatori* publico, *sive publice sive occulte petenti, sacramenta regulariter sunt, deneganda, nisi sufficientia conversionis signa dederit et scandalum removerit.*

Inter peccatores publicos *Rituale* recenset excommunicatos, interdiétos, meretrices, concubinarios, fœneratores, magos, blasphemes, uno verbo omnes qui grave præbuerunt scandalum communitati. — Quoad *signa conversionis,* sunt diversa pro diversis circumstantiis; si adsit occasio peccati proxima notoria, prius deserenda est; item, si sit aliqua restitutio facienda; secus, ad reparandum scandalum, sufficit generatim confessio in Ecclesiâ publicâ facta, pluribus personis circum astantibus : tunc enim res cito plerisque nota fiet.

B *Ratio* hujus principii est : (a) auctoritas *Script. :* " Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos" 3 Quæ verba, juxta Patres, figurative indignos peccatores designant.

* Cf. S. Alphonsus, I. VI, n. 43 sq.; Konings, n. 122S sq.; Mare, n. 1423 sq. ; Lehmk., n. 54 (38) »q.; Sabetti, n. 642 sq.

•*Malt..* VII. 6.

(b) Insuper virtus *fidelitatis* exigit ut ministri sacramentorum *prudenter* ea conferant ideoque regulariter dignis tantum : " Hic jam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur ".[1] Item virtus *religionis* exigit nc sacra profanationi exponantur ; et virtus *caritatis* postulat ne minister coopcretur indignae susceptioni sacramenti et scandalo exinde fidelibus dato. Aliunde non læditur fama proximi cùm hic peccato publico eam amiserit.

(C) *Explicatur,* (a) Dixi *regulariter,* nam imprimis sacramentum *Panitentia* debet omnibus concedi, etiam notoriis peccatoribus, si vere sunt contriti, et ad debitam reparationem dispositi, præsertim ad reparandum scandalum, quia hoc sacramentum pro peccatoribus institutum est. Idem dici potest et debet dc *Ex. Unitione* quando moribundus non potest confiteri peccata sua. Insuper generatim *Matrimonium* permittitur etiam peccatoribus publicis, v. g., haereticis aut incredulis, ad praecavenda mala quæ ex denegatione oriri possent, præsertim cùm ipsi contrahentes sint ministri in hoc sacramento,· ac proinde minor sit cooperatio sacerdotis, qui est tantum testis *ex officio* sacramenti.

(b) Si crimen sit notum multis ex præsentibus, quin tamen notorium sit, sacramenta non sunt deneganda. Idem dici potest si crimen sit notorium in loco aliquo, sed non ubi peccator petit, nisi tamen praevideatur indignitatis notitiam brevi in hunc locum perventuram. Ratio est quia in hoc duplici casu non constat de noto·rietate criminis; in dubio autem, odiosa sunt restringenda, ac fama proximi servanda.

(c) Si autem crimen sit notorium, et dubia pænitentiâ, generatim sacra communio differenda est, ne scandalum præbcatur.

(d) Tandem, quando sacramenta publice denegantur, maximâ prudentia utendum est, nec publice aperienda est ratio denegationis, ne peccator sese injuste diffamatum «consideret, ac ministrum coram civili tribunali prosequatur.

362. 20 Quoad peccatores occultos. (A) *Peccatori* occulto occulte *petenti regulariter deneganda sunt sacramenta.* Hæc est enim regula a Rituali statuta : " Occultos vero peccatores, si occulte petant, et eos non emendatos noverit, repellat Ratio est quia ex dictis non possunt conferri sacramenta indignis, nisi accedat gravissima ratio; atqui in hoc casu non adest ratio, cùm peccator occulte petat, nec proinde ex denegatione diffamari possit ; ergo

[1] 7 *Cor.,* IV, 3.

Excipitur casus quo indignitas petentis cognosceretur per confessionem sacramentalcm.nc exinde confessio fiat odiosa.

(B) *Peccatori* occulto publice *petenti, regulariter denegari non debent sacramenta.* Constat ex *praxi Ecclesiæ,* in Rituali consignât^ Occultos vero peccatores, si occulte petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publice petant, et sine scandalo ipsos præterire nequeat " t. Id enim tolerandum est quod publicum bonum exigit ne occulti peccatores diffamentur ct ne pii viri a sacramentis arceantur; porro nonnulli accedere timerent, si scirent sibi, ob inanes rumores falsaque testimonia, aut sacerdotis malitiam, aliquando sacramenta denegari posse.

Excipitur tamen sacramentum Ordinis, a quo, ob publicum bonum, indignus, etiam occultus, sine dubio repellendus est, ut docet 5. *Alphonsus* (n. 52) post 5. *Thomam*

363. *Corollarium.* Si quis peccator mortem minatur sacerdoti juste sacramenta deneganti, communius docetur cum 5. *Alphonso* (n. 49) non licere sacramentum conferre ad mortem vitandam ; nam ratio propter quam sacramentum occulto peccatori ministrari potest, nempe bonum publicum promovendum, vel scandalum vitandum, hic non existit, ideoque non licet huic profanationi cooperari.

Pauci tamen theologi contrarium tenent, dummodo sacramentum non petatur in odium fidei vel religionis contemptum, quia tunc administrare sacramentum indigno non est intrinsece malum 3.

Scholion de simulatione et dissimulatione sacramentorum.

364. (a) *Simulatur* sacramentum quando in ejus administratione aut confectione scienter omittitur pars essentialis, vel interna intentio deest, ita ut sacramentum invalidum reddatur. Jamvero nunquam licet sacramentum simulare sive formaliter cum intentione decipiendi, sive materialiter, ob metum aliudve motivum, v. g., ne sacramen-

• *Rit.,* tit IV, c. I, n. 9. — 2 *Suf>J>le>n.,* q. 36, a. 4» »1 3·

' Ballcriiu Palmieri, IV, n. 6S9. De quâ sententia ait Lchmk, n. 59 ; "At luec ratio, utut externam habet probabilitatem, tamen probabilitatem internam satis iirtnam ei sententix conciliare non videtur

tum indigno conferatur; nam damnata est ab *Innocentia XI* hæc propositio [1] : " Urgens metus gravis est causa sacramenti administrationem simulandi Talis enim simulatio est *mendacium sacrilegum,* graviter *proximo nocivum,* si suscipiens indignus non sit, et, quando de Eucharistià agitur, fideles *idololatria* periculo exponit.

Hinc qui consecrationem simulat gravius peccat quam qui indigne consecrat; peccat pariter qui hostiam non consecratam pro consecrati porrigit, quippe qui fideles idololatriæ periculo exponat. Non peccaret tamen qui, gravi de causa, sacram particulam indigno non porrigeret, sed in ciborium reponeret, licet rarissime id fieri expediat.

365. (b) *Dissimulatur* sacramentum, quando aliqua actio peragitur ad dissimulandam sacramenti denegationem, v. g., quando preces super pænitentem recitantur ne denegatio absolutionis aliis manifesta fiat. Hæc dissimulatio licet, modo fiat citra contemptum et scandalum, et cum gravi causâ. Hinc non peccat qui, gravi metu perturbatus, externam matrimonii celebrationem perficit, licet internum consensum non præbcat ; deficiente enim consensu, nec materia nec forma adest, ac consequenter potius dissimulatur quam simulatur sacramentum.

Caput P.

DE SACRAMENTORUM SUBJECTO.

Duæ quæstiones solvendæ occurrunt : 1° quænam dispositiones in subjeéio requirantur ; 2° num liceat sacramenta suscipere ab indignis?

Art. I. Dc dispositionibus subjecti[2].

366. i° Ad validitatem. Præmittimus nullam dispositionem requiri in *infantibus* aut perpetuo *amentibus, ut*

I

' Denz.-Bann., 1179(1046).

"Cf. S. Alphons., l. VI, n. 7S sq.; Billuart, diss. VI, a. 1; Koning'· n. 123S sq.; Mare, n. 1432 $q.; Lehtnk., n. 64 (47) sq.; Sabetti, n. 645 sq-î Ballcrini-Palmicri. n. 67.

valide recipiant sacramenta, quorum sunt capaces, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, et Ordinem [1]. Supponimus insuper Baptismum esse januam omnium sacramentorum, ut infra probabitur, ac proinde nullum sacramentum valide recipi posse ante impressionem charaéieris baptistnalis.

A *Ad validam receptionem sacramenti, exceptA tamen Eucharistià, requiritur in adultis intentio interna illud recipiendi ut rem sacram3.* Nec sufficit, juxta theologos, intentio veluti neutralis, quâ quis neque consentit neque dissentit, sed requiritur vera et determinata intentio. *Probatur :*

a) *Innocentius III* positive declarat veram atque internam intentionem requiri * : " Qui nunquam consentit sed penitus contradicit, nec rem (i. e. gratiam) nec characterem sacramenti suscipit ". Quod thesim demonstrat directe pro Baptismo, analogice pro aliis sacramentis, cum eadem sit ratio pro omnibus.

(b) Ratio cur res ita se habeat est quidem voluntas Christi; quæ sane omnino sapiens apparet; etenim non convenit adultum obligationes aut gratiam suscipere absque proprio consensu.

Dicitur *"excepta Eucharistià"*, quia hoc sacramentum consistit m re permanenti, ac proinde vere suscipitur independenter a qualibet intentione : solummodo quæritur utrum receptio Eucharistiæ sine consensu, v. g.,-ab amente, sit fruétuosa an non ; sententia affirmativa probabilis est, quando suscipiens est in statu gratiae, quia tunc nil impedit quin augmentum gratiæ suscipiatur.

367. (B) *Intentio requisita est diversa pro diversis sacramentis,* (a) Ad *Baptismum* requiritur intentio *saltem habitualis;* quæ *certo* sufficit si *explicita* est, seu positive formata et non retractata, v. g., in catechumeno, qui expresse optavit suscipere Baptismum et nunc jacet sensibus destitutus; *probabiliter* autem si *implicita* est, qualis invenitur in infideli

' Valida est quidem ordinatio pueri aut amentis, sed ita ordinali non tenentur ai divinum officium et vitam coclibem; quando decimum sextum ætaiis annum attingunt, datur eis optio, et si voluerint castitatem servare, ad exercitium ordinis admittuntur; si noluerint, possunt ct debent laico more vivere. Betted. XIV., *Eo quamvis,* 4 maii 1745).

S. Many. *De Oniinatione,* p. 592-598.

' Caput *Majores,* dc Baptismo.

sensibus destituto, qui antea habuit voluntatem peragendi omnia ad salutem necessaria, ac proinde implicite optavit Baptismum.

(b) Ad *Confirmationem, Viaticum,* ct *Ex.-Unclionem* sufficit intentio *habitualis implicita,* quæ a nonnullis vocatur etiam *interpretativa ;* hæc existit, v. g., in moribundo sensibus destituto, qui Christiane vivebat; quicumque enim Christiane vivit, eo ipso vult implicite suscipere Confirmationem, quæ est complementum Baptismi, et duo alia sacramenta, quæ in articulo mortis sunt de praecepto.

(c) Ad *Pœnitentiam* et *Matrimonium* requiritur *virtualis* saltem intentio nec sufficit habitualis; pro Matrimonio certum est, quia consensus contrahentium est ipsa materia et forma sacramenti ; probabilius est pro Pænitcntiâ, cùm, juxta probabiliorem opinionem, tres aétus pænitentis sint materia sacramenti.

(d) Ad *Ordinem* requiritur saltem intentio *habitualis expressa,* quia nullus adultus potest, sine explicité voluntate, contrahere graves sacerdotii obligationes.

368. (C) Nullo modo autem requiritur *attentio* ad validam susceptionem sacramenti, quia, ex didis, ad adum vere humanum sufficit intentio nec requiritur attentio. Unde valide absolvuntur qui distractiones patiuntur ipso instanti quo ipsis absolutio datur.

3Ô9. 20 Ad liceitatem. (A) Ad licitam ct fructuosam receptionem sacramenti *mortuorum* requiritur in adultis saltem *attritio supernaturalis,* quæ ipsa præsupponit adus *fidei, spei,* et *pœnitentiœ.* Hæc enim sacramenta ad justificationem producendam ordinantur, quæ supponit adus fidei, spei et pænitentiæ, ut in *Tr. de Gratiâ* probatum est

(B) Ad licitam ct fructuosam receptionem sacramentorum *vivorum,* requiritur ex se *status gratia :* hæc enim ordinantur ad augendam gratiam, ideoque eam prius exigunt.

Inepte igitur nos calumniantur Protestantes, dum dicunt cura *Hodgel* juxta catholicam dodrinam nullam requiri fidem, aut interiorem dispositionem ad fruduosam sacramentorum receptio-

' *System, tkeol.,* vol. III, p. 511-514.

nem. Status enim gratiæ involvit non solum *fidem* et *spem* sed etiam *caritatem* et *peccati* sinceram *detestationem.*

(C *Grave sacrilegium* committit qui voluntarie caret dispositionibus debitis, et ita obicem ponit effeélui sacramenti; est enim gravis irreverentia erga sacramentum, gravisque gratiæ abusus.

Art. II. De susceptione sacramentorum ab indignis [1].

370. Ministri indigni sunt tolerati ab Ecclesiâ, vel non : A *Xou tolerati* ii sunt qui publice ad sectam hæreticam aut schismaticam pertinent, vel fuerunt nominatim excommunicat·', suspensi aut interdi&i. (B; *Tolerati* ii sunt qui, quamvis in mortali peccato existant, aut etiam censuris innodantur, tamen non sunt denuntiati, sed tolerantur ab Ecclesiâ.

371. i° De ministris non toleratis. (A) *Non licet petere aut recipere sacramenta a ministris non toleratis, nisi in extrema necessitate.* Etenim, (a) formaliter interdicitur communio in sacris cum ministris non toleratis; (b) insuper *caritas* vetat ne cooperemur actioni malæ proximi, absque urgenti ratione ; (c) tandem *prudentia* suadet ne, per communicationem cum istis ministris, periculum amittendi fidem incurratur.

Bj *In extrema necessitate,licet suscipere sacramenta necessaria a non toleratis, si non adsit alius minister, nec timeatur scandalum.* Nam in extremâ necessitate pars tutior sequenda est;atqui pars tutior in hoc casu est sacramenta ab indigno recipere, cum Ecclesia det jurisdictionem cuilibet ministro in articulo mortis, et facilius sit justificari per sacramentum quam sine ipso. Sacramenta autem necessaria, de quibus agitur, sunt *Baptismus* et *Pœnitcntia,* immo probabiliter *Eucharistia* et *Ex.-Unflio,s* Pænitentia suscipi nequeat. Dicitur tamen “ *secluso scandalo* ”, quia si ex tali susceptione aliis daretur occasio putandi per hoc approbari

[1] S. Alphons.,]. VI, SS-89; Konings, n. 1254 sq.: Mare, n. 1439 sq.; Leh.-nk., n. 71-73 (53· 34); Sabetti, n. 648.

schisma vel hæresim, tunc eliciendus esset aftus contritionis perfeélæ, ad quem certo gratia daretur

372. 20 De ministris malis toleratis. (A) *Licet petere sacramenta a ministris malis toleratis, si desit bonus minister, nullum timeatur scandalumt et adsit justa petendi causa.* Etenim qui petit sacramentum in casu allato leges Ecclc-siæ non frangit, cùm cxcommunicatus toleratus, si a fidelibus rogatur, sacramenta ministrare possit; nec concurrit directe et immediate peccato ministri, cùm hic aétum contritionis elicere valeat, ct sic sacrilegium vitare.

(B) Justa petendi causa est spiritualis necessitas vel utilitas, v. g., si urget præccptum confessionis vel communionis, si alias fidelis obligaretur diu stare in statu peccati mortalis, aut si quis indiget lucrari jubilæum, aut vult missam applicari pro amico defun&o.

(C) In dubio num minister sit indignus, debet præsumi dignus, quia nemo præsumitur malus nisi probetur; proindeque suscipi possunt sacramenta ab ipso, etiam sine speciali ratione.

Gaput H

DE CEREMONIIS SACRAMENTORUM ET SACRAMENTALIBUS.

Hæc duo simul complcCtimur, propter quamdam analogiam inter ea quæ olim eodem vocabulo designabantur.

Art. I. De Ceremoniis Sacramentorum.

373. Quo uberiores fru&us sacramentorum administratio in suscipientium cordibus produceret, Ecclesia quosdam

‘ Quod confirmari potest responso S. *O., 7.* Jul. 1S64 *(Colkdanta,* n. 184$); cùm enim qiuesitum ftisset utrum liceat, mortis articulo, absolutionem a sacerdote schismatico accipere, responsum est : “ Licere, dummodo tamen ct ł5s fidelibus non prxbcatur scandalum, nec sit periculum ut fidelis ab hxictic? pervertatur, ct tandem probabiliter credatur sacerdotem hxrclicum adminisM turum hoc sacramentum secundum ritus Ecclcsix ”.

ritus instituit, nempe *ceremonias,* quibus fidelium devotio augeretur. Doctrinam catholicam hâc de re ita definit *Tridentinum :* " Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiae catholica: ritus, in sollemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per qucmcurnque ecclesiarum pastorem mutari posse, A. S. "[1] Quatuor hic declarantur aut supponuntur : —

374. 1° *Potestas Ecclesia competens ceremonias instituendi.* Hanc obiter innuit S. *Paulus* cùm, post quædam ile dispensatione Eucharistiæ statuta, subjungit : "Cetera autem, cùm venero, disponam "[2].

Revera Patres, v. g, S. *Justinus, Tertullianus, S. Ambrosius,* necnon *Canones S. Hippolyti, Canones Apostolorum,* etc., haud pauces ritus ab Apostolis aut Ecclesia institutos commemorant[3]. Merito itaque declaravit *Tridentinum* " hanc potestatem perpetuo in Ecclcsià fuisse ut, in sacramentorum dispensatione, salva eorum substantiâ, ea statueret vel mutaret quæ suscipientium utilitati seu ipsorum sacramentorum venerationi... expedire judicaret "[4].

375· 2° *Utilitas ceremoniarum.*· "Cùm natura hominum ?a sit ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem tolli "[5], ceremoniæ valde utiles sunt : (a) ut sandla sancte tradentur, majorem reverentiam sacramentorum in ministro, suscipiente ct adstantibus excitando; (b) ut vivide declaretur ac veluti ante xulos ponatur, per visibilia symbola, mirabilis sacramentorum efficacia ; (c) ut membra Ecclesiæ distinguantur ab hærcticis qui has ceremonias non observant.

376. 3° *Obligatio ceremonias servandi.* Cùm enim præfati ritus ab Ecclcsià præscripti fuerint, sine peccato omitti nequeunt, quod grave aut leve erit, prout pars sine ratione omissa majoris vel minoris momenti erit; quænam vero sit materia gravis aut levis, infra exponetur ubi de singulis sacramentis.

[1] Sew. VII, can. 13, Denz. Bann., S56 (737). — [2] *I Cor.,* XI, 34.
[3] Qua testimonia collegerunt F. Cabrol et H. Leclercq. *Monumenta Eidetie iiturgiea,* Parisiis, 1900-1902. —[4] Secs. XXI, cap. 2.
[5] *Trident.,* Scss, XXII, cap. 5.

377. 4° *Obligatio eas non mutandi.* Hos ritus mutare aut abolere non potest nisi *auctoritas ecclesiastica competens,* nempe S. Pontifex aut Concilium universale : cùm enim hodie ceremoniae *universali lege* toti Ecclesiæ præscribantur, saltem in Occidente, singuli Episcopi eas mutare nequeunt propriâ auctoritate; et ita potestas olim cis competens jam sublata est. Episcopis tamen competit jus ut lacunas juris communis suppleant

Art. IL De sacraincntalibus».

378. 1' Notio. Sacramentalia aliquando designant, prœcipue apud antiquos theologos, ritus quos Ecclesia observat in administrationc sacramentorum. Attamen, usu hodierno,tsacramentalia sunt *signa qtaedam sensibilia et sacra at> Ecclesia instituta vel recognita, ad quosdam effeciits spirituales et temporales producendos destinata.* Vocantur sacramentalia ex quadam cum sacramentis analogiâ; differunt tarnen ab ipsis, (a) ratione *institutionis,* ciim ab Ecclesia, non a Christo, instituta fuerint; (b) ratione *effefiuum,*ciim gratiam non producant ex opere operato, sed ex opere operantis. Ab antiquis theologis vocantur sacramenta minora, aut sacramenta minus principalia: ‘‘Origo nominis ex eo est quod, sacramentis virtute ac meritis longe inferiora ciim sint, ea tamen effectibus quodammodo imitentur’’'.

379. 20 Sex species numerantur, hoc versu comprehensæ :

Orans, Tinflus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

Orans : oratio dominica, vel omnis oratio ab Ecclesiâ prescripts aut in Ecclesiâ consecrata recitata.

Tinftus ; usus aquæ benedictae.

Edens : panes, vel fructus bcncdiéli.

Confessus : confessio generalis quæ fit initio Missæ, vel ante communionem aut in horis canonicis.

Dans : eleemosyna spiritualis vel corporalis, ea saltem quæ fit nomine Ecclesiæ.

• F. X., *VIttnz. Jut decreta!.,* t. III, n. 329.

’ Cùm hanc quæstioncm nonnisi breviter attingere valeamus, adiri posset auctores qui fusiori stylo de ea disputarunt : Suarez, *De sacram. in goure,* disp. XV, sect. 4; Scavini, *Theologia moralis,* tr. IX, disp. I, Scholium; Mignc, *Theol. Curs.,* vol. XXVII, p. 425 sq.; Probst, *Sakramente uni Sakramcnlalicn,* 1872; Pesch, n. 52S sq. ; A. Lambing, *Sacramental of lit Holy Catholic Church,* New-York, 1892; F. Schmid, *Die Sakramattalien Hath. JCirche,* 1S96; G. Arendt, S. J., *De Sacranientalibus,* Rom.e, 1900.

1 Cone. Plen. Balt. II. it. 141.

Benedicens : omnes benediétiones ab Ecclesiâ institut», ut benedictio ab Episcopo data, aut a sacerdote in fine Missæ, prima tonsura, etc. Item omnes substanti» sensibiles precibus Ecclesiæ consecrat», ut rosaria, agni cerei, etc.; tandem exorcismi.

Recentiores quidam theologi' sacramentalia reducunt ad *cismos* et *benedictiones.* H» sunt *constitutiva* vel *invocativa :* priores applicantur hominibus ut Dei servitio specialiter mancipentur (v. g., tonsura, bcnediCtio abbatis aut virginis), necnon rebus u: eas Deo consecrent (consecratio calicis) aut eas efficiant media benedictionis communicandae (aqua benedicta); — benedictiones *invocativa* applicantur hominibus ut aliquod beneficium a Deo consequantur (benediétio mulieris post partum), aut rebus ut earum usus nobis prosit ad salutem corporis et animæ (benedidtio mens»).

380. 3® Effectus. (A) Sacramentalia conferunt *gratias aditiales* non quidem ex opere operato, sed *partim ex precibus Ecclesia* et *partim ex suscipientis dispositionibus.* Ita *communiter* contra paucos, qui putant gratias quasdam adtuales per sacramentalia *ex opere operato* conferri posse. Siquidem Ecclesiæ preces, quæ funduntur dum sacramentalia conficiuntur, plurimum valent apud Deum et obtinent, per modum impetrationis, non tamen infallibiliter, gratias aâuales quibus suscipiens ad eliciendos adlus fidei, et spei, et amoris excitatur ; aliunde subjecti dispositiones animam præparant ad abundantiorem gratiarum effusionem, ut didlum est in *Tr. de Gratiâ.* Revera solus Deus gratiam adnectere potest signo sensibili; atqui sacramentalia non fuerunt a Christo instituta, sed ab Ecclesiâ: et nihil probat Christum Ecclesiæ contulisse potestatem adnectendi gratias etiam actuales alicui signo sensibili. *Oratio dominica* a Christo quidem fuit instituta, sed tanquam *oratio,* non ut causa instrumentalis gratiæ.

(B) Producunt insuper *remissionem peccatorum venialium* eodem modo, quatenus scilicet motus contritionis aut caritatis excitant, quibus remissio venialium obtinetur; ita in benedictione nov» crucis postulatur ut " largior et cordis compundio et admissorum indulgentia concedatur".

(C) Iterum quædam sacramentalia, v. g., Rosaria, *remissionem pana temporalis* peccato debit» producere possunt, quando scilicet S. Pontifex eis adne&it vim satisfadloriam ex thesauro Ecclesiæ depromptam; ille effedus tunc producitur ex opere operato per modum indulgenti».

(D) Quædam sacramentalia *damoues expellendi* vim habent, v. g., aqua benedidta, exorcismi,etc.; hoc enim apparet ex ipsis precibus Ecclesiæ, quæ ad abigendos dæmones funduntur; nec mirum, ciim Ecclesia a Christo acceperit potestatem dæmones fugandi.

' Van Noort, n. 155.

(E) Tandem sacramcntalia possunt etiam conferre *beneficia ordinis temporalis,* v. g., sanitatem, præsertim quando'sunt ad salutem utilia.

Ex quibus patet sacramentalia valde utilia esse tanquam *media* ad fidem, spem et devotionem excitandam ; cavendum est tamen ne fideles cis nimiam virtutem tribuant et paulatim in quamdam superstitionem incidant.[1]

1 ""Curent imprimis concionatorcs et animarum redores, ut harum i«un naturam, significationem, rcilumquc usum fidelibus exponant, ac sæpius inculcent. Ii qui sapienti» ct ingenio suo nimis innituntur, persuadeant hxe, levir licet minutaque videantur, non esse contemnenda, cùm ad pie vivendum c: salutem consequendam non parum proficiunt. Rudiorem vero pleliecuhra, qu® contrario errore abripitur, etiam atque etiam moneant, ne rebus ipΛ miniam efhcaciam tribuat, neque cas cæcâ quadam et immodica fiducia servet, et superstitiosâ veneratione prosequatur, quasi ipsx jxrr sese, sine pii mec:i' dispositione, plurimum possent. Illos vero acerrime reprehendant, qnibujtf modi res sacras, ut Ethnici moris erat, amuletorum quasi loco habent, Q-ipsos etiam fcedissimo vitiorum cœno involutos ah ira Dei ct ultione prasW» immunes" (C. Z7. *liait. II,* n. q^o).

Tractatus De Baptismo

18SSS
rp rn ri"» ci

Auctores consulendi.

Prêter auélores allegatos ubi *de Sacramentis in genere,* legi possunt : Inter Patres : ·$><'. *primo exeuute : Didache* seu *Doflrina duodecim Apostolorum,* cap. 7 ; — Λ«Y. /T', S. Justinus, *Apol.* Ɨ 6r ; — &? ///, Tertullianus, *Liber de Baptismo;* S. Cyprianus. *Ep. ad Donatum,* ubi efle&iis baptismi eloquenter describuntur; Dionysius Alex, *Epist.* 1-5; *Didascalia duodecim Apostolorum — Siec.* 77z, S. Cyrillus Hicrosol., *Catech.* XIX-XX; *Peregrinatio Sylvia;* S. Basilius, *Homilia in s. Baptisma;* S. Gregorius Nyss., *Oratio catechetica magna, c.* 33-36; *Contra differentes Baptismum ;* S. Gregorius Naz., *Oratio in s. Baptisma;* S. Chrysostomus, *Ad illuminandos;* Pacianus, *Sermo de Baptismo;* S. Ambrosius, *de Mysteriis; — S<lC. V,* S. Augustinus, *Libri VII de Baptismo, Liber de unico Baptismo, De eatechizandis rudibus;* S. Leo Magnus. *Epist.* 16, 151, >66, 167, 16S; Maximus Taurinensis, *Sermones de Tempore, serm. /y de Baptismi gratiâ; — Sec. VI,* Fulgentius Rusp., *Ep. ad Ecrraudum, de salute /Ethiopis moribundi; — See. I II,* S. Ildefonsus Toletanus, *Liber de Cognitione Baptismi; — Sae. IX,* Amalarius, *Ep. ad Carolum M. de Ceremoniis Baptismi.*

Inter theologos : P. Lombardus, *Sentent.,* l. IV, dist. *2-6,* ejusque Commentatores ; S. Thomas, *Sum. theol.,* 3, q. 66-71, ejusque Commentatores; Bellarminus, *Controversiae,* 1)e Baptismo; Cassandcr '+ 15667, *De Baptismo infantium ;* J. Vicecomes |Visconti), *Observationes ecclesiastica de antiquis Baptismi ritibus,* 1615 ; J. Busæus. *De Baptismi necessitate,* 1689 ; J. Hardouin, *De Baptismo quccslio triplex,* 1687; Aug. Fr. Orsi, (). P., *De baptismo in nomine Christi,* 1733; Gabriel Gualdo, *Baptisma puerorum in uteris e.xistcntium,* 1710; Hyac. Campion, *De Baptismo non natis abortivis et projcblis conferendo,* 1761; Ignat. Lud. Bianchi, O. Thcat., *De remedio (demet salutis proparvulis in utero clausis,* >768;}. C. Trombelli, *Tr. de Baptismo,* 1769; J. Kleiner, S. J., *Orthodoxa de necessitate baptismi parvulorum doctrina,* 1765; Kenrick, ,7 *treatise on Baptism,* 18.13; Corblet, *Histoire du Sacrement de Baptême,* Paris. 1881; Pesch, *Pneiclliones-,* vol. VI, 1908: Vacant-Mangenot. *Did. de Theol.,* II, voce

Baptême, 167-378; P. de Puniet, *Baptême* in *Dili. cPArchtol. chrtt.,* II, 251-346; A. d'Alès, *Initiation chrétienne* in *Dili. Apolog.,* t. II, 789-823.

Inter Protestantes : Vossius, *De baptismo* disputationes XX, 1648; Wall, *History of Infant Baptism,* 1705; Walch, *Historia Pado-baptismi,* 1739; Mathies, *Baptismi expositio biblica, historica, dogma·fica,* 1831 ;W. Hoffmann, *Taufe und Wiedertaufe,* 18465 c. P. Caspari, *Alte u. nene Quellen sur Geschichte d. Taufsymbols und der Glaubensregel,* Christiania, 1849 ; G. D. Armstrong, *The doflrine oj Baptism,* New-York ,1857; D. B. Ford, *Studies on the Baptismal Question,* N. York, 1879; Smith and Chcctham, *Dill, of Christ. Antiq.,* voce *Baptism;* Lenoir, *Essai biblique, historique et dogmatique sur le Baptême des enfants;* Lichtenberger, *Encyclop.,* t. II, 1877, P· 53 sq.; Heitmuller, *Taufe und Abcndmahl bei Paulus,* 1934; *Taufe und Abcndmahl im Urchristentum,* 1911.

Excerpta ex Decreto ad Armenos[1]

Primum omnium sacramentorum locum tenet sanéium Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est : per ipsum enim meinbra Christi, ac dc corpore efficimur Ecclesiæ. Et cùm per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aquâ et Spiritu renascimur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum cælorum introire. Materia hujus sacramenti est aqua vera et naturalis : nec refert frigida sit, an calida. Forma autem est : *Ego te baptisa in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sanili.* Non tamen negamus quin per verba illa : *baptizatur talis servus Christi in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sanfii;* vel : *baptizatur manibus meis talis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sanPli,* verum perficiatur Baptisma : quoniam, cum principalis causa, ex quâ Baptismus virtutem habet, sit S. Trinitas; instrumentalis autem sit minister qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur aftus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum S. Trinitatis invocatione, perficitur sacramentum. Minister hujus sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis non solum sacerdos vel diaconus, sed etiam laicus vel mulier, immo etiam paganus et hærcticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, et facere intendat quod facit Ecclesia. Hujus sacramenti effeétus est remissio omnis culpae originalis et aétualis, omnis quoque poenae quæ pro ipsâ culpâ debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfaélio; sed morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum et Dei visionem perveniunt.

[1] Dcnz. Bann., 696 (çqi).

Canones Concilii Tridentini de Baptismo.[1]

1. Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eamdcin vim cum Baptismo Christi ; A. S.

2. Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse dc necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi : Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sanéto, ad metaphoram aliquam detorserit ; A. S.

3. Si quis dixerit in Ecclesia Romanâ quæ omnium Ecclesiarum mater est et magistra, non esse veram de sacramento Baptismi doârinam ; A. S.

4. Si quis dixerit, Baptismum qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sanéli, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum ; A. S.

5. Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; A. S.

6. Si quis dixerit baptizatum non posse, etiamsi velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere; A. S.

7. Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi servandæ ; A. S.

8. Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanétæ Ecc|csiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sui sponte illis submittere voluerint ; A. S.

9- Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam faélæ, irrita esse intelligant, quasi per ea et fidei, quam professi sunt, detrahatur, ct ipsi Baptismo; A. S.

10. Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, soli recordatione ct fide suscepti Baptismi vel dimitti vel venialia fieri ; A. "S.

n. Si quis dixerit, verum ct rite collatum Baptismum iterandum e-c illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad pænitentiam convertitur ; A. S.

12. Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi eâ aetate qui Christus baplizatus est, vel in ipso mortis articulo; A. S.

13. Si quis dixerit, parvulos, eo quod adtum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse; ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos : aut præstare omitti eorum Baptisma, quam eos non aélu proprio credentes baptizari in solâ fide Ecclesiæ; A. S.

[1] Denz.-Bann., 857 (73S) sq.; cfr. C. Ruch, *BafttnH(faprhh C. de Trcult,* l:. *hid. de ThM. (Mangenot),* t. II, 296-328.

14. Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizalos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint quod patriot eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt : et ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec aliâ interim pœ:iâ ad christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant; anathema sil.

Objectum et divisio Tractatus

381. Triplici ritu *initiationis* catechumeni adulti Christo et Ecclesiæ incorporabantur, nempe *baptismo, confirmationi* et *eucharistia.*— Hic de Baptismo agimus qui estcetcronim sacramentorum janua : " Per ipsum enim membra Christi ac de corpore efficimur Ecclesiæ" ‘.

l'ræviæ notiones.

Cafut I. de Institutione ct Elementis.
- Art. I. Institutio.
- Art. II. Elementa.
  - Mater;a: remota. proximi
  - orma.

Caput II. de Elïcélibus.
- Art. I. de Chara&cre.
- Art. II. de Gratià.

Caput III. de Subjeélo.
- Art. I. de Necessitate Baptismi.
- Regulæ praclicæ de Baptismi receptione.

Caput IV. de Ministro.
- Art. I. dc ipso Ministro.
- Art. II. de Patrinis.

Caput V. dc Ceremoniis.

* *Decret, ad Arm.*

Prævia de Baptismi notione

382. i° Nominis significatio. Baptismus (a græcâ voce β?-7·.ζω, immergo, abluo, tingo) idem significat ac immersio vel ablutio.

In Scripturâ hoc verbum adhibetur sensu litterali et metaphorico. :A) *litteraliter* significat : (a) aliquando *profanam* lotionem : " Baptizabat se in fonte aquas"*; (b) aliquando Judæorum lotiones; sic de Pbarisæis dicitur : "Nisi baptizentur, non comedunt"'; 'c) baptismum a 5. *Joanne Baptistâ* collatum4; (d) tandem designat *chrisfianum* Baptismum : "Euntes ergo docete... baptizantes eos, etc. "

(B, *Metaphorice* significat : (a) aliquando maximam *affliflionem :* " Baptismo habeo baptizari "s, aiebat Christus de passione sui loquens; (b) aliquando e contra copiosam *effusionem gratia :* " Baptizabimini Spiritu sanéto non post multos hos dies

383. 20 Genuina definitio. Baptismus definitur : *Sacramentum N. Legis a Christo institutum, in quo, per externam aqua ablutionem, cum invocatione SS. Trinitatis, homo ut liscipulns Christi signatur et spiritualiter regeneratur.*

Quæ verba indicant : (a) Baptismi elementa constitutiva, nempe materiam et formam, in aquæ ablutione et SS. Trinitatis invocatione consistere; (b) duplicem efleétum, nempe *charatlerem* quo homo discipulus Christi signatur et redditur capax aliorum Sacramentorum, et spiritualem *gratiam regenerationis.* Quæ definitio in decursu Traélatûs evolvetur.

384. I'ræter baptismum *aqua* seu *fluminis* modo definitum, duplex alius distinguitur : (a) Baptismus *desiderii* seu *f. nninis,* consistens inaélu contritionis pcrfeétævel caritatis cum voto sacramenti Baptismi ; (b) Baptismus *sanguinis* consistens in martyrio pro Christo tolerato. Dc utroque infra dicemus.

385. j3 Præcipuaî figura: ct anticipationes. (A) In Antiquâ lægе, Baptismus diversis modis fuit praefiguratus. Secundum sacros scriptores, præcipuæ figurae fuerunt, praeter *circumcisionem* de quâ

1 S. Thomas, 3 p., q. 66, a. 1; Suarez, in hunc articul.; Bellarminus, :t s.t >. c. 1; Drouin, l. II, 9. 1, § 1; Toumcly, *De Baptismo,* q. 1, 1. 1; Billuart, *de Baptismo,* diss. I, a. 1 ; de Augustinis, *de Baptismo,* a. !.
'*Judith,* XII, 7. — 3 *Mare.,* VII, 4. — * *Matth.,* III, II.
' *Lue.,* XII, *so.* — ^*Ad.,* I, 5.

egimus, η. 244 : (a) *drca* A^c, aquas superans, et familiam Noe a communi destruôliotlc praeservans Baptismo enim a peccati diluvio eripimur, (b) *Transitus maris rubri,* per quern Hebræi Pharaonis vindiétam evadere potuerunt2 : ita et nos diaboli vindictam baptismali charactere evadimus; item *aqua e petrà fluens* jubente Moyse3, (c) *Lotio Naaman* Syri in Jordane, quæ ipsum a leprâ mundavit4; aquis enim Baptismi a peccato mundamur, (d) *Probatica piscina,* quâ sanabantur missi in ipsam statim ac aqua movebatur ab Angelo».

(B) Insuper variæ aspersiones ac lotiones ut medium legalis sanctitatis recuperandae usurpabantur6, et a Prophetis tanquain interioris sanctificationis symbolum commendabantur 7, immo *proselyte,* qui Judaeorum privilegia participare volebant, non solum circumcidebantur, sed etiam baptizabantur.

4° Præcipua nomina. Baptismus variis nominibus a sacris scriptoribus designatur, (a) Λ *materia* vocatur *lavacrum aqua1, unda genitalis,* fluvius *aqua vitalis,* (b) A *formâ* appellatur *sigillum, signaculum,* obsignatio *fidei,* sacramentum *fidei,* sacramentum *Trinitatis,* quia in eo fidei professio emittitur, et quidem in nomine SS. Trinitatis, (c) Ab *effefiibus* appellatur lavacrum *regenerationis* et *renovationis* ®, *ablutio peccatorum* ", *sepultura* hominis cum Christo", *circumcisio* non manufaéta", *illuminatio u.*

Caput μ

DE INSTITUTIONE ET ELEMENTIS CONSTITUTIVIS BAPTISMI.

Art. 1. De divina institutione Baptismi.

386. Errores. Divinam Baptismi institutionem a Christo negant : (a) *Unitaris* qui contendunt baptismum esse ritum mere externum omni regenerativâ virtute carentem 14; (b) *Liberales,* qui putant Christum instituisse religii nem mere spiritualem, absque ullo ritu externo, idcoqi

1 *I Petr.,* III, 20-21. — ‘7 *Cor.,* X, 1-2. — 3 7 *Cor., X,* 4. — *4IV te* V, 14. —s*Joa.,* V, 2. —6 *Livit.,* XIV, 7; *Num.,* XXXI, 21-24- ——*Isa.,* I, *Ezeeh.,* XXXVI. 24-30. —»£/A«.,V, 26.— » *Tit.,* III, 5.— ‘° J.A, XXII,i» ” *Rom.,* VI, 4. — ” *Coloss.,* II, 11. — ,J *Hebr.,* VI, 4.
M Clarke*, *Manual of Unitarian belief,* p. 48.

baptismum esse ritum a Judæis aut Græcîs mutuatum ; quidam concedunt hunc ritum a Domino institutum esse, sed non ut verum sacramentum l[2]; (c) *Modernists,* qui docent baptismum a communitate Christiana adoptatum esse tanquam ritum necessarium, cui professionis christianæ obligationes adneclcbantur a.

387. I. *Thesis :* Baptismus aquæ est verum sacramentum a Christo institutum. Dc fide est ex *Tridentino* definiente septem esse sacramenta a Christo instituta, inter quæ baptismum recensete

1° Ad probandam *divinam institutionem* Baptismi contra præfatos errores, sic arguere possumus : historice constat Apostolos baptismum contulisse tanquam ritum essentialem ; atqui hæc praxis explicari nequit nisi Baptismus ab ipso Christo institutus fuerit ; ergo.

388. (A) *Probatur prius :* (a) Jam enim a dic Pentecostes, Apostoli baptismum conferunt tanquam ritum christianæ initiationis ad remissionem peccatorum et gratiæ collationem : " Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, ct accipietis donum Spiritûs san&i"·». — Ubicumque prædicatur evangelium, eadem agendi ratio invenitur; ita diaconus Philippus baptizat virosae mulieres qui credunt evangelio6; ncc aliter S. Paulus, qui baptizat Lydiam ct domum ejus, custodem careen's et omnem domum ejus6.

b) Hæc autem Baptismi collatio tam necessaria habebatur ut nihil ab eâ dispensaret; ita Paulus, etsi a Christo ipso conversus, baptizatus est 7 ; pariter Cornelius centurio, quatn- s visibiliter Spiritum Sanétum accepisset, baptismum recipere debuit8.

Lichtenberger, *F.iuyetop.,* t. II, p. 70; W. Heitmiiller, *Taifi tmd Abcndmahl bâ Paulus,* 1904, ubi concedit S. Paulum agnovisse Baptismum ut ^craxentum, hunc autem ritum non accepisse a Christo, sed a Judæis ct scitis on-ntalibus.

3 Qui error damnatus est decreto *Lamentabili,* n. 42, Denz. Bann., 2042.

'Scss. VII, Desacraro, in genere, can. i, Denz.-Bann., 844 (726}.

**Act.,* II, 3S; cf. 41. — 5 *Act.,* II, 12, 3.8. — 6 *Ati.,* XVI, 14-15, 33. — *'At,* IX, *18.* — *'Act.,* X, 44.48.

389. (B) *Probatur posterius,* nempe hæc praxis explicari nequit nisi Baptismus ab ipso Christo institutus fuerit Etenim : (a) *Ex una parte,* dici nequit Apostolos hunc ritum mutuâsse sive a Paganis sive a Judæis : 1) *Non a paganis :* cùm enim Christiani a paganis ritibus abhorrerent, non est verisimile cos imitari voluisse ablutiones quæ ab Ethnicis adhibebantur; 2) *non a Jitdans :* nam *ablutiones,* quibus hi utebantur, tantummodo *legalem* impuritatem removebant, quæ a Christo aboleta fuerat, ut Evangelista testantur1; aliunde ipse Baptismus Joannis habebatur ut ritus transitorius a baptismate christiano distin&us, ut constat ex eo quod ii qui Joannis baptismum acceperant, baptizati sunt in nomine Jesu 9.

(b) *Ex alterd parte,* Apostoli clare docent se hunc ritum ab ipso Christo accepisse. Ita 5. *Marcus,* S. Petri discipulus, hæc verba Domini refert : " Qui crediderit ct *baptisatus fuerit,* salvus erit " 3; S. *Matthaus* asserit Christum apostolis dixisse : " Euntes ergo docete omnes gentes, *baptizantes* eos in nomine Patris et Filii et Spiritûs sanéli *S. Joannes* narrat Christum Nicodemo dixisse : ''Nisi quis renatus fuerit ex aquà et Spiritu Sanfto, non potest introire in regnum Dei " s. Quæ quidem verba, directe *necessitatem* ct *efficaciam* Baptismi, indirecte autem ejus institutionem a Christo manifesto supponunt. Nonne igitur, etiam *historia* loquendo, potius ipsis Apostolis credendum est quam hodiernis Criticis qui contendunt Christum *non potuisse* talem ritum instituere?

390. 2° Baptismus autem a Christo institutus est *ver: sacramentum.* (A) Ex diélis enim in *Tr. de Sacramentis,* n. 248, tria ad sacramentum requiruntur ct sufficiunt : signum *sensibile, gratia productivum, a Christo permanetor institutum.* Atqui, ex textibus supra allatis, hæc tria in Baptismo inveniuntur : (a) signum sensibile, scilicet *abluti·' ex aquà* et *invocatio SS. Trinitatis;* (b) produétivum gratiæ, nam Baptismus importat *regenerationem* spiritualem (ni?:

' *Mare.,* VII, 1-4; (9.21. — * *Act.,* XIX, 1-5. — 3 *Mare.,* XVI, 16.
4 *Matth.,* XXVIII, 19. — Quem textum esse genuinum, jam ostendimus ;3 *Tr. dc Deo trino,* p. 341, not. 4. — 5*Joan,,* HI, 5.

quis renatus fuerit ex aqua), et dat jus ad *regnum Dei,* seu ad gloriam (non potest introire in regnum Dei) : quæ quidem supponunt infusionem gratiæ ; (c) *a Christopermancnter institutum :* " Ecce ego vobiscum sum (docentibus et baptizantibus) usque ad consummationem sæculi". Aliunde Apostoli eorumque successores ita rem intellexerunt, cùm Baptismus semper in usu fuerit, etiam apud hærcticos, ut ex historiâ constat.

391. (B: *Convenientia* hujus sacramenti ostenditur. Ut homo Christianus fiat, debet a peccato originali mundari ct Ecclcsiæ membrum seu civis fieri ; atqui decebat : (a) peccatum originale per ritum sensibilem gratiæ productivum tolli, quo homines certiores redderentur de collatâ sibi gratiâ; (b) homines Ecclesiæ visibilis membra fieri per externam initiationem, interna. ipsorum cum Ecclesiâ unionis figurativam ; ergo decebat hominem Christianum fieri per ritum externum gratiæ produdivum : quem ritum Baptismum vocamus.

cffeôium ; hanc autem virtutem accepit Baptismus quando Christus a Joanne baptizatus sanctificandi virtutem aquæ tribuit, ct SS. Trinitas, in cujus nomine Baptismus conficitur, suam præsentianj manifestavit ; a passione tamen vim et efficientiam ultimo accepit,

Unde dici potest Baptismum *inchoati* saltem institutum esse quando Christus baptizatus est, ejus *necessitatem* in sermone cum Nicodemo *privatim* inculcatam esse, paulo post eum *definitive* fuisse institutum, ejus *efficaciam* a passione derivare, ejusque *universalem necessitatem* publice post Resurrectionem promulgatam esse.

393- Corollarium : *Baptismus Christi a Baptismo Joannis differt. De fide est* contra Lutherum multosque protestantes, ut constat ex conc. *Trid. :* " Si quis dixerit baptismum Joannis habuisse camdem vim cum Baptismo Christi, A. S." Differt siquidem : —

(a) Ratione *efficacia;* hoc ipse Joannes fatebatur, dicens[1]: " Ego quidem baptizo vos aquâ *in pœnitentiam,* qui autem post me venturus est, ... ipse vos baptizabit *in Spiritu* et igne"; baptismus igitur Joannis directe excitabat pænitentiæ sensus, Baptismus autem Christi directe Spiritum dabat seu gratiam producebat.

(b) Ratione *diirationis,* baptismus Joannis fuit transiens ct solummodo praeparatorius, ita ut baptizati a Joanne indigerent recipere Baptismum Christianum[3], dum Baptismus Christi est permanens.

(c) Ratione *necessitatis,* baptismus Joannis utilis quidem erat ad excitandos pænitentiæ sensus, non autem necessarius, dum Baptismus Christi necessarius est ad salutem ex infra dicendis. Quod quidem a nonnullis modernis Protcstantibus libenter conceditur[3].

Art. II. De elementis constitutivis seu de materia et forma.

. § I. De materia.

Materia duplex est, *remota,* scilicet aqua naturalis, et *proxima,* scilicet ablutio.[5]

' *Mali.,* III, n. — » *Ad.,* XIX. 1-5.

5 Schaff·Herzog, *Encyctopidia,* p. 2<xj.

I. De materiâ remota.

394. i° Errores. Hâc de re antiquitus errârunt nonnulli *Gnostici* et *Manichai* qui, aquam ut substantiam vilem aut etiam malam reputantes, verba Evangelii circa Baptismi materiam metaphorice interpretati sunt. *Lutherus* contendit quidquid balnei loco adhiberi potest, materiam validam esse hujus sacramenti. *Quakeri* autem [*] qui *G. Fox* ducem agnoscunt, Baptismum aquæ ut judaicum ritum repudiant, et nonnisi *spiritualem* Baptismum agnoscunt, qui consistit in testimonio bonæ conscientiæ ct Spiritüs Sanâi receptione.

395. 2° *Thesis :* Omnis et sola naturalis aqua est remota Baptismi materia *De fide est,* utpote definitum a *Trident.* 3 : " Si quis dixerit aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa D. N. J. Christi : Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu S., ad metaphoram aliquam detorserit, A. S. "

(A) *Script.* Ex textu jam citato : " Nisi quis renatus fuerit *ex aquâ* " ... evidens est Baptismi materiam esse aquam ; atqui vocabulum " *aqua* " sensu litterali, non autem metaphorico intelligendum est; nam (a) postquam Christus præfata verba protulit, venit in terram Judæam, et illic demorabatur et baptizabat. "Erat autem et Joannes baptizans in /Ennon juxta Salim, quia *aqua multa* erant illic"·»; ex quo manifestum est Christum baptizavisse aquâ verâ et naturali, sicut ipse Joannes; (b) nec aliter Apostoli ct discipuli verba Magistri intellexerunt; nam eunuchus Candacis regina?, etiamsi jam crederet ct esset vir justus, debuit baptizari aquâ verâ ct naturali, ut Christianus fieret 5. Item centurio Cornelius, jam *spiritua-*

[*] Circa *Quakeros,* qui sc ipsos vocant " *The Jieligious Society of Friends***, jotest *A Concise Account of the Religious Society of Friends by Th. Evans,* wnm do&foa exposita fuit præsertiin a R. Barclay. *Theologia vera Chrisli.na Apologia;* cf. *American Church History Series,* vol. XII, 1894, p. 163 sq.

' *S.* Thomas, 3 p., q. 66, a. 3-4; Suarez, disp. XX, seft. I: Bcllarminus, c. 3; Billuart, diss. I, a. 3; Tournely, q. I, a. 2; Kenrick, *de Baptismo,* c. I; *Treatise on Baptism,* c. 2-4; Tepe, n. 12S sq.

1 Sets. VII, can. 2. — 4 *Joa.,* Ill, 22-23. — 5 *Bet.,* VIII, 27-39.

liter baptizatus a Spiritu S., fuit pariter baptizatus aquâ naturali a S. Petro

(B) *Rat. conv.* Ea materia est conveniens ad Baptismum, quæ ex unâ parte est ita communis ut facile inveniri queat, et ex alterâ optime effcCtus sacramenti repræsentat; atqui ita est de aquâ; nam est communis ubique terrarum, et insuper optime designat effectum Baptismi : aqua enim suâ *humiditate* lavat et ita figurat ablutionem peccati; suâ *frigiditate* calorem temperat, et ita designat concupiscentia mitigationem; suâ *diaphancitate* lumen suscipit, ct ita figurat luminis fidei susceptionem [1].

396. 3° Scholion dc benedictione aquae baptismalis.

Primævâ ætate mos erat baptizandi in fluminibus aut in quâcumque aquâ naturali[3]. Sed jam tertio ineunte sæculo, aqua baptismalis speciali et sollemni benedictione prius benedicebatur. Protestantes autem contendunt talem praxim esse superstitiosam, et a paganis ritibus mutuatam. Immerito tamen. Ecclesia enim hanc benedictionem instituit ob religiosa motiva, præsertim ad explicandum *cur* et *quomodo* Baptismus tam mirabiles efledus operetur : hos enim producit, aiebant Patres, non aqua nude speétata, sed Spiritûs SanCti præsentia ; jamvero benedictionis ritus præclare plebi ostendebat aquam baptismalem veluti fecundari Spiritûs SanCli virtute ct ita vim accipere Christianos spiritualiter gignendi : " Itaque si qua est gratia in Baptismo, non est ex ipsius aquæ naturâ, sed ex Spiritûs præsentià"[4]. Nec tamen putabant hanc benedictionem esse absolute necessariam; nam aqua communis in baptismo clinicorum (id est, aegrotantium) adhibebatur, et in controversia Rebaptizantium Ecclesia tanquam validum habuit baptismum etiam sine aquâ rite consecrata collatum, dummodo reCte invocaretur SS. Trinitas, ita agnoscens nullam *magicam* virtutem ipsi aquæ baptismali inesse, sed effeétum gratiæ SS. Trinitati esse tribuendum.

397. 40 Regulæ practicæ quoad validitatem s. (a) Materia *certo valida* est omnis *aqua naturalis,* dummodo iu<n

l *Act.,* X, 44-48. — Difficultates a Quakeris propositas, solutas vide apai Kenrick, *de Baptismo,* Cap. I, 33 ct seq., vel *Treatise on Baptism,* p. 27-59-
* S. Th., 3, q. 66, a. 3. — 3 *Didaehe,* cap. 7.
4 S. Basibus, *De Spiritu sancio,* c. XV, 35, *P. I,.,* XXXII, 129; Journel, 947.
s S. Alphonsus, 1. VI, n. 102 sq.; Konings, n. 1251 sq.; Mare, η. I453*'H Lchmk., n. So (5S); Sabetti, η. 654; Ballcrini-Palmieri, *de Baptis*:,* o. 6 s*).

adulteretur per mixtionem cum altero corpore in quantitate majori aut æquali, aut per substantialem transmutationem; v. g., aqua ex pluvia, ex rore, nebulis collecta, aqua mineralis, aqua maris, aqua ex nive in liquidum statum redacta, aqua in quâ parva copia sacchari vel salis mixta est.[1]

(b) Materia *certo invalida* est quidquid, juxta communem æstimationem, non censetur vera aqua, v. g., lac, sanguis, sudor, vinum, potus cafiei, vel thei, in quibus magna copia extraneæ materiæ cum aquâ miscetur.

(c) Materia *dubia* est quidquid *probabiliter* adhuc censeri potest aqua, quamvis adulterationem gravem susceperit, v. g., jusculum, potus cafiei vel thei valde tenuis, lixivium, aqua ex sale soluta, aqua rosacea, glacies nondum resoluta, etc.

398. 5° Regulæ ad liceitatem. (a) Ad licitam administrationem Baptismi, sive privati, sive sollemnis, adhibenda est, si fieri potest, aqua eo anno bcncdiéta in Sabbato sanélo aut vigilia Pentecostes, et quidem sub gravi, juxta communem sententiam. Ita *Rit. Romanum*, tit. II, n. 4.

(b) Si aqua benediéta imminuta fuerit, alia non benediéta admisceri potest in minori tamen quantitate, idque etiam pluries; si autem corrupta fuerit, vel defecerit, Parochus novam benedicat juxta formulam præscriptam [2]; si deficiat tempus aquam novam benedicendi, aqua non consecrata, præsertim si benediéta sit, præferenda est aquæ consccratæ corruptæ [3].

:c) Iu casu *urgentis necessitatis* uti licet aquâ non consecratâ; sed quando sacerdos domi baptizat infantem cum ceremoniis, adhibenda videtur aqua consecrata, si præsto est : tunc enim baptismus non est omnino privatus.

(d. Si aqua conglaciata sit, curetur ut liquefiat; si nimis frigida, parochus paululum aquæ naturalis calefacere potest, eamque admiscere aquæ benediétæ.

[1] *S. OJJùium,* 21 Aug. 1901, declaravit liccrc millesimam partem hydrargyri biclihaati *(chloride de mercure)* miscere aqux si secus periculum adest inficiendi materni uteri. *{Collectanea* ·, n. 2121; ***Anti** du **Clergé*** t. XXIV, 1902, p. 240).

[2] Pro America adest formula abbreviata *(Supplement, Hit.)*

[3] S. *Ofic.,* jyapril. 1S39.

II. D© materia proxima'.

399. i° Status quæstionis. Certum est *ablutionem* esse Baptismi materiam proximam; sed cùm ablutio tribus modis perfici possit, immersione, infusione vel aspersione, quæritur quisnam ex his modis ad validitatem requiratur. Ritum immersionis primævâ ætate fuisse communiter usurpatum, et in Ecclesiâ tum Græcâ tum Latina fuisse generatim retentum usque ad sæc. XIII pariter constat; sed a sæc. XIV ritus infusionis in Eccl. Latinâ prævaluit

Hinc ab ipso Reformationis initio ortae sunt *Anabaptistarum* et *Baptistarum* seétæ, tum in Germania tum in Angliâ, contendentes . Baptismum nonnisi immersione valide conferri posse'. Quorunj præcipua argumenta desumuntur : (A) *cx significatione verborum :* (a) vocabulum βχπτἰζω a Christo adhibitum unum significat,quando litterahter accipitur, videlicet *immergere;,* (b) alia vocabula de Baptismo usurpata, λούω, λουτρού nihil aliud significant nisi totum corpus lavare ; (B) *Ex praxi primorum Christianorum :* Baptismus in fluminibus vel stagnis ministrabatur, ideoque per *immersionem^* (C) *Ex mystica Baptismi significatione :* quæ hâc de re S. *Paulus* tradit immersionis ritum manifeste supponunt, cùm doceat nos per Baptismum cum Christo sepeliri‡

400. 20 *Thesis :* Validus est Baptismus sive per immersionem, sive per infusionem, sive per aspersionem collatus, seu aliis verbis immersio non est necessaria. Certum est.

Script. (A) *Ex significatione verborum,* (a) In tantum Baptistarum argumenta valerent, in quantum vox βαπτἰζ»

1 S. Thom., 3 p.,q. 66, a. 7-8; Suarez, «lisp. XX, sect 2-3; Drouin, q. II, c. 2; Tournely, q. I, a. 3; Kenrick, *Theolog.,* de Baptismo, c. îî *Treatise on Baft.,* c. IO-I2; de Augustinis, art. 3; J. W. Dale*, *Claw Baptism, Judaic Baptism, Johannic Baptism, Christian Baptism;* Hodge', *Systematic theol.,* vol. Ill, p. 526 sq.

* Historiam hujus sceix fuse narravit Th. Armitage*, *A History of tks Baptists;* breviter SchafF*, *Creeds of Christendom,* 1, S40-859. Doctrinam corum exposuerunt, inter alios : M. Everts*, *Baptist Layman's Book;* Hovey*. *Manual of Systematic theology.* Quoad pra-sentein eorum conditionem in Satibus Unitis lege M. Lyon*, *A study of the Sects,* p. 112 et sq.; A. H. Newman ', *A History of the Baptist Churches in U. S.,* 1902; N. A. Weber. *Baptist,* in *The Catholic Eueyclop.,* t. II, 278-281.

▪'*Joa.,* Ill, 23; *Act.,* VIII, 38-39.

4 *Hom.,* VI, 3-5. — Quae argumenta late exponit Hovey, Baptista, *Syst· matic. Theol.,'p.* 313 sq.

nonnisi immersionem significaret; atqui non est ita; nam, licet SÆpc sæpius immersionem designet, quandoque tamen simplicem affusionem vel aspersionem significat.

Sic in Scriptura legitur[1] : " Qui *baptizatur* a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius "? Jani vero baptismus, a lege præscriptus in hoc casu, simplex erat aspersio, juxta illud : " Qui tetigerit cadaver hominis,... *aspergitur* ex hâc aquâ"[1]. Iterum dicitur[3] Pharisæos a foro venientes non comedere nisi *baptizentur;* atqui hoc nomine designabatur manuum usque ad ulnas lotio, ut probat *Spencerus*[4]. I Isidem commemorantur *baptismata* calicum et urceorum, et æramentorum et leélorum; atqui baptismata hujusmodi non necessario immersione fiebant, sed lotione quacumque ratione fadl.V. Ex his variis locis concludunt omnes exegetæ, sive catholici sive protestantes, solis Baptistis exceptis, vocabulum βαιτοζειν multiplicem significationem obtinere, nec proinde cx ejus usu certo colligi posse solum Baptismum per immersionem validum esse.

(b) Quoad vocabulum " λούω ", idem significat ac *lavo, abluo* ideoque non necessario immersionem supponit.

(B) *Ex Apostolorum praxi.* I.icet immersio fuerit communis ritus ab Apostolis usurpatus, valde probabile est eos sive aspersione sive infusione usos fuisse in quibusdam circumstantiis, nec proinde immersionem esse de necessitate sacramenti; narratur enim tria millia hominum die Pentecostes, et quinque millia alia die, baptizatos fuisse, et vix credibile est eos in aquam immersos fuisse, cùm aquæ paucitas in Jerusalem hoc prohibuerit r. Insuper S. Paulus haptizavisse refertur custodem carceris, ccterosque de domo ejus media noéte in ipso carccre atqui valde improbabile est in hisce angustiis Baptismum per immersionem ministratum fuisse; ergo.

(C) *Ex significatione mystica ritus.* Additur mysticam Baptismi significationem a S. Paulo traditam immersionis ritum supponere"; fatemur equidem hoc ritu melius significari sepulturam Christi, cui Apostolus Baptismum comparat, sed alibi,a alias mysticas hujus sacramenti significationes exponit, quæ per aspersionem ct infusionem optime repræsentantur : " *aspersi* corda a conscientia malâ, et *abluti* corpus aquâ mundâ". Quid igitur ex hoc logice inferri licet nisi triplicem hunc ritum validum esse?

' *Ecdi.,* XXXIV, 30. — « *Num.,* XIX, 12. — J *Marc.,* VII. 4.
4 />e lege *Htbr.,* I. IV, c. XII, § 11.
ı Hodge, *op. cit.,* p. 527, 533. — 6 Grimm, *Lexicon.*
7*fid.,* II, 41. — " Nulla est aqua fluens prope Jerusalem, si rivum Siloc excipias, qui centum ferme passus defluit; urbi aquam cisterna; aliaque hujusmoli subministrant. Ex nullo horum fontium tantum aqu.c hauriri licet ad octo mil.ia hominum per immersionem baptizandos". (Robinson4, *Biblical Researches in Palcstisie,* vol. I, pp. 479-516, apud *Hodge,* I. c., p. 534).
' *Ad.,* XVI, 33. — i *Rom.,* VI, 3.5. — «° *Hebr.,* X, 22.

401. *Tradit.* Fatemur equidem Baptismum per trinam immersionem fuisse in EcclesiA communem per multa sæcula; pro adultis immersio non solebat esse totalis; aqua ascendebat usque ad genua vel medium corpus, simulquc effundebatur aqua super caput. Infantes vero totaliter submergebantur. Sed ex indubitatis faftis constat Baptismum quandoque per infusionem fuisse ministratum ct ut validum ab universali EcclcsiA consideratum.

(a) Id coi stat præsertim ex opere cui titulus Λιοαχή, quod scriptum fuit circa finem primi, vel initio secundi saeculi : " Si non habeas aquam fluentem, in aliâ aquA baptiza; si non potes in frigidâ, in calidA baptiza. Si neutram habeas (ad immergendum),, effunde in caput ter aquam in nomine Patris et Filii et Spiritus S. èàν de ἀαφἰἴιοχ ur, ἰχρ , ἰκχεον ei; ττ,ν κβφαλην τρι Odwp *.. "

(b) Item, ex Patrum scriptis et Conciliorum decretis colligitur Baptismum ægrotantibus *(clinicis)* in Icéto decumbentibus *infusione* administratum fuisse, quin tamen sub conditione rcbaptizati fuerint, quando ex morbo convaluerint, licet a sacris ordinibus prohibiti fuerint ob dilatam usque ad mortis periculum Baptismi susceptionem. Hinc 5. Q'-*frriantis* de *Clinicis* interrogatus respondit, per hunc ritum " in nullo mutilari et debilitari posse divina beneficia... Nec quemquam movere debet quod aspergi vel perfundi videntur ægri, cùm gratiam dominicam consequuntur"[2]. Porro hæc omnia facta, multaque alia quæ referri possent, evidenter ostendunt immersionis ritum, licet communiter usurpatum, non fuisse ut essentialem consideratum [3]. Si autem postea in Eccl. LatinA paulatim derelictus est, præcipua ratio fuit ut ita vitarentur incommoda, quæ in frigidis

' *Didache, c.* 7.

* *Efdst. ad Magnum,* n. 12, *P. L·,* III, 1147; Journel, 590.

» Aliquando opponuntur h.iec verba Pontificis *Pelagii* (Ep. ad Gaudentium, in cap. *Multi,* dist. 4, de Consecratione) : " Evangelicum pneccptum, ipso Domino Deo, et Salvatore nostro Jcsu Christo tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis, trinâ immersione sanatum baptismum unicuique tribuere"; ex quo arguitur trinam immersionent jure divino esse pr.cscriptam. Sed paulo attendenti patet, tum ex contextu tum ex historicis circumstantiis, id quod ibi proscribitur esse *formam* baptismi, " in nomine Trinitatis ", non autem modum baptizandi ; Pelagius enim contra illos scribebat qui, triplicem immersionem relinentes, negabant baptismum in nomine Trinitatis conferendum esse.

præsertim regionibus ex immersione oriuntur, præcipue quoad infantes. — Notatu autem dignum est nullum ante sæc. XVIum docuisse *necessitatem* immersionis ad validitatem Baptismi.

402. *Rat. conv.* Conveniebat sane sacramentum adeo necessarium eo modo institui ut facile ab omnibus, etiam parvulis et morientibus, et ubique suscipi posset; atqui si immersio ad validitatem requireretur, multi essent qui, propter rerum adjuncta, illud, absque magnâ difficultate, recipere nequirent : ergo merito rejicitur absoluta necessitas immersionis, utpote spiritui christiano contraria ac pharisaismum redolens.

403. 3° Regulæ practicæ ad rectum materiæ usum

(A) *Ad validitatem :* (a) aqua *fluere* debet, ut subjeélum sit vere ablutum; proinde si una tantum vel altera gutta infantem tetigerit, quin fluxerit, Baptismus dubius est ; si vero motu digiti bene madefaôti minister frontem subjeéti *successive contingit,* communiter censetur Baptismum esse validum, quia vera ablutio habetur; sed si quis per *modum unflionis* cum pollice madefa&o baptizat, sacramentum dubium est 2; (b) aqua debet *immediate* cutem tangere; hinc si aqua vestes tantum tangit. Baptismus invalidus est; si crines solum, dubius; (c) infusio fieri debet super *caput;* secus, Baptismus dubius erit, licet probabilius validus sit, si fiat in alia parte principali corporis, ut pedore, collo, etc.; (dj ablutio perfici debet ab eâdem persona quæ verba pronuntiat, ut sic verificetur forma : *ego te baptiso;* (e) juxta *Scotum* $ aliosquc paucos, si quis projiciat subje&utn in flumen vel mare, simul formam pronuntiando, Baptismus non valet, quia non solum immersio, sed etiam *emersio ex aquA* in hoc casu requiritur; hæc autem opinio probabilitate caret,quia etiam si baptizatus in aquis moritur, sufficienter tamen significatur animæ ablutio 4.

* S.Alphonsus, I. VI, 105-107: Konings, 1253-54; Mare, 1456-57; Lehmk., Sj 86(61-62); Sabetti, 655; Ballerini-Palmieri, n. 12 sq.

’ Ita 5. *Offic.,* 14 dec. 1S98, OZfcrfa».*, 202S.

1 *In IVSeni.,* dist. 3, a. S.

• Suarez, disp. XX, sed. 3, η. .

(B) *Adliceitatem,* attendantur hæc *Ritualis* verba (n. io): " Baptisma licet fieri possit aut per infusionem aquæ, aut per immersionem, aut per aspersionem, primus tamen vel secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineantur "; jamvero usus nunc invaluit per *infusionem* baptizare, et trina fit ablutio *in modum crucis* uno et eodem tempore quo verba proferuntur : Ego te baptizo in nomine Patris *{fundat primo),* et Filii *{fundat secundo)* et Spiritûs Sancti *{fundat tertio).*

§ II. De Baptismi formal

404. Juxta *Rituale* Romanum, hæc forma adhibenda est : " Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sanéti ° sine *Amen* in fine.

Graeci autem dicunt : " *Baptizatur* {non autem, ut quidam putârunt, baptizetur) N. servus Christi in nomine Patris, etc.... amen". Olim non sacerdos baptizans, sed populus vel clerus præsens respondebat *Arnen :* proinde hæc non est vox essentialis.

405. r° *Thesis :* Forma baptismi essentialis tria exprimere debet : 1) distinctam invocationem trium personarum, 2) actum abluendi, 3) subjectum. *Certum videtur* contra quosdam theologos qui putarunt valere baptismum in nomine Christi aut Trinitatis collatum sine distinétà personarum enumeratione 2, vel invocationem trium personarum sufficere sine verbis : *te baptizo* 3.

Verba : " *Euntes ergo,* etc. " *ex se* non præbent argumentum *apodifticum,* quia Christus ibi non dixit verba *Ego te baptizo,* etc., esse inter baptizandum pronuntianda; sed Ecclesia, verborum Christi custos et interpres, ita præfata verba intellexit, ut ex antiquissimis documentis constat.

406. (a) *Ex Patribus.* In *Didache* legitur : " Baptizate in nomine Patris et Filii et Spiritûs sanéli *S. Justinus* refert baptismum conferri " in nomine Parentis universorum

' S. Thomas, 3 p., q. 66, a. 5; S. Alphonsus, 108-112; Tourncly, *Prs-Icci, dc Baptismo,* q. I, art. 3; Pcsch, n. 377-396; Van Noort, 180-190; Konings, 1255-56; Marc, 145S-59; Lchmk., 63-64; Sabetti, 656-657; B&Uerini-Palmieri, n. 24 sq.

8 *P. Lombardus. Scotut, Cajelauus,* etc. —3 *Marinus,* aliique.

ac Domini Dei ac salvatoris nostri Jcsu Christi ac Spiritûs Sanfti "[1]. *Tertullianus* asserit Christum præcepisse ut gentes tingerentur in nomine Patris et Filii, et Spiritus San&i2; et alibi : " Nec semel sed ter ad singula nomina in singulas personas mergitamur "[3]. Quod quidem esse *necessarium* affirmat S. *Ambrosius* ; " Nisi baptizatus fuerit in nomine Patris et Filii et Spiritûs Sanéti, remissionem non potest accipere peccatorum "[4]. Idem proclamant SS. *Athanasius, Gregor. Nas., Augustinus,* aliique.

(b) *Ex monumentis liturgicis* vetustissimis. Ita *Canones Hippolyti* (122) : "Presbyter baptizandum ter immergit; singulis vicibus autem dicit : Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritûs Sanéli ", *Canones Apostolorum* (49) : " Si quis episcopus aut presbyter secundum Domini constitutionem non baptizaverit in Patrem et Filium et SpiritumSanéhim... deponatur". — Pariter in *euchologiis* et *ritualibus* græcis ct latinis inveniuntur tria superius indicata, etsi formæ in aliis discrepant.

(c) *Ex decretis Pontificum : Pelagii I* decernentis non esse baptizandum in nomine Christi tantummodo, sed in nomine Trinitatis, juxta præceptum Domini dicentis : Ite, baptizate in nomine Patris, etc. 5; — Alexandri III (1159-1181) : "Si quis puerum ter in aquâ immerserit in nomine Patris et Filii et Spiritû Sanéti, amen; et non dixerit : Ego te baptizo in nomine Patris ct Filii ct Spiritûs Sanéti, amen, non est puer baptizatus"[6]; — Alexandri VIII damnantis hanc propositionem : " Valuit aliquando baptismus sub hâc forma collatus : In nomine Patris, etc., prætermissis illis : Ego te baptizo "[7].

407. Solv. difficultates. (A) In libro *Acluum* legitur Apostolos baptizâsse *in nomine Jesu Christi;* ergo necesse non est baptizare in nomine trium personarum distinélarum.

Ad hanc difficultatem solvendam triplex proposita fuit explicatio : (a) alii, cum *Bedà, Lombardo Scoto,* etc., putarunt Baptismum collatum in nomine Christi esse validum, quia hæc forma implicite

[1] *Apol. 1,* 61, *P. G.,* VI, 419. — [2] *De bapt.,* 13, *P. L.,* 1, 1215.
[3] *Adv. Prax.,* 26, P. L., II, 190.
[4] *De mysteriis,* c. IV, n. 20, P. L., XVI, 394.
[5] Denz.-Bann., 229. — [6] Denz.-Bann., 398(331).
[7] Denz.-Bann., 1317 (1184). — [8] *Sentent.,* lib. IV, dist. 3, n. 2.

continet invocationem SS. Trinitatis : hæc opinio hodie omnino antiquata est. (b) Alii, cum 5. *Thomh* censuerunt Apostolos per *specialem dispensationem* valide baptizâsse in nomine Christi, ut ejus nomen sic honorabile redderetur, (c) Alii vero communius putant baptizare *in nomine /esu* nihil aliud significare nisi baptizare *in Christum credentes,* vel *Christi Baptismum* conferre, per oppositionem ad Joannis baptismum. Revera ex antiquissimis documentis, v. g., *Didache,* constat jam exeunte sæculo primo baptismum collatum esse in nomine Patris, Filii et Spirilûs Sanéti, quamvis ibidem dicatur baptismum conferri nomine Christi. Insuper haud pauci inter Patres, v. g., 5. *Cyprianus, S. Augustinus, Origencs, S. Chrysostomus* explicite dicunt verba *in nomine Jesu* non excludere invocationem SS. Trinitatis.*

408. (B) *Opponitur* etiam primis sæculis, in quibusdam ecclesiis, Baptismum collatum esse in nomine SS. Trinitatis, prætcrmissis verbis *"Ego te baptizo'/* videlicet interrogationes ad catechumenum fiebant : "Credis in Deum Patrem?... in Jesum Christum Filium Dei... etc."; post singula autem responsa, catechumenus immergebatur successive invocato nomine Patris et Filii...5

Resp. (a) Fatemur equidem praefatas interrogationes usitatas fuisse, nec in omnibus scriptis mentionem fieri verborum *Ego te baptizo* vel *Baptizatur servus Christi.* Sed ex hoc silentio minime sequitur hæc verba omissa fuisse; nam in antiquissimis documentis, v. g., *Canonibus Hippolyti,* interrogationes commemorantur *simulque* dicitur in primâ mersione, in secundâ etc., recitanda esse verba : *Ego te baptizo.* Si igitur in quibusdam scriptis hæc non recensentur, id explicari potest ex eo quod tanquam notissima supponuntur. In Ecclesiis enim tam Latinis quam Græcis præfata verba aut similia jam a longissimo tempore adhibentur, ideoque verisimiliter semper in usu fuerunt.

(b) Præterea, quoties assertum est hæc verba necessaria non esse, toties Rom. Pontifices eorum necessitatem asseruerunt, ex dictis supra, n. 406.

409. 20 Regulæ practicæ. (a) Vox *ego* in linguâ latinâ essentialis non est, quia satis includitur in verbo *baptizo;* secus autem in linguâ anglicâ, gcrmauicâ, gallicà... etc., quia pronomen in verbo ipso non continetur.

' *Sum. thcol.,* 3, q. 66, a. 6, ad 1.

* S. Cyprian., *ep. ad Jubaian.,* n. 17-18, *P. L.,* III, 1120; S. August., *Coni. Maxim.,* l. II, c. 17, η. I. *P.* XLII, 7S3; Origcnes, *In ep.* *« *Rom.,* l. V, 8, *P. G.,* XIV. 2039; S. Chrysost., *homil. 30 in II Cor.,* Xlll, 13, *P. G..* LX1, 60S.

³ Morinus, *De panitenl.,* l. VIII, c. 16, n. 21; P. de Puniet, in *Dût. <PArthCol. (D. Cabrol),* U II, 342-344.

(b) Vox *te* pariter essentialis est ', potest autem suppleri per tw aut nomen proprium.

(c) *Baptizo* est vox essentialis; suppleri potest valide per verbum exprimens notionem abluendi ; non autem per verbum exprimens tantummodo Baptismi effeétus. Hinc valida esset forma : " ego te abluo, tingo, lavo"; invalida : "ego te ungo; ego tibi ministro sacramentum remissionis peccatorum Aliquatenus dubia est forma : " *I christen thee" (etymologice te* facio christianum), quia non sufficienter ablutionem exprimit; multo probabilius tamen valida est, quia, ex usu loquendi hodie recepto, idem significat ac *te baptizo-*. — Invalidus esset Baptismus collatus per verbum *prateriti temporis* (baptizatus est), nisi ex usu loquendi aut intentione ministri intenderetur tempus præsens 3.

(d) *Probabilius* vox *in* non est essentialis cùm ejus omissio in lingua latinâ sensum non destruat; sed ejus omissio *probabiliter* dubium reddit sacramentum.

(e) Vox *nomine* est essentialis. Dicere *cum* nomine sine malâ intentione valori non obstat4; idem dici potest de *"in nomen". In nominibus* Baptismum invalidaret, quia non exprimit personarum unitatem ; " *in aufloritate"* dubium relinqueret Baptismum.

(f) Essentiale est singillatim exprimere tres personas SS. Trinitatis, et quidem vocibus communiter receptis. Unde omnino dubia est forma "in nomine Dei, in nomine Trinitatis"; dubia est forma "in nomine Patris et *Christi* (loco Filii) et Sp. Sanéti"; dubia est forma : " in nomine Dei unius et trini "; immo aliquatenus dubia : " in nomine Genitoris et Geniti et Procedentis ab utroque Invalida est : " In nomine Christi" 5.

' " De baptismo, ex omissione pronominis *te* in ejus collatione, quod ex Corcanorum ignorantiâ sæpc contigisse refers, *invalidum* fuisse sacramentum p-rspicua res est", (Ex Lilt. *S. C'. de Prop. F., Colled.,* η. 526).

I Maximam probabilitatem hæc opinio na&a est ex eo quod, an. 1894, a S, Sede approbatum est *Rituale Slavieum,* in quo forma baptismi hæc est :*Ja U èrrtim* (te christianizo), quia cx usu communi Slavorum hoc vocabulum significa·. *te baptizo.* (Van Noort, n. 184 ; *Zeds. f. Kath. Theol.,* 1901, p. 318).

1 Ita .Ç. *Cong. de Prop. Fide (Colledanea,* n. 6S (519).

4 Ita 5. *Cong. Coud!,* ct 0'. *Offie.* pluries, v. g., 16 aug. 1828.

* Cum *Lehmkuh!,* n. 90 (64) putamus formulam " in nomine Dei Patris et Dei Filii ct Dei Spiritus S. " esse validam, quamvis *Gury* camdcm tanquam

(g) Quoad vocem *"et"*, si bis omittitur, dubius est Baptismus; validus autem erit, si omittitur semel tantum, scilicet inter nomen Patris et nomen Filii, sine pravâ intentione, ut patet ex decisione S. Cong. Cone, et S. Offic., 12 Sept. 1801, in *Fcesul.*[1]

Vide insuper regulas generales in *Tr.de Sacram, in genere* traditas, n. 286.

Gaput iμ

DE EFFECTIBUS BAPTISMI.

410. Status quæstionis. (A) Juxta Protestantes *orthodoxos,* nullus character Baptismo imprimitur, nulla gratia vere confertur, sed fiducia excitatur in nobis, per eam peccata nostra teguntur seu cessant nobis imputari [a]. *Liberales* autem dicunt effeftum Baptismi esse tantummodo *juridicum,* quatenus per eum Ecclesiæ cooptamur.

(B) Secundum fidem catholicam, duplex est Baptismi effeétus : *character,* quo Christo configuramur et Ecclesiæ cives efficimur, et *gratia regenerativa,* quâ remittuntur peccata et pcenæ peccato debitæ.

§ I. De charactere[3].

411. Characterem infundi per baptismum omnibus qui hoc sacramentum *valide* recipiunt, etiam indignis, jam supra probavimus, nn. 325, 333; quid vero in animâ baptizat! efficiat declaremus oportet.

dubiam habeat (Casus II, n. 191), quia sufficienter trinitatem personarum indicat, ncc trilheismum importat; in praxi tamen, si casus occurrat, adeantur Rom. Congregationes.

• Lehmk., n. 89 (63).

* " Hoc primum est quod nobis a Domino proponitur (Baptismus) ut syiubolum sit nostræ purgationis ac documentum... instar signati cujusdam diplomatis, quo nobis confirmet peccata nostra omnia sic deleta, indudla, oblitérât» esse, nc unquam in conspedlum suum veniant, ne commemorentur, ne imputentur". (Calvinus, *TtutiL,* I. IV, c. 15, n. 1).

3 Van Noort. n. 198-200; Card. Billot, I, p. 262-263.

i° Per baptismalem charaderem *homo unitur Christo, sicut membrum capiti.* Quo sensu dicitur : " Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis " 1 ; aut etiam : " Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi " 3 ; nam per hæc verba significatur nos per Baptismum fieri discipulos Christi, ejus subditos, et membra corporis cujus ipse est caput.

2° Per baptismalem charaderem homo *aggregatur vera Ecclesia Christi,* seu *fit civis Ecclesiæ,* cujus audoritate securius gubernatur in rebus ad salutem conducentibus. Dicitur de iis qui ipso die Pentecostes a Petro conversi sunt : " Qui receperunt sermonem ejus baptizati sunt, et appositæ sunt (Ecclesiæ) animæ circiter tria millia''3; quibus verbis implicite asseritur Baptismum esse veluti januam, per quam quis in Ecclesiam ingreditur, atque fit Ecclesiæ civis. — Etiam qui apud hæreticos aut schismaticos baptizantur twttseu *Catholica* Ecclesiæ aggregantur, et quidem *afin,* si sunt *infantes,* *jure* et *debito,* si sunt *adulti* ab Ecclesiâ *adlu* sejun&i. Cùm enim *una* sit Ecclesia Christi, ut alibi probatum. est, Baptismus a Christo institutus huic uni Ecclesiæ omnes aggregat.

Ex quo sequitur quemlibet extra Ecclesiam baptizatum *saltem de jure* ad Catholicam Ecclesiam pertinere, cjUsque jurisdidioni ct legibus subjacere i, ideoque teneri *aClu* se huic aggregare, statim ac eam ut veram Ecclesiam agnosci.

Sequitur etiam eos qui in infantia baptizati sunt, legibus Christi et Ecclesiæ obligari, cùm adoleverint, absque ulteriori ratihabitione : christianus enim charader indelebiliter iis inest cum obligationibus eidem annexis.

3° Per baptismalem charaderem, *homo fit idoneus ad cetera sacramenta suscipienda et alia Ecclesia bona.* Id implicite asseritur a *Florent,* declarante Baptismum esse *januam* vitæ spiritualis, et expresse a *Catechismo Romano*

ı *Calai.,* III, 27. — 3*1 Cor.,* VI, 15. — 3 *Ad.,* II, 4«.

' Possunt tamen *bondfide* excusari quamdiu invincibiliter ignorant Catholicam Ecclesiam esse veram Ecclesiam. Ecclesia pariter cos dispensare potest a legibus mere ecclesiasticis, si, ob bonum commune, id opportunum judicaverit.

ı Pars II·, de Sacram, in genere, n. 30.

"Baptismi quidem charaflere... consequimur, ut ad alia sacramenta suscipienda reddamur idonei Ratio est quia Baptismus nos efficit membra et cives Ecclesiæ; atqui civis alicujus societatis co ipso idoneus efficitur ad recipienda bona quæ in eâ sunt; ergo.

§ II. De gratia per Baptismum collata ».

412. *Thesis :* Gratia sacramentalis Baptismi est gratia regenerativa, cum jure ad obtinendas gratias actuales pro vitâ Christiana recte instituendâ, et plena remissione peccatorum pœnæque peccatis debitæ.

Certum est ex *'Tridentino - :* " Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam quæ in Baptismate confertur, *reatum originalis peccati remitti negat;* aut etiam asserit non tolli totum id quod *veram et propriam peccati rationem* habet; sed illud dicit tantum *radi,* aut *non imputari,* A. S. : in renatis enim nihil odit Deus : quia nihil est damnationis iis, qui vere conscpulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dileéii elTetfti sunt heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita ut nihil prorsus cos ab ingressu cadi remoretur — Constat etiam ex *decreto ad Armcnos :* "Hujus sacramenti effeétus est remissio omnis culpæ originalis ct aélualis, omnis quoque pœnæ".

413. Declaratur, (a) Gratia baptismi vocatur *regenerativa,* quia, sicut per carnalem generationem accipimus *primum esse et vivere naturale,* ita per baptismum seu per *lavacrum regenerationis* accipimus *primum esse et vivere supernaturale.* (b) Hæc autem regeneratio fit per infusionem *gratia habitualis,* ideuquc *virtutum* infusarum et *donorum* (supra, nn. 138, 193.), vitam igitur novam accipimus, deiforinem ac similem vitæ ipsius Christi, (c) Consequenter delentur omnia peccata, sive originale sive actualia antea commissa, immo et poena temporalis istis peccatis debita, Deo sic volente, ut

' S. Thom., 3 p., q. 69; Suarez, disp. XXVI; Bellarminus, l. I, c. 12-1S; Drouin, l. II, q. IV; Tournely, q. IV; Billuart, dis». IV; de Augustinis, a. 8; Corblet, *op. cil.,* I. VIII. — Vide etiam qux diximus in *Tr. <it GratiJ,* n. 138.

• Sets. V, can. 5.

in novitate vita', ambulemus, (d) Ut hanc novam vitam reéte vivamus, datur nobis jus ad gratias actuales tempore opportuno obtinendas.

414. Probatur : (A) *Script.* (a) Ex testimonio 5. *Petri* dicentis Baptismum conferri *in remissionem peccatorum* ct ut accipiatur gratia seu donum Spiritûs ·.

b) Ex testimonio 5. *Pauli,* qui asserit : 1) nos baptizari *in morte ipsius* Christi, ct cum eo per Baptismum *sepeliri in mortem,* ut quomodo Christus surrexit a mortuis, ita et nos *aevitate vites* ambulemus, ut *destruatur corpus peccati* et ultra non serviamus peccato, sed *vivamus Deo* in Christo Jesu, habentes fruétum nostrum in *sanclijicationem,* finem vero *vitam ceternam*2. Quæ quidem omnia vivide tria exprimunt, nempe *remissionem peccati, novæ vitæ infusionem,* necnon *obligationem sanfle vivendi ;* 2) nos per baptismum *exspoliare veterem hominem* cum aôtibus suis, ct *induere novum,* qui secundum Deum creatus est in *justitiâ et sanctitate veritatis* 3; quibus verbis idem modo diverso exponitur; 3) omnes fideles efficere *unum corpus,* cujus caput est *Christus,* mediante *uno Spiritu,* qui eamdem vitam eamdemque caritatem diffundit in cordibus nostris4; 4) cos salvos fieri per *lavacrum regenerationis* ct *renovationis* Spiritus sanéti 5.

(c) Ex testimonio 5. *Joannis* referentis verba *Christi* de spirituali *regeneratione per aquam et Spiritum* quæ necessaria est ad ingrediendum regnum cæloruin 6.

Constat igitur ex Scriptura per Baptismum conferri *gratiam regenerativam,* quâ *remittuntur omnia peccata,* ct suscipitur *obligatio novam vitam* ducendi, Christum imitando, coopérante Spiritu Sancto.

415. (B) *Tradit,* (a; *Patres,* præfata Scripturæ testimonia explicantes, diversos Baptismi effectus extollunt, nempe non solum remissionem omnis culpæ et poenæ, sed etiam infusionem gratiæ rcgcncrativæ ct privilegiorum quæ eam comitantur.

' *AA.,* II, 38. — 4 *Rom.,* VI, 3-22.
3 *Galat.,* III, 27-29; *Coloss.,* III, 9-10; *Ephes.,* IV, 24. v
41 *Cor.,* XII, 12-27; *Rom.,* V, 5. — 5 *Tit.,* III, 5. — **Joan.,* III, 5.

Ita in *ep. Barnabæ*[1] legitur : " Nos descendimus quidem in aquam *plenipeccatis* ac sordibus, emergimus autem *fructificantes* in corde timorem et in spiritu spem in Jesum habentes". Quod *Hermas* sic breviter contrahit : "In aquam igitur descendunt *mortui* et ascendunt *vivi*"[2]. *Tertullianus* addit : " Exempto scilicet reatu eximitur et *pœna*"[3] Plenius vero *Clemens Alex,* describit mirabiles effectus gratiæ quos producit Baptismus : " Baptizati *illuminamur;* illuminati *in filios* adoptamur; adoptati *perficimur;* perfecti *immortales* reddimur... Multis autem modis vocatur illud opus, gratia, illuminatio, perfectum et lavacrum. Lavacrum quidem, per quod peccata abstergimus. Gratia autem quâ remittuntur pœnæ quæ peccatis debentur. Illuminatio autem, per quam sanctam illam et salutarem lucem intuemur, hoc est per quam Deum perspicimus"[4]. *S. Cyprianus* narrat quomodo, undæ genitalis auxilio adjutus, id quod prius difficile et impossibile putabatur, multo facilius implere potuerit[5]. *S. Cyrillus Hierosol.*[6], doctrinam S. Pauli exponens, declarat Baptismum esse non solum *sepulchrum,* in quo peccato morimur, sed etiam *uterum* in quo spiritualiter renascimur. Quos effectus *S. Basilius* ita describit[7] : " Baptismus captivis est redemptionis pretium, debitorum condonatio, mors peccati, regeneratio animæ, indumentum lucidum, sigillum infrangibile, vehiculum ad cælum, regni conciliator, adoptionis donum". Eosdem eloquenter exponit *S. Chrysostomus*[8] : " Ecce *libertatis serenitate* perfruuntur qui tenebantur paulo ante captivi, et *cives Ecclesiæ* qui fuerunt in peregrinationis errore, et *Justitiæ* in sorte versantur qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt *liberi,* sed et *sancti,* non tantum sancti sed et justi, non solum justi sed et *filii,* non solum filii sed et *heredes,* non solum heredes sed et *fratres Christi,* nec tantum fratres Christi sed et *coheredes,* non solum coheredes sed et *membra,* non tantum membra, sed et *templum,* non tantum templum sed et organa Spiritûs".

(b) Inter *Scholasticos,* quidam, habitum et actum non satis distinguentes, putârunt per baptismum virtutes infusas infantibus non conferri, quippe qui sint inhabiles ad actus virtutum. Contrariam vero opinionem *C. Viennense* ut probabiliorem elegit : "Opinionem quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam et *virtutes,* tanquam *probabiliorem* et dictis sanctorum et doctorum modernorum theologiæ magis consonam et concordem sacro approbante concilio duximus eligendam"[9]. *Tridentinum*

[1] *Barnab.,* XI, 11. — [2] *Simil.,* IX, 16, 3. — [3] *De Baptis.,* 5, *P. L.,* I, 1206.
[4] *Pædagog.,* l. I, c. 6, n. 25, 3, *P. G.,* VIII, 280; Journel, 407.
[5] *Ad Donat.,* 4, *P. L.,* IV, 200; Journel, 548. — [6] *Cateches.,* XX, 4-5.
[7] *Homil.,* 13. In sanct, bapt., 5, *P. G.,* XXXI, 433; Journel, 968.
[8] Ap. *S. August., C. Julian.,* l, I, c. 6, 21, *P. L.,* XLIV, 654; Journel, 1228.
[9] Denz. Bann., 483 (410).

..jicm aperte declaravit per Baptismum infundi virtutes fidei, spei et caritatis (supra n. 193).

416. (C) *Rat. theol.* Per baptismum homo incorporatur Christo ut membrum ejus, et fit particeps ejus passionis et mortis. Jamvero a capite Christo in omnia ejus membra gratiæ ct virtutum plenitudo derivatur; ideoque baptizatus moritur vetustati peccati et incipit vivere novitati gratiæ; ct quia passio Christi est sufficiens satisfacio pro omnibus peccatis, baptizatus liberatur a reatu totius pœnæ sibi débitas pro peccatis, ac si ipse sufficienter pro his peccatis satisfecisset ».

417. Corollaria. (A) *Vitæpccnalitates in baptizatisper-manent in hàc vitâ, et quidem convenienter.* Id enim quotidians constat\ *experientiâ :* dolores, mors, ignorantia, et concupiscentia, quæ sunt pœnalitates, in baptizatis existunt, ncc totaliter auferentur nisi in cælo; sed dantur nobis gratiæ ut eas patienter et meritorie toleremus, ct ita in virtute proficiamus. Variae rationes convenienti» afferri possunt ad explicandum cur Deus eas reliquerit.

(a) Ex parte *Christi :* nam convenit christianos, qui per Baptismum fiunt membra Christi, similes esse Capiti suo; atqui tota vita Christi crux fuit et martyrium : " Nonne hæc oportuit Christum pati, ct ita intrare in gloriam suam"2? Ergo talis debet esse vita christiani. Merito igitur 5. *Bernardus* ait : " Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum "3.

(b) Ex parte *hominis :* conveniebat hominem viéloriæ coronam mereri, antequam eam acciperet; atqui illæ pœnalitates homini præbent optimum medium ut possit, per multa certamina, coronam gloriæ mereri : " Id quod in præsenti est momentaneum ct leve tribulationis nostræ... aeternum gloriæ pondus operatur in nobis " ».

'c) Ex parte *Ecclesiæ :* conveniebat homines in Ecclesiam intrare, Baptismumquc accipere propter motiva supernaturalia, non autem propter naturalia; atqui si Baptismus tolleret vît» pœnalitates, multi ad illum concurrerent, non

' S.Thom., 3, q. 69, a. 1, 2, 4. — « XXIV, 26.
'*Serm. Vinfest. emnium SS.,* n. 9. — ' *// Cor.,* IV, 17.

propter gratiam aut gloriam obtinendam, sed ut liberarentur ab incommodis illarum pœnalitatum [2].

418. (B) *Baptismus regni cælestis januam aperit;* nam aperire januam regni cælestis est removere impedimentum quo quis impeditur regnum cæleste introire. Hoc autem impedimentum est culpa et reatus pcenæ. Atqui supra ostensum est per Baptismum omnem culpam ct reatum pœnæ tolli; ergo cftcéhis Baptismi est apertio januae regni cælestis [3].

4'9 *Scholion.* In Baptismo fit veluti *contrarius* seu foedus inter Deum et homines. (A) Ex unâ parte Deus : (a) remittit omnem culpam et pcenam; (b) infunditque vitam spiritualem; (c) promittendo insuper omnia media necessaria ad eam servandam et augendam.

(B) Ex alterâ parte, baptizatus : (a) abnegat Satanam, ejtisque pompas ct opera, id est peccata et peccati occasiones; (b) suscipit obligationem Christiane vivendi, Christi vestigia sequendo ; (c) et profitetur obedientiam Ecclesiæ,ejusque Pastoribus, præsertim vero R. Pontifici,qui est Christi vicarius.— Hæc promissa sæpe vocantur *vota* Baptismi, et de eis jam sermonem habet 5. *Cyri/lus HierosoL*

Caput itj.

DE SUBJECTO BAPTISMI.

Subjectum Baptismi sunt omnes ct soli homines viatores nondum baptizati.

Dicemus : i° de *necessitate* Baptismi *pro omnibus;* 2° de *regulis prailicis* circa receptionem et iterationem Baptismi.

Art. I. De necessitate Baptismi[4].

I. De necessitate Baptismi aquæ.

420. Status quaestionis. (A) Duplici modo aliquid potest esse necessarium ad salutem, scilicet necessitate

• S.Thom., 3,4-69,3.3. — ' S.Thom., 3,9.69,3.7. — s Ce/«ir/.,XXI, 19·
4 S. Thom., 3 p., q. 6S, a. 1 sq.; Suarez, disp. XXVII; Bellanninus. c. 4-5; Drouin, q. VI, c. I; Tournely, q. Il; Billuart, diss. Ill, è- « dc Augustinis, a. 5; Corblet, 0/. *tit.,* lib. III; Pesch, n. 409 sq.

inedii vel praecepti. (a) Id necessarium est necessitate *medii,* quod *positive* conducit ad salutem, et quidem ita ut sine eo, etiam *inculpabiliter* omisso, salus obtineri nequeat; in hoc casu igitur, neque ignorantia, neque impotentia excusare potest. Aliquid autem potest esse necessarium necessitate medii dupliciter: i) *intrinsece,* quando ex *naturâ suâ* ita ordinatur ut per aliud suppleri nequeat, v. g., fides pro adulto in sacr. Baptismi vel Pænitentiæ, etc.; *2) extrinsece,* quando solum ex *positivd Dei institutione* requiritur ad salutem, ita ut per alia media, Deo volente, suppleri possit: v. g., Baptismus aquæ, sacr. Pænitentiæ. Hæc proinde necessitas non est absoluta, sed tantum *relativa* aut *hypothetica.*

(b) Id vero necessarium est necessitate *pracepti,* quod ita præscribitur ut libere omitti nequeat sine peccato; si igitur culpabiliter omittitur, est causa damnationis; si autem inculpabiliter, ob ignorantiam vel impotentiam, absque eo salus obtineri potest; ita est, v. g., de susceptione Eucharistiæ.

(B) Circa necessitatem Baptismi multi sunt errores: (a) *Massaliant,* necnon *Sodniaiti,* ct *Unitarii* absolute negarunt ejus necessitatem, logice quidem, cùm existentiam originalis peccati rejicerent. *Quakeri* negant necessitatem Baptismi aquæ, et docent solum spiritualem Baptismum esse necessarium.

(bj *Baptiste* contendunt *infantes* nec valide nec licite baptizari, cùtn sint incapaces fidei adurn eliciendi quod quidem logice fluit ex theoria de fide justificante.

(c) Idem docere debuissent ceteri *Protestantes;* sed, cùm Scriptura tam evidenter necessitatem Baptismi inculcet, hanc negare non potuerunt. Quare *Luthcrus* ejusque primi discipuli admiserunt Baptismum esse necessarium necessitate medii.* *Calviniste* putarunt eum necessarium esse tantum necessitate *pracepii,* cùm sola fides, inquiunt, possit hominem spirilualiter regenerare.

Id Hodie vero plerique Protestantes, exceptis *Kitualislis,* putant fidem sufficere etiam sine Baptismo.

421. *Thesis P:* Baptismus aquæ post Evangelium promulgatum est necessarius necessitate medii tum adultis

Hovey *Systematic Theology,* p. 323.

' Postea vero Luihcrani docuerunt Baptismum per media extraordinaria *uppleri, quando impossibile est eum conferre.

tum parvulis necessitate tamen extrinsecà et relativa. *De fide est* quoad *adultos,* certum est quoad *infantes.* Constat ex *Tridentino :* “ Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, A. S. ”[1]; quæ quidem verba modo generali Baptismi necessitatem proclamant, et magis elucidantur per alia, in quibus declaratur justificationem “ post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non posse, sicut scriptum est : Nisi quis renatus fuerit, etc...[2]” Ibi aperte declaratur nullum justificari sine Baptismo aut ejus voto, ideoque Baptismum aquæ esse *medium* necessarium ad justificationem, nisi ejus *voto* suppleatur. Cùm vero infantes hujus voti capaces non sint, si moriuntur absque baptismo, salvari nequeunt. Quænam sit eorum sors, alibi exposuimus, *De Deo Creante*, n. 922.

422. Dicitur : (a) *post Evangelium promulgatum,* quia, cùm lex Baptismi sit *positiva,* non obligat nisi promulgetur. Hæc quidem promulgatio coepta est die Pentecostes, et-successu temporum ad varias regiones extensa est.

Controvertitur autem num hodie apud omnes gentes et tribus promulgata fuerit. 1) *Dauci* theologi putant, cum *Perrone*[3] quasdam esse gentes aut tribus in quibus insufficienter promulgata fuerit, ideoque ibi adhuc vigere remedia ante Christum instituta pro remissione peccati originalis. 2) *Communius* tamen theolog docent, cum *Suarez*[4] legem Baptismi obligare etiam infideles qui eam ignorant. Nam illa lex est initans seu invalidans antiquum remedium ante Christum institutum; atqui lex irritans obligat statim ac publice fuit promulgata, etiamsi per accidens a quibusdam subditis ignoretur; ita, v. g., lex irritans clandestina matrimonia valet etiam pro illis personis quæ legem ignorant.

(b)... *Necessarius necessitate relativà,* ita ut per alia media suppleri possit, ut mox probabimus.

423. Probatur : (A) *Scripturd,* non quidem solâ, sed *traditionali interpretatione* reéle intelleélâ. (a) Apud *Synapticos,* baptismus fidei æquiparatur tanquam conditio ad salutem necessaria : “ Qui crediderit ct baptizatus fuerit, salvus erit”[5]. — (b) Apud *S. Joannem,* Baptismus aquæ pariter

[1] Ses». VII, can. $ dc Bapt. — [2] Sess. VI, cap. 4.

[3] *De Baptismo,* n. 135; Dublanchy, *De axiomate : Extra Ecclesiam nulli satus,* p. 203-204. — [4] *De legibus,* 1. X, c. 4.

[5] *Marc.,* XV, 16; *Matth.,* XXV11I, 19. — Objiciunt quidem *Baptista* e»

proponitur ut conditio necessaria salutis : " Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Sp. SanÔlo, non potest introire in regnum Dei ''x. i) Quæ propositio est *universalis negans,* nullas cx se patiens exceptiones nisi eas quas Deus ipse positive instituit: scilicet martyrium et Baptismi votum, ut infra dicetur); 2 verba non in formâ præceptîvâ enuntiantur, sed declarant Baptismum necessarium esse ut *medium ad finem;* sicut enim nativitas est medium ut quis vitâ naturali vivat, ita spiritualis renascentia declaratur medium necessarium ad salutem; 3) in *tertiâ persona* proferuntur, ac proinde conditionem absolutam exprimunt, et parvulos æque ac adultos complectuntur; 4) Christus ipse hanc interpretationem confirmat, dum immediate addit : " Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex Spiritu, spiritus est"; his enim verbis declarat ideo Baptismum esse necessarium quia humo qui cx carne nascitur, est peccator, ct non potest spiritualem vitam acquirere nisi ex Spiritu denuo nascatur; atqui hæc ratio evidenter valet pro omnibus sive adultis sive parvulis, et ostendit Baptismum necessarium esse ut *medium* ad spiritualem regenerationem. — Quod quidem argumentum Jam *ex se* valde probabile est; quia vero stride loquendo posset forsan de solâ necessitate præcepti intelligi, Traditione firmandum est.

424. (B) *Traditione.* Patres, etsi non explicite necessitatem *medii* a necessitate *priecepli* distinxerunt, variis tamen modis thesim nostram affirmant, dicendo Baptismum ideo necessarium esse ut *peccatum originale tollatur* ct *porta cieli aperiatur,* aut esse *conditionem* sine quâ salus obtineri nequit. Quod docent primum quoad omnes homines *in*

verbis 0". *Marci* neminem baptizari posse nisi prius signa fidei dederit. Sed immerito : nam obligatio credendi solos adultos respicit, ut cx contextu evidenter apparet; loquitur enim Christus de iis qui per praedicationem convertentur, : proinde de adultis, et ab iis exigit fidem ad hoc ut possint ad Baptismum admitti. Sed antea absolutam necessitatem Baptismi pio omnibus declaraverat ;rt veri» sequentia apud S. Marcum talem necessitatem minime infringunt. — Apostolos autem baptizàsse etiam parvulos *f/robabililcr* infertur ex textibus in quibus dicitur eos baptizavisse ncoconvcrsos cum omni domo seu familiâ ‹ .ruin : "Baptizavi autem el Stephana: domum" (*I Cor.,* I, 16), " Baptizatus est :p>e e! omnis domus ejus continuo" (*Act.,* XVI, 33); nam omnino probe- ! iie est in hisce familiis fuisse quosdam puerulo».

'fa., III, 5.

genere, et mox (a tertio sæculo) ad ipsos *infantes* extendi explicite declarant.

(a) *Sac. IIe, Hernias* asserit neminem, nec etiam justos Antiqua Iz-gis, intrare in regnum Dei nisi per aquam (baptismatis) ascendat: " Nccesse habuerunt per aquam ascendere ut vitam consequerentur; aliter enim non poterant intrare in regnum Dei, nisi mortalitatem deposuerint vitæ suæ prioris "

(b) *Sac. IIIe, Tertullianus* docet neminem sine Baptismo salvari " Præscribitur nemini sine Baptismo competere salutem, ex illâ maxime pronuntiatione Domini, qui ait : *iVisi quis...* etc."— Quod 5. *Cyprianus* ad infantes extendit, quia et ipsi peccato non proprio sed alieno maculantur : "Quanto magis (a baptismo) prohiberi non debet infans qui recens natus nihil peccavit nisi quod secundum Adam carnalitcr natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit, qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit quod ilii remittuntur non propria, sed aliena jæccata!'5. Quare, cum ceteris collegis qui concilio cuidam adfuerant numero sexaginta sex, vult parvulos baptizari etiam ante oôlavam diem i — *Origenes* autem existentiam originalis peccati demonstrat ex eo quod Baptisma, pro remissione peccatorum collatum, " secundum Ecclesiæ observantiam etiam parvulis datur"5.

(c) *Sac. IVe, S. Cyrillus Ilierosol.* declarat Baptismum esse conditionem sine quâ salus obtineri nequit : " Si quis baptisma non recipiat, salutem non habet, solis martyribus exceptis, qui etiam sine, aquâ regnum recipiunt "6. Quod confirmat 5. *Ambrosius* de catechumeno jam credente scribens : " Nisi baptizatus fuerit... remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritualis gratiæ munus haurire " Et alibi, post citata verba : " *Alsi quis..:*\ ait : " Utique nullum excipit, non infantem, non aliquà præventum necessitate "·.

(d) *Sac. Ve,* 5. *Augustinus* contra Pelagianos docet infantes baptizandos esse quia ct ipsi peccato originali inquinantur, ita ut nec regnum cælorum nec vitam æternam consequi valeant nisi bapti-

* *Simii.,* IX, *16, 2-7.* Ibi erronee supponit apostolos in limbos descendisse ut baptizarent justos sine baptismo defunÂos.

' *De Baptismo,* 12, *P. L.,* I, 1213. — In eodem libro, cap. iS, ait quidem parvulos ct catechumenos non esse cito baptizandos; sed hæc opinio ex quo.latn rigorismo oriebatur, ex eo quod nempe putabat gravissima peccata nonnisi Baptismo deleri. Hâc in re igitur non est genuinus Traditionis testis ut consul ex testimonio aliorum Patrum.

s *Epist.* 59 (64), n. 5, *P. L.,* IIT, totS.

♦*Ibid.,* n. 2, *P. L.,* Ill, 1015.

5 *In Levit. homil.,* Vili, 3, *P. G.,* XII, 496; Journel, 496

4 *Cateches.,* III, ro, *P. G.,* XXXIII, 440; Journel, Sit.

J *Dc mysteriis,* c, 4, n. 20, *P. L.,* XVI, 394; Journel, 1330.

" *De Abraham,* l. II. c. 11, n. S4. *P. L.,* XIV, 497; Journel, 1324

zentur'. — Postea Conc. *J/ilevi'tanum* et *Cartilagineuse XVI* (41S) a Zosimo approbatum anathematizaverunt eum qui " parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur'". — Ex quibus sequitur Baptismum necessarium esse non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate *medii,* cùm sit *medium* necessarium ad tollendum originale peccatum et *conditio sine quâ non* salutis. Nec necesse est alia testimonia proferre, cùm etiam adversarii fateantur jam a sæc. VQ in Ecclesiâ ab omnibus agnitam fuisse absolutam necessitatem Baptismi.

425. *Objicitur* tamen prioribus sæculis multos nonnisi adultâ ct senili ætate baptizatos esse, ideoque Baptismum non omnino necessarium existimatum fuisse.

Resp. Hic abusus, etsi minime communis, ex variis causis ortus est : 1} quidam optabant se ferventius præparare ad suscipiendum sacramentum, quod *semel* tantum recipitur, ut constat ex iis quæ *Tertullianus* asserit in *Tr. de Baptismo;* 2) alii ab immediate Baptismi receptione deterrebantur timore arduorum officiorum quæ baptizatis imponebantur, præsertim quando graviter peccaverant; 3) alii tandem de salute suâ securiores esse volebant Baptismum recipiendo paulo ante mortem.

426. (C) *Rat. thcol.* Ex dictis in *Tr. de Deo Creante* ct *de Verbo Incarnato,* nullus ex posteris Adæ salvari potest, ob peccatum originale, nisi Christo incorporetur qui nos a peccato liberavit; atqui, sub Novâ Lege, nullus Christo incorporatur nisi per Baptismum, juxta illud S. Pauli : " Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis " 3.

427. Corollarium. Rejiciendus est error *Rrasmi* qui, etsi admittens validitatem Baptismi infantibus collati, contendebat pueros baptizatos interrogandos esse, cùm ad annos discretionis pervenerint, utrum obligationes Baptismi ratas habere vellent necne, ut sic eorum libertas servari posset ; ct hodiernorum *Rationalistarum* qui docent omnino injustum esse obligationes in Baptismo infantibus imponi, sine eorum consensu.

Erasmi errorem ita reprobat *Tridenlinwul·* : "Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint quod patrini eorum nomine, dum bap-

' *Epist.,* CLXVI, c. 7, n. 21 : c. S, n. 23. *P. L.,* XXXIII, 730-731; Journd, 1439. 1440. 1525, 1717, 1881-82.

' Dcnz.-Bann., roa (66).

' *Gala/.,* HI, 27. Cfr. S. Them., 3, q. 68, a. I.

4 Sas. VII, Can. 14 de Baptismo.

tizarentur, polliciti sunt : et ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec aliâ interim pœnâ ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharisliæ aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, A. S."

Et merito; nam, quidquid dicunt *Erasmus* ct *Rationalistes,* non violatur libertas infantium qui sine proprio consensu baptizantur. Non eis enim imponuntur nisi obligationes quas ipsi acciperetenentur statim ac rationis usum attingunt. Baptismus siquidem non est quid supererogatorium ; adest vera et stricta obligatio pro omnibus illum suscipiendi; proinde non læditur eorum libertas, sed e contra adjuvatur, cùm ipsis detur ab initio medium adimplendi obligationes, quæ secus ipsis etiam impositæ fuissent. Idem fit in societate civili; qui nascitur in aliquâ regione ex parentibus jura civium pos. sidentibus, eo ipso acquirit jura ct obligationes civium, absque ullâ eleétione propriâ.

428. *Thesis 11" :* Baptismus aquæ suppleri potest quoad aliquos effectus per baptismum sanguinis seu martyrium, vel per baptismum flaminis seu contritionem aut caritatem perfectam cum voto Baptismi. Certum est.

429. 1° *Martyrium Baptismi vices supplet quoad remissionem culpa etpamce, tum in adultis tum in parvulis.*

Declaratur : (A) Martyrium proprie di&um est *perpessio mortis id cruciatûs ex se mortiferi, ob catholicam fidem vel aliam virtutem Christianam, et quidem patienter tolerata,* si agitur *dc adultis.* Unde ad verum martyrium requiritur :(a) *mors* vel *cruciatus ex se lethalis,\V£* sufficit vulnus, nisi mors exinde naturaliter sequatur, nec dolor internus etiam maximus, ut dolor B. Virginis ad crucem stantis; sufficit autem pœna *ex se* mortifera, v. g., pœna infiiéta S. Joanni Apostolo, qui in ferventis olei dolium conjeétus, nonnisi per miraculum mortem vitare potuit ; (b) mors propter *fidem* aut aliam *virtutem* tolerata; nam, ut ait 0'. *Augustinusl,* " martyres non facit pcena, sed causa ". Martyres igitur sunt qui ob fidem defendendam occiduntur, aut etiam pro defensione Ecclesiæ jurium, ut S. Thomas Cantuariensis; aut ob sigillum sacramentale, ut S. Joannes Nepomuccnus; vel propter castitatem servandam, ut multx virgines; (c) *patienter* tolerata, si agitur *de adultis :* nulla enim dispositio in infantibus requiritur; unde proprie martyres non sunt qui in sacro bello *pugnantes* cadunt, nec qui dormientes in Christi odium occiderentur, nisi antea martyrium ex supernatural! motive exoptassem.

(B) Ut martyrium adultos justificare possit, quædam dispositiones *interna* requiruntur : (a) supernaturalis *attritio;* nullus enim adultus

' *Strui. 2 in J's. A'XXll·', η. ιχ, P. L.,* XXXVI, 340.

justificari potest, nisi a peccato saltem per attritionem se avertat; hæc autem dispositio vix abesse potest in eo qui pro Deo vitam tradit. Insuper, juxta quosdam, requiritur *perfefla contritio;* hæc autem opinio communiter rejicitur, quia sic nulla esset specialis virtus in martyrio, et illud medium cum secundo confunderetur; quod est contra modum loquendi Scripturæ et Patrum, (b) *Votum* saltem implicitum Baptismi, quod nempe includitur in generali proposito omnia Dei prrecepta servandi ; unde si quis ante martyrium baptizari posset, deberet hoc sacramentum recipere.

(C) Martyrium remittit culpam et pcenam, non autem imprimit charaiterem; unde si quis lethaliter vulneratus superviveret, baptizari deberet.

430. Prob. (A) *Script.:* Christus enim «absolute promisit *salutem* iis omnibus qui nomen ejus confiterentur coram hominibus, aut qui animam suam propter Evangelium perderent : " Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam"3; "Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui in cælis est "3. Quæ verba spe&ant sine dubio adultos qui libere suam vitam pro Christo tradunt; et, juxta Ecclesiæ praxim ct Patrum interpretationem, etiam parvulos qui in ejus odium occiduntur : hi enim non loquendo sed moriendo ipsum confitentur, et insuper vere animam suam perdunt propter Christum et Evangelium.

431. (B) *Tradit,* (a) *Patres,* jam a tempore Tertulliani, id explicite docent, utpotc clare expressum in prælaudatis textibus.

Tertullianus recenset secundum lavacrum, sanguinis scilicet, quod baptismum non acceptum repraesentat ct supplet Cujus efficaciam præclare describit *Cyprianus,* declarans catechumenos pro fide occisos " nec privari baptismi sacramento, utpote qui baptizantur gloriosissimo et maximo sanguinis baptismo"5. Unde et *S. Cyrdlus Hitrosol.* ait Si quis baptisma non recipiat, salutem non habet, solis martyribus exceptis, qui etiam sine aquâ regnum recipiunt"6.

1 Christiis enim discipulos ad martyrium excitat quandoque cx motivo timori' Nolite timere eos qui occidunt corpus... sed potius eum qui potest ct inmiani ct coipus perdere in gehennam " *(Mati.,* X, 2S); ergo motivum timoris ser et ad martyrium. — · X> _ s Mait , „

16, ZA Λ., I, i2t7;'journel, 3c9.

77 (73), 22, /> ι\ 4|g. jom-nci,

Catcehus., Ill, 10, y. £., XXXIII, 340; Journel, Si l; cfr. 1010, 1139, 1759

(b) Constat etiam cx *praxi Ecclesia,* quæ tanquam Sanctos honorat Innocentes pro Christo intcrfeétos, aliosquc infantes pro fide occisos; nccnon adultos etiam qui, nondum baptiz.ati, martyrium susceperunt (v. g., S. Emercntianam) et, nedum preces ct sacrificia pro iis offerat, eorum contra opem implorat teste S. *Augustino* 1 *:* " injuria est enim pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari ",

432.(C) *Ratione conv.* Baptismus aquæ ideo virtutem habet peccata delendi, quia nos in similitudinem mortis Christi configurat; atqui per martyrium, tum adulti, tum parvuli perfeôlius Christi morti configurantur quam per Baptismum aquæ, cùm martyres ejus passionem imitentur; ergo valde convenit ut martyrium justificet æque saltem ac Baptismus aquæ ».

433. Modus quo operatur. Martyrium suos producit effcflus, scilicet remissionem culpæ et pcenæ etiam temporalis, quasi ex *opere operato.* *Certum* est pro *infantibus,* quia incapaces sunt cujuscumquc dispositionis, nec possunt justificari cx opere operantis.

Communiter admittitur pro *adultis; nam ;* (a) juxta 5. *Augustinum* " Quicumque etiam non recepto regenerationis lavacro pro Christi confessione moriuntur, tantum in cis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis "; atqui Baptisma ex opere operato remittit culpam ct poenam, cx didis supra.

(b) Insuper Ecclesia non orat pro martyribus; atqui, si martyrium operaretur solum cx opere operantis, orandum esset pro cis; nani dubitari posset num eorum contritio ita periedta fuerit, ut tutam temporalem pcenam tulerit.

(c) Tandem si martyrium operatur solum ex opere operantis, suos effectus producit tantummodo vi caritatis aut contritionis perieflæ, et ita nulla ratio manet cur Baptismus sanguinis a flaminis Baptismo distinguatur.

434. 2° *Contritio aut caritas perfcfta, cum voto saltem implicito Baptismi, supplet vices Baptismi aqua quoad remissionem peccatorum.* Certum est.

• SrrwoCMX, I, i, *P. L.,* XXXVIII, 868; Journel, 1513.
* S. Th., 3 p., q. 66, a. 12.
» *De Civit. Dei,* 1. XIII, c 7. *P-* XM, 3»«·

Dicitur : (a) *cum voto saltem implicito :* quod *certo* sufficit in eo qui legem baptismi invincibiliter ignorat, et *valde probabiliter* etiam in eo qui cam novit sed de cA adu non cogitat.

(b) *Quoad remissionem peccatorum ;* nam caritas perfecta, cum Baptismi voto, remittit quidem peccatum originale et peccata adualia, ac proinde gratiam sanctificantem infundit; sed baptismalem charadcrcm non imprimit, ncc ex se remittit totam poenam temporalem peccato debitam ; unde manet obligatio Baptismum aquæ, datâ opportunitate, recipiendi, ct nisi prius recipiatur, nullum aliud sacramentum valide recipi potest.

435. Probatur (A) *Script,* (a) Christus, etiam post sancitam necessitatem Baptismi aquæ, promisit gratiam sanctificantem iis omnibus dare qui *caritatemperficiam* haberent : "Qui diligit me, diligetur a Patre meo,ct ego diligam eum... Si quis diligit me... ad eum veniemus, ct mansionem apud eum faciemus"1; hæc enim Dei habitatio non fit nisi in animâ justâ, quæ remissionem peccatorum consecuta est, ut dictum est in *Tr.de Gratià,* n. 138; ergo caritas perfeda sufficit ad remissionem peccatorum, ct vices Baptismi sub hoc respectu supplere potest, (b) Constat insuper exemplo Cornelii, qui, antequam Baptismum reciperet, Spiritum sandutn, ac proinde gratiam accepit 9.

436.(B) *Tradit,* (a) Patres ncc tam sæpc nec tam diserte de baptismo flaminis loquuntur quam de baptismo sanguinis, quia testimonia Scripturæ minus lucida erant. Attamen audor anonymus *de Rebaptismate,* 111° exeunte sæculo, exemplo Cornelii ostendit " homines posse sine aquA baptizari "3. Praesertim vero S. *Ambrosius,* in oratione habitâ de obitu Valentiniani imperatoris, nondum baptizati, declarat cum Baptismi voto fuisse salvatum 4 : " Si (martyres) suo abluuntur sanguine, et hunc sua pietas abluit ct voluntas". Quod ct tradit 5. *Augustinus,* exemplo Cornelii permotus : " Nec ego dubito catechumenum

'/λ ı., XIV, 21.23. — * *det.,* X, 44·
* *Dercbapt.,* 5, *P. /..,* HI, 11S9.
' *Deditu Patent.,* 53, *P. L.,* XVI, 1375.

catholicum divinâ caritate flagrantem hærctico baptizato anteponere... Melior est enim centurio Cornelius nondum baptizatus Simone baptizato " r. Attamen alibi2 S. Doctor videtur aliter sentire; sed, ex contextu, agitur de catechumeno, qui, virtutibus suis nimis fidens, putat baptismum non esse sibi necessarium. Forsan eodem modo explicari possunt quædam Patrum testimonia dicentium catechumenum, quamvis virtutibus ornatum, salvari non posse nisi aquam recipiat. Sed concedi etiam potest quosdam non omnino reôte locutos esse 3, quia nondum res clare clucidata fuerat.

(b) *Scholastici* vero, a sæculo XI1°, thesim nostram explicite docuerunt; animadverterunt enim eos qui baptismum desiderant, quin eum recipere valeant, mentaliter Christo incorporari posse per caritatem aut contritionem, ct ita interius sanctificari Dei operante virtute, cujus potentia signis visibilibus non alligatur «.

(c) Quam doélrinam Ecclesia confirmavit : i) *Innoc. ///,* interrogatus de Judæo, qui morti proximus seipsum baptizaverat, respondit talem Baptismum esse quidem invalidum, sed Judaeum propter fidem (i. e. votum) Baptismi salvatum fuisses.

2) *Tridentinum* 6 declaravit Post Evangelium promulgatum nunquam fieri translationem a statu veteris Adam ad statum gratiæ sine regenerationis lavacro aut ejus voto ";
quod manifeste supponit lavacri seu Baptismi votum aliquando sufficere ad justificationem.

437· (C) *Rat. theol.* Ex didis, Baptismus aquæ est quidem necessarius necessitate medii, sed solum extrinsecc, cx positiva Dei voluntate; atqui quod est necessarium solum extrinsecc potest per aliud suppleri, et conveniens omnino erat ut suppleretur per perfedam caritatem aut contritionem, quæ in se continent omnes internas dispositiones ad justificationem requisitas.

' *Dt ba/lii/no,* l. IV, c. 21, *P. L·,* XLIII, 171.
* *Trait. XJ// in Joan., 7, P. L.,* XXXV, 1496.
' Cfr. Suarez, *‹it fiaptisma,* di»p. XXV11, sect. II, n. 5; Pesch, n. 423.
4 S. Bernardus, cp. LXXVI1, S, CLXXXIt, 1036; Hugo Victoriuus, *De ecuraM.,* l. 11, P. 6, c. 7 ; S. Thoni., 3, q. 66. a. 11; q. 68, a. 2.
» *Decreta!.,* lib. Ill, tit. 42, c. 4. — 6 Sess. VI, *c.* 4.

438. Corollarium. *Infantes sine baptismo* aquæ aut sanguinis *morientes privantur beatitudine supernaturali :* hi enim, utpote incapaces eliciendi actum caritatis, a peccato originali non mundantur. .Attamen, juxta communem sententiam, poenam positivam non patiuntur, immo valde probabiliter quadam naturali felicitate fruuntur, ut dictum est in *Tr. de Deo Creante,* n. 923-926.

439. Tuto autem tradi non possunt opiniones quorumdam theologorum qui putant hos infantes a peccato originali liberari sine baptismo, ideoque supernaturali beatitudine gaudere.

(a) Ita *Cajetanus* putavit in casu necessitatis sufficere baptismum *in voto parentum,* id est, desiderium a parentibus exterius expressum quod infantes baptizentur. Hæc opinio, etsi ab Ecclesiâ non expresse damnata, tanquam censurâ digna a Congregatione theologorum in Concilio Tridentino habita est, ct postea jussu Pii V ab operibus Cajetam' expun&a.

(b) *Durandus* cl *Gerson* censebant aliquando, per modum *specia-tis privilegii,* justificationem horum infantium tribui ferventibus parentum precibus. — Hoc autem privilegium nullo positivo argumento firmatur.

(c) /7. Àïtt (f 1840) existimabat infantes in instanti mortis usum •rationis accipere, Deum cognoscere et aétum perfeélæ caritatis elicere posse'. — Quod quidem miraculum esset prorsus inauditum.

(d) //. *Schell* autumabat hos infantes salvari per quemdam imperfectum baptismum sanguinis, quatenus sine culpâ personali monentes, aliquo modo imitantur mortem Domini’. — Quæ opinio non consonat cum genuino conceptu martyrii quod essentialiter consistit m morte *propter Christum* perpessa.

Art. II. Regulæ praéticæ de Baptismi receptione3.

Hujusmodi regulæ respiciunt : i° *infantes;* 2° *adultos;* J° *iterum baptizandos.*

§ I. De infantibus baptizandis.

440. I. De filiis catholicorum. (A) Infantes catholicorum *quamprimum* ad ecclesiam deferantur, ut baptizentur,

’ *fCath. Dogmatik* p. 643. — * *Kath. Dogmatik,* t. III, p. 47S.

1 S. Alphonsus, n. 121-139; Lchmk., n. 100-119; Noldin, n. 65-75; Mare, 0.1465-1479.

"nc illis sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis " ». Si versantur autem in periculo mortis, statim domi baptizentur etiam a laico, omissis ceremoniis ut infra dicetur, n. 459. Immo, ex justâ et rationabili causâ Ordinarii permittere possunt " ut parvulis, praeterquam quod instante mortis periculo vel urgente infirmitate, domi baptismatis sacramentum administretur"[2]; quod intelligi debet dc baptismo sollemni cum omnibus ceremoniis peracti [3].

441.(B) Baptismum differre, extra casum necessitatis, per decem vel undecim dies, sine gravi ratione, esset peccatum mortale, juxta S. *Ligorium,* n. 118; juxta alios tamen, dilatio unius vel alterius mensis requiritur ad peccatum mortale : quæ opinio probabilis est.

(C) " Curent sacerdotes ut omnes fideles, præsertim medici, nutrices atque obstetrices privati Baptismatis conferendi modum rite calleant. Sedulo etiam explicent gravissimam quâ tenentur omnes, absente sacerdote, obligationem illud infantibus, vel adultis consentientibus, qui in proximo mortis periculo forte constituantur, impertiendi " [4].

(D) Cùm hodie a pluribus certum reputetur fetum humanum animâ rationali ab initio conccptûs informari, de *baptismo fetui conferendo* in casu necessitatis curandum est, ut fusius alibi exponimus.

442. II. De filiis acatholicorum [5]. 10 *Principia generalia.* (A) Filii acatholicorum, sive infidelium, sive hæreticorum, possunt quidem licite baptizari, etiam invitis parentibus, quando sunt in *adulta atate* seu rationis usum attige-

' *Rituale Rom.,* tit. II, c. I, n. 15. " Detestabilem quoque parentum Catholicorum socordiam, qui parvulorum retatem tot casibus obnoxiam non statim Baptismatis sacramento muniendam curant, volumus ut pastores aniffl»rum acerrime ac srepius reprehendant " *(C. Ball. /7,* 225).

* Ita 5. *C. de dàcipinâ sacrant.,* 23 dec. 1912, *A. A. S.,* IV, 725.

' 5. *C. Ril.,* 17 jan. 1914, *A. A. S.,* VI, 32.

4 *Cone. Ballituar.* ZZ, 228.

s Benedictus XIV, *Infer omnigenas.* 1744; *Postrema mense,* 2S febr. 47· *Probe te meminisse,* 15 dec. 175t. Cfr. S. Thom., 3, q. 6S, a. 10; S. Alphossus, 126-132: Konings, 1261-62; Marc, 1471-73; Lehmk., So-S6; Sabetti. 662; Ballcrini-Palmieri, n. 55 sq.; C. Ruch, in *Diet. dc TMol.* Mangent II. 342-355-

runt, ct postulant Baptismum; quia, in rebus ad salutem pertinentibus, filii adulti non dependent a parentibus : " obedire oportet Deo magis quam hominibus"[1]. Sed prudentia postulat ut hi, aliquo experimento, ostendant firmam voluntatem, non obstantibus damnis sibi imminentibus, christiane vivendi; si de eorum constantia serio dubitatur, primum per aliquod tempus probandi sunt.

(B) Filii *infidelium,* dum infantes sunt, non possunt licite baptizari invitis parentibus, saltem regulariter. Secus . (a) violaretur jus parentum, quia infantes qui nondum rationis usum attigerunt, sunt sub curâ parentum, ipsosque baptizare invitis parentibus, idem fere esset ac baptizare aliquem invitum ; (b) insuper infantes sic baptizati facile ad infidelitatem aut hæresim redirent, propter naturalem affectum ad parentes. — Quoad filios *hareticoruni* ct *schismaticorum,* eadem *in praxi* sequenda est regula, etsi Ecclesia /Trojus habet eos baptizandi.

443. 2° *Regulapracliea.* (A) Attamen filii acatholicorum, etiam infantes, licite baptizari possunt : (a) in *periculo mortis,* quia tunc non timetur perversionis periculum, nec violatur jus parentum, cùm infans ipsis non subtrahatur[3]; quod etiam valet, ex decisione S. *Ojficii,* 18 jul. 1892, in casu quo valde prudenter dubitatur quod ex infirmitate, quâ a&u afficiuntur, non vivant, sed moriantur ante ætatem discretionis [3]; (b) quando infantes sunt extra curam parentum, nec timor adest ipsos ad parentes reversuros; tunc enim non violatur jus parentum, nec periculum perversionis adest ; (c) quando infantes perpetuo amentes sunt; (d) si unus parentum consentiat, vel si, mortuo patre, avus consentiat etiam altero parente reiuélante, dummodo spes adsit puerum catholice educandi.

[1] *Au.,* V, 29.

[2] Attamen, si infantes ita baptizati superviverent, *ex se* subtrahendi essent ct Catholicis tradendi ut ab iis pie educarentur, prout factum est in casu *Mortara;* nam baptizati jam ad Ecclesiam pertinent ciquc subduntur quoad religiosam educationem. Ubi vero timetur majus malum quam ipsa apostasia infantis ita baptizati, hanc regulam servare non expedit.

[3] Hoc decretum refert Lehmk., n. ut, juxta *Pastoral Gazette,* Bombay, XXI, 65.

(B) Si autem parentes acatholici proprios infantes offerant sacerdoti baptizandos, hic potest eos baptizare, si probabilis adsit spes catholicæ eorum educationis », quæ quidem spes effulget, si unus saltem parentum promittat se fidem amplexurum, et permittat ut patrimis catholicus adhibeatur.

§ II. De Baptismo adultorum.

444. Adulti nondum baptizati tenentur quamprimum moraliter Baptismum suscipere : jure divino enim debent Ecclesiam ingredi per Baptismum.

i° *Ad validam* susceptionem sacramenti requiritur ct sufficit intentio saltem habitualis, i. e., antea habita et non rctraélata, Baptismum recipiendi. I line validus est Baptismus amenti vel dormienti collatus, qui antea sacramentum *explicite* suscipere optavit.

(a) Sed quæstio est num valide baptizetur *moribundus* qui, *sensibus destitutus, implicitam* tantum habuit voluntatem Baptismum suscipiendi rn supernatural! contritione aut caritate inclusam. Si antea obligationem recipiendi hujus sacramenti cognoverit, id sufficere potest; si vero non cognoverit, res valde dubia est. In praxi autem,.cùm de sacramento necessario agatur, baptizari potest etiam is qui hanc implicitam tantum voluntatem habuit, sed *conditionate*a.

(b) ‘‘Amentes et furiosi non baptizentur nisi tales a nativitate fuerint; tunc enim de iis idem judicium faciendum est quod de infantibus, atque in fide Ecclesiæ baptizari possunt. Sed si dilu-

l Siquidem 5. *C. Officii,* 13 febr. 1S67, declaravit id remittendum esse prudenti arbitrio ct conscientiae Missionarionttn (audito, si fieri possit, Ordinatio), qui baptizare possim pueros a parentibus non baptizatis oblatos, dummodo ia singulis casibus non prarvideatur ullum adesse grave perversionis periculum, et dummodo non constet parentes ob superstitionem filios offerre baptizandos {*Colle&anea,* n. 1302 (592).

’ Ita Coninclc, *De sacram.,* q. 64, n. 103; Reuter, IV, n. 63 ; Lehmk., n. 106-107. — Attamen, si agitur de iis qui dc Baptismo audierunt, exigitur *explicita* voluntas prudenter existimata, ut constat ex *S. Officio,* 30 mari. iSçS (Cu/Afrraw.’, 1193} : “ De Mahumedanis moribundis et sensibus destitutis respondendum est ut in deer. *S. Offic.* 18 sepi. 1850... l *Si antea dederint velle baptizari, vel in prasenti statu aut nutu aut alio modo eaindent dispositis· nem ostenderint, baptizari poste sub conditione, quatenus tamen x/issionarùii, lunetis rerum adiusutis insbectis, ita prudenterjudicaverit* ”.

eida habeant intervalla, dum mentis compotes sunt, baptizentur, si velint. Si vero, antequam insanirent, suscipiendi Baptismi desiderium ostenderint ac vitæ periculum immineat, etiamsi non sint compotes mentis, baptizentur"[1].

445. 2° Ad *licitam etfructuosam* sacramenti susceptionem requiruntur insuper : (a) *recta fides :* " Qui crediderit, et baptizatus fuerjt, salvus erit " 2; " Si credis ex toto corde, licet "3; ideoque instrui debent catechumeni de fidei mysteriis, iis præsertim quorum cognitio necessaria est necessitate medii, et de præcipuis officiis vitæ christianæ; (b) *attritio supernaturalis* de peccatis mortalibus a subjeflo commissis : nullum enim peccatum remitti potest quin retra&etur : " Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum "[4]. Non requiritur autem attritio de peccato originali, quia nemo retractare potest peccatum quod non commisit. Nec præmitti debet confessio sacramentalis, cùm peccata ante Baptismum commissa per sacramentum Pænitentiæ non remittantur.

Quædam igitur *preeparatio,* et quidem *diuturna,* extra casum necessitatis prærcquiritur : " Si quis adultus sit baptizandus, debet prius, secundum apostolicam regulam, in christianâ fide, et per aliquot dies in operibus pietatis exerceri, ejusque voluntas et propositum sæpius explorari, et nonnisi sciens ct volens, probeque instructus baptizari... Pro hujus veneratione sacramenti, tam sacerdotem qui adultos baptizabit, quam ipsos adultos qui sani sunt, *convenit* esse jejunos " 3.

§ III. De iteratione Baptismi 6

446. 1° Principia, (a) Baptismus non debet iterari nisi adsit *dubium prudens* de ejus validitate : qui secus ageret, graviter peccaret, et si baptizaret sollemniter et absque conditione, irregularitatem incurreret, (b) Baptismus iterari debet quoties, post diligens examen, dubium de ejus validitate superest

[1] *Cour. liait. II,* 230. — * *Marc.,* XVI, 16. — 3 *Act.,* VIII, 37.
4 *Act.,* II, 38, — s *Kituaie Hom.,* tit. II, c. 3, n. 1, S.
'S. Alphonsus, n. 134-137; Konings, 1263x1·; Marc, 147654.; Kcnrick, *ú Hattitmo,* n. 118-119; Sabetti, n. 662.

447.2° Regulæ particulares. (A) Infantes *expositi* debent baptizari sub conditione, etiamsi inveniantur cum schedulâ attestante ipsos baptizatos fuisse, nisi tamen schedula subscribatur a personâ notâ, quæ interrogari possit.

(B) Infantes *baptizati domi ab obstetrice,* vel aliâ peritâ personâ, non sunt rebaptizandi, nisi, re diligenter perpensà, probabilis sit erroris suspicio; quæ quidem suspicio aderit gcncratim, nisi testimonium obstetricis testimonio testium oculatorum confirmetur, aut hæc sit omni fide digna.

(C) *Quoad licereticos :* (a) regula generalis a 5. *Officio* (1878) tradita, est ut in *singulis casibus* instituatur examen ad inquirendum de validitate Baptismi in hæresi collati, ac proinde non est approbanda praxis *indiscrimiiiatim* ct *semper* hæreticos rebaptizandi sub conditione, (b) Attamen, in praxi, tale examen non est necessarium in multis casibus, quia difficile est invenire testes fide dignos, aut quia sunt sectæ, ut *Quakers,* quæ nullum Baptismum administrant. Immo hodie, si excipiuntur *Ritualisée* qui generatim caute baptizant, fere semper dubitari potest de validitate Baptismi ab haereticis collati.

Siquidem *Uuitarii* et *Universalisée,* immo et *Congregationalista* ejus necessitatem rejiciunt, ac proinde de illo ministrando parum curant; *Méthodiste* et *Presbyterians* baptizant per aspersionem, ct dubitari potest utrum aqua pellem tetigerit aut fluxerit; *Baptista* baptizant per immersionem, et sub hoc respeétu sacramentum validum est, sed sæpe formam pronuntiant antequam subjectum immergatur; *Episcopalians* quidam hodie sat negligenter sc gerunt in ejus administratione [*]

448. *Scholion : De servandis in receptione Neo-Conversorum.* Sequentes regulas tradidit 5. *Officium,* 20 jul. 1859'

° In conversione haereticorum inquirendum est de validitate Baptismi in hæresi suscepti. Instituto igitur diligenti examine, si compertum fuerit aut nullum, aut nullitcr collatum fuisse, baptizandi erunt absolute. Si autem investigatione peraélâ, adhuc probabile dubium de Baptismi validitate

[*] Hâc de causâ, *Conc. p>w. Wcstmonasicrunse 1* in Anglii (XVI, 7) prxeepit "omnes a protcstanlismo conversos esse baptizandos oonditionate, nisi « indubiis probationibus certissime constet in ipsorum baptismo omnia rite fuisse peraéla, quoad materiae et formae applicationem ".

' Ad calcem *Concit. Halt. II,* p. 291 ; cfr. Konings, 1264.

supersit, tunc sub conditione iteratur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abjurationem, seu professionem Fidei. Triplex igitur in conciliandis haereticis distinguitur procedendi methodus :

1. Si Baptismus *absolute* conferatur, nulla sequitur abjuratio, nec absolutio, eo quod omnia abluit sacramentum Regenerationis.

2. Si Baptismus sit *sub conditione* iterandus, hoc ordine procedendum erit : (a) Abjuratio seu Fidei professio; (b) Baptismus conditionatus; (c) Confessio sacramentalis cum absolutione conditionatâ.

3. Quando denique validum judicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abjuratio, seu Fidei professio, quam absolutio a censuris sequitur

Professio fidei emittenda in *Statibus America Foederatis* non est Piana formula, sed specialis quæ in Supplemento Ritualis Romani pro Provinc. Amer. Septeni, fœderatæ reperitur.

Quando Baptismus sub conditione iteratur, jure communi iterari debet juxta ordinem Baptismi adultorum. In nonnullis tamen dioecesibus brevior formula pro parvulis constituta, ex speciali concessione, permittitur : talis autem concessio non est universalis, nec indefinita, sed renovari debet.

Non autem a S. Sede permissum fuit conversos baptizare sub conditione privatim, cum aquâ tantum lustrali, et absque ceremoniis, prout fil in Angliâ

' *Concit. Bait. II,* 243-244. — In Angliâ autem haec leguntur in Cbm. II>;.·«. 7, XVI, 8 : “ Hujusmodi baptismus non fiat publice sed omnino privarim, cum aquâ lustrali ct absque ceremoniis. Confessio etiam sacramentalis jc-mrer in tali casu est exigenda ”.

Caput tth

DE MINISTRO.

Dicemus : i° de *ipso ministro;* 2° *depatrinis.*

Art. I. De ipso ministro1.

Quilibet homo, rationis compos, *valide* baptizare potest : si vero dc *liceitate* agitur, inter casum necessitatis et casum Baptismi sollemnis distinguere oportet.

I. De Baptismo in casu necessitatis collato.

449. i° *In casu necessitatis quilibet homo, ratione utens, non solum valide, sed etiam licite baptizare potest.* Certum est. — Casus necessitatis adest quoties nondum baptizatus versatur in periculo mortis.

Probatur : (a) ex *Lateran.* IV, cap. *Firmiter,* et ex *Florent. :* " In casu autem necessitatis non solum sacerdos vel diaconus, sed etiam laicus vel mulier, immo etiam paganus et hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ ".

(b) *Ex Ecclesiæ praxi;* sæpe sæpius Baptismus a laicis collatus fuit in casu necessitatis; et Patres, nedum talem praxim vituperarent, eam potius approbaverunt, ne quisquam sine remedio salutari de sæculo exiret : ita *Tertullianus*2, *S. Hieronymus* 3, 5. *Augustinus* 4 dicunt in casu necessitatis licere laicis baptizare.

Tertullianus quidem et 5. *Epiphanius* asserunt feminas arceri a facultate ministrandi Baptismum; sed forsan eas excludunt tantummodo a *sollemni* Baptismi administratione, extra casum necessitatis; si ita intelligi nequeunt, paucorum auéloritas praevalere non potest contra communem doétrinam et praxim Ecclesiæ ».

Tertio sccculo, controvertcbatur num valeret Baptismus ab *hart-*

» S. Alphonsus. 113-118; Konings, n. 1260 Marc, n. 1460 s·;.; Lehmk., n. 91 (65) sq.; Sabetti, n. 658-59; Ballerini-Palmieri, n. 34 sq.

sZ>e *Baptis.,* 17, *P. L.,* I, I21S.

s *Dial. aiiv. Luti/,* n. 9, *P. L.,* XXIII, 165.

* *Coni, epist. Farm.,* l. II, c. 13, n. 29, *P.* XLIII, 71.

s Cfr. *Detretum fro Jaeobitis,* Denz.-Bann., 712 (603).

'iw collatus; sed Rom. Pontifex Λ *Ste/dianus,* apostolicæ Traditioni innixus, decrevit Baptismum hujusmodi validum esse, ut supra exposuimus, n. 340.

Saevio IX·, S. Nicolaus I a Bulgarie interrogatus num validus esset Baptismus a quodam Judaeo collatus, dc quo nesciebatur utrum Christianus an paganus esset, respondit affirmative, dummodo nomine Ss. Trinitati»collatus fuerit [1] Ex quo sequebatur etiam *r.^anos* valide baptizare.

(c) Ært/. *conv.* Convenit ca quæ sunt necessaria necessitate medii ad salutem facile inveniri posse; atqui Baptismus est necessarius ad salutem; ergo conveniebat Baptismum faci.e ministrari posse ac proinde ab omnibus, nec reservari sacerdotibus, qui aliquando deficere possunt [2].

450. 2° Attamen *ad liceitalcm* aliquis ordo ex *Ritualis* servari debet : " Si adsit sacerdos, diacono præferatur, diaconus subdiacono, clericus laico et vir feminæ, nisi pudoris gratiâ deceat feminam potiusquam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius femina sciret formam ct modum baptizandi [3]. Sed pater prolem suam baptizare n n debet, si alii adsunt qui baptizare possint. Sacerdos autem schismaticus vel haereticus non debet adhiberi, nisi deficiente quacumque personâ catholicâ, item laicus deberet præferri sacerdoti excommunicato.

Laicum sacerdoti præferre etiam consentienti, vel hæreticum aut excommunicatum laico catholico, *grave* esset peccatum ; in ceteris autem casibus invertere ordinem esset *veniale* peccatum.

II. De Baptismo sollemni.

451. r° Principium generale, (a) Minister *ordinarius* Baptismi sollemnis est Episcopus vel sacerdos. Diaconus C't minister *extraordinarius,* et indiget speciali delegatione ut licite baptizet. Dicit enim *Florent. :* " Minister hujus sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare"; quoad diaconum, suam potestatem exercere nequit sine licentia Episcopi vel Pastoris : "Extraordinarius baptismi sollemnis minister est diaconus; qui tamen suâ potestate ne utatur sine loci Ordinarii vel parochi licentia, justa de

[1] Dcnz.-Bann., 335. — [2] S. Th., 3, q. 67, a. 3. — [3] Tit. IT, cap. I, 13.

causa concedenda, quæ, ubi necessitas urgeat, legitime praesumitur" [1] Diaconus autem, qui sine delegatione Baptismum *sollemniter* ministrat cum ritibus et ceremoniis irregularitatem non incurrit, eo quod potestas baptizandi ci competit, licet ligata. Clericus autem diacono inferior sollemniter baptizans certo irregularitatem incurrit.

(b) Insuper *jurisdiftio* requiritur ad *liceitatem* in casibus ordinariis, quia per Baptismum quis aggregatur non solum Ecclesiæ universali, sed etiam Ecclesiæ particulari. Atqui a£greiJarc aliquem Ecclesiæ particulari pertinet ad eum qui jurisdictionem habet in illA ecclesiA; ergo.

452. 20 Regulæ practicæ. (a) Peccant sacerdotes qui, extra casum necessitatis aut sine ratione gravi, baptizant alienos parvulos absque liccntiA expressâ, tacitA vel præsumptA proprii Parochi aut Episcopi ; item parentes, qui, sine gravi ratione, prolem baptizandam deferunt ad alienos sacerdotes.

(b) Peregrini qui diutius extra patriam morantur vel vagi baptizari possunt in quAlibet EcclesiA quam elegerint — Si mulier parit in loco non suo, infans baptizari potest vel in hoc loco, vel in parochiA parentum, si commode huc ferri potest. .... J

(c) Insuper regulariter Baptismus debet sub gravi ministrari in baptisterio ecclesiæ alienjus vel oratorii publici; et, si infantes domi baptizantur in casu necessitatis, baptizans, si est sacerdos aut diaconus, servet, si tempus adsit, ceremonias quæ baptismum sequuntur. *(Codex,* can. 759, 773) [2]

Art. IL De Patriniss.

553. (A) Patrini sunt vehiti patres spirituales, qui baptizatum de sacro fonte levant, et in se ejus curam suscipiunt,

• *Codex,* can. 741.

• Pro *S/aiibus Anuriea /erdtratit* hæc habet *Cone. Balt.* II, 237 : " Q» ruri degunt, aut in pagis aut oppidulis, ubi nulla est ecclesia, infantes ad ecclesiam propinquiorem... baptizando» adducant ; quod si ob aeris intemperies, itineris difficultatem, parentum inopiam vel alias graves causas hoc 6efl nequit, tunc miwionarii conscientiae relinquimus ut cos domi cum ccnnilu» Ecclesiæ ceremoniis baptizet ". In nonnullis diœccsibus, hæc concessio iinii· tatur ad casum quo parvuli ab ecclesia distant tribu» miliariis.

>S. Alphonsus. 146-160; Konings, n. 1265 sq.; Marc, n. 14S3 sq-l Lehmk., 70 sq.; Sabetti. 663 64: Ballerini Palmieri. n. 8r sq.

defcéiu parentum. Nam, ut reéte ait 5. *Thomasl,* spiritualis regeneratio assimilatur carnali generationi ; sicut parvulus recens natus indiget nutrice ct paedagogo, ita pariter qui spiritualiter renascitur indiget spirituali nutrice ct paedagogo, ut in fide ac vitâ christianA instituatur. In Baptismo sollemni, sub gravi adhiberi debet unus saltem patrinus, sive vir sive mulibr, nec possunt adhiberi plus quam duo, ne multiplicentur impedimenta spiritualis cognationis. Si duo adhibentur, non debent esse duo marcs vel duæ feminae, sed vir ct femina, saltem sub levi. In Baptismo privato non requiritur patrinus, quamvis laudabiliter adhiberi possit.

(B) Ut quis sit *valide* patrinus, oportet : (a) sit baptizatus, rationis usum assecutus et intentionem habeat id munus gerendi; (b) ad nullam pertineat hærcticam aut schismaticam sectam, nec sentential condemnatori;! vel declaratoriâ sit excommunicates aut infamis infatniA juris aut exclusus ab actibus legitimis; nec sit clericus depositus vel degradatus; cj nec sit pater vel mater vel conjux baptizandi; (d) ab ipso baptizando ejusve parentibus vel tutoribus aut, his deficientibus, a ministro sit designatus; (e) baptizandum in actu aut tangat vel statim levet seu suscipiat de sacro fonte aut dc manibus baptizantis. *(Codex,* c. 765).

Ut autem quis *licite* patrinus admittatur, oportet : (a) decimum quartum suæ ætatis annum attigerit, nisi aliud justa de causa ministro videatur; (b) non sit propter notorium delictum excommunicates vel exclusus ab actibus legitimis vel infamis infamiâ juris, quin tamen sententia intercesserit, nec sit interdictus aut alias publice criminosus vel infamis infamiâ facti; (c) fidei rudimenta noverit; (d) in nulla religione sit novitius vel professus, nisi necessitas urgeat ct expressa habeatur venia superioris saltem localis; e) in sacris Ordinibus non sit constitutus, nisi accedat expressa Ordinarii proprii licentia. *(Codex,* c. 766).

Catholicis non licet munus patrini exercere quoad haeretico.', quidquid in contrarium dixerint theologi non pauci *

* *tuoi.,* 3, q. 67, a. 7.

* Hujusmodi audorex ignorabant decisionem 5. *Offi.ii* 10 mati 1770, recenter publici juri» factam in *ACI. S. Sedis,* vol. XXVII, p. 455 : “ Sandiuimu» iccrerit, catholici» regulariter non licere tucrclicorum aut «clrumaticorum con·

(D) Patrini tenentur instruere baptizatum de fide et moribus Christianis, defectu parentum.

(E) Insuper patrini contrahunt impedimentum spiritualis cognationis, etiam in baptismo privato, de quo in *Tr. tie Matrim.* agitur.

Caput P.

DE BAPTISMI CEREMONIIS.

§ I. Ceremoniæ DESCRIBUNTUR1.

454. Totus ritus hodiernus, etiam in Baptismo parvulorum adhibitus, est vestigium rituum qui olim in Baptismo adultorum adhiberi solebant, ut patebit exponendo ceremonias quæ *pracednnt* et *sequuntur* ipsam sacramenti collationem.

I, Ceremoniæ quæ præcedunt ipsum Baptismum.

455. 1° *Prima pars* hodierni ritûs usque ad orationem " *Deus patrum nostrorum* " est vestigium ritûs quo quis inter catechumenos cooptabatur.

(a) Candidatus episcopo commendabatur ab aliquo Christiano q i de ejus bonis dispositionibus testimonium ferebat : exinde ortum est *patrini* munus, qui baptizatum adjuvare debet ut suscepta officia impleat.

(b) Episcopus autem candidatum tradebat *catechists* qui eum de praecipuis veritatibus credendis et praeceptis implendis instrueret: quod hodie figuratur per dialogum inter sacerdotem ct patrinum initio ceremoniæ habitum.

(c) Postea candidatus, quando jam sufficienter dispositus erat, inter catechumenos triplici ritu cooptabatur, exorcismo per modum

cionibus, baptismis, matrimoniis intéresse. Absolute autem non licere ncc]›«r sc nec per alios fungi officio patrini in baptismis, quw hxrelicoruia fili» #!› hæreticis ministrantur ".

' Cfr. P. de Puniet, *Bapttme,* in *Did. d'Ar&lol. ehrd. {Cabrol},* II, 346, cum auctoribus ibi allegatis ; L. Duchcsnc, *Les origines du culte* ch. IX ; A. Uillien, *La discipline des Sacrements,* in *Kev. du Cl.fr.,* l. L1À,

exsufflationis, signo crucis ct salis donatione : hodie hi tres ritus adhuc servantur post poefatum dialogum, ad significandum infantem. a diabolo liberatum per virtutem crucis, Christianam sapientiam colere debere.

(d) Tunc catechumenus in ecclesia admittebatur tanquam *auditor* et sacris concionibus assistebat : hodie sacerdos imponit extremam partem stolæ supe&infantcm et introducit eum in ecclesiam.

;e) Quando auditores sufficienter probati Baptismum postulabant, eorum nomina inscribebantur in libro ecclesiae, ct ipsi inter *competentes* recensebantur; inde orta est *nominis impositio* in Baptismo, ut baptizati specialem in cado patronum habeant, quorum exemplis ad pie vivendum excitentur et patrociniis protegantur.

(f) Competentes ad Baptismum sese praeparabant *orationibus* et *jejunio:* hodie adulti catechumeni jejuni esse debent.

456. 2° *Secunda pars* ceremoniarum respondet variis *scrutiniis* seu competentium conventibus, in quibus, accurate eorum moribus examinatis, exorcismis, orationibus et instructionibus ad Baptismum magis immediate praeparabantur.

(&) *Exorcismis* jungebatur *signum crucis* in fronte catechumeni : hodie sacerdos, post secundum exorcismum, in fronte signat infantem, ut hic, signo crucis munitus, diabolo resistat.

(b) Tunc fiebat *traditio symboli Apostolorum* et *orationis dominica,* et eleéti has formulas memoriae commendare debebant et recitare (quod vocabatur *redditio* symboli et orationis) : nunc etiam sacerdos, cum patrinis, recitat *Credo* et *Pater noster,* ut fidem et fiduciam catechumeni exprimat.

(c> In ultimo scrutinio, quod sabbato sanéio habebatur, ante Baptismi collationem, fiebat *sollemnior exorcismus* cum aperitione labiorum : hodie idem recitatur exorcismus, posleaque aperiuntur aures et nares infantis, ut significetur baptizatum custodire debere doctrinam Christianam sibi commissam.

(d) Tandem catechumenus *vota baptismalia* emittebat, abrenuntians Satanæ ejusque operibus : quod etiam fit in ritu hodierno, posteaque sacerdos infantem ungit oleo catechumenorum ut eum roboret contra diaboli impugnationes. — Tunc infans baptizatur.

II. Ceremoniæ quæ sequuntur Baptismum.

457. Tres erant : unélio in capite a sacerdote peracta, — acceptio vestis albæ, — ipsa consignatio ab Episcopo facta cum chrismate seu *confirmatio.* Quibus hodie respondent :
a) *unclio in summitate capitis* a sacerdote in modum crucis peracta, ut nco-baptizatus robur accipiat ad implendas obii-

gationes susceptas ; (b) *impositio linteoli candidi* loco vestis albæ, ut significetur puritas vitæ perpetuo servanda *traditio candela accensa,* ut in memoriam revocentur verba Christi Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona ct glorificent Patrem vestrum qui in cælis estl

§ II. Obligatio ceremonias accurate servandi.

458. I. De ipsis ceremoniis. i° *Principium generale :* in Baptismo sollemni, ceremoniæ in *Rituali* præscriptæ accurate servandæ sunt : *partem* earum *notabilem omittere* vel *notabiliter* mutare *est grave peccatum :* " Neque enim, ait *Benedicius N/V,* sine gravi peccato negliguntur tam magni ponderis tantæque antiquitatis ritus, atque ad reverentiam sacramento conciliandam maxime necessarii " 2. *Notabiles* autem censentur ceremoniæ quæ ob gravem finem præscriptæ sunt, v. g., impositio salivæ et salis, professio fidei, usus aquæ consecratæ, unétio olei catechumenorum vel chrismatis. Pariter *simnltanea omissio* plurium ceremoniarum levioris momenti esset peccatum grave.

459- 20 *Regulus speciales,* (a) *Interrogationes* quæ patrinis fieri debent, per se linguà *latina* faciendæ sunt; sed lingua vernacula licet eas repetere et responsiones excipere. Immo nuper in quibusdam dicecesibus concessum est ut interrogationes linguâ tantum vernaculi fierent

(b) Nullum est pr.eceptum proprie didium *nomen alicujus saitfh* baptizando imponendi ; sed parochus curabit ut hic pius retineatur usus; si impedire nequit quominus nomen alicujus impii imponatur, non ideo negandus est Baptismus, sed puer baptizandus est addito submissi voce nomine alicujus Sané'ti '.

(c) Aliæ sunt ceremoniæ pro *parvulis* et aliæ pro *adultis* qui perfelium rationis usum attigerunt. Non licet, sine dispensatione S. Sedis, in Baptismo adultorum uti ceremoniis pro parvulis.

(d) Si Baptismus *conditionate* confertur ei qui jam sollemniter baptizatus erat, omittendæ sunt ceremoniæ; si vero confertur ci q» sine debitis ceremoniis baptizatus erat, ceremoniæ adhibendæ sunt; et si agitur de *adulto,* v. g., de hæretico converso, adhibeanturceremoniæ pro adultis, nisi speciale Indultum concessum fuerit.

• *Matlh.,* V, 16.
▪ Constit. *Inter omnigenat,* 2 febr. 1744, n. 19.
* *Rituale Rom.,* tit. II, cap. I, 54.

(e' Si Baptismus domi ministratur in *periculo mortis* a *laico,* omittuntur omnes ceremoniæ; si a *sacerdote,* omittuntur ceremoniæ quæ Baptismum præcedunt, statimque confertur sacramentum ; sed, si tempus superest, peraguntur ceremoniæ quæ Baptismum sequuntur; postea si baptizatus convaluerit, omissæ ceremoniæ supplentur.

(f) Si Baptismus *extra periculum mortis* domi confertur (supra, n. 440) adhibendae sunt omnes ceremoniæ.

460. II. De supplendis ceremoniis. Si Baptismus collatus est sine ceremoniis, h«e suppleri debent *sub gravi,* quamprimum moraliter.

(a) Ritus autem adhibendus est qui servandus fuisset tempore quo Baptismus collatus est; videlicet si tunc baptizandus infans erat, supplendæ sunt ceremoniæ pro parvulis;si vero adultus, supplcndæ sunt ceremoniæ pro adultis.

(b) Si quis sollemniter, etsi invalide, baptizatus est, denuo baptizatur, omissis tamen ceremoniis.

(c) Si omissio notabilis alicujus ritus accidit, error reparandus est, nisi ex hoc aliquod timeatur scandalum.

460 De collati baptismi adnotatione et probatione. “ Parochi debent *nomina* baptizatorum, mentione factâ de ministro, parentibus ac patrinis, de loco ac dic collati baptismi, in *baptismali libro* sedulo et *sine ullâ morâ* referre. — Ubi vero de *illegitimis* filiis agatur, matris nomen est inserendum, si publice ejus maternitas constet, vel ipsa sponte suâ scripto vel coram duobus testibus id petat; item nomen patris, dummodo ipse sponte suâ a parocho scripto vel coram duobus testibus id requirat vel ex publico documento sit notus; in ceteris casibus inscribatur natus unquam filius patris ignoti vel ignotorum parentum ” ’.

“ Si baptismus nec a proprio parocho nec eo præsente administratus fuerit, minister de ipso collato quamprimum proprium ratione domicilii parochum baptizati certiorem reddat. ” ’ — Ad collatum baptismum comprobandum, si nemini fiat praejudicium, satis est unus testis omni exceptione major, vel ipsius baptizati jusjurandum, si ipse in adultâ ætate baptismum receperit 3.

’ Can. 777. — a Can. 778. — J Can. 779.

Tractatus De Confirmatione

Auctores consulendi.

De Confirmatione scripserunt, præter auélores allegatos ubi *de Sacramentis in genere :*

Inter Patres : Innocentius I († 417), *Efist. ad Decentium,* cap. 3; Gregorius M. († 604), lib. IV, cp. 9 et 26; S. Isidorus (sæc. VII°), *De Eccles. Offic.;* Theodulphus Aureliancnsis († 821), *De Ordine i>aptismi;* Rabanus Maurus († 858), *De Instit. Clericorum.*

Inter Theologos : P. Lombardus, *Sentent.,* I. IV, dist 7; S. Thomas, *Summa Theol.,* 3, ‹j. 72 ; J. Priscianensis, *De Confirmationis sacramento,* 1575; S. Pcrez, *De Confirmatione,* 1588; Grctser, *De Baptismo et Confirmatione,* 1595; Jos. Vicomcs {Visconti), *Di Ritibus Confirmationis,* Mediolani, 1618; Basilius Pontius, O. S. Aug., *De sacr. Confirmationis,* 2" edit., Lovanii, 1642; Gulielmnj Beyer, *De sacr. Confirmationis,* Antuerpiæ, 1650; L. Holstenins, *De sacr. Confirmat, apud Gracos,* Romæ, 1669; Sainte-Beuve, *Dt Confirmatione et Ex. Unfiione,* 1686; J. Morin, *De sacram. Confirmationis;* Orsi, *De chrismate Confirmatorio,* 1733; Vitassius, seti potius Oratorianus sub nomine Vitassii, *Tr. de Confirmatione,* Venetiis, 1738, ap. *Afigne,* Theol. Curs., vol. XXI, p. 545 sq.; Andreas Gau, *De ralore manuum impositionis atque unflionis i» sacr. Confirmationis,* Coloniæ, 1832; Janssens, *La Confirmation,* Lille, 1888; M. Heimbucher, *Die heilige Firmung,* Augsburg, 18S9; F. Dôlger, *Das Sakram. d. Firmung,* Wien, 1906; Meschler, *Dit Gal>e des heiligen Pfingstfcstcs* 1909; Mangenot, *Difl. de Thioi.,* II, 2395 sq.; III, 975 sq.

Inter Protestantes : Bachmann, *Die Confirmation der Rate·chumenen in der Evangelischen Kirche,* Berlin, 1852; Mason, *The relation of Confirmation to Baptism,* London, 1893; Hall, *Confirmation,* London, 1902; Schaff Herzog. *Encyclop.,]).* 530; Smith-Chectham, *Dicl. of Christian Antiq.,* voce *Confirmation;* Lichtenberger, *Encyd.,*

I. Ex Decreto Concilii Florentlni sub Eugenio IV PRO INSTRUCTIONE Ar MENORUM '.

Secundum sacramentum esi Confirmatio, cujus materia est chrisma coniedtum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, et balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto. Forma autem est : *Signo te signo crucis, ct confirmo te chris-'■;.it(salutis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Santfi.*

Ordinarius minister est episcopus. Et cum ceteras unétiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent episcopi, quod per manus impositionem Spiritum Saniium dabant, quemadmodum A&uum Apostolorum ledlio manifestat : " Cum "enim audissent, inquit, Apostoli qui erant Hierosolymis, quia "recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joan-"nem. Qui cum venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spinetum Sandum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed u baptizari tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc impone-" liant manus super illos et accipiebant Spiritum Sandtum Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesiâ. Confirmatio. Legitur tamen, aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili et urgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confello hoc administrasse Confirmationis sacramentum.

Effe&us autem hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus Sanilus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes; ut videlicet Christianus audalter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, et praxipue crucem ejus quæ "Judæis quidem est scandalum, Gentibus autem stultitia", secundum Apostolum; propter quod signo crucis signatur.

II. Canones Concilii Tridentint oe Confirmatione *(Sess. VII.)'*

1. Si quis dixerit, Confirmationem baptizalorum otiosam ceremoniam esse, et non potius verum et proprium sacramentum ; aut olim nihil aliud fuisse, quam catcchesim quamdam, qua adolescenti» proximi fidei suæ rationem coram Ecclesiâ exponebant ; A. S.

2. Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto cos qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt; A. S.

3- Si quis dixerit, samftæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem; A. S.

* Dcnz.-Bann., 697 (592).
' Denz.Bann., S71S73 (712-7^4).

III. Ex Decreto S. Officii "Lamentabili", 3 Jul. 1907[5].

44. Nihil probat ritum sacramenti Confirmationis usurpa fuisse ab Apostolis : formalis autem distinélio duorum sacramei rum, Baptismi scilicet et Confirmationis, haud spectat ad histon Christianismi primitivi.

Objectum et divisio Tractatus.

461. Vita spiritualis, in Baptismo inchoata, augetur in *Confirmationis* sacramento, quod olim statim post Baptisma conferebatur. — Definitur : *Sacramentum N. Legis, aw baptizatus in gratiâ roboratur ct ut miles Christi signatur.*

Vocabulum *"baptizatus"* significat *subjeClum* hujus sacramenti esse omnes et solos baptizatos; ultima verba duplicem ejus*cfieclum* declarant, scilicet *gratiam roborantem,* quâ juvatur subjedum ad firmiter credendum et fidem strenue profitendam, ct *charafltrM* quo miles Christi efficitur ad pugnandum pro fide. Abstinemus in 'ipsa definitione a vocabulis materiam et formam designantibus, propter controversias hâc de re existentes.

Sacramentum illud varia sortitum est nomina : a materiâ remoti dictum est *Chrisma,* vel chrisma salutis: a Græcis sæpe vocatur μύρον, id est, unguentum; a materiâ proximâ *impositio manuum;* ab effectibus *Confirmatio* (quæ vox apud *S. Ambrosium'* jam invenitur), *signaculum* dominicum, *sigillum, perfeflio, consummatio* ct sacramentum *plenitudinis,* quia Baptismum veluti perficit.

Breviter disputabimus de hujus sacramenti *institutione, materiâ- etformâ, effectibus, ministro et subjecto.*

Art. I. Divina institutio[3].

462. 1° *Errores.* Jam *Novaliani* ct *Albigenses* Confirmationem rejecerant ut ritum inutilem. *Lutherus* eam ut ritum mere ecclesiasticum habuit, *Calvinus* ut ceremoniam *vanam* et *sacrilegam* ab Episcopis inventam ut suam auctoritatem super fideles assererent[4].

' Denz.-Bann., 2044.

* *Dt uiytlcriis,* VII, 42; *P. L.,* XVI, 403.

s S. Thoxn., 3 p., q. 72, a. x; Suarez, *de Sacrament.,* disp. XXXII: Bellarniinus, I. II, *de sacr. Confirmat.,* c. 1-7; Migne, *Theol. Cur;..* vol. XXI, p. 547 sq.; de Augustinis, *de Confirmat.,* a. x; Pesch, n. 491 sq.

4 *hutilut.,* I. IV, c. 19, n. 4-13·

}Iodic Protestantes fere omnes, *Ritualisfis* exceptis, negant Confirmationem esse sacramentum. *Anglicani* autem, post Calvinum, immo ct multi *Lutherani,* aliquem ritum Confirmationis nomine retinent, quem dicunt esse meram ceremoniam, in quâ baptizati, cùm annos discretionis attingunt, de suâ fide interrogati testimonium reddunt, promissa in Baptismo faôa publice renovant, ct benedictione quâdam in suâ fide confirmantur.

463. 20 *Thesis.* Confirmatio est verum et proprie dictum N. Legis sacramentum a Christo institutum. *Defide est ex Trident.' :* "Si quis dixerit Confirmationem baptizatoruni otiosam ceremoniam esse, et non potius verum et proprium sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse,quam catechesim quamdam, quâ adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, A. S. "

(A) *Script.* Christus, pluries in vitâ et speciatim in ultimâ Cœnâ, Apostolis et omnibus in cum credituris, promiserat se missurum esse Spiritum SanCtum, qui eos doceret et cum eis maneret2 Hanc promissionem adimplevit quoad B. Virginem, .Apostolos, paucosque alios discipulos, dic Pentecostes, mittendo Spiritum S. sub formâ linguarum ignis 3. Sed decebat cumdem Spiritum omnibus fidelibus communicari ritu visibili ac perpetuo. Hunc ritum fuisse revera a Christo institutum et ab Apostolis adhibitum ex libro *Actuum* colligitur 4. Narratur siquidem multos Samaritanos, viros et mulieres, a diacono Philippo conversos fuisse, et ab eodem baptizatos; postea autem Apostoli Petrus et Joannes venerunt ab Hierosolymis, ut ipsis conferrent Spiritum S. " Tunc imponebant manus super eos ct accipiebant Spiritum Sandtum ", Item S. Paulus, inveniens Ephesi quosdam discipulos Joannis Baptistae, illos primum baptizavit, et postea manus imposuit super illos, ut acciperent Spiritum San&um : " Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus S. super cos "5.

' Sess. VII, can. r, Confirmât.
* *Luc.,* XI, 13; XII, 12; XXIV, 48-49; *Joan.,* XIV, 16; cfr. *Joan.,* VII, 38-39.
J *Act.,* II, 3.4. * *Aci.,* VIII, 12-lS. — 5 *Act.,* XIX, 1-6.

Jamvero hic inveniuntur tria ad sacramentum requisiti nempe : signum sensibile distinctum, gratiæ productivum, a Christo permanentor institutum : (a) Signum *sensibile dittinftum,* nempe *impositio manuum* quæ fiebat super viros et mulieres ', ac proinde Ordinatio esse non poterat; et super Christianos jam antea baptizatos ncc proinde ceremonia erat ad Baptismum pertinens.

(b) *Gratiæ* productivum, nam talis impositio Spiritum Sanétum conferebat, ut apparet ex locis citatis et insuper clarius exprimitur in verbis : "Cum vidisset... quia per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus S." 3. Atqui Spiritus S. non potest conferri sine gratiâ.

464. Nec dicere juvat hic agi solum de dono miraculorum, aliisve donis gratis datis ; nam, licet frequenter primis temporibus hæc extraordinaria dona cum illâ manuum impositione connede· rentur, non conferebantur primario et semper, nec gratiam sandiricantem excludebant, sed potius eamdem interius dari significabant. Aliunde Apostoli Samariam perrexerunt non ut donum miraculorum, sed gratiam ad salutem utilem conferrent, ut patet ex sensu obvio nairationis, ct Patrum auctoritate, v. g., 5. *Cypriani,* qui, post factum hujus manuum impositionis relatum, addit4 : "Qucd nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesiâ baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, et per nostram orationem ac nanus' impositionem *Spiritum S. consequantur,* et signaculo dominico consummentur". Iterum quando S. Paulus discipulos, quo$ Ephesi invenit, interrogavit dicens : " Si Spiritum S. accepistis credentes"? liquet ipsi persuasum fuisse Christianos omnes Spiritum S. per manuum impositionem accipere ; quod quidem de dono miraculorum intelligi nequit, cùm non omnes illud semper acciperent; ergo.

(c) *Permanentcr a Christo institutum;* solus enim Deus potest gratiam alligare signo sensibili,ct quamvis non direqe asseratur in *ScripturA* quo tempore Confirmatio instituta fuerit, dici potest cam promissam fuisse præcipue in ultimi cœnâ, quando Christus semel ct iterum Spiritûs S. adventum annuntiavit, ct definitive institutam fuisse post Resurrectionem, dum Christus loqueretur cum Apostolis de regno Dei, de Ecclesiâ nempe ejusque constitutione. Insuper permanentia hujus ritûs probatur ex praxi Apostolorum in

• *Act.,* VIII, is. — - *Act.,* Vili, 16. — ' *Act.,* VIII, 18.
* *Epist.,* LXX1II, 9, *P. L.,* Ill, 1115; Journel, 595.

locis jam citatis, ct cx *epistola ad Hebneos* », ubi supponitur ritum Confirmationis esse notum ct usitatum sicut ritum Baptismi, cujus erat complementum ; præsertim vero cx Traditione.

465. (B *Tradit,* (a) A primo sæculo ad finem secundi saxuli, nonnisi obiter ct obscure commemoratur ritus confirmationis : cùm enim simul cum Baptismo ministraretur, nulla erat specialis ratio de eo sermonem habendi.

b *Tertio et quarto scecitlis,* diserte recensetur, quoties se : r.ubef occasio, manûs impositio, vel, a sæculo quarto, unctio qua confertur Spiritus sanélus.

Tertullianus hunc ritum ita describit' : " Exinde egressi de lavacro, perungimur benediétà undione... Sic et in nobis carnaliter currit unâio, sed spiritaliter proficit; quomodo ct ipsius Baptismi carnalis adus quod in aquâ mergimur, spiritalis effedus quod delidis liberamur... Dehinc manus imponitur per benedictionem, advocans et invitans Spiritum Sandlum ". Nec minus diserte *S. Cyprianus* qui in textu superius allegato, n.464, inter Baptismum et Confirmationem discrimen instituit, asserens hanc, per orationem et manuum impositionem, Spiritum Sanétum conferre. — Doétrinam vero Ecclcsiæ græcæ luculenter declarat 5. *Cyrillus Hierosol.,* qui integram catechesim de hoc sacramento habet, de ejus elementis c nstitutivis et eftedtu : "Vobis... postquam cx sacrorum laticum p seinâ ascendistis, datum est chrisma, illius antitypum quo unéius est Christus... Quod quidem symbolice fronti aliisque sensibus tuis illinitur; ac, dum unguento visibili inungitur corpus, sancto et vivifico Spiritu anima vivificatur"'.

(c) *A quinto saado,* testimonia tam multa sunt atque perspicuam adversarii fateantur tunc communiter admissum fuisse Confirmationem esse sacramentum. Sufficiatur igitur verba referre 5. *Innocenta 1,* quæ supponunt ritum Confirmationis esse notum et usitatum, ct ostendunt hunc nonnisi ab Episcopo regulariter conferri posse : " De consignandis vero infamibus manifestum est, non ab alio, quam ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri licet secundi sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem pontificium solis deberi episcopis, ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum et illa lectio Adtuum Apostolorum, quæ asserit Petrum

' *Htbr.,* VI, j.4. Ibi enim, post baptismum, commemoratur *impaiilio* "•■*mnM* ·,) quâ fideles " participes facli sunt Spiritûs Sancti " (4).

' *De i' qtfcmo.t:.* 7, S, Z., I, 1206; Journel, 304-305. — Cfr. *A<iv. .Itare.,* l. I, c. 14: *De cent. ruttrredwne,* N; Journel, 333, 362.

' ὑαΛ.iiT., XXXI. 1-4, Z.. XXX i II. 1029. Integra legatur catechesis-

et Joannem esse direétos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanëtum. Nam presbyteris, sive extra episcopum sive présente episcopo, cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, $od quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum ”.[1]

466.(C) *Rat. convenientiaa.* Cùm sacramenta ad speciales gratiæ effeétus ordinentur, ubi occurrit specialis gratiæ necessitas, ibi speciale sacramentum esse convenit; atqui quando adultam ætatem attingimus, speciali gratiâ roboris indigemus ut virtute crescamus, virilemque fortitudinem acquiramus, quâ contra salutis hostes strenue dimicare valeamus, prout decet milites Christi, fidemque audacter confiteamur coram quibuscumque, quin inde retrahamur propter inordinatum timorem vanorum mundi judiciorum.

Art. II. De elementis constitutivis seu de materiâ et formâ[3].

467. r° Facta exponuntur, (a) Secundum librum *Afiuum,* .Apostoli Confirmationem contulerunt *impositioni manuum,* quin ulla fiat *unflionis* mentio. Attamen, in epistolis S. *Joannis et S. Pauli,* unctio quædam recensetur tanquam signum gratiæ quam Spiritus in corda effundit[4]. — (b) Inter *Patres,* alii commemorant *simul impositioni^ manuum* ct *unflionem,* alii autem *solam unctionem;* unctio vero a Latinis descripta, ante sæc. IVnm, non videtur esse pars essentialis Confirmationis, sed tantum unctio baptis· malis; a sæc. IV®, etiam in Ecclesia latinà unétio habetur ut pars saltem ritûs Confirmationis 5. — (c) In ecclesiâ *latina,* uterque ritus adhibetur, dum in Ecclesiâ *graeâ* sola unctio in usu est.— (d) *Decretum ad Armenos* de solâ unctione

' Denz. Bann., 9S (60). — * S. Thom., 3, q. 73, a. 1.

J S. Thom., 3 p., q. 72, a. 2-4; Suarez, disp. XXXIII; Bellarm., c. S-ro; Migne, f/. «7., p. 76S sq.; de Augustinis, a. 2; Sasse, th. 2; S. AJphonsus· l. VI, η. 161 sq.; Konings, n. 1270 sq.; Mare, n. 149359.; Lehmk., n. I2j (93) sq·; Sabetti, n. 668-670.

« *TJaan.,* II, 27; *// Cor.,* 1, 20-31.

’ P. Galtier, *l.a consignation à Rome et* d *Carthage,* in *Rcch. a'e Se.* 19П, p. 350-3S3; £a *consignation dans les Eglises d’Occident,* in *Rev. fTBût eccllt.,* 1912, p. 257-301. — Cfr. tamen P. dc Puniet, *Hid.,* p. 467 470.

agit, et *Benedicius X/V* declaravit valide conferri sacramentum sacro chrismate et signo crucis ducto in fronte suscipientis, ideoque sine primA manuum impositione quæ fit initio ceremoniae; quod aliunde constat ex decreto S. *C.* i.Ÿ *Prop. Fide,* 6 aug. 1840 [1]

468. 2° Varia systemata exinde orta, (a) Alii, ut *Sirmondus* et *Habert,* dixerunt materiam essentialem totam esse reponendam in *priinA manuum impositione,* quæ ab Episcopo peragitur dum dicit : " Omnipotens sempiterne Deus". Quæ quidem opinio, quatenus declarat hodie non sufficere chrismationem cum impositione manûs quæ camcomitatur, probabilitate caret post decreta *Florentini* ct Encycl. *Ben. XfV.*

(b) Alii, cum *Maldonato,* putaverunt *solam chrismationem* requiri et sufficere ad validitatem : nam sola unitio a Græcis adhibetur, qui tamen valide confirmant — Sed, in hAc hypothesi, non bene intelligitur quomodo Apostoli sacramentum ministraverint solà manuum impositione.

(c) Quidam, ut *Morinus* ct *Tapper,* tenuerunt ct manuum impositionem et unctionem *seorsim* esse materiam essentialem, ita ut una vel altera ad validitatem sufficiat; hæc autem sententia, si intelligitur eo sensu quod hodie etiam episcopi possunt, salvo sacramenti valore, inter utrumque ritum eligere, certo rejicienda' est, ut constat ex declaratione Benediéli XIV; si vero intelligitur eo sensu quod, pro diversitate temporum et locorum, Ecclesia ritum, gencricc institutum a Christo, magis specifice determinavit, tanquam hypothesis probabilis admitti potest.

fd Probabilior a plerisque modernis habetur opinio asserens *hodie* materiam essentialem esse *tum chrismationem, tum impositionem manus* quæ unitionem comitatur. Nam ex unâ parte textus Scriptune supra allati declarant gratiam per impositionem manuum conferri, ex altera *Decret, adArmenos* aperte dicit : " Secundum sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confecium oleo " ; ergo

[1] Proposito siquidem dubio num, pnrlcrmissi primâ manuum impositione, roci-r.duro esset sacramentum sub conditione, 5. *Cong. P. F.* respondit non c&e repetendum nc quidem sub conditione. *{Collectanea,* 905 {663).

utraque materia est essentialis. — Ad quod explicandum dici potest, cum *Card. Billot',* materiam et formam Confirmationis assignatas esse a Christo " sub confusA ratione cujusdam ritûs idonei ad significandum specialem effeitum hujus sacramenti, et potestate apostolis factA determinandi ritum in concreto...; apostolos prius confirmasse *cum simplici impositione manus, per quam significatur derivatio virtutis a Christo,* postmodern vero ordinAsse ut maniis impositio fieret *nnclionc chrismatis in fronte, quæ expressius sacramen· talem effecium significat ".* Vi hujus potestatis, Ecclesia primum solâ impositione manuum usa est, postea vero chrismatione simul ct quadam manus impositione, quo vividius exprimeretur Confirmationis effeitus.

469. 3° Doctrina hodie certo tenenda, i lanc ita declarat *BenediClus XIV :* * Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur : nimirum in Ecclcsià latinâ Confirmationis sacramentum conferri adhibito sacro chrismate sive o';eo olivarum balsamo commixto, ductoque signo crucis per sacramenti ministrum in fronte suscipientis, dum idem minister formæ verba pronuntiat"2. Certum est igitur ad validitatem sufficere chrismationem seu unctionem cum sacro chrismate; nec proinde primam manuum impositionem ad validitatem requiri, cùm a Græcis non adhibeatur, qui tamen valide sacramentum administrant, juxta *Bened.* AVI7; " Nemini fas est asserere in Ecclesiâ græcà non adesse sacramentum Confirmationis ",

Materia igitur *remota* est sacrum chrisma,*proxima* autem unitio chrismatis in fronte manu Episcopi facta. *Borna* sunt verba quæ hanc unctionem comitantur.

470. 40 Regulæ practicæ de materiâ. (A) Materia *remota* debet esse : (a) *oleum olivarum,* non autem petroleum, aut oleum ex aliâ materiâ quam ex olivis expressum ; nam oleum simpliciter est oleum ex olivis; per illud significatur tum *robur* in hoc sacramento collatum, quia oleo athletæ olim ungebantur, tum *nitor* borne conscientiæ 3.

(b) Oleum debet cum *balsamo* misceri, saltem ad licei-

* Thesis XXXII, p. 291 292. — » *Ex quopnnium,* I mart. 1756.
a S. Th., 3, q. 72, a. 2.

tatem,sed etiam probabilius ad validitatem, ut sic exprimatur bonus odor virtutum, quibus confirmatus ornari debet.

c *Chrisma* (i. c. commixtio olei ct balsami) debet *benedici* ab Episcopo, et quidem speciali benedictione «, ad licettatem, immo ad validitatem, juxta communiorem sententiam; attamen, sacerdos, cum *speciali* delegatione S. Pontificis, illud probabiliter benedicere potest.

d Chrisma debet esse *novum,* seu anni præsentîs, ad *Hccitatem* tantum, et quidem *sub gravi,* nisi S. Pontifex ab i. c præcepto dispensaverit, vel adsit necessitatis casus.

(B; *Materia proxima* est unctio Chrismatis cum impo--itione manûs Episcopi. Quæ unctio debet esse : (a) *immediata* et non mediante instrumento; secus enim non adesset manûs impositio, quæ, juxta plures, ad validitatem requiritur; (b) *in fronte,* ad ostendendum quod confirmatus Christum erubescere non debeat2; id requiritur certo ad liceitatem, et probabilius ad validitatem; olim unctio non suium in fronte, sed in oculis, auribus, manibusque fiebat; c *per modum crucis,* ut sic confirmatus accipiat signum Christi, cujus miles efficitur : quod requiritur certo ad liceitatem, et probabilius etiam ad validitatem; (d) cum *pollice dextro* regulariter saltem, quamvis hoc ad· validitatem non requiratur.

471. 50 Regulæ de formâ. Scriptura non refert formam ab Apostolis adhibitam ; aliunde varias fuisse formas in administratione hujus sacramenti adhibitas historice constat 3.

A. Forma, quæ nunc in ecclesiâ *Romand* adhibetur, non fuit in usu communi ante sæculum XII ; sic se habet : *"Signo te signo crucis, et confirmo* te *chrismate salutis, in n mine Patris, et Filii et Spiritus Sancti*

l Sont tamen theologi qui putant quodeumque oleum ab Episcopo benedictum, v. g., oleum catechumenorum, ad validitatem sufficere; proindeque, in ariirul nilis, deficiente chrismate, liæc materia conditionate adhiberi posset. Pcsch, i. 509.) —a S. Thomas, 3, q. 72, a. 9.

'In antiquis Ritualibus, hæ vel similes forntæ inveniuntur : ‘‘Signum ‹ hristi in vitam ælcrnam. Signet te Deus sigillo fidei suæ in consignatione lJci. In nomine Patris... Confirmo et consigno te in signo sanctae crucis in nomine Poliis... Confirmo te in nomine Patris”... (Cfr. Martenc, *De aalt 'uis ted. rit.,* lib. I, c. 2, a. 4.)

(a) Hæc forma omnino conveniens est; nam optima designat præcipuos *eff'ecliis* Confirmationis, ejusque *causam* principalem; siquidem, i) per verba " *signo te signo crucis"* designatur *charafler,* quo confirmatus fit miles Christi et signo crucis munitur; 2) per verba "*confirmo te"* designatur *gratia roboris,* quâ confirmatus, sicut athleta, ungitur; 3) tandem per reliqua verba *"in nomine Patris"* exprimitur *causa efficiens,* scilicet 55. *Trinitas.*

(b) Verba *essentialia* hujus formæ sunt, juxta 5. *Ligarium,* aliosque permultos : *''signo, confirmo, te, in nomine Patris et Filii et SpiritAs Sanfli, signo crucis* et *chrismate salutis* Mutatio esset accidentalis si diceretur " *corroboro "* pro " *confirmo* ", vel " *sanclificationis* " pro " *salutis*

(B) *Apud Graecos,* forma hæc est : " *Signaculum doni SpiritAs Sanfii* Urbanus VIII declaravit hanc esse validam· Quod facile explicatur, si admittitur formam hujus sacramenti *in genere* solum fuisse institutam, ut in *Tr.de Sacramentis* (n. 279.) exposuimus, et jam supra declaratum est. n. 468 (d), posteaque auéforitate Ecclesiæ modo præcisiori determinatam esse'.

Art. III. De efteôibus·.

Sicut per Baptismum participes efficimur *vitee* Christi ita et per Confirmationem ejus *missionis* participes reddimur munus accipientes fidem exterius profitendi contra ejus hostes. Unde duplex est eflcftus hujus sacramenti: *charaSler* quo milites Christi signamur, et *gratia* quâ virtutem accipimus ad strenue pugnandum.

472. i° De charactere. Jam probatum est in Confirmatione charaélerem imprimi indelebilem, (a) Qui character differt a charaétere Baptismatis, in eo quod baptizatus est solum Ecclesiæ civis, dum confirmatus constituitur *miles* Christi, specialiter deputatus ad fidem exterius propugnandam contra ejus hostes, (b) Insuper Christianum habilem

' Quod erudite exponit S. Harcnt, *La fart de ΓEglise dam la (ion du ht swameutel,* in *Etudes,* t. 73, p. 321-336.

' S. Thom., 3 p., q. 76, a. 5: Suarez, disp. XXXIV; Bcllanu., c. Xl: Migne, o/>. *eit.,* p. 1073 sq.; Pesch, n. 530 sq.

reddit ad licite suscipiendos ordines; cùm enim per ordinationem quis dux exercitûs Christi efficitur, non convenit ut qui miles non est ad officium ducis eligatur.

Scholion. Quædatn allegantur lacta ex quibus constarc videtur Confirmationem aliquando *iteratam esse,* ideoque characterem indelebilem non imprimere. — Ad quam difficultatem solvendam, hæc notentur : (a) *Manus impositio* et *unflio chrismatis* non semper designant sacramentum Confirmationis, sed aliquando *ceremoniam specialem,* in reconciliatione haereticorum adhibitam, ad significandum infundi *gratiam* sacramentorum quaj antea *cum obice* suscepta erant (b) Quandoque vere iterabantur baptismus et confirmatio hæreticorum circa Trinitatem errantium, quia supponebatur sacramenta ab iis collata qui Trinitatem negabant, non fuisse rite administrata', (c) Tandem admittunt pauci au&ores catholici in quibusdam ecclesiis particularibus iteratam esse confir- i.i. tionem, pnesertim quando a malis ministris collata fuerat, sed hæc praxis nunquam fuit universalis3.

473· 2° De Gratiâ. (A) *Gratia sacramentalis Confirmatimis non est gratia prima, sed est gratia roborans, adfidem "erio ct opere strenue profitendam.*

(a) *Script.* Gratia propria Confirmationis eadem est quæ collata fuit Apostolis dic Pentecostes, ut constat tum ex iis quæ diximus supra, n. 463, tum ex *Decret. ad Armenos;* atqui gratia Apostolis collata in iliâ die fuit præcise gratia perficiens et roborans, juxta illud promissum Christi : “ Accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancli in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ et Samaria, et usque ad ultimum terrae ”·». Et revera Apostoli, hucusque debiles ct timidi, fidem deinceps strenue propugnarunt s.

' Ita S. Augustinus, *De Bap/ismo,* I. V, *c.* 23, n. 33, *P. L.,* XLtlt, 193.
' Qu<xl supra probavimus, *De Sarram. in genere,* n. 328.
' '-Tr· L. Saltet, *Les rtordiuatious,* ujcô, p. 22-28; Kern, *L'.-zue idnLii.line,* 1907, p. 502. — « J.-/., I, S.
29,41. Quod sic optime evolvit *Caüch. Cosse. Trid.,* p. 2, tie Confirmat., n. 19 : “ Illi enim ante passionem, vel sub ipsam passionis horam adeo infirmi ct remissi fuerunt ut cum Dominus comprehensus est, statim sc in fugam conjecerint : Petrus vero qui Ecclesiæ petra et fundamentum designatus fuerat, ct summam constantiam excclsiquc animi magnitudinem prx se tulerat, uruu» mulierculae voce perterritus, se Jesu Christi discipulum esse, non semel sut iterum, sed tertio negaverit, ac post resurrectionem, omnes propter metum Juixorjm inclusi domi se continuerint. At vero in die Pentecostes tanti •spiritiis S. virtute omnes repleti sunt, ut dum Evangelium quod eis commissum

(b) *Traditione,* i) *Patres* enim multoties asserunt per confinqationem dari Spiritum Sanctum, ct quidem eo modo quo datus est Apostolis die Pentecostes, ad roborandum biptizatum contra diaboli impugnationes, ideoque hanc gratiam distingui a gratiâ baptismal! eamque supponere'. 2) Hoc aperte declarat *Decret, ad Armen. :* " Effectus autem hujus sacramenti est quia in eo datur Spiritus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut videlicet Christianus audacter Christi nomen confiteatur".

(c) *Rat.conw.* Sicut Baptismus est spiritualis regeneratio, ita Confirmatio ordinatur ad spirituale augmentum, ut nos constituat in spirituali ætate perfectâ; atqui illud quo indigemus, dum ætatem perfectam attingimus in vitA spirituali, est spirituale robur ad pugnandum contra spirituales hostes, præsertim vero contra cos qui fidem cavillationibus, minis vel irrisione impugnant; ergo.

474. (B) *Hanc gratiam roborantem comitatur abundantior infusio donorum Spiritfis Sancti.* Dico " *abundantior",* quia hæc dona jam in Baptismo infunduntur, cùm semper comitentur gratiam sanctificantem, ex dictis in *Tr. de Gtalid,* n. 196.

(a) Constat ex textibus *Scriptura* et *Patrum* jam citatis in quibus dicitur per Confirmationem conferri Spiritum Sanctum; per hoc enim Patres intelligunt non solum gratiam, sed etiam dona Spiritûs Sanctia. Quorum doctrinam ita contrahit *Pabanus3* : "Signatur baptizatus chrismate

ernt, non solum in Judæorum regione, sed in universo 01l>c audacter et litete disseminarent, nihil sibi felicius accidere posse existimaverint, quam quod digni haberentur, qui pro Christi, nomine contumeliam, vincula, tormenta, crores perferrent".

' Constat ex testimoniis superius allatis, n. 465, ct aliis quæ refert Journel, nn. 362, 842, 1240, 2100. — Objicitur quidem textus *S. Hieronymi* (Diu!, coni. Lucifer., 7-9, XXIII, 163, 165} ubi asserit potestatem manu» imponendi ad conferendum Spiritum Sanctum episcopis competere magis ad eorum auctoritatem firmandam quam ad gratiam conferendam. Hoc autem unicum testimonium praevalere nequit contra auctoritatem ceterorum Patrutn; explicatur hoc modo : S. Doctor, sciens Spiritum Sanctum jam conferri per Baptismum, non bene intclligebat quid Confirmatio gratiæ baptismali adderet; tunc Patres sequioris ævi, explicitius effectum Confirmationis declarantes,» derunt dari Spiritum ad speciale robur conferendum contra fidei hostes.

3 Ita. v. g. S. Ambrosius, *de Myrteriis,* VII, 42, /'. Z.., XVI, 403.

' *De inttit. etene.,* 1. I, c. 30.

in summitate capitis per sacerdotem, per pontificem in fronte; ut in priori unctione significetur super ipsum Spiritûs Sancti descensio ad habitationem Deo consecrandam; in secundâ quoque, ut ejusdem Spiritûs Sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis, et scientiæ, et virtutis, venire in hominem declaretur".

b Ex precibus Ecclesiæ in collatione hujus sacramenti; dicitur enim : " Emitte in eos septiformem Spiritum tuum Sanctum Paraclitum de cælis", etc. «.

Art. IV. De subjecto'.

475· 1" Quodnam sit? (A) Omnis et solus homo baptizatur nondum confirmatus valide confirmari potest. Hinc infantes, vel perpetuo amentes valide confirmari possunt; licet enim nullos hostes spirituales impugnandos habeant, tamen robur spirituale et augmentum gratiæ accipere possunt.

Bi Qui prudenter dubitat num valide confirmatus fuerit, potest iterum sub conditione confirmari, sed ad hoc non tenetur, cùm agatur de sacramento ad salutem valde utili, sed non necessario.

(C) Primis sæculis, Confirmatio statim aut saltem mox post Baptismum conferri solebat ab Episcopo. Sed a sæc. V°, crescente fidelium numero, in Ecclesiâ *latina,* collatio confirmationis, utpote Episcopo reservata, nonnisi aliquo intervallo post Baptismum locum habuit, ct mos invaluit eam differendi usque ad annos discretionis, excepta tamen Hispania; in Ecclesia *graeà,* Confirmatio statim post Baptismum usque ad hodiernam diem ministratur, et quidem a presbyteris, ut infra dicemus.

Juxta hodiernam praxirn Ecclesiæ, regulariter non expedit confirmare infantes, antequam usum rationis attigerint, nisi sint morituri, aut adsit legitima consuetudo, ut in Hispania et Hispanicis coloniis, v. g., in dioecesi S. *Fidei;* quod quidem sancitum est propter majorem reverentiam sacramenti, et ut cum uberioribus fructibus reciperetur. — Aliunde non convenit confirmationem differre usque ad

' bescriptio donorum videri potest in *Tr. di Gratiâ,* n. 197.
' S. Thom., 3, q. 79, a. 8; Suarez, disp. XXXV; de Augustinis, a. 4; S. Alphonsus, n. 176 sq.; Mare, 1499; Lehmk., n. 101 sq.

duodecimum annum, juxta *Catechismtim Romanuml,* sed eam ministrare decet pueris qui septimum annum attigerint, dummodo baptismum a confirmatione differre sciant, ct sint bene dispositi, ut ad pugnam spiritualem aptiores fiant.

476. 20 Dispositiones requisitæ. Nullæ in infantibus aut amentibus requiruntur. /Xdultis vero inesse debent: (a) *status gratiæ,* quia Confirmatio est sacramentum vivorum ; (b) *scientia* competens circa rudimenta fidei et ea quæ speéiant Confirmationem ; (c) non tenentur stridie loquendo esse jejuni, quamvis illud sit laudabile, si mane suscipiatur sacramentum, (d) Insuper patrinus, isque unus tantum, adhibendus est ejusdem scxûs ac confirmandus; debet esse confirmatus et tangere confirmandum. Non expedit ut unus patrinus vel una matrina pro omnibus adhibeatur, nisi necessitas adsit, de quâ Episcopus est judex. Ita S. *C. 0.* 16 junii 1884.

477· 3° Obligatio Confirmationem suscipiendi, (a) Certum est Confirmationis sacramentum *non* esse necessarium necessitate *medii;* vita enim spiritualis sine Confirmatione accipi ct servari potest.

(b) Certum est illud sacramentum esse necessarium necessitate præcepti *per accidens,* quoties nempe ex ejus omissione sequeretur contemptus sacramenti, aut scandalum, aut periculum amittendi fidem.

. (c) Controvertitur autem num necessarium sit necessitate præcepti *per se,* ita ut graviter peccet qui negligit illud recipere, data opportunitate; probabilius affirmatur, præscrtim ob au&oritatem *Bened. XIV** attamen etiam hodie non desunt graves auétores qui verba Pontificis interprétera

* P. IU, Dc sacram. Confirmat., 14. — Idem tradunt Benedict XIV, *Eo quamvis tempore,* 4 maii 1745, et Leo XIII, in ep. ad Episc. Maisi., 29 jun. 1S97.

* " Monendi sunt ab Ordinariis locorum eos gravis peccati reatu teneri, si cum possint ad Confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt " (£.'/» *pastoralis).* Sed *Scavini* animadvertit hic agi dc invalide confirmatis a Presbyteris græcis, qui renuebant ad Confirmationem de novo accedere, quasi halierent primam validam : unde hic habebatur ratio peculiaris. Cfr. Pesch, n. 53S sq.

tur de *praeopto per accidens,* et teneant omissionem Confirmationis non esse peccatum grave, præter casus citatos : nulla enim exhiberi potest lex divina aut ecclesiastica jubens hoc sacramentum ab omnibus recipi. Exstat tantum praeceptum ne quis tonsuram accipiat nisi confirmatus. Unde in praxi valde hortandi sunt fideles ad eam recipiendam, attentis praesertim maximis periculis quæ hodie fidei imminent, quin tamen dicatur cam præscribi sub pœnâ gravis peccati.

Art. V. De ministro

I. Quisnam sil?

Duplex est minister Confirmationis : *ordinarius* ct *extraordinarius.* *Prior* ille est qui, vi ordinationis suæ, completam habet potestatem valide ministrandi Confirmationem; *posterior,opa* speciali delegatione indiget ut valide confirmet, quia vi ordinationis inchoatam tantum potestatem habet confirmandi.

478. *Thesis P :* Minister Confirmationis ordinarius est solus Episcopus. *De fide esi,* contra Photium Græcosque schismaticos, qui docuerunt simplicem sacerdotem esse *ordinarium* ministrum hujus sacramenti, et contra Protestantes qui contendebant Episcopos hanc potestatem usurpâssc ad suam dignitatem augendam : " Si quis dixerit sanâæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemlibet simplicem sacerdotem, A.S."'

fA; *ScriplurA innuitur.* Cùm enim Philippus diaconus Samaritanos baptizavisset, ex civitate Jerusalem missi sunt, ad eos confirmandos, non qualcscumque ministri, sed duo Apostoli, scilicet Petrus et Joannes; ex hoc autem Patres merito inferunt solos .Apostolorum successores, nempe Episcopos, esse ministros ordinarios illius sacramenti. Quod diserte asserit *Innocentius I* (supra, n. 465).

' S. Thom., 3, q. 72, a. 11; Suarez, disp. XXXVI, Bellarm., c. >2;Migne, p. iji4 sq.; s. Alphonsus, I. VI, n. 170 sq.; Konings, 1274; Mare, 1497; Lehnik., n. 93; dc Augustinis, a. 3.

• *Tridtnl.,* sess. VU, can. 1.

(B) *Tradit.probatur'l,* (a) Per tria priora sæcula, Confirmatio a solis episcopis ministrabatur.

(b) A sæculo V° ad IXum,crescente numero fidelium,diversa fuit praxis ecclesiarum : 1)Apud Græcos,qui Confirmationem statim post Baptismum conferre peragebant, simplices sacerdotes facultatem obtinuerunt ministrandi Confirmationem, dummodo tamen adhiberent chrisma *ab Episcopo* consecratum; ita agnoscebatur munus principale in collatione hujus sacramenti Episcopo reservari. 2) Apud *Latinos,* collatio Confirmationis separata est a collatione Baptismi et Episcopo reservata, exceptis tamen casibus urgentioribus in quibus simplices sacerdotes delegabantur ad hoc sacramentum ministrandum.

(c) *Scec. IXe,* Photius latinam disciplinam impugnavit, quam Ecclesia Romana ex adverso legitimam esse ostendit utpote divinæ ordinationi magis consentaneam, quin tamen reprobaret praxim Orientalem. Res explicite declarata est in *C. Florentino,* distinctione institutâ inter ministrum ordinarium et extraordinarium, prout supra exposuimus.

(C) *Rat. convenient.* Ad superiorem artificem pertinet ultima operis consummatio, et ad superiorem ducem cives militiæ ascribere; atqui Confirmatio est ultima Baptismi consummatio, et simul spirituali militiæ ascriptio; ergo superiori duci seu Episcopo reservatur.

479. *Thesis II :* Minister Confirmationis extraordinarius potest esse simplex sacerdos, specialiter delegatus a Sede Apostolicâ. Certum est. (A) Ex praxi Ecclcsiæ *Romance.* Citantur enim multi R. Pontifices, qui talem jjotestatem concesserunt Presbyteris; ita sæc. VI% 5. *Gregorius M.* posteaque *Nicolaus I, Joannes XXII, Urbanus V, Eugenius IV,* etc. Ex *Codice,* can. 782, minister *extraordinarius* est presbyter, cui vel jure communi vel peculiari Sedis Apostolicæ induito ea facultas concessa sit Hac facultate ipso jure gaudent Cardinales, Abbas vel Praelatus nullius, Vicarius et Præfectus Apostolicus, qui tamen

* Documenta quibus innititur luee synthesis historica invenies in *Did. à Thiol. (Mangeuot),* III, 104;, 1066, 1074.

' " Ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baplizatos chrisnate tangere debeant, concedimus." *[Efist.,* XXVI, *Z. L.,* LXXVII, 696}.

eâ uti valide nequeunt nisi intra fines sui territorii et durante munere tantum.

B) Ex praxi Ecclesiæ *Graea;* nam longe ante schisma Pliotianum, Græct sacerdotes baptizatos confirmabant, ct sacramentum ita collatum tanquam validum habebatur etiam a S. Seder. Atqui praxis tam universalis Ecclesiæ Græcæ et Latinæ est veritatis argumentum cùm Ecclesia in determinatione jurium suorum errare nequeat. Revera *Florentinum* expresse ait : " Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis delegationem ex rationabili et urgente admodum causâ simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis sacramentum ".

480. Quæstiones disputatæ. (A) Controvertitur nùm quilibet episcopus possit deputare simplicem sacerdotem ad confirmandum. Quidam affirmant, quia in Ecclesiâ. græcâ res ita se habet. Plerique tamen negant, quia in Ecclesiâ romanâ hæc delegatio nunquam data est ab episcopis, sed tantum a S. Sede. Quidquid est, certum est hodie in Ecclesiâ latinâhanc potestatem delegandi Sedi Apostolic® esse reservatam.

(B) Sed quæritur insuper quomodo explicari possit sacerdotem a Pontifice delegatum fieri ministrum extraordinarium Confirmationis. (a) Quidam dixerunt sacerdotibus inesse potestatem ordinis *exse* sufficientem ad valide confirmandum, sed requiri tamen *jurisdiffamem^ prout* fit in sacramento Pænitentiæ. Objici autem potest ideo jurisdîôlionem requiri ad validam absolutionem, quia ex *naturâ rei* necessaria est, ex eo quod absolutio *judicium* aliquod importat : quod in Confirmatione certo non invenitur, (b) Probabilius alii putant///^ *divino* ad ministrandam Confirmationem requiri *dignitalem quamdam excellentem* nempe agitur de militibus conscribendis; hanc vero dignitatem plene episcopis competere ex charactere suo, presbyteris autem non absolute et plene, sed *radicaliter* tantum, ita ut indigeat speciali deputatione quâ compleatur potestas iam aliquo modo in charactere sacerdotali contenta

il. Quœnam sint ministri officia.

481. 'a) Episcopus tenetur ministrare sacramentum Confirmationis subditis suis, ac proinde præcipua loca suæ dioe-

' Id '..wen Itftlo-Crœcts, qui degunt in insulis Italiæ adjacentibus, non perwrutnr, ne ex hoc disciplina in Latinâ Ecclesiâ vigens perturbetur.

• Lchmk,, n. 144:35; Çard. Billot, thés. XXRlV.

ccsis circumire; differre longo temporis spatio, per odo vel decem annos, esset peccatum grave, (b) Non tenetur sub gravi alicui ægroto petenti ministrare Confirmationem in particulari, quamvis id laudabiliter fiat, si possibile est (c) Episcopus confirmans in *diœcesi non suâ,* absque consensu Ordinarii loci, valide quidem agit, sed peccat graviter. Si autem in propriâ diœcesi confirmat extraneos, id *per si* quidem est illicitum, sed licitum fit ex præsumpto consensi proprii Episcopi, (d) Sacerdos delegatus confirmans extra limites delegationis suæ, non solum illicite sed etiam invalide ageret, cùm potestas ei collata ad determinatum territorium limitetur, (e) Confirmatio conferri potest quâli die, mane aut vespere, regulariter tamen in ccclcsift, nisi adsit rationabilis causa.

De ceremoniis Confirmationis'.

482. P Très sunt præcipuæ ceremoniae : (a) *manuum extensio* ct *impositio,* super omnes confirmandos simul sumptos, cum invocatione quâ postulatur ut septiformis Spirit in cos descendat. Hæc, ex dictis, ad essentiam sacram non pertinet.

(b) *Consignatio cum chrismate* sub formft crucis in fronte confirmandi a patrino praesentati, recitatis verbis formâe supra expositis, novoque nomine novo militi imposito.

(c) *Confirmato levis alapa datur,* ut tanquam miles Christi agnoscatur, secundum quosdam ; aut, juxta alios, ut paratus sit ad omnem ignominiam pro Christo patienter ferendam. Simul dicitur : *pax tecum,* quia pax est unus c frudibus quos producit Spiritus Sanftus. Postea funduntur preces ut in confirmatis habitet Spiritus, atque eis datur benedictio. J

483. 20 Quæ ceremonias accurate servandæ sunt. Grave peccatum esset Confirmationem conferre sine ullA veste pontificali, aut notabilem partem ceremoniarum omittere vel mutare, v. g., sacramentum conferre absque patrino extra casum necessitatis; leve esset peccatum alapam omittere.

* A. Villien, *La Confirmation*, in *Rtv. du Cl.jr,,* t. LXV, 169· 1S5.

De HS. eucharistia

Auctores consulendi.

Pister auAorcs allegatos, ubi *de Sacramentis in genere,* conferri possunt : Inter Patres : *I- exeunte, Didaehe,* XIV, a, 3;- *Sac. ff* S. Justinus, 1, 65-66; S. Irenæus, *Adv. hares.,* IV, 18; V, 2; — Λ«·. *///',* Tertullianus, *Ad uxorem,* II, 5; *De nsurrcctione carnis,* S; S. Cyprianus, ZWj/Vr/, 2, 15, 16, 22, clc.; Clemens Alex., *Stromata,* I, 1, 10, 19; IV, 25, etc.; Origenes, *C. Celsum,* VIII, 33, 57, etc.; — *Sac. IV,* Serapionis *EnchAo^ion;* S. Cyrillus Hierosol., *Calèches.* XXII-XXIII; S. Gregorius Nysa., *Oratio calechctica magna, c.* 37; S. Ambrosius, *de mysteriis,* c. 8-9; S. Chrysostomus, *Horni!. II. deproditioneJuda,* ct alibi passim; — *Sae. V,* S. Augustinus, *Sermo CCXVII,* Ad infantes de sacramentis, etc.; S. Cyrillus Alex., *Adversus Ncsloriiblasphemias,* lib. IV;— *Sac. VIII,* Joannes Damascenus. *Epistola de Corpore et Sanguine Domini.*

Inter ThCOlOgOS : *Sae. IX,* Paschasius Radbcrtus', *Uber de Corpore et Sanguine Domini;* Ratramnus ', *De Corpore et Sanguine Domini; — See. X,βοζο', Uber de Carport it Sanguine Christi;* Gerbertus *; *Libellus de Corpore et Sanguine Domini; — Sac. XI,* Durandus Troarnensis-, *Liber de Corpore et Sanguine Domini;* Guitmundus6, *De Corpore et Sanguine Demini;* Algerus, *De sacram. torporis et sanguinis Domini*\ Lanfranc s, *De Corpore et Sanguine Domini adv. Derengarium; — Sac. XIII,* S. Thomas. 3, q. 73 sq.; *Cout. Genti!.,* lib. IV, c. 6t sq.; *Opuscula :* de Venerabili Sacramento Altaris, De Sacram. Euchar. ad modum praedicamentorum;—*Sac. XIV,* Ambrosius Camaldulensis, *Sermones de admirabili Sacramento Corporis Christi; — Site. XV,* Bessarion, *Esact. de Sacramento Eucharistia;* Gabriel Biel, *Eapositio Canonis Missa; — Sae. XVI,* J. Clichtovc, *De sacramento Eucharistia contra (Ecolampadium,* 1527; J. Cochlæus, *De missd et transsu .-anliatiosse,* 1533; J. Fisher, *De veritate Corporis et Sanguinis Christi:* G. Allen, *De EsuharistiA ut sacramento,* 1575; Claudius d'Espence, *Dc EucharistiA ct ejus adotatione,* Parisiis, 1573; Andreas Maas, *Dc Cand Do lini;* Cl. de Sainctes, O. S. A., *Examen doctrina Calvissiana et bezana de Cand Domini,* 1566; *De rebus Eucharistia controversis,* Parisiis, 1575; Fr. Torres, S. J., *De SS. Eucharistid,* Florentia?, 1561; G. de Valentia,

•A4, CXX, 1267. — A CX.XI. 103. –J A *L.,* CXXXVII, 371.- ‹ A *L.* CXXXIX, 177. — 5 *p. !..,* CX1.I.X. 1 ‹75. — · *P. !...* CXI.IX. 1427. – » A C1.XXX, 439-854. – ' A *L.,* CL. 407.

De verâ Christi majestate etfrasentiâ contra Ubiquistas, 15S2-J584; P. Skarga, S. J., *Pro SS. Eucharistia contra hcereses Ztoingl.,* Viln», 1576; J. M. Brillmacher, S. J., *Controversiarum de Eucharistia sacram, dialogi quinque,* Coloni», 1584; — *Sac. XVII,* Richeome, S. J., *La sainte Mette déclarée tl défendue contre les erreurs sacramenlaires,* Burdigalæ, 1600; P. Coton, S. J., *Du très-saint et très-auguste sacrement et sacrifice de la Messe,* Parisiis, 1600; Seb. Heiss., O. S. A., *Dialogi6 de august. Corporis el Sanguinis sacrans, ai sacrificio missa,* 1605; Al. Alberti, O. S. Λ., *De reali frasentid Christi in Eu'har. sacramento,* 1613; Nie. Coeffeteau, O. P., *Les Merveilles de la Ste Eucharistie,* Paris, 1605; *La dfensc de la Ste Eucharistie,* Paris, 1607; M. Becanus, S. J., *De triplici Canâ calvinisticâ, lutheranâ, catholicd,* Moguntiæ, 160S; Card. Bellarminus, *Controv.,* De sacram. Eucharistiæ ; J. de Lugo. S. J., *De venerabili Euchar. sacramento et de sac. Missa sacrificio;* Card. Du Perron, *Traité du Sacr. de ΓEuharistie,* 2e ed. 1620; Zach. Pasqualigo, *De Sacrificio N. Legis qtMstiones theologica, morales ac juridica,* Vcronæ, 1641; Modestus Gavatius, O. M., *De SS. Euchar. sacramento, ai mentem Scoti,* Rom», 1656; Nicole, Arnauld, Renaudot, *Perpétuité de la Fos Catholique,* 1669-1713. — *Sac. XVIII,* L. Babenstuber, O. S. B., *Desss absconditus in sacramento altaris,* Salisburgi, 17OO; *Sacros. missa sacrificium,* 17IO; A. Cienfuegos, *Vita abscondita,* Romæ, 1728; Benedictus XIV, *De SS. missa sacrificio;* R. Billuart, O. P., *De mente Ecclesia circa aceidesdii eucharistica;* V. M. Fassini, O. P., *De singularibus euchar. usibus apud veteres Graces,* Brixitc, 1769. — *Sac. XIX,* George Corless, *The CatkP.ic doctrine of Transsubstantiation,* London, 1827; J. Fletcher, *Transsubstantiation,* London, 1836; Wiseman, *Lectures on the Real presence,* 1S36, on the principal doctrines {1. XIV-XVI), gallicc redditum in *Dènsonstr. évangéliques* (Mignc), t. XV, 1159-1296; Frcdct, S. S., *Treatise on the Eucharistic mystery,* Baltimore, 1844; Gerbet, *Considérations sur le dogme générateur de la piété catholique,* 1S53; Stockl. *Dos Opfer nach scinem Wescn und nach seiner Geschichte;* Hergenrother, *Die Eucharistie als Offer;* Gihr, *Dos heili^e Messoffer;* Vandc Burght, *De celebratione missarum;* Dalgairns, *Holy Communion,* 1S61 ; Franzelin, S. J., *Dc SS. Eucharistia sacramento et sacrificio,* Romæ, 186S; Haitz, *Abendmahlslehre,* 1872; Menne, *Das Allerheiligste Sahrament des Altares,* 3 vol., 1S73; M. Rosset, *De SS. ar. divinissimo Eucharistia mysterio,* Camberii, 1876; Lambrecht, *De SS. missa sacrificio;* P. Einig. *Ik SS. Eucharistia mysterio,* 1888; F. W. Faber, *The B. Sacrement;* Corblet, *Histoire du Sacrement de l'Eucharistie,* Paris, 1SS5-86; Maurel, *Traité de is Communionfréquente;* Gasparri, *Tr. canonicus dc SS. Eucharistie,* Parisiis 1S97; Cappellazzi, *DEucharistia come sacramento e come sacrificio,* 1S9S; Lahoussc, *Tr. dogmatico-moralis dc SS. Eucharistia mysterio,* 1899; S. Many. *Pralecl. de MissA ct de locis sacris,* Parisiis, 1903-1904; Hedley, *The Holy Eucharist,* 1907; A. Tesnière, *Somme de la prédication Eucharistique;* P. Batiffol, *L'Eucharistie,* cd. 5» (1913), licentiâ habita competentis Auctoritatis; A. d'Alès, *Diei. Afologéi.,* I, 1548-1585; Mangcnot, *Diet, de Thiel.,* V, 9S91452; M. de la Taille, S. J., *Mysteriumfidei,* 1921.

Inter Protestantes : Calvinus, *Instil.,* lib. IV, C. 17-18; J. H. A. Ebrard, *Das Dogma vom heil. Abcndmahl und seine Geschichte,* l-rankfntt. 1845-46; Kaknis, *Die Lehre vom Abendmahle,* Leipzig, 1851 ; R. Wilberforce (postea conversus), *The doctrine of the II. Eucharist.* London, 1853: E. B.

Puscy. *The doctrine of th Rea! presence,* Oxford, »855; J. Macnaught, *Cerna* 2?.:.· !x>nilon, iS/S; Steeg, *Histoire de l'Eucharistie,* Bordeaux, 1S72; Hoffmann, *Das Ahendmahl im Urchristentum,* 1903; Gotz. *Die Abendmahh·* -,\· ;:.*ter gesckichtlichen Eutwichlung,* 1904; Bares, *Die moderne protest. Abemimahlsforschung,* 1909.

EX DECRETO AD ARMENOS

Tertium est Eucharistiae sacramentum, cujus materia est panis triticeus et vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam, juxta testimonia sanctorum Patrum ac doliorum Ecclesiæ pridem in disputatione exhibita, creditur ipsum Dominum in vino aquâ permixto hoc instituisse sacramentum. Deinde quia hoc convenit dominice passionis repraesentationi. Inquit enim beatus Alexander Papa quinius a beato Petro : in sacramentorum oblationibus, quæ intra missarum sollemnia Domino offeruntur, panis tantum et vinum aquà permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum ; quia utrumque, id est, sanguis et aqua ex latere Christi profluxisse legitur; tum etiam, quod convenit ad significandum hujus sacramenti effeétum, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, secundum illud Apocalypsis: *Aqua multa, populi multi.* Et Julius Papa secundus post beatum Sylvestrum ait : Calix dominicus juxta canonum prieceptum, vino ct aqua permixtus debet offerri; quia videmus in aquii populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vinum et aqua miscentur, Christo populus adunatur, et fidelium plebs ei, in quem credidit, copulatur et jungitur. Cum ergo tam sancta Romana Ecclesia, a beatissimis Petro et Paulo edocta, quam reliquæ omnes Latinorum Græcorumque Ecclesiæ, in quibus omnis sanétitatis et dodrinæ lumina claruerunt, ab initio nascentis Ecclesia: sic servaverint et modo servent, inconveniens admodum videtur, ut alia qutevis regio ab hâc universali et rationali discrepet observantia. Decernimus igitur, ut etiam ipsi Armeni se cum universo orbe christiano conforment, eorumque sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ, prout dilium est, admisceant vino. Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, et substantia vini in sanguinem convertuntur : ita tamen quod totus Christus continetur sub specie panis et totus sub specie vini : sub quâlibct quoque parte hostia: consecrate et vini consecrati, separatione faltâ, totus est Christus. Hujus sacramenti eiïcétus.quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio horni-

[1] Denz. Bann.. 6<jS w î.

nis ad Christum. Et quia jær gratiam homo Christo incorporatur ct membris ejus unitur, consequens est quod per hoc sacramentum in sumentibus digne gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus et potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando et deledtando, sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem : in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, confortamur in bono, et ad virtutum et gratiarum proficimus incrementum.

Declarationes et canones cone. Trident, de SS. Eucharistiae sacramento[1].

S/xr. XZZZ(i55i).

CAP. L De reali præsentia D. N. Jesu Christi in SS. Eucharisliæ sacramento.

Principio docet sanda -Synodus, ct aperte ac simpliciter profitetur, in almo sanélæ Eucharistias sacramento, post panis et vini consecrationem *Dominum nostrum Jcsum Christum,* verum Deum atque hominem, *vere, realiterzc substantialiter sub specie* illarum ierum sensibilium *contineri :* nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dextram Patris in cælis assideat, juxta modum existendi naturalem; et ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens suâ substantiâ nobis adsit, eâ existendi ratione quam, etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, et constantissime credere debemus.

Ita enim majores nostri omnes, quotquot in verâ Christi Ecclesia fuerunt, qui dc samStissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultimâ cœnâ Redemptorem nostrum instituisse; cum, post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est, quæ verba a sanétis Evangelistis commemorata, et a D. Paulo postea repetita, cum propriam illam et apertissimam significationem pne se ferant, secundum quam a Patribus intellecta sunt; indignissimum sane flagitium est, ea a quibusdam contentiosis et pravis hominibus ad *fiflitios* et *imaginarios tropos,* quibus *veritas carnis et sanguinis Christi negatur,* contra universum Ecclesiæ sensum detorqueri : quæ tanquam columna et firmamentum veritatis, hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut satanica, detestata

[1] Denz. Bann., S74 S9J (755 773)· — Cfr. Theiaer, *Acta SS. Oicum. Conc. Trident.,* vol. I, p. 466 sq.

est, grato semper et memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

CAP. 2. De ratione institutionis sanctissimi hujus Sacramenti.

Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris vclut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum ; et in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit suamque annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Sumi autem voluit sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vità illius qui dixit : Qui manducat me, et ipse vivet propter me[1] : et tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur. Pignus praeterea id esse voluit futur» nostræ gloriæ, et perpetuae felicitatis, adeoque symbolum unius illius corporis cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra, arélissimà fidei, spei et caritatis connexione astriéios esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.

CAP. 3. De excellentia sanctissimae Eucharistiae super reliqua sacramenta.

Commune hoc quidem est sanélissimæ Eucharistiæ cum ceteris sacramentis, symbolum esse rei sacræ, et invisibilis gratiæ formam visibilem : verum illud in eâ excellens et singulare reperitur, quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; at in Eucharistià ipse sanélitatis auétor ante usum est. Nondum enim Eucharistiam de manu Domini .Apostoli susceperant,cum vere tamen ipse affirmaret corpus suum esse quod præbebat. Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem *verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem,* sub panis et vini specie una cum ipsius *animâ* et *divinitate extètexc* : sed corpus quidem sub specie panis, et sanguinem sub vini specie, ex *vi verborum;* ipsum autem corpus sub specie vini, et sangu nem sub specie panis, animamque sub utrâque *vi naturalis illius connexionis et concomitantia,* quâ partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur : divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore et anima *hypostaticam unionem.* Quapropter verissimum est, *tantumdem* sub *alterutra specie* atque sub *utràque contineri : totus* enim et *integer* Christus, sub *panis specie,* et sub *quavis* ipsius speciei *parte; totus* item sub *vini specie,* et sub *ejus partibus* existit.

1 vi, 5$,

GAP. 4. De transsubstantiatione.

Quoniam autem Christus Redemptor noster, corpus suum id quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesiâ Dei fuit, idque nunc denuo sanfla hæc Synodus declarat, per consecrationem panis et vini *conversionem* fieri *totius substantia* panis *in substantiam corporis* Christi Domini nostri, et *totius substantia vini* in *substantiam sanguinis ejus;* quæ conversio convenienter et proprie a sanllâ catholica Ecclesiâ *transsubstantia·lio* est appellata.

GAP. 5. De cultu et veneratione huic sanctissimo Sacramento exhibendo.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles, pro more in catholica Ecclesiâ semper recepto, *latria cultum,* qui vero Deo debetur, huic *sanflissimo Sacramento* in veneratione *exhibeant.* Neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum; nam illum eum·dem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater retemus introducens in orbem terrarum, dicit : "Et adorent eum omnes Angeli Dei"'; quem Magi procidentes adoraverunt; quem denique in Galilæâ ab Apostolis adoratum fuisse, Scriptura testatur.

Declarat præterea sanéla Synodus, pie et religiose admodum in Dei Ecclesiam indultum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam et festo die praecelsum hoc et venerabile Sacramentum singulari veneratione ac sollemnitate celebraretur, utque in processionibus reverenter et honorifice illud per vias et loca publica circumferretur. Æquissimum est enim, sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes singulari ac rarâ quâdam significatione gratos et memores testentur animos erga communem Dominum et Redemptorem, pro tam ineffabili et plane divino beneficio, que mortis ejus viéloria et triumphus repraesentatur. Atque sic equidem oportuit vilificem veritatem de mendacio elhæresi triumphum agere, ut ejus adversarii in conspeltu tanti splendoris, et in tantâ universæ Ecclesiæ lælitiâ positi, vel debilitati et fralti tabescant, *i* vel pudore affelti et confusi aliquando resipiscant.

CAP. 6. De asservando sacræ Eucharistiae sacramento, ot ad infirmos deferendo.

Consuetudo asservandi in sacrario sanltam Eucharistiam adeo antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicaeni concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos et in hunc

' *IM?..* I, 6.

usum diligenter in ecclesiis conservari, præterquam quod cum summi æquitate et ratione conjunctum est, tum multis in conciliis praeceptum invenitur, et vetustissimo catholicae Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc et necessarium morem statuit.

CAP. 7. De præparatione, quæ adhibenda est, ut digne quis sacram Eucharistiam percipiat.

Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte; certe, quo magis sanctitas et divinitas caelestis hujus Sacramenti viro christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magnâ reverentii et sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cum ilia plena formidinis verba apud Apostolum legamus : O// *manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini* ». Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum : *Probet autem seipsum homo* Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ *sacramentali confessione,* ad sacram Eucharistiam accedere debeat : quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, *modo non desit illis copia confessoris;* quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque præviâ confessione celebraverit, *quamprimum confiteatur.*

CAP. 8. De usu admirabilis hujus sacramenti.

Quoad usum autem, recte et sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt : quosdam enim docuerunt *sacramentaliter duntaxat* id sumere, ut peccatores; alios *tantum spiritualiter,* illos nimirum, qui voto propositum illum cælestem panem edentes, fide vivà, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus et utilitatem sentiunt; tertios porro *sacramentaliter simul* et *spiritualiler;* hi autem sunt, qui ita se prius probant et instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant.

In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesiâ Dei mos fuit, ut laici a sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent; qui mos, tanquam ex traditione Apostolicâ descendens, jure ac merito retineri debet.

Demum autem paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, et obsecrat per viscera misericordia: Dei nostri, ut omnes et singuli, qui christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo,

I Cor., XI, 29. — - *I Cor..* XI. 28.

in hoc vinculo caritatis, in hoc concordi» symbolo jam tandem aliquando conveniant et concordent, memoresque tant» Majestatis, et tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in iiostræ salutis pretium, ct carnem suam nobis dedit ad manducandum; hæc sacra mysteria corporis et sanguinis ejus, eâ fidei constantia ct firmitate, eâ animi devotione, ac pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem *frequenter suscipere possint;* et is vere eis sit animae vita, et perpetua sanitas mentis; cujus vigore confortati ex hujus miserae peregrinationis itinere ad caelestem patriam pervenire valeant, eumdem panem Angelorum, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur et refellantur errores; placuit sanctæ Synodo hos canones subjungere, ut omnes, jam agnitâ catholicâ. doétrinâ, intelligant quoque quæ ab illis hæreses caveri vitarique debeant.

CANONES.

Can. i. Si quis negaverit, in samSlissimæ Eucharistiae sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum animâ, et divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo ut in signo, vel figurâ, aut virtute ; A. S.

Can. 2. Si quis dixerit, in sacrosanéto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi ; negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius substanti» panis in corpus, ct totius substanti» vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis et vini, quam quidem conversionem catholica Ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat; A. S.

Can. 3. Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, et sub singulis cujusque speciei partibus, separatione faétà, totum Christum contineri ; A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, peraétâ consecratione, in admirabili Eucharistiæsacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ant# vel post; et in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini ; A. S.

Can. 5. Si quis dixerit, vel præcipuum fruétum sanctissimas Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex eâ non alios effectus provenire ; A. S.

Can. 6. Si quis dixerit, in sanéto Eucharistiæ sacramento Christum, unigenitum Dei Filium, non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum ; atque ideo nec festivâ peculiari celebritate venerandum ; neque in processionibus, secundum laudabilem et universa-

lem Ecclesiæ Çimétæ ritum et consuetudinem, sollemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, ct eius adoratores esse idololatras; A. S.

Can. 7. Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem astantibus necessario distribuendam ; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur ; A. S.

Can. 8. Si quis dixerit, Christum in Eucharistie exhibitum, spiritualiter tantum manducari, et non etiam sacramentaliter ac realiter ; A. S.

Can. 9. Si quis negaverit, omnes et singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Pascbate, ad communicandum juxta praeceptum sanciæ matris Ecclesiæ; A. S.

Cati. 10. Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare; A. S.

Cati. 11. Si quis dixerit, solam fidem esse Sufficientem praeparationem ad sumendum sanétissimæ Eucharistiæ sacramentum; A.ds. Et, ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem et condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa samfta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantûmeumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando, defendere praesumpserit, eo ipso excommunicatus existât.

Doctrina de Communione sub utraque specie, et parvulorum [1]

Sess. XXI (1562).

CAP. 1. Laicos, et clericos non conficientes, non astringi jure divino ad communionem sub utraque specie.

Itaque sandla ipsa Synodus, a Spiritu Sanéio, qui Spiritus est sapientia: et intelledius, Spiritus consilii ct pietatis, edoita, atque ipsius Ecclesiæ judicium ct consuetudinem secuta, declarat ac d >ret, nullo divino præcepto laicos, et clericos non conficientes, obiig.niad Eucharistiæ sacramentum sub utràque specie sumendum, neque ullo pacto, salva fide, dubitari posse, quin illis alterius speciei communio ad salutem sulliciat. Nam, etsi Christus Dominus in ultima Cœnâ venerabile hoc Sacramentum in panis et vini spe-

[1] Denz.-Bann., 930 937 (S0S-S15). — Cfr. A. Theiner, vol. II, p. 3 sq.

ciebus instituit, et Apostolis tradidit; non tamen illa institutio et traditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem accipiendam astringantur. Sed neque ex sermone illo, apud Joonneni sexto, recte colligitur, utriusque speciei communionem a Domino præceptam esse, utcunque juxta varias sanctorum Patrum, et Doctorum interpretationes intelligitur. Namque, qui dixit : " Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis"'; dixit quoque : "Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum"'. Et qui dixit : " Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam"5; dixit etiam : "Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ"‡ Et denique, qui dixit : "Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo"5; dixit nihilominus : "Qui manducat hunc panem vivet in æternum "6.

CAP. 2. Ecclesiæ potestas circa dispensationem sacramenti Eucharistiae.

Praeterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesiâ fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantif ta statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum et locorum varie-, late, magis expedire judicaret, id autem Apostolus non obscure visus est innuisse, cum ait : " Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei"'; atque ipsum quidem hâc potestate usum esse, satis constat, cum in multis aliis, tum in hoc ipso Sacramento, cum ordinatis nonnullis circa ejus usum, " cetera, inquit, cum venero, disponam " 8. Quare agnoscens sancta Mater Ecclesia hanc suam in administralione sacramentorum auctoritatem, licet ab initio christianæ Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis latissime jam immutata illa consuetudine, gravibus ct justis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, et pro lege habendam decrevit : quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare, non licet.

CAP. 3. Totum et integrum Christum, ac verum Sacramentum sub qualibet specie sumi.

Insuper declarat, quamvis Redemptor noster, ut antea dictui est, in supremi illi Cœnâ hoc Sacramentum in duabus speciebuinstituerit, et Apostolis tradiderit, tamen fatendum esse, etiam sub altem tantum specie totum atque integrum Christum, verumque

'*Jm.*, VI, 54, — '*?*.* VI, 52. — S/<w., VI, 55. — VI, 52.-5/ VI, 57- — *?*«·. VI. 59- — 7 */ Cor.,* IV, j. — * *1 Cor..* XI, 34·

Sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ, necessaria ad salutem, eos defraudari, qui imam speciem solum accipiunt.

CAP. 4. Parvulos non obligari ad communionem sacramentalem.

Denique eadem sancta Synodus docet, parvulos usu rationis carentes, nullà obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem : siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, et Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illâ ætatc amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si cum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe eos nullâ salutis necessitate id fecisse, sine controversi! credendum est.

CANONES.

Can. i. Si quis dixerit, ex Dei præcepto vel necessitate salutis, omnes ct singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucluristiæ sacramenti sumere debere; A. S.

Can. 2. Si quis dixerit, Sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis et rationibus adductam fuisse, ut laicos, atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; A. S.

Can. 3. Si quis negaverit, totum et integrum Christum omnium gratiarum fontem et auctorem, sub unâ panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utrâque specie sumatur; A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; A. S.

Cone. Tricientini decreta et canones de sacrificio Missæ'.

Sess. XX// (1362.)

CAP. 1. De institutione sacrosancti Missæ sacrificii.

Quoniam sub priori Testamento, teste Apostolo Paulo, propter Levitici sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat; oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Mclchisedech surgere, Dominum nostrum Jesum

* Dcnz.-Bann., 938-956 (816-833). — Cfr. A. Theincr, vol. II, p. 5S sq.

Christum, qui posset omnes quotquot sanctificandi essent, consum. mare, et ad perfe&um adducere. Is igitur Deus et Dominus noster, etsi semel seipsum in ari crucis, morte intercedente, beo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium ejus exstinguendum non erat, in cœnâ novissimi, qui noéte tradebatur, ut dileéhe spons» jsuae Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repnesentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis Apostolis, quos tunc novi Testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; et eisdem, corumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecepit per hæc verba: "Hoc facite in meam commemorationem"[1] uti semper Catholica Ecclesia intellexit, et docuit Nam, celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo liliorum Israel immolabat, novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit eripuitque de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit.

Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest : quam Dominus per Malachiam' "nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus,in omni loco mundam offerendam" prædixit : et quam non obscure innuit Apostolus Paulus, Corinthiis scribens[3], cum dicit "non posse eos, qui participatione mensæ daemoniorum polluti sunt, mensæ Domini participes fieri" : per mensam altare utrobique intelligens. Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum, naturae et legis tempore, similitudines figurabatur; utpote quæ bona omnia, per illa significata, veluti illorum omnium consummatio et perfe&io complebitur.

CAP. 2. Sacrificium visibile esse propltiatorium pro vivis et defunctis.

Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in Missâ peragitur, idem ille Christus continetur, et incruente immolatur, qui in atü crucis semel seipsum cruente obtulit, docet sanéta Synodus, sacrificium istud vere *propitiatorium* esse, per ipsumque fieri, ut, *sicwH vero corde, ei reflà fide,* cum metu et reverentiâ, *contriti ac penitentes* ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, et gra·

'*Lut.,* XXII, 19. — * *Malach.,* I, n. — *J ⁄ Cor.,* X, 21.

i·?.ηι inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, *gratiam ft donum pœnitentia concedens,* crimina ct peccata, etiam ingentia dimittit. Una enim cademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ. Cujus equidem oblationis cruentæ, inquam, frudus per hanc uberrime percipiuntur : tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non -)'um pro fidelium vivorum peccatis, pcenis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro defundis in Christo nondum ad plenum purgatis, rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur.

CAP. 3. De Missis in honorem Sanctorum.

Et quamvis in honorem et memoriam Sandorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit : unde nec Sacerdos dicere solet : “ Offerro tibi sacrificium, Petre, vel Paule" sed Deo dc illorum vidoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.

CAP. 4. De Canone Missæ.

Et cum sanda sande administrari conveniat, sicque hoc omnium pandissimum sacrificium, Ecclesia Catholica, ut digne reverenterque offerretur, ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante sæculis instituit, iia ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quo;l non maxime sanditatem ac pietatem quamdam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat; id enim constat tum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sandorum quoque Pontificum piis institutionibus.

CAP. 5. De sollemnibus Missæ sacrificii ceremoniis.

Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; pro. pterca pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam sub· missâ voce, alia vero elatiore, in Missâ pronuntiarentur, instituit. Ceremonias item adhibuit, ut mysticas benedidiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolicâ disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, ct tuentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

CAP. 6. De Missa, In qua solus Sacerdos communicat.

Optaret quidem sacrosanda Synodus, ut in singulis Missis fideles astantes, non solum spirituali affedu, sed sacramentali etiam

Eucharistiæ jierceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberior proveniret : nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas et illicitas damnat, sed probat, atque adeo commendat; siquidem illæ quoque Missae vere communes censeri debent, partim quod in cis populus spiritualiter communicet, parlim vero quod a publico Ecclesiæ ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.

CAP, 7. De aquâ, in calice offerendo, vino mlscendâ.

Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent; tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hâc mixtione recolitur; et cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repraesentatur.

CAP. 8. De Missâ vulgari lingua passim non celebrandâ, et mysteriis ejus populo explicandis.

Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem retento ubique cujusque Ecclesiæ antiquo, et a Sanctâ Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum matre ct magistrâ, probato ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, et non sit qui frangat eis, mandat sancta Synodus Pastoribus, et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missa leguntur aliquid exponant; atque inter cetera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent diebus praserlim Dominicis et festis.

CAP. 9. Prolegomenon canonum sequentium.

Quia vero adversus veterem hanc, in sacrosancto Evangelic Apostolorum traditionibus, sanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi disseminati sunt errores, multaque a multis docentur, atque disputantur; sacrosancta Synodus, post multos gravesque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi Patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei, sacræque doétrinæ adversantur, damnare, et a sancta Ecclesia eliminare, per subjectos hos canones, constituit.

Can. i. Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari : A. S

Can. 2. Si quis dixerit, illis verbis : " Hoc facite in meam commemorationem", Christum non instituisse Apostolos sacerdotes; non ordinasse, ut ipsi, aliique sacerdotes offerrent corpus et sanguinem suum : A. S.

Can. 3. Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis et defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus offerri debere : A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio, in cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari : A. S.

Can. 5. Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit : A. S.

Can. 6. Si quis dixerit, ('anonem Missæ errores continere, ideo<:2e abrogandum esse : A. S.

Can. 7. Si quis dixerit, ceremonias, vestes et externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis : A. S.

Can. S. Si quis dixerit, Missas, in quibus solus sacerdos sacramentalicer communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas : A. S.

Can. 9. Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis, et verba Consecrationis proferuntur damnandum esse; aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere; aut .lquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem : A. S.

Prolegomena

1° Objectum et utilitas Tractatus.

484. (A) *Objeŝium.* In *Tr. de Baptismo* diximus quomode Christiani spiritualiter *renascantur;* in *Tr. de Confirmatione* quomodo in vitâ spirituali *roborentur;* remanet igitur exponendum quomodo per sacramentum *Eucharistia* spiritualiter *nutriantur.* Quia vero Eucharistia est non tantum *sacramentum* gratiam conferens, sed etiam *sacrificium* quo supremum Dei dominium agnoscitur, et quia utrumque arcte connectitur, de utroque hic agemus.

(B) *Utilitas* Traélatûs facile agnoscitur : (a) singulare enim exigit studium sacramentum Eucharistiæ quod est inter cetera nobilissimum : nam in se continet non solum gratiam, sed gratiæ ipsius *fontem* et *auctorem;* ideoque ad hoc cetera sacramenta referuntur; ita, v.g, Ordo ad Eucharistiæ consecrationem, Baptismus et Pænitentia ad Eucharistiæ receptionem ordinantur, et sic de ceteris[1], (b) Insuper cùm Eucharistiæ *sacramentum necessarium* sit necessitate praecepti, et *sacrificium* Missæ sit veluti *centrum* totius religionis nostræ, fideles accurate instruendi sunt de omnibus quæ ad utrumque referuntur, quo ferventius sese préparent ad sacram communionem et sacrificio Missæ assistant. (c) Tandem *Protestantes* plerique ab initio Reformationis, denegarunt praesentiam realem Christi in Eucharistia et veritatem sacrificii Missæ, dogmaque Transsubstantiationis omni modo impugnârunt atque etiam impugnant; hodie vero *Liberales* etiam institutionem Eucharistiæ Christo

[1] S. Thom. 3, q. 65, a. 3.

abjudicant; maximi igitur est momenti eorum errores confutarc, corumque difficultates solvere.

2° Figuræ Eucharistiæ[1].

485. Eucharistia, utpote donum excellentissimum, ct mysterium difficile creditu, multiplici modo præfigurata fuit : (a) *signum sensibile* hujus sacramenti adumbrârunt *oblatio Melchisedech,* qui panem et vinum Deo obtulit[2], *propositionis panes,* qui singulis sabbatis coram Arcâ offerebantur[3], et *panis subcinericius,* quem sibi ab Angelo oblatum Elias manducavit, et quo mirifice refeélus fuit[4].
(b) *Effectus* ejusdem præfigurati fuerunt per *manna,* quod Judæis in deserto peregrinantibus divinitus fuit concessum tanquam optimus cibus omne deleéiamentum in se habens[5]; Eucharistia enim nobis in terrâ peregrinantibus praebetur ut sit simul spiritualis cibus et delectatio,
c) *Christus,* in hoc sacramento contentus, per antiqua sacrificia repræsentatus fuit, præsertim vero per inchoatam immolationem Isaac.

(d) Tandem *Agnus paschalis* hæc omnia *simul* præfigurabat : *signum sensibile* hujus sacramenti, quia cum panibus azymis manducabatur; *effetius* ejusdem, quia, sicut sanguine Agni paschalis Judaei a devastante Angelo protedi et ab ægyptiaeâ servitute liberati sunt, ita pariter Eucharistiæ virtute ab impugnationibus et captivitate diaboli liberamur; tandem *Christum ipsum,* nam sicut Agnus paschalis immolabatur et comedebatur, ita Christus in Eucharistia primum immolatur ct deinde comeditur[6].

3° Varia nomina?.

&>. Sacramentum Eucharistiæ : (a) in *scriptis Apostolorum* vocatur *cana dominica* seu *cana Domini*[6], utpote institutum in ultimâ

' S. Thom., 3, q. 73, a. 6; Suarez, in h. artic. ; Einig, p. 2.
' *Gem,* XIV, 18. — 3 *L<vit.,* XXIV, 5 sq. — ' /77 7'«·., XIX, 6.
* Λ'-eZ, XVI, 13 ; A«w., XI, 6.
» S. Thom., 3, q. 73, a. 6.
* S. Thom., 3 p., q. 73, a. 4 ; Suarez, in h. artic. ; Drouin, l. IV, q. I.
i i.iEinig, p. i. —a/cor., XI, 20.

- cœnâ, et quidem in memoriam Domini; postea *fractio panis,'* quia Christus panem fregerat antequam cum apostolis traderet; necnon *communio* seu *communicatio* corporis ct sanguinis Domini2; (b) a *Patribus* autem : *Eucharistia* (in *Didachc* ct ap. 5. *Justinum),* id est, *gratiarum actio,* tum quia Christus hoc sacramentum instituendo gratias egit, tum quia illud recipiendo gratias Deo persolvimus; *corpus Domini, sacramentum corporis et sanguinis Domini;* ratione *dignitatis, sanctissimum Sacramentum ;* ratione *effectuum, panis viter, panis supersubstantialis, panis angelicus, sacra synaxis* seu *communio,* quia fideles arctissimo vinculo tum Christo capiti tum inter se conjungit, *sacramentum amoris,* et *viaticum,* quia nobis viatoribus dispensatur tanquam medium ad cælestcm patriam perveniendi.

4° Divisio Tractatus.

487. Eucharistia est Incarnationis non solum adumbratio, sed etiam continuatio ct extensio; (a) sicut enim Verbum incarnatum sub velo carnis hominibus apparuit, et vitam prorsus absconditam, licet plane divinam, duxit, ita pariter Christus in hoc sacramento sub speciebus eucharisticis latet, et in tabernaculo vitam absconditam, licet vere divinam, ducit; (b) sicut Palæstinam pertransiit benefaciendo et sanando omnes, ita per communionem in animas nostras gratiam suam diffundit; (c) sicut in cruce morions sese in sacrificium obtulit, ita et in altari quotidie offertur ut victima3. Hinc in Eucharistia tria simul inveniuntur: *mysterium realis pressenties Christi* quod credere debemus, *sacramentum* seu *signum sensibile et permanens* quo sanctificamur, *sacrificium* seu *actio* quâ *victima oblatione* religionis officia Deo persolvimus. Triplex igitur erit,caput, ut sequenti synopsi exponitur.

• *Luc..* XXIV, 35; *Ad.,* II, 42. — ’ / *Car.,* X, 16.
’ Cf. Hurter, n. 379; Lessius, *De perfect. motibusque divinis,*\. XII.c. XVI, n. 129.

- Caput I. de mysterio præsentiæ realis.
  - Art. I. Veritas realis præscntiæ.
    - [Institutio Eucharistiæ a Christo.
    - Realis præsentia probatur.
      - Traditione.
      - ScripturA.
  - Art. 1l. Modus realis præscntiæ.
    - Modus quo Christus fit præsens.
    - Modus quo Christus existit sub speciebus.
    - Corollarium : de cultu Eucharistiæ debito.
  - Art. III. Concordia cum ratione.
    - Scholastica expolitio mysterii.
    - Non repugnat rectæ rationi.
    - Convenit.
- Caput II. de sacram. Eucharistiæ.
  - Art. 1. Existentia et natura.
  - Art. H. Materia ct forma
    - Materia.
      - de pane.
      - de vino.
      - de consecratione utriusque.
    - Forma.
      - super panem.
      - super vinum.
  - Art. III. Effectus.
    - quoad animam.
    - quoad corpus.
  - ART. IV. Subjectum.
    - de obligatione Euch. recipiendi,
    - de extensione hujus obligationis.
    - de dispositionibus requisitis in genere, ct relate ad frequentem communionem.
  - Art. V. Minister.
- Caiut III. de sacrif. Missæ.
  - Art. I. Notio, existentia ct essentia.
  - Art. II. Effectus.
  - Art. III. Subjectum.
  - Art. IV. Minister.
    - de potestate celebrandi,
    - de obligationibus ministri.
  - Art. V. Liturgica præcepta.

Caput μ

DE MYSTERIO PRÆSENTIÆ REALIS,

Tria sunt investiganda : i° *veritas* realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ; 2° *modus* hujus præsentiæ; 30 ejusdem cum ratione *concordia.*

Art. I. De veritate realis præsentiæ Christi.

488. Errores contrarii. i° Inter *antiquos* hæreticos, nullus *directe* præsentiam realcin Christi in Eucharistiâ negavit, sed pauci *indirefle* hanc veritatem impugnârunt : ita *Docctœ,* Christum veram carnem habere non admittentes, consequenter negabant Eucharistiam esse carnem Christi; a 5. *Ignatio* Martyre, jam initio secundi sæculi, confutati sunt.

2° *Medio Ævo;* (a) *Scotiis Erigcna* (IX sæc.), vir doclus sed novitatum amator, ita obscure de reali præsentià scripsit, ut eam negâssc multis visus fuerit, licet ab illo errore immunis a nonnullis censeatur[1], (b) *Bcrengarius* autem, patria Turonensis, archidiaconus Andcgavensis in Galliâ (sæc. XI), transsubstantiationem certo negavit, et modo satis confuso ct forsan contradictorio de rcali præsentià scripsit saltem post an. 1059, ita ut, secundum plurcs, *dynamicam* tantum præsentiam admiserit ; a *Lanfranco* aliisque confutatus, et a pluribus Conciliis, tum in Gallia tum in Italia habitis, condemnatus, post multas tergiversationes, errores suos tandem retractavit[2], (c) *Petrobrussiani* (sæc. XII), seu discipuli *Petri de Bruis,* contendebant sacerdotes non habere potestatem consecrandis, (d) Præsentiam rcalcni negârunt *Albigenses* (sæc. XIII), et juxta nonnullos, *Hicleffus,* Protestandum præcursor, licet, juxta alios, non realem præsentiam, sed transsubstantiationem impugnaverit[5].

1 Cf. J. Healy, *Ireland's Ancient schools,* Dublin 1S90, p. 5S3 sq. ; R. Heurtevent, *Durandde Troam et les origines de Ihlrlsie blrcngarienne,* Varis, I912· p. 253-185.

9 R. Heurtevent, *op. eit.,* p. 165-216; Hcfelé-Leclercq, *Hist.des Condies,* t. IV, pp. 1040 sq., uoS, IIII, n69«|.

’ Denz.-Bann., 367 (309). — * Denz. Bann., 5S3 (4S0).

’ Mangenot, *Diet, de Thiol.,* t. V, 1320; Denz.-Bann., 581-583 (477-4*9)·

3° *Novatores* pleriquc realem præsentiam pariter negarunt (a *Lutherus* quidem illud dogma rejicere non ausus est. quia, ut ipse fatebatur, nimis evidenter in Scripturâ declaratur; dicebat tamen Christum non fieri præsentem per solam consecrationem nisi accederet communio fidelium. Hinc in confessione *Angnstanâ* (1530) legitur : "DeCœnà Domini docent quod corpus et sanguis Christi vere adsint et distribuantur vescentibus, in cœnâ Domini, sub specie panis et vini, ct improbant secus docentes " ». Diii Lutheran! camdem do&rinam tenuerunt, sed hodie multi inter ipsos, in Germaniâ præsertim, in dubium revocant præsentiam realem.

(bj *Sacramentarii* seu *Symboliste,* scilicet *Zwinglius* et *G·'.colatupadius,* docuerunt Eucharistiam nihil aliud esse nisi signum vel figuram Christi : juxta priorem, ἐστι (est) in consecrationis forma reddi debet per *significat,* ita ut sensus sit : hoc est *signum* seu *symbolum mere arbitrarium* corporis mei[2]; juxta posteriorem, σώαα (corpus) idem significat ac *figura* seu *similitudo vera* corporis, ita ut sensus sit : hoc est *figura* corporis mei *cum aliquo fundamento in re.* Exinde deducebant Christum non realiter, sed solum per fidem manducari.

(c) *Calvinus,* mediam viam inter Lutheranos ct Sacrainentarios tenens, docuit corpus ct Sanguinem Christi *virtualiter* esse in Eucharistiâ, sicut sol præsens est terræ per suam virtutem seu per calorem. Admittit quidem eucharistiam esse *symbolum* corporis Christi, sed *non nudum* symbolum : fingit enim quamdam virtutem a corpore Christi in cælo manente ad homines descendere, et, mediante fide, cos sanctificaret— Quem errorem pleriquc *Anglicani tOl*

1 Apud Schaff, *Cruài of CkrisletidoNi,* vol. III, p. 13.

' Zwinglius, ita suum systema illustrat : " Cum paterfamilias peregre profeduru$ est, nobilissimum annulum suum, in quo imago sua expressa est, conjugi malrifamilias his verbis tradit : En me tibi maritum, quem alwcntein teneas, ct quo te oblcôcs. Jam ille paterfamilias D. N. Jesu Christi typum gerit. Is enim abiens Ecclcsix conjugi sua.· imaginem suam in cccnx sacramento reliquit ". *[Oftra,* t. II, p. 549).

j *hutitut.,* lib. IV, c. 17, 11. 1-34.

4 Hæc enim in *art. XXI'JJJ* leguntur : " Cœna Domini non est tantum iignum inutmc beucvolenlix Christianorum inter sese, verum potius est sacrari.catum nostrx per mortem Christi redemptionis. Atque adeo rite, «ligne, et

nonnullas variationes, amplexi sunt, ct hodie retinent, paucis exceptis, præsertim *Ritualistic,* qui doctrinam catholicam de reali præscntiâ tenent.

(d) Tandem *Unitarii,* aliique Protestantes *liberales* dicti, Symbolistarum vestigiis inhærentes, docent Eucharistiam esse vacuum signum, et nihil aliud præ se ferre nisi fraternæ caritatis symbolum et memoriam passionis Christi Prasterea negant historicitatem verborum institutionis, et contendunt eucharistiam non a Christo, sed ab apostolis institutam esse in memoriam ultimæ cœnæ. — Quem errorem renovârunt *Mocternistœ3.*

489. Doctrina catholica. Præfatos errores *Tridentinum* his verbis condemnavit : " Si quis negaverit in SS. Eucharistiæ sacramento contineri vere, realitcr, et substantialiter corpus et sanguinem, una cum animâ et divinitate 1). N. Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo vel figura, aut virtute, A. S. ". Hinc dc fide est totum Christum esse *vere, realiter* et *substantialiter* in Eucharistiâ. Dicitur *"vere",* non autem *in signo* tantum, contra *Zwinglium,* qui vocabulum " *est* " metaphorice intclligcbat; " *realiter",* non vero in figura tantum, contra *Œcolampaaium,* qui vocem " *corpus* " figurative accipiebat ; " *substantialiter* ", non autem in virtute solum, contra *Calvinum,* qui contendebat Christum per suam virtutem solummodo esse praesentem in Eucharistia.

cum fide sumentibus, panis quem frangimus est communicatio corporis Christi; similiter poculum benedictionis est communicatio sanguinis Christi. Panis ct vini transsubstantiatio in Eucharistia ex sacris litteris probari non potest, sed apertis Scripturaj verbis adversatur, sacramenti naturam evertit, et multaram superstitionum dedit occasionem. Corpus Christi datur, accipitur ct manducatur in cœnà, tantum cxlesti et spirituali ratione. Medium autem quo corpus Christi accipitur ct manducatur in ccenâ, *fides est ".* (Apud Schaff *ofi* p. 505, 506).

" "Cœnaest fraterna: charitatis signum... ipsa quoque Christi mortem pro generis humani salute in memoriam revocat... Manducare ejus cantem et ejus sanguinem bibere, nihil aliud est quam nostram vitam ejus praxeptis et exemplis conformare.* (Clarke *Atannai of Unit, belie/,* p. 48).

s Quorum error, prout in decreto *Lamentabili* reprobatur, sic se labet: " Non omnia qux narrat Paulus de institutione cücharistix historice sunt sumenda (Denz.-Bann., 2045).

Hodie vero, ob *Liberalium* errores, duo sunt probanda : 15 *institutio* Eucharistiæ *ab ipso Christo* peraéla; 2° *realis Christipraesentia.*

§ I. De institutione Eucharistiæ a Christo peracta [1].

490. *Thesis :* Eucharistia non est ritus a primis Christianis inventus, sed sacramentum vere a Christo institutum. Dc fide est ex *Tridentino* definiente omnia N. Legis sacramenta a Christo instituta esse, et Eucharistiam esse unum e septem sacramentis ; posteaque addente Christum ordinâsse ut Apostoli aliique sacerdotes offerrent corpus ct sanguinem suum[2].

Thesis demonstratione non indiget quoad Protestantes qui Scripturas inspirationem admittunt : institutio enim Eucharistiæ in tribus *Synapticis* et S. *Paulo* clare describitur, juxta omnes. Ad rem vero evincendam contra *Liberales* ct *Modernistas,* libris Novi Testamenti tantummodo *ut historicis* utendum est, cùm eorum inspirationem rejiciant.

491. 1° Ex testimonio S. *Pauli,* jam an. 57, Corinthi celebrabatur *crena Domini,* non ut ritus humanus et novus, sed ut ritus sacer non omnino novus, ab ipso Christo institutus, in memoriam ejus mortis, et quidem modo permanenti. Ait enim Apostolus : " Ego enim accepi a Domino[3] quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in quâ nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit et dixit : Accipite et manducate : hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens : Hic calix

1 J. Helm, *Die Einsetzung des heiligen Abeudmahls ah Bantis fiir die GcUhcit Christi,* Wurtzbourg, 1900; W. Berning, *Die Einstkung des heili-, '-r. Ea.·::,:ristie in ihrer ursprünfftichen Forni naeh den Btrichfen des Neiten Tettanunta hritisch untersucht,* Munster, 1901; J. Lebreton, *Eucharistie,* in *Dia. A/.·'. (d'Ates),* I, 1548-1554; C. Ruch, *Eucharistic,* in *Diet, dc Thfol. (Ahnçenol),* 1024-1120; P. Batiffol, *o/. cie.,* p. 7-163.

2 Seæ. VII, can. I ; sess. XIII, cap. 2 ; sess. XXII, can. 2.

3 Id est, sive exclusive per revelationem, sive simul per traditionem apostoïicam et revelationem, quatenus nempe traditione apostolicâ fadum institutionis r.ovit, ct revelatione ejus profundam significationem didicit.

novum testamentum est in meo sanguine : hoc facite quotiescumque bibetis, in meam commemorationem [1] ”,

Hic igitur S. Paulus : (a) diserte asserit eucharistiam ab ipso Christo institutam esse, ct quidem in ultimâ cœnâ,“in quâ noéte tradebatur (b) supponit hunc ritum esse Corinthiis jam optime *notum, nec* esse *omnino novum,* cùm de eo sermonem habeat non directe sed occasione abusuum quorumdam qui jam in ejus celebrationem irrepserant ^‘Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare...’’2;* (c) affirmat eumdem ritum esse *sacrum,* utpote *commemorativum passionis Christi,* et in *manducatione corporis et sanguinis Domini* consistentem : “ Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, ct calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumquc manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini”3; (d) declarat hunc esse *permanentem,* cùm renovari debeat in commemorationem Christi donec veniat. S. Paulo igitur et Corinthiis persuasum erat cœnam Domini ab ipso Christo institutam esse tanquam ritum sacrum ct permanentem.

492. Atqui hæc intima persuasio *historice* explicari nequit nisi admittatur Eucharistiam reapse a Domino institutam esse. Etenim : variæ explicationes quas afferunt adversarii omnino vanæ sunt.

(a) Alii dicunt cum *A. Harnack*4 eucharistiam non fuisse primum nisi vulgarem cœnam, in quâ discipuli paulalim passionem Domini commemorare coeperunt, posteaque finxerunt Christum ibi esse præsentem suosque spiritualiter enutrire. — Sed quis non videt *tantam* evolutionem, tam *modico temporis spatio* viginti quinque annorum, absque ullâ disputatione et reclamatione, invalere non potuisse in communitate quæ ab omnibus novitatibus abhorrebat?

(b) Alii putant, cum *Jülicher*5, Christum non instituisse quidem hunc ritum, sed apostolis proposuisse *parabolam* quamdam ad ostendendum mortem suam fontem fore divinæ gratia^ ideoque discipulos postea cœnam iteravisse ad commemorandam Domini

’ *I Cor.,* XI, 20-24. — Cfr. Prat, *I.a Thiologie de St Paid,* I, 162-172; I!» 379-385; E. Mangenot, *1}Eucharistie dans St Paul,* in *Rcv. p. dAtol,* L XIII, 1911, pp. 33-48; 203-216; 253-270.

* *I Cor.,* XI, 20-21. — ’ *Ibid.,* 26-27.

4 *Brot und ITasser, die cucharistischen Elcmcnte btiJustin,* p. 115-144-

5 *Zur Geschiihte der Abendmahisfeier in deràltesten K'irche,* >892, p. 215-35®·

mortem. — Sed nemo non videt hanc contortam expositionem alienam esse a narratione *Synapticorum,* tibi nullum vestigium invenitur parabolæ, ut ex mox dicendis patebit.

(c Quidam, ut *W. Heitmiiller* ', dixerunt eucharistiam esse imitationem quamdam rituum paganorum, v. g., mysteriorum Eleusinorum aut cultûs Mithriaci. — Sed pleriquc Liberales fatentur similitudines inter hæc mysteria et eucharistiam esse mere externas ct apparentes, discrimina autem essentialia' : duo enim quæ in eucharistià essentialia sunt, nempe realis præsentia corporis et sanguinis Christi, necnon commemoratio ejus passionis, in ritibus paganis omnino desunt; aliunde primos christianos respuisse omnes litus paganos satis notum est.

(d) Pauci pariter, ut *Schafer*', contendunt eucharistiam mutuatam • e a Judæis ceremoniis, præsertim paschalibus. — Fatemur equidem pascha Judæorum fuisse quodammodo figuram nostri sacramenti, sed inter figuram et realitatem tot sunt discrimina, et quidem essentialia, præsertim *realis Christiprasentia* sub speciebus eucharisticis et *quotidiana* eucharistiæ celebratio quæ dicebatur *fraflio panis* ut unum non possit dici ab altero mutuatum. Igitur ccena eucharistica est *novum pascha* veteri paschati succedens et ab eo essentialiter distinctum.

(e) Tandem *J. Hoffmann*s contendit cœnam eucharisticam nihil aliud esse nisi evolutionem convivii, *agape* didli, quod primi Christiani simul sumebant, primum tanquam caritatis vinculum, postea vero tanquam ultimæ ccenæ commemorationem. — Quæ quidem hypothesis iisdem laborat difficultatibus ac ea quam proposuit Harnack, et insuper est *omnino gratuita,* cùm etiam hodie quæstio inter eruditos moveatur utrum *agape* temporibus apostolicis instituta fuerit an secundo aut tertio sæculo6.

' *Taufc und Abtndmahl bei Paulus,* 1903.

' Percy Gardner*, qui primum dixerat Eucharistiam nihil aliud esse nisi imitationem mysteriorum *Eleusinorum (The origin, of the Lord's supper,* I-or.lon, 1893)1 Postea fassus est hanc hypothesim omni fundamento carcrc ; qnod et admittit M. GogueF, *L'Eucharistie des origines à St Justin martyr,* Paris. 1910. — Quoad cultum *Mithriacum,* F. Cnmont, *Les mystères dc Mi·* .'irj, Paris, 1902, admittit nil probare cœnam christianam ex hoc cultu oriri.

'ı *Das Hsrrcnmahl naeh Ursprung und Bedeutustg mit Eucksicht auf dic ten Forsehungen,* 1S97.

4 Primi Christiani celebrando cœnam dominicam quasdam preces quidem a Jerbeoram paschate mutuaverant, ct merito, quo melius ultimam crenam commemorarent ; sed his precibus addiderant *fractionem panis (Act.,* II,46; XX, 7, 11 seu celebrationem Eucharistiae, qua: non semel in anno sicut pascha, sed quotidie aut saltem s»pc fiebat, et in quâ corpus Christi et ejus sanguis a fide· itbjs accipiebantur. {*/ Cor.,* XI, 00 sq.)

Abeudnahl im Urchristentuni, 1903.

' Cfr. P. Batiffol, *Eludes d'Histoire,* 1902. p. 279-311; H. Leclercq, /..i/r, in *Diet. d'Arehtol. chrtt. (Cabrot),* I, 775-848.

Aliunde catholica explicatio omnino failis consonat, ut ex testimonio Synopticorum constat.

493· 2° Ex tribus *Synapticis,* in ultimâ ccenâ, Christus accepit panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, dicens : Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Juxta S. *Lucam,* hæc addidit : " Hoc facite in meam commemorationem Hic igitur explicite describitur institutitutio Eucharistiae a Christo peraéla, et quidem tanquam *ritus religiosus* maximi momenti, cùm Dominus discipulis corpus et sanguinem suum tradat tanquam spiritualem cibum ct potum, et manducationem hujus cibi substituat manducationi agni paschalis; immo tanquam ritus *permanens :* " hoc facite in meam commemorationem ",

494· *Objicitur* quidem hæc verba nec apud 5. *Matthaum* nec apud *S. Marcum* inveniri. — Sed ex hoc silentio minime inferri potest Christum præfata verba non protulisse; silere enim non est negare, et aliunde relatio quam uterque evangelism instituit inter ultimam ccenam ct agni paschalis manducationem, sal evidenter ostendit Jesum novum pascha instituere voluisse, ideoque ritum religiosum permanentem.

Pariter silentium 5. *Joannis* de institutione Eucharistiae facile explicatur ex eo quod, in capite sexto, diserte retulerat verba Christi hanc institutionem annuntiantis, ut ex thesi sequenti patebit.

495· *Conclusio.* Historice constat : (a) viginti quinque annis post mortem Christi, S. *Paulo* ct *Corinthiis* persuasum esse ccenam Domini a Christo institutam esse tanquam ritum sacrum ct permanentem ; (b) Liberalium hypotheticas explicationes dc origine Eucharistiæ esse cum factis incompossibiles ; (c) rem vero facile explicari admittendo historicam narrationem trium *Synopticorum.* Si igitur testimoniis et faitis, non autem *a priori hypothesibus 'w\r\\r\mwr,* fatendum est Eucharistiam vere a Christo institutam esse.

' *Lue.,* XXII, 19. — Versus I9b-20 absunt quidem in *Codice Beta D, sci* inveniuntur in optimis græcis codicibus nccnon in antiquissimis versionibus, citantur a multis Patribus, v. g., *Eusebio, S. Basilio, S. Cyrillo Alex.,* et probabiliter a *S. Justino* et *Tertulliano,* et pro genuinis habentur a protestas tibus *Sfitta, Schultzen, R. Schaefer, Resch, Schmiedel, Schweitzer, J. Reville,* etc. Horum igitur genuinitas retineri debet. Cfr. C. Van Combrugghe, *De Sofcriologir primis fontibus,* 1905, p. 132-147 : Batiffol, *op. ei·'.,* p. 123-129; A. Brassac, *Nova Evangel. Synopsis,* 1913, p. 132: Ruch, ic *Did. de Thiol.,* t. V, 1063 S<l·

§ II. De reali Christi præsentia in Eucharistia.

490. *Thesis:* Christus est vere, realiter et substantialiter præsens in Eucharistiâ. *Defide* est ex *Tridentino* jam allegato, n. 4S9, et probatur tum *Scripturâ* tum *Traditione.*

I, Thesis Scriptura probatur.

Thesis demonstratur : i° ex verbis Christi apud *Joannem* quibus *promittitur* Eucharistia; 2° ex verbis quibus *instituta fuit;* 30 ex testimonio 5. *Pauli* circa usum Eucharistiæ x.

497. i° Ex verbis promissionis* Praenotamus in capite sexto *Joannis* tres partes distingui posse : in primâ 1-25) describuntur miracula Christi quinque panes multiplicantis, et super aquas deambulantis, quæ, potentiam ejus exhibendo, animos præparabant ad credendum ea quæ dc pane eucharistico annuntiaturus erat; *secunda* sermonem I'omini refert (26-59) Î *tertia* vero declarat effectus a sermone productos, nempe quorumdam discipulorum incredulitatem et confessionem Petri (60-71).

Iterum sermo ipse, præter *exordium* (26-34), in quo Christus Judæos hortatur ut spiritualem cibum quærant, duas partes omnino distinctas habet : in *priori* (35-47) quæ sic incipit : " Ego sum panis vitæ ", asserit se esse panem vitæ, eo sensu quod omnes qui salvi fieri volunt, in ipsum credere

* Hic sequimur chronologicum *eventuum* ordinem; si vero quis ordinem ipsorum *documentorum* sequi vellet, primum testimonium 5. *Pauli* ex[x>nere deberpoitea *Synopticorum,* tandem 5. *Joannis.*

I Maldonat. *Comment, in Joan.,* c. 6; N. Wiseman, *Lectures on Realpre. settee,* kct. I-V; Franzdin, th. 3; Corluy, *Spicilegium,* II, p. 336sq.; C. Ruch, in *Did. de Théol.,* V, 989-1024; J. Lebreton, in *Diet. Apol.,* I, 1159-1562; V. Schmitt, *Die Vemheissung der Eucharistie {Joh. 6) bei den VHtern,* 1900·rx>3; Cavallera, *Ilinterprétâtion du chap. VI dc St Jean,* une controverse au concile de Trente, in *Rev. d'Hist. ecclts.,* Louvain, 0Λ. 1909, p. 687-709. — Protestantes *liberales,* quibus assentit *A. Loisy,* fatentur quidem do&rinam eucharisticam quam Ecclesia profitetur contineri in hoc capite, sed *historicitéster.* negant sermonis relati ab auilorc quarti Evangelii. Immerito tamen, ut erudite probat M. Lepin, *La valeur historique du quatrième évangile,* 1910; nain · (a) scrino intime conne&itur cum fa<5lis quæ cum præcedunt ct sequuntur, qusque historica sunt, cùm et a *Synopticis* referantur; (b) verba quibus Eucbaristia promittitur omnino consonant cum verbis institutionis apud Synopticos. Laque bistoricitas hujus sermonis rejici nequit quin simul rejiciantur fflila et dicta Christi a Synopticis narrata.

debeant; in *posteriori* autem (48-59)', quæ eodem modo incipit : " Ego sum panis vitæ ", declarat iterum se esse panem vitæ, sed sensu prorsus diverso, quatenus scilicet promittit se nobis daturum carnem suam ad manducandum, et sanguinem suum ad bibendum. Jam vero *priorem* partem de *fide in Christum* intclligi posse libenter agnoscimus, quamvis quidam inter Catholicos putent in *priori* agi etiam de Eucharistiâ, minus tamen diserte quam in *posteriori* ubi explicite *natura* hujus cibi declaratur.

Sed, quidquid est, prior pars, etiamsi intclligatur de fide in Christum, mentes optime præparabat ad ca accipienda quæ sequuntur de manducatione corporis Christi. Itaque, contra Protestantes, contendimus posteriorem ejusdem sermonis partem, præsertim a versiculo 52, non posse metaphorice intelligi, sed de vera et reali manducatione corporis Christi accipiendam esse, ideoque realem Christi præsentiam in Eucharistiâ supponere.

498. Verba quæ vividius dogma catholicum exprimunt, hæc sunt : —

"ꝑ. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vilâ. » Litigabant ergo Judici ad invicem, dicentes : Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum, ꝭ Dixit ergo cis Jesus : Amen, amen dico vobis : nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 55 Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die. 56 Caro enim mea, vere est cibus, et sanguis meus vere est potus : » qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem : et qui manducat me, et ipse vivet propter me. " Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt pitres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum ".

Sensu obvio hic evidenter agitur de reali, non vero dc symbolicâ manducatione, ut constat cx *ipso textu,* cx *connexione* inter priorem ct posteriorem partem sermonis, et ex *modo intel/igendi auditorum.*

' Nonnulli auctores, præsertim veteres, posteriorem partem versu 51 incipere putarunt, sed divisionem, quam nostram facimus, admittendam esse *JFisen'n* validis argumentis cxegcticis probavit. *(Leet, on Real Pres.,* left. I).

499. (A) Ex *ipso textu ;* nam ex unâ parte sensus *proprius* est clarus ct obvius, et ex alterâ sensus *metaphoricus* absolute repugnat, (a) Sensus *proprius* obvius est : ea enim verba Christus adhibet quæ adeo clara sunt ut statim litteralem sensum menti exhibeant : 1) diserte asserit panem, quem dabit, esse propriam carnem : " Panis, quem ego dabo, *caro mea* est pro mundi vitâ " (52); 2) cùm Judæi murmurarent, sub *comminatione mortis spiritualispracipit* manducationem carnis suæ : " *Nisi manducaveritis carnem* Filii hominis", et quidem modo *emphatico* vim juramenti fere habente : " *Amen, amen* dico vobis " (54); 3) idem præcipit *sub promisssione vitæ ceternce :* " Qui *manducat meam carnem...* habet vitam æternam " (55); 4) *rationem* hujus manducationis assignat eo modo qui sensum metaphoricum excludat : " Caro enim mea *vere* est cibus, et sanguis meus *vere* est potus" (56); *vere* enim idem sonat ac *proprie;* 5; *effectum* ejusdem declarat qui consistit in eo quod *Christus ipse* manet in nobis, nosque in eo : " Qui manducat meam carnem... in me manet, et *ego in illo"* (57).

Atqui hæc omnia primA facie nihil aliud nisi *realem* manducationem *veri corporis Christi* menti exhibent, adeo ut si eadem verba a Protestante ministro, sine præviâ monitione, ex pulpito proferrentur, a suis tanquam *papista* existimaretur.— Insuper legislator, legem condendo, clare loqui debet, præsertim cùm tam emphatico loquitur, et vel metaphoras prorsus omittere vel cis tantum uti quæ sine difficultate intelligi possunt; jamvero Christus clare non loqueretur in hoc loco, si metaphorice loqui vellet : nam tam inaudita metaphora neque intelligi poterat, neque de facto a Judæis intellcéla fuit; immo per quindecim sæcula plerisque Christianis impervia fuit; et hodie etiam vix intelligi potest a Protestantibus, qui perpetuo novas expositiones invenire conantur; ergo.

(b) Aliunde idem patet ex *impossibilitate sensus metaphorid in pressenti casu admittendi.* Etenim locutiones ° *manducare carnem, bibere sanguinem* alicujus" in nonnullis orientalibus linguis metaphorice adhibentur, sed tunc, ex usu apud Judæos et Orientales recepto, unum significant, scilicet aliquem *calumniari,* aut *persecutione prosequi,* sicut,

v. g., dicitur «apud *Job* 1 : "Quare persequimini me... et carnibus meis saturamini"? Si igitur Protestantes mctaphorice interpretari verba Christi velint, ipsis tribuere debent sensum apud Judæos receptum, et ita transferre verba Evangelii : " Nisi meipsum calumniaveritis... non habebitis vitam in vobis"; quod quidem omnino repugnat. Idem dicendum de formulâ *"bibere sanguinem"*, quæ *metaphorice* intelleéla *maledictionem* pessimam exprimit a.

Nec dicere juvat, cum nonnullis Protestantibus, vocabula *manducare* et *bibere* metaphorice de accipienda doétrinâ apud auétores tum sacros tum profanos sæpe intelligi; hic enim agitur non de verbis *manducare* et *bibere,* sed de *complexà locutione " manducare carnem* et *bibere sanguinem* ", quæ nonnisi de insignibus injuriis et persecutionibus usurpatur '.

500. (B) Ex *connexione* inter priorem et posteriorem partem sermonis, (a) In priori enim Christus asserit se esse panem vitæ, qui de cælo descendit (33), nempe per Incarnationem in quâ *Verbum caro* fa&utn est 4; in posteriori autem declarat panem vitæ esse *carnem* suam pro mundi vitâ datam (52) et necessitatem inculcat hanc carnem manducandi (54); unde si caro, per Incarnationem data, est

1 yW., XIX, 22; cf. A. XXVI, 2; *Mick.,* III, 3; *Eccles.,* IV, 5; *Gala!.,* V, 15. Exempla hujusmodi inulta invenies apud Wiseman, *0/. di.,* Icci. IL Quod ipsi Protestantes fateri coguntur; ita Winer *{Lexicon. Man. Heir, et Chalet.,* Lips. 1S2S, p. 874): " Hinc tropice alicujus *frusta* (vel *carrus)* comedere; quâ phrasi, etiam in Targum, et in N. T. Syriaco frequentat», *obtrectatio* et *calumnia* exprimitur. Assiiuilantur scilicet calumniatores canitxis rabidis, qui frusta corporibus avulsa avide devorant". Nec aliter Gesenras *(Thesaurus,* Lips., 1829, t. II, p. 91) : "Veram formuhe rationem dudum recte intellexit Abcn Esta, eum qui clam alterius famam *lacerat,* instar eju' esse monens, qui *carrum ejus arrodit".* Unus opponitur textus ex *fA* (XXXI, 31) : " Qui$ det de carnibus ejus ut saturemur"? Sed immerito, nani, textu hcbraico inspecto, sensus est : " Quis reperict aliquem qui de camc (i. e. viélu) ejus non sit saturatus "?, .seu aliis verbis declaratur liberalem victum hospitibus ct pauperibus a pio Job suppeditatum fuisse; proinde verba hujusmodi litteraliter, non metaphorice intclligenda sunt.

• Cf. *Levit.,* III, 17; VII, 25; *Saf,* XI, 75 *-4P*·,* XVI, 6; *Isa.,* XLIX, 2&

› Quod agnoscit protestans Tittman *(Meletemata sacra,* Lips. 1S16, p. 274) : " Provocant ad usum loquendi scriptorum profanorum qui usi fuerint verba *edere* ct *bibere* de eo qui imbuitur alicujus doôlrinA, ut eam suscipiat et probet. Jamvero verissimum quidem est, scriptores grœcoe et latinos usurpasse verto *tdere* et *bibere* hoc sensu : eos vero hoc tali modo usos fuisse formulis ηώη *carnem et bibere sanguinem* alicujus id doceri potest ne uno quidem exemplo".

* *foan.,* I, 14.

reads, ut Protestantes fatentur, realis esse debet caro quæ nobis præbetur ad manducandum, (b) In priori parte, Christus asserit se ad nos venire per Incarnationem (38-42), et in posteriori, declarat se venire etiam per eucharistiam (50-57); si igitur *realitcr* ad nos per Incarnationem descendit, *realtor* etiam per Eucharistiam.

501. (C) Ex *mado intelligcndi auditorum ct ratione agendi Christi.* Hic enim certe nolebat auditores suos decipere. .Atqui si metaphorice locutus fuerit, certo cos decepit; nam : (a Judæi *sensuproprio* ejus verba intellexerunt : " Quomodo potest hic nobis suam carnem dare ad manducandum? " (53); certe non amplius difficultates proponunt de necessitate fidei, cùm, post expositionem a Christo faétam, jam acquieverint, sed tantum de manducatione ejus carnis; (b) Christus autem, qui uno verbo rem facile explicaro poterat, nedum sua verba explicaret et emolliret, eadem emphatice repetit, iterum atque iterum cum majori perspicuitate affirmans se ipsis daturum suam carnem ad manducandum, immo præceptum condit manducandi suam carnem, ita ut non solum Capharnaitæ, sed etiam quidam inter discipulos ipsum propterca statim reliquerint (67).

Vis hujus argumenti melius percipietur ex ejus consueta agendi ratione cum discipulis. Quando locutiones metaphoric», ab ipso nonnunquam usurpat», ex simplicitate vel ignorantiâ non intelligebantur, eas explicare solebat, præsertim quoties agebatur de rebus ad salutem pertinentibus, ne discipuli in errorem inducerentur; ita cum Xicodemo egit, qui *spiritualem regenerationem* sensu materiali intellexerat1,3 ita cum Apostolis qui verba ejus de *fermento* Pharisæorum litteraliter acceperanta. Ex adverso, quando ejus doilrina rude intelle&a fuerat, quamvis auditoribus displiceret, Christus emphatice eam repetere consueverat. Exempla habentur apud *Malthaum*\ ubi Jesus paralytico dixit : " Remittuntur tibi peccata tua"; murmurantibus enim scribis, magis explicite sibi vindicat potestatem peccata remittendi; apud *Joannem*4 : cùm enim Christus implicite atfirmàsset se majorem esse Abraham, Judæis contradicentibus, rem magis diserte iterum declaravit'. Atqui in casu

'/at., III, 3-S. — * J/tf/r., XVI. 6-12. Alia exempla vide ap./aw., IV, 32-34; VIII, 32-34; XI, 11-14; XVI, 16-19, 29.

3 *Matt.,* IX, 2-7. — </«»., \ III, 51-59.

5 Hanc fuisse Christi communem praxim optime demonstrat Wiseman fleet III>cx multis Evangelii locis (præsertim *Jra.,* III, 5; *Matt.,* XVI, 6 ir-, Λ-·., VIII, 21; VI, 33; *Matt.,* IX, 2-,*Joa.,* VIII, 56-58, etc.)

nostro, turn Judæi tum discipuli verba Domini sensu proprio acceperant, ut ex toto contextu patet, et quidem in re gravi, ad salutem necessarii!; divinus autem Magister, qui id optime noverat, et uno verbo explicare potuisset se in figurâ locutum fuisse, nullam hujusmodi explicationem dedit, sed permisit multos discipulos abire : " Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant" (67).

Jamvero, si revera auditores decepti fuissent, Christi *sapientia* et *bonitas* postulabant ut hujusmodi error corrigeretur : qui enim venerat salvum facere id quod perierat, permittere nequibat multos ex discipulis suis perire propter metaphoram, sine culpA, male intellc&am. Ergo auditores recte verba Magistri acceperant; ergo Christus sensu obvio ac proprio verba sua audiri volebat.

502. *Objiciunt* autem adversarii Christum ipsum declarasse verba sua metaphorice intelligcnda esse : " *Spiritus* est qui vivificat, *caro* non prodest quidquam; verba quæ ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt"(64).

Resp. : nego antecedens; verba allegata duplici modo explicari possunt, (a) Vox "*Spiritus",* ubi *carni* opponitur, non significat sensum spiritualem seu metaphoricum, ut volunt Protestantes, sed elementum spirituale seu divinum Christi, et sensus est : caro sola non potest vivificare, sed caro mea, simul cum spiritu, seu divinitate meà, vivificat·; quod quidem praestat tum in Incarnatione tum in Eucharistiâ, suam vitam nobis communicando : " Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant"', (b) Vox *a Spiritus",* quando carni opponitur, sæpe sæpius in Scripturi! designat intelledum hominis per gratiam adjutum dum caro significat hominem suæ nativæ corruptioni reliéîuin; unde sensus est :intelledus spiritualis, seu fide adjutus, hæc intclligit, sed intellectus carnalis, seu nativæ corruptioni relictus, non prodest quidquam ad inlelligendum ea quæ dixi. Utraque solutio probabilis est, sed prior nobis probabilior videtur, quatenus cum contextu magis consonans : " verba quæ locutus sum vobis *spiritus* et *vita* sunt ".

Protestantium autem interpretatio, qui per " *spiritum* " audiunt sensum metaphoricum, et per " *carnem* " sensum litteralem, omnino repugnat usui apud Judæos recepto, ut fatentur optimi moderni interpretes, etiam hæretici '.

' Ita *S. Augustinus, S. Cyril. Ater., Beeten, Maier,* apud Corluy, *l. e.,* p. 372. — Cf. *Matt.,* XXVI, 111,6; *Rom.,* I, 3; VIII, 5. — '*Joan.,* X, 10.

5 Ita .V. *Athanasius, S. Chrysostom., Theophytaclus,* apud Maldonat, in h. loc. — Cfr. *Matt.,* XVI, 17; */ Cor.,* II, 14-15.

* Protestantium testimonia non pauca collegit Card. Wiseman, *op. rit.,* led. IV. Ita Kuinoel *(injoa.,* VI, 63) ait : " Sed h.ec verborum interpretatio

503. 2e Ex verbis institutionis Quod Christus promiserat in capite sexto Joannis, id fideliter praestitit in ultîmâ cœnâ. Pridie enim quam pateretur, post celebrationem ccenæ paschalis, discipulis adhuc mensæ recumbentibus, "accepit Jesus panem et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite : " *Hoc est corpus vicum* " quod pro vobis datur ", juxta S. *Lucam;* " quod pro vobis tradetur ", juxta 5. *Paulum.* " Et accipiens calicem gratias egit, et dedit eis dicens : Bibite ex hoc omnes : *Hic est enim sanguis meus,* etc. " a.

Totis viribus contendunt Protestantes præfata verba metaphorice intelligenda esse, et ad hoc textus congerunt, in quibus verbum *"est"* idem significat ac " *repræsentat";* et exinde concludunt verba Christi nihil aliud significare nisi : hoc est signum seu figura corporis mei. Nos autem, cum *Trident.* 3 demonstrabimus præfata verba *proprie* esse intelligenda de vero corpore ct sanguine Christi.

usu loquendi scriptorum N. T. comprobari nequit... l'rxplacet igitur mihi eorum ratio quibus πνευμχ (spiritus) est perfectior, sublimior sentiendi ratio quam dcdritla Christi efficit; σὰρ (caro) humilis, vilis sentiendi ratio... ut adeo sensus sit : valedicere debetis opinionibus vestris praejudicatis, nam sublimior tantum sentiendi et statuendi ac operandi ratio salutem atfcrl; humilis, vilis slaluendi ac sperandi ratio, judaica illa ratio, nihil confert ad veram felicitalem ".

1 Bcllarminus, 1. I, c. S-n; Wiseman, led. V-VII ; Frédet, *op. cil.,* p. foq.î Franzelin, th. 4-6; de Augustinis, th. 2; Pesch, η. 591 sq.

'Quatuor sunt narrationes institutionis Eucharistiæ : XXVI, 26-28; •Mo t ., XIV, 22-24; XXII, 19-20; *1 Cor.,* XI, 23-25!

faith., XXVI.	*Mare.,* XIV.	*Luc.,* XXII.	*/Cor.,* XI.
i€. Cœnaatil.ui. autem eis, accepit Je«us panem et benedixit ac fregit, deditque dûdpalis suis et ait : *accipite et comedite : hic eit corpus meum.* *tj.* Et accipiens calicem gratias ε£ΐΐ et dedit eis dicens : *bibite cx hoc omnes,* iS. *hic atenim sanguis meus noti testamenti, pto multis effundetur in remiedonem peccatorum.*	*31.* Et manducantibus illis accepit Jesus panem ct benedicens fregit et dedit cis et ait: *sumite, hoc est corpus meum.* »3. Et accepto calice, gratias agens dedit cis, et biberunt ex illo omMS,24,et ait illis: *hic ut sanguis meus novi testamenti, fui fro multit effundetur.*	19. Et accepto pano gratias egit et fregit et dedit eis dicens : *hoc est corfus meum, fuod pro robis detur t hoc facite in meam commemorationem.* so. Similiter et calicem, postquam cantavit, dicens : *hic est calix novum testamentum in sanguine meo, fui pro vobit fundetur.*	23. Ego enim accepi a Domino, quod Ct tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua node tradebatur, accepit panem, 24, ct gratiae agens fregit, et dixit : *accipite et manducate : hoc est corpui metem, food fro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem,* aj. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens : *hic calix novum testamentum etl in meo sanguine; hoc facile quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.*

' Sess. XIII, cap. 1.

504. Principium generale est verba Scripturæ proprio sensu accipienda esse, nisi adsit ratio evidens eadem aliter interpretandi. Atqui, in casu præsenti, nedum talis adsit ratio T, omnia potius litteralem sensum exigunt, sive *textus,* sive etiam *alia adjunfta.*

505. (A) Si *textus* ipse inspicitur : (a) verba litteraliter intellecta tam *clara* sunt ut nulla clariora ad dogma catholicum exponendum inveniri possint; e contra sensus metaphoricus tam *obscurus* est ut, fatentibus adversariis, nonnisi post multa sæcula excogitari potuerit ; tam *cenigmaticus,* ut jam anno 1577 duccntæ numerarentur hæreticorum expositiones, quarum nulla plene ipsis placuit; jamvero quando sensus proprius perspicuus est, metaphoricus vero obscurus et contortus, prior certe præferri debet. — Uno verbo, Christus ait : *Hoc est corpus meum.* Catholici statim dicunt : *credimus hoc esse corpus Christi;* Protestantes autem : credimus *hoc esse tantum figuram corporis Christi.* Quinam vere Christo assentiunt?

(b) Insuper Christus verbis utitur quæ sensum metaphoricum excludunt. *Emphatice* enim affirmat hoc quod tradit discipulis esse *ipsum corpus suum,* illud ipsum corpus quod pro illis tradetur, esse *ipsum sanguinem,* qui pro eis effundetur : hæc est enim vis articuli " το ", qui in textu græco sæpius repetitur, ut fatentur ipsi Protestantes cum *Clarke.** Atqui talis loquendi modus sensum metaphoricum excludit; si quis enim exhibendo veterem codicem manuscriptum diceret : " Hic est codex summæ theol. S. Thomæ, *ipse* codex cui commisit fructus suarum meditationum, *ipse* codex super quem laborando insudavit, etc. " certe intellige-

• Unica ratio ad sensum figuratum confugiendi est apparens mysterii impossibilitas; sed hæc ratio non valet; nam infra demonstrabitur mysterium illud etse quidem supra, sed non contra rationem; aliunde in rebus fidei pr;e oculi* habenda sunt hæc Christi verba : " Quæ impossibilia sunt apud honanes, possibilia sunt apud Deum " *(Luc.t* XVIII, 27). Quando Deus claris verbis aliquam veritatem revelat, impudens esset dicere : hoc admittere nequeo, quia non intelligo. Sane Protestantes mysterium Trinitatis multaque alia accipiunt, quæ intelligcre non valent.

* Apud Wiseman, *op. cit.,* led. VI. : " Omnis fere syllaba grxei textùs, præsertim articuli repetitio, omnino emphatica est ". Revera in textu grxeo hæc habentur : τοὺτο ἑστο» το σώμα μου τὁ ὑπέο ναὼν διδὁμενον... το αἱμα μοο τὑ ὑπέρ υμὼν «ζχοννὁμενον.

retur litteraliter de genuino codice a S. Thomâ scripto, non autem de merA transcriptione, scu repræsentatione cjusdern codicis. Ergo.

Nec dicere juvat in linguâ aramaicà seu syro-chaldaicâ quâ Christus utebatur, nullum inveniri vocabulum verbo *significare* respondens, proindeque Dominum voce uti debuisse ad illam ideam exprimendam; hodie enim peritis compertum est, etiam Protestantibus, plures dicendi modos esse in illâ linguâ quibus Jesus uti potuit ad figuratum sensum exprimendum aliunde Marcus, Lucas et Paulus, gnece scribentes, figuratura illum sensum exprimere debuissent, dum e contra in suâ narratione verba adhibent quæ illum excludunt.

506. Frustra pariter congeruntur textus, in quibus vocabulum idem significat ac "représentât, seu est figura"; inspe&is enim omnibus locis ad quæ provocant, colligitur verbum *est* non metaphorice intelligi nisi quando res, de quâ agitur, sive ex *naturâ suâ,* sive ex *usu loquendi* aut *praviâ monitione,* est *signum, figura* aut *symbolum* alterius rei. Sic, v. g., Platonis *statuam* exhibendo dicere possum : "hic est Plato", quia statua *ex naturâ suâ* est signum, figura alterius rei; item *somnium* explicando quis dicere potest : "Septem boves pulçhræ... septem ubertatis anni sunt"', quia, ex *usu loquendi* recepto, in hoc casu exspeôtatur alicujus signi

'Card. Wiseman plus quam quadraginta modos quibus dici potest "hoc est *symbolum* corporis mei" in linguâ syriaeâ computavit, quæ non substantialiter differt a linguâ syro-chaldaicâ (Left. Vil). Aliunde Drach idem probavit quoad ipsam linguam aramaicam, quâ Christus utebatur *(Inscript. hibrdiques,* 2* edit., Romse, p. 33). Insuper hic animadvertere licet in versione syriaeâ Matlhæi, Lucte et Pauli verbum substantivum *est* omitti, ita ut ibi legatur : hoc corpus ineum; quod, secundum grammatica: leges, nihil aliud exprimere potest ni i *identitatem* inter *subjectum hoc* et *pnedieatum corpus.* — " Protestantes, hac super rc confutati, autumant Jesum verba quibus usus est, a rituali judaici Paschalis mutuasse, juxta quem paterfamilias buccellam sumens panis, aiebat : " Hic est panis aflliftionis quem patres nostri manducarunt"; agnum quoque accipiebat, drcens : " Hoc est corpus Pascitatis ". Sed Maitnonidcs nos docet hujusmodi formulas adhibitas non fuisse nisi post Judxorum dispersionem, Ceterum hæc verba: " Hic est panis afflictionis", in sensu naturali accepta, haud significant : " Hic est figura panis", sed : " Hoc est genus panis quem manducaverunt patres nostri in die affiiftionis ". — Quod ad alteram formulam attinet : " Hoc est corpus agni ", protestans Scheettgen *(l/ora hebraica,* t. I, p. 227 sq.) demonstrat, in sermone syro-chaldaico, vocem *corpus* idem significare ac *reaiiter et veraciter,* vel ac pronomina "*ipsemet, ipsamet*", et ideo verba : " Hoc est corpus meum ", si a paschali formula mutuata fuissent, contra intentionem ct desiderium Protestandum significarent : Hoc est egomet (Fouard, *Vie deJisus-Christ,* 3« édit. 1884, Paris, t. II, p. 262, n. 2; angiice venum *The Christ the Son of God,* vol. II, p. 229, note.)

• *Gen.,* XLI, 26.

explicatio; idem dici potest de explicatione *typorum* V. Testamenti, vel *parabolarum*[1]; quia, ex pr.eviâ *monitione* plus minusve explicita, sensus mctaphoricus naturaliter menti se exhibet; sic, v. g., quando S. Paulus ait[2]: "Petra autem erat Christus"; infra enim addit: "Hæc autem in *figurà* facta sunt nostri". Sed, pneter hos et similes casus, vocabulum apud auétores tam sacros quam profanos, suum genuinum et *litteralem* sensum retinet. Atqui, in casu nostro, panis neque ex *naturâ* suâ, neque ex *usu loquendi* aiit *praviâ monitione,* dici potest signum corporis Christi; quis enim, panis frustulum ostendendo, dicere auderet : hic est Plato, hic est Socrates? Aliunde nullus Scriptur» textus ab haereticis inveniri potuit ex quo concludere liceat panem unquam fuisse corporis humani signum ; tandem Christus, antequam verba " *Hoc est corpus meum* " proferret, nullo modo directe aut indirecte Apostolos monuit se in figurâ locuturum esse, aut parabolam explicaturum. Ergo illa verba metaphorice intelligi nequeunt.

507. (B) Ex *adjunfits* personarum ct circumstantiarum :

(a) *Apostoli,* quibus Christus loquebatur, 1) erant homines *simplices,*. ab interpretationibus metaphoricis alieni, proni ad interpretandum litteraliter etiam locutiones metaphoricas[3]; 2) insuper, miraculorum testes, et Christi omnipotentia: conscii, parati erant affirmationibus Magistri, etiam captu difficilibus,*fidem adhibere,* rati apud Deum omnia possibilia esse[4]; 3) hanc fidei simplicitatem *Dominus ipse exigebat,* nihil magis reprobando quam incredulitatem eorum; 4) tandem, per sermonem in capite sexto Joannis relatum, *dispositi fuerant* ad admittendam realcm manducationem corporis et sanguinis Domini. Atqui, in talibus adjunétis, repugnat Jesum verbis *metaphoricis captu difficilibus* usum fuisse, quin ea explicaret, præsertim cùm alloqueretur Apostolos, " quibus datum est nosse mysteria regni cælorum "[5], quibus explicare solebat parabolas ceteris absconditas; prævidere enim poterat ct debebat Apostolos verba hujusmodi accepturos sensu litterali. Ergo repugnat sensus mctaphoricus.

508. (b) Si *circumstantia* specantur, Christus, Eucharistiam instituendo, *novum testamentum* seu *fadus* condebat : " HIC EST SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI "; SUI *amoris memoriale* perpetuum relinquebat : " HOC FACITE IN MEAM

1 *Matt.,* XIII, 36-39; *Galat.,* IV, 24. — 2 *I Cor.,* X, 4.
3 *Matt.,* XVI, 11. — 4 *Matt.,* XIX, 26. — 5 *Matt.,* XIII, II.

COMMEMORATIONEM "; simulque *legem* imponebat cœnam celebrandi, et quidem in *ultimo sermone* ad discipulos ante mortem habito. Atqui hæc omnia sensum metaphoricum intellectu difficilem excludunt; nam *testamentum* clarum esse debet, ac proinde nullas continere metaphoras insolitas ct captu difficiles; jamvero si vox " *est* " figurate intclligitur, talis loquendi modus adeo difficilis est ut per longa sæcula a nemine fuerit intelleĉtus. Nec mirum : 1) quis enim, audiens patremfamilias filio dicentem in *testamento : "hac est domus* quam tibi relinquo ", hæc verba intclligeret de *figurd* aut *piĉturâ domus?* 2) Insuper, si Eucharistia est solum figura corporis Christi, non potest dici *singulare amoris pignus,* cùm multa sint alia ejusdem amoris pignora merâ figura præstantiora. 3) Tandem *lex* debet verbis omnino perspicuis exprimi, præsertim cùm legislator jam prope est moriturus et *ultimâ vice* suos subditos alloquitur; nulla enim alia erat opportunitas verba obscuriora ante mortem explicandi; aliunde post resurrectionem ea non emollivit, sed permisit eadem litteraliter ab Apostolis et Ecclesiæ Patribus interpretari, ita ut, si sensus mctaphoricus verus sit, per innumera sæcula multi ex ejus discipulis idololatriæ addiéti fuerint, adorando ut verum corpus Domini quod nihil aliud erat nisi panis frustulum ct figura ejus corporis! Quis Christianorum hoc admittere potest, nisi simul fateatur Christum vel futuri ignarum vel deceptorem esse? Repugnat ergo ex omni parte sensus metaphoricus.

509. Solv. diffic. (A) Si propositio " hoc est corpus meum " litteraliter intelligatur, pronomen *hoc* demonstrat vel panem, vel species panis, vel corpus Christi; atqui nullum ex his dici potest; etenim *hoc* neque panem neque species panis demonstrare potest, quia falsum est panem aut ejus species esse corpus Christi; item corpus Domini demonstrare nequit, quia dum *hoc* pronuntiatur, corpus Christi nondum adest; ergo sensus litteralis admitti nequit.

Resp. (a) Nego *supposition;* nam *hoc,* instanti quo pronuntiatur, neque panem, neque species, neque corpus Christi *determinate* designat, sed *i/ide(q;minate^* significat *id quod manibus teneo, quod sub his speciebus conTTnëtür ~* hæc est enim vis pronominis demonstrativi sine substantivo adjuncto positi. Probabiliter etiam cum *Maldonato'* dici potest *hoc* designare corpus Christi; nam in propositio-

1 *Comment, in Mati.,* in b. lue.

nibus quæ significant id quod fit co precise instanti quo propositio enuntiatur, pronomen demonstrativum designat non id quod est, sed id quod erit, sicut, v. g., is qui circulum pingit dicere potest, "hic est circulus", licet, tempore quo loqui incipit, circulus nondum existit.

510.(B) Christus figurate locutus est, dum dixit : " Hic est calix novum testamentum in meo sanguine"', significare volens id quod in calice continebatur; ergo et verba "hoc est corpus meum ", figurate accipi debent.

Resp. : Neg. conseq.; nam apud omnes gentes *calix* sumitur metaphorice pro liquore in eo contento : quod aliunde satis ex contextu intclligitur, ubi dicitur "*accipite ct bibite",* non enim vas ipsum, sed liquor in eo contentus bibitur; dum c contra *panis* usu communi pro figurâ corporis humani minime usurpatur; unde negatur paritas ac proinde conclusio ex eâ deduéla; nam ex eo quod metaphoris intelleétu facilibus uti licet, minime sequitur obscuros tropos adhiberi posse.

511.(C) Quod in calice continebatur vocatur a Christo vinum, etiam post consecrationem : " Non bibam amodo de hoc genimine vitis"1; ergo calix, etiam post consecrationem, nihil aliud nisi vinum continebat.

Resp. (a) Valde probabiliter hæc verba ante consecrationem prolata sunt, postquam calicem vini inter ccenandum Jesus distribuerat, ut ex *I.uch*3 constat; (b) si concedatur eadem post consecrationem prolata fuisse, non est mirum sanguinem Christi vocari *genimen vitis,* sicut revera corpus ejus vocatur *panis* ', ciim ex vino fiat et vini speciem retineat; simili modo vinum per miraculum ex aquâ faétum in nuptiis Canae dicitur *aqua*s; ita etiam virga Aaron, in serpentem mutata, vocatur tamen virga et cæcus, licet curatus, non cessat vocari cæcus7; sic etiam hodie in sacrâ liturgià species consecratas dicimus u panem sanétum vitæ æternæ, panem cælestem ", etc.

512.(D) Ex contextu verba Christi *metaphorice* audienda sunt; nam Eucharistia est *sacramentum;* atqui sacramentum est signum alterius rei; ergo verba Christi de signo corporis sui accipi debent.

Resp. Disting. min. : Sacramentum est signum, *graticc, attic.;* est signum *corporis et sanguinis* Christi, *subdist. :* Christi invisibiliter sed *realiter pressentis, concedo; absentis, nego.* Apostoli igitur intellexerunt Eucharistiam esse signum vere productivum gratiæ et præsentiæ Christi; quod quidem constat ex modo quo verba Magistri referunt : hic enim sensum metaphoricum excludit, ex jam dictis.

« *l.«<·.,* XXII, 20. — » *Malt.,* XXVI, 29. — 3 *Luc.,* XXII, 17-21.
* *I Cor.,* XI, 26-27. — *i Jea.,* II, 9. — * *Ed·,* VII, 12. — *1 foa.,* IX, J?·

5x3- (E) Christus Eucharistiam instituit in *sui commemorationem:* " Hoc facite in meam commemorationem "[1]; atqui commemoratio non fit præsentis, sed absentis ;[2] ergo Christus non est praesens in Eucharistiâ.

Resp. *Disting. min.,* non fit commemoratio rei præsentis simul et visibilis, *conc.;* rei præsentis, sed non visibilis, *nego;* nam cùm invisibilis sit, in oblivionem cadere posset, et re aliquatenus visibili commemorari debet. Jamvero Christus est quidem realiter præsens in Eucharistiâ, sed *invisibiliter,* sub speciebus panis et vini latens, ; roindeque potest et debet commemorari, prdut fusius ab Apostolo declaratur' : " Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat ". Et sane perfectius memoriale passionis Domini excogitari nequit quam sacra Eucharistia, sensu catholico intelieéla, in quâ Christus realiter præsens sub speciebus panis et vini dc novo Patri seipsum offert.

514. (F) *Zwinglius* aliam difficultatem, angelo quodam no&urno suggerente, proposuerat quam insuperabilem putabat, sed quæ hodie a do€lis Protestantibus ut imbelle telum agnoscitur ; arguebat ex *£xod.,* XII, 11, ubi de agno paschali dicitur : "Sic autem comedetis illum : renes vestros accingetis... *est enim phase* (i. e. *transitus')* Domini"; sensus enim hujus textûs est, aiebat, agnum paschalem esse, i. *e., significare* transitum Domini ; ergo a pari " hoc est corpus meum ", idem est ac " hoc significat corpus meum ".

Resp. *Contextu insfieflo,* vocabulum *est* ibi non idem sonat ac *significat,* sed suam propriam significationem retinet : videlicet hic describitur ritus paschalis, et postea subjungitur, juxta hebraicum textum :*phase est Domino,* seu hæc dies, *sacra, dicata* est Domino, sicut et nos dicimus : hæc est Pascha, seu dies Paschae Deo dicata Quæ interpretatio tum ex contextu[4], tum ex locis parallelis firma tur[5]. Eodem fere modo solvitur difficultas desumpta ex *Gen.* XVII, 10), ubi de circumcisione legitur : " Hoc est paitnm meum, quod observabitis inter me et vos, ct semen tuum post te : circumcidetur ex vobis omne masculinum"... Nam sensus hujusmodi verborum non est : " hoc *significat* pa&um meum ", ut volunt Protestantes ; sed : hoc *revera est* paéhim et præceptum meum, ut circumcidatur omne masculinum, ut ex toto contextu patet[6]

[1] *Luc.,* XXII, 19. — [2] Ita SchaffHerzog *Encycl.,* p. 1347.
[3] *I Cor.,* XI, 26. — [4] *Exod.,* XII, 27.
[5] *Exod.,* XX, 10; XXXII, 5. " Rosenmüller notavit in originali textu non lici *transitum* aut *Pascha* τοῦ *Domini,* sed *transitum* aut Pascha τῷ *Domino.* !^u« vero locutio immutabiliter significat *sacrum* aut *dicatum Domino.* Plura præsto sunt ftxcmpla. Ita legitur in textu hebraico, *Exod.,* XX, 10 : *sabbatum* (sacram) *Domino,* et cap. XXXII, 5 : *dies festus* (sacer) *Domino."* Wiseman, L-Λ. V, p. 217, vel Confér. 5®, ap. *Afigsu,* Démonstr. evang., XV, p. 1253.
[6] Cf. Wiseman. l. cit., p. 209 sq.; Franzclin. th. V.

Addi etiam potest in utroque casu agi de rebus quæ naturâ suâ aliarum rerum symbola erant, in quibus proinde vocabulum *est* metaphorice intclligi posset quin cogeremur eodem modo accipere verba Christi de corpore suo, quod nullius rei symbolum esse potest

515. 30 Realis præsentiâ probatur ex verbis S. Pauli circa usum Eucharistia? (A) Post relatam Eucharistiae institutionem, hæc subjicit Apostolus de *indignA communione :* “ Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, *reus* erit *corporis ct sanguinis* Domini... Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, *non dijudicans corpus Domini" »* Atqui indigne communicans *reus corporis* Christi dici nequit, quatenus *non dijudicans* ejus corpus, si panis eucharisticus sit tantum figura corporis ejus, non autem verum ipsius corpus 3 ; ad summum, Christi *personam* tantum offenderet, non autem ejus corpus, ritum sacrum male traélando. Nunquam enim Judæi, qui agnum paschalem, Christi figuram, indigne comederunt, rei ejus corporis difti sunt, nunquam qui regis imaginem aut statuam injuria afficiunt rei corporis ct sanguinis ejus habentur; offendunt siquidem ejus personam, non autem ejus corpus. Pari igitur ratione si Christus esset tantum metaphorice præsens sub sacris speciebus, indigne accedens posset quidem ejus personam offendere, non vero ejus corpus. Ergo in Eucharistia verum Domini corpus, non autem ejus tantum figura invenitur.

(B) Confirmatur iis quæ paulo ante Apostolus dixerat· : “ Calix benedictionis... nonne *communicatio sanguinis* Christi est? et panis, quem frangimus, nonne *participatio corporis* Domini est”? Hic etiam asseritur nos communicare non Christo, sed ejus *corpori* et *sanguini;* quod quidem manifeste supponit *realem præsentiam.* Non possumus enim *corpori* ct *sanguini* Christi in Eucharistiâ communicare nisi

* Bellarminus, l. I, c. 12-13; Wiseman, *of>. cif.,* led. VIII; Franzelin, th. IV; de Augustinis, I. cit., p. 43; C. Ruch, *Zλ·. cit.,* 1044-1059.

• *1 Cor.y* XI, 27, 39.

J Quod et quidam Protestantes concedunt, v. g., GogueI, *L'eucharistie àt! origines àJustin martyr,* 1910, p. 17S : “ Bachmann observe avec raison que si l'apôtre dit coupable envers le corps et le sang du Seigneur, et non pas seulement coupable envers le Seigneur, c’est que pour lui le pain-corps et la coupe· .<tng sont réellement le Seigneur et non seulement des symboles. ”

< Z *Cor.,* X, 16.

sint ibi rcaliter; unio cum Christo per solam fidem accurate dici nequit communicatio ejus *corporis* et *sanguinis,* sed solum participatio ejus spiritûs.

516. Conclusio. Ut breviter omnia comprehendamus, in tribus diversis circumstantiis sacri scriptores dc Eucharistia loquuntur : (a) quando Christus, etiam ante institutionem hujus sacramenti, *promittit* propriam carnem propriumque sanguinem tanquam cibum et potum discipulis sc daturum, ea verba adhibet quæ *sensu obvio* realem manducationem menti exhibent, nec in metaphoram detorqueri possunt nisi approbatas hcrmeneuticæ regulas violando; b in ipsà *institutione,* tam perspicue et evidenter affirmat in hoc sacramento contineri suum corpus et sanguinem ut ipse Lutherus r, postquam totis viribus a litterali interpretatione sese extricare conatus est, nullam evadendi viam esse fassus fuerit; (c) tandem, institutione faélâ, quando Paulus *modum Eucharistiam recipiendi* ejusque *effetius* describit, tam lucide de *corpore* et *sanguine* Christi loquitur, ut ejus verba non solum modum excedere, sed prorsus falsa esse videantur, nisi admittatur Christum vere, realiter et substantialiter esse sub speciebus consecratis. Si igitur error est, ab ipsis auctoribus sacris decepti sumus, simul cum tota antiquitate Christiana, ut jam demonstraturi sumus.

II. Realis præsentiâ traditione demonstratur'.

Argumenta cx Scriptura desumpta *Traditione* confirmantur, quæ manifeste ostendit verba supra allata litteraliter intelligenda esse. Quod constat :

1 Scribit enim ad *Argentinensei :* “ Hoc diffiteri nec possum ncc volo, quod si Cariostadius aut alius quispiam ante quinquennium mihi persuadere potuisset, in sacramento prxter panem ct vinum esse nihil, ille magno me beneficio sibi devindum reddidisset. Gravibus enim curis anxius et in hàc discutienda materia multum desudans, omnibus nervis extensis me extricare et expedire conatus sum, cum ipse perspiciebam, hâc rc papatui imprimis mc valde incommolare posse. Verum ego mc captum video, nulla evadendi via relicta est; textus enim evangelii nimis apertus est ct patens... ”

' Hoc argumentum fuse solideque exposuerunt auctores operis *Ptrfittuitt dt lafoi,* praesertim vol. II, p. 187 sq., ed. *Migne,* 1S41 ; Bellanti., I. II ; brevius autem, licet «rudite, Franzclin, th.VII-X; Hurtcr, n. 403-430; E. B. Puscy', *Doctrine ojthe Realpretence ;* Batiffol, *<p. cit.,* 6-480; Bareille, in *Dici, de Intel. (Afan^enol),* V, 1121-1183.

517. i° Ex Patribus. Satis erit testimonia referre quinque priorum sæculorum, cùm, teste *Zvringlio,* a tempore S. Augustini opinio de reali Christi præsentià jam victrix fuerit, et aliunde testimonia sequioris ævi ubi de *transubstantiatione* sint exponenda.

Prcenotamus autem plerosquc Patres non *ex professo* de reali Christi præsentià in Eucharistiâ agere, quia hæc veritas nondum ab haereticis negata fuerat; sed tantum *per transennam,* alia dogmata probando et illustrando, aut ritus sacros describendo ; vel magis explicite, sed *breviter,* catechumenis ct fidelibus doélrinam de sacramentis Christian® initiationis exponendo; in his autem circumstantiis de reali præsentià loqui tanquam de re omnino *certâ* et *nota, ab omnibus credeudâ:* quod sane ostendit quam firma fuerit hàc de re primorum Christianorum fides.

518.(A) *Circa finem primi seeculi,* de eucharistiâ sermo habetur in *Didache,* ibique describitur consecratio calicis et panis, necnon distributio *spiritualis cibi et pottis,* de quo *soli baptizati* edere possunt, cùm prohibeatur *sanflum dare canibus*[1], quæ quidem verba non explicite realem præsentiam Christi affirmant, sed eam supponunt.

519. (B) *Secundo sceculo,* jam diserta habemus testimonia. (a) 0'. *Ignatius* ex unitate Ecclesiæ infert unitatem cucharistiæ, quæ est *caro et sanguis Christi :* " Studeatis igitur unâ eucharistiâ uti : una enim est caro Domini nostri Jesu Christi, et unus calix in unitatem sanguinis ipsius, sicut unus episcopus cum presbyterio et diaconis"[3]. Quare Docctas condemnat, "qui ab eucharistiâ se abstinent, eo quod non confitentur eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ pro nobis passa est "[3]. (b) 5. *Justinus,* dominicæ cœnæ celebrationem describens, in *Apologià* ad Imperatorem Antoninum scripta, clare asserit eucharistiam " non esse panem et potum communem, sed incarnati illius Jesu et carnem et sanguinem ", eamque ab ipso Christo esse institutam [4]. Quod et confirmat in

[1] *Didache,* IX-X. Cfr. Bareille, l. c., 1126; P. Batiffol, 57.76, ubi *Liberalium* falsæ interpretationes confutantur.

[2] *Philaddp,* IV', T*: *G., V,* 700; Journel, 56.

[3] *Smyrn.,* VII, i, *P. G.,* V, 713; Journel, 64.

[4] *Λ/νλ#.,* I, 65, *P. G.,* VI, 42S; Journel, 128.

Dialogo cum Tryphone ». (c) 0'· *Premens,* catholicam fidem contra Gnosticos defendens, creationem mundi a Verbo et fututam corporis nostri resurrectionem confirmat ex eo quod in eucharistiâ habemus et manducamus corpus et sanguinem Domini[2]: " Quomodo autem constabit eis cum panem in quo gratiæ actæ sunt, *corpus esse Domini sui* ct *calicem sanguinis ejus,* si non ipsum fabricatoris mundi Filium dicunt, id est, Verbum ejus, per quod... terra dat primum quidem fenum, deinde spicam, deinde plenum triticum in spica? Quomodo «autem rursus dicunt carnem in corruptionem devenire et non percipere vitam quæ *corpore Domini et sanguine* alitur "?

520. (C) *Tertio sæculo,* tum Latini tum Græci realem præsentiam aperte docent, sed quidam ex eis verba adhibent quæ *sensu symbolico* a Protestantibus falso intelliguntur. (a) In Ecclesiâ *Carthaginensi, Tertullianus* diserte quidem realem præsentiam affirmat his ct similibus verbis : " Caro *corpore et sanguine Christi* vescitur, ut et anima de Deo saginetur " [3]. Attamen quibusdam utitur verbis quæ primo intuitu *symbolica* esse videntur ; ita loquitur de pane quo Christus "corpus suum *repræsentat"* ; sed, ex aliis locis [4], *repreesentare* idem est ac *prisons exhibere.* Alibi dicit eucharistiam esse *figuram* corporis Christi [5]; inspeéto autem contextu, intclligit figuram *non vacuam* sed quæ *veritatem ipsam corporis Christi continet,* prout ipse declarat; nam addit vacuam rem non posse esse figuram, et, postquam variis modis veritatem corporis et sanguinis Christi in Incarnatione contra Marcionem probavit, rem ita concludit : " Ita et nunc *sanguinem suum in vino consecravit,* qui tunc vinum in sanguine figuravit " [6], seu, aliis verbis, vere abscondit sanguinem suum sub vini speciebus.

1 *Dialog.,* 41, 70, 117.

* *Adv. hares.,* I. IV, c. tS, .1. 4-5, *G.,* VII, 1027; Journel, 234.

* *De tarn, resurrectione,* 8, *I..,* II, 806; Journel, 362. Cfr. *De oratione,* 19; *Ad uxorem,* II, 5; *De idolol., 7 ; De pudicitid,* IX, 16.

* *Adv. Mare.,* I. IV, c. 22, *L.,* II, 414, etc.

s *Adv. Marciontm,* IV, 40, *P. L.,* II, 460; Journel, 343.

6 *Adv. Marcion,* IV, 40, *P. L.,* II, 402. — Ad fusiorem *Tertulliani* mentis expositionem, cfr. A. d'Ales, *La Thiol. de Tertullien,* p. 355-370; P. Batiffol, 204-226.

Revera species eucharistica» legitime dici possunt *figura* corporis Christi, quatenus nempe visibiliter représentant corpus Christi invisibiliter in Eucharistiâ præsens. — ò\ *Cyprianus* haud semel præsentiam rcalem asserit, v. g., dum severe carpit eos qui, absque peractâ pænitcntiâ, sacram communionem accipere volunt : " Ante offensam placatam indignantis Domini et minantis, vis infertur *corpori ejus et sanguini"* .* Alibi, cum quadraginta episcopis in synodo coadunatis, declarat cos qui ad martyrium ducuntur muniri "*proteClionc sanguinis et corporis Christi"* 3.

521. (bj Quoad *Alexandrinos,* prænotamus eos duplici modo doélrinam Christianam proposuisse : modo *siniplici,* veritates fidei exponendo quales ab Ecclesiâ fidelibus tradebantur; modo *subtiliori,* easdem *Christianis gnosticis* explicando secundum philosophiam Alexandria: florentem. Jamvero ibi prævalebat *symbolismes* quidam, vi cujus res existentes habebantur ut *symbola* rerum altiorum ct invisibilium. Attamen vox *symbolum* non designabat merum et vacuum signum, sed *realitatem quamdam,* cx quâ tamen doctiores assurgebant ad aliam et altiorem realitatem cujus prior erat symbolum. Doélores itaque christiani, exponendo doélrinam de reali præsentiâ corporis et sanguinis Christi in Eucharistiâ, ostendere conabantur hanc esse symbolum altioris veritatis, quod nempe Verbum credentibus sese manducandum praebet spiritualiter. Ita *Clemens Alex.* de eucharistiâ scribit 3: " Duplex est sanguis Domini : alter enim est carnalis, quo redempti sumus, alter vero spiritualis quo scilicet undi sumus. Et hoc est bibere Jesu sanguinem, nempe fieri participem incorruptionis Domini ". Postea, de calice loquens qui continet vinum aquae mixtum,

• *De lapii,* 16, *P. L.,* IV, 479 ; Journel. 551.

* *Epitl.,* LVII, 2. — Legatur eliain cp. LX1II, quæ de sacramento dominici calicis agit, ubi pluries asseritur praesentia realis. Quaxiam sane ibi inveniuntur verba quæ Protestantes in *syniMis/niini* detorquent ; sed immerito : exponent cur in calicc aqua vino misceatur, dicit " in aquâ populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi" (n. 13); jamvero ex his verbis minime infertur vinum esse tantum signum (unguinis Christi, sed potius 'speciem vini esse signum sanguinis Christi vere in calice contenti, cùm in aliis locis explicite ct clare affirmet præsentiam realein.

» *Padaçog.,* l. II, c. 2, n. 19, *P. G.,* VIII, 409; Journel, 410.

addit : " Unde sicut vinum aquae, sic etiam homini Spiritus admiscetur. Ac temperatum quidem vinum fidem praebet, Spiritus autem deducit ad iticorruptionem ; amborum autem temperamentum (græcç κοάσι), potûs scilicet ct Verbi, dicitur eucharistia Obscurus sane est hic loquendi modus, propter symbolismum, sed ibi tamen asseritur in calice consecrato inveniri quamdam *unionem potus et Verbi,* vi cujus communicantes sanctificantur.

Origer.es, ut *testis fidei,* diserte asserit eucharistiam esse corpus Christi : "Nostis, qui divinis mysteriis interesse consuevistis, quomodo, cùm suscipitis *corfus Domini,* cum omni cautelâ et veneratione servatis " *. Sed, ut *philosophiis,* obscura verba adhibet quæ explicatione indigent : praeter manducationem rcalem corporis ct sanguinis Christi, admittit spiritualem manducationem Verbi per fidem -, cujus prior est symbolum; sed hæc altior explicatio pro doétis nedum rcalem præsentiam corporis Christi excludat, eam potius supponit.

522. (Di *Quarto sæculo,* cxplicitiora testimonia habentur sive directe in *Catechesibus* et *concionibus,* sive etiam, sed obiter, in libris ubi errores Arianorum de divinitate Christi confutantur, (a) Inter *Græcos, S. Çyrillus Hierosol.,* catholicam de sacramentis doctrinam catechumenis exponens, declarat panem et vinum, consecratione peraétâ, jam esse corpus ct sanguinem Christi, ideoque Christianos, corpus ct sanguinem Christi sumentes, vere effici ipsi concorporeos et consanguineos : " Quemadmodum enim panis et vinum eucharistiæ ante sanctam adorandæ Trinitatis invocationem nudus panis et vinum erat, invocatione autem peraétâ, *pinis fit corpus Christi* et *vinum sanguis Christi...* " 3. Ad firmandam catechumenorum fidem, ad auctoritatem S.Pauli provocat et ad miracula Christi : " Vel hæc sola beati Pauli institutio abunde sufficiens est ut certam vobis de divinis mysteriis fidem faciat, quibus digni habiti, concorporei et consangues Christi facti estis. Ille enim modo clamabat :

' *Ibmil.* 13 in ExoJ., 3, *P. G.,* XII, 391 ; Journel, 490.
* *In Maith.,* 85, *P. G.,* XIII, 1735.
' *Catuhes.,* XIX, 7, *p. G.,* XXXIII, 1072; Journel, 840.

Quod in eâ nocte quâ tradebatur, etc. Cùm igitur ipse pronuntiaverit, ct dixerit de pane : *Hoc est corpus meum,* quis «audebit deinceps ambigere?... .Aquam olim in vinum, quod sanguini affine est, in Cana Galilaesç transmutavit; ct cum parum dignum existimabimus cui credamus, cùm vinum in sanguinem transmutavit'?... — Quando igitur panem et vinum vocat *antitypum* corporis et sanguinis Christi 2,certo significat his clementis non solum significari, sed etiam *vere contineri* ejus corpus ct sanguinem. — Vocabula *anti·typus* ct*figura* non solum a S. Cyrillo, sed etiam ab aliis Patribus tunc adhibebantur. Sed, cùm quidam his abuterentur, *Macarius Magnes* postea (an. 410) eum sic reprobat : " Similiter accipiens (Christus) panem ct calicem dixit : *Hoc est corpus meum et sanguis meus.* Non enim typus est corporis, nec typus est sanguinis, sicut quidam fabulati sunt mente obcæcati, sed secundum veritatem corpus ct sanguis Christi " 3. — 6'. *Chrysostomus* tam aperte loquitur de rcalitatc corporis Christi in Eucharistiâ, ut, fatentibus adversariis 4, de ejus mente dubitari nequeat

523. (b) *Cappadoces,* qui scholae alexandrinæ theorias saepe amplectuntur, ideoque in quemdam symbolismum propendunt, nihilominus realem Christi præsentiam in Eucharistiâ perspicue docent. 5. *Basdius* scribit5 : "Singulis etiam diebus communicare ac participem esse sanéli *corporis et sanguinis Domini* bonum est ac perutile". 0'. *Gregorius Nyss.* probat corpus nostrum fieri immortale per communionem cum immortali, nempe cum corpore Christi in eucharistiâ præsentis : " Recte ergo nunc quoque credimus panem Dei Verbo sanélificatum in Dei Verbi corpus transmutari " 6. Quare, si quandoque panem ct vinum Cappadoces vocant *antitypa* et *similitudinem* corporis ct sanguinis Christi, significare volunt species consecratas esse

1 *CaUthu.,* XXII, 1-2, *P.* (7., XXXIII, 1097: Journel, 843-844.—CfiC ibid., 3, *P. L.,* neo; Journel, 845.

' *Catteha..* XXIII, 20, Λ (7., XXXIII, 1123.

3 C. Blondel, *Afatarii At. quj titpersuni,* Paris 1876, p. 105 ; Journel, 2166.

4 Loofs', *Abendmaht,* p. 55.

s *Efist.,* XCIII, a<! Ctesariam, *P. G.,* XXXII, 4S4; Journel, 916.

6 *Orat. catahiUca,* 37. *P. G.,* XLV, 9; ; Journel, 10».

signutn sensibile corporis Christi quod vere continent et communicantibus vere conferunt, ut ex contextu et locis parallelis constat.

524. (c) Inter *Latinos, S. Hilarius,* verba S. Joannis in capite sexto allegans, eadem ita exponit[1] : " De veritate carnis ct sanguinis non reliétus est ambigendi locus. Nunc enim et ipsius Domini professione et fide nostrâ vere caro est et vere sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt ut et nos in Christo, et Christus in nobis sit ", 5. *Ambrosius,* do&rinam de eucharistiâ neophytis exponens, eam credibilem variis exemplis facit; narrat quomodo Moyses converterit virgam in serpentem aliaque miracula patraverit, ct ait : " Quod si tantum valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipsâ consecratione divinâ, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur... Ipse clamat Dominus Jesus : *Hoc est corpus meum.* Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur; post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur; post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis : Amen, hoc est, verum est "[3].

525- (F) *Quinto sæculo,* doétrinam 5. *A uguslini* exponere satis erit, cùm Protestantes fateantur do&rinam de corpore Christi in eucharistiâ post Augustinum in Ecclesiâ floruisse. Jamvero S. Doôtor, ex unâ parte, clare asserit præsentiam Christi *realem,* et, ex altera, locutiones adhibet quæ *symbolical»* præsentiam significare videntur, (a) *Realem præseutiam* significant hæc aut similia verba : " Panis ille quem videtis in altari, sanclificatus per verbum Dei, corpus est Christi. Calix ille, immo quod habet calix, sanctificatum. per verbum Dei, sanguis est Christi "[3]. Postea quidem addit corpus Christi esse Ecclesiam, a quâ proinde separari non debemus; sed spiritualis hæc conclusio primam litteralem interpretationem non tollit. Nam alibi exponit nos in eucharistiâ manducare carnem Christi veram, quam de

[1] *De Trinitate,* lib. VIII, 14, *P. L.,* X, 247 sq.
[2] *De mysteriis,* n. $0-54, L., XVI, 405 sq.
[3] *Sermo* CCXVII, *P. L.,* XXXVIII, 1099; Journel, 1519.

carne Mariæ accepit, eamque esse prius adorandam : "Et quia in ipsâ carne hic ambulavit, ct ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat nisi prius adoraverit"[1]. Huc etiam veniunt verba quibus exponit hunc textum psalmi : *Etferebatur in inanibus suis :* " Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: *hoc est corpus meum;* ferebat enim illud corpus in manibus suis" [2]. Insuper docet etiam malos vere suscipere corpus et sanguinem Domini [3], imino et ipsos infantes mensæ eucharisticæ participes fieri, ut habeant in se vitam [4]. Quod certo excludit manducationem per fidem tantum, cujus infantes incapaces sunt.

526. (b) Opponuntur tamen nonnulla verba, qu» *symbolisant tantum* præsentiam et manducationem significare videntur. 1) Ita, exponendo sextum caput Joannis, dicit *corpus Christi esse Ecclesiam,* ideoque cos qui manducant corpus et sanguinem Christi inter se vinculo caritatis conjungi debere Christoque intime uniri : "Hoc est ergo manducaro illam escam et illum bibere potum : in Christo manere et illum manentem in se habere "[5]. Jamvero hic S. Doctor realem præsentiam et manducationem non negat, sed eam suppo» nens vult fideles *non materialiter tantum* manducare corpus Christi, sed etiam *spiritualiter,* sese uniendo Christo et fraternam caritatem colendo : hi enim sunt frudtus quos sacra communio in bene dispositis producit. 2) Ibidem rejicit manducationem corporis Christi *carnalem* seu *capharnailieam,* et advocat *spiritualem :* " Quid est ergo : *non prodest quicquam caro?* Non prodest quicquam, sed quomodo illi (Capharnaitæ) intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur"[6]. Postea explicat carnem non prodesse quidem *solam,* sed multum prodesse quando unitur Verbo et spiritualiter manducatur. Quod alibi sic exponit : "Tunc autem hoc erit, id est vita unicuique erit corpus et sanguis Christi, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritaliter manducetur, spiritaliter bibatur"[7]. Seu, aliis verbis, corpus ct sanguis Christi non manducatur aut bibitur *sub specie propria,* sed *sub specie sacramenlali,* et quidem eo fine ut

[1] *Enarrat. tups.* XCVIIf, 9, /> XXXVII, 1264.
[2] *Enarrat, tups.* XXXIII, sermo I, 10, *P. L.,* XXXVI, 306; Journel, I4Ù4.
[3] *De Eaptùmc,* V, 9, *P. L.,* XUII, r8i ; Journel, 1633.
[4] *Samo* CLXXIV, 7, *P.* XXXVIIπ, 944.
[5] *In Joan.,* tr. XXVI, 13 sq., Λ Z>| XXXV, 1Ô12 sq.
[6] *In Joan.,* tr. XXVII, 5, *p.* Z-) itfj 7.
[7] *Sermo* CXXXI, i, *P, L.,* XXXVIII, 729.

vitam spiritualem Domini accipiamus. 3) Alibi scribit : " Non enim Dominus dubitavit dicere : *hoc est corpus meum,* cùm *signum* daret corporis sui " '. Exinde inferunt Protestantes eucharistiam esse tantum *signum* seu figuram corporis Christi. — Sed, ex contextu e: ex generali theoriâ S. Augustini de *sacramento,** signum de quo agitur non est *nudum signum,* sed signum simul continens et significans corpus Domini; ibi enim S. Doctor explicat cur in retere lege sanguis dicatur anima, quia nempe est signum animæ, — signum utique non nudum sed vere continens animam.

Si igitur verba S. Augustini simul conferuntur, et obscura e clarioribus intelliguntur, certo realem præsentiam realemque corporis Christi manducationem docuit, sed Christianos admonuit hanc manducationem non vere prodesse nisi per eam Christo ct Ecclesiae intime uniti maneant.

527. Conclusio. Patres itaque, a primo sæculo ad quintum, orc unanimi *realem,* et non symbolicam tantum, Christi præsentiam 'in Eucharistia docuerunt. Si quandoque *obscuris* utuntur verbis, hæc, inspeéto contextu, non excludunt, sed potius supponunt hanc realem præsentiam. (a) Ita quandoque Eucharistia dicitur a Patribus *signum, typus, figura, imago corporis Christi;* quia constituitur revera duplici elemento, *speciebas* et *corpore* Christi ; species autem panis et vini dici possunt figura corporis sub illis speciebus contenti, quin eo ipso præsentia realis negetur; nusquam vero asseritur Eucharistiam esse *tantum figuram* Christi. (b) Pariter manducatio Christi aliquando dicitur *spiritualis,* et non carnalis, quia hæc manducatio, licet *realis,* est *typus* spiritualis ct nobilioris manducationis quâ Christi vitae, virtutibus et passioni communicamus. Dici igitur nequit inter Patres quosdam fuisse *realistas,* alios autem *symbolistas,* ut falso contendunt Protestantes.

528. 2° Ex praxi Ecclesiæ, seu ex- variis monumentis, inscriptionibus et liturgiis quæ fidem primævæ Ecclesiæ manifestant 3 : —

* *Centra Adimantum,* XII, 3, *P. L.,* XLII, 144.

• S. Doiftor distinguit inter *sacramentum* et *rem* seu gratiam sacramenti : prius seu visibile elementum significat posterius seu gratiam, ideoque non est signum vacuum, sed *efficax,* continens ct producens quod significat (supra, n. 251).

'J. B. de Rossi, *Poma sotteranea ;* Marucchi, *f.e do^rnt de l'Eucharistic dans >es monuments da premiers siicles,* 1910; Wilpcrt, *Dic Fractio panis, fà&gatlice* reddita 1896 ; *Die Malcrtien der Sah-eunentskapcllen,* >$97; 7'4

(A) *Ex pifluris,* quibus frequenter Eucharistia depingatur. (a) Jam *sæculo secundo,* in *catacumbâ S. Callisti,* præsertim in sacellis quæ *sacramentorum sacella* vocantur, piéhiræ inveniuntur quæ Eucharistiæ consecrationem ct communionem vivide repræsentant; ita pingitur panis cum pisce impositus mensæ seu altari, cui adstat Christus (aut sacerdos) manum super piscem extendens; jamvero pisce designari ipsum Christum omnibus notum est[1]. Ibidem exhibetur miraculum multiplicationis panum et piscium quo figuratur multiplicatio panis eucharistici. Pariter, in *cryptis Lucina,* repræsentatur canistrum vimineum, coram pisce positum, in quo continentur panes et poculum rubentis vini : ita figurantur elementa sacramenti necnon realis praesentia Christi pisce figurati, (b) *Sæculo tertio,* Christus depingitur tangens baculo thaumaturgi. canistrum panibus plenum ct ita conversionem operatur panis in proprium corpus; aut etiam benedicens panem et pisces quos Apostoli offerunt posteaque populo distribuunt; vel aquam in vinum convertens in nuptiis Canæ, quo figuratur conversio vini in sanguinem Christi.

529. (B) Ex *inscriptionibus* antiquis, in quibus lucide apparet fides in realem Christi præsentiam. (a; Inter quas praecipua est quæ in epitaphio *Abercii* recenter inventa est; Abercius siquidem, Episcopus Hierapolcos in Phrygiâ, exeunte sæc. II, carmen diélavit super tumulum suum inscribendum, in quo legitur :

“ Paulum ego sequebar. Fides autem ubique mihi dux fuit,
Præbuitque ubique cibum Ιχθυν (piscem) e fonte
Ingentem, purum, quem prehendit virgo illibata
Dcditque amicis perpetuo edendum,
Vinum optimum habens, ministrans mixtum dans cum pane”[2].

(b) Cui affine est epigramma *Augustodimensis Peflorii.* in quo legitur :

Malerien der Katacomhen, 1903 ; R. S. Bour, in *Diet, de ThM. {Man^enof),* V, 1183-1209.

[1] Ait enim S. Augustinus, *De Civit. Dei,* I. XVIII, c. 237 : “ Horum autem quinque verborum qua: sunt Ιησοὺ; Χρίστο; Otou ϋio; Σωτήρ {quod est latine */estes Christus Dei Filius Salvator),* si primas litteras jungas, erit id est piscis, in quo nomine mystice intelligitur Christus ”,

[2] C. Kirch, *Enchiridion fontium histor. eccies.* (1910), 133.

" Piscis cælestis divum genus, corde augusto
Utere, accepto fronte immortali inter mortales

Servatoris sanétorum mellitum accipe cibum
Comede esuriens, Piscem tenens manibus"'.

(c) Nec minus eloquens est inscriptio a 5. *Damaso* conscripta :

" Tarcisium sanélum Christi sacramenta gerentem
Cum male sana manus premeret vulgare profanis.
Ipse animam potius voluit dimittere cæsus
Prodere quam canibus rabidis cælestia membra"*.

Quæ tria, cùm sint *epitafihia,* fidem tunc in Ecclesia vigentem magis authentice exprimunt.

530. (C) *Ex liturgiis.* Liturgiæ, ut constat ex *Tr. de Fontibus Revelat.,* n. 9S4, invidum sunt argumentum fidei Ecclesiæ, cùm de aliquo dogmate unanimiter consentiunt; atqui liturgiæ non solum modernæ, sed etiam antiquæ, non solum Latinæ, sed etiam Græcæ, non solum orthodoxæ, sed etiam schismaticæ, tales preces ct formulas exhibent quæ sensum metaphoricum excludunt, et veram denotant mutationem panis in corpus Christi.

(a) Omnium liturgiarum antiquissima ea est quæ legitur in *Constitutionibus Apostolorum,* et in essentialibus concordat cum iis quæ referuntur a 5. *Clemente Rom.* aliisque Patribus. Jamvero in precibus ibi relatis pro missâ, Deus sic rogatur : "Poscimus te ut super hæc dona in conspedtu tuo proposita placate respicias... atque super hoc sacrificium mittas Sanctum tuum Spiritum... ut *exhibeatpanem hunc corpus Christi tui et calicem hunc sanguinem Christi tui* "3. Postea episcopus tradit oblatam, id est, hostiam consecratam, dicens : *Corpus Christi;* et qui recipit, respondet : Arnen. Diaconus autem tradit calicem, dicens : *Sanguis Christi,* calix vitæ,et qui bibit respondet : Amen. Finitâ ceretnoniâ, diaconus ait : " Percepto pretioso corpore et pretioso sanguine Christi, agamus gratias"4.

(b) In *sacramentario Serapionis* quod in Ægypto adhibebatur quarto sœculo, hæc leguntur : Deus veritatis, adveniat Verbum sanctum tuum super hunc panem, ut panis fiat corpus Verbi, et

' *Ibid.,* 209. — * *ibici.,* 523. — 3 Kirch, 616. — 4 Kirch, 620-621.

s Funk, *Didauatia,* II, 175 sq. —ibi etiam invenitur locutio *figura corpori:,* quamvis ex contextu omnino constet corpus Christi vere esse praesens; sed species panis utpote signum sacrum, etiam in documentis liturgicis vocabatur fisura corporis vere sub hâc specie latentis.

super hunc calicem, ut calix fiat sanguis veritatis Post cornmu. nionem vero additur : " Gratias tibi agimus quia nobis dedisti communionem corporis et sanguinis ".

(c) In liturgiâ *Alexandrina,* pariter funduntur preces ut Spiritus Sanctus oblata samflificet tanquam Deus omnipotens " et faciat' panem quidem corpus, calicem autem sanguinem novi testamenti ipsius Domini et Dei et salvatoris et summi regis nostri Jesu Christi'". — Similes preces in omnibus liturgiis inveniuntur, non solum catholicis, sed etiam schismaticis.

Certum est igitur in universali Ecclesiâ semper viguisse fidem in realem Christi præsentiam sub speciebus eucharisticis.

Art. II. De modo præsentiæ realis.

DemonstratA veritate præsentiæ realis, disputandum remanet de naturâ ejusdem, nempe : 1° de worfoquo Christus *fitprasens* in Eucharistia; 2° dc *modo* quo *existit* in cAdem; 3° per modum corollarii, dc *cultu* Eucharistiæ debito.

I. De modo quo Christus (U præsens, seu de transsubstantiatione

531. Status quæstionis. Præsuppositâ reali Christi præsentiâ in Eucharistiâ, quæstio oritur num simul cum Christo maneant panis ct vinum sive integre sive quoad aliquid sut

(A) *Errores,* (a) Jam *Bercngarius* docuerat in Eucharistiâ manere panem et vinum, (b) *Luthcrus,* qui, ut supra diximus, præsentiam realem retinuerat, putabat Christum praesentem esse in Eucharistiâ per *consubstantiationem,* id est, simul *cum* vel *in* aut *sub* pane et vino, ita ut, juxta ipsum, sensus verborum consecrationis sit : Hic (adverbialiter) est corpus meum, (c) *Osiander,* unus ex ejus discipulis, admisit *impanationem,* seu unionem hypostaticam Christi cum pane et vino[3].

' Asscmani, *Cal. IU.,* I. IV, part. IV, p. 34. — Quod confirmatur ex documento recenter invento *(D'r Salysch),* in quo eadem verba inveniuntur, ap. P. de Puniet, *Fragments inldiis d une liturgie égyptienne,* in *Report of the Nineteenth eucharistie congress,* London, 1909, p. 367-401.

9 S. Thomas, 3 p., 75; Surtcz, disp. 50; Bellarminus, l. Ill, c. 18-24; Drouin, q. VI. soft. 2; Lugo, disp. VII ; Billuart, diss. I, a. 5-7; Fraazelin, th. 13-15; de Augustinis, th. 4; Pesch, n. 667; Billot, q. 75.

3 Hodie vero prxeipui Lutherani, illas explicationes rejicientes, admittunt quamdam unionem specialem, quam sacramentalcm vocant, inter panem ct

Ô32. (B) *Doctrina catholica.* Contra quos errores *Tridentinum* [1] definivit Christum fieri præsentem in Eucharistiâ per *transsubstantiationem,* quæ est " *conversio totius substantis panis in corpus Christi et totius vini substantia in sanguinem, manentibus duntaxal speciebus panis et vini".* Ad intelligentiam hujus definitionis, hæc notanda sunt : —

a Duplex elementum in pane distinguitur : unum intimum, sensibus impervium, quod vocatur *substantia;* alterum externum et sensibile, quantitas scilicet dimensiva cum qualitatibus sensibilibus, sapore, odore, colore, etc., quæ vocantur *accidentia, species,* aut a quibusdam, minus recte tamen, *apparentia.*

(b) Vi consecrationis, *substantia* panis *convertitur* in substantiam corporis Christi; ad quod duo certe requiruntur : 1) ut substantia panis esse desinat et corpus Christi incipiat esse, 2) ut adsit connexio inter desitionem prioris et successionem posterioris [2]. Hinc transsubstantiatio non est *creatio,* quæ productionem alicujus entis involveret sine relatione ad aliud; nec *consubstantialia,* quæ importat præsentiam simultaneam substantiæ panis et substantiæ corporis Christi; nec *impanatio,* quæ unionem hypostaticam inter substantiam panis et substantiam corporis Christi includit.

(c) *Tota substantia* panis et vini convertitur, et exinde : r) non est mutatio *accidentalis,* sed *substantialis;* 2) neque mutatio substantialis *partialis,* ut evenit, v. g., in generatione aut corruptione corporis viventis, in quâ forma tantùm substantialis mutatur, remanente materià prima [3], sed *totalis,* et exinde mirabilis et singularis, ut ait *Tridentinum.*

533· *Thesis I* ; Christus fit præsens in Eucharistia per transsubstantiationem, id est, per conversionem totius substantiæ panis et vini in corpus et sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus. *De fide est, ex Trident.* : " Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius

corpus Christi, vi cujus simul cum pane accipimus verum corpus Domini, absque ulli mutatione panis et vini. — [1] Sess. XIII, can. 2.

[2] Insuper, juxta *Thomistas,* tertia conditio exigitur, videlicet ut quid commune in priori existens, in posteriori remaneat.

[3] Durandus docuerat quidem *(In IV Sent.,* dist. II, q. 3) solam formam, non autem materiam panis transmutari; sed haec Opinio contradicit *Tridentino* declaranti transsubstantiationem esse conversionem *totius* substantiae (proindeque materiæ et formæ). — [4] Sess. XIII, can. 2.

substantial panis in corpus, et totius substantial vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis et vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime *Transsubstantiationem* appellat, A. S.

534. i° *Scriptura* solidum præbet argumentum,quamvis a nonnullis theologis ut apodiéticum non habeatur, nisi Traditione firmetur. (A) *Direble.* Verba quæ Christus protulit in institutione Eucharistiæ : “ *Hoc est corpus meum",* sensu obvio significant : quod in manibus teneo ct videtur esse panis, non amplius est panis, sed corpus meum. Ergo, sub specie panis substantia panis desiit esse ct locum cessit substantiæ corporis Christi; aliunde manebant tamen species panis, quæ, ex contextu, sensus discipulorum afficiebant; ergo faCla est conversio panis in corpus Christi, manentibus panis speciebus, seu vera transsubstantiatio.

(B) *Indirect,* ostendendo hæreticorum systema cum praefatis verbis vix componi posse. Siquidem verba consecrationis excludunt : (a) *consubstantiationeni :* Christus enim non dixit : *hic* (adverbialiter) vel *in hoc* est corpus meum; sed : *hoc,* quod teneo in manibus meis, est corpus meum; quæ ultima enuntiatio, *sensu obvio* intelleéla, esset falsa si panis substantia remaneret; nam dici nequit hunc panem, dum panis manet, esse corpus Domini; (b) *impanationem,* nam important realem identitatem inter subjeétum propositionis *hoc* et attributum *corpus :* quæ identitas non verificaretur in hypothesi impanationis seu unionis hypostaticae inter panem et corpus Christi : nam in unione hypostaticà, naturæ *distiniïœ* manent, et dici nequit in Christo divinam naturam idem esse ac humanam naturam; *a pari* igitur, si panis Christo hypostatice uniretur, nonnisi æquivoce dici posset panem esse corpus Christi.

535· *Objiciunt* quidem Protestantes verba “ *hoc est corpus meum",* parallela esse aliis “*Verbum caro factum est",* proindeque impanationem significare. — Sed negatur parailelismus; nam Verbum, utpote immutabile, in humanam carnem converti nequit, dum panis poterat in corpus Christi converti; insuper, ut impanatio admitti posset, Jesus dicere debuisset : “ hoc est *ego,* vel hoc est *Christus",* non autem : “ hoc est *corpus* meum nam corpus non est hypostasis, seu persona, nec proinde hypostatice pani uniri potest. Sed quid plura, cùm ipsi Lutherani jam suo systemati valedixerint?

Alii dixerunt his verbis solummodo significari "hoc *amti/iet* corpus meum ", sicut, quando quis crumenam exhibet auro plenam, dicere potest : hoc est aurum. Sed comparatio non valet; hic cftim dicendi modus legitimus est solummodo quando res exhibita *ex se,* vel *usu recepto,* destinata noscitur ad aliud recipiendum. Nemo autem ostendens panem, in quo nummus aureus absconditus est, dicere posset : hoc est aurum.

536. 2° Probatur *Traditione,* in quâ tria stadia distingui possunt.

(A) *Tribus prioribus saculis,* nonnisi *implicite* dogma catholicum traditur, quatenus nempe in variis locutionibus includitur; ita ·V·*Justinus'* asserit, per orationem verba Christi continentem, panem et vinum *eucharisfizari,* id est, fieri carnem et sanguinem Christi; pariter 5. */renans* docet verbo Dei calicem et panem fieri eucharistiam sanguinis ct corporis Christi '.

(B; *Quarto et quinto saculis,* expressius affirmatur variisque comparationibus illustratur *conversio panis in corpus et vini in sanguinem Christi.* Juxta 5. *Cyrillum Hierosol.,* sicut Dominus in nuptiis Cante aquam in vinum transmutavit, ita in eucharistià vinum in sanguinem transmutat3 Aquam olim in vinum, quod sanguini attine est, in Cana Galilææ transmutavit; et eum parum dignum existimabimus cui credamus, cùm *vinum in sanguinem transmutavit?"* Teste *S. f. Chrysostomo,** verbis consecrationis ita *transformantur* panis et vinum ut efficiantur corpus ct sanguis Christi : "Non enim homo est qui facit ut *proposita efficiantur corpus e! sanguis Christi,* sed ipse Christus qui pro nobis crucifixus est- figuram implens stat sacerdos verba illa proferens, virtus autem et gratia Dei est. *lloc est cor/us meum,* inquit. Hoc verbum *transformat* ea quæ proposita sunt". Juxta 5. *Gregarium Nyss..,* panis in corpus per Verbum *transmutatur* et *transelementalnr'*.

Nec aliter *S. Ambrosius'* qui docet verbis consecrationis naturam panis *mutari* et *transfigurari* in id quod non erat, nempe in corpus Christi. Iinmo unus ex ejus discipulis, auctor anonymus *Tr. de Sacramentis',* et postea *Faustus Fejensis* (aut, juxta quosdam, S". *Casarius Arelat. y* utuntur verbo *convertere* ad hanc exprimen-

* *Apot. l·»,* c. 65-60, *P. G-,* VI, 427; Journel. 12S.
* *Adv. hares.,* I. V, c. 2, n. 3, *P. G.,* VII, 1124; Journel, 249.
l Calèches., XXII, 2, *P. G.,* XXXIII, 1097·. Journel, 844.
' *Homil. I** dc prodit. Jtulx, n. 6, *P. G.,* XI.IX, 93: Journel, 1157.
* *Gratio catechcSiea,* 37, *P. G.,* XLV, 93; Journel, 1035.
û *De mysteriis,* IX, 52, *P. !...* XVI. 406; *ḅ.·f.te. ‹l: Gratianum,].* IV, c. ic, n. 124, *P. L.,* XVI, 641; Journel, 1270.
' *De sacrament.,* I. IV, c. 5, n. 23, *P.* XVI. 444; Journel, 1340.
* *Homil.,N.* De paschate, *P. I..,* LXVII, 1056: Journel, 2231 ; ci. P. Batiffoi, *ef. .it.,* p. 478-479.

dani mutationem : "Nam et invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis tui verbo suo secreta potestate convertit, ita dicens : *Accipite et comedite, hoc est corpus meum". — A sexto saculo ad nonum,* vix aliquis profeélus discerni potest in explicatione hujus doclrinæ.

(C) *A saeculo nono ad duodecimum,* occasione controversiarum de Eucharisliâ, *explicite* ct *ex professo* exponitur transsubstantiatio. In opere *De corpore et sanguine Domini (an.* 844), *Paschasius Radberlus,* monachus Corbeiensis, diserte testatur panem non mulari quidem *exterius* quoad *speciem,* sed *interius* quoad *substantiam* in Christi carnem efficaciter commutari, verbis consecrationis sanguinem effici quod antea vinum et aqua fuerat'. — Sæc. XI0, *Berengarius Turonensis,* qui, realismum Paschasii impugnare volens, transsubstantiationem negaverat, hanc fidei professionem subscribere coaftus est, quæ est ipsa do&rina a P. Radberto jam exposita Corde credo et ore confiteor panem et vinum quæ ponuntur in altari, per mysterium sacræ orationis et verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram et propriam ac vivificatricem carnem et sanguinem Jesu Christi

Verbum ipsum *transsubstantiatio* primum apparet in operibus *Sfephani de Bauge* Augustodunensis (+ 1140)·1[3] et authentice a *C. Lateranensi'IV* (121$) recognoscitur[4].

Dodtrina vero, jam implicite in Scripturit contenta, ct variis comparationibus a Patribus illustrata, non est nova, sed, occasione controversiarum de Eucharistià, explicitiori modo expolita fuit a Scholasticis, præsertim a S. Thomà, ut infra exponemus, et conversio eucharistica apte *transsubstantiatio* appellata.

537. Corollarium. Rejici itaque debent quædam systemata reccntiora quæ a genuinâ transsubstantiationis notione recedunt.

(A) Falsa est sententia cujasdam professoris *(Bayma)* qui docui: *naturam* panis manere *in se integram* ct *immutatam,* sed tamen non amplius esse substantiam, quia sustentatur *non in se,* bene vero *in alio,* nempe in corpore Christi. Secundum hanc opinionem, corpus Christi, dum ht præsens in Eucharistia, sustentat naturam panis, quæ hoc ipso et absque aliâ sui mutatione, desinit esse substantia,

' *De corp, et sang. Domini,* I, IV, VII, X, *Г. L.,* CXX. — M. Jacquin, Ix *De corpore ct sanguine Domini,* in *Rev. des Se. Phil, et Tktol.,* janv. 1914» p. 81-103.

* Dcnz.-Bann., 355 (29S). — Historiam hujus dogmatis a sæc. IXJ ad XIua delineavit F. Vernet, in *Dici, de TMol. (Mangenot),* V, 1209-1233.

3 " Oramus... ut oblatio panis ct vini transsubstantietur in corpus ct sanguinem Jesu Christi" *{Tr. de sacram, altaris,* c. XIII, *P. L·,* CLXXII, 1291). Cfr. J. de Ghellinck, iri *Diet, de Thtol.,* V, 12S7 sq.

4 Denz.-Bann., 430(357).

quia jam non *in se* «A sed in alio sustentante; " adcoquc manet quidem natura panis, sed in eâ cessat formalis ratio substantial : et ideo non duæ sunt substantial, sed una sola, nempe corporis Christi ". Talis explicatio, quai Osiandri theoriæ affinis est (supra n. 531) *tolerari non potest* ex decreto S. Officii, 7 jul. 1875. Et merito; nam Ecclesia definivit *totam substantiam* panis et vini in corpus et sanguinem Christi converti, ita ut de pane nihil maneat nisi accidentia; jamvero, juxta præfatam opinionem, aliquid aliud meret, videlicet *ipsa natura* panis.

(B) Neque admitti potest opinio *Rosminiana,* quaï sic proponitur : " In eucharistico sacramento, substantia panis et vini fit vera caro et verus sanguis Christi, quando Christus eam facit *terminum sui principii sentientis,* ipsamque *sua vitâ vivificat}* eo ferme modo quo panis et vinum vere transsubstantiantur in nostram carnem ct sanguinem, quia fiunt terminus nostri principii sentientis. Peracta transsubstantiatione, intelligi potest corpori Christi glorioso partem aliquam adjungi in ipso incorporatam indivisam [>aritcrque gloriosam Quæ propositio damnata fuit pariter a .S'. *Officio,* 14 Dec. 1887 '. Nam : (a) tollit *conversionem totius substantia* panis in corpus Christi; siquidem quod manet *in suo esse* ac solummodo novam terminationem acquirit, proprie non convertitur in aliud; insuper si substantia panis et vini fit terminus principii sentientis Christi, aliquid hujus substantial manet post consecrationem : quod sane Tridentinæ definitioni opponitur, (b) Supponit etiam *portem aliquam* adjungi corpori Christi glorioso : quod sane repugnat.

538. *Thesis II· :* Species eucharisticæ, peractâ consecratione, objectivant realitatem servant Certum est.

\° *Patres* enim sedulo in Eucharistia *duas res* distinguunt : unam *terrestrem,* alteram *cœlestem,* unam *sensibilem,* alteram *inielligibilem,* ct asserunt rem visibilem esse figuram aut typum rei invisibilis nempe corporis Christi; et duplici hoc elemento utuntur ad defendendam duplicitatem naturarum in Christo contra Monophysitas, et realitatem .hurnanæ naturæ illustrant ex realitate spccierum eucharisticarum.

Immo quidam in errorem incidunt, eo modo loquentes ut admittere videantur manere cum Christi corpore ipsam substantiam panis. Ita *Theodoretus·,* cùm enim Monophysitæ dicerent corpus Christi in divinam substantiam mutari sicut panis convertitur in

l Dcnz.-Bann., 1S43-1S46 (16S4-16S7).

' Denz.-Bann., 1891 (1764).

J J. Satier, *Historia scholastica spccierum eucharisti.amm,* 1S67: Franzelin. th. X; F. Jansen, *Accidents eucharistiques,* in *Diet. Je Thcol. (.\hn^eisot),* V, 1368-1452.

corpus Christi, ita eos redarguit : "Captus cs retibus, quæ ipse texuisti. Neque enim post sanébficationem mystica symbola recedunt a suâ naturâ; manent enim in priore substantia et figura et forma, et visibilia sunt et tangibilia, qualia erant prius". Atqui hic modus arguendi, etsi errori ansam prtebens, manifeste tamen objectivam realitatem specierum supponit [1].

539· 2° *Scholastici* unanimiter id docent[2], non ut meram opinionem, sed ut *rem certam* in doctrina fidei : (a) Berengarium confutando, utrumque elementum, visibile et invisibile, diserte inculcant, immo aperte dicunt elementum sensibile non esse phantasticum, sed reale. (b) Postea, rem philosophice exponentes, declarant divinâ virtute accidentia panis ct vini, peraétâ consecratione, sine subjecto manere.

540. 30 Quam doélrinam *Ecclesia suA auctoritate* firmavit : (a) in Concilio *Constanticnsi* (1415), quod sequentes Wicleffi propositiones damnavit [3] : " Substantia panis materialis et similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris. Accidentia panis non manent sine subjeéto in eodem sacramento"; cx quo sequitur non manere substantiam, sed *manere accidentia* panis ct vini; hoc autem nomine tunc significabatur objeétiva realitas. (b) In Concilio *Tridentino* dicente : "manentibus duntaxat *speciebus* panis et vini"; tunc enim temporis vox *species* unum significabat, quando substantia? opponebatur, nempe *accidentia sensibilia* per oppositionem ad species *mere intentionales.*

Quod aliunde diserte exponitur a *Catechismo Cone. Trident.* [4] ; "Tertium restat quod in hoc sacramento maximum atque admirabile videatur, quod quidem jam duobus aliis explicatis, facilius a pastoribus tractari posse existimandum est, panis videlicet et vini *species* in hoc sacramento sine aliquâ re subjeétâ constare : nam, cùm antea demonstratum sit corpus Domini et sanguinem vere in sacramento esse, ita ut nulla amplius subsit panis ct vini substantia, quoniam *ea'accidentia* Christi corpori et sanguini inhaerere non possunt, relinquitur ut supra omnem natura? ordinem, ipsa se, nullà alia re nisa, sustentent : *heee perpetua ct constans fuit catholica cedesia doflrina* ".

[1] Cfr. J. Lebreton, *Le dogme ite ia franssutstamiatian et ia christotegii antioehienne du T' S.*, in *Report ofthe XJXth tuchar. Congress*, p. 326-346.
[2] F. Jansen, J. c., 1377 sq.
[3] Denz. Bann., jSi-çSz (477-478). — [4] Dc fiuchar., n. 44.

541. 4° *Ratio* id infert ex naturâ Eucharistiæ, quæ est verum sacramentum : in eâ enim inveniri debet *signum sensibile,* corpus Christi aliquo modo continens ct manifestans; atqui si species nullam objedivam realitatem habent, sed sunt meræ modificationes in sensibus nostris produélæ, jam cessant esse signum sensibile, corpus Christi continens et gratiam sacramentalem significans.

542. Corollarium. Rejiciendum est systema *veterum Cartesianorum,* qui dicebant species eucharisticas esse meras apparentias seu phænomena quæ Deus in sensibus nostris producit : ita enim minime salvatur objeétiva specierum realitas. — Quid autem dc aliis systematibus dicendum sit, infra exponemus.

11. De modo quo Christus existit sub speciebus eucharisticis

Ad explicandum modum quo Christus existit in Eucharistiâ, tres quæstioncs solvendæ sunt : i° num sit *totus* sub *qualibet* specie ; 2° *quomodo* existât sub speciebus; 3° et nùm *permanente)·?*

i° Num Christus totus est sub quàlibet specie?

543. *Thesis :* Christus est totus sub qualibet specie, — et sub singulis cujusque speciei partibus post separationem factam, — immo ante separationem. *Duapriores assertiones de fide sunt, tertia autem theologice certa;* ait enim *Trid.*[2] *:* " Si quis negaverit, in venerabili sacramento Eucharistiæ sub *unaquaque specie,* et sub *singulis cujusque speciei partibus,* separatione faclâ, totum Christum contineri, A. S."

544. (A) *Christus est totus sub quàlibet specie*

a; *Script.* " Quicumque manducaverit panem hunc, *vel* biberit calicem Domini indigne, reus erit *corporis et sanguinis* Domini "[3]. Ex quibus verbis insinuatur eum esse corporis et sanguinis Christi reum qui indigne sumit *solam* speciem panis : sequitur ergo sub *sold* specie panis esse corpus et

[1] s. Thomas, 3 p., q. 76; Suarez, disp. 51-53; Lugo, disp. VIII-IX; Billuart. diss. IV, a. 2: Franzelin, th. XI ; dc Augustinis, th. VI; Billot, q. 7ΰ, p. 403 sq.; Dalgairns, *op. iit.,* p. 115 $q.

[2] Sess. XIII. can. — [3] Z *Cor.,* XI, 27; cfr. *loan.,* VI, 5S.

sanguinem Christi una cum ejus anima et Divinitate quæ a corpore ct sanguine sunt inseparabiles.

(b) *thtol. :* si non essent sub unâquâque specie corpus, sanguis ct anima Christi, Christus in Eucharistia moreretur; atqui, teste S. Paulo 1 : " Christus resurgens cx mortuis jam non moritur".

545.(B) *Christus est prasens sub singulis partibus, saltem sensibilibus, cujusque hostia, separationefacld.*

Dicitur " *sensibilibus",* quia si agitur de partibus quæ jam a sensibus nullomodo percipi possunt, res controvertitur, quia sacramentum debet esse signum *sensibile.*

(a) *Script.* In ultima cœnâ Apostoli ex *eodem calice* biberunt juxta illud : " Et accepto calice, gratias agens dedit eis, et biberunt ex illo omnes "a; atqui certum est singulos Apostolos totum Christum accepisse, cùm non possit ejus corpus in frusta dividi; ergo erat totus sub quilibet parte speciei vini.

(b) *Tradit.* Loquens de pane consecrato dicit 5. *Ephrem :* "Particula e micis ejus millia millium sanctificare valet". 5. *Casarius Nazianz.* ' .· " Corpus divinum absque seCtione dividitur et absque defeClu participatur".

(c) *Rat. theol.* Vi *transsubstantiationis, substantia* panis et vini convertitur in *substantiam* corporis et sanguinis Christi; ergo primo et directe substantia corporis est sub speciebus panis, substantia sanguinis sub speciebus vini; ergo substantia corporis Christi est sub speciebus panis eo modo quo substantia panis erat sub speciebus; sed substantia panis ct vini est tota in qualibet parte, cùm quælibet pars, post separationem, sit vere panis et vinum; ergo idem dicendum dc substantif corporis Christi.

Comparatione illustratur : si speculum in plura frusta confringitur, imago in co antca repræsentata jam in singulis partibus apparet; ita, quando species franguntur, Christus in singulis partibus invenitur, quin tamen ejus corpus dividatur.

546.(C) *Christus est prasens sub singulis partibus cujus·que hostia, etiam ante separationem.* Certum est :

* *Rom.,* VI, 9. — * .1/arr., XIV, 23.

' *Hymni et sermones,* IV, 4, Journei, 707.

4 *Dialog.,* Ill, 16<). Journei, S06.

(a) *Trident,* absolute et sine restrictione declarat *totum ct integrum Christum sub panis s/eeie et sub qiidvis ipsius speciei parte existerel.*

,b) Ex didlis, substantia corporis ct sanguinis Christi est sub speciebus eo modo quo erat substantia panis et vini cujus locum tenet; sed, substantia panis est tota sub quâlibet parte, etiam ante divisionem, cum substantia dc se non habeat extensionem neque partes. — Insuper, si Christus oon esset præsens sub singulis partibus ante separationem, separatio, etiam a laicis ct mulieribus facta, Christum adduceret in singulas partes; quod quidem est prorsus inauditum et Christiano sensui adversum.

·" Quomodo Christus sub speciebus eucharisticis existit?

547- Doctrina catholica his verbis *Tridentini*3 continenctur :

"Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem *verum Domini* nostri *corpus verumque ejus sanguinem sub panis tt vini specie* una cum ipsius *animâ et divinitate existere :* sed corpus quidem sub specie panis, et sanguinem sub vini specie ex vi verborum : ipsum autem corpus sub specie vini, ct sanguinem sub specie panis, animamque sub ulrâque vi naturalis illius connexionis et concomitanti», quâ partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur : divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore et animâ hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est *tantumdem* sub *alterutrâ specie* atque sub *utràque contineri : tutus* enim et *integer* Christus, sub *panis specie,* et sub *quâvis* ipsius speciei *parte; totus* item sub *vini speciei,* et sub *ejus partibus* existit ".

Proinde : (a) *vi verborum,* sub specie panis est corpus Christi, ct sanguis sub specie vini : nam verba consecrationis direéle *significant* solum corpus præsens esse sub specie panis, et solum sanguinem sub specie vini.

(b) *Vi naturalis concomitantice,* sub specie panis sunt, una cum corpore, sanguis ct anima Christi; sub specie vini, una cum sanguine corpus et anima, quia " Christus resurgens ex mortuis jam non moritur ".

(c) *Vi supcrnaturalis concomitantia,* sub quâlibet specie est persona Verbi, quia unio hypostatica manet in æternum.

' Seas. XIII, can. 3. — * Scss. XIII, cap. 3.

(d) Iò *ciraiminsessionis,* in Eucharistie, una cum Verbo sunt l'ater et Spiritus Sanctus, cùm tres divinæ personas sint inseparabiles.

548. Corollaria. (A) *Anima Christi in Eucharistia exercere potest omnes afius immanentes seu interiores;* id est, altus cognitionis et visionis beatific®, amoris Dei et proximi, etc. Ratio est quia hase anima t Jta et integra est cum omnibus facultatibus ct operationibus propriis. — Quid vero de altibus sensuum *externorum* dicendutn sit, infra exponemus, n. 563.

(B) Circa modum loquendi de Christi *corpore* sub speciebits latente, hæc animadverte, (a} Cùm corpus Domini sacramentale speciebus veluti alligetur, non movetur quidem *localiter per* 5/, Sed tantum *per accidens.,* quatenus nempe movetur motis speciebus, sicut moto corpore anima movetur, (b) Quia vero ejus corpus non est subjeltum cui species inhaerent, dici nequit ipsum esse rotundum, album etc. (c) Cùm Eucharistiæ sacramentum sit unum compositum in quo corpus Christi sub speciebus continetur, quæ fiunt circa accidentia possunt *figurate* de ipso Christo praedicari, v. g., dicere licet nos in Eucharistia Dominum videre, tangere.

3° Num permanenter Christus manet in Eucharistia1?

Errores. Circa permanentem Christi præsentiam in Eucharistia erraverunt *Luther.ini :* alii cum *Bucero* tenent eum esse priescntem solum *"in usu",* id est, quando recipitur, non vero extra sumptio· n m; alii cum *Chemnitio* volunt ipsum adesse *"in tota aclione came",* videlicet a consecratione usque ad communionem, non autem quando in pyxide servatur.

549. *Thesis:* Christus permanenter existit in Eucharistia, independenter ab usu, quamdiu panis et vini species remanent incorruptae.

Quando autem species corrumpuntur, scilicet quando talis mutatio occurrit, quæ sufficiens fuisset ad corruptionem panis et vini, eo ipso Christus desinit esse sub speciebus eucharisticis.

Thesis de *fide est,* ex *Trident2 :* " Si quis dixerit, pera&â consecratione, in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante vel post, et in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem

' Suarez, disp. 46, sell. 8; Bellarm., l. IV, c. a sq.; Rosset, *De SS. Euek. Sacram.,* n. 273 sq.; de Augustinis, th. 7; S. Many, *Praicclioius de Misti,* q. J43-I45·— * Sess. XIII, can. 4·

reservantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini : A. S.'

Probat. (A) *Script., αχ* verbis institutionis : " Accipite ct comedite : hoc est corpus meum Hæc enim verba fuerunt vera statim ac prolata; atqui prolata sunt antequam Apostoli sacram communionem susciperent; ergo ante usum, et independenter ab usu, Christus præsens est in EucharistiA. Quod quidem argumentum contra Bucerum valet; Cheinnitius autem Traditione confutatur.

550. (B) *Traditione.* Ex *Ecclesiapraxi :* (a; praxi *communionis domestica;* ex *Tertulliano* constat fideles, tempore persecutionis, Eucharistiam in proprias domos asportasse, ut scipsos communicarent[1]; idem refertur a S. *Cypriano*[2], qui addit fideles habuisse arcas in quibus eam recondebant; immo interdum navigantes secum eam habebant, ne, adveniente naufragio, sine sacrA communione c vitâ exirent, ut narrat 5. *Ambrosius*[3]. — Quoad *Grtecos, S. Basilius* ait ; " Alexandria^ autem ct in .Egypto, unusquisque etiam de plebe ut plurimum habet domi communionem, et, quando vult, per se ipse fit illius particeps "[4].

(b) Ex praxi *asservandi Eucharistiam* in ecclesiis aut in domibus presbyterorum eatnque *ad agrotos deferendi :* ita 5. *Dionysius Alex,* narrat puerum quemdam a sacerdote ægrotante accepisse exiguam Eucharistiæ partem ad eam seni graviter decumbenti deferendam[5]; pariter S. *Chrysostomus* supponit etiam SS. Christi sanguinem in ecclesiis servari[6]; constat insuper cx usu in ecclesiis habendi vas argenteum vel aureum, sub formâ columbæ aut turris, in quo Eucharistia servabatur[7]; præsertim vero cx Cone. *Nicceno* (can. 13) præcipiente ne presbyteri ægrotos sine viatico mori patiantur.

* *De oratione,* 19, Z-, I, JtSi; Journel, 301; cfr. *Ad uxorem,* II, 5, *P. L.,* I, 1296.

' *De lapsis,* 26, *P. L.,* IV, 486-487.

' *D: Excusufratris sut Satyri.* l. I, n. 43, *P. f,.,* XVI, 1304.

4 *Epist.* XCIII, A<I Ctesar. patriciam, *P. G..* XXXII, 486.

5 Eusebius, *H. E.,* I. VI, c. 44; *P. G.,* XX, 630.

6 *Ep. ad innocentium /,* n. 3, ubi scribit (Λ *G.,* LI, 533) : «* Locum, in que uwcla condita servabantur, ingressi sunt milites... et eanAissimus Christi «nguis effusus est ".

' idartene, *De antiquis Eccles, ritibus,* l. I, c. 5, art. 3.

Atqui hujusmodi faéta omnino probant in primis Ecclesiæ sæculis creditum fuisse Christum existere in Eucharistiâ non solum ipso momento communionis, aut etiam a consecratione ad communionem, sed modo permanenti. Quod sane constat exemplo *Tarcisii,* qui, sacram eucharistiam deferens, paganis *calestia membra* tradere noluit (supra, n. 529).

(c) Ex antiquissima disciplinâ celebrandi in ecclesiis ritûs orientalis *missam prcesanftificatorum,* in quâ nulla fit consecratio, sed sacerdos sumit hostiam præconsecratam ct reservatam [1] : quod hodie etiam in latinis ecclesiis fit feriâ VIa majoris hebdomadæ.

551. (C) *Ratione conven.* Eucharistia instituta fuit per modum cibi spiritualis, juxta illud "accipite ct *comedite";* atqui cibus, etiamsi ad usum sit ordinatus, est quid permanens ex naturâ suâ; ergo pariter Eucharistia debet esse permanens, nec consistere in re transitoria, sicut cetera sacramenta.

III, Corollarium : De cultu Eucharistiae debito[9].

552· i' *Errores.* (A) *Calviniste,* aliique Protestantes realem præsentiam Christi rejicientes, eo ipso cultum Eucharistiæ tribuendum esse negant, inuno Catholicos sacram hostiam adorantes tanquam idololatriæ reos accusant[3]. (B) Multi etiam *Luthcrani,* licet realem præsentiam admittant, adorandam esse Eucharistiam denegant, ut quid contrarium institutioni Christi et praxi Apostolorum, aut etiam periculosum.

553. 20 *Thesis:* Christus in Eucharistiâ cultu latriæ est adorandus.

Dicitur "*Christus in Eucharistiâ*", quia adoratio nostra non sistit in speciebus eucharisticis, sed terminatur ad ipsum Dominum;

' Hujusmodi facta aliaquc multa fusius exposita vide apud Corblet, *Histoire du taer. de l'Eucharistie,* I. XII; S. Many, *of cit.,* n. 1S.

5 Roeset, *of cit.,* n. 279 sq.; Corblet, *of cit.,* l. XVIII; Billot, p. 559; H. Thurston, in period. *The Month,* jun.-sept. 1901, april. 1907, etc., gallice redditum curi *.4. Boudinhon, Rev. du Cl.fr.,* t. XXIX, p. 258 sq.; c. I,VI, 150, 549.

[3] "Siculi protestantes omnes profitentur do&rinam de transsubstantiatiooe esse falsam ct Scripturae adversari, ita unanimiter senriunt consecrato: hosti.* adorationem idololatriam quamdam præ se ferre" (Hodge*, *of tit.,* vol. HI, p. 6S2.)

Species non magis adorantur *in se* quam vestimenta, quibus Jesus induebatur, dum viveret super terram.

Thesis *de fide* est, ex *Trident.* 1 : " St quis dixerit, in sancto Eucharistiae sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem ct universalem Ecclesiæ sanétæ ritum ct consuetudinem, sollemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, et ejus adoratores esse idololatras : A. S."

(A) *Script.* Juxta *S. Paulum* a, ipsum nomen Christi est adorandum : " In nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium, et infernorum ". Ergo a fortiori adorandus est ipse Christus in Eucharistia latens.

(B) *Traditione,* (a) Ex *Patribus,* v. g., 5. *Chrysostomo* dicente 3 : " Adora et communica S. *Augustino :* " Nemo illam carnem manducet nisi prius adoraverit "4; 5. *Cyrillo Hierosol.* 5.· " Post communionem corporis Christi, accede et ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus *adorationis* in modum..."

(b) Exurar» Ecclesiæ, quæ antiquitus praescripsit Christum adorandum esse in Eucharistiâ, ut constat ex Liturgiis, in quibus reperitur usus hostiam et calicem elevandi post consecrationem, ct sacram hostiam adorandi ante communionem 6.

(C) *Rat. theol.* Christus, cùm sit Deus homo, adorandus est etiam cultu externo ubicumque invenitur, idque eo ferventius quo magis seipsum pro nobis humiliat. Atqui vere et realiter præsens est in Eucharistiâ, ex dictis antea, ibique suam majestatem abscondens se plus humiliat quam

1 Sees. XIII, can. 6. — 2 *Philip.,* II, io. — 3 *llomil. 3 in tp. ad Ephes.* 4 *In Ps. 9$,* n. 9. — J *Cateeh. myslag.,* 5, n. 21.

4 " In Ecclesia Occidentali, maxime in Galliis, diebus prxeipuis quibus universus populus ad sacram Synaxim accedere tenebatur, sollemni ritu ad communionem invitabatur his verbis : Venite populi... manibus mundis poenitenth: munus communicemus, quoniam Agnus Dei propter nos Patri sacrificium propositum est : *ipsum solum adoremus..."* (Martene, *de eln/if. Pii.,* 1. I, c. 4, ti. io, n. 6.) Ritus *elevationis* non tam antiquus est quam ritus adorationis; videtur introduisis tempore Berengarii, in reparationem injuriae huic Sacramento illatx; sed praxis Eucharistiam adorandi multo antiquior est.

in passione juxta illud S. Thomæ : "In cruce latebat sola deitas, at hic latet simul ct humanitas".

554· [1] *JPrcecipui modi hunc callum exhibendi.* (A) Pia et utilis est praxis ab Ecclesiâ instituta, *exponendi SS. Sacramentum.* Convenit siquidem, quibusdam saltem diebus, Christo latenti in Eucharistiâ publicos solvi honores, ut injuriae eidem infliétæ reparentur, ac fideles propius accedant ad thronum gratiæ, novasque benediéliones a Domino accipiant.

(B) Pia et utilis est praxis frequenter *visitandi SS. Sacramentum.* Siquidem Christus perpetuo in Eucharistiâ remanet : (a) ut *Deus,* quem adorare debemus; (b) ut *benefaftor,* a quo novas gratias accipere possumus; (c) ut *amicus,* cujus deliciae sunt esse cum filiis hominum, et quem singulariter diligere debemus; (d) ut *exemplar* omnium virtutum, quas exercere debemus; jamvero propter hæc omnia frequenter visitandus est '.

{C) Optimo consilio instituta fuit *sollemnitas corporis Christi,* ac processio sollemnis quâ circumfertur SS. Sacramentum, in catholicis regionibus. Conveniebat enim specialem sollemnitatem institui : (a) ad gratitudinem nostram Redemptori pro tanto beneficio exprimendam; (b) ad repræsentandum Christi triumphum, confundendosque ejus adversarios; (c) ad fidem fidelium magis ac magis excitandam ».

Art. III. De concordia hujus mysterii cum ratione[3]

555. Praenotamus transsubstantiationem ct modum quo Christus sub eucharisticis speciebus latet esse *mysterium* quod ratio penitus comprehendere nequit. Attamen ratio, fide adjuta, hujus mysterii aliquam intelligentiam adipiscitur tripliciter : i° *philosophice expoliendo* ea quæ fides tradit; 2° ostendendo hoc mysterium *rePce rationi non contradicere;* 30 immo *argumentis convenientia* idem suadendo.

1 " Maxime tandem in voti» habemus, ut fideles doceantur bona quampluriina ipsis obventura, si Dominum sub speciebus sacraiucntalibus inter nos hospitem s.epius invisant. 1'asloris ergo munus erit, et verbis et exemplo ad hoc pientissimum officium suos incitare"*... *(Cone. Dall. II,* n. 260.) — Cf. S. Alphonsus Liguori, *Vitile al Santissimo Sacramento,* Introduit. ; Bourdaloue, *Essai d'Octave du St Sacrement ; Retraite,* 4« jour.

'Cf. F. F'abcr, *The B. Sacrament,* passim, præsertim 13-38, 12954., 311, 516, 555» 561 ; Bourdaloue, 1. cit.

3 Bellarminus, 1. III, c. ι-to; Billuart, diss. I, a. 4, § 3; a. 6, § 2; Drouin, q. VI, c. 4; de Augustinis, p. 1, a. 8; S. M. Gillet, *les harmonies de ia 'lianssubstantiation,* in *Rev. des Se. Ph. et Thiot.,* μην. 1914, p. 51-So.

§ I. Scholastica expolitio dogmatis.

Exposita catholica notione transsubstantiationis, n. 532, tres quæstiones solvendæ manent : i° quænam sit *natura transsubstantiationis* seu aćtionis quà convertitur panis ct vinum in corpus ct sanguinem Christi; 2° quisnam sit *specialis status Christi* sub speciebus eucharisticis; 3° quomodo *subsistant species eucharisticæ* remota substantia panis et vini.

I. De natura actionis quâ convertitur panis in corpus Christi.

556. Quæstio est *quomodo cesset terminus a quo* seu substantia panis, ct *quomodo præsens fiat terminus ad quem* seu corpus Christi.

i° Ad primum quod speélat, quæritur *utrum desitio panis et vini,* quæ locum habet in consecratione, *vocari possit annihilatio.*

(a) *Scotistæ affirmative* respondent : nihil enim substantiæ panis ct vini post consecrationem manet.

(b) *Thomistæ* vero et pleriquc alii theologi *negant;* nam annihilatio sistit simpliciter in non esse, dum substantia panis et vini in Eucharistiâ, etsi desinat esse, non abit in nihil, sed *convertitur* in corpus et sanguinem Christi [1].

557. 2° Quæritur insuper *quænam sit natura aćtionis, quà Christus fit præsens in Eucharistia.*

Inter varia systemata, alia tenent hanc aćtionem esse *addućtivam* aut *constitutivam;* alia autem *reproductivam,* alia tandem esse simpliciter *conversivam.*

(A) *Systemata inadequate conversionem exprimentia,* (a) *Scotistæ, Bellarminus, Vasques,* aliique, putant illam actionem esse *tantum addućtivam,* "non quia corpus Christi per hanc adductionem deserat suum locum in cælo, vel quia per motum localem huc de cælo adducatur; sed solum quia per eam fit, ut corpus Christi, quod antea erat in cælo, jam etiam sit sub speciebus panis" [2], (b) Quia tamen adductio non videtur sufficienter respondere notioni *conversionis, Lugo* addit hanc actionem esse non solum adductivam, sed

[1] S. Thomas, 3, q. 75, a. 3; Suarez, disp. 50, seć. 7, a. 2; Lugo, disp. VII, seć. 12.

[2] Bellarminus, l. III, c. 18; cfr. Pesch, n. 695.

etiam *constitutivam* corporis Christi (c) Alii autem, putantes hunc loquendi modum non esse omnino reélum, cùm corpus Christi jam existât, asserunt hanc aétioncin dici posse *reproduclivam,* quatenus corpori Domini jam praeexistenti *novum* confert *essendi modum,* nempe esse *sacramentale :* ita *Snares, Lessius, Billuart* aliique[2].

Non putamus tamen his variis systematibus *integram* servari notionem *conversionis.* Ad veram enim conversionem, non sufficit unius substantiae desilio et alterius incœptio, sed requiritur *nexus intrinsecus,* seu ex naturâ rei, inter unius extremi desitionem et alterius præsentiam, ita ut non sint duæ aéliones distinébe, sed una operatio; v. g., in conversionibus naturalibus, non sufficit simul habere unius corruptionem et generationem alterius, sed ncccsse est ut *ipsa corruptio unius sit generatio alterius.* Atqui, secundum systemata superius exposita, transsubstantiatio veluti scinditur in *duas* aétiones *distinflas* et *diversas,nempe desitionempanis* et *corporis Christi adduflionem aut reprodttflionem, quin appareat nexus intrinsecus* inter utramque : mera enim successio nexum intrinsecum non constituit.

558. (B) *Systema veram conversionem supponens.* Quâ ratione permotus, *Card. Billot*[3], vestigiis inhærens veterum Scholasticorum, præsertim S. *Thoma* ct S. *Bonaventure,* docet transsubstantiationem non esse unius substantial dcstruôlionem et alterius subrogationem per adduélionis vel productionis viam, sed esse *conversionem,* videlicet *simplicem aftionem* quA Deus immediate quidquid entitatis est in substantia panis *mutat* in id quod est entitatis in substantia corporis Christi *prœexistentis et non mutati,* ita ut tota mutatio fiat in pane, cujus substantia transit dum remanent dimensiones. Juxta hanc expositionem, Christus in consecratione nil patitur, nil recipit, sed fit praesens ubi antea non erat, non quidem localiter, sed sacramcn taliter, ex hoc solo quod, vi conversionis, jam continetur realiter sub dimensionibus panis, sub quibus substantia panis antea continebatur.

Hanc expositionem *probabiliorem* existimamus, quia con-

[1] “ .Melius ergo dicitur a&io *constitutiva* corporis Christi sub speciebus, con· notando etiam desitionem substantialem panis; nec enim unitio secundum se, nec desitio secundum se, est adaequate conversio, sed utraque simul componit conversionem constantem ex utraque mutatione, ex desitionc ct unitione (Lugo, disp. VII, n. 89.)

[2] Suarez, disp. 50, s. 4; Lessius, *Dc perfeci, divinis,* I. XII, n. 119: Biiluart, diss. I. a. 7.

[3] *De Sacram.* I, p. 336; ita etiam Van Noort, n. 346; J. Pra, *Stude thhl. tus I'Eucharistie,* in *Quest. eccUs.,* p. 3S sq.

formior esse videtur notioni a *Tridentino* traditæ; multi quidem difficultate hujus conceptus deterrentur, sed in omni expositione mysterium retineri debet; nec impossibile videtur ut qui est au&or totius entis, possit mutare in substantiam corporis Christi quidquid entitatis est in substantiâ panis.

II. De speciali statu corporis Christi in Eucharistiâ.

559. i° *Cartesians* iique omnes qui admittunt essentiam corporum in *afluali extensione* sitam esse, duplici modo explicare conati sunt modum existendi Christi in Eucharistia.

(A) Alii, cum *Simonnetl*,[3] dicunt corpus Christi virtute divina, per quamdam *condensationem,* ad staturam minutissimam redigi ita tamen ut servetur debita membrorum proportio, inter se et quoad locum, et in hoc statu microscopico sub singulis specierum moleculis replicari, quemadmodum in retinâ oculi immensum etiam cæli terraque spatium depingitur, servato ordine partium et absque ullâ confusione.

(B) Alii autem putant partes coqjoris Christi sese mutuo *penetrare,* ita ut, vi hujus *compenetrationis,* singulæ partes corporis localiter sint in quidibel sensibili hostiæ particula.[2]

Quæ duo systemata rejicienda sunt : *falso innituntur principio* quod essentia materiæ in *afluali extensione* sita est : hodie enim praecipui philosophi docent hanc extensionem non esse nisi unam ex proprietatibus corporum nec omnino essentialem(b) aliquid *ridiculum* præ se ferunt : quis enim serio cogitare potest de innumeris illis corpusculis Christi quæ e cælo descendunt et sub singulis specierum moleculis replicantur, aut de multiplicibus organis sese mutuo compenelrantibus? Nonne tali descriptione dogmata nostra non solum incredulorum sed et fidelium irrisionem incurrunt4? (c) fidei catholicæ non sunt consona : corpus enim *mieroscopicum* et *condensatum,* aut cujus partes mutuo sese *compenetrant, omnino differt* a corpore Christi vero, quale in cælo existit, dum

‘ *De Euthar.,* disp. V, art. 4. — Cartcsiaaontni varias explicationes exponit ct confutat F. Jansen, *Did. de Thtol.,* l. c., 1422-1447.

’Oswald, *Dit h. Sal-ram.s,* I, p. 49$.

3 D. Nys, *Cosmologie,* n. 172 sq. : Dr W. Minjon, *Das ll'esen der Quantitad,* in *Jahrbuehfiir Philosophie tmd spehul. Théo!.,* 14 Jahigang, S. 47-

4 Ita, v. g., DD. dc Pressy *Instruit, pastorale... sur Parcord de la foi et dc la raison dans le mystère de l'eucharistie,* rein sic exponit : “ Il se détache du coq>s visible autant de corps invisibles qu’il y a de parcelles sensibles de pain dans chaque hostie, ct chacune de ces parcelles se convertit en la substance d'un dc ces corps invisibles ”.

catholica Traditio unanimiter docet corpus Christi cucharisticum esse *substantialiter* idem ac corpus quod in cælo est.

560. 20 *Scholastici* vero, rati *aflualcm extensionem* ad essentiam corporis 11011 pertinere, rem exponunt modo rationi magis consentaneo.

(A) *Dofirimi communis.* Corpus Christi in cælo præsens quidem est *localiter* et *circumscriptive,* cum quantitate suA dimensivâ et omnibus accidentibus suis, modo tamen glorioso quem penitus scrutari nequimus. Sed in Eucharistia præsens est cum quantitate suâ *interna,* non autem cum quantitate suâ *externd,* nec *circumscriptive,* sed *per modum substantia.*

(a) Siquidem quantitas *interna* consistit in *divisibilitate* et *distributione partium,* ut una pars ab altera distinguatur; et hæc quantitas existit in corpore Christi sub speciebus eucharisticis contento; nam tale corpus est corpus *orga·nizatum,* cujus membra sunt ab invicem distincta et in proprio ordine, ita ut, v. g., caput conneélatur collo, collum autem pcétori. Quantitas autem *externa,* consistit in *distributione partium in loco,* ita ut singuke partes respondeant singulis loci partibus; hæc quantitas non existit in corpore Christi quale invenitur in Eucharistia; ex dictis enim ejus corpus est totum sub singulis partibus cujusque speciei; atqui corpus *externe extensum* non potest existcrc totum in diversis partibus, sed diffunditur per spatium, ita ut partes ejus variis spatii partibus respondeant; ergo remanet ut corpus Christi non sit externe et localiter extensum sub speciebus eucharisticis.

Nec dicatur hoc esse impossibile ; nam quidquid ad rei essentiam non pertinet, ab ea, Deo sic volente, separari potest; atqui *aélualis txterna extensio* ad corporis essentiam non pertinet, sed est tantum una ex ejus naturalibus proprietatibus; potest enim corpus concipi sine actuali externa extensione, tanquam compositum ex materiâ et forma : quod plane sufficit ut a spiritibus distinguatur.

(b) Corpus itaque Christi præsens est in Eucharistia : 1) *non circumscriptive,* id est, non loco com mensuratur per quantitatem suam externam ; 2) *non definitive* saltem *sensu restrictivo;* nam, etsi totum est in quâlibct parte hostiæ (sicut anima est in qualibet parte corporis), non limitatur ad unam hostiam, cùm sit simul in pluribus locis, videlicet in

cælo ct in variis speciebus consecratis; 3) sed *saeramcnfaliter,* id est modo hujus sacramenti proprio. Quisnam sit hic modus, aliquatenus indicat vox *transsubstanfiatio.* Ex hac *aptissima* appellatione deducitur corpus Christi esse in Eucharistia *per modum substantif,* ita ut loco non cocxtendatur per quantitatem suam externam. Corpus Christi est tamen in EucharistiA *totum* ct *integrum,* cum suA *quantitate interna* et ordine membrorum suorum ; sed quantitas interna Christi est ibi *concomitanter et per modum substantial,* quia non ponitur sub speciebus *ratione sui ipsius,* sed *propter substantiam corporis Christi* ad quam terminatur virtus consecrationis, idcoque non habet *partes extra partes* seu non diffunditur in spatio.

561. (Bj *Duopraeipuasystemata.* Hucusque Scholastici fere omnes consentiunt. Quando autem inquirunt *cur* quantitas interna simul cum substantiA corporis Christi sit præsens, in duas abeunt sententias : —

(a) Quidam, cum *Suarez,* dicunt esse *nexum essentialem* inter substantiam corpoream et quantitatem internam, ideoque non posse utramque separari.

;b) Alii vero, cum 5. *Thomâ* ct *Card. Billot,* multo probabilius tenent quantitatem internam non esse quidem essentialem substantiæ corporeæ, sed ei conjungi *vi naturalis concomitantia.* Substantia corporea, inquiunt, non habet *ex seipsa quantitatem etiam internam,* sed hæc superveniens substantiæ corporeæ, ipsi etiam communicat propriam extensionem; unde, si removeatur quantitas, substantia corporea omnino indivisibilis est, idcoque non habet situm in spatio, neque replet spatii vacuitatem, sed præsens est per modum *substantia simplicis,* quatenus tota est sub quâlibet parte spatii continentis.

Quo posito, modus quo Christi corpus est in Eucharistia sic declarari potest. Hujusmodi corpus, quod existit m caelo cum quantitate suâ in proprio et com mensurato loco, *vi verborum consecrationis* existere incipit sub speciebus eucharisticis, non quidem localiter, sed per modum *substande,* quatenus succedit substantiæ panis, accidentibus remanentibus; unde, sicut substantia panis, ante consecrationem, tota præsens erat sub suis accidentibus et qualibet

Sum. Tkcol , 3, q. 76, a. 4.

accidentium parte, ita corpus Christi, *post* et *per* consecrationem, est totum sub qualibet parte accidentium panis. Sed insuper, *n naturalis concomitantia,* tota quantitas dimensiva corporis et sanguinis Christi, cum ceteris accidentibus, fit præsens sub speciebm eucharisticis (et quidem ex *naturali* non essentiali exigentiâ substantial, et ad modum substantiæ); præterea corpus Christi impassibile et glorificatum separari nequit ab his dimensionibus et accidentibus quæ ad ejus integritatem et ornamentum requiruntur.

562. *Corollaria* (a) Corpus Christi in Eucharistiâ non potest *agere* aut *pati aclione corporeA;* actio enim, vel passio corporea extensionem localem supponit, quâ caret corpus Domini. Hinc *non videri* potest naturaliter oculo corporeo, cùm sit inextensum localiter, ncc emittere possit species sensibiles seu imaginem sui quâ videatur.

Quando autem miraculose in hoc sacramento Christus apparet, *communius* tenetur hujusmodi apparitiones esse meras figuras sensibiles divinitus formatas sive in organis intuentium sive in rebus contiguis, non autem ipsum corpus Christi : nam nunquam aut raro legitur Christum, post suam ascensionem, in terris apparuisse, cùm idem corpus non possit esse circumscriptive in duobus locis simul, in cælo et in terra [1].

563· (b) *Controvertitur num Christus in Eucharistia possit exercere aflus sensuum externorum,* i) *Pleriquc* theologi *negant* id fieri posse *naturaliter,* quia exercitium sensuum supponit contadum externorum agentium in organa sensuum; atqui talis contactus exigit extensionem realem quæ non existit in corpore Domini. 2) Quidam autem theologi, praesertim moderni, ut Card. *Cienfuegos* et *Franzelin* putant Christum posse, si non naturali, saltem *supernaturali* modo, exercere sensus suos, etiam in statu sacramentali, ita ut possit vere nos audire et videre : Deus enim potest supplere modo nobis ignoto influxum agentium externorum, et extendere vim adivam sensuum Christi.

Quidquid est, certo Christus cognoscit in illo statu scientiâ etiam *humanA* (per visionem beatificam) non solum omnes labores, angores, persecutiones et triumphos *totius*

[1] S. Thom., 3, q. 79, a. 7-8. *Scolista* et *Dynamisla* contendunt tamen non repugnare ut idem corpus sit circumscriptive in pluribus simul locis; quod sic explicat Palmieri. *Cosmol.,* th. 10 : elementa inextensa, quibus constat corpus, naturaliter sunt simul in pluribus partibus, <2, *b, e,* loci alicujus continui, proindeque divinitus fieri potest ut simul sint in partibus *d, e,/,* loci alicajus dissiti.

[2] Cienfuegos, *Vita abicondila,* disp. II; Franzelin, th. it; Dalgairns, *ep. cit.,* p. 129 sq.

Ecclesiæ, sed etiam cogitationes et affectus *singulorum fidelium* (supra, n. 54S).

III. De modo existendi specierum Eucharlsticarum

504· Jam supra ostendimus, n. 538, *speciebus eucharisticis objeflivam realilatem inesse,* idcoque rejiciendum esse systema *veterum Cartesianorum* qui dicebant species esse *meras apparentias.*

Ad explicandum vero *quomodo subsistant accidentia* seu qualitates panis et vini, remota substantial, *varia sunt systemata* quorum praecipua delineabimus.

565· (A) *Recentes atomistæ,* qui, quædam principia a *dynamistis* mutuantes, *atomistee-dynamista dicuntur,* ut *Tangiorgi2,* asserunt divinam-virtutem efficere ut in loco ubi erat panis, resistentia seu vis resistendi habeatur eodem modo et ordine quo a panis atomis exercebatur.

Ex hoc sequitur manere extensionem, figuram, cohæsionem ac cetera accidentia, et undas luminosas ac sonoras in illa superficie eodem modo modificari ac prius in superficie panis : unde nihil apparet immutatum sensibus nostris.

In hoc systemate salvatur quidem objeéliva specierum realitas, sed non satis clare apparet quomodo *maneat* numerice identicum aliquid panis et vini : quod est minus conforme *Tridentino: "manentibus* speciebus panis et vini",et didtis Patrum et theologorum.

Palmieri J autem putat in corporibus materiam quamdam esse imponderabilem, quæ, Deo juvante, præstat in spatio ea phænomena quæ praestabat materia ponderabilis.

In hoc systemate servatur quidem objectiva realitas specierum» sed ponitur, præter accidentia, aliqua substantia, scilicet *materia imponderalnlis :* si hæc est pars substantiae panis, non satis verificantur verba *Tridentini :* " manentibus *duntaxat* speciebus si vero est substantia extranea, accidentia manentia non possunt dici accidentia panis.

(B) *Dynamistie* vero docent corpora *inextensis viribus* seu *monadibus* constare; et vi transsubstantiationis vires inextensas panis et vini converti in vires inextensas corporis Christi, ita

' Cfr. F. Jansen, *Accidents Eucharistiques,* in *Diet, dc Thiol. (b/angenot),* V, 1368-1452.

' *Instit. philosophic,* t. II, Cosmologia, 1869, n. 228-240.

J *Instil. philos.,* vol. II, 1S75, CosmoL, th. 26.

tamen ut vires quæ in pane erant, Dei interventu, eadem phrenomena exhibeant quæ monades panis exhibuissent'.

In hoc autem systemate difficile explicatur realis corporum extensio ct unitas, ut in *PhilosofhiA* probatur.

566. (C) Juxta *Thomistas* et plerosquc theologos omnium scholarum, species eucharisties sunt *ipsa accidentia panis ct vini,* sine subjecto seu substantiâ subsistentia. Distinguunt enim scholastici in pane et vino, sicut in qualibet corporea substantiâ, substantiam, cui competit esse *in se,* et accidentia, quæ substantiam afficiunt et in eâ sustentantur. Jamvero inter accidentia, alia sunt *absoluta,* quantitas scilicet et qualitates (sapor, odor, color, etc.) quæ substantiam entitate determinatâ perficiunt, alia *tnodalia* quæ absoluta gradu et mensurâ modificant, ut magnitudo quantitatis, intensitas qualitatis. Porro hæc omnia accidentia, absoluta et modalia, in substantiâ naturaliter sustentantur mediante quantitate quæ est eorum immediatum subjectum. Si Deus per miraculum *quantitatem* causaliter sustentare potest *in seipsA,* cetera accidentia huic adhærentia permanebunt sine propriâ substantiâ. Hoc autem facere valet : jam enim, ante consecrationem, quantitatem sustentabat *mediante substantiâ-,* post consecrationem eamdem immediate in seipsâ sustentat, etsi quantitas *ex se* retinet aptitudinem et exigentiam ad inhærendum alicui substantiae.

Quod sic declarari potest : supponatur *quantitatem dimensivam* panis, subtracto subjecto, accipere a Deo extraordinariam *facultatem in se subsistendi :* omnia alia accidentia, color, gustus, ct etiam odor quantitati vel moli inhærebunt. Etenim in quantitate dimensivâ duo consideranda sunt : i° naturaliter *indiget subjecto substantiali* ad existendum ct operandum; 20 naturaliter est *subjectum immediatum aliorum accidentium* sensibilium; siquidem color, gustus, odor aliaque hujusmodi substanti» adhærent mediante quantitate dimensivâ, quæ directe substanti» inhærct. Verba consecrationis, quibus destruitur prior ordo naturalis, ita ut sine subjecto subsum-

' Nostris diebus *dynamismum* alio niodo propugnavit Leray, *f.a constitution de Γunivers et le dogme de ΓEucharistie,* 1900, asserens accidentia panis et vini sustentari ab ipso corpore Christi "en ce sens que certains des elements de ce corps, carbone, hydrogène, oxygène, azote, supportent réellement ct en toute rigueur les accidents particulière des éléments du pain qu'ils remplacent" *{Annates de Philosophie ckrit.,* nov. 1901, p. 175). Quod systema confutavit Lehn in *Revue thomiste,* mars, mai, juillet 1901.

: a'.i quantitas dimensiva existât et operetur, nullo modo destruunt alterum ordinem naturalem ; manent enim accidentia, et ideo cum insis manet eorum naturalis ordo ad invicem : unde manifestum est quod quantitas dimensiva, post consecrationem, est subjedium aliorum accidentium, sicut erat ante consecrationem[1]

567. Hæc sententia tenenda videtur : est enim magis consentanea : (a) *verbis consecrationis : Hoc est corpus meum.* Nam, ut ait *Angelicus*[2], necesse est aliquid remanere identicum *ante* et *post* consecrationem, et quidem *sensibile,* ut verum sit quod dicitur : *Hoc est corpus meum.* Et quia substantia panis non manet, necesse est dicere quod maneat id quod est præter substantiam panis. Hujusmodi autem est accidens panis. Remanent igitur accidentia panis etiam post conversionem prædictam. Aliunde non manet substantia panis. Ergo manent sine suo subjecto.

(b) *Auiïoritati Ecclesiæ* damnantis articulos *Wiclejfi,* ut supra didtum est, n. 540. Nonnulli dicunt ex hac damnatione inferri quidem in Eucharistiâ panis accidentia manere sine subje&o, id est *sine substantiâ panis,* sed exinde non sequi quod ipsa *se sustentent.* Sed error Wicleffi fuit duplex, ut ex ejus scriptis constat, scilicet substantiam panis in sacramento remanere, et accidentia panis remanere non posse sine subjeéto; uterque error damnatus fuit, proindeque contradictoriæ, utrique oppositæ, tanquam veræ habenda. sunt.— Aliunde, etsi *Tridentinum* noluit hoc systema definire, ejus mens satis clare apparet ex verbis *“ manentibus duntaxat speciebus panis et vini ”;* in solo enim systemate scholastico manent *reales species* seu *accidentia panis et vini.* Insuper interpretatio Concilii reéle exponitur a *Calecliismo Conc. Trident.*[3] : “ Tertium restat quod in hoc sacramento maximum atque admirabile videatur, quod quidem jam duobus aliis explicatis, facilius a pastoribus tractari posse existimandum est, panis videlicet et vini *species* in hoc sacramento *sine aliqua re subjcfld* constare : nam, cum antea demonstratum sit corpus Domini et sanguinem vere in sacramento esse, ita ut nulla amplius subsit panis et vini substantia, quoniam *ea accidentia* Christi

[1] S. Thom., 3, q. 77, a. 2.
[2] *Cent. £tnl.,* iib. 4, cap. 63. — [3] De Euchar., n. 44·

corpori ct sanguini inhærere non possunt, relinquitur ut, supra omnem naturæ ordinem, ipsa *se, nulla aliâ re nisa,* sustentent : *hæc perpetua et constans* ***fuit*** *catholica Ecclesia doctrina ".*

§ II. Dogma catholicum rect,e rationi non REPUGNAT.

568. Cùm transsubstantiatio sit mysterium *proprie dictum,* contra Protestantes ct Rationalistas ratione non probamus ejus existentiam, sed ostendimus difficultates quas movent *non probare* in dogmate nostro aliquam *impossibilitatem involvi.* Hic enim repetere possumus quæ S. *Augustinus* de virginali Christi partu scripsit Demus Deum aliquid posse quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis " ».

Animadvertimus etiam, duce *Card. Newman* -, hodie plerosque doétos agnoscere nil certi cognosci circa substantia et materiæ intrinsecam naturam, ita ut nostris diebus floreat schola docens scientias physicas nonnisi phænomcna attingere posse. Jamvero catholica doétrina profitetur *phenomena eadem manere* post consecrationem ac antea; nihil ergo contra nostram fidem valere possunt argumenta e *scientiis physicis* deducta.

Præcipuas autem difficultates *philosophicas* secundum principia superius exposita solvemus.

Istæ ex triplici præsertim capite desumuntur : i° ex *multiprasentiâ* corporis Christi; 3°ex *permanentia accidentium* panis et vini; 3° ex *connexione inter accidentia illa et corpus Christi.*

i° Ex multipræsentiâ.

569. (A) Prima igitur difficultas sic exponitur : Impossibile est idem corpus esse simul in pluribus locis; atqui posita reali præsentiâ, corpus Christi esset simul in pluribus locis, scilicet in cado, et super omnia altaria in quibus panis et vinum consecrantur; ergo.

Resp. (a) Juxta modernos Scholasticos, sic respondetur; *dist. majorem :* quando agitur de corpore *aflualiter* extenso, *transeat;* quando agitur dc corpore *aptitudinaliter* extenso, *nego;* corpus enim aptitudinaliter seu interne extensum non circumscribitur a

1 Æ/Zr/.tCXXXVII, ad Volus., II, S, *P. L.t* XXXIII, 519.
* *Afvfofia,* part. VII.

spatio, proindeque potest esse simul in pluribus locis, sicut, v. g., substantia animæ est præsens omnibus partibus corporis nostri. Dixi Zrwwttf, quia, juxta Scotistaset Dynamistas, minime repugnat corpus extensum in pluribus simul locis esse, ut supra exposuimus. *Contradisiinguo minorem :* corpus Christi est quidem in cælo cum extensione sua *afluali,* sed in Eucharistia existit *sine locali extension^* seu per *modum substantia,* ac proinde potest in pluribus locis simul existere.

(b) Ad mentem 5. *Thoma,* respondetur : Idem corpus non potest e>se simul in pluribus locis præsentiâ *locali, concedo;* non potest esse in uno loco præsentiâ locali, et alibi per *modum substantif nego;* repugnat quidem corpus vere et proprie *multilocatum,* quia a seipso localiter distaret et a seipso divideretur; sed contradictio evanescit, quando corpus est *localiter* in uno tantum loco, et alibi per *modum substantia :* tunc enim a seipso non distat, nec dividitur. Jamvero corpus Christi est *localiter* quidem in cælo, non est autem in Eucharistia localiter, sed per modum substanti».

(c) Si neutra solutio placeat, alia proponi potest magis generalis. Ut valeret difficultas, duo penitus cognosci deberent, nempe status supernaturalis corporis Christi et intima materi» natura ejusque cum spatio relatio ; atqui prius nonnisi imperfeCle revelatione cognoscitur, posterius autem, post longas philosophorum investigationes, ignotum remanet, saltem plurimorum judicio; ergo demonstrari nequit corpus Christi sacramentale non posse pluribus simul in locis præsens esse.

57°· (B) Secunda difficultas sic se habet : Non possunt *contradictoria* de eodem ente prædicari; atqui si corpus Domini præsens esset simul in pluribus locis sub variis speciebus, contradictoria de codici possent, v. g., ipsum simul moveri et quiescere, moveri simul ad dexteram et ad sinistram, cùm motum specierum sequatur.

Resp. *Distinguo majorem :* non possunt contradictoria de eodem prædicari *sub eodem respeflu,* concedo ; *sub diverso respectu,* nego. Nulla enim est contradiélio in eo quod idem corpus sub diverso respectu quiescat et moveatur, v. g., qui in curru vehitur simul quiescit et movetur; ita pariter corpus Christi quatenus continetur sub talibus speciebus movetur, quia species ipsæ moventur, sed quatenus continetur sub aliis speciebus quiescit, quia species ipsæ quiescunt.

2° Ex accidentibus.

571. (A) *Objic.* Sensus nostri non possunt universaliter nos decipere; atqui, posita transsubstantiatione, sensus nostri universaliter decipiuntur cùm nobis referant in Eucharistia adesse panis et vini gustum, colorem, etc., ac proinde panem et vinum; ergo.

Resp. Sensus nostri nos non decipiunt, quando circa *proprium objeflum* ct *modo debito* exercentur, concedo; *secus,* nego; jam·

vero *objeflum proprium* sensuum est judicare dc accidentibus porum, non autem de substantiis; igitur quatenus affirmant esse colorem, gustum, etc., panis et vini, non decipiuntur, quia de facto hæc accidentia seu phænomena realiter existant, juxta doctrinam supra expositam, aut saltem realiter a Deo producuntur, si admittatur opinio Cartesii. Si' autem ex illis accidentibus concludere velint ipsam substantiam panis et vini remanete, decipiuntur, quia judicant de *objeflo non suo,* de objecto quod ad solum intelledut pertinet, cujus officium est judicare de substantiis. Intelledt autem non decipitur, quia per fidem illuminatus, scit panis et vii substantiam non amplius in Eucharistiâ existera

572· *Instant :* Accidentia panis et vini, etiam post consecratu nem, *vim nutriendi* retinent; atqui non possunt nutrire, nisi remaneat substantia panis et vini; ergo.

Resp. Nego minorem; nam, ut ait 5. *Thomas,* "in ipsa consecratione, sicut substantia panis in corpus Christi miraculose convertitur, ita *miraculose accidentibus* confertur quod *subsistant,* quod est proprium substantiæ : et per consequens quod *omnia possint facere et pati qua substantia* posset facere ct pati, si substantia adesset; unde sine novo miraculo et inebriare ct nutrire et incinerari ct putrefieri possunt, eodem modo ct ordine ac si substantia panis ct vini adesset"'.

Facile etiam explicatur quomodo venenat» species possint communicantem necare; nam venenum, ulpote materia extranea, in corpus et sanguinem Christi non mutatur, sed cum panis ct vini accidentibus miscetur, proindeque suos lethales efieétus, etiam peractâ consecratione, producere potest.

573-*Instant iterum :* Si species eucharistie» analyst chimicâ resolvuntur, nihil in ipsis invenitur nisi panis ct vini substantia; ergo talis substantia sub eis manet.

Resp. Analysis cbimica non attingit *vere substantiam* sensu philosophico intelledlam, sed solum proprietates quæ ex diélis eædern manent.

574-(B) Repugnat accidentia *remanere sine subjecto* cui inhæreant; atqui in Eucharistiâ accidentia panis et vini nulli substantiæ mhærent; ergo.

Resp. Hæc difficultas jam soluta est η. 566.

3° Ex unione Christi cum accidentibus.

575-*Obj.* Indecens est docere Christum dentibus atteri, manducari, in stomachum transire, etc.; atqui, positâ ejus præsentiâ sub speciebus, hæc omnia dici debent; ergo.

* S. Thorn., *In IV Sent.,* dist. !i, q. t, a. I.; 5//w., 3. q. 75, a. 5. ad z.
' *Cent. Gent.,* I. IV, c. 66.

Ata/. (a) Nego Christum dentibus alteri, si verba *sensu p/oprio* -uniuntur; nam ut canit Ecclesia : "A sumente non concisus, non confractus, non divisus, integer accipitur". Etenim species eucharistie» possunt quidem dentibus dividi, sed Christus ipse non dividitur, ciim, ex supra diétis, corpus ejus in Eucharistiâ sit per modum substantiæ, ac proinde inaccessibile.

(b) Nullum autem inconveniens est in eo quod dicatur ejus corpus manducari, transire in stomachum; hoc enim est solum mutatio localis, et non repugnat Christum transire ex uno loco in alium simul cum speciebus et ratione specierum. Quando autem species jam stomachum ingress» sunt, paulatim dissolvuntur per agentia chimica quæ in co sunt, ct, speciebus integre dissolutis, corpus Domini cessat sub illis existere.

576. N. B. Hucusque difficultates solvimus ex principiis philosophi» scholastic»; si quis autem Dynamistarum theoriis adhaereat, rem sic exponere potest : in ipso consecrationis instanti, Deus, virtute suâ omnipotenti, vires amovet quæ panis et vini substantiam constituebant, eorumque loco substituit corpus et sanguinem Christi, simul tamen causando phænomena extensionis, gustûs, etc., a pane et vino prius producta; aliunde tollit a sacramentali corpore Christi aditialem seu localem extensionem quâ naturaliter gaudet, ita ut hoc corpus possit per modum substantiæ praesens esse simul in multis altaribus ·.

5 III. Realis præsentia argumentis convenientia' SUADETUR ».

Positâ revelatione, ratio humana ostendere valet hoc dogma omnino conveniens esse sive ex parte *Dei,* sive ex parte *heminis.*

577. 1° *Ex parte Dei.* Eucharistia præcipuas Dei perfectiones minim in modum illustrat, præsertim vero ejus *omnipotentiam. sapientiam,* ct *bonitatem.*

(A) *Potentiam.* Potentia divina præsertim per opera mirabilia manifestatur; atqui in sacramento Eucharistiæ multa exhibentur mirabilia' : (a) conversio substantiæ panis et vini in corpus et sanguinem Christi, ita ut præsens sit simul in unâquâque hostiâ, imino in qualibet parte cujusque hostiæ, et quidem non in uno loco tantum,

* Cfr. Dalgairns, *op. cit.,* p. 73; F. Jansen, l. c., 1447-1450.

' Suarez, disp. 46, icA. 7; Rosset, *op. cil-,* n. 107 sq. ; Lessiu», *De per-i'ctl. tntribusque itivinis,* lib. XII, C. 16; Faber, *op. cit.,* lib. I, p. 41 sq.

' Mirabilia dicimus, non autem *miracula,* quia proprie miraculum dicitur factum *letuibiU* præter vires nalutæ ; jam vero mirabilia, quæ in Eucharistiâ invenire est, sunt quidem præter naturæ leges, non vero sensibilia.

sed ubicumque verba consecrationis proferuntur; (b) sumptio hujus corporis a singulis fidelibus : integrum recipitur et comeditur eoique divinitus nutrit, quin ejus virtus unquam exhauriatur; et, quod certe mirum est, hæc omnia mirabilia non semel, sed quotidie, non ab uno sacerdote, sed ab omnibus producuntur, (c) Nonne pariter mirabile est accidentia *sine snbjeflo* in seipsis consistere, omnesque passiones et impressiones recipere quibus substantia panis et vini subjiceretur'? Sane his omnibus Deus se *univers# natura dominum* declarat.

578. (B) *Sapientiam.* Sapientia consistit in electione optimi finis et aptâ ordinatione mediorum ad illum finem attingendum. Porro : (a) *finis* a Christo intentus in Eucharistia optimus est, nempe gloriam Dei et salutem animarum promovere; (b) aliunde *media* ad hunc finem eledta omnino efficacia sunt; siquidem : 1) *Deus optime glorificatur* in innumeris altaribus, in quibus diu noéluque Christus permanet, Patrem laudando ac precando nomine nostri, et infiniti valoris sacrificium offerendo; vel etiam pias excitando animas ut secum Deum magnificent : " Magnificate Dominum niecuni, et exaltemus nomen ejus in idipsum"'. 2) *Salus animarum* promovetur, quia Christus in altari manens, ad se trahit animas, iis vitam suam instillat, suo exemplo eas ad virtutem incitat, et suâ gratiâ contra passiones roborat : " Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo... qui manet in me et ego in eo, hic fert fruétum multum

579· (C) *Bonitatem.* Bonitas eo magis elucescit quo majora bona donantur. Atqui, in Eucharistia, Deus veluti *profuse* sua bona nobis largitur : (a) Imprimis unicuique nostrum tradit *l'ilium suum unigenitum,* cui intime uniamur et a quo vitam divinam accipiamus : "Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret"4, 'b) Sed insuper, cùm tres divinæ personæ sint prorsus inseparabiles, Pater ct Spiritus simul cum Filio in Eucharistiâ speciali modo nobis communicantur, ita ut in sacrâ communione totum Deum vere possideamus, (c) Tandem, quando Christus nobis datur, eo ipso ditamur cælestibus thesauris, quos per passionem suam nobis acquisivit; hinc gratiæ omnes, quas Salvator pro nobis meruit in omnibus mysteriis vitæ suæ, nobis communicantur Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit"5?

580. 20 Ex parte *hominis.* Præsentia realis Christi in Eucharistiâ præcipuas virtutes, tum theologicas, tum morales, optime fovet.

' Lessius, p/. *dt.,* ct, post eum, Faber, r/. *dt.,* p. 71, duodecim miracula numerat, duo circa substantiam panis ct vini, duo circa species, sex circa corpus Domini, et duo circa consecrantem. Cfr. *Ami du Cterri,* 1912, p. 833.

' Λ. XXXIII, 4. — *s/m.,* VI, 57; XV, 5. — </M., III, 16.

5 *Aom..* VIII. 32

(A) *Fidesfovetur.* (a) Multa enim sunt creditu difficilia in hoc mysterio, cùm credere debeamus Christum realitcr præsentem esse sub speciebus eucharisticis, quamvis sensus nostri nullam muta* tionetn in eis percipiant, et quidem totum esse sub qualibet parte cujusque speciei, etc.; et hæc omnia non directe a Deo, sed ab nomine peragi,cui Dominus consecrandi potestatem dedit,nec semel, sed quotidie, (b) Hoc mysterium fidem supponit et renovat in multa alia mysteria, in Incarnationem Verbi, in Redemptionem, in mysterium SS. Trinitatis; perpetuo igitur fides nostra exercetur in Eucharistiâ, et exinde mirabiliter crescit, præsertim si cum Apos tolis Domino dicimus : " Adauge nobis fidem"3.

581. (B) *Spes erigitur* per sacram communionem, quæ est velut: inchoatio illius pcrfe&e unionis cum Deo, quæ nos summe beatos efficit; pariter media ad salutem obtinendam facilius exspectantur, dum credimus Christum, gratiæ fontem, esse in corde nostro, ad gratias nobis largiendum, nosque contra omnes salutis hostes efficaciter protegendum : "Omnia possum in co qui mc confortat"". — "Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno"3.

582. (C) *Caritas augetur: (p}Erga Christum.* Jesus in Eucharistiâ maximum erga nos amorem exhibet : "Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos" siquidem, licet innumeras praevideret injurias sibi in hoc sacramento inferendas, voluit nobiscum permanere et pretiosissimo corpore et sanguine suo nos nutrire», nobis intime uniri, et spirituales divitias veluti profuse impertiri; nonne per tot amoris pignora ad caritatem provocamur? "Sic nos amantem quis non redamaret "? (b) *Erga proximum;* nam, per Eucharistiam, ejusdem spiritualis mens» omnes participes efficimur, eodem cibo nutrimur, ct in eodem Christo, tanquam in communi centro, intimo nexu conjungimur : " Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus " 6. Hinc Christus seipsum dedit sub speciebus earum rerum quæ ex multis granis coalescunt, ut significaretur unio fidelium ex multis cor unum efformantium.

583- (D) *Religio* per frequentem et intimam communionem cum Deo, et per sacrificia maxime promovetur; atqui in Eucharistiâ Deus nobis intimior est quam in V. I-ege, ita ut poliori jure quam Judæi dicere valeamus : " Nec est alia natio tam grandis quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster Aliunde

ı *Lue.*, XVII, 5. — · *Philip.*, IV, 13. — 3 *Htbr.*, IV, 16. — «*Joa.*, XIII, I.
» Hinc sæpe ait 5. *Chrysostomus* amorem Christi erga homines plus quam natemum esse : matres enim interdum filios suos aliis tradunt alendos, Christus autem quos spiritualiter genuit suo sanguine nutrit !
* *I Ccrr.*, X, 17. — ! *Diut.*. IV. 7.

in eâ offertur Deo sacrificium infiniti valons, quo eximie laudatur et adoratur.

584. (E) *Humilitas* pariter nobis inculcatur, dum Christo, majestatem suam sub infirmis clementis velans, nobis apparet in statu humiliori quam in ipsA Incarnatione, immo et in Passione; nam, ut ait 5. *Thomas,*

> " In cruce latebat sola Deitas :
> At hic latet simul et humanitas".

Insuper se tradit non solum divitibus et hujus saeculi potentibus, sed et parvulis et pauperibus : " Manducat Dominum pauper, servus ct humilis". Quis igitur, post talia exempla, superbire auderet?

585. (F) Item ejus *patientia* apparet in eo quod injurias etiain maximas sibi infliétas ab indigne communicantibus æqtto teri animo; ejus *obedientia,* dum jubente sacerdote, statim sub speciebus rite consecratis apparet; ejus *paupertas,* dum habitare non horret in pauperibus ecclesiis, et squalidis interdum involvi linteaminibus; uno verbo, omnes virtutes, quibus Christus ornatus fuit in terrâ, in ejus vitâ eucharistica perfectissime ct perpetuo renovantur: ergo'.

Caput tj.

DE SACRAMENTO EUCHARISTI/E.

Disputabimus : i° de *existentiâ et naturâ* hujus sacramenti; 2° dc ejus *materiâ et forma;* 30 de *effcclibus;* 40 *dc subjefto;* 50 dc *ministro.*

Art. 1. De existentiâ et naturâ hujus sacramenti.

I. De existentiâ".

586. *Thesis :* Eucharistia est verum ct proprie dictum N. Legis sacramentum. *Defide est* contra Protestantes, qui asserunt Eucharistiam esse meram commemorationem

* Hac <le re legi possunt Faber, *o/>. at.,* passim, præsertim vero Book I, c. IV-VII, Book IV, c. V-Vf; Dalgairns, *o/. d/.,* part. I, The life of Jesus in the B. Sacrament; Bourdalouc, I. cit.

' S. Thom., 3, q. 73. »· G Suarez, disp. 39 et 41; Lugo, disp. I, seâ. IJ Billuart, diss. II, a. 3·

Ccenæ, et nullam producere gratiam, ex *Tridentino* definiente septem esse sacramenta, a Christo instituta, inter quæ recenset Eucharistiam I.

\A) Thesis constat ex omnibus testimoniis *Scriptura* ct *Patrum* jam allatis, ubi de præsentiâ reali, n. 497-530. Satis erit proinde ex his textibus ostendere tria elementa ad sacramentum necessaria inveniri in Eucharistià : (a) *signum sensibile,* scilicet species panis ct vini : " accepit Jesus *panem*... et accipiens *calicem "3; (b} gratia produftivum :* nam, teste Christo, Eucharistia *vitam æternam* præbetj, ac proinde *gratiam* 4, quæ est medium necessarium ad illam attingendam; insuper, ex diétis, Eucharistia continet totum Christum, gratiæ fontem, ac proinde gratiam producere debet; (ç) *a Christopermanenter institutum :* institutio enim propriis terminis describitur ab Evangelistis, ct quidem ut permanens exhibetur, cùm Dominus Apostolis dixerit : " Hoc facite in meam commemorationem et insuper fidelibus præccperit Eucharistiam recipere : " Nisi manducaveritis ", etc.

(B) *Rat. convenientia suadetur.* Vita spiritualis vitæ corporali assimilatur; atqui in vitâ corporali, præter generationem, quâ vita acquiritur, et augmentum, quo perfeôlio vitæ obtinetur, requiritur *alimentum,* per quod vita conservetur; ergo pariter in vita spirituali, præter Baptismum quo regeneratur homo, et Confirmationem, quâ roboratur, requiritur aliud sacramentum, quo nutritur 5.— Quia vero per gratiam sumus filii Dei adoptivi, divinæque consortes naturæ, *divino cibo* indigemus, quo sane aptior nullus est quam panis vivus qui de cælo descendit, nempe Christus ipse seu ejus corpus ct sanguis.

587· *Corollarium.* Ex hoc intelligi datur cur sacramentum Eucharistiae in *ultima caena convenienter institutum fuerit :* (a) ratione *contenti:* continetur enim ipse Christus in hoc sacramento; atqui congruum erat Christum *seipsum Apostolis relinquere* sub sacramen-

I Sess. VII, can. i. — 3 JWr/Z., XXVI, 26-27.

1 " Qui manducat meam carnem ct bibit meum sanguinem, habet vitam ?ternam, ct ego resuscitabo eum". *{Joan.,* VI, 55).

4 ‘‘Qui manducat meam carnem... *in me mane!,* ct *in eo...,* et qui manducat me, et ipse *vivetpropter me* *{Joan.,* VI, 57, 58).

5 *Sum. theot.,* 3, q. 73, a. I.

tali specie eo praecise instanti quo discessurus erat, sicut in absentia imperatoris exhibetur veneranda ejus imago; (b) ratione *significationis :* Eucharistia est signum *rememorativum passionis* Domini, sine quâ non potest esse salus; ergo conveniebat hujusmodi signum nonnisi imminente passione institui; (c) ratione */inis :* Eucharistia est *pignus amaris* ct ad inflammandam caritatem ordinatur; atqui ea quæ ultimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur ct inflammant affeftum; ergo Eucharistia convenienter a Christo instituta fuit pridie quam pateretur'.

II. De naturâ hujus sacramenti3.

588. i" Eucharistia, prout sacramentum, definiri potest : *sacramentum N. L., in quo, sub speciebus consecratis panis et vini, corpus ct sanguis Chiisti vere, realiter et substantialiter continentur, ad producendam gratiam per modum spiritualis alimonia.*

Dicitur : (a) *sub speciebtts consecratis...* quibus verbis declaratur *materia remota,* scilicet panis et vinum, insuper materia *proxima,* nempe species seu accidentia panis et vini quæ post consecrationem remanent, tandem *forma* quæ in verbis consecrationis consistit; (b) *corpus et sanguis...* id enim singulare est in hoc sacramento non solum gratiam, sed ipsius *gratia auflorem* inveniri; (c) *ad producendam gratiam...* hic indicatur specialis gratia hujus sacramenti, gratia nempe *spiritualis nutritionist* in animâ producens cftc&us similes iis quos cibus materialis corpori præstat.

589. 2° Hic autem duæ quæstiones solvendæ occurrunt : (a) in quo consistat *essentia* sacramenti Eucharistiæ? (b) Utrum sit sacramentum *unum* an multiplex?

(A) Quoad *essentiam sacramenti,* id est, quoad rem cui proprie convenit nomen sacramenti :

(a) Quidam theologi, cum *Lugo,* putârunt cam non solum in speciebus et corpore Christi, sed etiam *in consecratione* consistere. Hoc autem admitti nequit, cùm consecratio sit *transiens,* dum sacramentum Eucharistiæ est quid permanens; aliunde consecratio direéie *gratiam non confert:* quod tamen essentiale est sacramento, (b) Alii, post *Capreolum,* hanc essentiam reposuerunt *partim* in *sumptione* seu communione; sed hoc pariter rejiciendum est, turn quia communio est quid *transiens,* tum quia sumptio nihil aliud est

• S. Th., 3, q. 73, a. 5.

' S. Thom., 3, q. 73, a. 2; Suarez, disp. 42: Lugo. disp. I-U; Bcllarminus, I. IV, c. 6; Billuart, diss. II, a. j § 2, a. 2; Rostet, n. 364 sq.; de Augustinis. p. II, a. i.

nisi *usus sacramentijam existentis,* ct sacramentum jam confertum supponit.[1] (c) Alii, ut *Sylvius,* in ipso *corpore Christi;* sed hoc fieri nequit; nam corpus Christi in Eucharistia non est signum sensibile, (d) Alii, post *Suarez,* tenent sacramentum æque constare speciebus et corpore Domini.

Probabilior autein doctrina est essentiam hujus sacramenti reponendam esse in *speciebus consecratis, quatenus continent corpus et sanguinem Christi,* ita tamen ut in genere signi *sensibilisprincipalius* constituatur per *species,* in genere autem signi *efficacis* principalius per corpus Christi, (a) Talis esse yidetur dortrina *Cat. Cone. Trid.* : " Ipsæ autem panis et vini species veram ct absolutam sacramenti rationem habent", (b) Id constituit essentiam sacramenti quod est signum *sensibile* et *permanens,* gratiam significans ct conferens; atqui species consecratae sunt signum sensibile et ex se permanens, quæ continent corpus Domini quamdiu integra; supersunt; gratiam significant quæ datur per modum alimenti, et tandem gratiam causant, quia continent corpus Christi.

Unde, in hoc sacramento, species sunt *sacramentum tantum,* corpus Christi est *res* sacramenti et *sacramentum,* gratia autem *res* tantum.

590. (B) Eucharistiæ sacramentum, licet sub duabus speciebus contentum, est tamen *unicum sacramentum,* non *materialiter* quidem, sed*formaliter.* Constat :

(a) *Ex Trid.* definiente septem esse sacramenta, nec plura nec pauciora; jamvero si adessent duo sacramenta Eucharistiæ, unum sub specie panis, alterum sub specie vini, non septeni, sed orto sacramenta numeranda essent; ergo.

(b) *Rat. Theol.* Ibi enim est unicum *formaliter* sacramentum ubi est unica res significata et causata; atqui duæ species eucharisticæ unicam rem significant et producunt, nempe gratiam per modum convivii seu alimoniæ; ad per-

[1] Quod sic declarat S. Thomas, 3, q. 73, a. i, ad 3 : " Hæcautem est differentia inter Eucharistiam ct alia sacramenta habentia materiam sensibilem, quod Eucharistia continet aliquid sacrum absolute, scilicet ipsum corpus Christi; aqua vero baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet virtutem a.i candificandum... Et ideo sacramentum Eucharistiæ perficitur in ipsâ consecratione materiæ; alia vero sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum ", — ' l'art. 2. n. S.

feâum enim convivium duo elementa requiruntur, scilicet cibus ct potus, ac proinde species panis et vini unicam spiritualem refectionem, ac proinde unicum formaliter sacramentum constituunt.

591· *Corollaria :* (a) Ex hoc sequitur *non plus recipi sub duabus speciebus panis et vini quant sub und specie;* nam, ex diôtis supra, quaelibet species totum Christum continet.

(b) Item qui *plures particulas* simul, aut etiam post breve intervallum suscipit, *unicum sacramentum* recipit, quia hæc ad unicam referuntur spiritualem rcfcétionem, unicum convivium efformant.

(c) Ut sacramentum vere suscipiatur, necesse est ut species· consccratæ *perveniant ad stomachum antequam dissolvantur;* cùm enim hoc sacramentum sit institutum per modum alimoniæ, sequitur leges refe&ionis materialis; cavendum est igitur ne sacnc species in ore dissolvantur.

Art. II. De materia et forma.

Probatâ existentiâ sacramenti Eucharistiæ, de ejus elementis constitutivis disputare debemus, videlicet de *materid* ct *formA.*

§ I. De materia ».

Duplex est materia : remota et proxima; materia *remota* Eucharistiæ est panis et vinum; materia autem *proxima* sunt species panis et vini consecratæ. Dicemus : \QY>z*pane;* 2° De *vino;* 3“ De *consecratione* utriusque.

I. De Eucharistico pane.

592· Circa panem eucharisticum quidam adsunt *errores:* (A) Olini *Artotyrite* (ἀρτο *panis,* τυρὸ; *caseus)* docuerunt Eucharistiam cum pane et caseo simul esse conficiendam, in memoriam Patriarcharum qui panem et caseum comedebant. (B) *Calviniste* tenent, pane et vino deficiente, adhiberi posse quidquid panis analogice dici potest, seu quidquid *cibi* rationem habet ·. (C) *Grceci schismatici* contendunt solum panem *fermentatum* adhibendum esse· Duo igitur investigabimus : i°num requiratur *panis triticeus?* 2’ Utrum *azymus* an *fermentatus!*

* S. Thom., 3, q. 74; Suarez, disp. 43-45; Bellarmir.us, I. IV, c. 7-11; Lugo, disp. IV; Drouin, q. n; de Augustinis, p. 11, a. 2-3; Corblet, *op. iit.,* I. IV.

* Cf. Hodge*, *Systematic theology,* vol. Ill, p. 616.

i° *De pane triticeo.*

593. *Thesis :* Solus panis triticeus est materia valida Eucharistiæ. *De fide est* panem esse materiam, cùm a *Trid.* definitum fuerit panem in corpus Christi converti; *certum est* panem illum triticeum esse debere.

(A) *Script.* Id enim est materia necessaria Eucharistiæ, quod Christus ipse adhibuit et adhiberi praecepit Atqui Christus instituendo Eucharistiam : (a) *panem triticeum adhibuit :* "Jesus, accepto pane, gratias egit, etc. dicens : Hoc est corpus meum"[1]; jamvero panis simpliciter, sine addito, est panis triticeus, ita ut si quis alium panem significare velit, aliud vocabulum addere debeat et dicere, v. g., panem hordeaceum; quod sane confirmat traditio ac praxis omnium Ecclesiarum a; (b) cumdcm *prascripsit* adhiberi, cuin dixit : " Hoc facite in meam commemorationem ", Ergo.

(B) *Trad.* Ex *Florentino :* " Tertium est sacramentum Eucharistiæ, cujus materia est *panis triticeus,* et vinum de vite". Insuper *Missale* Romanum hæc habet : "Si panis non sit triticeus, non conficitur sacramentum

594. *Regulaprafticce.* (A) Juxta communem aestimationem prudentium, quinque conditiones requiruntur ad *validitatem* consecrationis, ex parte panis, nempe ut sit : (a) vere *triticeus,* id est, e granis tritici saltem principaliter confcctus;undc si panis conficeretur cx graminibus et leguminibus, aut etiam aliis cerealibus, ut avenA, millio aut maizio, consecratio invalida esset; si ex hordeo, aut *secali,* certo moraiiter invalida. Quidam putArunt *speltam* esse materiam *dubiam;* alii asserunt eam esse *validam* 3 : hoc enim nomine

[1] *Luc.,* XXII, 19.

'Nonnulli idem probare volunt ex co quod panis azymus, a Judaris adhibitus, fuerit triticeus : hoc tamen certum non est (Pesch, n. 75S).

J Revera, juxta peritos, spclta est una ex speciebus tritici, ex quà til usualis panis optimus : " Généralement on considere comme autant de variétés du *bitfroment* ou *bitproprement dit* les huit especes alimentaires du genre *triticum,* savoir : blé ordinaire *(triticum sativum),* blé de Pologne *(triticum polonicum),* blé poulard *(triticum turgidum),* blé de Smyrne *(triticum compositum),* blé amidonnier *(triticum amylcum),* blé locular ou en grain *(triticum monococcum),* blé épeautre *(triticum sfetia)". (Nouveau Larousse,* II, 112). Unde merito

non designatur eadem res apud diversos audorcs. Item *permixtio* alienæ substantiæ, in quantitate *notabili,* materiam reddit invalidam.

(b) *AqitA naturali subaftits;* hinc si panis esset suba&us ex laétc, oleo, butyro, etc., materia esset invalida aut saltem valde dubia; aqua artificialis reddit materiam dubiam.

(c) *Igne collus;* ac proinde invalida esset massa farinæ cruda, aut per calorem solis indurata, vel frixa, vel in aquâ per modum pultis coéta, etc.

(d) *Non corruptus substantialiter,* quia tunc desineret esse panis.

(e) *Sensibus* pervius, secus nullum adesset signum sensibile.

(B) Insuper ad *liceitatem* requiritur ut panis sit : (a) *non mucidus (moisi);* hinc particulae debent esse recentes, ab uno mense ad summum confcétæ [1]; (b) *orbicularis,* seu rotundus quoad formam in Ecclesiâ latina, et insuper pro celebrante major, in quantum fieri potest, in quo signum crucis sit expressum, non fraélus nec maculatus.

2° *De pane azymo.*

595. (A) *Ad validitatem :* Valide conficitur Eucharistia tum in azymo pane tum in fermentato. *De fide est ex Florentino : " Definimus* in azymo sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici — Probatur :

fi) Expraxi Ecclesice. A primis enim sæculis, Ecclesia Latina nonnunquam saltem pane azymo, Ecclesia Græca pane fermentato generatim usa est, et nulla fuit hâc de re reprehensio ante tempora Photii; immo quædam orientales scétæ azymo utebantur feriâ V majoris hebdomadæ; Maronitæ autem et Armeni communiter eodem utuntur pane, idque ex antiquâ suæ ecclesiæ traditione[2]. Atqui talis

ait Pesch (n. 759) : " Quod est certe triticum, licet fortasse vocetur s/rAû, *ritiff/,* vel alio nomine, est materia sufficiens ",

1 .7. A7A *Cenfrçgattp* (Decret., n. 2550 (4623), ad I, 1 ct 2) damnat tanquam abusum consuetudinem consecrandi hostias a tribus mensibus tempore hiemis vel a sex mensibus æstale confectas.

•Cf. Martenc, *op.cit.,* I. I, c. 3, a. 7, n. iS sq.; Chardon, *Histoire ties Scurements,* cd. *Mi;ne,* p. 246. Revera in Actis Synodi Montis Libani.

praxis demonstrat validam esse utramque speciem panis, cùm Ecclesia errare non potuerit circa rem tanti momenti.

(b) *Rat. theol.* Ad validam Eucharistiæ consecrationem requiritur et sufficit panis verus; atqui uterque, sive fermentatus sive azymus, est verus panis.

Latini generatim *azymo* pane usi sunt : i) ad exprimendam puritatem in recipiente requisitam; 2) quia Christus adhibuit azymos panes, qui soli permittebantur pro celebratione Paschæ; 3) ut facilius incorruptas servarentur sacræ species.

596. (B) *Ad liceitatem.* (a) *Grceci* in pane *fermentato, Latini* in pane *asymo* sub gravi consecrare debent. Hoc aperte constat ex *C. Florentino* :" Sacerdotes Domini corpus conficere debere, unumquemque juxta sttæ Ecclesiæ sive occidentalis sive orientalis consuetudinem ".

Quod et confirmavit *Pius X'.* Sed simul considerans " fidem catholicam de validâconsecratione utriusque panis... tutam esse", volensque frequentem communionem faciliorem reddere, decrevit : 1) in casu *necessitatis* licere sacerdoti orientali ministrare Eucharistiam in azymo, et vicissim latino ministrare in fermentato (si absit sacerdos diversi ritus), dummodo quisque suum ritum ministrandi servet; 2) omnibus fidel'bus cujusvis ritus licere, pietatis causâ, Eucharistiam quolibet ritu confeétam suscipere, exceptis tamen communione paschali, et viatico extra necessitatis casum, quæ a proprio parocho accipi debent.

(b) Licet tamen latino sacerdoti uti fermentato pane ad complendum sacrificium Missæ, si, v. g., jam consecrato calice, animadvertat panem azymum esse corruptum, et nullus alius sit nisi fermentatus; nam præceptum divinum de integritate sacrificii præferri debet ecclesiastico praecepto de azymo pane. Item licet latino sacerdoti, iter facienti per loca Graecorum, in quibus nulla est latini ritus ecclesia, uti fermentato, et vice versâ.

Sed, præter hos duos casus, communiter traditur nunquam licere uti fermentato, etiamsi moribundus secus viatico privaretur aut

a. 1736, legitur : " Qui mos (usus panis azymi) et in Ecclesiâ nostri et apud Anncnos quoque in Oriente ab immemorabili tempore obtinuit; et authentica etiam hujus rei documenta proferre possumus ad ostendendum, in Syriacâ nostrà Ecclesiâ, azymorum usum jam inde ab incunte sexto Christi sæculo viguisse ". *{Collect.* *Lacens.*, t. II, p. 190).

* *Condit, a/ostolica ile SS. Eucharistiâ promiscuo ritu sumcnuJ, A. A. S.,* IV. p. 609 617.

populus Missâ careret etiam die festo; quod tamen in praxi vix occurret, cùm sit omnino facile brevi tempore conficere azymum panem.

II. De vino eucharistico.

597. i° *Thesis :* Vinum de vite est materia necessaria secundæ consecrationis. *Defide* est contra Aquarios, qui olim contendebant aquam solam adhibendam esse in calice consecrando, quia, juxta ipsos, vinum a malo principio creatum fuerat1 : constat ex *Trident,* supra citato, n. 533.

(A) *Script.* Materia Eucharistiæ est id quod Christus adhibuit ct adhiberi præcepit; atqui :(a) adhibuit vinum de vite, quia immediate ante vel post consecrationem calicis, dixit :"Non bibam de hoc genimine vitis usque in illum diem "2 etc.; (b) idem adhiberi præcepit, cùm dixit : " Hoc facite in meam commemorationem ".

(B) *Trad,* cx *Florent. :* " Tertium sacramentum est Eucharistia cujus materia est panis triticeus et *vinum de vite'.*

598.2° *Regula practical.* (A) *Ad validitatem,* vinum debet esse : (a) *vinum de vite :* hinc omnis alius liquor ex pomis vel granis, etc., esset materia *invalida;* idem dic de vino chimice confecto : non est enim de vite; (b) *expressum ex uvis maturis:* hinc omphacium est materia invalida, quia non est vinum, sed in viâ ad vinum, cujus naturam nondum induit; (c) *non corruptum* substantialiter : hinc acetum est materia invalida; idem dic de spiritu vini; (d) *non mixtum* aquæ, vel alii liquori vel saccharo in quantitate *notabili*

1 Recenter A. Harnack*, *Rrot und Wasser, dic eucharistischen Ekmentc ici /uslin,* contendit veteres Christianos indifferenter vinum aut aquam adhibuisse ad Eucharistiam conficiendam; sed immerito, ut erudite probavit A. Scheiwiler, *Die Elemente der Eucharistie in den drei ersten Jahrhunderten,* 1903.

2 J/<wr., XIV, 25. — 3 S. Alphonsus, I. VI, n. 206 sq.; Konings, n. 1279 sq.; Mare, n. 1522 sq.; Lchrnk., n. 11S sq.; Sabetti, n. 679.

4 Relate ad *spiritum, S. C. Induisit,* sequens responsum edidit (31 Jul. 1S90): "Dummodo spiritus *(alcool·)* extradons fuerit ex genimine vitis, et quantitas alcoolica addita, una cum câ quam vinum, de quo agitur, naturaliter continet, non excedat proportionem *duodecim pro centum* et admixtio fiat quando vinum est valde recens, nihil obstare quominus idem vinum in Misse sacrificio adhibeatur ". Exposito autem dubio utrum vinum dulce, continens naturaliter duodecim pro centum spiritus, cui insuper *decem pro centum* adduntur ut melius conservetur, adhiberi possit in sacrificio Missa:, responsum est *negative* (19 April. rSgi). Attamen, cx recenti decisione 5 Aug. 1S96, quando agitur

secus enim fieret nova synthesis chimica, quæ, licet probabilissime valida, probabiliter tamen speciem mutaret, (e) Dubitatur num vinum *congelatum* sit sufficiens materia; non igitur adhibeatur antequam liquefiat. Si species vini congelatae fiant post consecrationem,debent liquefieri admotis pannis calidis.

599.(B) Ad *liceitatem* requiritur insuper ut vinum : (aï non sit acescens : "si fuerit aliquantulum acre, ait *Missals,* conficiens graviter peccat (b) non recenter ex uvis expressum, nondum defæcatum, extra casum necessitatis; in casu autem necessitatis, licet uti musto aut etiam vino expresso ex uvis passis, dummodo liquor ex colore et gustu dignoscatur esse verum vinum 1 ; (c) non mixtum alteri liquori etiam in parvâ quantitate.

600. 30 *Aqua vino miscenda.* (A) *l7iuo consecrando aqua admisceri debet, non quidem de necessitate sacramenti, sed vipracepti graviter obligantis.*

(a) Tale præceptum clare existere declarat *Trident.* 2 : " Monet S. Synodus præceptum esse ab Ecclcsiâ sacerdotibus nt aquam vino in calice offerendo miscerent".

de vinis dulcibus, quo? jam duodecim vis alcoolicx gradus superant, licet eam quantitatem spiritùs c vino cxtra&i addere, quæ, una cum eâ quam vinum naturaliter continet, non excedat proportionem scpteindecim vel oftodecim pro oenlum, dummodo admixtio fiat quando fermentatio tumultuosa defervescere inceperit. — Ex decreto 5 aug. 1896 et 22 maii 1901, licet uti vino cx musto obtento, quod ante fermentationem vinosam per evaporationem igneam condensatum est, dummodo deco&io hujusmodi fermentationem alcoolicam haud excludat, ipraque fermentatio naturaliter obtineatur *(Collectaneal,* n. 21 tj). Additio autem *sacchari* ad vinum debile reddendum tolerabilius non expedit *(CoUectan.* *, n. 1949). Pariter non expedit uti chimico quodam processu ad vini pro Missâ naturalem acredinem corrigendam. Tandem præ oculis habenda unt monita *C. Plen. Balt.* II (373) : "Expericntiâ compertum est vini genera qux in hisce regionibus sub nomine vulgari *Port, Madeira, sherry, Malaga,* etc. vænire solent, maximam partem ct plerumque substantialiter adulterari ". — Cfr. *Amer. F.e. Review,* June-July 1S93, p. 428-56; Dec. 1S96, p. 633.

'Ita 5. *Offic.,* 22J11I. 170ò et 7 Maii 1879, *Collectors.,* n. 270, 151S (097, 705). Modus quo hujusmodi vinum confici potest, sic describitur; " Sumuntur, v. g., 4 libra; zebidi *(raisin),* franguntur, atque in apto vase tunduntur, ac deinde totidem frigidæ aqux libne in idem vas infunduntur, càque in infusione servantur per sex, ocio, vel ad summum decem horas; extrahitur postea uvae pass» materia, eaque ab exteriore aquà purgata panno stringitur vel torculari premitur. Liquor inde expressus vinum est, quo sine ulteriore diligentiâ utuntur, dum celebrant ". — * Scss. XXII, cap. 7.

(b) Aqua autem *non est necessaria ad validitatem,* nam Rubrica docet, sacerdotem, qui post consecrationem animadvertit nullam aquam fuisse in calicem infusam, non teneri aquam infundere, " quia non est de necessitate sacramenti ".

(c) Rationes propter quas aqua infunditur, sunt : ut Dominum imitemur, quia ipse, ut mos ferebat Judæorum, aquam cum vino miscuit; ut in memoriam revocetur aqua quæ ex latere Christi fluxit;ut significetur unio populi Christiani per aquam in *Apocalypù* repraesentati, cum Christo, per vinum significato.

6oi. i'B) Aqua miscenda debet esse *naturalis,* et quidem in parvâ quantitate; una vel altera guttula sufficit; in praxi non plus quam o<5to vel decem guttulæ infundi debent, quamvis thcorctice loquendo quinta pars aquæ ad vinum corrumpendum non sufficiat.

602. (C) *Certum videtur aquam hujusmodi converti in sanguinem Christi :* (a) supponit enim *Trid.* nil amplius remanere, post consecrationem, nisi species panis ct vini; atqui hoc falsum esset, si substantia aquæ in calicem infusa: integra remaneret; ergo, (b) Insuper verba consecrationis, " hic est calix sanguinis mei " supponunt pariter totum, quod in calice est, substantialiter converti in sanguinem Christi.

Controvertitur tamen inter Theologos utrum aqua directe convertatur in sanguinem Christi, an prius convertatur in vinum ct postea in sanguinem Christi. Solutio quæstionis pendet ab aliâ quæstione philosophico-scientificâ, utrum scilicet modica quantitas aquæ vino addita naturaliter convertatur in vinum an non; hàc de re periti dubitant; probabilior tamen videtur opinio affirmativa, quia vinum est solum mixtura quædam, cujus proportiones non adulterantur per paucas aquæ guttas.

IU. De consecratione utri usque'.

Hucusque de duplici materiâ Eucharistiæ seorsim *pec tatâ; nunc dicendum est de *præsentiâ, determinatione,* ct *simultaneâ consecratione* utriusque materiae.

603. 1« *Præsentiâ moralis.* (A) Ad validam consecrationem, necesse est ut materia sit consecranti *sensibiliter* et

* S. Alphonsus, l. VI, n. 211 sq.; Konings, n. 12S1 sq.; Mare, n. 1525sq. Lehmkuhl, n. 122 sq.

moraliter præsens. Verba cnim formæ : " *hoe, hic* ", exigunt ut materia sit vere præsens, ideoque moraliter sensibus percipi valeat.

. B Non requiritur ut *directe* percipiatur materia; sufficit ut sive in se, sive in alio, videri vel tangi *possit.*

(C) Hinc : (a) valide conseciantur hosti» sub aliis latentes, vinum in calice cooperto, hosti» in ciborio clauso; valida est consecratio peracia a sacerdote cæco. (b) Invalida est consecratio hostiarum quæ longe distant (v. g., centum passibus), quæ in tabernaculo recluduntur, saltem multo probabilius, aut retro altare, quia tunc non censetur adesse præsentiâ moralis.

604. 2° *Determinatio.* (A) Ad validitatem requiritur insuper ut materia sit, per consecrantis intentionem, *in individuo determinata:* id enim supponit pronomen "*hoc, hic".* Intentio tamen virtualis sufficit, ct si sacerdos explicitant intentionem non format, censetur agere secundum intentionem Ecclesiæ, et consecrare velle quidquid, juxta rubricas, licite consecrare potestx.

(B) Hinc : (a) *invalida* est consecratio, si sacerdos dicit : volo decem ex hostiis hic praesentibus, aut mediam hosti» partem consecrare; pariter non censentur consecrat» ii læ vini guttul» qu» *exterius* cupp»adhieient;(b)tvr//(Z(Z est consecratio, cùm quis dicit : volo consecrare hunc hostiarum cumulum, has tres priores hostias cumuli; item valida est consecratio duarum simul hostiarum adjundlarum quamvis sacerdos putet unicam esse; (c) *dubia* est consectatio guttarum vini, qu» *intra* calicis cuppam existunt a massa vini separat»; *dubia* est pariter consecratio ciborii a ministro, sacerdote nullatenus advertente, allati, et ex oblivione extra corporale rcliéli ;* hostiarum qu» sunt subtus corporale aut mappam, aut extra lapidem sacrum et simul a cumulo separat», aut posit» fuerunt in corporali, inscio sacerdote : in his enim casibus dubitari potest num sacerdos eas consecrare intendat.

(C) Hostiæ *dubie* consecratæ non sunt populo distribuendae, sed vel sumendæ ab ipso sacerdote post sum·

' Secundum Rubricas (Dc defe&ibus, VII, 1), " sacerdos talem semper intentionem habere deberet, scilicet consecrandi eas oinnes (hostias) quas ante se ad consecrandum positas habet ".

' Si vero sacerdos ciborium aspexerit atque consecrare intenderit, hosti.e valide sunt *probabilius* consecrata:, etsi momento consecrationis earum irnmemor fuerit : prior enim intentio non fuit retradata, sed virtualiter perseverat, licet cx oblivione ciborium sit extra corporale. Nihilominus ob contrariam plurium audorum sententiam, hostiæ *prodite* ut *dubie tonsurato* habendae sunt.

ptionem calicis, vel subsequent! die iterum consecranda sub conditione. — Si hostiis consecratis misceantur *indiscernibiliter* aliæ non consecratæ in eodem cumulo, sacerdos *totum cumulum* consecret, sub tacita conditione *"si non sint consecrata*

605.3° *Consecratio simultanea utriusque speciei.* (A) Consecratio utriusque speciei necessaria est præcepto divino, ita ut nunquam liceat unam speciem sine alterâ consecrare. Constat : (a) ex ipsis verbis Christi : " Hoc facite in meam commemorationem quibus verbis, ut declarat *Trident.* Apostolis præcepit ut consecrarent sicut ipse fecerat, proin· deque sub duplici specie; (b) Christus instituit consecrationem Eucharistiæ per modum *sacrificii;* atqui ad sacrificium Eucharisticum requiritur, ex infra dicendis, præsentia duplicis speciei, vi cujus repraesentatur separatio corporis a sanguine.

606.(B) *Controvertitur* autem num una species valide consecrari possit sine alterâ. Certum est quidem consecrationem esse validam, quando sacerdos alteram consecrare intendit, quamvis de fado, propter aliquem defe&um, eam non consecraverit; sed quando sacerdos alteram consecrare non intendit, res dubia est; communior sententia affirmat, quia, posita intentione vere consecrandi unam speciem, non videtur cur verba a Christo instituta suo efieilu carerent; sed *Luge* negat, quia sacramentum a sacrificio separari non potest; atqui ad sacrificium requiritur consecratio utriusque speciei. Quidquid est, in praxi sacerdos nunquam intendere potest consecrationem unius speciei sine alterâ, etiam ad viaticum ministrandum[3].

§ II. De forma sacramenti eucharistiæ[4].

607. *Status quastionis.* Duplex est forma : una super panem, altera super calicem pronuntianda. Certum est

’ Sess. XXII, c. i. — * Disp. XIX, n. 104.

’ Immo, juxta *Mittale* (Dc defe&ibuj, IV, 5), si sacerdos celebrans advertat, post sumptionem calicis, aquam in calice fuisse positam loco vini, "apponat aliam hostiam iterum consecrandam ct vinum cum aquà in calice, offerat utrumque, ct consecret, ct sumat, quamvis non sit jejunus ". Ita proceditur ct *pnrsentiA simu/taneâ* duplicis speciei consecrat» exprimatur mystica immolatio Christi..

J S. Thom., 3 p., q. 78; Suarez, disp. 58-60; Bellarminus, 1. IV, c. 12-15; Lugo, disp. XI; Billuart, diss. V;de Augustinis, p. II, n. Corblet, I. VI; S. Alphonsus, I. VI, n. 220 sq.; Konings, n. 1284; Lehmk., n. 127 sq.

verba " *Hoc est corpus meum, Hie est calix Sanguinis mci* " pertinere ad essentiam consecrationis, sed quæritur num sint sufficientia.

a) Juxta *Graces schismaticos,* præter illa verba, requiritur oratio *tpiclesis* diète, quâ Spiritus San&us rogatur ut panem convertat in corpus, vinum in sanguinem Christi; quæoratio in Liturgiâ Græcà sequitur verba consecrationis[1].

(b) Insuper *quidam Grati* contenderunt ad essentiam consecrationis pertinere verba " *quodpro vobis tradetur",* quæ in quibusdam I.iturgiis sequuntur " hoc est corpus meum ". — Inter *Latinos,* non pauci theologi asserunt, cum *Thoma',* verba " *novi et cefemi testament!,* etc. ", quæ in consecratione calicis pronuntiantur, esse pariter de essentià sacramenti.

(c) Nonnulli theologi, cum *Scoto*[3], tenent verba consecrationis non esse valida nisi præcedantur illis : " Qui pridie quam pateretur, etc.", quia per ea sacerdotem in nomine Christi loqui manifestatur.

Ut certa ab incertis secernamus: r» probabimus consecrationem fieri *verbis a sacerdote prolatis nomino Christi,* non autem *epiclesi;* 2° expendemus quænam sint verba *essentialia* in utrâque fortnâ.

I. De verbis quæ constituunt utrarnquo formam.

608. *Thesis :* Verba quibus fit consecratio sunt verba quæ Christus adhibuit in ultima ccenà. non autem verba epiclesis'. Certum est ex *Florentino* "Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum ".

1° *Scriptura* suadetur. Ex modo quo *Synaptici* et S. *Paulus* narrant Eucharistiæ institutionem, n. 491 sq., inferri potest eos tradere voluisse ea omnia quæ essentialia sunt

' In *Comti!. Apostolorum* (Kirch, n. 616) it.i legitur : " Supra hoc sacrificium mittas Sanilum tuum Spiritum... ut exhibeat panem hunc corpus Christi et calicem hunc sanguinem Christi, rpio participes illius a.l pietatem confirmentur ".

'*Sum. theol.,* 3, q. 7S, a. 3 — J *In IIrSeni.,* «list. VIII, q. 2, a. 2.

4 Bessarion, *De sacramento eucharistia e! quibus verbis Chridi corpus conficiatur, P. G.,* CLXI, 494-526; Orsi. *Dissertatio theologica de invocation' Spiritm* 5. *in liturgiis G>acorum,* Milan:, 1731; Hoppe. *Die Epiklesis der çriechisehen und orientalischen Liturgien...,* Schaiïouse, 1S64; Le Bachelet, *Consecration et ipiclèse,* in *Etudes,* t. LXXV (1898), pp. 466-491, 805-819; P. Batiffol, in *Revue du Cl.fr.,* r sept. 190S, p. 522; 15 dec. 190S, p. 640; S. Salaville, *Epiclise eucharistique,* in *Did. apolog. (d'APs),* I, 1585-1597, et in *Did. dc Thiol. (.Vaugemd), V,* 194 500; D. Cagin, /,'*Euchologic latine,* t. II. *IlEucharistia.* 1912, p. 6982.

ad conficiendum corpus ct sanguinem Christi, juxta illud : * *hoc facite in meam commemorationem".* Atqui nil dicunt dc invocatione Spiritûs seu de *epiclesi.* Ergo hæc necessaria dici nequit.

609. 20 *Tradit, probatur.* (A) *Fafla exponuntur,* (a) Patres *latini* satis communiter affirmant Eucharistiam confici verbis *consecratoriis* quæ Christus ipse protulit.

Ita 5. *Ambrosius' :* "Quid dicimus de ipsâ consecratione divina, ubi *verba ipsa Domini Salvatoris operantur.* Nam sacramentum istud quod accipis, *Christi sermone conficitur...* Ipse clamat Dominus Jesus : *hoc est corpus meum* Idem docet 0' *Augustinus,* etsi minus explicite : " Panis ille quem videtis in altari, sanétificatus est *per verbum Dei,* corpus est Christi Hoc autem *verbum Dei* esse verba consecrationis ex contextu et locis parallelis constat. Quod clarius exprimit unus ex S. Augustini discipulis, audior anonyinus *homilite de corpore et sanguine Christi*3 .· " Nam visibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui *verbo suo* secreta potestate convertit, ita dicens : *Accipite ct comedite, hoc est corpus meum ".*

Animadvertimus tamen, secundum eosdem Patres, consecrationem fieri operante Spiritu Sanélo : " Non sanctificatur ut sit tam magnum sacramentum, nisi operante invisibiliter Spiritu Dei " 4.

610. (b) *Grteci* autem : 1) a sæc. IV° ad IXum, duo docent, nempe consecrationem fieri virtute Spiritûs Sanéti (quod ostendunt praecipue ex invocatione quæ dicitur *epiclesis),* simulque vi verborum quæ Christi nomine proferuntur et quæ Christus ipse protulit, ita tamen ut consecratio non sit completa nisi recitata epiclesi.

Ita 5. *Cyrillus Hierosol.* ait : " Panis eucharistiae *post invocationem Sanfli Spiritûs* non est communis panis, sed corpus Christi"5. Ex altera parte, 5. *Chrysostomus,* qui pluries idem docet ac S. Cyrillus, nihilominus aperte declarat panem in corpus Christi transformari per verba : *Hoc est corpus meum* ♦

* *De mysteriis,* IX, 50-54, *P. L.,* XVI, 422-424.
• *Serat.* CCXXVIII, *P. L.,* XXXVIII, 1099.
› Inter *opera S. Hieronymi, P. L·,* XXX, 272-275.
« S. Augustinus, *De Triait.,* 1. Ill, c. 4, n. 10, *P. L.,* XLTI, 873-874-
s *Cateches.* XXI, 3, *P. L.,* XXXIII, 10S9; Journel, 842.
6 *De prodit. Jmit,* I, 6, *P. G.,* XL1X, 3S0; Journel, 1157. Alia testimonii vide ap. S. Salavillc, in *Diet, de Thiol.,* V, 235 sq.

2) *A sæc. IX ad XV*"*n,* multi Græci putant consecrationem fieri aut saltem perfici per verba *epiclesis,* moti præsertim auftoritate S. *Damasceni.*

Hic enim, liniens ne pravo sensu intelligerentur verba liturgiæ in quibus dicitur panem et vinum esse *antitypa* corporis et sanguinis Domini, asserit hæc *ante consecrationem, non autem post,* adhiberi; porro præfata verba inveniuntur *initio epiclesis,* post recitata verba : *koc est corpus meum;* et ita docet consecrationem *epiclesi perfici.* Attamen haud pauci Orientales, ut 0'. *Germanus Constantinop.,* antiquam doétrinam retinent, quod nempe consecratio fit verbis consecratoriis nomine Christi prolatis simulque virtute Spiritûs ·.

3) *Sæc. XV* res agitata fuit in *C Florentino* inter græcos et latinos; post multas disceptationes, *Bessarion,* Nicamus metropolita, suo et aliorum græcorum nomine, latinorum argumentis acquiescens, ait : " Et quoniam ab omnibus sanctis doctoribus Ecclesiæ, præsertim ab illo beatissimo J. Chrysostomo, qui nobis notissimus est, audivimus verba dominica illa esse quæ mutant et transsubstantiant panem et vinum in corpus verum Christi et sanguinem; et quod illa verba divina Salvatoris omnem virtutem transsubstantiationis habent, nos ipsum sanctissimum doctorem et illius sententiam sequimur de necessitate " 2. Quare *Florentinum* declaravit formam hujus sacramenti esse " verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum *Tridentinum* autem rem manifeste supponit, statuendo *statim post consecrationem* corpus Christi esse sub specie panis *ex vi verborum.*

6n. (c) His tamen non obstantibus, quidam theologi catholici, ut *Caiharinus, Touttée, Lebrun,* putârunt verbis consecrationis effici quidem consecrationem, sed dependenter ab epiclesi, ideoque in ritu græco consecrationem non perfici nisi recitatâ epiclesi. Hæc autem opinio reprobata fuit a *Benediflo XIII,* 8 jul. 1729, *Pio VII,* 8 maii 1822, qui prohibet omnibus, quominus sustineant ac tueantur illam opinionem a schismaticis hominibus propugnatam, consecrationem non consistere unice in verbis Christi, quibus utraque Ecclesia occidentalis et orientalis utitur, sed ad perfectam constimmatamque consecrationem addi oportere precandi formulam, quæ in liturgiâ occidentali antecedit, in orientali subsequitur3, et recenter a *Pio X* reprobante errorem docentium " sententiam

* Alia documenta vide ap. Salaville, I. c., 252-256.
' Mansi, *Concilia,* XXXI, 1045.
3 *Acta ei Decreta concit, retent.,* colleftio *Lacennt,* t. II, 551.

suscipi jx>sse quæ tenet, apud Græcos, verba consecratoria effectum non sortiri nisi jam prolata oratione illa quam *epiclesitn* vocant"[1].*

Certum itaque est solis verbis consccratoriis, non autem epiclesi, fieri consecrationem.

612. (B) *Faftorum explicatio traditur.* Ad explicandum quomodo in *epiclesi* (quæ in liturgiis orientalibus sequitur consecrationis verba)[3][4] postuletur ut *panis fiat corpus Christi,* diversæ sunt sententiæ : duas præcipuas, ad quas aliæ revocantur, delineabimus.

Torquemada, Billuarl, aliique putârunt epiclesi non peti quod ille panis fiat corpus Christi *naturale,* sed corpus Christi *mysticum;* aut, juxta *Lugo*\ quod corpus Christi fiat nobis in salutem et remissionem peccatorum. — Quæ tamen explicatio *sola* non sufficit ad explicanda verba *epiclesis,* attentis praesertim commentariis Patrum; duo enim *distitifle* postulantur : ut Spiritus dona proposita faciat corpus et sanguinem Christi, — et ut qui eorum participes erunt, remissionem peccatorum consequantur.

613. (b) Alii autem, cum *Ferraris*\ rem ita exponunt : tres divinæ personæ simul cooperantur ad transsubstantiationem, sicut ad Incarnationem, cùm sit opus *ad extra,* et hæc cooperatio in precibus liturgicis describitur. In *prafti-tione,* gratiæ redduntur *Patri,* primo principio nostræ creationis et sanélificationis; in *primâ parte canonis* (usque ad epiclesim exclusive), significatur opus redemptionis ;>er *Filium* pcraclæ; in *epiclesi* autem declaratur actio san&ificatrix *Spiritûs,* ea præsertim quâ oblata transmutavit in corpus ct sanguinem Domini. Hæc quidem transmutatio facta est ipso instanti quo verba consecrationis a sacerdote prolata sunt, nomine Christi; sed, quia humana lingua non potest uno verbo et uno instanti hæc omnia exprimere, *successive* declarantur ea quæ *uno instanti* fiunt Ita epiclesis, etsi verba consecrationis sequitur, *fusius exponit* id

' *A. A. S.,* t. III (1911}, p. 119.

' Attamen nonnulli eruditi, ut F. Cabrol, *Le Canon romain,* in *Kev. det Se. Phil, et Théo!.,* t. IU (1909 , putant in antiquissimis liturgiis *epiclesim* processisse verba consecratoria. x

3 Disput. XI, sedi. I, n. 9.

4 *Prompta bibliotheca,* verbo *Encharùtia,* ed. *Aligne,* t. III, 803. — Cui opinioni favent D. Cagin. *PaLographie musicale,* t. V, p. 85 sq.: Salaville, l. c., 291-298.

quod jam *peraftum est',* sicut, in ordinatione, secunda manuum impositio, cum verbis : *accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, etc.,* explicitius declarat potestatem jam in primâ impositione manuum collatam.

II. De verbis in utrâque forma necessariis.

614. i° Quoad verba quæ præcedunt consecrationem. Valde probabiliter, verba "*qui pridie quam pateretur,* etc.", non sunt ad validitatem necessaria; nam ratio a *Scoto* allata non valet; necessarium est quidem ut sacerdos, verba consecrationis proferens, loquatur in personft Christi; sed ad hoc sufficit ut talem intentionem habeat, nec requiruntur verba historica quæ præcedunt. Attamen, *in praxi,* cum opinio Scoti probabilitate non careat, Rubrica præccpit ut, quando consecratio iteratur, sacerdos a verbis "qui pridie, etc." incipiat : nam, quando agitur de validitate sacramenti, pars tutior sequenda est.

615. 20 Quoad formam super panem pronuntiandam, (A) ad validitatem certo requiruntur, juxta omnes, verba : *//. .· est corpus meum.*

Quoad *mutationes* vel *omissiones* quæ occurrere possunt, hæc attendantur :

(·) Verbum *hoc* est essentiale, nec potest suppleri per adverbium *"hic"* aut *"ecce";* si quis autem per ignorantiam mutaret pronomen *hoc* in pronomen *hic,* valida esset forma. Valida esset formula "hic cibus est corpus meum", sed invalida esset formula "hic panis est corpus meum", quia sic implicaretur panem, dum remanet panis, esse simul corpus Christi. Dubia est forma : "illud est corpus meum", quia pronomen "illud" non est demonstrativum rei præsentis.

(b) Verbum *est* non potest suppleri per aliud, v. g., *"fit"* aut *"transit in",* quia conversio illa debet exprimi ut simultanea et non successiva, in faéio esse, non in fieri. Dubitatur utrum subaudiri posset *"est",* dicendo "hoc emm corpus meum", sed communiter negatur, quia vox illa non habet solum sensum assertorium, sed etiam vim produitivam corporis Christi.

(c) Verbum *"corpus"* non potest suppleri per aliud, v. g., per *carnem;* etiamsi enim caro aliquando designet totum hominem,

[1] Quod jam exposuerat Bessarion, *of. til., P. L.,* CLXI, 516 : "Oportet Lee aliaque hujusmodi non tanquam in tempore *in qw* dicuntur, sed tanquam in tempore *firo ouo* dicuntur ita intelligere ac si tempus illud maneret

tamen litteraliter nonnisi partem corporis significat, ac proinde dubiam redderet consecrationem.

(d) Pariter vox "*meum*" est necessaria nec potest suppleri per "*Christi*"; quia si diceretur" hoc est corpus Christi" non appareret sacerdotem in personâ ipsius Domini loqui. Ex quo sequitur solam vocem *enim* essentialem non esse : ejus omissio esset proinde *venialis,* dum omissio voluntaria aliarum vocum *mortalis* esset.

(B) Certum est, contra Græcos, verba : "*quod pro vobis tradetur*" non esse necessaria ad validitatem; nam a duobus Evangclistis omittuntur, et insuper in Missali Romano non inveniuntur.

616. 2° Forma super calicem pronuntianda. (A) *Ad validam consecrationem sanguinis Christi verba "hic est calix sanguinis mei", vel "hic est sanguis meus", requiruntur.* Certum est, ex argumentis jam datis ubi de fonnâ super panem pronuntiandâ.

(B) *Controvertstur* autem utrum verba præfata sufficiant, an necessarium sit sequentia verba addere : " novi et æterni testamenti, mysterium fidei, etc. "

(a) Multi *Thomiste* asserunt ea ultima verba esse ad validitatem necessaria, quia pleraque in Evangelio continentur, cetera autem nobis per *Traditionem* transmissa sunt, insuper eadem verba determinativa sunt prædicati "*sanguis meus*", ita ut sensus propositionis non sit completus nisi postquam pronuntiata fuerunt.

(b) E contra probabilius docent alii theologi præfata verba non requiri ad validitatem; nam nullus Evangelista ea integra refert, immo quædam ex eis a nullo Evangelista dantur; insuper quædam ex eis non inveniuntur in Liturgiis Græcis, quæ tamen ut validx reputantur; tandem sensus propositionis sat completus est quando verba "*sanguis meus*" pronuntiata fuerunt; alia verba quæ adduntur non magis necessaria videntur quam verba " quod pro vobis tradetur", quæ, juxta omnes, ad validitatem non requiruntur.

(C) *In praxi* autem, præfata verba semper pronuntianda sunt, et quidem sub gravi, et si omissa fuerint, iteranda est consecratio sub conditione; nam quando agitur de validitate, tutior pars sequenda est.

617. *Scholion : explicantur verba forma,* (a) "*Calix sanguinis mei*" significat : sanguis meus in hoc calice contentus, ut sit fidelium potus.

(b) "*Novi et aterni Testamenti" :* ita declaratur sanguine Christi veluti sigillatum esse *novum* Testamentum seu fœdus inter Deum

ei hominem; vocatur *aternum* per oppositionem ad *antiquum* quod erat temporaneum et abrogandum.

(c) "*Mysteriumfidei",* id est, solâ fide credendum.

(d' " *Quipro vobis et pro multis effundetur* ", videlicet non solum pro Apostolis, sed etiam pro omnibus aliis, qui multi sunt [1].

618. Corollaria, (a) Verba utriusque formæ pronuntiari debent *distinete,reverenter,* et *naturaliter,* nec mora ponenda est inter singula verba.

(b) Verba pronuntianda sunt non solum historice, sed etiam *assertive,* cum intentione producendi quod significant.

(c) Non debet iterari consecratio, nisi probabiliter saltem quis dubitet se aliquid essentiale omisisse; tunc iteretur sub conditione.

Art. III. De effeôtibus sacramenti Eucharistiæ.

Protestantes multi, post *Lutherum,* contenderunt primarium eifeélum hujus sacramenti esse remissionem peccatorum mortalium mediante fide quam excitat : " Per ipsum enim, inquiunt, fides excitatur, et per fidem peccata remittuntur Alii dicunt per hoc sacramentum fidem directe excitari, et indire&e spiritualem delectationem, fiduciam, amorem et devotionem'.

Ad quos errores confutandos satis erit do&rinam catholicam exponere de effeftibus sacramenti i° quoad *animam,* 2° quoad *corpus.*

I. De effectibus Eucharistiæ quoad animam

619. *Thesis :* Effectus specialis sacramenti Eucharistiæ est augmentum gratiæ habitualis, quatenus animam Christo specialiter conjungit per caritatem habitualem et actualem, eamque spiritualiter nutrit

l *Sum. theol.,* 3, q. 7$. a- 3-

• " Est enim testamentum hoc Christi medicina unica praeteritorum, præsentium ct futurorum peccatorum, modo indubitata fide ei adhaeseris et credideris tibi gratuito dari id quod verba testamenti sonant ". (Lutherus, *De Capiivit. Babylonis,* in fine Tr. de Eucharistiâ). — 1 Cfr. Hodge*, vol. Ill, p. 64S.

4 S. Thom., 3, q. 79; Suarez, disp. 63; Lugo, disp. XII; BeHarminus, l. IV, c. 17-18; Drouin, q. IX; Billuart, diss. VI, a. 6; Franzelin, th. 17-18; de Augustinis, p. II, a. 7; Billot, th. 51; Dalgairns, p. 154 sq.; Hurter, n. 469; Bellamy, *Les Effets du Sacr. de VEucharistie,* in *Science Cathol.,* 15 jan. 1896, p. 113 sq.; H. Moureau, in *Diet, de Thtol. (Mangcnot),* verbo *Communion,* t. III. 507-5*4-

620. *Probatur /a pars,* nempe : *Eucharistia producit augmentum gratia,* non autein *per se* primam gratiam. *De fide est* contra Lutheranos ex *Trident.*1 : " Si quis dixerit vel præcipuum fruébum SS. Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex eâ non alios effetius provenire, A. S. "_ Dicitur *per se,* quia *per accidens,* potest aliquando primam producere gratiam, in iis qui *attriti* et *bondfide* communionem recipiunt, ut jam explicavimus in *Tr. de Sacramentis,* n. 3'3-

A) *Script,* (a) Eucharistia instituta fuit per modum *cibi* et *poids,* juxta illud : "Caro mea vere est cibus3... accipite ct comedite, etc."; atqui cibus non ordinatur cx se ad vitam dandam seu vivificandum mortuum, sed ad confortandum hominem jam vivum, (b) S. *Paulus* dc sacra communione ait : " Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat... qui enim manducat ct bibit indigne, judicium (i. c. condemnationem) sibi manducat et bibit"λ Ex his verbis homo debet seipsum probare seu suam conscientiam scrutari, ne indigne suscipiat sacram communionem ; atqui talis probatio inutilis esset, si sacra communio peccata mortalia remitteret.

Nec potest dici ad talem probationem sufficere *fidem;* nam, ut ex contextu apparet, S. Paulus hic Corinthios reprehendit non propter defectum fidei, sed propter ebrietatem, et caritatis defedum, quia pauperes a mensis suis excludebant; ergo requiritur non tantum fides, sed etiam peccati mortalis exclusio.

(B) *Tradit,* (a) Ex praxi primitivæ Ecclesiæ, quæ peccatoribus gravium criminum reis Eucharistiam dare non solebat nisi *post longam pænitentiam;* quod quidem fieri non debuisset, si Eucharistia ipsa instituta fuisset ad remittenda peccata; hinc, inter Missarum sollemnia, diaconi dicebant : " exite, catechumeni, pænitcntes, indigni "; (b) ex do&rinà Patrum, qui cum 5. *Cypriano* 4 graviter queruntur

' Sess. XIII, can. 5. — '*Joan.,* VI, 56.

3 / Cor., XI, 29. — Nonnulli thesim confirmant ex paraboli hominis ad regias nuptias ingressi absque veste nuptiali *(Matt.,* XXII, IX); sed, juxta communiorem interpretationem, hic non de communione, sed de vocatione ad fidem et in Ecclesiam ingressu agitur (Maldonat., in h. loc.) : potest tamen hujusmodi parabola sensa *figurato* ad Eucharistiam referri.

* *Epist.* XVI, 2, *P. L.,* IV, 251; Journel. 569. — Legantur etiam homili* 5. *Ckrysostomi* inserta: in *Breviario,* in officio Corpori» Christi.

nonnullos, nondum pænitentiâ faétâ, sacram communionem recipere : " Nondum pænitentiâ aétâ, nondum exomologesi (confessione) faclâ, nondum manu eis ab episcopo et clero iinpositâ, eucharistia illis datur, cùm scriptum sit : Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini

Gratia igitur ab hoc sacramento collata non est prima, sed secunda.

621 *Probatio- 2a pars,* nempe : *hac gratia animam Christo specialiter conjungit,* immo nos *in Christum* veluti *transformat* per caritatem non solum *habitualem* sed etiam *aftualem.* Certum est.

(A) *Christo nos conjungit per caritatem habitualem.* Prænotamus hunc effeétum, utpote *primarium,* semper produci in iis qui sunt re<Ste dispositi id est, jam in statu gratiæ constituti; cique adneéti *jus* ad gratias *aPluales* suo tempore conferendas, quibus ad aétus amoris eliciendos excitemur.

(a) Christus ipse declarat per sacram Eucharistiam intimam unionem, ac proinde intimam amicitiam, inter *se* ct *communicantem* produci : " Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo" jamvero manere in altero et habere alterum manentem in se, est modus loquendi quo intima amantium conjunétio exprimitur. — Item S. Paulus *àoeatfraternam caritatem* per sacram communionem promoveri : " Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus " 3.

(b) Revera Eucharistia est veluti sacrum convivium in quo Domini corpus et sanguis in cibum et potum nobis præstatur; atqui proprium est alimenti ut unum fiat cum comedente; ergo per Eucharistiam *unum efficimur cum Christo ;* quod fit per caritatem : amans enim, reputans bona amici tanquam sua, *manet in amato,* et agens propter amicum sicut propter seipsum, *habet amatum manentem in se,* quasi impressum in affectu suo per quamdam complacentiam. — Et quia omnes de eodem convivio participamus, omnes pariter ad *mutuum amorem* incitamur; quod

* *Toa..* VI, Ç7- — ' *I Cor.,* X, 17.

etiam ex ipsâ materiâ hujus sacramenti optime illustratur[1] : " Panis enim ex multis granis conficitur, ct vinum multitudine racemorum existit; atque ita nos, cùm multi simus, hujus divini mysterii vinculo ardissime colligari, et tanquam unum corpus effici declarant

Notandum est tamen per sacram Communionem *nos* potius *transformari in Christum* quam Christum in nos, juxta illud 5. *Augustini*[9] *:* "Cibus sum grandium, crescc et manducabis me : nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me". Nec mirum; nam potentius mutat in se quod debilius est; cùm igitur Christus sit nobis potentior, nos in seipsum transformat.

622. Quam arda sit illa unio cum Christo Patres comparationibus illustrant; juxta 5. *Cyril. HierosolA* efficimur "*concorpora et consangues* seu *consanguinei Christi* juxta 5. *Cyril. Alex.* * sicut si quis liquefadæ ceræ aliam ceram infuderit, alteram cum altcrâ per totum commisceat necesse est, sic qui carnem et sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso et ipse in Christo inveniatur; teste 5. *Augustino*», Christo incorporamur ut in eo vivificemur, et, secundum 5. *Leonem*[9], in Christum transimus ut in eo commortui, consepulti et conresuscitati, " ipsum per omnia et spiritu ct carne gestemus ". Quæ proinde unio est omnino *realis, intima* et *transformation,* quatenus videlicet Christus totum se in nos effundit, suam vitam suasque virtutes largiens, ut divino Exemplari conformes, fiducialiter dicere valeamus : " Vivo, jam non ego, vivit vero in me Christus"[7].

623.(B) *Eucharistia confert etiam gratiam afiualem caritatis seufervoris.* Constat :

(a) Ex *ipsofine* Eucharistiæ, qui, cx didis, est specialis unio animæ cum Christo; ad hanc vero plenam unionem non sufficit habitus caritatis, sed requiritur *afius* quo nempe ei adhæremus sicut et ipse nobis adhæret; (b) ex ejus *naturâ;* eucharistia enim instituta fuit per modum cibi : " Caro mea vere est cibus "; atqui de naturâ cibi est ut adualem conferat vigorem; ergo pariter cibus eucharisticus

' *Catech. Trident.,* dc Euchar., n. 15.
• *Confess.,* I. VII, c. IO, n. 16, *P. L.,* XXXII, 742.
' *Caleck. myst.,* IV, 1, *P. G.,* XXXIII, 1097.
« *InJoan.,* lib. X, c. 2, *P. G.,* LXXIV, 341; Journel, 2116.
» *In Joan.,* Tradi. XXVI, 13, *P. I.,* XXXV, 11612; Journel, 1S24.
• *Serm.* LXIII, 7, *P. L.,* LIV, 357; Journel, 2206. — ? *Galat.,* II, 20.

nobis alluaies vires præbet quibus promptiores efficimur ad Deum amandum eiquc serviendum. Merito itaque ait 5. *Thomas1*:* " per hoc sacramentum quantum est ex sui virtute, non solum habitus gratiæ et virtutis confertur, sed etiam *excitatur* in actum ".

624. *Probatur 3ª pars,* nempe : *Eucharistia nos spiritualiter nutrit*Juxta illud *Florentini :* " Omnem effellum, quem materialis cibus et potus quoad vitam agunt corporalem *sustentando, augendo, reparando* et *delegando,* sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem ", Certum est.

Hic efie&us nihil aliud est nisi cfTeélûs jam expositi *amplior declaratio,* ope analogiæ quæ inter cibum *materialem* et *spiritualem* existit.

(A) Vitam spiritualem *sustentat* per collationem caritatis *habitualis* ct *adlualis.* Prior nobis præbet principium permanens quo persistere valeamus in amore Dei, non obstante amore proprio. Posterior, altus fervoris excitando, nos *preeservat a futuris peccatis,* non quidem eo sensu quod nos impeccabiles reddit, sed strenuos ad tentationes superandas. *Tridentinum* enim declarat eucharistiam "esse antidotum quo... a peccatis mortalibus praeservemur ".

Revera præcipuæ causæ peccati sunt interior concupiscentia, dæmonum impugnatio, et mundi scandala; atqui Eucharistia : 1) *concupiscentiam minuit,* nam augmentum caritatis est diminutio concupiscenti», cui direlle opponitur; 2) *impugnationem deemonum repellit;* nam est repraesentatio mortis Christi, quâ villus est diabolus, nosque nutrit sanguine Domini quo terribiles diabolo efficimur; 3) *mundi scandala avertit;* nam Christus in Eucharistià illuminat mentem nostram contra mundi fallacias, voluntatem roborat contra ejus blandimenta et voluptates, nosque docet contemnere vana hominum judicia. Hinc merito vocatur Eucharistia *panis fortium,* et Ecclesia canit : " O salutaris hostia... da *robur,* fer *auxilium* ". Scribit etiam 5. *Bernardus3 :* " Si quis vestrum non tam sæpe modo, non tam acerbos sentit iracundiae motus, invidi», luxuria; aut ceterorum hujusmodi, gratias agat corpori et sanguini ". Et 5. *Chrysostomus :* " Ab illâ mensi recedamus tanquam leones, ignem spirantes, diabolo terribiles"4.

' *theol.,* 3, q. 79, a. I, ad 2.
' Sess. XIII, cap. 2.
Strm. de Canâ Dom., n. 3.
4 *In Joan.,* homil. XLVI, 3, *G.,* LIX. 260.

625. (B) Vitam spiritualem *auget,* aliter tamen quam in Confirmatione, quæ gratiam perficit contra exteriores impugnationes inimicorum Christi; nam " per hoc sacramentum augetur gratia et perficitur spiritualis vita, ad hoc quod homo in seipso perfeétus exsistat per conjunctionem ad Deum"[1]. Quo sensu intelligi possunt verba Christi : [44] Qui manducat me, et ipse vivet (magis ac magis) propter me " '.

626. (C) Eam *reparat,* nos *liberando a culpis venialibus* et a *pœnâ peccato debitâ.*

(a) *Peccata venialia preeterita indirecte remittit,* cùm sit, teste *Tridentinoi,* "antidotum quo liberemur a culpis quotidianis ".

Sicut enim cibo materiali leves reparantur defedus corporales, ita cibo spirituali leves reparantur defeétus ex concupiscentia orti. Revera communione caritas augetur et in *udum* excitatur; atqui nihil efficacius est ad remittenda peccata quam caritatis actus, juxta illud[4] : " Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum

Sed, ut hic eiïeétus obtineatur, necesse est ut *non retineatur affectus* ad haec peccata, sed habeatur *attritio* saltem implicita : remitti enim nequit peccatum cui adhaeremus affc&u.

(b) *Indirefle etiam remittitpoenam peccato debitam.* Directe enim animam nutriendo, caritatem excitat; atqui caritatis aétus est ex se satisfa&orius, ct remittit pariem pcenæ temporalis secundum gradum ct mensuram fervoris in animâ existentis.

627. (D) Animam *delectat,* quatenus *ex se* aliquam spiritûs suavitatem ac dulcedinem confert.

(a) *Clemens V* in Cone. *Viennensi* hoc aperte docet : "In quo (sacramento) habetur omne dele&amentum et omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur "[5]. Eodem sensu canit Ecclesia : " Panem de cælo præstitisti eis, omne delectamentum in se habentem ".

(b) Revera Eucharistia est *cibus;* atqui cibus in homine sano quamdam delectationem producit; ergo sacra communio spirituale delectamentum in se confert. — Insuper nos intime *Christo conjungit per amorem;* atqui præsentia amici intime dileCli maxime deleétat : " Esse cum Jesu dulcis paradisus "[6].

[1] *Sum. theol.,* 3, q. 79, a. r. — *[2] *Joan.,* VI, 58. — [3] Scss. XIII, cap. 2.
[4] *Lue.,* VII, 47. — [5] *Clement.,* 1. III, t. 16, cap. unie.
[6] *De Imitat. Christi,* 1. II, c. 8.

(c) Attamen aliquando hic effeétus impeditur : i) quia communicans, alienis cogitationibus distractus, ad præsentiam Christi non attendit; 2) vel quia cor ejus, humanis affectionibus irretitum, cælestera cibum sapere nequit; 3) vel quia corpus, adversa valetudine gravatum, prohibet ne anima spiritualem delectationem experiatur; 4 aut quia Deus vult animam probare, eam ad tempus privando spirituali dulcedine.

Insuper aliquando hæc suavitas *non est sensibilis,* sed tantummodo in voluntate existit, quæ fit promptior ad res divinas alacriter peragendas. Non igitur nimium contristari debent animæ, quæ his consolationibus in sacrâ communione privantur, dummodo libenter Deo servire paratæ sint.

II. De effectibus Eucharistiæ quoad corpus*.

62S. i° In vità praesenti : *Eucharistia sacramentum aliquam efficaciam habet in corpore et appetitu sensitivo, moderando concupiscentiam.*

(a) Juxta omnes, hic effectus producitur saltem *indirefle* nam Eucharistia flammam caritatis accendit, quæ concupiscenti» ardorem temperat.

(b) Sed insuper, juxta *Suarez* aliosque graves theologos, hic etïectus producitur etiam *direPle,* quatenus carnis libido temperatur, imaginatio frenatur, et appetitus sensitivi passiones subduntur. Etenim caro nostra, ex susceptione Eucharistiæ, specialem affinitatem acquirit cum carne Christi, vi cujus carnem nostram ut suam considerat; atqui talis affinitas carnem nostram inundat ct sandificat, nobisque veluti jus confert ut specialia auxilia obtineamus ad resistendum tentationibus carnis nam " nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam "[3]

Quare 5. *Cyrillus Alex,* merito scribit : "Christus existens in nobis, sopit saevientem in nostris membris carnis legem et... perturbationes mortificat ".

1 S. Thom., 3 p., q. 79, a. 3; Suarez, disp. 64; Lugo, disp. XII, n. 99 $q.; Drouin,). c., q. 12; Franzelin, th. 1S; de Augustinis, 1. c.

• Xcç mirum est corpus Christi talem eticcium operari cùm in Evangclio kgatur : "virtus de illo exibat ct sanabat omnes" (/.wr., VI, 19); rcctc enim ait S. Chrysost. *(in Malt.,* hom. 50, al. 51, n. 2) : "Corpus nunc nobis propositum est, non vestimentum tantum sed corpus, non ut tangamus tantum, ted etiam ut comedamus ct satiemur. Accedamus igitur cum fide singuli agrotantes. Nam si ii, qui fimbriam vestimenti ejus tangebant, tantam sibi attraxere virtutem, quanto magis ii qui ipsum totum tenent?"

' *E/ket.,* V, 29.

« *in Ioan.,* 1. IV, cap. 2, *P. G.,* LXXIII, 5S5.

629. 2° Pro vitâ futurâ : *Eucharistia est pignus futura glorite, seujus confert ad gloriosam corporis resurrectionem. Certum est.*

(A) *Script.* Christus enim id aperte declarat : " Qui manducat meam carnem... habet vitam æternam, ct ego resuscitabo eum in novissimo die "« ; quibus verbis resurrectio corporis tanquam præmium communionis promittitur.

(B) *Tradit,* (a) *Patres,* cum S. *Gregorio Nyss.,* docent corpus nostrum non fieri immortale nisi per communionem cum immortali Christo in Eucharistiâ 3. (b) *Trid.* pariter asserit hoc sacramentum esse " pignus future gloriæ ct perpetuæ felicitatis".

(C) *Rat. theol.* Per sacram communionem caro nostra, ex diétis, conformis fit carni Christi; atqui hæc caro est incorruptibilis et glorificata; ergo pariter decet carnem nostram aliquando gloriosam et incorruptibilem reddi. Merito igitur Eucharistia vocatur *immortalitatis pharmacum.*

Notandum. Sacramentum Eucharistiæ directe et ex *opere operato* non prodest nisi sumenti, sicut cibus non nutrit nisi comedentem; sed indirecte et ex *opere operantis* aliis prodesse potest, quatenus communicans pro aliis orat, ejusque oratio, ob ar&iorem cum Christo unionem, majorem efficaciam habet.

III. Quæstiones disputatæ.

630. i° Sacramentum Eucharistiæ suum cfleélum producit proprie loquendo eo præcise instanti quo sacræ species manducantur, seu ex ore in stomachum transeunt. Sed insuper *quierunt* theologi num hoc sacramentum gratiam causct ex opere operato *toto tempore quo species incorrupta manent* in stomacho, (a) Alii negant, quia Eucharistia operatur per modum manducationis, ac proinde non agit nisi ipso instanti quo sacræ species manducantur, (b) Alii probabilius, cum *Cajetano, Suarez* et *Lugo,* affirmant, quia Eucharistia est cibus spiritualis; atqui cibus non solum operatur tempore quo sumitur, sed quamdiu in stomacho

'*Joa.,* VI, 55.
* *Orat catetketica,* 37, *P. G.,* XLV, 93; Journel, 1035.

remanet; ergo augetur gratia ex opere operato, quamdiu Christus manet in corpore sumentis, dummodo per a<Shis fidei, gratitudinis ac caritatis augeatur fervor subjeéb'. Illud autem tempus diversum est pro diversa dispositione stomachi ; generatim in laicis sacræ species intra semi-horam, ad minimum, in sacerdotibus intra unam horam corrumpuntur, quia species azymi non tam cito quam fermentati panis consumuntur, ut constat ex recenter observatis '.

2° Quando species sacramentales corrumpuntur, præsentia physica Christi cessat; sed quæritur num et quomodo Christus unitus maneat communicanti, (a) Quidam dixerunt *animant* Christi *replicatam* nostræ manere unitam; hoc autem vix concipi potest, cùm ejus anima non separetur a corpore, (b) Juxta alios, remanet quædam unio *moralis* omnino specialis inter animam et Christum, Deum-hominem, vi cujus hic curam singularem habet animæ, priumque spiritum eidem instillat, eam simul adjuvans ut bona opera perficiat, juxta illud : " Qui manet in me, et ego in'eo, hic fert fruétum multum " a.

Art. 1V. De subjecto sacramenti Eucharistiæ.

631. Subjcdum hujus sacramenti est omnis et solus homo *baptizatus;* si igitur non baptizatus speciem consecratam acciperet, nullum gratiæ effectum reciperet — De subjeélo Eucharistiæ tria inquirenda sunt : 1° de *necessitate* seu obligatione Eucharistiam recipiendi ; 2° *de extensione* illius obligationis; 30 *de dispositionibus* ad sacram communionem requisitis.

§ I. De necessitate hujus sacramenti.

632. i° *Errores :* (a) *Calvinista* nonnulli, ct quidam inter *Graces schismaticos,* docuerunt communionem esse omnibus necessariam *necessitate medii* ad salutem, (b) Insuper non solum *Graci,* sed *Hussitce* et *Protestantes* plcrique contenderunt communionem *sub utrâque specie* esse jure divino praescriptam, ac proinde Ecclesiam

' Cfr. *VUniversité Catholique,* Lugduni, 15 dec. 1S93, p. 604-607.
•*pan.,XV,* 5.

catholicam carpunt eo quod sacramentum Eucharistiæ mutilat dum solam speciem panis laicis tribuit[1].

2° Do&rina autem *catholica* est sacram communionem esse quidem necessariam necessitate *præcepti,* non autem necessitate *medii*[2], ct insuper *usum calicis* non fuisse præscriptum a Christo, ita ut talis usus potuerit interdici propter rationes disciplinares.

I. De necessitate medii[3].

633. *Thesis :* Nec infantibus nec adultis absolute necessaria est necessitate medii realis receptio Eucharistiæ. *Defide est* pro parvulis : " Si quis dixerit parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint necessariam esse Eucharistiæ communionem, A. S.

Ero *adultis* certum est : Ecclesia enim Eucharistiam amentibus et phreneticis non concedit ct olim aliquando eam *lapsis* denegavit etiam in articulo mortis ; atqui nunquam denegatur instante morte sacramentum necessarium necessitate medii.

Dico *absolute,* quia dici potest cum *Suarez* hoc sacramentum *moraliter* necessarium esse ad perseverandum, quatenus is qui *voluntarie, diu* et *sine gravi ratione,* abstinet ab ejus receptione, non sine maxima difficultate in gratiâ perseverabit. Diximus insuper *realis receptio,* quia controvertitur num *votum* suscipiendi Eucharistiam sit necessarium necessitate medii pro adultis; sat communiter admittitur votum explicitum non requiri, sed, juxta 5. *Thomam* multosque alios theologos, *votum implicitum* requiritur; de hoc autem nulla est difficultas, cùm tale votum includatur in susceptione Baptismi, aliorumque sacramentorum, immo in actu caritatis, quo volumus ea omnia accipere quæ ad salutem requiruntur.

634. Thesis nonnisi *Traditione* probatur ct quidem *indi·retle :* (a) ex fafto superius allegato n. (620) denegandi qui-

’ Littledale*, *Plain Reawns,* p. 77.

• Quid sit necessitas *medii* ac *pracepti* exposuimus in *Tr. de Baptismo,* η. 42α

’ S. Thomas. 3 p., q. 80, a. 11; Suarez, disp. 40; Lugo, disp. Ill; Drouin, q. 8, dico 3-4; Billuart, diss. VI, a. 1, § 1; de Augustinis, p. II, a, 6; Hurter, n. 475 sq.; Pesch, n. S03 sq.; H. Moureau, in *Dût. de TAM. {Mangenot),* t. 111, 481-483.

* *Trident.,* sess. XXI, can. 4. — s Disp. 40, sect 2, η. T6.

6 Quæstio enim non fuit dircéte a Patribus discussa, quia nunquam direéi impugnata.

busdam peccatoribus sacram communionem; (b) ex doélrinâ communi Patrum de sufficientia baptismi ad salutem parvulorum, sine reali Eucharistiæ susceptione; (c) ex ratione quam afferunt hujus sufficientiæ, nempe, vitam spiritualem, in baptismo acceptam, satis esse ad vitam æternam, cujus jam est quædatn inchoatio : hæc enim ratio valet etiam pro adultis qui, in impossibilitate versantes communionem suscipiendi, aliis mediis vitam spiritualem servant.

635. Solvuntur Protestantium difficultates. (A) *Ex Scripturâ* objiciunt verba Christi : "Nisi manducaveritis, etc. " Sed hæc verba non probant necessitatem medii; nam (a) commode intelligi *possum* de solâ *necessitatepracepti,* cùm ad *solos adultos* dirigantur, qui soli hæc verba audire poterant; et insuper res pnescripta, scilicet *manducatio,* non est ex se necessaria ad salutem; potest enim vita gratias in infantibus servari sine ullo aétu ipsorum, in adultis per alia opera a communione distin&a; magna est proinde difterentia inter hunc textum et alium : " Nisi quis renatus fuerit...", ut in *Tr. de Baptismo* (n. 423) probavimus; (b) *debent* intelligi de solo præcepto, quia alibi declaratur : " Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit"[1] ;ex quo patet salutem solo Baptismo et fide *formaté* obtineri posse, sine reali Eucharistiæ susceptione.

636. (B) Objicitur 55. *Augustinum, Innocentium I* et *Gelasium* absolutam Eucharistiæ necessitatem docuisse. — Sed hi doétores alibi declarant Baptismum infantibus ad salutem sufficere : proinde eorum verba aliter intelligenda sunt, scilicet *non de reali Eucharistia receptione*, sed de *unione cum Christo,* quæ est eifeilus hujus sacramenti; ait enim 5. *Augustinus :* " Hoc est ergo manducare illam escam et illum bibere potum, in Christo manere et illum manentem in se habere"[2]. Itaque 5. *Fulgentius,* hæc verba exponens declarat nullum "alienari ab illo panis calicisve consortio, etiamsi, antequam panem illum comedat ct calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi abscedat"[3].

[1] *Marc.,* XVI, 16.

[2] *tnJoan.,* tr. XXVI, n. iS, *P. L.,* XXXV, 1614.

[3] *Epist.* XII·, ad Ferrand., n. 26, *P. L·,* LXV, 392. — Quidam tamen concj hint Δ'. *Augustinum* vere docuisse infantes non posse salvari sine eucharistiæ receptione, sed in hoc deceptum esse nimio zelo probandi, contra Pclagianos, infantes non posse salvari sine baptismo qui dat jus ad recipiendam carnem Christi quâ vitam æternam consequimur : " Si ergo, ut tot ct tanta divina testimonia concinunt, nec salus nec vita æterna sine baptismo ct corpore Domini cuiquam speranda est, frustra sine his promittitur parvulis ". *Depeccator, merit. et remiss.,* I, 34, 26-28. Cfr. H. Moureau, l. cit., p. 482; Tisseront, II, 419·

II. De necessitate præcepti.

637. *Thesis :* Eucharistiæ receptio adultis necessaria est necessitate præcepti tum divini, tum ecclesiastici.

(A) Praeceptum *divinum* communiter admittitur contra paucos veteres theologos, et constat : (a) ex verbis Christi ipsius : " Nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis"; quæ quidem verba necessitatem Eucharistiæ important; atqui, ex didis, non important necessitatem medii; ergo necessitatem præcepti.

(b) Ex *Tridcntino,* quod, post descriptam hujus sacramenti institutionem, ait[1]*: " Et in illius *sumptione* colere nos sui memoriam *pracepit* (Christus) suamque annuntiare mortem ".

(c) Insuper sacramentum hoc institutum fuit per modum *alimonia* spiritualis; ergo Deus vult nos EucharistiA uti tanquam cibo, eamque aliquoties saltem in vitA recipere.

(B) Præceptum autem *ecclesiasticum* constat ex conc. *Lateranensi IV* Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur... suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte dc consilio proprii sacerdotis, ob rationalem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu Ecclcsiæ arceatur, et morieris christiauâ careat sepulturâ"[3].

III. De communione sub utraque specie'.

638. *Thesis :* Communio sub utràque specie singulis fidelibus jure divino non est necessaria. Dicitur "*fidelibus"* quia fatemur sacerdotes sacrificantes teneri sub duplici specie communicare. Thesis *de fide* est ex *Tridentino :* " Si quis dixerit, ex Dei præccpto vel necessitate salutis,

1 Sess. XIIГ, c. 2. — * Dcnz.-Bann., 437 (363).
> S. Thom., 3, q. So, a. 12; Suarcz, disp. 71; Bellarminus, I. IV, c. 20-28; Drouin, q. VIII, c. 2; de Augustinis, I. cit.; J. H. Newman, p. 129; H. Ryder, *Catholic Controversy,* p. 138 sq.; Pesch, n. S16 $q.; E. Dublanchy, in *Diet, de Thiol, (litan^enof),* t. Ill, 552-572; H. Leclercq, in *Diet. (ГArehfyl, (Cairo,),* t. III, 2463. — * Sess. XXI, can. I.

omnes et singulos Christi fideles utramque speciem SS. Eucharistiæ sacramenti sumere debere, A. S. "

639. *Traditione* probatur, nempe ex *praxi Ecclesia.* Quamvis enim generatim communio sub utrâque specie per undecim saecula dispensata fuerit, exstant facta nonnulla cx quibus constat *aliquando* communionem sub *unica specie* datam fuisse, ac proinde hanc praxim non esse juri divino oppositam : (a) quandoque communio *agrotis* dabatur sub solâ specie panis[1]; (b) *infantibus* aliquando sola species panis, sæpius autem sola species vini præbebatur[2]; (c) tempore *persecutionum,* fideles domi asportabant S. Eucharistiam sub unicâ specie panis, ut seipsos communicarent, item hæc sola species sæpe martyribus dabatur[3]; (d) immo, in *quibusdam ecclesiis,* fideles sub solâ specie panis communicabant[4]; (e) tandem *die Parasceves,* in utrâque Ecclesiâ, Græcâ et Latinâ, a primis temporibus usque ad hodiernum diem celebrata fuit Missa quæ vocatur *Prcesanclificatorum,* in quâ communio accipitur sub unicâ specie panis; immo, apud Græcos, tempore Quadragesimae non consecratur nisi duobus diebus in hebdomadâ, ceterisque communio fit sub unicâ panis specie[5].

640. Solvuntur difficultates. (A) *Ex Scripiurâ.* (a) Primus textus a Protestantibus allatus : " Nisi manducaveritis et biberitis, etc. " probat quidem necessitatem recipiendi carnem et sanguinem Christi, sed *non sub utrâque specie;* cùm enim Christus totus sub qualibet specie contineatur, qui recipit unicam speciem potest vere dici corpus manducare et sanguinem Domini bibere[6]; jamvero hic non agitur dc *modo* accipiendi, sed de *re ipsâ.* Quæ interpre-

[1] Eusebius, *H. E.,* lib. VI, c. 44, *P. G.,* XX, 629.

[2] *Chroniampaschale, P. G.,* XCII, 9S9. — Cf. Corblet, *op. cit.,* 1. XIV. — Auâor recte animadvertit (p. 629) apud quosdam auftorcs catholicos assertiones nimis generales reperiri, quando, v. g., dicunt *semper* infantes et aegrotos sub sola specie vini fuisse communicatos, *nunquam* speciem sanguinis fuisse reservatam; mutetur *semper* in *plerumque, nunquam* in *raro,* et tunc verba faéfis respondebunt.

[3] Tertullianus, *Ad uxor.,* 1. I, c. 5, *P. L.,* I, 1296; S. Cyprianus, *De lapsis.* c. 20, *P. L.,* IV, 486; S. Basilius, *Epist.* XCIII, *P. G.,* XXXII, 485.

[4] Sozomencs, *H. E.,* 1. VIII, c 5, *P. G.,* LXVII, 152S.

[5] S. Cyprianus, *De lapsis,* c. 25, *P. L.,* IV, 4S4; S. Augustinus, *Epist.* CCXVII, 5, *P. L.,* XXXIII, 9S4; *Op. imperfect. c. Julianum,* I. II, c. 30, *P. L.,* XLV, 1154. — [6] *I Cor.,* XI, 27.

talio confirmatur ex eo quod pluries in eodem capite Christus loquitur de manducatione solius panis Eucharistici tanquam ad salutem sufficiente : "Si quis manducaverit *ex hoc pane,* vivet in «ternum ·. " (b) Alter textus allatus : " Bibite ex eo omnes", ad *solos Apostolos* dirigitur, ac proinde solos ligat sacerdotes celebrantes; nam postea dicitur : " Hoc facite in meam commemorationem " ·; quod solos respicit sacerdotes.

(B) *Objiciunt* etiam *ex naturâ* hujus sacramenti quod sub *duplici specie* institutum est. — Immerito tamen : nam unica specie sufficienter *significatur* specialis virtus hujus sacramenti, quæ in alimoniâ spirituali consistit, et pariter unicâ specie substantialiter *producitur* gratia huic sacramento propria, cum sub utrâque s|>ecie Christus lotus contineatur.

Dixi " *substantialiter* ", quia, juxta quosdam theologos, major gratia accidentalis confertur per receptionem utriusque quam unius speciei; quod concedi potest, si caritatis fervor in sumptione secundæ speciei augeatur. Sed ex se non datur major gratia per duas species quam per utram, sicut in Baptismo non confertur major gratia trini immersione quam unâ tantum.

641. *Corollarium. Ecclesia potuit legitime calicis usum laids interdicere, prout de fatlo interdixit.* Etenim, in rebus quæ jure divino determinatae non sunt, Ecclesia jus habet leges prohibitivas statuendi, dummodo validae adsint rationes. Atqui, ex dictis, usus calicis non fuit jure divino præscriptus et aliunde valid» erant rationes ad talem usum interdicendum, scilicet : (a) periculum *sanguinem sacrum effundendi;* nam, ut ait S. *Thomas3* " quia crevit multitudo populi Christiani, in quâ continentur senes, et juvenes, e: parvuli, quorum quidam non sunt tantae discretionis, ut cautelam debitam circa usum hujus sacramenti adhibeant, ideo provide in quibusdam ecclesiis observatur ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum a sacerdote sumatur "; (b) difficultas *diu asservandi speciem vini,* quod facile acescit, et eamdem ad ægrotos deferendi; (c) *vini penuria* in quibusdam regionibus; ^*nonnullorum repugnantia* a bil>endo ex eodem calice, immo periculum contagionis, quod incurritur quando plures simul ex eodem calice bibunt; (e) tandem *confutatio hareticorum* qui necessitatem sumptionis utriusque speciei falso asserebant«.

*/«»u., VI, 52. — » *Cue.,* XXII, 19. — a *Sum. fheol.,* 3. q. 80, a. 12.

* *Catech., Trident.,* de Euchar. ,n. 71.'— Protestantium argumenta exposita vide apud Littledalc*, *Plain Reasons,* p. 77, confutataque apud Ryder, *Catholic Controversy,* p. 13S. Objicitur quidem 5". *Gtlasium* Papam (Décret. Grat., 3 p., dist. *2,* c. 12) illos reprehendisse qui a calice sacri entoris abstinebant; sed decretum illud latum fuit contra Manichwos Romæ latente*, qui, impiâ superstitione, a vino et a specie eucharistici vini abhorrebant; decretum igitur erat disciplinare, quod, mutatis circumstantiis, aboleri certo poterat.

§ II. De extensione præcepti communionis [1].

Probatâ necessitate Eucharistiæ, dicendum superest de extensione præcepti tum *divini,* tum *ecclesiastici,* relate ad communionem, necnon de iis qui *recipere prohibentur.*

I. De præcepto divino.

642. Præceptum divinum Eucharistiæ suscipiendæ obligat per sc aut per accidens :

r° Per se. (A) Hoc præceptum per se obligat *in periculo mortis proximo,* ct quidem *sub gravi,* juxta *communem* sententiam.

Hoc supponere videtur C. *Nicœnum* (can. 13), in quo statuitur *antiquam legem* servandam esse, nempe, ut si quis egreditur de corpore, *necessario* viatico non privetur. Hæc enim antiqua lex videtur esse præceptum Domini. Revera, si hoc sacramentum sub præcepto cadit, eo saltem tempore recipi debet quo magis est necessarium; atqui nulla major est necessitas quam in articulo mortis, a quo tota pendet æternitas.

(a) Hinc, quando periculum *non* est *proximum* et *certum,* sed solum probabile, v. g., ante puerperium, aut longam navigationem, aut proelium, obligatio communicandi non est certa nec proinde urgenda.

(b) In eâdem infirmitate, non datur obligatio bis recipiendi viaticum, etiamsi diuturna sit. Qui mane, vel paucis antea diebus, ex devotione communicavit, probabiliter non tenetur stridle loquendo, superveniente proximo mortis periculo, viaticum accipere, cùm jam satisfecerit fini præcepti.

Attamen *probabilior* opinio, quam approbat 5. *Ligarius,* ita distinguit : si morbus sit naturalis, nulla est obligatio viaticum accipiendi, quia, tempore quo recepta fuit communio, periculum mortis jam existebat, licet ignotum, et ita lex fuit adimpleta; si autem morbus e causa violentâ oritur, v. g., e vulnere, pnebendum est viaticum, quia, tempore quo recepta fuit communio, periculum mortis non adhuc existebat, nec proinde adimpleta fuit lex communicandi in periculo mortis; quæ tamen obligatio non est urgenda, cùm opinio contraria sit vere probabilis.

[1] Suarez, disp. 69-70; Lugo, disp. XVI; Drouin, q. VIII, c. i; Billuart, diss. VI, a. 1,5 2 sq.; S. Alphonsus, I. VI, 290 sq.; Konings, 1304 sq.; Pesch, n. S07 sq.

(B) Hoc præceptum insuper obligat *aliquoties in vitA;* nam Eucharistia instituta fuit per modum cibi; atqui de naturâ est cibi ut pluries sumatur in vitâ. Tempus auteni non fuit a Christo determinatum, ideoque præceptum adimplet qui semel in anno communicat, tempore ab EcclesiA præfixo, cùm hæc sit juris divini interpres.

643. 2° Per accidens. Hoc præceptum obligator *accidens,* quoties sacra communio necessaria est ad superandas graves tentationes, aut officia ardua implenda; quod tamen non sæpe occurrit, quia ad hoc sufficere possunt alia remedia, ut orationes, variaque pænitentiæ opera.

II. De præcepto ecclesiastico.

Præceptum ecclesiasticum quatuor determinat, nempe *cetatem,frequentiam, tempus* et *locum* communionis ».

644. i° Quoad ætatem, *C. Lateranense IV* declaravit hoc præcepto teneri omnes utriusque sexûs fideles, postquam ad *annos discretionis* pervenerint (supra, n. 637). Ad hæc verba intelligenda, exponemus *antiquam* et *hodiernam* disciplinam.

(A) *Antiqua disciplina*.[2] (a) *Prioribus sæculis usque ad XII"",* sacra communio parvulis dari solebat statim post baptismum, et postea aliquoties, in pluribus saltem ecclesiis, antequam annos discretionis attigerint, praesertim in articulo mortis : infantes enim baptizati augmentum gratiæ communione suscipere possunt.

(b) *A sæculo XIII ad XVI* sacra communio denegari ccepit parvulis qui rationis usum non adepti erant, ne acciperetur sine devotâ præparatione quæ multum auget sacrairfcnti frudum. Quam praxim sancivit *C. Lateranense* (an. 1215). Sed de *aiaU discretionis* a Concilio requisita non consentiebant theologi : alii id relinquebant judicio confessarii, alii putabant annum *septimus»*

1 Gravitatem hujus præcepti nemo est qui non videat. " Pastores itaque animarum in Domino etiam atque etiam hortamur, ut nullum non moveant lapidem, quo omnes ipsis commissi ad præceptum hoc servandum adducantur. Instent sane opportune, importune; arguant, obsecrent, increpent in omni patientia. Boni enim pastoris est, ut agnoscat oves suas, simulque efficiat ut ct illae ipsum agnoscant. In eo autem omnem ponant operam, ut fideles digne ad tantum sacramentum accedant". (C. *Balt. Ii,* 256).

' L. Andrieux, *La première communion, histoire et discipline,* tçti; A. Villien, *L'dge de la première communion,* in *Rev. du cl. fr.,* t. LXV (19II)» p. 671-686·. t. LXVI, P.33-H.

generatim sufficere, alii autem annum *decimum* vel *undecimum* requiri.

(c) *A sac. XVI° ad XIX°*[1], post *Tridentinum,* in quibusdam regionibus, præsertim Galliâ et Germania, statutis diœcesanis præfixa est ætas primæ communionis, et quidem satis provecta (ab *undecimo* ad *quartum decimum* annum), quo major esset instructio[1] ac devotio puerorum, uberioresque perciperentur fructus; insuper perferior discretio putabatur necessaria ad communionem quam ad confessionem. Quam dilationem esse nimiam S. Sedes pluries animadvertit[2].

645. (B) *Hodierna disciplina.* Ad præcavendos abusus qui ex longiore dilatione oriri possunt, S. *Cong. de disciplinâ sacramentorum,* decreto *Quam singulari,* a *Pio X* approbato, die 8 Augusti 1910, hæc statuit de communione parvulorum[3]. (a) " Ubi primum ad *annos discretionis* pervenerint, obligatione tenentur accedendi, saltem semel in anno, ad Pænitentiæ et Eucharistiæ sacramenta... Unam eamdemque ætatem ad utrumque Sacramentum requirit Lateranense Concilium, cùm conjunctum Confessionis et Communionis onus imponit. Igitur, quemadmodum ad Confessionem ætas discretionis ea censetur, in quâ *honestum ab inhonesto distingui potest,* nempe quâ ad usum aliquem rationis pervenitur; sic ad Communionem ea esse dicenda est, quâ eucharisticus panis queat a communi dignosci; quæ rursus eadem est ætas in quâ puer usum rationis est assequutus. (b) Ætas discretionis tum ad Confessionem, tum ad S. Communionem ea est, in quâ puer incipit *ratiocinari,* hoc est *circa septimum annum,* sive supra, sive etiam infra. Ex hoc tempore incipit obligatio satisfaciendi utrique præcepto Confessionis et Communionis... (c) Cognitio religionis quæ in puero requiritur, ut ipse ad primam Communionem convenienter se præparet, ea est, quâ ipse *fidei mysteria necessaria* necessitate medii pro suo captu percipiat, atque *eucharisticum panem* a communi et corporali *distinguat,* ut, eâ *devotione* quam ipsius

[1] Major instructio desiderabatur ut fideles firmiores essent in fide non obstantibus Protestantium impugnationibus.

[2] S. C. *Concilii,* 21 jul. 1888, in *Canoniste,* XII, p. 106 et 154.

[3] *A. A. S.,* t. II, 577-583. — Occasio decreti fuit decisio *Cathedr. Arcentinensis* quæ obstabat ne ætas primæ communionis, anno quarto decimo fixa, ad duodecimum annum reduceretur.

fert ætas, ad SS. Eucharistiam accedat (d) Obligatio præ. cepti Confessionis et Communionis, quæ puerum gravat, in eos præcipuc recidit qui ipsius curam habere debent, hoc est in *parentes,* in *confessarium,* in *institutores* et in *parochum...* (e) Semel aut pluries in anno curent parochi indicere atque habere Communionem generalem puerorum, ad eamque, non modo novensiles admittere, sed etiam alios, qui parentum confessariive consensu, ut supra dicShim est, jàm antea primitiis de altari sanéta libârunt. Pro utrisque dies aliquot instruélionis et præparationis praemittantur" '.

646. Quæ præscripta, duce Episcopo suo, sacerdotes et fideles revereri et explere debent. — Ceterum omnino laudabilis est usus, qui in Galliâ multisque aliis regionibus viget, *prima communionis sollemnis.* Revera, ex statuto a S. Sede approbato, paulo post decretum *Quam singulari,* in plerisque Galliæ dioecesibus, duplex erit pro pueris prima communio : *(a) privata,* absque sollemnitate, pro iis qui : 1) sufficienter nôrunt pro suo captu existentiam Dei remuneratoris, mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis, quæ essentialia sunt circa sacramenta Pænitentiæ et Eucharistiae ; 2) quamdam devotionem ostendunt erga Deum, Christum sub speciebus eucharisticis latentem ct B. Virginem; 3) promittunt, approbantibus parentibus aut iis qui curam habent religiosam puerorum, se assidue catechismis adsistendo, uberiorem fidei cognitionem adepturos; 4) licentiam obtinuerunt a confessario, consentientibus parentibus aut iis qui puerorum curam habent, (b) Postea vero *sollemnis,* ætate et modo hucusque assuetis, cum publicâ innovatione promissionum baptismalium, et quidem præviis spiritualibus exercitiis 3.

» Quod confirmavit *Codex,* c. 854, ad calcem operis iclatus.

* De prxparatione puerorum ad primam communionem vide Dupanloup, *L'Œuvre far excellence,* livre 4·; opus anglice redditum sub titulo *The Ministry of Catechising,* p. 361 sq.; W. Stang, *Paitoral Theology,* 1S97, p. 56; *Amer. Eccles. Jieview,* Dec. 1895, P· 401· — Hæc etiam notentur ex Concil. plen. America: Latinae, an. 1899, 11. 529 : " Cum compertum sit eos qui primum ad Eucliaristicam mensam accedunt, fructus uberrimos referre, si ad eam digne percipiendam sacris exercitationibus per aliquot dies excitentur, et si auspicatissimi hujus dici sollemniter splendidiore cultus majestate celebretur, ejusdemque memoria salutaribus monilis commendetur perpetuo recolenda,

647. 2° Quoad frequentiam, (a) Quisque fidelis adultus tenetur *semel saltem in anno* suscipere Eucharistiam, et quidem sub gravi, nam delinquens potest puniri excommunicatione et privatione sepulturae ecclesiasticae; quæ tamen pœnæ non sunt latæ, sed *ferenda* sententiæ, seu non incurruntur nisi post judicium ab episcopo latum.

(b) Qui *sacrilege* communicat *non satisfacit* præcepto; contraria enim sententia expresse damnata fuit ab *Innoc.Xl* (1679)[1]. Et merito : nam præceptum ecclesiasticum est solum determinativum divini præcepti; porro divinum præceptum obligat non tantum ad materialem, sed etiam ad dignam ct fructuosam Eucharistiae receptionem.

(c) Tempus annuæ communionis computatur a Paschate ad Pascha, non autem a Januario ad Decembrem [2].

648. 30 Quoad tempus, (a) Tempus quo adimpleri debet illud præceptum est tempus *paschale,* quod jure communi a *Dominicâ Palmarum ad Dominicam in Albis* protenditur. Sed in multis regionibus hoc tempus multo longius extenditur [3]. Insuper, ex ipso *Later.,* confessarius potest, justâ de causâ, tempus extendere, quando videlicet judicat majus bonum pænitentis id requirere.

(b) Qui tempore præscripto omisit communionem, tenetur, juxta communem sententiam, infra annum communicare, ct consulendum est ut quamprimum huic obligationi satisfaciat. Nam tempus non ad finiendam obligationem, sed ad eam urgendam præfixum fuit; insuper ex ipsis verbis C. *Lateranensis,* adest æquivalenter duplex præceptum : prius communicandi semel in anno, posterius communicandi tempore Paschæ.

parochi nihil praetermittant, quod in hac rc noverint magis expedire. — Optamus etiam quamtnaxime ut pueros ipsos, praevia innovatione promissionum Baptismalium, SSmje Virgini ab origine Immaculatas, cpportunâ prece, so'.lemoit r consecrent, et pio sermone excitent ad tantte Matris presidium quotidie exorandum et virtutibus Ei carioribus promerendum. — Hâc denique capti occasione, parochi enixe horientur genitores ct cognatos puerorum, ut per Pxnitcntiam purificati, devotissimi eorum socii fiant in SSnu Eucharistii suscipienda, cetcrisque tantae sollemnitatis ceremoniis peragendis ".

[1] Denz. Bann., 1205 (1072).

[2] Ex declaratione Eugenii IV Consi. *'tigna,* S jan. 1440.

[3] In Statibus Foederatis, propter inopiam sacerdotum et locorum distantiam, S. Sedes benigne concessit ut tempus communionis paschalis computetur a *1" Dern:>;ic.i Quadragetima irt.tiisive* usque ad Dominicam 55. *Trinitatie* pariter *iiieliuive.*

(c) Circumstantia temporis *sub gravi* obligat; dilatio unius vel alterius diei est *per se* peccatum grave, quia est pars notabilis relate ad tempus paschale a jure communi præfixum[1]; sed ubi tempus concessum extenditur ad centum fere dies, dilatio unius aut alterius diei, non censetur gravis, quia non est notabilis[2].

(d) Qui, incoepto paschali tempore, prævidet se impeditum iri quin postea communicet, tenetur quamprimum huic obligationi satisfacere, antequam oriatur impedimentum. Ita omnes, quia jam urget præceptum.

Num vero idem necessarium sit quando impedimentum prævidetur, nondum incoepto illo tempore, valde controvertitur, et negatur a multis, quia talis communio non esset impletiva praecepti.

Unde in praxi urgenda non est hæc obligatio. Expedit tamen ut, cum licentiâ parochi, anticipetur tempus paschale et ita præceptum impleatur.

649. 4º Quoad locum. Ex *Codice,* can. 859, non amplius tenentur sed suadentur fideles communionem Paschalem in *propria parochia* recipere[3]; si alibi receperint, proprium parochum de adimpleto præcepto certiorem faciant: "Suadendum fidelibus ut huic præcepto satisfaciant in suâ quisque paroecia; et qui in alienâ paroecia satisfecerint, curent proprium parochum de adimpleto præcepto certiorem facere".

III. De iis qui recipere prohibentur

650. Quidam sacram communionem recipere prohibentur ob reverentiam huic sacramento debitam.

[1] Ita Gury, *De præcept. Eccles.*, n. 452; Konings, n. 550; Sabetti, n. 543; Lehmk., t. I, n. 1452.
[2] Ita Sabetti, l. c.
[3] In *Statibus Fœderatis,* cùm non adsint parœciæ proprie dictæ, stricte loquendo fideles satisfacere possunt præcepto in quacumque ecclesiâ, nisi tamen aliter dispositum fuerit in Statutis diœcesanis: quæ proinde legenda sunt.
[4] S. Thom., q. 80, a. 9; S. Alphonsus, n. 292-293; Konings, n. 1035; Marc, n. 1545 sq.; Lehmk., n. 198 sq.; Sabetti, n. 595; O' Kane, n. 635.

A) *Ameutes proprie dirii,* qui nunquam rationis usum habuerunt, cùm hi cuiuslibet devotionis incapaces sint, (a) Amentibus, qui ... ;.::t >:abent *intervalla,* concedi potest dum sunt in statu lucido et quamdam devotionem exhibent.

(b) Iis qui usum rationis habuerunt, sed postea in perpetuam amentiam inciderunt, probabilius concedi potest in articulo mortis; dummodo christiano vixerint, et nullum sit irreverenti» periculum, non autem extra hunc casum.

(c) *Semi-fatuis,* et senibus qui repuerascunt concedi potest, non solum in mortis periculo, sed tempore præcepti paschalis, immo et frequentius, si aliquam notitiam SS. Sacramenti habeant.

d) Iis qui simul *muti, surdi et cicci* sunt a nativitate denegari debet communio quia nullatenus possunt naturam cibi Eucharistici intelligere, nisi tamen secundum recentes methodos edo&i, qu» essentialia sunt ad salutem didicerint. — *Surdo-mutis* a nativitate concedi debet sacra communio, quando discretionem sufficientem exhibent

(B) *Delirantibus,* aut iis qui *sensibus sunt destituti,* viaticum dari potest, si antea dispositi fuerint, et absit irreverenti» periculum; expedit autem particulam non consecratam prius præbere, ut appareat num infirmus decenter communicare possit.

(Q.) Epilepticis et obsessis dari potest communio, non quidem in actuali paroxysmo, sed quando sui compotes apparent

'D) S. Eucharistia dari potest ægro qui *tussi* laborat, dummodo tussis non sit ita assidua ut impediat quominus hostia possit in st tnachum transire. — Quando infirmus frequenti *vomitu* laborat, non potest ipsi dari communio nisi moraliter constet sacram particulam posse in stomacho servari : hoc autem certum potest fieri sive medicum interrogando, sive prius dando aliquam particulam nun consecratam, quando agitur de viatico.

(E) *Capite damnatis* olim in quibusdam regionibus denegabatur viaticum; talis usus reprobatus fuit a R. Pontificibus, ct hodie nil prohibet quin hi communicent per modum viatici etiam ipso die exeeutionis, dummodo tamen communio per horam exeeutionem praecedat, ita ut periculum irreverenti» absit

§ III. De dispositionibus ad communionem REQUISITIS.

Dicemus : 1° dc dispositionibus *anima;* 2° de dispositionibus *corporis.*

* Meretricibus moribundis ac pænitentibus praeberi potest viaticum privatim, dammodo id fieri possit absque scandalo. Cfr. *Analecta eeclaiailiia,* jul. 1S96, p. 325.

I. De dispositionibus animæ[1].

Dispositiones quæ sub gravi requiruntur[2], sunt : 1° *status gratiæ;* 2° *regulariter confessio sacramentalis,* quando quis conscius est peccati mortalis.

651. 1° Status gratiæ. *Ad licitam susceptionem Eucharistiæ requiritur status gratiæ, prudenter existimatus.* Certum est.

Dicitur *prudenter existimatus,* quia cùm nemo absolute certus sit, absque speciali revelatione, se esse in statu gratiæ, sufficit prudens existimatio, quâ quis nullius mortalis peccati conscius est.

Probatur : (A) *Script.,* ex S. Paulo[3] : " Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat.... qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit". Atqui probatio de quâ agitur est discussio propriæ conscientiæ et excussio omnis saltem mortalis peccati, ut ex *contextu* et *Trad,* constat; ait enim Conc. *Trid.*[4] : " Ecclesiastica consuetudo declarat, eam *probationem* necessariam esse, ut nullus *sibi conscius mortalis peccati,* quantumvis sibi *contritus videatur,* absque *præmissâ sacramentali confessione* ad sacram Eucharistiam accedere debeat : quod *a christianis omnibus,* etiam ab iis sacerdotibus, quibus *ex officio incubuerit celebrare,* hæc sancta Synodus *perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris.* Quod si, necessitate urgente, sacerdos absque præviâ confessione celebraverit, *quamprimum confiteatur".*

(B) *Rat. theol.* Eucharistia per modum *cibi* fuit instituta; atqui cibus jam supponit vitam; ergo Eucharistia jam supponit gratiam sanctificantem, quæ est animæ vita.

Indigna communio est *sacrilegium,* quidem maximum; non est tamen, ut quidam concionatores dicunt, maximum

[1] S. Thom., 3, q. 80, a. 3-6; Suarez, disp. 66; Lugo, disp. XIV; S. Alphonsus, n. 255 sq.; Konings, n. 1306 sq.; Marc, n. 1547 sq.; Lehmk., n. 149 sq.; Sabetti, n. 696 sq.

[2] Aliæ dispositiones ad uberiorem fructuum perceptionem desiderantur : (a) *fides* viva, quâ quis intime persuasum habeat Christum esse vere et realiter in altari praesentem, cum omnibus thesauris suis; (b) *singularis reverentia* erga Majestatem divinam; (c) sincera *humilitas* ex indignitate nostrâ oriens; (d) ardens *desiderium* Christum suscipiendi; (e) flagrans erga ipsum *caritas.*

[3] *I Cor.,* XI, 28 sq. — [4] Sess. XIII, cap. 7.

inter omnia peccata. Nam peccata quæ committuntur dircéle contra ipsam divinitatem, v. g., infidelitas, blasphemia, etc., majora sunt quam ea quæ committuntur contra humanitatem Christi, qualis est sacrilega communio. Horror igitur talis communionis merito instillandus est, ita tamen ut ii qui ex humano timore tale crimen commiserunt de suâ salute minime desperent

652. 20 De sacramenta!i confessione. *Tridentinum* hâc de re tria decernit : (a) Quicumque conscius est peccati mortalis debet *regulariter confessionem promittere* communioni, etiamsi esset perfeéle contritus; (b) si autem *deest copia ccnfessarii* et *simul adest necessitas recipiendi,* post actum contritionis pcrfectæ recipere potest; (c) si sacerdos celebraverit, urgente necessitate, absque confessione, *quamprimum* confiteri debet.

(A) *De obligatione confitendi ;* (a) Quando quis certe conscius est alicujus peccati mortalis, quod per sacramentum Pænitentiæ non fuit antea remissum, non potest, quantumvis contritus, ad sacramentum Eucharistiæ accedere, absque prævià sacramentali confessione. Patet ex *Trident.* supra citato, et ex alio loco ubi excommunicatus declaratur qui contrarium docuerit : " Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando, defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existât "[1].

(b) In casu mortalis peccati *dubie commissi,* non adest obligatio suida confitendi, quamvis in praxi *suadenda* sit confessio in hoc casu, nisi quis sit scrupulosus; si autem peccatum sit *certum,* et ejus *remissio dubia,* juxta æquiprobabilistas, adest obligatio confitendi; juxta probabilistes, talis obligatio non urget.

(c) Qui ante communionem recordatur peccati mortalis, quod *ex inculpabili oblivione* non declaravit in confessione, non tenetur ante communionem confiteri, quia tale peccatum fuit indirecte per absolutionem remissum.

653. (B) *Exceptio huic regulo.* Qui conscius est peccati mortalis potest, per exceptionem, recipere post elicitum aâum perfeétæ contritionis, sine confessione, dummodo adsit *simul necessitas communicandi,* ct *defectus confessarii.*

[1] Stss. XIII, can. it.

Adest autem *necessitas :* (a) quando agitur de çonsecrandâ hostiâ pro moribundis; (b) quando communio non potest omitti sine scandalo, v. g., si laicus jam ad sacram mensam accesserit, aut si sacerdos jam altare ascenderit, aut a fortiori jam inchoaverit sacrificium ; (c) quando sacerdos debet celebrare *ex ojficio,* in die festo, aut cantare Missam pro defunétis, præsente cadavere, non autem si agitur de Missâ quotidianâ.

Adest *defeftus conf'essarii :* (a) quando nullus est sacerdos *prasens* qui *facultatem habeat absolvendi.*

Proinde : i) si vicinior ita distat ut, spedlatis circumstantiis temporis, locorum et sanitatis, sine magno incommodo adiri nequeat, censetur non præsens; 2) idem dic quando adest confessarius, sed *non approbatus,* aut approbatus qui *nolit* aut *non possit* audire confessiones; 3) quando confessarius adest, sed *jurisdictions carens quoad reservata,* si sacerdos celebrans habeat solummodo peccata reservata, non tenetur stride ea confiteri; si autem habeat simul reservata et non reservata, *probabilius* tenetur posteriora accusare, ut possit diredte absolvi a non reservatis et indirede a reservatis.

(b) Quando *non potest confessio fieri* sacerdoti *pnzsenti, sine gravi damno,* distinélo ab incommodo ipsi confessioni intrinseco, v. g., timore bene fundato scandalum præbendi.

Cavendum est tamen ne humano pudore quis decipiatur, et in praxi, ut conscientiae pax servetur, confessio præmittatur quotiescumque possibilis est.

654· (C) *De clausulâ " quamprimum* Sacerdos qui, urgente necessitate, absque præviâ confessione, celebravit, debet quamprimum confiteri.

(a) Hæc obligatio est *pro sacerdotibus,* non pro laicis, immo pro sacerdotibus celebrantibus, non pro iis qui communicant more laicorum. (b) Est obligatio *vera,* non autem merum consilium, ut constat ex prop, ab *Alex. VII* damnata[*] (c) Obligatio debet *quamprimum* adimpleri, i. c., *intra triduum,* juxta communem interpretationem, seu prima data opportunitate. Insuper si sacerdos prævideat futuram esse necessitatem celebrandi sequenti die, et adsit copia confessarii, non potest diutius differre. Ab *Alex. VII* damnata est sequens propositio : " Illa particula *qttamprimu* : intelligitur cum sacerdos suo tempore confitebitur"'.

[*] Dcnz.-Bann., 1138 (iccç). — ' Ibid., 1139 (1010).

II. De dispositionibus ex parte corporis

Duæ sunt : *jejunium;* 2° *decentia.*

i° De Jejunio eucharistico.

655. (A': Ejus natura. Jejunium *naturale,* ad sacram communionem requisitum, est *abstinentia a quAcumque re, qua sumitur per modum cibi, potùs aut medicines, etiam in minima quantitate,post mediam nodem.* Proinde ad frangendum je unium quatuor requiruntur : —

(a) Ut quod sumitur, *ab extrinseco* proveniat : —

Hinc sanguis ex *interiori* capite vel *gengivis* manans, aut saliva non frangunt jejunium,' etiamsi ex industria, deglutiantur; e contra sanguis cx digitis fluens, lacrymæ ex oculis manantes posteaque absorpta.·, aut saccbarum in os immissum et post mediam no&em sese resolvens, jejunium frangunt; trajeâtio *reliquiarum cibi* quæ bærent inter dentes certo non frangunt jejunium, si est involuntaria; si autem voluntaria, res dubia est, sed juxta 5. *Ligor.,probabilior* sententia aflirmat frangi jejunium, licet alii probabiliter contradicant.

ib; Ut quod sumitur sit *digestibile* saltem aliquo modo, non autem requiritur ut nutriat.

Hinc jejunium non frangitur ab eo qui déglutit vitrum, capillos, sericum, lanam, metallum, ossicula fruéluum omnino depurata, ct forsan paleam; frangitur ab illo qui déglutit ungues, ossa, ceram, cretam.

(c) Ut sumatur per modum *cibi, poliis aut medicina.*

Hinc jejunium non frangitur, si aliquid sumitur per modum *saliva,* v. g., si quis os lavando, déglutit paucas stillas aquæ, aut per modum *respirationis,* v. g., si quis respirando, muscam aut niveni attrahit fortuito; aut per modum *attradionis,* v. g., si quis tabacum aspiret; immo tabacum dentibus attritum *probabilius ex* se non frangit jejunium, dummodo succus exspuatur; attamen masticatio ante communionem a veniali non excusatur, propter quamdam indecentiam'. In stomachum autem aliquid transmittere *ex proposito* per nares aut respirationem, frangit jejunium.

[*] S. Thom., 3, q. 80, x S; Suarez, disp. 68, sect. 3 sq.; Lugo, disp. XV, sect. 2-4; S. Alphonsus, 1. VI, n. 271 sq.; Konings. n. 150S sq,; Mare, ·▪ ι-5'j sq.; Lehmk., n. 159 sq.; Sabetti, n. 698 sq.; Many, n. 171.

•Clysterium nutriens non frangit jejunium, quia non sumitur per modum citi re! potûs. Ita Capebnann, *op. dt.,* p. 123. — Dubitatur autem num lavare stnmachum ope tubuli *(pompegastrique, stomach-pump)* frangat jejunium; u tubulus oleo liniatur, ut quandoque fit, jejunium violatur; secus, probabile

(d) Ut aliquid sumatur post *mediani noclem;* tempus autem *physice,* non moraliter computandum est.

Proinde qui comedit post primum horæ iétum jam non est jejunus; tempus potest determinari ex horologiis publicis, aut e meridiano, ad libitum. Inter horologia dissonantia licet quodvis sequi, etiam ultimum, modo non constet illud errare. In dubio num quis jejunium fregerit, [K>test communicare, quia probanda est fraétio legis priusquam quis communicare prohibeatur '.

656. (B) Obligatio. *Jejunium eucharisticum sub gravi lege ecclcsiasticA prcescribitur* ²*

(a) Hanc legem esse antiquissimam multa testimonia probant : —

j) Iu Ecclesiâ *occidentali,* excunte sæc. 11°, *Tertullianus,* alloquens uxorem viri infidelis, supponit eam sumere eucharistiam ante omnem cibum' : M Nonne sciet maritus quid secreto *ante omnem cibum* gustes?". Hunc usum fuisse mox *lege* firmatum constat ex Conciliis *Hipponensi* (an. 393) et *Carihaginensi III* (an. 397) prate:· pientibus " ut sacramenta altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo ccena Domini celebratur"4. 2) In Ecclesiâ *orientali, S. Basilius* ait : "Neque enim fieri ixjtest ut *absquejejunio* audeat (sacerdos) ad sacrum ministerium accedere"5. Eamdcm legem *sub gravi* obligasse sic testatur 5. *Chrysostomus,* contra quosdam detractores *scribens "Aiunt me *post epulas* quibusdam communionem impertiisse; hoc si feci, de Episcoporum libro nomen meum expungatur...; quoniam ecce, si quidquam ejusmodi perpetravi, Christus a regno suo me abjiciat". Quare *C. Trullanum,* an. 692, statuit jejunium eucharisticum pro omnibus missis servandum esse, ne excepti quidem missâ feri» V

est non violari, quia quod sic in stomachum transmittitur, posteaque expellitur, non sumitur per modum comestionis vel potationis. Quidquid est, licentia tali instrumento utendi cuidam sacerdoti a 5. *Ojfiiio* concessa est 23 ap. Cfr. *Canonisle,* mars 1897, p. I43.

1 Si quis inter comedendum vel bibendum primum pulsum horx duodecimo audiat, non tenetur quod in ore habet exspuere, quia ad hoc Ecclesia non censetur obligare velle.

• De quo erudite scripsit S. Many, *Praltfi. de Missd,* η. 171-175.

l *Ad uxorem,* 1. II, c. 5, *P.* I, 1296.

4 Bruns, *Concilia,* I, pp. 127, 15S. — Exceptio quæ hic refertur, a *C. Breuer sensi* Z, an. 563, sublata est. — Sæc. IV, mos etiam invaluerat in Africa ut, si quis fidelis tempore pomeridiano moreretur, in ejus exsequiis quæ fere statim peragebantur, missa etiam a sacerdote non jejuno celebraretur, quo citius anima defimtfli liberaretur; hunc autem morem reprobavit *C. Catika^incnse* Z7Z, an. 397.

5 *Homil.,* I, De jejunio, n. 6, *P. G.,* XXXI, 171.

« *Epist.* CXXV, Ad Cyriacum, *P. G.,* Ll, 683.

κι Cœnâ Domini '. 3) *Hodierna* autem *disciplina* ita exponitur in *Missali* : "Si quis non est jejunus post mediam noétem..., non poles: conununicare nec celebrare".

(b) *Convenienter* statuta fuit propter reverentiam huic sacramento debitam : ut præcaveantur abusus quos jam carpebat 5. *Paulus i;* ut fideles melius intelligant corpus Christi primarium ipsorum cibum esse; et mens sit liberior ct expeditior ad res spirituales tra&andas.

Naturalis pariter reverentia exigit ut, nullâ saltem causâ urgente, communicans ab esu et potu abstineat donec sacræ species consumptæ fuerint

657· (C) Causæ excusantes. Quinque præcipuæ causæ a jejunio eucharistico excusant :

(a) *Necessitas sacrificium perficiendi :* nam lex circa integritatem sacrificii est divina et legi ecclesiastics præstat.

Hinc si sacerdos, post consecrationem, recordatur se non esse jejunum, debet tamen sacrificium Missæ perficere; item si sacerdos animadvertit se, communionis instanti, pro vino sumpsisse aquam; si vero sacerdos post consecrationem deficit, alter, etiam non jejunus, si præsto non sit jejunus, complere debet sacrificium.

(b) *Necessitas vitandi scandalum;* nam lex naturalis potior est lege ecclesiastica etiam stricta.

Itaque si sacerdos in publico celebrans recordatur, Missi jam incceptâjSë non esse jejunum, et non potest sine scandalo discedere; item die dominica aut festo obligationis, parochus non jejunus po: st, deficiente alio sacerdote jejuno, pro populo Missam celebrare, si ex non celebratione *scandalum* timetur, prout sæpe continua, nisi pastor sit optime notus; secus vero si nullum timetur scandalum, vel si notum est parochum non esse jejunum : quo casu scandalum ex ipsâ celebratione oriretur.

(c) *Necessitas vitandi irreverentiam* erga SS. Sacramentum, quia, cùm lex jejunii lata sit ad reverentiam sacramenti, eo ipso cessat quoties hæc ipsa reverentia contrarium postulat.

Proinde, si periculum sit ne sacra hostia pereat, vel male tractetur ab hæreticis; item si sacerdos post ablutionem inveniat particulas sacras in eadem Missi consecratas; vi ejusdem principii,

' Bruns, t. I, p. 46.

* *Rubrica generales,* p. III, t. IX, η. I.

5 " Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est". (*/ Cor.,* XI, 2J).

si hostia palato adhæreat, jrost sumptionem calicis, potest aquam sumere ut hostiam deglutiat.

(d) *Periculosa ægrotatio,* in quâ nempe probabile adest periculum mortis : tunc communio ministratur per modum viatici.

Durante eodem periculo mortis, infirmo non jejuno, iterum dari potest communio frequenter, immo quotidie, si agitur dc eo qui quotidie communicare consueverat.

Insuper, juxta *Lchmkuhl* (n. i6i>, probabile est licere sacerdoti non jejuno Missam celebrare, immo binarc, ad ministrandum viaticum in casu extremæ necessitatis, si species consecrat» desint : lex enim divina viaticum recipiendi legi ecclesiastic» anteponi debet.

(e) *Dispensatio a S. Pontifice* concessa. Episcopi non possunt quidem in hâc lege dispensare, sed S. Pontifex dispensationem concedere valet, cum hic agatur de lege mere ecclesiasticâ.

Attamen nonnisi raro hâc potestate usus est, saltem quoad *cibum* ante communionem sumendum, frequentius tamen nostris diebus, quando agitur de *potu* etiam *nutritorio.* Ita, decreto 7 Dec. 1906, Pius X " benigne concessit ut infirmi qui *jam a mense decumberent',* absque certâ spe ut cito convalescant, confessarii consilio SSam Eucharistiam sumere possint semel aut bis in hebdomadi, si agatur de infirmis qui degunt in piis domibus, ubi SSU" Sacramentum adservatur, aut privilegio fruuntur celebrationis Missae in Oratorio domestico, (quæ restrictio can. $58 *Codicis* tollitur) etsi aliquid per modum potiis antea sumpserint". — Insuper satis frequenter hodie conceduntur induite piis personis, ægrâ valetudine laborantibus, ut, ante communionem, aliquid *liquidi* vel *fer modum potiis* sumere possint.* Jamvero 5. *Officium* declaravit, 7 sept 1897, "verba per modum potûs ita esse inteiligenda, ut liceat sumere jusculum, cafæum aliosque cibos liquidos, quibus aliqua substantia mixta sit, ex. g., farina *(scmolino, semoule),* panis rasus *{pangraltato, pain râpé),* etc., dummodo mixtio non amittat naturam cibi liquidi ".

* *DecumbcnUi* censentur omnes qui graviter ægroti, ex judicio medici jejunium servare non possunt, etsi per totam diem non decumbunt, aut in lecto decumbere non possunt. — Cfr. *A. S. S.,* XXXIX, 604; XL, 344.

* Indultum a 5. *Officio* petitur hâc ant simili formulâ : "Beatissime Pater, Petrus N., ad pedes San&itatis Vestra* humiliter provolutus, exponit se tanti stomachi debilitate laborare, ut ipsi moraliter sil impossibile servare jejunium ante sacram communionem praescriptum. Quare suppliciter petit facultatem aliquid sumendi per modum potûs, antequam sacram communionem recipiat".

Decentia corporis ad communionem requisita.

658. (A) Jure naturali requiritur ad sacram communionem ea *corporis et vestium compositio* quæ internam animæ devotionem exhibeat; ratio est quia SS. Sacramento non silum interna, sed etiam externa debetur veneratio.

Hinc : (&) *mulieres* in modesto ornatu ad sacram mensam accedere debent; si quæ nudato pectore accederent, in regionibus ubi hoc a mortali excusari nequit, ipsis prudenter deneganda esset communio; '3 decet *milites,* depositis armis, ad sacram mensam accedere; in superpelliceo, sacerdotes cum stolà communicare *debent,* diaconi autem *possunt,* si publice ad sacram mensam accedunt.

B) Ex se *nulla corporis macula* impedit a communione suscipiendâ, quia puritatem animæ non minuit. Si autem deformitas aliqua sit temporanea, melius est paucis diebus exspectare, donec auferatur, propter reverentiam huic sacramento debitam.

(a) Hinc sacerdos infectus leprâ, aut alia infirmitate horrorem excitante, celebrare potest privaiim, sed non in publico, ne mirationem publicam excitet (b) Pollutio involuntaria tum in se tum in suâ causa, quæ præcedente nocte occurrerit, non impedit communionem, etiamsi perturbationem mentis creaverit; sed communicans tunc majorem humilitatem ac devotionem concipere conetur. (c) Debitum conjugale legitime præstitum non arcet a communione; si vero ob *solam* voluptatem petitum fuerit, ideoque non sine peccato veniali, decet communionem ad aliam diem differri.

§ IV. De dispositionibus requisitis AD FREQUENTEM COMMUNIONEM[1].

Ô59. *Status quastionis.* Expositis dispositionibus quæ pro omnibus ad communionem requiruntur, dicendum superest de dispositionibus ad frequentem communionem requisitis.

(A) Frequens communio hodie vocatur ea quæ pluries fit in hebdomada, etiam sine præviâ confessione. Tempore

1 S. Thom., 2 p., q. So, x to; Lugo, disp. XVII; Billuart, diis. VI, a. 1, $ 5; S. Alphonsus, *Praxis Confessant,* η. 149 sq.; Koningsj 1312 Marc, 1575 sq.; Lchiuk.. 156; Dalgairns, *op. cil.,* p. III; *Ami dic Clcrgl,* 1 juil. 1S97, 3 mais 1S98, etc.; Tesnière, *La pratique de .'a Communion,* 1904, P. 5^3 sq.; Chatel, Λα *doctrine catholique sur la communionfréquente,* 1904; E. Dublanchy, in *Dici. de Thlol. {Mangenot},* t. III, 515-S52.

S. Francisci Salesii uti frequens reputabatur etiam communio hebdomadaria.

(B) Circa frequentem communionem duplex est excessus vitandus : (a) excessus *Jansenistarum* qui tot et tam perfectas conditiones ad illam requirebant ut nullus fere esset qui frequenter posset communicare [1]; (b) excessus aliorum qui contendunt frequentem communionem esse jure divino praescriptam, et quotidianam communionem omnibus statum gratiæ habentibus indiscriminatim, et absque ullo praeparationis et gratiarum aétionis studio, suadendam.

Unde exponemus : 1° *utilitatem* communionis frequentis; 2° *consectaria* inde deducenda, secundum recens Decretum 0'. *C. Concilii, 20* dec. 1905, a *Pio X* approbatum ».

660. i° *Thesis :* Communio frequens et quotidiana utilis est iis qui in statu gratiæ et cum rectà piâque mente ad sacram mensam accedunt.

Probatur. (A) Ex *naturâ* ct *effectibus* sacramenti, (a) Christus enim instituit hoc sacramentum *per modum cibi;* cibus autem quotidie sumitur ut vires corporis reparentur et augeantur, ut legitur in prælaudato decreto :4‘Ex quâ comparatione cibi angelici cum pane et manna facile a discipulis intelligi poterat, quemadmodum pane corpus quotidie nutritur, ct manna in deserto Hebræi quotidie refecti sunt, ita animam Christianam cælesti pane vesci posse quotidie ac recreari ”. (b) Ex *effectibus* Eucharistiæ supra descriptis, n. 619, inferri potest communionem frequentem prodesse non solum *perfectis,* qui in virtutibus proficere volunt, sed etiam *peccatoribus,* qui sincere a spiritualibus morbis curari futuraque peccata præcaverc intendunt.

Ad rem praefatum Decretum : “ Desiderium vero Jesu Christi et Ecclesiæ ut omnes Christifideles quotidie ad sacrum convivium accedant, in eo potissimum est ut Christifideles, per sacramentum Deo conjunéli, *robur* inde capiant ad compescendam libidinem, ad *leves culpas* quæ quotidie occurrunt abluendas, et ad *graviora peccata,* quibus humana fragilitas est obnoxia, praecavenda : non

’ lias conditiones late exposuit Arnauld, *De la Frtyunte Communion,* 1643; cujus errores confutavit, inter alios, Petavius, *De PanilenliA publici e: praparatione ad communionem,* t. S open, ed. *FMs,* p. 197 sq.

* Jr/a 5. *Sedit,* t. XXXVIII, p. 400-406.

autem præcipue ut Domini honori ac venerationi consulatur, nec ut sumentibus id quasi merces aut prærnium sit suarum virtutum".

B) *ExpraxiEcclesia*[1] " Hanc Dei voluntatem, juxta præfatum Decretum, priores Christifideles probe intelligentes, quotidie ad hanc vitæ ac fortitudinis mensam accurrebant: "Erant perseverantes in doârinâ Apostolorum et communicatione fractionis panis''[2]; i Sæculis posterioribus usque ad *quintum,* frequens admodum erat communio : fideles corpus Christi recipere solebant quoties missæ assistebant, id est, bis, ter, vel quater in hebdomada, secundum diversa tempora et loca, (b) A *quinto* et præsertim *nono* sæc., refrigescente caritate, minus frequens evadit communio : in quibusdam e clesiis, vigebat hebdomadaria communio inter devotos; sed plerumque nonnisi præcipuis festis corpus Christi recipiebatur; de quo queruntur Patres ct theologi, (c) A *saculo XIII ad X VI.* praecipui t coiogi, post *S. Thomam* et 5. *Eotiavenlitram,* utilitatem frequentis e, quotidianae communionis praedicant, præsertim quando exinde augetur fervor; attamen etiam devoti nonnisi semel in hebdomada plerumque communicabant, (d) *Tridentinum* optaret " ut in singuli missis fideles adstantes non solum spirituali afleélu, sed sacrant- Hali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent''»; 5. *C. Concilii,* approbante *Innocentio XI,* 12 febr. 1679, declaravit omnes cujusvis cœtûs, mercatoribus atque conjugatis minime exceptis, ad communionis frequentiam admitti posse, juxta singulorum pietatem et sui cujusque confessarii judicium. Attamen, vigente Jansenianâ hæresi, non pauci, sub specie honoris ac venerationis Eucharistiæ debiti, a frequenti communione abstinuerunt, (e) Sæculo XIX mediante, instantibus undique sacerdotibus præsertim Regularibus, crebrior evasit Eucharistiæ receptio; quam praxim recenter confirmavit et ampliavit prælaudatum S. C. C. Decretum, 20 dec. 1905.

661. Declaratur. Ad thesim exponendam, utemur ipsis praefati Decreti verbis. (A) *Refla mens* irtiprimis requiritur: "Recta autem mens in eo est ut qui ad sacram mensam accedit non usui aut vanitati aut humanis rationibus indulgeat, sed *Deiplacito satisfacere* velit, ci *arclius caritate conjungi,* ac divino illo pharmaco *suis infirmitatibus ac defectibus occurrere".* Duo igitur, præter statum gratiæ, ad frequentem communionem desiderantur : (a) *refla intentio,* quâ vitentur humana motiva ct foveatur votum arétioris cum Deo unionis; (b) aliquod *sincerum proficiendi deside-*

[1] Cfr. Dublanchy, I. ciL, t. III, p. 5'5552; H. Leclercq, in *Dût. fArth/ol. {Cabrot),* t. I1l, 2457-2462.
[2] *Act.,* II, 42.
[3] Sess. XXII, cap. 6; cfr. sew. XIII, cap. S.

rium, quo paulatim nostris defcélibus occurramus, ideoque in virtutibus proficiamus : non enim vitia nostra emeni valemus nisi simul positive virtutes contrarias excolamus».

662. (B) Non autem *requiritur,* etsi maxime *expediat,* frequenter et quotidie communicantes esse *immunes ab affectu venialium,* prout olim multi theologi docuerant, post 5. *Frandscum Salesium* ct 5. *Alphonsum* ». Id enim aperte declarat præfatum decretum, quia frequenter communicantes cum reélâ intentione, paulatim ab isto affectu se expediunt

" Etsi quam maxime expediat ut frequenti et quotidiana cotntnur.ione utentes, venialibus peccatis saltem plane deliberatis eorumque afTedtu sint expertes, sufficit nihilominus ut culpis mortalibus vacent, cum proposito se nunquam in posterum peccaturos : quo sincero animi proposito fieri non potest quin quotidie communicantes a peccatis etiam venialibus ab eorumque afieétu sensim se expediant".

(C) Curandum est tamen ut *sedula praparaiio* sacram communionem antecedat et *gratiarum aclio* sequatur, quo majores frudtus inde percipi valeant 3 :

"Cum vero sacramenta N. Legis, etsi effectum suum ex opere operato sortiantur, *majorem tamen producant tjfcflum quo majora dispositiones* in iis suscipiendis adhibeantur, idcirco curandum est ut sedula ad sacram communionem præparatio antecedat et-congrua gratiarum actio inde sequatur, juxta uniuscujusque vires, conditionem ac officia

663. 2' Corollaria practica. (a; *Omnibus chrisiianis,* non exceptis impuberibus, qui praefatas dispositiones præ se ferunt, enixe suadendum est ut frequenter communicent

1 " Unde concludere licebit, ait Lehmkulil ", n. 212, augmentum puritatis et immunitatem a levioribus etiam peccatis paulatim cracentem signum ess: quo quis probet suam rectam mentem, e contrario relapsus semper eosdem in peccata deliberata etsi venialia tantum signum esse ex quo dignoscatur defectas reetæ mentis et debit» dispositionis... Confessario autem ante omnia incumbi: indagaic utrum poenitens sincerum foveat desiderium in dies magis proficiendi Deoque ardtius adhærendi. Quod nisi adsit vel excitari possit, nd Communionem frequentem ne admittat; si vero illud deprehenderit, ad frequentem vel etiam quotidianam Communionem potius adliortctur

' Juxta s. Fr. Sales. « *dCzvle,* 2 Part, ch. 20), immunitas ab affectu peccari venialis requiritur ad *c/ltduam* confessionem; juxta S. Alphonsum *U'raxis,* n. 152), eadem dispositio requiritur non ad oâiduam, sed ad frequentem communionem. — JJ)ecrcl.» n. 4.

"Cum autem perspicuum sit cx frequenti seu quotidiana S. Eucharistie sumptione unionem cum Christo augeri, spiritualem vitam utérins ali, animam virtutibus effusius instrui, et æternæ felicitatis pignus vel firmius sumenti donari, idcirco parochi, confessarii et ccncionatores... Christianum populum ad hunc tam pium ac tam sautarem usum crebris admonitionibus multoqnc studio cohorten-1«-"'. Quod quidem maxime valet quoad *religiosa /nsliltifa* et clericorum *Seminaria :* "Communio frequens et quotidiana pneser-tir.i in religiosis Institutis cujusvis generis promoveatur, pro quibus tamen firmum sit decretum *Quemadmodum...* Quam maxime quoque promoveatur in clericorum seminariis, quorum alumni altaris inhiant servitio; item in aliis Christianis omne genus ephebeis" '.

'b) Quando, in regulis aut constitutionibus *Religioso» um,* communiones aliquibus diebus affixæ inveniuntur, haï normm tanquam *direcliva,* non autem*praceptiva* habendte sunt. " Præscriptus vero communionum numerus haberi debet ut *quid minimum* pro Religiosorum pietate. Idcirco frequentior vel quotidianus accessus ad eucharisticam mensam libere eisdem patere semper debebit, iuxtanormas superius in hoc decreto traditas"3. Ad quod eflicacius promovendum, hoc Decretum quotannis vernacula lingua in communi legi debet infra Octavam festivitatis Corporis Christi.

(c) Juxta præfatum Decretum, ad *solum coufessarinm* pertinet de frequentia communionis judicare. Hinc *superiores* vel *superiorissee* communitatum non debent, pro libitu suo, subditorum communiones definire; possunt tamen prohibere nc communionem recipiant subditi qui *scandalum* vel *gravem externam* culpam commiserunt, donec ad sacrum tribunal dentio accesserint·. Confessarius tamen debet et ipse regulariter stare regulis a competenti auctoritate statutis, et, nonnisi ex seria ratione, privare debet monialem a communione per regulam permissâ, aut frequentiorem concedere 4.

1 Decretum, n. 6. — Cfr. 5. *C. Cote.,* ij sept, igoô, *Ada,* t. XXXIX. 5 to.
' Decretum, n. 7. — 3 Decretum, n. S.

4 " Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad sacram synaxim accedendi, eadem Sanctitas sua decernit, hujuMnodi permissiones vel prohibilines dumtaxat ad confessarium ordinarium vel extraordinarium spe&are, quin superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto caîu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem confessionem coimnunitati scandalo fuerit, aut gravem extentam culpam patraverit, donec ad Pxnitentw sacramentum denuo accesserit.

Monentur hinc omnes, ut ad sacram Synaxim eurent diligenter se prxpararc e: accedere diebus in propriis regulis statutis; et quoties ob fervorem ct spin tua'.eti. «ilicujus profectum confessarius expedite judicaverit ut frequentius acte-

(d) Confessarius communionis frequentiam determinare debet præsertim ex fructu in ejus receptione percepto, et attendere non solum ad progressum in fervorem, sed etiam ad tentationes quibus pænitens impugnatur, ad victorias de tentationibus reportatas. Hinc concedi potest frequens communio iis qui etiam in peccata mortalia labuntur, dummodo strenue pugnent et sese emendare velint, quo efficacius pravos habitus eradicare valeant.

(e) Confessarius attendere etiam debet ad pænitcntis conditionem, ejusque vitæ statum, ct cavere ne frequens communio ab officiis vitæ deterreat. Hinc primis conversionis temporibus, nimis frequenter communio concedi non debet, ne superbia foveatur, et fervor brevi in teporem convertatur.

664. *Corollarium de spirituali communione.* Optima sane prépparâtio ad frequentem S. Eucharistiæ receptionem est spiritualis communio, quæ consistit in pio desiderio Christum suscipiendi, ut eidem ardiori vinculo per ejus virtutum imitationem uniamur. Tres praecipuos comploditur adus : (a) adum vividae fidei in rcalem Christi præsentiam; (b) piam recolle&ionem spiritualium beneficiorum quæ passione suâ Dominus meruit, et in sacri communione unicuique noslrûm largitur; (c) amorem erga Christum, et desiderium eum in S. Eucharistia, si fieri possit, recipiendi, ut ejus virtutum participes efiedi, eidem simillimi reddamur. Quæ quidem feliciter expressa invenire est in oratione ‘‘O Jesu vivens in Mariâ, veni et vive in famulis tuis...”, quæ in Seminariis S. Sulpitii in fine meditationis recitatur.

Communio spiritualis omni tempore et loco fieri potest, præsertim vero quando quis Missae assistit, vel Sandissimum visitat. Hoc exercitio innumerae obtinentur gratiæ, cùm Deus pia suorum desideria complere non dedignetur, et in sacrâ communione eo majora beneficia largiatur quo ferventius optata fuerint : ‘‘Esurientes· implevit bonis, et divites dimisit inanes[1] ”.

dat, id ei ab ipso confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a confessario obtinuerit fréquentions ac etiam quotidianae communionis, de hoc certiorem reddere superiorem teneatur; quod si hic justas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores hujusmodi communiones, eas confessario manifestare teneatur, cujus judicio acquiescendum omnino erit ”. (5. CnyT· *Epitcop. et Reg.,* Décret. *Quemadmodum,* 17 Dec. 1S90). .

1 *Luc.,* I, 53.

Art. V. De ministro Eucharistiæ sacramentix.

665. Duplex est Eucharistiæ minister, minister *consecrans* et minister *dispensans,* seu distribuens. De priori dicemus ubi de sacrificio Missæ. Quoad dispensationem Eucharistiæ, agemus : i<> de *potestate* ad hoc rcquisitâ; 2' de *ordine* servando.

1. De potestate requisita.

Ut licite distribui possit sacra communio requiritur potestas *ordinis* et quædam *jurisdictio* aut *licentia.*

666. Y> De potestate ordinis. Ministri *ordinarii* Eucharistiæ dispensandæ *jure divino* sunt *soli sacerdotes,* ministri vero *extraordinarii* sunt *diaconi.*

(A) Sacerdotes soli sunt ministri ordinarii, et quidem jure divino, seu prout fuit institutum ab ipso Christo.

(a) Dicit enim *Tridentinum* : " Semper in Ecclesiâ Dei mos fuit ut laici a *sacerdotibus* communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent; qui mos, tanquam ex traditione Apostolicâ descendens..., retineri debet ".

(bj Ex dicendis, soli sacerdotes sunt ministri consecrationis; atqui jure ordinario ii soli Eucharistiam dispensare debent, qui eam consecrandi facultatem habent, cùm consecratio ad distributionem tanquam ad finem ordinetur; ergo.

(c) Sacerdos potest, extra celebrationem Missæ, sibi ipsi S. communionem ministrare si adsit gravis ratio, v. g., si secus sacerdos infirmus communione privaretur; immo, juxta *S. Alphonsum,* sola devotio sufficit, si deficiat alius sacerdos '.

('E0) Diaconi sunt ministri extraordinarii hujus sacramenti. (a) Constat ex *Ecclesiæ praxi;* testibus enim *SS. Justino* *

' S. Thotn., 3. p. q. S3, a. 3; Lugo, disp. XVIII: Droain, q. IV, c. 2; Billuart, diss. VII, a. 3; S. Alphonsus, n. 230 sq.; Konings, n. 12S7 sq.; Lchmkuhl, n. 134 sq.; Gasparri, n. 1068 sq. — * Sc»s. XIII, cap. S.

3 Tempore persecutionis olitn permittebatur, ct hodie apud exteras Missiones permittitur, etiam laicis, in carcere pro fide inclusis, .-aeram Eucharistiam occulte servare et sese occulte communicare, semoto irreverenti» [xriculo, qu-.n-lo communio secus ministrari nequit. *(CollctfaHea?,* n. 92S (72S}.

4 I, cc. 65, 67, *P. G.,* VI, 428 sq.

et *Cypriano* », diaconi, ut sacerdotis celebrantis adjutores, aliquando utramque speciem, aliquando solam speciem vini ministrabant; ct insuper ex Pontificali, ubi diaconi vocantur "comministri ct cooperatores corporis et sanguinis Domini ". — Attamen sunt solum *extraordinarii* ministri, ut probatur ex *Statutis Ecclesia antiquis a S. Casario Artlutensi* editis (can. 38)2 : " Diaconus corpus Christi, præsente presbytero, tradere non præsumat siquidem per ordina· tionem hanc potestatem accipiunt solum ut sacerdotum adjutores, ac dependentor ab cis.

(b) Hinc in casu *extrema* necessitatis, presbytero absente, diaconus non solum potest, sed debet viaticum ministrare; item in casu *gravis* necessitatis, v. g., quando parochus die magnæ festivitatis audiendis confessionibus totus est occupatus, posset diaconus communionem distribuere, cum licentiâ Episcopi, immo, juxta quosdam, cum licentiâ parochi, ubi lex specialis id noti prohibet, quod tamen hodie raro fit. Extra hos casus non licet.

Subdiaconus autem et *inferiores ministri* non sunt, juxta hodiernam disciplinam, ministri etiam extraordinarii Eucharistiae dispensandae, licet primis saeculis hoc officium ipsis commissum fuerit; m casu tamen ver» necessitatis, ne moribundus necessario viatico privaretur, eis, immo et laico licet, juxta probabilem sententiam, Eucharistiam infirmo deferre.

667. 2° *De. licentiâ ministrandi,* (a) Ad Eucharistiæ dispensationem requiritur *jurisdiftio* aut quædarn *licentia superioris,* ita ut peccaret graviter qui, sine licentia Pastoris saltem tacitâ, cam ministraret. Ratio est quia pastoribus cura incumbit oves proprias pascendi; atqui Eucharistia est unum e præcipuis mediis oves pascendi.

(b) JurisdiiHoncm *ordinariam* habent S. Pontifex pro totâ Ecclesiâ, Episcopus in suâ dicecesi, parochus in suA parochiâ, Prælatus regularis relate ad subditos.

(c) Insuper communionem dispensare possunt qui dirc&e vel indirecte licentiam acceperunt ab eo qui iurisdiftionem ordinariam habet, v. g., ii quibus permittitur Missam celebrare in ecclesiâ aut oratorio, in quo servatur SS. Sacra-

* *De lapsis,* 35, *P. L.,* IV, 4S5.
* Apud Bruns, CVww/, I. J45.

mentum; quoad alia oratoria. /V/cr *X* statuit, S maii 1907. ut in Induitis oratorii privati intelligatur inclusa facultas communionem distribuendi iis omnibus qui missæ adsistunt, salvis juribus parochialibus[1].

(d) Quando agitur de ordinariâ communione, licentia potest facile præsumi. non autem tam facile quando agitur de communione paschali in illis locis ubi fieri debet in propria parœciâ, aut dc priinfl communione; quâ de re statuta diœcesana sedulo servanda sunt

(e) Extra casum *nccessiiatis,* non licet *viaticum* ministrare nor. subditis sine expressâ licentiâ; *regulares* autem hanc regulam violantes, excommunicationem non amplius incurrunt S. Pontifici simpliciter reservatam [2]

11. Ordo servandus.

608. i° Quoad communionem in genere. Ordo præscriptus quoad communionem ministrandam respicit *tempus, ritum* ct *defeflus* qui occurrere possum.

(A) Quoad *tempus,* (ai Generarim S. Eucharistia dispensari potest quâlibet die, excepto tempore interdicti localis et die Parasceves; tunc enim dari nequit nisi graviter decumbentibus. Hodie nil prohibet quin distribuatur Sabbato sancito, inter Missarum sollemnia ct etiam expletâ missi', (b) Permittitur sicut Missa, ab aurora usque ad meridiem, immo et vespere, non autem noilti, nisi agatur de infirmis, aut adsit quædarn necessitas, (c) Communio non solum intra, sed extra Missam dari potest, dummodo adsit ratio utilitatis·, (d) Non debet dari communio in Missâ *Xativitatis,* quæ *mediâ tu>fle* celebratur, nisi adsit specialis permissio a S. Pontifice[5] (quæ recenter piis domibus concessa est)[6].

(B) Quoad *ritum.* Quando communio datur extra Missam, hæc præcipue serventur : (a) duæ candelæ accendantur aut saltem una si altera inveniri nequeat; (b) minister, aut ipsius defeétu, sacerdos

[1] *A.S.S.* iN, 589.

[2] Tanquercy-Cinietier, *Censuris,* n' 11S. — Hæc enim excommunicatio r.amplius in *C&iiie* recensetur.

[3] *A. A. S.,* VI, 197.

[4] Olim disputabatur nuta sacerdos, potamentis nigris indutus, communionem 7-T.é, intra aut post missam, distribuere posset. Jlodie vero, cx decreto *S. C. A.* 27 Junii 1868, certo licet sive intra missam, sive immediate post, immo, data rationabili causa, immediate ante : omittenda est tamen bcncdiiftio. — Vetitum est autem communionem dare, sive intra sive extra Missam, in altari ubi SS. Sacramentum exponitur, nisi consuetudo id ferat, deficiente alio altati.

[5] *S. C. Rit..* 16ai. — [6] *A. A. S.,* t. I, p. 146.

ipse recitet *Condicor;* (c) sacerdos, prius lotis manibus, induti superpelliceo et stolà coloris diei (vel albi) consuetas preces recitet, et Eucharistiam ministret; (d) ad altare reversus, dicat " *O Sacrum convivium"* cum versiculo et oratione; (e) tandem, ablutis digitis, et ciborio reposito, det benediétionem.

(C) Quoad *defefius.* (a) Deficientib ‹s hostiis, dividi possunt particulæ saerse in duas vel tres partes, modo adsit justa causa; imro» posset detrahi pars majoris hostiæ pro viatico deferendo, aut etiam ad communicandum fidelem, qui secus diu, aut non sine încom modo, exspectare deberet Non licet autem devotionis causa, plures particulas, vel majorem, dare communicanti.

(b) Si hostia cadit in mappam, signetur locus, deinde abluatur, et aqua in piscinam projiciatur; si autem in terram, locus tegatur et postea abradatur et abluatur; si in sinum mulieris, aut intra vestes, ipsa mulier hostiam extrahere debet et reponere in ciborio; digiti vero illius postea abluantur, et aqua in sacrarium projiciatur.

669. 20 Quoad communionem ægrotis delatam, (a) *Vialicum* summo studio ac diligentia ægrotantibus opportuno tempore procurandum est, ne tanto bono, parochi incuria, priventur ·. Viaticum ministrari potest statim ac adest probabile periculum mortis. Quamvis parochus non teneatur, stricte loquendo, ministrare viaticum propria vita? periculo, quia non est sacramentum necessarium, omnino laudanda est praxis eorum qui, tempore pestis, vitam suam exponunt ad viaticum ministrandum.

(b) .Modus viaticum ad aegrotos deferendi in *Rituali* describitur, et in catholicis regionibus, quoties moraliter fieri potest, accurate servandus. Sed, in regionibus in quibus grassantur hæretici vel infideles, *firivalim* deferri potest, secundum *Statuta* cujuslibet provinciae aut diœecsis.

(c) Insuper Λ *C. de disciplinâ Sacramentorum,* 23 dec. 1912, statuit Ordinarios permittere posse ut mala affedis valetudine, qui domo egredi nequeant, et sacram communionem ob devotionem petant, praesertim si *frequenter,* Eucharistiam deferatur privatim, servato saltem sequenti ritu : "Sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo seu bursâ pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur"·.

(d) Regulariter sacerdos ministrare viaticum debet cum veste talari, stolà albâ et superpelliceo; hinc *C. Balt. Il* ait (4v. *dt.}:*

1 " Gravissimi sane peccati reus esset animarum pastor, cujus ob oscitantiam vel una anima ex hic viti migraret cælcsti cibo haud refecta " (C. *Bait. Il,* 262).

* *A. A. S.,* t. IV, 725. — Quem ritum jam proposuerat *Betted. XIP,* ia decreto *biter omnigenas,* 2 febr. 1744.

- Xunquam nisi in extromâ necessitate vel ipsam hostiam, vel vas sacrum in quo servatur, stolà saltem non induti attreélenl. Cum in Ecclesiâ Sanétissimum e tabernaculo extrahunt, semper superpe.liceo et stolà sint induti " ·.

670. j" Quoad modum S. Eucharistiam asservandi. Regulas hac de re servandas C. Plen. *Mali. II* (n. 265-268) sic brevi compendio exhibet : (a) Consuetudinem antiquissimam asservandi in Eccle-5. - S. Eucharistiam, ut omnino salutarem ct necessariam, retinendam esse decrevit C. *2nd.* (sess. XIII, cap. 6). Conservari debet in ecclesiâ cathedrali, et in quâvis ecclesiâ parochiali, ut ad infirmos, data occasione, deferri possit.

b) SS. Sacramentum asservandam est uno tantum in loco cujuscumqueecclesiæ, in quâ custodiri potest, solet aut debet* Custodiendum vero est super corporali in tabernaculo decenter ornato. I I. vi obserato, quæ clavis semper a sacerdote, qui ecclesiæ vel macelli curam gerit, custodiri debet. Tabernaculum conopcto decenter opertum exigit Rituale Romanum'. Consuetudinem illi superimponendi sacras reliquias, etiam SS. Crucis, vel Instrumenta Dotninicæ passionis pictasque imagines, ita ut tabernaculum pro basi inserviat, dum in eo servatur Sanctissimum, improbavit 0'. *Hit. Co»g.* (31 mart. rSai), neque posse vasa florum vel quid simile ante ostiolum retineri edixil (22 Jan. 1701). Tabernaculum debet esse decenter ornatum, et intus vero aliquo panno serico decenter conteâum4. In eo servetur S. Eucharistia in pyxide, seu ciborio, ex solidâ decentique materiâ, et suo operculo bene clausft, albo velo cooperta5. Vasa SS. Oleorum, reliquias, vel aliud in eo reponere non licet, \busus vero, qui alicubi irrepsit, habitandi vel dormiendi in eâ parte domûs religiosæ quæ supra altare est sita, nullo interposito baldachino, non amplius tolerandus, sed prorsus eliminandus est°.

(c) Coram Sanctissimo lampas semper accensa habeatur, ex oleo e ivarum nutrita, vel saltem ex aliis oleis quantum fieri possit vege-

' Id *Slatiiui Faderatii,* aliisque regionibus uhi sacerdotes veste talari non utuntur per vias, mos invaluit ministrandi viaticum cum stolà, absque superpelliceo ct veste talari; hæc praxis certe non e.»t laudabilis, sed, propter difficultatem secus agendi, tolerari potest, quamdiu Episcopi id non prohibuerunt (Sabetti, n. 690). Cetera quæ hujus sacramenti administrationem respiciunt vide apud Liturgistas, v. g. O' Kane, *Nota on iht Rubrics, ce.* XII, XIV; Wapelhorst, *Compendium S. lâturgia,* p. 3, c. 4. Cfr. Many, *op. til.,* η. 165-170.

' S. *Cons·. Epise.,* 13 OΛ. 1620. — ' Cfr. S. *C. Fit.,* 27 Jul. 1S7S, n. 3456.

* *S. Cong Epise.,* 26 OΛ. «575·

5 5. *C. Episc.,* 26 Jul. 15S8, hoc decretum edidit : "SS. Sacramentum teneri non debet in vasculis eburneis, sed in pyxide argcnled intus deaurata" — *De* his omnibus cfr. Many, *op. cil.,* η. 243-155-

**S. C. Fit., 26* April. iSu.

talibus nec citra veram necessitatem privilegio utendum, si quod fuerit concessum, illud sine lumine retinendi.

{fi} Rituale Romanum jubet particulas SS. Eucharistiæ frequenter renovari; et *Catremoniale Episcop.* id semel saltem in hebdomadi faciendum præcipit (1. I, c. 6, § 2). Hanc regulam, quant 5. *R. C.*, nedum sæpius confirmavit, verum etiam stricte et rigorose obligare declaravit (7 Sept. 1S50), sacerdotes omnes fideliter servent. Ubi sacerdos novas consecraverit hostias, veteres primo distribuat, vel sumat minime vero in tabernaculo servet. Curet insuper ut particula» consecrandæ recentes sint

Caput *tij*

*DE SACRIFICIO MISSÆ*3.

Eucharistia est non solum *sacramentum* quo *gratia* communicanti confertur, sed etiam *sacrificium* quo Deus publice et excellenter colitur.

Prænotanda : Notio sacrificii Missæ,

Exponemus : i° quid sit *sacrificium in genere,* et 2° quid sit *sacrificium Missa.*

671. i° Notio sacrificii in genere. Vox *sacrificium* idem sonat ac *sacrum/acere,* proindeque designat aélioncm quâ aliquid sacrum efficitur, (a) *Lato sensu* definitur quodeumque opus bonum, sive internum sive externum, in honorem Dei elicitum : “ Immola Deo sacrificium laudis ”4. (b) *Stricto*

' § *C. R., t)* Jul. i$04. — * *S. C. R.,* 3 Sept. 1672.

’ Praeter opera initio Traccatûs allegata, cfr. : Tanner, *De st. Missa tacrt· fido, ib2o;* Benedictus XIV, *De ss. Missa sacrificio (Miftu, Cursus theol,* XXIII); Becanus, *De triplici sacrificio natura, iegis, &ralix,* 16jt; Hergenrother, *Die Eucharistie ais Offer,* i4>6S; Thalhofer, *Die Opferkhre dtt Hebraerbriefcs,* 1S55; Id., *Das Offer aes Alten und des Neuen Tundes,* IÎ70: Lanibrecht, *De ss. Missa sacrifiât,* 1S74; Probst, *Die Abendlândische Messe vont j bis S Jahrhundert,* 1X96; Btckcl, *Messe uud Pascha,* 1S71; Gihr, . <'r *heilige Messoffer* '°, 1907, gallicc redditum auftore *L· T. Moccand;* Stentrup, *De sacrificio Eucharistia,* 1SS9; Many, *Pralectùnus de Missâ,* >903; Hedley, *The holy Eucharist,* 1907, gailice redditum auctore *A. Roudür*

« *Pt.* XL1X, 14.

.nw.v, prout est specialis actus religionis publicæ, definitur : *oblatio rei sensibilis, ejusque destructio vel mutatio, a ministro legitimo soli Deo facta, ad significandum agnitionem supremi ejus dominii et veniam implorandam, qnam sequitur quadam cum Deo communio.* Quæ quidem definitio jam explicata fuit *(de Verbo ineam* , n. 1184), ubi etiam sacrificii *originem* et *significationem* declaravimus (n. 1175-1178).

Sacrificium est in genere *signi,* quatenus est aftio quædam externa, quæ totam suam excellentiam desumit ex co quod per eam homo significat seu exprimit interiorem adorationis aiïeétum quo se totaliter Deo devovet '.

Ad sacrificium quatuor præsertim requiruntur : (a) *oblatio rei sensibilis,* quâ offerens significat velle seipsum, cum viétimâ, Deo dedicare; res autem oblata debet esse *sensibilis,* quia sacrificium proprie dictum est aélus cultûs *publici,* externaque manifestatio internae religionis; (b) *immutatio viétimœ,.* sive *physica* per veram immolationem 2, sive *moralis,* victimam in statu humiliori constituens, ut sic melius significetur agnitio supremi Dei dominii, qui solus est vitæ et mortis auctor, solusque jus habet ut vivat et glorificetur; (c) *legitimus minister,* ut acceptus mediator esse possit inter Deum et societatem; (d) *supremi Dei dominii recognitio :* hic est enim sacrificii *finis essentialis,* cui tamen alius additur in statu naturæ lapsæ, videlicet *reparatio* ofîcnsæ Deo per peccatum irrogatæ.

672. 2° Definitio sacrificii Missæ.

(A) *Quoad nomcn* Apud *Grecos,* sacrificium Missæ vocatur μυσταγωγία, id est peraétio mysterii, ιερουργία seu adtio sacra, λειτουργία seu ritus. Apud *Latinos,* vocatur *sacrificium, oblatio, egenda* seu aftio per excellentiam, sed præsertim j/Ztf<?;hoc nomen quarto sæculo introduélum, communiter derivatur a latinà.voce *mitto,* quia, post sermonem, ante offertorium, catechumeni dimittebantur, juxta illud *S. Augustini*ǁ " Post sermonem, fit *Jfissa*

' *Su»:, theol.,* 2» 2®, q. S5, a. 2; Card. Billot, I, p. 568.

'· Si supernaturaliter contingat rent non offerri in propria specie, sed in *alieni specie,* sufficit ut haec res sub quodam externo habitu mortis pr.escn» siv.atur, ut lucide ostendit Card. Billot, p. 571.

Ά. Fortescue, *Mass,* in *The Catii»:. Lncyclofi.*, New-York, t. IX, p. 791.

* *Serro* XLIX, S, *P. L.,* XXXVIII, 324. — 5. *Ardrosiia* primus esse videtur qui hanc vocem adhibuerit, ζΓ/..'Λ, 1. I. XX. 4-5, *P. L.,* XVI, 995.

catechumenis, manebunt fideles hinc etiam hodie, in fine sacri, ficii dicitur : " Ite, missa est ", id est recedite, vobis datur *missio* seu licentia abeundi.

(B) *Quoad rem,* Sacrificium Missæ definitur : *sacrificium nova Legis, in quo Christus offertur et mystice immolatur, sub speciebus panis et vini, per hominem ministrum, pro Ecclesiâ, ad agnoscendum Dei dominium supremum, nobisque applicandum satisfactiones et merita sua passionis.* Dicitur :

(a) Sacrificium *nova Legis,* ut sic distinguatur a sacrificiis *V.Legis* quæ solum figurativa erant, dum sacrificium Missæ est figurarum completio.

(b) In quo *Christus,* etc. : quibus verbis indicatur tum *viflima,* tum *principalis sacerdos,* qui Christus est; ipse enim realiter præsens in Eucharistiâ seipsum Deo offert et immolat.

(c) Sub *speciebus,* etc. : hic indicatur *modus* quo fit sacrificium Missæ; Christus enim non immolatur modo visibili et cruento super altare, ut in cruce faétuin est, sed modo *mystico* et *incruento,* qui tamen sensibiliter per separationem specierum exprimitur, ut infra exponetur, η. 69α.

(d) Per hominem *ministrum :* id est per sacerdotem legitime consecratum, qui est minister secundarius hujus sacrificii, duin Christus ipse remanet principalis minister.

(e) Pro *Ecclesiâ, primario* pro universali Ecclesiâ militante, sed *secundario* tamen pro Ecclesiâ in purgatorio patiente, immo et in honorem Sanctorum qui Ecclesiam triumphantem constituunt.

(f) Ad *agnoscendum,* etc. : quibus verbis duplex *finis* sacrificii Missæ innuitur, *primarius* quidem gloria Dei, *secundarius* autem applicatio fruftuum passionis unicuique fidelium.

673. Hanc definitionem esse legitimam ex thesibus sequentibus probabitur. Hinc sacrificium Missæ conveni: quidem cum sacramento Eucharistiæ, in eo quod utrumque est *signum sensibile* et *sacrum,* ad gloriam Dei et salutem animarum conducens; sed sacrificium a sacramento differt : (a) ratione *essentia :* prius enim essentialiter consistit in *aftione,* quâ viélima immolatur, posterius in *susceptione* victimæ jam immolatæ; (b) ratione *finis :* prius *primario* ad Dei gloriam ct cultum, posterius *direPle* ad nostram sanctificationem refertur; (c) ratione *subjecti :* prius directe et per sc pro *multis* offertur multisque prodest, dum posterius directe *soli* suscipienti prodest.

Divisio capitis. Dicemus : i° de *existentiâ* et *csscntid* sacrificii Missæ; 2® de ejus *effeftibus;* 30 de *iis pro quibus cffirri* possit; 40 de *ministro;* 50 de *praceptis liturgicis.*

Art. I. De existentiâ et essentia sacrificii Missæ [1].

§ I. De EXISTENTIA HUJUS SACRIFICII.

674. *Errores,* (a) *Lutherus* doôtrinam de sacrificio Missæ primum retinuerat; postea autem, suadente diabolo, ut ipse fatetur, eam ut impiam et sacrificio crucis injuriosam rejecit [2]. (b) *Calvinistappa* præsentiam realem negant, eo ipso rejiciunt sacrificium Missæ, immo doftrinam catholicam exhibent ut multis abusibus ansam præbentem [3]. (c) *Anglicans,* sub Henrico VIII, sacrificium Missæ retinuerant, paucis in Liturgiâ mutatis, sed, sub Eduardo VI, declaratum fuit " Missarum sacrificia blasphema figmenta esse ct perniciosas imposturas" (art. XXXI). — Nostris tamen diebus, quidam inter Anglicanos, *Ritualistic* vocati, tum præsentiam realem, tum sacrificium Missæ de novo admiserunt [4].

675. *Thesis :* Missa est verum et proprie dictum sacrificium N. Legis. *De fide* est contra Novatores *ex Trident.* [5]. " Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari : A. S."

676. i° Probatur Scriptura. (A) Ex *Vet. Test,* (a) Celebre est vaticinium *Malachite,* in quo, post praedi&am veterum sacrificiorum abrogationem, novum et pcrfe&ius annuntiatur sacrificium : " Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum : et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, et in omni loco

[1] S.Thom., q. S3, a. 1; Suarez, disp. 74; Bcllarminus, l. V, c. 5-27; Lugo, disp. XIX, s. 2: Drouin, *de Sacrificio euch.,* q. IV; Billuart, diss. VIII, a. 1; Franzelin, *dc Sacrificio,* th. S-ii; Stentrup. *Soterfologia,* th. 84-87; Rosset, n. 1024 sq.; de Augustinis, th. 14-15; Peach, n. 852 sq.; Billot, th. 53; Sasse, th. 20-24.

[2] Cf. O'Connor, *Luther's own Statements,* p. 13, ubi narrat se tncdiâ nocte cura diabolo disputasse, postcaque argumenta refert, quibas diabolus Missam, pnesenini privatam, impugnat.

[3] La Hodge *Syrtem thcol.,* III, p. 6SS.

[4] Cf. Morgan Dix *The sacramenta! system,* p. 171.

[5] Scss. XXII, can. 1.

sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda " 1. Quæ quidem verba de sacrificio Missæ prædicata sunt, ut a *Trident.* declaratur : " Et hæc quidem ilia munda oblatio est... quam Dominus per Malachiam nomini suo... in omni loco mundam offerendam pnedixit ".

Revera ibi praenuntiatur sacrificium : i) *novum,* cùm sit judaicis sacrificiis subrogandum : " Munus non suscipiam de manu vestrft " ; 2) *proprie dictum,* nam vox hebraica *Mïnchah,* quæ latinæ voci *oblatfo* respondet, sensu *sacro* seu liturgico, prout hic sumitur, designat sacrificium præsertim incruentum 3; quæ interpretatio *contextu* firmatur, nam eadem vox *minchah,* versu 10, ad designanda Judæorum sacrificia usurpatur, quæ certe vera sacrificia erant; insuper voces hebraicæ *muqtar, muggaslt,* quæ stant pro *sacrificatur* et *offertur,* sunt *sacrificales,* seu de sacrificiis proprie dictis prædicantur; tandem sacrificia improprie diéta semper in usu fuerunt, nec proinde tam emphatice prædici indigebant; 3) *universale,* nam in omnibus gentibus, in omni loco· offertur; siquidem " *ab ortu solis usque ad occasum"* totem orbem terrarum designat, ut patet ex parallelis locis·»; aliunde additur *"in Gentibus",* quo vocabulo plurali populi Israelitis alieni designabantur; tandem " *in omni loco* " dicitur per oppositionem ad sacrificia judaica quæ iu *uno* loco offerebantur; *4) mundum,* seu purum et Deo gratum.

Atqui hoc sacrificium non potest esse sacrificium Aaro· niticum, nec paganum, ncc sacrificium crucis, sed est sacrificium Missæ. 1) Non est sacrificium *Aaroniticum,* quod declaratur abrogandum esse, et in solo templo Jerusalem

• *Malack.,* I, io-n. Ct Corluy, *Spicilegium,* vol. II, p. 39S sq.; Knabcnbauer, *Comment. in Propk. minons,* 1886, in h. loc.; A. Van Hoonacker, *Lcj douie petits prophètes,* 1908, p. 711-714.

* Sess. XXII, cap. 1.

3 Hâc de re audiatur protestons audior, A. Cave *{The Scripture doctrine if sacrifice,* 1877, p. 479) : " *Minchah,* a radice *manach* {date) multiplici sensa adhibetur, qui clarissime semper ob contextum detegitur, atque eamdem ideam exprimit fundamentalem. Aliquando ad farina; oblationem significandam adhibetur, prout in Lcvitico describitur; aliquando ampliorem habet sensuro et incruenta sacrificia exhibet j>cr oppositionem ad cruenta, exempli gratia *Ps.* XXXIX, 7; *Isa.,* XIX, 21; *Dan.,* IX, 27. Aliquando vero sacrificium cruentum, sicut agni oblationem mane aut vespere factam, exempli graria *III Peg.,* XVIII, 29; /»"/·<<■.. I11, 20; A. CXII, 2: *Dan.,* IX, 21

' A. XLIX, 1; CVI, 3: CXIi, 3.

offerebatur; 2) nec sacrificium a *Gentibus paganis* oblatum, quidquid contendunt *Liberales* », cum Prophctæ istiusmodi sacrificia abhorrerent; 3) non est sacrificium *crucis:* licet enim sit novum et perfectum, tamen non est oblatum in omni loco, sed in uno, prope Jerusalem. Remanet igitur ut sit *sacrificium Missæ,* quod est simul *novum,* quatenus veteribus sacrificiis successit; *proprie dictum,* ut infra ostendetur; *universale,* utpote celebratum ubique terrarum; *mundum,* cùm hæc sit oblatio munda, quæ nullâ offerentium iniquitate possit inquinari.

(b)Confirmatur ex *Ps.* CIX, 4, ubi dicitur : "Juravit Dominus, et non pænitebit eum : tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech". Hunc psalmum messianicum esse, et ad Christum referri, constat ex N. Testamento Unde sic : Christus est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, ac proinde sacrificium offerre debuit simile sacrificio panis et vini quod Melchisedech obtulit »; atqui res ita se habet, si Christus vere instituit ac peregit sacrificium eucharisticum.

677. (B; *Ex N. Test,* (λ) *Ex verbis institutionis Eudtaristia* sic argumentari licet : in ultima cœnâ, Christus, Eucharistiam instituendo, verum sacrificium, licet incruentum, obtulit; atqui Apostolis præcepit facere quod ipse in cœnâ fecerat : " Hoc facite in meam commemorationem ergo Eucharistia est verum sacrificium, licet incruentum. — *Minor* constat.

Probo *majorem.* Christus enim non simpliciter dixit : " Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus ", sed addidit dc corpore " quod pro vobis datur " ri ὑπio υαῶ> oc&u&w, * quod pro vobis traditur ", et de sanguine "qui pro vobis effunditur" ἐζχυνόαεi/σν. .Atqui hæc verba sive inte!ligantur de *præsenti tempore,* ut in textu *græco,* sive intelligantur de *futuro tempore,* ut in *VulgatA,* significant corpus et sangui-

* Dicunt quidem Prophetam loqui de sacrificio quod jam cxislit *"apenm".* Sed immerito; nam sxpe Propheta: tanquam présentes describunt res futura» (v. g., *ha.,* VII, 14), quia nempe ex» vident absque respc&u temporis.

' *Matt.,* XXII, 42-45; *Htbr.,* VI, 20; VII, 17, etc.

l Gtn., XIV, iS.

4 " Hoc est corpus meum quod pro vobis datur" *(Lue.,* XXII, 19); " quod pro vobis tradetur" *(I Car.,* XI, 24): "Hic est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur" (.l/orr., £lV, 24): "qui pro multis eiTur detur in remissionem peccatorum" *(Mati.,* XXVI, 2$).

nem Domini Apostolis traditum fuisse in *statu viciis* nam : i) corpus ct sanguis Christi dantur ut *memorialepas. sionis Christi,* ideoque in ordine ad sacrificium mox offe. rendum ut *ab invicem separata* exhibentur, et tanquam *ciinu in communionem* præbentiir. 2) Confirmatur ex *circumstantiis;* Christus enim Eucharistiam instituit ut antiquo paschati substituatur, quod verum erat sacrificium; quapropter eam instituit eo *tempore* quo paschale sacrificium celebrabatur; et quidem *sub speciebus panis et vini,* qua.· in sacrificiis antiquis adhibebantur, præsertim in paschali celebratione; cum *verbis* quæ ideam sacrificii naturaliter recolebant, nam verba "calix sanguinis mei, Novi et Æterni Testamenti " similia sunt verbis a Moyse prolatis dum sacrificium obtulit ad Vetus Test, confirmandum : "Hic eat sanguis foederis quod pepigit Dominus vobiscum"[1]; ergo eucharistia rationem habet sacrificii.

678. (b) *Ex doclrinâ S. Pauli.* 1) Ex textibus quibus Christus exhibetur ut *sacerdos " secundum ordinem Melchd sedech"*[2] et quidem *"in æternum"*[3]. Ut enim advertit S. *Cyprianus*[4], Christus fuit sacerdos secundum ordinem Mclchisedech, non solum quia habuit sacerdotium Levitico sacerdotio præcellens, sed etiam quia " obtulit hoc idem quod Mclchisedech obtulerat, id est panem et vinum, suum scilicet corpus et sanguinem — Praeterea, si Christus habet sacerdotium *perpetuum,* utique etiam in terrA, ut satis indicat textus Apostoli, usque in sæculi finem apud nos neces<e est offerat per ministros. Atqui nullum aliud sacrificium offert nisi suum corpus ct sanguinem in Eucharistia.

1 *Exod.,* XXIV, 8. — Ilâc de re animadvertit protestons auctor, A. Cave, v/. *at.,* p. 432-439 : " Volutae Dominum nos edocere Ctcnatu cum veteribus sacrificiis aliquo modo connecti, ex sequentibus conjicere possumus : primo, ex tempore quo fuit instituta; secundo ex symbolis a Domino nostro adhibitis» tertio, cx verbis quibus conviva.* est alloquutus... Corna dici potest aliquo modo sacrificium; relationem manifestam ad praescriptiones inosaicas de sacrificiis habebat... Sacrificium comte est ideo intime cum sacrificio paschali connexum, Calvarii expiationem nobis in mentem revocans". Idem tradit Stephens*, *The Theology ofthe New Testament,* p. 132. — · *Heb.,* VII, 17.

3 " Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem, eo quod maneat in arlcrnum, sempiternum habet sacerdotium °, *thb.,* VII, 23-24.

4 *Efiist. t>3,* ad Cæcilium, n. 4, Journet, 5S1.

2' Ex locis ubi docet Christianos habere *altare* T, et exinde verum sacrificium, quod æquiparat, immo anteponit S. Paulus sacrificiis judaicis. Hoc autem sacrificium nequit esse nisi eucharisticum, ut expresse explicat ipse Apostolus 2*: 'Calix benedictionis,cui benedicimus,nonne communicatio sanguinis Christi est?... Videte Israel secundum carnem : Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolurn sit aliquid? Sed quæ immolant gentes, daemoniis immolant et non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis calicem Domini bibere et calicem dæmoniorum

679. 2° Traditione probatur. (A) *Per tria priora sæcula* Missa habetur ut sacrificium verum, a sacrificiis antiquæ legis distinôtum, caque complens ct perficiens.

Ita audior *DoFlrince duodecim Apostolorum* (Didache) el N.yi/iΛ-*nus* animadvertunt in celebratione Eucharistiæ impleri vaticinium MalachiteJ; *S. Irenaus* declarat sacrificia Judæorum non amplius esse Deo acceptabilia, sed ab Ecclesiâ Deo offerri sacrificium panis et vini, a Malachiâ praenuntiatum, sacrificium corporis et sanguinis Christi, cujus oblatione fideles participes fiunt cælestiun» donorum4;*-N *Cyprianus* totâ epistula ad Caecilium disserit de sacrificio Eucharistico quod offerri debet sicut " Dominus ct Deus noster, sacrificii auctor et doctor, fecit ct docuit"', et accurate describit hujus sacrificii materiam, nempe panem et vinum, quod fit ipsius corpus et sanguis.

680. (B) *A sac. IVe ad VI"U· :* (a) *Patres* ostendunt intimam esse connexionem inter sacrificium eucharisticum et sacrificium crucis cujus est continuatio, et in utroque eamdem esse victimam.

1) 5. *Cyrillus Hierosvl.*6 totum *ritum* sacrifici; Misere describit, ubi offertur eadem propitiationis viôtima ac in cruce, praecipue vero *anaphoram* seu canonem, nempe *prafationem,* in quâ sacerdos fideles invitat ut, depositis curis, cor sursum habeant in ctelo; *invocationem angelorum,* cum quibus Deum laudamus dicendo : *i: inclus,* etc ; *epicksim,* quâ Deus exoratur ut faciat panem corpus Christi·,*sacrificium ipsum* incruentum ct propiuatorium,seu "Chris-

' AW., XIII, 10. — · *I Cor.,* X, 16-12.
' *Didache, c.* 14; *Dial, cum Trypk.,* n. II6, *P. G.,* VI, 746 sq.
4 *Adv. hares.,* I. IV, c. 17, *P. L.,* VII, 1019 sq.
' *P. L..* IV, 373.
* *Caiech.* XXIII, qux tota legenda est, *P. G.,* XXXIII, 1109-1128.

tum maélatum pro peccatis nostris"; *commemorationem vivorum t* eorum qui in pace dormiunt; postea exponit *orationem dominion^ communionem* et *gratiarum aflionem.* Exinde apparet valde antiquam esse sacram liturgiani quoad partes essentiales, et in eâ inr$. niri quidquid sacrificium constituit. w

2) *S. Joannes Chrysosf.* docet Christum, sacerdotem et hostiam in cruce, quotidie a sacerdotibus offerri in memoriam ejus mortis, ita ut una eademque sit hostia ac ea quæ in cruce oblata est: "Offerimus quidem, sed ejus mortem revocamus in memoriam, et ipsa *una* est non multæ... quoniam semel fuit oblata sicut illa fuit in sanéta sanétorum" ». Hujus autem sacrificii excellentiam ita describit' : "Cùm enim videris Dominum immolatum et jacentem, et summum sacerdotem sacrificio incumbentem ac precantcw, omnesque pretioso illo sanguine rubentes, an putas te cum hominibus et in terra esse, annon potius in cælos translatum?"

3) 0". *Augustinus* ostendit hoc sacrificium, in Antiquâ Lege praefiguratum, esse passionis Domini commemorativum : " Hujus sacrificii caro et sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinum promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur"3.

Φ) Eadem rotate, *liturgia* omnes, licet in multis ritibus discrepantes, disertis vocibus testantur .Missam esse *plenum et verum sacrificium^ oblationem et immolationem;* præcipue vero in *anamnifi,* quæ consecrationem sequitur, manifeste supponunt Missam esse sacrificium commemorativum passionis et mortis Christi, qua ejus fructus nobis applicantur «.

681. (C) *A sate. VIe ad XII* duo præsertim inculcantur : *natura* hujus sacrificii quod *quamdam immolationem* involvit, ejusque *effectus.*

(a) *Grati* præcipue *immolationem* Christi in Eucharistiâ exponere satagunt. *Eutychius Constantinop.* ait Christum *mystice immolari,* ejusque mortem per fra&ionem panis reprrosentaris. *Xestorius* scribit Christum in Eucharistia *figurative crucifigi* et gladio sacerdotalis orationis *maflari.** Quod et antea *Gregorius .Va:.* jam dixerat : "Quando incruentâ sectione secaveris corpus et sanguinem dominicum, vocem adhibens pro gladio "T.

* *Homii. in tp. ad fhbr.,* XVII, 3, Λ Gf jjj : J0.,rnd, *1222.*
* *De sacerdotio,* I. III, 4, Λ G., XLVIII, 642: Journel. 11(8.
3 Cani. Faustum, XX, 21, /». XLH, -$5. journel> ,όοψ
AWe'orunt ap. Kirch, *Emkirùiion,* 61Ô; *Peregrinatio Site*.* F. Cabral, *Diei, d Archio!.,* t. I, jS8q, igçÿ
' *Sermo de Pasehate,* II, 3, *P. Gf* LXXXVI, 2393. 2396.
* An. Loofs, *A'cs.'oiiamt,* p. 241.
' *Fyist.* CI, ad Amphiloc., *p. G,* XXXVII aSo.

ʻbj *Latin:* hanc immolationem pariter declarant, sed insuper sacrificii eucharistici *effetius,* qui iidem sunt ac sacrificii crucis. j)S *Gregorius .V.* asserit per oblationem hosti» salutaris expiari caipas defunctorum, ct narrat quomodo Justus monachus a purgatorio liberatus fuerit post triginta missas pro eo celebratas Alios effectus præclare describit, simulque dispositiones ad eos consequendos necessarias, præsertim contritionem : " Hæc namque singulariter victima ab æterno interitu animam salvat... Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis sacrificium quod pro absolutione nostrâ passionem unigeniti Filii semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsâ immolationis hora, ad sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena caelestibus jungi, unumque ex visibilibus atque invisibilibus fieri. Sed neccsse est ut, cum hæc agimus, *nosmetipsos Deo in tordis contritione mafiemus,* quia qui passionis dominicæ mysteria celebramus, debemus imitari quod agimus"'. =) Juxta *Pen. Dedam* Christus " lavat nos a peccatis nostris quotidie in sanguine suo, cùm ejusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur". 3) *Paschasins Radberius* testatur Redemptorem quotidie in altari peragere quod tempore passionis gesserat, ideoque fideles a peccatis quotidianis vi eucharistiæ liberari4. 4) Quæ omnia contrahens, 5. *Thomas*! docet Eucharistiæ celebrationem esse immolationem, quia est repræsentativa passionis Christi, quæ est vera ejus immolatio, et quia per eam participes efficimur fruétûs dominicæ passionis.

Scriptura igitur et Traditione constat Missam vere esse sacrificium. Merito itaque *C. Lateranense /I' (121 $')6* rem esse de fide supponit, ita Tridentino præludens.

682. 3° Ratione suadetur. Tanta est connexio inter religionem ct sacrificium proprie, diétum, ut, si posterius deest, prior sit incompleta ct veluti manca. Quod probant : 1) *divime littcne,* cx quibus liquet cultum et sacrificium coæva fuisse, ct religionem floruisse vel defecisse florentibus aut deficientibus sacrificiis; 2) *Gentilium historia,* cùm, ubicumque religio vigeat, sacrificia quoque sint in usu; 3) et *ratio ipsa,* quæ diktat supremum Dei dominium agnoscendum esse aliquo actu exteriori soli Deo exhibendo; nec ad hunc finem attingendum nobiliorem actum excogitari posse

ʻΛβ4>.?., IV, 55, *P. L.t* LXXVII, 41S.
'Dialog., IV, 58, 59, *P. L·.,* 425, 42S.
I, 14, *P. L.,* XC1V, 75.
* *De torpore et sanguine Christi, P.* CXX, 1294, 1328.
» *Sum. theol.,* 3. q. S3, a. i. — 6 Dcuz.-Bann., 430 (357).

quam sacrificium, vi cujus publice et practice declarati solum Deum jus habere ad existentiam, creaturas autem ex se ad nihilum tendere.

Atqui, sublato sacrificio Missæ, nullum esset sacrificium in N. Lege, cùm sacrificium crucis, utpote in a6tu transitorio consistens, amplius non existât, sicque pejor esset Christianorum quam Judæorum Gentiliumve conditio. Neque dicere oportet sacrificium crucis semel oblatum, propter infinitum suum valorem, plane sufficere; sicut enim, peracti redemptione per sacrificium crucis, conveniens fuit sacramenta institui quibus fruétus passionis unicuique fidelium applicarentur ad eos sanctificandos, ita omnino decebat perenne sacrificium institui, quo sacrificii crucis effectas perpetuo renovarentur, ad Deum glorificandum.

683. *Objic. Protestantes :* (A) Ex S. Paulo *(Hcb.,* VII, 23-25), unns est tantum sacerdos, Christus; atqui ubi est unus sacerdos, ibi unam est sacrificium, scilicet sacrificium crucis.

Pesp. Distinguo majorem; unus sacerdos *principalis, conair,* unus sacerdos *secundarius, nego.* Etsi enim Christus est solus supremus sacerdos, tamen cùm visibiliter non maneat in terri, instituere voluit sacerdotes secundarios, qui ipsius ministri essent, ejus vicarii, et nomine ipsius sacrificium crucis renovare possent, juxta illud : " Hoc facite in meam commemorationem ";quo pariter sensu Paulus scribit : " Sic nos existimet homo ut ministros Christi" (Z *Cor..* IV, 1).

(B) *Instant ;* Ex eodem Apostolo *(Heb.,* VII, 27; X, 12, 14) unicum adest sacrificium, scilicet sacrificium crucis; immo si aliud daretur, prioris excellenti» derogaretur.

Dist. antecedens : unicum est sacrificium, quoad *substantiam,* ***cr*** r/zA?,· quoad *modum offerendi, nego.* Siquidem sacrificium Missæ est substantialiter idem ac sacrificium crucis, cùm eadem sit vidinia, idem principalis oficrens, iidem fructus; differt tamen ab eo quoad modum offerendi, cùm unum cruento modo, alterum incruento offeratur. S. Paulus excludit quidem omne sacrificium substantialiter a sacrificio crucis distinétum, præsertim sacrificia V. Legis, minime vero sacrificium Eucharisticon», de quo ipse loquitur non semel, ut diximus in thesi.

Nec potest dici sacrificium Missæ derogatorium esse sacrificio crucis; nam omnis valor, omnes fruétus sacrificii Missæ ex sacrificio crucis promanant, ac proinde ejus efficaciam non minuunt, sed potius manifestant, sicut fructus, qui ex arbore pendent, ejus fecunditatem ostendunt; neque tamen inutile dici valet, cùm sit applicatio unicuique fidelium fruftuum sacrificii crucis, prout fit pe; ipsi

^ramenta, sub diverso tamen respeéin, cum sacrificium primario tendat ad gloriam Dei.

§ II. De essentia sacrificii Missæ 1.

6&|. Status quaestionis. (A) Omnes quidem theologi admittunt : (a) Missam esse verum et *proprie diflam sacrifiant;* (b) immo sacrificium *reprceseutativum sacrificii crucis,* ut constat tum ex Scripturâ, tum ex Patribus quos supra allegavimus, præcipue vero ex *Tridentino* declarante Christum Ecclesiæ suæ reliquisse visibile sacrificium "quo cruentum illud semel in cruce peragendum *reprasentaretnr,* ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret"2; c) rem *oblatam* seu *vifiimam* esse *Christum sub speciebus eucharisticis* latentem : " *(7na* enim *cademque est hostia,* idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ "3; (d) quamdam esse *immolationem* saltem mysticam hujus viétimæ : " Novum instituit pascha, seipsum ab Ecclesiâ per sacerdotes sub signis visibilibus *immolandum* in memoriam transitûs sui ex hoc mundo ad Patrem " ·»; (e) hanc immolationem esse *incruentam* .· " In divino hoc sacrificio, quod in Missâ peragitur, idem ille Christus continetur et *incruente* immolatur

(B) De duabus autem quæstionibus theologi inter se disputant : (a) in *quânam aflione* essentia Missæ reponenda sit, utrum nempe in *consecratione,* an in *communione,* vel in *i(traque* simul; (b) et insuper sub *quoformali respeftii* consecratio dici possit constituere essentiam sacrificii.

I. In quânam actione essentia sacrificii Missæ consistat?

685. Omnes theologi hodie fatentur essentiam sacrificii Missæ non consistere in *oblatione* quæ præcedit canonem,

•Suarez, disp. 75; Bcllarminus, l. V, c. 27; Lugo, di$p. XIX; Drouin, q. V; Billuart, diss. VIII, a. 2; Franzelin, th. 16; Rosset, n. 10S3 sq.; Stentrup, th. 91-97; de Augustinis, p. Ill, a. 5; Pesch, n. SS6 sq.; Billot, th. 54; Vacant, *Histoire de la conception du sacr.* <ὠ *la Messe,* p. 44-60.

' Scss. XXII, cap. I. — » $cs XXII, cap. 2. — ♦Sess. XXII, cap. I.

5 Sets. XXII, cap. 2.

et est tantum *praparatio* ad sacrificium ipsum, cùm Christus non sit adhuc præsens; neque in *fraëliont hostite,* quæ aliquando omittitur, et quæ aliunde non ipsam victimam sed tantum species consecratas attingit. Sed controvertitur utrum essentia Missæ reponenda sit in *solA communione,* an in *solâ consecratIone,* vel *in utrâque.*

686. (A) Juxta *DD. Bellordl,* essentia Missæ in *solâ communioni* consistit : nam, secundum recentiores historicas inquisitiones, id quod est maxime essentiale in conceptu sacrificii, est *communio* cum divinitate per quoddam convivium sacrificale. — Qu.e theoria communiter rejicitur; nam : (a)*fafiis contraria est ;* apud *Judttos,* in quibusdam sacrificiis, præsertim holocaustis, tota vi&ima comburebatur in honorem Dei sine ullo sacrificali convivio; apud *Gentiles,* pleraque sacrificia in cruentâ ma&atione viétimæ sita erant, et sacrificales epulæ quæ sæpe hanc maélationem sequebantur, non erant nisi sacrificii complementum, nempe signum reconciliationis cum divinitate jam sacrificio peradlæ*; jamvero essentia sacrificii reponi nequit in elemento quod sæpe deest, et, quando existit, tanquam merum complementum habetur, (b) *Net dogmati catholico consentanea :* i) exinde enim infert *Bellord* mortem Christi in cruce non esse sacrificium *ex se,* sed quatenus cum cœnâ eucharistici sumitur; e contra, secundum dodtrinam catholicam a Patribus e Tridentino expositam, mors Christi est verum sacrificium, ita ut ccena eucharistica suam sacrificalem significationem desumat e sacrificio crucis; 2) insuper sacrificium direéte in gloriam Dei, communio autem direéte in utilitatem communicantis tendit. Dici igitur nequit essentiam sacrificii Missæ in solâ communione consistere.

687.(B) Juxta *Doni. Soto, J. de Lugo, Bellarmiimm, S. Ligonum,* etc., essentia sacrificii consistit *tum in consecratione tum in communione.* Quod duplici modo explicatur : (a) *J. dc Lugo* agnoscit quidem victimam jam immolari per consecrationem quæ eam reponit in statu decliviori; sed ipsa sumptio ad substantiam ct integritatem hujus sacrificii pertinet : "nam per ipsam adhuc magis consumitur et destruitur viétima"3. (b) Alii autem, cum *Bellarininoi,* putant in consecratione offerri viétimam, sed in communione celebrantis eam destrui.

* *The Amer. Ecclesiastical.Review,* Philadelphia, 1905, 1 sq., 258 sq.
* Dôllinger, *Heidentum undJudentum; The American Eccles. Review,* 1905, pp. 37S sq.; 457 sq.; 513 sq.; 612 sq.; J. Pohle, *Dogmalih,* III, 1910, 317-327.
* *De Euchar.,* disp. XIX, scft. 5. — * *De Missi,* 1. I, c. 27.

688. (C) Sententia longe *communior* docet essentiam sacrificii eucharistici in *consecratione sold* consistere, ita ut communio ipsius sacerdotis ad ipsam oblationem sacrificam non pertineat, sed ei superaddatur tantum ex naturâ rei : victima enim, quatenus est sub speciebus panis et vini, ordinem dicit ad sumptionem. Unde merito sacerdoti communio praescribitur, et quidem *sub gravi*.

Etenim, sacrificii Missæ essentia in eo reperiri debet unde habet ut repraesentet cruentum sacrificium Crucis, simulque aliquam immolationem involvat : siquidem ex *Trident.* Christus in ultimâ Cœnâ Ecclesiæ voluit relinquere "sacrificium quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret". Atqui sumptio non est apta ad repræsentandum sacrificium crucis : siquidem in viélimæ participatione per communionem non invenitur ratio oblationis et sacrificii, sed tantum intima unio inter Deum ct hominem per Christum. Insuper communio non aliam mutationem implicat in corpore Christi nisi mutationem localem, quatenus ex ore in stomachum transit : *species* quidem consumuntur, non vero corpus Christi quod tantummodo desinit esse sub speciebus quando substantialiter in stomacho alterantur.

Econtra in consecratione eucharisticâ inveniuntur passionis Christi memoriale ct imago, necnon quædam immolatio, ut apparebit ex quæstione sequenti.

II. Sub quo formali respectu In consecratione adsit ratio sacrificii.

689. Hâc dc re, tria sunt genera systematum; alia supponunt ad omne sacrificium requiri *physicam* immolationem seu immutationem vîétimæ, alia autem *nullam veram* immolationem requirunt, alia tandem docent ad sacrificium quod offertur sub *attend specie* sufficere immolationem *mysticam*.

(A) *Rejiciuntur* systemata quæ *physicam* immolationem requirunt. Etenim ratio sacrificii *non videtur consistere :*

* Sess. XII, cap. 1.

(a) In *destructions substantiel panis* r/ *tini,* quia : i) transsubstantiatio non est destruélio horum elementorum, sed *contersio* in corpus et sanguinem Christi (supra, n. 556); 2) insuper si ita esset, sequeretur panem et vinum, non Christum sacrificari.

(b) Nec in consecratione quatenus *destruitur panis ut producatur Christus,* sicut voluit *Suarez ' :* si enim mutatio ponitur in *desfruetione panis,* non vidima ipsa mutatur, sed tantum panis; si vero ponitur in *productions corporis Christi,* videtur prorsus absonum rem aliquam sacrificari quando et quatenus producitur.

(c) Nec in eo quod corpus et sanguis Christi sub speciebus panis et vini ponuntur *in statu deditiori,* quatenus reducuntur ad statum cibi et potûs, ut volunt *Lugol* ct *Franzelin :* etenim : 1) Christus in sacramento non vere mutatur, sed fit præsens ubi antea non erat, ita ut tota mutatio fiat in pane (supra, n. 558); 2) constitutione suâ in statu cibi res non offertur Deo in sacrificium, sed in hominis usum accommodatur; 3) sacrificium eucharisticum non potest esse sine analogia ullâ cum modis offerendi inter homines ab initio usitatis; sed nunquam sacrificium exstitit per redultionem ad statum cibi; 4) in hâc explicatione nulla apparet similitudo cum sacrificio crucis.

(d) Nec in consecratione, in quantum est adlio *de sc* tendens ad veram ct rcalcm occisionem a quâ solum per accidens impeditur, sicuti excogitârunt *Lessius, Gonet, Billuart:* etenim, ut jam didunt est, n. 558, allio consecrativa nullo modo nata est physice mutare Christum, sed solam materiam quaï consecratur; immolatio itaque est tantum *mystica,* et hæc sententia reincidit in eam quam propugnamus n. 690.

(B) Rejicitur systema *Vasquezii,* quod nullam veram immolationem supponit, sed statuit Missam esse sacrificium eo tantum sensu quod per cam cruentum sacrificium in cruce oblatum *représentatur*\ Hoc systema admitti nequit; nam repræsentalio alterius sacrificii, *quatenus praecise est représentât*™, non sufficit ad peragendum aduale sacrificium; sicut enim sacrificia V. lægis erant proprie sacrificia ex co quod non tantum repnesentabant mortem Christi, sed simul aliquam immolationem in se habebant, ita pariter sacrificium Missae non solum mortem Christi repræsentare debet, sed etiam aliquam immolationem in se habere.

690. (C) Remanet itaque sententia, olim communis inter theologos usque ad tempora Protestantium 5 : consecratio videlicet est formaliter sacrificium, quatenus Christum sistit in *statu immolatitio* sub speciebus eucharisticis et *separat*

* ZV *Eit.-A.,* disp. 75, sect. 5. — ' *De Each.,* disp. 19, sect. 5. n. 65-67. 3
3 *De Etteft.,* Thcs. 16. — 4 Vasqucz, *in yampariem,* Disp. 222, c. 7 ct sq.
5 Cf. Card. Billot, *De Sacram.,* t. I, p. 611.

mystice corpus a sanguine Christi, ponendo *seorsum* sacramentum corporis et sacramentum sanguinis, et ita repraesentando separationem realem olim in cruce peractam.

Hanc explicationem, quin tamen ullo modo ceteras damnemus, ut *probabiliorem* amplectimur : (a) quia magis consentanea videtur : 1) verbis utriusque formæ, qualia in textu originali referuntur : ibi enim dicitur corpus Christi *dari* et *frangi,* et ejus sanguinem *effundi;* atqui corpus frangitur quando sub specie frangibili panis ponitur, et sanguis funditur quando sub liquida specie vini constituitur; 2) et notioni transsubstantiationis supra traditæ, n. 558; (b) quia reponit sacrificalem mactationem in *actione sensibili* simul et *symbolicA,* sicut convenit sacrificio externo quale est sacrificium Missæ, quod repraesentat et renovat sacrificium crucis. Nam, ut recte ait *Card. Billot*[1], "si contingeret rem offerri, non in propria, sed in aliena specie, tunc ad rationem sacrificii in quantum hujusmodi nihil aliud posset requiri, nisi utres illa sub sacramentalibus symbolis in quodam externo habitu mortis præsens sisteretur". Cui tamen explicationi addendum est Christum, sub speciebus vere latentem in statu victimæ, nomine proprio et totius societatis, Patri offerre *interiores sensus religionis,* nempe adorationis, gratitudinis, pænitentiæ; et pro totâ societate christianâ novas gratias postulare gemitibus inenarrabilibus; et ex hâc præsertim internâ oblatione, exterius manifestata, ut supra dictum est, fluere efficaciam hujus sacrificii, cùm Deus respiciat magis ad interiores amoris et obedientiæ sensus quam ad externam immolationem.

Et ita Missa est sacrificium *absolutum* simul et *relativum* : absolutum, quia in eo invenitur mactatio *mystica* quæ sufficit quando res oblata offertur sub alienâ specie; *relativum,* quia totum se refert ad mortem Christi quam commemorat.

691. *Corollaria.* (A) Sacrificium Missæ est idem quoad substantiam ac sacrificium crucis; in utroque enim *eadem est hostia, idem principaliter offerens,* juxta illud : " Una eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio qui seipsum tunc in cruce obtulit"[2]. Differt tamen acci-

[1] *De Sacramentis,* t. I, p. 571. — [2] *Trid.,* Sess. XXII, cap. 2.

dentalitcr Missa a sacrificio crucis : (a) ratione *immolationis-.* in cruce Christus oblatus est cruente, in altari incruente offertur; (b) ratione *offerentis :* in cruce Christus directe seipsum obtulit, in Missâ se offert sacerdotum ministerio; (c) ratione *effeftuum :* in cruce solutum est pretium redemptionis, in altari nihil novi meretur, sed solum merita crucis nobis *applicantur.*

(B) Sacrificium Missæ pariter idem est quoad substan. tiam ac sacrificium in ultimâ cœnâ peractum; ab eo tamen differt accidentalitcr: (a) in cœnâ oblatus est Christus mortalis, in Missâ offertur immortalis; (b) in cœnâ Christus per se ipsum obtulit sacrificium, in Missâ per manus sacerdotis illud offert; (c) cœna significabat mortem Domini in cruce futuram, dum Missa significat mortem jam praeteritam.

Art. II. De effectibus sacrificii Missæ».

Dicemus:!0 *Quinam* sint; 2° *Quomodo* producantur; 3° Quisnam sit *valor* sacrificii Missæ.

1° *Quinam sint effePlus sacrificii Missaf*

692. *Thesis :* Sacrificium Missæ non solum latreuticum est et eucharisticum, sed etiam impetratorium, et propitiatorium pro vivis ac defunctis'. *De fide* est, ut constat ex *Trid. :* " Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse *laudis* et *gratiarum aflionis>wX* nudam commemorationem sacrificii in cruce peraiii, non autem *propitiatorium* 3; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis ct defundis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus offerri debere : A. S. " 4.

' Suarez, disp. 79; Bellarminus, l. VI, c. i-7; Lugo, disp. IX, scii. 9; Drouin, p. VII, c. 2; Billuart, diss. VIII, a. 3; Franzelin, th. 12-13; Rosset, n. 1167 sq.; Pesch, n. 917 sq.; Stentrup, th. 98-1 to.

* Ex diitis in *Tr. de Verto /near.* (η. 1185) sacrificium *latreuficum* directe tendit ad agnoscendum supremum Dei dominium; *eucharisticum* ad gratias Dee agendas pro prxtcrilis beneficiis offertur; *impetratorium* ad nova beneficia obtinenda dirigitur;*propitiatorium* ad Deum placandum et ad veniam consequendam pro peccatis aut pœnft peccato debitâ offertur.

3Qux vox, tempore *C. Trideniini^* designabat non solum id quod hodie *propitiatorium* vocamus, sed etiam *impetratorium* effeclum, quia Deum propi lium reddendo, eum inclinamus ad novas gratias largiendas.

4 Sess. XXII. can. 3.

693. *Probatur argum. generali :* (a) Ex didis supra, sacrificium Missæ idem est substantialiter ac sacrificium cnicis, ac proinde eosdem effedus substantialiter producere debet, juxta illud *Trid. :* " cujus quidem oblationis eruent» frudus per hanc (Missam) uberrime percipiuntur atqui sacrificium crucis quadruplicem effedum supra recensitum habuit, ut fatentur ipsi Protestantes; ergo.

b Insuper sacrificium Missæ sacrificiis antiquæ legis successit, ut constat ex textu Malachiæ supra exposito, immo cis valde præstat; atqui sacrificia Λ. Legis hunc quadruplicem effedum obtinuerunt, ut in *Tr. de Verbo Ineam.* (η. 1176) exposuimus. Jure ergo *Trident.*[1] de oblatione sacrificii Missæ ait : " Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum, naturæ et legis tempore, similitudines figurabatur; utpote quæ bona omnia, per illa significata, vclut iliorum omnium consummatio et perfodio comploditur".

694. *Argumento speciali.* Quia vero *Protestantes* modo speciali negaverunt Missæ sacrificium esse propitiatorium ct impetratorium, argumenta specialia contra illos adducimus.

A) Quoad effedum *propitiatorium.* (a) Christus, sacrificium cœnæ offerendo, expresse dixit : " Hic est sanguis meus... qui pro multis effundetur ir. *remissionem peccatorum* "[2]; atqui sacrificium Missæ idem est ac sacrificium cœnæ : " Hoc facite in meam commemorationem "; ergo Missa in remissionem peccatorum offertur.

b) Confirmatur ex antiquiis *Liturgiis,* in quibus Missa offerri dicitur pro peccatis et ignorantiis populi, ad expianda delida, in veniam dolidorum populi, in requiem et refrigerium patrum nostrorum, qui obdormierunt[3].

(B) Quoad effedum *impetratorium,* res constat ex variis liturgiis, in quibus declaratur Missam offerri pro communi ecclesiarum pace, pro redâ mundi compositione, pro iis qui infirmitatibus laborant, qui afflidionibus premuntur, uno verbo pro omnibus beneficiis spiritualibus et temporalibus[4].

[1] Sess. XXII, cap. 1. — [2] *Malt.,* XXVI, 28.
[3] Cfr. S. Cyril. Hieros., *Catuh. myit.,* V, n. 10, *C.,* XXXIII, 1117, *Ci.·::!. Apmol.,* ap. Kirch, n. 616, etc.
[4] Ap. Kirch, n. 617-619.

(C) Quoad *utrumque :* Christus, cx dictis, est vere ct realiter præsens in Eucharistia, incruente immolatur, et sese Deo ut viétimam offert pro nobis, sive ad veniam pro peccatis obtinendam, sive ad interpellandum pro nobis; atqui fieri nequit ut tantâ oblatione placatus, Deus non moveatur ad pænitentiæ donum aliaque spiritualia beneficia concedenda : talis enim oblatio est infiniti valoris et maxime Deo acceptabilis; ergo.

Nec obstat Christum non esse nunc in statu orandi; licet enim Christus in cælo vel in SS. Sacramento non oret eâ ratione quje ctefc&um potestatis importat, vere tamen Patri suam voluntatem repræsentat circa ea quæ vult hominibus concedi : et hæc est oratio late sumpta, quæ eo efficacior est in divino sacrificio quo Dominus aceptabilior est apud Patrem.

2° *De modo quo hujusmodi effetius producuntur.*

695. *Prcenotanda* Missæ sacrificium suos efledus producere potest : (a) *ex opere operate,* vel *ex opere operantis:* 1) priori modo, non quidem eodem prorsus sensu ac ubi de sacramentis agitur; hæc enim conferunt gratiam ad modum causæ instrumcntalis; sed sacrificii eflfc&us *ex opere operato* produci dicuntur si causantur cx *dignitate rei oblata et principalis offerentis,* independenter a merito offerentium; 2) *ex opere operantis,* si *ex merito sacerdotis aut fidelium* producuntur.

Siquidem tres sunt offerentes in sacrificio Missæ, sacerdos, Ecclesia, Christus : *sacerdos* proprio nomine celebrans opus aliquod ponit quod est meritorium, satisfa&orium et impetratoriuni *ex c-pre operantis; Ecclesia* ipsa per sacerdotem sacrificat, et ejus preces efficaciam habent *ex opere operantis infaltibiliter;* tandem *Christus* seipsum offeit, et hæc oblatio suum oblinet cfledlum *ex opere operato.*

(b) *Infaltibiliter* vel per modum *impetrationis,* prout effeétus in omni casu obtinetur vel nonnisi positis conditionibus, quæ deficere possunt.

(c) *Immediate* vel *mediate,* prout effeélus sine ullo intermedio obtinetur, vel contra mediante aliquo alio effectu.

696. (A) *Certum est effellum latreuticum et eucharisticam ex opere operato, ct quidem infallibiliter ct immediate obtineri ex parte Christi.* Nam, independenter a merito

sacerdotis vel fidelium, per solam immolationem Christi in altari, Deus perferissimam adorationem et eximias gratiarum aftiones accipit, cùm ibi renovetur adoratio ct laus condigna olim in cruce divinæ Majestati oblata : hæc est oblatio quæ "nullA indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest — Sed, cx parte sacerdotis aliorumque offerentium, hi efferus plus minusve producuntur pro eorum dispositione.

697. {B) Quoad efferum *propitiatorium,* distinguendum est : (a) *Placatio divina indignationis* obtinetur quidem r.r *opere operato,* et quidem *infallibiliter* et *immediate* ex parte Christi, (b) Quoad ipsum *peccatorem,* pro quo Missa offertur, *peccata, sive mortalia sive venialia, remittuntur quidem ex opere operato, sed mediate tantum, et non infallibiliter ;* " Hujus oblatione placatus Dominus gratiam et donum pænitcntiæ concedens, peccata etiam ingentia dimittit'J. Christus siquidem scipsum tanquam viétimam offert, ut suæ satisfactiones nobis applicentur; Deus autem, lüc oblatione placatus, gratiam pænitentiæ peccatoribus concedit. Hic tamen efferus *non* producitur *infallibiliter,* quia, licet peccator recipiat gratias a&uales ad pænitcntiam agendam, cis resistere potest.

(fi) Pana temporalis, peccatis debita, per sacrificium Missæ ex opere operato, immediate et infallibiliter remittitur, saltem partialiter. Remittitur : 1) *ex opere operato.* Nam, ex *Tridentino,* Missa offertur pro vivis atque defundis, pro poenis et satisfarionibus; atqui pœnæ, ab animabus Purgatorii solvendae, non possunt remitti ex opere operantis, cùm animæ sint incapaces merendi et *active* satisfaciendi ; ergo pro eis saltem pœnæ remittuntur cx opere operato, seu independenter ab earum merito; et si ita est pro defunctis, nil impedit quin idem dc vivis dici possit. 2) Remittitur *immediate,* cùm hic agatur de merâ condonatione pœnæ; 3) *infallibiliter,* cùm nulla alia conditio requiratur præter remissionem culpæ; 4) *non semper ex integro,* sed juxta divinum beneplacitum ; præterca mensura remissionis pendet a dispositionibus ejus pro quo offertur3.

1 *Triieul.,* sess. XXII, cap. 2. — * S. Thom., 3, q. 79, a. 7, ad 2.

698.(C) *Effeftus impetratorius sacrificii Misses obtinetur quidem ex opere operato, sed per modum impetrationis, non autem infallibiliter.* Ita *communiter.*

(a) Producitur *ex opere operato :* nam *Trid.* declarat Missam offerri non solum pro peccatis, pœnis ct satisfactionibus, sed etiam pro "aliis necessitatibus”. Hæ autem necessitates nihil aliud sunt nisi bona spiritualia vel temporalia, quibus indigemus; ergo ex se sacrificium Missæ gratias illas obtinet. Revera Christus, seipsum offerendo, rogat Patrem, ut, propter merita sua, gratiæ nobis tribuantur; porro ejus preces non possunt non exaudiri.

(b) *Non autem infallibiliter :* nam, quamvis sacrificium Missæ *ex se* sit efficax ad gratias obtinendas, hæ tamen sequuntur legem impetrationis, ideoque non recipiuntur nisi adsint requisite: conditiones ex parte postulantis, eorum pro quibus postulantur, et objecti quod postulatur; quæ conditiones aliquando deficere possunt.

699. (D) *Tandem omnes effeflus supra descripti producuntur etiam ex opere operantis. Certum est.* Nam, præter intrinsecum valorem, duo sunt consideranda in sacrificio Missæ : preces sacerdotis celebrantis astantiumque, et preces Ecclesiæ, cujus nomine offertur sacrificium; atqui ex utroque capite sacrificium vim aliquam desumit, ct quidem eo majorem quo sacerdotis et astantium preces sunt ferventiores, et eorum cum Christo unio, principali offerente, intimior; ergo ex opere operantis fruftus Missæ augentur.

700. *Corollaria :* (A) Missa sacerdotis, in statu mortalis peccati celebrantis, æque valet ac Missa boni sacerdotis quoad effectum *principalem ex opere operato,* qui ex oblatione ipsius Christi oritur, ct etiam quoad effectum qui ex precibus Ecclesiæ procedit, dummodo sacerdos non sit excommunicatus vitandus ; nam duplex ille effectus a voluntate sacerdotis non pendet ; quo sensu dicit *Tridcntinum :* “ Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest ". Sed fruétus *secundarius,* qui ex orationibus sacerdotis, ut privatæ personæ provenit, evidenter ex ejus devotione pendet, ac

proinde, sub hoc respcflu, melior est Missa boni quam mali sacerdotis

B) Sacerdos, qui accepto stipendio, Missam in statu mortalis peccati celebravit, obligationi suæ substantialiter satisfecit; convenit tamen ut piis orationibus compenset quod defuit ex parte fruftûs secundarii.

3° *De valore Missa.*

"01. Valor Missæ est virtus intrinseca quâ gaudet ad suos effeilus producendos, dum fruclus est bonum quod, intuitu sacrificii, Deus confert.

(A) Valor Missæ *in se* speratus, prout consideratur ex parte viélimæ oblatæ et principalis offerentis, est simpliciter infinitus : e contra valor sacrificii ex parte Ecclesiæ vel sacerdotis offerentis est necessario finitus.

(B) Sacrificium Missæ in suâ *applicatione* consideratum, habet semper effeôlum finitum, non tantum pro exiguitate creaturæ etiam rationalis, sed et pro dispositionum nostrarum gradu et limitibus. Quod aliunde favet majori frequentationi sacrificii Missæ, ct congruit ordini Providentiæ juxta quem gratiæ non omnes simul, sed successive distributuuntur. — Licet igitur et expedit plures Missas pro eâdem personâ offerre.

702. (C) *Controvertitur* num sacrificium Missæ, pluribus a sacerdote applicatum, æqualiter singulis prosit ac si pro uno oblatum fuisset.

Hic non agitur de fruélu *generali,* cujus omnes fideles participes sunt, et qui certo non minuitur pro numero fidelium; nec de fruCtu *{pedalissimo* qui sacerdoti celebranti proprius est : sed de frudtu *spedali*seu medio, quem sacerdos determinatis personis applicat.

(a) Quibus prænotatis, alii *negant,* quia sacrificium, cùm sit finitum in suâ applicatione, inter plures divisum, miniis ipsis prodesse débet quàm si uni applicaretur; applicatio enim pendet ab intentione sacerdotis; hæc autem, quando plura objeéla simul comprehendit, minus determinate ideoque minus efficaciter in singula fertur. Confirmatur ex damnatione propositionis ab *Alex. 1'11* infra relata.

(b) Alii *affirmant,* quia sacrificium Missæ, utpote idem substantialiter ac sacrificium crucis, debet, sicut sacrificium crucis, tam prodesse unicuique ac si fuisset pro eo solo oblatum.

' S. Th., «i. 82. a. 6.

(c) Quidquid est, *in praxi* certo peccaret contra justitiam sacerdos qui acceptis duobus stipendiis, unicum sacrificium offerret, ut constat ex damnatione hujus propositionis ab *Alex.* /77 (1665)1 " Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmam danti stipendium, quod pro nullo alio offeram Ratio est quia nemo obligationi cerl.e satisfacere potest per solutionem dubiam. Potest tamen sacerdos, salvo jure illius pro quo Missa offertur, ejusdem frudum intentione *secundaria* uni ve' pluribus aliis applicare. Immo expedit ut, præter intentionem absolutam celebrandi pro tali vel tali fine, habeatur conditionata intentio, quæ valeat in casu quo prior intentio valere nequit.

703. Corollarium practicuin. Merito igitur cum pio audore de *Imitatione Christi* concludere licet : " Quando sacerdos celebrat, Deum honorat, angelos lætificat, Ecclesiam ædificat, vivos adjuvat, defundis requiem præstat, et sese omnium bonorum participem efficit " (lib. IV, c. v, 3). Ut vero illi uberes frudus plene recipiantur, Missa attente, devote ac reverenter celebrari debet. Celebrans igitur finem sibi præfigat excelsum, supernaturalem, nempe Dei gloriam respiciat, propriam sandificationein et salutem, perfectionem ac proximi utilitatem; ex intimo corde divinæ Vidiinæ sese uniat, et cum eâ sese immolet, juxta illud : " Agnoscite quod agitis, imitamini quod tradatis, quatenus mortis dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra vestra a vitiis et concupiscentiis omnibus procuretis {*Pontificale,* dc Ordin. presb.) Curent etiam Pastores sedulo fideles docere methodum quâ pie ac devote Missam audire valeant. " Sæpe ac diligenter doceant divini hujus sacrificii dignitatem ac præstantiam, ubenimosque frudus qui in pie ac devote Sacris stantes deriventur "·.

Art. III. De subjecto sacrificii Missæ2.

Subjedum sacrificii Missæ sunt ii omnes pro quibus offerri sen applicari potest Missa, tum *vivi* tum *defunfii.*

I. Do vivis.

704. *Ex se* sacrificium Missæ potest offerri pro *omnibus vivis, nisi specialis adsit Ecclesia prohibitio.* Jam vero

' *C. Bale. II,* 365. Cf. Bona, *dc sacrificio Alissa traflatns;* Chaignon, *Le pritre à Γautel;* Bacuez, Zz *Divin Sacrifice.*

•Suarez, disp. 78; Lugo, disp. XIX, se<fl. 10; Drouin, q. VII, c. j: Lchmk., h. 175 sq.; Marc, 1601; Noldin, (1912), n. 175; L. Godefroy, m *Diet, de Thial. (Mangenat),* t. VI, 940-941.

restrictiones sunt quoad *excommunicates, infideles, schismaticos* et *h&reticos.*

i® *De excommunicatis :* (A) Probabilius licet sacrificium Missæ offerre pro excommunicatis toleratis, qui ad sectam acatholicam non pertinent; nam ex constitutione Martini V "*Ad vitanda scandala*", cum illis communicare licet etiam in divinis; atqui talis concessio importat privilegium pro illis orationes etiam publicas, ac proinde sacrificium Missæ, offerendi; ergo.

(B) Si autem agatur de excommunicatis *non toleratis* scu *vitandis,* non licet pro illis offerre nomine Ecclesiæ, quia Ecclesia illos excommunicando, intendit eos -privari iis gratiis, quæ ex suffragiis publicis proveniunt; unde non licet pro eis stipendium accipere; sed sacerdos potest, quatenus persona privata, pro illis et præsertim pro eorum conversione offerre quod in Missâ celebrandâ agit ut *opus bonum privatum.*

705. 2e *De infidelibus.* Missæ sacrificium offerri etiam potest, præcipue per modum deprecationis (i. e. ex intentione ut convertantur) pro infidelibus. Etenim S. Paulus postulat fideles publice orare "pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt" '; quorum plcrique tunc temporis infideles erant. Constat etiam ex responso S. Officii 1865, ubi declaratur Missam celebrari posse, accepto stipendio, pro *Turearum* aliorumque *infidelium* intentione, dummodo non adsit scandalum, nihil in Missâ specialiter addatur, et nihil mali aut superstitiosi adsit in infidelibus Missam postulantibus.

3° *De schismaticis et hcerelicis.* Ecclesia non permittit Missam pro eis offerri tam universaliter ac pro infidelibus. Ita vetitum fuit a 5. *Officio* (1837) ne Missa offerretur pro *çrœeo-schismatico,* "nisi *expresse* constet eleemosynam a schismatico præberi ad impetrandam *conversionem* ad veram fidem"3; quod quidem sancitum est præcipue ne quibusdam cogitandi præbeatur occasio religionem acatholicam æque valere ac catholicam. — Pro *principibus*

' ! *Tint.,* II, 1-2.
* *CoUeClanta,* n. SjS (S77). — *Ami du Cleigt,* t. XXXVI, >914, p. 129.

acatholicis offerri posset, ut provinciæ eis subditæ prospere gubernentur.

II. De Defunctis.

706. i° Principia generalia. Inter defundos alii sunt in cælo regnantes, alii in inferno, alii in purgatorio degunt.

(A) Sacrificium Missæ non offertur pro *sanctis,* cùm poenam non habeant pro peccatis solvendam, nec gratiam acquirendam; sed offertur *in honorem sanftorum,* ut Deo gratiæ reddantur dc illorum vidoriis, eorum patrocinia implorentur, et ipsi pro nobis intercedere dignentur, quorum memoriam agimus in terris x.

(B) Insuper Missa offerri nequit pro *damnatis,* cùm isti in statu æternæ reprobationis constituantur, ideoque sunt pænitentiæ incapaces.

(C) Pie et utiliter offertur sacrificium Missæ pro *animabus in Purgatorio* detentis. De fide est ex *Trid.* definiente : "Si quis dixerit Missæ sacrificium... neque pro vivis et defundis offerri debere, A. S. " 3.

(a) *Script.* Legitur enim Judam duodecim millia drachmas argenti misisse Jerosolymam ut offerretur pro peccatis mortuorum sacrificium 3; atqui si sacrificia antiquæ Legis efficacia erant ad juvandas animas defundorttm, idem a fortiori valet de sacrificio N. Legis.

(b) *Rat. Theol.* Sacrificium Missæ est satisfadorium et impetratorium; atqui sub utroque respedu mortuis prodesse potest; quatenus *satisfaftorium,* direde remissionem poenae obtinet, quatenus *impetratorium* viventibus gratias obtinet quibus excitantur ad bona opera facienda pro defundis.

707. 20 Regulæ practicæ. Cùm prorsus ignoretur quinam sint in Purgatorio, licet Missam offerre pro omnibus

* Hanc praxim non esse derogatoriam mediationi Christi jam S. Thomas probaverat *(Suppkm.,* q. 72, a. *2),* ostendens divinæ ordinationi consentaneum esse ut, sicut ultima per media reducuntur in Deum, ita nos, qui peregrinamur a Deo, in Eum reducamur per sancitos qui in patrii Ei sunt propinquissimi. Cfr. Card. Billot, p. 627-629. — * Sess. XXII, can. 3.

* */ Machab.,* XII, 43. — Protestantes equidem non admittunt hunc librum esse inspiratum, sed ejus valorem historicum denegare nequeunt, et hoc sufficit ut ostendatur quænam fuerit antiqua Judxorum fides circa preces et sacrificia pro dcfun&is.

defundis, *nisi specialis adsit Ecclesia prohibitio.* Jamvero regula generalis Ecclesiæ est ut quibus deneganda fuerit sepultura ecclesiastica, denegari debeant suffragia publica.

Hinc sacerdos non potest publice, nomine Ecclesiæ, sacrificium offerre pro *excommunicatis vitandis,* qui nec ante nec post mortem absoluti fuerunt, nec pro *hareticis* et *schismaticis* ad sedam publice pertinentibus, neque *pro infantibus ante baptismum* mortuis nec pro infidelibus'. Cùm a 0'. *Officio* quæsitum fuisset "an liceat Missam offerre pro illis qui in manifesta hærcsi moriuntur, præsertim quando hujusmodi applicatio nota esset, — an liceat etiam in casu, quo hujusmodi applicatio Missæ tantum sacerdoti, et illi qui dat eleemosynam nota esset", S. Officium *negative* ad utrumque respondit 7 Aprilis 1875 Quod quidem sancitum est ne forte ex contraria praxi deducatur omnes Christianismi formas esse æqualiter bonas, et sic via indiflercntistno paretur. Unde qui, a nemine rogatus, sponte Missam applicaret pro hæretico materiali, qui bonff fide et in gratiâ divmâ e vitâ migrasse videtur, sub hâc prohibitione probabiliter non cade ct.

Art. IV. Dc ministro sacrificii Missæ.

Duo expendemus : i° *Quinam* offerre possint; 2° quænam sint eorum *obligationes.*

I. De potestate celebrandi 3.

708. *Lutherani* et *Calvinistes* tenent omnes Christianos esse sacerdotes, ac proinde potestatem habere sacrificia Deo offerendi, coenamque consecrandi < Istius erroris principium fundamentale in *Tr. de Ordine* confutabitur. Hic satis erit probare sacerdotes esse proprie *ministros* sacrificii Missæ, fideles autem nonnisi improprie et mediate idem offerre.

709. *Thesis :* Omnes et soli sacerdotes, rite ordinati, sunt proprie loquendo ministri sacrificii Missæ. *De fide est ex Trident,* s : " Si quis dixerit his verbis : *Hoc facite*

[1] Pro infidelibus, S'. *C. de I'n>p. Fide,* consulto S. Otlicio, 12 sept. 1645, respondit : "Si vere in infidelitate decedunt, omnino non licere". *Collectanea,* n. tr.; (866). — ' *Acta S. Sedis,* Febr. 1S93, p. 445.

[3] S. Thomas, 3 p., q. 82, a. 1,2. 5; Suarez, disp. 77; Bellarminus, I. IV, c. 16; Drouin, q. VI; Billuart, diss. VII, a. 1-2; dc Augustinis, th. XI.

[4] Cfr. Hodge *, vol. Ill, p. 690; Lichtenberger *, *Eucyclop.,* t. XI. p. 374.

[5] Sess. XXII, can. 2.

in meam commemorationem, Christum non instituisse Ape®. tolos sacerdotes, aut non ordinâsse ut ipsi aliique sacerdotes offerrent corpus et sanguinem suum, A. S. " — Probatu» ScripturA ct Traditione *simul* sumptis.

i° *Script.* (A) Ii soli potestatem habent Eucharistiam consecrandi et sacrificium Missæ offerendi, quibus Christus eam contulit. Atqui solis Apostolis eorumque in sacer, dotio successoribus hanc potestatem contulit, dicendo : "Hoc facite in meam commemorationem"[1]. Etenim: (a) ex *contextu* apparet solos Apostolos fuisse tunc præsentes in cœnaculo tanquam Christi convivas, ac proinde valde probabiliter ipsis, ut *sacerdotibus,* non autem omnibus laicis hæc verba fuisse di&a. (b) Idem constat ex *Patribus,* qui præfata verba de solis Episcopis et sacerdotibus intclligunt, ut mox probabitur.

(B) Ex *ep. ad Hebraos* 3, offerre sacrificium est *proprium munus* sacerdotis : " Omnis namque Pontifex... pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis ". Ergo non est munus cujuslibet christiani.

710. 2° *Tradit,* (a) *lucunte sæc. Il·,* jam S. *Ignatius* validam esse Eucharistiam " asserit quæ sub episcopo peragitur, vel sub eo cui ipse concesserit " 3. *S, Justinus··* scribit *eum quifratribus præest* Eucharistiam conficere; per hujusmodi verba designari Episcopum vel sacerdotem patet ex eo quod postea additur sacram communionem *a diaconis* distribui, (b) *Sæc. Ill·, S. Cyprianus* commendat presbyteris, qui detentos martyres invisunt, ut hoc caute faciant, ' ita ut *presbyteri* quoque, qui illic apud confessores *offerunt,* singuli cum singulis diaconis per vices alternent, ne ex hoc invidia concitetur " s. Postea rem lucidius declarat6: " Utique ille sacerdos vice Christi vere fungitur qui id quod Christus fecit imitatur et sacrificium verum et plenum tunc offert in EcclesiA Deo Patri ". (c) *Sæc. IV, S. Chrysostch*

*1.W., XXII, 19. — · *Ji£br^ v>* cfr VIH,
3 *Smyrn.,* VIII, r, /> a, v> Joarnej 6.
* 6S' Λ G" VI' 42S; Journel, 12S.
' *Efist.* IV (alias V), *p.* jy,
6 *Epia.* LXIII, 14, *p* z., journcl -S4

r::ts scribit : " Oblatio cadcm est, quisquis offerat, sive l'.îiulus sive Petrus; cadcm est quam Christus dedit discipulis et quam nunc *sacerdotes* faciunt " 1; et in *Tr.de Sacerdotio* sacerdotum excellentiam extollit ex eo præcipue quod corpus et sanguinem Christi conficiunt3. (d) Ex *praxi Ecclesia*confirmatur, nam historice constat presbyteros, non sine magno vitæ periculo, in carceres penetrasse, ibique sacrificium Missæ obtulisse, ut martyres sacris mysteriis reficerent; quod quidem prorsus inutile fuisset, si omnes etiam fideles consecrare potuissent; insuper in can. 18. *C. Nicani* manifeste supponitur sacerdotes, non autem diaconos, Missam offerre posse 3.

711,*Soin. difficultates.* (A) Objiciunt Protestantes omnes Christianos sub Lege Novâ esse sacerdotes, juxta illud : " Vos autem genus cleélum, regale sacerdotium ";* ac proinde omnes sacrificium Missæ offerre posse.

Resp. Ad solvendam hanc difficultatem, duplex sacerdotium distingui debet, sicut duplex sacrificium, scilicet *proprie difium* et *improprie diflum.* Omnes siquidem fideles sunt sacerdotes *improprie difli,* eo sensu quod possint et debeant spirituales hostias offerre Deo, ut S. Petrus paulo ante (v. 5) explicavit, et exhibere corpora sua hostiam viventem, sanatam, Deo placentem, ut ait S. Paulus5; sed non sunt sacerdotes proprie diéti, nec proinde possunt offerre sacrificium proprie diélum ex didis in thesi.

(B) *Instant :* ex hatribus et ex ipsâ Liturgià liquet fideles ipsos sacrificium Missæ offerre; ergo manci difficultas.

Resp. Fideles dicuntur offerre sacrificium Missæ non quidem immediate et proprie loquendo, sed mediate ct improprie, ct quidem triplici modo : (a) *generatim,* quatenus sunt membra Ecclcsiæ, cujus nomine sacerdos sacrificium offert; (b) *speciatim,* quatenus sacrificio Missæ assistunt, ct sesc uniunt sacerdoti celebranti; c) *specialius,* quatenus cooperantur sacrificio, sive ministrando altari, sive materiam sacrificii præbendo, aut stipendium erogando.

712. *Corollarium.* Ad valide consecrandum sufficit in ministro potestas ordinis ct intentio faciendi quod facit

* *Bomit.* in ep. II ad Tiro., II, 4, *P. G.,* LXII, 612; Journel, 1207.

* *De racer,I.,* III, 4, *P. G.,* XLVIII, 642.

5 " Pervenit ad san&um inagntimque Concilium quod in quibusdam locis et civitatibus, presbyteris gratiam .«acne communionis diaconi porrigant; quod nec regula, nec consuetudo tradit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, corpus Christi accipiant (Hefele Leclercq. t. I, p. 610).

* *i Pelr.,* II, 9. —5Λ»μ ., XII, 1.

Ecclesia, uti explicavimus ubi de sacramentis. Unde sac dos hæreticus, schismaticus, excommunicatus aut eti; degradatus, valide, etsi illicite, consecraret.

II. Do obligationibus ministri

Dicemus de ministri obligationibus : i° quoad *Misi celebrationem;* 20 quoad Missæ *fruftuum applicatione»* 40 quoad *servanda in celebratione* Missæ.

i° *De obligatione celebrandi.*

713. Hæc obligatio oriri potest ex *ordine,* ex *officio,* aut ex *beneficio.*

(A) Ratione *ordinis* .-(a) Omnes et singuli sacerdotes,non legitime impediti, sub gravi tenentur aliquoties saltem celebrare, ex jure divino. Ita communiter2; etenim : 1) Quisque tenetur susceptum officium aliquoties saltem exercere; atqui officium sacerdotis est offerre sacrificium, juxta illud S. Pauli : " Omnis namque Pontifex... pro hominibus constituitur... ut offerat dona ct sacrificia "3. 2) Insuper aperte declarat *Tridentinum* : " Christus Apostolis eorumque successoribus ut offerrent *præcepit* per hæc verba : Hoc facite, etc. "

(b) Quoties hæc oblatio *ex se* urgeat, non tam aperte constat. 1) Ex decreto autem 5. *C. Concilii* (1696), "qui sine justâ causâ, ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, ct potest ab Episcopo puniri 2) insuper, ex sententiâ communi, peccat graviter qui, absque ratione, celebrationem differt ultra sex menses; venialiter qui sine causa celebrare omittit diebus dominicis ct festivis S.

' S. Thom., 3, q. 82; a. io; Suarez, disp. So; S. Alphonsus, 1. VI, n. 313 sq.; Konings, n. 1320 sq ; Mare, n. 1602 sq.; Lehmk., n. 191 sq.; Sabetti, n. 707 sq.; Müller, § 21; Many, *de Missâ,* n. 1-142.

* lloc quidem negârunt pauci veteres theologi, v. g., 5. *Bonazmtwa, Gabriel, Cajetanus, Lugo.* Omnes tamen concedunt sacerdotem qui ex meri desidiâ et negligentiâ nunquam sacrum facit, peccatum grave committere. Cfr. Pesch, n. 938.

» *Hebr.,* V, i. — 4 *Trident.,* sees. XXII, cap. i.

5 Primis Ecclesiæ temporibus non omni die Missa celebrabatur, sed solum *dit dominicâ,* ut probabiliter infertur ex *Act.,* XX, 7, */ Cor.,* XVI, 2, et *S.Jtutino* (Apol. I, 67), qui de Christianis conventibus agens, solius meminit diei Dominicx; certe quotidianam celebrationem non patiebatur frequentium

Ut autem in pra.xi sacerdotes ad quotidie celebrandum incitentur, sepe haec verba 0' *Jfonaventnra·* meditentur : "Sacerdos qui non celebrat, quantum in ipso est, privat Trinitatem laude ct gloria, angelos lætitiâ, peccatores venia, justos subsidio et gratiâ, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio, et seipsum medicina et remedio contra quotidiana peccata et infirmitates ".

714. (B) Ratione *officii.* Omnes pastores animarum *tenentur sub gravi* celebrare Missam *singulis diebus dominicis etfestivis de præcepto;* si quis autem legitime impeditur, tenetur supplere per alium, si res sit possibilis. Ratio est quia hisce diebus fideles sub gravi tenentur Missam audire; atqui non possunt huic præccpto satisfacere, nisi pastores per se aut per alium Missam celebrent. Insuper *per accidens* teneri potest pastor celebrare, v. g., si urgeat necessitas consecrandi ad viaticum ministrandum, si fideles occasione exsequiarum Missam petant, etc.

715. (C) Ratione *beneficii.* Quædam sunt beneficia quibus annectitur onus Missam celebrandi sive quotidie, sive certis diebus : quicumquc beneficium hujusmodi acceptaverit, ex *justitia* tenetur onera Missarum implere. Extensio hujus obligationis cx ipso tenore fundationis pendet : fundator enim beneficii determinare potest non solum Missarum *numerum,* sed etiam *alia adjuncta,* qualitatem Missæ, locum, tempus,etc. Huic obligationi bencficiatus satisfacere potest non solum per se, sed etiam per alium, nisi contrarium expresse aut æquivalenter statutum fuerit. — Pariter applicatio Missarum secundum fundatoris intentionem facienda est : si nihil hâc de re statuit, recte præsumitur eum voluisse

p.ricculionum furor. — Sed, jam a secundo s«culo, viguit usus *tribus diebus* per hebdomadam celebrandi, Dominicâ, quartâ, sextâque feriâ, ut liquet ex *Tertulliani,* de Oratione, c. 19. — Quibus paulo post *sabbatum* additum fuit, ut tradit *S. Basilius* (Ep. XCIH, ad Claream). — Tempore S. Augustini varia; étant ecclesiarum consuetudines; nam, ut ipse ait (ep. 54 ad Januar.) : "Alibi nullus dies pratcrmittilur quo non offeratur, alibi sabbato tantum et Dominico, alibi tantum Dominico ". — Sexto tamen saxulo jam usus praevaluerat quotidie ubique celebrandi, ut constat ex *Ordine Gelasii ;* immo per plura saxula, scilicet usque ad tempora Alexandri II (106:). pluries celebrare licebat unâ dic, pro cujuscumquc sacerdotis arbitrio. Cf. Martene, *op. cit.,* l. I. c. II, a. 3; Martigny, *op. cit.,* verbo *Messe; American Eccl. Review,* mart. 1S92, p. 119 sq. Many, c/. *cit.,* p. 20-24.

[*] *Depréparai. ad Miss.,* c. 5.

ut sibi Missæ applicentur; si vero *certum* numerum Missa, rum sibi applicandum esse præscripsit, aliarum applicatio libera esse censetur.

Quando beneficiatus onus Missæ quotidian» suscepit per se per alium celebrandae, curare debet ut per alium Missa dicatur quoties ipse non celebrat. Si vero *per se* quotidie celebrare tenetur, Missam aliquando omittere potest ex juslà causa, quin per aliuu supplere teneatur. Legitima hujusmodi causa censetur : *infirmity brevis* (si enim *diuturna,* per alium supplere debet); *ratfaiàSi impedimentum,* quale est iter legitimum, defeétus requisite devotionis aut dispositionis (dummodo diu non perseveret), necessitas pia exercitia anntiæ recolleélionis peragendi, etc.

2° *De applicatione Missal.*

716. Regulæ generales. (A) Triplex fru&us in Missi distingui potest : (a) fructus *generalis,* cujus omnes fideles fiunt participes, præsertim vero illi qui Missæ assistunt; (b) fruétus *specialis* seu *medius,* quem sacerdos determinatis personis applicat in particulari; (c) fruftus *specialissimus,* qui sacerdoti celebranti obtingit, eique est proprius.

(B) *Vtu&us generalis* percipitur sine ullà speciali applicatione, quia talis fru&us implicite applicatur in generali intentione celebrandi ad mentem Ecclesiæ. Pariter frudus *specialissimus* semper a sacerdote percipitur qui digne celebrat; expedit tamen sacerdoti particularem finem intendere, v. g., acquisitionem alicujus virtutis, quo uberiores fructus exinde accipiat. Ut vero fruétus *specialis* obtineatur, necessaria est celebrantis applicatio; nam sacerdos, ut minister Christi, potest libere de illo fructu disponere, euinquc cui vult applicare; si autem nulla fiat applicatio specialis, fructus ille ad generalem Ecclesiæ thesaurum accedit.

(C) Ut valida sit applicatio fructus *specialis* Missæ, tres conditiones requiruntur : (a) debet fieri saltem *ante secundam consecrationem,* quia sacrificii effectus producitur eo tempore quo a<5tio essentialis Missæ perficitur, proindeque multo probabilius, ipso instanti consecrationis; expedit tamen intentionem determinare, antequam Missa inchoetur.

(b) Debet esse saltem *habitualis,* id est antea habita et

* S. Alphonsus, l. VI, n. 334 sq.; Konings, n. 1318 sq.; Mare, n. 1596 sq.; Lehmk., n. 187 sq.; Sabetti, n. 705 sq.; Ball. P., n. 1OoSsq.

.:;.ndum retraélata; quia applicatio se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec revocetur.

Si quis, prioris intentionis inunemor, novam intentionem elicit, ea valebit quæ *pradoniinans* fuerit; generatini posterior prævalet, r.isi priorem ita formaverit, ut voluerit hanc praevalere, etiamsi ex oblivione eam mutaturus sit. Indubio autem sufficit ut sacerdos a',iâ vice ei applicet cui prima vice Missa non fuit applicata.

c) Debet esse *determinata,* saltem implicite; fruélus enim personæ indeterminatæ applicari nequit.

Valet applicatio si dicitur : offerro pro illo qui prior dedit Stipendium, qui prior inscribitur in Missarum libro, pro personâ cujus nomen inscribitur in libro fundationum pro hâc die, pro omnibus animabus in Purgatorio, pro illâ anima quæ majori auxilio indiget, aut est magis Deo grata, etc. Non valet autem hic applicandi modus : offero, ut Deus ipse applicet, etc., quia sacerdotis est rem determinare; nec etiam valet applicatio sub conditione futuri contingente, v. g., offero pro Petro, si cras restituerit. Si quis plura stipendia collegia habeat, nec sciat a quibus et quo ordine data fuerint, sufficit Missas dicere secundum ordinem eorum qui stipendia praebuerunt.

717. Speciales regulæ quoad stipendium. (A) Licet accipere stipendium pro cclebrandû Missâ, non quidem quasi pretium consecrationis sed quasi *medium sustentationis* justum est enim ut qui altari deserviunt de altari

l Res exempto declaratur : si pictor vovisset gratis pingere in obsequium Ecclesiæ, contra votum non ageret, si ab Ecclesiâ peteret sumptus necessarios ad colores, tabulam, immo ad propriam sustentationem; iia pariter sacerdos contra præceptum gratis dandi quod gratis accepit non agit, si a fidelibus accipiat necessaria ad sacrificium, vel ad honestam sustentationem. (Cf. Lugo, disp. XXI, n. 13-14). Quod quidem ex ipsâ *stipendii erigitu* colligi potest. Primitus scilicet fideles, cum ad Sacra peragenda conveniebant, panem ct vinum afferebant, ex quibus sumebant sacerdotes ea quæ ad sacrificium necessaria erant, cetera autem in proprium usum servabant. Postea autem usus invaluit ut alia, se. oleum, lac, me), frudus, etc., ad altare offerrentur in sacerdotum commodum. Immo ctiain pecunia primum in gazophylacium immitti, deinde ad ipsum altare cerpit offerri, non quidem ut soli sacerdoti offerenti, sed clericis in communi prodesset. Cum vero tabentibus temporibus communis vita clericorum cessasse!, certa pars bonorum Ecclesiæ ad singulorum sacerdotum sustentationi subveniendum detracta est ; et circa sæc. VIII, mos invectus est ut sacerdotes munera acciperent a fidelibus qui rogabant ut Missæ fractus speciatim sibi applicaretur. Quod tamen non sine difficultate permissam est, nonnullis contendentibus hoc esse simoniacum. Attamen praxis hujusmodi ab Ecclesiâ tolerata fuit, communisque evasit, et S. Thomx probata fuit Sacerdos, inquit, non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis Eucharistix, hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium sux sustenta-

vivant. Quando stipendium acceptum est, oritur obligatio *justitia,* quia accipiendo oblationem, sacerdos eo ipso promittit se applicaturum Missæ fruélum specialem tali vel tali personæ, ct si promissionem non adimplet, violat justitiam, et ad restitutionem tenetur.

(B) *Quantitas* stipendii ab Episcopo determinari debet, secundum varias locorum consuetudines; et omnes, sive regulares sive seculares, huic taxæ stare debent.

Hinc non licet stipendium supra pretium exigere; potest tamen sacerdos plus recipere, si sponte offertur, aut etiain si labor extraordinarius exigitur, v. g., pro Missâ inconvenienti horâ celebrandi, nullatenus tamen pro Missa in altari privilegiato, in loco miraculoso, etc., dicendâ. Regulariter etiam non debet accipi stipendium minus taxa statutâ, ne talis praxis aliis sacerdotibus detrimentum afferat.

718. (C) *Tot* Missæ celcbrandæ sunt *quot* stipendia accepta sunt, et, juxta communem sententiam, graviter peccaret qui vel *unicam Missam* celebrare omitteret, quia gravitas materiæ non est mensuranda in ordine ad stipendium, sed in ordine ad fruélum Missæ, quo privatur qui eleemosynam tradidit; aliunde Ecclesia sub gravi sacerdotibus imponit obligationem adimplendi hunc contraélum, ut constat ex ejus modo loquendi in decretis hâc de re editis ». — Sedulo pariter adimpleri debent *conditiones* contraélûs quoad *tempus,* aliasque *circumstantias;* unde qui promisit celebrare in altari privilegiato, non satisfaceret obligationi suæ in alio altari celebrans; nec compensatio fieri potest lucrando indulgentiam plenariam defunélo applicabilem. Si qua conditio apponitur impossibilis aut illegitima, monendi sunt fideles eam non posse impleri.

Consuetudo, quæ existit in pluribus America» dioecesibus, pin guem pecuniæ summam colligendi die commemorationis Defunélorum unamque dicendi Missam pro omnibus, tolerari potest dummodo apponatur tabella in Ecclesiâ, quâ fideles hâc de re certiores fiant ·.

tionis" (2. 2, q. 100, a. 2, ad 2). Cf. Bcned. XIV, *de Missa sacrifie.,* I. III, c. 21; Geyer, *de Missarum stipendiis,* Mogunt., 1864; Bargilliat, *Les ktnomires de messes,* 1905; Ferreres, *Ce qu'ilfaut observer et éviter dans la ce.'tbralion des messes manuelles;* Many, *op cit.,* n. 37-43.

' Communiter proinde rejicitur opinio quorumdam antiquorum (ap. S. Al· phons., n. 317), juxta quos gravitas peccati pendebat a quantitate stipendii.

*5. *Cong. Cone.,* 27 fanv. 1S77.

719. (D) Qui, accepto stipendio, celebrare *notabiliter disert,* peccat graviter. Notabilis autem dilatio ex intentione eorum qui dant stipendium et cx circumstantiis pendet : (a) si Missa pro aiiquâ instante gratiâ impetrandâ promissa fuit, intra tempus praefixum sub gravi celebrari debet; secus stipendium restituendum est, quando videlicet finis, in quem celebrare promiserat, obtineri amplius nequit, b) Si tempus celebrationis ab ipso offerente determinatum fuit,sacerdos stipendium acceptans Missas præfixo tempore celebrare debet. Quando tempus non fuit præfixum, hæc attendi debent, ex *Codice,* can. 834 sq.

1) Nemini liceat tot Missarum onera per se celebrandarum recipere quibus intra annum satisfacere nequeat.

2) Missæ sunt cclebrandie intra modicum tempus pro majore vel minore Missarum numero, seu intra tempus utile.

Jamvero *utile* tempus ad *manuales* ' Missas celebrandas est *unus mensis* quando offertur unum stipendium, semestre pro *centum* Missis; inter b<ec duo extrema, longius vel brevius conceditur temporis spatium secundum majorem vel minorem numerum Missarum, quin res mathematice determinari valeat.

3) "Quod si oblator arbitrio sacerdotis tempus celebrationis expresse reliquerit, sacerdos poterit tempore quo sibi magis placuerit, eas celebrare." Ita *Codex* qui addit : " firmo prrescripto can. 835", in quo scilicet cuilibet vetatur tot Missarum onera *per* .·? *celebrandarum* recipere quibus intra annum satisfacere nequeat.

4) Qui autem Missas *per alios celebrandas* habet, eas quamprimum distribuat; sed tempus legitimum pro earumdem celebratione incipit a die quo sacerdos celebraturus easdem receperit, nisi aliud constet.

5) Omnes ct singuli administratores causarum piarum aut quoquo modo ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laid, sub exitum cujuslibet anni, Missarum onera quibus nondum fuerit satisfactum, suis Ordinariis tradant secundum modum ah his definiendum. — Hoc autem tempus ita est accipiendum ut

' *Manuales* Missæ, ex decreto *Ut debita,* intelligent!» sunt c» quas fideles, *eblatâ manuali stiff,* celebrari postulant; aut quæ alicujus familia patrimonium gravant quidem in perpetuum, sed *in sntllâ ecclesiâ sunt constituta,* ita ut a quolibet sacerdote et in quolibet loco applicari possint. *Ad instar manualium* dicantur qu» in aiiquâ ecclesiâ constituta.·, aut alicui beneficio annexæ, a proprio beneficiario vel in propriâ ecclesiâ hâc illâvc de causâ applicari non possunt; ct ideo aut de jure, aut cum S. Sedis induito, aliis sacerdotibus celc-ŀ-.uida tradi possunt ; nccnon Missa qu» cx onere perpetuo inherent ecclesiæ, monasterii, confratcrnitatibus, aut locis piis quibuscumque, sed in nulla ecclesia sunt constitui», ita ut a quolibet sacerdote pro administratorum arbitrio ubivis applicari Dossint. (5. *C. C.,* 19 dec. t<KM).

in Missis ad instar manualium obligatio eas deponendi decurrat a fine illius anni intra quem onera impleri debuissent; in manualibus vero, post annum a die suscepti oneris, salva diversa offerentium voluntate.

6) Qui habent Missarum numerum de quibus sibi liceat disponere, possunt eas tribuere sacerdotibus sibi acceptis, dummodo probe sibi constet eos esse omni exceptione majores vel testimonio proprii Ordinarii commendatos.

7) Ordinarii Missas sibi transmissas statim ex ordine in librum cum respective eleemosyna referent, ct curabunt : — ut quamprimum moraliter celebrentur, ita tamen ut prius *manualibus* satisfiat, deinde iis quæ *ad instar manualium* sunt; — ut priiis distribuantur Missæ sacerdotibus dicecesanis, deinde alienis.

8) Item Superiores religiosi qui propriis subditis aliisve Missas celebrandas committunt, quas acceperint Missas cum suis eleemosynis cito in librum per ordinem referant curcntque pro viribus ut quamprimum celebrentur.

9) Rectores ecclesiarum aliorumque piorum locorum peculiarem etiam habeant librum in quo accurate notent Missarum receptarum numerum, intentionem, eleemosynam, celebrationem. Ordinarii autem tenentur obligatione singulis saltem annis hujusmodi libros sive per se ipsi sive per alios recognoscendi.

10) Omnes sacerdotes sive sæcularcs sive religiosi debent accurate adnotarc quas quisque Missarum intentiones receperit, quibusve satisfecerit.

720. (E) Obligatio celebrandi ex accepto stipendio potest per alium sacerdotem adimpleri, sed tunc *integrum stipendium, inprogria specie,* huic tradi debet, nisi oblator *expresse permit'tat* aliquid retinere, aut certe constet excessum super taxam datum fuisse *intuitu persona:* aut alter sacerdos sponte et non rogatus, excessum remittat '. Nec licet sine nova speciali S. Sedis licentia, aliquid detrahere cx eleemosynis Missarum quæ celebrioribus sanctuariis tradi solent, etiam ut eorum decori consulatur a.

« *Codex,* c. 840.

9 Cfr. *Cong. Cone.,* 19 Jan. 1869, *S· Sedis,* IV, p. 537. Hinc administratores ecclesiarum, cx eleemosynis datis ad Missas celebrandas, nihil possunt relinere pro expensis altarium, luminum, etc., nisi alii non sint reditus; ct tunc id soluni retineri potest quod pro uno tantum sacrificio expenditur. — Attamen, in missis ad instar manualium, nisi obstet mens fundatoris, legitime relinetur excessus, ct satis est remittere solam eleemosynam manualem dioecesis in quâ missæ celebrantur, si pinguis eleemosyna locum pro parte teneat dotis beneficii aut enusæ piæ. Ita *Codex,* c. 840. — Insuper, si qua ecclesia paupertate laboret, potest Ordinarius permittere ut a sacerdotibus qui in proprium commodum inibi celebrant, propter utensilia ccleraque ad Misse sacrificium necessaria, moderata stipes exigatur. *(Codex,* c. 1303)·

I

Qui missas a Fidelibus receptas aut quoquo modo suæ fidei commissas aliis celebrandas tradiderint, obligatione tenentur usquedum acceptatæ ab eisdem obligationis ct recepti stipendii testimonium obtinuerint

721. tF) Omnis mercaturæ species quoad Missarum stipendia strictissime prohibetur.

Jamvero, juxta decretum 67 *deluta,* 11 maii 1904: "Vetitum cuique omnino est Missarum obligationes et ipsarum eleemosynas a f.dclibus vel locis piis acceptas tradere bibliopolis et mercatoribus, diariorum et ephemeridum administratoribus, etiamsi religiosi viri necnon venditoribus sacrarum utensilium ct indumentorum, quamvis pia ct religiosa instituta, ct generatim quibuslibet, etiam ecclesiasticis viris, qui Missas requirant non laxative ut eas celebrent sive per se sive per sacerdotes sibi subditos, sed ob alium quemlibet, quamvis optimum, finem : constitit enim, id eihei non [xjsse, nisi aliquod commercii genus cum eleemosynis Missarum agendo, aut eleemosynas ipsas imminuendo."

Qui deliquerint contra canonem 827, prohibentem quamlibet speciem negotiationis circa stipem missarum, sive contra c. 828 pnvscribentem tot esse missas applicandas quot stipendia acceptata fuerint, sive contra c. 840 statuentem stipes remittendas esse integras ad eos qui missas celebrant, ab Ordinariis pro gravitate culpæ puniantur, non exclusâ, si res ferat, susiænsione aut beneficii vel cilicii privatione, vel, si de laicis agatur, excommunicatione 2

722. Regulæ quoad Missas fundatas. (A) Perpetua Missarum onera non possunt a sacerdotibus sæcularibus accipi absque prævio assensu Episcopi, a regularibus sine Prælati regularis licentia; quod sapienter cautum est, ut Episcopi perpendere possint tum reditus assignatos, tum possibilitatem hæc onera adimplendi in perpetuum.

(B " In singulis ecclesiis sæcularibus ac regularibus adsit catalogus sive tabella onerum quæ ad perpetuum vel ad certum prrefini'unique tempus imposita ipsis ac respective acceptata fuerunt; utque ibidem in sacrario asserventur libri, in quorum altero perpetua hujusmodi sive temporalia onera, in altero vero Missæ *manuales et adventitia* inscribantur, una cum fideli ac distinCU adnotatione s.bsecuti utrorumque implement a".

C) Omnes conditiones temporis et loci adamussim serventur, in quantum moraliter fieri potest. Si reditus deficiant *in totum* sine pastoris culpâ, non tenetur Missas celebrare; si in /ar/<r,et in tabulis fundationum designata fuerit *eleemosyna* pro qualibet Missa, reducitur proportionate Missarum numerus. Si nihil hâc de re in fundatione statutum fuerit, ad Episcopum aut Sedem Apostolicam recurrendum est, ex infra dicendis, n. 725.

Codex, c. 839. — « *Codex,* c. 2324. — S C. *Balt. II,* 371.

723. Regulæ quoad Missam pro populo. *(K)Jun communi* pastores animarum sub gravi tenentur applicare Missam pro populo singulis diebus dominicis, aut festivis de præcepto, etiam suppressis1. Ait enim *Tridentinwn ;* " Præcepto divino mandatum est omnibus quibus animarum cura commissa est, pro his sacrificium offerre". Sub nomine autem pastorum veniunt : (a) *Episcopi* qui dicecesim regunt, vel *administratores* dicecesis canonice ereétæ, non autem Vicarii apostolici neque Episcopi mere *titulares,* nec vicarii capitulares; (b) *abbates Nullius* jurisdictionem quasi episcopalem in clerum et populum cum territorio separato habentes; (c) *parochi* proprie diéli 3, sive sæculares sive regulares, sive amovibiles sive inamovibiles, aut etiam viceparochi, qui ad officium parochi supplendum deputati sunt; pariter *vicarii-œconomi,* qui vacantem parochiam administrant, donec novus pastor sedis possessionem adeptus fuerit. — Non autem tenentur vicarii-coadjutores, nec capellani, neque collegiorum aut seminariorum restores, quia hi munus pastorale non exercent.

724. (B) Obligatio Missam applicandi pro populo est *personalis,* ab ipso pastore adimplenda, nisi gravis adsit ratio, ut infirmitas, longa absentia, etc.; sed est simul *realis,*

'Qui dies sunt : Circumcisio, ijan.; Epiphania, 6 jan.; Rcsurreftio cum duabus sequentibus feriis; Ascensio; Pentecostes cum duabus sequentibus feriis; SS. Trinitas; Corpus Christi; Inventio SS. Crucis, 3 mai; Nativitas Domini (unius Misste applicatio sufficit, licet bis aui ter celebretur); — Purificatio, 2 febr.; Annuntiatio, 25 mart.; Assumptio, I5aug.; Nativitas B. V. Marix, S sept.; Immac. Conceptio, S dec.; — S. Matthias, 24 aut 25 febr.; S. Joseph. 19 mart.; SS. Philippus ct Jacobus, 1 maii; Nativitas S. Joannis Baplistx, 24 jun.; SS. Petrus et Paulus, 29 jun.; S. Jacobus, 25 jul.; S. Anna, 26 jul.; S. Laurentius, 10 aug.; S. Barlholomxus, 24 aug.; S. Matthaeus, 21 sept.; Dedicatio S. Michaelis, 29 sept.; SS. Simon et Juda, 2$ oct.; festum SS. Omnium, i nov.; S. Andreas, 30 nov.; S. Thomas, 21 dec.; S. Stcphanus, 26 dec.; S. Joannes Apostolus, 27 dec.; SS. Innocentes, 28 dec.; S. Sylvester, 31 dec.; prartcrca festum principalis patroni regni et patroni loci. — Si dic festus incidit in diem dominicam, parochus *unfai* Missa obligationi satisfacit.

2 Ses». XXIII, cap. I de Reformat.; Encycl. *In Su/remd* Leonis XIII, 10 jun. 1SS2. — Cf. Many, *De Aliud,* n. 87-92.

s In *Stalibiu Foderatis,* aliisque locis ubi paroecia: non sunt canonice credx, pastores non stri&e tenentur neque ex justitii neque ex caritate Missatn applicare pro populo; " attamen cum id valde deceat ex caritate, cos omnes enixe hortamur in Domino, ut id muneris adeo populo utile Deoque chorum ex»cqui pergant" *{Synod. Balt. VUI,* 33),

ita ut legitime impediti *per alios,* dato stipendio, celebrare teneantur;quod si ita faélum non fuerit, quamprimum Missa pro populo applicetur [2]

Missa pro populo in *ecclesiâparochiali* regulariter celebrari debet : si vero legitime abest pastor obligationi suæ satisfacere potest ubi deg?.; nec requiritur Missa sollemnis, sed privata sufficit. Si quis duabus distindbs parochiis pneest, duplicem Missam applicare •.enetur; secus vero si Episcopus duas diœceses regit. Missa regulariter celebrari debet die affixâ, nec potest in aliam diem transferri, nisi speciali induito id concessum fuerit. Si *sollemnitas festi* in proximam diem dominicam transferatur, pastores ipso die quo officium festi habetur, Missam pro populo applicare tenentur; si vero non solum sollemnitas, sed etiam *officiumfesti* transferatur, sufficit Missam applicare die dominica, in quam transfertur[1].

725. De reductione et condonatione Missarum, (a) Ex justâ causa Ecclesia potest onera Missarum reducere aut penitus extinguere; quo jure utitur præcipue quando reditus fundationis, ob varias causas, non amplius sufficiunt ad numerum Missarum integre persolvendum. Tunc S. Pontifex ex thesauro Ecclesiæ supplet, satisfactiones Christi et sanctorum applicando iis pro quibus sacrum offerendum fuisset, vel preces nomine Ecclesiæ peraétas in eumdem lutem dirigendo.

(b) Hujusmodi potestas gcncratim S. *Sedi* reservatur. Attamen, quando reditus perierunt sine ullâ culpâ reôtoris ecclesiæ aut instituti, valde *probabile* est episcopum posse propriâ auctoritate reducere fundationes ad normam æquitatis[3], Melius est tamen ad S. Sedem recurrere, ut ex thesauro Ecclesiæ suppleat. Insuper episcopis sæpe conceditur indultum vi cujus, sub certis conditionibus, numerum Missarum reducere valeant, v. g.,dummodo alias reductæ non fuerint : quo casu, tenori concessionis accurate standum est.

[1] S. *C. C.,* 14 dec. 1872.

[2] Si gravi penuriâ laborent parochi, Episcopus eis concedere potest ut die dominico vel festo stipendium accipiant, quo secus infra hebdomadam carerent, e.\ tamen conditione ut Missam pro populo infra hebdomadam offerant. (Benedict XIV, const. *Cùm souper oblatas,* 19 aug. 1744) Cf. Duballet, *Traite desparoisses et des cards,* t. II, p. 202-253; ct p. 261

[3] lia Fagnan, in cap. *Ex parte,* De Constitue, n. 25; Schmalzgrueber, in lit. *de Celebrat. Missarum,* n. 139: S. Alphons., n. 331; Many. n. 76. Contrarium tenent Bencd. XIV, *De Synodo,* lib. XIH, c. ult., n. 17; Gaspard, *de Eucharistiâ,* n. 5SS.

(c) Quandoque etiam S. Sedes *condonat* Missas, fundatas aut manuales, quæ celebrari debuissent et omissæ fuerunt. Solus Pontifex id præstare potest, quia ipse solus pro sacris non oblatis ex thesauro Ecclesiæ supplere potest. Condonatio autem fieri non solet nisi quando omissio facta fuit *bonafide,* id est sine irrationabili spe condonationem obtinendi, simulquc reditus qui supersunt non sufficiunt supplendis omissionibus.

3° *Regula in ipsA celebratione servanda:.*

726. Quoad tempus. (A) Quotidie celebrare licet, except;! feriâ *sextA majoris hebdomada,* quâ dicitur tantum *Missa prasanftificatorum,* quæ vera Missa non est. Ferià *qnintA in ccenA Domini,* unum sacrum sollemne celebrare licet, ct quidem in ecclesiis in quibus servatur SS. Sacramentum et fun&iones sacri tridui peraguntur; insuper, cx licentiâ Episcopi aut consuetudine, privata Missa permittitur, pro fidelium commoditate, in ecclesiis communitatum ubi asservatur SS. Sacramentum; in ecclesiis parochialibus permittitur etiam pro infirmis Missa privata ante sollemnem celebranda. — *Sabbato samio,* non licet celebrare nisi sacrum sollemne in ecclesiis in quibus fundiones tridui sacri habentur; nec permittitur Missa privata etiam pro infirmis, nisi ex Induito, quod ceteroquin difficile obtinetur.

(B) *Jure communi* non licet celebrare ante auroram vel post meridiem; quod ita est intdligcndum ut Missa non absolvatur ante auroram, et saltem incipiatur horâ meridianâ.

Sed in quibusdam regionibus, ut in *Statibus Foderatis,* vi indulti apostolici, ab Episcopis conceditur facultas celebrandi unà hor.i ante auroram vel post meridiem.

Insuper licet tempus celebrationis *anticipare* vel *protrahere* . (a) in necessitate, v. g., ut morituro deferatur viaticum; (b) cum adest causa rationalis, v. g., ut opifices summo mane Missam audire possint, quando secus magna pars populi MissA careret, aut ex causa itineris aut sollemnioris festivitatis, etc. Extra hos aut similes casus, celebrare integrâ horâ ante vel post præfixum tempus esset mortale. In *Nativitate Domini* licet unam Missam sollemnem celebrare statim *post mediam noctem.* Sed, cx jure communi, non licet Missam privatam hâc horâ offerre, nec sacram communionem fidelibus dispensare. In quibusdam tamen regionibus, ut *in Galliâ,*

vi immemorialis consuetudinis aut indulti, licet tres. Missas etiam privatas a mediâ node celebrare, sacramque communionem fidelibus distribuere.

(C) In celebratione Missæ vitanda est festinatio, quæ scandalum causât, prolixitas quoque, quæ fastidium parit '.

727. Quoad binationem'. Gencratim, excepto dic Nativitatis Domini, semel tantum in die celebrare licet3, Attamen, diebus dominicis aut festivis de præcepto, licet binare : (a) quando presbyter duas habet paroecias, nec populus facile potest in eâdem Ecclesiâ convenire; (b) quando una est Ecclesia, ncc omnes parochiam* possunt simul -ad unam Missam convenire; immo in quibusdam regionibus, v.g., in *Statibus Paderatis,* vi specialis indulti, quoties fidelibus *valde utile* est ut sacerdos bis Missam eodem festo die celebret.

Quæ tamen binandi facultas dependenter ab Ordinario exerceri debet, et solum quando deficit alter sacerdos, qui secundam Missam dicere possit4. Quando quis duas Missas celebrat, non potest duo stipendia accipere, nisi speciale habeat indultum : potest tamen per secundam Missam obligationi caritatis vel gratitudinis satisfacere, ct, intuitu laboris et incommodi, aliquam remuncrationem accipere prudenti arbitrio episcopi determinandam.

In die Nativitatis tria stipendia accipere licet, quia ita fert consuetudo5.

1 '"Itaque nc quis infra hor« trientem Missam alsolvcre audeat, ncc idua dimidiam horam producat ". *C. />at/. //*, n. 363.

* Many, <ie *MittA*. n. 24-35; Duballet, *of. ci/.,* II, p. 253-300, ôa'-Ss"; X. A.V.,1. XI.I, p. 55-64; 175192; 413-424.

' In *HiifaniA* et *I.mi/atnA,* ex concessione *Betted. XII* sacerdotes possunt, «lie commemorationis omnium defunctorum, 1res Missas offerre pro defundis.

4 *Ter* eodem dic celebrare, absque speciali induito non licet : hoc autem indultum nonnisi raro, et propter extraordinarias causas, conceditur; concessum est an. 1896, ad quinquennium, dioecesi Mexico.

s Ritus servandus in casu binationis ita describi potest, cx 5. *C. A'i/.,* 12 sept. 1857 :

Quando sacerdos eadem die duas Missas celebrare debet, in prima dum divinum sanguinem sumit, cum diligentissime sorlxcat. Exinde super corporale ponat calicem et pallâ tegat; ac, juntftis manibus, in medio altari dicat "*Qiicd ore* ". Subinde, admoto vasculo, digitos lavet dicens "*Corfu: hium,* etc. ", et abstergat. Quibus peradis calicem super altari manentem cooperiat, prout mos est, Missamque prosequatur. — Si in eadem ecclesiâ iterum celebraturus sit, nihil speciale notandum nisi quod, in Missd j-.quenti, tempore offertorii calix non erit extra corporale ponendus neque extergenda; erant gullce vini in calice dispersae. — Si vero dissitis in locis celebrandum sit, completo ultimo Evangclio, sacerdos, deteilo calicc, guttas

Art. v. De liturgicis præscriptis circa Missam.

728.Cùm Missa sit inter omnes liturgicas actiones præstantissima, diligenter servandi sunt omnes ritus ad ejus dignam celebrationem institutiт.

Ex multis liturgicis præceptis, nonnisi *pracipua* hic exponere possumus, pro ceteris ad *canonistas* et *liturgislas* remittentes. Res scitu magis necessarias exponemus : i° de *loco* celebrationis; 2° de *altari* ejusque apparatu; 3° de *sacris vasis, linteaminibus* et *vestimentis;* 40 de *ritibus.*

I. De loco čelebrationis

729.i° Regula Ia : *Jure communi regulariter illicitum est sub gravi celebrare extra locum sacrum.* Ait enim *Tridentinum :* "Ne patiantur (Episcopi) privatis in domibus atque omnino extra ecclesiam ct ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanftum hoc sacrificium a quibuscumque peragi ".

730. (A) Quid sit locus sacer? Locus sacer de quo agitur, est *ecclesia* vel *oratorium.* Ecclesia est *cedes publica cultui divino, aufioritate Episcopi, permanenter deputata.* Oratorium est ædes ad cultum divinum destinata, ut alicujus personæ, familiæ aut communitatis usui deserviat.

Oratorium vero est *publicum, semi-publicum* aut *privatum.*

pretiosi sanguinis, si qu» supersint, diligenter sorbeat, ct quidem ex eâdcm parte calicis quâ pretiosum sanguinem antea sumpsit. Postea in ipsum calicem tantum saltem aqu» fundat quantum prius vini posuerat, eamque circumactam ex eadem parte quâ sacrum sanguinem biberat, in paratum vas demittat. Calicem subinde ipsum purificatorio abstergat ac demum cooperiat, atque ab altari discedat. In secundi Missi aqua c calice demissa sumatur, aut ad diem crastinum servetur et cum secundi purificatione sumatur, vel in piscinam projiciatur.

* " Quanta cura adhibenda sit ut sacrosandum Missae sacrificium omni veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit qui cogitârit makdi&um in Sacris Litteris eum vocari qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur nullum aliud opus adeo divinum a Christifidelibus tractari posse quam hoc ipsum tremendum mysterium, satis etiam apparet omnem diligentiam in eo ponendam esse ut quam maximâ fieri potest interiori cordis munditia, atque exteriori devotionis specie peragatur". (*7filent.,* sess. XXII, Decret, de observandis... in celebrat. Missa.).

9 *Codex,* can. ιιὺι sq. — S. Alphons., n. 356-359: Gaspard, t. I, c. 3. n. 121-158; Many, *Protect. de Locis sacris,* ItuiJis, 1904, n. t-toy.

Publicum, etsi primario alicujus person», familiæ aut communitatis usui destinatum, omnibus fidelibus jure patet, ideoque ,:·.κ;ιιη habet in viâ pubiicâ, ut fideles libere illud adire possint Itaque propria nota hujus oratorii est *jus fidelium* accedendi ad sacra officia ibi celebrata.

Oratoria *semi-publica,* juxta decretum *Leonis XJIL,* 23 jan. 1899, u sunt quæ, "*etsi in loco quodammodo privato vel non absolute fuiiico auftoritate Ordinarii erecta sunt,* commodo tamen non fidelium omnium, nec privatæ tantum person» aut familiæ, sed *alicujus c mi'iunitatis vel personarum cattus inserviunt*". * Juxta hodiernam jurisprudentiam, quatuor sunt genera hujusmodi oratoriorum : a oratoria palatii *episcopalis* et *cardinalitii;* (b) oratoria *locorum religiosorum,* eorum nempe quæ ad finem pium eriguntur au&oritate episcopali : qualia sunt *monasteria* virorum aut mulierum, *binaria* majora vel minora, *hospitalia,* domus *confraternitatis,* domus *spiritualibus exercitiis destinata,* domus *presbyterorum scecui.trium,* cum aut sine votis, dummodo hæc omnia sint auétorilate episcopali ereéta; (c) oratoria *locorum piorum,* quæ videlicet ad finem pium instituta sunt permanenter, sed sine Episcopi auéloritate, qualia sunt multa hospitalia; (d) oratoria *locorum publicorum,* qwe nempe non reservantur habitationi alicujus familiæ privatæ, sed alicui communitati inserviunt, v. g., gymnasia, lycæa, carceres, arces *(citadelles).*

Oratoria *privata* seu *domestica* ea sunt quæ in domibus privatis eriguntur, in commodum alicujus individui aut familiæ, et pro possessoris arbitrio ad usum profanum redire possunt.

731. (B) Ubinam celebrare liceat? (a) *Jure communi,* Missa celebrari potest solummodo in *ecclesiis* vel oratoriis *publicis,* postquam hæc *consecrata* vel saltem *benedifta* fuerint.

b) Facultatem celebrandi in oratoriis *semi-publicis* Episcopi jure proprio concedere valent, et in concessione varias limitationes apponere possunt, v. g., quoad numerum Missarum. Si vero null» limitationes appositæ fuerint, plurcs Missæ celebrari possunt, etiam diebus solemnioribus, et omnes assistentes præcepto sacrum audiendi ibi satisfaciunt. — Non pauci dicunt Episcopos non posse *alia oratoria,* præter *principale,* erigere in piis communitatibus; alii vero contendunt hanc potestatem eis competere : hâc enim fruelantur ante Concit. *Tridentinum,* et aliunde hoc Concilium eorum facultates non limitavit nisi quoad oratoria *privata;* revera, ex diu-

1 Si ad oratorium c viâ pubiicâ nequit perveniri nisi per atrium dornûs vel per pratum, non erit publicum nisi dominus teneatur libetum fidelium accessum non impedire.

• Decreta authentica S. *Rit. Cong.,* n. 4007.

turnâ consuetudine, in quibusdam regionibus, ut in Galliâ, hâc facukate haud raro utuntur'.

(c) Quoad oratoria privata seu domestica, hodie solus Rom.Pontifex concedere potest facultatem in eis celebrandi. Episcopus id facere nequit nisi per modum aditis transeuntis, quando magnæet urgentes adsunt causæ.

732. (C) Exceptiones, (a) Aliquando licentia conceditur extra ecclesiam celebrandi, etiam *sub dio,* non solum in regionibus missionum, sed etiam in locis catholicorum, dummodo adsit causa necessitatis; ita, si templum incendio aut terra» motu celebrationi ineptum factum fuerit, aut si secus magna fidelium multitudo Missi careret.

(b) Ad celebrandum *in navi,* hodie requiritur *speciale indultum apostolicum,* quod sub certis conditionibus conceditur, nempe : ut mare sit tranquillum; — ut nullum adsit irreverenti» periculum; — ut alius assistat sacerdos aut diaconus qui, post consecrationem, pedem calicis teneat, aut saltem omne periculum effundendi pretiosissimum calicem alio modo præcaveatur

733· 2° Regula 2 : *Λ'oη licet celebrare in loco sacro inter· dillo, exsecrato autpcrlluto.*

(A) Locus *interdiflus* dicitur in quo legitimi auéioritate prohibetur divina celebrare officia. Peccatum grave est Missam in tali loco offerre, et celebrans contrahit irregularitatem. Pr»terea,ex Constit. *Afostolica Sedis,* " scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato judice, vel a jure interdictis... interdidum ab ingressu ecclesiæ ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt, competenter satisfecerint". Tandem clericus interdictum violans privatur voce aétivâ et passivâ in eleélionibus, id est neque eligere neque eligi potest.

Non licet pariter *snb gravi* celebrare, quando *cessatio a diiiras* legitime statuta fuit; sed in hoc casu nulla incurritur pcena canonica latte sementi».

734· (B) Locus sacer *exsecratur* quando amittit qualitatem loci sacri, id est, suam consecrationem aut benedictionem. Debet igitur de novo consecrari aut benedici, antequam Missa ibi celebretur. Jamvero ecclesia suam consecrationem amittit, si *lota* aut ex *majori parte* corruat, non autem si ex minori tantum parte: quod communi hominum judicio æstimalur. Non exsecratur ecclesia, licet crusta parietum, in quà cruces depiélæ erant, etiam tota exciderit; sed

' Obstare quidem videtur responsum ό'. Λ7Λ, in *Nivernen.,* S mart. 1S79 /Decreta authem., n. 3484); sed hoc non e»t decretum *generale.* Cfr. Many, *op. iit.,* η. ico.

' *S. Rit. Cong.,* 4 mart. 1901; X *C. de Prop. Fide,* 7 mart, et 13 aiig. 190J.

iterum depingi vel apponi debent enices in testimonium peractæ consecrationis [1] — neque si parietes et alia omnia *successit* reparentur, etiam cum intentione totum reparandi, dummodo, pro singulis reparationibus, pars destruda *minor sit parte remanente :* tunc enim semper eadem moraliter manet; — neque si, vi aut malitia hominum, reda&a sit ad usus profanos; aliter tamen esset si Episcopus, ob justas causas, jussisset ecclesiam ad usus profanos redigi.

Ecclesia *bencdifla eodem modo* amittit suam benediélionem. Multi quidem do&ores olim docuerunt benedictionem non amitti, etiamsi •parietes ex toto corruant, quia, ut putabant, *benedicito adharet pavimento.* Sed hodie hæc opinio communiter rejicitur; nam, juxta Rituale Romanum, non pavimentum, sed *soli parietes,* in parte superiori et inferiori, asperguntur aquâ benediélâ.

735- (C) Ecclesia polluitur seu violatur, ideoque *reconciliatione* indiget, quatuor modis : --

(a) Per *homicidium* vel *suicidium* voluntarium, graviter peccaminasum, in ecclesia patratum eique injuriosum. Ut dicatur *in ecclesia* patratum, requiritur et sufficit ut causa proxima mortis *in ecclesia* [2] accipiatur, licet mors extra accidat. — Occisio hominis, ex justâ sententia, in ecclesia patrata, polluit cam, quia injuriosa est non reo quidem, sed ipsi ecclesiæ; idem dicendum de occisione hominis *in odium fidei.*

(b) *Per effusionem sanguinis humani* voluntariam, copiosam, graviter culpabilem, ecclesiæ injuriosam, prout diéium est de homicidio.

(c) *Per effusionem seminis humani* voluntariam et ecclesiæ injuriosam, etiam cx copula conjugali, quæ, quamvis in se licita, illicita est ratione loci sacri.

(d) *Per sepulturam* etiam inculpabilem *excommunicati vitandi,* in ipsi ecclesia, vel, saltem valde probabiliter, infidelis aut pagani; non autem probabilius per sepulturam hæretici, schismatici, catechumeni, infantis fidelium nondum baptizati.

.Votari tamen debet his quatuor adtibus non pollui ecclesiam nisi sint *certi* et *publici :* hic enim agitur de *morali* violatione ecclesiæ, quæ proinde pendet a communi hominum notitià et æstimatione. Si vero delicium, prius occultum, postea publicum fiat, ex eo tempore polluta censetur ecclesia.

'5. *Cong* ***Rit.,*** 19 maii 1S96 et 5 maii 1SS2; Decr. authentica, nn. 3907 e 3545·

2 Locutione *in ccclcsiâ* intelligitur totum spatium inter pavimentum et ledum inferius et inter extremam absidem et partem internam januarum, indusii capellis ct cryptis inferioribus ad quas a parte interiori ecclesiæ liber pateat accessus; non autem sacristia, turris, spatium inter teclum inferius ct tectum exterius, porticus, etc.

II. De altari ejusque apparatu».

736. i° De ipso altari. (A) A'<w *licet Missam celebrari nisi in altari sivefixo, sive portatili seu lapide consecrato.*

Altare,^.v////r est illud cujus *mensa tota consecrata estcX* i>er *modum unius cum stipite coharet; — portatile* in solo lapide consecrato cor-sistit. Altare fixum potest consecrari in ecclesia tantummodo bene· diélâ, quin prius ipsa ecclesia consecretur. — Non requiritur ut altare sit ex marmore, sed sufficit ut sit ex quocumque lapide naturali duro, v. g., ex schisto aut ardesiâ

(B) *Utrunique altan exsecratur ;* (a) *amotione reliquiarum* in sepulchro contentarum, necnon fraéïione immo et solâ apertione sepulchri; *(\))fraf?urâ enormi,* nempe si tabula luerit in duas aut plures notabiles partes divisa, aut si per iraétionem divisa fuerit una ex crucibus lateralibus.

Sed insuper exsecratur *altare fixum,* non portable; (a) si tota mensa altaris a suo stipite sublevata fuerit, etsi non omnino ditnota: ratio est quia cum basi suâ in loco junéturæ mensa illa uncta fuit Non autem exsecratur si totum altare, cum tabulâ ct stipite remanentibus conjundis, transferatur in alium locum; (b) si ecclesia ipsa polluitur, polluuntur etiam altaria fixa, quia sunt pars ecclesia?, non autem portatilia.

737. 2" De altaris apparatu. (A) *De mappis.* “ Altare operiatur *tribus mappis* seu tobaleis mundis,ab *Episcopo* vel ab *alio habentepotestatem benediPlis3;* superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat; duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicata» ”. Mappæ debent esse ex lino vel cannabe, exclusi qualibet alia materia. Celebrare absque ullâ mappâ, extra necessitatis casum, grave peccatum est.

738.(B) *De antipendio,* et conopæo. Altare ornari debet antipendio, coloris festo convenientis, nisi sit auro vel lapide pretioso jam ornatum, aut per modum tumbæ confectum : hoc autem bene· diéiione non indiget. — Tabernaculum regulariter vestiri debet conopæo, et quidem *violaceo,* non nigro, in missis pro defunctis.

739.(C) *De cruce.* Crux cum imagine crucifixi, candelabris supereminens, in medio altari collocetur, in memoriam sacrificii crucis quod in altari renovatur; nec sufficit parva crux sive super taberna·

* S. Alphons., n. 360 et 369; 374 s. ; Many, *Dt locis sacris,* n. 10S-136; Bali. P., n. 106401 1076.

*5. *C. Hit.,* 29 apr. 1SS7, n. 3674; 13 jun. 1S99, n. 4032.

3 Episcopi hanc facultatem presbyteris delegaro nequeunt sine induito pontificio (5. *Rit. C.,* 16 maii 1744) quod habent episcopi Galli» (Many, n. 150): abbates aliique usum pontificalium habentes, possunt eas benedicere pro sais ecclesiis.

* *Miisale Ro>n.,* Rubr. ccn., t>» vv

culum sive in ostiolo tabernaculi '. Hæc tamen praescriptio sub .:.-vi non obligat. Non requiritur crux in altari ubi magna imago Crucifixi picta vel caslata invenitur. Non est de præcepto ut crux sit benediéla; ccteroquin simplex sacerdos eam benedicere potest.

740. (D) *De luminibus.* Toto tempore Missæ ardere debent in altari *du<e candela ex cera* apum confeétæ. Sine *ullo lumine* celebrare, nisi in casu necessitatis ad viaticum consecrandum pro infirmo, *ç'vct* peccatum est ; cum *uno* cereo, est *veniale,* a quo excusat causa rationabilis. Si cerei inter celebrandum exstinguantur, iterum accendi debent, quin tamen interim sacrum interrumpatur.

Ratione *sollemnitatis,* licet plores candelas accendere, quæ pariter ex cerâ esse debent, non autem ratione *dignitatis* celebrantis, si hic sit Episcopo inferior.

Non permittitur ut *ad cultum* super altare adhibeantur candelæ ex stearinâ, aut illuminatio ex *gaz* vel lux eleélrica; adhiberi autem possunt, non tamen super ipsum altare, " ad depellendas tenebras ecclesiasque splendidius illuminandas, cauto tamen ne ntodus speciem præ se ferat theatralem ' ".

III. De sacris vasis» linteaminibus et vestibus3.

741. 1' De vasis sacris. Praescribuntur sub gravi calix et patena ad Missam celebrandam. *Cuppa calicis* debet esse ex *auro* vel *argento;* permittitur *stannum,* sed in casu paupertatis tantum. Ex d.ccreto ***Pii IX,*** 6 dee. 1866, permittitur ***aluminium,*** sub certis conditionibus. *Patena,* sicut ciborium, potest esse ex materia quicumque *solida* et *decenti.* Pars interior cuppæ et patenæ debet esse *deaurata,* saltem sub veniali. Calix et patena *consecrari* debent, sub gravi, ab Episcopo, non autem a simplici sacerdote nisi ex Induito apostolico; nec dici potest per primam celebrationem boni fide faciant hæc consecrari.

Exsecrantur vasa sacra si ***notabiliter*** franguntur, v. g., si foramen sit in fundo, si cuppa calicis separatur a pede ***fixo*** (non autem si a pede ***tornatili),*** si de novo inaurantur, non autem si per usum deaurationem amittunt. — Polluuntur, si ab bæreticis profano usui devoventur, v.g., ad bibendum in mensà adhibentur. — Quibus in casibus, nova consecratione indigent.

Vasa consecrata, dum actu sacras species continent, absque gravi peccato, extra necessitatis casum, a nemine tangi possunt nisi a sacerdote et diacono. Quando non continent sacras species, a *subdiacono,* vel clerico vices gerente subdiaconi, intra ministerium

* .Ÿ. *C. Ri!.,* 1S sept. 1822, n. 2621.
•S. *C. Ri!.,* 4 jun. 1S95, n. 3859.
'Præter *Lünrgistas,* cfr. S. Alphor.s , n. 372 sq.; Bail. P., n. 10S0 sq.; L. Gaillot, *Catechisntus theologicus,* Trad. XV, seel. III, Dc sacrificio Missæ, d. 161-177.

altaris, tangi possunt; extra hoc ministerium, ab acolytho, et, ex decr. 24 nov. 1906, ab omnibus clericis. A laicis vero tangi non debent, extra necessitatem aut privilegium[1] Episcopus concedere valet licentiam vasa sacra tangendi.

742. 2° De sacris linteaminibus. Tria ad Missam sunt necessaria : *corporale, palla* et *purificatorium*. Hæc confici debent ex *lino* vel *cannabe,* vetito usu gossypii (coton). Corporale et palla benedici debent ab Episcopo, vel ministro usum pontificalium habente, non autem a sacerdote nisi ex induito Pontificio. Purificatorium nulla indiget benedidlione.

Exsecratur corporale si, propter *notabilem* lacerationem, sacram hostiam cum calice decenter continere non valeat; tunc, si reficiatur, novâ benedictione indiget. Si vero solum perforatur, etiam in medio, non exsecratur quidem, sed, ante usum, foramen occludi debet.

Permitti potest palla in superiore parte panno serico aut ex auro vel argento aut acu depiéto cooperta, dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat, ac pannus superior non sit nigri coloris nec referat aliqua mortis signa.— Deficiente pallâ, loco ejus aliud corporale adhiberi debet.

Sedulo invigilandum est *munditiei* horum linteaminum. Quando, post usum abluuntur, trina facienda est lotio : prima in vasis ad hunc usum exclusive' destinatis, et quidem ab aliquo in sacris constituto (aut, saltem probabiliter, a clerico); secunda et tertia lotio, etsi decentius a clericis, a laicis fieri possunt. Aqua primæ saltem lotionis in sacrarium projicienda est.

Quod diximus de tadlu sacrorum vasorum dici debet etiam de sacris linteaminibus.

743. 3° De sacris vestimentis. Sex ad Missam requiruntur : amictus, alba, cingulum, manipulus, stola et casula. Sine ullâ veste sacra celebrare, aut sine albâ vel casula, aut sine stolà simul et manipulo, habentur ut peccatum grave, nisi obtineatur pontificia dispensatio.

(a) Amiétus ct alba cx lino vel cannabe confici debent. Cingulum potest esse laneum aut sericum, sed magis decet ex lino esse.

Planetas, stolas et manipulos ex serico aliâve materiâ pretiosa confici decet, etsi hæc materia non præscribatur. Prohibetur tamen usus casularum aliorumque similium paramentorum ex telà gossypii aut lini aut etiam lanæ confedtorum pariter eorum quorum textura vitrea est mixta auro vel argento », vel quorum materia non est textilis. — Attenta ecclesiarum paupertate, tolerari potest

[1] Ita sacristae regulares, etiam laici, immo in multis locis, ex consuetudine, quilibet sacristie hoc privilegio gaudent.

[2] *S. C. Rit., 28* jul. 1SS1, in *Acta S. Sedii,* t. XIV, p. 144.

[3] *S. C. Rit.,* 11 sept. 1847, n. 2949.

panni genus quod, ex parte externa, ex filo serico integre contegitur, etsi habeat operis textilis fulcimentum ex gossypio, lanâ vel lino.

Velum calicis debet esse sericum.

(b) Vestimenta sacra (non autem velum calicis) benedici debent ab Episcopo aut sacerdote indultum Pontificium habente.

(c) *Color* vestium debet esse conveniens Officio et Missæ diei. Attamen, ex consuetudine, paramenta ex *auro* contexta possunt adhiberi pro colore albo, rubro et viridi, non autem pro violaceo, nec a fortiori pro nigro.

(d) Exsecrantur vestimenta, ideoque nova benedictione indigent, quando non remanent apta ad usum ad quem destinata fuere, v. g., $i casula in duas partes scindatur, si cingulum ita rumpatur ut nulla pars maneat ad cingendum sufficiens; non ita vero si nov» partes successive adduntur minoris tamen magnitudinis, ita ut vestis censeatur eadem moraliter.

IV. De sacris ritibus tn Missa peragendis.

744. i° Regula generalis. In ecclesiâ *latinâ,* excepto speciali privilegio, Missa celebrari debet juxta rubricas *Missalis Romani.*

Rubricæ intra Missam servandae sunt *præceptivæ,* ct quidem sub gravi aut sub levi pro subjeétâ materiâ. Constat ex verbis 5. *Pii* Γζ in Bullâ *Quo primum tempore,* 14 julii 1570, initio Missalis apposita : “Mandantes et stri&c omnibus et singulis praecipientes, in virtute sanétee obedientiæ, ut Missam juxta ritum, modum et normam in Missali præscriptum, decantent aut legant; neque, in Missæ celebratione, alias ceremonias aut preces addere vel recitare praesumant”. — Rubricæ vero extra Missam servandæ, id est ante vel post, quales sunt preces in recessu ab altari dicenda·, communiter ut *direilivee* habentur.

745- Omissio *gravis* censetur quando voluntarie praetermittitur notabilis pars Missæ, una praesertim ex his quæ *ordinarias* dicuntur, id est semper peragendæ sunt, quales sunt offertorium, preces canonis, preces ante communionem, etc. Omittere quamlibet orationem canonis integram, aut ceremoniam notabilem, quales sunt fradlio ct commixtio hostiæ, purificatio patente aut calicis, tanquam peccatum grave habetur; pariter omittere, extra canonem, partes integras, v. g., confessionem cum omnibus quæ initio Missæ recitantur, epistolam cum graduait, evangclium proprium, collectas Missæ proprias (non autem commemorationes). Si quis vero aliquam partem omittit ob negligentiam culpabilem in causâ, gravitas peccati dijudicatur ex ipsâ omissionum causâ eo instanti quo

libere posita fuit, non autem ex omissionibus quæ reapse contingunt. — Si omittitur pars *extraordinaria^* id est quæ non quotidie recitatur, ut *Gloria* aut *Credo,* generating non excedit veniale.

Non magis licet aliquid ritibus addere quam ab eis detrahere. Grave esset peccatum aliquid notabile addere, præsertim cum intentione novum ritum introducendi. Quod raro fit admodum. Sed quidam, ex importuna devotione, quasdam preces aut jaculatorias orationes interponunt : id merito prohibetur, ne ita novi ritus gradatim introducantur; plerumque tamen ita agentes in boni fide versantur, et formaliter non peccant. Monendi sunt tamen ut rubricas accurate servent.

746. 20 Dc ministro inserviente. In celebratione Missæ, sub gravi requiritur minister inserviens sacerdoti', et quidem masculus, extra casum necessitatis aut speciale Indultum.

Casus necessitatis sunt pneceptum audiendi Missam diebus festis aut conficiendi viaticum pro infirmo, aut si minister, facia jam oblatione, abscedat nec revertatur. In missionibus ubi conceditur specialis facultas celebrandi sine ministro, sacerdotes licite hoc privilegio utuntur, etiam extra dies festos, si alias celebrare non possint.

Existente justâ causa, mulier potest a longe respondere precibus Missæ. dummodo sacerdos prius commode disponat quæ ad sacrificium necessaria sunt, ita ut mulier ad altare non accedat. Quod præsertim fieri potest in conservatoriis puellarum aut sacellis monialium '.

747. 3- De Missæ interruptione. Regulariter Missa sine interruptione celebrari debet. Nihilominus licet eam interrumpere ex justâ causâ, quæ, canone nondum incepto, *gravis* esse debet, et, incepto canone, *gravissima.*

(A) *Post evangeHum,* licet eam interrumpere ad concionem faciendam, ad proclamationem bannorum, etc.

Ante offertorium, interrumpere fas est in gratiam Principis, Cardinalis, Episcopi, vel turbæ peregrinorum, qui alias die festo Missam audire non possent; quo casu, sacerdos |>otest sacrum denuo incipere, ut fideles integram Missam audire valeant.

Ante canonem, Missam abrumpere potest ac debet sacerdos, si recordetur alicujus impedimenti, v. g., se non esse jejunum, se esse irregularem, dummodo id præstare valeat absque scandalo, — aut si nominatim exeommunicatus adveniat, qui expelli nequeat.

l *Unus* tantum minister permittitur in Missis leclis stricte privatis; duo vero in Missis parochialibus quæ leguntur diebus sollemnioribus, aut loco Missae Sollemnis atque cantatx.

• 5. *C. λT/.,* 27 aug. 1S36, n. 2745; «S mari. 1899, n. 4015.

748. (B) *Incepto canone* et a fortiori *peraflà consecratione.* nonnisi ex*grarissimà* causâ interrumpi potest[1] : v. g., ad moribundum baptizandum, absolvendum, vel ungendum si absolvi nequit; propter morbum celebrantis brevi transiturum. — Si Missa post consecrationem interrumpitur, curare debet sacerdos ut remaneant adorantes coram SS. Sacramento; secus, in tabernaculum sacras species reponat; rediens ad altare, etiam post aliquot horas, prosequi debet ubi desierat. Si ante consecrationem interrupit, et mora sit minor unâ horâ, pariter incipit ubi desierat; si vero intercesserit mora unius horte aut amplius, ab initio incipit.

Rosicommunionem sacerJo(is,\\c<A de altari brevem exhortationem ad communicantes habere. Pariter vota religiosa emitti aut renovari possunt, ad normam Decreti generalis a 5. *C. Rit.* lati, 14 aug. 1894, et confirmati 5 jun. 1896 (nn. 3S36 et 3912)'. Tempore quo solet communio fidelibus dispensari, licet in nosocomiis cum pyxide, sine velo humerali, sacram communionem deferre ad ægrotos decumbentes in cubiculis, ex quibus vox celebrantis audiri potest '.

749. (C.i Si sacerdos inter celebrandum ex morbo deficiat, hæc servari debent. Si deficiat ante consecrationem primæ speciei vel post sumptionem pretiosissimi sanguinis, nec ipse pergere valeat, nihil ab alio sacerdote supplendum est : in priori enim casu, sacrificium proprie nondum inchoatum est, in posteriori jam completum est.

Si vero deficiat post consecrationem primæ speciei et ante sumptionem pretiosi sanguinis, et ipse post aliquam interruptionem sacrum perficere valeat, debet id præstare etiam non jejunus, etiamsi alius esset jejunus sacerdos : præceptum enim divinum, ut idem minister sacrum perficiat qui incepit, praevalet ecclesiastico jejunii præcepto. Si vero ipse celebrans sacrificium complere nequeat, alius sacerdos, etiam non jejunus, si jejunus non adsit, immo et irregularis aut excommunicatus, supplere debet, contritionis adtu elicito : lex enim de integritate sacrificii legibus ecclesiasticis prævalct.

[1] In Missa *ullemni,* quamdin a choro canitur *Saucius,* celebrans consecratio- Deui differre debet; ait enim *Ceremonia!/ Efùc.,* I. П, c. S, n. 70 : ""Chorus prosequitur cantum; quo finito, et non prius, elevatur sacramentum

' "Celebrans protitentium vota excepturus, sumpto SS. Eucharistiæ sacramento, absolutâ confessione ac verbis quae ante fidelium Communionem dici solent, sacram hostiam manu tenens ad profttenles sesc convertet : hi vero singuli alti voce professionem suam legant ac postquam quisque legerit, statim SS. Sacramentum sumet. In renovatione autem votorum, celebrans ad altare conversus cxspe&et donec renovantes votorum formulam protulerint, qui nisi pauci sint, omnes simul, uno præeunte, formulam renovationis recitabunt, ac postea ex ordine SS. Corpus Domini accipient

i *S. C. Rit.,* febr. 1874, n. 3322.

Quando jam una hora post sacrificii interruptionem elapsa est, non urget amplius *obligatio* quærendi sacerdotem qui sacrificium compleat, quia *probabiliter* decsset unio moralis inter duas Missæ partes; sed in aliâ Missâ sumi debet species consecrata. Attamen, post plures horas, supplere *licti,* quia probabiliter unio moralis perseveraret.

750. 40 De Missis in aliena ecclesia dicendis. Ex decreto generali, a *Leone XIII* approbato, 9 jul. 1895 (n. 3862), ceteris penitus abrogatis, hæc servanda sunt : "Omnes et singuli sacerdotes, tam sæculares quam regulares, ad ecclesiam confluentes vel ad oratorium *publicum* Missas cum saniorum tum beatorum, etsi regularium proprias, omnino celebrent officio ejusdem ecclesiæ vel oratorii conformes, sive illæ in Romano, sive in regularium missali contineantur : exclusis tamen peculiaribus ritibus ordinum propriis. — Si vero in diélâ ecclesia vel oratorio, officium ritûs *duplici inferioris* agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit Missam *de Requie* peragere, vel votivam, vel etiam de occurrente ferta {vel suo officio conformem, ex alio decreto 14 mart. 1896, n. 3892); iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas Missas rubricæ Missalis Romani vel *S. R. C.* decreta prohibent".

Quoad Missas *pro de/unflis,* sedulo legantur *Rubrica* ad normam Bullæ *Divino afflatu,* tit. x.

Et hæc sufficiant de SS. Eucharistiæ mysterio. Sacerdotes autem sacrum celebrantes hæc verba præ oculis habeant : "Si haberes angelicam puritatem et S. Joannts Baptistae sanftitatem, non esses dignus hoc sacramentum accipere vel traétarc. Non enim hoc meritis debetur hominum quod homo consecret et traftet Christi sacramentum, et sumat in cibum panem Angelorum "2.

1 Idem dic de capellù *prindpali* Episcoporum, seminariorum, collegiorum, communitatum, etc., ex decreto 5. *Cong. Ril., 22* maii 1S96, n. 3910.

' *De Iniit. Christi,* 1. IV. cap.

De extrema Qnrttone'

rb

Auctores consulendi.

Inter Patres : Serapio, *Sacramentariicm;* Innocentius I (+ 417), *Epistola adDecentium;* S. Cæsaritts Arelat., *Sermo* CCLXV, n. 3 Venerabilis Beda, *Super divi JacoM epistolam* ';· Theodulphus Aurelianensis, *Capitulare adpresbyteros* *; Jonas Aurelianensis, *De. instil. laicali*

Inter Theologos : *Sae. XII,* P. Lombardus, *lib. IVSententiarum* ejiuquc Commentatores; *s<zc. XIII,* S. Thomas Aq., O. P., *Supplement.,* 9· 29-33, «jusque Commentatores; *sac. XVII,* Suarez. S. J., disp. 39-44: Bcllarminus, S. J., *Contre». de Ex. Unctione;* Nie. Serarius, S. J. (+ 1609), *Disput. detacr. Ex. Unctionis;* A. Victorelli, *De Ex. Unctione,* Patavii, 1609; G. Drapier, *Tradition de TEglise touchant TEx. Onction,* Lyon, 1699; J. Launoy, *De sacr. Unctionis infirmorum,* Paris, 1673; Sainte-Beuve, *Tr. de sacram. Unctionis infirmorum extrema,* 16S6 (ap. *bligne,* Thcol. Curs., t. XXIV!; *sac. XV1I1,* Benedict, de Gaetanis, *Dt supremâ Unctione liber ktstorico-dogntaiicscs;* Drouin, Billuart, aliique jam superius commemorati; *sac. XIX,* Perrone, dc Augustinis, Billot, Tepe aliique jam allegati; Heimbncher, *Die hl. (Elung;* Schmitz, *Dc Effectibus sacr. Ex. Unctionis,* dissertatio historico-dogmatica, Friburgi Brisgov., 1S93; J. Kern, S. J., *De sacram. Extrema Unctionis,* Ratisbonæ, 1907; C. Ruch, in *Diet, de Thcol. (Mangenot),* t. V, 1S97-19S5; J. de Guibert, in *Dici. Afolog. (d'ADs),* t. I, 1868-1572.

Inter Protestantes : Dallæus, *De duobus Latinorum ex Unctione sacramentis*; Blunt, Morgan Dix, *op. cit.;* Woldike, *De unctione fidelium,* 1732; Lichtenberger, *op. cit.,* t. X, p. 1 ed. 1S81; Puller, *The anointing oj the sick in Scripture and Tradition,* London, 1904; Kattenbush, *(Elung,* in *Realencyclopadic,* t. XIV, 304-311.

—0——0—

' In hfte editione 'A) praetermittimus *Tr. de Panitentsa;* quern lector inveniet, quoad partem *dogmaticam* et *moralem,* in *Synopsi Thcol. Moralis* ed. A

' *P. L,* XXXIX, 2238. — 3 *P. L.,* XCIII. 39.

' *P. L*·. CV, 220 so. — 5 *P L.,* CVI, 220-261.

Excerpta ex Decreto ad Armenos.

Quintum sacramentum est Extrema Unitio, cujus materia est oleum olivæ per Episcopum benedidum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet; qui in his locis ungendus est : in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter talium, in pedibus propter gressum, in renibus propter delegationem ibidem vigentem. Forma hujus sacramenti est hæc : Per istam unitionem et suam piissimain misericordiam, indulgent tibi Dominus quidquid per visum, etc., deliquisti; et similiter in aliis membris. Minister hujus sacramenti est sacerdos. Effcltus vero est mentis sanatio, et, in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento inquit beatus *Jacobut* apostolus : " Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei

Tridentini Decreta et Canones de sacramento Extremæ Unctionis.

(Sess. xiv 9.

Visum est autem Sanétæ Synodo, præcedenti dodtrinæ de Pænitentiâ adjungere ea quæ sequuntur de sacramento Extremæ Unctionis : quod non modo Pænitentiæ, sed et totius christianæ vitæ, quæ perpetua pænitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus. Primum itaque circa illius institutionem declarat et docet, quod clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse presidium, quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis praeparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint; ita Extremæ Unitionis sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam praesidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat et captet, ut devorare animas nostras quoquomodo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiae nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit, divin» misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.

' Trident. Patrum de his canonibus animadversiones vide ap Theiner, *cit.,* vol. I, p. 590 sq.

CAP. I. De institutione sacramenti Extremæ Unctionis.

[astituta est autem hæc Unitio infu morum, tanquam vere et propre sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum : " Infirmatur, inquit, quis in vobis; inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini : et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, dimittentur ei". Quibus verbis, ut ex Apostolicâ traditione per manus accepta Ecclesia didicit,docet materiam, formam, proprium ministrum, et effeélum hujus salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia materiam esse oleum ab Episcopo benedi&um : nam unitio aptissime Spiritûs sanéti gratiam, quo invisibiliter anima xgrotantis inungitur, repræsentat : formam deinde esse illa verba : " l'er istam unitionem, etc. "

CAP. 2. De effectu hujus sacramenti.

Res porro et efiellus hujus sacramenti illis verbis explicatur : "Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, dimittentur ei ". Res etenim hæc gratia est Spiritûs sanéti, cujus unctio deliéta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, et ægroti animam ailcviat et confirmat, magnam in eo divinæ misericordia: fiduciam cyxeitando, quâ infirmus sublevatus, et morbi incommoda ac labores levius fert, et tentationibus dæmonis, calcaneo insidiantis, facilius resistit; et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

GAP. 3. De ministro hujus sacramenti, et tempore quo dari debeat.

Jam vero, quod attinet ad præscriptionem eorum qui et suscipere, et ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis prædiétis traditum : nam et ostenditur illic, proprios hujus sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros; quo nomine, eo loco, nor setate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis rite ordinati per impositionem manuum presbyterii. Declaratur otiam esse hanc Unitionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur : unde el sacramentum *exeuntium* nuncupatur. Quod si infirmi, post susceptam hanc Unélionem, convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Quare nullâ ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam et dilucidam Apostoii Jacobi sententiam docent, hanc Unitio-

nem vel figmentum esse humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habentem; et qui illam jam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiva Ecclesiâ referenda esset; et qui dicunt, ritum et usum, quem san&a Romana Ecclesia in hujus sacramenti administratione observat, Jacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque ideo in alium commutandum esse; et denique, qui hanc Extremam Undlionem a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profecto Ecclesia Romana, aliarum omnium mater et magistra, aliud in hac administrandi Unitione, quantum ad ea, quæ hujus sacramenti substantiam perficiunt, observat, quam quod B. Jacobus praescripsit. Nec vero tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere, et ipsius Spiritûs sanéti injuriâ esse posset

Can. i. Si quis dixerit, Extremam Unitionem non esse vere et proprie sacramentum, a Christo Domino nostro institutum et a B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum : A. S.

Can. 2. Si quis dixerit, sacram Infirmorum Unitionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos; sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum : A. S.

Can. 3. Si quis dixerit, Extremæ Unitionis ritum et usum,quem observat sanlla Romana Ecclesia, repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni : A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate; ob idque proprium Extremæ Unitionis ministrum non esse solum sacerdotem : A. S.

Objectum et divisio Tractatûs

Vita spiritualis, per peccatum mortale amissa, sacramento Pænitentiæ restituitur; cujus complementum est *Extrema Unftio,* quâ reliquiae peccati absterguntur, et periculose ægrotantes ad vitam æternam proxime præparantur. Disseremus itaque de *notione et existentiel, materia et forinA effeftibus, subjefto* et *ministro* hujus sacramenti.

Art. I. Notio et existentia.

I. Definitio.

751· I' *Quoad nomen.* Illud sacramentum varia sortitum est nomina : (a) a *materia,* ex quâ constat, vocatur sanlium *Oleum,*

Oleum bencdiflionis, sacramentum *Sacra Unctionis, sacrali olei unctio,* etc.; (b) a *materiâ et forma* simul, nuncupatur a Græcis ἰὐχιλβΜν, id est, oratio cum oleo; (c) a *subjecto* in quo recipitur, vocatur *unitio infirmorum,* aut *Extrema Unitio;* (d) ab *efieitu,* dicitur aniniie corporisque *medicina, liquor* quo sanitas redditur, peccata dimittuntur.

752. 2° *Quoad rem,* definitur : *Sacramentum N. L. quo, per unctionem olei benediili et orationem sacerdotis, christiano periculose cegrotanti confertur anima sanitas, atque etiam corporis, si anima saluti expediat.*

Verba *per Unitionem,* etc., designant *materiam* remotam, scilicet oleum, et proximam, nempe unitionem, et insuper *formam,* videlicet orationem sacerdotis; verba subsequentia *christiano,* etc., *subjeilum* denotant; et ultima verba *effeitum* principalem exprimunt, sanitatem animae, et secundarium, seu sanitatem corporis.

II. Existentia

753. *Errores.* *Waldenses* et *Wiclefistce* plus minusve contempserunt sacr. Ex. Unitionis. *Lutherus*[1] admisit quidem illam unctionem ut ritum *sacramentalibus similem,* sed negavit eam esse sacramentum periculose ægrotantibus ministrandum. *Calvinus*[3] contendit hunc ritum fuisse olim *charisma,* hodie vero non amplius utilem esse, sed histrionicam hypocrisim redolere. Hodie *Protestantes* omnes, Ritualistis exceptis[4], contendunt verba S. Jacobi intelligenda esse de *dono sanandi morbos corporales,* quod primo Sæculo pluribus conferebatur. — *Modernists,* post *Liberales,* asserunt unitionem de quâ agitur esse evolutionem moris Judæorum, qui oleo utebantur ad sananda vulnera, ct nonnisi paulatim in symbolum gratiæ fuisse immutatum[5].

754. *Thesis :* Unctio est verum et proprie dictum sacramentum N. L. a Christo institutum et a S. Jacobo promulgatum. *De fide est, ex Trident.*[6] : " Si quis dixerit

1 S. Thom., *Suppi.,* q. 29, a. 1-3; Suarez, disp. XXXIX; Bellarminus, *de Ex. Unctione,c.* 1-6; Drouin, *de sacr. Ex-Unet.,* q. i; Ste-Bcuve, disp. i-ii; de Augustinis, art. 1; Corluy, *Spicileg.,* vol. II, p. 453 sq.; Kern, p. 4-80; Ruch, l. cit., 1897-1927.

' *De Capliv. liabyl.,* c. dc Ex. Unit. — 3 *Insist.,* l. IV, c. J9, § 18.

4 Motum dodtrinam expositam vide apud Blunt, *op. cit.,* p. 213 st|·» Morgan Dix. *op. cit.,* p. 103.

5 Quorum doctrina damnata est in decreto *Lamentabili* (n. 4S) : "Jacobus in suâ epistola non intendit promulgare aliquod sacramentum Christi, sed commendare pium aliquem morem, et si in hoc more forte cernit medium aliquod grati», id non accipit co rigore quo acceperunt theologi... ".

6 Sess. XIV, can. 1.

Ex. Unitionem non cssc vere ct proprie sacramentum, a Christo Domino nostro institutum, ct a B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum : A. S. ”

755. t° *Script.* (A) Hoc sacramentum jam *insinuatur* apud 5. *Marcum.* Hic enim narrat duodecim apostolos, a Christo missos ad oves Israel, prædicâsse evangelium, dæmonia ejecisse, et multos ægros unitione oiei sanasse ; "Et exeuntes praedicabant ut pænitentiam agerent; et dæmonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos ægros et sanabant ” ’. De quo textu tria animadvertimus : (a) hic agitur de apostolis *nomine Christi* exercentibus potestatem sibi commissam *in ordine, ad regnum Dei* seu ad animarum sanctificationem; (b) effectus *immediatus* unitionis descripta· est quidem *sanatio corporis;* sed, secundum Judæorum mentem, potestas sanandi corpora conneciebatur cum *potestate animas sanandi,* ex eo quod morbi tanquam poena peccati existimabantur2; (c) insuper Christi missio erat animas salvare, ita ut dici possit sanationis donum ab co apostolis collatum nihil aliud esse nisi pignus et manifestationem sublimioris potestatis animas sanctificandi. Nil igitur dicere prohibet quin Dominus apostolis contulerit potestatem olei unétione curandi corpora, quo facilius mentes Judæorum sanarent et sanctificarent. Ita via parabatur institutioni Extremæ Unétionis, quæ jam insinuabatur. Sed ex hoc solo textu inferri nequit certa institutio sacramenti.

(13) Hæc autem merito infertur ex textu *S. Jacobi :* “Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini : et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit cum Dominus; et, si in peccatis sit, remittentur ei ”3.

Declaratur sensus ; verbum *infirmatur* (ἀτδενεi) de gravi morbo affliétis prædicatur; hic sensus confirmatur ex verbo κἀανοντα *(infirmum')* quod infra adhibetur et significat periculose decumbentem ; vox *presbyteros Ecclesia* designat

• *Mart.,* XVI, 12-13.
• */oan.,* V, 14; IX, 2, 34-39. — *'Jae.,* V, 14-1$.

sacerdotes qui in Ecclesiâ munus sacrum gerunt, non autem seniores laicos, ut ex locis parallelis liquet »; *oratio fidei non* orationem infirmi significat, ut volunt quidam Protestantes, sed orationem presbyterorum; et hæc fit in *nomine* seu *auctoritate Domini,* quatenus presbyteri sunt ejus legati et ministri.

Ex hoc textu infertur existentiâ sacramenti. Etenim ad sacr. N. Ecgis tria requiruntur et sufficiunt, signum sensibile, gratiæ productivum, a Christo permanenter institutum. Atqui hæc tria inveniuntur in unétione a S. Jacobo descripti : (a) *signum sensibile,* oratio et unctio : " *orent* super eum, *ungentes* cum *oleo";* (b) *gratia produftivum :* i) nam dicitur : "oratio fidei salvabit infirmum, etc."; quæ quidem verba intclligi possunt tum dc sanitate corporis, tum de sanitate anirnæ2; 2) vox *alleviabit* (ἐγερεῖ), etsi sanationem corporis aliquando exprimit, sæpe de erectione animi intclligitur 3; hic autem, contextu inspeéto, significat dari infirmo vires non solum physicas, sed etiam morales ad erigendum ejus animum contra tentationes, doloresque patienter tolerandos; quod fieri nequit sine gratià quæ, ut ait *Tridentinum,"* ægroti animam alleviat et confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando 3) aliunde ultima verba " si in peccatis sit, remittentur ei " omnem æquivocationem tollunt, cùm peccata sine infusione gratiæ remitti nequeant 4; (c) *permanenter a Christo institutum;* solus enim Deus signo sensibili gratiam alligare potest, ct licet non legatur in Evangelio Christum hoc sacramentum instituisse, hoc tamen ex textu S. Jacobi indirecte deduci

' *Ad.,* XIV, 22; XV, 2; *1 Tim.,* IV, 14; V, 17, 19. — Cfr. quæ diximus in *Tr. de EcclesiA,* n. 63S sq.

* S. Jacobus quater hoc verbum adhibet in hâc epistola (I, 21; II, 14; IV, 2; V, 20), et quidem de *salute anima,* ut ex contextu clare evincitur. — Unde protestons Von Soden, *Hand Commentar*,* III, 2, p. 201, usent hic agi tantum de salute anima:.

1 *Rom.,* VIII, it; *Ephes.,* V, 14 in textu grreco.

4 Nec dici potest hic agi tantum de dono curandi morbos; nam si ageretur dc tali dono, non presbyteri vocandi essent, sed qui donum curationum habebant; insuper si de miraculosa sanatione ageretur, non deberet proscribi certa materia, quia hoc relinquebatur divinæ inspirationi quæ modo hanc, modo illam suggerebat materiam; nec addendum fuisset "si in peccatis sit, etc.", nam qui donum miraculorum exercebant.nullo modo peccata remittebant per exercitium hujus intestatis.

potest, ut docet *Tridentinum;* permanentia autem hujus ritûs infertur ex eo quod verba S. Jacobi sunt generalia, et naturaliter ad omnia tempora sese extendunt, et insuper Traditione probatur.

756· 2° *Traditione,* nempe *prcescriptionis argumento historicis testimoniis fulcito.* (A) Historice certum est, saltem sæc. IX°, Extremam Un&ionem tanquam sacramentum ab Apostolis traditum, ad salutem animæ ct corporis usitatum, habitam esse in utrâque Ecclesiâ, Latinâ et Græcâ.

(a) Quoad *Latinos,* constat : 1) ex decretis *Conciliorum : C. Ticinense* in Italiâ. (an. S50), *Moguntinum I* in Germaniâ (an. 847), *Cabillonense IL* in Galliâ (an. 813} declarant, secundum S. Jacobum et Patrum documenta, sacram Unélionem infirmorum esse "salutare sacramentum, magnum et valde appetendum mysterium, per quod peccata remittuntur et consequenter corporalis salus restituitur, ab eo ministrandum cui potestas concessa est remittendi peccata"[1]; 2) ex *statutis episcoporum,* v. g, Isaac, ep. *Lingonensis,* Herardi, archiepiscopi *Turonensis,* Theodulphi, ep. *Aurelianensis,* S. Bonifacii, *Germanice* apostoli, Egberti *Eboracensis,* etc., qui præcipiunt ne infirmi nec communione nec unélione sacri olei careant, et quidem ad salutem animæ et corporis'; 3) ex testimoniis *scriptorum ecclesiasticorum,* præsertim Amulonis, episcopi Lugdunensis, Jonse, ep. Aurelianensis, Prudentii, ep. Trecensis, Amalarii, presbyteri Metensis, Haymonis, ep. Halberstadicnsis, aliorumque qui, auéloritati S. Marci et S. Jacobi innixi, docent morem ungendi infirmos oleo consecrato, ad salutem corporis et animæ, ab ipsis Apostolis esse traditum '.

757- (b) Quoad *Grows* constat : 1) ex *Euchologiis* seu *Ritualibus* non solum eorum qui se orthodoxos dicunt, sed etiam variarum sedtarum orientalium, in quibus describuntur : *ritus* un&ionis infirmorum seu variae unitiones; *materia,* nempe oleum quod in lampade servatur; *forma* seu preces quæ recitantur dum unguntur infirmi; *effeflus,* videlicet innovatio spiritüs contra diaboli impugnationes, expiatio debitorum et venia peccatorums; 2) ex scriptis

' Cfr. Harduin, *Colluti. Co>icil.,V,* 13, 27, 1040; Kern, p. 10-12; H. Netzer. *L'Ex. OnClion aux VIII* et IX** j., in *Rev. du cl. fi·.,* t. LXVIII, 1911, p. 182 sq.

* *P. L.,* LXXXIX, $21, S23; CV, 220 sq.; CXXI, 764 sq.; CXXIV, 1075, sq.; CXXV, 774; Kern, p. 6-ro.

3 *P. L.,* CV, 1011 sq.; CV1, 122 sq. ; CXV, 1374; CXVTII, 573; Kern, p-13-15·

4 G. Jacquemier, *EEx. Oruflion chez les Grecs,* in *Echos dOrient,* avril-mai 1899.

» Denzinger, *Pilus orientalium,* t. II, p. 483 sq.

theologorum orientalium, v. g., Symeonis, Thessalonicensis archiepiscopi (sæc. XIV)' et Metrophan. Critopuli, patriarch» Alexandrini (sæc. XVII) qui testes sunt fidei antiquitus in Oriente vigentis circa existentiam et naturam hujus sacramenti.

758. (B) Atqui ex hoc unanimi consensu utriusque Ecclesiæ merito infertur hoc sacramentum non esse inventum humanum, sed ad Apostolos et ad ipsum Christum ascendere. Id probatur generali argumento jam supra exposito in *Tr. de Sacramentis,* n. 263; sed confirmatur insuper c multis testimoniis positivis, quæ ordine *ascendente* exponemus.

759. (a) *A saeculo IXe ad* explicita inveniuntur testimonia ex quibus patet unctionem infirmorum esse sacramentum.

Venerabilis Seda, ineunte sæc. VIII°, verba S. Jacobi exponens, ait»: "Hoc et Apostolos fecisse in evangelio legimus; et nunc Ecclesiæ consuetudo tenet ut infinni oleo consecrato ungantur a presbyteris ct oratione comitante sanentur additque peccata etiam hoc ritu contritis corde dimitti.

Sæc. VII0, *S. Eligius, Noviomensis* episcopus, fideles monet ne tempore morbi ad superstitiosa media recurrant, sed Eucharistiam *deumque benediflum* fideliter ab Ecclesia petant, ut *non solum corporis sed et anima sanitatem accipiant*4.

Sæc. VI·, *Cassiodorus* scribit : "Si quis alterius prægravatur injuria vel corporis imbecillitate quassat*ver, presbyterum* dicit (S. Jacobus) adhibendum, qui *orationefideli ct olei sanfli perunPlione* concessa *salvet eum...peccata* quoque illis *dimittenda* promittens qui alterutra fuerint oratione visitati"». Idem tradit 5. *Casarius Arelatensis*

Eodem tempore, synodus a patriarcha *Nestorianorum* celebrata, unitionem infirmorum sic commendat : " Qui in gravem morbum (superstitionis) incidit, cùm convertitur, sicut corporaliter ægrotus, curari debet *oleo orationis,* quod presbyteri benedicunt " r.

Sæc. V·, *ViPlor Antiochenus,* verba S. Marci verbis S. Jacobi declarans, scribit : "Oleum igitur quod in unitione adhibetur, et

* *De. ritu s. olei seu euchelcri, P. G.,* CLV, 529 sq.

' *Confessio catholice? et apostolica in Oriente ecclesia.*

3 Λ Z.., XCIII, 39.

' *De reClitudint cathol. conversationis,* inter opera *S. Augustini, Γ. L.,* XL, П72. — » *Complexiones in epistol. Aposf., P. L.,* 1.XX, 1380.

* Inter opera *S. Augustini, P. L.,* XXXIX, 2238.

7 Hefclc· Leclercq, *op. cit.,* t. Ill, Append. II, p. 1204. — Ibi jam via paratur abusui unitionem ministrandi non solum «grotis, sed psenitentibus etiam sanis.

Dei misericordiam et morbi sanationem et cordis illuminationem denotat. Clarum fuerit *orationem* totum hoc efficere; oleum autem meâ quidem sententiâ symbolum horum est"[1]. Quibus verbis eficdus gratiæ *orationi,* non oleo, tribuitur, secundum modum loquendi Patrum qui efleéhim sacramenti adstruunt *verbis* seu form» potiusquam rebus seu materiæ. Inter *Armenos,* patriarcha *Joanna Mandakuni,* ægros avertere volens a magicis remediis, eos hortatur ut, Jacobi mandatum sequentes, petant a presbyteris donum gratiæ, nempe *inunctionem cum oratione'·.* Sed, præ ceteris, celebre est *Innocenta I* testimonium, in quo, post relata S. Jacobi verba, ait : " quod non est dubium de fidelibus aegrotantibus accipi vel intelligi debere, qui *sancto oleo chrismatis perungi* possunt"; postea addit : " pænitentibus istud infundi non potest, quia genus est *sacramenti "*[3].

Sæculo IVe, maximi momenti testimonium recenter inventum, nempe *Euchologion S. Serapionis,* orationem continet ad benedicendum *oleum infirmorum,* quo non tantum curantur corporis infirmitates, sed etiam confertur *bona gratia, remissio peccatorum, anima sanitas et integritas* " Invocamus te, qui habes omnem potestatem... et oramus ut emittas vim sanationis c cælis Unigeniti super hoc oleum, ut iis, qui his tuis creaturis unguntur vel eas percipiunt, fiat in depulsionem omnis languoris et infirmitatis, in remedium adversus omne dæmonium, in expulsionem omnis spiritûs immundi, in segregationem omnis spiritûs nequam, in extirpationem omnis febris et frigoris ct omnis imbecillitatis, in gratiam bonam et remissionem peccatorum, in remedium vitæ et salutis, in sanitatem et integritatem animæ ct corporis et spiritûs, in valetudinem perfeétam ".

Negari igitur nequit, a quarto sæculo ad nonum et deinceps, *unctionem infirmorum* in usu fuisse tanquam *sacramentum,* ad sanitatem *anima* et *corporis* usitatum, et quidem vi *traditionis apostolicca* quæ S. Jacobi et S. Marci testimoniis innititur. Exinde etiam infertur hanc in usu fuisse ante sæculum quartum, cùm preces liturgicæ, quales

' Apud Cramer, *Catena graeetr. Patrum,* 1X44, t. I, p. 324.

* Ap. Schmid, *tteiiige Eeden desJoannes Mandabunt,* 1S71, p. 222 sq.

3 Dcnz.-Bann., 99 (61). — Ibi, ct praesertim in textu *S. Casarii,* supponitur fideles jxjssc seipsos ungere oleo sanélo; hæc autem privata unAio .l fidelibus faCla non efat sacramentum, ut infra dicetur, n. 790; unctio vero a sacerdotibus pera&a, spirituales cffcAus conferens, vere erat sacramentum.

* Ap. Funk, *Didaseaiia el Const. Apost.,* t. II, 190; Journel, 1240.

3 Errat igitur *Puller* qui, *op. cit.,* asserit hanc unctionem sanitatem corporis tantum contulisse, secundum Patres octo priorum saxulorum. Quem confutant H. Netzer, loc. cit., et A. Boudinhon, *La tMologie de ΓΕχ. OttCHen* in *Rev. cathol. des Eglises,* 1905, p. 385-411.

sunt *Euchologion Serapionis,* supponant ritum jam per aliquod tempus fuisse usitatum.

760. (b) *Tribus prioribus sæculis,* pauca tantum inveniuntur testimonia, nec omnino clara : S. *Aphraaies,* usum sacri olei exponens, de unctione infirmorum agit quæ pænitentes per arcanum suum sacramentum reducitx; *Eusebius Casariensis* sermonem habet de iis qui " uniti illo unguento non ultra erunt morti obnoxii, sed immortalitatis et æternæ vitæ consortes"2; *Origenes*\ diversos modos remissionem peccatorum consequendi describens, recenset duram et laboriosam medicinam per quam impletur quod Jacobus dixerat : " *Si quis autem infirmatur...* Ex quibus colligitur unitionem infirmorum non fuisse primis sæculis ignotam.

Nec desunt rationes quibus explicatur Patrum hâc de re silentium : 1) Patres trailatus systematicos de sacramentis non scripserunt, sed obiter tantum de uno vel altero sacramento scripserunt, prout se dabat opportunitas; in suis catechesibus, ea sacramenta exponebant quæ catechumeni recepturi erant, non autem alia; ceteroquin unctio infirmorum ut *complementum panitentia* habebatur, ct cùm nonnisi raro absolutio pienitentibus data commemoratui, ejus complementum solis ægrotis concessum sæpc recenseri non poterat. 2) Commentarii a quibusdam Patribus de epistolâ S. Jacobi scripti perierunt; primus qui exstat, nempe *Ven. BedcC,* unitionem infirmorum tanquam sacramentum exhibet; pariter S. Marcus nullum interpretem invenit, ante Viliorem Antiochenum in ecclesia græcâ, et in latinâ ante V. Bedam; porro uterque testimonium aflert pro sacramentali unitione infirmorum.

761. Conclusio. Habemus itaque *ambo extrema catenat:* cx unfi parte, testimonia S. Marci ct praesertim S. Jacobi, et ex alterû, longam seriem testimoniorum a quarto sæculo usque ad nostra tempora ; medii quidem catcnæ annuli non tam clare apparent; sed merito infertur, etiam historice, hæc duo extrema vere conjungi. Quod quidem omnino certum est iis omnibus qui auéloritatem Traditionis admittunt.

7^2. *Objicitur* quidem veteres sex priorum sæculorum scriptores, dum piorum mortes describunt, nullam E. Unitionis mentionem facere. — Sed hoc argumentum thesim non infirmai. Nam :

' Graffiti, *Pair, ryriaca,* t. I, p. i.v. — * *P.* (7., XXIV, 267, illi.
l *Homil. II in Ltvit., P. G.,* XIl, 419.

(a) quædam faéta probant infirmorum unitionem jam sæcV· 1 aliquando ministratam esse (b) Insuper multa tacentur qt.- tamen peraita sunt; sic sæpe sæpius viatici administratio non coti:· memoratur, licet sub gravi præscriberetur; aliunde unitio infirmorum, a Christo instituta tanquam consummatio Christian» pænitenliæ, non videtur in usu fuisse apud quoslibet, sed solum apud e« qui peccatorum conscii erant, ut eruitur ex vitâ S. Adelliardi a *Paschasio Radberto* scripta', (c) Tandem nil prohibet aliquem progressum in hâc re, sicut in multis aliis, admitti posse, piieseitim cùm agatur de sacramento valde utili, sed non necessario.

763. 30 *Rat. theol.* suadetur. Christus instituit sacramenta ut fidelibus subveniret in præcipuis vitæ circumstantiis, præcipuisque difficultatibus; atqui in mortis articulo speciales adsunt difficultates, v. g., anxietates propter peccata præterita, pugnæ contra tentationes diaboli quæ in illo ultimo instanti vehementius urgent, timor judicii et incertitudo futuri statûs; ergo conveniebat omnino Christum illis specialibus difficultatibus succurrere per speciale sacramentum, scilicet Ex. Unctionem.

Art. IL De elementis constitutivis hujus sacramenti.

Duo sunt elementa Extremæ Unitionis constitutiva, *materia* ct*forma.*

§ I. De materia Extremæ Unctionis.

I. De materiâ remotâ'.

764· (A) *Materia remota est oleum olivarum.* Certum est : (a) ex *Script.,* ubi dicitur : " Ungentes eum *oleo* "; atqui oleum simpliciter est oleum ex olivis.

' Ita *Hypatias* (+ 446), dum adhuc juvenis, curabat ut infirmi unAione» ab abbate reciperent; *Koriun,* episcopus in Gcotgià (sæc. V°) narrat Isaac, Armenorum patriarcham, animam suam Deo commendasse *inter neinisteriuM ftti fragrantis cum oratione Deo gratA :* quæ verba, apud Græcos, sacram unctionem seu *euchekeion* designant. Cfr. Kern, *op. cit.,* p. 39-40.

• *P. L.,* CXX, 1547.

3 S. Thom., q. 29, a. 4-6; Suarez, disp. XL, seA. 1-2; Bcllarm., e. 7; Drouin, q. II; Ste Beuve, disp. III; de Augustinis, a. 2; S. Alphonstts, l. VI, n. 70S sq.; Lehmk., 569 sq.; O' Kane, *Notes on the Rubrics,* n. S$3*q-J Kern, p. 115-141.

b) Ex *Florent. :* " Quintum sacramentum est Ex. Unftio. cujus materia est *oleum oliva*

(c) Quæ quidem materia est omnino *conveniens,* quia optime significat effcâum hujus sacramenti, et ejus modum operandi; sicut oleum mitigat dolores corporis, sanitatem restituit, hilaritatem affert, ct lumini pabulum præbet, ita Ex. Unétio animæ tristitiam ct dolores mitigat, spiritualem sanitatem restituit, gaudium spirituale affert, ct spem nostram nutrit; pariter sicut oleum in suo modo operandi est simul lenitivum et penetrativum, ita Ex. Unitio modo suavi animæ dolores lenit, et usque ad ima nostri cordis penetrat ad ejus angores morbosque curandos x.

765. (B) Oleum debet esse *ab Episcopo benediclum :* Intellexit enim Ecclesia, ait *Tridentinum,* materiam esse oleum ab episcopo benediitum". Quod quidem, saltem in Ecclesiâ Latinâ, non solum ex necessitate præcepti, sod etiam ad *validitatem* requiritur, ut constat ex decreto 5. *Officii,* 13 jan. 1611, declarantis temerariam et errori proximam esse propositionem asserentem "hoc sacramentum valide ministrari posse cum oleo episcopali benedidiione non consecrato" Attamen simplex sacerdos a S. Pontifice delegari posset ad oleum benedicendum; sed in Ecclesia latinâ, hoc *insuetum est*3. In Ecclesiâ græcâ presbyteri, probante R. Pontifice, extremam unftionem conferunt cum leo a se bcnedi&o, potestate ab episcopo delcgatâ.

Insuper probabiliter asseritur oleum benedicendum esse benediftione *speciali* in ordine ad Ex. Unctionem, ideoque oleum catechumenorum vel S. Chrisma esse materiam *dubiam* In casu autem necessitatis, deficiente oleo infir-

1 S. Th., *Sufi.,* q. 29, a. 2.

' Dcnz.-Bann., 162S (1494). Quod decretum confirmatum est 14 sept 1S42.

3 Quod declaravit *Pius V/* tempore gallicæ perturbationis. Cfr. Mbhlbaucr, *Decreta authentica C. SS. Rit.,* t. II, p. 426.·

4 Triplex distinguitur oleum sanélum in Cœnâ Domini ab Episcopo benedictum : oleum *infirmorum,* ad inungendos infirmos et campanas ungendas externe; oleum *catechumenorum,* ad catechumenos ante Baptismum inungendos, marius nco-saccrdotum consecrandas, aliasve consecrationes perficiendas; *ihrisma,* quod adhibetur in Confirmatione, in cæremoniis Baptismi post Tadam ablutionem, variisque consecrationibus, v. g., calicis, campana: (interius). Cf. Sabetti, 822.

morum, posset adhiberi sub conditione alterutrum, et postea, si moribundus superviveret, iterum ungendus esset cum oleo infirmorum, pariter sub conditione.

766.(C) Oleum infirmorum debet *renovari* quotannis, idque sub *gravi,* saltem probabilius, et vetus comburendum est. Si autem oleum in eo est ut brevi deficiat, ei admisceri potest oleum olivarum non benedictum, in minori tamen quantitate, et id pluries fieri potest. — In loco nitido et decenter ornato servetur, in vase argenteo vel stanneo, regulariter in ecclesiâ vel sacristiâ, excepto casu quo parochi domus multum ab ecclesiâ distat', vel si adest alia causa urgens, v. g., periculum ne infirmi, grassante peste, sacramento priventur.

II. De materiâ proxlmâ.

767. i° *Materia proxima est unclio olei ab Episcopo benedicti.* Certum est ex universali Ecclesiæ praxi et unanimi theologorum consensu.

7Ô8. 2° Quoad *numerum* unitionum : (A) *antiquitus* maxima fuit variarum ecclesiarum diversitas usque ad sæc. XVIIU,“ in Ecclesiâ *Latinâ,* ct etiam nunc in *Oriente.*

In *sacramentario GregariiM.* legitur : “Sic perungat infirmum de oleo sandificato, cruces faciendo in collo et gutture, et inter scapulas et in pedtore, seu in loco ubi plus dolor imminet... Multi enim sacerdotum perungunt insuper in quinque sensibus corporis ”.*

Theodulphus Aurelianensis, sæc. IX°, statuit duodecim vel quindecim signa crucis super infirmum facienda esse, sed animadvertit Græcos tres tantum facere undliones super caput et vestimenta et totum corpus infirmi, incipientes crucem a capite usque ad pedes, et a manu dextera usque ad sinistram manum Immo in quibusdam ritualibus, sive orientalibus sive latinis, statuebatur unicam sufficere unctionem in casu necessitatis4.

769. (B) Juxta *hodiernam disciplinam :* (a) cx *Codice,* can. 947, sunt unctiones *regulariter* facienda: : 1) in *oculis,* scilicet palpebris vel superciliis; 2) in *auribus,* non interius, sed in parte inferiori; 3) in *naribus;* 4) in *ore,* compressis labiis; si os concludi nequit, unum e labiis ungere sufficit; 5) in *manibus,* extra pro sacerdote (cùm jam into-

• *S. Rit. Cong.,* n. 1144. — * Λ., LXXV1II, 235 sq.
• *P. L.,* CV, 221. — « Kcrn, *op. dt.,* pp. 135, 13S.

r;us consecratæ fuerint), intra pro aliis; 6) in *pedibus,* in r Antis, aut supra pedes, prout fert consuetudo; hæc autem ctio, ex *Codice,* c. 947, rationabili causâ omitti potest; unctio renum semper omittatur. Si aliquod organum sensuum deest, ungatur pars vicinior.

b) Ab omnibus admittitur duas ultimas unitiones in pedibus ct in renibus non esse necessarias ad validitatem; sed olim controvertebatur utrum *ad validitatem* requirerentur unitiones quinque sensuum, an sufficeret unica unitio. Hodie certum est sufficere unicam unitionem : 1) quia *Script.* simpliciter dicit " ungentes eum ", et *Tridentinum* de unà tantum unitione loquitur; 2) insuper *historice* constat modo unam, modo duas vel plurcs unitiones fuisse adhibitas in Ecclesiâ tum Græcâ, tum Latinâ[1] ; 3) tandem S. *Officium* decrevit, 26 apr. 1906, approbante *Pio X,* unicam sufficere formam (ideoque unitionem) in casu veræ necessitatis [2].

In *praxi,* secluso necessitatis casu, quinque unctiones nunquam omittendæ sunt» et quidem sub gravi, cum hæ a *Rituali* præscribantur et sint pars notabilis rituum.

In casu autem necessitatis, si timeatur ægrotum moriturum esse antequam quinque unitiones perficiantur, *unica* unctio fiat in *capite,* vel peitore aut scapulis, dicendo " Per istam sanctam unitionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen." Si ægrotus supervixerit, ex *Codice* cetera: unctiones supplendae sunt, quidquid in contrarium pauci dixerunt [3].

770· 3° *De modo unitiones peragendi.* (A) *Gemina* unitio in^mxWr *sensibus* non est necessaria ad validitatem, sed ad *liceitatem* tantum, sub gravi, extra casum necessitatis; *unica* tantum *forma* adhibeatur, cum duplici cruce, una in unoquoque membro, incipiendo a dextro.

1 Unde Benedictus XIV {*De Synodo,* 1. VIII, c. 3, n. 2) ait : " Huic opilioni validissimum fundamentum præbcl diversa in undionum numero disciplina. quam in diversis Ecclesiis suâ ætatc viguisse affirmat Albertus Magnus". Cf. Martene, *op.* I, c. 7, a. 3; Ballerini-Palmieri, 14; Kcm. p. 133-141.

* *A. S. S.,* XXXIX, 273.

1 Cir. *Ephemerida liturgie*,* 1906, p. 451; Ar. *J?ev. thtel. fr.,* 1906, p. 40S; *Atri du Clergl,* XXX, 190S, p. 13; Gaudé. *Theol. Moralis S. Alpkonsi,* t. ITI, p. 723, not. *g.*

(B) *Ordo inter unitiones* est pariter de necessitate *pra. cepti* tantum.

(C) Regulariter unitio fieri debet per *immediatum* manûs contaitum; sed, peste grassante, adhiberi potest virgula, quæ deinde comburatur.

Animadvertit tamen *Capelmann* * vix ullum adesse contagii periculum, quia oleum impedit quominus morbus transferatur; ne autem ipsum oleum vitietur, expedit globulum bombaci *(coton)* oleo madefacere, et eodem tanquam instrumento uti ad omnes unitiones faciendas.

Controvertitur autem num una gutta olei sufficiat; in praxi tutius est intingere in oleo extremitatem pollicis ad singulas unitiones.

§ II. De forma 3.

771· ,*e Historice* multæ discrepanti» apparent in variis Ritualibus Ecclesiæ *occidentalis,* (a) .Aliæ enim sunt *deprecativa,* v. g. : " Deus omnipotens... miserere huic famulo tuo et tribue ei remissionem peccatorum, etc. "; aliæ *optativa :* " Per istam unitionem... indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti"; aliæ *indicatio:* "Ungo te de oleo sanilificato, etc. "; aliæ *imperativa .·*" Accipe sanitatem corporis et remissionem peccatorum..."; aliæ *mixta,* (b) Insuper multæ exprimunt *actionem* ministri seu materiam proximam, aliæ non; quædam unum cffeilum declarant, remissionem peccatorum, aliæ solam sanitatem, aliæ utramque, aliæ addunt etiam animæ confortationem, (c) In quibusdam *Ritualibus* unica forma semel profertur, dum varia organa unguntur; in aliis ad singula organa propriæ formæ recitantur3.

772. 2° *Forma hodierna* apud *Latinos* est : " Per istam Sanétam Unitionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum (auditum, odoratum, etc.) deliquisti. Amen. " Quæ forma ad singulas unitiones repeti debet. — Apud *Gracos :* " Pater sanfte, animarum et corporum medice, sana servum tuum hunc ab iliA quæ detinet illum, corporis et animæ infirmitate ".

773- Forma esse debet *deprecatoria,* juxta *Rit. Rom.t* et non simpliciter indicativa, saltem *expræcepto;* controvertitur autem num hoc sit etiam necessarium ad *validitatem.*

* *Mediana pastoralis,* p. 126.

* S. Thom., q. 29, a. 7-9; Suarez, 1. c., sedt. 3; Bellarm., 1. c.; Drouifl. q. ni: Ste Beuve. disp. IV; de Augustinis, I. c.; S. Alphonsus, 711 sq·; Lehmk., n. 573: O' Kane, S97 sq. — » Cfr. Kcrn, *op. at.,* p. 146-152.

A) Quidam valde probabiliter negant, quia in nonnullis antiquis Ritualibus forma est indicativa ; atqui nemo dicere audebit administrationem hujus sacramenti per plura sæcula invalidam fuisse

(B Alii affirmant : (a) ex verbis S. *Jacobi* dicentis : " Et orent su|k t eum... et oratio fidei salvabit infirmum"; (b) ex/mx» utriusque Ecclesiæ, Græc;e et Latinæ, in ritualibus et conciliis consiçnatæ. Form» indicative quæ objiciuntur, implicite orationem continent, cùm orationibus praecedantur[2] (c) accedit *rat. conv.* Nam suscipiens sacramentum est jam viribus destitutus, et orationibus sublevari indiget; insuper hoc sacramentum ordinatur ad obtinendum per modum *indulgentia* quod in sacramento Poenitentias obtineri non potuit per modum justitiæ ; atqui quod postulatur per modum indulgentias sub formâ deprecativa postulari debet; ergo. Tandem hoc sacramentum ordinatur ad sanitatem restituendam «grotis; atqui sanitas, utpote bonum temporale, non absolute, sed modo deprecatorio postulanda est; ergo[3].

Utraque autem opinio facile conciliatur, si admittatur Christum non determinavisse formam hujus sacramenti in *specie infimA,* sed hanc potestatem Ecclesiæ reliquisse.

In *jtraxi,* forma deprecatoria adhibenda est, prout a Rituali præscripta.

774. 3° Verba, quæ communiter ut *essentialia* requiruntur, sunt : *per istam unftionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Arnen.* Ex recenti decreto 5. *Officii,* 26 april. 1906, ad validitatem necessaria non est mentio cujuslibet sensûs; hæc tamen, extra necessitatis casum, requiritur de præcepto gravi. Vox *santlam,* licet non essentialis, sine peccato veniali omitti nequit.

Art. III. De effeôHbus Ex. Unétionis[4].

775· Tres sunt hujus sacramenti cfleétus : 1° *Gratia confortans* animam contra difficultates articulo mortis urgentes;

[1] Ita *Albertus Af., Durandus, Juenin, Drouin,* muitique alii quos connueinorat atque approbare videtur Bened. XIV, *De Synodo,* l. VIII, c. 2, n. 2.

[2] De quo tamen redlc Bened. XIV, l. c. : " At nescimus quo ριϋο possit deprecatio inveniri in aliis formis, ex plurimis antiquis Ritualibus a Mcnardoet Marlene produtflis, in quibus solum adhibetur verbum *ungo,* absque alio additamento e quo deprecatio colligi aut fingi queat

[3] S. Thom., *Sup.,* q. 29, a. 8.

[4] S. Thom., q. 30; Suarez, disp. XLI; Beilarm., c. 8; Drouin, q. VI ; Ste Beuve, disp. V; de Augustinis, a. 5; Schmitz, *op. oit.,* p. 61 sq.; *Caiuk. Trident.,* p. 11, de Ex. Until, n. 28; Kern. p. 167-240.

2° *remissio culpa et pana;* 3° *sanitas corporis,* si animæ expediat. Jamvero quæstio est inter theologos quisnam ex illis effectibus sit primarius : juxta *Scotum,* primarius est remissio peccatorum venialium; juxta *Bellarminum,* remissio non solum venialium, sed etiam mortalium quæ per accidens non fuerunt antea remissa; tandem, *juxta S. Thomam,* communioremque sententiam, primarius effeélus est *gratia alltvians* et corroborans animam contra torporem ct tentationes spcciatim urgentes in articulo mortis.

I. De gratia confortante.

776. i° *Thesis :* Primarius effectus Ex. Unctionis est gratia confortans animam contra difficultates occurrentes in articulo mortis. Certum est gratiam confortantem esse unum ex effectibus Ex. Unitionis, et probabilius est eam esse primarium effeâum.

(a) *Script.* S. Jacobus describens effectus hujus sacramenti dicit : " Et alleviabit eum Dominus ", i. e., excitabit, confortabit; atqui per illa verba designatur gratia confortans; nam, secundum *Estium* (in h. loc.), " eâ voce significatur liberatio a torpore, tnœrore, ct anxietate, quâ plerumque ægroti morte vicinâ gravantur, sic ut mentem ad divina non facile queant attollere ".

(b) *Tradit. ;* " Effeétus vero hujus sacramenti, ait *Florentinum,* est mentis sanatio, ct, in quantum expedit, ipsius etiam corporis "; atqui mentis sanatio effici nequit nisi per gratiam primario confortantem. *Tridentinum* idem declarat : "Res porro et cffeôus hujus sacramenti... gratia est Spiritûs Sanéti, cujus unctio... peccati reliquias » (id est. spiritualem debilitatem ex peccatis ortam) abstergit, et ægroti animam ailcviat et confirmat, magnam in co divinæ miscricordiæ fiduciam excitando... " 2

(c) *Rat. Theol.* Effectus hujus sacramenti primarius accipi debet ex fine propter quem fuit institutum; atqui

* Nomine *reli-juiaruni ftetati* tria *pr.rterlint* inielliguntur : 1) debilita spiritualis ex peccato promanans, et hic est sensus qui prius huic vocabulo a scholasticis affixus est; 2) pravi habitus ex peccato relicti : hos ab E. Unctione tolli quidam affirmant contra communiorem sententiam quæ tenet eos minui tantum per gratias ailualcs in hoc sacramento collutas; j) pcena temporalis peccatis debita — * Scss. XIV, cbd. 2.

Ex. Unftio, juxta *7rident.,* instituta fuit tanquam spiritualis *medicatio* contra debilitatem animæ in articulo mortis; ergo efleétus primarius est gratia roborans animæ debilitatem. non autem remissio peccati, eo magis quia aliud sacramentum directe contra peccatum institutum fuit; medicatio autem supponit vitam spiritualem jam existentem, nec ner se illam confert.

777· *2° Natura* hujus gratiæ confortantis consistit in augmento gratiæ sanctificantis, per modum *alleviationis,* cum jure ad gratias aétualcs spcciatim necessarias in articulo mortis.

Siquidem : (a) *spem roborat;* tunc enim dæmon ægrotum conatur afiduciâ divinæ misericordiæ deturbare, peccata præterita in memoriam revocando, timorem divini judicii injiciendo, etc.;sacramentum autem Ex. Unctionis ægroti animam ailcviat ct confortat, magnam in eo misericordiæ *fiduciam* excitando. Unde sacramentum .<\/·«■/ dicitur, sicut Baptismus vocatur sacramentum fidei, et Eucharistia sacramentum amoris, (b) *Hilaritatem et patientiam* excitat, quâ infirmus morbi incommoda et labores levius ferre potest; spe enim jam ereélâ, reminiscitur non esse condignas passiones hujus temporis· ad futuram gloriam quæ paulo post in eo revelabitur. *(c) Robur etfortitudinem* confert contra tentationes dæmonis, quæ tunc graviores sunt; quod ipsâ un&ione declaratur, cùm ungi soleant luétatores ad pugnam.

II. De remissione peccati.

778. *Thesis :* Effectus secundarius Ex. Unctionis est remissio peccatorum quæ supersunt, et pœnæ peccato debitæ.

1° *Ex. Unctio remittit peccata mortalia quæ supersunt nec possunt remitti per sacramentum Picnitcnlice, et insuper venialia peccata.* Pro venialibus certum est, pro mortalibus communiter admissum.

(A) *Probatur :* (a) ex verbis S. Jacobi: “Si in peccatis sit, remittentur ci”; hæc enim verba, utpotc generalia, intelligi debent non solum de peccato veniali, sed etiam de mortali, eo magis quia si ageretur de venialibus tantum, prorsus inutile esset hypothetice dicere “si in peccatis sit ”, cùm, teste eodem Jacobo [*] homines omnes venialiter pcc-

'/ac., III, 2.

cent : " In multis enim offendimus omnes", (b) Ex *Trid.* dicente : " Delicta, si quæ sint adhuc expianda, abstergit"; et ex ipsis verbis formæ : " indulgcat Dominus... etc., quidquid *deliquisti";* huc enim idem recurrit argumentum.

(B) *Declaratur.* Hic effectus *non* producitur *primario, nec* solum *per accidens,* sed medio quodam modo, nempe ex *secundariâ intentione.* Ita *probabilius* contra Scotistas,

(a) *Non primario;* nam talis effeétus est conditionatus : "si in peccatis sit atqui effectus primarius non est conditionatus, sed modo absoluto producitur, dummodo non sit obex. Aliunde Ex. Unétio est sacramentum vivorum, nec proinde primario remittit peccata mortalia; nec etiam remittit primario peccatum veniale, quia sacramentum *Panitentia* jam ad hoc institutum fuit et plane sufficit; insuper si primario remitteret venialia, omnibus ministrari deberet, tam sanis quam infirmis.

(b) *Nec per accidens,* sed intentione secundariâ; is enim effeôtus qui vi institutionis et ipsius formæ producitur, non est solum effeétus per accidens; atqui effectus de quo agitur, producitur vi institutionis, ut patet ex verbis S. Jacobi, et vi ipsius formæ : *Indulgeat,* etc.

Ad remissionem *mortalium* requiritur saltem *attritio*[1]*;* nam, teste *Tridentino,*[2] quovis tempore ad gratiam assequendam necessaria fuit pænitentia etiam iis qui baptismum accipiunt, " ut perversitate abjeôtâ et emendatâ, tantam Dei offensionem cum peccati odio et pio animi dolore detestarentur ". — Attritio autem *habitualis* sufficit iis qui sunt sensibus destituti.

Ad remissionem *venialium* attritio requiritur, juxta quosdam, licet, juxta alios, sufficiat absentia complacentiæ in peccato veniali, cum desiderio effeflum sacramenti suscipiendi.

779- 2° *Ex. Unftio remittit etiam poenam temporalem peccato debitam, non quidem totam, sedjuxta gradum dispositionis in subjeSlo existentis.*

[1] Ita contra H. Schell qui contendit *(ΛaMoΛ /tyvratii,* 111, p. 629 jq.) non requiri attritionem in iis qui propter morbum eam elicere nequeunt, sed sufficere ut infusioni gratiæ obex non opponatur per peccatum contra Spiritum sanctum habitualiter pfcrdurans. Quem errorem confutat Kern, p. 177 sq.

[2] Sess. XIV, cap. r.

A Nam tale sacramentum a *Trid.* vocatur "consummativum non solum pænitentiæ, sed et totius vitæ christianæ ac proinde nos immediate disponit ad introitum gloriæ; atqui p ena temporalis nos ab ingressu gloriæ retardaret; ergo.

B) Insuper, juxta idem concilium, Ex. UnCtio peccati *rdiouias* abstergit. Atqui, inter reliquias peccati computandæ sunt non solum debilitas animae, ex peccato proveniens, sed etiam poena temporalis peccato debita, quæ hominem a capessendâ beatitudine impedit; ergo.

III. De sanitate corporis.

780. *Thesis* .-.Alter effectus secundarius Ex. Unctionis est sanitas corporis, si animæ expediat.

i° *Probatur :* (A) *Script.* Verba enim *S. Jacobi* supra exposita, utpote universalia, intelligi possunt, et de faCto intelliguntur a Patribus non solum de salute animæ, sed etiam dc sanitate corporis.

(B) *Trad.,* ex *Florent. :* " Effeétus hujus sacramenti est mentis sanatio, et, in quantum expedit, etiam corporis"; ct ex *Trid. :* " Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur ".

20 *Declaratur.* (A) Qui effeitus est *conditionalis,* ut expresse docetur in textibus allatis. Et merito; nam sapiens operans non intendit secundarium effedum nisi quatenus expedit ad principalem; atqui sanitas corporis non est semper utilis saluti animæ, sed c contra in quibusdam circumstantiis expedit ut quis rapiatur, ne malitia decipiat illius intellectum; ergo sanitas corporis confertur conditionate tantum, nempe si animæ expediat[1].

(B) Insuper illud sacramentum *non* reddit sanitatem *modo miraculoso,* sed solum causas naturales adjuvando, ac vires ægroti sustinendo, ut melius morbum vincere possit. Ut talis igitur cffeCtus producatur,necesse est ut Ex. Unctio tempore *opportuno* ministretur, nec exspeétetur donec omnis spes sanationis evanuerit. Quando ægri non sanantur, sæpe morbi levamen aliquod ex sacramenti receptione sentiunt, ut medicis optime notum est, etiam acatholicis.

[1] S. Thom., *Sup.,* q. 30, a. 2.

Art. IV. De subjecto Ex. Unctionis».

Dicemus : i° de *conditionibus* requisitis ad eam recipiendam; 2° de *necessitate* eam recipiendi; 30 de ejus *iteratione.*

I. De conditionibus requisitis.

781. i° Ad validitatem tres requiruntur conditiones : ut ungendus sit *baptizatus, adultus, periculose eegrotans.*

(A) *Baptisatus :* nam, ex dictis, Baptismus est omnium sacramentorum janua. Potest ministrari adulto immediate post Baptismum, quia, licet Baptismus non solum culpam tollat sed etiam pcenam, tamen in animâ quamdam debilitatem relinquit, contra quam Ex. Unitio ordinatur.

782. (B) *Adultus,* seu usum rationis adeptus; nam hoc sacramentum ordinatur ad confortandam animam contra ultimas diaboli tentationes et reliquias peccati tollendas; atqui pueri adhuc ratione carentes, vel perpetuo amentes, qui rationis usum numquam adepti sunt, roborari non indigent contra diaboli tentationes, nec ullas reliquias peccati extergendas habent; ergo.

(a) Si dubitatur de rationis usu, *pueri* ungi possunt sub conditione ‘‘si capax es immo et debent, si per absolutionem non ita secure subveniri potest eorum saluti. Certo autem ungi possunt qui *septennium* attigerunt, aut qui etiam infra septennium, aliquem rationis usum ostendunt'.

(b) *Perpetuo amentes* ungi nequeunt, sed amentes, qui lucida intervalla habent, aut antea usum rationis habuerunt, ungi jxissunt, ita tamen ut praecaveatur omnis irreverentia erga sacramentum.

(c) Ungi possunt et debent *sensibus destituti,* dummodo præsumi possit cos verisimiliter petituros fuisse sacramentum, si rationis fuissent compotes; omnes proinde qui aliquot signa vitæ Christians dederint, etiamsi paschale officium non adimpleverint.

' S. Thomas, S„/.,q. 22-33; Suarez, disp. XLII; Drouin, q. V;Ste Bcuve. diss. VII; S. Alphons s, nn. 713-721, 732 sq.; Lehmk, n. 722 (575) sq.j Konings, n. 1507 sq.; O' Kar.c, n. S59 sq.; Kern. p. 271-322.

2 In decreto *Quam singulari* (η. VIII), legitur: “ Detestabilis omnino est abusus non ministrandi viaticum ct extremam unitionem pueris post usum rationis". — Cfr. L. Andrieux, *Le viatique fl Γ£χ. Onction,* in *Rev. prat. d'Apol.,* t. XIV, 1912, p. 97 «Q-

783. (C) *Periculose agrotans;* nam ex textu S. *Jacobi* manifeste concluditur solos ægrotos ungi posse; et *Florent.* decrevit : " Hoc sacramentum nisi infirmo, dc cujus morte timetur, dari non debet". Hoc igitur sacramentum administrari non potest nisi in morbo gravi sive ex specie suâ, sive ex speciali conditione ægrotantis; non est tamen necessarium ut periculum mortis sit imminens, aut ceitum, sed sufficit ut *satis proximum* sit et *prudenter existimatum l.*

Constat ex responso 5. *C. P.* 7<, 20 febr. 1801, in quo dicitur ungi posse infirmum, gravi morbo laborantem, qui prævidetur nwriturus esse intra annum, quamvis possit per plures menses adhuc vivere, eo quod missionarius tempore opportuno adesse non poterit '.

(a) Ungi nequeunt sani, etiamsi sint in periculo mortis, ut condemnati ad mortem, periclitantes in proelio, in mari; nec mulier, communes dolores patiens in partu; secus vero si extraordinarios et periculosos patitur cruciatus.

(b) Possunt ungi qui veneno sunt infedli, vulnerati, aut ægroti difficilem chirurgicam operationem subituri; immo et senes decrepiti, etiamsi nulla speciali infirmitate laborent, cùm seneéhis sit morbus, et quidem prorsus insanabilis.

(c) " Gravissime peccant sacerdotes qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cùm jam, omni spe salutis amissa, vitâ et sensibus carere incipiat ". Ita *Ro»i. Catech.* Ratio est quia tunc aegrotus privatur uberiori fruétu hujus sacramenti, iisque gratiis quas obtinuisset ad ultimas difficultates superandas, et forsan beneficio sanitatis corporalis, aut etiam æternæ salutis.

(d) Inungi nequit qui jam certo mortuus est; sed, testibus hodiernis peritis, aliquis supervivere potest, etiam quando ultimuh) edere suspirium visus est, cum vita nonnisi gradatim a corpore recedat3; hinc, in praxi, quoties prudenter existimatur probabiliter adhuc vivere, sub conditione ungi potest.

784. 20 Ad liceitatem. (a) Regulariter *statas gratia* requiritur, ac proinde pro eo qui versatur in statu peccati mortalis vel contritio perfeita, vel attritio cum absolutione. Nam Ex. Unitio est sacramentum vivorum, directe gratiam augens sanctificantem. Unde qui *sciens* et *volens* sacra-

' De signis ægrotationis gravis ac niortifer.c legere est Capclmann, 0/. *cii.,* µ 170 sq. — *3 Collectait.3,* n. 651 (i 176).

'De quo vide Ferrand, *I.e moment dt la mort,* in *Congris scientif.* 1891, Sciences malhém. et nat., p. 197; Ferreres, S. J., *La snort réelle et la mort apparente,* trad. *Genlesse,* Paris, 1906.

mentum reciperet in mortali, sacrilegium gravissimum committeret; si quis autem est in *bond fide,* justificatur, dummodo sit *attritus,* ex supra diétis.

(b) Insuper requiritur sub levi ut viaticum ante Unétionem recipiatur, si fieri potest.

(c) Quando aegrotus usu rationis gaudet, non potest licite ungi sine suo consensu; sed quando est sensibus destitutus, potest ungi in omnibus casibus in quibus absolvi potest; immo tutius est in hoc casu Unétionem dare quam absolutionem, quia ad hanc sufficit attritio interna, dum ad Pænitentiam requiritur valde probabiliter attritio signis sensibilibus manifestata.

(d) Ad uberiores fruétus sacramenti, desiderantur vivida fides, spes firma, et perfera cum divinâ voluntate conformitas.

(e) Secundum *Rituale,* excludendi sunt ab Ex. Unctione impénitentes et excommunicat!, id est, qui in tali imptenitentiâ deliberate persistunt, aut religionis auxilium respuerunt usque ad tempus quo rationis usum amiserunt, nec ullum ne dubium quidem signum mutatæ mentis postea dederunt.

II. De necessitate.

785. i° Certum est hoc sacramentum non esse necessarium necessitate medii; nam infirmus gratiam alleviationis et roboris, per Ex. Un&ionem produétam, aliis mediis consequi potest.

786. 2° Controvertitur num sit de necessitate præcepti *per se : fi) Communior* sententia negat, quia vox " *inducat",* quæ sola afferri valet ad præceptum probandum, potest intclligi et de faéto intelligitur a picrisque commentatoribus de mero consilio, (b) Attamen quidam theologi probabiliter affirmant, quia vox "*inducat"* præceptum significare videtur, ct aliunde infirmus negligens hoc sacramentum suscipere, graviter delinquit contra caritatem erga seipsum.

787. 30 Omnes concedunt *per accidens* aliquem posse teneri, sub gravi, ad receptionem Ex. Unctionis ratione scandali vitandi, contemptùs, aut etiam si existons in mortali aliud sacramentum recipere nequiret.

Unde *in praxi* fideles valde hortandi sunt, non autem striite obligandi ad recipiendum hoc sacramentum, utpote ipsis utile ad salutem. Immo graviter peccare possunt

sacerdotes, parentes vel domestici, aut medici, qui nolunt ægrotum sibi illudentem monere de proximo periculo mortis; sic enim privant infirmum medio ad salutem utilissimo-

III. De iteratione illius.

788. Ex. Unétio iterari potest : i° In *nova* et *divcrsA* infirmitate periculosâ; nam medicina toties iterari debet quoties infirmitas iteratur; atqui Ex. Unctio instituta est per modum medicinæ spiritualis; ergo.

2° In novo et diverso *ejusdem* morbi periculo, si morbus sit diuturnus. Hoc enim declaratur in *Rituali :* " In eâdcm infirmitate iterari non debet nisi diuturna sit, ut cum infirmus convaluerit, et iterum in periculo mortis inciderit". Ad hoc autem tria requiruntur : (a) ut morbus diuturnus sit; (b) ut per aliquod tempus, v. g., per mensem, infirmus convaluerit, aut probabiliter e mortis periculo eripi visus fuerit {quod sæpc accidit in phtisi aut hydropisi); (C) ut tandem in novum periculum inciderit. In dubio autem num sit novum periculum, sacramentum iterari potest [1]

Art. V. De ministro Ex. Unftionis [2]

De ministro Ex. Unitionis duo exponemus : i° *Quisnam* sit; 2° Quænam sint ejus *officia.*

I. Quisnam sit?

789. x° *Thesis :* Solus sacerdos est proprius minister Extremæ Unctionis. *Defide est* ex *Tridenti™ :* " Si quis dixerit presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quâvis communitate; ob idque proprium Ex. Unctionis ministrum non esse solum sacerdotem, A. S. "[3].

1 Putat quidem Kern, p. 338-363, Extr. Unôioncm, spe&ato ejus valore, in eadem infirmitate, etiam manente eodem mortis periculo, sœpius conferti posse; sed putamus a sententia communi non esse recedendum.

' S. Thomas, 5«/.. q. 31; Suarez, disp. XLIII; Bellanninus, c. 9; Drouin, q. IV, c. 2; Ste Beuve, disp. VI; de Augustinis, a. 4; S. Alphonsus, l. VI, n. 722 sq.; Lchmk.. n. 575; O' Kane. n. 902 sq.; Kern. p. 241 sq.

3 Scs». XIV, can. 4.

(A) *Script.* Expresse enim dicit *S.Jacobus :* "Inducat *Presbyteros Ecclesia".* Atqui, a) licet vox presbyter (græcc ποεσβυ) etymologice seniorem significet, locutio complexa *presbyteri Ecclesia* in N. Testamento designat eos qui sacerdotali charactere insigniebantur, et ecclesiis particularibus pratibant;* (b) idem apparet ex textu, nam hi presbyteri jubentur orare super infirmum, cum ungere in nomine Domini et per hoc peccata remittere, si quæ sint; atqui soli sacerdotes potestatem habent remittendi j>eccata; (C; aliunde sic semper intellexit antiquitas, ut constat ex *Comment, in epist. S. Jacobi.*

(Bj *Rat. Thcol.* Ex. Un&io est veluti consummatio sacramenti Pænitentiæ, cùm reliquias peccati abstergat; atqui soli sacerdotes sunt ministri Pænitentiæ; ergo.

790· 2° Corollaria. (A) *Extr. Unftio valide ministrari nequit a laicis, etiam adhibito oleo ab episcopo benedifto.* Certum est.

(a) Id enim infertur ex ipsâ definitione Tridentinâ : si enim *proprius* sacramenti minister est *solus* sacerdos, sane laici illud valide ministrare nequeunt. Quod sane unanimiter docent theologi omnium scholarum2, sive ob textum S. Jacobi, sive quia oleum consecratum non debet ministrari nisi ab eo qui manus habet consecratas.

(b) *Opponuntur* quidem testimonia *S. Innocenta I, S. Casarii A relatensis* aliorumque dicentium laicos sibi ministrare posse sacrum oleum. — Fatemur equidem hanc praxim aliquando in usu fuisse; ex hoc autem minime sequitur hanc privatam unétionem domi fatSlam fuisse *sacramentum;* sed dici potest eam fuisse aliquod *sacramentale,* prout erat usus aquæ benedictæ, ut jam animadvertit S. *Thomas*

• *Act.,* XIV, 22; XV, 22; 7 *Tint.,* V, 17.19.

* S. Thom.. *Stipp!..* q. 31, a. I; S. Bonaventure, *In IV Sent.,* I. IV, dût. XXIII, a. 2, q. I; Suarez, disp. XL1II, s. 1, n. 2; Drouin, I. VII, q. 4, c. 2; Kern, p. 249-251. — Admitti igitur nequit contraria opi.lio quam ci. A. Boudir.hon tanquam hypothesim propugnavit, in *Hev. Catk. da Enlisa,* jul. 1905, p. 401 sq.', et in *Canoniste contemp.,* 1907, p. 643 sq.

J ·· lllæ unctiones non erant sacramentales; sed ex quâdam devotione recipientium talem unitionem, et ex meritis ungentium, vel oleum mittentium, consequebatur effelius sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non autciu per gratiam sacramentalcin ". *(Suppi.,* q. 31, a. 1, ad 2.)

791. (B) *Sacerdos non potest sibi ipsi, etiam in casu necessitatis, ministrare Ex. Unitionem.* Certum est.

Historice enim constat sacerdotes, morbo correptos, alios advocasse sacerdotes ad recipiendum ab eis hoc sacramentum, non autem sibi illud contulisse. Quare S. *C. de Prop. Fide,* 23 mart. 1844, declaravit " sacramentum Ex. Unéliouis etiam in casu necessitatis, absente nimirum alio presbytero, non posse missionarium ægrotantem sibimetipsi ministrare".

792. (C) *Ex. Unctio valide ministrari potest tum ab uno tum a pluribus sacerdotibus.* Certum est.

(a) *Ab uno.* Nam etiamsi S. Jacobus dicat : "inducat *presbyteros* ", hic loquendi modus de uno sacerdote intelligi potest, ut apparet exemplo Christi leprosos sic alloquentis : "Ite, ostendite vos *sacerdotibus* "[1]; nam ex lege Mosaicâ sufficiebat ut *uni* sacerdoti sesc ostenderent[2]. Ita in usu communi dicitur : "ad sacerdotes recurrite pro remissione peccatorum, ad medicos pro morbis curandis", i.e., recurrite ad aliquem e sacerdotibus aut medicis. Aliunde constat ex praxi et Rituali Ecclesiæ Roinanæ.

(b) *A pluribus simul,* dummodo tamen unusquisque, aliquem sensum ungendo, proferat formam huic sensui respondentem. Constat ex praxi Ecclesiæ Græcæ, quæ præfatum modum adhibet, quin unquam fuerit reprobatus.

(c) Attamen in Ecclesia Romanâ, *regulariter* Ex. Unctio ab *uno* tantum ministro debet ministrari, et quidem sub gravi.

Excipitur autem casus necessitatis, si videlicet infirmus provideretur moriturus, priusquam unus sacerdos omnes unétiones perficere posset. Item, si sacerdos moreretur, aut deficeret post incoeptas unctiones, alius valide ct licite complere posset administrationem sacramenti, modo non adesset intervallum unius circiter quadrantis; si autem quadrans elapsus fuerit, repetendæ sunt unétiones ne forte, propter interruptionem, deficiat unio moralis requisita.

793. (D) Ad *licitam,* non autem validam administrationem sacramenti, *requiritur jurisdictio ordinaria, vel. delegata;* nam ad proprium pastorem pertinet-oves proprias pascere.

[1] Luc. XVII. 14. — [2] *Levit.,* XIV, 11.

Hinc (a) peccaret graviter sacerdos, qui sine consensu saltem praesumpto Pastoris, Ex. Un&ionem administraret; immo Regulares (Religiosi proprie didi vota sollemnia edentes) ita agendo excommunicationem incurrerent S. Pontifici simpliciter reservatam; hæc tamen non incurritur nisi in illis locis in quibus adsunt ver» parœciæ verique parochi, proindeque *non in Statibus America Foederatis;* (b) in casu necessitatis, semper præsumitur consensus, quia parochus, si tunc obstaret, non esset rationabiliter invitus.

II. De officiis ministri.

794. i° Quoad sacramentum ipsum. (A) Pastores, aut alii curam animarum habentes, tenentur ex officio, sub gravi, ministrare Ex. Un&ioncm subditis periculose ægro· tantibus eamque *petentibus,* nisi excusentur gravi causâ; immo si procrastinant, cum probabili periculo pro infirmo, peccant graviter. Patet ex didis in *Tr. de Sacramentis in genere* (n. 358 sq.).

(B) Tenentur etiam, juxta S. *Ligonum* (n. 729), cum proprio vita periculo, hoc sacramentum ministrare infirmo qui versatur in mortali peccato et usu sensuum privatur; tunc enim absolutio data remanet dubia, cùm ad ejus validitatem requiratur, juxta probabiliorem opinionem, attritio modo sensibili manifestata; tenetur igitur Pastor saluti hujus ægrotantis providere alio securiori modo, nempe ministrando Ex. Unitionem, ad cujus validitatem sufficit attritio interna. Nonnulli tamen theologi negant pastorem ad id teneri cum periculo vitæ, quia spes proximum salvandi in hoc casu certa non est, cùm incertum sit num moribundus sit attritus'.

(C) Sacerdotes, qui cui ani animarum non habent, ex caritate sub gravi tenentur, deficiente parocho, Ex. Unitionem ministrare moribundo, qui verisimiliter est in peccato gravi, nec confessionem instituere potest, quia receptio hujus sacramenti moraliter necessaria est ad hujus moribundi salutem.

795. 2' Quoad ceremonias. (A) *Breviter describunturl, {9} Tres prcevia orationes* recitantur, in quibus pro infirmo postulantur æterna felicitas, serena lætitia, dæmonum effugatio, benediitio et proteitio Christi; posteaque, faitâ confessione generali, dicitur *Misereatur,* etc. (b) Unitiones fiunt modo supra descripto, n. 770. (c) Tandem tres recitantur orationes, in quibus Deus rogatur ut effectus sacramenti plene producantur.

(B) *Obligatio eas servandi* (a) Omittere *omnes* orationes in Rituali præscriptas, ante et post unctiones, esset

* Ballenni, *Ogus Morale,* n. 45; Gcnicot, n. 421.
* *A.* Villien, *FEx. Onction,* in *Ecv. du Ct./r.,* L LXX, 1912, p. 641-667.

peccatum mortale, extra casum necessitatis, quia materia gravis est.

b Idem dicendum est regulariter loquendo dc a&u ministrandi sine vestibus sacris, nempe superpelliceo et stolâ.

(c Veniale est sacramentum ministrare sine lumine, aut sine tn.ni.stro; justa tamen causa excusat. Nunquam mulier adhibenda est ad officium ministri, et si minister desit, sacerdos ipse orationibus respondeat

796. Quoad visitationem infirmorum(A) Parochi aliique curam animarum habentes, sub gravi tenentur visitare infumos periculose ægrotantes, etiam post administrationem sacramentorum, et agonizantes juvare, si commode fieri possit.

Constat ex *Ril. Rom.,* ubi de visitatione infirmorum; et ratio est quia salus æterna animarum pendet ex modo quo ægroti ultimas difficultates et tentationes superant; jamvero Pastor eos juvare maxime potest tum consiliis tum precibus, tum ipsis largiendo ultimam absolutionem.

(B) Modus visitandi infirmos describitur a *Rif. Rom.* (a) Non exspectabit parochus ut vocetur, sed ultro accedet, statim ac noverit unum e suis subditis esse ægrotum; et hortabitur parochianos ut ipsum admoneant statim ac quis infirmatur, (bj Non semel sed iterum infirmum visitabit, prout expediens judicaverit, praesertim pauperes cisque pro modulo suo eleemosynas erogabit, (c) Ægrotos autem visitans, modestiam, honestatem et gravitatem servabit ut amoveantur non solum pericula, sed etiam suspiciones', (d) Cum prudentia et caritate sacramenta proponet, seduloque monebit infirmos Ex. UnCtionem, nedum sit mortis impendentis augurium, ad sanitatem corporalem multum conferre, (e) Paratus erit ægrotos ad patientiam hortari, praesertim per exemplum Christi et Sanétorum, eosque munire contra tentationes tunc temporis urgentes.

l S. Alphonsus. *Praxis Confess.*, cap. ult., Brevis praxis assistendi infirmis; Capelmann, *Medic. pastoralis,* p. 210 sq.; Konings, 1509-1512; W. Stang, *Pastoral Theology,* § 37.

a "Ægrotos visitans, câ, quâ sacerdotes Dei decet, honestate ct gravitate sc habeat, praesertim cutn feminis, iis præcipue quæ canonicam ætatem necdum attigerunt; infirmée sc. cubiculum, nisi illâ praemoniti, non ingrediatur; sine necessitate non sit solus cum sold, et dum cam consolatur eive commiserationem testatur, abstineat ab omni sermone, vel etiam verbo, quod ab aliis audiri nollet. Honestas tamen et gravitas, præcipue in primâ visitatione, caritati, urbanitati et aiïabilitati christianæ conjundlæ esse debent ut sacerdos animum infirmi lucretur, facilioremque ad cun» accessum habeat". *(Pit. Roman.}*

Auctores consulendi.

Patres antiqui nonnisi obiter dc Ordinis sacramento disputârunt, inter quo?. S. Gregorius Naz. *Orat.* II; S. Gregorius Nys. -, *Iu sitam ordinationem;* S. Joannes ChrysosL, *De sacerdotio3;* S. Innocentius I, *Ep.* II et III. *Serario l·'* ascribi potest Uber *Dc EalesiasticA Hierarchiâ* sub nomine Dionysii Areopagitæ vulgatus. .$><-. /,V, Hincmarus, *Dc officiis Episcoporum;* Rab. Maurus, *Si liceat chorepiscopis presbyteros et diaconos ordinare dc consciisti episcopi sui.*

Inter Theologos : S. Thomas Aq., *Supplent.,* q. 34-40, aliique theologi qui de Sacramentis scripserunt; Philibertus Marchini, Uaniahita, *Dc sacramento Ordinis ct sacri/. Missa,* Lugduni, 1638; A. Bernai, S. J., *De Sacramentis in genere e! de P.uchar. et Ordine in particulari,* Lugduni, 1651; Dont. Gravina, O. 1'., *Pro sacrosancto Ordinis sacram, vindicia orthodoxa,* Neapoli, 1634;]. Morinus, *Comment, historicus ac dogmaticus dc sacris Ordinationibus,* Paris, 1655; Hallier, *de Sacris Elutionibus,* 1636 (ap. *Aligne,* Theol, Curs., t. XXIV); Leo Allatras, *De alate et interstitiis in collatioiu Ordinis etiam ap. Gracos servandis,* Romæ, 1638; Oberndorfer, *De sacram. Ordinis,* 1759; J. Pons, S. J., *Dissertatio historico-dogmatica de materiâ et formâ sacra Ordinationis,* Bononiæ, 1775; Berioli, *De sacram. Ordinis,* Castelli, 1787; Furtner, *Das Verhallnis der Eisdio/sweihc zum hciiigtn Sahramente des Ordo,* iS6r; Kurz, *Der Episkopat, der hochsic vom Presbytero! verschiedene Ordo,* 1877; Schulte-Plassman, *Der Epishogat, ein vom Prubyterat verschiedene selbstândiger sakramcntaler Ordo,* 18S3; P. Gaspard, *Tr. canonicus de sacrd ordinatione,* Paris, 1894; S. Many, *Pralutiones at, Sacrd Ordinatione,* Paris, 1905; Saltet, *Les rcordinations,* 1907; Card. Van Rossum, *De essetifid sacramenti Ordinis disquisitio historico theologica,* 1914.

Inter Protestantes : Wordsworth, *The Christian Ministry,* London, 1S72; Dickinson. *Defence of Ptesbylcnan Ordination;* Ch. Hodge, *Discussions in Church Polity,* New York, 187$; Kraussold, *Amt u. Gemeir.de,* 1858; Ahrens, *Das Amt der Schlussel,* 1S64: Lichtenberger, *op. cit.,* t. XI· p. 374 ed. 1881; Behm, *Die llaitdaufieguiig im Urchristcntum,* 1911.

' *P. G.,* XXXV, 407. – * *P. G..* XIA', 543
» *P. G..* XLV1II, 623. — * *P. G,,* I, 369

EX DECRETO AD ÀRMENOS.

Sextum sacramentum est Ordinis, cu:us materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo; sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patente cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua superpositi traditionem; et similiter de aliis, per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem Forma sacerdotii talis est : Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesiâ pro vivis et mortuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sanéti. Et sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur. Ordinarius minister hujus sacramenti est Episcopus. Elïeétus, augmentum gratiæ, ut quis sit idoneus minister.

Tridentini Decreta et Canones de sacramento Ordinis.

'YΛ'Y//9

CAP. 1. De institutione Sacerdotii novæ legis.

Sacrificium et Sacerdotium ita Dei ordinatione conjunda sunt, ut utrumque in omni lege exstiterit. Cùm igitur in novo Testamento sanâum Eucharistiæ sacrificium visibile ex Dei institutione catholica Ecclesia acceperit; fateri etiam opoitcl, in eâ novum esse visibile et externum Sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumque successoribus in Sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi, et ministrandi corpus et sanguinem ejus, necnon et peccata dimittendi ct retinendi, sacræ litleræ ostendunt, cl Catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.

CAP. 2. De septem Ordinibus.

Cùm autem divina res sit tam sanéli Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, et majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiâ ordinatissimâ dispositione plures et diversi essent ministrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut, qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent. Nam non solum de Sacerdotibus, sed et de Diaconis sacræ litteræ apertam mentionem faciunt, et quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent; et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina,

---

' Patrum Tridentini de his canonibus discussiones referi A.Theiner, <?/. .*it.*, t. II, p. 153 sq.

atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Leéioris, et Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconatus ad majores Ordines a Patribus et sacris Conciliis refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.

GAP. 3. Ordinem vere esse sacramentum.

Cùm Scripturæ testimonio, Apostolicâ traditione, et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quæ verbis, et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem esse vere et proprie unum ex septem sanétee Ecclesiæ sacramentis; inquit enim Apostolus : " Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum; non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis" '.

CAP. 4. De eccleslasticâ hierarchiâ et ordinatione.

Quoniam vero in sacramento Ordinis, sicut et in Baptismo, ct Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest : merito sanéla Synodus damnat eorum sententiam qui asserunt novi Testamenti Sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, et semel rite ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant Quod si quis omnes Christianos promiscue novi Testamenti Sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quæ est ut castrorum acies ordinata, confundere : perinde ac si contra B. Pauli doôlrinam omnes Apostoli, omnes Prophète, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint DoCtores. Proinde sacrosamSta Synodus declarat, præter ceteros ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere,"et positos",sicut idem Apostolus ait, "aSpiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei" : eosque Presbyteris superiores esse, ac sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse : quarum fundtionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent.

Docet insuper sacrosanéta Synodus, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, et ceterorum Ordinum, nec populi, nec cujusvis secularis potestatis, et magistratûs consensum, sive vocationem, sive auctoritatem ita requiri, ut sine eâ irrita sit ordinatio : quin potius decernit eos, qui tantummodo a jropulo, aut secular) potestate, ac magistratu vocati et instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, et qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ

* *II Tim.t* I, 6-7.

ministros, sed fures et latrones, per ostium non ingressos, habendos esse.

Hæcsunt, quæ generatim sacræ Synodo visum est Christi fideles de sacramento Ordinis docere. His autem contraria, certis, et propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit : ut omnes, adjuvante Christo, fidei regula utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

Can. i. Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile, et externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi, et offerendi verum corpus et sanguinem Domini, et peccata remittendi et retinendi; sed officium tantum et nudum ministerium nr.edicandi Evangelium, vel eos, qui non predicant, prorsus non esse Sacerdotes; A. S.

Can. 2. Si quis dixerit, præter Sacerdotium, non esse in Ecclesiâ catholicâ alios Ordines, et majores, et minores, per quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium tendatur; A. S.

Can. 3. Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere et proprie sacramentum, a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei, et sacramentorum; A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum Sanitum, ac proinde frustra Episcopos dicere : " Accipe Spiritum Sanéium"; aut per eam non imprimi characterem; vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse; A. S.

Can. 5. Si quis dixerit, sacram Unitionem, quâ Ecclesia in sanctu Ordinatione utitur, non tantum non requiri, sed contemnendam. et perniciosam esse; similiter et alias Ordinis ceremonias ; A. S.

Can. 6. Si quis dixerit, in Ecclesia catholicâ non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris; A. S.

Can. 7. Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, et ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem; vel Ordines ab ipsis collates sine populi vel potestatis secularis consensu, aut vocatione, irritos esse, aut eos, qui nec ab Ecclesiastici potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros : A. S.

Can. 8. Si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Ponticis assumuntur, non esse legitimos, et vere Episcopos, sed figmentum humanum : A. S.

Praenotanda.

797. Sacramentis *individui* sanctificationem respicientibus ea succedunt quæ *communitatem* respiciunt, nempe *Ordo,* quo sanctificantur qui aliis præsunt in rebus spiritualibus, et *Matrimonium* quo sanctificantur conjuges in ordine ad generationem et educationem prolis. Hic de priore agitur.

(A) *Ordo in genere* duo significat : i) dispositionem superiorum et inferiorum rerum, quæ inter se ita coordinanlur ut una ad alteram referatur; 2) aliquem gradum vel dignitatem aut coetum hominum qui hâc dignitate ornantur. Optime igitur vox illa prædicatur : (a) de *sacrâ hierarchy,* quæ ex variis gradibus constat ad unum finem tendentibus, sanClificationem scilicet animarum; (b) *de potestate* cultum exercendi et animas sanCtificandi ; (c) de *ritu* quo confertur hæc potestas, nempe de *ordinatione.*

Proprie loquendo, ordinatio est *actus transiens,* dum ordo est gradus seu *dignitas* ex se *permanens;* frequenter tamen hæc duo vocabula promiscue sumuntur.

(B) *Ordo* igitur, quatenus idem sonat ac *ordinatio,* est *sacramentum Ar. L. quo spirituals traditur potestas ct confertur gratia ad conficiendam Eucharistiam, aliaque ecclesiastica munia rite obeunda.*

Quibus verbis indicatur per hoc sacramentum : (a) non solutu conferri gratiam, sed etiam potestatem aCtivam aliquid spirituale peragendi; (b) præcipue ad confectionem Eucharistiæ; (c) secundarie autem ad alia sacramenta ministranda vel munia sacra rite obeunda.

Praetermittendo quæstiones canonicas quæ ordinationes respiciunt, breviter disseremus : i° de Ordinis sacramento *in genere;* 20 de singulis ordinibus *in specie.*

Art. I. De Ordine in genere.

798· Status quaestionis. (A) *Errores.* Existentiam Ordinis ut sacramenti Protestantes generatim negant, si Ritualistæ excipiantur, (a) Protestantes *veteres* asserebant omnes Christianos esse sacerdotes, sed, ob bonum pacis, quosdam seligendos esse qui, impositione manuum a senioribus acceptA, *soli* munia ecclesiastica exercerent.

É (b' Hodie vero : i) *Presbyterium* ct *Baptista* negant distinctionem esse inter episcopos ct presbyteros, tenentque presbyteros esse ministros verbi, ct ecclesiarum restores nullo autem speciali charactere indutos; 2) *Anglicatii* fatentur quidem ordinationem nonnisi per episcopos valide conferri posse, sed negant per eam dari gratiam1; 3) *Liberales* et *Modernisiez,* existimantes Christum non instituisse Ecclesiam, contendunt hicrarchiam esse institutionem mere ecclesiasticam, primum quidum cleétos esse quosdam *seniores* seu presbyteros qui cœtibus religiosis præessent, postea vero inter eos unum agnitum esse, *episcopum* scilicet, qui presbyteros et fideles regereta.

B) *Dotlrina catholica* ita contrahitur ex *Tridentino* (sess. XXIII) : (a) in Xovo Testamento invenitur sacerdotium visibile ct.externum, a Christo in ultimâ cœnâ institutum, prætcr quod aliique sunt ordines, majores et minores, per quos in sacerdotium tendatur (can. 1 ct 2); (b) sacra ordinatio est vere sacramentum a Domino institutum, per quod Spiritus Sanctus seu *gratia* confertur, et *character* imprimitur (can. 3 et 4); (c) episcopi presbyteris superiores sunt et habent potestatem confirmandi et ordinandi (can. 7).

Dicemus itaque : 1« de *divinâ institutione* Ordinis; 20 dc ejus *elementis constitutivis;* 30 de *effeciibus;* 40 dc *subjecto;* 50 de *ministro.*

§ 1. De divina institutione Ordinis3.

Duæ quæstiones solvendæ sunt : iu num ordo sit sacramentum; 2° quinam ordines de ratione sacramenti participent.

' Cii-. *Tr. de Ecclesiâ,* n. $69.

' Ita A. Sabatier *Ijs Religions d'autorité,* p. :3o sq.; A. Loisy *.-trtfour dunpetit livre,* p. 252 sq. — Quorum errores damnatos invenies in decreto *Lanieutibili,* n. 50 : " Seniores, qui in chrixtianorum cœtibus invigilandi munere fungebantur, instituti sunt ab Apostolis presbyteri aut episcopi ad providendum necessariæ crescentium communitatum ordinationi, non proprie ad peripettmndam missionem ct potestatem Apcxstolicam ".· (Denz.-Bann., 2050.)

l Hallier, *De sacris electionilnts,* Prolcgom., c. 2-3; part. II, sect. 2. c. I : Petavius, *De cedes. hitrarchiâ,* I, III, c. 1-S; Drouin, *Dc sacrans. Ordinis,* q. I; Bellarminus, *Dn sacram. Ordinis, c.* 1-4; Tournely, q- I et II; Perrone, n. 6 sq.; Pcsch, n. 570-576.

I. Ordo est vere sacramentum.

799. *Thesis :* Ordo seu sacra Ordinatio est vere et proprie sacramentum a Christo Domino institutum. De fide est ex *Tridentino* [1] : "Si quis dixerit Ordinem, sive sacram Ordinationem, non esse vere et proprie sacramentum, a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei, et sacramentorum, A. S."

800. *Probat.* 1° Script. Duo ostendemus, nempe *visubile sacerdotium* a Christo fuisse institutum, et ritum quo confertur sacerdotium esse *vere sacramentum.*

(A) Christus instituit *visibile sacerdotium,* quod non competit omnibus fidelibus, sed iis solis qui rite electi et ordinati sunt. Etenim : (a) *Apostoli,* qui, post Christum, primi fuerunt N. Legis sacerdotes, speciatim *electi* et *consecrati* sunt ad spiritualia munera obeunda. 1) Christus enim primum quosdam discipulos ad se vocavit, inter quos Andream et Joannem, Petrum, Philippum, Nathanael[2]; quibus deinde commisit speciale munus homines sanctificandi : "Venite post me, et faciam vos fieri *piscatores hominum*" [3]; paulo post, cùm pernoctâsset in oratione Dei, " vocavit discipulos suos, et *elegit duodecim ex ipsis* quos et *Apostolos* nominavit" [4]. Hos specialiter instruxit, lucide exponens parabolas quas turba non intelligebat[5]; eos postea misit prædicare regnum Dei filiis Israel, varia monita eis tradendo pro praedicatione sive præsenti sive futurâ. Eisdem conferre promisit potestatem docendi et regendi fideles[6]. Hinc, in ultima Cœnâ, Apostolos suos alloquens, aperte dixit[7] : "*Non vos me elegistis, sed ego elegi vos,* et posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat".

2) Christus etiam *speciali modo* eos *deputavit* et *consecravit* ad munia spiritualia exercenda. Nam eis, et quidem solis, eorumque successoribus data fuit potestas corpus et

[1] Sess. XXIII, can. 3. — [2] *Joan.,* I, 35-50.
[3] *Matth.,* IV, 19: *Marc.,* I, 16-20. — [4] *Luc.,* VI, 13; *Matth.,* X, 2-4.
[5] *Matth.,* XIII, 10; *Luc.,* VIII, 10.
[6] Quod late probatum est in *Tr. de Ecclesiâ,* n. 613 sq. — [7] *Joan.,* XV, 16.

sanguinem Domini consecrandi, his verbis [1] : " Hoc facite in meam commemorationem "; iis postea collata fuit potestas peccata remittendi : siquidem Christus in ipsos insufflavit, et dixit eis [2] : " Accipite Spiritum S., quorum remiseritis peccata, remittuntur cis "; eisdem traditum est munus veritates revelatas docendi, subditos in Ecclesiam per baptismum recipiendi, legesque divinas execution! mandandi : " Euntes ergo *docete* omnes gentes, baptizantes cos... docentes eos servare omnia quæcumquc mandavi vobis " [3].

801. (b) Sacerdotium autem, sicut et sacrificium Novae Legis, *perpetuum* esse debebat; ideoque Apostoli *successores* in ministerio instituerunt, et deputârunt *ritu quodam exit ruo et visibili,* nempe *impositione manuum* [4], ut a ceteris fidelibus discernerentur. Ita S. Paulus, cum redibat per civitates quibus evangelium prædicaverat, constituebat " illis per singulas ecclesias presbyteros " [5], quorum munus erat "regere Ecclesiam Dei" [6], dispensare mysteria Dei [7], et offerre, nomine totius populi, dona et sacrificia pro peccatis [8]. Insuper supremam potestatem, quam retinet in ecclesiis a se fundatis, aliquando exercet per *delegatos* (Timotheum, Titum, Silam), qui ecclesias visitant, leges ferunt, reos judicant, aliosque ministros per *impositionem manuum* instituunt^ ut, mortuis apostolis, sacerdotium sit perpetuum.

802. (B) Ritus autem quo potestas sacerdotalis conferebatur, erat *vere et proprie sacramentum.* Constat præsertim ex his .Apostoli verbis : " Noli négligera gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam '°, cum impositione manuum presbyterii. Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum; non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis et sobrietatis" ‘‘. Jamvero hic invenire est tria elementa ad sacramentum necessaria :

ı *Lue.,* XXII, i9. — · *Jea,,.,* XX, 22. — ' *Maith.,* XXVIII, 18 20.
* *Ad.,* VI, 6; XIII, *y* XIV, 22; *1 Tim.,* IV, 14; 77 *Tim.,* I, 6.
l Ad., XIV, 22. — « *Ad.,* XX, 28. — › *I Car.,* IV, 1. — *3 /Mr.,* V, I.
' *I These.,* Ill, 2; 7 *Car.,* IV, 17; 7 *Tim.,* Ill, 1-12; V, 19-22; 7>Z, I, 5 9.
" *"Perprophetiam"* significat secundum vel propter divinum de te prolatum oraculum (Cf. Corluy, *Spicileg.,* t. II, p. 462).
'' 7 *Tim.,* IV, 14 ; 77 *Tim.,* I, 6-7.

(a) *Signum sensibile,* scilicet impositionem manuum.

(b) *Productivum gratiæ,* cùm aperte declaretur per hanc impositionem gratiam conferri : " gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum ".

Nec dicatur, cum Protestantibus, græcam vocem hic adhibitam, /aptam, nihil aliud designare nisi gratiam gratis datam. Etenim : i) hæc vox sæpe adhibetur ad significandam gratiam sanctificantem, ut constat ex *Rom.* V, 15, ubi dicitur : " sed non sicut deliCtum ita et donum (χάρ'.σμα) 2) hic autem certo adhibetur in præfato sensu; nam .Apostolus statim addit per hanc gratiam nobis dari "spiritum virtutis, dilcéiionis, et sobrietatis" : quæ quidem omnia gratiam sanctificantem comitantur; 3) insuper agitur de gratia quæ neghgi et iterum excitari potest, dum gratia gratis data neque remissionem neque augmentum patitur. Addi autem potest hoc vocabulum merito fuisse seleétum, quia ordinatione confertur tum gratia gratum faciens, tum gratia gratis data, nempe potestas sacerdotalis.

(c) *A Christo institutum;* Ipse enim solus gratiam adnectere potest signo sensibili. Et revera Dominus, qui jam Apostolos segregaverat et speciali modo educaverat, eisdem potestatem et gratiam consecrandi contulit in ultimâ cœttà, dum dixit : " Hoc facite in meam commemorationem"; et post Resurrectionem potestatem gratiamque dimittendi peccata Quorum remiseritis, etc. "— Hanc vero institutionem esse *permanentem* constat ex Apostolorum agendi ratione, qui tum diaconos tum presbyteros ordinaverunt1; et insuper discipulis suis facultatem alios ordinandi reliquerunt2; et ex praxi Ecclesiæ, cùm historia constet S. Pontifices et Episcopos eâdem facultate indesinenter usos luisse.

803. Objiciunt Novatores de omnibus Christianis didluin fuisse : "Vos autem genus eleëtum, *regale sacerdotium";** "Fecit nos regnum et sacerdotes Deo ct Patri suo"4. — *Resp.* Præfata verba nonnisi de *sacerdotio improprie diflo* intelligi possunt; nam fideles in hoc *textu* vocantur *reges, "* regale sacerdotium atqui, juxta omnes, sunt reges solum lato sensu; ergo pariter sunt sacerdotes improprie didli; quod confirmatur ex *contextu,* nam dicuntur offerre *spirituales hostias,* id est, sacrificia imprdprie diéla, videlicet cor contritum et humiliatum, bona opera, etc.; ergo non sunt sacerdotes proprio sensu; ex *locis parallelis,* nam, populus israelincus vocatur *regnum sacerdotale* sed certe lato sensu, nam omnibus notum

• *Act.,* VI, 6; XIV, 22. — » Z *Tim.,* V, 22. — » Z *Petr.,* II, g – ‹ *Atoc.,* I, 6. — s *Exod.,* XIX, 6.

est discrimen divinitus fuisse statutum inter levitas ct reliquum populum.

804. 20 Traditione. (A) *Ex Patribus :* (a) *S<re. IIe et ZZZ* 1) Patres clare dicunt aut supponunt ordinem sacerdotalem SCU sacram hicrarchiam *a laicorum ordine jure divino distingui,* et tres esse ordines hierarchicos, nempe *episcopatum, presbyteratum* ct *diaconatum.*

Itaauélor *Docbimc duodecim Apostolorum {Didache},* postquam eucharistiæ celebrationem descripsit, hæc habet dc episcopis ct diaconis, ita innuens præciptnim eorum munus esse non solum prædicationcm, sed et eucharistiæ celebrationem[1*]: "Constituite *igitur* vobis *episcopos et diaconos* dignos Domino, viros mansuetos ct argenti non cupidos et veraces et probatos; vobis enim ministrant et ipsi ministerium prophetarum et doctorum 5. *Clemens Romanus,* Corinthios ad obedientiam presbyteris debitam revocans, declarat oblationes ct officia sacra ab episcopo et sacci dotibus perfici, eisque honorem et obedientiam præstandum esse quia ab Apostolis constituti sunt, hi autem a Christo et a Deo'.

S. Ignatius declarat sacra peragi ab "*episcopo* præsidente loco Dei, et *presbyteris* loco senatus apostolici, et diaconis... concreditum habentibus ministerium Jesu Christi"[3]. *Tertullianus* hæreticos reprobat qui laicis sacerdotalia munera injungunt[4*]: '· Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes : nunc neophytos collocant, nunc sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros... hodie presbyter, qui cras laicus; nam ct laicis sacerdotalia munera injungunt!". Alibi describit vatia munera episcoporum, presbyterorum et diaconorum [5].

2) Ratio hujus discriminis est, juxta Patres, quia sacerdotes non solum jure divino laicis præsunt, sed etiam quia vi ordinis specialem potestatem acceperunt, præsertim potestatem sacram eucharistiam consecrandi [6], ct peccata remittendi, ut probatur in *Tr. de Pænitentiâ.*

805. (b) *Sæc. IV· et V·,* diserte asseritur *impositione manuum conferri* non solum potestatem consecrandi, sed et *gratiam.*

1 *Didache,* 14-15, ap. Funk, *l'aires Apostolici,* I, 33-34.
■ *I Cor.,* XL, 1.5; XLII, 14; XLIV, 1-3.
3 *Magnes.,* VI, 1; Journel, 44. — 4 *De prascriptiou.,* 41 ; Journel, 300.
5 A. d'Alcs, *La Thiol. rZr Tertullien,* p. 219. — Tertullianus, *snonianista* faftus, falso docuit differentiam inter sacerdotes et laicos Ecclesite auAoritate institutam esse : volebat enim probare laicis, utpote sacerdotibus, non licere secundas inire nuptias. — 6 Quod probatum est in *Tr. de Eucharistiâ,* n. 710.

Ita S. *Gregorius Nyss.* declarat invisibili quadam vi et gratiâ invisibilem animam sacerdotum in melius transformari [1]. " Eadem verbi vis etiam sacerdotem augustum et honorandum facit, novitate benediélionis a communitate vulgi segregatum... Quod ad speciem externam attinet, ille sit qui erat, invisibili quâdam vi et gratiâ invisibilem animam in melius transformatam gerens". S *Chrysostotuus* exponit quanto honore Deus sacerdotes ornaverit, praecipue eis conferendo potestatem missam celebrandi, et exinde infert eos non posse sine speciali gratiâ munus suum exercere : " An ignoras humanam animam ignem sacrificii hujusmodi nunquam gustare potuisse, sed omnes funditus perituros fuisse, nisi magnum adesset gratiæ Dei auxilium " [2]. Quare eos hortatur ne hanc gratiam exstinguant[3]. S. *Cyrilius Alex,* declarat Christum sacerdotes perficere "per veram sanctificationem, suæ naturæ participes communicatione Spiritûs efficiens "[4]. S. *innocentius I* aperte docet in ordinatione conferri *plenitudinem Spiritfis Sanfli*[5] ideuque gratiam. — S. *Augustinus,* baptismum et ordinem comparans, affirmat utrumque esse sacramentum, et qpidem indelebile[6] : " Utrumque sacramentum est et quâdam consecratione datur; illud, cùm baptizatur, istud, cùm ordinatur, ideoque in catholicâ utrumque non licet iterari ".

Quanta autem sil gratia in ordinatione recepta, exponit S[7] *Gregorius M. :* " Virtus vero sacramenti gratia est Spiritûs septiformis. Quam certe gratiam qui accipiunt, quasi alio accepto corde immutantur, quia quos gratia sua Spiritus San&us roborat, eos facit esse protinus quod non erant

806. (B) *Ex universali Ecclesiæ praxi,* qualis in *libris liturgicis* consignatur, etiam antiquissimis, utriusque Ecclesiæ græcæ et latinæ : ibi enim inveniuntur ritus et preces quibus confertur tum potestas tum gratia tribus hicrarchicis ordinibus respondens.

(a) In ordinatione *episcoporum,* jam sæc. IV°, hæc oratio recitabatur[8] : " Da illi, Domine omnipotens, per Christum tuum participationem San&i Spiritus, ut habeat potestatem remittendi peccata secundum mandatum tuum, dandi ordines juxta præceptum tuum, et solvendi omne vinculum

[1] *Orat. in Rapt. Christi, P. G.,* XLVI, 5S1; Journel, 1062.
[2] *De saeerdotio,* lib. III, n. IV, *P. C.,* L, 432.
[3] *Hornil. i in tp. II ad Tim.,* n. 2, *P. G.,* LXII, 603.
[4] *InJoan.,* XX, 22, 23, *P. G.,* LXXIV, 711.
[5] *Epist.,* XXIV, Ad Alex., n. 4, *P.* XX, $50,
[6] *Cont. epist. Parmcniani,* l. II, c. 13, n. 28, *P. L.,* XLIII, 70; Journel, 1617. — [7] *In I Reg.,* I. IV, c. 5, n. 23; Λ LXXIX, 299.
[8] *Consist. Apostolorum,* l. VIII, c. 5, n. 7; Journel. 1234.

secundum potestatem quam tribuisti apostolis". — Secundum receritiora Euchologia, Pontifex manum imponit super caput electi, longam profert orationem, in quâ gratiam Spiritus Sanfti postulat, ut eleélus episcopatu digne fungatur ».

b Quoad ordinationem *presbyterorum,* res ita sc habet apud Graecos2; dum Episcopus dextram manum imponit capiti ordinandi ad presbyteratum, ait : " Divina gratia, quæ semper infirma curat, et ea quæ desunt adimplet, promovet N. devotissimum diaconum in presbyterum : oremus pro co ut veniat super eum sanélissimi Spiritûs gratia". Postea precatur ut ingentem etiam hanc gratiam SanCli Spiritûs recipiat et magno hoc sacerdotali honore dignum sc exhibeat, posteaque prosequitur : " Domine, etiam ct istum quem tibi presbyteri gradum subire complacuit, dono SanCli tui Spiritûs adimple, ut inculpate sanélo tuo altari assistere dignus fiat, regni tui Evangelium annuntiare, veritatis tuæ verbum sanctificare, dona ct hostias spirituales, populumque tuum per lavacrum regenerationis innovare ". — Similia inveniuntur in euchologiis aliorum Orientalium X

807. 30 Ratione suadetur. Ad divinam providentiam pertinet ut in societate ccclcsiasticâ spirituales adsint duces, qui populum Christianum regam : hæc est enim lex omnibus imposita ut inferiora per superiora ad Deum reducantur. Atqui convenit ut præfati duces ritu sacro et gratiæ productivo ad id deputentur : (a) si enim ritus quo homines filii Dei ct membra Ecclesiæ fiunt est sacramentum, ita sacramentum esse decet ritum quo quidam, inter fideles, duces militum Christi efficiuntur, fideique doCtores, et sacramentorum ministri 4; (b) cùm homo propriis viribus non valeat digne mysteria Dei dispensare, omnino decet Deum, eo ipso ailu quo hoc munus confert, concedere gratiam ad hoc rite implendum necessariam; (c) cum particeps fiat sacerdotii Christi, divinæ Providcntiæ consentaneum est ut ritu sacramcntali particeps reddatur sanélitatis cujus Christus possidet plenitudinem.

* Goar, p. 25r. — * Goar. *fiuciologion,* Venetiis, 1730, p. 242 sq.
3 Scliclstratc, *Acta orient. eccles.,* I, 201, 274 sq.; Denzinger, *Rit. orientat..* I, 129.
* S. Thomas, *Sufflem.,* q. 34, a. 1

II. Quinam ordines rationem habeant sacramenti?[1]

Quæstio expenditur quoad *episcopatum* ct *presbyteratum, diaconatum,* necnon *subdiaconatum et minores ordines.*

808. 1° De episcopatu et presbyteratu. (A) *De fide est episcopatum et presbyteratum rationem habere sacramenti,* ut constat ex hâc *Tridentinâ* definitione : " Si quis dixerit in Ecclesiâ catholicâ non esse hierarchiatn divinâ ordinatione institutam, quæ constat ex *episcopis, presbyteris* et ministris, A. S."

Revera, tum ex Patribus tum ex antiquissimis liturgiis (n. S04 sq.), constat *potestatem* et *gratiam* sacerdotii his duobus ordinibus conferri.

809. (B) *De fide est,* contra *Waldenses, Wicliffum* ac *Calvinianos, episcopos essepresbyteris superiores,* ex *Trident.*[2] : "Si quis dixerit episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi, vel eam quam habent, illis esse cum presbyteris communem..., A. S. Noluit quidem Concilium definire hanc superioritatem esse *jure divino,* sed hoc tamen ex contextu satis clare colligitur; nam ideo dicuntur episcopi presbyteris superiores quia habent potestatem confirmandi et ordinandi; atqui hoc pertinet ad potestatem ordinis, quæ ab institutione Christi pendet.

(a) Ex *Scripturd* jam colligitur hæc episcoporum superioritas; nam, inter presbyteros a S. Paulo ordinatos, quidam jus habent alios presbyteros ordinandi eosque regendi et judicandi : " Reliqui te Cretæ ut ea quæ desunt corrigas, et *constituas* per civitates *presbyteros;* adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus "[3].

(b) Idem constat ex *Patribus* præsertim ex epistolis S. *Ignatii,* in quibus multoties asseritur singulas ecclesias ab *uno episcopo* regi, qui Christum repræsentat, et cui omnes,

[1] S. Thom., *Supplent.,* q. 40, a. 2-6; Bellarminus, c. 5-S; Drouin, q. II; Billot, th. 29: Many, p. 3-44.

[2] Sess. XXIII, can. 7. — [3] *I Tim.,* V, 19; cfr. *Tit.,* I, 5.

[4] Cfr. Morinus, Exercitat. III.

etiam *presbyteri* ct diaconi, obedire debentl. Ratio est quia, teste S. Epiphanio a, " episcoporum ordo ad *gignendos pitres* præcipue pertinet; alter (ordo nempe presbyterorum), cùm patres non possit, filios Ecclesiæ regenerationis lotione producit, non tamen patres aut magistros ". Revera *Constitutiones Apostolicœ* statuunt episcopum ordinari a duobus vel tribus episcopis, presbyterum vero aut diaconum ab uno episcopo, ct addunt nec presbyterum nec diaconum clericos ordinare posse 3.

810. *Opponitur* quidem auitoritas *S. Hieronymi* dicentis : "Idem est ergo presbyter qui et episcopus"4; sed alibi clare distinguit inter episcopos, presbyteros et diaconos, et quidem ex institutione divini5. Nisi igitur sibi aperte contradicat, dicere vult episcopum et presbyterum eamdem potestatem habere quoad aliquid, v. g., consecrationem Eucharistiæ, non autem quoad omnia. Alibi siquidem addit6 : "Quid enim facit episcopus quod presbyter non facit, *exceptA ordinationi"* quibus verbis diserte asseritur episcopum ordinationem conferre posse; quod nequit presbyter.

811. (C) *Controvertitur* autem utrum character episcopalis complectatur *tantum ex se potestatem stricte episcopalem* (nempe ordinandi et confirmandi), an potius *totam etiam potestatem presbyteralem* (nempe consecrandi et absolvendi), ita ut si quis *nondum presbyter* consecrationem episcopalem accipiat, efficiatur *simul presbyter et episcopus.*

(a) *Plerique* theologi asserunt charaéterem episcopalem complefti tantum potestatem stride episcopalem, ita ut nullus *valide* possit consecrari episcopus, nisi prius presbyter fiat. Quod probant ex generali lege stridte prohibente ne quis nisi presbyter in episcopum ordinetur, et ex eo quod Concilia *Hierosolymitanum* et *Sarditerne* reprobaverunt Ischyram S. Athanasii accusatorem, qui, cùm non esset presbyter, episcopus ab Arianis contra antiquam traditionem consecratus fuerat7.

Inter hos etiam disputatur num episcopatus et presbyteratus sint duo ordines et duo sacramenta plane distindla. r) Alii *affirmant.*

' Quod i<uc pruLaviuius in *Tr. tie Ecclcsid,* n. 64S sq.
* *Cent. naret.,* LXXV, 4; *P. G.,* XLII, 507.
1 Lib. III. c. 20, *P. G.,* I, S03.
4 *Comment. in Tit.,* I, 4, £., XXVI, 561.
3 *Adm Luci/.,* c, 2, *P. L.,* XXIII, 164.
4 Δ/. 146, ad Evangel., *P. L.,* XXII, 1194. — Cfr. *Tr. de Ecclesiâ,* n. 657.
' S. Athanasius, *Apelog. contra Arianos,* n. S5, *P. G.,* XXV, 399: Theodoretus, *H. E..* 1. II, c. 6. *P- G.,* LXXXIII. 1006.

dicentes utroque produci distin&um charaéterem : ita *Bellarminus', Perrone, Hurter;* 2) alii vero *negant* et tenent consecrationem episcopalem non esse ordinem et sacramentum distinéium a presbyteratu, nec producere charadlerem distindum a charactere presbyterali, sed tantum hunc charadlerem ampliare et extendere ad effectus alios, nempe ad potestatem ordinandi et confirmandi : ita *Billuart, Card. Billot*

812. (b) *Eruditi haud pauci* putant per consecrationem episcopalem conferri potestatem simul episcopalem et presbyteralem, ideoque diaconum posse *valide* in episcopum consecrari, omisso presbyteratu34

Ratio est quia *historice* constat Romæ per plura siecula diaconos consecratos fuisse episcopos, omissâ presbyterali ordinatione : id probant libellus odtavus et nonus *Ordinis Romani* ubi traditur modus quo diaconus, eleélus in episcopum, aut S. Pontificem, consecretur episcopus, — *Liber diurnus* ubi idem invenitur, — fadta plurima diaconorum in episcopum consecratorum, omisso presbyteratu6 (v. g. Valentini, an. 827, S. Nicolai, an. 858, Joannis, discipuli S. Galli).

Res theologice sic declarari potest : Christus dicendo : *HocfadU in meam commemorationem,* summum instituit sacerdotium simuique Apostolos consecravit summos sacerdotes, cis conferens triplicem potestatem, episcopalem, presbyteralem et diaconalem. Apostoli autefn, ex præsumptà.vel expressa Christi licentiâ, quosdam discipulos consecraverunt *episcopos,* ut Paulum, Barnabam, Timotheum, Titum, alios autem *simplices presbyteros,* alios tandem *diaconos,* prout postulabat Ecclesiæ utilitas. Ecclesia igitur potest valide ritu episcopali etiam laicis plenum sacerdotium conferre. Hodie vero id præstarc opportunum non judicat.

813. Libera manet controversia, cùm, teste *Bencdiclo* “ nemo prohibeat disceptare num episcopatus sit ordo a presbyteratu distinélus, an character in episcopali consecratione impressus differat, vel potius sit ampliatio quædam characteris in collatione presbyteralis ordinis impressi, —itidemque an vetustioribus temporibus a diaconatu faétus sit transitus ad episcopatum, ordine presbyterali non antea suscepto".

* *De sacrant, ordinis,* cap. V. — * Thés. XXXI.

J Mabillon, *Comment, ad Ordinem Komanum,* nn. 16, 18, *P. L.,* LXXVIII1, 912, 919; Martcne, *De antiquis Ecclesia ritibus,* 1. I, c. S, a. 3, n. IO; Chardon, *Hist, des Sacrements,* de l’Ordrc, part. 1, c. 5; Parisot, *Les ordination» fer saltum,* in *Pev. de POrient chrétien,* t. V, 1900, p. 335-369; S. Many, *op. cit.,* p. 16-24, c»»' aliis auctoribus ibi allegatis.

4 *P. L.,* LXXVIII, 1003. — s *P. L.,* CV, 38-39. — * S. Many, p. 19-20.

1 Epist. *In postremo,* 20 oct. 1756. S 17.

814. 2° De diaconatu. *Certum est* etiam (licet a quibusdam olim negatum [1]) *diaconatum esse sacramentum :* a tum ex *Scripturâ*«, nam per impositionem manuum diaconi ordinantur, ct qualitates eximia: in cis (sicut et in episcopis) requiruntur; nec tantum ministrant mensis, sed etiam predicant et baptizant 3; (b) tum ex *Patribus,* qui diaconos inter ministros præcipuos semper recensent, eisque assignant officium eucharistiam ministrandi 4; (c) tum ex *praxi* semper usitatà per manûs impositionem eos ordinandi; (d) tum ex *Trident,* definiente 5 " per sacram ordinationem dari Spiritum Sanélum, ac proinde non frustra episcopos dicere : *Accipe Spiritum Sanclnm"* : quæ verba in ordinatione diaconorum inveniuntur

815. 3° De subdiaconatu et minoribus ordinibus. Hw simul complectimur, quia *subdiaconatus* inter *minores* ordines annumerabatur in Ecclesiâ latinft usque ad sæc. XI, ut hodie etiam recensetur apud Græcos.

Prænotamus hos ordines in EcciesiA inveniri mediante Sacculo tertio, ut constat ex epistolA 5. *Cornelii Papa* ad Fabium 6. Communiter admittitur eosdem nihil aliud esse nisi *partitiones* diaconatûs.

Sed quæstio est num his ordinibus adnexa sit *sacramentalis gratia.* (A) Multi, præsertiin inter modernos, negant, cùm præfati ordines sint instituti ab EcclesiA quæ gratiam ritui externo adnectere nequit, ut aliunde desit in eorum collatione impositio manuum quæ est ritus essentialis sacramenti ordinis, ex infra dicendis.

(B) Alii tamen, cum 5. *Thomà* [7], fere omnibus *Scholasticis* et *Thomassino* putant hos ordines in fonte suo, seu in diaconatu, institutionis esse divinæ, et Christum Ecclesiæ potestatem reliquisse dividendi diaconatum in varios inferiores ordines quibus gratia conferri posset. Quam opinionem, olim inter Scholasticos

[1] Durandus, *In IV Sent.,* dist. XXIV, q. 2, n. 6-9: Cajetanus, apud Vasquez, *In III part. S. Thoma,* disp. CCXXXVIII, c. 1.

[2] *Act.,* VI, 1-7; *I Tim.,* HI, 8-13. — [3] *Act.,* VI, 8-10; VIII, 38-40.

[4] S. Justinus, *Apol.,* I, 65, *P. G.,* VI, 427 : "Qui apud nos dicuntur *diaconi,* paeet» ct vinum cl aquam, in quibus gratia: a&.c sunt, unicuique praesentium participanda distribuunt, et ad absentes perferunt ".

[5] Sess. XXIII. can. 4, Denz.-Bann., 964 (S41).

[6] Ap. Eusebium, *H. E.,* I. VI, c. 43, *P. G.,* XX, 622.

[7] Morinus, part. 111, excrcit. n, c. i; Perrone, n. Si; Franzelin, *De Trad.,* ih. j;, p. 212; S. Many, p. 41; Pesch, n. 5S6.

[7] *Supplent.,* q. 37, a. 2, ad 2. — [8] *Vet. et nova disciplina,* p. I, I. II, c. 40.

communem, unquam *probabiliorem* ampletSlimur. Etenim *Florcntinam* et *Tridentinum* docent ex unâ parte Ordinem esse sacramentum, gratiam conferens, et ex altera subdiaconatum ac quatuor Minores esse vere ordines; immo, post hos enumeratos, Florentinum addit : " EfFeétus autem *gratia-.,* ut quis sit idoneus minister". Aliunde his ordinibus confertur character indelebilis, ut colligitur ex *Pontificali* ubi legitur : " Moneat Episcopus ordinandos, ut tangant instrumenta, quibus *charafier imprimitur".* Hunc autem characterem esse indelebilem constat ex eo quod per excommunicationem non tollitur.

Difficultas autem ex eo desumpta quod in his ordinibus deficit manuum impositio, evanescit, si admittitur Christum non determinavisse in si>ecie infima materiam et formam Ordinis, sed Ecclesiæ dedisse potestatem 'utramque præcisius determinandi, simulque diaconatum in varios inferiores ordines dividendi, prout se dabat opportunitas : nil enim prohibet quin Ecclesia pro subdiaconatu et minoribus ordinibus determinaverit materiam et formam aptas ad significandam gratiam in cis collatam. Hoc modo explicatur cur modo duo, modo tres aut plures minores ordines pro varietate temporum ab Ecclesiâ instituti fuerint, et cur non idem fuerit nec sit numerus ordinum minorum in Ecclesiâ græcâ ct latinâ; eodem pariter modo intelligitur cur Scholastici fere omnes docuerint hos ordines vere sacramenti rationem habere '.

816. 4° De numero ordinum. (A) Septem *communiter* numerantur ordines in Ecclesiâ latinâ, nempe sacerdotium, quod complebitur tum presbyteratum tum episcopatum, diaconatus, subdiaconatus, et quatuor minores ordines.

5. *Thomas* hujus divisionis rationem sic explicat : Ordinis sacramentum ad *Eucharistiam* præcipue ordinatur: atqui septem sunt præcipua officia circa Eucharistiam : (a) *Sacerdos* Eucharistiam consecrat ; (b) *Diaconus* eam dispensat; (c) *Subdiaconus* materiam sacramenti præparat in vasis sacris ; (d) *Acolythus* eatndem præparat in vasis non sacris; (e) *Exorcista* purificat illos qui dæmonibus vexati ab Eucharistiæ receptione impediuntur; (f) *Ltftor* docet cos qui ad Eucharistiæ receptionem sesc præparant; (g) *Ostiarius* ab ecclesiâ, ubi Eucharistia consecratur, arcet infideles.

' Card. Billot, t. II, th. 29, p. 282.

* Quidam tamen λ 7o ordines agnoscunt, quia episcopatum tanquama presbyteratu distindlum existimant. Immo *canonists* multi *natum* computabant, quia dicebant *tonsuram* esse ordinem, immerito tamen, cùm hsec sit tantum praeatnhulum nd ordines.

817. (B) Omnes illi ordines aliquo sensu sunt sacri, quia *sacro ritu* conferuntur ct ad *sacrum ministerium* referuntur; attamen inter eos tres dicuntur *proprie et speciatim sacri,* scilicet sacerdotium, diaconatus, et subdiaconatus tum quia circa rem sacram versantur, duo priores circa corpus et sanguinem Christi, posterior autem circa vasa consecrata, tum quia annexum habent contincntiæ votum, quo sanéli efficiuntur. lidcm vocantur etiam *majores,* quia dignitate et sanctitate alios excedunt.*

818. (C) Licet plures ordines rationem habeant sacramenti, non sunt tamen plura sacramenta, sed unum specie sacramentum, quia omnes ad unum eumdeinque finem tendunt, ut supra ostensum est. Hinc merito S. *Thomas* ait3 : " Divisio ordinis non est totius integratis in suas partes, neque totius universalis, sed totius potestativi : cujus hæc est natura quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius. Et ita est hic : tota enim plenitudo sacramenti hujus est in uno ordine, scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio ordinis ",

§ II. De elementis constitutivis seu DE MATERIA ET FORMA.

Hic agimus tantum de materia et forma *presbyteratûs;* solutâ enim hàc quæstione, facilior erit solutio quoad singulos ordines, de quibus infra.

819. P Facta exponuntur. (A) In *ScripturA* non alia designatur Ordinis materia nisi *manuum impositio,* cui revera adseribitur gratiæ collatio, supra, n. 802. *Patres* et antiqua *Ritualia* seu *Euchologia,* usque ad sæc. IX, *soli manuum impositioni* tribuunt presbyteratûs collationem, quæ exinde vocatur χειρστονìα aut χεφο9«σìΛ. Unde in *Statutis Ecclesia antiquis* (olim C. Carthagincnsi IV adseriptis, hodie vero S. Cæsario Arelatensi, ineunte sæc. VI) legi-

1 Subdiaconatus nonnisi *XII* inter *majora* Ordines recensitus fuit, sed jam an. 5S9 adnexum habuit continentiæ votum in Ecclesiâ Latina *[Baronins,* ad n. ann., n. 48); in Ecclesiâ græcâ etiam hodie inter minores recensetur.

’ S. Thom., *Suffi,* q. 37, a. 2. — » *Suffi.,* q. 37, a. 1. ad 2.

4 Denz. Bann., 150· 15S (50-58).

tur (can. 3) : " Presbyter cùm ordinatur, episcopo benedicente et manus super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentes sunt, *manus suasjuxta manus episcopi super caput illius teneant* Idem fere statuitur quoad episcopum (can. 2) et diaconum (can. 4); quoad subdiaconum autem et inferiores clericos, singillatim enumerantur varia instrumenta ordinandis tradenda (can. 5-10). Ita discrimen apparet inter ordines *hierarchicos* aliosque.

(B) Ineunte sæc. X, *porrectio instrumentorum* primum apparet in *Sacramentario Noviotnensi,* posteaque paulatim in variis Galliæ et Gcnnaniæ sacramentariis, aliquando non in textu, sed *in margine·,* videlicet episcopus, |>ost un&ionem manuum, patenam cum oblatis et calicem cum vino tradit, dicens : " Accipite potestatem offerre sacrificium Deo, missamque celebrare, etc." — Hæc autem porreétio a Graecis nunquam recepta fuit.

(C) Sæc. XI, *secunda manuum impositio* in fine missæ primum invenitur in ecclesiâ Catalaunensi, deinde in *Rothomagensi sacramentario,* sed in margine tantum, posteaque satis communis evadit in Occidente; apud Græcos vero et Orientales non invenitur.

820. (D) Hodie præcipui ritus in collatione presbyteratûs adhibiti sunt :

1) *Impositio manuum episcopi et presbyteri :* Episcopus utramque manum super caput cujuslibet ordinandi successive imponit, nil dicens; idem faciunt sacerdotes qui adsunt; quo fafto, Pontifex et sacerdotes tenent tnanus dexteras extensas super ordinandos. Tunc Pontifex fideles invitat ad orandum : *Oremus,fratres...,* recitat *collefiam* breviorem: *Exaudi nos,* in quâ postulat ut gratia sacerdotalis ordinandis infundatur, posteaque *prafationem,* in quâ rogat Deum ut eis det presbyterii dignitatem et spiritum sanélitatis.

2) *Traditio stola et casula.*

3) *Unclio manuum,* post primum versum hymni *Veni Creator.*

4) *Traditio instrumentorum,* nempe calicis cum vino et aquâ et patenas cum hostia, cum verbis : *Accipe potestatem offerre...*

5) *Impositio manuum secunda,* in fine missæ, cum verbis : *Accipe Spiritum Sanclum : quorum remiseris peccata...*

* Martcnc, I. I, c. VIII, art. n; Many, p. 447.

821. 2° Varias sententiae. Tres sunt præcipuæ.

(A) *S. Thomas* ' multique *Scholastici* putarunt *materiam* essentialem presbyteratus esse *solani porrcffionem instrumentorum,* form.unque esse verba : *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo...* Patet : ,a) ex verbis porrectionem comitantibus quæ clare collationem principalis presbyterorum potestatis significant; (b) ex *Decreto ad Armenos,* ubi dicitur : "Sextum sacramentum est *Ordinis,* cujus materia est illud per cujus traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino et patenæ cum pane porrectionem ".

(B) Alii, cum *Bellarmino* et *Lugone,* tenent *impositionem manuum* et *traditionem instrumentorum esse, simul materiam essentialem :* nam, ex Scripturâ, requiritur prior, et, ex *Decreto ad Armenos,* posterior videtur necessaria '.

822. (C) Plerique autem moderni, quibus praeiverunt *P. Lombardus* et *Albertus M.,* docent *solam manuum impositionem,* et quidem *primam,* esse *materiam* essentialem sacramenti 3, porreéïionem vero instrumentorum esse ritum mere ecclesiasticum saeculo X° introductum ad lucidius designandam potestatem ordinatione coi latam ; *formam* vero esse orationem *Exaudi nos* cum *Prœfatione subséquente,* aut etiam, juxta quosdam, *solam Prcefaliouem* quæ olim *consecratio presbyteri* dicebatur.

Etenim in Ecclesia *latina* sola manuum impositio adhibita est per novem sæcula, supra, n. 819; in Ecclesia *gneai* ct *orientali,* cujus ordinationes a Romanis Pontificibus tanquam validæ semper habitæ sunt ⁊ sola pariter impositio manuum adhibetur etiam hodie; atqui, si non sufficeret sola manuum impositio, omnes hujusmodi ordinationes invalids essent.

• *Supplent.*, q. 37, a. 5: opuscul. *In artie. fidei et sacramenta Ecclesùt expositio,* part. II, circa finem; Valentia, *De ordine,* disp. IX, q. 5, punit 5.

1 BellAnninus, *Controv.,* Dc ordine, c. IX; Ltigo, *De sacram, in genere,* disp. II, sell. 5, n. 9S; Vasquez, *In III part. D. Thoma,* disp. 239, c. 3-5; Card. Billot, 'thes. 30.

1 Lombardus, *Sent.,* I. IV, dist. 24, n. o; Albertus M., *Comperni. thcol. veritatis,* i. VI, c. 36; Morinus, part. Ill, exercit. VII, c. 1-2; Tournely, *De sacr. ordinis,* q. III et VI; Martène, l. I, c. VIII, art. 9, n. iS; Perrone, n. 123; Pesch, n. 622 631 ; S. Many. p. 4S7 sq.; Card. Van Rossunt, *op. cit.*

‹ Benedict. XIV, *Etsi pastoralis,* 26 niaii 1742, jubet episcopos grxeos in ordinibus conferendis ritum grxeum servare; el in const. *Demandatam,* 24 dec. 1743, prohibet nc quis quidquatn innovet in ritibus Ecclesiæ græc.e. Cfr. S. Many, p. 491-492-

823. Nonnulli tamen objiciunt porre&ionem instrumentorum, quæ primis sæculis non adhibebatur, *hodie* necessariam esse apud ,.atinos : Ecclesia enim, quæ potestatem haliet *priecisius* detenni· nandi materiam et formam sacramentorum, voluit impositioni manuum addi hanc porreétionem utpote magis idoneam ad potestatem sacerdotalem significandam, et ita intelligenda sunt verba *Decreti ad Armenos* superius allata. — Fatemur equidem, secundum opinionem probabilem, hanc potestatem Ecclesiæ inesse; sed minime constat eam in casu praesenti exercitam esse. Ecclesia enim potuit tantum velle hoc ritu *lucidius declarari* potestatem jam per impositionem manuum acceptam, prout *P. Lombardus*suo lentore rem exponebat : " Accipiunt etiam calicem cum vino et pate- >am cum hostiis, ut per hoc *sciant se accepisse* potestatem placabiles Deo hostias offerendi " *Decretum ad Armenos* sic explicatur a *Benediclo XIV'* .·" Necesse est igitur faleri Eugenium (auctorem Decreti) locutum de materiâ et forma *integrante* et *accessoria,* quam optavit ab Armenis superaddi impositioni jam diu ab illis adhibitæ, ut Ecclesiæ latinæ moribus se accommodarent ac rituum uniformitate firmius eidem adhærerent".

Hæc igitur sententia, utpote historicis factis innixa, multo probabilior videtur, immo moralitcr certa. Attamen, cùm agatur hic de *validitate* sacramenti, *in praxi* ratio habenda est aliarum opinionum, ut infra dicemus ubi de singulis ordinibus.

§ III. De effectibus sacramenti ordinis3.

Duplex est ordinationis effectus, *gratia* et *charafler;* sed character dici potest effectus *primarius,* quatenus ad bonum societatis ecclesiasticae ordinatur.

t° *De charactere per ordinationem impresso.*

824. Jam probatum est in *Tr. de Sacramentis,* n. 325, per Ordinem characterem in animâ imprimi; sed ejus natura declarari debet.

Hujusmodi character tribus ordinibus certo imprimitur, *episcopatu, presbyteratu, diaconatu;* num etiam subdiaconatu vel minoribus ordinibus, *controvertitur,* cùm dubitetur num sacramenti rationem habeant. Quidquid est, character est

" *Sentent.*,]. IV, n, g. — * *Synodo diereesanâ,* I. VIII. c. io, n. S.
' Hallier, p. H, sect j; Bdiarminus, c. io; Pesch, n. 633-640; Card. Billot, th. 28.

potestas quædam *activa* aliquid sacri peragendi 'Juxta communem sententiam, est ipsa *potestas ordinis* anirnæ intime ct indelibiliter inhærens. Jam vero duplex potestas hujusmodi confertur in ordinatione, una circa corpus Christi in Eucharistiâ, altera circa ejus corpus mysticum, animas scilicet fidelium.

825.(A) *Sacramento Ordinis traditur potestas consecrandi, offerendi et ministrandi corpus et sanguinem Domini,* (a) *De fide* est ex *Tridentino* : " Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumque successoribus in sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi, et ministrandi corpus et sanguinem ejus, necnon et peccata dimittendi et retinendi, sacræ litteræ ostendunt, et Catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit Hujusmodi potestas plene episcopis et sacerdotibus inest; diaconi autem facultate Eucharistiam dispensandi tantum pollent; alii autem ordines materiam consecrandam prépa-rant, ut supra explicatum est, n. 816.

(b) Juxta S. *Paulum* essentiale munus sacerdotis in eo situm est ut offerat sacrificia: " Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat *dona* ct *sacrificia* pro peccatis"; atqui in N. Lege nullum est aliud sacrificium nisi eucharisticum, ut supra ostendimus; ergo munus essentiale sacerdotum est Eucharistiam offerre et consecrare.

(c) Confirmatur ex verbis Christi : " Hoc facite in meam commemorationem "; his enim potestatem cis contulit quod ipse fecerat iterum faciendi, id est, corpus ct sanguinem suum consecrandi.

(d) Hoc etiam aperte demonstrant verba *Pontificalis* infra citanda ubi de quolibet ordine.

826.(B) *Sacramento Ordinis traditur etiam potestas praeparandi corpus Christi mysticum, seu fideles, ad Eucharistiae receptionem,* præsertim per sacramentorum administrationem, et verbi divini prædicationem. Etenim potestas Eucharistiam conficiendi et dispensandi certe supponit

[1] S. Thom., *Supplem.,* q. 34, a. 2, ad 2.
[2] Sess. XXIII, cap. 1. — [3] *Hebr.,* V, 1. — [4] *Luc.,* XXII,

.potestatem ea omnia præstandi quæ ad dignam Eucliaristiæ receptionem requiruntur. Atqui homines digne ad sacram communionem praeparantur : (aq) *remote* per prædicationem verbi, vi cujus illuminati fidem concipiunt vel in eâ crescunt, mysteria fidei præccptaque divina ediscunt, peccata fugere virtutesque colere nituntur, et ita munditiam comparant, quæ ad sacrum convivium desideratur; (b) *proxime* per sacramentorum adininistrationem, quæ sive ad peccati deletionem, ut sacramenta mortuorum, sive ad vitæ spiritualis augmentum, ut sacramenta vivorum, ordinantur.

827. (C) Hæc autem potestas animæ ordinati ita *iiuielebiliter inlueret,* ut qui eam recepit, laicus rursus fieri non possit, ct ordinationem rite receptam iterare non liceat. Ut ait *Leo XIII*», " firmum semper ratumque in Ecclesiâ mansit, ordinis sacramentum nefas esse iterari".

Si multas ordinationes, præsertim sæc. Ш1 el ⁊V et a sæc. Xs usque ad XIIU"", reiteratæ sunt, id ex co provenit quod invalidas a multis habebantur ordinationes ab hæreticis vel simoniacis collatæ'. (a) *Rebaptizantes* ct *Donaiistcr.* jam contenderant ordinationes ab *hæreticis* aut *traditoribus sacrorum librorum* fallas esse invalidas ideoque iterandas; a S. Stephano et S. Augustino damnati et confutati sunt (supra, nn. 327, 340); (b) sæc. V I, *Joannes Scholasticus,* patriarcha Constantinop., jussit iterum ordinari clericos ab hæresi xMonophysitarum conversos, sed clerici ct episcopi quantum potuerunt restiterunt huic mandato sacris canonibus contrario; (c) a sæc. Ⅹ ad veritas catholica aliquo modo obnubilata est : ordinationes a Formoso papâ peraélæ tanquam nullæ habitæ sunt; mox ordinationes *simoniacorum,* satis frequentes sæc. XIe, pariter nullæ declaratæ sunt, mullis tamen id reprobantibus, præcipue S. Petro Damiano; tempore P. Lombardi', res adhuc disputabatur; sed *S. Thomas* docuit omnes ordinationes a ministris hæreticis aut simoniacis fallas esse validas ideoque non iterandas⁴. Ex hoc tempore antiqua traditio prævalere cæpit.

Hic igitur exemplum habemus veritatis antiquitus traditæ, contra primos impugnantes clare propositæ, postea per aliquot sæcula, ob pradicas difficultates, obnubilatæ, et tandem ultimo ab omnibus receptæ.

1 Bulla *.-t/vrfot. cura,* sept. 1S96.
- S. Many, p. 57-Si; L. Saltet, *Les Rtordinations,* 1907.
J *Sentent.,* I. IV, dist. 25.
4 *SuPfiteni..* e. tS. a. 2.

2° *De gratid per ordinationem collafd.*

828 Gratta, quæ per sacramentum Ordinis confertur, est imprimis *gratia habitualis,* non quidem prima, sed *secunda,* et quidem *abundans,* cum jure ad *gratias actuales* suo tempore concedendas, ad munera ecclesiastica rite obeunda.

a) Constat ex verbis S. Pauli jam citatis 1 : " Admoneo te ut resuscites *gratiam Dei,* quæ est in te per impositionem manuum mearum " ; hanc autem gratiam esse augmentum gratiæ habitualis ex versu sequenti patet, ubi dicitur: "Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris", i. e, spiritum servitutis, quo virgam Dei vindicis timeatis; sed *virtutis,* seu fortitudinis, ad magna ct ardua pro Deo agenda vel toleranda, et *dileltionis,* quo Deus animæque generose amentur, et *sobrietatis* (σωφρονισμοῦ), id est, prudentiæ quo quis secundum supernaturalis sapientiæ leges agere valeat.

(b) Colligitur etiam ex *Pontificali,* in quo pro sacerdotibus postulatur *spiritus sanilitatis* et *totius forma justitia,* et pro aliis clericis ejusdem san&itatis participatio; necnon ex *Tridentino* : "Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari *Spiritum Sanfium,* ac proinde frustra Episcopos dicere : " Accipe Spiritum Sanftum ", aut per eam non imprimi charaélerem... A. S. "; vox enim Spiritus Sanflus *gratiam habitualem* designat.

(c) *Ratione suadetur.* Cùm Dei opera sint perfecta, cuicumque datur potestas aliqua divinitus, dantur etiam media quibus exercitium hujus potestatis congrue fieri possit ; atqui gratia gratum faciens, cum jure ad gratias actuales suo tempore oblinendas, necessaria est non solum ut homo digne sacramenta suscipiat, sed etiam ut digne ea dispenset. — Hanc autem gratiam *abundantem* esse facile probatur : gratia sacramentalis proportionatur muneribus ct obligationibus, quæ in sacramentis imponuntur; atqui ad idoneam ordinum exeeutionem, non sufficit bonitas qualiscumquc, sed requiritur bonitas excellens, ut sicut qui ordinem suscipiunt super plebem constituuntur gradu ordinis, ita et supe·

II Tim., I, 6.
Ses. XXIII, can. 4.

riores sint merito san&itatis ; ergo gratia per ordinationem collata abundans esse debet. ».

Corollaria practica.

829. Ex di&is duo fluunt conseilaria :

(A) *Eminens sacerdotum dignitas' :* (a) cùm non detur opus nobilius quam consecratio corporis et sanguinis Domini, major dignitas non est quam sacerdotum qui hanc consecrationem peragunt : hi *angelispnestant,* qui sunt tantum administratorii spir tus, in ministerium missi ad divina mandata exsequenda, dum sacerdotes ipsi Angelorum regi imperant, eum e cælo in terram descendere jubent, ct quibus volunt dispensant; *Beata Virgini,* sub aliquo respetRu.rfyz/r/tfzwz/z/r, cùm in eorum manibus, vehit in utero Virginis, Filius I)ci novum esse, scilicet esse *sacramentale,* accipiat, (b) Cùm sacerdotes, verbum Dei prædicando ct sacramenta dispensando, spiritualiter generent animas, et in eis Christi imaginem efforment!, dignitate superant parentes qui filios secundum carnem generant. et assimilantur ipsi Deo qui vitam spiritualem animabus infundit, (c) Quia vero pro Christo legatione fungitur, sacerdos potiori jure quam Christianus dicitur *alter Christus seu vicarius Christi in terra.* Cùm enim, teste S. Paulo in N. læge unicus sit summus Sacerdos, Christus Jésus, qui, eo quod maneat in ætemum, sempiternum habet sacerdotium, nemo potest fieri sacerdos, nisi aliquo modo cum Christo unus et idem fiat. — Quod ex ejus *muneribus* aliunde colligitur; nam dum consecrat, ipse Christus est qui consecrat : " hoc est corpus *meum* dum baptizat, Christus baptizat ; dum peccata remittit, Christus absolvit; dum verbum Dei annuntiat, Christus per os ejus loquitur : ‘‘Qui vos audit, me audit”.

830. (B) *Necessitas pro sacerdotibus ad maximam perfectionem tendendi :* (a) sacerdos, cùm sit alter Christus *charaflert* seu potestate, debet et esse alter Christus *moribus,* mente, verbo et opere Christum imitando, ut, cùm Paulo, fidelibus dicere valeat : " Imitatores mei estote sicut et ego Christi”5, {b) Juxta S. *Thomam* sacerdos sandtior esse debet religioso qui non habet ordinem sacrum, quia ad offerendum sacrificium missæ * *requiritur major sanflitas interior, quam requirat etiam religionis status...".*

' S. Thom., *Supplent.,* q. 35, a. 1.

’ Patrum textus de cleri dignitate collegit Tronson. *Forma cleri,* p. I, cap. I. Cf. A. de Molina, *Le Pritre d'après l'Ecrit. Ste, les SS. Pères...:* P. Giraud, *Prêtre et Hostie;* Manning, *The Eternal Priesthood,* ch. 1-3: Card- Gibbons, *The Ambassador of Christ,* 1896, ch. 1; qnæ opera gallice reddita sunt.

3 Quod innuit S. Paulus dicendo *(Galal.,* IV, 19) : " Eilioli inci, quos itwua parturio donec formetur Christus in vobis ", '

« *Hebr.,* VII, 23-25; X, 12-I4. — 5 / *Cor.,* IV, 10.

‘ *Sum. thtvl.,* 2" 2». q. 1S4, a. S.

§ IV. De subjecto sacramenti Ordinis.*

831. *Jure divino, omnes et soli homines viatores sextis masculinipossunt valide recipere sacramentum ordinis.* Feminæ vero ad recipiendos quoscurnque ordines sunt prorsus incapaces.

Quod colligitur : (a) ex præceptis S. *Pauli* Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui sed subditas esse"3; " Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto '."3.

b) Ex *traditione* Ecclesiæ. i) S. Irenæus, S. Epiphanius.S. Augustinus aliique·» ut *hareticos* habent Pcpuzianos, Marcosianos et Collyridianos qui feminas sacerdotii et sacrificii capaces prædicabant, et eorum opiniones inter *hareses* computant; 2) sacerdotium femineum in Ecclesiâ semper habitum est ut *pagana impietas,* quod jam notant *Const. Apôstolicajf.*

832. Si Ecclesia feminis, nempe *diaconissis,* per aliquam ordinationem aliquando concesserit ministerium quoddam ecclesiasticum, non intendebat eisdem conferre participationem sacerdotii, nam semper eas repulit a *ministerio altaris,* immo et a *ministerio verld;* hæc enim leguntur in *Constit. aposté :* " Non igitur licere volumus mulieribus ut in ecclesia doceant ; procentur duntaxat et doctores audiant... Quod si oportuisset a mulieribus baptismum administrari, profedto Dominus a matre sui fuisset baptizatus, et non a Joanne; aut quando nos (apostolos) ad baptizandum misit, una quoque misisset et mulieres ad idem ministerium; jamvero nihil tale usquam neque injunxit neque scripto tradidit, quippe qui ct naturæ ordinem et rei decentiam probe nôssel ul et naturæ conditor et constitutionis legislator".

Hæc erant præcipua diaconissarum officia : assistebant mulieribus dutn baptizabantur, privatim doceoant catechumenos, ministrabant mulieribus infirmis, custodiebant portas per quas mulieres in ecclesias introibant.

833· *2°Jure divino requiritur ad validam ordinationem, ut ordinandus sit valide bapti.zatus vero baptismo aqua.*

[1] Hallier, P. II, sect 4; S. Many, p. 176-203.
Co>„ XIV. 31-35. — * / *Tini.,* II. ii «j.
' S. Irenæus, *Adv. Ila>u.,* lib. I, c. XIII, η. 2, *P. G.,* VII, 579;S. Epiphanius, *liera.,* XXXIV, n. 2. *P. G.,* XI.I. 5S3 sq. ; S. Augustinus, *De Gruibus,* n. 27, *P. L.,* XUi, 30. — s Lib. III, c. IX, */'. G.,* I. 7S3-7S6.
* Lib. III, c. 6, 9, *P. G.,* I, 770, 787.

Nam baptismus est *janua* aliorum sacramentorum, et insuper nemo potest esse *minister* Ecclesiæ, priusquam per baptisma de corpore ejus cfte&us sit.

834· 3° *adultis requiritur intentio saltem habitualis expressa recipiendi ordines, non vero in infantibus.*

Ratio est quod ordinatio valide recipitur dummodo *positivum* obstaculum ex parte subje&i non apponatur. Obstaculum autem apponitur ab adultis qui positive absoluteque dissentiunt, non autem ab infantibus. Isti tamen obligationes ordini adnexas non suscipiunt (supra, p. 251, not 1),

§ V. De ministro sacramenti Ordinis[1].

835. i° *Minister ordinarius hujus sacramenti est solus Episcopus. De fide est* tum ex *Florent. :* " Ordinarius minister hujus sacramenti est Episcopus"; tum cx *Trident. : "Si* quis dixerit Episcopos... non habere potestatem confirmandi et *ordinandi,* vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem... A. S. "

Probatur ex *praxi Ecclesiæ :* ab initio enim soli Episcopi, seu ministri superiores, hoc sacramentum ministrare dicuntur; sic Apostoli ipsi diaconos ordinant[2], sic Paulus et Barnabas, nonnisi post receptum episcopatum, Presbyteros per singulas ecclesias constituunt[3]; aliunde nullibi legitur simplices Presbyteros alios Sacerdotes ordinasse, nec etiam tempore persecutionum, cùm urgeret necessitas, sed e contra Patres solos Episcopos commemorant ut ministros Ordinis; sic S. *Hieronymus* scribit[4] : "Quid enim facit, *excepti ordinatione,* episcopus quod presbyter non faciat"? Idem declarant *Statuta Ecclesiæ antiqua* quorum canones refert *Denzinger,* n. 150-158(50-58).

836. 2° *Presbyteri non possunt, etiam cum S. Pontificis delegatione, esse ministri extraordinarii cpiscopatûs vel presbyteratus,* ut conceditur ab omnibus ; *possunt tamen, asm*

[1] S. Thomas, *Suppl.,* q. 38; Hallier, p. 11, scâ. 5; Bellarm., c. 11; Drouin, q. VI; Perrone, n. ijS sq.; S- Many, p. S2 sq.; Pcsch, l». 649.

[2] *Act.,* VI, 6. — [3] *Act.,* XIII, 2-3; XIV. 22.

[4] *Epist.* 146 ad Evang., n. 1, *P. L.,* XXII, 1193. Ilùc etiam speciam te limonia superius allata.

delegatione S. Pontificis, esse ministri extraordinarii sitbdiacenatûs ac minorum ordinum,et a fortiori *tonsurae.* Ii enim gradus de faôlo ab Abbatibus, qui simplici sacerdotali charaftcre insigniebantur, ex concessione S. Sedis, collati sunt. Ita Cone. *Nicanum II,* can. 14, concedit abbatibus, qui presbyteri sunt, et ab episcopo benedi&ionem abbatum acceperunt, suis subditis ordinem Jeôloratûs conferre.

837. 3° Docuerunt nonnulli theologi et canonist» *diaconatum,* posse etiam ab Abbatibus conferri, hâc præsertim ratione innixi <;uod *Innocentius* FZZZhanc potestatem Abbati generali Cisterciensium concesserit, in Bulla *Exposcit* (1489); ibi enim dicitur : " Tibi ct successoribus tuis ut quibuscumque diéli ordinis monachis... quos ad id idoneos repereritis, subdiaconatûs et diaconatûs ordines hujusmodi alias rite conferre... possitis"* Quidquid est, hodie hoc privilegium non amplius existit, cùm *Leo XIII,* constitutiones approbando Cisterciensium reformatorum, Abbati generali concesserit facultatem conferendi "regularibus suis subditis primam tonsuram et quatuor ordines minores *tantummodo* " '.

837.4° Quoad *liceitatem,* minister ordinarius est *episcopus proprius,* secundum hæc *Tridentini* verba : " Unusquisque a *proprio episcopo* ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei... permittatur, nisi ejus probitas et mores Ordinarii sui testimonio commendentur ". — Quisnam vero sit episcopus *proprius* in *Synopsi morali* exponimus.

APPENDIX : DE ORDINATIONIBUS ANGLICAN1S'.

838. *Status queestionis.* Initio anglicani schismatis (1534-1547). Catholica ordinationis forma retenta fuerat, ideoque ex hoc capite ordines, tunc temporis collati, validi erant Instigante autem

' *bc genninitale* hujus privilegii inultum disceptatum est. Hæc tamen vix in dubium hodie vocari potest post studia critica,quæ ediderunt Pie de Langogne, *De bsslld hinoceniiand,* Romæ, 1902; Boudinhon, *Canoniste,* t. XXIV, 1901, pp. 257, 321, 385; t. XXV, 1902, p. 705-707; Phil. Panhôlzcl, *Studien undMitUilungenausdem Benediktisurund Cisterctenserordcn,* an. V, I, 441 sq. — Aliæ etiam similes concessiones faftæ dicuntur^praelatis Franciscani; in Ir. !L, ap. S. Many, p. 148.

* Breve *Non mediocri,* 30 jul. 1902, *A. S. S.*, t. XXXV, p. 38S.

J René de *Vois, Justification de I'Eglise Romaine sur la reordination des Atiçlois tpiseofiaux,* Paris, 171S; Michel Le Quicn. *Nullité des ordinations anglicanes,* Paris, 1725; Fcnucl, *Mémoire sur la validité des ordinations des Anglais,* Paris, 1726; J. Hardouin, S. J., *La Dissertation du P. Le Courajer, ar la succession des Ev. anglais ct sur la validité des ordinations anglicanes*

Cranmer, novus plane ritus ordinibus sacris conferendis, sub Eduardo VI, fuit publice indu&us*{OrdinaleEduardianttm.^n.* r550), in quo omnia deleta sunt quæ potestatem consecrandi Eucharistiam Speélant. *Retentâ* siquidem *impositione mantis, forma* in ordinatione presbyteri adhibita, hæc est : "*Accipe Spiritum Sanflum. Quorum remiseris peccata, remittuntur eis: et quorum retinueris, retenta sunt. Sis fidelis dispensator verbi Vei et sanflorum sacramentorum ejus".* Anno 1662, post verba : *Accipe Spiritum Sanflum,* hæc inserta sunt : "*In officium et opus sacerdotis in Ecclesiâ Dei, per impositionem manuum nostrarum jam tibi commissum; quorum remiseris,* etc. " Forma ordinationis episcopalis his continetur verbis : "*Accipe Spiritum Sanflum; et memento ut resuscites gratiam Dei, qua est in te per impositionem manuum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed zdrtutis et dileflionis et sobrietatis ".* An. τ602, post "*Accipe Spiritum S.",* hæc inserta sunt : *"in officium et opus episcopi in Ecclesiâ Dei per impositionem manuum nostrarum jam tibi commissum, in nomine Patris...; et memento, etc.*" Jamvero *Matthaus Parker,* a quo anglicana hierarchia originem sumpsit, secundum priorem ritum Eduardianum consecratus est; quæstio est igitur num ejus ordinatio valida fuerit; nam, si nulla fuerit, eo ipso invalidæ sunt ceteræ ordinationes ab eo peraélæ, vel ab Episcopis quos ipse consecraverat ·.

839. *Thesis :* Ordinationes ritu anglicano actae, irrit» prorsus fuerunt ac sunt, omninoque null». Ita explicite *Leo XIII,* in Bulla *Aposltr lica aera,* sept. 1896, cujus argumenta hic breviter contrahimus.

i° *Aufloritate* probatur, (a) Jam an. 1555, *Paulus IV,* in Bullà *Praclara carissimi,* declaraverat omnes qui ad ordines ecclesiasticos promoti fuerant ab alio quam ab episcopo reôte ordinato, eosdem ordines de novo suscipere teneri; porro, attentis omnibus circumstantiis, hic agebatur de iis qui promoti fuerant secundum novam ritualem formam; quod aliunde apertius exposuit idem Pontifex in Brevi *Regimini universalis,* 30 061. 1555. (b) Revera ordinationes ritu Eduardiano collatæ, tanquam invalidæ semper habitæ sunt in Ecclesiâ Romanâ quæ sine conditione ordinavit ministros anglicanos, ad veram fidem conversos, qui ritu Eduardiano jam ordinati fuerant; ita, v. g., *Clemens XI,* ratam habens

rtfutle, Paris, 1724; E. Estcourt, *The Question ofAnglican Ordinations discussed,* London, 1873; Kenrick, *De ordinationibus anglicanis* (Migne, *Theol. Curs.,* t. XXV, 59-64); Gasparri, *Dc la valeur des Ordinations Astgiicasus,* Paris, 1895; Denny-Laccy, *De Hierarchiâ Anglicanâ;* Brandi, *A. Last Word on Anglican Ordinations,* New York, 1S97, gallice redditum auclore *Boudinhon, Rome et Cantorbcry,* 1898; S. Many, p. 530-552.

' Nostris diebus quidam anglicani ab episcopis Janscnistis, in Bataviâ degentibus, ordinati sunt : quorum ordinatio valde probabiliter valida est; sed de bis non agimus; animadvertimus tantum hanc agendi rationem satis probare eos de validitate an^licanarum ordinationum dubitasse.

Cardinalium S. Officii decisionem, feria V, die 17 aprilis 1704, decrevit Joannes Clemens Gordon *ex integro et absolute* ordinetur ad omnes ordines etiam sacros et præcipue presbyteratûs"[1]. Porro nunquam licet absolute sacramentum Ordinis iterare, nisi certo dc ejus nullitate constet.

2° *Hat. theol.* Ritus Eduardianus, juxta *Leonem XIII,* invalidus est ex defeétu *fornice* et ex dcfe&u *intentionis,* (a) *Forma* enim minime significat delinite ordinem sacerdotii, vel ejus gratiam et potestatem, quæ præcipue est potestas consecrandi ct offerendi verum corpus et sanguinem Domini; immo, in precationibus adhibitis, *ex industria* deletum est quidquid dignitatem et officia sacerdotii designat. Frustra objicitur formam fuisse postea his verbis auôtam "*adofficium et opus Presbyteri,* ad officium ct opus Episcopi nam hoc potius convincit Anglicanes ipsos vidisse primam formam fuisse mancam; eadem vero adjectio, si forte sufficiens esset, serius est induéta, elapso jam saeculo, cùm, hierarchiâ extinclâ, potestas ordinandi jam nulla esset. — Nec dicere juvat nonnullas formas a Græcis, vel etiam a Latinis ante sæc. X usurpatas, magis explicite non designare potestatem consecrandi; ritus enim intelligi debet juxta ea quæ formam ipsam praecedunt vel sequuntur : porro in Ecclesiâ tum Græcâ tum Latina, ex tota serie orationum clare colligitur potestatem Eucharistiam consecrandi vere conferri, dum ex adverso hujus potestatis collatio *ex industria* ab institutoribus ritûs Eduardiani repudiata fuit, eo quod Missarum sacrificia tanquam blasphema figmenta et perniciosas imposturas haberent.

(b) Decst pariter *intentio;* hic non agitur de intentione mere interna, de quâ Ecclesia non judicat, sed de eâ quæ *exterius* proditur. Quæ sane intentio deficit, si ritus immutatur eo manifesto consilio ut alius inducatur ab Ecclesiâ non receptus, utque id repellatur quod facit Ecclesia et quod ex institutione Christi ad naturam attinet sacramenti; atqui res ita se habuit in ritu Eduardiano, cujus auétores, hæreticis erroribus imbuti, ut fatentur hodierni Anglicani, ea omnia abolere voluerunt, quæ ad sacrificium eucharisticuin spectabant; ergo non solum deest intentio necessaria, sed intentio habetur sacramento adversa ac repugnans.

"Itaque, ait *Leo XIII* (I. c.), omnibus Pontificum Decessorum in hâc ipsâ causâ decretis usquequaque assentientes, caque plenissime confirmantes ac veluti renovantes auôloritate Nostrâ, motu proprio, certâ scientiâ, pronunciamus et declaramus, ordinationes ritu anglicane aélas, irritas prorsus, omninoque nullas".

[1] Fatemur equidem unum ex argumentis, a *Ct. Gordon* allegatis contra validitatem $UK ordinationis, fuisse nullitatem ordinationis *Parker* ex illa tunc a mullis recepti fabellâ dc hujus consecratione in taberna (vulgo dicta *nag's head}',* sed in sententia ferendi omnino seposita est ca causa, ut documenta produnt, neque alia ratio est reputata, nisi defcéùis formae ct intentionis. Cfr. *Amer. Ecrits. Review,* Febr. 1897, p. 143-45.

Art. II. De singulis ordinibus in speciel.

Ad complendum id quod supra, n. 808 sq., dictum est de variis ordinibus, singulos percurremus, eorum *naturam* et *elementa,* necnon *virtutes* eis adnexas breviter exponentes.

I. De Tonsurâ.

840. Γ Tonsura non est ordo, juxta communem theologorum sententiam, sed *praambulum* ad ordines, et delinitur : *ceremonia sacra, ab Ecclesia instituta, qua vir baptizatus ct confirmatus, specialiter J)eo dicatur ct in clerum adscribilur, ut se ad ordines disponat.*

Antiqui auétores ut *Gregorius Turonensis* et *S. dsidorus,* ejus originem S. Petro adseribunt, dum moderni multo probabilius tenent eam, quatenus est *ritus specialis* quo fideles initiantur statui clericali, nonnisi oôlavo Sæculo fuisse institutam ·. Sæc. VI», jam urgere cœpit pro clericis obligatio tonsuram deferendi; sed eam quisque recipiebat dic quo primo ordini, v. g., ostiariatui initiabatur. Sæculo autem VII1°, jam tonsura data fuit tanquam specialis ritus a qualibet ordinatione distinctus.

Rationes autem cui capilli ad coronæ speciem et similitudinem tondeantur, sunt ut in memoriam revocetur corona, quæ ex spinis contexta Salvatoris nostri capiti fuit imposita, ad declarandam regiam dignitatem quâ clerici ornantur, et ad significandum, per capillorum subtractionem, clericos res inutiles et mundanas contemnere debere5.

2“ Tonsurati *clerici* vocantur a græcâ voce κλήρο (sors, pars), tum quia sunt speciali modo pars Domini, tum quia Dominus fit spe· ciatim eorum i»rs seu hereditas, juxta illud : *Dominus pars hereditatis niece.* Conditiones ad tonsuram requisitæ sic a *Trident,* describuntur : “ Prima tonsurâ non initientur qui sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edoéti non fuerint, quique legere et scribere nesciant, et de quibus conjeiiura non sit eos non saecularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem

* S. Thom., *Suppi.,* qq. 37, 40; Drouin, pars. II, scél. I sq.; Morinus, Excrcit. VII-XV; Tournely, q. VI. Munera ct officia cujuslibet ordinis pieet erudite descripta invenies in *Catech. Trident.,* p. II, de Ordine, n. 27 sq.; Olier, *Traite des SS. Ordres;* de Lantages, *instructions ecclesiastiques;* Bacuez, *Instructions et Meditations à Γusage des Ordinande;* S. Many, P· 3’57·

* Cf. Martenc, *op. cit.,* lib. I, c. 8, a. 7; Chardon, *op. cit.,* ap. *Migne,* vol. XX, 796; Gaspard, n. 37. Tonsura, quatenus capillorum brevitatem importat, antiquior est; sed, quatenus est abrasio capillorum in vertice capitis ad modum coronte, primum a monachii usurpata est, deinde a saecularibus clericis circa s«c. Vu"‘.

* *Catech. Kom.,* dc Ordine, n. 31.

cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse" [1]. *Virtutes.,* quas clericus colere debet, sunt *Christiana abnegatio,* fuga inundi ejusque voluptatum, honorum, et sordidi lucri contemptus; quod exprimitur per capillorum tonsionem et verba eam comitantia : " Dominus pars hereditatis meæ ct calicis mei : tu es qui restitues hereditatem meam mihi "; insuper *unio cum Christo,* ejusque virtutum imitatio, quæ superpcllicei receptione et his verbis significatur : " Induat te Dominus novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis ".

3» *Privilegia* per tonsuram collata sunt habilitas ad beneficia et jurisdiétionem, immunitas, privilegium fori et privilegium canonis, de quibus vide *Pralcflionesjuris canonici.*

II. De quatuor minoribus ordinibus [2].

841. Quatuor illi ordines successive in Ecclesiâ instituti sunt prout postulabat temporum necessitas; eos jam tertio sæculo exstitisse certo constat ex Ep. *Cornelii* Papæ ad Fabianum (circa a. 252) ubi declaratur tunc Romæ fuisse "unum Episcopum..., Presbyteros quadraginta sex, diaconos septem, subdiaconos septem, *acolythos* duos et quadraginta, *exorcistas* autem et *leflores* cum *ostiariis* quinquaginta duos ".

842. i° *Ostiariatus* est ordo quo *confertur potestas aperiendi et claudendi ecclesiajanuas, arcendi indignos, et sacra supelleflilis custodiam habendi. Materia* est traditio clavium,*forma* autem : " Sic agite quasi reddituri Deo rationem pro iis rebus quæ his clavibus recluduntur". — *Virtutes* colendæ sunt zelus domûs Dei, et zelus animarum; nam ordinandum sic admonet Pontifex : "Sicut materialibus clavibus ecclesiam visibilem aperitis et clauditis, sic et invisibilem Dei domum, *corda* sc. *fidelium, dtflis et exemplis vestris claudatis diabolo, et aperiatis Deo* n.

843. 2° *Ledloratus* est ordo *dans potestatem verbum Dei in ecclesii ex pulpito legendi, et populum catechizandi in rebus fidei.* Le&ores antiquitus benedicere consueverant; dicitur enim in Pontificali -."Leétorem oportet... benedicere panem, et omnes fructus novos"; hodie vero talis potestas ligata manet, donec sacerdotium accipiatur. — *Materia* est traditio libri in quo continentur leétiones, v. g., Missale; *forma :* "Accipite et estote verbi Dei relatores, habituri, si fideliter et utiliter impleveritis officium vestrum, partem cum iis qui verbum Dei bene ministraverunt ab initio". — *Virtutes* a leitore colendæ sunt Scripturarum amor et studium, zelusque ad fideles sanctificandos, juxta illud : " Quod autem orc legitis, corde

[1] Scss. XXiiI, cap. 4 de Reform.

[2] Cf. Wieland, *Die genet. Jîntwicklung. der sag.* ordines minores *in den erHen drciJahrkunderien,* 1S97.

credatis atque *opere compleatis,* quatenus auditores vestros *verba pariter et exemplo vestro docere* possitis

844. 30 *Exorcislatus* est ordo *potestatem conferens expellendi damones a corporibus baptizatorum vel catechumenorum, et aquam benediclam prabendi.* — *Materia* est traditio libri exorcismorum, cujus loco dari potest Pontificale vel Missale;_/&rzwr vero : " Accipile et commendate memorise, et habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptizatos, sive catechumenos". — *Virtutes* igitur colendæ, sunt munditia cordis, passionumque mortificatio, juxta hæc Pontificalis verba : " Omnem *immunditiam* et *nequitiam ejiciatis,* ne illis succumbatis quos ab aliis vestro ministerio effugatis. Discite per officium vestrum *vitiis imperare,* ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare".

845. 40 *Acolythatus* est ordo quo *potestas traditur urceolos cum vino et aquà porrigendi in Missa, et lumina accendendi et deferendi.* Antiquitus litteras Episcoporum, eulogias, immo et SS. Eucharistiam ad ægrotos vel absentes deferebant. — *Materia* est duplex : traditio candelabri cum cereo exstincto et urceoli vacui; *forma* pariter duplex : " Accipite ceroferarium cum cereo, et sciatis vos ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari in nomine Domini; Accipite urceolum ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam sanguinis Christi in nomine Domini ". In utroque casu ordinandus *amen* respondere debet. — Ex quo sequitur acolythum opera tenebrarum abjicere debere, castam vitam ducere, et bonis operibus plebem ædificare, ut aperte ex Pontificali collig'itur : "*Abjiciatis opera tenebrarum* et induamini arma lucis... estote igitur solliciti in omni *justitia, bonitate et veritate,* ut vos et alios et Dei ecclesiam *illuminetis.* Tunc etenim in Dei sacrificio digne vinum suggeretis et aquam, si vos ipsi Deo sacrificium per *castam vitam* et bona opera oblati fueritis".

III. De subdiaconatu et diaconatu1.

846. i° *Subdiaconatus* a saec. 111° ad XIum ut ordo *minor* habitus est, ct hodie etiam a Græcis habetur. Sed, in Ecclesiâ latinâ, a sæc. XII° ordinibus *majoribus* seu sacris annumeratus est. Definiri igitur potest *ordo sacerpotestatem conferens materiam sacrificii præfarandi, calicem ct patenam diacono offerendi, Sacerdoti sacra sollemniter cele-i branti aquamfundendi, epistolam in MissA cantatA legendi, ct sacra linteamina abluendi.*

Reuter, *Das Subdiakanai,* dessen historiche Entwicklung, 1S90; Seidl, *Dtr Diakonat in der katMûclu.n Kirche,* 1SS4.

Materia est traditio calicis vacui cum patenâ vacuâ, quæ probabilius consecrata esse debent*forma :* " Videte cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis ut beo placere possitis", 'traditio urceolorum, quæ fit ab archidiacono, et libri epistolarum certo moraliter non requiritur ad validitatem : idem dic a fortiori de traditione vestium sacrarum.

Onera huic ordini adnexa in Ecclesiâ Katina, sunt : obligatio *divinum officium recitandi,* quæ *spiritum arationis* supponit, et perpetua *continentia,* ad quam servandam requiruntur fuga occasionum, præsertim niiniæ cum feminis familiaritatis, sensuum tum externorum tum internorum assidua mortificatio, oratio frequens, amor Scripturarum et indefessus labor.

847.2° *Diaconatus* a Christo simul cum episcopatu et presbyteratu institutus et tanquam *specialis ritus* jam ab Apostolis collatus «, est *ordo sacer et hicrarchicus, quo traditurpotestas immediate ministrandi ad altare in MissA sollemni, Evangelium canendi et explicandi, baptismum et communionem administrandi in casibus extraordinariis,* ut alibi explicatum est.

Dc *materia* hujus ordinis disputant theologi : alii *multo probabilius* tenent totam materiam in impositione manfts* sitam esse, alii in solâ traditione Evangelii, alii in utrâque simul. *Forma* est : ‘‘Accipe Spiritum Sanéhim ad robur, etc. ", cum præfatione cui hæc verba inseruntur; vel : ‘‘Accipe potestatem legendi Evangelium in ecclesiâ Dei, tam pro vivis quam pro defunétis vel utraque simul.

Virtutes a diaconis colendæ sunt *perfefla castitas,* quæ major in eis esse debet quam in subdiaconis : " Quia comministri et cooperatores estis corporis et sanguinis Domini, estote ab omni illecebrâ carnis alieni... estote *nitidi, puri, mundi, casti,* sicut decet ministros Christi *zelus* ad prædicandum Evangelium non solum verbis, sed etiam exemplis : " Curate ut quibus Evangelium ore annuntiatis, *vivis operibus* exponatis *devotio erga Spiritum Sanflum,* qui ipsis datur ad robur.

IV. De Presbyteratu J.

848. i° *Presbyteratus est ordo sacer potestatem conferens consecrandi corpus et sanguinem Christi, et peccata remittendi*

ı *Act.,* VI, 16.

*Quæ impositio *practice* physica esse debet; nam 5. *Offic.* juss.it secreto repetendam esse ordinationem diaconi cujus caput physice episcopus non tetigerat, Cfr. *Ach S. Sedis,* XXX, p. 158.

* Cf. Sobkowski. *Egisfypat und Presbylerat in den enten ehrisllichen Jahrhunderten,* 189 J.

vel retinendi. " Sacerdotem oportet *offerre, benedicere, firce· esse, prcedicare* et *baptizare*

Offerre designat potestatem Sacerdotis circa corpus Christi naturale, scilicet consecrandi, offerendi sacrificium Missæ, communionem dispensandi. Cetera verba referuntur ad officia presbyteri circa corpus mysticum : delxit *benedicere,* id est, bona cælestia super res ct personas effundere per sacramenta, sacramentalia aliasque sacras fun&iones; *praesse,* seu divinis officiis, absente Episcopo, præsidere, populumquc sub Episcopo regere; *finedicart,* seu gregem verbo divino pascere; *baptizare,* et insuper sacramenta *Pani· tentia* et *Ex. Unitionis* ministrare.

849. 2° *De materiâ etformel* hujus ordinis supra diélum est, n. 819 sq.

In *praxi,* cùm agatur de validitate, tutior pars sequenda est, et ni! ex iis quæ probabiliter requiruntur, omittendum est. Hinc : (a) si omissa fuerit prima manuum impositio, id est, sive impositio ipsa, sub silentio faéta, sive extensio manus dexteræ, quæ fit ab Episcopo, tota ordinatio repetenda est; sed si *presbyteri soli* hanc manuum extensionem omiserint, ordinatio valida est. Si episcopus immediate ante vel post orationem " *Oremus,fratres..."* manum extensam habuit, hæc extensio ad validitatem sufficitImpositio manuum, sub silentio peracta, debet esse *physica;* secùs ordinatio est sub conditione iteranda ex integro et secreto3, si defeétus post secundam impositionem aut finita missi detegitur; si vero ante secundam manûs impositionem, prima impositio suppleri debet in ipsâ ordinatione, (b) Si omissa fuerit secunda, quæ fit post communionem, aut si episcopus in .pronuntiandis verbis quæ eam comitantur, substantialiter erraverit, impositio supplenda est quam primum etiam extra ordinationem, itnmo extra sacrificium Missæ3; (c) *majoris securitatis* gratiâ, requiritur *physicus* instrumentorum contaéhis, i. e., calicis et patenæ ; insuper calix ct patena consecrata esse debent, ct genuinum vinum in calicc, verus triticeus panis super patenam porrigi

1 *S. Offic.,* 30 nov. 1898 et 14 dee. 1898.

* 6". *Offic.,* 4 jul. 1900, approbante *Leone XIII {A. S. S.,* t. XXXIII, 12S). Attamen physicus talius ewe potest, etsi non nudae sint manus ordinantis vel caput ordinati.

s S: *Offic.,* 9 dec. 1S07.

debet[1]; (d) si tangantur calix ct patena, non autem hostia, certum est *moralitcr* ordinationem esse validam.

Relate ad *formam,* omnes orationes variis materiis respondentes accurate pronuntientur, et notetur orationem *Exaudi* cum sequenti *prafationc,* quæ primam manuum impositionem subsequitur, a nonnullis ad validitatem requiri [2].

850. 3° Sacerdos *omnibus virtutibus debet esse ornatus,* ciirn sit *alter Christus;* ait enim Pontificale : " Gravitate actuum et censura vivendi probent se *seniores...* ut in lege tuâ die ac noéte méditantes, quod legerint credant; quod crediderint, doceant; quod docuerint, imitentur; justitiam, constantiam, misericordiam, fortitudinem, ceterasque virtutes in se ostendant ". In cis pnesertim eluceat *ea/itas,* juxta illud : "Accipe vestem sacerdotalem, per quam caritas intelligitur".

V. De episcopatu.

851. i° *Episcopatus* est ordo sacer et supremus, quo confertur potestas fideles confirmandi, ministros ordinandi, ct consecrandi res ad divinum cultum pertinentes : " Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare et confirmare

Duo priora officia ad potestatem *jurisdiflionis* referuntur et important potestatem *legislativam, judiciariam, coercitivam, administrativam,* prout explicatur a Canonistis. Quinque alia ad potestatem *ordinis : consecrare* importat abbatum benedictionem, regum consecrationem, ecclesiarum dedicationem, altarium, calicis ct patenæ consecrationem, S. Olei benedictionem, et generatim omnes benediétioncs quæ sacrum chrisma requirunt *Ordinare* ad collationem sacramenti Ordinis refertur. Cetera officia, " *offerre, baptizare* et *confirmare* ", per se intelliguntur.

2° *Materia* cpiscopatûs *mullo probabilius* in *sola* impositione manuum consistit, non autem in impositione libri Evangelii super caput consecrandi, quæ per quatuor priora sæcula non fuit in usu, nec hodie apud Coptos adhibetur. Alii tamen putant impositionem Evangelii esse materiam totalem aut partialem hujus ordinationis. Rationes utrinque allatæ similes sunt iis quæ quoad presbyteratum expositæ sunt, n. 821 sq. — Forma autem est valde probabiliter longa oratio quæ continetur in *Profattone.*

[1] Hinc, si evolaverit hostia in terrain ante tactum instrumentorum, ordinatio ex integro sub conditione iteranda est ex dccis. S. *Officii* 6 jul. 1898. *Acta S. Sedis,* XXVI, p. 123.

[2] Lebmk-, n. 740 (S90).

852. *y* *Tres episcopi* requiruntur ad *licitam* episcopi consecrationem, ut constat ex inultis Conciliorum statutis, præsertim *Nieano,* can. 4. — Sed *probabilius unus* episcopus sufficit ad validam episcopi consecrationem; nam : (a) quando Rom. Pontifex olim episcopos consecrabat, *solus* ordinationem peragebat; (b) 5. *Gregorius M.* permisit Augustino, Anglorum episcopo, ut *solus,* saltem initio, ordinaret episcopos1; alii Pontifices concesserunt, ut, apud exteras nationes, aliquis consecraretur episcopus ab uno episcopo, assistentibus tamen duobus presbyteris et etiam sine eis, si opus esset.

853· 4° Præcipuæ *virtutes* ab Episcopo colendæ,. his Pontificalis verbis indicantur : "Abundet in eo constantia fidei, puritas dileftionis, sinceritas pacis. Sint speciosi munere tuo pedes ejus ad evangelizandum pacem, ad evangelizandum bona tua... Sit sollicitudine impiger, sit spiritu fervens, oderit superbiam, humilitatem ac veritatem diligat, neque eam unquam deserat, aut laudibus aut timore superatus

' *Epiii.,* lib. XI, 64, resp. S» λ ,
• £·, LXXVII, II9I.

De Deo Bemuneratore,
seu escbatolostal.

Breviter delineatur profectus doctrinæ eschatologicæ.

Quatuor stadia in hoc proicôtu distingui possunt.

1“ *SitCttilS II it III* agitur præsertim de resurreftione carnis et ultimo judicio contra Gentiles ct Gnosticos. *Sac. //*, Athenagoras, *de ResurreAione mortuorum; sac. ///*, Tertullianus, *Liber de Resurrectione carnis;* S. Hippo WtUS, *Demonstratio de Christo et Anli-Christo; Liber adversus Graces,* ubi de futuro hominis statu disserit. — Eodem tempore quæslio dc futuro Christi regno agitatur, ut mox dicemus ubi dc *Millcnarismo.*

2° Sac. IV et V magis explicite exponitur dotftrina dc sorte cujuslibet hominis post mortem, de judicio particulari, de præmiis et poenis secundum merita ct demerita cujusque, cum praélicis conse&ariis inde (luentibus. Tunc etiam aliquo modo sparguntur errores *Origenis* dc universali omnium restitutione, aut *Misericordium* qui pœnarum æternitatem non admittunt quoad omnes peccatores impénitentes. Inter opera hujus temporis hæc notantur : *Sac. /Γ*, S. Methodius, *Liber de Resurrectione contra Origcnem;* S. Cyrillus Hterosol., *Ccitech.* XV, XVIII; S. Gregorius Nyss., *Tr. de Animd et Resurrectione;* S. Ambrosius, *Libri Γ de Fide,* lib. II, c. II-I4, ubi graphice describitur extremum judicium ; *Libri II dc Excessufratris sui,* ubi de corporum resurrectione; S. Zeno, *Tr. de Resurrectione;* S. Ephrem. *Sermones polemics* 14,46,52 ; *Paraneses 76,* seu hortat ad pænitentiam, ubi vivide describuntur mors, judicium, infernus; *Sermones XII dc Paradiso Edcn,* ubi etiam dc paradiso caelesti; S. Chrysostonius, *Homil. Vde Lutaro; Hornil. in Ep. ad Thessalonie.; Sermones duo de Consolatione mortis; Homil. de Resurrectione mortuorum.*

30 *A S. Augustino ad S. Gregarium AI,* praecisior fit expositio doctrinæ quoad poenarum æternitatem, contra *Origenistas* ct *Misericordes;* quoad judicium particulare quo statim definitur sors cujuslibet hominis; quoad naturam ct obje&um visionis beatificæ; quoad purgatorium ct preces pro defumftis. Inter opera hujus periodi, legantur præsertim : S. Augustinus. *De Civitate Dei; De fide et operibus;* S. Cæsarius Arclatcnsis, *Sermones dejudicio divino;* S. Gregorius, *Dialogi.*

’ In hic editione (A) praetermittimus *Tr. de Matrimonio,* quem lector inveniet quoad partem dogmaticam ct moralem in *Synopsi Theologia moralis ed. A.*

4° *A steculo XTF,* magis methodice et scientifice expenduntur omnei quæstioncs etiam minoris momenti de *novissimis,* tempus quo justi visione beatifica gaudere incipiunt, natura visionis beatifice vel pcenttrum inferni, status corporum gloriosorum post resurreélionem. Ita, inter alios : Sir.-. *XII,* Petr. Lombardus, *Sententiarum* lib. IV, circa finem; *site. XIII,* S. Thomas Aq. O. l'., *Supplevi.,* q. 69-81 ; *Coni. Gentil.,* lib. IV', c. 79-97 ; S. Bonaventura, O. M., *Comment, in lib. IV Sentent. ;* Ægidius Romanus, O. Aug., *De divinâ infiucntiâ in Beatos: De pradestinatione, praescientiâ, paradiso et inferno; nec. XIV,* Fr. Mayron, O. M., *De Ultimo judicio; mc. XV,* Nic. Cusa, *De Novissimo .die lib. ! ;* Dionysius Carthus., *De quatuor Novissimi:* Alph. Tostat, *Libellus de statu animarum post mortem:* Marstl. Ficinus, *De caritate, De immortalitate animorum ac aterndfelicitate. — Sac. XVII,* Th. Malvenda, O. I'., *De Antichristo,* libri 11, Ronw, 1601; P. de Fonseca, S.)., *Disputationes de anim<e et corporis beatitudine,* Coimbricæ, 1609; Jac. Gretscr, S. J., *Dissertationes dsue de subterraneis animarum receptaculis et de statu Beatorum;* Suarez, S. J., *De Angelis,* lib. VIII ; Bellarminus, S. J., *Controv.,* de Purgatorio, de Sandlorutn Beatitudine ; *Opusc. de aternâ felicitate Sanctorum ;* Lessius. S. J., *De Summo Bono et aternâ beatitudine,* Antuerpix, 1616; Petavius, S. J., *De Angelis,* lib. Ill; Did. Ruiz, S. J., *De visione et nominibus Dei;* Fratres Walenburch, *Tract, generales de Controv. fidei,* t. 2, ubi de Purgatorio; Leo Allatins, *De utriusque Ecclesia perpetui in dogmate de Purgatorio consensione,* Romx, 1655 ; Ger. de Cordemoy, */.'Eternité des Peines de l'Enfer,* Paris, 1697. —*Sere. XVIII,* Franc. Maria Magdalena, O. Carm., *De Spiritu S-, de Purgatorio et suffragiis, de statu animarum et corporum,* Mediolani, 1743; Muratori, *de Paradiso,* Veronx, 173S; Pelletier, *Traité des Récompenses et des Peines éternelles,* Paris, 173S; Patuzzi, O. 1'., *De futuro impiorum statu,* Veronx, 174S ; B. Piazza, *Dissertatio anagogica theologica de Paradiso,* Panormi, 1762. — *Sac. XIX,* J. J. Rossignol, S. J., *Des peines du Purgatoire,* Taurini, 180S; Anton. Barcclloni, *La Eelicità dé' Sauti,* Panormi, 1S01: Emery, *Dissertation sur la mitigation de la peine des damnés,* 1810; Carie, *Du dogme catholique sur l'Enfer,* JS42; Perrone, S. J., *Pralectiones,* De Deo Creatore; Passaglia, S. J-, *De Igne inferni;* Mazzella, S. J.. *De Deo Creante;* Jungmann, *De Novissimis;* Kcnrick, *De Vilâ futurb;* Hurter, S. J., *De Deo Consummatore;* E. Mcric, *L'antre vie,* Paris, :S8o; Katschthaler, *Eschatologia,* 1SSS; Oxenham, *Catholic Eschatology:* Leonhard Atzberger, *Die chrùtliche Eschatologie in den Stadicn Hirer Offenbarung in Alien und Neuen Testamento,* 1S90; *Geschichte der christlichen Eschatologie, inncrhalb der wrnicdndschen 7.eit,* 1896; Oswald, *Escharho!oglei,* 1893; Monsabré, O. P., *Carême* 1888-1889. Schneider, *Das audere Lcben,* 1904, gallice redditum audi. *Gavagnol (L'Au-delà),* 1907; Palmieri, *De Novissimis,* 1908; Card. Billot, *Çvastsones de Novissimis* 190S; Terrien, S. J., *I.a Grâce el la Gloire,* t. II; Scaglia, *I novissimi nei monumenti, rimitivi della Chiesa,* 1910; L. Labauchc, *Leçons de Théo!., L'homme,* 3e éd., p. 343-426: A. d'Alès, *Diet. Apologétique,* verbis *Ciel, Enfer,* etc.; MangenOt, *Dicl. de Théologie,* verbis, *Ciel, Dam, Enfer,* etc.; *Catholic Encyclopedia,* New-York, verbis *Eschatology, Heaven, Hell, Purgatory,* etc.

Inter Protestantes I Richter, *Die Lehre von den letters Dinger,* Breslau, 1843-44; Alger W. R., *The destiny of the soul,* a critical History of a Future Life, 10th ed. Boston, 18S0; Lee F. G., *The Christian doctrine oj*

Prayer for the defi' ted, Ixxulon, 1S75; Hanna, Wm., *The Resurrection of the Dead,* Edinburgh, 1S72; Smyth. Newman, Dorner, *On .'he Future State.* 1SS3; Pusey, *Hrhat is of faith as to everlasting punishment,* I-ondon 18SS; Lichtenberger, *of eit.,* verbo *Eschatologie,* t. IV, p. 4S6 sq.; Salmond, *The Christian Doctrine of /mmoitalify,* 3« cd. Edinburgh, 1S97; Milton S Ferry, *Biblical dogmatics,* 1907, p. 122-136.

Ex Decketo unionis Gkæ.corum in Bulla Eucenii IV "L/Etentuk cœi.i"

Item, si vere pænitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis pænitentiæ frudibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas poenis purgatoriis post mortem purgari : et ut a pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scii, sacrificia, orationes et eleemosynas, et alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiæ instituta. Illorumque animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ post contradam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus, prout superius didum est, sunt purgatæ, in cælum mox recipi ct intueri clare ipsum Deum trinum ct unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio perfedius : illorum autem animas qui in aduali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pcenis tamen disparibus puniendas.

854. *ObjeSlum.* Vita gratiæ, quam Deus per sacramenta in animas nostras diffundit, suam consummationem invenit in *gloriâ* seu vitii æternâ quam Deus, justus remunerator justis largitur secundum ipsorum opera. Tradatum igitur de *Sacramentis* logico ordine sequitur *Traftatus de Deo Remuneratore,* qui vocatur etiam *Tr. de Novissimis,* vel *Eschatologies* (ἐσχατα, novissima); novissima enim hominis dicuntur ea quæ, secundum œconomiam divinæ providential, ex hâc vitâ migrantibus obtingunt, scilicet *mors, judicium, purgatorium, cælum* vel *infernus.* Quanti momenti sit hâc de re disputare colligi potest cx his Scriptura verbis : " In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis " ».

855. *Divisio.* Tria erunt capita : I. *Prolegomena* de *morte* et *judicio particulari;* II. De *citjusqne individui* sorte, nempe : i° de *cado* seu de *finis ultimi adeptione;* 2° de

Denz.-Bann., 6g? (<;S8). — ' *Eeeli..* VII, 40.

inferno seu dc *finis ultimi amissione;* 30 de *purgatorio* seu de *dilatione ultimi finis,-* III. De *consummatione universali,* nempe de *resurrectione carporum* et de *judicio universali.*

Caput *j.*

PROLEGOMENA DE MORTE ET JUDICIO PARTICULARI.

Vitæ æternæ janua est *mors,* quam sequitur *judicium particulare.*

I. De morte

856. Mortis notio, (a) Mors corporalis consistit in *separatione animæ a corpore 2;* sed anima, utpote immortalis, post separationem vivere pergit. In præsenti statu mors est *pcena peccati :* homo enim *inexterminabilis* creatus fuerat 3, sed * per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et *per peccatum mors* " 4.

(b) Sub alio rcspetSiu, mors est *probationis nostra terminus,* eo sensu quod, post mortem, nullus relinquitur locus pænitendî vel merendi, ut supra probatum est, n. 213.

857.20 Mortis universalitas. Mortem esse *omnibus hominibus communem* tum Scriptura tum experientia testantur : " Statutum est hominibus semel mori..." " Sicut in Adam *omnes* moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur " 5.

Christus ipse, licet a peccato immunis, libere mori voluit, ut pro peccatis nostris satisfaceret, ct, corporaliter moriendo similitudini peccati, daret nobis exemplum moriendi spiri-

' Ginclla, *Dc notione atque origine morti/,* 1868; Palmieri, p. 1-35; Card. Billot, p. 11-45.

1 Aliquando alia mors in Scripturâ commemoratur, nempe */non anima,* qu.v in privatione gratiæ sanctificantis sita est, et *mon secunda* vocatur, si quis in hoc statu e vitâ exeat *{Afoe.,* XX, 6, 14); tunc enim vita gratiæ in perpetuum amissa fuit.

» *Saf>.,* II, 23. — Cfr. *Tr. dc Deo Creante,* n. 882.

* *Â'om..* V. 12. — * *Hebr.,* IX, 27; */ Cor.,* XV, 22.

tualiter peccato, tandem ut a mortuis resurgendo nobis spem resurgendi daret [1].

858. Dubitatur : (a) num *Uenoch* et *Elias,* qui, secundum antiquam traditionem, adhuc vivi supersunt [2], *sint morituril* Patres et Theologi, innixi obscuro textu Apocalypsis [3], satis communiter Ira dunt cos in fine mundi esse occidendos, (b) Num *sint morituri qui tempore secundi advenitis Domini invenientur viventes'l* Res incerta manet, immo præcipui exegetæ putant hos homines probabilius non esse morituros[5], quamvis contrarium Scholastici communius docuerint.

859- 3° Tempus mortis omnino *incertum est,* " ut, dum illam prævidcrc non possumus, ait S. *Gregorius* [6], ad illam sine intermissione praeparemur"; sic homines a peccandi libidine et impænitentiâ refrænantur : " Vigilate, quia nescitis diem, neque horam " [7]. — Frequenter itaque de morte cogitare expedit, non solum ut *termino hujus vitæ,s<v* insuper tanquam *inchoatione vitæ immortalis,* ut per bona opera ad æternam felicitatem securiores properemus.

II. De judicio particulari[8].

86o. i° *Thesis :* Anima statim post mortem a Deo judicatur, et ejus sors æterna immutabiliter determinatur. *Certum est.*

(A) Probatur, (a) Thesis logice infertur ex definitionibus *Benedifti XII* ct *Florentini* in quibus explicite declaratur animas plene a peccatis suis purgatas mox (id est,

[1] S. Th., 3 p., q. 50, a. 1.

[2] *Henoch* dicitur a Deo translatus ne videret mortem ((?<·«., V, 24 ; *Hel»·.,* XI, 5); *Elias* autem per turbinem in cælum ascendit *{IV* II, u), ei veniet ante diem Domini magnum, atque convertet Judæos (JA/AzîA., IV, 5-6).

[3] *Apoc.,* XI, 7. — Hic autem textus a pluribus intelligitur non tantum de Henoch et Elii (seu foisan Moyse), sed et de omnibus praedicatoribus Christianis. Cfr. A. Brassac, *Man. biblique.* IV, n. 1178.

[4] Quastio ponitur occasione tcxtûs S. Pauli, *I Thessal.,* IV, 16.

[5] Cfr. Comely, *Comment, in I Cor.,* p. 509 ; Prat, *La Thtol. de S/ Paul,* t. I, p. 109-II2. — Ratio praecipua hujus controversi» desumitur e diversis lectionibus versûs 51, cap. XV, *Ito Corinth.* In *Vnlgatâ* legitur : ""Omnes quidem *resurgemus* (vel omnes *moriemur),* sed non omnes immutabimur""; in optimis autem *gratis* codicibus legitur : *"Non* omnes moriemur, sed omnes immutabimur".

[6] *Ilomil. XIII* in Evang., n. 0, *P. L.,* LXXVI, 1126.

[7] *Matt.,* XXV, 13·. cf. *Lue.,* XII, 40.

[8] Palmieri, p. 35-52; Card. Billot, p. 48-56

statim, vel sine morâ) cælum ingredi ct visione intuitivâ gaudere, cas vero quæ in statu peccati mortalis decedunt, mox in infernum descendere pcenis infernalibus cruciandas quod sane fieri nequit sine prævio judicio.

861. (b) *Ex Scripturâ* idem deducitur : i) ex parabolA divitis epulonis, ubi asseritur Lazarum statim post mortem in sinum Abrahæ portari solatii causA, divitem vero in inferno sepeliri flammis cruciandum, ct inter utrumque chaos magnum quod neuter pertransire potest[2] : "Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, ct sepultus est in inferno... Et in his omnibus inter vos ct nos chaos magnum firmatum est; ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare ". Quod quidem supponit aliquod fuisse judicium post mortem, ct quidem irreformabile. Confirmatur ex verbis Christi ad bonum latronem Hodie mccum eris in paradiso"[3]. 2) Ex doôtrinâ *S. Pauli* dicentis nos peregrinari a Domino quam· diu sumus in corpore, sed corpore exutos posse cum Domino esse; et sc mortem optare ut sit cum Domino ct coronam justitiæ accipiat[4] : " Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi : in reliquo reposita est mihi corona justitiæ quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex "[5]; ibi enim supponitur mercedem statim post mortem conferri, ct quidem a justo judice, ideoque post aliquod judicium. Quod etiam haud improbabiliter infertur ex his verbis : " Statutum est hominibus semel mori;/r?jf *hoc autem judicium"*[6], etsi, juxta aliquos interpretes, hic agatur probabiliter de judicio *universali.*

862.(c) In *Traditione* duo stadia distinguuntur: 1) *Tribus prioribus sæculis,* hæc doétrina *implicite* traditur asserendo justos, præsertim martyres, vitam beatam *statim* ingredi, malos autem cruciari, et ita jam discrimen inter utrosque faéium esse : quod docuerunt etiam ii qui putabant visionem beatificam post resurrectionem dilatam fore

* Dcnz. Bann., 531 <457>, 693 (5SS). —Quæ documenta infra dttunus, n. S72.
’ Zλγ., XVI, 19-31. — ’ *Luc.,* XXIII, 43. — « *II Cor.,* V, 1·10; *Pkilifp.,* I. 23- — ’ /Z *Tim.,* IV. 6-8. — i *liebr.,* IX, 27.

Ita *S. Justinus'* asserit "piorum animas in meliore loco manere, iniquorum et malorum in deteriore, judicii (universalis) tempus cxspeôtantes... hæ vero puniuntur quamdiu eas esse ct puniri Deus voluerit", *Tertullianus'**docet martyres paradisum statim ingredi : "Tota paradisi clavis tuus sanguis est", 5. *Cyprianus* idem clarius docet; describit enim paradisum, ubi nos exspectant parentes et cari, Prophetarum exultantium numerus, Martyrum innumerabilis populus, Virgines quæ concupiscentiam carnis subegerunt'. Jamyero præmiorum et pccnarum determinatio fieri nequit sine prævio quodam judicio.

863. 2) *A quarto sæculo, explicite* declaratur judicium aliquod inortem cujusque sequi, in quo profertur sententia quæ postea omnibus manifestabitur Quod enim in die judicii futurum est omnibus, hoc in singulis dic mortis impletur", ait S. *Hieronymus* ita etiam *SS. Joannes Chrysost.* 5, *Augustinus* 6, *Gregorius M.* 7.

Verba 0. *Augustini* referre sufficiat : " Nam illud quod rectissime ct valde salubriter credit, *judicari animas cùm de corporibus exierint,* antequam veniant ad illud judicium quo eas oportet jam redditis corporibus judicari..., hoc itane tandem esse nesciebas? " Posteaque suam doctrinam probat ex parabolâ divitis epulonis. — Addunt etiam Patres cum morte et judicio incipere æternam retributionem beatitudinis vel pœnæ : ita, inter alios, 5. *Hilarius* : " Nihil illic dilationis aut moræ est; judicii enim dies vel bcatitudinis retributio est æterna, vel pœnæ ".

864. (d) *Ratione* suadetur. Decet hominem non solum judicari judicio *universali,* quatenus est *pars totius generis humani,* sed etiam judicio *particulari* quatenus est *singularis* quædam persona 9; et sane nulla est ratio quare in punitione vel præmiatione animarum exspectetur resurreétio.

865. (B) Natura hujus judicii. In omni judicio tria distinguere licet : causas *discussionem,* sententiæ *prolationem,*

* *Dia!, cum Tryph.,* 5, *P. G.,* VI, 48S; Journel, 132.
• *De anintâ,* 55, *P. L.,* II, 744; Journel, 351.
» *De mortalitate, P. L.,* IV, 60T·6o2. — 4 *In Joel,* II, 1, *P. L.,* XXV, 965
5 *In ep. I ad Corinth.,* XLII, 3, *P. G.,* LXI 34S; journel, 1200.
6 *De animâ et ejus origine,* n. S. *P. L.,* XLIV, 49S.
? *Moralia,* l. IV. c. 36, n. 70, Journel, 230S.
8 *Tract, super Psalmos,* II, 49, Journel, SSû-SS?.
' S. Thomas, *Suppi.,* q. SS, a. 1, ad 1; *C. Geni.,* I. IV, c. 91.

ejusdem *exsecutionem.* i) Jamvero in judicio particulari, *loco discussionis* proprie dilhe, erit *interna illuminatio,* quâ anima clare percipiet sibi retribui secundum sua merita et demerita[1] 2) *Sententia* autem ipso mortis instanti profertur non quidem sono vocis, sed *mentalités-,* ita ut singulorum mentibus imprimatur; ct quidem a Deo, juxta communem sententiam, non autem a Christo homine, licet qui judicatur verisimiliter intelligat se hujus au&oritate judicari. 3) Lata sententia mox *exsecutioni* mandatur, et anima cælum, infernum vel purgatorium ingreditur.

866. 20 Corollaria. (A) *Rejiciendus est millenaristnus*[2] (a) Hic error *originem duxit* ex rabbicinis quibusdam scriptis, in quibus prophetiae de Messiae universali ac pacifico regno *materialiter* intelligebanlur de *temporali dominatione.* Eodem sensu a quibusdam Christianis *judaizantibus* intellect sunt ea qute Christus dixerat de regno Dei et adventu Filii Dei. Insuper hujus regni duratio ad mille annos limitata fuit propter hæc verba 5. *Joannis :* " Et ligavit eum (satanam) per annos mille... et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis"[3], etc. — *Millenarii,* qui etiam *Chiliasta* vocati sunt, docuerunt itaque Christum mox venturum esse, et, devidis hostibus christiani nominis, in terrâ regnaturum per mille circiter annos cum sandis jam mortuis, qui tunc resurgent, et justis adhuc viventibus. In duplicem classem divisi sunt : alii tenuerunt justos in hoc regno omnibus voluptatibus, etiam *carnalibus,* fruituros esse, ut *Cerinthiani* et *Ebionibe;* alii autem docuerunt eos nonnisi *puris* deliciis esse fruituros : iia nonnulli Patres, a primo ad quartum sæculum, quales fuerunt *Papias, S. Justinus, S Irenaus, Tertullianus, Methodius, Lactantius*[4].

867. (b) Millenarismum autem *isnpugnârunt,* inter alios : *Cains,* presbyter romanus, *Origenes, Dionysius Alexandrinus, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Gelasius papa,* qui Millenariorum scripta recenset inter opera *apocrypha,* ea nempe quæ a catholicis non recipiuntur, tandem *Scholastici* omnes qui eum rejiciunt sive ut *hareti-*

[1] Commemoratur in Lilurgiâ *liber scriptus* in quo totum continetur; quo libro intelligi debet lux divina, " quâ fiet ut cuique opera sua, vel bona vel mala, cunela in memoriam revocentur ct menti* intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset vel excuset scientia conscientiam ". (S. Augustinus, *de Civit. Dei,* L XX, c. 14. 7' *L.,* XI.1, 6So>.

[2] J. C. Romig*, *Le ckiliasmo prasmli* (ap. Hase et Iken, *Thesaurus,* 1732. L II, p. 1042); Schneider. *Die chiliast. Doctrin,* 1859; Franzclin, *De divini Traditione,* 1S75. th. 16; Atzberger, *Dic chrislliehe Eschatologie in dm Stadieu ihrer Offenfarung,* 1S90; L. Gry, *Le millénarisme dans son origine et ses développements,* Paris, 1904.

[3] *Apeu.,* XX, 2, 4. — [4] Testimonia lege ap. Gry, p. 67-107.

π/w sive ut saltem *erroneum* Dicunt siquidem duplicem tantum esse Domini adventum, priorem in carne humilem, posteriorem gloriosum ad judicandum genus humanum, nullumque proinde manere locum millenio. Textum S. Joannis in Apocalypsi sic explicant : numero *mille annorum* designatur longum, sed indefinitum, tempus quod inter primum Christi adventum et antichristi seduélioncm elapsurum est; diabolus tunc dicitur *ligatus,* quia homines non tam facile seducit ac ante Christum.

868. (c) Quidam *Protestantes,* ut */rvingiani, Mormones, .-Idventisfa* aliique millenarismum renovârunt.

(d) *Novam* millenaiismi formam pauci moderni catholici excogitarunt, asserendo quosdam ex hominibus vivos servandos esse in generali mundanâ conflagratione, qui in aliquo paradiso terrestri feliciter vivent, genus humanum propagabunt et religiosam societatem formabunt cujus centrum erit Jerusalem '. — Quæ hypothesis non solum gratuita est, sed etiam falsam prophetiarum interpretationem tradit, et Evangeliis contradicit quæ nullam aliam viam ad cælum consequendum praedicant nisi viam crucis, abnegationis et tribulationum multarum.

869. (B) *dejiciendus est* error quorumdam *Protestandum liberalium* qui contendunt infidelibus et peccatoribus *in alterâ vitâ dari opportunitatem sese ad Deum convertendi9.* Id enim adversatur Scripturæ et Traditioni docentibus eos qui decedunt in peccato mortali descendere in infernum ct justos in cælum ascendere, et pcenas reproborum non minus esse æternas quam premia justorum, ut constat ex testimoniis allatis, et fusius probabitur ubi de cæio et inferno.

1 Rougcyron, *La derniers temps,* tS66; Moglia, *Essai sur le livre de Jeô et lesprophéties relatives aux derniers temps,* 1865. Quos confutat Toulcmont, in period. *Etudes,* ocl. 1868, p. 552 sq.

’ Ita, inter alios, W. Farrar, *Eternal hope.* — A quo errore non satis recedunt pauci theologi catholici, ut *Hirscher* et *Schell.* Juxta priorem, homines in triplici sintu esse possunt : ii, in quibus regnat divina caritas, salvantur ; ii autem, in quibus regnat mala cupiditas, damnantur; qui tandem inter caritatem et cupiditatem ancipites luerent, in altera vitâ opportunitatem accipient alterutram eligendi. Juxta *Schell,* damnati aliquando salutem accipient, nisi obstinate eam respuant. — Cfr. Pesch, n. 5.86.

Caput ij.

DE CUJUSQUE HOMINIS SORTE.

870. Post mortem ct judicium particulare, singuli homines vel *statim suum finem ultimum consequuntur* in cælesti beatitudine; vel *ab eo privantur* in inferno; vel *ab eo retardantur* in purgatorio.

Art. I. De cælo[3].

871. Cælum est *status* ct *locus* supremae beatitudinis, in quo Angeli et homines Dei supernatural! possessione fruuntur. Dicitur non solum status, sed etiam *locus,* quia, quidquid dixerunt aliqui auétores, specialis est locus ubi sacra humanitas Christi, B. Virgo, Angeli et Sancti simul commorabuntur, quamvis ubi et qualis sit hic locus ignotum maneat.

Duo declarabimus : i° *existentiam* cælestis beatitudinis; 2° ejus *naturam.*

§ 1. De existentia c.ei.i.

872. *Thesis* : **Justi quibus post mortem nihil luendum superest, statim Deum intuitive vident eumque diligunt amore beatifico, non omnes tamen æquali gradu.**

De fide est ex definitione *BenediftiXII* contra cos qui putaverunt visionem intuitivam differri usque ad diem judicii universalis : " Definimus... quod... animæ sandorum omnium... *in quibus nihil purgabile* fuit quando decesserunt... etiam *ante resumptionem suorum corporum* et judicium generale... *vident divinam essentiam visione intuitivd ct etiam faciali,* nullâ mediante creatura in ratione objedi visi se habente..., quodque sic videntes eâdcm divinâ essentîâ

3 S. Thom., i, q. 12; 1» 2ae, q. 3, a. S; Suarez, *Dc ultimo fine,* disp. VI sq.; Salmant, *Tr. 11 de Visione Dei,* disp. I sq.; *Tr. IX dc Beatitudine,* disp. I sq. ; Petavius, *de.Deo,* 1. VII ; Billuart, *De Deo,* diss. IV; *De Uit. Fine,* diss. II ; Lessius, *dc Summo Bono,* I. II ; Perrone,'*op. cit.* n. 5S0 sq. ; Jungniann, n. 124 sq.; Mazzclla, n. 11S3 sq.; Meric, *op. cit.* torn. II, c. 2; Terrien, o/. *cit.,* t. II. p. 144 sq.; Schniitgen, *Die visio beatifica,* 1S7S; Bautz, *Der Himmel,* 18S1.

perfruuntur, nccnon quod ex tali visione ct fruitione corum animæ... sunt vere *beata* ct habent vitam ct requiem *<eter-*

Idem brevius definivit *Florentinum* addens gradum beatitudinis ct poenarum inæqualcrn esse pro meritorum et peccatorum diversitate : " Definimus... illorum animas, qui post baptisma susceptum *nullam omnino peccati maculam incurrerunt,* illas etiam, quæ post contradam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus... *suntpurgatee, in calttm mox recipi* ct *intueri clare* ipsum Deum trinum ct unum, sicuti est,, pro *meritorum* tamen *diversitate* alium alio *perfeftius".*

873. i° Probatur : *Script.* (A) In *Vet. Testamento* revelatio circa bonorum et malorum sortem fuit *progressiva.*

(a) *Ante Prophetas,* hæc in *scriptis*2 documentis inveniuntur : 1) Anima distinguitur a corpore, et, post mortem, non destruitur «, sed descendit in locum qui dicitur *School2;* ibi etiam justi, ante mortem Christi Deum non vident, ideoque hunc locum habent tanquam locum *exsilii* parum exoptabilem : " descendam ad filium meum *lugens* in infernum "4.

2) Attamen, ex modo familiari quo Deus cum justis agit, inferri potest eorum animas non semper in *School* commoraturas, sed tandem aliquando Deo fruituras. *Ex und Parte,* Deus familiariter omnino conversatur cum Patriarchis : ita multoties apparet Abrahæ, ci benedicit, pa&umque cum eo paciscitur dicens : " Noli timere, ego protestor tuus sum, et merces tua magna nimis... Ambula coram me ct este perfectus "7. Eodem fere modo cum Isaac ct Jacob con versatur, præsertim vero cum Moyse : " Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum " 8. *Ex alterâparte,* quando justi mortui sunt, non cessant esse amici Dei : " Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac ct Deus Jacob "9. Revera

* Denz.-Bann., 530 (456). — * Ibid., 693 (588).

3 Dico " *in scriptis",* quia valde probabiliter *orates* traditiones erant inter Judtcos, quibus scriptorum documentorum interpretatio lucidius proponebatur; ha autem usque ad nos non pervenerunt.

i Quod probatum est in 7r. *de Dea Creante,* n. S46.

' De quo vide J. Touzard, ap. Bricout, *Où en est Γhistoire det religions, f.* II, p. 52-53. — 6 *Gen.,* XXXVII, 3.

l Gen., XV, i; XVII, i. — « *Exod.,* XXXIII, 11. — ' *Exod.,* III, 6.

genuinus amor *ex se* est perpetuus; si igitur, ex divino mandato Deus diligendus ex toto corde, et ex totâ animâ et ex totis viribus [1], hæc amicitia morte deleri nequit, sed potius consummari.

3) Idem infertur cx eo quod Deus, in toto Vet. Testamento, apparet tanquam *justus remunerator,* poenas impiis et præmia justis æque distribuens. Speciatim vero maxima beneficia promittit legem servantibus, plerumque sane *temporalia,* quia hæc, utpotc præsentià, Judæorum animos magis commovebant, sed etiam *spiritualia,* præsertim suam *amicitiam,* ut jam di&um est dc patriarchis; quoad universum autem populum, constat ex his aut similibus verbis : " Ecce ego mittam angelum meum qui præcedat te, et custodiat in via... Quod si audieris vocem ejus, et feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam, affligentes te[2]..." Jamvero, attenta fide in alteram vitam quæ inter Judæos vigebat, nonne dici potest hæc bona fuisse *symbola* futurorum gaudiorum quæ tandem aliquando justis conferenda erant, et præsertim intimioris cum Deo familiaritatis ?

874. (b) *Prophetarum tempore,* populus Israel exhibetur ut *Jilius Dei,* quem Deus *speciali amore* diligit : " Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex zEgypto vocavi filium meum" [3]; pænitenti libenter parcens, novum fcedus cum eo iniens, legem suam in cordibus scribens [4]. Non solum populus, sed *singuli* homines Deum cognoscent " a minimo eorum usque ad maximum " [5]. Ex quo pariter infertur has intimas relationes in altera vitâ perficiendas esse. Quod diserte testatur *Isaias;* post annuntiatum diem judicii, describit justorum salutem et lætitiam sub specie *convivii :* " Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ... et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universâ terra" [6]. Et justi in die illâ dicent: " Ecce Deus noster iste, exspectavimus eum, et salvabit nos; iste Dominus, sustinuimus eum, exultabimus, et læta

[1] *Detd.,* VI, 5. — [2] *Exod.,* XXIII, 2022; cfr. *Deui.,* XXVIII-XXX. — [3] *Oste,* XI. 1.—[4] *Jerem.,* XXXI, 33.—[5] *Jerem.,* XXXI. 34. — [6] *Isa..* XXV. 6-8.

bimur in salutari ejus " * Jamvero his metaphoris designari intimam cum Deo unionem omnes fatentur.

875. (c) In *Psalmis* ct *Sapientialibus* libris pariter justis promittuntur bona non solum temporalia, sed et *spiritualia,* quibus per mortem privari nequeunt, præsertim amicalis commoratio cum Deo, vel apud Deum, et quædam visio faciei Domini et gloriæ divinæ, quâ vcluti satiabuntur : " Quoniam *non derelinques animam meam in inferno,* nec dabis sanétum tuum videre corruptionem ; notas mihi fecisti vias vitæ; *adimplebis me ketitid eum vultu tuo :* delectationes in dexterâ tuâ usque in finem 3... Ego autem in justitiâ apparebo conspcélui tuo; satiabor cùm apparuerit gloria tua "3. Sæpe etiam declaratur impios in inferno privari divitiis et gloriâ, justos autem gloria et honore coronari : "Tenuisti manum dexteram meam... et cum gloria suscepisti me. Quid enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram? Defecit caro mea et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in æternum "4. — Nec minus clare *Sapientia* describit piorum ct impiorum sortem diversam in alterâ vitâ Justorum animæ *in manu Dei sunt,zX.* non tanget illos tormentum mortis... *Fulgebunt justi,* et tanquam scintillæ in arundineto discurrent... Justi autem *in perpetuum vivent,* et *apud Dominum* est merces eorum, et cogitatio eorum *apud Altissimum.* Ideo accipient regnum decoris et diadema speciei de manu Domini; quoniam dexterâ suâ teget cos ct brachio sancto suo defendet illos"5. — Quibus variis metaphoris clare significatur intima ct perpetua unio justorum cum Domino in alterâ vità, et *innuitur* hanc unionem in aliqua visione Dei consistere.

876. (dj *Machabceorum* tempore, *resui reelio mortuorum* quæ jam pluries antea insinuata fuerat6, lucidius asseritur 7, ct ita melius intclligitur quomodo justi, post aliquam commorationem in *scheol,* apud Deum feliciter vivere valeant.

' *lia.,* XXV, 9. — · Λ. XV, IO·I1. — 3 Λ. XVI, 15. — « *pt.* LXXI1, 24-36.
' *Saf>.,* III, 1, 7; V, 16. 17.
c Quod iuirrt expendemus ubi dc *rtsitrrteiione,* n. 955.
' *J1 Mathab.,* VII, 9, «4, 23.

877· (c) Idem cxplicitius declaratur in libris *apocryphis,* præcipuc in libro *Henoch,* ubi describitur non solum mortuorum resurrectio, sed etiam justorum felicitas in cælo : hi siquidem fulgebunt sicut luminaris, angelis similes erunt, et apud Deum sedebunt, ejus luminis et gloriæ participes '.

878. (B) In *Novo Testamento,* explicite ct variis modis asseritur beatitudinem justorum consistere in visione et amore Dei, diverso tamen gradu, secundum cujusque merita.

(a) In *Synopticis :* 1) sæpe agitur de *regno Dei,* non solum visibili et temporali, sed etiam de *regno calorum aterno* quod justi possidebunt, et in quo Deum videbunt. Ita Christus, in sermone montano a, beatos declarat pauperes spiritu ct persecutionem patientes propter justitiam, " quoniam ipsorum est *regnum calorum* necnon mundos corde, "quoniam ipsi *Deum videbunt"; ct* eos qui maledicuntur, " quoniam merces vestra copiosa est in cælis ". Alibi justos æquiparat angelis, qui " semper *vident faciem Patris* qui in cælis est "3. In ultimo judicio, justis dicet : " Venite *benedifti Patris* mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi " 4. Et ibunt hi in vitam æternam, et " fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum " 5. 2) Merces justis collata erit quidem *copiosa,* cùm sit Dei possessio, ct, sub hoc respe&u, eadem pro omnibus6; sed, quia in hâc possessione gradus esse possunt, Filius hominis "reddet unicuique secundum opera ejus" 7.— Dabitur autem sine dilatione; nam bono latroni Christus dicit : "Hodie mecum eris in paradiso " 6.

879· (b) Juxta 5. *Paulum :* 1) qui moriuntur in Christo, cum eo vivunt, non amplius peregrinantes ab eo, sed " præsentes ad Dominum "9; in novissimo die resurgent cum corporibus incorruptibilibus, non omnes eadem claritate fulgentes, sed alii aliis gloriosioresl0. Omnes autem, utpote filii Dei 3 Deum videbunt non mediate et obscure, prout in

' F. Martin, *Le livre d'Henoch,* 1906, p. LI-I.II.
* *Maith.,* V, 3, S, ro, 12. — s *Mare.,* XIΓ, 25; *Match.,* XVIII, ra— * *Matth..* XXV, 34, 46. — S *Maith.,* XIII, 43. — 6 *Matth.,* XX, 1-15.- » *Maith.,* XVI, 27. — · *Luc.,* XXIII. 43. — » *Philip.,* I, 23; *U Cor.,* V, 1-S. — ·' ⁄ *Cor.,* XV, 12-54- ~ ,a *Hom.,* VIII, 21.

terra, sed *direiïe* ct *clare, facie ad faciem :* " Videmus nunc per *speculum* (id est, modo abstra&ivo et mediantibus creaturis), in *anigmate* (i. e., non clare, non distincte), tunc autem *facie ad faciem.* Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum"[1], id est, sicut Deus meipsum cognoscit ; jamvero Deus nos videt directe, immediate; ergo et nos eum directe seu intuitive videbimus. 2) Asserit pariter beatitudinem nostram consistere in *amore Dei :* caritas enim, fide ct spe multo perfeétior, nunquam excidit, sed in cælo manet[3]. — Inæqualis tamen erit gloria san&orum, sicut alia claritas solis ct alia claritas stellarum : unusquisque enim secundum suum laborem accipiet [3].

880. (c) 5. *Joannes* cælestem beatitudinem non minus lucide declarat : i) in *Apocalypsi* describit novam Jerusalem, sanôtam civitatem, in quâ Deus cum hominibus habitabit, eos illuminans, ita ut hi faciem Dei videant [4] : " Et civitas non eget sole, neque lunâ ut luceant in eâ; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. Et ambulabunt gentes in lumine ejus... Et videbunt faciem ejus : ct nomen ejus in frontibus eorum ". 2) In *Epistolâ* Z·* declarat nos Deum visuros sicuti est :"Nunc filii Dei sumus et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus cum sicuti est "[5]. 3) In *Evangelio* vitam æternam ita definit : " Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti Jesum Christum " [6].

881. 20 Traditione. Duo distinguenda sunt :

(A) Si agitur de *existentiel visionis beatifica,* Patres, jam a sœculo secundo,*feret* unanimiter thesim nostram docent.

(a) *Secundo et tertio saculis,* asserunt beatitudinem cælestem consistere in *visione Christi et Dei.*

In epistolâ quæ *Barnaba* dicitur, Christus ait : " Qui volunt *me videre,* ct ad regnum meum pervenire, debent per afflictiones ct

'7 *Cor.,* XIII, 12. — »7 O.,'XIII, 8. — » *I Cor.,* III, 8; XV, 41. — * *Apec.,* XXI-XXII, 1-4. — 5 7*Joan.,* III, 2. — **Joan.,* XIV, 2.

? Dico *fere* unanimiter, quia pauca opponuntur verba Patrum dicentium Deum esse cuilibet creatura: *inaceesiibitem ;* se<l cùm alibi iidem Patres asserant Deum a beatis videri, eo ipso agnoscunt hanc inaccessibilitatcn non ess* absolutam.

tormenta possidere me" Λ'. *Ignatius* pluries asserit se libenter pro Deo moriturum ut *Deum consequi* possit'. Lucidius scribit *S. Īresutus* : "Hoc concedit (Deus) iis qui se diligunt, id est, *videre Deum,* quod et prophetabant prophetæ... Homo etenim a se non videt Deum. Ille autem volens videtur hominibus, quibus vult, et quando vult, et quemadmodum vult". Pulchre etiam *Cyprianus* : "Quæ erit gloria ct quanta ketitia, admitti ut *Deum videas,* honorari ut cum Christo Domino Deo tuo salutis ac lucis æternæ gaudium capias..., patriarchas omnes et apostolos et prophetas et martyres salutare, cum justis et Dei amicis in regno ctplorum datæ immortalitatis voluptate gaudere, sumere illic quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit".

882. (b) *Sæc. IV,* clarius docent beatos videre *Deum trinum,* simulque *amicali societate, gaudere Maria, saniorum,* præcipue eorum quos in terrâ cognoverunt.

5. *Gregorius Naz.,* delicias æterni regni describens, dicit cælestem beatitudinem primario in *contemplatione Dei trini* sitam ěsse 5. *Ambrosius* poetice exponit quomodo B. Virgo Maria virginibus occurrat, eas compledatur et ad Christum perducat, qui et ipse Patri eosdem commendat dicens : "Pater sande, istæ sunt quas custodivi tibi, in quibus Filius hominis caput reclinans quievit; peto ut ubi ego sum, et ipsæ sint mecum "e. Alibi describit intimas relationes quæ inter sandos existunt; quomodo, v. g., aninue Valentiniani defundi occurrat Gratianus frater, et, eam complexus, ad propriam mansionem deducat, "petens ut sibi et fratri major illic caritas augeatur"7.

883· (c) *Sæc. V,* S. *Augustinus* cælestem beatitudinem poetice simul et *philosophice* describit in libro XXII© tradatûs *De Civitate Dei.* Hæc consistit in *remotione omnium malorum,* ct \t*fruitione Dei ;* " Quanta erit illa felicitas, ubi *nullum erit malum,* nullum latebit bonum, vacabitur Dcj laudibus, qui erit omnia in omnibus... Ipse (Deus) finis erit desideriorum nostrorum, qui *sinefine videbitur, sinefastidio amabitur,* sine fatigatione laudabitur"8. *Inaqualia*

l *Rarnab.,* VII, it.

" *Boni.,* IV, i; *Ephes.,* X, i; *Sntyrss.,* IX, 2.

a *Adv. karts.,* IV, 2u, 5, *P. G.,* VIII, 1035; Journel, 256.

* *Epist.* LVI, ad Thibarit., 10, *p, g,* jy, journel. 579-

5 *Oral.* XXIV, in laudem S. Cypriani, 19, *P. G.,* XXXV, 1192; XLIII. it' laudem Biuilii M., XXXVI, 605.

6 *De virginibus,* I. II, η. ιό, *P. L.,* X\q 2n.

l *De obitu Valentin.,* 76, *P. g,* XVI, 1381.

8 *De CMt. Dei,* I. XXII, c. 30, *P.* XLI, 801·

quidem erunt prætnia, sed " nulli superiori ullus inferior invidebit, sicut nunc non invident Archangclis Angeli ceteri"[1]. — Inquirit insuper num Beati, post resurrectionem, Dcutn visuri sint oculo corporeo ; primum id aperte negaverat, sed postea rem dubiam reliquit[2]* Quidquid est, *spiritu* Deum videbunt. Præterca aliorum Beatorum cogitationes cognoscent : " Patebunt etiam cogitationes nostræ invicem nobis " [3].

(d) *Scholastici* autem visionis beatificæ naturam, modum ct possibilitatem postea expenderunt, ut infra exponemus.

884. (B) Si agitur vero de *tempore quo incipit visio beatifica,* fatemur quosdam Patres, v. g., S. *Justinum, S. Iretueum, Tertullianum,* putasse eam usque post resurrectionem differri, quod præsertim tribuendum est falsis theoriis millenariorum. Sed : (a) jam prioribus saeculis, multi Patres visionem beatificam assignabant sanctis, præcipue martyribus, ut supra diélum est, n. 881. (b) A sæc. IV°, communis evasit doétrina nostra ; (c) quando, sæc. XIV°, *Minorita* ct *Joannes XXII* dilationem visionis beatificæ denuo propugnârunt, contra istam opinionem plcriquc conclamârunt, et paulo post res a *Benedicto XII* definita est, ut supra notatum est, n. 872.

885. *Objiciunt* aliquando Protestantes[4] *foannem XXII* errasse in materi;! fidei, immo errorem suum toti Ecclesiæ imposuisse.

Ilcsp. Joannes XXII erravit quidem ut *privatus doctor* circa rem *nondum definitam,* ct quidem *non pertinaciter,* citm ct ipse ante mortem suam opinionem retractaverit. 1) Erravit quidem, non Circa dilationem judicii, cùm semper docuerit animas post mortem statim judicari ct eas quæ nil luendum habent statim cadum ingredi, et humanitatem Christi videre; nec circa ipsam visionem beatificam, quam post judicium generale admittebat; sed circa *tempus* quo beatis conceditur, id est, circa rem nondum definitam. 2) Erravit ut *privatus doftor,* nam in secundo sermone (in tertii! dominici dc adventu) ait : "Dico cum Augustino, quod si decipior hic, qui melius sapit corrigat me". Revera, in ep. ad regem Galliæ, declaravit utramque opinionem liberam esse, ct argumenta *pro* et *contra*

a

[1] Ibid., S02.
[2] *De Civil. Dei,* 1. XX11. c. 20, A L·, XLI. 799-801. — Cfr. Portalié, in *Dût. de Thiol. {Vacant),* t. I, 2452. — [3] Ibid., Soi.
[4] Lea, *Histoire de l'Inquisition,* trad. ;ær *Reinaeh,* t. III, p. 713.

posse in medium proferri; immo postea affirmavit se optare ut opinio de visione Dei immediate post mortem Scriptura et Patribus solide probaretur. 3) *Nec pertinaciter* huic errori adhæsit, nam pridie mortis, coram Cardinalibus hanc declarationem legit, quam sub forma Bullae promulgare intendebat : " Fatemur et credimus, quod animæ purgatæ separate a corporibus sunt in cælo, cælorum regno et paradiso et cum Christo in consortio Angelorum congregatæ, et *vitient Deum ac divinam essentiamfacie ad faciem clare...* Si vero alia ac aliter circa materiam hujusmodi per nos dicta, praedicata seu scripta fuerunt, quoquo modo illa diximus, prædicavimus seu scripsimus recitando diéla S. Scripturæ et San&orum et conferendo ct *non determinando nec etiam tenendo :* et sic et non aliter illa volumus esse diôa " — Decipitur itaque *Lea,* dum asserit *Joannes XXL/* hæresim docuisse eamque toti Ecclesiæ imposuisse ·.

886. 30 Ratio tria ostendere potest quoad visionem beatificam, eam nempe *non* esse intellectui creato *naturalem,* sed *supernaturalitcr* possibilem, immo ct *convenientem.*

(A) *Nullus intelleclus creatus potest per sua naturalia videre Deum ut in se est* [3]. (a) Intellectus creatus, qui non est suum intelligere, non potest naturaliter res cognoscere nisi in quantum recipiuntur et exprimuntur in cognoscente, ejusque cognitio terminatur ad speciem expressam in qua objeétum se habet ut *cognitum.* Atqui impossibile est ut Deus cognoscatur *sicuti in se est* per speciem in intclleétu creato receptam : quidquid enim recipitur ad modum recipientis recipitur, ideoque species expressa, in intelleâu creato existens, non potest Deum repraesentare prout *in se est,* per modum *Esse subsistentis,* qui est Deo proprius, sed tantum per modum alicujus habentis esse. Ergo intellectus creatus non potest naturaliter videre Deum ut in se est.

(b) Quod quidem evidentius est *quoad hominem.* Homo enim non potest naturaliter res intelligere nisi dependentor a *phantasmate,* ideoque non potest cognoscere nisi abstrahendo *intclligibile a sensibilibus.* .Atqui hic modus cognos-

' Ap. Raynaldi, *Anna/, eecles.,* ad annum 1334; Deniflc. *CharfuiaritOK,* p. 441.

' X. Lc Bachelet. *Benoit X/l,* in *Diet. <k Theol. {Mangtnol},* t. II, 657-696, cum audoribus ibi allegatis.

' *Sum. theol.,* i, q. 12, a. 4; Billuart. *De Deo,* diss. IV, art. *2;* Card. Billot, *De Deo uno et trino,* th. 13.

ccndi non est intuitivus, sed abstractus; et conceptus abstractionc formatus non repræscntat Deum qualis in se est. sed secundum similitudinem quam in rebus creatis expressit. Ergo homo non potest naturaliter Deum intuitive videre qualis in se est.

887. (B) *Intel'Iccius creatus ad inluilivam Dei visionem supcrnaturaliter elevari potest.* Animadvertimus autem ratione non *positive* probari hanc possibilitatem, sed tantum *negative,* ostendendo non posse demonstrari hanc elevationem esse impossibilem.

Ex didis supra, n. 203, inest homini *potentia obedientialis,* seu *capacitas recipiendi a Deo virtutem infusam, qnâ mediante, operationes perficere valeat supra vires naturæ.* Vi autem hujus virtutis, ea omnia peragere potest quæ ejus naturam substantialiter non mutant. Atqui, accipiendo virtutem Deum contemplandi intuitive, intellectus noster non substantialiter mutatur; cùm enim objectum *adequation* intcllectùs nostri sit *omne verum intclligibile,* non mutatur ejus species quando, divini luminis ope, elevatur ad Deum videndum *intuitive,* sed solum confortatur et *perfcclior* redditur ejus *cognoscendi modus.*

Quod sic declarat X. *Thomas'* : " Nam divina substantia est primum intelligibile, et lotius intellectualis cognitionis principium. Sed est (naturaliter) extra facultatem inlelleôtùs creati, sicut excedens virtutem ejus... Unde et Philosophus dicit quod intelleClus noster se habet ad rerum manifestissima sicut oculus noctuæ ad lucem solis. Indiget igitur confortari intelleétus creatus aliquo divino lumine ad hoc quod divinam essentiam videre possit".

Res etiam quadam comparatione et analogia illustrari potest. Brutum quidem essentialiter mutaretur, si rationem acciperet, seu facultatem percipiendi verum *intelligibile,* quia formale objectum ejus cognoscitivæ facultatis non est omne verum, sed solum verum *sensibile;* sed non substantialiter mutaretur, si solum facultatem acciperet *pcrfellius* verum *sensibile* percipiendi. Ita pariter homo idem substantialiter manet, quando ei confertur potestas perfcôtius cognoscendi verum intellectuale ipsamque Dei essentiam.

888. (C) *Positd revelatione, omnino conveniens apparet elevatio hominis ad visionem Dei inluitivam.* Per gratiam enim jam efficimur filii Dei adoptivi, ejus naturæ consortes,

' *Coni. Genl.,* I. III, c. 54.

eique intimâ ct familiari amicitiâ conjunéli. Atqui hæc omnia aliquod complementum postulant, nempe ut in termino manifestetur nobis id quod jam ex fide credimus; quod fieri nequit sine visione direétâ et beata Dei intime uniti.

(a) Nam, ut ait 5. *Thomas* », homini inest desiderium cognoscendi causam, cùm intuetur effectum ; quando igitur consideramus mirabiles efle&us quos Deus producit non solum in ordine naturali, sed etiam in animabus justis, quibus tam intime se tradit, nobis desiderium inest Ipsum dircéle videndi : nonne enim filius, etiam adoptivus, ardenter ex'optat patrem videre, amicus amicum intime dile&um? Et, cùm divinæ naturæ simus consortes, nonne hanc contemplari concupiscimus? r\tqui omnino decet hoc desiderium impleri ab Eo qui dixit : Petite et accipietis, quærite et invenietis.

(b) Quod sane confirmatur cx aspirationibus animæ humanæ ad intimam cum Deo unionem, quæ in historia religionum universim manifestantur. Hujusmodi autem aspirationes præcipue apparent apud Christianos, eos maxime qui sanéte vivunt. Hi enim cupiunt dissolvi et esse cum Christo, Deo ipso frui, eum videre et amare, eique in perpetuum intime adhaerere. Atqui hæc omnia nihil aliud esse videntur nisi manifestationes divinæ hujus vocationis quâ Deus nos benigne destinavit ad beatificam suæ essentiæ contemplationem.

§ II. De NATURA CÆLESTIS BEATITUDINIS.

889. Beatitudo a *Boetio* 9 definita fuit : status omnium bonorum aggregatione perfecius; et a S. *Tkomài :* bonum perfectum quod totaliter quietat appetitum. Hoc autem bonum perfectum objective est Deus ipse, quem merito sic alloquebatur 5. *Augustinus ;* " Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te". Duplex autem beatitudo distingui potest : *naturalis,* quæ appetitus homini naturaliter insitos perfeéte explet, ct essentialiter consistit in cognitione ct amore Dei per vires naturæ;

• *Sum. theol.,* r, q. 12, a. 1. — 4 *De Consol. fhilos.,* I. 3,., prosa II.
' S. Thom., x» 2», q. II, a. S. — 4 *Confess.,* 1. I, c. I.

supernaturalis, de quâ hic agitur, naturæ vires et exigentias superat, ct consistit in participatione bcatitudinis Deo connaturalis, quâ nempe seipsum videt et amat.

Dicemus : 1° dc beatitudine *essentiali;* 2° de beatitudine *accidentali;* 3° dc *ceternitate* bcatitudinis.

I. De beatitudine essentiali.

890. *Juxta omnes,* beatitudo essentialis justorum consistit in vitali cum Deo unione per facultates superiores intelleélûs et voluntatis, nempe in *visione beatified* quâ intelleélus immediate Deum videt, et *amore beatifico,* quo voluntas eum diligit. — *Controvertitur* autem utrum ejus essentia formatter in *visione* an in *amore* sit reponenda.

i° *De visione beatified.*

891. (A) Ejus notio. Visio beatifica definitur : *clara et intuitiva, nec tamen comprehensiva, cognitio Dei prout in se est.* Dicitur : (a) *clara,* ut sic distinguatur a cognitione Dei, per rationem, aut per fidem, quæ semper obscuritatem involvit, (b) *Intuitiva,* seu immediata, eo sensu quod Deus videtur *direfle* in seipso et per seipsum, non per creaturas, et sic visio beatifica distinguitur a cognitione abstractivâ quæ Deum attingit per *effetius.* (c) Nec tamen *comprehensiva,* quia Deus solus potest seipsum perfeéle intelligerc seu comprehendere.

Quo melius autem intelligatur differentia inter cognitionem Dei per rationem, fidem, et visionem beatificam, sequenti utemur comparatione. I'iétor aliquis triplici modo cognosci potest : *ex operibus ejus]* quando videntur scilicet tabellæ ab ipso piètre; quæ cognitio esi *dedutliva,* ct respondet cognitioni quam habemus de Deo per rationem -,*ex testimonio,* quando scilicet audiuntur testes oculati, qui ipsum piètorem immediate cognoverunt et de illius qualitatibus testimonium præbent : hæc cognitio respondet cognitioni, quam de Deo habemus per*fidem;* tandem *ex visione diretld* quando videlicet piètor ipse videtur immediate, audilur, etc... ita ut illius qualitates directe percipi possint; tali cognitioni respondet visio beatifica, cum illa tamen differentia quod in cælo videbimus, oculo intelleèiûs, non autem oculo corporeo, non solum Dei qualitates, sed propriam ejus essentiam, Deum ipsum unum ct trinum.

A4 visionem beatificam concurrunt tum *intellectus,* tum lumen speciale quod dicitur *lumen gloria.*

892.(B) De principio visionis beatificæ seu de lumine gloriæ. (a) Lumen gloriæ est *habitus supernaturalis, intelleftum beatiperficiens, cumque proxime habilem reddens ad Deum intuitive videndum.* 1) Etenim, ut ratiocinatur 5. *Thomas*\ visio beatifica longe superat visionem naturalem intelleélûs creati; ergo præexigit in tali intellectu non tantum virtutis naturalis augmentum, sed superadditionem novæ dispositionis quæ sit ejusdem ordinis ac visio beatifica. Igitur lumen gloriæ *non* est auxilium externum, sed *qualitas* quædam *interna;* nec auxilium mere transiens, sed qualitas *permanens* seu habitus. Quamvis enim stride Deus posset in intellectu beatorum novas entitates indesinenter producere, id sane non decet ejus sapientiam quæ, omnia suaviter disponens, instruit animam diversis potentiis et habitibus ut suas operationes perpetuo exercere valeat, quin nova entitas pro singulis aCtibus de novo producatur.

2) *C. Viennense*2 tanquam haereticam reprobavit propositionem Beguardorum " quod anima non indiget lumine gloriæ, ipsam elevante, ad Deum videndum et eo beate fruendum ".

893.(b) *De modo quo lumen gloria et intelleflus concurrunt ad visionem beatificam. Lumen gloria* ad modum *potentia* Operatur, seu non datur ad *facilius* agendum, sed ad agendum *simpliciter* effectum viribus naturalibus intelleétûs creati improporiionatum et superexcedentem. Unde intelleClus *remote* influit in visionem beatificam, lumen gloriæ *proxime :* intellcôlus siquidem suam *vitalitatem* præbet, lumen gloriæ intelleétum *elevat* eique *vires supplet* ut possit videre Deum, ct ita est ratio quâ visio beatifica in *suâ specie* constituatur.

894.(c) Num divina essentia per aliquam *similitudinem* vel *sociem* videatur.

Duplex species intelligibilis distinguitur, *impressa* quæ est rei similitudo et determinat intellectum ad rem intelligendam; *expressa.* quæ est terminus intellectionis, seu similitudo rei intelleCiæ producta ab ipso intelleitu, per quam sibi exprimit et dicit rem quam intelligit. Quibus positis : t) communiter tenetur, cum S. Thomà, visionem intuitivam Dei non fieri per *speciem impressam creatam.* quæ esset omnino impar ad repræsentandum Deum sicuti est.

' *C. Gent.,* 1. Ill, c. 53. — * Denz.-Bann., 475 (403).

et consequenter non posset esse principium visionis quâ Deus ipse videtur. Divina itaque essentia fit per seipsam *forma intelligibilis* intellectus beati, et ita eminenter supplet vices *speciei impressa; cwxi* enim hæc essentia sit supreme intelligibilis, et intellectui beato, lumine gloriæ confortato, proportionetur, eique intime uniatur, nulla alia species impressa requiritur. Hoc modo cognitio perficitur non per hoc quod intelligibile recipitur in cognoscente, sed per hoc quod cognoscens trahitur ad intelligibile, ipsumque videt sine ullo medio. 2) Immo *Themista* docent non dari in visione beatificâ *speciem expressam creatam,* ab ipsâ visione distin&am. Ad hoc enim datur species expressa ut in illâ intelligatur objeétum quod non potest esse præsens intelleéiui in ratione cogniti ; atqui divina essentia intelie&ui beato unitur, et quidem, propter suam aélualitatem undequaque perfeétam et cujuslibet potentialitatis expertem ', in ratione cogniti. Attamen *Suerem* aliique, putantes *speciem expressam* seu *verbum mentis* nihil aliud esse nisi perfeétum aflum intelligendi, eo ipso dicunt in visione beatificâ esse *speciem expressam* quæ est a<Stus vitalis quâ videtur Deus *

895.(C) De objecto visionis beatificæ. Duplex est : *primarium* seu *essentiale,* quod est Deus ipse; *secundarium* seu *accidentale* quod sunt creaturæ quæ in Deo cognoscuntur.

(a) *Beati clare et intuitive vident Deum, ejus scilicet essentiam, attributa et tres divinas personas.* De fide est ex *Florentino* supra citato (n. 872). Christus enim vitam æternam sic definivit 3 Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti Jesum Christum Et quidem Beati in patrià vident quidquid crediderunt in via; atqui primarium objeétum fidei nostræ in terra est Deus unus ct trinus, sive in se, sive in suis attributis.

896. (b) *Beati vident, prater Deum, multa alia, ea preesertim quee ad proprium statum speflant, praterita, preesentia et futura.* Ita communiter. Constat ex testimoniis in thesi allatis, n. 882 sq.

Ratio fundamentalis est quia beatitudo cælestis est status omnium bonorum aggregatione perfectus; atqui bonum et conveniens nobis est ut ea omnia cognoscamus quæ ad statum nostrum speélant 4 : nobis enim inest legitimum desiderium ea omnia cognoscendi quæ nostrà interest.

1 Cfr. S. Thom., I, q. 12; Billuart. *Dc Deo,* dis». IV, a. 7.
' J. B. Terrien, *op. cil.,* t. II, p. 399.404.
XVII, 3. — ‹ Cfr. *Sum. th.,* i» 2», q. 4, a. 8.

Ut autem determinetur quid in particulari visuri simus, sciendum est unumquemque Beatum sub triplici respeôlu considerari posse : j) *ut est elevatus ad ordinem gratia,* et ex hoc capite, cognoscet mysteria quæ credidit super terram et alios beatos, præsertim illos quos cognovit et supernatural! afTeéhi amavit; 2) ut est *pars universi,* et ex hoc capite cognoscet omnia genera et species rerum, praecipuas universi partes, stellas, etc.;et ille qui supcrnaturaliter operam suam dederit studio alicujus scientiæ, objetSlum hujus scienti» probabilius melius cognoscet ; 3) ut est *talis persona, publica* vel *privata,* et ex hoc capite videbit ea omnia quæ ad ejus pristinum statum pertinebant; sic S. Pontifex videbit specialiter ea omnia quæ ad Ecclesiæ gubernium speftant, paterfamilias ea quæ ejus familiam respiciunt,... etc. Pari ratione Beati suos parentes et amicos adhuc degentes in terris vident, ct preces quæ ad ipsos diriguntur audiunt '.

2° *De amore beatifico.*

897. (A) *Intuitivam visionem sequitur amor beatificus, quo Saucii plene etperfecte Deum diligunt. S. Paulus* enim, simul conferens dona gratis data et virtutes fidei speique cum caritate, docet in cælo manere caritatem, licet alia dona evanescant : " Caritas *nunquam excidit,* sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur"2. — Revera voluntas nostra, cujus obje&um est bonum, non potest non ferri amore et complacentiâ perfeââ in bonum supremum evidenter cognitum sicut est Deus visione beatifica contemplatus.

Effcétus autem beatifici amoris duplex recenseri potest, *ecstasis,* et *unio* cum Deo. 1) Prior in eo consistit quod Beati ita cogitatione et afledlu in Deum trahuntur ut, cogitationibus, curis et motibus proprii amoris penitus exstinélis, sibi quasi mortui sint, et soli Deo vivant : " Vivo autem, jam non ego : vivit vero in me Christus"'. 2) Unio cum Deo in eo consistit quod Beati arctissime cum eo conjunguntur per sublimem perpetuamque divinæ essentiæ *contemplationem,* per jugem divinorum morum *imitationem,* et perfectissimam cum divini voluntate *conformitalem;* per quamdam in Deum *transformationem,* quatenus ita in amore Dei effervescunt, ut toti liquescere videantur et in abyssum divinitatis demergi, licet tamen ab eo distindi semper maneant.

• Hinc prædarc S. Cyprianus, ait : " Patriam nostram paradisum computamus, parentes Patriarchas habere jam coepimus... magnus illic nos carorum numerus exspe&at, parentum, fratrum... nos copiosa turba desiderat jam de sui immortalitate secura, et adhuc de nostri sollicita" *{De mortalitate,* 25, *P. L.,* IX. 601L — · / *Cor..* XIII. S. — » *Calat..* II. 20.

(B) *Beati in Dca et propter Deum diligent omnes concives* patriae cælcstis, et eo magis quo sunt Deo propinquiores,quia in cælo ordo dilectionis observabitur per comparationem ad Deum. Speciali tamen modo cos amabunt qui sibi quâdam legitimâ necessitudine in terra conjuncti fuerunt : non enim cassabunt ab animo Beati honestte dileCiionis causæ ·.

898. Corollarium. *Beati percipiunt ineffabile gaudium* ex intuitivâ visione ct amore Dei : " Intra in gaudium Domini tui 23.. Gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis''3. Quod Christus illustrat comparatione prandii : " Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo"? Proinde nulla tristitia in Beatis : " Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum " s.

Gaudium enim est quietatio facultatum in possessione et amore boni amati. Atqui Beati vere possident et amant Deum, summum bonum et fontem omnium bonorum, et in hoc amore quiescunt6.*

Praeterea in Deo invenient quidquid legitima cordis desideria satiare valet, et quidem absque sollicitudine et metu, nempe integerrimam virtutem absque certamine custoditam, summam altitudinem honoris, veram gloriam apud Deum et homines, omnium bonorum in ipso Deo sufficientiam, perfeétissimam delectationem \ Gaudebimus non solum de bonis propriis, sed etiam dc bonis et gloria Dei, necnon de bonis concivium8.

3° *Controversia de essentid formalis bcatitudinis.*

899. Tres sunt præcipuæ sententiae.

(a) *Scotistæ* contendunt *formalem* seu *proprie didam* beatitudinem consistere in *amore beatifico,* quo Deus ut summum bonum propter se diligitur; nam per amorem Deum, ut ultimum finem, assequimur multo perfectius quam per intellectum, cùm visio ipsa ad amorem ordinetur.

(b) *Thomistes* ex adverso tenent beatitudinem essentialiter

1 S. Thoni., ?» 2®, q. 26, a. 13. — · *Matth.,* XXV, 21.
3 *Joan.,* XVI, 22. — 4 *Luc.,* XXII, 29. — 5 *dpee·,* XXI, 4-
• S. Thom., 2* 2», q. 2S, a. I.
r S. Thom., *Coni. Gentil.,* 1. Ill, c. 63.
6 " Et quoniam quantum quisque diligit alterum, tantum dc bono ejus gaudet ; sicut in illâ perfcàà felicitate unusquisque sine comparatione plus amabit Deum quam se, et omnes alios secum : ita plus gaudebit absque aestimatione de felicitate Dei quam de suf» et-omnium aliorum secum (S. Anseltnus, *Pros-les-,* c. 25; cfr. Lessius, *op. cit.,* I. II, *c.* 15).

consistere in *sold visione Dei,* quia beatitudo formalis est *prima* assecutio Summi Boni, quæ fit per adum intelledûs, et non voluntatis; amor quidem beatorum est *amorfruitionis,* sed hæc fruitio supponit objecti beatificantis præsentiam per intclleélûs contemplationem ». Dicunt amorem pertinere quidem ad *statum* beatitudinis, *non* autem ad *ejus essentiam.* Etenim beatitudo formalis est essentialiter*prima* assecutio Summi Boni ; atqui hæc fit per aftum intellectus, et non voluntatis; nam Summum Bonum est bonum intelligibile, quod acquiritur non appetendo sed intelligendo; quod patet ex discrimine quod est inter intelledum et voluntatem : intelleétus enim suum objeétum ad se trahit, illudque sibi præsens facit, proindeque vere possidet; dum voluntas fertur in objeétum extra se, nec necessario ejus possessionem supponita.

(c) *Snares,* post S. *Bonaventuram,* contendit bcatitudinem essentialiter consistere *tum in visione tum in amore beatifico;* etenim formalis beatitudo est ultima creatura rationalis perfectio ; atqui ultima crcaturæ rationalis perfectio essentialiter consistit in aétu intelleétûs et in aétu voluntatis.

' Solutio hujus quæstionis pendet ab opinione quæ habetur dc relativa præstantiâ facultatum intellectualium. Primatum defert *Scotus* voluntati, 6'. *Thomas* intelleétui, *Suares,* utrique ex æquo; ac exinde logice Scotus, S. Thomas et Suarez efformant suam opinionem de essentia seu elemento primario beatitudinis. Sententia autem S. Thomæ nobis præplacct, utpote conformior *Scriptura,* quæ bcatitudinem cælestem præcipue in visione Dei reponit,ct *reclaphilosophia* quæ docet intelleétum esse facultatem nobiliorem voluntate, cùm ejus objcClum sit simplicius ct magis absolutum quam

• Cf. S. Th., *Cont. Gtnl.,* I. Ill, c. 26.

' Rein sic declarat S. *Thomas (C. God.,* 1. Ill, c. 26) : "Si aliquis adus voluntatis esset ipsa felicitas, hic adus csscl aut desiderare, aut amare, aut delectari. Impossibile est autem quod desiderare sit ultimus finis ; est enim desiderium secundum quod voluntas tendit in id quod nondum habet; hoc autem contrariatur rationi ultimi finis. Amare etiam non potest esse ultimus finis; amatur enim bonum, non solum quando habetur, sed etiam quando non habetur... Similiter autem, non delectatio est ultimus finis; ipsum enim habere bonum causa est delectationis, vel dum bonum nunc habitum sentimus, vel dum prius habitum memoramur, vel dum in futuro habendum speramus .. Nullus ergo adus voluntatis potest esse Substantialiter ipsa felicitas".

objeétum voluntatis[1] — Argumentum autem a Suarezio propositum, ostendit quidem amorem beatificum necessarium esse ad *statum* beatitudinis, non autem ad ejus *essentiam,* eumdemque fluere ex visione beatificâ, sed non constituere *formalem* beatitudinem.

II. De beatltudlne accidentali.

900 Deus, qui, præ magnitudine suæ bonitatis, dare solet " mensuram bonam et confertam ct coagitatam et supereffluentem " 3, eleélis confert, præter essentialem beatitudinem, quædam gaudia de bono creato, quæ *beatitudo accidentalis* vocantur.

901. i° Beati accidentalem beatitudinem consequentur ex *corpore glorioso* quod in die resurrectionis habebunt : "Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget *in gloriâ.* Seminatur *in infirmitate,* surget *in virtute.* Seminatur corpus animale, surget coi pus *spiritale "3.* Ex quibus verbis inferunt theologi corpora Beatorum quatuor præsertim dotibus gaudere, scilicet, *impossibilitate, subtilitate, agilitate et claritate.*

(a) *Impossibilitas,* quæ consistit non solum in *immunitate a morte,* sed etiam in *immunitate ab omni dolore,* orietur ex perfecti subjectione corporis anirnæ rationali[4]

(b) *Subtilitas,* qui Beatorum corpus *penetrare potest alia corpora,* absque sui vel aliorum læsione, fiet " ex dominio anirnæ glorificate, quæ est forma corporis, super ipsum, ratione cujus corpus gloriosum *spirituale* dicitur, quasi omnino spiritui subjc&um "5.

(c) *Agilitas* est facultas sese transferendi dc loco ad locum velociter, ad nutum anirnæ, aut etiam alia coipora cum summi celeritate movendi6.

(d) *Claritas* in eo sita est quod justorum corpora fulgebunt eo coloie qui ad pulchritudinem maxime confert. Quæ claritas causabitur ex redundantia gloriæ anirnæ in corpus

Insuper *sensus nostri* puri et ineffabili delectatione fruentur; visus scilicet delectabitur aspeétu humanitatis Christi, B. Mariæ Virginis, et corporum Beatorum, necnon mundi visibilis pulchritudine; auditus suavissimis cantibus recreabitur, et ita dc ceteris.

' *Sun:, thcol.,* 1, <|. S2, a. 3. — ' *Luc.,* VI, 3S. — » */ Cor.,* XV', 43-44.
* S. Th., *Suppi.,* q. 83, u. I. — 5 S. Th., *Suppi*, q. 83, a. I.
• */ Cor.,* XV, 43; cf. S. Th., *ibid.,* q. S4, a. 1.
? *Ci. S.* Th., *ibid.,* q. 8 , a. 1.

Cessabunt autem a&iones *vitee animalis :* 44 In rcsnrreôtione, ait Christus, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli in cælo"'. Resurgent quidem Beati cum corporibus *integris,* sed *aliquo mod» spiritualibus.* Reôte igitur ait 5. *Tkor/ias' :* "Quia comedere, et bibere, ct dormire, et generare ad animalem vitam pertinent... ideo in resurreélionc talia non erunt ".

Nimis curiose igitur non est inquirendum de statu et operationibus corporum gloriosorum, cùm hâc de re taceant Scriptura et Traditio : sane melius est nostram fateri ignorantiam quam fidem nostram Rationalistarum irrisioni exponere.

902. 2° *Beati accidentalem beatitudinem habebunt ex amicorum societate.* Sæpc enim cælum describitur ut societas, domus Patris, civitas nova, regnum, ubi simul conversantur boni Angeli et sanéti homines, qui, ut fratres et cohærcdes ejusdem gloriæ, eumdem Patrem glorificant, et inter se fraterno caritatis vinculo colligantur3. Atqui ex hoc intimo cum nobilissimis spiritibus commercio haud parum augetur, etsi accidentaliter, Beatorum felicitas : nil enim verâ amicitia jucundius.

903. 3' *Quidam Beati speciali friantur beatitudine accidentali qua aureola dicitur.* Nomine *aureola* (aureæ coronæ) designatur *speciale pramium privilégiâtes vifiorice respondens.* Jamvero satis communiter assignatur specialis aureola : *virginibus,* quæ singularem vi&oriam de carne obtinuerunt; *dofioribus,* qui dc ignorantia et infidelitate viéloriam reportârunt, do&rinam catholicam verbo aut scriptis praedicando; *martyribus,* qui de mundo et persecutoribus triumpharunt4.

III. De cælestis beatitudinis inamissibilitato.

904. (A) *Gloria, quâ Beatifruuntur, est æternâ et inamissibilis.* De fide est, ut constat ex variis Symbolis, in quibus dicitur Credo... vitam æternam", et ex Conciliis, v. g., *Lateranensi IV*5.

Probatur etiam *Script. :* " Ibunt hi in supplicium æternum; justi autem in *vitam æternam* " 6; insuper gloria voca-

' *Mallh.,* XXII, 30. — » *Suppi., q.* 81, n. 4.

' Quod probatum est in thesi generali, nn.

4 S. Thom., *Suppi.,* q. 96, a. 5-7; T. Ortolan, *AitrWe,* in *Dici. dc Tkiol. (Vacant],* I. I, 2571.

s Denz.-Bann., 430 (357).

• *Matt.*. XXV. 46.

tur : " immarcescibilis gloriæ corona " " corona incorruptibilis " a; " æternum gloriæ pondus " 3.

Et merito; " neque enim potest beatus non magnopere velle ut illis bonis quæ adeptus est, sibi perpetuo frui liceat. Quare nisi ea possessio stabilis et certa sit, maximo cruciatu timoris angatur neccssc est " 4.

905· (B) *Beati in cælo erunt impeccabiles,* ct quidem impeccabilitate *ab intrinseco* oriente, nempe a *visione beatificâ,* secundum *communem* sententiam. Homo enim non potest non velle suam beatitudinem, ideoque bonum quod clare videt cum suâ beatitudine necessario connexum; ergo *a fortiori* Beati avelli nequeunt a contemplatione et amore Summi Boni quod clare intuentur.

Revera, si Deum contemplari et amare cessarent, hoc esset quia cis deficeret facultas aut voluntas videndi, vel objectum visum. Atqui nunquam deerit beatis *facultas Deum videndi,* nempe *lumen gloriæ,* quo confortatur eorum intellectus, cùm hic habitus sit ex se permanens ct permanenter a Deo datus; nec *voluntas cum videndi,* cùm impossibile sit aliquem a bono quo fruitur discedere nisi in ejus fruitione apprehendat aliquod malum : quod certe fieri nequit quando agitur de Summo bono ; nec *objeftum visum,* quia Deus semper eodem modo se habet, nec elongatur a nobis nisi in quantum nos elongamur ab ipso. Impossibile est igitur unquam deficere visionem illam Dei quæ beatos facit 5.

Rem concludamus *S. Augustini* verbis 6 : "Cùm beati esse omnes homines velint, si vere volunt, profecto et esse immortales volunt; aliter enim beati esse non possint... Nec nisi viventes beati esse possunt... Non autem vivit beate, cui non adest quod vult ; nullo modo igitur esse poterit vita veraciter beata, nisi fuerit sempiterna

—KM—4

' Z *Par.,* V, 4. — » *I Cor.,* IX, 25. — 3 /Z *Cor.,* IV, 17.
4 *Catech. Roman.,* P. I, c. 13, ›l· 3-
5 Quod prxclare evolvit S. Thomas, *C. Gent.,* I. III, c. 62-63.
4 *De Trinit.,* I. XIII, c. S, *P.* XL1I, 1022 sq.

Art. II. De inferno ».

906. Infernus (græce «δη;, hcbraice *scheol) proprie* duo designat, scilicet : a) *statum* damnatorum seu eorum qui, in peccato mortali decedentes, in æternum puniuntur; *b) locum* in quo damnati detinentur s.

§ I. De existentia et æternitate pœnarum INFERNE

907. Errores, (a) *Arnobius,* post Zoroaslrum et Gnosticos, putavit reprobos annihilari; ejusque discipuli dicti sunt *eondifionalista,* quia considerabant donum immortalitatis tanquam *conditionale,* co sensu quod eo frui debent soli eledi. Quem errorem diu sopitum renov&nmt quidam Protestantes Liberales, v. g., *Sociniani, Rothe, Ed. White,* (b) *Origenista* æternitatem pœnarum inferni negarunt, eo quod, juxta eos, omnes angeli et homines tandem resipiscent. Quem errorem renovarunt *Universalisiez* XVIIIs saxulo, *Unifarii, Congregationalistce* inulti, nonnulli *Anglieani,* ct in genere Protestantes *liberales* didi; necnon *Spirit#* qui contundunt omnes animas, post varias expiationes æternam bcatitudineni assecuturas esse, (c) *Rationalist#* uno ore clamant æternitatem pœnarum Dei sapientiæ, justitiæ et misericordias repugnare.

908. *Thesis :* Dæmones, et homines in statu peccati mortalis monentes, æternis suppliciis puniuntur. *De fide est :* (a) cx *Symbolo Athanasiano ;* “ Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam : qui vero mala, in ignem æternum(b) ex *Concil. Lateran. IV :* “... illi cum diabolo poenam perpetuam (recipiunt) ”3.

ı S. Thom., *Suppl.,* q. 99; Petavius, *«p. dt.,* 1. III, c. 6-8; Patuzzi, *of. dt.,* 1. Ill, C. 1 sq.; Perrone, *0/. dt.,* n. 726 sq. ; Mazzella, *of. dt.,* n. 1253 sq. ; Hettinger, *Apoleg. du Christ,* vol. IV, c. 15; Puscy, *op. dt.,* p. 38 sq.; Oxenhatn, *Esehalol.* c. 3-6, Passaglia, *De aicnritate pœnarum deque igne inferna;* Card. Billot, *De navissimis.* Thés. 2-4; Sachs, *Die ctvige Douer der Hollenstrafen,* 1900; Baütz, *Die Hôlù~-,* 1905; Kiefl, *Dic Esdgkdt der Hôlle und ihre spekulative Begriindung,* 1905 ; J. Hontheim, *Hell* in *The Catkoiie Encyel.,* t. Vil, p. 207-211; P. G. Toner, *Esehatology* in *The Cash. Eueyel,* c. V, p. 528.534 ; P. Bernard, *Enfer,* in *Diet.* ApoJ. *{d'Aid),* I, »377-»399; M. Richard, *Enfer,* in *Did, de Thtol. {Alangenot},* t. V, 28-120.

* *Alinus proprie* infernus apud auctores sacros et ecclesiasticos designat purgatorium, limbum infantium, liinbuin Patrum. Cf. S. Th., *In HI Sent.,* dist. 22, q. 2, a. 1.

» Denz. Bann., 429 (356).

909. Probatur. ꝁ *Script.* (A) In *Vet. Test,* duo tempora distinguere licet :

(a) *Usque ad prophetas,* nonnisi obscura inveniuntur de malorum sorte post mortem; attamen ex poenis quas Deus eis infligebat super terram, et cx conceptu divinæ justitiae tam sæpe inculcato, absque ullo limite temporis, jam inferri poterat miserabiliorem fore eorum sortem in alterâ vitA.

(b) *A tempore Prophetarum,* clare asseritur existentia et æternitas pœnarum inferni pro reprobis. Celebre est *Isaiæ* vaticinium de rege Babylonis, cui in infernum cadenti occurrunt alii principes, eum irridentes qui, post gloriosos triumphos, in profundum laci detractus est " quasi stirps inutilis pollutus, et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum "r. Sed magis explicite reproborum sortem describit quando, post prænuntiatum judicium, ait 2 : " Et egredientur, et videbunt cadavera virorum qui prævaricati sunt in me; vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, ct erunt usque ad satietatem omni carni " *(hebr.* erunt abominationi omni carni). Quod multi interprètes non solum catholici, sed etiam protestantes, de æternâ impiorum sorte in sensu dircélo et proprio intclligunt 3. Confirmatur ex *Daniele,* qui præterea mortuorum resurrectionem clare annuntiat : "Multi de his qui dormiunt in terræ pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, et alii in opprobrium ut videant semper " 4 *(hebr.* in contemptum asternam); inspecto enim contextu, hic agitur de retributione æternâ.

Sors malorum eorumque desperatio vivide describitur in *Sapientia* capite V° : ꝁ Ergo erravimus a viâ veritatis, et A justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligent!» non est ortus nobis. Lassati sumus in viâ iniquitatis... Quid nobis profecit superbia? aut divitiarum jadantia quid contulit nobis?... In malignitate autem nostra consumpti sumus",

* *ha.,* XIV, 3-21. — * *ha.,* LXVI, 24.

1 Ortum «t hunc textum sic intelligi deherc saltem sensu indireAo et spirituali, cùm Christus (J/<rrr., IX, 15) hoc usus sit ad damnatorum tormenta describenda.

' *Dax..* XII. 2.

910. (B) In *Novo Testamento* sæpe et lucide prædicatur, tanquam veritas fundamentalis, æterna malorum reprobatio. Quod probabimus quoad reprobationem *in genere,* et spccia-tim quoad pœnarum *ætemitatem.*

(a) Quoad *reprobationem in genere,* Christus asserit eum qui blasphemaverit in Spiritum, non habere remissionem in æternum «; cum qui irascitur fratri, reum esse judicio 2; cum qui moechatur, mitti in gehennam 3; Judæos qui fidem reji-ciunt, ejiciendos esse in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium 4; eos qui scandalum præbent, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem S; malos mitti in caminum ignis 6; malos divites cruciari in flammât; invita-tos convivium nuptiale ingredientes sine veste nuptiali, pro-jici in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor den-tium 8; virgines fatuas a regno cælorum excludi 9; servum inutilem projici in tenebras exteriores 10; tandem eos qui caritatem non coluerunt, sententiâ definitivâ in ignem æternum descendere".

911. (b) Quoad *pœnarum æternitatem,* textus in tripli-cem classem dividuntur. 1) Imprimis pœnæ inferni diserte et explicite *eeternœ* dicuntur : " Qui pœnas dabunt in irfte-ritu *æternas* a facie Domini " «; " Quibus procella tenebra-rum servata est in *æternum* " '3; "Discedite malcdiéii in ignem *æternum,* qui paratus est diabolo et angelis ejus" H Quæ ultima verba specialem vim ex contextu habent : hic enim agitur de sententiâ *finali,* a Supremo Judice latâ, a quâ proinde non datur appellatio, et in quâ statuitur sors bonorum malorumve, non pro brevi vel longo temporis spatio, sed definitive.

9x2. Nec dici valet vocem *atemuni* (gr. αιώνιο?) sæpe adhiberi sensu lato, ut longa, non autem perpetua exprimatur duratio; nam

' *Marc.,* III, 29. — · *Maith.,* V, 22.

3 *Matth.,* V, 29, 30. — *Gehenna* vallem designabat prope Jerusalem, in qua jam a tempore Josiæ *(II' Reg.,* XXIII, 10) comburebantur cadavera et alia hujusmodi : hinc, cùm esset locus horrendus, ejus nomen ad designandum locum in quo damnati torquentur, translatum est.

* *Matth.,* \ III, 11-1i. — s *Marc.,* IX, 42-48. — 6 *Matth.,* XIII, 47-501 — 1 *Lue.,* XVI, 19.31. — · *Matth.,* XXII, 1-14. — 9 *Matth.,* XXV, M3.— ■· *Lue.,* XIX, 1.28. — ·· *Matth.,* XXV, 41. — ·' *II Thestal.,* I, 9. — *luci.,* « · •4 *Matt., -XXX,* 41.

in N. T. ilia vox, quæ septuagies saltem occurrit, semper, exceptis forsan duobus casibus dubiis, «ternitatem propriam designat; ac speciatim, si *contextus* inspicitur, nullum dubium remanere potest quoad textum 5. *Mattluei;* ibi enim tormenta reproborum æterna dicuntur eodem sensu ac justorum præmia ; hoc enim exigit *farallelisnms,* atqui, juxta omnes, præmia justorum sunt sine fine duratura

913. 2) Probatur ex iis textibus, in quibus asseritur pœnas inferni *nullum finem habituras :* " Si scandalizaverit te manus tua, abscide illam; bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, ubi vermis eorum *non moritur, ct ignis non exstinguitur"* quæ comminatio ter repetitur cum maximâ emphasi. Similiter S. *Paulus* pluries de iniquis dicit : " An nescitis quia iniqui *regnum Dei non possidebunt?...* qui talia agunt regnum Dei *non consequentur"3.*

914. 3) Probatur tandem cx iis locis ubi damnatorum sicut et justorum status *immutabilis* dicitur. De eo qui contra Spiritum peccavit legitur : " Qui blasphemaverit in Spiritum San&um non habebit remissionem in æternum, sed reus erit *ceterni* delicti " 4 ; *in æternum* igitur reus mane·Ⅰ

1 Puscy suæ de pœnis æternis orationi notam in modum appendicis de vocis αιώνιοι usu apud classicos gnecos adjecit, quam Re». J. Riddel, vir omnium tunc Oxonii degentium hellenistarum peritissimus exaravit. Ex quâ eruitur vocem illam ad <*eternitatem significandam* sensu stri<5lo adhiberi, id est sine fine existentiam qualis concipi potest cùm tempus non erit amplius *{Afocal.,* X, 6}. In Novo Testamento septuaginta et una vicibus vox ista legitur ; quadraginta quatuor vicibus de vita æterna prædicatur *{Matt.,* XIX, 16, 29; XXV, 46; *Marc.,* X, 17, 30; *Luc.,* X, 25; XVIII, rS, *Tfy.Joan.,* viginti tribus vicibus, III, >5, 16, 36; IV, 14, 36; V, 24, 39 etc.; *Ad.,* XIII, 46, 48: *Rom.,* II, 7; V, 21; VI, 22, 23; *Gâtât.,* VI, S; *I film.,* I, 16; VI, 12; *Tit.,* I, 2: III, 7); tribus vicibus de Deo, de ejus spiritu et glorià prædicatur *{Rom.,* XVI, 26; *Hebr.,* IX, 15; *I Tim.,* VI, 16); de regno Chnsti, de Redemptione, de Sanguine Testamenti *(//Ptlr.,* I, il ; *Hebr,,* IX, 12; XIII, 20) ; dc Evângclio, de saluteætcrnâ, de nostro in cælis habitaculo *{Apoc.* ,XIV, 16; *Hebr.,* V, 9; *Luc.,* XVI, 9); de glorià nobis in cælo paratâ, tribus vicibus *{Il Cor.,* IV, 17, 1S; *I Tim.,* I, 16 ; *1 Petr.,* V, 10) ; de nostrâ hæreditate, de ele&orum gaudio, de nostrâ vitæ æternæ participatione *{Hebr.,* IX, 15; *IL Thess.,* II, 15; *Phikm.,* 15); de igné æterno tribus vicibus *{Matt.,* XVIII, S; XXV, 41; *S. Jud.,* 7);de pœnis, dc judicio,-de consummatione finali quatuor vicibus *{Matth.,* XXV, 46 ; *Mare.,* III, 29; ZZ *Thess.,* I, 9; *Heir.,* VI, 2). Hæc itaque vox numquam in Novo Testamento futurum tempus designat, nisi de vitâ ætcrnâ, vel pœnis æternis agatur *{Pusey,* op. cit. p. 38-39. Cfr. Oxenham, *o/. cit.,* p. 136).

Mate., IX, 42 sq.; *Matt.,* XVIII, S sq.

> Z *Cor.,* VI, 9· 10; *Galat., 1,* 21. — 4 *Marc.,* Ill, 29; *Matt.,* XII, 32.

bit, ct *in aternum* punietur. Idem deducitur cx parabolâ divitis epulonis : " Et in his omnibus *inter nos et vos chaos magnum* firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare " ».

Igitur pœnarum ætemitas non in uno solum textu asseritur, neque ab hâc vel illA particulA pendet, ut falso clamant adversarii, sed in *multis* textibus *explicite* ct *sub variisformis* traditur, ita ut difficile fuisset eam luculentius exprimere.

915. 20 Traditione. Tria tempora distinguere licet : —

(A) *Ante sac. IIIumy* nondum exortâ *Origenistarum* controversiâ, unanimiter Patres docent existentiam et æternitatem poenarum inferni, asserentes malos tormentis terribilibus torqueri, incessabili dolore, vermi non moriente, igne inexstinguibili, a quo nihil eos eripiet.

5. *Ignatius* de eo qui fidem pravâ doétrinâ corrumpit, ait : " In ignem inexstinguibilem ibit " ·. Ecclesia *Smyrnensis* de martyribus loquens qui ignem persecutorum contemnebant, scribit : " Præ oculis enim habebant fugam illius (ignis) qui æternus est et nunquam ex̃stinguetur *S. Justinus* declarat neminem vitium eleôturum esse si sciret " se ad æternam ignis condemnationem proficisci " «, et addit hanc esse Ecclesiæ fidem : " Qui autem improbe vivunt nec se convertunt, eos igne æterno credimus puniri " ». *& Itenans* tanquam catholicum dogma docet "impios et injustos et iniquos st blasphemos homines in roternum ignem mitti"4. Nec aliter *Tertullianus,* qui inter articulos regulæ fidei reponit " malos adjudicandos igni perpetuo"». Magis explicite etiam 5. *Hippolytus* describit tormenta reproborum : "Hos manet ignis inexstinguibilis, et qui nunquam finietur, et vermis igneus non moriens, sed incessabili dolore ex corpore effervescens " ·.

Quibus addi possunt *martyres* qui sæpe declarabant se non temporaneum, sed æternum ignem timere; nam, inquiebant, " mortis æternæ mercedcm et inexplicabiles sine termino cruciatus apostatæ patientur"; quare tor-*

• *Luc.,* XVI, 26. — « *AdEphes.,* XVI, 1.
1 *Epist. de martysw S. Polycarpi,* II, 3.
• *Apofy.,* I, 12, *P. G.,* VI, 341. — » *Apal.,* I, 341, *P. G.,* VI, 361.
• *Adv. hares.,* I. I, c. 10, n. 1, *P. G.,* VII, 549.
» *Deprascriptione,* 13, *P. L·,* II, 27. — ' *Adv. Graces,* 3, *P. G.,* X, Soi.
•Cf. Ruinart, *Acta Martyrum,* «1. 2», pp. 27, 34, 70, Si, 157, i59· »0S, 267. 268. 294. 2çq, 29S. etc.

menta ipsis videbantur *unctiones* et *refrigeria igni inexstinguibili* comparata.

Attamen Patres, qui dilationem visionis beatificæ admittebant, falso etiam, sed logice, pienam ignis usque ad resurrectionem differebant, etsi faterentur reprobos jam esse incarceratos ct diversis suppliciis affliclos.

916. (B) *A sac. IIIe ad VU,H, Origenes,* cui praeluserat *Clemens Alex.,* philosophia platonicâ deceptus, praesertim theoria præexistentiæ animarum, non tanquam rem certam sed tanquam hypothesim probabilem, docuit omnes angelos (si forte Satanam excipias) et homines, post varia supplicia variasque probationes, tandem aliquando ad Deum reversuros; quem secuti sunt quidam ex ejus discipulis.

(a) *Doctrina Origenis* Suam opinionem non tanquam Ecclesiæ do&rinam, sed tanquam rem incertam ita proponit : " Quæ quidem a nobis etiam cum magno metu et cautela dicuntur, discutientibus magis et pertractantibus quam pro certo ac definito statuentibus"... Suam vero mentem de universali instauratione ita aperit : " In unum sane finem putamus quod bonitas Dei per Christum suum universam revocet creaturam, subactis ct subditis etiam inimicis.. Jamvero si aliqui ex his ordinibus qui sub principatu diaboli agunt ac malitiæ ejus obtemperant, poterunt aliquando in futuris sæculis converti ad bonitatem, pro eo quod est ipsis liberi facultas arbitrii "*. Addit autem non omnes eodem tempore ad bonum reversuros, sed alios in primis, alios in secundis, alios in ultimis temporibus. In quibusdam locis affirmare videtur etiam conversos posse iterum peccare, quippe qui liberi maneant; in aliis autem asserit tandem aliquando eorum voluntatem immutabiliter in bono confirmandam esse.

(b) *Origenismi vestigia in Oriente.* Quidam inter Origenis discipulosl ejus errores plus minusve amplexi sunt, aut dubii hæserunt inter pcenarum æternitatem et universalem omnium instaurationem. Ita *S. Pamphilius* dubie hâc de re loquitur; *Didymus* in quibusdam locis pœnarum æternitatem advocat, in aliis origenismo favet *Theophilus Alex.,* qui primum origenista fuerat, postea universalem restitutionem deliramentum vocat, a philosophis mutuatum. 0'. *Gregorius Nas.* diverse a diversis audloribus intelligitur.

' F. Prat, *Origine,* 1907, p. 95-109. — P. 188-213 brevis delineatur historia Origenismi.

* *De principiis,* I. I. c. 6, nn. 1-3, *G.,* XI, 165-169; Journel, 456, 457.

l Cfr. Tixeront. t. II, p. 190-200; p. 333-348. M. Richard, loc. cit., 64-83, ubi praecipua testimonia discussa invenies.

* G. Bardv, *Didyme l'Ave/tpe.* 1910. pp. 142-144; 161-162; 254-262.

Quoad .S *Gregorium Nyss.,* difficile est eum ab origenismo excusare, ciim universalem restitutionem pluries proposuerit, v. g., ubi scribit : " Aliquando ad nihilum transibit mali natura, plene et perfe<Ste deleta ex rerum essentiâ, divinaque et ob omni interitu aliena bonitas in se continebit omnem naturam ratione præditam, *nullo ex iis qui a Deofafii sunt excidente a regno Dei"* — Sed alii Patres • grteci sedulo istum errorem rejecerunt; et præsertim 5. *Methodius, S. Eustathius Antiochensis, S. Petrus Alexandrinus.* Inter ceteros autem, 5. *Epiphanius* vehementer eum reprobat ut a mente Ecclesiæ omnino alienum " Audet dicere diabolum id rursum futurum esse quod fuerat !... Proh ! nefas ! quis tam vecors et stolidus ut hoc recipiat quod... et reliqui prophetæ cohæredes fiant diaboli in regno cælorum ".

(c) *Origenismi vestigia in Occidente.* Apud *Latinos,* errores Origenis, latinâ versione operis *de Principiis* a Rufino peradâ, aliquorum mentes pervadere coeperunt quarto sæculo. Ita 0'. */iieronymus* junior, ante 394, quamdam omnium restitutionem admisisse videtur3; sed mox istum errorem strenue rejecit et impugnavit, putans tamen peccatores, qui fidem integram servaverant, non in æternum cruciandos fore : ""Sicut diaboli et omnium negatorum atque impiorum... credimus æterna tormenta : sic peccatorum et tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt atque purganda, moderatam arbitramur et mixtam dementite sententiam judicis Quod tamen quidam, cum *Pesch* (n. 631), intelligunt de peccatoribus qui*panitentes* decesserunt.—S. *Ambrosius* clare quidem docet pœnarum æternitatem quoad dæmones, infideles, apostatas et impios; sed asserit peccatores qui sacrosanctae Ecclesiæ copulati moriuntur, aliquando resurrectionis et deleétationis æternæ gratiam consecuturos esses; interca vero ""isti urentur donec impleant tempora inter primam et secundam resurrectionem; aut si non impleverint, diutius in suppliciis permanebunt"0.

917. (d) *Origenismi confutatio.* Do&rinam catholicam de æternitate pœnarum inferni, non soluin quoad dæmones et impios, sed etiam quoad peccatores in peccato mortali

• *Orat,* in illud quando sibi subjecerit omnia, *P. G.,* XLIV, 1313. — Alium textum invenies apud Journei, 1033.

' *Epist.* ad Joan. Hicrosol., *P. G.,* XLIII, 3S5

3 *In Ep. ad Ephes.,* II, 7; IV, 16, *P.* Z..XXVI, 463, 503; *In Eccles.,* I, 15, *P. L.,* XXIII, 1017, 1024. Attamen ipse postea scribit se in his locis *olitorem,* non approbatorem fuisse origenismi; et in *ep. ad Panr.mack, P. L.,* XXII, 744, scribit : " Si mihi creditis, Origenistes nunquam fui; si non creditis, nunc esse cessavi ".

• *In Isaiam,* i. XVIII, c. 66, V, 24, *P. L.,* XXIV, 677; Journei. 1402.

s *In Ps.* CXVIII, serm. XX, 23, 24, 29, *P. L.,* XV, 1491-1493.

• *In Ps.* I. n. w. P. L.. XIV, 951.

decedentes, 5. *Augustinus* lucide exposuit et strenue propugnavit r.

i) Contra *Origenislas proprie dittos,* ostendit verba Christi in ultimo judicio pœnarum æternitatem involvere', et contrarium errorem sensui Ecclesiæ omnino adversari : "Sed sunt hujus Origenis alia dogmata quæ catholica Ecclesia omnino non recipit,... maxime dc purgatione et liberatione, ac rursus post longum tempus ad eadem mala revolutione rationalis universæ crealuræ. Quis enim catholicus Christianus vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat eam quam dicit purgationem malorum, id est, etiam eos qui hanc vitam in flagitiis et facinoribus et sacrilegiis atque impietatibus quamlibet maximis finierunt... purgatos atque liberatos regno Dei lucique restitui"3. 2) Contra *misericordes* (qui contendebant eos qui corpus Christi participaverunt, vel eleemosynam fecerunt aut in catholicà fide mortui sunt, etiamsi pessime vixerint, ab æterno supplicio quondam liberandos esse), probat testimonia Scriptune ab eis allata non reôe intelligi. et aliunde ex indubiis testimoniis constare non solum paganos et incredulos, sed etiam Christianos qui mala opera commiserunt nec expiarunt, æternis devoveri suppliciis4. 3) Contra *incredulos* (qui dicebant repugnare physice ct moraliter æternos cruciatus in igne devorante), ostendit *physice* nil impossibile esse apud Deum : " Ipse quippe faciet, quia se faéturum esse prædixit, quæ impossibilia putantur, qui promisit et fecit ut ab incredulis gentibus incredibilia crederentur"3; aliunde non injustum esse ut pro peccatis, parvo tempore perpetratis, pœna subeatur æterna; nam qui usque ad mortem peccato inhæret juste æterno supplicio punitur, " ut, quia æternam voluit habere peccati perfruitionem (perfruitionem) æternam vindidtæ inveniat severitatem"*.

919. (C) *Sæculo* ℣ res definita fuit. Jam sæc. IV0, S *Athanasius I* modo generali errores Origcnis damnaverat, statim ac Romæ noti fuerant λ

(b) Cùm autem quidam adhuc Origenismo faverent, iste error, promovente imperatore Justiniano, damnatus est a Synodo *Canstantinopol.* (an. 543), quam confirmavit *Vigilius Papa ;* "Si quis dicit aut sentit ad tempus esse dæmonum

' A. Lchaut, *IfEternité despeines de Penfer dans St Augustin,* 1912.
' *Décroît. Dei,* lib. XXI, c. 23, *P. L.,* XLï, 735.
« *De haresüus,* XI.III, Z... XLII, 33.34.
4 *De civil. Dei,* 1. XXI, c. 25-27, *P.* XLI, 741-752; *Defide et oferiôus,* n. 21-30, *P. L.,* XL, 2» 1-217.
* *De civit. Dei,* I. XXI, c. 7, *P. L.,* XLI, 720,
« *Epist.* Cil, 27, *P. L.,* XXXIII, 3S1,
J Ap. Migfnc, *P. L.,* XX. 71.

et impiorum hominum supplicium, ejusquc finem aliquando futurum, sive restitutionem ct redintegrationem fore dæmo· num aut impiorum hominum, A S. " [1] Valde probabile est etiam eamdem condemnationem renovatam esse a C. cecu· mcnico V°, Constantinop. 11« (553) ». — Pcenarum ieternitas clare enuntiatur in Symbolo Athanasiano; necnon in *C Lateranensi IV* (1215), *Lugdunensi II* , *Florentino* et *Tridentino :* " Si quis dixerit justum in quolibet opere bono peccare... atque ideo pcenas *ceternas* mereri, A. S. "[3].

920. 30 *Ratione* suadetur pcenarum aeternitas[4]. Duo sunt investiganda : pcenarum *existentia* ct earum *aternitas.*

(A) Existentia poenarum quibus impii in alterâ vitâ aliquo saltem tempore puniuntur, certo demonstrari potest.

Objiciunt quidem *Rationaliste* et *Positiviste* pœnas vin· dicativas aliquid barbari præ se ferre, ideoque ut Deo et homine indignas rejiciendas esse[5].

Ex adverso autem asserimus pcenas impænitentibus peccatoribus inflitftas, etiam in alterâ vitâ, omnino rationi consentaneas esse, attentâ naturâ Dei et peccati, (a) *Deus* enim summe *bonus* et *justus,* auélor et *legislator ordinis moralis,* media efficacia instituere debet, quibus legum observatio promoveatur, ct ordo moralis integre servetur. Atqui, nisi pcenas infligat impænitentibus peccatoribus, non tantum in praesenti sed etiam in alterâ vitâ, nullum erit medium efficax ad promovendam legum custodiam : dantur enim multi homines qui nonnisi pcenarum timore a malo deterreantur; nec sufficiunt hujus vitæ miscriæ ad eos corrigen-

[1] Denz.-Bann., 211.

[2] F. Diekamp, Die origcnistischen Streittigkciten in seebsten Jahrundert and das fiinfte allgcmelne Concil, 1899; F. Prat, *of. at.,* p. 210-213.

[3] Sess. VI, can. 25, Denz.-Bann., 835 (7*7)·

[4] *A.* Dupont, *Eternité de l'enfer,* ap. Jsugey, *Diil. afotog.,* 1076-1118; P. Bernard, *Enfer,* in *Diet. Afolog. (d'Atès),* t. I, 1378-1399.

[5] Ita, v. g., A. Fouillée, *La finalité et les collisions du droit,* in *Rev. des Deux Mondes,* nov. 1S79, p. 411 : " La science sociale contemporaine a rejeté l'idée barbare des supplices matériels; elle ne tardera pas à rejeter l'idée non moins barbare des supplices moraux, ct, en général, des peines expiatoires. La justice distributive, rémunératrice du bien ou vengeresse du mal, fera place ici comme ailleurs à la justice purement commutative ou contractuelle, qui n'a d'autre but que de rétablir entre les personnes les véritables relation» de droit".

dos : sunt cnîm mali qui bonis temporalibus fruantur et sinercmor.su conscientiæ moriantur; necesse est igitur cos in alterâ vitâ dignis suppliciis puniri, ut, horum suppliciorum metu, vivi ad meliora reducantur. — Quod etiam cx pravis consectariis contrariæhypothesis clare evincitur : supponatur enim Deum semper impænitentibus parcere ; eo ipso hominibus apparebit Eum plus minusve indifferentem se habere quoad bonum ct malum, et ita pravi homines ad multiplicanda peccata inducentur.

(b) Legitimitas pœnarum ex ipsâ *naturâ peccati* constat. Qui pcccat, eo ipso sese avertit a Deo, summo bono omniumque bonorum supremo fonte; igitur qui in peccato suo perseverat et moritur, a summo bono manet aversus, privaturque omnibus bonis quæ a Deo profluunt ; hæc autem privatio non potest non causare peccatori veram tristitiam, cùm privetur bonis ad quæ destinatus erat et quibus frui appetebat. Hæc est veluti *justitia immanens,* quaï rationi omnino consentanea apparet.

921. (B) Ratio autem *aternitatem pœnarum* non potest *apodiftice* demonstrare, sed solum *probabilibus* argumentis suadere, (a) Ex parte *Dei.* Deus, summum bonum ct supremus omnium Dominus, jus certo habet ut sibi crcaturæ reverentiam et obedientiam præstent. Atqui, nisi *aternis* poenis obstinatos in malo punire valeret, hanc reverentiam non solum non consequeretur, sed ab impio contemneretur. Nam, seclusa æternitate pcenarum, peccator impænitens vel *annihilaretur,* vel, post varias probationes et pcenas, *aternam beatitndinem* consequeretur; atqui : i) annihilatio non est pœna sufficiens, cùm a pluribus exoptetur, nec proportionetur variis gradibus culparum, nec præsertim reos inducat ad supremum Dei dominium agnoscendum; 2) secunda hypothesis magis etiam repugnat, quia si peccator impænitens sciat se tandem aliquando beatitudinem consecuturum, nunquam de pæuitentiâ curabit, sed e contra Deum irridere poterit. Ergo remanet ut pœnæ inferni sint æternæ.

(b) Ex parte *peccatoris.* 1) Justitia exigit ut pcena tamdiu duret quamdiu culpa; atqui culpa peccatoris, qui moritur in finali impænitcntiâ, in æternum manet, quia post tnortem nullus datur pænitentiæ locus, nulla gratia couver-

sionis; hoc autem convenienter fit quia necesse est ut tandem aliquando probationis tempus finem accipiat, et omnino congruit ut finiatur ipso instanti mortis, quo veluti nova vita incipit, a priori omnino differens. 2) Aliunde peccatum mortale quamdam infinitatem habet quia Deo irrogat offensam *objective* saltem infinitam, ut in *Tr. de Verbo Incarn.*, (n. 1117) probatum est; atqui peccatum aliquo modo infinitum debet puniri pœnâ aliquo modo infinitâ, et cùm non possit esse infinita in intensitate, debet esse infinita in duratione ».

(c) Ex parte *societatis.* Deus, utpote supremus legislator et princeps societatis, debet legibus suis sanationem sufficientem apponere; atqui qualibet sanctio mere temporalis insufficiens esset; nam ardua est virtutis semita, et aliunde natura est ad malum valde prona, ita ut nisi homo pœnas *æternas* timeret, sæpe sæpius a vitio deterreri non posset. Quod luculenter experientiâ confirmatur; nam, etiam stante timore pœnarum æternarum, multi sunt qui passionibus indulgeant, et sibi persuadere conentur pœnas hujusmodi non esse æternas; quid igitur eveniret, si jam timore æterni supplicii non refrænarentur? Hoc intellexit *Lucretius* poeta dum dixit [3]

Nam si certum finem esse viderent
Ærumnarum homines, aliquâ ratione valerent
Religionibus atque minis obsistere ratum.
Nunc ratio nulla est, restandi nulla facultas,
Æternas quoniam pœnas in morte timendum est.

022. (C) Ratio tandem ostendere valet dogma de pœnis æternis cum divinis attributis non pugnare :

(a) Non *cum justitiâ.* Dicunt quidem Rationalistæ justitiam postulare ut inter pœnam et culpam debita sit proportio, proindeque pœnam æternam propter momentaneum scelus irrogari non posse. — Respondetur autem pœnam proportionari quidem *gravitati* culpæ, non autem ejus *durationi;* reéle enim animadvertit S. *Thomas* : “ Non enim adulterium, quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœnâ punitur, etiam secundum leges humanas. Sed

* S. Th., *Suppl.*, q. 99, a. 1. — [3] *De Nat. deorum.* I. 10S.

duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis. Quandoque enim ille qui peccat in aliquA civitate, ex ipso peccato efficitur dignus ut totaliter a civium consortio repellatur vel per exsilium perpetuum, vel etiam per mortem... Et ita etiam secundum divinam justitiam aliquis ex peccato redditur dignus penitus a civitatis Dei consortio separari[1] ". Revera pœna mortis, vel perpetui exsilii, quæ aliquando a judicibus humanis juste infligitur, est sine fine, in quantum fieri potest : non igitur repugnat Deum pcenâ æterna grave peccatum punire, quod, ex dictis, quamdam infinitatem habet

(b) Nec cum *sapieitlitt;* objiciunt adversarii sapientem judicem nonnisi pœnas *medicinales* infligere, pænam autem æternam minime emendationem rei procurare. — Respondetur vero pœnas non solum ad emendationem rei, sed ad reparationem ordinis violati bonumque commune esse ordinandas [2] ; jamvero pœna æterna ordinem a peccatoribus violatum reparat, dum aeternaliter a Deo separat eos qui voluntarie et pertinaciter a Deo sesc averterunt; communi bono favet dum peccatores a vitiis deterret, ct ipsis impiis, antequam moriantur, valde utilis est, cos ad pænitentiam urgendo : quot enim peccatores vias suas pessimas mutaverunt, caelumque tandem aliquando ingressi sunt propter metum inferni! " Initium sapienti» timor Domini "[3].

(c) Nec cum *mistricordiA;* nam, licet Deus omnium misereatur, ejus tamen misericordia sapientiæ ordine regulatur, nec ad illos se extendit qui se misericordiæ fecerunt indignos, et sunt in malitia obstinati [4]. Aliunde misericordia Dei, licet in se infinita, est in suâ manifestatione limitata, sicut cetera Dei attributa; jamvero Deus suam misericordiam erga peccatores jam satis exhibuit, illis gratias largiendo, dum adhuc in terrâ viverent. Tandem misericordia etiam in cis locum habet, inquantum citra condignum puniuntur, ut tenet S. *Thomas*› 1. c.

923· Difficultates autem, quæ ex magno damnatorum numero urgentur, ad rem non pertinent, quia fides nihil hâc de re docet

[1] *Suftl.,* q. 99, ». i.
[2] Newman, *Grammar of Assent,* cd. iSS;, p. 390-391.
[3] *Fs.* CX. 10. — [4] *Suf'S!.,* q. 99, a. *2,* ad 1.

*{DeDeo Uno^* n. 539 sq.). Ceteroquin unusquisque a beo judicatur secundum propriam conscientiam, nullusque, etiam inter paganos, jeternis suppliciis condemnabitur, nisi sciens et volens contra conscientias diôlamen deliquerit, et pertinaciter in suo peccato perseveraverit.

Exinde solvi potest difficultas quam *Farrar* *aliique urgent ex infausta conditione in quâ multi vixerunt et mortui sunt : ex quo concludunt *novam probationem* pro illis saltem necessariam esse qui Christum non cognoverunt, vel tot et tantis tentationibus irretiti fuerunt, ut vix a peccato immunes manere potuerint. Quæ quidem difficultas maxima est in systemate Protestandum, qui inter peccata gravia et levia essentialem differentiam non admittunt, nec ullum intermedium locum inter caelum et infernum agnoscunt; sed, positâ doélrinâ catholica, valde minuitur aut penitus evanescit. Nam, ex unâ parte, illi solum mortalis peccati rei sunt qui scienter et volenter grave præceptum, et ut tale sibi notum, transgressi sunt; ex alterâ autem, omnibus dantur tempore opportuno, praesertim vero in articulo mortis, gratiæ quibus peccatorum suorum pcenitere valeant, ita ut nemo ad pœnas asternas damnetur nisi pertinaciter usque ad ultimum vitæ suspirium gravi peccato adhaeserit, sicque a Deo fine ultimo sese libere separaverit. Celeri omnes qui vel levia praecepta violaverunt, vel etiam gravia, quæ ut levia reputabant, aut sine sufficienti deliberatione libertateve leges aliunde sub gravi obligantes transgressi sunt, mortalis peccati formaliter rei non sunt, neque propterea teternas poenas *luent Ilis autem positis, utquid nova probatio? Si detur omnibus, et ipsi justi peccare poterunt gloriamque amittere quam multis laboribus sibi acquisierant. si paucis tantum, cur uni potiusquam alteri? Praeterea nonne multi, spe veniam in alterâ vità consequendi, exinde passionibus suis habenas dabunt, et, voluptati potiusquam officio adimplendo attendentes, divinas humanasque leges contemnent, et societati proxi-

' *Eternal Hope,* 1SS6, p. 102 sq. ; *Mercy andJudgment, c.* XVI, p. 4S0 sq.

* " Infernus nonnisi gravibus seu mortalibus culpis incurritur. Quid vere nomineq>eccati mortalis veniat, omnibus inter catholicos, compertum est; consistit scilicet in Dei totali rejeilione, et consequenti gratiæ, quæ est anim« vita, amissione, Utrum hoc au illud in particulari, grave sit peccatum, haud semper diiilu facile est... In hoc posita est difficultas ut sciamus utrumne par. ticulares circumstanti» cognitionis, advertentia: ct consensus e» sint, ut acius, quo ateemur a Deo, ad animam in mortis spiritualis tenebras conjiciendam viw habeat. Si perpendimus permulta peccata ignoranti» haud omnino culpabili tribui, vel subitis passionis motibus, qui rationis imperium minuunt, vel attentionis defedui, impedienti quominus hujus vel illius udius gravitatem metiamur, aut nonnisi confuse ejus conseAaria prrevideamus; et si pr» oculis habentur ii cordis motus ad Deum, quos quamplurcs experiuntur illorum qui, licet peccatores, Deum retate juvenili cognoverunt, illico apparet caute loquendum esse, nec multitudinem innumeram ad ignem inferni condemnare opus esse " *Dublin [Kevicw,* jan. 1SS1, p. I3Λ·) Cfr. Oxenham. *op. cit.,* p. 22 sq.

inioque multa damna inferent? Dato etiam quod nova sit probatio post mortem, numquid illi qui voluptatibus per multos annos se totos permiserunt, statim interius mutati pænitentiam agent? Si vero iterum peccaverint, numquid tertia aut quarta probatio eisdem incedetur?· Hæc omnia, aliaque multa sane ostendunt quam pienter Deus probationi finem cum præsenti vitæ termino imposuerit, ut jam probavimus (*De gratiâ,* n. 213).

§ II. De natura et gradu pcenarum inferni*.

924. Duplex distinguitur pcena in inferno, nempe pcena *damni* et pcena *sensus :* prior est privatio visionis beatifica;, et peccatori infligitur eo quod sese averterit a Deo; posterior vero consistit in variis corporeis afflictationibus, quæ peccatori infliguntur eo quod ad creaturas et voluptates sese converterit. De utrAque seorsim dicemus.

I. Pœna damni.

925. (i°) Ejus notio. Pcena damni est *privatio visionis beatifica et omnium bonorum quæ eam consequuntur.*

Dicitur : (a) *Privatio visionis beatifica;* nam homo ad videndum et possidendum Deum destinatur; jamvero reprobi sese avertenda a Deo per peccatum mortale, jus ad visionem beatificam amiserunt et in æternum a Deo separati manebunt, non solum >*sXfine supernaturali,3f:à* etiam ut *fine naturali,* quia peccatum mortale est offensa Dei etiam in ordine naturali; (b) *et omnium bonorum;* nam reprobi, Deum amittendo, omnia bona quæ in Dei possessione includuntur, eo ipso amittunt, v. g., societatem Christi, B. M. Virginis, Angelorum et Sanatorum, ineffabiles delicias electis paratas a constitutione mundi..., etc.

926. (20) Ejus existentià. *Pœnam damni existere in inferno de fide est;* nam *Florentinum,* postquam definivit animas justorum in cælum mox recipi, et ipsum Deum trinum et unum clare intueri, addit : " Illorum animas qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in *infernum* descendere, poenis tamen disparibus *puniendas ";* quæ quidem verba, inspeélo contextu, clare important damnatos cælo, proindeque visione bcatificâ privari.

* S. Thom., *Suppl.,* q. 97-99; *C. Gent.,* cc. 90, 93: Suarez, *Angelis,* L VII, c. 4 sq. ; Petavius, *de Angelis,* L III, c. 4-5; Patuzzi, *Diss. de sede inferni,* Vcnct. 1763; Jungmann, *de Novissimis,* n. 27 sq.; Hettinger, *op. eit.,* c. XV; Mazzella, n. 1274. sq. ; Hurter, n. 706 su.

Bt

(a) *Scripturâprobatur :* in die judicii Christus damnatos sic alloquatur : *"Discedite a me,* maledifti, in ignem aeternum atqui hæc verba clare exprimunt æternam separationem a Deo, ct privationem bonorum quæ cum præsentiâ Dei conneéiuntur.

(b) *Rat. theol. suadetur.* Homo, in peccato mortali decedens, est jam in statu separationis a Deo, cùm peccatum mortale sit aversio a Deo et conversio ad creaturas; atqui, post mortem, nullus est pænitentiæ locus, ex dictis; erge peccator in æternum manet a Deo separatus, et merito quidem, cùm libere et pertinaciter ad Deum reverti noluerit.

927· (30) Acerbitas hujus pœnæ vix concipi potest in terrâ; attamen hæc duo notari possunt : (a) Jàm inter mundanas varietates et fascinationes nugacitatis anima humana inclinatur ad Deum et ad illum tendit sicut ad suum ultimum finem seu supremum bonum. Hæc autem inclinatio etiam in damnato crescit quando, morte intercedente, omnia temporalia quibus cor irretiebatur evanescunt, clareque perspicitur extra Deum nullam esse beatitudinem; — sed simul cum hâc vehementi inclinatione inest animæ damnati horror Dei ct ab eo aversio ex peccato non remisso proveniens, ct repulsio ab ipso Deo illata : " Discedite a me, maledici... nescio vos " I. Unde dolorosissima et atrocissima in animâ damnati disruptio ct discissio cum desperatione.

Comparatione res illustratur : supponatur vir e patriâ suâ ejeélus, omnibus bonis privatus, ab omnibus parentibus ct amicis violenter separatus non solum pro centum et amplius annis, sed pro totà ætemitate, absque ullâ spe unquam ullum amicum, ullum gaudium inveniendi! camdem et multo acerbiorem pœnam in æternum patietur impænitens peccator.

(b) Insuper damnati *desperatione* torquebuntur, optime intelligentes se *in æternum* esse damnatos, et quidem *pfopriA culpA;* unicum instans ad veram pænitentiam sufficiebat, eisque gratia multoties oblata fuit, sed eam pertinaciter despexerunt. Pariter felicitatem Beatorum videbunt, et invidiâ tabescent : “ Peccator videbit ct irascctur; dentibus fremet ct tabescet; desiderium peccatorum peribit”3. Et

’ *Maith.,* XXV, 12. 41. — · *Matt..* XXV. 12. 41. — ’ A.. CXI, 10.

alibi[1] : " Videntes turbabuntur timore horribili..., dicentes intra se, pænitentiam agentes, et præ angustiâ spiritûs gementes... Nos insensati, vitam illorum (justorum) æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore... Ergo erravimus a viâ veritatis... Lassati sumus in viâ iniquitatis et perditionis, etc. " Hinc S. *Augustinus*[2] : " Perire a regno Dei, exsulare a civitate Dei, carere tam magnà multitudine dulcedinis Dei, quam abscondit timentibus se..., tam grandis est pœna, ut nulla ei possint tormenta, quæ novimus, comparari"[3]. S. *Chrysostomus* addit : " Hic enim est cruciatus omnium acerbissimus ".

II. De pœna sensus.

928. (1°) Ejus existentia. Præter pœnam damni, adest in inferno *pœna sensus,* quâ corpus et sensus hominis aliquomodo affliguntur; dicitur enim in Evangelio[4] : "Timete eum qui potest et animam et *corpus* perdere in gehennam ". Aliunde corpus est veluti instrumentum animæ, et aliquo modo bonorum malorumve operum particeps : convenit igitur ut pariter sit aliquo sensu mercedis vel pœnæ particeps. Præterea, ut ait S. *Thomas*[5], " pœna debet proportionaliter culpæ respondere... In culpâ autem non solum avertitur mens ab ultimo fine, sed etiam indebite convertitur in alia quasi in fines. Non solum ergo puniendus est qui peccat per hoc quod excludatur a fine, sed etiam per hoc quod ex aliis rebus sentiat nocumentum ".

929. (2°) De natura autem pœnæ sensûs Ecclesia nihil definivit; si Scriptura perlegitur, infernus ibi exhibetur ut *carcer,* in quo reprobi tanquam captivi detinentur, ut *locus tenebrarum,* in quo adest stridor dentium, ut *stagnum ignis* et *sulphuris,* ut locus *tormentorum*[6], ex quo inferre licet reproborum sortem sane lugendam esse; sed quæstio est præcise quo sensu illa verba intelligi debeant, utrum litteraliter, an solum metaphorice.

[1] *Sap.*, V, 1-16. — [2] *Enchirid.,* c. 112, *P. L.*, XL, 285.
[3] *Ad Thud.*, ep. I, n. 13. Hanc damni pœnam egregie declarat J. H. Newman, *Callista,* c. XIX.
[4] *Matt.*, X, 28. — [5] *C. Gent.,* lib. III, c. 146.
[6] *II Petr.* II, 4; *Matt.*, XXII, 13; *Apoc.*, XX, 14.

De nonnullis damnatorum poenis rede nit *Thomas* [1] Nihil tamen prohibet quædam etiam quæ de damnatorum pœnis in Scripturis dida corporaliter leguntur, *sfiiritualiter* accipi, et velut per similitudinem dida : sicut dicitur [2] : *vermis* eorum non morietur; potest enim per vermem intelligi *conscientia remorsus...* Non enim est possibile quod corporeus vermis spiritualem corrodat substantiam, neque etiam corpora damnatorum, quæ incorruptibilia erunt. *Fletus* etiam et *stridor dentium* in spiritualibus substantiis non nisi *metaphorice* intelligi possunt; quamvis in corporibus damnatorum post resurrectionem nihil prohibeat corporaliter ea intelligi, ita tamen quod per fletum non intelligatur lacrymarum dedudio, quia ab illis corporibus nulla resolutio fieri potest, sed solum dolor cordis, conturbatio oculorum et capitis, prout in fletibus esse solet

930. (30) Quæritur præsertim utrum *ignis* inferni sit physicus et realis an solum metaphoricus. (a) Jaravero doctrina communis Patrum ct Theologorum est hunc ignem esse *realem.* “ *Certa* ct *catholica* sententia est, ait *Suarez* [3], ignem qui paratus est diabolo et angelis ejus, ut in illo crucientur, verum ac proprium ignem corporeum esse ”. *Perrone* eam dodrinam ut certam habet, ita ut in dubium absque temeritate vocari nequeat (n. 730). *Hurter* eam vocat *communem* sententiam, a quâ temerarium esset recedere. Hinc, cùm sacerdos Mantuensis postulaverit quomodo agendum sit cum pœnitentibus qui censent ignem inferni non esse realem sed metaphoricum, 5. *Panitcnfiaria,* 30 Apr. 1890, respondit “ hujusmodi pænitentes diligenter esse instruendos, ct pertinaces non esse absolvendos”; quæ quidem decisio, etsi non doctrinalis, sed pra&ica, communem Ecclesiæ doctrinam exhibet, a quâ sine temeritate recedere non licet—Confirmatur *Script.;* nam a sensu litterali non est recedendum, nisi contextus vel ratio naturalis id postulent; atqui in locis ubi agitur de igne inferni, contextus sensui litterali nedum obstet, illum potius requirit, cum, in uno saltem casu, vox *“ignis"* in sententia judiciali reperiatur, quæ omnem metaphoram prorsus excludit; aliunde non repugnat Deum creare ignem, qui, supernatural! quAdam accedente virtute, substantias spirituales torquere possit.

[1] *C. Gent.,* lib. IV, c. 90. — [2] Zm., LXV1, 24.
[3] *De Ansel.,* 1. VIII, c. 12, n. 9.

931. (b) Attamen nonnulli Patres, ut 5. *Ambrosius',* aliiqtie quos citat .$. *Hieronymus', S. Joannes /lunas.* \ insuper quidam theologi, ut *Catharines,* putârunt illum ignem esse metaphoricum. Sic enim arguunt : sæpe sæpius Scriptura, dum beatitudinem æternani describit, metaphoras adhibet, ut melius intclligere possimus in quo consistat sors electorum ; ergo idem dici potest de inferni descriptione, præsertim cùm vox *ignis* sæpe in Scripturà metaphorice usurpetur. Iterum omnes fatentur vocabulum *"vermis"* metaphorice accipiendum esse, in hoc versiculo : "Vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur"; atqui, vi parallelism), *ignis* eodem modo intelligi debet ; ergo. — Respondent tamen communiter au&ores Scripturam Traditione interpretandam esse ; jam vero, ut ait *Hurter,* n. 797, " vermis a paucis proprie accipitur, ignis vero fere ab omnibus, et a nemine significatio propria clare et diserte excluditur". Ergo a sententia communi recedere non licet.

932. (40) Explicatur natura ignis inferni. Ignis inferni dicitur *realis* et *corporeus,* quatenus est agens materiale, quod non in mente solum sed revera existit, verumque instrumentum quo Deus reprobos punit; sed dc ejus *naturâ,* vel dc *modo* quo damnatos torquet nihil in Scripturà revelatur. 5. *Augustinus* fatetur hâc dc re diversas esse sanctorum opiniones, ct neminem scire qualis sit ct quomodo operetur 4.

(a) Difficile est præsertim concipere quomodo ignis, qui paratus est diabolo et angelis ejus, spirituales substantias possit cruciare. S. *Augustinus's* dicit eas " *miris,* tamen

' In *Lue.,* l. 7, 205-206, P. *L.,* XV, 1754.

* In /»., LXVI, 24, Λ» *L.,* XXIV, 676.

' *De Fide Orthcti.,* I. IV, c. 27, Λ *G.,* XCIV, 1227. — Quorum testimonia refert Petavius, *op. at.,* I. III, c. 5.

* *Dc Civit. Dei,* I. XXI, c. 10, *P.* XLI, 723, 724. — Hunc ignem a terrestri igne in multi» dissimilem esse indubium est : hic enim urit et comburit, ille autem m il quidem, sed non comburit; hinc Min. Felix ait *{Octavius,* n. 35) : " Illic sapiens ignis membra urit et reficit, carpil et nutrit". Nonnulli putarunt ignem hujusmodi esse vcluti febrim ex ipsius animæ desperatione orientem : " Spiritus enim reprobus, divisum se videns a summo bono, eique immutabiliter contrarium, ignem inde concipiet spiritualem, seu vermem qui mentem torquebit et depascetur morsibus sempiternis". (Martinet, *Thtol. Dogmat.,* t. Ill, p. 577-7S}. Addit tamen idem autflor, pneter hanc intimam causam corporei ignis, aliam esse in perpetuo condictu reproborum cum elementis, juxta illud : ·*Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos". *Sap.,* V, 21).

s *De Civit. Dei,* l. XXI, c. 10, *P. L.,* XLI, 724 ; " Cur non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse prenâ corporalis

vens modis affligi ", S. *Thomas* rem sic explicat[1] : " Non igitur sic aestimandum est quod substantial incorporeæ ab igne corporeo pati possint, quod earum natura corrumpatur per ignem, vel alteretur,... substantiæ enim incorporeæ nor habent naturam corporalem, ut possint a rebus corporeis immutari... Neque etiam potest dici quod patiantur ab igne corporeo affli&ionem ratione alicujus contrarictatis sicut corpora post resurrectionem patientur, quia substantia incorporeæ organa sensuum non habent, neque potentiis sensitivis utuntur. Patiuntur igitur ab igne corporeo... per modum *alligationis* cujusdam... virtute divinâ spiritus damnandi igni corporeo alligari possunt; et hoc ipsum est eis in afflictionem quod sciunt se rebus infimis alligatos in pœnam *Snares*[2] autem probabile putat igni materiali insitam esse qualitatem *quamdam spiritualem et supernataralem,* in suo ordine *doloriferam,* quâ spiritus affliguntur. Prior opinio nobis probabilior videtur, quia non sunt multiplicanda entia ct miracula sine necessitate.

(b) Quoad *corpora,* ignis inferni ea neque dissolvit, neque consumit, licet ea cruciet modo nobis ignoto.

933- (5°) 1° praxi, caute omnino de igne inferni loquendum est, et sedulo vitandæ sunt descriptiones *mere imaginaria,* sæpe sæpius a prædicatoribus usurpatæ, quæ, dum quosdam pios fideles terrent, causa sunt cur alii dc inferni existentiâ dubitare incipiant, vel Deum ut crudelem tyrannum considerent. Melius est igitur adhibere et sapienter urgere ipsa Christi verba prout in Evangelio referuntur, sine ullâ exaggeratione, quin expendatur *ex professo* quænam sit natura ignis inferni, vel quomodo reprobos cruciet.

III. De gradu poenarum.

934- (i°) De inæqualitate. Pœnæ damnatorum sunt quidem aequales ratione *durations,* cum sint æternæ, sed ratione *acerbitatis* valde differunt.

ignis affligi, si spiritus hominum, etiam ipsi profc&o incorporei, et nunc potuerunt includi corporalibus membris, ct tunc poterunt corporum suorum vinculi» insolubiliter alligari ".

[1] *C. Gentil.,* L IV, c. 90.

[2] *De Angtlit,* I. VIII, e. 14, n. 47-48.

(a) *Scriptura* id testatur : " Deus reddet unicuique secundum opera ejus"'; " Potentes autem potenter tormenta patientur"*; "Quantum glorificavit se ct in deliciis fuit, tantum date ilii tormentum et luctum " 3.

(b) *Ratione* suadetur. Pœna culpæ proportionari debet; atqui culpæ sunt inæquales, sive numero, sive gravitate; ergo pœnæ inferni inæquales esse debent. — Etsi in *vtere negativa* carentiâ visionis bcatificæ non dantur gradus, dari tamen possunt in *positiva aversione a Deo,* nccnon in majori vel minori conscientiâ malorum quæ ex hâc aversione consequuntur; pariter in pœnâ *positivâ sensûs* diversitas esse potest.

935· (2°) De mitigatione, (a) Sunt Theologi qui nullam prorsus mitigationem in poenis inferni admittant; quod probare conantur ex parabolA divitis epulonis, ex quâ apparet etiam aquæ guttulam diviti in inferno patienti, denegatam fuisse.

(b) *Probabilius* tamen admittitur quædam *mitigatio pœtue accidentalis,* ex duplici capite : tum quia pœna peccatis venialibus debita, finem accipiet post aliquod tempus; tum quia pœna temporalis, peccatis mortalibus jam remissis debita, pariter cessabit; hoc enim videtur requiri ex ipsâ justitiâ; unde 5. *Thomas* ait**. " Non est inconveniens quod quantum ad aliquid accidentale, pœna inferni minuatur, usque ad diem judicii ",

(c) Insuper a nonnullis Patribus et Theologis admissa fuit, non quidem ex justitiâ, sed ex *miscricordiâ divinâ,* momentanea vel successiva mitigatio, quâ sors damnatorum, licet *semper lugenda,* Cùm semper a Deo separati sint remansuri, tolerabilior tamen fieri potest, llæc opinio invenitur in hymno *Prudentii* qui olim in

• */totri.,* II, 6. — 9 *Sap.,* VI, 7. — .-fAv., XVIII, 7 ; cfr. *Mall.,* X, 15.
4 2« *IV Sentent.,* dist. 23, q. 1, a. I, ad 5.

s u Sunt ct spiritus s«pc nocentibus
Poenarum celebres sub styge *ferta*
Illa node, sacer quâ rediit Deus
Stagnis ad superos ex acheronticis...
Marcent suppliciis tartara mitibus,
Exsultalquc sui carccris otio
Umbrarum populus liber ab ignibus
(*Cathem. nyntn.,* V, 125).

multis ecclesiis tempore paschali canebatur, permittitur a *S. Augustino'*, insinuatur a 5. *Chrysostomo9*, et in C. *Florentino* a *Marco Ephesino* nomine Græcorum, proposita fuit, nec condemnata Quæ igitur opinio non est hæretica, sed nullum habet fundamentum in Scripturâ, et tanquam *præsumptuosa* a S. Thoniâ4 habetur. Contraria sententia communior est, atque innititur Ecclesiæ praxi, quæ pro damnatis orare non consuevit, et communi fidelium sensui; unde in praxi huic standum est.

936. De *loco* inferni nil certi scire possumus, cùm Scriptura ct Traditio hâc dc re sileant, ct Theologi nonnisi conjecturas plus minusve probabiles facere valeant : " De hâc re temere definire nihil audeo", ait *S. Gregorius J/.* 5 Recte igitur ait 0'. *Chrysostomus* " Ne igitur quæramus ubi sit, sed quomodo eam (gehennam) effugiamus ".

Art. III. De Purgatorio'.

937. Purgatorium est *locus* et *status in quo animajustorum, cum reatu peccati venialis, vel pana temporalis debito decedentium, patiuntur donec omnia debita soluta fuerint.* Ratio propter quam ibi detinentur est ut ab omnibus maculis purgentur, quæ cas a cæli ingressu remorantur : illæ maculae triplicis generis esse possunt : *peccata venialia* nondum remissa, quæ, juxta S. *Thornam* et *Suareziiim* aliosque *probabilius,* in *primo instanti* separationis animæ, a corpore, per ferventem dilectionis vel contritionis aélum, *statim* remittuntur «; *habitus pravi,* qui pariter statim post mortem

• *Enehirid.,* iro-if2, *P. I..,* XL, 283-254.

• *Ilomil. 3 in Ep. ad Philip.,* 3-4.

I' Quæ testimonia lege apud Petavium. *op. dt.,* I. III, c. S, η. 16 sq. ; vel Emery, *Dissertation sur la mitigation de la peine des damniS,* Œuvres completes, ed. *Migne,* 1S57, p. 1358 sq.

' *Suppl.,* q. 71, a. 5. — 5 *Dialog.,* IV, 42, *P.* Λζ, LXXV1I, 400.

6 *In Ep. ad Pom.,* XXXI, *P. G.,* LX, 674.

' S. Thom., *In lib. IV, Sent.,* dist. 21, q. I; Beliarminus, *de Purgat,* 1. I; *Perplluitl de la Foi,* ed. *Migne,* vol. III, p. 1123 sq.; Perrone, *op. cit.,* n. 683 sq..: Jungmann, *op. cit.,* n. 79 sq.; Mazzella, n. 1314 sq.; Oxenham, *ep. cit.,* c. II; Card. Wiseman, *Lectures ou principal doctr.,* XI; Card. Newman, *The dream ofSerontius;* Bautz, *Das Fegfener,* 1883: Canty, *Purgatory, dogmalic and scholastic.* 1SS6; F. Schmid, *Das Fegfeuèr nach K'atholischer l.chre,* 190.;; D. Palmieri, p. 52-87; Ed. Hanna, *Purgatory,* in *The Cathol. Encyti.* t. XII, p. 575-580·

•Quidam tamen, cum F. Schmid, *Die SeeknlMtlcrsing im fenseifs, 1907,* putant animas in purgatorio nonnisi *successive* a rcatu culpx purgari, idqur

per actus contrarios expelluntur; *poena temporalis,* quæ *successive* tolletur non merendo aut satisfaciendo, cùm tempus merendi jam terminetur, sed *satispatiendo,* seu poenas subeundo juxta taxationem divinæ justitiæ, remissâ tamen pœnæ quantitate respondente *suffragiis* pro sanéiis animabus oblatis.

I. Existentla purgatorii.

938. *Errores :* (a) *Aerius,* sæc. IV', qui, teste Augustino, asseruit orare vel offerre pro mortuis vanum esse; (b) *Albigenses, U'aldenses, Hussita;* (c) præsertim vero *Novatores; Lutherus,* etsi contradiétoria hâc de re variis temporibus scripsit, an. 1537, aiebat : "Quapropter purgatorium, et quidquid ei sollemnitatis, cultus, et quaestus adhæret, mera diaboli larva est. Pugnat enim cum primo aiticulo qui docet Christum solum, et non hominum opera, animas liberare". Nec minus vehementer *Calvinusl* declarat purgatorium "exitiale satanæ esse commentum, quod Christi crucem evacuat, quod contumeliam Dei misericordi» non ferendam irrogat". ;d) *Hodierni Protestantes* non pauci libenter statum veluti medium inter cælum et infernum admittunt, in quo animæ ad cælum ingrediendum praeparantur, sed purgatorii nomen rejiciunt, ct tenent animas in eo statu mereri et satisfacere posse '. Immo *Eitualista* concedunt orationes fieri posse pro defundlis, ut eorum pœnæ minuantur.

939. *Thesis :* Existit purgatorium, in quo justorum animæ nondum plene expiatæ, piacularibus pœnis mundantur, et fidelium suffragiis possunt juvari. *Dc fide est, ex Tridentino :* " Cùm Catholica Ecclesia, Spiritu Sanfto edoéta, ex sacris Litteris, et antiquâ Patrum traditione, in S. Conciliis, et novissime in hâc œcumenicâ synodo docuerit *purgatorium esse,* animasque ibi detentas fidelium *suffragiis,* potissimum vero acceptabili altaris sacrificio juvari ... -i. Duo igitur sunt *de fide,* purgatorium esse ct animas ibi detentas suffragiis nostris posse juvari; quæ, cùm sint intime connexa, simul demonstrabuntur.

praicipue probat ex ipsâ voce *purgatorii,* quæ significat animas non solum puniri, sed etiam a culpa purgari. Quæ opinio probabilitate non caret.

' *Art. Smaitaldici,* p. II, c. 2, § 9. — * *Instil.,* I. III, 25, § 6.

2 *Cfr.* Farrar, .lAvry *andJudgment,* cap. Ill ; A. Campbell, *The dodrincs 9J a middle state;* Hodge, vol. Ill, p. 741 ; C. Hase, *Ilandbueh der Protest. Polemik',* 3S5.

4 Sees. XXV. decret, dc Piueatorio. Denz.- Sann., 933 (8^9).

940. i° Scriptura *sola* argumentum *decretorium* non præbet, sed solum probabile, quod tamen certum redditur ex communi Patrum interpretatione.

(A) In *Vet. Test,* præclarum est testimonium ex *II Machab.* desumptum1. Judas enim, vir prudens et fortis, patriarum legum instaurator ct vindex, post viCtorias a se reportatas, "faCU collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam, *offerri pro peccatis mortuorum sacrificium,* bene et religiose dc resurrectione cogitans, (nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis), ct quia considerabat quod hi, *qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.* Sanita ergo ct salubris est cogitatio *pro defunctis exorare,* ut a peccatis a solvantur ", Ex hoc patet : (a) tum Judæ et populo hebraico, tum auctori sacro persuasum esse mortuos orationibus et sacrificiis juvari posse 3; (b) purgatorium existere; nam ibi agitur de iis qui *cum pietate* dormierunt, id est, in statu gratiæ, proptercaque non sunt in inferno, et tamen a peccatis liberari debent, proindeque cælum non adhuc sunt ingressi.

(B) In *Novo Test,* pauci sunt textus ex quibus thesim nostram Patres deducunt : " Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro"·»; quomodocumque enim hæc verba intelligantur, ibi supponitur quædam peccata remitti posse in vitâ futurâ; aliunde certum est post mortem non remitti mortalia; ergo agitur de venialibus, vel de pcena mortali peccato debitâ. Citantur etiam verba 5. *Pauli* s dc praedicatoribus agentis qui, etsi veram doctrinam docentes, leviter peccant ei admiscendo humanas vanitates, quas vocat ligna, fœnum, stipulam; dc quibus ait Si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse tamen salvus erit; sic tamen quasi per ignem Quæ quidem verba difficilia intellectu

1 *II Machab.*, XII, 43. — *Protestantes* negant quidem hunc librum esse inspiratum, sed admittunt eum esse *fide historicâ* dignum.

* Sub tunicis militum in prælio interfeAorum invent» fuerant quædam res pretiosæ idolis oblatae quas servare lex judaica prohibebat.

' Quam persuasionem inter Jud»os viguisse protat Buxtorf, *judaica,* c. 49. — « *Matth.,* XII, 32. — s *I Cor.,* 111, 10-19.

multi Patres intelligunt de igne Purgatorii; ita S. *Augustinus* distinguit ignem inferni ab " illo qui emendabit eos qui per ignem salvi erunt ", et hujus existential» probat ex eisdem Apostoli verbis

941. 2° Traditione, in quâ tria stadia distinguuntur.

(A) *Per quatuor priora scectila,* purgatorii existentiâ non explicite exponitur, sed jam continetur in universali praxi *orationes et oblationes faciendi pro defunfits.* Hanc testantur :

(a) Patres, inter quos, *Tertullianus* : " Oblationes pro defundis, pro natalitiis annui die facimus";alibi loquitur de muliere quæ pro animâ mariti orat "et refrigerium interim adpostulat ei"[3]; insuper supponit aliquem esse locum ubi minora delida expiantur usque ad novissimum quadrantem[4]; 5. *Cyriltus Hierosolym.* liturgiam describens, ait® : " Deinde et pro defundis sandis patribus (oramus)... maximum hoc credentes adjumentum illis animabus fore, pro quibus oratio defertur"; idem asserit 5. *Ephrem,* postulans in testamento ut die trigesimo sui commemoratio fiat "Mortui enim oblatione juvantur quam viventes faciunt".

(b) *Varia Liturgia,* quorum una ex antiquissimis hæc habet : "Oremus pro fratribus nostris, qui *in Christo requieverunt,* ut Deus summæ erga homines caritatis, qui animam defundi suscepit, *remittat ei omne peccatum,* et propitius ac benevolus ei fadus *colloceteum in regione vivorum"l,* (c) *Inscriptiones* quæ in Catacumbis invent® sunt, in quibus hæc et similia leguntur : "Spiritum tuum Deus refrigeret; Ursula, accepta sis in Christo ; Vidoria, refrigereris spiritus tuus in bono; Kalemire, Deus refrigeret spiritum tuum una cum sororis tuæ Hilare; æterna tibi lux, Timothca, in Christo,'* Jamvero ex hâc praxi infertur existentiâ statûs et loci in quo animæ *justorum* nondum plene purificat® pœnas luunt peccatis debitas ; Ecclesia enim pro reprobis non orat.

942. (B) *A tempore S. Augustini,* jam *explicite* agitur non solum de orationibus pro defundis, sed et de *Purgatorio.*

* *In Ps. XXXVII, P. L.,* XXXVI, 397. — * *De Corond,* 3, *P. L.*. II, 79·

3 *De ifonogamiâ,* 10, *P. I..,* II, 942.

4 *De animâ,* 58, *P. L.,* II, 751. Cfr. A. d'Alès, *La Thèot. de Tertiillien,* pi·· 133-134.3151·

» *Calèches.* XXIII, 9, *P. G.,* XXXIII, 1116.

* *Teslamentum,* cd. *Assesnani,* II, 401.

l *Consist. Aposté!.,* VIII, 41, *P. G.,* I, 1143. — *Didaseatia Apostolorum,* VI, 22, sq.

* Martigny, *Did. des Ant. dirit.,vace Purgatoire;* Northcotc, *The Roman Catacombs,* c. 7.

(a; S. *Augustinus* ejus existentiam probat ex textibus Scriptura supra allatis, et asserit " nonnullos fideles /w *ignem quemdam purgatorium^* quanto magis minusve pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque salvari additque eos "pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesiâ fiunt, sed iis hæc prosunt, qui, cùm viverent, ut hæc sibi postea possint prodesse meruerunt : est enim quidam vivendi modus, *nec tam bonus ut non requirat ista post mortem, nec tam malus ut non ei prosint ista post mortem* Alibi docet esse *temporariaspanas* in altéra vitâ, quas nempe subeunt qui non ita male egerunt ut sempiternas pcenas mereantur : "Temporarias pcenas alii in hâc vitâ tantum, alii *post mortem,* alii et nunc et tunc, verumtamen ante judicium illud severissimum novissimuinque patiuntur"3; (b) S. Augustini dodrinam lucidius etiam exponunt Patres subsequioris aevi, inter quos *S- Casarius Arelat.45:* "Si autem nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redemimus, ipsi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu supradiéla peccata minuta, tanquam ligna, fænum, stipula, consumantur"; 5. *Gregorius M.* « .· " Sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante judicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quod Veritas dicit quia, si quis in Sando Spiritu blasphemiam dixerit, *neque in hoc saculo remittetur ei, neque in futuro.* In quâ sententiâ datur intelligi quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam vero in futuro posse laxari "»

943· (C) *Scholastici* unanimiter de Purgatorio tanquam de re *adfident* spectante agunt. Quare *C. Lugdunense II* id definivit6 : " Quod si vere pænitentes in caritate decesserint, antequam dignis pænitentiæ fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas pœnis purgatoriis seu catharteriis... post mortem purgari; et ad pcenas hujusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia"... Quam definitionem revocavit *Florentinum* 7.

944. * Rat. convenientiæ. (a) Scripturâ teste, nihil inquinatum ingreditur cælum3; oculi enim Dei ita mundi sunt ut ad iniquitatem respicere nequeant^; aliunde justitia

1 *Enchiridion,* 69, *P. L.,* XL·, 265; Journel, 1920.

' *Enchirid.,* no, *P.* XL, 2S3; Journel, 1930.

3 *De civit. Dei,* XXI. 13, *p. L.,* XLI, 728; Journel, 1776.

* *Sermo* XXII, 2, iutcr opera S. Augustini, *P. L.,* XXXIX, 1946; Journel, 2233.

5 *Dialogi,* l. IV, c. 39, *p. L.,* LXXVII, 396; Journel, 2321.

6 Denz. Bann., 464 (387). — ? Ibid., 693 (58S).

• *Afioc.,* XXI, 27. — » *Habacuc,* I, II.

exigere videtur nemini æternam beatitudinem concedi, nisi prius dcliila sua perfe&e expiaverit; atqui dc faélo multi moriuntur antequam a peccatis suis venialibus liberati fuerint, aut pænam temporalem pro mortalibus remissis debitam solverint, vel propter negligentiam aliquam, vel quia peccator morte prævenitur; nec tamen propter hoc merentur totaliter a cælo excludi, cùm hæc absque peccato gravi contingere possint; ergo locus esse convenit ubi purgentur, antequam finale præmium consequantur [1].

(b) Convenit pariter divinam Providentiam tales pcenas statuere, quæ homines ad sua officia adimplenda impellant; atqui, nisi esset purgatorium in quo pro venialibus nondum remissis et mortalium reliquiis pcenas subire cogimur, homines levia peccata committerent, nec de condignâ satisfactione satis cogitarent; ergo.

(c) Addi potest hanc doétrinam *solatia plenam* esse : quis enim, culparum et imperfectionum suarum conscius, se statim post mortem cælum ingressurum sperare potest? Si nullus esset locus, in quo a levibus deliétis purgari possimus, quis tam mundus esset horâ mortis ut ante Deum infinite sanétum se sistere auderet?

Nec dicatur Christum sufficienter pro omnibus deliétis nostris satisfecisse; probavimus enim (de *Verbo Ineam.,* n. n6x) ejus satisfactiones adultis non applicari nisi ipsis cooperantibus; si igitur quidam de faéto non sufficienter cum Christo satisfecerint, nulla alia spes ipsis remanet cælum consequendi nisi purgatoriis pœnis in altera-vita patienter toleratis.

II. De naturâ pœnarum purgatorii.

945. Nihil hâc de re ab Ecclesiâ definitum est; præ oculis tamen habenda sunt hæc *Tridentini* monita[3] : “ Apud rudem vero plebem *difficiliores ac subtiliores* quaestiones, quæque ad aedificationem non faciunt, et ex quibus

[1] S. Thom., *C. Gent.,* l. VI, c. 91. — Quod nonnulli Protestantes admittere coguntur : “ Nonne omnes Protestante qui *rationaUt* appellantur, idem sentiunt ac nos, homines scilicet plerosque, sicut ait Doctor *Johnson,* non adeo in vitiis ardescere ut poenam luere æternam, neque adeo culpis vacare ut beatorum spirituum consortio perfrui mercantur ; divinamque bonitatem maluisse aliquem intermedium locum iis assignare ubi quadam -pœnarum mensura purificentur Ch. Butler ap. *Oxenham.* op. cit., p. 40.} — * Sess. XXV, l. c.

plerumque nulla fit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur. *Incerta* item, vel quæ *speciefalsi* laborant, evulgari ac tractari non permittant. Ea vero, quæ ad *curiositatem* quamdam, aut *superstitionem* spectant, vel turpe *lucrum* sapiunt, tanquam scandala, et fidelium offendicula prohibeant".

i° His praenotatis, omnino constat animas in purgatorio detentas *certas esse de suâ salute, nec amplius peccare posse.* Constat ex damnatione harum Lutheri propositionum (38-39) : " Animæ in purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem non omnes, nec probatum est ullis· aut rationibus aut scripturis ipsas esse extra statum merendi aut augend» caritatis; animæ in purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quaerunt requiem et horrent pcenas"1. Revera, juxta Canoncm Missae, animæ Purgatorii " in Christo *quiescunt"* et *"dormiunt in somno pacis".* Rejiciendæ sunt igitur privatæ revelationes, in quibus contrarium asseritur.

946. 20 *Certum* est pariter animas purgatorii *pœnam damni* sustinere, quatenus pro tempore a visione beatificA exsulantur. Quæ pœna certe gravis est; nam : (a) quanto aliquid magis desideratur, tanto ejus absentia est molestior; atqui animæ in Purgatorio detentæ, cùm amplius curis temporalibus et mole corporis non retardentur a desiderio Summi Boni, ejus immensitatem clare apprehendunt, ct ardentissimo Deum videndi desiderio flagrant (b) Insuper vivide intelligunt id fieri ob suam culpam, cùm facillimo negotio pro suis culpis tempore vitæ satisfacere potuissent; et dolent quod ingentes cælestis gloriæ gradus, quos pænitentiam agendo consequi potuissent suâ culpâ et tepore neglexerint ».

947- 3° *Communiter* docetur in purgatorio esse pariter *pœnam sensus.* Apud *Græcos* generatim non admittitur animas igne reali, sed solum laboribus, doloribus et quadam obscuritate cruciari. Apud *Latinos,* communior est senten-

* Denz.-Bann., 77S-779 (Ô62-6Ô3).

•Cfr. Lessius, *De perfect, diz·.,* lib. XIII, c. 17, n. 94'95: Faber, *Altfer Jtsus,* seu *Toutpourfisus,* c. IX.

tia eas igne materiali torqueri; sed multi Scholastici, post S. Thomam, admittunt substantias incorporeas ab igne corporeo non posse alterari, sed solum *alligari.* Caveant igitur prædicatores ab exaggeratis descriptionibus flammarum purgatorii, ne videantur illud in infernum commutare!

948. 40 De *gravitate* pcenarum purgatorii nil certi cognoscitur; S. *Thomas'* putat pœnam *minimam* excedere maximam hujus vitæ |œnam; S. *Bonaventura* censet *maximam* quidem purgatorii poenam acerbiorem esse hujus vitæ poenis, non sic autem dicendum esse de minimâ purgatorii pænâ 2. Omnes tamen fatentur illas poenas patienter ferri, tum propter resignationem in justum Dei judicium, tum propter spem æternam beatitudinem consequendi; quæ quidem spes, juxta multos, ingentem ipsis *latitiam* affert 3.

949. 50 De *duratione* pariter illarum pcenarum nil certi cognoscitur, nisi eam mensuræ peccatorum et pcenæ temporalis adhuc solvendæ proportionari. Patres vero et Theologi ore unanimi docent purgatorium non durare ultra diem judicii, cùm omnibus justis Christus sit diéturus : " Venite, benedi&i ", etc. Qui igitur in fine mundi vivent a suis levibus maculis cito purgabuntur mediis Deo notis *

950. Corollaria. (A) Animas in purgatorio detentas *juvare* est opus *Deo gratum,* cùm Ipse sincere eas in caelum suscipere exoptet; his *animabus valde jucundum,* cùm ardenti desiderio Deum vivendi et possidendi flagrent; et *nobisperutile,* cùm animæ a nobis liberatæ pio nobis fer-

* *Tη IVSent.,* dist. 21, q. I, a. I.

' /m *IVSent.,* dist. 20, a. 1, q. 2.

» Cf. Bellarm. *De Purgatorio,* lib. II, c. 4, n. 23 : " At certe, qux dormire dicuntur in somno pacis, non sunt anxiae, nec desperant, sed potius habent admixtam cum summis cruciatibus incredibilem consolationem propter certam spem salutis". — Pœnaset gaudia harun/animaruin vivide describit S. Catharina Genuensis, in opusculo *de Purgatorio;* cap. 2°, hæc scribit : " Mihi videtur nullum gaudium inveniri quod cum gaudio aninue in purgatorio detentat comparari possit, excepto gaudio beatorum in paradiso... Ex altera autem parte tantam poenam patitur ut nulla lingua dicere, nullus intelleftus minimam ejus partem capere possit, nisi Deus ex speciali gratiâ revelet Integrum legatur opusculum.

' Cfr. Huter, n. 672.

venter sint deprecaturæ statim ac cadum ingredientur, immo, juxta quosdam theologos, dum adhuc in purgatoria detinentur[1].

(B) Juvari autem possunt : (a) *orationibus,* et hoc duplici modo, quatenus sunt opus *satisfaflorium,* et valorem *impetratorium* habent, orationi proprium ; (b) *oblatione sacrificii Misses,* vi cujus ipsis applicantur satisfactiones Christi; (c) valore *satisfaftorio* operum nostrorum, qui. utpote solutio debiti, aliis applicari et prodesse potest[2] ; (d) *indulgentiis,* quibus eis applicantur satisfactiones Christi et SanCtorunU.

Gaput ut.

DE GENERIS HUMANI CONSUMMATIONE UNIVERSALI.

Hucusque de *singulorum* hominum sorte: nunc autem de *universali* generis humani consummatione dicendum manet Paucis prænotatis de iis quæ finem mundi præcedent, duo expendemus: i° *resurrectionem corporum; 2°judicium universale.*

Praenotanda de iis quæ finem mundi præcedent[4].

951. (A) *Humanum genus et pressens mundus aliquando finem habebunt.* Multoties enim annuntiantur *consummatio*

’ “ Illa: animæ sunt carx Deo et quamvis ab illo pro tunc affligantur, non tamen ut ab inimico, sed ut a justo judice et parente optimo, qui ea* beatas efficere cupit... Ergo non repugnat illi statui, ut a Deo aliquid petant pre fratribus et amici* benefactoribus suis”. (Suarez, *De oral.,* lib. I, c. II, η. I5·)

* Hinc pius et laudabilis est actus quem *heroitum* vocant, quo nonnulli, approbante Ecclesiâ, omnia dona opera sua pro animalius purgatorii ofleiunt; quod quidem de *valore satiactorio* intclligi debet. Nec timendum est eo* per longum tempus in purgatorio remansuros; qui enim caritatem erga dclunC\os exercent in misericordiam Dei jure meritoque confidere possunt.

* J. Munford, *Traite de la ckariU envers Ut times du Purgatoire.*

4 S. Thom., *Suffi.,* q. 88-90; *C. Gent.,* 1. IV, 96; Suarez, *De Afysteriis Christi,* disp. 53 sq.; Gengel, *Tract. de judicio univerrali,* 1727; Jungmann. n. 243 sq.; Bautz, Weltgcricbt und Weltende. 1SS6; Sigmund, Das Endcder

seeculi, dies Damini, Christi παρουσία seu adventus et manifestatio », *hujus mundi dissolutio* ct *innovatio :* " Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint..., exspe&antes et properantes in adventum diei Domini, per quem caeli ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent. Novos vero cælos et novam terram secundum promissa ipsius exspeélatnus, in quibus justitia habitat " .*

952· (B) De *tempore* autem quo hæc omnia fient nil certi cognosci potest, juxta illud Domini : "De die autem illo vel horâ nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius nisi Pater "3; hinc *Leo X,* in C. *Lateran. V,* vetuit ne quisquam de hoc aliquid tanquam certum asserere auderet·».

Attamen theologi ex Scripturæ variis locis quædam signa collegerunt, ex quibus adventus judicii conjecturaliter praevideri possit. Præcipua sunt : (a) *pradicatio Evangelii* per universam terram* hic agitur de prædicatione Evangelii, non autem de conversione universali omnium gentium; insuper horum Christi verborum sensus est, juxta *Maldonafum* (in h. L), consummationem mundi non ante futuram quam Evangelium per omnes orbis oras praedicatum sit, non autem statim post illam prædicationem finiendum esse mundum; Q>) *conversioJudaorum,* quæ fiet præsertim per adventum et prædicationem duorum prophetarum Henoch et Elite6*aut juxta alios, Moysis vel Jeremiæ; (c) magna gentium *catholicarum apostasial* (quæ forsan fiet propagatione atheismi, pantheismi, materialism! similiumve errorum); (d) adventus *antichristi,* sive sit una persona, ut communiter creditur, sive designet Christi inimicos in genere8; (e)*perturbationes multa* in naturâ physicâ, bella, pestilentia, obscuratio solis, commotio cælorum, etc.9 : " Sol obscurabitur,

Zeitcn, 1892; Thomas, *Das Wellende,* 1900; F. Schmid, *Der Unsterblichheist undAufcrstehungsgiaube in der Bibet..* 1905; Pcsch, n. 672-681; Palmieri, p. 88-121; Card. Billot, p. 189-221; A. Lemonnyer, *Fits du Monde,* in *Dût. Afol. {<ГAlls'},* t. I, 1911 sq.

' *Matth.,* XXIV, 3; Z *Cor.,* XIII, 13; Z *Tim.,* VI, 14.

3 Z/ *Petr.,* III, XI-13. — De modo quo hic mundus finem habere possit, vide Kirwan, *Comment peut finir Punivers.* — 3 *Marc.,* XIII, 33.

4 Apud Labbe, t. XIV, p. 290. — » *Matth.,* XXIV, 14.

* *A'em.,* XI, 26; *Malaci.,* IV, 5-6; *Eccli.,* XLIV, 16.

' 7Z *Thesi.,* II, 3; *Luc.,* XVII, 26-30; *Malt.,* XXV, 21-28.

8 *IIThess.,* II, I-Iî ; *IJoa.,* II, IS; IV, 3; *IIJoa.,* 7.

9 *Matth.,* XXIV, 29; *Luc.,* XXI, 25. — Notandum est in his omnibus Scripturam non scicntifice, sed *modo populari* res describere; ita, quando dicitur stellas de cxlo casuras,esse, probabiliter id intelligi potest de meteoris, ex dissolutione cometarum ortis, qu» contra terram ferantur, vel aliquid simile; et sic dr ceteris.

et !una non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo". Fatendum est tamen hæc signa satis incerta esse, turn quia quædam ex illis ad solam destructionem Jerusalem referri possunt, tum quia nimis generalia sunt ut ex illis adventus Domini certo dignosci possit. Dominus itaque inopinate adveniet, sicut fur in noéte : "Sicut in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis"'...

Art. I. De Resurrectione corporum[2].

953. Errores. Dogma resurrectionis negatum fuit a *Sadducais* a quibusdam e prioribus Christianis, præsertim *Hymenao* et *Phikto.* quos refellit S. Paulus[4]; a *Gnosticis* multis, *Manichais* et *PrisciUinistis, Waldensibus* et *Albigensibus, Sociniartis.* Hodie rejicitur ab *Unitariis,* Protestantibus *liberalibus,* et *Kationalistis,* utpote quid rationi contrarium.

954. *Thesis :* Omnes homines in fine saeculi cum suis propriis resurgent corporibus quæ nunc gestant.

De fide est ex Concil. *Latcran. IV9 :* "Qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus quæ nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint,sive mala".

Explicatur. Duo igitur sunt de fide, resurrectionem fore *universalem* pro bonis et malis, et homines resurrecturos cum *iisdem* corporibus quæ nunc gestant. Jamvero ad identitatem corporis resurgentis requiritur saltem, juxta omnes, ut *eadem numérise anima* suscitatum *corpus informet;* juxta nonnullos, hoc sufficit, cum anima sit corporis forma substantialis, forma autem substantialis corpus intrinsece, essentialiter, specifice et quodammodo etiam individualité! *constituat* Attamen communius tenetur nccesse esse ut corpus resurgentis constet *partim* saltem ex *eâdem numero materià,* cx quâ prius constitit : ita enim melius verificatur sensus testimoniorum Scripturæ et Traditionis.

• *Maith.,* XXIV, 37-39.

' S. Thom., *Suf>pl.,* q. 75 sq.; *C. Geut.,* I. IV, c. 79 sq.; Suarez, *de Mysuriis Christi,* disp. 50; Perrone, n. S40 sq. ; Jungmann, n. 193 sq. ; Méric, *L'autre vie,* vol. II, c. 3: H. Martin, *La Vie Future,* c. IX, § 3; Bautz, *Dit Lahrt vont Aufentehuu^leibe,* 1S77 ; Scheurer, *Dos Auforstekungrdbgma iü der voruiednitehen Zeit,* 1896 ; Schmid, *Der Uutterblichkeits undAu/erstekuugsgiaube tu der Bibel,* 1902.

' *Maith.,* XXII, 23. — * */ Cor.,* XV, 12; *11 Tim.,* II, 16-18.

s Cap. *l,de Fideeatnol.,* Denz. Bann.. 429 (356).— Cf. *Syutô. Athauesianum.*

* lia Card. Billot, th. 13.

955. Probatur. (A) *Scripturâ.* (a) Iu *Vet. Test,* hæc doctrina, primum obscure manifestata, clarius paulatim revelata fuit[1]. 1) Allegantur imprimis celeberrima verba/^,quæ in *VulgatA* resurrectionem perspicue docent : vir justus, ulcere pessimo percussus, et ab amicis suis vexatus, Deum suæ innocentiæ testem invocat, et divino lumine illustratus, exclamat : " Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei ? Quis mihi det ut exarentur in libro stylo ferreo, et plumbi laminâ, vel celte sculpantur in silice? Scio enim quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terrâ surrecturus sum : et rursum circumdabor pelle meâ, ct in carne meâ videbo Deum meum "a. Sed in textu *kebraico,* qualis hodie exstat, legitur : " Post pellem meam, quam conciderunt hanc, ex carne meâ aspiciam Deum ". Unde multi Patres, Vulgatæ innixi, præfata verba de resurrectione carnis intelligunt. Ita S. *Hieronymus* 3 : "Resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de eâ vel manifestius vel cautius scripserit ". Quidam autem catholici exegetæ, post § *Chrysostomum* et *Cabnet,* litteræ hebraicæ fidentes, ita textum intelligunt : surgam de morbo, et videbo Deum mihi apparentem, innocentiæ meæ vindicem et bonorum restitutorem.

2) Quidquid est, alia sunt testimonia ex quibus merito infertur fides Judæorum in resurrectionem carnis. Satis clare asseritur apud *Isaiam* : " Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent : cxpergiscemini, et laudate qui habitatis in pulvere"... Quæ dicit *Esechieli* de resurreCIione populi Israel supponunt eamdem fidem. Lucidius eam exprimit *Daniel* sive quoad bonos sive quoad malos : " Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere *evigilabunt,* alii in vitam æternam, et alii in opprobrium ut videant semper ".

3) *Diserte* autem hæc doctrina asseritur in *II Mackabao-*

1 Profe&um doctrinx resurrectionis apud Judæos erudite delineavit J. Touzard, *I.e. développement de la doctrine de l'immortalité* in *Revue biblique,* 1898, p. 207-241; *La religion d'Piraei,* ap. Bricout. *op. eit.*

'Jib, XIX, 2J-20.

3 *Epiu.,* LUI, n. S, *P. L..* XXII, 545. Iu etiam S. Augustinus. *De Civ. Dei,*). XX, c. 29, *P. L.,* XL!, 7S9; S. Gregorius M., *Mora!.,* I. XIII, c. 31; Λ Z., LXXV, 1032.

* *ha..* XXVI. io. — 5 *Ezeeh.,* 1.14. — 6 *Dan.,* XII. 2.

rum libro I, ubi refertur septem fratres eorumque matrem libenter vitam sacrificâsse pro patriis legibus, spe futurs resurrectionis roboratos : " Tu quidem, scelestissime, in præsenti vitâ nos perdis, sed rex mundi defunCtos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurreCtione suscitabit ".

4) Mortuorum resurrectionem pariter affirmant libri *apocryphi,* præcipuc *Henoch,* LI, LXI.

Ex his aliisque faCtis non pauci inferunt fidem in resurreCtioncm corporum apud Israelitas, sicut apud Semitas, fuisse antiquissimam, sed in veteribus scriptis fuisse obnubilatam, ne forte Judaei, ad idololatriam proni, mortuos cultu divino colerent2.

956. (b) In *Novo Test,* luculenter res declaratur : 1) Christus, apud *Synopticos,* non solum resurreCtionem corporum tanquam rem notam supponit, sed eam contra Sadducæos defendit : " Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam *totum corpus* tuum mittatur in gehennam 3. In resurreCtione enim, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod diCtum est a Deo dicente vobis : Ego sum Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium
Apud 5. *Joannem,* explicite de resurreCtione carnis ait : " Procedent qui bona fecerunt in resurreCtionem vitæ, qui vero mala egerunt in resurreCtionem judicii... " Ego resuscitabo eum in novissimo die " s. Revera Christus Lazarum a mortuis suscitavit6.

2) S. *Paulus* rcsurrcCtionem mortuorum diserte in *ep.* I* *ad Corinthios* probat : ex ipsâ *resurrectione Christi***

' *IIMack.,* VII, 1-13; cfr. XII, 39-46, ubi Judas Machabæus dicitur "bene el religiose de resurrectione cogitans".

' Ad rem P. Lagrange, *Etudes sur les Religions sémitiques,* c. VIII, § 5 : ** Mais si on songe à l'intiucnce extraordinaire exercée par la Chaldee dans le domaine religieux ct au nombre assez élevé des croyances communes à tous les Sémites, on ne sera pas éloigné de placer la résurrection des corps parmi le» idées qui régnaient dans le monde sémite vers 2000 ans avant Jésus-Christ, ct le soin pris des sépultures trouve encore dans l'espérance de la résurrection une explication plus complète ".

' *Maith.,* V, 29.30; cfr. X, 28. — * *Maith.,* XXII, 30-32.

3 /■*»"·. V, 29; VI, ss. — *'Joan.,* XI. 144.

(XV, 1-20) Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit *ex efficaciâ redemptionis* et cx *nostrâ cum Christo* capite intima *connexione* (21-28) Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur, unusquisque autem in suo ordine : primitiæ Christus, deinde ii qui sunt Christi *e moribus et laboribus fidelium* (29-34) : " Si ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? ex *solutione dubiorum* contra resurrectionem (35-44), ejus possibilitatem illustrando comparatione seminis quod " non vivificatur, nisi prius moriatur "[1]. Revera hoc dogma annuntiavit coram Atheniensibus[2], Felice[3] ac Thessalonicensibus[4] : "Si enim credimus quod Jesus mortuus est et resurrexerit, ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo... et mortui qui in Christo sunt resurgent primi ".

957. (B) *Traditione.* Vix est ullum dogma quod tam perspicue ab antiquissimis Patribus tradatur, ct quidem tanquam unum e fundamentis religionis christianæ.

(a) *Exeunte sæc. I*, vivide in *Didache* describuntur novissima : " Primum signum cæli aperti, deinde signum tubæ, et tertium *resurreflio mortuorum* " 5; S. *Clemens* hortatur Corinthios ut considerent " quemadmodum Dominus *futuram resurreflionem* continuo nobis ostendat, cujus primitias Dominum Jesum Christum fecit, suscitans eum a mortuis "[6].

(b) *Sate. II», S. Polycarpus* tanquam primogenitum satante habet eum qui " dixerit nec resurreCtionem ncc judicium esse "[7]. *Aristides* asserit Christianos ideo custodire mandata quia " mortuorum resurreCtionem ac futuri sæculi vitam cxspeCtant "[8]. Jam 5. *Athenagoras* integrum habet traClatum *De resurreflione mortuorum,* in quo duo demonstrat : *possibilitatem* resurrectionis, quam contra adversariorum difficultates et præjudicia vindicat; ejus *convenientiam* ct *necessitatem,* ostendens hominem, utpote rationabilem, esse immortalem, ct aliunde naturaliter ex anima et corpore constitui,

1 Quod argumentum evolutum invenies apud F Prat, *La Théologie de St Paul,* t. I, pp. 109-112, 185-192; t. II, p. 495-504.
2 *Ad.,* XVII, 31-32.
3 *Act.,* XXIV, 15 : " Spem habens in Deum qnun ct hi ipsi exspectant, *reiurreetIonem futuram justorum et iniquorum ".*
4 *I Then.,* IV, 13-15. — 5 *Didache,* XVI, 6. — 6 *I ad Corinth.,* XXIV, 1.
7 *Ep. ad Philip.,* VII, 1.
8 Ap. Joanncm, *Pila Earlaam, P. G.,* XCVI, 1121.

ita ut homo suum finem suamque beatitudinem perfede assequi non valeat nisi corpus iterum animæ uniatur : “ Cùm unum sit ex utrisque animal quod patitur quæcumquc anima patitur et corpus, et operatur ac perficit quæcumque sensuum aut rationis judicio continentur; nccesse est ut tota ejusmodi rerum series ad unum aliquem finem referatur”'. 5. *Innans* hoc dogma infert ex eo quod corpora nostra *cibo eucharistico nutrita* semen resurrectionis accipiunt’. Quod et *Minucius Felix* variis comparationibus illustrat : “ Flores occidunt et reviviscunt, post senium arbusta frondescunt, semina nonnisi corrupta revirescunt; ita corpus in sepulcro, ut arbores in hiberno... “J.

(c; *Sac. III* *Tertullianus* integrum scribit traitatum *De resurrefiione carnis,* ubi non solum dogma catholicum strenue propugnat ex dignitate corporis tam multipliciter sandificati, sed etiam asserit corpus suscitatum *idem* esse substantialiter ac corpus terrenum : “ Resurget igitur caro, et quidem omnis, et quidem *ipsa,* et quidem integra”4. Ex adverso autem *Origenes,* etsi faétum resurredionis probat contra Celsum[5] putat corpora Beatorum fieri *atherea,* nostris similia quoad formam, non autem quoad materiam.

(d) *Stec. IV et V* non solum diserte asseritur resurreCiio carnis, sed etiam *corporis suscitati identitas* contra Origenem. Ita, inter alios, -S. *Methodius* *S. Hieronymusl,* *S. Epiphanias* *S. Gregorius Nyss.* *S. Augustinus:* “ Ista caro resurget, ista ipsa quæ sepelitur, quæ moritur; ista quæ videtur, quæ palpatur, cui opus est manducare et bibere ut possit durare; quæ ægrotat, quæ dolores patitur, ipsa habet resurgere, malis ad poenas sempiternas, bonis autem ut commutentur ” ".

958. (C) *Ratione suadetur,* (a) Resurrectio carnis non potest ex solis principiis naturalibus stride probari. Nam, at ait N. *Thomas* ", nullum est principium activum resurrectionis in naturâ, neque respeÔu conjunétionis animæ ad corpus, neque respectu dispositionis quæ est necessitas ad talem conjunétionem. Unde, etsi ponatur esse aliqua

l *De resurrect.,* 15, *P. G.,* VI, 1004, Journei, 170.

* *Adv. hares.,* l. V, 11, 2, *P. G.,* VII. 1124; Journei, 249.

l *Octavius,* 34, *P. L.,* 111, 347; Journei, 347.

4 *De carnis resurrect.,* 63, *P. L.,* II, S85 ; Journei. 305.

5 *C. Celsum,* 1. V, 22, *P. G.,* XI, 1216; Journei, 52S.

* *De resurrectione, P. G.,* XVIII, 2S1; Journei, 6r6.

l *ContraJoan. Hierosol.,* n. 25 sq., *P. L.,* XXIII, 375.

4 *Hares.,* l. 11, hares., LXIV, 10, *P. G.,* XLI, iSSô.

* *De opificio hominis,* c. XXVII; *Orat, in Christi resurrec?.,* Ill, *P. G„* XLVI, 66S.

” *Sermo* CCLXV1I. 4, *P. L.,* XXXVIII, 1231.

" *Suppl.,* q. 75, a. 3.

potentia passiva ex parte corporis, non est talis quod sufficiat ad rationem motûs naturalis. Resurredio igitur, simpliciter loquendo, est *miraculosa,* non naturalis.

(b) Attamen resurrectio corporis valde convenit : i) *Ex parie Dei,* qui, cùm sit omniscius et omnipotens, corpus et animam iterum conjungere potest; et qui, cùm sit infinite justus ct verus, toti homini secundum corpus et animam convenienter retributionem largitur. 2) *Ex parte Christi,* qui vere a mortuis surrexit : cùm enim Ipsi ardissimo vinculo uniamur sicut membra capiti, omnino decet nos Ei conformari in omnibus quæ repugnantiam non involvunt, ideoque quoad resurredionem, ut jam S. Paulus arguebat. 3) Ex parte *hominis;* corpus, in *ordine naturali,* est veluti animæ *socius* ct *instrumentum,* nec mere passivum, cùm sit pars compositi humani, sed *vere animatum,* ejusque operum sive bonorum sive malorum particeps : operatio enim non est solius animæ, sed totius conjundi et in *ordine supernaturali,* per receptionem Sacramentorum, præsertim Eucharistiæ, neenon christianæ mortificationis praxi sandificatum fuit; atqui non decet carnem, tantis privilegiis nobilitatam, in æternum corruptam manere, ab anima separatam, omnique mercede privatam — Insuper, secundum 5. *Thomam* a, contra naturam et perfediouem animæ est absque corpore existere : anima enim humana a corpore separata aliquo modo imperfeda est, sicut pars extra totum suum existens, cùm revera sit naturaliter pars humanæ nature; nihil autem quod est contra naturam potest esse perpetuum 2.

959._ Solvuntur difficultates. Rationalistic contendunt impossibilem fore resurrectionem. Nam : (a) sunt anthropophagi qui carnibus humanis vescantur; eadem igitur materia in pluribus hominibus successive fuit, ac proinde impossibile est unumquemque cum propria suâ. came resurgere, (b) Immo omnes homines sub aliquo respedu aliorum hominum carnibus vescuntur; nam statim ac cadavera terræ mandata sunt, mox in principia chimica resolvuntur; his nutriuntur vegetalia, quibus animalia aluntur; cùm igitur vegetalia et animalia manducamus, in nostram substantiam con-

---

' S. Thom., q. 75. a. I, ad 3 : “ Unde operatio est conjuncti et non tantum animæ... Et quia operanti debetur operis merces, oportet quod ipse homo, compositus ex animâ et corpore, operis sui tnerccdcm accipiat ”.

' *C. Gemit.,* I. IV, c. 79.

vertimus elementa chimica quæ constituerunt substantiam aliorum hominum, et sic in infinitum [1]. Cuinam igitur restituetur substantia quæ tot hominibus successive propria fuerit?

960. Duo sunt responsa. (A) Juxta nonnullos theologos, quibus assentit *Card. Billot* [2], ad resurgentium corporum identitatem sufficit *identitas forma* seu *anima,* non autem requiritur identitas materiæ. Eteniin, dum puer fit vir, nil manet in viro totius materiæ quæ in puero erat; attamen puer et vir non sunt duo individua, sed unum atque idem, quia, etsi alia materia substituta fuit, hæc trahitur ad unitatem persons per hoc quod semper uni formæ subjicitur. Deus igitur facere potest ut vere mortuus resurgat, ne unam quidem habens partem materiæ quam ante mortem habebat; et etiam ut, loco parvuli, resurgat adultus, et ille quidem adultus quoad corpus qui tunc exstitisset si certo annorum numero vixisset infans defundus. Ita penitus tollitur difficultas.

961. (B) *Communius* tamen theologi putant ad identitatem corporis resurgentium requiri ut corpus constet *partim* saltem ex *câdem materiâ* ex quâ olim constitit. Quod magis consonat cum diétis Patrum supra relatis, n. 957, et cum professione fidei *C. Toletani XI* (an. 675) : " Nec in aerea vel quàlibet aliâ carne (ut quidam delirant) surreduros nos esse credimus, sed in istâ quâ vivimus, consistimus et movemur" [3].

Ad solvendas autem difficultates, ita cum *S. ThomA** arguunt : "Quod non impedit unitatem secundum numerum in homine, dum continue vivit... non potest impedire unitatem resurgentis. In corpore autem hominis, quamdiu vivit, non semper sunt eædem partes secundum materiam, sed solum secundum speciem; secundum vero materiam partes fluunt et refluunt. Nec propter hoc impeditur quin homo sit unus numero a principio vitæ usque ad finem... Sic igitur non requiritur ad hoc quod resurgat homo idem numero, quod quidquid fuit mate-

[1] Quam difficultatem a J. Reynaud, *Terre el Ciel,* renovatam, aliasqtie hujusmodi recenset ac confutat Freppel, *Les Afe.'ogistes Chrétiens,* t. II» 9C Lee.

[2] *Thes..* X1. — [3] Denz.-Bann., 2S7 (3.141. — [4] *C. Gentil.,* I. IV, c. St.

rialiter in co secundum totum tempus vitæ suæ resumatur, sed tantum ex co quantum sufficit ad complementum débita.' quantitatis... Si quid vero defuit ad complementum debitæ quantitatis, vel quia aliquis præventus est morte, antequam natura ipsum ad perfectam quantitatem deduceret, vel quia forte aliquis mutilatus est membro, aliunde hoc divina supplebit potentia. Nec tamen hoc impediet resurgentis corporis unitatem, quia etiam opere naturæ super id quod puer habet, aliquid additur aliunde, ut ad perfeélam perveniat quantitatem, nec talis additio facit alium numero : idem enim numero est homo et puer et adultus

Quibus pnenotatis, difficultates propositæ satis facile solvuntur, (a) Quoad anthropophages, nullus est qui toto vitæ decursu, solum carnibus humanis vescatur; sæpe enim fruétus aut animalia manducant; in die igitur resurrectionis accipient eas materiæ partes, quas ex vegetalibus animalibusve desumpserunt, non autem carnes humanas quas comederunt, (b) Quoad herbas animaliaque quibus nutrimur, hæc non praecipuam partem substantiæ suæ acceperunt ex cadaverum elementis, sed vel ex humo vel ex aere, vel ex corporibus brutorum ; unde, si forte per vitam nostram aliquot elementa materiæ habuerimus, quæ ad alios homines pertinuerunt, hæc sunt relative pauca, nec nobis necessaria erunt in die resurrectionis, ciim sufficientem materiæ quantitatem aliunde acceperimus; si vero aliquid deest, suppleri potest per potentiam Dei.

962. Corollaria, (a) Omnes homines resurgent cum *corporibus integris,* sed, ut reCte animadvertit 5. *Thomas*,* cessabunt a&iones vitæ animalis : “ Quia comedere, et bibere, et dormire ct generare ad animalem vitam pertinent... ideo in resurreétionc talia non erunt ”.

(b) Communiter etiam docent theologi Beatorum corpora eâ *staturâ* resurrectura esse quam homines *virili cetate* habere solent, cùm corpus suam completam evolutionem attigit; et quidem absque defeélibus (v. g., caecitate, claudicatione) quibus forsan obnoxia fuerunt.

Speciales dotes corporum gloriosorum jam supra descripsimus, n. ooi.

' *Sufifil.,* q. Si, .i 4. — Nimis curiose non est inquirendum de statu et operationibus corporum gloriosorum, cùm hàc de re taceant Scriptura et Traditio : sane melius est nostram fateri ignorantiam quam fidem nostram Rationalittarum irrisioni exponere.

963. (c) Causa *principalis* resurreélionis est *Deus,* qui, cùm sit auÔtor vitæ et mortis, “ vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt ” X. — *Christus ui homo* est causa *instrumentalis,* quatenus, per *potestatem excellentia* (vide supra, n. 276), et ipse suscitabit mortuos, vi auctoritatis a Deo acceptæ, “ quia venit hora in quâ omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei"3.4 — *Angeli* autem erunt ejus *ministri,* mortuos vocantes ad resurrectionem : “ Et mittet angelos suos cum tubâ et voce magnâ, et congregabunt eleétos ejus a quatuor ventis, a summis cadorum usque ad terminos eorum " 3.

Art. II. De judicio universali ».

Resurrectionem sequetur judicium universale, cujus *existentiam* probabimus et *circumstantias* exponemus.

964. i° *Thesis :* Post resurrectionem judicium universale a Christo instituetur, in quo omnes homines de factis propriis rationem reddent.

De fide est ex variis Symbolis quæ profitentur Christum venturum esse "judicare vivos et mortuos "s, præcipue ex Symbolo *Athanasiano;* “ ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis ct reddituri sunt de factis propriis rationem ” 6.*

Probatur : (A) *Script,* Judicium universale, pluries a *Prophetis* annuntiatum 7, et in libro *Sapientia* vivide descriptum 8, sæpe et lucide a Christo et Apostolis prædicitur : “ Filius enim hominis venturus est in gloriâ Patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus 9... Cùm autem venerit Filius hominis in majestate suâ, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ. Et congregabuntur ante eum *omnes gentes,* et separabit cos ab invicem, sicut pastor segregat oves

‘ *Rom.,* IV, 17. — ■/"«·. V, 28. — 1 *Maith.,* XXIV, 31.

4 S. Fhoiu., *Suppi.,* q. 87-90; Gengel, *Tr. de judicio universali;* Palmieri. p. 131-141; Pesch, n. 718-727.

* Denz.-Bann., 54 (17). — « Denz.-Bann., 40 (136).

» *ha.,* XXIV, 16-23; LXVI, 15.24; *Dan.,* XII, 1-3.

* *Sap..* V. 1-24. — ’ *Matth..* XVI, 27.

ab hædis "«, etc... " Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis. prout gessit, sive bonum sive malum 3. — Omnes stabimus ante tribunal Christi 3... Qui judicaturus est vivos et mortuos " ».

965. (B) *Tradit.* Patres non minus diserte docent futurum esse judicium quam resurrectionem, supra, n. 957. De eo sermonem habet S. *Hippolytus* in libro *De Antichristo.* Hâc veritate utitur S. *Chrysostomus* ad pænitentiam suadendam : " Ejus benignitate fidamus et pænitentiam sollicite exhibeamus, priusquam dies ille veniat, in quo nihil nobis pænitentia proderit : nunc enim in nobis tota res sita est; tunc vero judex solus erit judicii"5. Circumstantias judicii graphice describunt S. *Cyrillus Hierosol.*6 et 5. *Ephræm.i.* Doétrinam vero theologicam de judicio contrahit *S. Augustinus* 8.

966. (C) *Ratio* hujus judicii *convenientiam* exhibet : id siquidem decet quod divinam providentiam, majestatem Christi ct gloriam electorum manifestat. Atqui judicium universale evidenter manifestabit : (a) *Dei providentiam;* sæpe in præsenti vitâ divina consilia scrutari non valemus, nec intelligere cur mala bonis, bona vero improbis sæpe eveniant; sed in die judicii ratio horum omnibus patebit, et Dei sapientiæ justitiæque laus ab omnibus tribuetur; (b) *Christi majestatem :* in primo adventu pauper, humilis, .obediens visus est ; tunc autem in majestate veniet, juste judicaturus eos qui injuste cum condemnaverunt vel rejecerunt, ut in nomine ejus omne genu fledatur cælestium, terrestrium et infernorum ; (c) *electorum gloriam :* sæpe enim hi per vitam injuriis et persecutionibus vexati sunt : tunc autem manifeste ct publice gloriâ coronabuntur, dum impii qui non semel ex fiéïis virtutibus famam sibi acquisierant, confusione et ignominia cooperientur.

* *Matth..* XXV, 31-46. — ' Z7 *Car.,* V, îo . — » *λ'ΰ/ιι.,* XIV, ιo.
4 *II Tim.,* IV, i.
Maith., homil. XIV, 4, *P. G.,* LVII, 222 ; Journel, 1172.
* *Caitthes.,* XV.
7 Præcipuc in sermonibus qui *Par.tn;ses* dicuntur.
De Civit. Dei, l. XX, c. 30, *P. L.,* XLI. 704-70S.

967. 2° Circumstantiæ judicii. (A) *Judex* erit Christus ipse in formâ humanft : licet enim judicium sit a *Deo,* ut a *causa principali,* sententia tamen a *Christo homine* pronuntiabitur, ut ex textibus jam citatis patet; et merito, nam convenit ut is, cujus redemptionis beneficio ad regnum cælorum admitti valemus, judicio praesideat '. Cum gloriâ et majestate veniet, Angelis eum comitantibus : "Tunc parebit signum Filii hominis in cælo"3; quod Patres de signo crucis intelligunt : hinc canit Ecclesia : " Hoc signum crucis erit in cælo, cùm Dominus ad judicandum venerit — Cum Christo, et sub Christo. Apostoli judicabunt duodecim tribus Israel, quasi *assessores* 3, ratam habentes sententiam judicis.

08. (B) *Subjeflum* judicii sunt *omnes homines,* ut ex textibus allatis constat; certum est quoad *adultos.* Communiter receptum quoad *parvulos;* ait enim 5. *Thomas* *: " Etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in judicio comparebunt, non ut judicentur, sed ut videant gloriam judicis". Excipientur forsan infantes non baptizati. qui in limbo erunt. Probabile est etiam *angelos* fore judicandos, juxta illud : " Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detraélos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari "s.

969. XC) *Materia* judicii erit uniuscujusque vita integra, quidquid cogitatione, verbo, opere, commissione aut omissione, boni vel mali fecerimus : "Qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium "6. Etiam verba otiosa manifesta fient : " Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in dic judicii ‟ ‟ Communius asseritur etiam peccata justorum in die judicii manifestanda, ut sic melius cognoscatur pænitentia de illis peccatis et misericordia Dei : talis autem manifestatio nullam tristitiam aut pudorem Beatis afferet4.

Probabilius judicium non per vocalem locutionem, sed per *mentalem manifestationem* fiet, ut tradit 0'. *Thomas* unde cito peragetur, et sententia statim exsecutioni mandabitur : " Et ibunt hi in supplicium æternum, illi autem in vitam æternam ".

97°· (D) *Locus* judicii dicitur esse vallis *Josaphat";* cùm autem vox *fosaphat,* juxta chaldaicam interpretationem, idem significet ac *Deus judex,* nil ex hoc nomine deduci potest quoad judicii locum.

ı S. Thom., *Suppi.,* q. 90, a. I. — » *Matt.,* XXIV, 30. — » Zwr., XXII, 30.
4 *Suppi.,* q. 89, a. 5, ad 3. — s *II Petr.,* II, 4.
* 7 *Cor.,* IV, 5; cfr. *Apoc.,* II, 23. — » *Maith.,* XII, 30.
1 S. Thom., *Suppl.,* q. S7, a. 2. — ♦*Supplem.,* q. 88, a. 2. — '· *Joel,* III, 2

971. (E) E variis Scripturae locis colligunt Patres et theologi post conflagrationem mundi et judicium terram innovandam esse : "Novos vero cælos et novam terram, secundum promissa ipsius exspe&amusIn quo autem illa innovatio consistat incertum est, ;t hâc de re theologi scicntiæque cultores libere disputare possunt'.

* *II Petr.,* IIi, 13; cfr. *A'om.,* VIII, iy; Λ/w., XXI, I.

' Dc fine mundi ejusque renovatione cfr. H. Faye, .S«r *l'Origine du Monde, 2'·* cd. Paris, 1885, p. 306-308; Stainier, *La fin du monde,* in *liante Its Quest. Scienti/.* 1898, p. 379'4· 3'. A'.zbcrger, *Die Christliche Eschatologie,* >890. p. 372-74 ; E- Mangenot, *Ein dtt Monae,* ap. *Vigoureux, Did. de ta tEbk,* t. Π, p. 2264 sq-

Conclusio generalis

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ.

De Communione Sandorum X.

972. Status quæstionis. (A) Articulus de *communiant sanfiorum :* “ Credo in Spiritum Sanctum, sandam Ecclesiam catholicam, *Sanftorum communionem"t* Symbolo Apostolorum insertus apparet quinto sæculo apud Ecclesias Galliæ®. Duo significat, nempe communionem *inter varia mémbra* Ecclesiæ *militantis, patientis* et *triumphantis,* necnon participationem quamdam *bonorum spiritualium* quæ Ecclesiæ propria sunt ; quæ duo sunt intime connexa : ex eo quod enim membra Ecclesiæ inter se uniuntur, merito infertur inter ca quamdam esse participationem eorumdem bonorum.

Hoc dogma altissimas projicit radices in alias veritates fidei catholicæ : (a) primario defluit c dodrinâ de *Christo angelorum et hominum capite {Tr. de Verbo incarnato,* n. 1194): nam ex eo quod hi Christo capiti uniuntur, sequitur eosdem, per Christum et in Christo, *inter se com jungi,* et eorumdem *bonorum* per redemptionem acquisitorum *participes* esse ; (b) conneditur etiam cum do&rinâ de 50'. *Trinitate,* de *Gratiâ* ct de *Sacramentis,* cùm bona spiritualia a Christo acquisita diffundantur *reapse* per totam Trinitatem et *attributive* per Spiritum Sanctum; et aliunde hæc primario consistant in *vitd dciformi* seu *gratiâ,* quæ præcipue per *sacramenta* dispensatur; (c) necnon cum *Tr. de Ecclesia,* cùm Christus, quatenus Ecclesiæ caput, omnes fideles communi nexu ejusdem regiminis et dodrinæ eorumdemque sacramentorum coadunet; (d) tandem cum

' S. Thom., 3, q. S; Suarez. De Incarnat., disp. XXIII; Petavius, *Df huarnat.,* jjb. XII, cap. 17: Franzelin, *De Ecdesid,* th. II, XVII XX, XXII.XX\ ; M. Lamache. *Le Domine de la Communion des Sainis* (thèse), Lyon. 1912: P. Bernard, *Communion des Saints,* in *Diet, de Thiol. (Mangend).* III, 429-454; R- Bout, ibid., 454-4S0.

'•Controvertitur autem utrum hic articulus primum in Galliâ ortus fuerit, an originem duxerit ab Oriente : cfr. Kirsch, *Die Lehre ion der Gemeinschaft der Heiligstt in ehrisiiicken Aiiertum,* tooo, ch. 6; P. Bernard, i. c., 429 sq.

dcxStrinâ de operibus *meritoriis* ct *satisfaTloriis,* necnon de *caritate* et *oratione,* quatenus omnes fideles, caritatis vinculo uniti, aliquam participationem accipiunt meritorum, satisfa&ionum et orationum altorum Ecclesiæ membrorum, iintno et intercessione Angelorum Beatorumque spiritualia consequuntur bona. Est igitur veluti *synthesis* præcipuorum fidei dogmatum.

(B) Quam do&rinam vanis modis impugnant *Protestantes :* (a) alii dogma communionis Sanctorum inteiligunt de quodam polytheismo in quo Sanéti a catholicis colerentur sicut dii (b) alii nihil vident in communicatione reciproca meritorum nisi systema quoddam mere mechanicum justificationis quo homines ab extrinseco justificantur sine cooperatione morali ·.

Catholic» doétrinæ expositione luculenter constabit quantum *Protestantes liberales* hoc dogma adulteraverint.

973. *Thesis :* Datur communio sanctorum vi cujus omnia Christi membra per Christum et in Christo arctissime inter se uniuntur, atque spiritualia bona, etsi diverso gradu, participant.

De fide est tum ex *Symbolo Apostolorum* tum cx *magisterio ordinario Ecclesiæ* 3.

Declaratur. Ecclesia in terrâ militans sub Romano Pontifice, Christi vicario, non est tantum *societas externa* quæ, in ordine ad vitam æternam, visibili regitur hiérarchie, doctrina apostolic;! informatur et sacramentis pascitur, sed est simul *societas spiritualis ct mystica,* cujus membra, per admirabile consortium caritatis et vitæ supernaturalis, cum Sanctissima Trinitate et Christo, cum Sanétis, Angelis et anirnabus Purgatorii, et inter se conoe&untur.

Ex diétis in toto decursu hujus operis, res ita concipitur : (a) Deus et Christus in omnia Ecclesiæ membra dona gratiæ vel gloriæ infundunt; (b) in Deum ct Christum membra Ecclesiæ refundunt laudes, gratiarum a&iones ceterosque aétus religionis, præsertim per orationem publicam quæ in

‘ M. Nicolas, *Le symbole des Apôtres,* p. 24g; A. Harnack. *Dogmengesehichle,* § 46, p. 216.

‘A. Viguié, art. *Communion des Saints,* in *Encyclopédie de: scien.es retilieuses (Lichtenberger),* Ill, 2S6.

* Qncd constat cx universali expositione catcchismorum ; cfr. *Catéchisme publicato per ordine di S. S. Fio X,* Roma, 1912, p. 31.

»
5
k

sacrificio Missæ suam perfectionem attingit; (c) Sancti intercedunt pro fidelibus terræ ct Purgatorii animabus; (d) fideles terræ Sanctos orant et pro Purgatorii animabus deprecationes, satisfactiones et indulgentias offerunt; (e) animae Purgatorii pro fidelibus terræ deprecantur.

Itaque, inter Deum et omnia Ecclesiæ membra, inter membra Ecclesiæ ad invicem, regnat caritas, quæ est *“ vinculum perfectionis n, et co usque* tandem progredi debet ut in æternum omnes Sanéti et omnes Angeli sint in unum consummati ct unus cum Deo spiritus[1].

974. Probatur : (A) *Scripturâ.* (a) In *Synopticis* videmus a Christo annuntiari, præparari et fundari *regnum Dei*[2] in quo homines ad acquirendam *vitam spiritualem* [3] et *salutem* [4] coordinantur non tantum potestate hierarchies Ecclesiæ, sed mutuâ et maxime concordi *caritates,* ita ut eflbrment veram *familiam* cujus Deus est *Pateri* Hoc autem regnum coalescit non tantùm ex fidelibus in terrâ degentibus, sed etiam ex eleétis ct Angelis [7], quorum gaudium, præ flagranti quâ consumuntur caritate, increscit peccatoris etiam perditissimi conversione [8].

(b) Dogma communionis Sanétorum clarius elucescit in *Christi sermone* post ultimam ccenam : 1) declaratur unio discipulorum *cum Christo* comparatione vitis et ramorum : “ Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me ct ego in eo, hic fert fruélum multum ”[9] : itaque, sicut rami a vite motum, succum et vim fructificandi accipiunt, ita fideles a Christo accipiunt motum et vitam spiritualem nccnon vim fructus salutares proferendi; 2) postea vero eorum unio *inter se,* quæ aliquo modo imitatur unionem trium divinarum personarum [10] : “ Omnes *unum sint,* sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut ct ipsi *unum sint...* Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut *sint unum,* sicut ct nos unum

’ ⁄ *Cor.,* VI, 17. — ’ J/a/rA., III, 2; XII, 2$: *Marc.,* I, 5: *Lue.,* 17, 2α
3 *Matth.,* X, 14, 15, 40; XVIII, 17; *Mare.,* XVI. 15; *Lue.,* X, x6.
4 *Maith.,* XI1, 20.
’ *Maith.,* XXII, 37-40; *Lue.,* XIV, 12-14; *Mare.,* XII, 33.
* *Maith.,* V, 45; VI, 9; *Lue.,* XI, 2; XII, 49.
’ *Marti.,* XIX, 23; *Lue.* XX, 30. —3 *4Lue*.,*XV, ia
»/λ »λ .. XV. ‹. — ·▮ */oau.,* XVII. 21. 22.

sumus ". — Utramque unionem exponit S. *Joannes* [1]. «Quod vidimus, et audivimus annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre et cum Filio ejus Jesu Christo".

(c) Idem dogma sæpe et diserte proponit S. *Paulus,* asserens Christum esse *caput morale* corporis mystici, cujus nos membra sumus [2]; ex quo tria infert : 1) *singulos fideles* spiritualiter *proficere omnibus totius Ecclesiæ militantis* precibus, operationibus, gratiis et meritis, ita ut totum bonum communitatis sit uniuscujusque partis emolumentum [3] : omnes enim sumus *corpus Christi; sed corpus non est unum membrum, sed multa;* unde "si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra" [4]; 2) adesse insuper communionem inter Ecclesiam *militantem* et Ecclesiam *triumphantem :* siquidem caritas, quâ fideles conjunguntur nunquam excidit, ideoque precibus fiducialiter ad Sanctos accedere valemus : " Accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Jesum [5] 3) adhuc esse communionem inter Ecclesiam militantem et Ecclesiam patientem : siquidem Paulus effusa caritate misericordias Domini carissimo Onesiphoro defuncto adprecatur [6].

975. (B) *Traditione*[7]. (a) Per *tria priora sæcula,* duo præcipua hujus dogmatis elementa sparsa inveniuntur in operibus Patrum, nempe participatio quædam omnium fidelium in bonis operibus et precibus ceterorum, necnon relationes inter Ecclesiam *militantem* et Ecclesiam *triumphantem.*

Ita S. *Clemens Papa* docet fideles unum corpus in Christo constituere, et in orationibus meritisque communicare, immo et Beatis

1 *Rom.,* XII, 4, 5; *I Cor.,* XII, 12-27; *Ephes.,* I, 22-23; *Coloss.,* I, 18, II, 19; III, 14-15, etc.
[3] *I Cor.,* XII, 4-6; *Ephes.,* IV, 4-6.
[4] *I Cor.,* XII, 14, 26, 27. — [5] *Heb.,* XII, 22-23.
[6] *II Tim.,* I, 18. — [7] P. Bernard, l. c., 432-447.

uniri quos imitari debent'; 5. *Ignatius Martyr* se offert ut piacularem hostiam pro Ephesiis, orat pro fidelibus diversarum ecclesiarum, seseque fidelium orationibus commendat quæ in Deo et caritate fiunt *Clemens Alex,* describit angelos circumdantes discipulum Christi orantem etiam privatim; *Origines*3 diserte asserit, ex testimonio seniorum, Beatos pugnare nobiscum et adjuvare nos orationibus suis; quod et testatur 5. *Cyprianus*

(b) *Quarto sæculo,* magis explicite asseritur communio non solum cum Ecclesiâ *triumphante,* sed etiam cum Ecclesiâ *patiente :* missæ enim sacrificium offertur in memoriam eorum qui regnant cum Christo, " ut Deus eorum precibus et legationibus orationem nostram suscipiat ", et pro defunctis ut sit eis adjumentum s.

Insuper jam *ratio* hujus communionis expenditur: —

1) *Greed,* cum 5. *Basilio,* eam reponunt in influxu *Spiritûs Sancli,* qui non tantum fideles in terrâ degentes, sed etiam Beatos in csclo regnantes eâdem caritate coadunat, et ex utrisque unam efformat civitatem, quæ est civitas Dei

2) *Latini,* cum 6S. *Hilario'* et *Ambrosio* eam potius referunt ad doctrinam *de Eeclesiâ :* cælestts Ecclesia est veluti forma Ecclesiæ terrestris, quam protegit et adjuvat; fideles autem, communione corporis Christi et virtutum praxi, disponuntur ad ingrediendam civitatem sanctam Jerusalem, et si qui peccaverint, fratrum orationibus niti debent ad veniam a Deo exposcendam.

976. (c) *Quinto saculo, S. Augustinus* hujus doctrinæ theologicam synthesini tradit, quam postea sequentur et ampliabunt Scholastici.

t) Primo quidem tanquam principium inconcussum statuit *Ecclesiam* esse *corpus Christi,* et quidem caritate ad unitatem redaétum". Unde ii tantum hujus unitatis perfecte participes sunt qui habent caritatem,e : hæretici autem et schismatici ab hâc unitate avulsi sunt, peccatores sunt membra ægra et languida : pro hæreticis et

* *I Corinth.,* XXXVIII, 1 ; LII, 2; LV, 6.

* *Ef/ia.,* VIII, 11; *Stagnes.,* XIV; *Phiiad.,* V, r, etc.

ı/n Num., homil. XXIV, n. r, *P. G.,* XII, 757; *De cr(u.t* χτ . Λ ç., XI, 44S.

* *De habitu virginum, P. L.,* IV, 464.

s Ita S. Cyrillus Hieroso!.. *Cateches.,* XXIII, 9, *p. L.,* XXXIII 1x16;i» pariter in ceteris *Liturgiis.*

6 *Lib. de Spiritu S.,* XXVI, 61, *P. G.,* XXXII, iSi.

1 *Praei. in Ps. LXIP,* 6 el *CXX/V,* 4, *P. L.,* IX, 421. 68r.

8 *Expos. in Lucam,* V, n, *p.* χν, 1723

^*De unitate EccUsia,* c. II, *P. L.,* XI.ΠI, 392.

"*De baptismo contra Donatistas,* 1. III, c. 17, Λ Z_, XLIII, 149.

reccatoribus est tamen orandum, ut ad Christum redeant. — Ad unitatem corporis Christi nobiscum pertinet *Ecclesia tali :* “ Templum ergo Dei sancta est Ecclesia, scilicet universa in caelo et in terrâ' pertinent omnes fideles ab initio (mundi) usque ad finem, ·' adjunôis etiam legionibus ct exercitibus angelorum, ut fiat illa una civitas sub uno rege' — Neque a corpore Christi excluduntur animæ in Purgatorio detentæ, quæ pietate viventium relevantur, præsertim quando pro eis offertur sacrificium missæ (supra n. 942.) 2) Hujus autem corporis *caput* est *Christus, anima* est *Spiritus Sanflus :* “ Totus Christus et caput et corpus est»”. “ Societas unitatis Ecclesiæ Dei tanquam proprium est opus Spiritûs Sanéli, Patre ct Filio coopérantibus4 ”. 3) Ex quibus sequitur inter christianos *vitam esse communem,* quippe qui per Christum et in Christo virtute Spiritûs Sancti uniantur et ejusdem vit» divin» sint participes : “ Officia diversa sunt, vita communis5 fideles esse filios martyrum, qui pro nobis intercedunt et quos colere debemus : “ Fructus laboris illorum etiam nos sumus

977. (C) *Ratione convenientia,* (a) Sicut in ordine naturali lex *solidaritatis* viget, quâ omnes homines inter se conneéluntur, et in multis a se mutuo dependent, ita decebat in ordine supcrnaturali justos cum Deo et inter se conjungi vitæ supernaturalis communitate, caritate affeitivâ ct effectivâ; ita enim Dei unitas et concordissima Trinitas glorificamur; (b) creaturæ nobiliores nobiliori open Dei, æternæ scilicet saluti, cooperantur, dum sibi invicem auxilium et solamen afferunt : etenim “ ad *bene esse* beatitudinis facit societas amicorum? (c) quod quidem præstant duce et adjuvante *Spiritu Sanflo,* qui, cùm Ipse tamquam causa *principalis* omnes sanctificet, sive Angelos sive homines quibusdam utitur creaturis intellectualibus tanquam *instrumentis animatis* ad alias sanctificandas, et ita omnes in eadem societate spirituali conjungit

(b) Data vero *redemptione* generis humani *per Christum* Deum hominem, omnino decebat hanc communionem hominum cum Deo ct inter se fieri per Eum qui est mediator

' *Enchiridion.,* c. 56. *P. L.,* XL, 25S.
‘ *Ênarr. in Psabn..* XXXVI, serrn. III, 4, *P. L.,* XXXVI, 385.
» *Senn.,* CXXXVII, n. i, *P. L.,* XXXVIII, 754.
‘ *Serm.* LXXI, n. 20, *P. L.,* XXXVIII, 463.
« *Serm.* CCLXVII. n. 4, *P. L·,* XXXVIII, 1231.
CCLXXX, I, n. 6., *P. L.,* XXXVIII, 1283.
' S. Thomas, *Sum. th..* 1* 2*. q. 4. a. S.

inter cælum et terram, et qui, postquam reconciliavit homines cum Deo, eosdem inter se conjunxit non solum arctissimo caritatis vinculo, sed etiam communicatione ejusdem vitæ deiformis. Qui enim plenitudinem vitæ in sinu Patris hauserat, et per assumptionem humanae naturæ primogenitus in multis fratribus factus erat, eo ipso *caput* erat omnium hominum, secundum diversos gradus : *actu* beatorum, et justorum in terrâ aut in purgatorio degentium quibus gloriam aut gratiam largitur, immo ct peccatorum quibus fidem et spem concedit; *in potentiA* hæreticorum et infidelium, quibus meruit gratiam salutis, ct in quos influit ut eos ad fidem adducat ; ideoque beati, justi et peccatores per Christum unum efficiunt corpus, et, sicut membra ejusdem corporis, ejusdem vitæ, etsi diverso gradu participes fiunt. — Quia vero Christus est etiam caput Angelorum, etsi minus perfe&e quam hominum, in eos infundens gloriam saltem accidentalem, per Eum homines Angelis uniuntur, et cum eis unum corpus mysticum efficiunt.

978. Consectaria. Ex hâc sanctorum communione quædam consectaria sponte fluunt :

(A) Omnia membra corporis Christi mystici se mutuo diligere debent *fraterna caritate.* Id sane Christus inculcat, dicens : “ In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem [1] ”. Idem Apostoli prædicant, v. g„ 5. *Paulus,* Corinthios hortans “ ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra[2]; *S.Joannes,* discipulis scribens : “diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis [3] ”, eosque monens nullum diligere Deum si fratrem suum [4]oderit· Quæ caritas non solum *affectiva* sed et *effectiva* esse debet, immo quandoque *heroica :* “ Quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere... Non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere et veritate [5]

(B) Hæc autem caritas *manifestatur* per *orationem,* praesertim *publicam,* in quâ fideles Patrem laudant et glorifi-

[1] *Joan.,* XIII, 35. — [2] Z *Co>·.,* XII, 25. — [3] Z*Joan.,* Ill, 23.
[4] Z */oan.,* IV, co. — [5] Z*loan..* Ill, 16, 18.

cant, et ab Eo non solum pro se, sed etiam pro fratribus quidquid ad salutem necessarium aut utile est enixe postulant, Christum imitantes qui ita nos docuit orare : *Pater noster...* Inter eas preces eminet oratio liturgica seu eucharistica, in quâ commemoramus Angelos ct Beatos, ut cum eis Deum magnificemus, animas in Purgatorio detentas ut Deus eis largiatur locum refrigerii, lucis ct pacis, necnon omnes vivos ut in electorum grege numerentur.

979. Ex dictis satis apparet communionem Sanctorum esse quasi *synthesini* thcologiæ tùm dogmaticæ turn moralis. Etenim : (a) Deus unus et trinus est *causa exemplaris* hujus communionis : " Ut sint unum sicut et nos unum sumus[1] "; *causa efficiens principalis* est reapse tota Trinitas, quæ sola gratiam et gloriam seu participationem vitæ divinæ largiri potest; et per attributionem Spiritus Sanctus; *causa instrumentons principalis* ct *meritoria* est Christus, utpote caput Ecclesiæ in suo triplici statu considerata:; *causa instrumentalis secundaria* sunt sacramenta; *causa formalis* est gratia, cum comitatu virtutum infusarum, quâ vitæ divinæ participes efficimur; *causa finalis* et *consummatio* est gloria caelestis in quâ erit societas perfeéta et æterna sanctorum cum Christo et gloriosâ Trinitate, (b) Omnia autem præcepta et consilia ac virtutum exercitium ad hoc tendunt ut caritas magis ac magis in corpore Christi augeatur, ct ita unio inter membra et cum Capite magis ac magis perficiatur usque dùm consummetur in beatissima visione et caritate ct possessione Dei, cui sit honor ct gloria in sæcula sæculorum. Arnen.

Finem huic *Synopsi theologia dogmatica* imponens, ea omnia quæ scripsi judicio Ecclesiæ humiliter subjicio : si quæ sint, praeter intentionem, minus re&e dicta, ca pro non scriptis haberi volo, et a lectoribus emendari.

[1] /«».. XVII, 22.

EXCERPTA E CODICE.

De Baptismo. Can. 737 : " Baptismus, sacramentorum janua ac fundamentum, omnibus in re vel saltem in voto necessarius ad salutem, valide non confertur, nisi per ablutionem aquæ veræ et naturalis cum præscripta verborum forma ".

Can. 742 : " Baptismus non sollemnis (in mortis periculo) potest a quovis ministrari, servata debita materia, forma et intentione; quatenus vero fieri potest, adhibeantur duo testes, vel saltem unus, quibus baptismi collatio probari possit. — Si tamen adsit sacerdos, diacono præferatur, diaconus subdiacono, clericus laico et vir feminæ, nisi pudoris gratis deceat feminam potiusquam virum baptizare, vel nisi femina noverit melius formam et modum baptizandi."

Can. 779. " Ad collatum baptismum comprobandum, si nemini fiat praejudicium, satis est unus testis omni exceptione major, vel ipsius baptizati jusjurandum, si ipse in adulta ætate baptismum receperit ".

De Confirmatione. Can. 780 : " Sacramentum confirmationis conferri debet per manus impositionem cum unctione chrismatis in fronte et per verba in pontificalibus libris ab Ecclesiâ probatis præscripta ",

Can. 781, § 2 : "Unctio ne fiat aliquo instrumento, sed ipsa ministri manu capiti confirmandi rite imposita ".

Can. 787 : " Quamquam hoc sacramentum non est de necessitate medii ad salutem, nemini tamen licet, oblata occasione, illud negligere; imo parochi curent ut fideles ad illud opportuno tempore accedant ".

Can. 793-800 sic contrahuntur :

Ex vetustissimo Ecclesia: more, in Confirmatione *totus* patrinus adhibendus est, si fieri possit.

Ut quis sit *valide* patrinus, oportet : a) sit ipse confirmatus; b) nulli hæreticæ aut schismaticæ sectæ adseriptus, nec ullâ ex pœnis notatus quæ prohibent ne quis sit patrinus in baptismo; c) non sit pater, mater, conjux confirmandi; d) a confirmando ejusve parentibus vel tutoribus, vel, si hi desint aut renuant, a ministro vel a parocho sit designatus; e) confirmandum in ipso confirmationis actu physice tangat.

Ut autem quis *licite* sit patrimis, oportet : a) sit alius a patrino baptismi, nisi rationabilis causa, judicio ministri, aliud suadeat, aut statim post baptismum legitime confirmatio conferatur; b) sit ejusdem sexus ac confirmandus, nisi aliud ministro in casibus particularibus ex rationabili causa videatur; c) serventur praeterea quæ praescripta sunt ut quis sit licite patrimis in baptismo.

Nomina ministri, confirmatorum, parentum ct patrinorum parochus inscribat in peculiari libro, et insuper in baptismal! libro. — Ad collatam confirmationem probandam satis est unus testis omni exceptione major, vel ipsius confirmati jusjurandum, nisi confirmatus fuerit in infantili ætate.

De Eucharistiâ. Can. 814 : " Sacrosanctum Missae sacrificium offerri debet ex pane et vino, cui modicissima aqua miscenda est ".

Can. 817 : " Nefas est, urgente etiam extrema necessitate, alteram materiam sine altera, aut etiam utramque, extra Missæ celebrationem, consecrare ".

Can. 851 : " § 1. Sacerdos sacram communionem distribuat azymo pane vel fermentato, secundum proprium ritum. § 2. Ubi vero necessitas urgeat nec sacerdos diversi ritus adsit, licet sacerdoti orientali qui fermentato utitur, ministrare Eucharistiam in azymo, vicissim latino aut orientali qui utitur azymo, ministrare in fermentato, at suum quisque ritum ministrandi servare debet".

Can. 866 : " § 1. Omnibus fidelibus cujusvis ritus datur facultas ut, pietatis causâ, sacramentum Eucharisticum quolibet ritu confectum suscipiant. § 2. Suadendum tamen ut suo quisque ritu praecepto communionis paschalis satisfaciant; sanctum Viaticum moribundis ritu proprio accipiendum est; sed urgente necessitate, fas esto quolibet ritu illud accipere

Can. 854 : " g I. Pueris qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus sacramenti cognitionem et gustum habent, Eucharistia ne ministretur. g 2. In periculo mortis, ut sanctissima Eucharistia pueris ministrari possit ac debeat, satis est ut sciant Corpus Christi a communi cibo discernere illudque reverenter adorare. g 3. Extra mortis periculum plenior cognitio doctrinæ christianæ et accuratior præpa-

ratio merito exigitur, ea scilicet quâ ipsi fidei saltem mysteria necessaria necessitate medii ad salutem pro suo captu percipiant, et devote pro suæ ætatis modulo ad sanctissimam Eucharistiam accedant, s 4. De sufficienti puerorum dispositione ad primam communionem judicium esto sacerdoti a confessionibus eorumque parentibus aut iis qui loco parentum sunt § 5. Parocho autem est officium advigilandi, etiam per examen, si opportunum prudenter judicaverit, ne pueri ad sacram Synaxim accedant ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione, itemque curandi ut usum rationis assecuti et sufficienter dispositi quamprimum hoc divino cibo reficiantur ".

Can. 858 : " § 2. Infirmi tamen qui jam a mense decumbunt sine certâ spe ut cito convalescant, de prudenti confessarii consilio sanctissimam Eucharistiam sumere possunt semel aut bis in hebdomada, etsi aliquam medicinam vel aliquid per modum potus antea sumpserint Notetur quod jam *omnibus,* et non tantum iis qui Oratorium in domo suâ habent, liceat sic Eucharistiam accipere semel aut bis in hebdomadâ.

Can. 863 : " Excitentur fideles ut frequenter, etiam quotidie, pane Eucharistico reficiantur ad normas in decretis Apostolicæ Sedis traditas; utque Missæ adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam sanctissimæ Eucharistiæ perceptione, rite dispositi communicent

-Can. 864 : " § 1. In periculo mortis, quâvis cx causâ procedat, fideles sacræ communionis recipiendæ præcepto tenentur. § 2. Etiamsi eadem die sacra communione fuerint refecti, valde tamen suadendum, ut in vitæ discrimen adducti denuo communicent. § 3. Perdurante mortis periculo, sanctum Viaticum, secundum prudens confessarii consilium, pluries, distinctis diebus, administrari et licet et decet

Can. 867 : " § 3. In Sabbato Sancto sacra communio nequit fidelibus ministrari nisi inter Missarum sollemnia vel continuo ac statim ab iis expletis".

De Extremà Unctione. Can. 937 : " Extremæ unctionis sacramentum conferri debet per sacras unctiones, adhibite

oleo olivarum rite benedicto, et per verba in ritualibus libris ab Ecclesiâ probatis præscripta

Can. 938 : " Hoc sacramentum valide administrat omnis et solus sacerdos ",

Can. 940 : " Extrema unctio præberi non potest nisi fideli, qui post adeptum usum rationis ob infirmitatem vel senium in periculo mortis versetur ".

Can. 941 : " Quando dubitatur num infirmus usum rationis attigerit, num in periculo mortis reipsa versetur vel num mortuus sit, hoc sacramentum ministretur sub conditione ".

De Ordine. Can. 948 : " Ordo ex Christi institutione clericos a laicis in Ecclesiâ distinguit ad fidelium regimen et cultus divini ministerium ".

Can. 951 : " Sacræ ordinationis minister ordinarius est Episcopus consecratus; extraordinarius, qui, licet charactere episcopali careat, a jure vel a Sede Apostolica per peculiare indultum potestatem acceperit aliquos ordines conferendi "

InDey rerum alpljabeticus

Imprimeries. Jean ΓÉvangéliste. Dksci.ÊE ET CIE. — Tournii (Belgique).

1

De Pænitentia

ET

ffîatrimoiuo.

PARS DOGMATICA

Auctore Ad. Tanqüf.rey

1921

«

Nova editio (1921-1922) Synopsis Theologiæ dogmaticæ et moralis, necnon Brevioris Synopsis dogmaticæ et moralis, auctore Ad t ※ QUEREY.

Nihil obstat,
die 9" Maii 1921.
A. Berrué.

Imprimatur :
t LUDOV1CUS, CARD. DUBOIS
Arch. Paris.

Imprimatur.
Vomaci, die α8 Milii 1931.
V. CANTINEAU, Vic. Gen.

SYNOPSIS THEOLOGIÆ DOGMATICÆ

AD MENTEM S. THOMÆ AQUINATIS
HODIERNIS MORIBUS ACCOMMODATA.

De Pænitentia

ET

ffîatnmonw

PARS DOGMATICA

Auctore Ad. Tanquerey

Typis Societatis Sancti Joannis Evangelist®
DESCLÉE et SOCII
ROMÆ — TORNACI (Belg.) — PARISIIS
1921

«

4

MONITUM AUCTORIS.

Cum in novâ editione *Synopsis Theologia Dogmatica* quam publici juris facimus desit pars dogmatica Tractatuum de Pænitcntiâ et Matrimonio, quæ in nostrâ *Synopsi Theologia moralis* simul cum parte morali invenitur, opportunum duximus hos tractatus seorsim edere, ad usum eorum qui Synopsim dogmaticam, non autem moralem comparare voluntl.

* *Xumcro** relinquimus in editione B *Synopsis TJuologia Dogmatica* adhibitos.

Auctores consulendi.

Inter Patres : &rr. ‡/ Hermas, *Pastor. — Sæc. III,* Tertullianus, *Idler de Panitentid* et *de Pssdicitid;* S. Cyprianus, *Liber de Lapsis.* — .< ·.·. /J", S. Basilius, *Hamit, in ps. 32;* S. Ambrosius, *Libri duo de Passitentii;* S. Ephrein, *Paræiseses* 76 seu *hortationes de penitentia:* S. Chrysostomus, *Homilia IX de Pænitentiâ; Libri duo de Compunctione;* S. Pacianus, *Parænesis,* sive *adhortatorius libellus ad pænitentiam. — Sæc. Vi,* Joannes Jejunator, *Consequentia et ordo erga eos qui confitentur*l. — *Sæc. VII,* S- Columbanus, *De penitential um mensttrâ taxanda* Cummianus, *De mensurd pænitentiarum — Sæc. Vili,* Alcuinus, *De confessione peccatorum;* Egbertus, *Pænitentiale* S. Joannes Damascenus, *Ep. de Confessione.* — .v/. /A', Theodorus Cantuariensis, *Pænitenliale et capitula* Rabanus Maurus, *Panilenliutn liber*6; Halitgarius Camcracensis, *De vitiis et virtutibus et de ordine pernitentium.*

Inter TheolOgOS : *Sæc. XII,* Petrus Lombardus, *Sentent.,* lib. IV. — *Sæc. XIII,* S. Thomas Aq., O. P., *Sum. theol.,* 3, q. S4 sq.; *Supplement.,* q. 1 sq.; *C. Gentil.,* lib. IV, c. 70-72; *Opuse. de modo confitendi ct puritate conscientia. — Sæc. XIV,* F. Mayron, O. M., *De Pænitentiâ. — Sæc. XV,* S. Bcrnardinus Senensis, *Tr. de Confessione;* S. Antoninus, *Liber de cruditiotucenfusariorum. — Sæc. XVI,* Barthol. Medina, O. P., *Instructio de sacr. Papitentiæ;* Joannes Fisher, *De pænitentiâ cl virtutibus pænilentiæ annexis;* S. Carolus Borromæus, *instructio pro confessariis;* Martinus Azpicuelta *(Havanas* di&us), *Manuale,* seu *Enchiridion Confessariorum;E.mm&n\xt* Sa, S. *J., Aphorisms confcssariorum. — Sec. XVII,* Sayrus. O. S. B., *Summa sacram. Pænilentiæ,* Vcnctiis, 1615: Phil. Fabri, *Disput. theol. de panstentid, depeccato, dc suffragiis,* Venctiis, 1623; Suarez, S. J., *de Pænitcntiâ:* Bcllarminus, S. J., *De sacram. Pænilentiæ:* J. de Lugo, S. J., *Devirtute ct sacram. Pænilentiæ;* Mart. Perez, S. J., *De virtute et sacram. Pænileut.,* Lugduni, 1656; Petavius, S. J., *De peuitentiæ velert in Ecclesiâ ratione (P. G.,* t. X Ll 1, I027 sq.); *De pænitcntiâ et reconciliatione veteris Ecclesiæ moribus reeeptd; De laplnitence publique. et de la préparation à la communion;* Jac. Sinnondus, S. J., *Historia pænitentiæ publicæ,* 1651; J. Morinus, *Comment, historicus de*

‡ *P. G.,* LXXXVIH. i33ç. — 1 *P. L..* LXXX, 223. — 3 *P. L.,* LXXXVII. 973. -* *P. L..* LXXXIX, 40X. -S *P. L..* XC1X, 927. — · *P. L..* ÇXII, 1397- I *P. L., CX,* 651.

‹Λλ ·;/Λ/λ? *in administrations sacram. P.enitcnti.e,* Parisiis, 165); Scraphinus a Conceptione, O. C., *De Pernitent. virtute ac sacramento,* Roinie, 1674; Natalis Alexander, O. P., *Dissertatio polemiea de confessione sacramaitali,* 167S; Denis de Stc Marthe, *Traitt de la Confession auriculaire,* Paris, 16S5. — *Sac. XI'III,* Liberius a Jesu, O. Carni., *Fadus timoris et amosis Dei in ministerio sacramentalis reconciliationis,* Romæ, 1713; Ziegler, O. S. B. *Pharus navigantium,* seu *de sacram. Panitentia,* Monachii, 1709; Cl. Pelletier, *Traité dogmatique el moral de la Pénitence,* 172S: P. Collet, *Tr. de Paiiitcntid,* ap. *-Vigne,* Theo!. Curs., vol. XXII; Ant. Magrc. S. J., *Thtol. Scholast.,* tr. XII de Pænit.» Ingolstadii, 1732; P. Straka, O. I'rxm., *De sacram. Pernitentia,* Prague, 1758-60; Billuart, Gotti, Wirceburgenses, *optr. oil.* — *Sac. XIX,* Lierheimcr, *Das heilige Busssacrament:* Tappchorn, *Anteittmg zur I'erwaltuHg des hl. Busssacraments:* Palmieri, S. J., *De sacramento Panitentia* 1896; Cambier, *De divinis Instil. confessionis,* Lzrvanii, 1884; L. de San, *Tr. de Panitentid,* 1900; Schmoll, *Die Busslehrt dcr Frilhseholastik,* 1909; Billot, S. J., *De Sacramentis* t. II, Ronix, 1906; Tepe, S. J., *Insist, theol.,* t. IV, 1896; Pcsch, S. J., t. VII; E. Vacandard, *La confession sacramentelle dans la primitive église,* 1903; *Confession* in *Diet, de Thiol. {.Vangenot},* t. Ill, 838-894; P. Batiffol, *Les origines de la pénitence,* in *Etudes d'hisl. et de thiol, positive* 1904, p. 45-222: P. A. Kirsch, *Zur Geschichte der Katholisehen JSeiehte,* 1902; A. d'Ales, *l.'Edit de Callide,* Etude sur les origines de la Pénitence chrétienne, 1914.

Inter Protestantes : Dallæus, *De sacramcntali sen auriculari latinorum confessione,* Geneva:, 1661; Blunt, *Sacraments,* London, 1S6S, p. 179 sq.; Morgan Dix, *The Sacramental system,* New York, 1S93, p. 92 sq.; H. C. Lea, *History of Confestion and Indulgences,* Philadelphia, 1896; H. B. Swete, *Penitential discipline in the three first centuries,* in *Journal oj theological Studies,* t. IV, 1903, p. 321.327.

—K54—

EX DECRETO AI) ARMENOS.

Quartum sacramentum est Pænitentia, cujus quasi materia sunt altus pænitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio : ad quam pertinet ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio : ad quam pertinet ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfallio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quæ quidem præcipue fit per orationem, jejunium et eleemosynam. Forma hujus sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, cum dicit : Ego te absolvo, etc., et minister hujus sacramenti est sacerdos habens au&oritatein absolvendi, vel ordinariam vel cx commissione superioris. Effectus hujus sacramenti est absolutio a peccatis.

Conc. Trident. Decreta et Canones de Pænitentiæ sacramento[1].

(A. 1551).

CAP. 1. De necessitate et institutione sacramenti Pænitentiæ.

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut justitiam in Baptismo ipsius beneficio et gratiâ susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus aliud ab ipso Baptismo sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordiâ, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati servitutem, et dæmonis potestatem tradidissent, sacramentum videlicet Pænitentiæ; quo lapsis post Baptismum beneficium mortis Christi applicatur.

Fuit quidem Pænitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjectâ et emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio et pio animi dolore detestarentur. Unde Propheta ait[2]: "Convertimini et agite pænitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas". Dominus etiam dixit[3]: "Nisi pænitentiam egeritis, omnes similiter peribitis". Et princeps Apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo initiandis pænitentiam commendans, dicebat[4]: "Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum".

Porro nec ante adventum Christi Pænitentia erat sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum. Dominus autem sacramentum Pænitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens[5]: "Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt". Quo tam insigni facto et verbis tam perspicuis, potestatem remittendi et retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit; et Novatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magnâ ratione Ecclesia

[1] Disputationes patrum Tridentinorum de his decretis ac canonibus vide ap. Theiner, *op. cit.* vol. I. p. 331 sq.

[2] *Ezech.*, XVIII, 30. — [3] *Luc.*, XIII, 3. — [4] *Act.*, II, 38.

[5] *Joan.*, XX, 22-23.

Catholica tanquam hærcticos explosit atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sanéta hæc Synodus probans ct recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem praedicandi verbum Dei et Christi Evangelium annuntiandi, contra hujusmodi sacramenti institutionem falso detorquent.

GAP, 2. Do differentiâ sacramenti Pænitentiæ et Baptismi.

Ceterum hoc sacramentum multis rationibus a Baptismo differre dignoscitur; nam praeterquam quod materia et forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet, constat certe Baptismi ministrum judicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. "Quid enim mihi, inquit Apostolus[1], de iis qui foris sunt, judicare?" Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lavacro Baptismi sui corporis membra semel efficit; nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptismo ablui, cum id in Ecclesiâ Catholica nullâ ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos sisti voluit; ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pænitentes confugerint, possent liberari.

Alius est praeterea Baptismi, et alius Pænitentiæ fruilus : per Baptismum enim Christum induentes, nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam et integram peccatorum omnium remissionem consequentes : ad quam tamen novitatem et integritatem per sacramentum Pænitentiæ, sine magnis nostris fletibus et laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus : ut merito Pænitentia laboriosus quidam Baptismus a Sanftis Patribus didtus fuerit. Est autem hoc sacramentum Pænitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem *necessarium,* ut nondum regeneratis ipse Baptismus.

CAP. 3. De partibus et fructu hujus sacramenti.

Docet prætcrea sanéta Synodus sacramenti Pænitentiæ *formam,* in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse : *Ego fe absolvo,* etc.; quibus quidem de Ecclesiæ sanétæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur : ad ipsius tamen form® essentiam nequaquam spe&ant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessaria?.

1 *I Cor.,* V, 12.

Sunt autem *quasi materia* hujus sacramenti ipsius pænitentis actus, nempe *Contritio., Confessio* et *Satisfactio.* Qui, quatenus in pænitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque et perfeétam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hic ratione Pænitentiæ partes dicuntur.

Sane vero res et effe&iis hujus sacramenti, quantum ad ejus vim et efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis et cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscience pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc de partibus et effedu hujus sacramenti sanda Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui Pænitentiæ partes, incussos conscientiæ terrores et fidetn esse contendunt.

CAP. 4. Dc contritione.

Contritio, quæ primum locuin inter didos pænitentis aôus habet, *animi dolor ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero.* Fuit autem quovis tempore, ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius; et in homine post Baptismum lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiduciâ divinæ misericordiae et voto præstandi reliqua conjundus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur.

Declarat igitur sanda Synodus, hanc contritionem non solum cessationem a peccato, et vitæ novæ propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud [1] : “ Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum ”. Et certe, qui illos Sandorum clamores consideraverit : “ Tibi soli peccavi, ct malum Cbram te feci[2]; laboravi in gemitu meo; lavabo per singulas nodes lectum meum [3]; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ ” [4]; et alios hujus generis, facile intelliget cos ex vehementi quodam anteadæ vitæ odio, et ingenti peccatorum detestatione manasse.

Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando caritate *perfectam* esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto quod in illâ includitur, non esse adseribendam. Illam vero contritionem *imperfectam,* quæ *attritio* dicitur, quoniam vel cx turpitudinis peccati consideratione,. vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur,

[1] *Ezceh.,* XVIII, 31. — [2] *Ps.* L, 6. — [3] *Ps.* VI, 7. — [4] *Is.*, XXXVIII, 15.

si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et Spiritûs san&i impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pænitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento Pænitentiæ per sc ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad gratiam in sacramento Pænitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pænitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum Pænitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit; sed et falso docent contritionem esse extortam et coaétam, non liberam et voluntariam.

CAP. 5. De confessione.

Ex institutione sacramenti Pænitentiæ jam explicati universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere : quia Dominus noster Jesus Christus, e terris ascensurus ad cælos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam presides et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint : quo pro potestate clavium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in poenis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, et non potius in specie, ac sigillatim, sua ipsi peccata déclarassent.

Ex bis colligitur, oportere a pænitcntibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, et tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa, quæ nonnunquam animum gravius sauciant, ct periculosiora sunt iis quæ in manifesto admittuntur : nam venialia, quibus a gratiâ Dei non excludimur, et in quæ frequentius labimur, quamquam recte ct utiliter citraque omnem praesumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum cimi universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios, et Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam, cum apertâ et verecunda confessione, a Deo quærerc. Itaque duin omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia divinæ misericordiæ ignoscenda

exponunt; qui vero secus faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt; si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.

Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant : quod sine illis peccata ipsa neque a pænitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant, et fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, et pœnam, quam oportet, pro illis pænitentibus imponere. Unde alienum a ratione est, docere circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse; aut unam tantum circumstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed et impium est, confessionem quæ lulc ratione fieri praecipitur, impossibilem dicere aut carnificinam illam conscientiarum appellare : constat enim, nihil aliud in Ecclesia a pænitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientia suæ sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eâdem confessione inclusa esse intélliguntur : pro quibus fideliter cum Propheta dicimus ' : “ Ab occultis meis munda me, Domine”. Ipsa vero hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis et consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur.

Ceterum, quoad modum confitendi secreto apud solum sacerdotem, etsi Christus non vetuerit quin aliquis in vindi&am suorum scelerum et sui humiliationem, tum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ aedificationem, delicta sua publice confiteri possit, non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut dclic’ta praesertim secreta, publicà essent confessione aperienda.

Unde cum a sanctissimis et antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta confessio sacramentalis, quâ ab initio Ecclesia sancta usa est, et modo etiam utitur, fuerit semper commendata; manifeste refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a divino mandato alienam, et inventum humanum esse, atque a Patribus in Concilio l^teranensi congregatis initium habuisse, docere non verentur. Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino

· *Ps.* XVII, 13.

necessarium et institutum esse intellexerat; scd ut præccptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus et singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur; unde jam in universa Ecclesiâ cum ingenti animarum fidelium fruétu observatur mos ille salutaris confitendi sacro illo et maxime acceptabili tempore Qua· dragesimte : quem morem hæc sanda Synodus maxime probat et ampleditur, tanquam pium ct merito retinendum.

CAP. 6. De ministro hujus sacramenti et absolutione.

Circa ministrum autem hujus sacramenti, declarat sanda Synodus, falsas esse et a veritate Evangelii penitus alienas dodrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines præter episcopos et sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt; putantes verba illa Domini ' " Quæcumque alligaveritis super terram, erunt alligata et in cælo : et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo", et : ""Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retiryieritis, retenta sunt" ad omnes Christi fideles indifferenter et promiscue, contra institutionem hujus sacramenti, ita fuisse dida, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata publica quidem per correctionem, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem, cuicumque fadam.

Docet quoque, etiam sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritûs sandi in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros, fundionem remittendi peccata exercere, eosque prave sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt

Quamvis autem absolutio sacerdotis alieni beneficii sit dispen» satio, tamen non est solum nudum ministerium vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed *ad instar aflûsjudicialis,* quo ab ipso velut a judice sententia pronuntiatur; atque ideo non debet jKcnitens adeo sibi de sini ipsius fide blandiri, ut etiam si nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus serio agendi ct vere absolvendi desit, putet tamen se, propter suam solam fidem, vere et coram Deo esse absolutum; nec enim fides sine pænitcnliâ remissionem ullam peccatorum præstaret : nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem jocose absolventem cognosceret, et non alium, serio agentem, sedulo requireret.

J/α/Λ, XVIII, 18; XX, 23.

CAP. 7. De casuum reservatlone.

Quoniam igitur natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur; unde merito Pontifices maximi pro supremâ potestate sibi in Ecclesiâ universali tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in suâ cuique dioecesi in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat, pro illis in subditos traditâ supra reliquos inferiores Sacerdotes audioritale, præsertim quoad illa quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem dolidiorum reservationem, consonum est divinæ auéloritati, non tantum in externâ politiâ, sed etiam coram Deo vim habere.

Verumtamen pie admodum, ne hâc ipsâ occasione aliquis pereat, in eâdem Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis : atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pænitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt : extra quem articulum sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pæniténtibus persuadere nitantur, ut ad Superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant

CAP. 8. De satisfactionis necessitate et fructu.

Demum quoad satisfadlionem, quæ ex omnibus Pænitentiæ partibus, quemadmodum a Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata; ita una maxime nostrâ ætate, summo pietatis prætextu impugnatur ab iis, qui speciem pietatis habent, virtutem autem ejus abnegarunt : sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, et a verbo Dei alienum culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pæna condonetur. Perspicua enim et illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, præter divinam traditionem, hic error quam manifestissime revincitur. Sane et divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati et dæmonis servitute liberati, et accepto Spiritûs Sandli dono, scienter templum Dei

violare, et Spiritum Sanélum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ullâ satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii et contumeliosi Spiritui SamSto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iras.

Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi fræno quodam coercent hæ satisfaftoriæ pœnæ, cautioresquc ct vigilantiores in futurum pænitentes efficiunt : medentur quoque peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus, male vivendo comparatos, contrariis· virtutum aétionibus tollunt. Neque vero securior ulla via in Ecclesiâ Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Domino prenant, quam ut hæc pænitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, c.x quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, et conglorificabimur.

Neque vero ita nostra est satisfaélio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum : nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo coopérante qui nos confortat, omnia possumus : ita non habet homo unde glorietur : sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus facientes fru&us dignos pænitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre.

Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus ct prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pænitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere : ne, si forte peccatis connivcant, et indulgentius cum pænitenlibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delimits injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

Habeant autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitæ custodiam, ct infirmitatis medicamentum; sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindi&am et castigationem : nam claves sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed et ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres ct credunt ct docent; nec propterea existimarunt, sacramentum Pænitentiæ esse fotum iræ vel poenarum; sicut nemo unquam Catholicus sensit, ex hujusmodi nostris satisfactionibus vim meriti, et satisfactionis Domini nostri Jesu Christi vel obscurari, vel cx aliqua parte imminui : quod dum Novatores inteliigere nolunt, ita optimam pænitendant novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim et usum tollant.

CAP. 9. De operibus satisfactionis.

Docct præterea, tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solum pœnis, sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura deli&i impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis a J)eo inflidis et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.

CANONES.

1. Si quis dixerit, in Catholica Ecclesiâ Pænitentiam non esse vere et proprie sacramentum, pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis a Christo Domino nostro institutum; A. S.

2. Si quis, sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pænitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distinéla non sint, atque ideo Pænitentiam non reétc secundam post naufragium tabulam appellari; A. S.

3. Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris : " Accipite Spiritum Sanétum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt ", non ésse intelligenda de potestate remittendi et retinendi peccata in sacramento Pænitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit; detorserit autem, contra institutionem hujus sacramenti, ad audoritatem praedicandi Evangelium; A. S.

4. Si quis negaverit, ad integram et perfeôtam peccatorum remissionem requiri tres aéîus in pænitente quasi materiam sacramenti Pænitentiæ, videlicet, contritionem, confessionem, et satisfactionem, quæ tres Pænitentiæ partes dicuntur; aut dixerit, duas tantum esse Pænitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientise, agnito peccato, et fidem conceptam ex Evangelic, vel absolutione, quâ credit quis sibi per Christum remissa peccata; A. S.

5. Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem ct detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ bcatitudinis, et æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum et utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam et magis peccatorem; demum illam esse dolorem coactum, et non liberum ac voluntarium ; A. S.

6. Si quis negaverit, confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit, mo-

dum secrete confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum; A. S.

7- Si quis dixerit, in sacramento Pænitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino, confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, et quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, et circumstantias, qure peccati speciem mutant; sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum et consolandum pænitentem, et olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam ; aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diving misericordia; ignoscendum; aut demum, non licere confiteri peccata venialia; A. S.

8.Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, et traditionem humanam a piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes et singulos utriusque sexûs Christi fideles, juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem, semel in anno, et ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ; A. S.

9. Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum : aut sacerdos non serio, sed joco absolvat; aut dixerit, non requiri confessionem pænitentis, ut sacerdos eum absolvere possit; A. S.

10. Si quis dixerit, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi et solvendi non habere; aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse diéhim : "Quæcunquc ligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo "; et : " Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt" : quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem; A. S.

11. Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat; A. S.

12. Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpâ remitti semper a Deo, satisihetionemque pænitentium non esse aliam, quam fidem, qnâ apprehendunt Christum pro cis satisfecisse; A. S.

13. Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo infli&is, et patiemer toleratis, vel a sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pænitentiam esse tantum novam vitam; A. S.

14. Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pænitentes per Christum Jesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doCtrinam de gratiâ, et verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes; A. S.

15. Si quis dixerit, claves Ecclesiae esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, et propterea sacerdotes, dum imponunt poenas confitentibus, agere contra finem clavium, et contra institutionem Christi, et fictionem esse, quod virtute clavium, sublatâ pœnâ æternâ, poena temporalis plerumque exsolvenda remaneat; A. S.

Objectum Tractatûs.

653. Pænitentia est simul *aftus, virtus* et *sacramentum.*

Aliquem pænitentiæ *actum* esse necessarium, post peccatum commissum, reôta ratio demonstrat. Injuria enim Deo irrogata reparari debet ; aliunde, transacto actu peccaminoso gravi, homo remanet ab ultimo fine aversus, donec per pænitentiam a peccato liberetur ».

Ad aétus pænitentiæ exercendos, infunditur in justificatos, juxta communem sententiam, *virtus* pænitentiæ quæ nos inclinat ad detestationem et expiationem peccati.

Præteirca Christus instituit *sacramentum,* quo, positis quibusdam pænitentiæ actibus, et, mediante sacerdotis absolutione, remittuntur peccata post baptismum commissa.

De hoc sacramento agemus, paucis tamen prænotatis de *actu* et *virtute* pænitentiæ.

Utilitas hujus Trailatûs desumitur ex necessitate *Fidelibus* exponendi doctrinam de sacramento quod frequenter recipiunt, eamque vindicandi contra impugnationes *Protestanlium* ac *Modemistarum.*

'Ad rem *Tridentinum* (sess. XIV, cap. 1) : ‘‘Fuit quidem Pænitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjectà et emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio et pio animi dolore detestarentur”.

PRÆNOTANDA DE ACTU ET VIRTUTE PÆNITENTIÆ.

Dicemus : 1° de ejus *notione,* 2° de ejus *necessitate.*

I. Genuina pænitentiæ notio.*

654. 1° Etymologica notio. Pænitentia, juxta plerosque antiquos auCiores, derivatur a vocibus *panam tenere,* ideoque designat actum quo pcenam subimus ad satisfaciendum pro peccatis.

Verius autem recentiores dicunt pænitentiam originem ducere a *perne,* seu *penitus,* et etymologice designare aliquid intimum, quod cor ipsum afficit°.

Apud profanos audores, hæc vox tria præsertim significat : (a) interiorem *tiedii* vel *displicentia* sensum; ita apud *Ciceronem,*\\\>. de Senedtute, dicitur : " Num igitur, si centesimum vixisset annum, eum suæ seneôlutis pæniteret?" (b) *dolorem* ob faélum antea admissum, sive bonum sive malum : " Pænitere tunc dicere solemus, cum quæ ipsi fecimus aut quæ de nostra voluntate nostroque consilio faéta sunt, ea nobis post incipiunt displicere sententiamque in iis nostram demutamus"3; (c) *dolorem* conceptum de aliquo *crimine* seu *delicto :* " Alexandrum regem videmus, ait Cicero < qui cum interemisset Clytum familiarem suum, vix a se manus abstinuit : tanta vis fuit pænitendi ! "

Hoc ultimo sensu auitores *sacri* sæpissime vocem *panitentiam* usurpant, quatenus nempe significat *animi dolorem de peccato commisso.*

655. 20 Theologica notio. (A) *Pccnilentia ut aptus.* Sæpe in Scripturis commendatur *Poenitentia :* quâ voce, ex contextu, significatur complexus a&uum qui peccatum tùm in præterito, turn in futuro respiciunt. Scilicet vir vere pænitens propria peccata commissa retraitât ac detestatur, ad ea satisfactione expianda paratus est, ct insuper quælibet peccata in futurum devitare proponit. Tres igitur a&us præcipuos complcéiitur : *contritionem* seu detestationem, *firmum propositum* et *satisfactionem* 5.

' S. Thom., 3 p., q. S$; Suarez, *de Panifcnt.,* disp. I et VII; Moriuus, *Commentar, in admin. Ponit.,* Mb. I, c. 1-2: Billuart, diss. II; Card. Billot, *De Punit.,* th. 6; L. dc San, *de Punit.,* P. I, cap. I·6; Pesch, n. 87 sq.

8 M. Brcal et A. Bailly, *Diction. pyntai. latin,* 1S9S, p. 240.

3 Aulus Gellius, Λλϋ. *attic.,* 1. XVII, c. 1.

* Cicero, *Tuscut. quasi.,* lib. IV.

* Horum adluum genesis sic intclligi potest : quando primum peccator apprehendit peccatum commissum ut *malum,* voluntas illud abominatur ac detestatur, quia malum est; dcin animadvertit hoc malum esse sibi/nwi/zr, in se vel

Insuper, ut sit *salutaris* scu ad Deo reconciliandam animam apta, pænitentia peccatum in ordine ad Deum respicere debet et ex *supernaturaligratid motivoque* retractare.

Hinc: (a)*pacatum* est *objeftum materiale* pænitentiæ, seu *id quod* contritione, firmo proposito et satisfactione reparatur; (b) *objectum formale seu* motivum pænitentiæ est honestas ipsius reparationis; (ci pænitentia*proprie dicla* respicit peccatum pænitentis *proprium:* id enim tantiim retradtare possumus quod nos ipsi commisimus; d) pænitentia vera et salutaris non soliim est propositum novae vitæ,ut contendit *Lutherus* cum plerisque *Protestaitfilms,* sed etiam peccatorum commissorum *detestatio.*

(B) *Pænitentia ut virtus.* Hanc pænitentiam salutarem fovere possumus etiam postquam justificati sumus, et quidem ope virtutis per sc infusæ quam simul cum gratia habituali accipimus, juxta communem sententiam (n. 193).

Hæc autem definitur : *virtus sufernaturalis et moralis, Peccatorem inclinans ad detestationem propriipeccati, quatenus* ■*st offensa Dei, et ad firmum emendationis satisfaclionisque propositum.*

SubjeCtum *proximum* hujus virtutis est *voluntas,* quia odium peccati est aéhis quo *voluntas* a peccato avertitur; hic autem voluntatis adtus supponit præviam *intelleflûs* cognitionem, qua peccatum ut malum apprehenditur; insuper *aliquando in appetitum sensibilem* innuit, ibi causando sensibilem dolorem seu tristitiam;sed voluntas manet sedes propria pænitentiæ.

Pænitentia, juxta communem sententiam, est *virtus specialis.* Id satis apparet ex eo quod inclinat ad actum speciali honestate præditum, ‘‘scilicet operari ad destruClionem peccati praeteriti, in quantum est Dei offensa : quod non pertinet ad rationem alterius virtutis”'.

Hæc autem virtus ad *justitiam commntativam* refertur, non quidem tanquam pars subjedtiva, sed ut *pars potentialis*2*;* per eam siquidem peccator aliquo modo reparat injustitiam erga Deum commissam, non quidem ad perfedtam æqualitatem, cùm inter

in effectibus, ct dc co dolet; non potest autem sincere de peccato dolere, nisi firmiter illud *in posterum vitare* velit; ct insuper, cum praeteritum malum sit reparandum, jam sponte oritur *voluntas satisfaciendi,* ut infra declaratur.

1 S. Thom., 3. q. S5, a. 2.

9 Partes *subjectiva* alicujus virtutis sunt veluti species in quas dividitur, seu partes quas plene participant rationem illius virtutis; partes *potentiates,* seu adnexx, e» sunt quæ ordinantur ad aliquos aAus etiam præccllentiorcs, ut est atihis religionis relate ad justitiam, qui tamen no.·, bebent totam rationem hujus virtutis.

Deum et hominem nimia sit disproportio, sed meliori quo fieri potest modo, quatenus peccator Deo satisfacere conatur sicut servus domino et filius patri

Attamen *acltts* pænitentiæ ad ceteras virtutes referri potest in eo sensu quod aliquando *imperatur* sive a religione, sive a caritate, etc.·

656. 3° Falsa Protestantium notio. (A) *Exponitur.* Hæc fluit ex modo quo isti concipiunt peccatum et justificationem.

Cùm homo, juxta *Lutherum,* necessario peccet, pænitentia pro prie non consistit in mutatione voluntatis, quæ mala remanet, sed in mutatione sensûs *(sentiment)* relate ad Deum; videlicet sensus terroris, agnito peccato incussus, mutatur in fidem seu fiduciam quâ quis credit propter Christum sibi condonari peccata, et ita justificatur.

Calvinus autem hanc notionem correxit, asserens pænitentiam esse vitæ novæ inceptionem ex fiducia ortam, seu " veram ad Deum vitæ nostræ conversionem, a sincero serioque Dei timore profeétam, quæ carnis nostræ veterisque hominis mortificatione et spiritus vivificatione constet "[3].

Ambo contendunt nullam satisfactionem Deo solvendam esse, cùm Christus pro nobis abundanter satisfecerit.

Moderni autem Protestantes, propius veritatem catholicam accedentes, fatentur vitæ novæ inceptionem esse conditionem præviam ad justificationem, et veram pænitentiam compleéti humilem confessionem delicti coram Deo, horrorem peccati commissi, atque vitæ emendationem [4]5

(B) *Confutatur. Pænitentia genuina ct salutaris non solum est propositum nova vita, sed etiam peccatorum commissorum detestatio.* Certum est.

(a) Quidquid enim dicitur dc sensu etymologico vocabulorum *pænitentia* vel μετάνοια [5], certum est *usu biblico*

1 S. Thom., 3, q. 85, a. 3.

* Ita pænitentia aliquid participat aliarum virtutum, ut recte animadvertit S. Thomas, 3, q. S5, a. 4. Pænitentia est cum *fide* passionis Christi, per quam justificamur a peccatis, et cum *spe* veniar, et cum odio vitiorum, quot pertinet ad *caritatem.* In quantum vero est virtus moralis, participat aliquid *prudentia,* quæ est direCliva omnium virtutum; sed ex ipsi ratione justitix, non solum habet id quod *justitia* est, sed etiam quæ sunt *temperanti·!* ct *fortitudinis,* in quantum scilicet abstinet ab eis quæ delectationem causant, quod ad temperantiam pertinet, et sustinet dura, quod perlinet ad fortitudinem.

3 *institut.,* I. III, c. 3, n. 4.

* Cfr. Bovon, *Morale chrétienne,* Lausanne, 1S9", t. I, p. 224-237.

5 Vox μετάνοια (μετά, trans, vov;, mens) etymologice idem sonat ac transinentatio, seu mentis mutatio, sed ex usu loquendi apud auctores tum sacros

vocabula hujusmodi non tantum simplicem consilii mutationem, sed etiam *praterita vita detestationem,* significare, i) Ita dicebat pius *Job* [1]; "Ideo insipienter locutus sum... idcirco ipse *me reprehendo,* et ago pænitentiam in favilla et cinere"; pariter ait *Psalmista*[2]: " Sacrificium Deo spiritus *contribulatus;* cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies"; nec aliter Prophetæ : "Convertimini, ct agite pænitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris... et facite vobis cor novum, et spiritum novum "[3]. Porro in his ct similibus textibus, prætcr vitæ mutationem invenire est peccati detestationem; quid est enim *seipsum reprehendere,* cor *contritum* habere, *a peccatis pænitentiam agere,* etc., nisi vitam praeteritam detestari ? 2) 5. *Paulus* pænitentes Corinthios alloquens, explicite *tristitiam* commemorat ut verae pænitentiæ elementum[4]: " Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pænitentiam... Quæ enim secundum Deum tristitia est, pænitentiam in salutem stabilem operatur ".

(b) Consonat ipsa *ratio,* i) Qui enim resipiscit, et vitam in melius mutat idcirco consilium revocat, quia priorem vitam malam esse intelligit; utquid enim novam duceret, nisi priorem æquitati contrariam esse videret? Atqui sicut amare bonum tenemur, ita ct malum odisse, præsertim si fuerit a nobis commissum. Ergo pænitentia peccati detestationem importat. 2) Aliunde reconciliatio cum persona offensa plus requirit quam cessationem injuriæ; qui enim ab hominibus veniam petit, primum detestationem ac dolorem injuriæ prius illatæ manifestare debet, ut, hoc dolore mota, persona offensa injuriam condonare velit Eodem igitur modo peccator sese cum Deo habere debet.

tura profanos, tristitiam ct dolorem dc prxterko etiam significat, ut constat cx Lexicix etiam a Protestantibus editis, *Sehlcuener, Kobinion, Thayer,* etc. Cfr. Morinus, *op. eit.,* lib. I, c. 2. — Idem dici potest de voce *^enitentia;* cx dictis enim supra, hoc vocabulum aliquando significat *dispiteuiiam;* quod confirmatur ex his *Ovidii* versibus (l. I de Ponto, Eleg. I) :

" Pænitct : oh ! si quid miserorum creditur ulli ;
Pxnitct, ct facto *torqueor* ipso meo".

[1] *Job.,* XLII, 3-6. — [2] *Ps.* L., 19. — [3] *Ezech.,* XVIII. 30 sq.
[4] *II Cor.,* VII. 9-10.

II. De pænitentiæ necessitate'.

657. i° Status quæstionis. Quæstîo est de homine |>ccatore, ct dc necessitate tum *medii* turn *prcccepti,* ct quidem actûs pænitentiæ *formalis* aut *virtualis.* Jam vero *omnes* Catholici docent pænitentiam in genere, id est quamdam peccati detestationem ac rctra&ationem, necessariam esse *necessitate medii,* posito peccato mortali.

(a) *Scotiste* autem tenent *virtualem* aétum pænitentiæ sufficere; multi *Thomiste* putant requiri aétum *formalem; Suarez* autem distinguit dicendo aétum formalem *per se* requiri, quando quis de suis peccatis cogitat, sed *per accidens* remissionem peccati per aétum virtualem pænitentiæ obtineri posse, quando quis, ex oblivione vel inconsideratione, de peccatis suis non cogitat; quam opinionem ut probabiliorem ampleélimur.

(b) *Victoria3* negat esse *speciale praceptum* pænitendi, ideoque impænitentiam esse speciale peccatum : textus enim Scriptune, ait, intelligi debent de necessitate medii quæ non est semper conjuncta cum præcepto : ita, v. g., gratia sanélificans, licet ad salutem necessaria, non cadit sub præcepto. Sed hæc opinio communiter a theologis rejicitur.

658. 20 *Thesis :* Supposito peccato mortali, certum est actum saltem virtualem pænitentiæ necessarium esse necessitate medii in præsenti ordine; communiter tenetur eum necessarium esse necessitate præcepti.

Dixi : 1) *posito peccato mortali,* quo nempe avertimur a Deo, fine ultimo; si peccatum est veniale tantum, pænitentia, quamvis exoptabilis, necessaria non est ad salutem; 2) *in prasenti ordine,* seu de potentia ordinata, quia nonnulli theologi putant Deum posse, de potentiâ suâ absoluta, condonare peccatum ct gratiam infundere absque ullo actu peccatoris; attentis autem suis attributis, præsertim sapientia, justitiâ et sanélitatc, non potest.

(A) Quoad *necessitatem medii,* (a) *Script.* Id enim necessarium est necessitate medii quod ita cum fine conjunctum est, ut sine eo finis obtineri nequeat? Atqui, posito peccato gravi, salus ita cum pænitentià conjungitur, ut sine eâ haberi non possit, i) In P7/. *Testamento* legitur : “ Si pænitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum

* S. Thom., 3 p., q. 86, a. 2; Suarez, disp. IX et XV; Salmant, disp. IV, dub. 2; disp. V, dub. 6; Drouin, q. I, c. J; Palmieri, th. 7; de Augustinis, th. ii; Sasse, :h. 6. — * *Tr. de septem Sacram.,* q. si.

adversus eam, agam et ego pænitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ci... si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam, pænitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei ";* "Si autem impius egerit pænitentiam ab omnibus peccatis suis... vitA vivet et non morietur... si autem averterit se justus a justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; in prævaricatione quà prævaricatus est, et in peccato suo quod peccavit, in ipsis morietur" °. 2) Nec aliter in *Nov. Testamento :* " Si pænitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis " 3; " Pænitcmini igitur, ct convertimini, ut deleantur peccata vestra " «, quasi diceretur : conditio necessaria ut deleantur peccata vestra est quod pænitentiam agatis. Ergo, in præsenti ordine, pænitentià cum remissione peccati jungitur sicut *medium* cum fine.

(b) *Tradit.* Ex *Tridentino* superius allegato : " Fuit quidem pænitentià universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinâssent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria". Ex quo sequitur pænitentiam necessariam esse necessitate medii, cum omni tempore,etiam antequam lex positiva condita fuisset, ad remissionem peccati requireretur.

(c) *Rat. thcol.* Peccator salvari nequit nisi prius a Deo remissionem peccati sui impetraverit. Atqui sine pænitentiâ Deus peccata remittere nequit : 1) *sapientia* vetat ne sibi reconciliet, ncc in suam amicitiam recipiat quem a se voluntarie aversum, et in peccati amore obstinatum cognoscit : hoc enim nihil aliud esset nisi peccatum ipsum fovere et præmiari; 2) *justitia* prohibet ne offensa remittatur sine aliquâ reparatione; 3) *sanfiitas* ne sibi uniat aliquid impurum peccato adhuc adhaerens.

659. (B) Quoad *necessitatem pracepti.* (a) *Script.* 1) Textus allati satis clare manifestant Deum velle ut omnes pænitentiam agere teneantur. 2) Præterca, teste Scripturà, qui pænitere renuit, *inobedientice* convincitur, et quidem

'*Jerem.y* XVIII, S-IO.
• *Eznh.,* XVIII, 31-27- — ' Zλ λ , XIII, 5. — « *Aft..* III, ro.

gravis, cùm gravi puniatur pœnâ : " Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret,... ego quoque in interitu vestro ridebo" ». Aliunde Christus sub formâ *præcepti* pænitentiam prædicavit : " Exinde ccepit Jesus prædicare et dicere : *Pænitentiam agite;* appropinquavit enim regnum cælorum " 2.

Frustra autem objicitur gratiam, licet ad salutem necessariam, non cadere sub speciali præcepto; gratia siquidem, utpote *donum Dei,* non præcipitur; pænitentiæ vero aétus, ab *homine eliciendus,* sub præcepto cadit.

(b) *Rat.* i) Quisque tenetur, ex *præcepto justitia,* reparare injuriam alteri illatam, idcoque peccatum mortale quod gravem injuriam Deo irrogavit. 2) Cuique præcipitur spiritualis salutis curam habere; atqui peccator animam suam salvare nequit, nisi de peccatis gravibus pæniteat; ergo vi *caritatis erga seipsum* pænitentiam agere tenetur.

Divisio Tractatûs.

660. Pænitentia, prout *sacramentum,* definitur : *Sacramentum Nova Legis a Christo institutum, quo, perjuridicam sacerdotis absolutionem, homini contrito, confesso ct satisfactionem promittenti, remittunturpeccata post baptismum commissa.*

Dicitur : (a) *quoperjuridicam sacerdotis absolutionem,* ut sic declarentur *forma* hujus sacramenti, videlicet absolutio sacerdotis cui divinitus commissa est *potestas clavium; minister* seu sacerdos; et *modus* quo ministratur, nempe judicialis forma; (b) *homini contrito,* etc., quibus verbis designantur tum *subjePlum,* tum subjecti *dispositiones,* contritio, confessio ct votum satisfaciendi, quæ, juxta multos, sunt etiam *materia proxima* sacramenti; (c) *remittunturpeccata,* etc., et ita exprimuntur non solum *effectus* præcipuus, sed etiam *materia remota* sacramenti, videlicet omnia peccata, sive mortalia, sive venialia, post baptismum commissa.

Quam definitionem legitimam esse ostendemus, tria expendendo :

I. *Potestatem clavium* Ecclesiæ concessam ;

II. *Actuspamitentis* ad exercitium hujus potestatis requisitos ;

III. *Naturam* sacramenti, prout ex his duobus inferri potest.

• *r>ov.,* I, 24-33. — * *Matt.,* IV, 17.

In *Appendice,* de *Indulgentiis* agemus, quibus remittitur *patna* peccatis debita.

Ratio divisionis hæc est : juxta *Tridentinum,* Dominus sacramentum Pænitentiæ· tunc præcipue instituit quando apostolis contulit potestatem remittendi peccata, quæ *potestas clavium* dicitur : hanc igitur exponere ante omnia necesse est. Quia vero hæc non exercetur nisi *positis* quibusdam *pcenitentis aflibus,* nempe confessione, contritione et satisfactione, de iis postea agendum est. Cùm autem cx exercitio potestatis clavium ct ex actibus pænitentis constituatur *ipsum sacramentum,* de eodem disputare oportet, describendo ejus *materiam* ct *formam* necnon *effetius.*

Caput î

DE POTESTATE CLAVIUM ECCLESIÆ COLLATA.

Duo expendemus : i° *num* hæc potestas vere a Christo collata fuerit ; 2° *quinam ministri* eam exercere valeant.

Art. I. De ipsa potestate clavium, quatenus vere fuit Ecclesiæ collata.

661. Status quæstionis. i° *Natura hujus potestatis declaratur.*

(A) Per potestatem clavium *in genere* intelligitur plenitudo potestatis Ecclesiæ a Christo conccssæ ad regendos fideles in ordine ad vitam æternam. Quæ triplex est : potestas *legesferendi,* — ad normam legum *judicandi,* — judicia *exsequendi* per *coaftionem* seu *coercitionem.*

Ad *judicialem* potestatem pertinet potestas remittendi et retinendi peccata, quæ *inforo interno* exercetur. Ecclesia enim judicat turn in foro externo, seu directe in commodum *societatis* fidelium, tum in foro interno, seu directe in commodum *singulorum* fidelium.

(B) Potestas clavium, prout *hic sumitur,* est potestas *judicandi de statu conscientia interno,* scu potestas *remittendi ac retinendi peccata* etiam in *foro interno coram Deo;* ideoque potestas regendi fidelium conscientiam in suis intimis relationibus ad Deum.

Duplex est : (a) potestas novas statuendi obligationes quas implere debeat pænitens ut a suis peccatis liberetur, seu potestas pcenas imponendi; (b) potestas debita spiritualia solvendi coram Deo, seu remittendi peccata.

(C) Quæ quidem potestas est : (a) *supernatnralis,* ab ipso beo gratiæ auctore *delegata,* qui solus Unquam causa principalis peccata remittere valet; (b) in suo genere *suprema,* cùm sit quædam participatio divinæ potestatis; (c) vere *efficax,* id est, ligans aut liberans ipsam conscientiam, (d) Attamen *non est absoluta,* cùm ejus exercitium et efficacia pendeat a certis conditionibus ab ipso Deo statutis, quas servare debeant tum minister tum pænitens; (e) nec *infallibilis,* cùm Dei minister, etsi *aufioritative* de statu interno pænitentis judicans, præ hutnanâ infirmitate errare valeat. Deus utique ratam habet in cælis ministri sententiam, sed tantum positis ponendis; seu impletis conditionibus requisitis cx parte ministri ut ex parte pænitentis.

662. 2° *Errores.* Præter *Montanistas* ct *Novatianos,* dc quibus mox suo loco agemus, *Protestantes* potestatem clavium diverso modo impugnaverunt. Horum principium generale est justificationem, ideoque peccatorum remissionem, fieri *perfidem* seu *fiduciam* (supra, n. 157).

(a) *Lutherus* quidem diu anceps mansit, nunc agnoscens, tunc rejiciens hujusmodi sacramentum; quam hæsitationem imitati sunt ejus discipuli[1] Attamen absolutio, juxta ipsos, vim solum habet *declarandi,* non autem efficiendi peccatorum remissionem, (b) *Calvinus* aperte sacramenti existentiam negavit, docens Pænitentiam non vere a Baptismo, vel *Baptismi memoria* distingui; per Baptismum non deleri peccatum, sed tantum testimonium præberi peccata fide remissa fuisse, seu potius non imputari; in memoriam baptizati, subsequentibus peccatis territi, revocandum esse Baptismum antea collatum, ut pignus justificationis pro totius vitæ cursu acccptæ; quæ *baptismi memoria* nihil aliud est nisi *Panitentia,* quâ renovatur

[1] Hinc in Conf. *JugNs.'and* (a. 12) legitur : « De Pænitentiâ docent, quod lapsis post Baptismum contingere possit remissio peccatorum, quocumque tempore cum convertuntur; et quod Ecclesia talibus redeuntibus ad poenitentiam absolutionem impertiti debeat”. (Apud Schaff’, *Creeds,* vol. HI, p. 14)·

peccati displicentia novæque vitæ propositum', (c) *Anglicam* agnoscunt a presbyteris absolvi posse tum moribundos tum publice communicaturos, immo utilitatem confessionis admittunt, non autem ejus necessitatem[1], (d) 7?//,W07«· præterea docent absolutionem esse sacramentum, unum videlicet cx *minoribus* sacramentis; non enim inter *majora* sacramenta recensent nisi baptismum et ccenam.

663. (e) Nostris diebus, americanus protestons *//. C. T,ea* Dalkci argumento renovans, divinam institutionem confessionis et absolutionis ita impugnat : 1) Christus in Evangelio, qui sæpe inculcat Deum in spiritu et ventate colendum esse, nullum ritum externum instituit ad remittenda peccata, sed tantum dilectionem et cordis pænitentiam exigit. 2) Potestas remittendi peccata aliquo ritu sacramenta!) minime agnoscebatur primis Ecclesiæ sæculis. Vigebat quidem disciplina quædam pænitentialis, sed vim habebat solum in/d/d *externo,* ad reconciliandos peccatores cum Ecclesiâ, non autem cum Deo. 3) Patres docent multa esse media ad peccatorum remissionem consequendam, sed inter ea absolutionem sacerdotalem non commemorant. 4) Ceteroquin absolutionis verba, super pænitentes recitata, nihil aliud sunt nisi preces quibus sacerdotes enixe a Deo flagitabant veniam peccatorum, minime vero formæ sacramentales gratiam conferentes.

Idem fere docent hodierni *Liberales* [4] et *Modernisiez* [5].

F ' "Sic autem cogitandum est, quocumque baptizemur tempore, nos semel m omnem vitam ablui et purgari : itaque quoties lapsi fuerimus, repetenda erit Baptismi memoria, et hâc armandus animus, ut de peccatorum remissione Semper certus sccurusque sit ; nam, etsi administratus præteriisse visus sit posterioribus tamen peccatis non est abolitus". (Calvinus, *Instit.,* l. IX' c· >5)·

' Ante communionem, hæc ab Anglic.nnis ministris dicuntur : "Si in medio vestrum quis reperiatnr cujus conscientia in angoribus ct in angustiis versetur, atque consolatione vel consilio indigeat, ad merci ad alium prudentem, doclmn ac in lege Dei peritum sacerdotem confugiat; confiteatur ct detegat secreto peccata sua suosque angores, ut monita salutaria, consilia necnon solatia recipere possit, ct per nos Uci et Ecclesiæ ministros, fidentiam ct absolutionem obtineat". Cfr. Blunt *The sacraments,* London, 1S6S, p. 190; Morgan Dix *The sacramental system,* New Yoik, 1893, p. S2-104. — Protestantiuui Boclrinaru expositam vide ap. Vacant. *Dici. de Thiol.,* t. I, c. 214-229.

3 *A history of atericttlar confession and indulgences,* 1S96.

4 A. Harnack *Dogmen.,·.<chiehfe*4, 1.1, p. 439-444, contendit Ecclesiam primitivam minime consciam fuisse potestatis remittendi peccata; usque ad finem scciili III a sinu suo in peipetuum ejecisse cliristianos gravissimorum delictorum reos; tertio sxculo *Callistum* sibi vindicasse potestatem impudicitiam remittendi; apostatas vero nonnisi a scecuio IVe fuisse absolutos.

5 *Modernistarum* error, secundum decretum *Lamentabili* (n. 46), ita contrahitur : " N«»n adfuit in primitiva Ecclesiâ conceptus de christiano peccatore auctoritate Ecclesiæ reconciliato, sed Ecclesia nonnisi admodum lente hujusmodi conceptui assuevit. Immo, etiam postquam pænitentiâ Unquam Eccle·

Contra quos errores do&rinam catholicam exponemus ac vindicabimus/ Scripturæ et priorum Patrum textus critice expendendo.

664. *Thesis :* Christus Ecclesiæ contulit potestatem remittendi et retinendi omnia peccata post baptismum commissa, et quidem actu vere judiciali.

Dc fide est ex sequentibus *Tridentini* canonibus' : 1. ‘‘Si quis dixerit, in Catholici Ecclesiâ Pænitentiam non esse vere et proprie sacramentum, pro fidelibus, *quoties* post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis a Christo Domino nostro institutum ; A. S. ”

3. ‘‘Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris : ‘‘Accipite Spiritum Sanétum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis,retenta sunt”, non esse intelligenda *de potestate remittendi et retinendi peccata* in sacramento Pænitentiæ^ sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit; detorserit autem, contra institutionem huius sacramenti, ad auéloritatem pnedicandi Evangelium; A. S. ”

9. ‘‘Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse *aclum judicialem,* sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum : aut sacerdos non serio, sed joco absolvat; aut dixerit, non requiri confessionem pænitentis, ut sacerdos eum absolvere possit; A. S. ”

Concilium igitur docet : (a) *potestatem remittendi ct retinendi peccata* vere fuisse *Apostolis eorumque successoribus collatam;* (b) eam exerceri posse in catholicâ Ecclesiâ non semel aut iterum, sed *quoties* fideles post baptismum *in peccata labuntur,* idcoque nullum peccatum irremissibile esse; (c) hanc autem potestatem non esse nudum ministerium declarandi remissa esse peccata, sed *afium vere judicialem* quo sacerdotes ipsi Deo reconciliant peccatores ceteroquin bene dispositos.

§ I. Thesis Scriptura probatur 3.

Duo prænotamus : (a) Christum, dum in terris viveret, exercuisse potestatem remittendi peccata libero a&u volun-

siæ institutio agnita fuit, non appellabatur sacramenti nomine, co quod haberetur uti sacramentum probrosum”. — 1 Sess. XIV, can. 1, 3, 9.

’ Cfr. Corluy, *Spicilegium Dagmatico-biblicum,* Gandavi, 1SS4, t. I, p. 33-51; t. II, p. 438-452; Vacant, *Diti. de Tm!cl.t* t. I, p. 138-145; A. d'Alès, *L'édit de Calliste,* 1914, p. 12-51.

A

tatis suæ, v. g., in casu paralytici et mulieris peccatricis; 'b) eumdem modo generali Apostolis contulisse omnem itestatem sibi a Patre commissam ad salutem animarum promovendam. Jamvcro omnino improbabile est ab hac generali missione seu delegatione exceptam fuisse potestatem clavium.

Revera, sedulo inspecta Scriourâ. duo constant : i° Apostolis eorumque successoribus *promissam* fuisse *potestatem clavium,* in cujus amplitudine continetur *potestas remittendi peccata;* 2° hanc vero potestatem eis fuisse *collatam* ipso iurreftionis dic.

665. 1° *Hanc potestatem fuisse promissam,* constat ex verbis Christi ad Petrum : " Et ego dico tibi quia tu es Petrus et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; et tibi dabo claves regni caelorum, ct quodeumque ligaveris super terram erit ligatum et in cælis.et quodeumque solveris super terram erit solutum et in cælis" x. Item cx Christi verbis ad omnes Apostolos postea direétis 2 : " Arnen dico vobis, quæcumquc alligaveritis super terram erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram erunt soluta ct in cælo ",

(a) Petro itaque promittuntur *claves regni calorum,* id est potestas jurisdictionis super *universam Ecclesiam,* quam Christus regni cælorum nomine designat, ut constat ex verbis antea prolatis : " super hanc petram ædificabo *Ecclesiam meam".* Jamvero *claves tradere* alicujus domus aut civitatis idem est ac auctoritatem conferre eam claudendi et aperiendi, seu supremam auctoritatem, ut constat ex usu loquendi apud auCtorcs sacros et profanos 3.

666. (b) Quænam sit autem *natura* hujus potestatis sequentia verba declarant : " *quodeumque ligaveris... quodcumque solveris... "* Fatemur equidem hæc verba duplicem sensum *historice* præ se ferre : quandoque nihil aliud significant nisi *declarare* rem esse licitam vel non (v. g., in Tal-

» *Matt.,* XVI, 18-19. — ▪ *Matt.,* XVIII, 18.
_3 Ito mnmln Elinrini substituitur Sobnæ. teumli aut domûs reoiæ i>rærx>sito, 2);
:m

mude legitur : Rabbi M solvit, Rabbi N ligat, id est, prior asserit rem esse licitam, posterior autem non licere); alias autem designant potestatem *legislativam* et *judiciariam.* Hunc porro esse sensum in *pressenti loco* constat ex contextu : i) Christus enim Apostolis propriam auctoritatem promittit; atqui hæc auctoritas non est tantum *declarativa,* sed simul *legislativa* ct*judiciaria;* ergo Christus Apostolis promittit potestatem leges ferendi, obligationes imponendi, necnon judicium ferendi ct vincula solvendi quæ fideles ab ingressu cæli prohibere possunt, præsertim vero peccata quæ sunt unum e præcipuis vinculis; 2) quod consonat cum priori parte textûs, ubi traditur potestas clavium seu claudendi et aperiendi caelum, ideoque tollendi peccatum quod cæli ingressui obstat; 3) et firmatur ex loco parallelo, ubi cadcm potestas Apostolis confertur relate ad peccata

Hanc autem potestatem non solum forum externum attingere, sed ipsam *conscientiam,* patet ex eo quod Deus *ratum habet in cado* quodeumque Ecclesia ligaverit aut solverit in terrâ.

667. (c) Quod Christus primum soli Petro promiserat, paulo post *omnibus simul apostolis* pariter promisit; eis non tradit quidem potestatem clavium seu potestatem supremam, sed potestatem ligandi atque solvendi, *dependentor a Petro* exercendam.

(d) In utroque casu, hic agitur de potestate *in ipsam Ecclesiam* cxercendâ, non autem in cos qui foris sunt : " /Edificabo Ecclesiam, et tibi dabo claves... " Pariter, quando agitur dc potestate Apostolis collatâ, prius commemoratur Ecclesia : " Dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit...". Potestas hujusmodi *distinguitur proinde a potestate baptizandi,* quæ exercetur in eos qui foris sunt, ut hi in Ecclesiam introducantur.

Præfatum argumentum, etsi generale, est omnino validum. Ejus vis ex verbis S. Joannis et Patrum auctoritate firmatur; jam enim S. Pontifex *Callistus* hoc textu uteba-

[1] *Malt.,* XVIII, 15-18. Ibi enim Agitur de peccatis remittendis aut retinendis : "Si auteni */veeazvrit (in It* deficit in optimis codicibus) frater tuus... dic Ecck-xix; si autem Ecclesiam non audierit, sit libi sicut ethnicus ct publicanus. Amendico vobis, quæcumque alligaveritis, etc. "

tur ad probandum sibi inessc facultatem remittendi peccata; *Tertullianus* autem, etsi Montanista, hunc sensum non negabat, sed solum dicebat hanc potestatem Petro collatam ad solos *spirituales* transmissam fuisse

668. 2° Quam promiserat potestatem Christus Apostolis *contulit;* siquidem a mortuis redivivus, stetit in medio discipulorum ct dixit cis 2 : " Pax vobis... sicut *misit* me Pater, et ego *mitto* vos. Hæc cum dixisset, *insufflavit* ct dixit eis : *Accipite.* ***Spiritum Sanclum : (piorum remiseritis peccata remittuntur eis, ct quorum retinueritis retenta sunt ",***

Quæ quidem verba sunt veluti ***authentica declaratio*** quâ spcciatim definitur una ex multis potestatibus Petro ct Apostolis jam promissis in præfatis textibus. Potestas enim de quâ hic agitur, non est, ut volunt Protestantes, mera facultas prædicandi remissionem peccatorum, vel declarandi peccata pænitentibus esse remissa, sed potestas ***vere remittendi*** peccata ; — non solum quoad poenam, sed etiam quoad ***culpam ;*** — ad ***omnia peccata*** se extendens ; — ***modo judiciali*** exercenda ; — ideoque ***non coarclata ad potestatem peccata remittendi per baptismum.*** Quod successive declarabimus.

,(a) Potestas hic concessa est potestas non tantum declarandi peccata esse remissa, ut volunt ***Protestantes,*** sed ***vere remittendi peccata,*** ut e præcipuis verbis colligitur : i) Christus declarat missionem Apostolis dandam similem esse missioni quam Ipse a Patre accepit; jamvero Christus non solum prædicaverat remissionem peccatorum, sed ea Ipse dimiserat, immo ad hoc venerat in mundum ut ea destrueret 3. *2)* Verbum ***remiseritis*** (gr. ἀφητε) est activum, et talem remissionem significat, quæ fiat per a&ionem positivam ct efficacem, non per meram declarationem remissionis jam fa&æ; confirmatur ex aliâ voce ***retinueritis*** (κδατήτβ), quæ pariter actionem positivam denotat. 3) Aliunde in secundo inciso additur : ***"remittuntur eis, retenta sunt";*** quod quidem, juxta ipsos Protestantes, idem sonat ac I ***vere remittuntur*** vel ***vere retenta sunt ;*** ergo, vi paralle-

' Tertii!.. *Depn.iùitiâ, c.* 21. t. JT, c. 1025. — '*?*. XX, 21-23.
3 *AtatfA.,* JX. 2-8; */.tie., V, 20·.* VJI, 47; *?*< i, $.

lïsmî, priora verba, *remiseritis, retinueritis,* eodem sensu intelligi debent

(b) Hanc potestatem attingere non tantum reatum poenae, sed etiam *reatum culpa,* constat : 1) Christus enim utitur verbis ràc ἁααοτία;, quibus antea usus fuerat ad significandam peccatorum remissionem quoad culpam1; 2) Apostoli, remittendo peccata, agunt nomine Christi et Spiritûs Sancti, qui peccata remittunt quoad culpam a.

(c) Hæc potestas *ad omnia peccata se extendit :* 1) constat ex eo quod nulla limitatio apponitur : " quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ", et græcus textus ἀν η·ζ.» clare designat *omnes* peccatores posse veniam consequi; 2) confirmatur ex loco parallelo : " *Quacumque* solveritis super terram, erunt soluta et in cælis

(d) Eadem potestas exerceri debet *afinjudiciali,* id est : *1) causam instruendo :* duplex enim confertur potestas, peccata tam remittendi quam *retinendi;* jamvero hujus modi potestas debet exerceri *prudenter,* videlicet præmittendo juridicam materiae investigationem. 2) *Sententiam ferendo :* causâ enim instruétà, sententia pronuntiari debet quâ peccata au&oritative remittantur vel retineantur, secundum dispositiones pænitentis, quâ conditiones præscribantur ad remissionem peccatorum adimplendae, onera et satisfactiones imponantur pro peccatis commissis; ut ita exerceatur potestas ligandi æque ac solvendi.

(e) Hæc potestas non coarétatur ad *potestatem remittendi peccata per baptismum,* sed complectitur etiam facultatem dimittendi peccata *post baptismum commissa.* Verba enim Apostoli : 1) *universalia* sunt; 2) supponunt hanc potestatem *indefinite* et *modojudiciali* exerceri : quod quidem de pænitentiâ potiusquam de baptismo intelligitur, cùm hic nonnisi semel conferatur, nec proprie ad modum judicii.

Ex his igitur S. Joannis verbis, et ex modo quo communiter intellecta fuerunt jam a sæculo III 3, merito infertur Apostolis eorumque successoribus vere fuisse concessam

' J/,ïλ ·., II, 17; *Matth.,* XVIII, 11; Zκo,XIX, io ; cf. Am .,V, io, iS, 19.
' *Man..* II, 17; *Matth.,* XVIII. i1; *Luc.,* XIX, 10; *Rom.,* V, 10, iS, 19; 7 *C«r.,* VI. 11.
3 Quod infra demonstrabitur, n. 6S9.

potestatem remittendi, ritu judiciali, omnia peccata post baptismum commissa ».

669. 3º *Confirmatur* cx ratione agendi Apostolorum, (a) Videmus enim Apostolos exercuisse potestatem *ligandi* seu pcenas imponendi ad correptionem ct emendationem peccatorum, v. g., in casu incestuosi Corinthii'; (b)ex quo infertur Apostolos etiam exercuisse testaient *solvendi.;* nam peccator traditur pœnis quibusdam temralibus ut postea justificetur et ejus "spiritus salvus sit in dic Domini nostri Jesu Christi"[3]; et ita jam apparet inter pcenam canonicam et remissionem peccati nexus, qui postea in disciplina nitentiali manifesto exhibetur[4].

[*Notandum est insuper :* (a) Apostolis evidenter persuasum fuisse Γ *omnia* peccata, etiam *gravissima,* ante judicium condigna pænilentiâ *remissibilia* esse[5]; (b) potestatem clavium apostolicis temporibus fuisse exercitam, *non* tamen *eodem modo ac nunc* exercetur : 1) videlicet *non frequenter,* quia *minora* seu venialia peccata tunc potestati clavium subjici non solebant, et aliunde *majora* rarius committebantur; 2) cum *quadam severitate,* quatenus ardua pænitentia peccatoribus imponebatur antequam absolutio concederetur. Cùm enim Christus non determinâsset modum quo potestas clavium exerceretur, ad Ecclesiam spectabat, pro diversitate temporum, hunc definire ad majorem fidelium utilitatem.

670. *Solvuntur difficultates* contra quorumdam peccatorum remissibilitatem[6]. (a) Christus videlicet Pharisæis dixit : "Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus : Spiritûs autem blasphcmia *non remittetur*"[7]. — *Resp.* Contextu inspeéto, peccatum de quo agitur est illud quo opera manifeste divina, ut miracula ad divinitatem missionis Christi probandam facta, diabolo ascribuntur, sicque *deliberate et pertinaciter fidei lumini clauduntur oculi*; agitur enim de Pharisæis qui dicebant Christum in Beelzebub ejicere dæmonia. Jamvero illud peccatum dicitur *non remitti,* non quod nunquam dimittitur, sed quia *ex se nullam excusationem habet,* nullam veniam meretur; vel, juxta alios, quia *difficilius* remittitur, non quidem cx defeétu potestatis aut voluntatis in Deo ejusque ministris, sed quia difficile est peccatorem, qui pertinaciter gratiæ mediis abusus est, sincere pænitere. Quod sic optime declarat S. Thomas : "Qui

1 Merito itaque a S. *Officio* (dee. *Lamentabili*) reprobata est sequens Modernistannn propositio 47 : " Verba Domini *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata,* etc., minime referuntur ad sacramentum Pænitentiæ, quidquid Patribus Tridcnlinis asserere placuit".

2 *I Cor.,* V, 3, 5. Cf. *I These.,* III, 14-15; *Tit.,* III, 10. — 3 *I Cor.,* V, 5.

4 Alia exempla hujus exercitii affert A. d'Alcs, *op. cit.,* p. 3S-51.

5 *II Cor.,* XII, 20-21; *Jac.,* II, 19-23.

6 Cfr. A. d'Alès, *op. cit.,* p. 21-3S.

7 *Matth.,* XII, 31. — 8 *Sum. theol,,* 2ª 2æ, q. 14, a. 3.

enim ex ignorant'! vel infirmitate peccat, minorem pcenam meretur; qui autem ex certâ malitiâ peccat, non habet aliquam excusationem, unde ejus poena minuatur. Similiter etiam qui blasphemabat in Filium hominis, ejus divinitate nondum revelata, poterat habere aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in eo aspiciebat, et sic minorem poenam merebatur. Sed qui in ipsam divinitatem blasphemabat, opera Spiritûs S. diabolo attribuens, nullam excusationem habebat, unde ejus prena diminueretur". Pergit S. Dodor exponendo peccatum in Spiritum S. etiam irremissibile dici secundum naturam suam, in quantum excludit fidem, ideoque ea per quæ fit remissio peccatorum; sicut morbus insanabilis dicitur secundum naturam morbi, per quem tollitur id per quod morbus curari potest.

Alii tamen, cum 5. *Augustino*[1] tenent peccatum hujusmodi esse *finalem impienitentiam,* quæ nullo modo remittitur, quia peccatum mortale in quo homo perseverat usque ad mortem, neque in hac vitâ neque in futura remitti potest. Quæ tamen expositio aliena esse videtur a contextu.

671. (b) Allegantur verba *ep. ad Hebraos :* " *Impossibile est* enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, et participes faéii sunt Spiritûs S., gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum virtutesque saeculi venturi et prolapsi sunt, *rursus renovari adpænitentiam "*[2] — *Resp.* Hic agitur de *apostatis,* qui, post receptum Baptismum *(illuminati},* post receptam Eucharistiam et Confirmationem *(donum atteste... participes Spiritûs S.),* ad judaismuni aut paganismum revertebantur, et, juxta quosdam Patres et Theologos, declaratur eos non posse renovari *per Baptismum,* cum hujusmodi sacramentum non sit iterabile. Quam interpretationem tradit Λ *Athanasius* : "Neque, ait, impossibile est pænitere, sed impossibile est obtentu pænitentiæ nos renovari. Est autem ingens inter hæc diéla discrimen. Is enim quem pænitet, peccare quidem desinit, retinet tamen vulnerum cicatrices. Qui autem baptizatur, veterem exuit hominem, et renovatur superne genitus Spiritûs gratia". — Alii autem permulti, et quidem probabilius, verbum *impossibile* intclligunt de magnâ difficultate, de *morali* non autem physic! impossibilitate, ita ut sensus sit admodum difficile esse apostatas ad veram fidem redire. Simili fere modo intelligi possunt sequentia verba : " Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam *non relinquitur pro peccatis hostia.* terribilis autem quædam cxspe&atio judicii siquidem hic etiam agitur de *apostatis,* qui, quatenus in apostasia manent, carent hosti! pro peccatis, sicut qui voluntarie extra Ecclesiam manent,

[1] *Sermo* LXXI, *P. L.,* XXXVIII, 445-467.
[2] *Hebr.,* VI. 4 «|.
[3] *Ep.* IV ad Scrap., n. 13, *P. G.,* XXVI, 655. — *Hebr.,* X, 26.

sunt extra viam salutis; nec tamen exinde præcluditur possibilitas ad udem Christianam redeundi, in quâ offertur pro peccatis

(c) Opponuntur etiam verba *Joannis*[2]: "Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peceanti non ad mortem. Est *peccatum ad mortem,* non pro illo dico, ut roget quis". — *Resp.* Quodnam sit illud peccatum ad mortem, disputant theologi et commentatores : probabilius putamus hic agi de peccato *odii* quo quis *obstinate* fratres suos prosequitur. Apos· loliis autem non declarat tale peccatum irremissibile esse, sed solum præceptum pro proximo orandi ad eos qui tali peccato se inquinarunt non extendi; quia, propter sui peccati enormitatem, hoc merentur ut a fidelibus relinquantur sicut ethnici et publicani; aliis verbis isti peccatores privantur publicis Ecclesiæ suffragiis, sicut hodie excommunicati.

§ II. Thesis Traditione probatur[3].

Praenotanda.

672. 1° Status quæstionis. Cùm hodie Protestantes *liberales* contendant Ecclesiam réconciliasse peccatores *in foro externo tantum,* quatenus nempe iterum in sinum suum recipiebat eos quos, ob peccata, excommunicavcrat, nostri propositi est ostendere eos etiam *in foro interno* ct *coram Deo* remissionem peccatorum consecutos esse.

673. 2° Argumentum generale. Antequam vero singulos textus declaremus, *generale argumentum* præbere expedit, probando reconciliationem cum Ecclesiâ involvere etiam reconciliationem cum Deo, attentis Scripturæ et Patrum testimoniis. Duplici probatur argumento : (A) Ex

' Cfr. A. Letnonnyer, O. Γ.. *Epilres de S. Paul,* Paris, Bloud. 1005, t. II, [i. 321-223. — [2] *tJoa,,* V, 16.

- Petavius, *op. cit.;* Morinus, *op. cit.,* lib. I, c. 3-7; c. 16-19; lib. I1I-VII; Palmieri, *op. cit.,* dies. IX-X1; L. de Saxi, *op. cit.,* n. 180-245; F. Pignataro. *De disciplinéfeasitentialipriorum Ecetesur saeul.,* Romie, 1904; Funk, *dur adchristlichen Bitssdisziplin,* Paderborn, 1897; Boudinhon, *Snr Γhistoire d· la pénitence,* in *Jicvue d'hist, el de Littit. reiig.,* t. II, 1897, pp. 306, 496; Vacandard, in *Rev. dit Clergéfrançais,* t. XIV, p. 192; t. XV, p. 195, etc. ; ct r.p. Vacant. *Diet, de J'ktohgie,* t. I, p. 145-168; Batiffol, *‹»/. cit. :* Swcte", *(it.;* Casey. *Notes on a history of auricular confession,* Philadelphia, 18S9; P. A. Kirsch, *op. oil.;* Gartmeier, *Die Bcichtpjiicht,* 1905; G. Rauschcn, *Eucharistie und Bnsssabrantent in den erstenJahrhunderten der A'irehe,* 1908, gallice, *L'Eucharistie el la Penitence duns tes sixpremiers siècles,* trad. .1/. *Decher ci E. Ricaid,* 1910; A. d'Aiès, *op. cit.,* p. 52-455; J. Tixeront, *Le sacr. de PCnitence dans ΓAntiquité chrétienne* (Sc. el Rd.), 1914.

co quod *uniri Ecclesia idem est ac ipsi Deo uniri,* (a) Id jam constat ex diétis in *Tr. de Ecclesiâ,* ubi probavimus Ecclesiam a Christo institutam esse ad sanctificandos homines (n. 607 sq.), et extra Ecclesiam non dari salutem (n. 824 sq.) : ex hoc enim logice sequitur Ecclesiæ vere et proprie uniri idem esse ac Deo -ipsi conjungi, qui solus est sanctificationis auétor. (b) Quod quidem ex eo firmatur quod Ecclesia, juxta doClrinam S. Pauli, est *corpus Christi,* ita ut esse membrum Ecclesiæ idem sit ac esse membrum Christi, (c) Idem docent Patres antiquissimi, qui, cum S. Ignatio, asserunt eos qui Deo et Christo intime uniuntur esse cum episcopo, et eos qui pænitentiâ ducti redierint ad unitatem Ecclesiæ, eo ipso Dei esse et secundum Christum vivere.* Lucidius rem declarant Patres tertii et quarti sæculi, ut infra dicemus.

(B) Ex comparatione institutâ ab antiquis Patribus, Herma aliisque, inter baptismum et pænitentiam quoad *effectus* quos producunt : sicut enim baptismus *interne* et *coram Deo* abluit peccata, ita pariter et pænitentiâ, etsi diverso modo.

Quibus prænotatis, thesim probabimus triplici testimoniorum genere : i° testimoniis *implicitis* secundi sæculi; 2° testimoniis *explicitis* in controversia cum *Montanistis;* ct 30 in controversiâ cum *Novatianis.* Per modum *appendicis,* dicemus 40 de *disciplinâ panitentiali* per quatuor priora sæcula.

Animadvertimus tamen quædam documenta priorum saeculorum, et quidem maximi momenti, periisse, ut inferri potest ex eo quod *Callisli* decretum, de quo infra, nonnisi imperfeéte novimus, nempe ex scriptis Tertulliani qui illud impugnat. Unde si argumentum historicum pro prioribus sæculis mancum apparet, id tribuendum est, ex parte, paucitati documentorum; ideoque ea quæ obscura sunt elucidari debent tum ex praxi Ecclesiæ tum e documentis subsequioris ævi.

I. Secundi sæculi testimonia expenduntur.

674· Primævâ Ecclesiæ ætatc, toti erant Doclorcs in propugnandis fundamentalibus fidei dogmatibus, nempe unitate

* *Philad.,* III.

Dei, divinitate Christianæ religionis, divinitate Christi, obedientiâ episcopis præstandâ, etc. — Insuper, sub influxu enthusiasm! et fervoris in primis Christianis communitatibus vigentis, non pauci fideles putabant peccata gravia vix a fidelibus committi posse, ideoque parum de pænitentiâ cogitabant — Experientia tamen compertum est ipsos baptizatos non esse impeccabiles, immo ct quosdam in gravissima peccata aliquando labi. Exinde quæstio orta est num et quomodo hæc peccata deleri possint. Quidam *rigoristes* putabant peccata post baptismum commissa esse irremissibilia. Contra quos, Patres secundi sæculi docuerunt peccata post baptismum commissa, per pænitentiam deleri posse : non diserte tamen, sed obiter et obscure, si res judicatur tantum cx documentis quæ supersunt.

675. j° Id innuit 5. *Ignatius* martyr, dum scribit an. circiter 107 : "Quotquot enim Dei et Jesu Christi sunt, hi sunt cum episcopo;et quotquot *pænitcntiâ* duéii redierint ad unitatem Ecclesiæ, et hi Dei erunt, ut secundum Jesum Christum vivant"[1]. Pariter in *Doflrinâ duodecim Apostolorum {Didache)* legitur' : "Die autem dominica convenientes frangite panem et gratias agite, postquam *delicia vestra confessi estis,* ut sit *mundum* sacrificium vestrum"; ibi enim confessio peccatorum, seu exomologesis, exhibetur ut medium quo peccata tolluntur : " ut sit *mundum* sacrificium ". Quod confirmatur ex testimonio 5. *Irenæi :* hic enim narrat mulieres quasdam, a Marco mago et hæretico fuisse seduétas et corruptas. Jamvero quædam inter eas, conversæ ad Ecclesiam Dei, peccata sua confessas sunt, et publicam pænitentiam seu exomologesim fecerunt; aiiæ autem publicâ exomologesi perterritas, desperantes a vitâ Dei abeesserunt. Ex ouo merito infertur pænitentiam tunc habitam fuisse ut medium ad vitam divinam recuperandam[3,5]

676. 20 Sed opus præcipuum, in quo doôtrina pænitentialis hujus ætatis exponitur, est *Hernico Pastor,* opus scriptum, mediante sæc. 11°, a fratre Pii, Romani Pontificis s.

(a) Imprimis au£lor inquirit *num,* post baptismum,*poenitentiis locus detur.* Audivit enim *Hernias* a quibusdam doétoribus aliam pænitentiam non esse nisi eam quæ fit in

* *Ad Philadelph.,* n. 3; p. 267 cd. *Funk* (Patres Apostolici), 1901.
3 *Didache* (an. gS-120?), n. 14, p. 33 ed. *Funi.*
' *Contra hanses,* lib. I, cap. 13, η. 5-7, *P. G.,* t. VII, 5S7-591.
4 Alia testimonia vide apud A. d'Alès, *of. cil.,* p. 114-133.
5 A. d'Alès, *op. cit.,* p. 52-113.

baptismo. “Reite audisti, inquit Pastor'; sic enim res se habet. Debuit enim qui accepit remissionem peccatorum non amplius peccare, sed in castitate permanere ” 2 Attamen Deus, cùm sit valde misericors, pergit Pastor, pænitentiarn concedit pro omnibus peccatis hucusque commissis, et quidem ad modum privilegii *extraordinarii. Semel* tantum datur pænitentia : non enim licet pænitere et iterum peccare, ne ita fideles in peccatum inducantur3. Remissio autem ad *omnia* delicta se extendit, etiam *apostasiam* et *adulterium* 4.

677. (b) Hanc autem pænitentiam fieri *duce et auspice Ecclesiâ,* constat præsertim ex analogia *turris,* quæ, ut ait Hermas, est *Ecclesia.* Nam per baptismum ingredimur *turrim,* per peccatum ab câ expellimur, sed *ytxpænitentiam* iterum in struéturam *turris* intramus : “ Proptcrea enim intermissio ædificationis facta est, ut hi (peccatores), si pænitentiam egerint, intrent in structuram turris. Si autem non egerint pænitentiam, tunc alii intrabunt et illi in perpetuum abjicientur”5. Non agitur pro inde de pænitentiâ mere privatâ, sed de eâ quæ fit sub pastoribus ecclesiasticis, et concluditur per reconciliationem cum Ecclesiâ, ideoque cum ipso Deo.

(c) *Necessitatem* et *efficaciam* pænitentiæ in *foro interno* ad vitam spiritualem recuperandam, ita declarat 6: “Quotquot autem non agent pænitentiam, vitam suam amiserunt; quotquot ex iis pænitentiam egerunt, boni evaserunt et habitationem acceperunt in primis muris; quidam etiam in turrim ascenderunt. Vides igitur,

* Hic pastor probabilius unus est ex angelis Dei.

* *Pastor,* Mand. IV, 3, 2, p. 479 cd. *Funk.*

3 Mandat. IV, 3, 4-7, p. 479-481 cd. *Funk.* Aditum occludendo renovationi pænitenti», post nova peccata, spiritui evangclico contradicit, vi cujus *septuagies septies* offensa dimitti debet *{Matth.,* XVIII, 22).

4 Simii. VI, 2, 3-4, et VIII, 2, 8-9; et VIII 6, 6; pp. 547, $61, 569. — *Modus poenitendi* postea describitur : “ Oportet [xenitentem cruciare animam suam et humiliare fortiter in omni actu suo et affligi in omnibus tribulationibus variis; cumque sustinuerit tribulationes sibi supervenientes, omnino miserebitur qui creavit omnia confirmavitque, et remedium aliquod ei dabit; et hoc eerie, si viderit cor p,enitentis mundum ab omni negotio”. Itaque requiritur imprimis cor *contritum* et humiliatum, deinde patiens *acceptatio tribulationum,* tandem *mutatio vita.* (Simii. VII, 4, p. 555 cd. *Funk.)*

s Simii. IX, 14, 2, p. 605 od. *Funk.*

* Simii. VII, 6, 6, p. 569.

inquit, pænitentiam peccatorum vitam habere, impænitentiam vero mortem

678. *Hernias* igitur supponit Ecclesiæ inesse potestatem pænitentiam imponendi et peccatores coram Deo reconciliandi ; *modum* vero *hujus reconciliationis non describit,* quia ejus scopus erat mores Christianos instaurare, non autem omnia describere quæ ad disciplinam pænitcntialem speCtant. Quod hic autem prætermisit, scriptores tertii sæculi tam expresse affirmant, ut exinde merito inferatur potestatem clavium non fuisse ignotam sæculo secundo.

II. Testimonia Patrum tertii sæculi contra Montanistas.

Pænitentia, quam Hermas tanquam remedium *extraordinarium* tradiderat mediante sæculo secundo, exhibetur ut remedium *ordinarium, ineunte sæculo tertio.* — Insuper *Ecclesiæ potestas remittendi peccata* diserte affirmatur.

679. i° Id constat ex *lueresi Montanistarum,* qui, circa exitum sæculi secundi, auctore Montano, rati finem mundi et extremum judicium instare, in Phrygiâ *rigorismum* prædicabant, præsertim vero contendebant apostasiam, homicidium et adulterium ab Ecclesiâ nunquam esse remittenda. Quibus auCtoritatem sui ingenii dedit *Tertullianus.*

Aj In traCtatu *de Pænitentia* quem adhuc catholicus exaravit (an. 202-206), *Tertullianus* diserte commendat secundam pænitentiam, et eam expresse dicit constare tùm *confessione* quâ determinatur satisfactio, turn *exomologesi* seu satisfaClione quæ tunc valde rigorosa erat, ut cx ejus descriptione patet. Insuper, in eodem traCtatu satis subaudit *sententiam absolutionis* quam sponte suâ exposcit judicium ibi fuse descriptum. Præterea, nullibi in hoc traCtatu dicit aliquot peccatis fuisse absolute denegatam reconciliationem, sed potius longanimem indulgentiam erga quoslibet pænitentes ostendit[1].

680. (B) Sed, in *Tr. de Pudicitid,qp.VKi* jam Montanista scripsit (an. 217-222), Tertullianus contendit quædam peccata esse *irremissibilia.*

1 A. d'Alcs, *op. oit.,* p. 142·16S.

(a) Occasio hujus tra&atûs fuit *ediftum Callisti,* in quo R. Pontifex declarabat se remittere peccata fornicationis et adulterii : " Audio, ait Tertullianus, ediélutn esse propositum, et quidcin peremptorium. Pontifex scilicet maximus, quod est episcopus episcoporum, edicit : *Ego et moechia et fornicationis deli'cla pœnitentiâ funfits dimitto* " Ibi tanquam auftoritatem habens loquitur; nam, teste Tertulliano, ediélum est *peremptorium ;* suam vero auctoritatem desumit ex verbis Christi : *Tu es Petrus^* etc.

681. (b) Tertullianus montanista eum acerbe reprehendit. Admittit quidem episcopis inesse potestatem quædam peccata dimittendi, ea nempe quæ non sunt ad mortem a; sed asserit peccata quædam esse ad mortem seu irremissibilia, inter quæ fornicationem et mcechiam seu adulterium recenset Aliunde, inquit[3] Callistus non remittit idololatriam nec homicidium; cur ergo adulterium dimittit? Fatetur tamen Tertullianus hæc tria peccata posse a Deo ignosci. Immo agnoscit Ecclesiæ hanc potestatem competere, sed addit ejus exercitium non expedire : " Sed habet, inquis, *potestatem Ecclesia delifla donandi. Hoc ego magis et agnosco et dispono,* qui ipsum Paracletum in prophetis novis habeo dicentem : potest Ecclesia donare deliélum; sed non faciam, ne et alia delinquant "[4]. Ergo hæc potestas absolvendi ab omnibus peccatis, post baptismum commissis, tam inconcussa existimabatur ut ab ipsis Montanistis agnosceretur. Neque negabant verba : "Tu es Petrus... quodeumque ligaveris, etc.", includere potestatem peccata remittendi, sed dicebant eamdem transmissam fuisse non episcopis, sed

1 Hoc decretum novimus cx ipso Tertulliano, *De pudic.,* c. i, p. 220 ed. *Vindobon.; P. L.,* II, p. 981. —Siquidem tunc vigebat praxis, in aliquibus ecclesiis, non absolvendi a tribus gravissimis peccatis, nempe idololatria aut apostasia, fornicatione uut adulterio, et homicidio; non quia Ecclesia carebat facultate ea remittendi, sed quo efficacius fideles ab istis removerentur. Herum criminum reis imponebatur quidem poenitentia publica, ct spes eis relinquebatur quod veniam ab ipso Deo impetrarent; sed absolutio ab his peccatis dan non solebat : qua: proinde erant peccata veluti Deo *retervata.*

* Peccata hujusmodi quæ dicuntur *leviora* seu *minora* aut *media* relate ad tria crimina reservata, non sunt ea quæ hodie *venialia* vocamus, sed mortalia qu.e publicâ pænitcntiâ expiabantur.

3 *De pudit.,* c. 5, p. 227 ed. *Vindobon.·, P. L.,* t. II, p. 988.

4 *De pudie.,* c. 21, p. 269 ed. *Vindobon.; P. L.,* II, 1024.

spiritualibus 1, scu discipulis Montani qui Spiritu ducebantur; ita errabant potius circa sacram hierarchiam et opportunitatem dimittendi peccata quam circa potestatem absolvendi in se spe&atam.

Non obstante Tertulliani eloquentiâ, Callisti decretum in Ecclesiam universalem mox receptum fuit.

682. 2° Quod quidem aliis testimoniis confirmatur :

(A) *Origenes* distincte agnoscit episcopis et sacerdotibus inesse potestatem dimittendi peccata, et quidem coram Deo : " Est adhuc et septima, licet dura et laboriosa, per pænitentiam remissio peccatorum, cùm lavat peccator in lacrymis stratum suum... et cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum et quærere medicinam"3. Etiam *graviora* peccata *semel* pænitentibus remitti possunt, *leviora* autem semper : " In gravioribus criminibus semel tantum pænitentiæ conceditur locus; ista vero communia, quæ frequenter incurrimus, semper pænitentiam accipiunt et sine intermissione redimuntur" 3.

683. (B) Aliunde ex *libris liturgicis* et *canonicis* hujus temporis patet potestatem dimittendi peccata episcopis in ipsâ ordinatione fuisse concessam.

(a) in *Constitutionibus ecclesia Ægyptiaca,* tertio exeunte sæculo, legitur : " Offerat sacrificium sanétæ Ecclesiæ tuæ, et in san&o animo... peccata dimittat juxta præceptum tuum, ordinationes faciat juxta dispositiones tuas, et in virtute potestatis Apostolis tuis conlatæ, omnia poenarum vincula solvat ". Similia invenire est in *Canonibus Hippolyti*.*

(b) Quod etiam infertur ex opere *Didascalia Apostolorum,* quod ante finem tertii sæculi in ecclesiâ syriaeâ recipiebatur. Ibi enim

' *Depudic.,* c. 21, p. 270-271; *P. L*·, II, 1026.

4 *in Lcvitic.,* homil. II, 4. *P-* <?·» XII, 417.

i.evitic., XV, 2, *P. G.,* XII, 561. — Quidam putant *Origencm* primum docuisse tria peccata esse irremissibilia *(De Oratione,* 28, *P. G.,* XI, 527-530) : ibi enim cos irridet ""qui nescio quomodo sibi arrogant ea quæ sacerdotalem superant dignitatem... glorianturque quasi possint etiam idololatriam condonare, adultcriaque et fornicationes remittere"; et nonnisi postea, ab anno 244, doquissc hæc etiam posse remitti. Sed A. d'Alès ostendit, *op. cit.,* p. 283-295. praifata verba intelligi posse eo sensu quod Origenes reprehendit sacerdotes qui ista peccata facilius condonabant absque debita pænitentia.

* Ambo liæc documenta invenies inter *Monumenta Ecclesia liturgiea* (quæ ediderunt F. Cabrolet H. Leclercq), Parisiis, t. I, p. xxxt.

(cap. 5-10) traditur episcopo officium incumbere graviter quidem increpandi peccatores, eisque pænitentiam imponendi, sed postea cos reconciliandi per manûs impositionem, quia potestatem habet ligandi atque solvendi. Neque ullum excipitur peccatum; sed e contra afferuntur Scripturas textus, ex quibu constat Deum condonasse peccata Manasse, qui idololatriam et homicidium commiserat, necnon mulieris adulteras '.

684. Conclusio. Tertio sæculo quamdam potestatem remittendi peccata Ecclesiæ inesse agnoscunt ipsi Montanistæ, atque aperte docent libri liturgici et canonici: et exinde merito infertur eamdem doélrinam *sæculo secundo fuisse receptant :* si enim Tertullianus novisset hanc doétrinam fuisse recenter in Ecclesiam inveilam, id sane dixisset dum tam acerbe impugnabat Callistum; aliunde preces ordinationis et canones superius allati de potestate clavium non fuissent universim recepti, nisi fidei Ecclesiæ consentanei fuissent.

Et ita confirmatur interpretatio quam dedimus testimoniorum secundi saeculi.

III, Patrum doctrina contra Novatianos.

685. Status quaestionis. Mediante sæc. I110, nova quæstio orta est de absolutione *lapsorum,* seu eorum qui in apostasiam lapsi erant tempore Decianæ persecutionis (an. 250).

Christiani multi idolis sacrificaverant, et *sacrificati* vocabantur; alii ab officialibus libellum acceperant in quo declarabatur ipsos sacrificasse, etsi revera ab idolorum cultu abstinuissent; quare *libellatici* dicebantur. Sedatâ tempestate, multi ex lapsis reconciliationem et absolutionem quærebant, a confessoribus et martyribus petentes *libellos pacis* quos sacerdotibus exhibebant ut statim in pacem Ecclesiæ reciperentur. Exinde orta est quæstio num *lapsis* absolutio concedenda esset.

686. ꝭ* Ecclesiæ doctrina. (A) S. *Cyprianus,* tum in epistolis tum in libro de Lapsis, ita respondet, (a) Iis lapsis

' Tcxtuin syriacum hujus operis edidit Lagarde, Lipsiæ, 1854; gallica» versionem publici juris fecit Nau, *La Didascalie,* Paris, J902. — Eamdem dodlrinam invenies in *Constitutionibus apostolicis;* cfr. Funk, *Die Apostolis·then fConstitutionem,* cine litterar historische Untersuchung, Rottenburg, 1S91.

qui *verâ pceniteuiiâ* et *Christi confessions* suum peccatum expiaverunt, pax neganda non est : " Cum ergo abluerint omne dcliéium, et maculam pristinam assistente sibi Domino potiore virtute deleverint, jacere ultra sub diabolo non debent qui extorres facti et bonis suis omnibus spoliati, ere-xerunt se ct cum Christo stare coeperunt " J. Pariter si *pericuiosâ infirmitate* laborant, statim reconciliari, possunt, "ut exomologesi facStA et manu eis a vobis in pænitentiam impositâ, cum pace a martyribus sibi promissa ad Dominum remittantur" 2.

(b) Sed, extra hos casus, lapsi longam agere debent pæniten-tiam antequam absolvantur, nec approbandi sunt sacerdotes qui, exhibitis litteris pacis a martyribus datis, *statim* lapsos ad commu-nionem acceperunt : " Nam, cùm in minoribus peccatis agant peccatores pænitentiam justo tempore, et secundum disciplinai ordinem ad exomologesim veniant, et per manus impositionem episcopi et cleri jus communicationis accipiant, nunc, crudo tem-pore, persecutione adhuc perseverante, nondum restituta Ecclesiæ ipsius pace, ad communicationem admittuntur, et offertur nomine eorum, et nondum pænitentia aélâ, nondum exomologesi faélâ, nondum manu eis ab episcopo et clero imposita, eucharistia illis datur " λ

687. (B) *Romana Ecclesia responsum.* Cùm autem nonnulli de hoc conquererentur, S. Cyprianus ad presbyteros et diaconos Romæ, sede pontificia vacante, scripsit, totam rem exponens; hi autem ejus agendi rationem approbarunt atque *antiqua praxi Romana Ecclesia* confirmârunt; prudenter erga lapsos agebant, " ut nec pronam nostram improbi homines laudent facilitatem, nec vere pænitentes accusent nostram quasi duram crudeli-tatem " 4.

(C) *Decretum Carthagineuse.* Postea hæc agendi ratio appro-bata fuit a Concilio *Carthaginensi* (an. 251), cui multi episcopi interfuerunt. 1) Discrimen institutum est inter *libellaticos* et *sacrificatos :* priores post aliquam pænitentiam reconciliabantur, posteriores tantum in exitu vitæ : "Et ideo placuit..., examinatis

1 *Ep.* XXV, p. 538 ed. *Vinci.; P. L.,* t. IV, p. 274.

' *Ep.* XIX, 2, p. 525 «1. *Vind.; P. L.,* t. IV, p. 260; cfr. *ep.* XVIII, p. 523 «I. *Vinci.,* et *P. L.,* IV, 259.

» *£ρ.* XVI, 2, p. 51S ed. *Vinci.; P. L.,* t. IV, p. 251-252.

' *Ep.* XXX (alias XXXI), p. 556 ed. *Vend.; P. L.,* t. IV, p. 315. — Hanc epistolam scripsit *Rovalianuc,* postea rigorismi et schismatis fautor; et jam aliqua severitatis nola in ejus epistolâ apparet.

causis singulorum, *libellaticos* interim admitti, *sacrificatis* in exitu subveniri, quia exomologesis apud inferos non est " '. Apostasia igitur hoc tempore non erat peccatum reservatum. 2) Ii vero qui per vitam pænitentiam agere noluerunt, et solum tempore periculosæ infirmitatis exomologesim deprecantur, non recipient communionem ct pacem, quia " nec dignus est in morte accipere solatium qui se non cogitavit esse moriturum"'.

688.20 Novatianorum error. (A) *Exponitur.* Quæ tamen decreta non placuerunt Novato et Felicissimo, qui Romam profugerunt et Novatiano adhæserunt : hic presbyter, dolens quod non fuerat eleétus S. Pontifex, ab Ecclesiâ secessit, (a) *Novatianus ipse* docuit Ecclesiam non posse remittere *peccatum apostasia :* qui error damnatus fuit in Concilio Romæ habito, an. 251, sed per multos annos supervixit, (b) Ejus discipuli, *Novations,* postea docuerunt *omnia peccata ad mortem* non posse ab Ecclesiâ dimitti.

689.(B) *Novatianismus a Patribus impugnatur.* Contra quos scripserunt, inter alios, 5. *Ambrosius* et *S. Padanus.*

(a) S. *Ambrosius,* in lib. de Pænitentià a (an. circiter 384), probat Christum Ecclesiæ contulisse potestatem omnia peccata dimittendi, et quidem coram Deo : ex verbis S. Joannis 4 : "Quorum remiseritis peccata...", et ex verbis S. Matthæi5 : "Tibi dabo claves regni cælorum...". Peccata autem remitti *coram Deo* demonstrat ex analogic cum baptismo : " In baptismo utique remissio peccatorum omnium est : quid interest utrum per pænitentiam an per lavacrum hoc jus sibi datum 0 sacerdotes vindicent. Unum in utroque mysterium est". Posteaque addit in pænitentià sicut in baptismo conferri gratiam. — Tandem ostendit nulla peccata esse irremissibilia, explicando textus Scripturae ab adversariis allatos 7, de quibus jam supra egimus, nn. 670-671.

690.(b) 0'. *Pactaniis,* Barcinonensis episcopus, in epistolis tribus ad Sempronianum novatianum scriptis (an. circiter 380), doélrinam catholicam diserte propugnat.

* *Ep.* LV, 17, p. 636 ed. J-W — « /^f., 2J, p. 641-642 cd. *l'ind.*
* *L.,* t. XVI, p. 465-524. — « /» A., XVI, 467. — » *P. L.,* XVI, 476.
6 *Deponit.,* l. I, c. 8, *P. L.,* XVI, 477.
J *P· E't* XVI, 480-482, 496, 499.

I t) Probat non solum *apostolis,* sed eorum *successoribus* concessam fuisse a Deo *potestatem peccata dimittendi :* "Nunquam Deus non pænitenti comminaretur, nisi ignosceret pænitenti. Solus hoc, inquies, Deus poterit. Verum est : sed et quod per sacerdotes suos facit, ipsius potestas est. Nam quid est illud quod Apostolis dicit : *Quæ ligaveritis in terris,* etc...? Cur hoc, si ligare hominibus ac solvere non licebat? An tantum hoc solis Apostolis licet ? Ergo et baptizare solis licet " '.

2) Quia vero Novatiani dicebant inutilem fore baptismum, si jxenitentibus remissio peccatorum datur, S. Pacianus ostendit *discrimen esse inter utrumque sacramentum :* " Baptismus enim sacramentum est dominicae passionis, pænitentium venia, meritum confitentis. Illud omnes adipisci possunt, quia gratiæ Dei donum est, id est gratuita donatio; labor vero iste paucorum est qui post casum resurgunt, qui post vulnera convalescunt, qui lacrymosis vocibus adjuvantur, qui carnis interitu reviviscunt" a.

3) Cùm bæretici contenderent remissionem peccati esse incitamentum ad peccandum, respondet Pacianus : " Quid ais? Ergo qui sæpius remedium criminis monstrat, crimen ostendit? Et medicus ille cùm curat assidue vulnerari docet? Deus nec peccare vult hominem semel, et tamen liberat a peccato. Nec utique cùm liberat, peccatum docet; sicut nec qui ab incendio liberat, incendium monstrat "3.

4) Tandem ostendit *omnia* peccata posse remitti : "*Quacumque solveritis,* inquit; omnino nihil excipit. *Quacumque,* inquit : vel magna, vel modica"* — Quia vero opponebatur condemnatio incestuosi, respondet hunc non fuisse Satanæ traditum ad mortem æternam, sed ad pænitendum : " Deinde vides quod hic ipse peccator incestûs non morti traditur, sed Satanæ, ad emendandum, ad colaphizandum, ad pænitendum. Denique ait, *ad interitum carnis,* non tamen animæ, non etiam spirilûs; sed ad solius carnis interitum, tentationes scilicet, carnis angustias, detrimenta membrorum " 5.

691. Multi alii Patres quarti sæculi hanc absolvendi potestatem tanquam veritatem inconcussam tradunt6. —

1 *Ep.* I ad Sctnpron., n. 6, *L.,* t. XIII, 1057.
• *Ep.* Ill ad Setnpron., n. S, *P. L.,* XII, 106S. — 3 *Op. cit.,* n. 9, p. 1069.
4 *op. cit.,* n. 12, p. 1071. — 5 *Op. cit.,* n. iS, p. 1075.
6 Ita inter alios, S. Joannes Chrysostomus, *Pe Sacerdotio,* 1. Ill, c. 5, *P. G.,* t. LXVII, 645; S. Gregor. Naz., *Orat.* 39 in SS. Lumina, n. 18-19, *P. G.,* t. XXXVI, 356-357; S. Aphraatcs, *Patrol, syriaca,* ed. *Grajjin,* 1894, t. I, pp. 313-360; S. Ephrem., *Opera,* Ronue, 1740, t. II, p. 440; S. Hilarius, *Comment, in bfatt., P. I..,* t. IX, 1921, etc.

Nec ulterius progredi necesse est, cùm, fatentibus adversariis, potestas clavium jam a sæculo quinto ab Ecclesiâ exercita fuerit.

692. Conclusio generalis. Ex factis et testimoniis supra allegatis historice constat Protestantes omnino errare dum affirmant Ecclesiam per priora saecula peccatores non reconciliâsse nisi *in foro ecclesiastico,* (a) *Explicite* enim Patres quarti, immo et tertii sæculi, affirmant Ecclesiæ potestatem inesse vere dimittendi quaedam saltem peccata etiam gravia, *coram Deo* seu *cum infusione gratia.*

(b) *Implicite* idem constat e modo quo *progressive nata est hæresis contraria :* primum Tertullianus, cum Montanistis, non negat ipsam potestatem sed solum opportunitatem eam exercendi; postea Novatiani, etiam quarto sæculo, hanc potestatem non omnino negant, sed coarétant ad peccata quæ non sunt ad mortem; Protestantes sæc. XVI primi sunt qui clavium potestatem penitus rejecerint.

Nova igitur non est doctrina catholica, sed Protestantiuin affirmatio quæ antiquis Patribus erat penitus ignota.

693. *Solvitur difficultas.* Objiciunt tamen *Liberales* quarto sæculo vestigia inveniri sententiæ vi cujus peccata non vere remittuntur, sed solum remissa *declarantur. S. Hieronymus* enim, verba *Tu es Petrus...* exponens,comparationem instituit inter sacerdotes Veteris et Novæ Legis, et asserit similem esse priorum ac posteriorum missionem; sicut sacerdos antiquus lepram non curabat, sed solum authentice de morbo et ejus sanatione judicabat, ita " alligat vel solvit episcopus et presbyter non cos qui insontes sunt vel noxii, sed, pro officio suo, cùm peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, qui solvendus" '.

Resp. (a) Etiamsi S. Hieronymus docuisset potestatem sacerdotum esse mere declarativam, hujus testimonium, utpote *unicum,* innumera Patrum anterioris aut sequioris ævi infringere non posset, (b) Valde probabiliter autem ejus verba sensu catholico intelligi possunt, eo sensu nempe quod sacerdotes non possunt modo *arbitrario* peccata dimittere, sed post accuratam investigationem, ut sciant qui legitime ligandus sit aut solvendus, ut supra diétum est de naturi hujus potestatis (n 661); nam postea fatetur quodeumque ligant super terram esse ligatum in caelis'.

' *In Match.,* XVI, 19, *P. L.,* XXVI, 11S.
• *In Match.,* XIX, 18.

IV. Appendix de antiquâ pænitentiali disciplinât

Potestas clavium, ex dictis, eadem semper fuit in Ecclesiâ, sed modus eam exercendi diversus fuit secundum diversa tempora, prout postulabat fidelium vel Ecclesiæ utilitas : quod breviter exponere opportunum erit.

694. i° Generalis indoles antiquæ pænitentialis disciplinæ describitur. Ecclesia fidelibus peccatoribus novum genus vitæ imponebat, vit;e *religiosa* postea institutae valde similem. (A) Primum pænitentia ab Episcopo injungebatur[1] : (a) peccatores specialem induebant habitum, ut in sacco et cinere austeram et laboriosam vitam ducerent : ita veluti authentice inter pænitentes recipiebantur; (b) multis privabantur privilegiis in ordine religioso et civili : stantes ad portas ecclesiæ, vel intra ecclesiam speciali loco admissi, eucharistico sacrificio assistere non poterant; neque nuptias inire aut matrimonio jam inito uti; nec etiam honores ambire, militiam aut negotium exercere[3]; (c) variis autem mortificationibus corpus suum afficiebant, balneis et lautis epulis renuntiabant ; brevi somno contenti, diuturnas orationi vacabant, eleemosynis suæ conditioni proportionalis peccata redimentes.

(B) Huic publicas pænitentiæ /<?/<? *Ecclesia cooperabatur* non solum piis exhortationibus, sed etiam veniam a Deo petendo pro pænitentibus : hæc fuit veluti prima origo indulgentiarum.

695· (C) Quando pænitentia sufficiens judicabatur, *absolutio* ab Episcopo concedebatur, quæ consistebat in *impositione manuum* cum *oratione* quæ veniam peccatorum significabat. Hæc autem cuique pænitenti *semel* tantum dabatur, ne frequentiori concessione fideles ad multiplicanda peccata induci viderentur. Generatini semel in anno sollemniter coram fidelibus coadunatis absolutio concedebatur, et quidem in Cœnâ Domini, juxta usum romanum.

1 Hrc disquisitio, quæ ad demon.ttrationcm thesis minime necessaria est, ad eam confirmandam haud parum inservit. — Cfr. Tertul., *Depanitentiâ, De pudicilid; Philosophoununa.* IX, 12: E. Preuschen*, *Tertulliane Schriften De pænitentia und de pudicitia, mit Rücksicht auf Bussdistipiin untcrsuc/d,* Giessen, 1890; E. Rolffs', *Das indulgent-Edici des riimischen Bischofs Kallisl kritisch untersuchi und reconstruiert,* Leipzig, 1893; A. d'Alès, *op. at.,* p. 422-455; G. Rauschen, *of. cit.,* l. II, § II.

2 Quam laboriosa fuerit hujusmodi pænitentia, describit Tertullianus, *Dc Oanit.,* c. IX, *P. L.,* 1, 1243-1244.

J Ita Papa Siricius, ad Ilimerium scribens, *ep.* I, 5· ?· XIII, 1137, eos Carpit "qui actà poenitentia tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos et volutabra redeuntes et militiæ cingulum ct ludicras voluptates ct nova conjugia ct inhibitos denuo appetivere concubitus".

Si vero urgebat *periculum mortis, statim* «absolvebantur ægroti, ne absque communione e saeculo exirent

Conclusio. Antiquitus sicut nunc tres aétus pænitentis requirebantur, sed primæva Ecclesia magis satisfactioni insistebat.

696.2° Quæstiones disputatae. Hodie tamen, inter catholicos auctores, duæ præcipuæ quæstiones agitantur : (a) num, per aliquod tempus, in universâ Ecclesiâ, absolutio tribus maximis peccatis denegata fuerit; (bj num, quinque prioribus sæculis, præter pænitentiam publicam, viguerit etiam pænitentia privata.

697. {A) Ad primum quod speCtal: (a) auClores maximi ponderis, ut *Aforinus, dAubespine,/uenin, Petavius, Sirmond, Funk, Vacandard, Batiffol,* putant Ecclesiam, per tria priora sæcula absolutionem denegasse reis apostasiæ, fornicationis et homicidii[3] etiam in articulo mortis, eos remittens judicio Dei simulque preces fundens ut Deus eis ignosceret. — Quod probant : ex *Tertulliano;* hic enim asserit Callistum primum fuisse qui mcechis veniam daret, et ita non sibi consistere, quiit idololatris et homicidis absolutionem denegare pergit 3; ex S. *Cypriano,* qui testatur quosdam ex episcopis africanis adulteros absolvere noluisse ♦; ex concilio *Illibcritano* (an. 306), can. 1, ubi dicitur : " Placuit inter eos qui post fidem baptismi salutaris adultâ ietate ad templum idoli idolaturus accesserit, et fecerit, quod est crimen capitale, quia est summi sceleris placuit nec in finem eum communionem accipere "3; ex concilio *Arclatcnsi* (an. 314), can. 22, ubi similia habentur; ex *Origene,* qui reprehendit sacerdotes absolventes, ex ignorantiâ canonicae disciplinae, tria præfata deliéta6. Ergo, inquiunt, in Ecclesia tum

1 Quod constat ex ep. S. Innocentii I ad Decentium, episcopum Eugubinum (Λ Z., XX, 559) : " De pænitentibus autem, qui sive cx gravioribus commissis, sive cx levioribus pænitentiam gerunt, si nulla interveniat Kgritudo, quinti feriâ ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Ceterum dc pondere rcstimando delictorum, sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pænitentis, et ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cùm viderit congruam satisfaiiiionem suam. Vel si quis xgritu· dinem incurrerit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de saxulo absque communione discedat ".

• Morinus, <-//., lib. X, c. 1-3; dAubespine, *Devet. Ecclesia ritibus,* c. 2; Juenin, *Deponit.,* q. VII, c. 1, a. 2, § i; Petavius, in nolis ad Epiphanii hxies. 59, ad calcem ejus operum; Sirmond, *Hist. panil. publica, c. Γ,* Funk, *Theol. Quartalsckrift,* 1906, p. 432 sq.; Vacandard, in *Rev. du clergi franf.,* t. XX, 1899, p. 575 sq.; Batiffol, *op. til.,* p. 215.

3 Tertul., *Depudiciiiâ,* c. 5-6; *P. L.,* t. II, p. 987-991.

* S. Cyprian., *ep.* 52 ad Antonianum, n. 2«.

s Ap. Bruns, *op. cit.,* t. II, p. 2.

6 Ong., *De oratione,* c. 28, *P. G.,* t. XI, p. 528-529.

Latinâ tum Græcâ, praxis viguit, usque ad quartum sæculum, veniam denegandi horum criminum reis

698. (b) Aliunde multi theologi, inter quos *Esser, Stufler, A. d'Alls,* docent *nunquam* in Ecclesiâ praevaluisse praxim *universalem* graviorum criminum, in fine vitæ, absolutionem denegandi ·. Quod probant duplici argumento : *indirefle,* auéloritate *C. Tridentini* definientis confessionem sacramentalem necessariam esse jure divino; ex quo infertur Ecclesiam non potuisse pænitentibus denegare, præsertim in articulo mortis, tam necessarium sacramentum; *direfie,* exhibendo testimonia Patrum, præsertim Hermæ, S. Cypriani, S. Paciani, S. Cælestini, S. Leonis, etc., quæ supra retulimus.

Ad automates allegatas respondent : *Tertullianus* calumniatur Callisti dodrinam, forte ad imminuendam ejus auctoritatem apud Afros ; 5. *Cyprianus* affirmat *quosdam* episcopos, non au ten) omnes, absolutionem moechis denegasse; concilia superius allegata loquuntur de *communione,* non autem de absolutione deneganda.

699· (c) *Judicium de hâc controversia.* Hic non agitur de re dogmatica, sed *historica* et *disciplinari,* quæ ex*faffis* dirimenda est. Hæc autem sunt satis obscura. Certum videtur, mediante sæculo secundo, absolutionem denegatam non fuisse ob præfata peccata, ut constat ex audoritate Hermæ. Pariter omnes concedunt jam a sæculo quarto horum peccatorum reservationem aboletam fuisse, in plerisque saltem ecclesiis. Sed res dubia manet quoad finem sæculi secundi et initium tertii. 5. *Irenaus* et *Clemens Alexandrinus* supponunt suo tempore adulterium et homicidium condonari posse2. Attamen, attentis testimoniis supra allatis, n. 679, valde probabile est, per aliquod breve tempus, horum peccatorum condonationem judicio et misericordi» Dei fuisse relidam in *quibusdam ecclesiis,* ut fideles ab istis delidis deterrerentur; Callistum vero hanc praxim reprobâsse præcipue quoad adulteros, ne forte in desperationem venirent, et mox reservationem sublatam fuisse quoad duo alia |>cccata. Ceteroquin pænitentia pro istis delidis imponebatur, et delinquentes veniam consequebantur per contritionem perfedam.

' Palmieri, th. 9, p. 92: De San, n. 211 sq.; Pignataro, o/. *cit.,* p. tc6 sq. ; Pellé, *Le Tribunal de la Pénitence,* thèse, Paris, Oudin, 1903, p. 86-136; G. Esser, *Dit Bussschriftcn Tertullians,* 1905; Stufler, in *Zeitschriftf. Kath. Thcol.,* 1908, p. 1.4S; A. d:Alès, *of cit.,* p. 22S sq.

' s. Iren, l. cit.; Clemens Alex., *Quit dives salvetur,* c. 47, *P. G.,* t. IX, p. 647-651, ubi narrat S. Joannetn in Ecclesiam recepisse quemdam latronum ducem, antea a se baptizatum, ideoque supponit homicidium non esse irremissibile.

700. (B) Quoad pænitcntiam *privatam,* duplex pariter viget opinio.

(a) Theologi, de quibus supra «, tenent prioribus sæculis duplex fuisse pænitentiæ genus : pænitentiam *publicam* pro publicis gravioribus deliélis, *privatam* vero pro occultis. Quod probant : 1) *a priori:* nam, si obligatio viguisset publice confitendi peccata *occulta,* aut publice pro eis pænitendi, sigillum sacramentale fuisset violatum; insuper pænitentia publica *semel* tantum concedebatur, ideoque, sublatâ pænitentia privatâ, nulla esset spes veniæ pro recidivis. 2) Ex quibusdam*faPlis :* Cerdon, hæreticus, a S. *Iremeo2* describitur tanquam " in Ecclesiam veniens et exomologesim faciens... modo quidem latenter docens (hæresim), modo vero exomologesim faciens"; atqui pænitentia publica *semel* dabatur; ergo hic agitur de privata exomologesi. Idem fere narratur de Marcione, qui, semel et iterum ex Ecclesiâ ejectus, tandem pænitcntiam subiit, pacem postea recepturus 3. — Præterea *C. Niaenum,* can. 13, statuit ut omnibus moribundis (ideoque relapsis) non denegetur sacra communio; ergo eis prius ministrabatur pænitentia, caque privata.

701. (b) Ex adverso autem critici, de quibus supra, negant per quatuor sæcula fuisse pænitentiam *privatam* a publicâ distinctam.* Agnoscunt quidem *confessionem* peccatorum generating fuisse occultam et auricularem; sed *satisfaflio* seu pænitentia semper publica erat; idem dicendum de *absolutione,* si excipias casum moriendum : tunc enim peccatorum condonatio privatim fiebat. Etenim : 1) quoties Patres quatuor priorum sæculorum de pæntentiâ agunt, semper eam describunt ut *publicam.* 2) Pænitentia *privata* non exhibetur nisi quarto exeunte sæculo in *Oriente,* quando *Neflarius* (381-398) pænitentiarios abolevit, occasione cujusdam scandali i; in *Occidente* autem, sæculo sequenti. 3) Paucissima faéta in contrarium allegata nil probant : Cerdon et Marcio, hærctici, non aliam exomologesim susceperunt nisi *publicant,* quæ sola tanto crimini competebat, sed, propter inconstantiam suam, pluries eam abruperunt; ex canone *Nicana* nihil aliud infertur nisi condonationem peccatorum *moribundis* concedi privatim,

* Cfr. S. Harcnt, in *Etudes des PP. Jésuites,* t. LXXX, 1899, p. 577, ct t. LXXXII, 1900, p. 577; A. d'Alès, *op. cit.,* p. 422-455.

* S. Iren., *C. Hares.,* I. III, c. 4, *P. G.,t.* VII, p. 857.

3 Tertullianus, *Deprescript., c.* 30, *P.* t. 11, p. 42.

* Quorum argumenta exponit Vacandard, in *Ra>. du CL français,* t. XXIX, içoo, p. 258-264.

s Quod narrant Socrates. *H. E.,* 1. V, c. 19, *P. G.,* t. LXVII, p. 613 sq.. et Sozomcnes, *H. E.,* I. VII, c. 16, *P. G.,* t. LXVII, 1457 sq.

modum *privilegii,* sed exinde minime probatur modo generali aliis christianis viguisse pænitentiam privatam; immo, si mori- Hindi supervixerint, juxta *Condi. Arausicanum I*, can. 3, in ordine pænitentium stare debebant, ideoque pænitentiam agere publicam.

702. (c) *Judicium dc hac controversé.* In re tam difficili et obscura, hæc animadverte liceat : — 1) Pænitentiæ publicæ subjiciebantur non solum tria maxima peccata, nempe apostasia, fornicatio et homicidium, sed etiam alia minora, quæ ut mortalia existimabantur; quod testatur 5. *Cyprianus :* " Cum in minoribus peccatis agant jæccatores pænitentiam, justo tempore et secundum disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, et per manûs impositionem episcopi et cleri jus communionis accipiant"[1]. 2) Pænitentia publica vere erat *sacramentalis,* quippe quæ tota tenderet in remissionem peccatorum non solum quoad -pcenam, sed etiam quoad culpam per ministerium ct absolutionem sacerdotis, intercedentibus cum eo fidelibus, ut constat ex superius diélis de exomologesi, et ex dicendis de absolutione. 3) *Moribundis* concedebatur absolutio sacramentalis, etiam antequam canonicam pænitentiam absolverint, ut reconciliati cum Deo e vita excederent; insuper aliquando, ob confessorum et martyrum intercessionem, tempus pænitentiæ abbreviabatur. 4) Extra hos casus, valde probabile est *absolutionem* concessam esse pro minoribus deliélis quæ publicæ pænitentiæ non subdebantur [2].

Art. II. De ministro potestatis clavium.

Ex dictis jam inferri [>otest non omnibus christianis competere potestatem clavium : cùm enim hæc ipsam conscientiam fidelium attingat, peccataque remittat etiam coram Deo, evidens est eam exerceri non posse nisi ab iis qui divinitus deputati sunt ad fideles san&ificandos. Ad eam exercendam duplex requiritur potestas, juxta *Tridentinum*[3] nempe potestas *ordinis* et *jurisdictionis.*

§ I. De potestate ordinis ad remittenda peccata.

703. i° Errores, (a) *Afontanista* potestatem clavium tribuebant solis pneumaticis seu spiritualibus, id est iis qui Spiritu Sanélo

[1] *S.* Cyprian., *ep.* <), η. 2, *P. L.,* t. IV. p. 251.

[2] Tertullianus enim concedit *{De pudiciliâ,* XVIII, iS) fideles posse pro 'levioribus delictis veniam ab episcopo consequi ",

[3] Scss. XIV, cap. *7,* Denz. Bann., 903 (7S2).

inspirabantur; (δ)Πζα<Λνσ« et *Wicleffite* bonis sive laicis sive sacerdotibus camdem concedebant; (c) *Protestantes liberales* tenent primis Ecclesiæ sæcuiis potestatem clavium exercitam fuisse a *charismaticis,* id est, a fidelibus speciali dono scu charismate gaudentibus.

704. 20 7%««;Soli sacerdotes, id est episcopi et presbyteri, sunt ministri potestatis clavium, seu valide possunt a peccatis absolvere.

De fide est ex *Tridentino* 1 : " Si quis dixerit, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi et solvendi non habere; aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse diftum : " Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo "; et : " Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt": quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem; A. S. "

(A) *Scripturâ* probatur, nempe cx duobus textibus a *Tridentino* allegatis, quos supra (nn. 665-668) declaravimus. Ex his enim constat potestatem apostolis corumque successoribus collatam, modo *judiciali* exercendam esse. Jamvero auCoritate judiciali non gaudent omnes fideles, sed solum ii qui Ecclesiæ præsunt. Et sane *Apostolis.,* non vero indiscriminatim omnibus discipulis, Christus promisit et contulit clavium potestatem.

(B) *Traditione. S. Ignatius* non promittit peccatoribus remissionem peccatorum nisi *redeant ad episcopum*,* *Tertullianus,* adhuc catholicus, exomologesim describens, dicit peccatores *"presbyteris advolvi" 3; S. Cyprianus,* Tertulliani discipulus, peccatores ad pænitentiam hortatur, " dum satisfaCio et remissio faCa per *sacerdotes* apud Dominum grata est " 4. Alii cum *S.Ambrosio* explicite dicunt *apostolis* et *sacerdotibus* inesse potestatem remittendi peccata 5.

* Sei». XIV, call. 10, Denz.-Bann., 920 (79S). - Cfr. *Codex,* can. S71.
* *Ad Philadelph.,* 3, 2, Journel, 56.
» *De Panit.,* n. 9, Journel, 315. — 4 *De /apsis,* c. 28, Journel, 553.
J De Vani/., lib. I, c. 2, Journel, 1297.

Per quatuor priora sæcula, potestas clavium fere exclusive ab episcopis exercebatur; quarto autem sæculo, presbyteris quibusdam, nempe pænitentiariis, concessa est au loritas confessiones audiendi et peccatores absolvendi; a quinio ad oltavum sæculum hæc potestas ad plures alios presbyteros extensa est; et jam a sæc. VIII ad omnes sacerdotes[1].

Solvuntur difficultates[2]. (A) Pauca tantum animadvertere liceat de *pneumaticis.* Non diffitemur quidem quosdam, in primævâ Ecclesiâ, specialibus charismatibus fuisse donatos, quæ describuntur a S. Paulo; sed nullibi dicitur ipsis concessam esse potestatem remittendi peccata. — Tertullianus, jam montanista faétus, hanc potestatem *spiritualibus* adseribit, sed, non obstante ejus ingenio, hæc assertio mox universim reprobata fuit, etiam a S. Cypriano, êjus discipulo. Nil igitur exinde deduci potest contra nostram thesim.

705. (B) Nonnulli objiciunt *confessores* et *martyres* privilegium obtinuisse *libellos pacis* concedendi, ideoque remissionem peccatorum. — Ex epistolis S. Cypriani evidenter constat hanc martyrum intercessionem fuisse quidem unum e motivis propter quæ pænitentia mitior aut brevior imponebatur, sicut hodie vi communionis sanélorum conceduntur indulgenti», sed minime fuisse veram absolutionem a peccatis; episcopos autem judicâsse quibusnam et quandonam reconciliatio concedi debeat[3]. Jamvero hæc doétrina approbata fuit non solum ab episcopis africanis, sed etiam ab Ecclesiâ Romanâ, ut jam supra notavimus, n. 687.

706. (C) Alia tamen difficultas exsurgit ex interventu *diaconorum* in administratione pænitentiæ. 5. *Cyprianus,* dc lapsis scribens qui in periculo mortis erant, dicit cos *exomologesim* facere posse apud presbyterum, aut, si presbyter desit, apud *diaconum* [4]

Hic agitur de *reconciliatione externa* cum Ecclesiâ, quæ quoad peccatores, præcedere debebat administrationem viatici. Quæstio enim erat de *lapsis* qui libellum pacis a martyribus acceperant, simulque gravi infirmitate laborabant, et in periculo mortis versabantur. Episcopus permittit presbyteris, et, si desint, diaconis pænitentiam infirmis dare per impositionem manuum, ut, pænitentiâ acceptâ, atque aôtu contritionis elicito, morituri possint communionem accipere, et ita ad Dominum accedere cum pace.

[1] Taxeront. III. 253.
[2] P. Laurain, *De l'intervention det laïques, des diacres... datu l'administration de ia PJnitcnce,* 1897.
[3] *Epistola* 9, 10. ii, 13, 17, 26, 30, etc., *P. L.,* t. IV, pp. 252, 255, 257, 260, 270, 304 305. — [4] *Epist.* 12, *P. L.,* I. IV, p. 259.

707. (D) Objicitur etiam aliquando *monachos,* qui sacerdotio initiali non erant, confessiones audiisse.

Resp. Fatemur equidem Medio Ævo, præsertim in Oriente, rem *aliquando* se ita habuisse, quia videlicet populus Christianus, pravis moribus sæcularium sacerdotum scandalizatus, regularibus peccata confiteri sæpe mallebant, etiam iis qui sacerdotes non erant : hic autem erat abusus ex ignorantia ortus qui non diu perseveravit.

708. (E) Urgent : Medio Ævo invaluit usus ut in periculo mortis, deficiente sacerdote, confessio laicis fieret; hanc praxim commendarunt doélissimi theologi, immo ejus necessitatem docuerunt, v. g., *Lanfrancus* *Petrus Lombardus* *Rob. Pullus*\ *Albertus Magnus* *S. Thomas*s, aliique; ergo etiam laici absolvere possunt.

Resp. Præfati Doélores minime docent laicos potestatem habere absolvendi, quamvis teneant, in casu necessitatis, *utile* aut *necessarium esse peccata laico confiteri.* Hanc opinionem acceperunt ab auétore libri de verâ et falsâ pænitentiâ, qui 5. *Augustino* immerito adseribebatur; en verba Pseudo-Augustini6 : "Qui vult confiteri peccata ut inveniat gratiam, quærat sacerdotem qui sciat ligare et solvere... *Tanta itaque vis est confessionis ut si deest sacerdos confiteatur proximo...* Etsi ille cui confitebitur, *potestatem solvendi non habeat* fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio, qui crimen confitetur socio ". Ex quo sequitur laicos potestate absolvendi carere. Idem tenet *S. Thomas* (1. c.) ubi dicit : " Sed quando necessitas imminet, debet facere pænitens quod ex parte suâ est, scilicet conteri, et confiteri cui potest; qui, quamvis *sacramentum perficere non possit,* ut faciat id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet, defectum tamen sacerdotis summus sacerdos supplet". Laici igitur, dum confessiones audiebant in casu necessitatis, potestate absolvendi non gaudebant; sed Christus ipse, occasione hujus humilis confessionis, remissionem peccatorum bene dispositis impertiebatur. Attamen, propter hunc interventum, diaconi a quibusdam theologis hujus ætatis vocabantur ministri *extraordinarii* sacramenti Pænitentiæ 7.

' *De CelandA confessione* P. L.,* t. CL, p. 629 sq.
* *Sentent.,* lib. IV, dist. 17.
' *Sentent.,* lib. VI, cap. 51, 301-302, *P. L.,* t. CLXXXVI, p. S97.
4 *In IV Sentent.,* dist. 17, ait. 58-59.
5 *Supplent.,* q. 8, a. *2,* ad 1.
6 *P- L.,* t. XL, p. 1122.
' A. Vacant, *Diet, de Thiol.,* I, p. 1S2-1S9.

§ II. De POTESTATE JURISDICTIONIS.

709. i° Prænotanda. (A) *Notio jurisdictionis.* (a) Jurisdictio ecclesiastica *in genere* definitur *potestas regendi subditos adfinem supernaturalem.* Triplex est : *legislativa,* ad leges ferendas, *judiciaria,* ad sententias aucloritative ferendas, et *coactiva,* ad pœnas infligendas.

(b) Jurisdictio, quæ ad *sacramentum Panitentia* requiritur, est*judiciaria,* cùm hoc sacramentum sub forma judiciali ministretur, ct quidem *fori interni,* cùm directe et primario privatam cujuslibet fidelis utilitatem respiciat, immo et fori *pænitentialis,* ut sic distinguatur a jurisdiCtione fori interni *extrafcenitentialis,* quæ extra confessionem sacramentalem exerceri potest, v. g., dispensando in voto, tollendo censuram cum effectu in foro interno tantum.

(c) Unde jurisdiCtio confessarii definiri potest *potestas superuaturalis, externo superioris ailu collata, quâ sacerdos judicium exercere potest erga subditos in fori, interno ac panitentiali.* Confertur autem designando *subditos* in quos exerceri valeat potestas absolvendi, vel *locum* ubi legitime exerceatur.

(B) *Erravit Synodus Pistoriensis* asserens non esse necessarium, sed tantum conveniens, ad validitatem absolutionis, ut confessarius jurisdictione polleat ».

710. 20 *Thesis ;* Præter potestatem ordinis requiritur, ad validam absolutionem, potestas jurisdictionis, quæ non accipitur vi solius ordinationis, sed superiorum ecclesiasticorum concessione.

(A) *Prius,* videlicet *jurisdictionem ad validam absolutionem requiri,* (a) docet *Tridentinum* a, præludente *Decreto ad Armenosl* '."Minister hujus sacramenti est sacerdos habens audoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris"; id est, jurisdictionem ordinariam aut delegatam ; (b) confirmat *rat. theol. :* siquidem potestas remittendi vel retinendi peccata per modum *judicii* exercetur; atqui potestas judicialis valide exerceri nequit nisi in

l Denz., n. 1537 (1400). — l Sess. XIV, cap. 7. Denz.-Bann., 903 (782).
5 Dcnz. Bann., 699 (504' — Cfr. *Codex,* can. 872.

subditum, id est in cum qui judicis auéloritati seu jurisdictioni subjeétus fuit a legitimo superiore : si enim judices indiscriminatim quaslibet causas tranarent, nulla esset inferiorum ac superiorum subordinatio, sed totus justitiae ordo turbaretur.

(B) *Posterius* autem, videlicet *hanc jurisdictionem non conferri vi solius ordinationis, sed superiorum concessione,* ex jam probatis sequitur. Nam *Tridentinum* (1. c.), declarando absolutionem sacerdotis jurisdictione carentis esse nullius valoris, supponit aliquem sacerdotem posse jurisdictione carere; atqui si jurisdiélio vi solius ordinationis haberetur, amitti non posset.

711. 3° Corollaria. {A) *JurisdiClio variis modis limitari potest a superioribus, pr&sertim a R. Pontifice.* Qui enim jurisdictionem concedere possunt vel non, a fortiori possunt eam conferre modo plus ininusve limitato, *quoad homines, quoad locum, quoad tempus, quoad peccata.* Ait enim *Tridentinum* ' .· " Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat sacerdotibus absolverentur ".

(B) *Communiterl teneturjurisdictionem requiri etiam ad absolutionem peccatorum venialium.* Hoc quidem negarunt mulli veteres theologi, etiam primi nominis, ut 5. *Thomas* et *Scotiis,** quia venialia etiam aliis sacramentis, in quibus non requiritur jurisdictio, remitti valent. Sed *Innocentius XI* * injunxit episcopis non permittere " ut venialium confessio fiat simplici sacerdoti non approbato ab episcopo aut Ordinario Et merito, cùm etiam venialia in sacramento Pænitentiæ remittantur per modum judicii.

• Sess. XIV, cap. 7, Denz.-Bann., 903 (782).

* Dico *communiter,* quia pauci cum Ballerini, *Opus Morale,* Dc Pxnit., n· 555» contrarium tenent et decretum *Innocenta* intclligunt dc liccitatc, non nutem de validitate absolutionis.

5 S- Thomas, *hi IV Sent.,* dist. 18, q, 2, a. 3, sol. 1, ad 3; Scotus, *In IV Sent.,* dist. 18, q. 4, a. 2, sol. 3.

4 Decreto *Cùm ad aures,* apud Dcnz.. n. 1130 (to8'6).

Caput if

DE PÆNITENTIS ACTIBUS.

i? Potestas clavium, *modo judiciali* exercenda, quosdam aéhis supponit ex parte pænitentis. Tres vero actus præcipuos cxomologesis superius descripta complectebatur : *confessionem peccatorum* coram Dei ministris ; *contritionem* seu peccati odium ct detestationem ; *satisfaflionem,* id est, longam ct laboriosam deliiti expiationem : de quibus seorsim dicendum.

Art. I. De confessione peccatorum.

712. Status quaestionis. i° *Confessionis notio.* (A) In *veteri Lege,* agnoscebatur quædam peccatorum confessio, et quidem multiplex : —

(a) Confessio Deo faéta, ad facilius remissionem peccatorum obtinendam : " Qui abscondit scelera sua non dirigetur, qui autem confessus fuerit et reliquerit ca, misericordiam consequetur (b) confessio generalis quâ supremus Pontifex iniquitates populi Israel semel in anno publice recitabat : " Tunc offerat hircum viventem; et positâ utrâque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel "[a]; (c) confessio magis specifica, quæ fiebat sacerdotibus, quando sacrificium pro peccato offerebatur, quia viéiima diversa erat pro peccatorum diversitate, vel etiam quando restitutio facienda erat[3]. (d) Judæi, qui a Joanne baptizabantur·, sua peccata confitebantur[4], ut sic efficacius propositum pænitentiam agendi manifestarent : hæc autem confessio non erat sacramentalis[6].

(B) Postquam vero institutum est pænitentiæ .sacramentum, confessio peccatorum fuit unus ex aôtibus ad remissionem peccatorum requisitis, et sæpe vocata est *exomologesis.*

Quæ vox apud Patres duo significat : *totam aflionempernitentia,* seu longam et laboriosam seriem aétuum quibus remissio peccatorum obtinebatur; ct primam pariem hujus pænitentiæ, nempe *peccatorum declarationem,* sive publicam, sive privatam.

. 1 *Prov.,* XXVIII, 13; cfr. *Secli.,* IV, 31. — ' *Levit.,* XVI, 20-21.
3 *Levit.,* IV, 3-35; V, 1-13; VI, 1-7; *Num.,* V, 6-". — * *.Matt.,* Ill, 6.
5 Cfr. Vacant., in *Ditflionnaire de la Bible (Vigour.),* vocabulo *Confession.*

Hoc ultimo sensu intelleéla, confessio sacramentalis est *accusatio propriorum peccatorum, post baptisma commissorum, legitimo sacerdoti fafla, ad veniam absolutione consequendam*

713· 20 *Errores de confessionis necessitate.* Hanc negarunt : (a) *Wicleffus,* dicens : "Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua et inutilis"; quas propositio damnata fuit a *C. Constantiensil; (b) Lutherus,* qui tamen non sibi consistens, asserebat modo confessionem esse "cruentissimam carnificinam, quæ miseras torquet conscientias", modo "aflliâis conscientiis optimum remedium" (c) *Calvinus* qui contendit auricularem confessionem, prout existit apud Romanistes, non a Christo, sed ab *Innocentio III* in Cone. *Lateranensi* fuisse institutam, et rem esse Ecclesiæ noxiam; (d) *moderni Protestantes,* etiam *Kitualista,* qui, licet ejus utilitatem agnoscant, tamen ejus necessitatem rejiciunt.*

714. Argumenta, quibus *hodierni protestantes* divinam institutionem simul et necessitatem confessionis impugnant, ab historia desumuntur et ad hæc reducuntur : (a) Inveniuntur quidem, apud auélores sacros et Patres, testimonia quædam de confessione : sed ibi agitur de confessione *coram Deo,* non autem apud sacerdotes faélâ; (b) aliunde confessio, quam antiqui Patres commemorant, non est auricularis, nec proinde sacramentalis, sed *publica* et ad reparandum scandalum communitati datum; (c) a sæculo septimo, in *P<enitentialibus,* describitur quidem auricularis confessio, sed ex modo quo peragitur, ex multis precibus recitatis, jejuniis ad hanc requisitis, aliisque adjuntflis, clare colligitur eam fuisse *valde extraordinariam;* (d) ceterum, etiam sæculo XII, de ejus necessitate dubitabatur, et quidam asserebant confessionem Deo faélam sufficere, quin opus esset sacerdotibus confiteri. Ex quibus patet nonnisi sæculo XIIT confessionem auricularem tanquam necessariam habitam fuissei.

715.3° *Doftrina catholica.* Contra hos errores, *Tridcntinum* exponit dodrinam catholicam :

(a) De *divinà institutione* et *necessitate* confessionis :

" Ex institutione sacramenti Pænitentiæ jam explicatâ, universa Ecclesia semper intellexit *institutam etiam esse a Domino integram*

* Denzing., 5S7 (483).
* Apu<l Moehlcr, *P/e Spnibotih,* § 33. — ' Cf. *tnsdt.,* 1. III, c. 4
* Morgan Dix*, *op. dt.,* p. 90.
s Qure argumenta fuse exponit Lea*, *op. dt.,* t. I, p. 168-273.
4 Scss. XIV, cap. 5.

ptpcatorum *confessionem,* et omnibus post Baptismum lapsis *jure divino necessariam existe* : quia Dominus noster Jesus Christus, e terris ascensurus ad cælos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam presides et *judices,* ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint : quo, pro potestate clavium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim, sacerdotes judicium hoc, *incognita causa,* exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, et non potius in specie, ac sigillatim, sua ipsi peccata déclarassent. Ex his colligitur, oportere a pænitentibus *omnia peccata mortalia,* quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint".

Tria hic asseruntur : *divina institutio* confessionis, ejus *necessitas,* necnon ejus *objeftum,* videlicet *omnia peccata mortalia* post baptismum commissa, quorum conscientia habetur.

716. (b) Quoad *modum* vero *confitendi,* secretum aut publicum, addit S. Synodus :

"Ceterum, quoad modum confitendi *secreto* apud solum sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindiélam suorum scelerum et sui humiliationem, tum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ oflensæ ædificationem, deliéta sua *publice* confiteri possit; non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec salis consulte humanâ aliquâ lege praeciperetur, ut deliéta præsertim secreta, pubiicâ essent confessione aperienda.

Unde, cùm a sanétissimis et antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta confessio sacramentalis, *quâ ab initio Ecclesia sanila usa est,* et modo etiam utitur, fuerit semper commendata; manifeste refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a divino mandato alienam, et inventum humanum esse, atque a Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere non verentur".

Ex quibus colligitur confessionem, sive *secretam* sive *publicam,* esse vere sacramcntalem; neque tamen expedire ut praecipiatur confessio *publica* deliôtorum præsertim occultorum. Aliunde asseritur, etsi non definiatur, confessionem secretam *ab initio* Ecclesiæ in usu fuisse.

Ad quod melius intelligendum, sciendum est hanc quæstionem diligenter a theologis et episcopis Concilii fuisse perpensam; quidam censebant secretam seu auricularem confessionem a Christo institutam esse; alii vero putabant Christum confessionem quidem instituisse, sed nullo modo determinasse utrum secreta an publica

esse deberet Concilium rem definire noluit, sed solummodo declaravit modum confitendi secrete non esse alienum ab institutione Christi, id est, juxta *Suarez',* non esse contrarium nec repugnare divino præcepto, immo esse consentaneum.

Quare duplex erit thesis : prior de *ipsd confessione;* posterior de *modo confitendi;* posteaque *utilitatem* confessionis ratione ostendemus.

717. *Thesis i' :* Confessio sacramentalis est jure divino necessaria iis omnibus qui gravia peccata post baptismum commiserunt, eisque obligatio incumbit omnia et singula mortalia peccata confitendi.

Defide est ex Tridentino 3 : " Si quis negaverit confessionem sacramentalem vel institutam vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum; A. S. — Si quis dixerit in sacramento Pænitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debitâ et diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta..., A. S. "

718. Explicatur. Diximus : (a) *confessio sacramentalis,* abstrahendo a quæstione utrum *publica* sit an *privata* seu *auricularis :* utraque enim est sacramentalis; (b) *jure divino necessaria,* et quidem *stride,* sub pœnâ damnationis; hæc autem necessitas oritur ex præcepto *positivo,* ideoque quasdam patitur exceptiones; (c) *peccata mortalia,* cùm venialia possint absque confessione remitti ; (d) *omnia* autem mortalia etiam *interna* et *occulta,* et *singula distincte* accusari debent, in quantum fieri potest.

Hic autein notare expedit mulla peccata, quæ hodie ut mortalia a theologis habentur, a quibusdam Patribus vocari venialia seu *minuta :* ita *Casarius Arelat.* inter *minuta* peccata commemorat juramenta, perjuria, detractiones, otiosos sermones, odium, iram, gulam, invidiam, etc. «; jamvero illa sola peccata accusare tenebantur fideles, quorum gravitatis conscii erant.

' Cfr. Theiner, *Acta genuina C. Trid.,* t. I, pp. 531, 540, 549, 557, 562, 580, 592, etc. — * Suarez, *De Pcrnil.,* disp. XXI, seiit II, n. 12.
3 Ses». XIV, can. 6-7. — « *Sermo* 257, *P. L.,* XXXIX, p. 2220.

Fundamentum hujus doCrinæ in *Scripturâ* habetur; plena probatio ex *Traditione* desumitur.

I. Confessionis institutio et necessitas ex Scripturâ inferturl.

719. i° Ex verbis S. *Matthai* de potestate clavium, necnon *S. Joannis,* circa potestatem remittendi ct retinendi peccata : (a) Christus sacramentum Pænitentiæ instituit per modum *judicii.* Atqui tale judicium proferri nequit sine præviâ confessione omnium mortalium; nam judicium æquum et sapiens ferri non potest nisi *causA cognitA,* et quidem in particulari; et aliunde causa regulariter cognosci nequit absque pænitentis confessione, qui *solus* peccata sua *secreta* revelare potest, aut etiam externorum peccatorum veram *malitiam,* quæ ex interno aCu voluntatis pendet.

(b) Præterea potestas Apostolis corumque successoribus collata amplectitur facultatem tum *remittendi* tum *retinendi* peccata. Porro ad hoc generaliter requiritur *integra* et *distinta* mortalium confessio : antequam enim spiritualis judex sententiam ferat, debet scire utrum peccata commissa fuerint an non, immo eorum *numerum* et *gravitatem* cognoscere, necnon peccatoris *intimas dispositiones,* ut prudenter judicare valeat utrum remitti an retineri debeant, et qualis satisfacio imponenda sit.

,720. 2° Ex iisdem textibus colligitur nullum aliud esse medium obtinendi remissionem peccatorum præter confessionem quâ peccata jurisdiCioni pænitentiali subjiciuntur :

(a) Etenim si Christus, sacrum tribunal instituendo, non præcepisset peccatoribus ad hoc recurrere, sacerdotum potestas illusoria esset; quis enim humili confessioni se submitteret, si aliud esset medium minus laboriosum?

(bj Potestas peccata remittendi, utpote quædam specialis attributio potestatis clavium, eamdem vim habet ac potestas clavium. Porro potestas clavium supponit

[1] Cambier, *De divind institutione confessionis* (thesis), Lovanii, 1884; Palmieri, th. 33, p. 401-4(9; L. de San, n. 756-780; Mangenot, *Dict.de Thiol.,* t. III, verbo *Confession.*

vim obligandi omnes fideles in peccatum mortale post Baptismum lapsos, ut ad illam recurrant pro istiusmodi vinculi solutione : " Tibi dabo claves regni cadorum; quodeumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælo... Sicut enim nemo in domum, quæ clausa est, ingredi potest, nisi janitor ostium aperiat, ita nemo, cui porta caeli per peccatum mortale clausa est, regnum Dei ingredi potest, nisi porta a janitore, cui Christus claves tradidit, aperiatur; secus potestas clavium illusoria esset.

(c) Confirmatur ex Johannei textûs ultimà parte " *et quorum retinueritis retenta sunt"*; cujus sensus est : si retinueritis vos, retineo et ego. Peccatum igitur non remittitur a Deo, Apostolis retinentibus; et ideo peccator Apostolicâ potestate eget pro veniâ assequendâ; nam aliter, Apostolis retinentibus, Deus non retineret, et vana evaderet Apostolorum potestas.

721. In medium proferuntur quidam alii textus qui ad confessionem sacramentalem spedare videntur; de quibus pauca adnotare liceat.

(a) In libro *Afluum* (XIX, 18) legitur Multique credentium veniebant *confitentes* et annuntiantes aétus suos". Non pauci theologi, cum *Bellarntino,* putant hic agi de fidelibus et de confessione sacramentali; nam grreca vox εξομολογούμενοι hic adhibita, ea est quâ Græci utuntur ad confessionem sacramentalem designandam. Multi vero alii, quales sunt *Beekn, Patriti,* tenent hic sermonem esse de Judæis et Gentilibus nondum baptizatis sed, ob visum prodigium, conversis ct credere incipientibus; proinde non de confessione sacramentali, sed de illâ generali peccatorum accusatione, quæ baptismum præcedcbat. Hanc ultimam sententiam ut probabiliorem habemus.

(b) Allegantur etiam verba 5.*Jacobi' :* "Confitemini ergo alterutrum peccata vestra". Multi sane Patres3 et theologi hæc intelligunt de confessione sacramentali; proferuntur enim post verba dc remissione peccatorum per sacram un&ionem : sensus est igitur infirmos debere confiteri peccata sua, ct vox *alterutrum* designat unum e sacerdotibus in praecedenti versiculo designatis. — Sed non pauci alii, ut *Beden,* censent hic agi de confessione facta viro prudenti, ad petendum ab eo consilium et auxilium ejus orationis impetrandum. Quæ pariter interpretatio vere probabilis est.

'Jaeob., V, 16.
* Inter quos Origenes, *homil. 3 in Levit., P. G.,* t. XII, p. 419.

II. Confessio sacramentalis Traditione probatur

722. Status quaestionis, (a) Contendunt Protestantes confessionem non esse jure divino institutam, cùm, etiam sæc. XI1°, inter DoCores quæstio agitaretur utrum *sacerdotibus* peccata confitenda essent an *soli Deo,* ut constat cx verbis Decreti Gratiani (1145) =.

"Quidam *Deo* solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam vero *sacerdotibus* confitenda esse percensent, ut fere tota sanéla Ecclesia. Quod utrumque non sine magno fruCu intra sanélam fit Ecclesiam, ita dumtaxat ut Deo, qui remissor est peccatorum, peccata nostra confiteamur, et hoc perfeélorum est... sed tamen Apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra, ct oremus pro invicem ut salvemur. Confessio itaque, quæ soli Deo fit, quod justorum est, purgat peccata. Ea vero quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata".

(b) Respondemus autem, tempore Gratiani, aliquot dubia hâc dc re orta esse, quia confessio, etsi antiquissima, pars erat disciplinas pænitentialis quæ tunc temporis paulatim in desuetudinem abibat; unde factum est ut quidam, pauci tamen numero, de ejus necessitate et divinâ institutione dubitarent. Sed hujusmodi dubia primaevis Ecclesiæ temporibus non vigebant, ut mox ostendemus.

Tria praesertim stadia in confessionis historiâ delineari possunt : i° quatuor prioribus sæculis prævalct *pænitentia publica,* cujus pars erat confessio peccatorum sive publica sive occulta; 2° a quinto ad duodecimum, pænitentia minus rigorosa evadit, et confessio *privata* fit frequentior; 3°a saeculo duodecimo, cessante pænitentiâ publica, *sola* remanet *privata* confessio ct satisfaCio. Duo priora stadia delineare sufficit.

Confessio sacramentalis per quatuor priora sæcula floruit.

Duplex argumentum afferemus : prius e *disciplina panitentiali;* posterius e *Patrum testimoniis.*

l Morinus, *of>. cit.,* lib. Il; Palmieri, th. 33-35, P· 401-449: Cambier, •A *di.,* p. 96-323; L. de San, n. 779.S70; Pignataro, *op. ci!.,* p. 25-56; Pelle, *op. cit.,* p. 279-449; Vacandard, *7m Confession sacramentelle dans PEglise primitive,* Paris, Bloud, 1903, et ap. Mangenot, *Diet, de ThM.,* verbo *Confession.* — *l Depanitenl.,* dist. I, c. 90, p. 1189 ed. *Friedberg.*

723· (A) Probatur *argumento generali ex* ipsâ *paniten-tiali discipliné* desumpto. Talis siquidem erat hujusmodi disciplina ut aliquam confessionem, sive publicam sive occultam, necessario supponeret.

(a) *Fafla exponuntur.* Disciplina pænitentialis consistebat in complexu operum poenalium quæ Ecclesia christiano peccatori *imponebat,* et ex indole hujus obligationis necessitas confessionis clare apparet.

Etenim : 1) hæc obligatio erat *striflissàna,* sub pœnâ æternæ damnationis : quando fideles de severitate hujus pænitentiæ querebantur, Patres respondere non dubitabant medium non dari inter hanc et poenas inferni; 2) *aufloritate Dei ipsius* imponebatur : quando martyres lapsis libellos præbebant quibus a pænitentia liberarentur, S. Cyprianus aliique episcopi id reprobabant, asserentes neminem posse dispensare a lege divinitus statuta; 3) obligatio pænitendi se extendebat ad *omnia peccata* quæ Ecclesia tanquam *gravia* existimabat, ideoque non solum ad gravissima crimina, sed ad communia delicta, quæ a receptione sacræ communionis arcebant, v. g., furta, impudicitiae, fraudes, judicia temeraria, violatio fidei, etc. ;* nec solum ad publica et externa, sed etiam ad *occulta* et *interna,* prout docet 5. *Padanus :* "Addo etiam non solum manus in homicidio plcéti, sed et omne *consilium* quod alterius animam impegit in mortem; nec eos tantum qui thura mensis adolevere profanis, sed omnem prorsus libidinem extra uxorium thorum et complexus licitos evagantem 4) *modus pandendi* arbitrio peccatoris non relinquebatur, sed ab *ipsa EcclesiA* determinabatur, nempe ab Episcopo aut ejus vices gerente.

724. (b) *Conclusio eruitur.* Porro hæc omnia necessario *supponunt aliquam peccatoris confessionem episcopo faciam,* sive agnoscendo veritatem peccatorum quæ auéloritati ecclesiasticæ denuntiata fuerant, sive spontanee confitendo deliéta a sc commissa : quomodo enim Ecclesiæ minister potuisset inter pænitentcs accipere posteaque absolvere eos quorum deliéla ejus judicio subjcfta non fuerant? Ergo ex ipsâ institutione disciplinæ pænitentialis constat thesis nostra, quæ ccteroquin multis Patruin testimoniis confirmatur.

' Tertul., *Depndiciiiâ,* c. 18, *P. L.,* 1017; c. 19, *P. L.,* 1028; S. Cyprian., *episl.* IX, n. 2, *P.* IV, 251; S. Pacianus. *Ep. ad Sempronianum, c.* 34; *P. L.,* XIII, 1079; *Paranesis adpanit.,* c. 4, *P. L.,* XIII, 10S3.

• *Paranesis adpenit.,* c. $, 6, 7, *P. L.,* XIII, 10S4 sq.

725. (B) Probatur *testimoniis Patrum.* Antequam singula afferamus, praenotamus aliquem fuisse progressum in expositione hujus dogmatis et in praxi confessionis. 1) Divina institutio et necessitas confessionis non explicite, sed *implicite* tantum in allatis Scripturæ textibus continentur : nonnisi modo *generali* et *confuso* designatur materia confessionis. 2) De *tempore* quo urget confessionis praeceptum, de *modo* confitendi, secreto an publico, nil statuitur. 3) Tandem praeceptum ligat tantum cos qui conscii sunt peccati mortalis; jamvero, ut supra dictum est, n. 718, his temporibus tanquam *minuta* habebantur multa peccata quæ hodie, propter Christian» conscienti» educationem, ut mortalia agnoscuntur; aliunde usus non vigebat confitendi venialia, devotionis causû. 4) Ex altero capite, non pauci peccatores a confessione deterrebantur ob laboriosam et diuturnam pænitentiam quæ tunc imponi solebat; et, cùm nullum speciale tempus præfinirctur ad confessionem instituendam, multi eam plus æquo differebant.

Confessio igitur *minusfrequens* erat quam nostris temporibus, ideoque non sæpc a Patribus commemoratur.

726. (a) *Sæculo secundo. S. Irenans* de confessione loquitur tanquam *necessariA* ad gratiam recuperandam.

Narrat enim quasdam mulieres a Marco, mago et hæretico, fuisse corruptas, et addit : " Hæ sæpissime conversai ad Ecclesiam Dei, confess» sunt et secundum corpus exterminatas se ab eo velut cupidine, et inflammatas valde illum dilexisse"'. Hanc autem confessionem esse *necessariam* infertur ex sequentibus : "Quædam quidem etiam in manifesto exomologesim faciunt; quædam autem reverentes hoc ipsum, in silentio sensim semetipsas retrahunt, *desperantes* a vitâ Deînam quæ, ob pudorem, peccata sua confiteri noluerunt, gratiam Dei non receperunt et in desperationem lapsa.· sunt.

727. (b) *Seeculo tertio,* plura jam habemus testimonia, in Ecclesiâ tum latinâ tum græcâ, non solum de confessione publicâ, sed etiam de privatâ.

1) Publicam confessionem describit 5. *Cyprianus* : " Confiteantur singuli, quæso vos, fratres dilectissimi, deliélum suum, dum

Contra hares., l. I, c. 13, n. 7, *P. G.,* t. VII, p. 587.
Ibid., n. 7, p. 591.

adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti *confessio* ejus potest, dum satisfadio et remissio fada *per sacerdotes* apud Dominum grata est" [1]. Ibidem [2] laudat eos qui, licet idololatriam externe non commiserunt, " quoniam tamen de hoc *cogitaverunt,* hoc ipsum apud *sacerdotes* Dei dolenter et simpliciter confitentur Hic sane agitur de confessione sacramentali fadâ sacerdotibus, et in quâ manifestantur etiam *interna* peccata seu cogitationes.

2) *Origenes* de variis mediis loquens quibus obtineri possit peccatorum remissio, sacramentalem confessionem sic commemorat[3] : " Est adhuc et septima, licet dura et laboriosa per pænitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator in lacrymis suis stratum suum, et fiunt ei lacrymæ panes die ac node, et cum non erubescit *sacerdoti Domini indicare peccatum* suum et quærere medicinam"... Hujus confessionis *necessitatem* diserte asserit atque comparatione illustrat[4]: " Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortassis enim sicut ii qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter et moleste immanentis abundantiam, si vomuerint, relevantur; ita etiam hi qui peccaverunt, si quidem occultant et retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, et propemodum suffocantur a phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum et confitetur, simul evomit et delidum, atque omnem morbi digerit causam".

3) Quibus verbis addi possunt quæ scribit S. *Petrus Alexandrinus* de occulto raptore[5] : "Deinde per *confessionem* peccatum suum *sacerdoti* manifestans, nitens in contrarium, eleemosynas scilicet faciens, curabit infirmitatem ".

728. (c) *Sæculo quarto,* frequentius adhuc Patres de utroque confessionis genere disserunt.

1) Ita, apud *Latinos, S. Ambrosius,* ad pænitentiam et confessionem peccatores sic hortatur : " Et nos ergo non erubescamus fateri Domino peccata nostra. Pudor est ut unusquisque crimina sua prodat; sed ille pudor agrum suum arat, spinas tollit perpetuas[6]... Sed si vis justificari, fatere delidum tuum[7]. Solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum Hic autem agi de confessione non soli Deo fadâ, sed etiam ejus ministris, ex sequentibus patet[8] : " Nonnulli ideo poscunt pænitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint. Hi non tam se solvere cupiunt quam *sacerdotem ligare :* suam enim conscientiam culpâ non exuunt, et sacer-

[1] *De. Lapsis, c.* 29, *P. L.,* t. IV, 4S9. — [2] *Ibid.,* c. 28, *P.* IV, 4SS.
[3] *Homil. in Levit.,* II, 4, *P. G.,* t. XII, p. 418.
[4] *Homil. II in Ps.* XXXVII, n. 6, *P. G.,* XII, 1386; Kirch, n. 216.
[5] Ap. Mai, *Spicilegium Romanum,* t. VII, p. 465.
[6] *De pœnitent.,* l. II, c. 1, *P. L.,* t. XVI, p. 497.
[7] *Ibid.,* c. 6, p. 507. — [8] *Ibid.,* c. 9. p. 5>7-S'8.

dotis induunt, cui præceptum est : *Nolite sanflurn dare canibus "...* Ibi enim supponitur sacerdotes esse *judices,* eosque peccato ligari, si citius absolvunt.

5. *Pacianus,* qui tam explicite asseruerat potestatem remittendi peccata sacerdotibus inesse, supra n. 690, non minus diserte confessionis, etiam occultorum peccatorum, necessitatem urget : " Quid facies, tu qui decipis sacerdotem? Qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum scientem probandi difficultate confundis? Rogo ergo vos, fratres, etiam pro periculo meo, per illum Dominum quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam. Prudentes ægri medicos non verentur, ne in occultis quidem corporum partibus etiam secaturos, etiam perusturos... Peccator timebit? Peccator erubescet perpetuam vitam praesenti pudore mercari?... Quod si fratrum oculos erubescitis, consortes casuum vestrorum timere nolite" '.

729· 2) In Ecclesiâ *Orientali,* hæc notatu sunt digna. *Aphraa-les,* sapiens Persa diélus, de pænitentiæ et confessionis necessitate ita loquitur (an. circiter 340) : " Ita eum qui a Satana percussus fuit, non del>et pudere deli&um suum confiteri, illudque relinquere, et pænitentiam in remedium postulare. Qui vulnus suum prodere erubescit, gangrænà corripietur, totumque corpus damno inficiet; quem autem non pudet vulnus manifestare, sanabitur et ad prælium iterum descendet... Ita prorsus ei qui in agone nostro superatus est, hæc superest via sanitatem recipiendi, ut scilicet dicat : *Peccatu...* Vos igitur, medici, qui insignis Medici nostri estis disciPuli, non debetis medicinam iis denegare quibus curatione opus est ". Hic sane agitur dc confessione *sacerdotibus* faélâ, qui nomine spiritualium medicorum designantur; ct quidem de confessione *occulta;* nam sacerdos peccata accusata non debet aliis manifestare; sacerdotes enim ita alloquitur : " Cumque ipsam (infirmitatem spiritualem) vobis revelaverit, nolite eam publicare, ne propter illum ab inimicis et ab iis qui nos oderunt, innocentes in culpâ esse judicentur"*. — Brevius, sed non minus directe 5. *Gregorius Nyssenus :* "Qui autem latenti ablatione sibi alienum usurpat, si deinde per *enuntiationem peccatum suum sacerdoti aperuerit,* vitii studio in contrarium mutato ægritudinem curabit ".

Quibus testimoniis confirmatur conclusio jam superius enuntiata, nempe *confessionem, quee pars erat panitentia publica, tanquam necessariam habitam esse.*

' *Paraneiis adpauilenliani, P. L·,* t. XIII, p. K>S0.

' *Denionsiraiio,* VII, n. 3 4 ; *Patrat, syriaca,* curante *Graffin,* tom. I, P· 8-319·

3 *Ep. canonùa,* can. 6, *P. G.,* t. XLV, p. 234.

2° *Confessio sacramtntalis a sæc. Ve ad*

Jam a sæculo V°, prima vestigia invenimus cujusdam *immutationis* in disciplina pænitentiali sive in genere sive quoad confessionem: paulatim videlicet abrogatur obligatio longam ct laboriosam pænitentiam perficiendi ante absolutionis susceptionem, et frequentior fit confessio.

730· (A) Immutatio disciplinae paenitentialis. Cujus præcipua causa ex eo desumitur quod fideles, pænitentiæ severitate perterriti, exomologesim nimis differebant, sæpe usque ad mortem. Exinde duplex nata est difficultas.

731. (a) Quoad *moribundos :* si absolutio peccatoribus denegatur antequam pænitentiam compleant, ex hâc vitâ sine communione migrabunt; si vero conceditur, eo ipso quoad eos saltem aboletur pænitentia. Re mature perpensa, post non paucas disceptationes, *Innocentius 1* mitiorem agendi modum approbavit : " Quæsitum est quid de his observari oporteat qui post baptismum omni tempore incontinentiae voluptatibus dediti, in extremo fine vilæ sure pænitentiæ simul et reconciliationem communionis exposcunt... Tribuetur ergo cum pænitentiâ extrema communio, ut homines hujusmodi vel in extremis suis permittente Salvatore nostro a perpetuo exitio vindicentur"'.

732· (*) Quoad *sanos,* difficultas pariter oriebatur : vel enim absolutio morte instante tantummodo concederetur, vel mutanda erat antiqua disciplina : mitiorem solutionem amplexa est Ecclesia.

1) Jam enim sæculo quinio mitior evadit satisfacio seu pænitentia peragenda ante absolutionis susceptionem. *S. Augustinus* testatur suo tempore duplicem esse pænitentiam, unam *mitiorem* pro peccatis *occultis,* etiam gravissimis ut adulterio, alteram *striftioretn* pro peccatis *publicis :* sed hæc etiam mitigabatur[3]. Pariter 5. *Leo, publicam* pænitentiam a *privata* distinguens, priorem imponit pro idololatriâ, homicidio et fornicatione, sed declarat alia peccata gravia, v. g., comedere de escis immolatitiis, posse jejuniis et manûs impositione purgari; alibi peccatores hortatur, qui inter publicos pænitentes non recensentur, ut quotannis, præsertim ante Pascha, mitiorem pænitentiam peragant, in quâ supplicationibus sacerdotum juvabuntur». Quod et lucidius exponit 5. *Casarius Arelaten-*

* *P. L.,* XX, 49S; Denzing., n. 95. Ibi etiam alia datur ratio, "ct nc Novatiani haeretici negantis veniam asperitatem et duritiam sequi videamur ".

• *Sermo* LXXXII, II, *P. L.,* XXXVIII, 511; cfr. *De fide et operibus,* 48; *Enchiridion, So; Cont. IU. Pait.,* III, 44. — * *F.pist.* CLXV1I, inquisit. J9» A *L.,* LIV, 1209; *£pbt.* CVIII. *2, P. L·,* LIV, 1011; *Sermo* XLIII, 2, 3; XLIV, 1; XLIX, i, 2; L, 1, 2; *P. L.,* LIV, 282, 2S5, 301, 305 sq.

sis; "Et ille quidem qui pænitentiam publice accepit poterat eam secretius agere; sed, credo, considerans multitudinem peccatorum suorum, videt se contra tam gravia mala solum non sufficere, ideo adjutorium totius populi cupit expetere"[1]. — In Ecclesiâ græcâ similis mitigatio invenitur : haud raro absolvitur pænitens antequam satisfactionem compleverit, immo statim post peraélam confessionem; leviora fiunt opera satisfaéloria pænitenti imposita, eaque perfici possunt modo secreto, nisi agatur de publicis et gravioribus peccatis, v. g., fornicatione[2].

2) Eodem tempore non semel tantum, sed sæpe *absolutio* pænitentibus conceditur. Ita S. *Chrysostomus* peccatores benigne excipiebat, ita ut in synodo *ad Quercum* ab episcopo Isaacio insimulatus fuerit "quod licentiam peccantibus praebeat, sic docens : si iterum peccasti, pæniteat iterum; et quoties peccaveris, veni ad me, ego te sanabo"[3]. S. *Basiiius* et S. *Joannes Climacus* etiam supponunt monachos satis frequenter absolvi[4].

3) Mox ad omnes fideles, etiam non ægrotantes, extenditur privilegium moribundis olim concessum, nempe absolutionem accipiendi statim confessione peralta, quia nempe, ob perturbationes temporum, reapse aliquo modo in periculo mortis versantur. Ita inter *statuta S. Bonifacii* († 755) legitur (n. XXXI) ; " Et quia varia necessitate praepedimur canonum statuta de conciliandis pænitentibus pleniter observare, propterea omnino non dimittantur. Curet unusquisque presbyter statim post acceptam confessionem pænilentium singulos data oratione reconciliari. Monentibus vero sine cunliamine communio et reconciliatio praebeatur"[5].

733. (B) Consectaria quoad confessionem. Ex hâc immutatione disciplinae pænitentialis, inter XIum et XIIum sæculum, orta sunt quædam dubia in mente fidelium, saltem in quibusdam regionibus, circa necessitatem confessionis sacerdotibus fallam : cùm enim hæc esset veluti præparatio ad opera satisfa&oria, quibusdam videbatur ejus obligationem cessare jam abolctâ publicâ pænitentia. Et ita explicatur textus Gratiani supra allatus. His paucorum dubiis non obstantibus, necessitas confessionis sacerdotibus facta: in Ecclesiâ prædicari non desiit

1 SiTW CCLXI, i, *P. L.*, XXXIX, 2227.
2 Pscudo-Areopagita, *efiist.* VIII, 1, *P. G.*, III, 1088; *De ecclesiast. hicrar.*, III, 2-3, 7, *P. G.*, III, 4j6, 453; S. Joannes Cliinac., *Liber ad Pastorem, P. C.*, LXXXVIII, 1196.
3 Labbæus, *Concilia,* t. II, p. 1328.
4 S. Basii.. *Regula brevius tractata,* interrng. 229, 2S8; *P. G.*, XXXI, «236, 128$; S. Joan. Cliniae., *Scala,* grad. IV, *P. G.*, LXXXVIII, 705.
5 *P. L.*, LXXXIX. S23.

734. (a) Omnes *Doflorcs* illius temporis hanc necessitatem clare asserunt, ut constat præsertim ex operibus Alcuini et statutis Thcodulphi. Prior direile exponit obligationem peccata confitendi sacerdoti, et non soli Deo'. Posterior asserit crimina publica deflenda esse secundum canonum et sanctorum Patrum institutionem, peccata vero occulta pænitentiâ privatâ expianda esse; hæc incipit a confessione in quâ pænitens declarat quidquid a juventute recordari possit ex omnibus modis quæ gessit; si pudore aut oblivione irretitus videtur, interrogari debet circa o6to capitalia peccata, nempe gastrimargiam (gulam?, fornicationem, acediam sive tristitiam, avaritiam, vanam gloriam, invidiam, iram, superbiam; postea, si promittit se deliëta expiaturum et vitaturum, statim absolvitur.

Verum est quidem argumenta tunc temporis a Doftoribus allata ad probandam necessitatem confessionis, quam ex verbis Christi et Apostolorum directe probare conabantur, apodictica non fuisse; ideoque Abælardum putasse hanc obligationem esse tantum ecclesiasticam. Hæc autem difficultas evanuit cùm S. Thomas validum attulit argumentum, non directe quidem ex verbis Domini, sed indirecte, ex ipsâ naturâ potestatis clavium.

735· <b) *Ecclesia* ipsa hanc necessitatem variis modis inculcavit :

1) Statuendo, jam a quinto sæculo, *sacram communionem* certis temporibus recipiendam esse, ct aliunde peccatoribus necessitatem incumbere *peccata confitendi ante communionem;* ideoque confessa· riorum augendo numerum, quo facilius pænitentes ad eos recurrere valerent.

2) *Libros pccnitentiales* edendo, in quibus exponebatur quænam pœnæ cuique peccato responderent, ct tradebantur formulae ad interrogandos pænitentes.[*] Hujusmodi libri, jam sæculo sexto in Hibernia ct Anglii recepti, ineunte sæculo septimo, a S. Colurnbano in Galliam et Italiam inlroduéti sunt, et quidem co fine ut

1 *Epist.* CXII, *P. L.,* C, 338; *cf. De confessione peccatorum,* ad puerus S. Martini, */'.* Z., CI, 649; alibi, *De psalmorum usu,* I, 3, 9, *L.,* CT, 470, 478, recenset peccata ile quibus confessorii pænitentes interrogare pessunt.

• Quosdam cx his libris invenies ap. Morinum, *op. cit.,* Appendix; prxeipue vero ap. Wasserschlcbcn, *Dic Bussordntingtn der aPendlandischcn Kirche,* 1851, et H. G. Schmitz, *Dic Bttsslniener und die Bussdissipliss der Eiiche,* 1SS3; *Dic BussbtleAer und das KanotiiseAe Bussvcrfahrcn,* 1S9S. Cf. B. Brat, *Les livresptnitcntiau.r et la pénitence tarifte.* Briguais, 1910; Tixeront, III, 387 sq. — Pauca, exempli gratià, excerpere liceat ex l'æniîcntiali *S. Colum-l>ani* (an. circiter 6co) : "Si quis igitur per *cogitationem* peccaverit, id est concupierit hominem occidere, aut fornicari, aut furari, nui clam comedere ct inebriari; vel certe aliquem percutere... majora (deliiia) dimidio anno; minora quadraginta diebus, in pane et aquâ peenileac... Si quis furatus fuerit, anno pænitcal. Si quis percusserit per rixam fratrem suum, ct sanguinem fuderit, tribus annis perniteat, etc. " (T'. Z., LX.XX, 225).

ostenderetur viam ordinariam ad peccatorum veniam consequendam esse confessionem privatam, quam sequebatur absolutio. Quapropter frequentiores jam fuerunt confessiones primum quidem in monasteriis, moxque inter ipsos fideles.

736. 3) Λγλλχ *canonicas* ferendo contra eos qui sine confessione peccatorum moriebantur; ita, v. g., Concilium *Chalcutense {Kent)* in Anglià habitum, an. 787, explicite loquitur de confessione *sacerdotifaclâ,* ejusque necessitatem his verbis inculcat : " Si quis autem (quod absit) sine pænitentiâ aut confessione de hâc luce discessit, pro eo minime orandum est " '.

4) *Tempora definiendo* pro confessione faciendà. Secundum regulam *Chrodegangi,* Metcnsis episcopi, canonici bis in anno confiteri debent episcopo, unâ vice initio quadragesimæ ante Pascha, altera vice a medio mense Augusto ad Kalendas Novembris'. Alia concilia tempora præfiniunt ipsis laicis; sic *C. Strigonense (Gran),* an. n 14, statuit laicos debere peccata confiteri ct communionem accipere ter in anno, festis Paschæ, Pentecostes et Nativitatis Domini3. Hinc *C. Parisiense* F/præcipit sacerdotibus ut in suis paroeciis maneant, " ne homines sine confessione et infantes sine baptismatis regeneratione plerumque moriantur ".* Ita paulatim via parabatur statutis *C. Lateranensis IV* (1215), in quibus decretum est fideles saltem semel in anno proprio sacerdoti sua peccata confiteri debere.

737. Conclusio. (A) Ecclesia igitur *totA suA agendi ratione* profitetur a primis sæculis, confessionem sacramcntalem esse medium *divinitus institutum,* et quidem *necessarium* iis omnibus qui post baptismum *graviter* peccaverunt. Id apparet : ia) primum *indirefie* cx eo quod confessio habetur ut *conditio prcevia* ad satisfa&iOnem et absolutionem peccatorum necessaria ; (b) postea magis *directe* quando, mitigatâ pænitentiali disciplina, Ecclesia *confessionem* habet tanquam *unum ex clementis constitutivis* privatae pænitentiæ.

(B) Attamen admitti potest ac debet quidam profectus in *frequentia* confessionis et *modo* confitendi : hæc enim, utpote a Christo non distinéle declarata, auéloritati Ecclesiæ relinquebantur, pro diversitate ct opportunitate temporum, definienda.

* Mansi, XII, p. 9,9. — ' Mansi, XIV, p. 320.
I. Hefele-Leclcrcq, L V, p. 542.
'Can. 29, ap. Mansi, XIV, p. 558.

738. *Thesis IT :* Confessio secreta seu auricularis, quæ hodie sola prævalet, etiam ab initio in usu fuit. Certum est.

Ad thesim probandam, *methodo ascendente* utemur, statuendo nempe rem jam a sæculo quinto esse omnino certam, et ab hoc sæculo ad tempora apostolica regrediendo.

739- i° *Sarculo quinto,* privatam confessionem in usu fuisse certissime constat e testimonio S. *Leonis Magni.*

Audiens siquidem Pontifex nonnullos sacerdotes publice legisse peccata pænitentium libellis scripta, hanc praxim condemnat tanquam illicitam usurpationem, *apostolica regula* contrariam; "cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare *confessione secreta".* Quamvis enim pænitentibus liceat publice peccata quædam confiteri, humilitatis causâ, id tamen minime præscribitur, ne ita quidam a confessione arceantur : "Sufficit enim illa confessio quæ primum Deo offertur; tunc etiam sacerdoti qui pro deliciis pænitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pænitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis"[1]. Ex quo sequitur jam tempore S. Leonis duplicem fuisse confessionem sacramentalem, .publicam, quæ quandoque fidelibus permittebatur, et privatam, seu auricularem, quæ peccatoribus prrecipiebatur.

740. 2° *Quarto sæculo,* vigebat etiam *secreta* confessio, etsi quandoque indirecte panderentur occulta peccata susceptione *publica pænitent'ia.*

(A) Confessionem esse *secretam* testantur, inter alios, S. *Aphraates,* (supra, n. 729), qui, sacerdotes alloquens, eis præcipil ne aliis manifestent peccata in confessione revelata : "Cùraque ipsam (infirmitatem spiritualem) vobis revelaverit, nolite eam publicare, ne propter illum ab inimicis et ab iis qui nos oderunt, innocentes in culpâ esse judicentur"[2] — 5. *Ambrosius* ipse secreto confessiones audiebat; hæc enim de eo scribit *Paulinus* diaconus, in hujus sancti Vitâ[3] : " Erat etiam gaudens cum gaudentibus et flens cum flentibus; siquidem quotiescumque illi aliquis, ob percipiendam pænitentiam, *lapsus suos confessus esset,* ita flebat ut et flere illum compelleret... Causas autem criminum quas illi confitebantur, *nulli* nisi Domino soli, apud quem intercedebat, *loquebatur".*

Idem confirmatur institutione *panitentiariorum* seu sacerdotum, quorum munus speciale erat *privatas* confessiones audire.

' *Epist.* 16S ad episcopos Campanirc, *P. L.,* LIV, 1211.
' *Demonstratio* VII, n. 3-4 *{Patrol. syriaca,* curante *Graphs,* t. I, p. 318-319)
J *P. L.,* XIV. 40.

(B) Attamen, etsi confessio *in se* occulta esset, aliquando peccator, suscipiendo publicam pænitentiam, eo ipso *indirefte coram christianA communitate* confitebatur se gravium delictorum reum esse ». Pariter canonicarum pcenarum impositio, v. g. clerici depositio, indirecte pariter manifestabat etiam occulta delicta. Tunc enim forum internum non penitus a foro externo distinguebatur : Christiani, se invicem considerantes tamquam membra ejusdem corporis, minus invite sua peccata manifestabant, ut, fratrum precibus et satisfactionibus adjuti, facilius Dei misericordiam consequerentur.

741. 30 *Sæculo tertio,* idem constat variis testimoniis.

Ita *Origents* de confessione *privatâ,* quæ publicam præcedtt pænitentiam, scribit[2] : "Tantummodo circumspice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere... Si intellexerit et præviderit talem essc languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat et curari, ex quo fortassis ct ceteri ædificari poterunt et tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione et satis perito medici illius consilio procurandum est"; ex quo patet jam tempore Origenis distinélionem fuisse inter *publicam* et *privatam* confessionem, et utramque fuisse in usu.

Pariter 5. *Cyprianus* supponit secretam esse confessionem, dum loquitur de iis qui " quamvis, nullo sacrificii aut libelli facinore constriéli, quoniam tamen de hoc vel *cogitaverunt,* hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter et simpliciter confitentes exomologesim conscientiæ faciunt "[3].

4" Quoad sæculum *secundum,* non invenimus quidem explicitum testimonium, ciim textus S. Irenæi supra allegatus, n. 726, æque intelligi possit de publica aut secreta confessione. Sed, ciim jam tertio sæculo, privata confessio in usu esset apud Græcos et Latinos,

' Aliquando etiam indireAe prodebatur peccatum complicis, prout evenit tempore Neélarii (391) in ecclesiâ ConstantinopolitanS, ubi, occasione ainfcssonis cujusdam mulieris, notum est grave deliilum alicujus diaconi qui cum eà peccaverat. Ad tales abusus praecavendos, Ncclarius abolevit officium pamitentiarii, immo, juxta quosdam, ipsam obligationem peccata confitendi ante communionem. Quidquid est, hxc abolefio diuturna non fuit; nam successor Nedaiii, S. Joannes Chrysostomus, peccatores hortabatur ad confitenda peccata et ad privatam pro eisdem [xenitentiam. Cf. Batiffol, *op. iit.,* p. 149 sq.; P. Galtier. S'.*Jean Chrysoitome et la confession,* in *Recherches de Sc. Relig,* rçre, pp. 209, 313.

* *ftonsil.* II in l's. 37, n. 6, *P. G.,* XII, 13S6.

' *De lapsis,* 2S, *P. I..,* IV, 4SS; Journel, n. 553.

nec ullum hâc de re inveniatur alicujus mutationis vestigium, merito infertur cam usque ad apostolica tempora ascendere, prout reapse docet S. I^eo, n. 739.

742. *Conclusio,* (a) Privata igitur confessio semper in usu fuit, etsi non absolute secreta, cùm peccata aliquo modo indireôle manifestarentur publicæ pænitentiæ impositione. Quâ manifestatione fovebatur Christiana humilitas et soliclaritas, dum videlicet omnes fideles precibus ct operibus pænitcntcs juvarent. Attamen non pauca erant *incommoda :* quidam verecundiâ a confessione deterrebantur, alii indiscretA confessione scandala excitabant.

(b) Ad quos abusus tollendos, Ecclesia paulatim publicam confessionem posteaque publicam pænitentiam abolevit; ita tutius servata sunt Jura cujuslibet Christiani, et gradatim fideles frequentius ad sacrum tribunal accesserunt.

743. Totum contrahitur argumentum. Primum quidem Protestantes asserebant Innocentium III confessionis inventorem fuisse, ejusque necessitatem promulgâsse in *C. Lateranensi* (1215). Historice autem probatum est integros traélatus de sacramentali confessione multo ante Innocentium editos esse, non pauca Concilia de ejus utilitate aut necessitate statuta condidisse, in libris pænitcntialibus, Græcis et Latinis, totum ordinem confessionis descriptum fuisse, cum catalogo peccatorum etiam occultorum, et poenarum eisdem infliftarum. QuA in re dcvi&i, nonnulli contendebant auricularem confessionem a *Leone Magno* (f 461) in Ecclesiam inve&am fuisse; sed non minus luculenter ostensum est, ex Patribus tum Latinis tum Græcis, et cx ipsâ institutione pænitentiariorum, secretam seu auricularem confessionem in usu fuisse saeculis anterioribus, quarto nempe et tertio. Cùm autem sæculo secundo jam dc confessione sermo sit, nil prohibet quin admittamus hanc aliquando fuisse occultam. Cetcroquin ipsa publica confessio, tunc certo vigens, erat vere sacramentalis, cum ordinaretur ad veniam peccatorum obtinendam, mediante pænitentiâ a sacerdotibus impositA. Ita, a testimoniis evidentioribus ad obscuriora procedentes, historice demonstratur confessionem sacramentalem ab initio in Ecclesiâ fuisse adhibitam, camquc a Christo promanarc,

quippe quæ indivulse conneélatur cum potestate clavium quam Dominus Apostolis tradidit.

Confessionis utilitas ratione ostenditur[1].

744. Positâ divinâ confessionis institutione, ejus convenientia ostendi potest :

1° *Ex parte Dei,* cui congrua satisfaéiio sic exhibetur. Peccatum siquidem includit a&utn *superbia* et *inobedientia;* atqui meliori nequit reparari modo quam per peccatorum sinceram confessionem, quâ peccator Deo ejusque ministris *se subdit,* ct delicta sua recogitans in amaritudine animæ suæ, superbiam edomat; ita offensam Deo irrogatam in quantum fieri potest compensat : siquidem " cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies

2° *Ex parte hominis,* (a) Confessio *pacem* ct *securitatem* pænitcnti præbet, et quidem co majorem quo humilius confessionem peregit et contritionem concepit. Peccator enim, etiam quando dolorem de peccatis concipere nititur et pro eis satisfacere, nescit tamen utrum amore an odio dignus sit, nam *nemojudex in propriâ causâ;* si vero omnia gravia peccata Dei ministro humili confessione pandit, hic de cis judicare potest, nccnon dc dispositionibus pænitcntis ct de aequitate satisfactionis jam præstitæ vel præstandæ, posteaque *absolutionem* impertiri, quæ divinæ condonationis pignus est authenticum, (b) Pariter confessio *a peccatis deterret;* nam qui conscientiam suam frequenter discutit ut omnia peccata a se commissa confiteatur, occasiones peccandi videt et fugit, media ad tentationes superandas discit; præterea obligatione omnia, etiam secretissima, aperiendi vigilantior efficitur, ad peccata futura præcavenda. (c) Confessio etiam *virtutum praxim* maxime promovet : cùm enim debiles ct inconstantes simus, amico, duce ct adjutore indigemus in vitâ spirituali[2]. Atqui in confes-

’ P. Félix, *De la tenfession :* pourquoi on $e confesse cl pourquoi on ne sc confesse pas? Paris, 1892; Bougaud, *Le Chritlùuurnte et les tempt présents,* 6*éd., 1902, t. V, cl». 6, p. 145-182.

* " Fluduainus inter varia consilia, inquit Seneca (£/·. 52); nihil libere volumus, nihil absolute, nihil semper. Nemo per se satis valet ut emergat; oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat... Non duce tantum opus est, »ed adjutore et, ut ita dicam, coaAorc ".

sione sacramentali invenimus *amicum* fidelissimum, cui, sub secreti inviolabili sigillo, dcli&a, infirmitates et vulnera cordis aperire possumus; *ducem* spiritualem qui vias Domini nos edocebit, ostendendo quid vitare, quid agere debeamus non generali modo, ut fit in prædicatione, sed speciali, nostris infirmitatibus accommodato, juxta illud : " Surge, et ingredere civitatem, et ibi dicetur *tibi* quid *te* oporteat facere " »; *adjutorem,* qui zelo Dei flagrans, nos veluti coget ad vitia expellenda virtutesque colendas.

Hinc *Lcibnilsius'* ait : "Totum autem hoc institutum divini sapientia dignum esse negari non potest, et si quid aliud, hoc certe in Christiana religione preciarum et laudabile est quod et Sinenses ac Japonenses sunt admirati; nam et a peccatis multos deterret confitendi necessitas, eos maxime qui nondum obdurati sunt, et lapsis magnam consolationem præstat, ut adeo putem pium, giavem et prudentem confessarium magnum Dei organum esse ad animarum salutem; prodest enim consilium ejus ad regendos affectus, ad animadvertenda vitia, ad vitandas peccatorum occasiones, ad restituendum ablatum... ad dubia eximenda, ad erigendam mentem afiliélam, ad omnia denique mala aut tollenda aut mitiganda; et cum fideli amico vix quidquam in rebus humanis praestantius reperiatur, quanti est, cum ipsâ sacramenti divini inviolabili religione, ad fidem servandam opemque ferendam astringi "?

3° *Exparte societatis.* Prudens enim confessarius legum humanarum simul ac divinarum observantiam urget, societatem domesticam, quæ societatis civilis est fundamentum, rcôtc ordinat, lites et dissidia componit, inimicos reconciliat, bonorum ablatorum restitutionem procurat, scandala prævcnit vel reparat; immo confessio hanc squalitatem, de quâ nostra ætas gloriatur, maxime promovet, cùm lex confitendi omnes afficiat, reges seu præsides æque ac subditos, nobiles ac divites æque ac pauperes, nec in sacro tribunali ullum fiat discrimen inter diversæ conditionis pænitentes 3.

745- *Objiciunt* quidem adversarii confessionem sacramentalem ansam prebere multis abusibus et sæpe pænitentibus æque ac ministris perniciosam esse. — *Resp.* Aliquando, abusus in hanc

• *Act.,* IX, 7. — ▮ *Systema theol.,* Parisiis, 1S19, p. 270.

3 Hanc socialem confessionis utilitatem agnoverunt Increduli et Protestantes : v. g., Voltaire, *Diction. philos.,* art Catéch. du Cure; protestatis auctor operis *Letters ofAtticus,* let. 5 th.

praxitn *per accidens* irrepere concedimus, sed raro; nam Ecclesia, tum gravibus pœnis ple&endo sollicitantes ad turpia, tum excommunicando absolventes complicem in peccato turpi, cogendoque, sub excommunicationis pœnâ, eos qui ad malum sollicitati fuerint ut confessarium denuntient, ne tales abusus multiplicarentur sapienter providit. Pauca vero incommoda, quæ aliquando ex hominum fragilitate vel perversitate oriuntur, ratio sufficiens esse nequeunt cur deleatur institutio, quæ aliunde tum privatis hoAiinibus tum societati ipsi tot et tanta confert beneficia; si enim res quibus homines abutuntur, statim tollendæ essent, quid tandem in societate civili vel ecclesiastici remaneret?

Art. II. De Contritione.

746. Doctrina Tridentina. Ad remissionem peccatorum consequendam per potestatem clavium, non sufficit confessio, sed requiritur *contritio,* ut reéle docet *Tridentinum* ad quod declarandum, duo hic exponuntur : i° *natura et necessitas* contritionis; 2° ejus *efficacia* ad remittenda peccata cum aut sine reali susceptione sacramenti Pænitentiæ.

§ I. Natura et necessitas contritionis[3].

747. i° Contritionis notio. (A) Contritio, a voce *conterere, etymologice* aôioncm designat quâ solidum corpus ad minimas partes reducitur; *metaphorice* autem illam dispositionem quâ cor peccato induratum frangitur et emollescit

(B; Quoad *rem,* contritio a *Tridentino* definitur 3 ; " *animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero ".*

Dicitur : (a) *animi dolor,* seu affli&io, tristitia, intus animum angens ct crucians; cùm enim peccatum sit summum malum morale, divinæ Bonitati contrarium, peccator sincere ad Deum revertens, de deliélis a sc commissis non potest non tristari; (b) *detestatio,* id est, odium peccati, procedens ex cognitione ejus malitia: malorumque effc&uum,

---

* *Trident.,* sess. XIV, cap. 4.

9 S. Thom., *Supplem.,* q. I, a. 1; Suarez, disp. IV; Salmantic., disp. VII; Bellarminus. l. II, c. 4; Drouin, q. IV, c. 1; Billuart, diss. IV, a. I; de Augustinis, p. I, a. 4; Palmieri, th. 30; Billot, th. 12; L. de San, n. 473 sq.

3 Sess. XIV, cap. 4.

conjunctum cum retractatione pravæ voluntatis, ita ut peccator sincere dicat : si res non esset peraéla, non facerem; vellem non peccasse; (c) *cum proposito non peccandi de cetero:* nemo enim vere peccata commissa detestatur quin co ipso velit hæc peccata in futurum vitare.

748. 20 *Thesis :* Vera contritio, qualis modo definita est, necessaria est ad peccatorum veniam consequendam, sive intra, sive extra sacramentum. Certum est :

(A) *Scripturâ,* (a) Id constat cx textibus supra allatis (n. 658), qui respiciunt tempora ante Christum elapsa. Pænitentia enim, quæ ibi requiritur, est conversio ad Deum, aversio a viâ iniquitatis, immutatio cordis et vitæ, cor contritum et humiliatum. Quæ quidem omnia important animi dolorem ac detestationem de peccato cum proposito emendationis.

(b) Etiam post Christi adventum et institutionem sacramentorum, contritio manet necessaria; nam quando Judæi aut Gentiles ad Christianam fidem convertuntur, prima dispositio ab eis requisita post fidem, est pænitentia seu contritio: "Pænitentiam agite, ct baptizetur unusquisque vestrum... Pænitcmini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra..." [1]

(B) *Traditione.* Tota *panitentialis disciplina* eo fine instituta fuerat ut, frequenti recogitatione peccatorum et laboriosâ eorum expiatione, neenon Ecclesiæ precibus, in pænitentibus animi dolor ac detestatio peccati necnon vitæ emendandæ desiderium vivide excitarentur.

Dicit enim 0'. *Justinus* : "Quomodo impuri..., *nisi lamententur et plangant,* spem habere possint non imputaturum eis Dominum peccatum". Pariter 0'. *Cyprianus* veniam pænitentibus promittit, " actâ pænitentiâ et professa frequenter suorum detestatione faélorum, si lacrymis, si gemitibus, si fletibus dolentis ac *vere pænitentis animi signa prodiderint* " 3.

[1] *Act.,* II, 38; III, 19; cfr. VIII, 22; XI, iS.
[2] *Dia!, cum Tryph.,* n. 141, *P. G.,* VI, 798-799. Cf. Journel. 146.
[3] *Ep.* XXXI, *P. L.,* IV, 315. Cfr. S. Ambrosius, *De Pernitent.,* I. II, c. 10, *P. L,,* XVI, 519.

S. *Chrysostonins* integrum de *Compunctione* edidit traélatum, ubi, inter alia, hæc habet : “ Quid enim, dic mihi, corporis viribus opus est, quando cor conterere debemus, cum vigiles precari oportet, cum peccata recogitare, arrogantiam et tumorem deponere, mentem deprimere? Hæc quippe sunt quæ Deum nobis placant, nec multo egent labore Postea necessitatem hujus pænitentiæ declarat; hæc enim possibilis, immo et facilis evasit, si cogitamus, inquit, peccatores impænitentes ad gehennam damnari; “si gehennam semper præ oculis habeamus,necnon angelos ubique locorum tunc discurrentes, atque ex universo orbe congregantes eos qui in gehennam abducendi sunt; si cogitemus etiam quantum malum, gehennâ sepositâ, excludi a regno cælorum ” x.

Duo igitur docent Patres, nempe contritionem sitam esse in *peccati retraftatione* vitæque emendatione; et hanc esse ad salutem *necessariam.*

§ II. Efficacia contritionis cum vel sine ABSOLUTIONE AD REMITTENDA PECCATA.

749. Prænotanda. 1° *Historicus conspeClus.* Ex diétis constat christianum, culpæ mortalis reum, non posse justificari nisi contritionem habeat et se potestati clavium subjiciat. Sed, jam a sæc. V°, quæstio agitata est, quænam sint partes *contritionis* ct *absolutionis* in remissione peccatorum.

.9. *Augustinus* asserit contritionis simul et absolutionis efficaciam, sed utriusque partes parum explicat. Hanc autem explicationem *Scholastici* paulatim tradunt.

(a) *Hugo a S. Viflore*[3] dixit, et quidem bene, contritione non remitti peccata nisi votum accedat absolutionem suscipiendi; adjecit vero absolutione concedi pcenæ æternæ remissionem : in quo supponit minus recte peccatum posse remitti quin remittatur pœna æterna.

(b) *Petrus Lo/nbardus*3 docuit quidem contritione perfecti remitti tum peccatum, tum peccati poenam, sed perperam adjecit

* *Dc compunct.,* i. I, n. 10, *P. G.,* XLVII, 410.
’ *Sermo* 67, *P. L.t* XXXVIII, 434.
3 *De Sacramentis,* i. II, p. XIV, c. S, *P. L.,* CI.XXVI, 564-570.
‹ *Lib. IV Sent.,* dist. XVIII, *P. L.,* CXCII, SS5-S89.

absolutione *authentice ostendi* peccata dimissa esse, ita quasi prælu-dens errori Protestandum.

(c) S. *Thomas* distinctius exponit discrimen inter contritionem caritate pcrfcClam et attritionem, atque hanc sufficere ad remissionem peccatorum asserit, accedente tamen sacerdotis absolutione ». Addit tamen (quod hodie rejicitur) attritionem non sufficere *ex sc,* sed ratione *bona fidei.* Cctcroquin docet absolutione augeri gratiam, si hæc jam habetur.

(d) *Scotiis* felicius docuit attritionem, quæ ex metu inferni concipitur, sufficere ad remissionem peccati, accedente absolutione, dummodo pænitens aétu peccato non adhærcata.

750. 2° *Dofirimi hodie communiter recepta.* Duplex distinguitur contritio : (a) *perfeTta* quæ perficitur caritate *proprie diPlA* seu *theologicâ,* ct quidem sive extrinsece quatenus eam concomitatur aétus caritatis formaliter conceptus, sive intrinsece quatenus ex motivo ipso caritatis concipitur; (b) *imperfecta* quæ nominatur attritio et concipitur ex motivo supernatural! minus perfecto, v. g., ex turpitudine peccati ve! poenarum metu.

Pauca igitur de caritate, seu de amore Dei, praenotanda sunt : nam caritati perfeétæ respondet contritio perfeéta, et caritati imperieéhe vel timori respondet contritio imperfeda.

(A) Duplex amor Dei distingui potest : (a) amor *imperfeftus* seu *mercenarius,* quem theologi amorem *spei* seu *concupiscentia* vocant, quo videlicet Deus amatur super omnia concupiscibilia non propter se, sed *propter bona* quæ largitur, non quia bonus est in se, sed quia *bonus est nobis,* immo summum bonum, cujus fruitione beati aliquando erimus; (b) amor*perfeftus* seu *gratuitus,* quo Deus diligitur *propter se* et super omnia; id est, sive amor *benevolentia,* quo Deum diligimus ut infinite perfedum, ejus perfectionibus congaudemus, eique bonum optamus, desiderando videlicet eum ab omnibus cognosci et amari ; sive amor *amicitia,* qui, præter benevolentiam, importat *mutuum amorem,* seu reclamationem, inquantum scilicet qui diligit, diligitur a Deo; amore amicitia: diligimus Deum *propter se,* scientes tamen Deum diligere diligentes se; hinc mutua redamatio non est motivum amicitiæ, sed solum una ex ejus conditionibus.

(B) Jamvero, quoniam ad eamdein virtutem pertinet prosequi unum oppositorum et fugere aliud, ad caritatem perlinet diligere

' /m *IVSent.,* dist. 22, q. 2, a. i; cf. *Sujtflenientum,* q. 10, a. i; q. rS, a. 1

▪ *ht IV Sent.,* dist. 14, q. 4, n. 7.

Deum ct detestari peccatum, quatenus Deo oppositum : tot sunt igitur contritionis species quot sunt amoris species. Quibus positis, certum est contritionem quæ ex *amore perfeflo* concipitur, sive *benevolentia,* dummodo sit supcrnaturalis ac super omnia, sive *amicitia,* quâ de peccato dolemus, quatenus est *offensa Dei Summi Boni* et super omnia dilefti, esse perfedtam, statimque peccata remittere.

Ceteroquin ad justificationem non requiritur aélus contritionis *intensus,* seu vehemens, quidquid in contrarium dixerunt quidam antiqui theologi; dummodo enim contritio sit *appretiative summa,* id est. peccatum quis doleat ut summum malum, ad remissionem peccatorum sufficit, licet non sit valde *intensa ;* " quantumcumquc parvus sit dolor,ait 5. *Thomas',* dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet ".

Quibus prænotatis, tria probabimus : 1° *contritionem perfeftam* absque reali susceptione sacramenti peccatorem justificare; 2° *attritionem* sufficere *cum absolutione* ad justificationem; 3° *attritionem* proinde esse *vere utilem* non autem damnandam hypocrisim.

751. *Thesis* Z- ; Contritio perfecta peccata gravia remittit, absque sacramenti Pænitentiæ reali susceptione, non tamen sine ejus voto. *Certum est.*

(A) *Tridentinum* ait 2 : " Docet prætcrea, etsi contritionem hanc aliquando caritate *perfefiam* esse contingat, *hominemque Deo reconciliare...,* ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, *sine sacramenti voto* quod in illâ includitur, non esse ascribendam ".

(B) *Script,* (a) In *Vet. Test,* legimus : " Ego (scilicet Deus) diligentes me diligo "3; id est, diligit Deus diligentes se, et consequenter perfede contritos, qui ex didis, Deum diligunt amore caritatis; quos autem diligit Deus, gratiâ sandificante ornat et a peccatis liberat. Et sane, sub veteri Lege adulti delidorum remissionem obtinere poterant sine sacramento Pænitentiæ. Atqui si id obtinere poterant, certe per actum nobilissimum, qualis est pænitentia caritate perfecta.

l *Supplem.,* q. 5, a. 3. Cfr. F. Rouvier, *A la eonfuftc du Ciel,* Charité parfaite ct contrition, Desclée, 1913.

* Set». XIV, cap. 4. Denz.-Bann., 89S (77S).

' *Prov.,* VIH, 17.

(b) Nec res aliter se habet in *N. Lege,* post institutum Pænitentiæ sacramentum; Christus enim, sine ullâ restrictione, discipulis dixit : " Si quis diligit me, sermonem meum servabit : et Pater meus diliget eum, ct ad eum veniemus et mansionem apud cum faciemus"[1]; ex quo clare colligitur cum qui diligit Christum seu est perfc&e contritus, statim frui divinâ inhabitatione, quæ sine gratiâ habituali non habetur.— Idem probant verba *S. Joannis :* " Deus caritas est: ct qui manet in caritate, in Deo manet et Deus in eo"[2]. Confirmatur verbis Christi ad mulierem peccatricem[3] : "Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum ".

(C) *Ratione convenientia :* contritio enim dispositio est perfeétissima quæ a peccatoribus haberi possit, et cùm amorem Dei importet, ad divinam amicitiam optime eos disponit.

752. Explicatur thesis. Diximus : *non sine sacramenti* w/t?, quia, cùm sacramentalis confessio sit in N. Lege necessaria, peccator non potest vere esse contritus, quin velit sincere deliéla sua clavium potestati tempore opportuno subjicere. Sufficit tamen votum *implicitum,* quale invenitur in voluntate omnia adimplendi quæ ad salutem necessaria sunt

Absolutio autem sacerdotis, in hoc casu, nedum sit inutilis : (a) producit gratiam cx opere operato quâ justitia peccatoris jam justificati augetur; (b) securitatis et pacis dat incrementum; (c) pœnam temporalem peccato remisso debitam magis ac magis minuit; (d) contra relapsum in peccata voluntatem roborat.

753. Disputatur : (A) utrum nccesse sil contritionem procedere ex motivo infinite bonitatis, *quatenus est aggregatio omnium perfectionum,* an sufficiat ut eliciatur cx motivo *cujuscumque attributi divini* offensi, puta misericordiæ, sapientiæ. Judicio nostro, quæstio est magis speculativa quam praftica; nam ex se omnia divina attributa cum ejus infinita bonitate connc&untur, ct aliunde qui peccata detestantur utpote unum ex divinis attributis kedens, alia attributa non excludit, proindeque contritionem vere perfectam habet.

[1] *Joan., XIV,* 2J; *ct.Joan.,* XIV, 21. — [2] *1Joan.,* IV, j6. — [3] *Luc.,* VII, 47.

(B) Num alia motiva, præter caritatem, sufficiant ad contritionem perfeélam immediate peccati remissivam. *Scotista* dicunt motivum contritionis perfeétæ esse omne motivum quod speéiat ad Deum, v. g., quod desumitur ex virtutibus pænitentiæ, religionis aut obedientiæ : his enim virtutibus peccatum detestamur tanquam offensam Dei, ejus juribus et voluntati oppositam. Cui opinioni accedunt nonnulli hodierni auftores, *Hurter, Palmieri, Egger,* juxta quos amor *spei* et *gratitndinis* ad perfedam contritionem sufficere potest Revera hic amor : (a) ut nobilissimus a sacra Scriptura commendatur; (b)est valde perfeélus, et in gloriam Dei maxime cedit. Censemus hanc opinionem esse misericordiæ divinæ valde consentaneam; eâque admissâ, multo melius intelligi quomodo Judæi justificari potuerint absque sacramento, pariter quomodo Acatholici, qui in bonâ fide versantur, veniam peccatorum suorum oblinere valeant. — Hæc tamen opinio non est communis et in praxi conandum est cx amore spei et gratitudinis ad amorem caritatis ascendere. Quod aliunde non tam difficile est; nam contritio caritate perfeéta consistere potest cum dolore de peccatis ob alia motiva minus perfeéta concepto, videlicet spem, gratitudinem, metum pœnarum; immo communiter anima quasi pedetentim ex inferioribus ad superiora ascendit motiva.

754. *Thesis IP :* Ad remissionem peccatorum consequendam vi sacramenti Pænitentiæ non requiritur contritio perfecta, sed sufficit attritio. Certum est contra quosdam antiquiores theologos (supra, n. 749.)

i° Declaratur. Contritio imperfecta *attritio* dicitur; nam, ut ait 5. *Thomas* 3, in corporalibus attrita dicuntur quæ aliquo modo confraéta sunt, sed non adhuc perfeéte comminuta, ideoque attritio, in spiritualibus, significat quamdam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfeilam. — Definiri potest *dolor ct detestatio peccata procedens ex motivo supernaturali ad perfectam contritionem non sitficiente.*

Juxta *Tridentinum* ', attritio supernaturalis ex duplici præsertim motivo concipi potest, ‘‘vel ex *turpidinis peccati consideratione, vel ex gehenna: et pœnarum metu* ”.· gehennæ autem metus involvit melum amittendi æternam beatitudinem, ut alibi5 docet idem Concilium. Consideratio motivi supernaturalis esse debet, innixa videlicet rationibus *fide* cognitis, v. g., ex eo quod peccatum mor-

' Hurter, n. 570; Palmieri, ih. 22.
a Cfr. Lugo, disp. V, se<5l. I, n. 3; Card. Billot, II, th. 13.
3 S. Thom., *Supplementum,* q. I, a. I.
* Sess. XIV, cap. 4. — 5 Sess. XIV, can. 5.

tale sit injustitia contra Deum, aliquid viro Christiano indignum inurens animæ maculam ex privatione gratiæ habitualis, etc. — Metus gehennæ vel poenarum supernaturalium, est motivum minus quidem nobile, bonum tamen ct utile. Duplex enim Dei timor distinguitur : timor *filialis,* seu *castus,* quo quis cx amore et reverentia Deum offendere timet; *servilis,* quo timetur Deus propter pcenas quas minatur. Hic autem est *simpliciter servilis,* si quis non solum ab opere malo abstinet, sed etiam affedtum ad peccatum deponit; vel *serviliter servilis,* quando quis relinet peccandi affectum. Jamvero timor *filialis* melior est, timor autem *simpliciter servilis* bonus, sed *serviliter servilis* est malus.

755· «° Probatur. (A) Constat : (a) *Tridentini* textu quo declaratur duplicem esse contritionem : *perfcftatn,* quæ peccatorem Deo reconciliat priusquam sacramentum actu suscipiatur; *imperfeflam* seu attritionem, quæ “eum ad Dei gratiam in sacramento pænitentiæ impetrandam disponit”, et quidem *proxime,* ut apparet ex contextu : id enim postulat parallelismus inter contritionem, quæ certe est .dispositio proxima, et attritionem [*] (b) Alio textu in quo statuitur per sacramentum Pænitentiæ peccata *vere remitti* et simul damnatione hujusce propositionis *Baiance :* “ Peccator pænitens non vivificatur ministerio sacerdotis absolventis, sed a solo Deo ” 3. Nam si contritio perfeéla ad absolutionem prærequircretur, peccata non vere remitterentur per sacramentum Pænitentiæ, nec unquam peccatores vivificarentur sacerdotis ministerio, cùm jam contritione justificati fuissent.

(Bj Præterea, praxis, antiqua simul et universalis, *sollicite* absolvendi moribundos, vix explicatur quin admittatur attritionem non sufficere solam, sed sufficere cum absolutione. Si enim requiritur contritio perfeéta, cur tam necessaria prædicatur absolutio sacerdotis? Omnes enim concedunt solâ contritione perfectâ, cum voto sacramenti, absque reali ejus susceptione, justificari peccatores. Si igitur moribundi contritionem habent, non indigent absolu-

1 Concilium verbo *disponit,* non autem *sufficit,* usum est, ne damnaretur opinio jam antiquata Petri Lombardi; sed mens Concilii satis evidenter constat cx disputationibus inter Patres Tridcntinos habitis. Cfr. Theiner, *Acia genuina,* t. I, p. 531-600.

* Sess. XIV, can. 3. Denz.-Bann., 913 {791).

3 Denz. Bann., J05S (93S).

tione; si solummodo sunt attriti, inutilis est absolutio. Admissâ vero thesi nostra, res facile explicatur : sola enim attritio, quæ non justificat sine sacramento, peccata remittit accedente sacerdotis absolutione : hæc igitur omnibus necessaria est qui solummodo sunt attriti.

756. 30 Exponitur controversia de necessitate aliqualis amoris cum attritione. Omnes quidem concedunt attritionem, necessariam ad peccatorum remissionem in sacramento pænitentiæ consequendam, conjungi debere cum *fide.,* secus non esset supernaturalis; et cum *spe* veniæ, secus nullum esset propositum melioris vitæ. Sed quæstio est num attritio ex solo metu gehennæ concepta, sufficiat, *absque amore Dei,* ad justificationem consequendam in sacramento Pænitentiæ. Ratio dubitandi est quia *Tridentinum,* describens conditiones ad justificationem modo generali requisitas, aliquem amorem requirit ' : " Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum, excitati divinâ gratiâ,... libere .moventur in Deum..., in spem eriguntur..., Deumque tamquam omnisy//x///zrt' *fontem diligere incipiunt"...* Omissis aliis opinionibus antiquatis, duo hodie adhuc exstant hâc de re systemata.

(A) Alii, post *Pailavicini* et *Bossuet*[2], tenent simul cum attritione requiri initialem amorem Dei propter se diledti, non quidem amorem prædominantem, quo Deus propter se *super omnia* diligitur, sed *incipientem,* qualis habetur ab eo qui nititur contritionem ex caritatis motivo elicere, ei revera Deum diligere incipit, non ita tamen ut propterea omne peccatum grave velit fugere; accedente autem metu vel spe, voluntas sincere gravia deliéta detestatur, eaque vult fugere, ita ut hujusmodi detestatio partim ex amore, partim ex metu oriatur.

757. (B) Abi vero tenent non requiri alium amorem nisi amorem *spei* seu *concupiscentia;* sed, juxta quosdam, hic amor debet *explicite* filici'; secundum alios, sufficit ut *implicite* eliciatur[4] : jamvero semper implicite continetur in sincera attritione quæ voluntatem peccandi

1 Se$*. VI, cap. 6.

' Cf. Pailavicini, *de Paniient.,* c. 12; Bossuet, *De doclrinâ C. Trid. circa dilectionem in sacr. Pænitentia requisitam.*

3 Ita Tourncly, *De sacram, partit.,* q. V, a. 3; Wirceburgenscs, *De tacram. panii.,* disp. II, c. 3, art. 3-4.

4 Suarez, disp. XX, soft. 2; Lugo, disp. V, η. 133-, S. Alphons., l. VI, n. 44?; Palmieri, th. 33, Coroll.; Tepe, η. 557; Kenrick, tr. XVII, n. 23.

excludit. Non potest enim quis vere detestari peccatum, cum spe veniæ et desiderio gratiae, quin eo ipso incipiat aliquo modo amare Deum ut sibi bonum.

Sic autem arguunt : si species quædam amoris nobilioris requiri probaretur, constaret vel *ratione,* vel *aufloritate.* Atqui (a) *non ratione;* nam amor se habet relative ad justificationem ut medium ad finem ; ideoque modo sit medium aptum ad finem obtinendum, sufficit. Porro quilibet amor in attritione appreciative summâ inclusus, est medium aptum ad finem obtinendum, scilicet sacramentum cum fruétu recipiendum ; ope enim hujusmodi amoris, attritio voluntatem peccandi excludit, includitque spem veniæ, et fit dispositio proxima ad justificationem in sacramento recipiendam. Ergo non probatur ratione amorem nobiliorem requiri præter amorem in attritione appretiative summâ inclusum, (b) Nec *aufloritate;* textus enim *Tridentinus* supra citatus " Deus tanquam omnis *justitias fontem* diligere incipiunt", de amore *spei* intelligi potest, nam Deus amatus ut justificationis nostræ au&or, est Deus prout est *bonus nobis.* Aliunde omnes aélus hic descripti a *Tridentino* non sunt absolute necessarii ad justificationem cum sacramento : quidam necessarii sunt sive intra sive extra sacramentum, alii solum extra sacramentum, ut jam notaverat *Suarez :* ibi enim Concilium disserit de dispositionibus ad justificationem *in genere;* at ubi agit in specie de sacramento Pænitentiæ, declarat attritionem ex metu gehennæ, quæ sine sacramento non sufficit, jæccatorem ad gratiam in sacramento obtinendam disponere. — Hanc igitur *Suarezii* opinionem ut multo probabiliorem ampleôlimur.

Conclusio. Exortis autem acerbis dissensionibus inter *contritionistas* et *attritionistas, Alexander VII,* enixe cupiens vinculum pacis inter fideles servare, die 5 maii 1667, sub pœnâ excommunicationis * præcepit ut : " Si deinceps de materiâ attritionis præfatæ scribant... non audeant alicujus theologiae censurae alteriusve injuriæ aut contumeliae notâ taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dileélionis Dei in præfatâ attritione ex metu gehennæ conceptâ, quæ hodie inter scholasticos *communior* videtur, sive asserentem diétæ dilectionis necessitatem, donec ab hâc S. Sede fuerit aliquid hâc in re definitum Jamvero nihil adhuc definitum est, et unusquisque in suam sententiam abire potest. Attamen sententia quæ nil requirit prætcr ipsam attritionem, communis evasit, et *moraliter* certa.

In praxi ergo nulla adest difficultas; statim ac constat pænitentem vere esse attritum, et peccata super omnia detestari, hic absolvi potest : nam, teste Scripturâ, " timor

* Quæ tamen non viget amplius, utpote non renovata in Bullâ *Ajwstolita Sedis.*

Dei initium dilectionis ejus"[1]; et qui veniam a Deo sperat, jam cum diligit tanquam justitiæ fontem. Expedit tamen ut ipsi proponantur motiva contritionis perfectæ, tum quia Spcrfe&iora sunt, tum majoris securitatis gratiâ.

758. Corollarium. *Panifenst recipiendo sacramentum, fit ex attrito contritus,* non quidem eo sensu quod attritio fieri possit contritio, sed ia) quia attritio simul cum sacramento æquivalet contritioni quoad effectum productum, nempe peccati remissionem; (b) quia attritus absolutionem recipiendo, simul gratiam habitualem et virtutem caritatis accipit, quâ fit contritus in *habitu,* proxime potens aétum contritionis perfeéùe elicere.

759. *Thesis IIT :* Attritio concepta ex foeditate peccati, amissione æternæ beatitudinis et æternæ damnationis incursu, est verus et utilis dolor ad gratiam praeparans. De fide est ex *Tridentino* contra Lutheranos : " Si quis dixerit eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem et detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ beatitudinis, et æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum ct utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam ct magis peccatorem... A. S. " -.

Prob. (A) *Script.* Attritio quæ concipitur ex timore bono, bona est ct honesta. Sed timor servilis est bonus cum in sacris litteris commendetur et præcipiatur : "Sanctum et terribile nomen ejus : initium sapientiae timor Domini"[3]; "Timor Domini expellit peccatum : nam qui sine timore est, non poterit justificari "[4]; "Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete cum qui potest ct corpus et animam perdere in gehennam "[5].

(B) *Traditione.* Saepe Patres timorem judicii et gehennæ proponunt tanquam motivum detestandi ct fugiendi pecca-

' *Eceli.,* XXV, 16.
3 Scss. XIV, can. 5., Denz.-Bann., 915 (793). — 3 *pt.* CX, 10.
* *Eccli.,* I, 27. Cf. *MaHh.y* X, 28; *Luc.,* XII, 4. — 5 *.\Iatlk.,* X, 28.

tum. Ita S. *Chrysostomus,* qui etiam notat timorem esse bonum ex ipsis Christi sermonibus: "Nisi bonum esset timor, non multos impendisset Christus sermones et longos, de pœnâ et supplicio illic futuris loquens. Timor nihil aliud est quam murus et munimentum et turris inexpugnabilis "[1]. Nec minus eloquenter S. *Augustinus :* " Ergo poenam times, castitatem nondum amas, caritatem nondum habes : serviliter times; formido est mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut ista formido custodiat te, ut perducat ad dilectionem. Timor enim iste quo gehennam times, et ideo mala non facis, continet te; et sic volentem peccare animum interiorem non sinit "[2]. Et alibi addit : "Timor quasi locum praeparat caritati... Si autem nullus est timor, non est quâ intret caritas "[3].

760. (C) *Rat. theol.* (a) Attritio ex metu gehennæ tria importat : voluntatem *fugiendi pœnam,* quæ per modum *finis* se habet; *peccati detestationem,* quæ est *medium* ad finem; *ordinationem* hujus medii ad finem obtinendum. Atqui hæc tria sunt bona et utilia : 1) honestum est inferni poenas fugere, cùm sint aliquid malum et odio dignum; 2) peccati detestationem bonam esse pariter nemo est qui neget ; 3) ordinare autem fugam peccati ad vitationem pœnæ, tanquam ad finem, non est malum, cùm vitatio pœnæ æternæ sit consecutio ipsius Dei finis ultimi; aliunde peccator, qui peccatum fugit propter pœnam vitandam, non excludit altius motivum, sed tantum ab eo *abstrahit.* (b) Quin immo hæc in se imperfecta dispositio sponte suâ ad perfectiorem tendit, eamque virtualiter continet. Nam qui ex gehennæ metu efficaci odit peccatum, hoc detestatur tanquam gehennæ causam, et proinde est dispositus ad faciendum quidquid oportet ut, vitando peccatum, et infernum vitet. Porro ad hoc agendum requiritur ut sibi proponat firmiter servare omnia præcepta quorum primum et præcipuum est præceptum dilectionis Dei super omnia; ergo timore gehennæ inducitur ad Deum ipsum amandum.

[1] *Homil.* XV ad pop. Ant., n. 2, *P. G.,* t XLIX, 156.
[2] S. August, *Sermo* CLXI, c. 8, *P. L.,* t. XXXVIII, p. 882.
[3] *In Epist. I Joan.,* tract. 9, c. 4, *P. L.,* t XXXV, p. 2047.

Nec dicatur in hoc casu pænitenlem magis pœnam quam culpam detestari; nam qui fugit peccatum quia causât infernum, detestatur peccatum magis quam gehennam, non in hoc sensu quod dis[wni debeat ad potius incurrendum damnationem quam ad peccandum, cùm fieri nequeat ut absque peccato damnetur; sed in hoc diverso sensu quod in praxi magis attentus esse debeat ad vitandum peccatum, cum vitando peccatum vitet gehennam, et nullo modo gehenna timenda sit, si peccatum vitetur. — Res exemplo declaratur : filius prodigus, qui patrem dereliquerat, et substantiam suam dissipaverat vivendo luxuriose, fame, seu timore dolorum et mortis, ad pænitentiam duétus est, patremque denuo adivit; jamvero si timore *serviliter servili* egisset, afieéhim ad luxuriosam vitam servans, ejus quidem agendi ratio laude non fuisset digna; sed, quia timore perculsus vere etiam peccatum, tanquam miseri» suæ causam, odio habuit, veniam obtinuit et in priora jura redintegratus est; ita peccator, qui ex metu gehennæ vere peccatum, ut gehennæ causam, detestatur, et, ut eam fugiat, sincere vult Deo servire, laudabiliter agit, et, accedente absolutione, peccatorum veniam consequitur.

Art. III. De Satisfactione[1].

761. SatisfaClio *{satis,facere),* si etymon speétatur, est aftus quo quis tantum facit quantum satis sit ad iratum placandum. Satisfaélio autem, quatenus est pars sacramenti, definitur : *voluntaria toleratio pœnæ a confessario imposita, ad compensandam injuriam Deo illatam, redimendamque pœnam temporalem, etiam post remissum peccatum ordinarie debitam.*

762. Errores Protestandum et Jansenistarum. (A> *Protestantes,* etsi pænitentialis discipline severitatem in primis Ecclesiæ sæculis negare non possunt, eam tamen ut ecclesiasticam institutionem habent, ejusque *divinam institutionem* ac *necessitatem* negant : nam, inquiunt, peccatum a Deo condonari nequit quin simul pœnæ peccato debilæ plena sit remissio; præterea, si satisfadiones nostræ dicuntur necessariæ, eo ipso injuria irrogatur infinitæ satisfaction! Christi, quippe quæ insufficiens appareat. Radix hujus erroris est theoria de justificatione per solam fidem : si enim sola fides plene ad justificationem sufficit, inutilia evadunt opera satisfaéloria.

[1] S. Thom., *Suppi.,* q. 12 sq.; Suarez, disp. XXXVII-XXXVIII; Bellarminus, l. IV, c. 1 sq.; Morinus, l. IU sq.; Salmantic., disp. X-XI; Drouin, q. XI; Billuart, disp. IX; de Augustinis, th. 21; Palmieri, th. 36-40; Hurter, n. 6i2 sq.; Egger, n. 584 sq.

(B) Ex adverso *MltQva jansénisté,* rigorismo faventes, pæniientialein disciplinam priorum ætatum instaurare volebant, et contendebant pænitentes non esse absolvendos, nisi prius peraélâ laboriosa diuturnâque pænitentiâ ipsis injunétâ.

Contra hunc duplicem errorem duplex erit thesis, prior contra *Protestantes,* posterior contra *Jansenistas.*

763. *77/esis P :* Pœna peccato debita non semper tota simul remittitur a Deo, sed, sublatâ per absolutionem sacerdotis culpâ, pœnàque æternâ, plerumque luenda manet pœna temporalis. *Pe fide est contra Protestantes ex Trident.1* " Si quis dixerit totam pœnam simul cum culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque pænitentium non esse aliam quam fidem, quâ apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, A. S. "

764. i° *Script.* (A) Christus enim voluit potestatem clavium exerceri *per inoduin judicii* (supra, n. 668); atqui hæc potestas includit non solum facultatem peccata remittendi, sed etiam pœnas injungendi, juxta illud : "Quodcumque ligaveris ..."

Objiciunt quidem *Protestantes* peccatum non condonari nisi simul pœna remittatur. — Quod quidem Scripturæ contrarium esse tum *faflis,* tum *dictis* luculenter demonstratur.

(a) *Paflis.* Adamum pænituisse et in statum gratiæ restitutum fuisse *Sapientia* nos edocet'; atqui tamen poenas temporales luendas habuit : "Quia audisti vocem uxoris tuæ... in laboribus comedes ex eâ cunétis diebus vitæ tuæ... in sudore vultûs tui vesceris pane, donec revertaris in terram"'; Moyses et Aaron veniam peccati incredulitatis a Deo obtinuerunt, nec tamen, in pœnam peccati, terram promissam ingressi sunt : " Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron : quia non credidistis mihi... non introducetis hos populos in terram quam dabo eis"4. David adulterii et homicidii veniam impetravit, quando dixit: Peccavi Domino; sed nihilominus pœnam temporalem gravissimam subire debuit : " Dominus quoque transtulit peccatum tuum; non morieris; verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur"'. Quæ quidem pœnæ non solum in emendationem, ut Protestantes volunt, sed etiam in *castigationem* peccati inflictæ sunt, ut ex contextu patet, et ex eo quod non solum adulti sed etiam infantes in pœnam peccati moriuntur.

* Sess. XIV, can. 12. — 2 *Sap.,* X, 1-2. — ' *Gen..* III, 17-19.
4 *Num.,* XX, 12. — s *II Reg.,* XII, 13-14.

(b) Nec minus clare Deus *verbis* voluntatem suam manifestavit : "Nunc ergo, dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro, *in jejunio, et in fletu et in planctu* " ·,· " Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum ""Facite ergo frudius dignos pænitentiæ"'. Huc etiam pertinent textus alibi citati *{De Verbo Ineam.,* n. 1161) quibus demonstratur nos salvari non posse, nisi crucem nostram tollamus, cum Christo patiamur, et in carne nostri adimpleamus ea quæ desunt passionum Christi; ex his enim et similibus testimoniis colligitur Dominum non ita pro nobis satisfecisse, ut ab obligatione satisfaciendi liberemur, sed ut cum eo magis efficaciter peccata expiare valeamus.

765. 20 *Tradit.* Patres orc unanimi talis pænitentiæ necessitatem docuisse Protestantes ipsi fateri coaéti sunt; ita *Chemnitius* ♦ ait : ""Ncc vero nescius sum veteres aliquando nimis largiter ct verbis nimium magnificis disciplinam canonicam commendare, ut quod *Tertullianus* dicit satisfactionibus illis peccata expiari, *Cyprianus* illis dicit peccata redimi, ablui, sanari et judicem placari; *Ambrosius,* pœnas gehennæ illis compensari; *Augustinus,* Deum illis de peccatis præteritis propitiari ".

Quod sane constat ex disciplina pænitentiali quæ primis sæcuiis vigebat.

(A) Prioribus sæcuiis, pænitcntia magis diuturna et laboriosa erat; per plures annos sæpc durabat, et aliquando per totam vitam.

(a) In ecclesiis *Asia Minoris,* sæculo tertio, tres distinguebantur pænitentium ordines : *audientes,* qui stabant in porta ecclesiæ, seu in porticu; ibi audiebant leCtionem scripturarum et sacras conciones, sed prohibebantur missæ adesse;—*substrati,* seu *genufleflentes,* qui missæ assistebant intra ecclesiæ ambitum, a portis usque ad ambonem, sed *prostrati :* eis episcopi et presbyteri manum imponebant; — *consistentes,* qui sacro aderant stantes cum fidelibus, sed a sacri communione arcebantur5. Quarto sæculo, his ordinibus additi sunt *flentes,* qui cilicio et cinere induti, stabant ad limen ecclesiæ, lacrymis et gemitibus orantes Christianos ingredientes ut pro se precarentur.

(b) In *Occidente,* erant pariter varii ordines pænitentium, quorum tamen numerus non est cognitus. Pænitcntialia exercitia, qualia

'*Joel,* II, 12. — ' *Dan.,* IV, *24.* — ' *Lue.,* Ill, S.

* *Exam. C. Trident.,* p. 4-

5 Cfr. S. Gregor. Thaumat., *Ep. canonica, P. G.,* t. X, p. 1019-1048.

Romæ vigebant, a Sozomeno ita exponuntur' : "Illic enim in propatulo est pænitentiutn locus, in quo illi stant incesti et veluti lugentes. PeraClisque jam missarum sollemnibus, exclusi a communione sacrorum, quæ initiatis præberi mos est, cum gemitu ac lamentis pronos sc in terrâ abjiciunt. Tum episcopus cum lacrymis ex adverso occurrens, pariter ipse humo provolvitur, et universa ecclesiæ multitudo simul confitens, lacrymis perfunditur... Privatim autem unusquisque suâ sponte se macerans, aut jejuniis aut illuvie, aut ciborum abstinentiâ vel aliis quibus jussus est modis, tempus quantumcumquc ipsi ab episcopo est constitutum exspeôat

Ceteroquin pænitentia imposita valde laboriosa erat, ut constat ex iis quæ supra diCta sunt, n. 694.

766. (B) A sexto sæculo, pænitentia mitior et brevior evasit, simul ac frequentior.

Tunc editi sunt libri *panitentiales* (supra, n. 735) in quibus determinabatur pcena cuique peccatorum generi infligenda. Pauca jam retulimus exempla; quædam alia hic subjicimus e *Panitentiali Theodori*;* pro voluntario homicidio, septem annos peccator pæniteat; pro truncatione pedum aut manuum, unum annum; pro vulnere, 4° dies; pro voluntario perjurio, aliosque inducendo in perjurium, septem annos; pro maximo furto, tres annos; pro magno, unum annum, si fiat restitutio, et duos annos, si non restituatur; pro modico furto, viginti dies; pro adulterio, septem annos; pro simplici fornicatione, duos annos; pro detractione, 40 dies, etc. Paulatim tamen imminutae sunt pœnæ impositæ, et confessio faéta est frequentior ac fusior peccatorum declaratio.

767. 3° *Ratio convenientiam satisfaflionis* ostendit, (a) *Ex parte Dei :* Deus enim qui per peccatum offenditur, est *legislator* et totius humanæ societatis *reflor.* Atqui Deum, *legislatorem* et *reflorem* decet delicia non remittere absque pœnâ temporali : j) ut in futurum leges a pænitcnte melius serventur, 2) ut alii a malo deterreantur ct sic bonum societatis promoveatur, 3) ut jura non solum misericordiæ sed etiam justitiæ, quoad fieri potest, salventur.

(b) Ex *parte pandentis,* nam, ut ait *Tridentinum* 3, " procul dubio magnopere a peccato revocant, et quasi fræno quodam coercent hæ satisfaéloriæ pœnæ, cautioresque et vigilantiores in futurum pænitentes efficiunt; medentur

' Sozom., *H. E.,* I. VII, cap. 16; *P. G.,* t. LXVII, p. 1459-62.

* Ap. Morinum, *op. cit.,* Appendix, p. 41.

' *Trident.,* sess. XIV, cap. S.

quoque peccatorum reliquiis,et vitiosos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt Si vero peccata absque ullâ satisfaélione dimitterentur, tanquam levia existimarentur, et facilitate ipsâ veniæ multi ad peccandum iterum provocarentur.

Nec dicatur per baptismum totam poenam simul cum culpâ tolli : non enim par est conditio eorum qui per baptismum regenerantur et eorum qui per pænitentiam Deo reconciliantur; priores ante baptismum per ignorantiam deliquerunt, aut saltem non cum tantâ malitià;postcriorcs,qui semel a peccati et dæmonis servitute liberati, gratiam et dona Spiritus acceperunt, scienter templum Dei violaverunt et Spiritum S. contristaverunt, nec proinde eAdem facilitate veniam accipere merentur, ut arguit *Tridentinum*l.

768. Corollaria. (A) *Omnia solaque opera bona et panalia possunt esse satisfafloria.* Etenim, ut aliquod opus sit vere satisfaôorium, necesse est ut præteritam offensam reparet et a culpis futuris praeservet Atqui ita est dc bonis operibus poenalibus, et quidem solis; nam : (a) compensant offensam Deo irrogatam; siquidem, peccator, quantum in se est, aliquid Deo subtrahit, ejus majestatem offendendo; unde oportet, ad reparandam hujusmodi injuriam, aliquid subtrahi a peccante in honorem Dei; et ideo oportet ut opus satisfadorium sit *bonum,* ut in honorem Dei sit, et *panaie,* ut per hoc aliquid peccatori subtrahatur; (b) similiter etiam opus poenale a culpA futurâ praeservat, quia non facile homo ad peccata redit ex quibus pœnam expertus est.

Addi tamen potest vix esse, in præsenti statu naturæ lapsæ, aliquod opus supernaturalitcr bonum quod non sit simul arduum et pœnalc; cùm enim sponte ad creaturas tendamus et ad illicita, quoties propter Deum supernaturaliter agimus, opus difficile proindeque poenale efficimus.

769 (B) *Pracipua autem opera satisfailoria sunt eleemosyna, jejunium ct oratio.* Etenim : (a) satisfacio debet esse talis per quam aliquid a nobis subtrahamus ad honorem Dei; atqui non habemus nisi tria bona, nempe bona animæ, bona corporis ct bona fortunæ; ex bonis quidem fortunæ subtrahimus aliquid per eleemosynam; ex bonis corporis per jejunium; ex bonis animæ per orationem, quâ facultates nostras Deo submittimus, (b) Præterea

• Hanc fuisse antiquorum Patrum mentem late ostendit Morinus, *op. cit.,* ib. III.

1res sunt peccatorum radices, scilicet concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum et superbia vitæ atqui contra concupiscentiam carnis ordinatur jejunium; contra concupiscentiam oculorum ordinatur eleemosyna; contra superbiam vitæ, oratio'.

His tamen pœnis, sponte susceptis, addi debent, juxta *Trident.* (sess. X1V, can. 13), pœnæ *a Deo infliche* et *patienter* toleratæ : sæpe enim Dominus permittit nos variis vexari adversitatibus, ærumnis, animi vel corporis doloribus, quibus patienter toleratis, præsertim si Christo conjungimur patienti ac morienti, amplam satisfaciendi opportunitatem habemus; quod pænitentiæ genus eo efficacius est quo majori alacritate et amore illud ampleétimur.

770. *Thesis* ZZ- : Pænitentes, qui votum satisfaciendi habent, absolvi possunt antequam sacramentalem satisfactionem impleverint. Certum est contra Jansenistas :

(A) Ær *praxi Ecclesiæ* patet injunctæ pænitentiæ implctionem non esse conditionem ad remissionem peccatorum consequendam, sed tantum ad uberiorem pœnæ temporalis peccato debitæ condonationem.

(a) Constat enim jam primævis saxulis, in multis saltem casibus, absolutionem datam fuisse ante satisfactionem impletam :

1) *in periculo mortis;* scribit enim *innocentius I* ad Decent.' : " Si quis ægritudinem incurrerit atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Pasclue relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat 2) *urgente persecutione :* ita S. *Cyprianus* scribit[4] : " Merito trahebatur dolentium pænitentiâ tempore longiore, ut infirmis in exitu subveniretur... At vero nunc non infirmis, sed fortibus pax. necessaria est, nec morientibus sed viventibus communio a nobis danda est, ut quos excitamus et hortamur ad proelium, non inermes et nudos relinquamus, sed protectione corporis et sanguinis Christi muniamus"; 3) quando *periculum* erat ne, dilat.i absolutione, *panitentes ad heereticos transirent;* hinc *S. Cyprianus* ait : "Quorum si pænitentiam respuamus habentium aliquam fiduciam tolerabilis conscienti», statim cum uxore, cum liberis, quos incolumes reservaverant, in hæresim vel schisma, diabolo invitante, rapiuntur"; 4) immo *ad arbitrium episcopi;* nam in *C. Ancyrano* (an. 314) statutum est (can. 5) " ut Episcopi, modo conversionis examinato, potestatem habeant vel *utendi clementia,* vel plus temporis adjiciendi".

1 7/«., II, 16. — * S. Thom., *Suppi.,* q. 15, n. 3.
l Ep. XXV, c. 7, *P. L.,* t. XX, p. 559.
4 Ep. 54 ad Cornelium, n. *2, P. L.,* Ill, S55.
* *Ep.* 52 ad Antonianum, n. 15, *P. L·,* III, 781.

Ex his omnibus colligitur, etiam in casu pænitentiæ publicæ, absolutionem aliquando concessam fuisse ante expletam satisfadionem, a fortiori igitur quando agebatur de peccatis occultis.

(b) Certum est insuper sæculis subsequentibus, ct quidem longe ante Janscnianam hæresim, viguisse in Ecclesiâ praxim absolvendi pænitentes, satisfactione nondum compléta.

Ita, an. 1479, a *Sixio* ZFdamnata fuerat ut scandalosa et hæretica hæc propositio Petri dc *Osrna* : " Non sunt absolvendi pænitentes, nisi peraétâ prius pænitentiâ eis injunétâ"[1] Merito igitur ab *Alexandro VIII,* η dec. 1690, reprobata fuit hæc Jansenistarum propositio : "Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex et præscriptio, natura rei ad ipsum quodammodo di&ante"[2].

(B) *Rat. convoi.* Deus enim periodic contritis statim peccata remittit, etiam nondum satisfaCtione plene solutâ, ut constat exemplo David, qui prius veniam peccati consecutus est, et postea poenam subiit temporalem; nccnon verbis Scripturae, ubi asseritur Deum peccata dimittere eo ipso die quo iniquus ab iniquitate suâ fuerit conversus[3] Atqui Ecclesia, in administratione sacramenti Pænitentiæ, divina potestate utitur Deumque imitari potest ct debet; ergo pænitentes absolvere potest antequam satisfaélionem impleverint.

' Ap. Denzing., n. 728 (614). — * Denzing., n. 1313 (1173).
**Escck.t* XXXIII, 12.

Caput ûj.

DE IPSO SACRAMENTO.

Ex diétis de potestate clavium ct tribus pænitentis aétibus inferre licet pænitentiam esse vere sacramentum : ejus *existentiain, elementa constitutiva,* et *effetius* breviter declarabimus.

Art. I. De existentiâ sacramenti Pænitentiæ

771. *Thesis :* Ritus quo potestas peccata dimittendi exercetur, est verum N. Legis sacramentum, a Baptismo distinctum. *Dcfide est* contra *Protestantes* et *Modernistes,* qui contendunt Pænitentiam non esse sacramentum, aut saltem non distingui a Baptismo. Ait enim *Tridentinum a* " Si quis dixerit in Catholicâ Ecclesiâ Pænitentiam non esse vere et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum; A. S. " — "Si quis sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pænitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distinéla non sint... A. S. ". — Thesis breviter probatur, quia, per modum corollarii, infertur ex diôlis circa potestatem clavium.

772. i° Scripturà. Ad sacramentum N. Legis tria requiruntur et sufficiunt : signum sensibile, gratiæ productivum, a Christo permanenter institutum. Atqui hæc tria in ritu quo peccata remittuntur invenire est :

(A) *Signum sensibile,* nam, ex diétis, peccata remittuntur aéiu *judiciali,* qui duo saltem importat, nempe sensibilem peccatorum manifestationem et externam judicis sententiam pænitentem absolventis, quibus sufficienter significatur liberatio a peccato. Signum a baptismatis ritu distinguitur; nam Baptismus *ablutione* confertur, dum Pænitentia

[1] S. Thotn., 3, q. S4, a. I; Suarez, disp. XVII, se<ft. I; Bellarminus, l. I, c. 9; Drouin, q. 11, § 3; Bilhiart, diss. I, art. i; Billot, th. 2; L. de San, n. 2$9'3oo. — 2 Sess. XIV, can. 1-2.

sub fonnâ *judicii;* in Pænitentiâ possunt *judicialiter* retineri peccata, non sic in Baptismo.

(B) *Gratae produClivum;* peccata enim gravia, cx diétis, per hunc ritum vere remittuntur; atqui deleri non possunt sine infusione gratiæ sanélificantis, ex probatis in *Tr. de Gratiâ (η.* 138); ergo hujusmodi ritus est gratiæ produélivus. — Hæc autem gratia differt a gratiâ baptismatis, cum sit proprie *remissiva* peccati ac possit *pluries* concedi, dum gratia in Baptismo collate est *regenerativa,* ac *semel* tantum confertur.

(C) *A Christo permanentor institutum;* demonstravimus enim hanc potestatem Apostolis collatam fuisse ab ipso Christo redivivo, quando dixit : " *Accipite Spiritum S.* ' Eamdcm vero esse in Ecclesiâ *perpetuam* constat : (a) cx generali principio, ab ipsis Protcstantibus concesso, omnes nempe praerogativas, quæ ad Ecclesiam non solum fundandam, sed etiam conservandam, nccessariæ sunt, Apostolis collates fuisse non pro se tantum, sed etiam pro successoribus; atqui non minus necessaria est potestas remittendi peccata hodie quam Christi tempore, cùm homines facile in peccatum labantur. Quod jam animadvertebat 5. *Padanus,* ct exinde contra Novatianos ita arguebatl : si potestas remittendi peccata non fuit apostolorum successoribus transmissa, cur dicitis potestatem baptizandi in perpetuum fuisse concessam ? (b) Ex *historiâ,* quæ luculenter ostendit hanc facultatem ab Ecclesiâ fuisse perpetuo vindicatam et exercitam, ut probant testimonia jam allata.

773. 20 Traditione. Ex *Patribus,* qui sæpe Pænitentiam cum Baptismo comparant, et asserunt *utroque peccata remitti* gratiamque conferri, licet *diverso* modo.

Jam supra retulimus verba Λ'. *Ambrosii,* n. 689. Item 5. *Hieronymus'* asserit peccata remitti "sanguine Salvatoris aut in dono Baptismatis aut in Pænitentiâ, quæ imitatur Baptismatis gratiam per ineffabilem clementiam Salvatoris". Nec aliter 5. *Augustinus :* "Si a catechumeno faélum est (homicidium), Baptismo abluitur; si a baptizato, Pænitentiâ et reconciliatione sanatur".

' 2?/>. ? *adSemfran.,* n. 6; *P. L.,* t. XIII, p. 1057.
* *Diafog. I adv. ftlag.,* 11. 33; *P. L.,* t. XXIII, p. 527.
* *De coijug. adult.*, lib. II, c. 16; *P. L.,* t. XL, p. 4S2.

Ex his et aliis testimoniis quæ citari possent, sequitur Pænitentiam, non minus quam Baptismum, verum esse sacramentum, cùm in utroque peccata deleantur gratiaque infundatur.

Ceteroquin, ex totâ descriptione pænitentialis discipiinæ constat maximum esse discrimen inter baptismum et pænitentiam : hæc enim multo magis laboriosa erat quam præparatio ad baptismum.

774. 3e Rat. convenientias Decebat siquidem divinam misericordiam remedium instituere non solum contra originale peccatum, sed etiam contra aclualia peccata post Baptismum commissa ; homo enim, etiam regeneratus, multis tentationibus obnoxius remanet ct facile labitur. Atqui optimum sane remedium est sacramentum Pænitentiæ, vi cujus de condonatis peccatis certiores esse possimus, per sententiam judicialem a ministro Dei latam, et sic pacatiores reddi, ut supra ostendimus, n. 744.

Art. II. De elementis constitutivis hujus sacramenti.

Quando Scholastici suam generalem theoriam de materiâ et formâ sacris ritibus accommodarunt, docuerunt sacramenta duplici elemento essentiali constare, nempe materiâ et formâ; quem loquendi modum Ecclesia usurpavit, præsertim in Conciliis *Florentino* ct *Tridentino.* Utrumque Concilium declaravit tres aélus pænitentis esse *quasi materiam* sacramenti Pænitentiæ, *formam* vero esse verba absolutionis.

I § 1. De materia sacramenti Pænitentiæ».

775. i° Status quaestionis. Duplex in sacramentis distinguitur materia : remota et proxima. Materia Pænitentiæ *remota,* seu potius materia *circa quam* versatur sacramentum, sunt *omnia peccata post baptismum commissa,* sive mortalia, sive venialia, sive jam per absolutionem remissa,

’ Cf. *Catcch. Roman.,* de Pa-nit., n. 14.

* S. Thom., 3, q. 84, a. 2; Suarez. disp. XVIII, scô. 3; Salmant, disp. I, dub. 2: Billuart, diss. I, a. 2; Palmieri, th. 14; Billot, th. 3; L. de San, n. 300-343.

sive non. Mortalia nondum accusata ct absoluta sunt materia *necessaria,* seu necessario subjicienda clavibus Ecclesiæ; venialia vero et mortalia jam remissa, sunt materia *sufficiens et libera,* id est, quæ potest, sed non necessario debet clavium potestati subjici.

Sed quæstio oritur de *materia proxima* hujus sacramenti; disputant theologi in quo scilicet essentialiter consistat, utrum in tribus pænitentis actibus, an in absolutione aut aliâ aélîonc. Tres præsertim hâc de re prodierunt fsententiæ.

776. (A) Nonnulli antiquiores theologi, ut *GulielmusAntissiodor.* et *Alexander Alens.,* putarunt materiam proximam sitam esse in *impositione manûs* a sacerdote faétà, dum pænitentem absolvit. Sed hæc opinio communiter a theologis rejicitur. Triplex quidem commemoratur hujusmodi impositio apud auélores ecclesiasticos' : *prima,* quæ adhibebatur quando pænitentia publica imponebatur; *secunda,* quæ super pænitentes repetebatur, quoties ab ecclesia post catechumenos dimittebantur; *tertia* tandem in reconciliatione pænitentium. Sed iste ritus *non* ut *essentialis* habebatur, ut clare colligitur ex Canone *C. Arausicani I,* ubi dicitur : " Qui recedunt de corpore, pænitentià excepta, placuit sine reconciliatoriâ manûs impositione cis communicari, quod morientis sufficit consolationi, secundum definitionem Patrum"; jamvero si manûs impositio necessaria fuisset ad remissionem peccati, certe morientes eâ privati non fuissent.

777- (B) *Scotistæ,* quibus assentiunt *Maldonatus, Ballerini, Berardi* aliique 2, docent totam essentiam sacramenti in *absolutione* consistere, quæ, quatenus externa est cæremonia, materiam constituit, et, quatenus vim habet significandi, est forma.

1) Juxta *Scotuni veteresque* ejus discipulos, tres aétus pænitentis sunt non solum *dispositiones* ad validam et fruétuosam sacramenti receptionem, sed etiam *conditiones* sine quibus præccdentibus non potest minister sufficienter cognoscere causam ct sententiam ferre; quapropter concludunt exteriorem harum dispositionum manifestationem esse vere de necessitate sacramenti. 2) Secundum *recentiores* Scotistas, hujusmodi actus sunt tantum *dispositiones* ad

1 Cf. Sirmundus, *Historia paniteni. publica,* c. VII: Palmieri, p. 159.

* Scotus, 7/z *IVSent.,* dist. 14, q. 4 ct dist. 16, q. 1; Maldonat, *de Panilent.,* p. HI, th. 7; Ballerini Palmieri, ‹ie *Panit.,* n. Berardi, *Praxis Confessar.,* t. IV, η. 2.

dignam sacramenti receptionem requisitæ : quare necesse non est ut aétu exteriori manifestentur.

Sic autem arguunt : (a) imprimis res a *Tridentino* non fuit definita, ut a quibusdam Thomistis asseritur; nam, ut narrat *Fallaviani'*, Synodus tres pænitentis a&us non materiam, sed *quasi-materiam* appellavit, nec cos ad essentiam, sed solum ad *integritatem* sacramenti necessarios esse declaravit, (b) Sacramentum est id quod proprie significat et confert gratiam; atqui sola absolutio sacerdotis proprie gratiam sacramentalem significat et confert; ergo sola proprie est essentia sacramenti, (c) Certum est, ex praxi Ecclesiæ, posse sacramentalem absolutionem iis dari qui nullum *exteritis* edunt signum contritionis; atqui, si tres pænitentis aétus essent materia sacramenti, hoc invalidum esset, ciim materia *sensibilis* esse debeat; ergo hujusmodi aélus non sunt materia sacramenti, sed solum dispositiones, et tota essentia sacramenti in absolutione consistit

(C) Communior tamen sententia, quam propugnant non solum S. *Thomas,* ejusque discipuli, sed et *Suarez, Salmanticenses, De Lugo, Bellarmiuus,* aliique multi, tenet tres aétus pænitentis esse vere materiam proximam sacramenti.

778. 2« *Thesis :* Tres pænitentis actus, contritio, confessio et satisfactio sunt materia proxima sacramenti Pænitentiæ. Ita communius.

(A) *Florentinum,* in Decreto ad Armenos, post declaratam necessitatem materiæ et formæ in quolibet sacramento, hæc addit : " Quartum sacramentum est Pænitentiæ, cujus *quasi materia* sunt *aftus pænitentis,* qui in tres distinguuntur partes ". Similiter *Tridentinum* 2 : " Sunt autem *quasi materia* hujus sacramenti ipsius *pænitentis acîus,* nempe contritio, confessio et satisfaéiio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque et pcrfc&am peccatorum remissionem cx Dei institutione requiruntur, hâc ratione Pænitentiæ partes dicuntur". Unde sic : duo præfata Concilia materiam et formam ceterorum sacramentorum distincte commemoraverunt, et quando de Pænitentiâ egerunt, nullam aliam materiam designarunt nisi tres actus pænitentis; ergo illi actus sunt vere materia proxima hujus

* *Historia C. Trident.,* lib. XII, c. 12.
• *Trident.,* sess. XIV, cap. 3; cfr. can. 4.

sacramenti, nisi forte dicatur hujusmodi materiam fuisse ex industriâ prætermissam : quod vix admitti potest in re tanti momenti.

Nec objiciatur Concilia dixisse *quasi-materiam,* non autem materiam; “ neque vero hi aélus *quasi materia* a S. Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant, sed quia ejus generis materiæ non sint, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo, et chrisma in Confirmatione”.[1]

(B) Insuper Christus hoc sacramentum instituit per modum *judicii,* in quo duo elementa constitutiva invenire licet, nempe materiam ipsius judicii quam pænitcns præbet, et sententiam quæ a judice fertur; atqui materia judicii tribus pænitentis aélibus praebetur, videlicet humili peccatorum *confessione,* quam sincera *contritio* comitatur et *satisfacio* sequitur; ergo hujusmodi aélus sunt vere materia proxima sacramenti.

Objicitur quidem absolutione tantum, non autem his aélibus, gratiam significari et conferri, proindeque illos ad sacramenti essentiam non pertinere; sed immerito, nam licet forma, in hoc sacramento, ut in celeris, sit praecipua causa instrumentalis gratiæ, aélus pænitentis aliquid conferunt ad gratiæ communicationem, quatenus animam disponunt ad eam recipiendam; aliunde, positiva Christi institutione ad dignitatem materiæ sacramentalis evcéti, vere concurrunt cum forma quii, ut ita dixerim, fecundantur, ad gratiam producendam.

Nec dicere juvat contritionem non esse quid sensibile; licet enim non sit sensibilis immediate et in se ipsâ, mediale tamen fit sensibilis quatenus per aélus exteriores confessionis, satisfactionis aliaque doloris signa manifestatur[2]. Aliunde sufficit ut materia sit *Virtualiter* sensibilis; proinde etiam homo sensi bus destitutus, qui antequam in hunc statum incideret, verbis aut signis contritionem manifestavit, eo ipso exhibet contritionem virlualcm.

His tamen non obstantibus, libenter fatemur Scotistarum opinionem *probabilitate non carere,* neque in praxi despiciendam : proinde, in casu extremæ necessitatis, etiamsi externa contritionis signa desint, pænitcns sub conditione est absolvendus.

[1] *Caleeh. C. Trident.,* de Pænit., n. 17. — Hinc S. Thomas ipsc hoc dicendi modo usus est : “ Quartum sacramentum est Pænitentia, cujus *quasi-materia* sunt aélus pænitentis *(De artic. fidei et eccl. sacramentis,* t. XXVII, p. r&i ed. *Vives).* — [2] S. Thon)., 3 p., q. 90, a. 2, ad r.

§ II. De forma sacramenti Pænitentiæ».

779. Docct *Tridentinuni2* " sacramenti Pænitentiæ formam. in quâ præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse : *ego te absolvo,* etc.; quibus quidem de Ecclesiæ S. more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen fonnæ essentiam nequaquam spedlant".

Hæc est quidem forma hodie in Ecclesiâ occidentali adhibita; cùm vero antiquitus aliæ fonnæ in usu fuerint, et hodie aliquando adhibeatur forma *conditionata,* abs re non erit i° antiquas formas breviter describere; 2° expendere num forma *conditionata* sit valida et licita.

I. Conspectus historicus diversarum absolutionis formarum.

780. i° Facta exponuntur. (A) In utrâque Ecclesiâ, per decem priora sæcula, formæ absolutionis fuerunt *deprecative^* nempe : " Deus, ei condona, eum absolve, etc."; non autem indicativæ : " Ego te absolvo, tibi condono, etc. "

Quod constat : (a) ex testimonio Patrum, qui, cum S. Leone, dicunt in sacramento pænitentiæ indulgentiam Dei *supplicationibus sacerdotum* obtineri'; (b) sed præsertim ex *Sacramentariis* et *Panitentialibus,* ubi nonnisi deprecativæ formulæ inveniuntur; ita, in Sacramentario *Gelasiano,* ad reconciliandum *publice* pænitentem hæc pronuntiatur oratio : "Omnipotens sempiterne Deus, confitenti tibi huic famulo tuo pro luâ pietate relaxa, ut non plus ei noceat conscientiæ reatus ad poenam quam indulgentia tuæ pietatis ad veniam"* Ibidem, ad reconciliandum *privatim* pænitentem ad mortem, vari» effunduntur preces, quæ ita concluduntur : " Respice propitius super hunc famulum tuum remissionem sibi omnium peccatorum totâ cordis confessione poscentem"'. — Attamen, sæculis oétavo ct nono, inveniuntur etiam formulæ *imperativa* dcprecalivis conjunétæ, v. g. : " Sis namque absolutus a Deo Patre et Filio et Sanéto Spiritu, ab omnibus tuis peccatis

' S. Thomas, 3 p., q. 84, n. 3; Suarez, disp. XIX; De Lugo, disp. 13; Salmantic., disp. Ill; Morinus, 1. VIII; Drouin, q. II, c. 3; Billuart. diss. I, a, a. 3; de Augustinis, th. 23; Palmieri, th. 12; Billot, th. 3.

* *Trident.,* scss. XIV, cap. 3.

' S. Leo, *ep.* 108 ad Theodor., *P. L.,* t. LIV, p. toil.

* *P. L.,* t. LXX1V, p. 1097. — » *Ibid.,* p. 109S.

6 Ila in Pteniienttali *Egberti,* archiep. Eboracensis (an. circiter 732), ap. Morinum, *op. cit.,* Appendix, p. 19

781. (B) A sæculo *undeeimo,* in Ecclesiâ *latinâ* incipit *transitus* a formulis deprecativis ad indicativas,ambæque simul in iisdem documentis inveniuntur. Ita, in quodam ordine Pænitentiæ formulis deprecativis hæc additur « : “ Nos etiam, secundum auctoritatem nobis indignis a Deo commissam, absolvimus vos ab omni vinculo deltCtorum vestrorum, etc. ” Pariter, in ordine Ecclesiæ Remensis, sæc. XII, absolutionis forma legitur simul deprecativa et indica· tiva’ Omnipotens Deus, qui beato Petro apostolo suo, ceterisque discipulis suis suam licentiam dedit ligandi atque solvendi, *ipse ros absolvat* ab omni vinculo delidtorum; et, quantum nostræ fragilitati permittitur, sitis absoluti ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, habeatisque vitam æternam... ”. — Etiam initio sæculi XIII adhuc vigebat forma deprecativa; hæc enim scribit *Guliebnus Parisiensis* “ Neque more judicum forensicorum pronuntiat confessor *absolvimus te,* sed magis orationem facit super eum, ut Deus absolutionem et remissionem atque gratiam sanctificationis tribuat”. Quod pariter constat ex 0'. *Thomà,* Opusc. 18, c. s; cùm enim adversarius dixisset : ‘‘vix triginta anni sunt, quod *omnes* hâc solâ formâ deprecativa utebantur ”, Angelicus DoClor id absolute non negat, sed solum hoc modo corrigit : “ Quomodo de *omnibus* potest testimonium perhibere, qui omnes non vidit?” — Paulo post autem forma *indicativa* communiter in Ecclesiâ Latinâ recepta fuit; attamen, antequam pronuntietur, recitantur preces *“ Misereatur, Indulgentiam,* Dominus noster Jesus Christus *te absolvat",* quæ sunt vcluti commemoratio antiquæ disciplinas.

782· (C) In ecclesiâ *orientali,* post sæculum XIII, forma mansit deprecativa, immo et hodie in multis ecclesiis manet4 : quidam, ut *Sy/i* et *Maronites,* Romanæ Ecclesiæ uniti, formam indicativam ab Ecclesiâ latinâ mutuaverunt; alii vero formam deprecativam retinent. — *Rutheni* vero, quanquam schismatici, forma utuntur quæ est simul deprecativa et indicativa.

783. 2° Conclusiones ex factis deducendæ. (A) Cum *Hurler (n.* 626), indubitanter tenemus formam deprecativam validam fuisse, ubicumque modo generali prævaluit; non enim censemus absolutiones datas in magnâ Ecclesiæ parte per multa sæcula, invalidas fuisse. Aliunde forma deprecativa, cum intentione absolvendi, et attentis circumstantiis,

* *Magna Bibliotheca /'atrum.* Colonise, 161S, t. VIII, p. 423-424.

* Ap. Morinum, *of>. cit,,* p. 48; cfr. p. 71.

s *De sacram. Fanit.,* c. 19, Vcnctiis, 1591, p. 472, coi. 2.

4 Morinus, l. VIII, c. 12, n. 7, p. 547. — Ita etiam Denzinger *(/itus Orient.,* t. I, p. ıoi) : “ Forma absolutionis apud Orientales (catholicos et non catholicos) si solos Aimenos excipias, deprecativa est. ” — Cfr. Vacant, *OïΛ. de ThM.,* t. I, p. 205-214, ubi varix describuntur Orientalium fornix.

aquipollel formæ *assertivœ :* ostendit enim sacerdotem esse Dei ministrum ct nonnisi auctoritate ejus absolvere.

Nec ægre hæc mutatio in forniâ conciliari potest cum sententia in *Tr. de Sacramentis* (n. 2S0) expositi, videlicet non omnes sacramentorum formas fuisse a Christo in specie infimi determinatas; nam, si Ecclesia jus habet determinandi in specie hujusmodi formas, nil prohibet quin forma deprecative, cum intentione sententiam judicialem ferendi, sit valida.

(B) Quidquid est, ciim jam a pluribus sæculis Ecclesia *occidentalis* indicativæ formæ usum præscripserit, merito de valore formæ deprccativæ in Ecclesiâ *latinâ* dubitaretur. Ceterum fatemur formam indicativam magis convenire potestati*judiciali,qux* ministris Ecclesiæ competit. Sedulo igitur *in praxi* adhibeatur formula quæ in Romano Rituali invenitur.

784. Corollarium. Verba *absolvo te,* non significant : ego te *declaro* a peccatis absolutum ; cùm enim, ex diélis, Ecclesiæ ministri verft potestate polleant fideles absolvendi, verba eorum non mere declaratoria sunt, sed *efficiunt* quod significant. Juxta *communem* sententiam, sensus est : ego te absolvo a peccatorum vinculo, seu tibi remitto delicta tua, conferens gratiam peccati remissivam x; proinde, juxta sententiam quam probabiliorem judicamus, *direfle* significatur peccati remissio, *indirecte* gratia sanôificans, cùm in presenti ordine non remittatur gravis offensa nisi per infusionem gratiæ. Hic est *proprius* sensus vocabuli *absolvo* secundum humanum usum, qui etiam in sacramentis retinendus est.

II. De forma conditional.

785. Hucusque de fonnâ absoluta, quæ regulariter adhiberi debet. Quandoque tamen uti expedit formA conditionatâ, quæ non absolute, sed sub aliquA conditione peccatorem absolvit. *Gersonius* (sæc. XV) primus esse videtur qui conditional absolutionis validitatem explicite propugna-

' Juxta Suarez, disp. XIX, sect. II, η. 13-20, *te abtoho* significat : "ego tibi gratiam sanctificantem confero remissivam peccati". Hoc autem non placet Cardinali de Lugo, disp. XIII, n. 69-74, qui rc&e animadvertit verba absolutionis *ex se* non significare directe gratiæ collationem, quamvis cam producant ex institutione Christi. — Cfr. Vacant, *Dirt, de Thiol.,* t. I, p. 194.

verit»; cujus opinionem acriter impugnavit *Cajetanus* communior tamen ct moraliter certa evasit sententia hanc absolutionem, positis ponendis, validam esse.

786. Secundum principia in *Tr. de Sacramentis* exposita, n. 355, forma conditionata est invalida quando in suspenso relinquit effectum sacramenti, valida autem si minime suspendit effectum.

Jamvero conditio *de futuro incerto,* v. g., *absolvo te, si infra mensem restitueris,* suspendit cffe&um sacramenti; nam tempore quo sacramentum confertur, cffeclus non producitur, cùm incerta sit conditionis exeeutio, et aliunde remaneat suspensa ct ipsa sacerdotis intentio; tempore autem quo conditio verificatur, jam non existit sacramentum, nec proinde suum effeâum sortiri valet.

Conditio autem *de preeterito* vel *de pressenti,* v. g., *te absolvo siJam restitueris,* vel *si sis vivus,* sacramenti effectum non suspendit, nec proinde absolutionem invalidam reddit, nam eo tempore quo sacramentum conficitur, conditio jam verificatur, vel non : si prius, absolutio statim suum producit effectum ; si posterius, statim invalida est

Neque dicatur formam conditionatam obstare naturæ hujus sacramenti, quod per modum *judicii* administratur. Nam, etiam in humanis judiciis, sententia conditionata haud raro fertur, v. g., *in carcerem ibis, nisi infra tres dies debitum solveris;* vel *ad carcerem te condemno, sed, si in culpam non reineidas, pro tempore a pena immunis eris.* Aliunde judicium civile ab hominibus execution! mandatur, dum confessarii sententiam Deus ipse exsequitur : sufficit igitur ut Deus noverit utrum conditio adimpleta fuerit vel non.

787. Pauci tamen theologi, ut *Lovanienses* ct *Collet's,* dixerunt conditionem etiam de præsenti invalidate sacramentum, si non sit conditio *fafli* (v. g., si vivis, si es capax), *juris* (v. g., si es dispositus, si vis restituere); nam per hujusmodi conditionem destruitur natura judicii, cùm ad ipsum confessarium speétet judicium ferre de his dispositionibus pænitentis. — Hæc autem ratio non valet ; nam con-

' *De Schismate tollendo,* inter *Opta omnia,* Antucrpiæ, 1706, t. II, p. 79· *Dc Unitate Ecclesia,* p. Xl8. — a *Summula de peccatis,* Lugduni, 1551, p. 3.

' Collet, ap. .l//ÿw, Theol. Cursus, t. XXII, 732.

fessarius de dispositionibus pænitentis utique judicare debet, sed *modo humano,* in quantum fieri potest; jamverc aliquando judicat rem esse dubiam, proindeque, si gravis accedit ratio, absolutionem sub conditione concedendam esse.

Ceterum, ut tollatur omne dubium, sufficit ut confessarius, de dispositionibus pænitentis dubitans, cum absolvere intendat juxta intentionem Christi et Ecclesiæ sub tacitâ conditione : *si tu es capax,* quæ ab omnibus tanquam valida habetur.

Art. II. De effectibus sacramenti Pænitentiæ.

788. Sacramentum Pænitentiæ producere gratiam *ex opere operato* satis constat ex *Tr. de Sacramentis.*

(A) Quando pænitens *in peccato mortali* versatur : (a) gratia huic sacramento *propria* est gratia *sanctificans prima* seu *peccati remissiva.* Quæ variis nominibus appellatur, quibus hic efleétus lucidius declaratur : gratia *resurrectionis,* quâ spiritualiter mortui vitam gratiæ recuperant; *sanationis,* quâ eorum vulnera, ipsis coopérant! bus, curantur; *reconciliationis,* quâ, reparatâ injuriâ Deo irrogatâ, in divinam amicitiam recipiuntur, (b) Huic annectitur *jus ad gratias acluales* tempore opportuno recipiendas, quibus pro *praeteritispeccatis* pænitens satisfacere valeat, *futuraque* in posterum vitare, (c) Remittitur insuper *pœna ceterna* ct minuitur *pœna temporalis* peccato debita, (d) *Merita* autem per peccatum mortificata *reviviscunt.*

(B) Quando pænitens autem jam *in statu gratiæ* versatur : (a) *augmentum gratia:* sanctificantis accipit cum jure ad gratias aétuales, ut supra; (b) *venialium remissionem* tutius et efficacius consequitur; (c) necnon partialem *pœna temporalis* condonationem.

Cùm plura ex his jam declarata fuerint, satis erit breviter agere : 1° *de remissione mortalium;* 20 *dc remissione pœna* peccato debitæ; 30 *de reviviscentia meritorum.* — Pauca addemus de *remissione peccati venialis,* sive intra sive extra sacramentum.

§ I. De remissione peccatorum mortalium.

789. 1° Ex dictis supra de potestate clavium (n. 664 sq.) jam inferre licet, per sacramentum pænitentiæ, vere *coram Deo condonari omnia peccata* post baptismum commissa, nec ullum peccatum esse irremissibile. Id jam probavimus ex multis testimoniis, simul explicando textus Scripturæ et Patrum, ex quibus adversarii difficultates proponunt. — Eadem vere deleri et non tantum radi, ita ut non redeant propter subsequens peccatum, in *Tr. de Gratiâ,* n. 138, probatum est. Hunc autem effectum produci *ex opere operato non* autem *declarando* peccata esse remissa, constat ex *Tr. de Sacram.,* n. 300; et ex hoc canone *Tridentino*[1] *:* " Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judicialem sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tamen credat se esse absolutum... A. S. "

Hic sufficiat difficultatem solvere quam hodierni Protestantes et Rationalistæ proponunt, et quæ tempore S. Augustini jam ab hæreticis et paganis urgebatur : " Vos, inquiebant, facitis ut peccent homines, cum illis promittitis veniam, si egerint pænitentiam. " Quod eloquenter confutat S. Augustinus, ostendendo promissione veniæ animos ad pænitentiam induci, eos ex adverso, hac spe sublatâ, in desperationem cadere, et consequenter in vitiorum coenum : " Si clauderetur aditus pænitentiæ, nonne ille peccator tanto magis adderet peccata peccatis, quanto magis sibi desperaret ignosci ? Diceret enim sibi : ecce peccavi, ecce scelus admisi, jam mihi veniæ nullus est locus, pænitentià infructuosa est, damnandus sum; quare jam non vivo ut volo? Quia ibi non invenio caritatem, hic saltem pascam cupiditatem. Quare enim me abstineam? Ibi mihi locus omnis clausus est : hic quidquid non fecero, perdo, quia vita, quæ post hanc futura est, non mihi dabitur. Quare ergo non servio libidinibus meis, ut eas impleam et saturem?... Ergo si tuleris portum pænitentiæ, desperatione augebunt peccata." Qui vero veniam speraverit, non potest augere peccata sicut vult ; nam eum monet Scriptum ne pænitentiam differat et in peccato obduretur; subito enim morte percuti potest, et in manus Dei viventis incidere. Ita igitur concludit : " Ecce ad utrumque vigilavit pio nobis providentia Dei. Ne desperando augeamus peccata, propositus est pænitentiæ portus; rursus ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus "[2].

[1] Sess. XIV, can. 9.
[2] S. August, *sermo* 352, n. 9; *P. L.,* t. XXXIX, p. 1559-1560.

790. *Corollarium,* Exinde sequitur *non posse unum mortale peccatum remitti sine alio.* Etenim (a) peccatum non tollitur nisi per infusionem gratiæ habitualis; atqui quodlibet peccatum mortale directe gratiæ habituali contrariatur eamque excludit; ergo unum lethalc peccatum non potest sine alio remitti : nam, si unum maneat in animâ, totaliter gratiam excludit; (b) peccatum non potest remitti sine vera pænitentiâ, ad quam pertinet peccatum detestari quatenus est offensa Dei; atqui omnia mortalia vere Deum offendunt; ergo non potest quis vere de uno peccato pænitens esse quin de omnibus aliis dolcat, saltem *virlualitert* immo et formaliter, si de eis aélu cogitat.

§ II. De remissione pœnæ peccato debitæ.

791. (A) *Sacramentum pænitentiæ semper remittit pcenam æternam aim culpA.* Certum est. (a) Docet enim *Tridentinum* pænitentcm post receptam absolutionem teneri satisfacere per jejunia, eleemosynas ct orationes, " *non quidem pro pœnâ ceternd,* quæ vel sacramento vel sacramenti voto una cum culpâ remittitur; sed pro pœnâ temporali, quæ, ut sacræ litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis (b) Remissio enim peccati mortalis fit per infusionem gratiæ habitualis; atqui gratia habitualis nos facit divinæ consortes naturæ, Dei amicos ejusque filios adoptivos cum jure ad æternam beatitudinem, ut demonstravimus in *Tr. de Gratid* (n. 139 sq.); ergo pœnam æternam remittit.

792. (B) *Sacramentum Pænitentiæ minuit etiam pænam temporalem peccato debitam.* Nam, juxta *Tridentinum* (cap. 3), satisfaélio una est ex tribus partibus quæ ad integritatem sacramenti pertinent ct ad plenam perfecLamque remissionem peccatorum concurrunt; atqui satisfactio non concurrit dire&c ad remissionem culpæ, cùm hæc remittatur ante satisfailionem peractam; ergo concurrit ad remissionem pœnæ.

Quod quidem præstat *ex opere operato,* juxta communem sententiam, quæ tenet tres actus pænitcntis esse materiam proximam sacramenti.

(C) Sacramentum Pænitentiæ *non semper tollit totam pœnam temporalem,* ut jam probavimus, sed *quandoque id prastat,* si videlicet contritio sit *intensissima.* Cùm enim hujusmodi temporalis pœna sit finita, contritio ita intensa esse potest ut eam adæquatc et totaliter remittat.

§ III. De meritorum reviviscentia[1].

793. *Status questionis.* Quando quis sacramento Pænitentiæ justificatur, accipit, simul cum gratiâ habituali, *virtutes ii.fusas* quas per peccatum amiserat : cùm enim a gratiâ profluant, sicut proprietates ab essentiâ, restituta gratiâ, restituuntur pariter virtutes, et· quidem eo intensiores quo perfeéhior est subjeéti dispositio. Sed insuper quæstio est num *merita per peccatum mortificata reviviscant.*

Ad cujus intclligentiam pauca sunt prænotanda de variis operibus in ordine ad meritum, (a) Pire dicuntur opera quæ in statu gratiæ fiunt, excitante et adjuvante gratiâ aéluali, tum quia sunt a principio spirituali vivente, tum quia vitam æternam merentur, (b) *Mortua* vero ea sunt quæ, licet bona et supernaturalia, fiunt in statu peccati, nec proinde meritoria sunt vitæ æternæ. (c) *Mortifera* va sunt quæ hominem vitâ gratiæ privant, ut peccata mortalia, (d) *Mortificata* autem dicuntur ea opera quæ, in statu gratiæ faéta, per subsequens mortale peccatum impediuntur a suo efleCtu, quatenus hominem ad vitam æternam ducere non amplius valent.

Jamvero quæstio est num merita sic *mortificata* reviviscere possint. Affirmative respondent theologi communiter, sed de modo et gradu quo reviviscant, controvertitur.

794. *Thesis* : Remisso per pænitentiam peccato, opera prius in caritate facta, et per subsequens peccatum mortificata, reviviscunt. Ita communiter.

(A) *ScripturA* solâ res probari nequit; sed Patres duobus textibus utuntur ad proponendam suam de rcviviscentiâ doéirinam. (a) Allegant hæc verba *cp. ad Hebraeos :* " Non enim injustus est Deus ut *obliviscatur operis vestri et dileflionis,* quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis ct ministratis"[2]. Atqui, aiunt Patres et theo-

[1] S. Thomas, 3, q. 89; Suarez, *Opme. V,* Dc meritis mortificatis; Salmantic., *cU Merito,* disp. V; Billuart, diss. III, a. 5; Palmieri, th. 19; de Augustinis, p. I, art. JO; Billot, p. 94-108.

[2] *Heir.,* VI, 10,

logi, hic agitur de operibus in gratiâ factis et mortificatis; nam Apostolus Hebræos alloquitur, quorum nonnulli in peccatum lapsi fuerant; ergo Deus non obliviscitur bonorum operum corum qui pænitentiam agunt, sed ea remunerat. Ad rem 5. *Epiphanias* 1 : " Iu quo vides, quemadmodum ct instaurationem illam secundam fieri non posse omnino pronuntiaverit, neque tamen a salute illos excluserit quos peccati sui pæniteret; sed et saluti propinquos esse dixerit, et *Deum refte ab iisfaflorum esse susceptorem,* qui deliélorum suorum absolutam pænitentiam capesserent (b) Patres idem ex alio loco deducunt 2 : " Tanta passi estis sine causâ, si tamen sine causâ ". Quæ verba sic exponit S. *Hieronymus* 3 ; " Quicumque ob Christi fidem laboraverit ct postea lapsus fuerit in peccatum, sicut priora sine causâ passus fuisse dicitur dum peccat, sic rursum non perdit ca, si ad pristinam fidem revertatur".

(B) Ex *Tridentino* etiam thesis colligi potest : nam declarat bona opera justi " vere mereri augmentum gratiæ et vitæ æternæ consecutionem, *si tamen in gratiA decesserit* porro ibi non exigitur ut a primâ justificatione quis usque ad mortem sine interruptione perseveret, sed solum ut *in gratiâ decedat;* ergo si quis mortaliter peccaverit et postea ipsum pæniteat, ejus merita reviviscunt.

(C) *Ratione* suadetur, (a) Opera in caritate facta, si secundum se speftentur, semper in acceptatione divinâ manent, et ideo dumtaxat mortificari dicuntur quia per peccatum a suo effeétu impediuntur, quatenus mortaliter peccans indignus est vitâ ætcrnâ; atqui tale impedimentum per pænitentiam tollitur; ergo opera prius mortificata, per pænitentiam recuperant vim in vitam aeternam perducendi cum qui ea perfecit s. (b) Deus non vult aliqua poena ætcrnâ punire peccatum remissum; atqui si merita prius comparata non restituerentur, culpâ remissâ, peccatum pœnâ æternâ puniretur; nam privatio gloriæ iis meritis respondentis esset vera poena, et quidem ætcrnâ; ergo.

1 *Hares.* 59, n. 2; *P. G.,* XLI, 1019. — ■ *Ga!at.,* HI, 4.
3 *Comment, ad Gat,* I. I, c. 3: *P. L.,* t. XXVI, p. 350.
4 *Trident.,* srss. VI, can. 2.
s S. Thom., 3, q. 89, a. 5.

795. De *modo* autem *et gradu* quo merita reviviscunt disputatur inter theologos, et nil certi definiri potest :

(a) Prima opinio tenet, cum *diannezl,* opera mortificata reviviscere tantum eo sensu quod gloria justo a peccato resurgenti dabitur *duplici titulo,* videlicet tum propter merita praecedentia, tum propter nova ab ultima justificatione comparata, non tamen major quam hisce ultimis debetur. Quæ tamen opinio merito rejicitur, cùm ipsam reviviscentium negare videatur : quid enim prodest duplici titulo eamdem gloriæ quantitatem accipere?

(b) Secunda opinio docet omnia opera mortificata restitui quidem statim post pænitentiam, quoad *meritum vitæ aferna,* non autem quoad quantitatem *gratia habitualis* antea habitæ; videlicet gratia ipsa habitualis antea amissa non restituetur nisi mortis instanti, aut post mortem, primo glorificationis instanti. Ratio est quia gratia in justificatione non datur nisi secundum cujusque dispositionem et cooperationem non autem secundum merita prius acquisita. Ita *Scotus* et *Salmanticenses.*

(c) Juxta *tertiam* opinionem, quam propugnant *Dom. Solo* et *Ledesma,* merita ita reviviscunt secundum praesentis dispositionis gradum, ut si quis adum contritionis eliciat ut quinque, decem gradus gratiæ recipiat, quinque ratione præcedentium meritorum, et quinque ratione aétualis dispositionis.

(d) *Suarez* autem,cum multis modernis, tenet omnia merita antea comparata statim peccatori pænitenti restitui sive quoad jus ad gloriam, sive quoad gratiam. Nam hujusmodi merita, ex didis, semper in acceptatione Dei manent, et a suo effedu nonnisi per peccatum mortale impediuntur; ergo, remisso peccato, impedimentum statim tollitur, et nihil prohibet quin merita præterita statim omnem suum consequantur efledum. Hanc opinionem ut benignitati divinæ magis consentaneam libenter ampledimur, sed simul 'fatemur solutionem hujus quæstionis a solâ voluntate Dei pendere, quæ nobis sufficienter non innotescit.

Scholion : De remissione peccati venialis'.

796. Hucusque de peccati mortalis remissione direde egimus : pauca tamen de venialium remissione subjungere expedit.

(A) Peccatum veniale *sine gratiâ* remitti nequit; nam, ex didis in *Tr, de Gratiâ,* nil supernatural sine gratiâ peragi potest; atqui

* *In 2. 2.,* q. 24, a. 6.

' Quod principium ita exponit S. Thomas, q. 89, a. *2 :* " Fomire quæ possunt recipere *magit* et *minus,* intenduntur et remittuntur secundum diversam dispositionem subjedi... Et inde est quod secundum quod motus liberi arbitrii in pænitentiâ est intensior vel remissior, secundum hoc pænitcns Consequilur majorem vel minorem gratiam ".

3 S. Thomas, 3, q. 87; Suarez, disp. XIX1I; de Augustinis, p. I, a. 9.

remissio peccati venialis est aliquid supernaturale, cùm tollat impedimentum quo retardamur a fine supernatural!. Hinc in *C. Arausicano IT,* can. 14 legitur : "Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia praevenitur".

797· (B) Peccatum veniale *conjunflttm mortali* sine *gratia habitualis* infusione remitti nequit. Nam cujuslibet culpæ remissio supponit amicitiam divinam; est enim favor gratuito concessus, non debitus; atqui amicitia divina peccatori non redditur nisi per infusionem gratiæ habitualis. —Sed peccatum veniale in eo qui jam in statu gratiæ versatur, remitti potest *per se* sine habitualis gratiæ infusione; nam, ut ait *S. Thomas,* unumquodque tollitur per suum oppositum; atqui oppositum peccati venialis non est gratia habitualis, quæ per eum non amittitur, sed fervor caritatis; ergo peccatum veniale tolli potest *ex se* per aéium ferventem sine infusione gratiæ. Quod comparatione illustratur : sicut enim corpus dupliciter contingit maculari, per privationem decoris vel per super inductionem luti aut pulveris, ita etiam anima dupliciter maculatur, privatione decoris gratiæ vel inordinate inclinatione ad temporalia seu peccato veniali : prior macula nonnisi infusione gratiæ tolli potest, posterior autem removetur eo ipso quod actu fervoris cessat inordinata adhæsio ad temporalia.

798· (C) Peccata venialia justi remitti possunt ex opere operato et ex opere operantis :

(a) *Ex opere operantis,* videlicet per alium contritionis aut caritatis perfetiæ, juxta omnes, immo probabilius per alium attritionis. Aliquam requiri contritionem ad remissionem peccati venialis sic probat *Angelicus Doftor :* peccatum veniale, quamvis non sit aversio a Deo ultimo fine, aliquam deordinationem continet, quatenus retardat afleltum hominis, ne prompte in Deum feratur; atqui talis deordinatio tolli nequit nisi dispositione contraria, nempe detestatione et retractatione peccati : si voluntas enim in illâ inordinati adhæsione rebus temporalibus perseverat, peccatum ipsum animæ adhærebit, cùm, manente causa, maneat eflcltus.

Optima sane dispositio est *contritio perfefla,* cùm peccatum etiam mortale tollat; sed probabilius sufficit etiam *attritio;* nam venialia, si mortalibus comparentur, levia sunt, nec proinde eadem dispositio requiritur ad venialium quam ad mortalium remissionem; sufficit igitur contritio minus perfeda seu attritio. Aliunde attritus dc veniali protinus fit contritus per caritatem habitualem, ut diélum est de attrito sacramentum pænitentiæ suscipiente, n. 758.

Nec ncccssc est ut hæc attritio formalis sit; sed *virlualis* sufficit, puta, cùm aliquis hoc modo fertur in Deum, ut quidquid sibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, et doleret se commisisse, etiamsi altu de eo non cogitet

(b) *Ex opere operato,* per susceptionem sacramentorum, dummodo non sit obex, id est virtuahs aut altualis complacentia in peccato

veniali; quod quidem *certum est te* Baptismo, Pænitentiâ et Extrema Unétione, quæ peccatorum remissionem ut effedum proprium habent; probabilius etiam de aliis asseritur, quæ ad sanctificationem animarum instituta sunt, ideoque ad fervorem caritatis fovendum, cui venialia peccata opponuntur. Sacramentalia autem, ut alibi diximus, venialia *indirecte* remittunt, contritionis et caritatis sensus in animâ excitando.

799· (D) Potest *unum* veniale peccatum *sine aliis* remitti, si quis videlicet vere de uno doleat, non autem de ceteris. Unde tunc solum plena obtinetur omnium venialium remissio cùm nullus retinetur affedus ad venialia. Ex didis enim non remittitur peccatum veniale nisi virtualiter saltem retradetur, et aliunde unum retradari potest quin alia displiceant.

Conclusio Tractatûs.

8co. i° Christus vere instituit sacramentum Pænitentiæ Ecclesiæ tradendo *potestatem clavium* seu potestatem remittendi et retinendi peccata, simulque christiano peccatori *imponendo* officium sese submittendi huic potestati confessione gravium peccatorum, quam comitari debent contritio et votum satisfaciendi.

2° Sacramentum igitur Pænitentiæ ab initio vigebat, cum omnibus suis partibus *essentialibus,* sed modus idem ministrandi diversus fuit secundum diversa tempora.

30 Hodierna pænitcntialis disciplina paulatim invaluit ex duplici præsertim causA, nempe lucidiori intelligentiA tum *divinæ misericordia erga peccatores,* tum *efficacia absolutionis.*

Scholion : comparatio instituitur inter virtutem et sacramentum Pænitentiæ.

8oi. Ex didis inferri jxîtest in quo *conveniant* et in quo *discrepent* virtus et sacramentum pænitentiæ : —

(A) *Ratione nattera.* Virtus et sacramentum versantur circa unum idemque objedum, nempe *peccatum personale* quatenus *retractandum* et congruâ salisfadione *delendum.*

(a) In iisdem *aflibtis* consistunt, confessione, contritione et satisfactione, *diverso* tamen *modo* eliciendis, i) Confessio, quam requirit *virtus,* est solummodo confessio *caram Deo,* ideoque mere interna esse potest; confessio, in *sacramento,* coram *sacerdote* fieri debet, ideoque aliquo visibili signo manifestari. 2) Contritio, in utroque casu, importat detestationem et dolorem peccati commissi, necnon

firmum propositum non peccandi dc cetero; sed, in *sacramento,* aliquo signo sensibili manifestari debet, dum, in virtute, potest esse mere interna. Cum *sacramento* sufficit *attritio,* dum virtus sola non remittit peccatum mortale sine *contritione.* 3) Satisfacio, ut sit *sacramentalis,* ab ipso confessario determinari debet; extra sacramentum, ab ipso peccatore seligi potest, dummodo moraliter proportionelur peccato commisso.

(b) Sacramentum *plura* elementa complectitur quam virtus; nam, præter tres aélus superius expositos, requirit *sacerdotis absolutionem,* quam regulariter præcedere debet integra *mortalium manifestatio* ministro faéta. Aliunde tamen non tam perfeéta contritio exigitur, quando recipitur absolutio.

(c) Virtus et sacramentum indefinite iterari possunt sive quoad eadem sive quoad diversa peccata.

803. (B) *Piatione effeclfts.* (a) In utroque casu, effeélus intentus idem est, nempe remissio peccati per infusionem gratiæ sanctificantis; itaque utrumque dici potest *secunda post naufragium tabula,* (b) Sed diversus est *modus operandi :* virtus est solum causa *disponens,* quæ non producit, sed impetrat remissionem peccati *ex open operantis;* sacramentum est vere causa *efficiens,* licet secundaria et instrumentalis, in quantum, ex virtute passionis Christi, vere confert gratiam peccati remissivam *ex open operato.*

(C) *Ratione necessitatis.* Utrumque necessarium est, posito faecato gravi, diversimode tamen, (a) Virtus necessaria est *necessitate medii,* ct quidem jure *naturali,* non solum in voto, sed etiam *in re.* (b) Sacramentum, utpote positiva institutio, necessarium est quidem *necessitate pracepti divini,* immo, juxta quosdam, *necessitate medii,* sed solum *in voto;* qui igitur non potest *aflu* recipere absolutionem, salvari potest per contritionem perfcélam cum voto sacramenti.

(D) *Ratione subjefli.* Subjectum virtutis est quilibet peccator etiam *paganus;* dum subjedtum sacramenti est solus peccator *baptizatus,* cùm baptismus sit janua omnium sacramentorum.

(E) *Ratione antiquitatis.* Virtus, quæ jure naturali requiritur, necessaria fuit omni tempore, statim ac peccatum aliquod mortale fuit commissum; sacramentum, utpote positive institutum, necessarium non fuit nisi tempore quo hujus necessitas fuit sufficienter promulgata.

HpptnW.

DE INDULGENTIIS[1].

Cùm indulgentiae sint unum e mediis quibus satisfieri possit pro pœnâ peccatis debita, dc potestate eas concedendi pauca disseremus[2].

803. Notio. Indulgentia *(etymologia* indu-licentia, id est, condonatio) definitur : *remissio pœnæ temporalis peccato debiite, coram Deo valida, per applicationem thesauri Ecclesia, a Superiore legitimo extra sacramentum facia.*

Non est igitur culp» sive prætcritæ sive futur» remissio, ut falso asserunt Protestantes, sed tantum condonatio alicujus pœnæ temporalis : si *tota* pœna, quæ luenda manet, remittitur, indulgentia dicitur *plenaria;* si *pars* tantum, *partialis* vocatur. Quando conceduntur indulgenti» quadraginta vel centum dierum, non significatur totidem Purgatorii dies tolli, sed tantum débit» pœnæ condonari, quantum remissum fuisset per quadraginta vel centum dies pænitentiæ canonic», qualis primis Ecclesiæ sæcuiis vigebat. Mensura igitur remissionis nobis ignota manet, ei maxime pendet a fervore quo conditiones ad lucrandas indulgentias nccessariæ implentur.

Hæc autem condonatio fit eo sensu quod Ecclesia ex superabundantibus Christi Sanétorumque satisfaélionibus aliquid depromit, quod Deo offert ad solvenda nostra debita, vi nempe snprem» jurisdictionis sibi a Christo concessæ. Hinc ii solum hanc auélorilatem exercere valent quibus Ecclesiæ thesaurus commissus est,

[1] S. Thorn., *Zm IV Sent.,* «list. 20, q. 1, a. 3-5; dut. 45, q. 2, a. 3, sol. 2: S. Bonavcntura, *In IV Seni.,* dist. 20, p. 2, q. 2-6; Cajetanus, *Opuscula, De indulgentiis;* Bcllarminus, *De indulgentiis;* E. Amort, *De origine, progresm, valore ac fructu Indulgentiarum,* 1735; Perrone, *dc Indulgentiis;* Melata, *Dc Indulgentiis,* Romse, 1892; T. L. Green, *Indulgences, Sacramental Absolutions,* and *Tax Tables,* London, 1872 ; Beringer, *Dies Abldsse, ihr IVesen und Gcbrauch,* gallice redditum auélorc *Mautyer;* H. C. Lea *op. cit.,* t. Ill; Boudinhon, *Sur l'histoire des indulgences à propos d'un livre ricent* (ubi *Lea* confutatur), in *Rev. d'Hist. et de Lit. relig.,* t. HI, 1S98; N. Paulus, in *Zeitschrift für Kaihol. Théologie,* ab an. 1898 ad an. 1912; P. Galticr, S. J., v« *Indulgences,* in *Diet. Apologlt. (d'AUs),* ubi breviter hæc varia opera contrahuntur; J. Hilgers, *Die katholische Lehrg von den AblSssen und deren geschichtliche Entwicklung,* 1913.

[2] Inveniuntur quidem in nonnullis documentis verba : *indulgentia a culpd et petnâ;* quæ quidem æquivoca erant ct ansam præbuerunt l'rotcstantium impugnationibus. Metito itaque *Codex, c.* 91 i : “Omnes magni faciant indulgentias $eu remissionem coram Deo *pena temporalis* debitæ pro peccatis, ad culpam quoti attinet jam deletis, quam ecclesiastica auctoritas cx thesauro Ecclesiæ concedit pro vivis per modum absolutionis, pro defunctis per modum suffragii ”.

videlicet S. Pontifex vel Conc, generale pro universali Ecclesiâ, Cardinales in ecclesiâ sui tituli, et Episcopi pro suâ diœcesi.

Errores. Potestatem indulgentias concedendi negârunt *IValdenses, Widefista* et *Protestantes,* contendentes eam esse inutilem ct perniciosam, liccntiæ peccandi faventem.

804. *Thesis :* Ecclesia potestate gaudet indulgentias concedendi, quarum usus Christiano populo maxime salutaris est. De fide est ex *Tridentino* [1] : " Cùm potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate, divinitus sibi traditâ, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit : Sacrosancta Synodus indulgentiarum usum, Christiano populo maxime salutarem et S. Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesiâ retinendum esse docet et præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesiâ potestatem esse negant ".

1° Potestas indulgentias concedendi *c tribus dogmatibus fluit,* per modum corollarii, nempe, ex *superabundantiA satisfactionum* Christi, e *potestate clavium,* et ex *sauciorum communione.*

(A) *Christi satisfactiones,* utpote infiniti valoris, *superabundantesfuisse,* jam probavimus in *Tr. de Verbo Incarnato,* n. 1168 sq. Prætcrca, juxta communem do&rinam quam confirmârunt S. Pontifices[2], nonnulli inter SanCtos plura opera satisfaCtoria peregerunt quam ad satisfaciendum pro propriis peccatis necessaria erant : sic B. Virgo, quæ nunquam, ne venialitcr quidem, peccavit, et aliunde multa patienter perpessa est. Ex omnibus his operibus satisfaftoriis, in unione cum Christo peraClis, ortus est veluti immensus satisfactionum thesaurus.

(B) Aliunde potestas clavium, cujus existentiam probavimus, n. 664, in suâ amplitudine compleCtitur facultatem non solum culpam, sed etiam *panam peccato annexam remittendi,* pænitentibus videlicet applicando quasdam c satisfactionibus Christi aut sanétorum, e supradicto thesauro depromptas. Verba enim Domini sunt omnino generalia : " Quodcumque ligaveris... *quodcunique solveris".*

[1] Decret, de Indulgentiis, Denz.-Bann., 989 (Sôs).
[2] Inter quos Clemens VI, Exlravag. *Unigenitus,* Denz.-Bann., 550552.

(C) Tandem ratio adest cur satisfactiones Christi et Sanélorum pænitentibus applicentur, nempe *communio sanctorum,* quæ in co consistit quod omnes fideles, sub Christo capite (Ζλ· *Verbo incarnato,* n. 1194) unum corpus efformant, ita ut omnium justorum bona opera sint aliquo modo singulorum propria et in eorum utilitatem cedere possint[1]. Nil igitur prohibet quin satisfactiones superabundances Christi et SanCtorum, accedente Dei auctoritate per Ecclesiam, aliis communicentur, ut sua debita spiritualia solvere possint; nam, ut ait S. *Thomas*[3], " ea quæ sunt alicujus multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium ejus qui multitudini præest; unde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ, si alius pro eo satisfecisset, ita si satisfaClio alterius sibi, per cum qui potest, distribuatur

805. 2° Thesis probatur cx *historid indulgentiarum,* in quâ tria stadia distinguuntur :

(A) In prima epochâ, nempe a IΓ ad VIu,n sæc., indulgentiarum concessio apparet sub forma *mitigationispanitentiapublica.* Aliquando enim aliquid de pænitentiâ. canonicâ, auéloritate Ecclesiæ imposita, remittebatur, præsertim *intuitu intercessionis martyrum,* aut in gratiam eorum qui *ferventem vitam* agebant, vel quoad *moribundos,* quo citius hi cæhim ingredi possent : in his casibus condonabatur pars pænitentiæ čanonica ideoque satisfactionis peccato debit». Ita *C. Plicanum 1* (can. 12} : "Quotquot, metu et lacrymis atque pænitentiâ, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam, non simulatione, demonstrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Postmodum vero licebit Episcopo dc his *aliquid humanius cogitare".*

{B) In secundâ periodo, a VII0 ad XT»® sæc, conceduntur indulgenti» quatenus pænitentia canonica *commutatur* in alia opera mitiora, v. g., in visitationes basilicarum, pias peregrinationes altave opera quæ censebantur æquivalenlia.

(C) In tertiâ ætate, a sæc. XI°, jam conceduntur *indulgentia proprie difia,* seu remissio totalis aut partialis pœnæ peccato debitæ, positis tamen quibusdam operibus a superiore ecclesiastico determinatis, quæ tamen pœnæ subeundæ non proporlionantur; quod factum est præcipue ad promovendas *expeditiones in Terram sanctam,* aut ad debellandos *Albigenses* aliosve hæreticos. — Initio sæc. XIV[1] jubilæum institutum aut confirmatum est a *Bonifa-*

1 Quod confirmat S. Paulus, *I Cor.,* XII, 12-26. — * *Suppi.,* q. 25, a. 1.

cio VIII' cum plenariâ indulgentiâ; mox statutum est ut jubilæum celebraretur quolibet quinquagesimo anno, incipiendo ab anno 1350, posteaque quolibet vigesimo quinto anno, incipiendo ab an. 1475. — Tandem jubilæa *extraordinaria* concessa fuere, et deinde indulgentiæ plcnariæ aut partiales, etiam extra jubilæum.

'*Antiquissima* igitur est hujusmodi praxis, si in suis essentialibus speélatur. Aliunde *salutaris* est, cùm peccatores ad pænitentiam, contritionem atque bona opera alliciat spe uberiorem condonationem pœnæ consequendi. Abusus quidem possunt aliquando irrepere; sed *Tridentinum* striéie prohibuit quidquid superstitioni aut socordiæ favere potest. Ergo legitimus indulgentiarum usus omnino retineri debet-

806. Solvuntur diffic. (a) Indulgentiarum concessio liberat hominem a debito satisfaciendi, proindeque sacramentum Pænitentiæ mutilat, quod satisfactionem aliquam involvit; ergo rejicienda est.

Resp. Rego suppositum, nam indulgentiæ prudenter concessæ non eximunt pænitenlem a sacramentaii vel extra-sacramentali satisfactione, sed sincere contritis conceduntur ut habeant ex quo promptius et efficacius satisfaciant. Nemo enim indulgentias lucrari valet nisi opera quædam praescripta peragat, et sincere pæniteat.

(b) *Instant :* Facilitas per aliquot preces vel opera pro omnibus peccatis satisfaciendi spiritualem socordiam generat, cùm nulla proportio sit inter opera præscripta ct poenam remissam.

Resp. Nego subsumptum : nam opera exteriora, quæ præscribuntur, licet in se levia sint, supponunt interiores dispositiones contritionis et firmi propositi, quæ socordiam excludunt; nam, ut ait *Cajelanns',* non prosunt indulgentiæ negligentibus satisfacere per se ipsos, quoniam indigni sunt indulgentiâ, sed illis quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata quod non retardat opus nisi impedita. Ita, v. g., plenariam indulgentiam non lucratur, nisi qui ab omni affectu ad venialia immunis est. Ilis autem positis, facilitas operis injunéti est potius quædam quasi illecebra, qua pænitentes ad perfeétas dispositiones interiores comparandas inducuntur : et ita promovetur cordis contritio, orationis studium, sacramentorum frequentatio ac operum misericordiæ praxis.

' *De suscipient. indu!.,* q. I.

De ffîatrtmonto

Auctores consulendi.

Inter Patres : Suv. *//,* Hermas[1], *Pastor,* lib. II, tnand. IV, c. t: Athenagoras[1], *Legatio pro christianis,* cap. 33; —λ ï··. *///,* Clemens Alex.,[1] *Stromata,* l. II, c. 23; Tertullianus··, *Libri duo ad Uxorem; Liber de Monogarnit;_ _*λ λ·. *IV,* S. Joannes Chrysost., *Ilomil. HI* dc Legibus connubii, seu de Matrimonio s; *De virginitate : De non iterando conjugio; — sac. V,* S. Augustinus, *De bono conjugali; De sandld virginitate; Libri duo de eonjug iis adulterinis; De- nuptiis et concupiscentid;* S. Innocentius I', *Ep.* 6 et 36; *— sac. VIII,* Theodorus Àbacar 3, *De und uxore dittendd; — sac. IX,* Rabanus, *De Consanguineorum nuptiis*9.

Inter Theologos et canonistas : *sac. XI/,* **S. Anselmus·»**, *De nuptiis consanguineorum ;* Ernulfus, *De incestis nuptiis" ;* Bernardus Rapiens., *Summa de matrimonio;* Rob. Flamesburiensis, *Summa de matrimonio et usuris;* Tancredi, *Summa de matrimonio;sac. XIII,* S. Thomas Aq., O- I'., *Supplem.,* q. 41-68, ejusque Commentatores; prætcrca *hcc. XV,* S. Joannes dc Capistrano, *de Matrimonio; sac. XVI,* Franciscus de Victoria, O. P., *De Matrimonio;* P. de Ledesma, O. l'., *De magno Matrimonii saeram.,* Salmanticft, 1592; -V *VU,* Sanchez, S. J., *de S. Matrimonii sacram.,* Gcnuæ, 1602; Bellarminus, S. J., t 1621, *Contrat'.,* Dc sacram, matrimonii lil>. unicus; Pontius, O. S. Aug., Λ *sacr. Matrimonii,* Salmantiere, Ï624; MartinilS Perez, S. J., *De s. Matrimonii saeram.,* Lugduni, 1646; Vincentius Tancredus, S. J., *Libri 10 des. Matrimonii saeram.,* Panormi, 164S; *site. XVIII,* Ĵo Kugler, *Tr. theologico-canenicus de Matrimonio,* Norimbcrg», 1705: Gibcrt, *Tradition ou Histoire de Γ Eglise sur le sacrement' de Mariage,* Paris, 1755; Benedictus XIV, *de Synodo dicrcesanâ; Questions canonica et morales;* J. Clément, *Traité du Pouvoir de ΓEglise su/ le Mariage des Catholiques,* Leodii, 176S; B. Sattler, S. J., *De bono conjugali et san/litate caùibatûs,* 17S1; Cuccagni, *Del Matrimonio Cristiano,* Rom», 179:; Barruel, *Lettres sur le divorce,* Paris, 17S9; De Rastignac, *Accord de la Etvllalion et de la Raison,* 1790; Fr. Albertini, O. P., *Diss, del!Indissolubilità del Matrimonio,* Vcncliis, 1792; *sac. XIX,* Dc Ronald, *Dit divorce eomitilri au*

[1] Funk. I. p. 474. —«A *G.,* VI, 365.—» A G., VIII, 1085.—Ä *L.,* I.

XIXe s. iSoi; Gerdii, *Tr. dei Matrimonio,* os«ia confutazione dc'sistemi cuntrari all'autorità dcila Chicsa circa il Matrimonio, Roma.·, 1S03; A. Muzzarelli, S. J., *Del contraito del Matrimonio in quassia sacramento;* Roskovany, *De Matrimonio in Eecl. catholicd,* Aug. Vinci., 1S37; *De Matrisnoniis mixtis,* Pcstini, 1870; Carrière, S. S., *PτaIoΛ. lluol. majores.* De Matrimonio, Parisiis, 1837; *Compendium* ejusdem operis, 1S59; Martin, S. J., *de Matrimonio et potestate ipsum dirimendi,* Lugduni, 1844; Perrone, S. J., *De Matrim. christiano libri tres,* Leod. 1S62 ; ejusdem Compendium in *Praleflionibus;* Palmieri, S. J., *Tr. de Matrimonio christiano,* 18S0; Heis, *de Matrimonio tractatus quinque,* usui venerabilis cleri Americani accommodati; Haringer, *Das heilige Sakrament der Ehe;* Rive, *Die Ehe,* in dogmatischer, moralischer und sozialer Beziehung ; Kutschker, *Das Eherecht der kat. Kirche,* seine Theorie und Praxis, Wien, 1856; Schneeinann, *Die Irrthiimer Uber die Ehe,* Freib., 1856: Weber, *De Matrimonio, a,* cd., Frib., 1886; Gaspard, *Tr. canonicus de Matrimonio,* Paris, 1S90; M. E. Philippe, *Etude historique sur les origines et le développement du droit matrimonial de TEglise* (compendium operis Fretsen); M. Rossct, *De sacramento Matrimonii,* tract, dogmaticus, moralis, canonicus, liturgicus et judiciarius, Paris, 1S96; Mousabré, O. P., *Conjfr. sur le Mariage,* op. anglicc redditum curi *M. Hopper,* New-York, 1S90; Van Weddingen, *L'Enclycl. de S. S. Léon XIII sur le Mariage,* Paris, 1S91; Vlaming, *Pr-xleéliones de Jure matrimonii,* 1898-1903; Heiner, *Grundriss des Katholischen Eherechts,* 1905; Hergcurother-Hollwcck, *Lehsbuck des Katholischen Kirehessrechts,* 1905; Card. Billot, *De sacramentis* t. II, 1908; De Smet, *De Sponsalibus et matrimonio'l,* 1911; Wernz, *Jus Decretalium,* t. IVe, 1912.

Inter Protestantes : Schleiermacher, *Predigtess tib. d. ehristl. Hausstand;* D. F. Stæudlin, *Geschichfe d. Vorstellungest st. Lehren v. d. Ehe,* 1S26; Rothe, *Theol. Ethik,* 1S67, IV, 4-125; Martensen, *Die Christi. Ethik,* 1S7S: Oscar D. Watkins, *Holy Matrimony,* London and New York, 1S95; H. M. Luckock, *The history ojMarriage,* New York, 1894; Σvlorgan Dix, Blunt, *op. cit.;* Lichtenberger, *op. eit.,* t. 8, p. 691 ed. 1SS0; Esaiein, *lx Mariage tn Droit canonique,* Paris, (891.

Inter Græcos non unitos : Zhishman, *D. Eherechl d. Orient. Kirche.*

Ex Decreto ad Armenos.

Septimum est sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi et Ecclesiæ, secundum Apostolum dicentem : "Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia". Causa efficiens Matrimonii, regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus. Assignatur autem triplex bonum Matrimonii. Primum est proles suscipienda et educanda ad cultum Dei. Secundum est fides, quam unus conjugum alteri servare debet. Tertium indivisibilitas Matrimonii, propter hoc quod significat indivisibilem conjun&ionem Christi et Ecclesiæ. Quamvis autem ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cùm Matrimonii vinculum legitime contradi perpetuum sit.

Tridentini Decreta et Canones de sacramento Matrimonii *

(&α ΛΆ7Γ)

Matrimonii *perpetuum indissolubilemque* nexum primus humani generis parens divini Spiritûs inslinétu pronuntiavit, cùm dixit : " Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea : quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ, ct erunt duo in carne unâ "

Hoc autem vinculo *duos* tantummodo copulari et conjungi Christus Dominus apertius docuit, cùm postrema illa verba, tanquam a Deo prolata, referens dixit : "Itaque jam non sunt duo, sed una caro"; statimque ejusdem nexûs firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit : "Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet"[3].

Gratiam vero, qu;e naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium sacramentorum institutor atque perfector, suà nobis passione promeruit, quod Paulus Apostolus *innuit* dicens : " Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam; et seipsum tradidit pro eâ"; mox subjungens : "Sacramentum hoc magnum est : ego autem dico, in Christo et in Ecclesiâ "[4].

Cùm igitur Matrimonium in Lege evangelicâ veteribus connubiis per Christum gratiâ præstet, merito inter novæ Legis sacramenta annumerandum, sanéti Patres nostri, Concilia et universalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt : adversus quam impii homines hujus sæculi insanientes, non solum perperam de hoc venerabili sacramento senserunt, sed de more suo, praetextu Evangelii, libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ catholicae sensu, et ab Apostolorum temporibus probatâ consuetudine aliena, scripto et verbo asseruerunt, non sine magnâ Christi fidelium jaéturâ : quorum temeritati sanéta et universalis Synodus cupiens occurrere, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio exterminandos duxit, hos in ipsos hærcticos eorumque errores decernens anathematisinos.

Can. i. Si quis dixerit, Matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicær sacramentis, a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesiâ inventum, neque gratiam conferre; A. S.

* Ad meliorem horum Canonum intclligentiam, vide A. Theiner, *c>p. dt.t* t. II, p. 313 sq.

* *Gen.,* II, 23; *£pber.,* V, 31. — 3 J/α/Λ, XIX, 6. — 4 *£pnes.,* V, 25-32.

Can. 3. Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum; A. S.

Can. 3. Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus qui Levitico exprimuntur posse impedire Matrimonium contrahendum, et dirimere contraéium; nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere ut plures impediant et dirimant; A. S.

Can. 4. Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse; A. S.

Can. 5. Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut afleélatam absentiam a conjuge, dissolvi posse Matrimonii vinculum; A. S.

Can. 6. Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per sollemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi; A. S.

Can. 7. Si quis dixerit, Ecclesiam errare cum docuit et docet, juxta Evangelicam et Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi; et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere; moecharique eum qui, dimissà adulterâ, aliam duxerit, et eam quæ, dimisso adultero, alii nupserit; A. S.

Can. 8. Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter conjuges, quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit; A. S.

Can. 9. Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel regulares castitatem sollemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contraClumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto; et oppositum nil aliud esse, quam damnare Matrimonium, posseque omnes contrahere Matrimonium qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum : anathema sit : cùm Deus id reête petentibus non deneget, ncc patiatur nos supra id quod possumus tentari.

Can. 10. Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis vel cælibatûs, et non esse melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quam jungi Matrimonio; A. S.

Can. n. Si quis dixerit, prohibitionem sollemnitatis nuptiarum, certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profeétam, aut benedictiones et alias ceremonias quibus Ecclesia in illis utitur damnaverit; A. S.

Can. 12. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos; A. S.

Prænotanda.

882. Sacramentum Matrimonii, sicut sacramentum Ordinis, ad bonum non soium individui, sed etiam *societatis* maxime confert. Sicut enim *Ordine* propagantur ministri Dei, qui spiritualem societatem regunt, ita *Matrimonio* sanctificatur unio viri et feminæ, ex quâ gignuntur cives qui utramque societatem efformant, civilem et ecclesiasticam.

Maximi igitur momenti est dc sacramento agere quod ad familiarum socictatumque felicitatem et prosperitatem valde conducit.

883. i' Varia matrimonii nomina. Matrimonium *{matris munia)* ita appellatur, quia mater in prole suscipienda et educanda majorem operam quam pater regulariter impendit, cùm infans matri "ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus fuisse noscatur"'. Vocatur etiam *conjugium {eum, Jungere),* quia est veluti commune jugum, cui sponte se submittunt qui matrimonium contrahunt; *conmd>ium,st\\ nuptia* (a *nubendo,* id est, velando), quia antiquitus sponsæ, quando viris tradebantur, caput velo, pudoris gratiâ, operiebant *consortium {cum, sors),* quod significatur ardissima corporum animorumque societas quâ vir et mulier connectuntur.

884. 20 Matrimonii definitio. Matrimonium ut contrarius et ut sacramentum spectari potest.

(A) Matrimonium ut contractus, definiri potest : *conventio legitima inter virum ct mulierem juridice habiles, mutuum ct perpetuum Jus ipsis conferens, tum ad aJlus ex se aptos ad generationem prolis, tum ad vitee communis consortium.*

Dicitur : (a) *conventio legitima...,* id est, inita juxta leges sive naturales sive positivas, quibus matrimonium regitur; *inter personas juridice habiles,* id est, aptas ad talem contradunt ineundum.

(b) *Mutuum e! perpetuum jus ad afins...* quibus verbis declaratur *primarius finis* matrimonii, videlicet prolis *procreatio* ac consequenter *educatio.* Ad essentiam autem matrimonii non requiritur ut dc fa<5to filii gignantur, cum steriles legitime nubant; nec etiam usus matrimonii, cum B. Virgo et S. Joseph legitimo matrimonio COnjun&i sint, licet juribus matrimonialibus nunquam usi fuerint; sed sufficit *jus* ad illos actus qui e.v *se* apti sunt ad prolis generationem, licet per accidens aliquando generatio non sequatur, vel

' Gregor. IX, *Dteretal..* l. Ill, tit. 33, c. 2. — * *Gtn.,* XXIV, 65.

conjuges jure suo non utantur. Illud autem jus est *mutuum,* ut patet, ct *perpetuum,* ut sic excludatur vaga et fornicaria sexuum commixtio.

(c) *Ad vitee communis consortium :* hic significatur *finis secundarius* matrimonii, mutuum juvamen quod ex utriusque amore et societate exsurgit, juxta illud Scripturae[1] : “ Non est bonum esse hominem solum ; faciamus ei adjutorium simile sibi ”. — Quapropter conjuges esse debent non solum *una caro,* ut prolem generent, sed etiam *cor unum* et *anima una,* ut sibi invicem adjutorium et solamen afferant.

(B) Matrimonium ut sacramentum nihil aliud est nisi ipse contractus ad dignitatem sacramenti evectus[2], et definiri solet : *sacramentum Nova Legis, quo per consensum contrahentium legitime prastitum, gratia conjugibus confertur ad matrimonii officia rite adimplenda.* Definitio ex infra dicendis magis patebit.

885. 30 Divisio Tractatus. Duo erunt capita : in primo, agemus de ipso *contraflu* matrimonii; in secundo, *de sacramento.*

De matrimonio ut *contractu.*
- Ejus natura
  - Consistit in contradu stabili.
  - Essentia contradûs in consensu consistit.
- Ejus proprietates
  - unitas.
  - indissolubilitas.
- Corollaria
  - Matrimonii honestas.
  - Virginitatis excellentia.

De matrimonio ut *sacramento.*
- Existentia.
- Natura.
- Effedus.
- Potestas leges ferendi circa matrimonium.

[1] *Gen.,* II, 18.
[2] “Christus Dominus ad sacramenti dignitatem evexit ipsum contractum matrimonialem inter baptizatos ”. *(Centex,* can. 1012).

Caput t

DE MATRIMONIO UT CONTRACTU.

886. Errores confutandi. Pullulant hodie errores de matrimoniali contractu, (a) Multi, præsertim *evolutionists* et *materialists,* tenentes hominem a bruto descendere, contendunt *promiscuitatem* inter primos homines viguisse, sicut inter cetera animantia, ita ut viri indiscriminatim commiscerentur feminis fcminæque viris, prout se dabat occasio; huic autem promiscuitati successisse *polygamiam* ct *polyandriam,* ct nonnisi post longa sæcula praevaluisse *monogamiam* ». (b) Quibus theoriis innixi, haud pauci hodierni, præsertim inter *socialistas,* favent *unioni libers :* juxta ips< s, præcipuus finis unionis inter virum et mulierem est mutua voluptas; ad hanc igitur unionem requiritur ct sufficit mutuus amor : qui mutuo se amant, eo ipso jus habent simul cohabitandi; cessante amore, abrumpi debet unio. Proles vero, ex unione liberâ nata, curante Statu civili aletur atque educabitur, absque parentum interventu[3]. (c) Mulli tamen, etiam inter eyolutionistas, fatentur monogamiam esse perfectiorem ceteris matrimonialibus contractibus, ideoque retinendam, dummodo tamen facile admittatur *divortium,* ct conjugibus ita separatis liceat novas nuptias ambire [3].

Contra quos errores catholicam doftrinam exponemus : i° *de naturâ;* 2° de *proprietatibus* matrimonialis contractas.

* Lubbock, *The origin ofcivilization:* Morgan, *Systems of eonsanguinity, affinity and of the human family;* Mac Lennan, *Studies in ancient history comprising a reprint of Primitive marriage,* London and New York, 1SS6; Giraud-Teulon, *Les origines du Mariage et de la famille,* Genève et Paris, 1884.

3 A. Bebel, *Lafemme dans le passi, lefrisent ;t Γavenir* (trad, de l'allemand par *H. Ravi),* 1S91; B. Malon, *Le socialisme intégral,* Paris, 1892.1. I, ch. 7; G. Renard, *Le r/gime socialiste,* 1S98, p. 59; Ch. Albert, *L'amour libre,* Paris, t'joo; aliique quos recenset Turgeon, *Le Féminismefrançais,* Paris, 1902,1. II, p. 259-2S8.

3 lia, inter altos, *Naquet, Dumas, Paul* et *Victor Margueritte,* aliique infra recensiti ubi de divortio.

Art. I. De naturâ matrimonialis contractus.

Ad naturam hujus contra&ûs perpendendam, duo ostendemus : i° matrimonium consistere in *contractu stabili;* 2° essentiam hujus contraétûs in *consensit* reponendam esse.

§ I. De stabilitate matrimonialis contractus.

887. *Thesis* .-Jure naturali et divino, matrimonium non in unione liberà et revocabili consistere debet, sed in unione ita stabili ut sit ad constituendam familiam apta. Certum est contra *socialistas* et alios liberæ unionis patronos ».

Cùm nostra thesis ab iis impugnetur qui revelationis auéloritatem rejiciunt, *historicis* et *philosophicis* primum utemur argumentis, quibus via parabitur argumentis *theologicis.*

888. x° Argumenta historica. Contendunt adversarii unionem sexuum antiquitus fuisse *liberam et promiscuam* 3, ideoque hodiernum modum contrahendi matrimonium, utpote moribus et lege civili tantum inductum, abolendum esse.

Arguunt :(A) ex *evolutionis* legibus : supponunt hominem e bruto descendere, et exinde inferunt primos homines a brutorum moribus non fuisse alienos, inter quæ viget unio promiscua, non autem stabilis; (B) ex *præsenti statu incultarum tribuum* quæ, inquiunt, primitivorum hominum mores retinent; apud eas enim, aiunt, viget : (a) sexuum *promiscuitas;* (b) aut saltem ejusdem vestigia manent, qualia sunt : praxis genealogiam filiorum non ex patribus, sed e matribus trahendi-*jnatriarchatus* seu status in quo mater principali auctoritate gaudet in familiâ;/o/jï/W?7<r ct *polygamia* seu unio plurium simul virorum cum und muliere aut vice versa; (C) ex quibusdam *factis antiquis,* quæ videntur esse vestigia primitivæ promiscui, tatis, prout erant *sacra prostitutio,* quæ in quibusdam templis florebat, necnon *jus prima noclis* vel praxis *hospitibus* tradendi propriam uxorem.

889. *Respondemus :* (A) *Evolutio,* ad quam provocant «adversarii, non est factum, sed *hypothesis* quam præstantis-

' Cfr. Card. Billot, *De Sacramentis,* t. II, th. 33.

' Quorum argumenta recenset et confutat G. Fonsegrive, *Mariage el Union libre,* Paris, 1904.

simi *transformiste* fatentur minime probatam esse, præsertim si dc hominis origine agitur, ut diéhim est in *Tr. de Deo Creante,* n. 838-839. Inter *evolutionistas* vero, eruditissimi dicunt primos homines non fuisse promiscuitati addictos idque probant ex ipsis *legibus evolutionis.* Nam, teste *Darwin.*», simii, ex quibus multi evolutionist® asserunt hominem oriri, promiscuitati non indulgent, sed quidam sunt monogami, alii vero polygami. Siquidem inter eos, sicut inter homines, maxima viget quoad feminas zelotypia, et mares maximo zelo contra alios pugnant ut exclusive possideant feminas quas sibi conjunxerunt. Si igitur inter primos homines viguisset sexuum promiscuitas, hi fuissent ipsis simiis inferiores, neque esset ascensio ct profectus, sed potius regressus : quod sane legibus evolutionis aperte contradicit.

890. (B) *De moribus autem incultarum gentium,* si testimonia perpenduntur eorum qui *diu,* ct non paucis tantum mensibus, inter eos vixerunt, hæc notatu digna sunt : (a) *promiscuitas* non existit apud incultas tribus nisi *rarissime,* ct quidem præsertim ubi perditissimi viri ex Europa morum corruptionem intulerunt; fere ubique familia habetur ut fundamentum societatis et præsidium tribûs : quapropter, etiam ubi divortium et polygamia permittuntur, contraflus matrimonialis *ex se* stabilis initur; (b) pariter *exogamia* seu praxis extra familiam et tribum quærendi uxorem =, usus comparandi uxorem aut dotem ci assi gnandi ostendunt voluntatem familiam stabilem constituendi; (c) striétis legibus providetur castitati puellarum et uxorum 3 : in pluribus regionibus remotissima domûs cubicula inhabitant, ne ab alienis aspiciantur; alibi carum facies mutilationibus deturpatur ne aliis viris placeant; plerumque pueli® a viris seclusae manent usque ad nuptias; quæ ante matrimonium seducuntur harumque corruptores

' Darwin, *Descent ofman,* P. II, ch. *V)',gallice* La Descendance de l'homme, Paris. 1S93, t. II, p. 392. Cfr. Letourneau. *Evolution du mariage et de la famille,* Paris, 1888, ch. 3; Westcrmark. *Osigine du mariage dans l'espèce humaine,* Paris, Guillaumin, 1895, ch. 5-6; G. Fonsegrive, *op. cit.,* p. 19-29.

' Cfr. Mgr A. Le Roy, *Ea Religion des primitifs,* Parts, 1911, p. 106-109.

s Fonsegrive, *op. cit.,* p. 21-29.

severis poenis pleéhintur; adulteria autem omnino reprobantur et stride puniuntur; quæ quidem omnia multum sane a promiscuitate ct unione libera aliena sunt.

891.(C) *Fafta ab adversariis allegata* non necessario promiscuitatem supponunt.

(a) Dicunt quidem apud multas tribus genealogias filiorum non ex viris, sed ex mulieribus deduélas fuisse, et *matriarchatum* in usu fuisse. — Faétum hujusmodi non fuit universale, sed solum apud quasdam tribus viguit; sat facile explicatur ex eo quod, apud illas gentes, vir per longum tempus absens erat, venandi, piscandi aut bellandi causa; quapropter infantes, quorum aliquando pater incertus erat, et qui ceteroquin cum matre diutius quam cum patre cohabitabant, maternum nomen accipere solebant. Sed exinde minime sequitur promiscuitatem aut unionem liberam in usu communi fuisse.

(b) *Sacra prostitutio,* quæ in quibusdam templis florebat, necnon *jus prima noflis,* aut praxis hospitibus tradendi propriam uxorem, aliaque ejusmodi, sunt *abusus,* qui ex innatâ libidine falsoque hospitalitatis conceptu oriuntur, sed dici nequeunt vestigia pristinæ promiscuitatis.

(c) Pauca vero faita *polyandria* aut *promiscuitatis,* quæ apud quasdam tribus allegantur, per modum exceptionis se habent, et generalem regulam stabilis matrimonii non infirmant [*] : polyandria habita est ubi feminæ numero pauciores erant quam viri; promiscuius, ubi exstitit, satis facile explicatur ex quâdam morum corruptione quin necesse sit supponere primos homines huic vitio addiélos esse.

892. (D) Ex adverso autem, cx *historiA antiquorum populorum* constat quamdam *stabilem unionem* inter conjuges antiquitus prævaluisse.

(a) Vetustissimus legum codex, an. circiter 2200 ante Christum ab *Hammourabi,* Babyloniae rege, conditus, non solum promiscuitatem excludit, sed etiam supponit monogamiam jam prævalerc. Contraélus matrimonialis *publice* iniri debet; non potest vir concubinam accipere, nisi uxor ejus sit infirma aut sterilis : tunc accedit ad servam quam uxor sibi substituit; si serva sit pariter sterilis,

[*] Quo<l restatur VVestenuarck, ceteroquin evolutionists, *op. cit.,* ch. 6, p. 12S-129 : ““Il n’est naturellement pas impossible que, chez quelques peuples, les rapports des sexes aient approché dc la promiscuité. Mais il n’y a pas un atome de preuves que la promiscuité ail jamais été une phase générale de l’histoire sociale de l’humanité. L’hypothèse de la promiscuité, nu lieu d'appartenir, comme le pense Giraud-Teuton, à la classe des hypothèses que la science peut se permettre, n’a aucun fondement réel, aucun caractère scientifique”.

aliam uxorem ducere potest. Divortium quidem permittitur, ad nutum viri : sed si hic uxorem dimittat absque sufficienti ratione, ipsi dotem restituere debet, immo quandoque quamdam compensationem ci præbere. Adulterium, incestus, stuprum slriéte sub gravibus poenis prohibentur '

(b) Apud .-*Egyffios,* etsi polvgamia et divortium sub aliquot restrictionibus permittebantur, generatim consuetudo prævalclnt unicam uxorem ducendi, ut tradit *Herodotus;* ceteroquin unio libera minime agnoscebatur, sed adulterium lege civili stride prohibebatur2.

(c) Apud quindecim sæculis ante Christum, unica ducebatur legitima uxor, quæ nunquam dimitti poterat, plures tamen permittebantur concubinæ. Promiscuitas vero minime admittebatur; nam adulterium habebatur tamquam unum e tribus majoribus peccatis. Postea tamen viris licentia data fuit dimittendi uxorem, si hæc sterilis esset aut filias tantum peperisset, aut defectibus laboraret quos vir tolerare nequibat', (d) In *Sintnsi* imperio, juxta legem Confucii, una tantum accipi debet legitima uxor; divortium quidem permittitur viro, sed solum ob gravem causam a lege determinatam. (e) Apud *Grceeos Romanosque,* non obstante divortio, praevalet monogamia, et adulterium etiam viri ut aliquid indecorum et turpe existimatur; spurii non sunt familiae membra, nec in cultu domestico partem habere possunt. Attamen concubinatus sub quibusdam conditionibus lege permittitur Quam honorabile haberetur matrimonium apud Romanos, constat ex modo quo apud veteres jurisperitos definitur5 : "Consortium omnis vitæ, individua vitæ consuetudo, divini et humani juris communicatio ".

Ex bis testimoniis aliisque permultis quæ adduci possent, luculenter constat apud antiquas gentes non praevaluisse sexuum promiscuitatem nec unionem liberam, sed eam viri et mulieris unionem quæ ad familiam constituendam apta est.

893. 20 Argumenta philosophica. Ex ipsis matrimonii finibus logice infertur matrimonium aliquam stabilitatem postulare.

' *Mémoires publiés soiss la direction de M. de Morgan,* t. IV, Textes clamites-sémitiques, 2' série, par le P. Scheil, Pâtis, Leroux, 1902, p. 145-150.

8 J. G. Wilkinson, *A popular account of the ancient Egyptians,* London, 1S54, t. П, p. 224; Maspero, *Histoire ancienne despeuples d'Orient,* cd. in-40, Puris,1S97, t. Il, p. 502-503.

' La Mazelicre, *Essai sur Févolution de la civilisation indienne,* Paris, Plon, 1902, t. I, Introd.; t. II, pp. 15, 306, etc.

4 F. de Coulanges, *La Cité antique,* 1. II, ch. 2-3; Denis, *Histoire des théories morales dans l'antiquité,* Paris, 1S36, t. I, p. 69-73. — Sparse, juxta Lycurgi leges, eadem mulier a pluribus (nuribus possideri poterat; Cfr. Fonsegrive, «y. *cit.,* p. 56. — 5 *Digest.,* XXII, 2 *(Molesfin.)*

(A) *Primarius* matrimonii finis est *prolis procreatio* et *educatio :* ad hoc enim instituta est sexuum diversitas et societas conjugalis ut propagaretur genus humanum, prout ipsa natura indicat; aliunde, conceptA prole, jure naturæ officium conjugibus incumbit filios reéte educandi, eis præbendo non solum viVum, sed etiam cibum intellectualem et moralem, quem juniores propriis viribus nonnisi ægre et post longum tempus sibi comparare possent. Atqui ad utrumque requiritur *stabilis* parentum unio «, nec sufficit unio promiscua aut etiam libera. Nam : (a) quoad prolis *generationem,* expcricntiA constat feminas, quæ pluribus viris commiscentur, raro concipere; atqui unio *libera* et ad *nutum rescindibihs,* datA mutabilitate humanæ voluntatis, sæpe aliquam promiscuitatem inducet ac voluntariam sterilitatem : tunc enim voluptas potiusquam proles quæritur. (b) Majorem adhuc stabilitatem requirit prolis *refla educatio :* i) educatio *physica :* nam ultimis mensibus prægnationis, tempore partûs et lavationis, femina concursu maris indiget ad suis et prolis necessitatibus providendum; 2) educatio *intelleflualis* ct *moralis,* ad quam puer indiget non tantum *sute matris* amore suavi sed etiam *sui patris* gravi auVoritatc et prudentiA.

* Quod lucide exponit S. Thomas, *Contra Gentiles,* lib. III, c. 122, ubi ostendit, ex comparatione inter bruta et hominem, matrimonium inter homines stabile esse debere. Animadvertit siquidem animalia simul Commanere quousque necessarium est ad prolis educationem ct instrudionein, sicut palet in quibusdam avibus, quarum pulli non statim postquam nati sunt possunt sibi cibum quxrcrc. “ Manifestum est autem, inquit, quod in specie humanâ, femina minime sufficeret ad prolis educationem, cùm necessitas humana: vitae multa requirat, quæ per unum solum parari non possunt... Rursus considerandum est quod, in specie humanâ, proles non indiget soli nutritione quantum ad corpus, nt in animalibus, sed etiain instructione quantum ad animam; nam alia animalia naturaliter habent suas prudentias quibus sibi providere possint; homo autem ratione vivit, quem per longi temporis experimentum ad prudentiam pervenire oportet : unde ncccsse est ut filii a parentibus quasi jam expertis instruantur, nec hujus instruélionis sunt capaces mox geniti, sed post longum tempus, et præcipue cùm ad annos discretionis pervenerint. Ad hanc etiam instrudionem longum tempus requiritur; et tunc etiain propter impetus passionum, quibus corrumpitur aestimatio prudentiae, indigent non solum instruAione, sed etiam repressione. Ad hoc autem mulier sola non sufficit, sed magis in hoc requiritur opus maris, in quo est ct ratio perfeclior ad instruendum, ct virtus polentior ad castigandum. Oportet igitur in specie humani non parvum tempus insistere promotioni prolis, sicut in avibus, sed per magnum spatium vitæ ”.

894· *Objiciunt* quidem *Socialistes* munus parvulos educandi incumbere Statui qui omnes infantes colliget ct educandos nutricibus tradet.

Jiesp. Ipsa natura manifeste ostendit physicae ac moralis educationis opus ab *ipsis parentibus* primario peragendum esse, in quantum fieri potest, (a) Revera natura matri *ubera* dedit ad lallandos filios, patri vires a<l viélutn aliaque vitæ necessaria quærenda ; utrique parenti *amorem* simul tenerum ac generosum, vi cujus non solum sua, sed etiam seipsos et propriam vitam pro salute prolis libenter tradunt : parentes enim filios suos merito considerant tanquam *sui extensionem,* (b) Idem dici potest de educatione *morali :* parentibus enim inditus est quidam naturalis instin&us et amor, vi cujus natorum *suorum* mentem introspicere corumque propensiones detegere et in bonum dirigere valent; aliunde nativâ quadam inclinatione infantes *suorum* parentum mandatis et consiliis libentius obediunt quam extraneorum. Officium igitur filios educandi primario parentibus incumbit, et ex ipso generationis aétu naturaliter dimanat, ideoque unionem ex se stabilem supponit.

895. (B) *Secundarius* finis matrimonii est *mutuum conjugam adjutorium* ct *concupiscentiis remedium,* (a) Naturali quodam instinélu vir et mulier speciali amoris vinculo sibi invicem conjungi expetunt, “ ut alter alterius ope adjutus vitæ incommoda facilius ferre et sencélutis imbecillitatem sustentare queat " ». Ratio est quia vir et femina *se invicem complent* non solum in ordine ad generationem prolis, sed etiam quoad *mutuum juvamen et solatium :* dotes unius sunt voluti complementum alterius qualitatum ; vir itaque naturali quodam instinctu societatem quærit mulieris, quæ et ipsa viri societate deleniatur. Atqui hoc mutuum juvamen sibi præbere non possunt nisi contraélu *ex se stabili* familiam constituere valeant, familiæque legitima gaudia percipere ; si enim unio est libera et ad nutum revocabilis, conjuges merito timent ne mox abrumpatur, siinulque amittatur felicitas quæ ex intimâ unione sive conjuguai inter se sive parentum ct filiorum oriebatur.

896. (b) Alius *secundarius* matrimonii finis est *concupiscentiam sedare* ct *refreenare.* In statu naturæ lapsæ, sæpc exardescit concupiscentia, et nonnisi ægre inter limites continetur quos exigunt tum sanitas corporis tum morum

*Caftch. Rom.*y De sacram, matrim., η. 12.

honestas. Jamvero *matrimonium stabile* compescit et refrenat concupiscentiam intra limites honestatis. Ex unâ parte, per legitimum matrimonii usum sedatur concupiscentiae ardor; et ex alterâ, copula non habetur nisi cum personâ in cujus corpus legitima potestas tradita fuit, cui fides in conjugio debetur, et quidem eo modo qui aptus sit ad prolem procreandam. — Si vero admittitur *unio libera* ad nutum revocabilis, concupiscentia, nedum temperetur, haud parum augetur spe novas uniones ineundi novasque voluptates experiendi, cum maximo corporis animæquc detrimento.

InspeClis igitur finibus matrimonii sive primario sive secundariis, patet unionem conjugalem non promiscuam aut liberam esse debere, sed eâ stabilitate gaudere quæ ad familiam constituendam requiritur.

897. 30 Argumentis theologicis confirmatur, (a) Deus, primo homine creato, videns bonum non esse hominem manere solum, fecit ei adjutorium simile sibi. Tulit igitur unam dc costis Adami dormientis, eamque in mulierem ædificavit ct adduxit ad Adam. Qui dixit : " Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mcA; hæc vocabitur virago quoniam dc viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum ct matrem, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne unâ" Ibi enim quinque præsertim declarantur : 1) mulieris *formatio a Deo facia,* ut hæc fieret primi hominis socia ct adjutorium ipsi simile; 2) *unio intima* quæ inter virum et mulierem existere debet tum ad generationem prolis tum ad vitæ consortium ; 3) quædam tamen *mulieris a viro dependentia,* quia hæc de viro sumpta est; 4) *unitas* vinculi matrimonialis : erunt enim *duo* in carne *una;* 5) ejusdem *stabilitas :* relinquet homo patrem suum et matrem et adhærebit uxori suæ. Merito itaque ait *Leo XIII* : " Illa viri et mulieris conjunctio, quo sapientissimis Dei consiliis responderet aptius, vel ex eo tempore duas potissimum, casque in primis nobiles, quasi alte impressas ct insculptas præ se tulit proprietates, nimirum *unitatem* et *perpetuitatem*".

[1] *Gen.,* II, 18-24. — 2 Encycl. *Arattuim.*

(b) Fatemur equidem hanc excellentem conjugii formam apud ipsos Judaeos adulteratam fuisse, præcipue per polygamiam et divortium. Attamen unio conjugum, etiam quando plurcs permittebantur uxores, ad filios procreandos et familiam constituendam primario ordinabatur, ut constat cx totâ historic populi israelitici, apud quem familiæ stabiles tutissimum nationis præsidium habebantur. Insuper uniones vagæ et liberæ striéle prohibebantur; ita morte puniebantur pucllæ quæ, nuptiarum tempore, suam virginitatem amisisse deprehendebantur, necnon ii qui adulterium committebant

(c) *Christus* autem matrimonium christianum ad pristinam *unitatem* ct *indissolubilitatem* revocavit; interrogatus enim num liceret uxorem repudiare, respondit id non licere, quia Deus ab initio dixit : " Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et *adhærebit uxori suæ,* ct erunt *duo* in carne *unâ.* Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit homo non separet" 2 Quod ct tradit S. *Paulus,* asserens adulteram esse mulierem quæ, vivente viro, fuerit cum alio viro3, unitatem matrimonii ita declarans 4 : " Unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat". Jamvero unitas et indissolubilitas matrimonialis contraélûs uniones vagas et liberas omnino excludunt.

(d) Hanc Magistri doélrinam Ecclesia non tantum retinuit, sed etiam totis viribus in praxim adducere sategit, indesinenter docens nuptias ineundas esse non libidinis causà, sed ad filios procreandos et ebristiane educandos, necnon ad mutuum juvamen et solatium. Quod, inter alios, 5. *Augustinus* declarat, de uxoribus scribenss : " Ad hoc enim nuptae sunt, ut illa concupiscentia reda€ta ad legitimum vinculum, non deformis et dissoluta fluitaret, habens de se ipsâ irrefrenabilem carnis infirmitatem, dc nuptiis autem indissolubilem fidei societatem; de se ipsà progressum immoderate coeundi, de nuptiis modum caste procreandi". — Quam strenue vero Ecclesia contra regum ac populorum libidinem dimicaverit ad san&itatem ct perpetuitatem vinculi matrimonialis tuendam, infra exponemus, n. 926 sq.

• *Deut.,* XXII, 20-22. — ' *Matth.,* XIX, 4-6.
3 *Rom.,* VII. 3.
4 Z *Cor.,* VII, 2. — Quod fusius infra probatur, nn. 709, 716 sq.
» *De bono conjugali,* cap. 5, *P. L.,* XL, 377.

Conclusio. Legi naturali simul et divinæ adversantur *fornicatio* et *unio libera* et *temporaria,* quippe quæ non solum lege divinâ prohibeantur, sed etiam essentialibus matrimonii finibus opponantur, ut constat ex didis, n. 893 sq.

§ II. De essentia contractus matrimonialis».

898. i° Status quæstionis. Ex didis jam inferre licet essentiam matrimonii, ut *contraflits,* consistere in *consensu mutuo,* quo vir et mulier, cetcroquin ad matrimonium -Wz-/<X sibi invicem tradunt *de pressenti3 jus* stabile in corpus proprium ad prolem generandam, et ad vitæ communis consortium.

Quidam tamen audores antiqui docuerunt non solum consensum sufficere, sed *copulam* necessariam esse ad *ferfeflum* matrimonium constituendum Sciendum est, ait *Gratianus* quod conjugium in desponsatione initiatur, commixtione perficitur. Unde inter sponsum et sponsam conjugium est, sed *initiatum,* inter copulatos est conjugium *ratum".* Pauci commentatores Gratiani longius processerunt, docendo copulam requiri ad *essentiam* matrimonii. Hanc opinionem renovavit *Freisen,* scribendo contradunt matrimonialem nihil aliud esse nisi promissionem futuræ copnke, ideoque a sponsalibus non differre; matrimonium autem proprie didum fieri per copulam affcdu maritali habitam4. —Verum est quidem matrimonium simpliciter ratum non esse tam perfede indissolubile quam matrimonium consummatum, ut infra dicetur; est tamen verum et proprie didum matrimonium, ut fert communis ct certa sententia.

899. 2« *Thesis ;* Matrimonium essentialiter consistit in consensu de præsenti quo traditur jus ad copulam, non autem in ipsâ copulà. Certum est.

(A) Id enim sæpe docent *Patres,* dum scribunt Mariam et Joseph fuisse *vere conjuges,* etsi nunquam usi fuerint

' S. Thom., *Sufflem.,* q. 45-4S; Sanchez, lib. II-V: Salmantic., cap. 6-7; Billuart., diss. III. a. 1.5; S. Alphons., n. 885-896; Carriere, n. 45S-S°5: Gasparri, n. 770-870; Rosset, t. I. n. 88-237; Pesch, n. 731-752 ; Billot, th. 34-35, Ball- P-. n. 262-305 (e<l. 3·); Wernz, S. *}.,jus Decretal.,* t. IV, Jus Matrimoniale1, Romae, 1912, η. 45-47, ct η. 291-306.

’ Dicitur *<le frasenti,* quia consensus *cie futuro* sufficit quidem ad *sfonsali.t,* nnn autem ad matrimonium.

3 Dictum in Caus. 27, q. 2, c. 34; cfr. c. 45. — Ibi vox *ratum* cx contextu significare videtur matrimonium quod nullo modo dissolvi potest.

4 *Archii’ fur fiathol. Kirchenreehl,* LIV, 1885, p. 501 sq. — Quem tamen errorem postea retradavit in eodem periodico, I.XVII, 1892. p. 81 w.

matrimonio : ita, v. g., *Origenes, S. Basilius, S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Augustinus*.*

Hunc audire sufficiat, qui aliorum contrahit doilrinam : “ Quibus vero placuerit ex consensu, ab usu carnalis concupiscentia; in perpetuum continere, absit ut inter illos vinculum conjugale rumpatur; immo firmius erit quo magis ea paCta secum inierint, quæ charius concordiusque servanda sunt, non voluptuariis nexibus corporum, sed voluntariis affectibus animorum. Neque enim fallaciter ab angelo diCtum est ad Joseph : “ *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam".* Conjux vocatur ex primft fide desponsationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus; nec perierat, nec mendax manserat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio ”.

(B) Idem diserte docent Pontifices et Concilia, dum statuunt matrimonium libero contrahentium consensu perfici. Ita *Nicolaus I-:* "Sufficiat secundum leges solus eorum consensus, de quorum conjunélionibus agitur. Qui consensus si in nuptiis solus forte defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, Joanne Chrysostomo magno Dofiore testante, qui ait : *matrimonium nonfacit coitus, sed voluntas".* Ad rem *Tridentinupii* : “ Dubitandum non est clandestina matrimonia *libero contrahentium consensu* faCta, rata et vera esse matrimonia ”, Postea declarat matrimonium *ratum,* non consummatum, per sollemnem religionis professionem dirimi; jamvero non dirimitur contractus, nisi jam existât. Hinc *Benedicius XIV* ait Qui affirmant B. Virginis matrimonium cum S. Joseph in solis sponsalibus constitisse, ii *temere falsoque* opinantur. Itaque pro certo tenendum est matrimonium inter eos contradum fuisse verum ct ratum ”·».

ᶧ Origenes, *homil.* VI in Luc., */'. G.,* t. XIII, p. 1S14 «q.; S. Basilius, *De sanCld Christi generatione,* n. 3-5, *P. G.,* t. XXXI, p. 1463-1467; S. Ambrosius. *De instil. virg.,* c. 6, n. 43, *P. L.,* t. XVI, p. 316; S. Micron., *Contra Ilctvid.,* n. 4, *P. L.,* t. XXIII, p. 1S5; S. August., *Dc nnftiis elconcuf·.,* l. I, n. 12, *L-,* t. XLIV, p. 420.

* Ap. Mansi, *Concilia,* t. XV, p. 403.

3 Scâs. XXIV, dc Reformat, matrim., c. I.

4 *De Synodo (tierces.,* I. XIII, c. 32, n. 13.

(C) *Ratio* cur contractas matrimonialis non consistat directe in usu scu copulâ, sed in *consens//* quo traditur *jus* ad copulam, exponit 5. *Thomas :* “ Unus non accipit potestatem in eo quod est libere alterius nisi per ejus consensum. Sed per matrimonium accipit uterque conjugum potestatem in corpus alterius... cum prius uterque liberam potestatem sui corporis haberet. Ergo consensus facit matrimonium ”,

900. 30 Corollaria, (a) Matrimonium est impossibile inter personas quæ non sunt aptæ ad generandum, ut eunuchi,* quippe quæ tradere non valeant *jus* ad copulam.

(b) Illicitum, immo et nullum est matrimonium in quo *positive* excluderetur a contrahentibus finis primarius matrimonii, nempe **us* ad adus de se aptos ad generationem : fines enim secundarii ad finem principalem referri debent, ita ut hoc *voluntate* excluso, jam non habeatur verum matrimonium.

(c) Licitum est et validum, etsi minus perfeClum, matrimonium contrahere eo solo fine explicite, non exclusive tamen, ut pauperies amoveatur, adjutorium et solamen inveniantur, passiones quiescant, licita deledatio habeatur. Eo ipso enim quod non excludatur ab intentione opus generationis, implicite intenditur, et finis proprius matrimonii salvatur.

Art. II. Dc proprietatibus matrimonii.

Matrimonium,prout a Deo fuit institutum et apud Christianos viget, duabus fulget proprietatibus, *unitate* et *indissolubilitate,* de quibus seorsitn dicemus.

§ I. De matrimonii unitate.

901. Prænotanda. Unitas matrimonii consistit in conjugali unione unius viri cum unâ muliere. Huic opponuntur *polyandria* ct *polygamia simplex.* Prior est conjunctio unius uxoris cum pluribus viris; posterior est conjunétio unius viri cum pluribus uxoribus.

Pauca præmittimus de *polyandria,* quæ raro admodum existita. *Polyandria simultanea,* seu conjugalis unio unius

1 Sixtus V, Constit. *C/>nfrequenter, 22* junii 1587.

* Quædam polyandria viguit ct adhuc viget apud quasdam tribus, prxsertim ubi pauciores sunt feminx quain viri. Aliquando res ita se habebat : quando femina duxerat primogenitum, ejus minores fratres ad eam successive accede-

uxoris cum pluribus viris simul, juxta omnes, juri naturali saltcrn *secundario* repugnat. Licet enim stride loquendo absolute impossibilem non reddat procreationem et educationem prolis, adversatur tamen praecipuis matrimonii finibus : (a) *procreationi* prolis, nam mulieris fecunditas, licet per carnale commercium cum pluribus vins non omnino destruatur, maxime tamen minuitur; (b) *educationi* prolis, quia incertum reddit patrem, proindeque incertam ejus obligationem filios educandi; (c) *subjectioni* naturali quâ mulier viro subdi debet; nemo enim potest perfe&e pluribus simul dominis servire [1] — Nunc fusius de *polygamid.*

I. De polygamiâ simultaneâ [2]

902. Status quæstionis. Polygamia, ante Christum, apud plerosque populos vigebat, etsi non omnes viri essent polygami. Hodie etiam apud Infideles prævalet, præsertim inter ditiores qui plurcs mulieres alere possunt Sed apud Christianas gentes *monogamia* tanquam familiæ fundamentum agnoscitur.

Attamen *Lutherus* docuit simultaneam polygamiam, etiam sub N. Lege, licitam esse, et, asssenjientibus P. Melanchtone ct M. Bucero, Philippo Hessite I^ndgravio benigne induisit ut, vivente adhuc legitima uxore, aliam duceret, Margaritam de Saal. Eumdem errorem propugnarunt *Anabaptiste,* nostroque sæculo *Mormones* [3], qui novissime tamen declarArunt se poiygamiæ valedixisse, ut sic Statûs legibus sese submitterent. — Ex adverso autem *Calvinus* contendebat simultaneam polygamiam, etiam sub V. Testamento, illicitam fuisse, ideoque veteres Patriarchas, qui plures

bont, juxta quasdam praefinitas regulas et consuetudines; quandoque autem duo aut (res viri camdcm uxorem ducebant, simulque in eâdem domo convivebant. Sed hujusmodi fada raro occurrunt, ct inter maritos generarim unus est principalis, qui toti domui pneest. Sed etiam apud illas tribus, plerumque prævalet monogamia. — De extensione ct causis polyandriæ erudite disserit Wcstermarck. *op. dt.,* ch. 20·22, p. 425-485.

[1] S. Thom., *Supplent.,* q. 65, a. 1, ad 8.

[2] S. Thom., *Supp.,* q. 65, a. t-2; Bellann.,c. io-li; Drouin, l. IX, q. III, c. t; Billuart, diss. V, a. 1; Perrone. l. Ill, c. I, a. 2-4; Carrière, p. II, scô. 2, c. i; de Augustinis, a. 7; Palmieri, th. 13 sq.; Billot, th. 40; Watkins, *Holy Matrim.,* ch. IX, p. 591 sq.

[3] De *Mormonilnts,* qui sc ipsos vocant "The Church of Jesus Christ oi Latter-Day Saints" vide *Book of Doctrina and Covenant* (1SS0), *Book of Mormans* (1SS1); *Encyclop. Britan,* with American Supplement; W. R. Harris, *Mormons,* in *Cathol. Encycl.,* New-York, t. X, p. 570-574·

simul uxores habebant, adulterii reos fuisse. Quam ut confutarent calumniam, nonnulli theologi dixerunt polygamiam juri naturali non esse oppositam, nec ante legem evangelical» fuisse jure divino prohibitam.

903. *Thesis :* Polygamia simultanea, legis naturæ secundariis præceptis et institutioni primævæ contraria, sed Patriarchis post diluvium permissa, a Christo prohibita est.

(A) *Polygamia simultaneajuri naturali non primario, sed secundario adversatur.* Ita communiter. Res enim ita se habet, si polygamia, licet primarium matrimonii finem salvans, secundariis finibus nocet. Atqui polygamia (a) neque totaliter tollit neque aliqualiter impedit *primum* matrimonii finem, cùm unus vir sufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, et educandis filiis exinde natis; (b) *secundarios* autem fines non totaliter tollit quidem, sed multum impedit; etenim : i) non facile potest esse *pax* in familiâ, ubi uni viro plures uxores junguntur, cùm non possit unus vir pluribus uxoribus «'eque placere : unaquæque videlicet ad se viri affe&um trahere conabitur, ct si vir non omnes æquali amore prosequatur (quod vix fieri potest), inde orientur jurgia, paci inimica, ut constat cx Patriarcharum historiâ. 2) Timendum est pariter ne maritus, in prædileélæ uxoris filios præcipue intentus, ceteros negligat 3) Tandem tertius matrimonii finis, scilicet remedium concupiscentia·, haud raro frustrabitur, cùm unus vir non possit simul pluribus uxoribus satisfacere. Pluralitas igitur uxorum non primario, sed secundario juri naturali adversatur.

904. (B) *Polygamia simultaneaprimava matrimonii institutioni contraria est.* Ita communius. Etenim : (a) quando Deus hominem creavit, *unum* fecit virum ct *unam* mulierem x; jamvero, ut reéle observat 5. *Chrysostomus\s* Dominus voluisset ut vir unus pluribus uxoribus jungeretur, dum unum hominem fecit, multas fecisset mulieres. Postea vero Adamus, videns Evam, exclamavit : " Quamobrem relinquet homo patrem suum ct matrem, et adhaerebit *uxori sua·;* et erunt *duo* in carne *unA*'\ ibi autem, ut ait *Inno-*

• 67//., II, 7, 2?. — · *H<mt. 6j,* ai. 63, in .IΛ//Λ, η. I, *Γ. G.,* I.VIII, $97.

cent. III, " non dixit tres vel plures, sed duo; nec dixit adhærebit uxoribus, sed uxori quæ quidem polygamiain excludunt.

(b) Hinc, ante diluvium, solus Lamech dicitur duas uxores habuisse, et propterea a Patribus severe reprehenditur; sic *Nicolaus I* scribit[2]: "*Adulterii* autem flagitium, quod Lamech omnium *primus* in duabus uxoribus perpetravit, nonnisi sanguine Christi abolitum exstitisse".

(c) Propterea *Innocent. III* (l. cit.) ait : " Nec ulli unquam licuit insimul plures uxores habere, nisi cui fuit divinâ revelatione concessum"; quæ quidem verba manifeste supponunt lege primitivâ prohibitam fuisse polygamiam.

905. (C) *Polygamia tamen, post diluvium, patriarchis et Judais sub lege mosaica permissa fuit, immo valde probabiliter ipsis Gentilibus.* (a) *Patriarcha* enim, qui Dei amicitia (ruebantur, ut Abraham, Jacob, aliique, plures habuerunt uxores, nec propterea reprehenduntur, sed potius ut viri pietate insignes exhibentur, (b) *Lex mosaica* supponit pariter uxorum pluralitatem licitam esse, ciim statuat æquiparandos esse filios cx utrâque uxore natos [3]. Revera Elcana[4], David [5], Joas[6], aliique viri plures habuerunt uxores, ct dum David graviter castigatur propter adulterium cum Bcthsabe, uxore Uriæ, nunquam reprehenditur propter alias uxores quas duxerat.

906. *Objicitur* quasdam cx his uxoribus *concubinas* vocari ideoque non fuisse legitimas. — Sed in Scriptura aliquando légitima: uxores dicuntur concubinæ : sic Agar et Cethura nunc uxores, nunc conbinæ dicuntur[7]. Siquidem, apud Antiquos, duo genera uxorum distinguebantur : aliæ ducebantur non solum ad procreationem prolis, sed etiam ad societatem omnium bonorum et domûs gubernationem, et hae *matresfamilias* vocabantur; aliæ autem solum ad generationem prolis, ct hae uxores secundariæ seu concubinæ dicebantur.

(c) Ratio autem praecipua cur polygamia, post diluvium, permissa fuit, erat multiplicatio prolis ad cultum Dei educandae. Nam, ut ait S. *Thomas*[8]: " Semper principalior finis magis observandus est quam secundarius, Unde ciim bonum prolis sit principalis matrimonii finis, ubi prolis multiplicatio necessaria erat, debuit

1 *Decretal.*, l. IV, t. 19, cap. *Gaudemus*, de Divert
2 Ad Consulta Bulgar., n. 51, ap. Harduin, *Act. Concil.*, t. V, p. 371.
3 *Deut.*, XXI, 15. — 4 *I Reg.*, I, 2. — 5 *II Reg.*, II, 2.
6 *II Parap.*, XXIV, 3 sq. — 7 *Gen.*, XVI, XXV. — 8 *Supplem.*, q. 65. a. 2.

negligi ad tempus impedimentum quod posset in secundariis finibus evenire".

Communiter a theologis traditur dispensationem a lege primitiva de unitate matrimonii nonnisi post diluvium datam fuisse : nil tamen certi hâc de re definiri potest. Nec necesse fuit ut dispensatio in scriptis exprimeretur; nam lex de unitate uxoris, ut animadvertit .Ç. *Thomas* (loc. cit.), non fuerat verbo aut litteris tradita, sed cordi impressa, et ideo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter patribus sanéîis facta est, et per eorum exeipplum ad alios derivata. Exinde etiam colligi potest, cum *Bellarmino* aliisque contra *Sanchez,* eamdem dispensationem datam esse Gentilibus; cùm enim tempore patriarcharum concessa fuerit, nulla est ratio cur ad solos Judæos limitata fuerit, eo magis quia difficilius erat paganis quam Israelitis perfectam matrimonii unitatem servare. Hinc Esther conjunéla est Assuero jam uxorem habenti nec propterea reprehenditur; ita pariter Abimelech, qui uxorem habebat, Sarani ducere voluit, nec vituperatus est nisi quia uxorem alterius tulerat.

907. (D) *Polygamia simultaneajure divino sub N. Lege prohibitafuit.* De fide est ex *Tridcntino* 1 .· " Si quis dixerit licere Christianis plurcs simul habere uxores, ct hoc nulla lege divinâ esse prohibitum, A. S."

Probatur : (a) *Script.* 1) *Christus* enim matrimonium ad primam suam institutionem revocavit : nam, interrogatus num liceret uxorem repudiare, respondit non licere, hancque addidit rationem : " Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? et dixit : Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adhaerebit *uxori sme,* et erunt *duo* in carne unâ : itaque jam non sunt duo, sed una caro " 2 Atqui primæva matrimonii institutio polygamiam excludebat ex jam di&is, et ex verbis ipsius Christi : " erunt *duo* in carne unâ ". Confirmatur aliis Domini verbis : " Qui dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, moechatur "3; nam ideo mcechatur dimittens uxorem ct alteram ducens, quia prior non desinit uxor esse; atqui quando non est dimissa, a fortiori remanet uxor; ergo qui alteram ducit vere moechatur. 2) 5. *Paulus,* quoties de matrimonio loquitur, illud supponit esse unius viri cum unâ uxore, et ait : " Mulier vivente viro vocabitur adultera, si

1 *Trident.,* KM. XXIV, can. 2. — 1 *Matt.,* XJX, 3 sq.
' *Lue.,* XVI, IS; *Matt..* XIX, 9.

fuerit cum alio viro" 1; porro, ex eodem Apostolo3, paria sunt conjuguai jura Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir : similiter autem ct vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier"; ergo nec vir potest, vivente uxore, aliam ducere.

908. ₪ *Patrum* testimonio constantique *Ecclesiæ praxi.* 1) Ita S. *Augustinus* 3 scribit in Ecclesiâ præccptum esse " ut nec sterilem conjugem fas sit relinquere, ut alia fuicunda ducatur. Quod si quisquam fecerit... lege Evangclii reus est adultciii". 2) *RR. Pontifices* unitatis matrimonii strenui vindices semper exstiterunt, etiam contra Principum lasciviam : ita, sæc. IX, *Nicolaus I* Lotharium regem, duarum simul uxorum sponsum, palam reprehendit, Episcoposque, qui in Cone. Metensi primi matrimonii vinculum dissolverant, deposuit·

Duo tamen fafla in contrarium allegantur, 1} *Socrates* refert Valentinianum imperatorem duas simul uxores habuisse, et statuisse ut idem cuilibet volenti liceret. — Sed testimonium hujusmodi communiter ab eruditis rejicitur, tum quia nonnulla in hâc narratione falsa sunt, tum quia Ammianus Marcellinus, licet Valentiniano satis infensus, illum laudat6 quod "omni pudicitiæ cultu domi castus et foris esset". Aliunde faéhim hujusmodi, etiamsi verum, nihil probaret contra unanimem omnium saeculorum traditionem. 2) Objicitur etiam responsum *Gregarii IP* declarantis licere viro aliam uxorem ducere, quia hæc, ob infirmitatem corporis, debitum reddere non valebat. Verum dubitatur pariter de hujus responsi genuinitate, quod sedulo in archivis romanis quaesitum fuit, nec tamen inventum; si autem authenticum esset, forsan intelligi posset de impotentia quæ matrimonium invalidum facit. Ceteroquin corre&ores Romani de hoc decreto notarunt : "Illud Gregoni sacris canonibus, immo evangelic» et apostolicæ doôtrinæ penitus invenitur adversum"; nil igitur exinde contra constantem Ecclesiæ doârinam praximve colligi potest.

' *Ro»t.,* VII, 3. — · *I Cor.,* VII, 2 sp.
3 *De Nuptiis,* I. I, c. 10, n. 11, *P. L.,* XLIV, 420.
4 J. Roy, *Saint Nicolas I,* Paris, Lecoiïre, ch. 3. — 5 *ffistor.,* I. IV, c. 31.
6 Lib. XXX, circa finem.
' *Eput.* 13 ad S. Bonif., ap. Labbe, t. VI, col. I44S. En textue, qualis allegatur : " Nam quod proposuisti, quod si mulier infirmitate correpta non voluerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset si sic permaneret, ut abstinenliæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis : non tamen subsidii opem detrahat ab illà quant infirmitas praepedit ". Cfr. Kurth. S. *Ronifacc,* Paris, Lecoffre, p. 55-

II. Do polygamià successlvâ

90?· Polygainiam successivam, seu secundas et ulteriores nuptias, tanquaui jure divino illicitas damnaverunt olim *Montanistæ,* quibus adhæsit *Tertullianus* (De Monogamia), necnon *Noratiani.* Nonnulli Patres, præsertim GraH, de secundis et præsertim tertiis tilterioribusque nuptiis nimis dure locuti sunt. Immo, apud Gnecos, jam a sæc. *S.,jure ecclesiastico,* quartæ nuptiæ tanquam invalidée habentur'.

910. *Thesis :* Polygamia successiva, licet minus Ecclesiæ probata, jure divino est licita, nec unquam in Ecclesiâ latina fuit universim prohibita. Certum est.

(A) *Script.* S. Paulus diserte affirmat iteratas nuptias, mortuo priore conjuge, licitas esse : " Mulier, si mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro" 3; " Dico autem non nuptis ct viduis : bonum est si sic permanserint sicut ct ego. Quod si se non continent, nubant; melius est enim nubere quam uri"·». Immo alibi s juniores viduas hortatur ut iterum nubant : ""Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario malediôti gratiâ ". Ex quibus patet, juxta mentem Apostoli, melius esse quidem in statu virginitatis vel viduitatis manere, sed tamen nuptias virginibus et viduis licere, immo aliquando expedire ad refrænandam concupiscentiam.

911.(B) *Tradit,* (a) Doftrinam Apostoli explicans, S. *Augustinus* scribit6 :

" De tertiis et de quartis et de ultra pluribus nuptiis solent homines movere quæstionem. Unde, ut breviter respondeam, nec ullas nuptias audeo damnare... Quis enim sum, qui putem definiendum,

* S. Thom., *Suffi.,* q. 63; Drouin, I. IX, q. III, c. 2; Billuart, diss. V, a- I. § 3; Carrière, n. 203 sq.; Perrone, I. Ill, twA. I. c. 2; de Augustinis, I. cit.; Palmieri, th. 12.

' ""Orientales polygamiam quoque successivam... reprobant. Pro secundis quidem nuptiis habetur in Euchologiis præscriptus ritus, quas tamen ipsas post 45lim ætatis annum reprobant; tertiæ nuptiæ censuræ ecclesiasticx subjiciebantur, quartæ vero tanquam brutales damnabantur... Juxta hodiernam praxim, episcopi dispensatione subvenitur, dum ea petitur". (Papp. Szilagyi, *Enchiridionjuris tales, orient.,* p. 414).

» *Kom.,* VII, 3. — ' 7 *Cor.,* VII, S. — S / *Tim.,* V, 14.

• *De bono vidait.,* c. 12, *P. L.,* XL, 439.

quod nec Apostolum video definivisse? Ait enim : mulier alligata est, quamdiu vir ejus vivit. Non dixit *primus,* aut *secundus,* aut *tertius* aut *quartus;* sed mulier, inquit, alligata est, quamdiu vir ejus vivit : si autctn mortuus fuerit vir ejus, liberata est; cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit ‘. Quid huic sententiæ, quantum ad hanc rem attinet, addi vel detrahi possit, ignoro ”.

Fatemur equidem nonnullos Patres, præsertim Græcos, tertias vel ulteriores nuptias improbavisse, immo eas fornicatione pejores dixisse. Ita loquendo damnabant præcipue aiïeétum illorum, qui non contenti primis vel secundis nuptiis, non ex intentione prolem suscipiendi, sed cxplendæ libidinis causâ, tertium aut quartum matrimonium inire volebant’. Nunquam tamen dixerunt hos conjuges separandos esse, sed cos, peraélâ pænitentiâ, ad communionem accipiunt.

(b) Dodrinam Ecclesiæ hâc de re sic enuntiat *Eugenius IVX* “Declaramus non solum secundas, sed tertias ct quartas atque ulteriores, si aliquod impedimentum non obstat, licite contrahi posse. Commendatiores tamen dicimus, si ulterius a conjugiis abstinentes, in castitate permanserint”.

(C) *Rat. theol.* Inspeélâ solum naturâ rerum, nil prohibet quin iteratæ nuptiæ liceant; nam, ex unâ parte, primum vinculum, mortuo altero conjugum, solutum fuit; et ex alterâ, novus consensus matrimonialis inter partes aliunde habiles præstari potest; immo quandoque ipsa natura suadet ut sive ad procreationem prolis, sive ad incontinentiam vitandam, novum ineatur foedus.

§ II. De matrimonii indissolubilitate.

912. Altera matrimonii proprietas est *indissolubilitas,* vi cujus vinculum inter conjuges initum non potest dissolvi nisi per mortem alterutrius conjugis. Huic indissolubilitati opponitur *divortium,* quod triplex distingui solet : divortium *quoad vinculum,* seu *plenum,* quo matrimonialis unio ita solvitur ut novæ possint iniri nuptiæ; divortium *quoad torum,* seu separatio a toro, ubi, manente conjugali nexu,

* Z *Cor.,* VII, 39-40.

3 Quoad pr.ecipuos textus Patrum, qui repetitas nuptias damnare videntur, ci. Drouin ct Perrone, l. cit. — J *Decret, pro Jocabitis.*

conjuges a debito conjugali reddendo immunes sunt; divortium *quoad habitationem,* quo conjuges ab obligatione simul cohabitandi liberantur. Hic de *divortio proprie ditto,* seu quoad vinculum, tantum agimus.

Triplex pariter matrimonium distingui solet : *legitimum,* quod inter duos infideles initur, salvis legibus tum divinis tum humanis ; *ratum,* seu receptum, quod inter fideles celebratur juxta leges divinas et ecclesiasticas, ideoque vere est sacramentum; *consummatum,* quod copulâ carnali perfeétà, ex se ad generationem aptâ, completur.

Quibus prænotatis, dicemus : i° de indissolubilitate matrimonialis vinculi ex *jure naturali;* 2° de eâdem indissolubilitate ex *jure divino;* 30 de casibus in quibus vinculum *solvi* potest etiam sub lege cvangelicâ.

I. De indissolubilitate matrimonii ex Jure naturali

913. i° Status quæstionis. (A) *Conspettus historicus*- Plerique ethnici philosophi matrimonium jure naturali dissolubile esse consuerunt, divortiaque apud plerasque Gentes in usu fueruntа.

Attamen, etiam apud quosdam Barbaros, unio matrimonialis fuit perpetua. Apud Græcos Romanosque, quamdiu mores floruerunt, pauca tantum fuère divortia; Romæ præsertim huic praxi quædam ignominiosa in communi existimatio inusta fuit, nec reprehensione caruit Spurius Carvilius, qui primus Romanorum refertur uxorem suam, sterilitatis causâ, dimisisse, ut aliam duceret. Tempore vero Imperatorum multiplicata sunt divortia. Christiana religio divortia abolere curavit, ut jam probavimus. Sed *Protestantes* divortiis iterum viam aperuerunt, docendo ea in nonnullis casibus licita esse; et *Rationalista* permulti docuerunt vinculi matrimonialis solutionem non solum licitam, sed etiam in multis casibus utilem et laudabilem esse ; inter quos : *Diderot* in Galliâ, *Werkmeister* et *Braun* in Germaniil, *Bentham* in Angliâ, *Ferrari* in Italiâ aliique; hinc *Politici* in variis Statibus leges condiderunt

* S. Thom., *Suffi.,* q. 67, a. 1-2; *C. Gent.,* I. IIΓ, c. 123; Bellarm., c. 16; dc Rastignac, *Accord de la révélation et de la raison contre le divorce,* 1792; Barruel, *Lettres sur le divorce,* 1789; dc Bonald, *Du Divorce considité au XIX· s.,* 1801; Hume'S, *Essays,* XIX; Carrière, n. 213 sq.; Perrone, lib. Ill, sect. II, c. 1, a. i; Palmieri, th. 16, 23: Woolsey, *Divorce and Divorce Legislation,* 1SS2, c. VJ; Monsabré, *Carinie* 1SS7, 86-87· Confer., *anglice* Confer, on Marriage, 11-11I; P. Didon, *Indissolubilitéet divorce5,* 1S80. Fonsegrive, *o/>. cit.,* p. 90 sq.; Bonomelli, *Il Divorsio,* 1910.

1 De quo vide Westermarck, *of. cit.,* ch. 23, p. 486 502.

quibus divortia propter varias causas permissa sunt Expedit igitur ut exponamus quid de indissolubilitate matrimonii recta ratio doceat.

914. (B) *Theologorum opiniones.* Jamvero certuin est divortium permissum simpliciter *arbitrio cou/ugum,ex* quocumque motivo, juri naturali repugnare, cùm educatio prolis quamdam stabilem conjugum societatem requirat, (a) Sed si quæstio est de divortio *ab auctoritate publiai, propter graves rationes* concesso, nonnulli theologi, ut *Sanches, Bcllarniinus, Swarts* negant illud prohiberi solo jure naturali; alii ex adverso, ut *Scotiis, Alph. Tostat, S. Ligoriusi* affirmant; alii tandem cum *Perrone* distinguunt, statuuntque matrimonii indissolubilitatcm non pertinere ad jus naturale *primarium,* sed ex *secundario* jure profluere.

(b) Quæ quidem ultima sententia nobis ampleétenda videtur. Nam 1) ex unâ parte, matrimonii primarius finis, videlicet prolis procreatio et educatio, etiamsi conjugale vinculum aliquando solvatur, strifte loquendo obtineri potest; immo in nonnullis casibus, v. g., quando uxor est

* Divortiorum numerum crescere ubi lex civilis divortio favet, experiendi constat :

Ita, in *Statibus America /crebratis,* secundum censum officialem rcccnlcr editum (tgoS), ter citius multiplicata sunt divortia quai.i civium numerus (cfr. Howard, */s thefreer granting 0/divorce an evil!* in *American Journal 0/ Sociology,* may 1909; *The catholic Encyclopedia,* Appleton, New-York, t. V, p. 66-69.,

An.	1S67 recensebantur divortia	9,936
	*®77	15.687
	1887	27,9«9
	1897	44.699
	1906	72,062
In *GalliA,* an.	1S96	7,05«
	1901	7,74«
	«906	‘0,573
	1910	‘2,975
	1911	13.058

In *Gcrmaniâ,* pariter divortia quæ an. 1881 computabantur 3,942, an. 1891 jam erant 6,582, ct an. 1S99 multo plura, nempe 9,333, etc.

Eumdcin progressum invaluisse in aliis regionibus ostendit R. Lemaire, Λζ *Mariage civil* p. 197-198. Ibidem, p. 205, probatur pauciora esse divortia inter sponsos qui diutius simul vixerunt quam inter cos qui nonnisi paucis mensibus aut annis cohabitârunt.

’ Sanchez, t. II, disp. XIII; Bellarm., c. IV, η. 2,; Swartz, *histit. juris publics,* part. II, tit. I, n. 3 sq.

1 S. Alphonsus, *Theo!, moralii,* I- VI, n. 956 cum auctoribus ibi allegatis.

sterilis vel perpetuo morbo laborat qui matrimonii usum prohibet, primarius ille finis per divortium melius obtinetur; 2) ex alterâ autem parte, tot sunt prava consectaria cx divortio dimanantia, præsertim *quoad prolem,* ut juri naturali secundario contrarium merito dicatur, prout modo declarabitur.

915. 20 *Thesis :* Indissolubilitas matrimonii, præsertim quando proles ex eo nata est, juri naturali secundario innititur, proindeque divortium, propter prava consectaria quæ inducit, rejiciendum est.

Id enim juri naturali secundario adversatur quod, etsi finem *primarium* matrimonii non destruat, prohibet tamen ne hic integre obtineatur, et insuper naturæ matrimonii repugnat, finibus *secundariis* valde nocet, *pravaque inducit consedaria* pro societate. Atqui ita est de divortio.

916. (A) Etsi enim *fini primario* non absolute obstet, ut diétum est n. 914, impedit tamen quin hic *integre* obtineatur. Nam primarius finis est *bona prolis educatio :* ad hoc enim principaliter institutum est connubium ut proles non solum generetur, sed reélc educetur, et ita promoveatur totius societatis et humanitatis bonum. Quare, etsi in certis casibus mfelices essent conjuges simul vivendo, eorum privatæ felicitati anteponi debet bona prolis educatio, quæ *commune* bonum respicit ‘.

Quibus notatis, facile evincitur divortium *bona prolis educationi plerumque nocere,* (a) Infans enim *utriusque parentis auxilio indiget* non solum tempore, quo nascitur, sed per multos annos (supra, n. 893) : 1) initio quidem a matre enutritur, sed pater debet simul matri necessaria vitæ suppeditare; crescentibus filiis, ad eorum educationem desiderantur non solum matris suavis amor ct provida cura, sed etiam patris severa auStoritas eximiaque prudentia. Porro ad hoc requiritur stabilis, immo, ex communiter contingentibus, *perpetua* conjugum unio; nam, antequam omnium infantium perfe&a fuerit educatio, quæ sæpe etiam ultra vigesimum annum protrahi debet, plerumque parentes, jam

* Fonscgrive, *of. a't.,* p. 2S3 294 et 310-319.

ætate provcéli, non amplius erunt ad novum matrimonium habiles. 2) Præterea, si novum ineant foedus, filii vel patri vel matri adhærebunt : si *prius,* tenero matris amore carebunt, multaque ex invidiâ novercae patientur, quæ, propriis natis intenta, illos negliget vel etiam variis modis affliget; si *posterius,* paterni amoris fruitione privabuntur eo tempore quo ejus curA magis indigebunt, ct multa forsan patientur ex parte secundi mariti, qui timet ne proprii filii ncgligantur; ergo in quAlibet hypothesi, eorum educatio imperfecta erit.

(b) Aliunde proles, ut reCtc educetur, non tantum familiA, sed etiam *sud* familiA indiget, cùm paternus amor delegari non possit.

917. (B) Divortium pariter impedit quin *integre* serventur *natura* et *(Cqualitas* contraélûs : (a) Matrimonium enim *suâ naturâ* postulat perpetuitatem : ambo enim conjuges copula fiunt *una caro,* ct filios generando novo et arctissimo vinculo colligantur, nempe prole genitâ quæ un ique parenti communis est et a quâ neuter separari potest quin aliquid sui amittat : si igitur, vivente altero conjuge, novæ ineuntur nuptiæ, dividitur quod natura tam arête conjunxerat, (b) Insuper *tequalitas contrafMs* exigit ut unus conjugum in pejori non sit conditione ac alter; atqui, divortio occurrente, hoc moraliter est impossibile; vir enim nihil aut parum dignitatis suæ amisit, et facile novum fcedus inire potest, dum mulier, quæ per plurimos annos nupta fuit, filiosque procreavit ct enutrivit, postquam a viro dimittitur, plerumque a sui dignitate excidit, decorem ct fecunditatem amisit, et vix sperare potest ut novum matrimonium contrahere possit. ‘‘Si quis igitur, ait 5. *Thomas* ‘, mulierem assumens tempore juventutis, quo et decor et fecunditas ei adsunt, eam dimittere posset postquam ætate provedta fuerit, damnum inferret mulieri contra naturalem æquitatem”.

918. (C) Divortium *finibus secundariis* nocet, nempe *vera felicitati conjugum :* (a) *Favet conjugiis disfaribus ct festinanter initis;* nam, si fas est matrimoniale vinculum post aliquod tempus rumpere, multi corde levi, absque diligenti et maturA consideratione, matrimonialem statum ingredientur 2, dum majori cura ct nonnisi re diligenter perpensâ con-

1 *Coni. Geni.,* lib. Ill, cap. 123.

3 “ Plures de plebe nuptias contrahunt, hoc probabiliter secum reputantes, si felicitatem in hâc unione non assequantur, in sui fore facultate ipsam solvere, tcrumque fortunam experiri. Et revera sermones hujusmodi a nonnullis suæ

jugia instituentur, si cognoscitur ex conjugis eleélione *perpetuam* felicitatem aut infelicitatem pendere. Jamvero nihil magis unioni conjugum nocet quam illa connubia quibus sponsi animo, dispositionibus ct conditione dispares, cæco impellente amore seu potius passione, simul conjunguntur.

(b) *Mutuum amorem restringit;* in eo siquidem præcipue consistit conjugum felicitas ut *amore perpetuo* intime uniantur, et sint cor unum et anima una, sicut sunt una caro; hinc, naturâ duce, sibi invicem spondent *amorem aternum,* et in illo amore miseriarum levamen felicitatcmquc inveniunt; nam ubi amatur, non laboratur, aut si laboratur, ipse labor amatur. Atqui illa intima animorum conjunélio vix cum divortii facultate subsistere potest; verus enim amor perpetuus esse vult, et statim ac amicum infidelem fore probabiliter suspicamur, jam cessamus eum singulariter diligere. Quis igitur intime conjugi adhærebit, qui post aliquot annos, et forsan post aliquot menses, ab eo separari exspedat? Nonne hujusmodi suspiciones hanc perfectam amicitiam destruent vel retardabunt?

“ Amicitia quanto major est, ait Λ'. *Thomas,* tanto debet esse firmior ct diuturnior. Inter virum autem et mulierem maxima amicitia esse videtur; adunantur enim non solum in adu carnalis copulæ, quæ etiam inter bestias quamdam suavem societatem facit, sed etiam ad totius domestica: conversationis consortium; unde, in signum hujus, homo propter uxorem, etiam patrem et matrem dimittit... Conveniens igitur est quod matrimonium sil omnino indissolubile"1.

parcecia: juvenibus habitos fuisse, a quotam ministro mihi renuntiatum fuit Woolsey, protestans, *o/>. cit.,* p. 277.

• *C. Cent.,* 1. Ill, c. 123. — N'ec dicatur non licere homini votis perpetuis se obstringere, cùm sit naturâ inconstans ct mutabilis; nam, ut rerile ait Paul Janet (Z.Λ *Famille,* p. 300), perpetuitas vinculi amoris naturae non adversatur, sed potius favet : “ Adeo amoris natura perpetuitatem postulat, ut nihil amans auderet exposcere, quin perpetuitatem promitteret. Jurejurando fidem in teternum firmare, eamdemque, etiam cum fi<fle loquitur, simulare, primi sunt amoris alius : qui si deficiant, operam perderet. — Cordis jura et votorum perpetuitatem objiciunt. Amoris jura ad conjugum unionem adstringendam, minime ad dissolvendam libenter agnoscimus. Libertati fidelitatem opponamus; atque ita praeclariorem dignitatem, fulgidioremque gloriam cor sibi vindicabit, quam si fas esset alteri prout libuerit adhærere, et amoris objeclum continue permutare... Fateor vero, nonnisi ob gravia argumenta, indissolubili vinculo cor esse vinciendum. Hsec autem duo inconcussa mihi videntur ; uxoris dignitas filiorumque bona educatio

(c) *Leves discordias adauget,* propter spem felicitatis in alio connubio inveniendae. Siquidem societatis domesticæ maxime interest ut conjuges multa sibi condonent, alter alterius defetStus patienter ferant, immo mutuis obsequiis se invicem præveniant. Porro si matrimonium est indissolubile, timent conjuges ne per discordias gravissimum ct intolerabile fiat jugum quod excutere non valent, magis patienter mutuos sibi condonant defeélus, et, ut ait poeta, *fit levius patientia quidquid corrigere est nefas;* cx adverso autem spes divortii ad dissensiones, jurgia et adulteria provocat ; qui enim cogitat de novo meitorique conjugo inveniendo, extraneo amore cito captus erit, ct, ut matrimonium sibi onerosum disrumpat, contumeliis, vituperationibus, verberibus, adulteriis indulgebit, ita ut, teste experientiâ, divortium sit maximorum criminum occasio ct causa [1].

Nec dicatur adulterium esse tam turpe et nefarium, ut saltem propter illud crimen solvi debeat matrimonii vinculum; nam, si res ita se habeat, haud raro adulteria committentur eo fine ut divortium obtineatur, ut jurisperiti experientiâ nôrunt [2]; expedit igitur ad bonum publicum ut vel conjuges pacifice cohabitent, vel separentur quoad torum et habitationem, absque spe novas nuptias ineundi.

919. (D) *Prava consectaria pro societate* divortium inducit : (a) *pacem familiarum disturbat;* matrimoniis enim

[1] " Quot futilia jurgia, quot tædia facili oblivione conterunt qui communi tantum pollent prudentia, hâc potissimum ratione duifti quod necessario vita communis agenda sibi sit perpetuo! Minusculæ illæ dissensiones in summam invidiam cessissent, facilis divortii spe ad supremum gradum pcrduAâ. Itaque perpendendum nobis est nihil periculo plenius quam duos ita intime copulare, ut vir ct uxor copulantur ititer se, quin hanc unionem perfeAam ct indissolubilem reddamus. Minima separationis probabilitas dissensionum et suspicionum fons evaderet uberrimus, uxor dc suo statu minus tuta separationis consilium animo quotidie agitabit, et vir sibi tantum consulens majorique fretus potestate in majus discrimen unionem adduceret". (Hume, *Essay* XIX).

[2] " Omnibus compertum est desiderium ab eo statu qui gravis factus sil sese eximendi, plures homines et nonnullas fœminas ad eam vitæ rationem adducere quæ divortium pariat, aut saltem suadeat illud, si contingat, conjugibus ingratum non fore. Virum aliquando adulteratum fuisse, divortii obtinendi causa, cx pluribus de divortio latis judiciis, cancellarius Kent merito adnotavit. Apud alias gentes matrimonii historia nos admonet eo scelestos augeri moret quo plures præsto sunt divortii causæ, quæ nedum prohibeant, immo viam divortio parant". (E. Phelps, *Forum,* Dec. 18S9, p. 363; cf. Woolsey, *op. cil.,* sq.) 261 p.

iamiliæ inter sc coadunantur, lites, et inimicitîæ exstinguuntur, concordiæ vincula inter varia societatis membra eftbrmantur; ex adverso autem, ex divortio divisiones oriuntur, odia et vindiclæ inter duas vel plures familias per multos annos vigent, et, si multiplicantur, pax ipsa societatis turbatur.

(b) *Mores corrumpit;* nam facultas divortii paulatim matrimonium vertit in concubinatum : data enim hominis inconstantiâ, conjugale vinculum non semel, sed ter, quater aut etiam pluries abrumpi potest, eo magis quia inconstantia repetitis a&ibus crescit; quod jam evenisse historia constat : *Seneca* enim de his uxoribus loquitur quæ " non consulum numero, sed maritorum, annos suos computant " et *Juvenalis*[2] ait : "Sic fiunt oélo mariti, quinque per autumnos : titulo res digna sepulcri ", Idem se habet nostris diebus apud tribus aut gentes ubi viget divortium [3]. Jainvero quid sunt matrimonia per duos aut tres annos tantum duratura, nisi palliatus concubinatus?

Nec dicere juvat per divortium minui discordias et separationes : nam indubitatis faélis constat has increvisse ubi divortia permissa sunt, et quotidie invalescere. Praeterea lex hujusmodi occasionem præbet multis criminibus, praesertim vero adulterio, quod a nonnullis committitur vel permittitur eo fine ut facilius conjugale vinculum coram tribunalibus solvi possit. Jamvero quis est qui non videat hisce omnibus mores paulatim corrumpi?

Quæ quidem omnia sic dilucide exponit Ze» A'ZZZ(Encycl. */Irca·num)* :"At vero quanti materiam mali in se divortia contineant, vix attinet dicere. Eorum enim causa fiunt maritalia fcedcra mutabilia; extenuatur mutua benevolentia; infidelitati perniciosa incitamenta suppeditantur; tuitioni atque institutioni liberorum nocetur, dissuendis societatibus domesticis praebetur occasio; discordiarum inter familias semina sparguntur; minuitur ac deprimitur dignitas mulierum, quæ in periculum veniunt ne, cùm libidini virorum inservierint, pro dereliétis habeantur. Et quoniam ad perdendas familias, frangendasque regnorum opes nihil tam valet quam corruptela morum, facile perspicitur prosperitati familiarum ac civi-

* *De Benefietis,* l. III, c. 16. — ' *Sa/.,* VI, v. 229.

3 Ad rem Westermarck, *0/. ci/.,* p. 4SS : « Au Caire, scion M. Lane, il n'y a que peu de gens qui n'aient pas divorcé une fois, s'ils ont été mariés quelque temps; ct beaucoup d'hommes, en Egypte, ont épousé vingt, trente femmes ou plus; tandis qu'il y a des femmes, peu avancées en âge, qui ont été femmes successivement de douze hommes ou même plus".

talum maxime inimica esse divortia, quæ a depravatis jwpulorum moribus nascuntur, ac, teste rerum usu, ad vitiosiores vitæ privatæ et publicæ consuetudines aditum januamque patefaciunt. Multoque esse graviora hæc mala constabit, si consideretur, frenos nullos futuros tantos, qui concessam semel divortiorum facultatem valeant intra certos, aut ante provisos limites coercere. Magna prorsus est vis exemplorum, major cupiditatum : hisce incitamentis fieri debet ut divortiorum libido latius quotidie serpens plurimorum animos invadat, quasi moribus contagione vulgatus, aut agmen aquarum, superatis aggeribus exundans".

920. *Objiciunt* adversarii non paucos conjuges vitam miserabilem ducere, nisi ab invicem separentur, necsæpe separationem sufficere, sed facultatem requiri novas nuptias ineundi, ut ita vitentur non tantum conjugum perpetua infelicitas, sed etiam adulteria et scandala.

Resp. (a) Norma morum non est privatorum felicitas, sed reélæ rationis diélamen, quod, ex jam diôlis, vinculi perpetuitatem postulat præsertim ad bonam prolis educationem, quæ est unus c primariis finibus matrimonii (n. 916), et ad vitanda innumera mala pro fainiliâ et societate (n. 919). Quamvis igitur quidam privati multa et ardua pati debeant ex indissolubilitatc contradûs, non ideo lex mutanda est quia *bonum morale bono temporali* et *bonum publicum bono privato anteponi debet,* (b) Adulteria autem ct scandala, quæ cx perpetuitate vinculi oriri dicuntur, non rariora sed frequentiora evaserunt in Gallia aliisque regionibus a tempore quo divortia lege permissa sunt, ut experientia constat[1]; nec mirum, cùm spes ad novas nuptias transeundi concupiscentiam non exstinguere sed potius inflammare soleat.

Prudentia igitur postulat ut alia remedia adhibeantur, nempe vel Christiana patientia, vel secessio temporanea : tempus enim multa vulnera sanat, et sæpc longa patientia animorum dissensiones minuit vel penitus tollit, præsertim si virtute religionis juvetur: "quæ efficit ut vitia, si quæ sint in personis, ut distantia morum ct ingeniorum, ut curarum maternarum pondus, ut educationis liberorum operosa sollicitudo, ut comites vitæ labores, ut casus adversi, non solum moderate, sed etiam libenter perferantur."[2]

[1] Qnod probat Fonsegrive, *cit.,* p. 203

[2] Leo XIII, *Encycl. clrcanum.*

IL De indissolubilitate matrimonii ox jure divino

921. Inter Christianos communiter agnoscitur matrimonium ab initio fuisse indissolubile, tempore autem legis mosaic» sub certis conditionibus dissolvi potuisse, sed ad priinævam indissolubilitatcm a Christo revocatum fuisse. Attamen *Graci schismatici* et *Protestantes* docent matrimonium, etiam quoad vinculum, solvi posse per adulterium, aut etiam, juxta multos, propter obstinatam desertionem alterutrius conjugis a.

922. *Thesis P :* Matrimonium ex primævâ Dei institutione indissolubile fuit, sed sub lege mosaicâ per libellum repudii dissolvi poterat, etiam in foro conscientiæ, sub certis quibusdam conditionibus. Ita communiter.

(A) *Prius* probatur, (a) Interrogantibus enim Pharisæis num liceat homini uxorem dimittere quacumque ex causâ, Christus respondet Deum ipsum audorcin esse matrimonii, neque homini licere hanc unionem dissolvere : " Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet". Illis autem objicientibus libellum repudii a Moyse fuisse permissum, Dominus addit : " Quoniam Moyses *ad duritiam cordis* vestri permisit vobis dimittere uxores vestras : *ab initio autem non fuit sic"* 3. Quæ quidem verba manifeste supponunt ab initio non ita matrimonium institutum fuisse ut viro licentia daretur repudiandi uxorem, (b) Quod a *Triden-*

1 S. Thom., *Su//·.,* q. 67; Sanchez, I. X, disp. I; Drouin, I. IX, q. IV, c. 1; Bellarminus, c. 16; Billuart, diss. V, a. 2, Digressio histor.; Carriere, n. 228 sq. ; Perrone,). Ill, seft. 2, c. (-4; de Augustinis, a. 8; Palmieri, th. 17-22; T. Woolsey, *o/>. cit.,* c. I ; J. Cauvière, *Le Lien conjugal et le Divorce,* Paris, 1890: *Congrès scient. internat.* 1894, Sc. jurid., p. 133 M|.

' Quoad doArinam Gneconim hâc de re, vide Jos. Selinger, *Divorce* a vinculo *in the schismatical churches,* in *Amer. Eccles. Review,* apr. 1S92, p. 264 sq. Protestandum autem do«£lrinam sic exhiliet Confessio fidei *IVestmonasleriensis* (cap. XXIV, 5-6) : " Quod si adulterium post conjugium admittatur, licebit parti innocenti divortium lege postulare ac obtinere; atque quidem post faclurr divortium conjugio alteri sociari, perinde ac si mortua esset persona illa quae conjugii fidem violabat... Nihilominus tamen extra adulterium ac desertionem ita obstinatam, ut cui nullo remedio, nec ab Ecclesià ncc a Magistratu civili subveniri jjossit, sufficiens causa nulla esse potest conjugii vinculum dissolvendi ". (Ap. Schaff. *Creeds,* vol. I II, p. 656).

3 *Matt.,* XIX, 3 sq.

tino[1] confirmatur : "Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritûs instinélu pronuntiavit, cùm dixit : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne meâ ",

923. (B) *Posterius* constat; legitur siquidem in *Deut* : " Si acceperit homo uxorem, et habuerit eam,et non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo suâ. Cùmque egressa alterum maritum duxerit, et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, et dimiserit de domo suâ, vel certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem ". Jamvero his verbis vel conceditur, vel jam concessa supponitur facultas divortii quoad vinculum; nam uxor dimissa exhibetur ut alteri viro nubens, et insuper Sacerdotes prohibentur mulierem repudiatam ducere[3] : ex quo eruitur hoc aliis fuisse permissum.

(a) Disputatur vero inter Patres et theologos utrum hujusmodi concessio in foro externo tantum, an etiam in *foro interno* valeret.[4] *Probabilior* nobis videtur opinio affirmans hanc fuisse veram permissionem *in foro conscientia validam:* 1) qui uxorem dimissam ducit, vocatur *maritus* et potest ipse dare libellum repudii : quod jus soli legitimo competebat marito; praeterea prior maritus prohibetur uxorem dimissam denuo recipere; porro, si vinculum non vere solutum fuisset, cur ista prohibitio; 2} si permissio hujusmodi non valuisset in conscientià, lex multis adulteriis occasionem praebuisset; iniquissima fuisset mulierum conditio, cum, post acceptum repudii libellum, perpetuo continentiam observare debuissent; 3) tandem Judæi omnes hanc interpretationem amplexi sunt, et licet duæ scholae, *Shammai* et *Hillel,* de causis propter quas divortium concedi possit disputarent[5], in hoc tamen consentiebant quod quandoque liceret.

(b) Nonnisi sub certis quibusdam *conditionibus* concedebatur facultas divortii : 1) non uxori, sed tantum viro competebat; immo viro non permittebatur quando, ante matrimonium, cum uxore

[1] Sess. XXIV, cap. unie., Denz.-Bann., 969 (S46).

[2] *Dent.,* XXIV, i sq. — [3] *I^vit.,* XXI, 7.

[4] S. *Bonaventura, Satus, Estius, Sylvius, Card. Billot,* putam divortium solummodo *civiliter* tolemtum fuisse, ideoque a poena civili non autem a peccato immune; quæ tamen opinio minus probabilis videtur.

[5] Secundum *Hillel,* causa sufficicws erat quxlibel res marito displicens, ut si uxor negligenter cibos præparasset ; sed, juxta scholam *Shann/tai.* requirebatur quædam impudicitia ex parte uxoris.

commercium carnale habuerat, vel eam injuste accusaverat quod non esset virgo.[1] 2) Praeterea non qualibet de causa vir uxorem dimittere poterat, sed solum propter aliquam *foeditatem ('ervat dabar}* quæ vox designabat aliquid turpe et inhonestum. 3) Nec eam dimittere licebat sine *libello repudii scripto,* per quod non solum providebatur statui uxoris, sed difficilius evadebat divortium. 4) Tandem, quando mulier sic repudiata novum inierat matrimonium, a priori marito non poterat denuo in uxorem recipi : quo fiebat ut vir magis caute ageret Hisce variis formalitatibus legislator sacer satis ostendebat divortia esse quid minus perfectum, eaque intra certos limites coarftabat.

Ratio autem cur Deus talem facultatem dederit, his verbis Christi indicatur “ *ad duritiam cordis",* seu, ut explicat 5. *Thomas'* propter majus malum cohibendum, scilicet uxoricidium, ad quod Judaei proni erant propter corruptionem irascibilis

924. *T/usis* ZZ- : Matrimonium fidelium, ratum et consummatum, non potest, sub lege evangelicâ, quoad vinculum dissolvi, etiam propter adulterium. Certum est ct fidei proximum contra Græcos et Protestantes ex *Tridentino^ :* “ Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm docuit et docet, juxta evangelicam et apostolicam do&rinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi; et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjugo vivente aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum qui,dimissâ adultera, aliam duxerit; ct eam quæ, dimisso adultero, alii nupserit; A. S.

Canon *direfle* dirigitur contra Protestantes, qui Ecclesiam Catholicam erroris hâc de re accusabant; proindeque *de fide est* Ecclesiam non errare dum docet, propter adulterium, matrimoniale vinculum dissolvi non posse ; *indirecte* tantum contra Græcos, quia Concilium noluit eorum opinionem ut haereticam damnare[4], proptereaque talem formulam adhibuit quæ in tuto ponit doétrinam Ecclesiæ, quin hæc tanquam de fide proponatur; nam aliud est definire *Ecclesiam non errare cùm docet,* aliud dicere *id quod docet esse defide.* Ecclesia enim docere potest veritates quæ sunt certæ, licet non sint de fide.

' *Deui.,* XXII, 19, 29. — · *Supptem.,* q. 67, a. 3.

3 Sess. XXIV, can. 7.

4 Juxta Pallavicini *{Hui. Concit. Trid.,* i. XXII, c. 4, n. 27) canon prius ita fuerat confectus ut etiam Græcos anathemate percuteret; sed, postulantibus Venetis oratoribus, reformatus est qualis nunc exstat, ne novum obstaculum Grxtorum unioni apponeretur

Diximus in propositione "matrimonium *fidelium* ratum *otconsum·matum", <\\ûz* si agitur de matrimonio infidelium, vel de matrimonio fidelium rato tantum ct non consummato, exceptiones adesse possunt, ut infra declarabitur.

925. (A; *Script,* (a) Tribus in locis *Christus* aperte declarat adulterium committi ab eo qui dimissam uxorem ducit : " Ego autem dico vobis : quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, cxccptft fornicationis causa, facit eam mcechari : ct *<//// dimissam* duxerit, adulterat" '; " Omnis, qui dimittit uxorem suam, ct aliam ducit, moechatur : ct qui dimissam a viro ducit, moechatur"[2]. Atqui, si matrimornium posset dissolvi quoad vinculum, adulterium minime committeretur ab eo qui dimissam uxorem duceret.

(b) Idem clare eruitur ex verbis *Apostolis* : " lis autem qui matrimonio jundi sunt, præcipionon ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, *manere innuptam,* aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat Porro hæc verba prorsus generalia sunt et manifeste supponunt uxorem dimissam, ob quamcumquc causam, non posse iterum nubere.

Opponuntur quidem verba Domini : " Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur : et qui dimissam duxerit, moechatur "[4]; ex quibus tum Græci tum Protestantes colligunt in casu fornicationis, seu adulterii, matrimoniale vinculum solvi posse.

Resp. Fatemur equidem hujusmodi textum, si solus sumitur, absque contextu et locis parallelis, obscurum esse, et utrove sensu intelligi posse; sed, inspeétis contextu et parallelis locis, de divortio quoad vinculum intelligi non posse, sed de solà dimissione sine solutione vinculi, i) Quod *ex contextu* apparet. Pharisæi enim Christum interrogabant de solà dimissione; cùm enim inter se dis putarent utrum liceret dimittere uxorem propter quamlibet causam, an propter adulterium tantum, Christus respondet ob solam fornicationem uxorem dimitti posse (in perpetuum); et quia abolere volebat divortium a vinculo, addit non licere, etiam in hoc casu, dimissam uxorem ducere sub pœnâ adulterii. Aliis verbis, verba " *nisi obfornicationem* " propositionem *incidentem* constituunt, quæ ad præcedentia verba "*dimiserit uxorem*" refertur, non autem ad sequentia " *et aliam duxerit*", ita ut sensus sil : quicumque dimise-

1 *Mall.,* V, 32. — ' *Lue.,* XVI, 18; cf. *Mare.,* X, 11-12.
3 */ Cor.,* VII, !0.
4 *Matt.,* XIX, 9; cfr Fillion, *Evaηχ. selon* 5. *Matthieu,* in b. loc.

i it uxorem suam (quod quidem non licet nisi ob fornicationem), ei aliam duxerit, moechatur. Proinde fornicatio seu adulterium est quidem sufficiens ratio cur uxor dimittatur, seu separatio fiat *a mensa et toro,* sed non cur novum foedus meatur [1]. Revera paulo ante dixerat : " quod Deus conjunxit, homo non separet ", et declaraverat libellum repudii non amplius concedi sub N. Lege, his verbis satis ostendens matrimoniale vinculum nullo in casu solvi. 2) Accedunt *loca parallela* jam citata, in quibus sine ullâ restrictione asseritur eum qui dimittit uxorem et aliam ducit, adulterium committere, ct iterum eum qui dimissam uxorem ducit, moechari. Jamvero principium est inconcussum obscura loca per alia clariora intelligenda esse [2]. Tandem omne dubium, si quod remaneret, catholica traditione tollitur.

926. (B) *Tradit.* Tria tempora in historic hujus dogmatis distinguere licet.

(a) Certum est Patres, *tribus prioribus sceculis,* ore *unanimi* docere matrimonium Christianum esse indissolubile, etiam in casu adulterii. Pauca sufficiat referre testimonia [3].

Hermas siquidem hæc habet de ratione agendi erga mulierem adulteram [4] : " Quid igitur, inquam, domine, faciat maritus, si uxor in hâc libidine permanserit? Dimittat eam, inquit, et vir maneat secuni; si vero uxore dimissa aliam duxerit, et ipse adulterium committit. " Eodem sensu scripserunt *S. Justinus* [5], *Athenagoras* [6], *Clemens Alex.* [7] aliique multi. — Etsi vero Patres hâc de re consentirent, quidam ecclesiæ restores, teste *Origene,* aliquando divortium lege civili permissum toleraverunt, ad vitanda pejora mala. Quos vituperat dicens : " Contra Scripturæ legem, vivente viro nubere quidam ecclesiæ restores permiserunt, agentes contra id quod scriptum est : Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. "

[1] Quod analogia illustrari potest. Supponatur lex quædam sic concipi : " Quicumque filium suum percusserit, nisi ob grave dcli&nm, eumque occiderit, punietur sane propositio incidens in hoc casu priorem tantum sententiæ partem afficit, non posteriorem; neque licebit concludere patrem posse, ob gravia deliba, filium occidere. Cfr. Rene de Kerallain, *Scvue gin. du droit,* 1SS4. p. 48Γ.

[2] Quod nonnulli Protestantes intellexerunt, v. g. E. J. Phelps, *Forum,* Dec. 1889, p. 359.

[3] Rem penitus discussam vide apud Perrone, I. Ill, c. 3; Roskovany. *De Indissolubi/it. matrimonii,* c. IV, Doârina Ecclesiæ, § 101 sq. *Cfr.* A. Esmein, *Mariage en Droit Canonique.* Paris, 1891, t. II, p. 4S sq.; Watkins, *op. cit.,* p. 198 sq.; *Diet, de Thiol. {Vacant},* t. I, verbo *Adultère.*

[4] *Pastor,* Mandat. 4, n. 6, p. 475 cd. *Funk.*

[5] *Apol. I,* n. 15, *Apol. II,* n. 2, *P. G,* t. VI, p. 350.

[6] *Leg. pro christ.,* n. 32.

[7] *Stromat.,* l. II, c. 23, *P. G.,* t. VIII, p. 1095.

Eos tamen aliquo modo excusat, quin eorum agendi rationem approbet : "Non omnino tamen permiserunt sine ratione ; hæc enim contra legem ab initio latam et scriptam, ad vitanda pejora, alieno arbitrio morem gerentes, eos permisisse verisimile est"[1]. Ita via parabatur, in Ecclesiâ græcâ, abusibus sequioris ævi.

(b) *A quarto sæculo ad decretum Gratiani* (1145), distinguendum est inter Orientalem ct Occidentalem Ecclesiam.

1) In *Oriente* nonnulli scriptores, nimis facile assentientes legibus civilibus, quæ divortium propter adulterium, longam mariti absentiam, aliasque causas permittunt, primum timide, postea vero audacius, divortium tolerandum esse docuerunt, dissimulantibus posteaque etiam probantibus episcopis, praesertim post consummatum schisma[2]. Quos abusus non semel improbavit S. Sedes, et in *C. Florentino,* ubi agebatur de unione cum Romanâ Ecclesiâ, *Eugenius* ZEin decreto ad Armenos do&rinam de matrimonii firmitate iterum declaravit : "Quamvis autem ex causâ fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonii vinculum legitime contraéli perpetuum sit". Græci ad tempus huic declarationi assensum præbuerunt, nec, quando de unione agebatur, inter causas dissensionis hanc commemoraverunt; sed, paulo post, ad suam praxim reversi sunt. Hodie etiam nonnulli Orientales, qui catholicam fidem amplexi sunt, quamvis speculative doétrinam nostram admittant, in praxi divortium propter adulterium tolerant.

2) In Ecclesiâ *Latinâ,* quæ imperatoribus, praesertim in rebus fidei ac morum, fortiter restitit, firmitas matrimonialis vinculi feliciter servata est. Quamvis enim jus civile divortium permitteret, Patres ejus vim et auéioritatem admittere noluerunt, 5. *Hieronymo* assentientes, qui scribebat[3] ; "Aliæ sunt leges Cæsarum, aliae Christi, aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit... Apud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris, et eadem servitus pari conditione censetur". Quod præsertim obtinuit in Italiâ, ubi Romani Pontifices matrimonii indissolubilitati tam sedulo invigilarunt, ut etiam Protestantes fateantur Ecclesiam hâc de re nullomodo vacillavisse[4]. Ita *hnioceu-*

1 Origenes, *homil.* 14 in Mati., n. 23, *P. G.,* t. XIII, p. 1246.

• Cfr. Perrone, *of. at.,* t. Ill, p. 359 376; Watkins, *of. at.* p. 346-362.

» *Kf.* 77 ad Oceanum, n. 3, *P. L.,* t. XXII, p. 691.

4 Ila Watkins, *of. cit.,* p. 3S0, qui (amen addit unicum Pontificem, *Gregorium Ii,* unicam exceptionem in casu particulari admisisse; de hoc casu, qui bigamiam potiusquam divortium speclat, jam diximus supra, n. 908; hic addere sufficiat alibi, in *tnst> uctione matrimoniorum* (an. 722), eumdem Grcgorium

discedat...". — Privilegium de quo agitur vocatur *Paulinum,* utpote a S. Paulo promulgatum, aut etiam *privilegium fidei,* quia in favorem fidei fuit concessum.

928. (A) *Script.* Paulus, post promulgatam legem generalem indissolubilitatis matrimonii, hæc addit : " Nam ceteris ego dico, non Dominus «. Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam... Quod si infidelis discedit, *discedat : non enim servituti snôje^lns est frater aut soror* in hujusmodi"2. Jamvero his verbis Apostolus concedit facultatem solvendi vinculum matrimoniale pro casibus in thesi expressis. Etenim : (a) fideli converso Paulus concedit speciale privilegium, et quidem pro determinatis circumstantiis; atqui, si ageretur solum de separatione *a toro et mensâ,* non autem de solutione vinculi, non daretur speciale privilegium, cùm separatio sit commune remedium in simili casu ; aliunde nullâ declaratione opus est ut conjux fidelis a cohabitatione liberetur, cum cx hypothesi impossibilis sit; ergo agitur de solutione vinculi ; (b) additur partem fidelem non esse amplius *subjeftam servituti;* jamvero servitus hujusmodi, discessione partis infidelis jam peraétâ, nihil aliud esse potest nisi ipsum vinculum matrimoniale, quod revera Apostolus infra (27) *ligamen* vocat; confirmatur ex eo quod sermo hujusmodi dirigitur ad neo-convcrsos, apud quos vigebat dissolutio matrimonii, non autem simplex separatio, quique proinde voce *discedat* solutionem vinculi naturaliter intelligcbant ; (c) tandem crescit vis argumenti, si animadvertitur antithesis quam Paulus instituit inter conjugia *fidelium* de quibus dicit (1 t) quod si vir discesserit, mulierem *innuptam* manere debere, et *infidelium* connubia, de quibus scribit : *"quod si infidelis discedit, discedat"",* hâc enim oppositione satis ostendit in ultimo casu agi de verâ solutione vinculi 3. Fatemur tamen argumentum non esse apodicticum, nisi accedente Ecclesiæ praxi et auctoritate.

' Probabilius hæc verba non ad sequentem, sed ad praecedentem sententiam referuntur, ubi Apostolus de viduis et virginibus dixerat, et sensus est ea quæ dc virginitate servandi scripsit non esse præceptum, sed consilium. Cf. Corluy, *Spidlegium,* vol II, p. 4S9. — ' *I Cor.,* VII, 12-15.

s Apostolus directe non loquitur nisi de casu quo infidelis nolit cum conjuge converso habitare, sed duo postremi casus in primo includuntur : ille eniin

929. (B) *A ufioritate etpraxi Ecclesiæ :* (a) Patres quidem plerique de hoc siluerunt, quia ipsis hâc de rc scribendi non se dabat opportunitas; nonnulli tamen, ut S. *Ambrosius S. Chrysostomus, Theophylaclus,* aliique ita locuti sunt ut do&rinam supra expositam tenuisse videantur». (b) *Innocentius III* (1160-1216) rem aperte declaravit, et ab ejus tempore, hæc praxis communis evasit in omnibus ecclesiis apud gentes recens conversas institutis. Jamvero praxis hujusmodi cum dogmate indissolubilitatis matrimonii conneftitur, et cum bonis moribus; multoties a R. Pontificibus approbata fuit, qui regulas tradiderunt in eo casu a Missionariis servandas ; ergo invidum est veritatis argumentum, cùm Ecclesia errare non possit in re tanti momenti.

930. De exercitio privilegii Paulini. (A) Vinculum conjugale non solvitur eo instanti quo unus conjugum ad fidem convertitur vel baptizatur[3], sed tantum cùm conjux conversus, renuente altero pacifice cohabitare, novum inivit matrimonium. Hoc enim aperte supponit *Innocent. Ill* (I. cit) : “quod si conversum ad fidem et illa conversa sequatur (uxor scilicet quæ prius renuerat cohabitare), antequam propter causas prædidas legitimam ille ducat uxorem, cam recipere compelletur”; manet igitur prius vinculum donec novum fœdus contrahatur. Ratio est quia privilegium est in gratiam solius conversi, ne cælcbs manere cogatur : satis est igitur ut prius vinculum solvatur eo instanti quo novum efformatur.

Hinc si conjux infidelis ante novas fidelis nuptias matrimonium contraxerit, hoc nullum est 3.

931. (B) Ex didis in thesi, triplici de causâ conjux conversus ad alias nuptias transire potest : (a) si infidelis renuat cum eo habitare ; (b) si velit habitare, sed non sine injuria Creatoris, v. g., concubinas tetinendo, blasphemando, filios pagane educando; (c) si

moraliter discedit, qui non vult cohabitare nisi cum Creatoris injuriâ, aut pertrahendo fidelem conjugem ad peccatum.

1 Quorum testimonia vide apud Carrière, n. 25S, not. I.

3 Probabilius putamus privilegium Paulinum extendi non solum ad cos qui fidem catholicam, sed etiam ad cos qui se&am hæreticam vel schismaticum arapleAuntur, dummodo valide baptizentur. Ila Palmieri, th. 27; Konings, II, p. 394, ubi asserit id a S. Sede in casu particulari agnitum fuisse.

3 S. Offic., n jul. 18$6 ad Vicar. Apost. Natal. *Acia S. Sedis,* XXII, 477.

vult fidelem ad peccatum mortale trahere contra fidem vel mores : in his enim casibus non vult pacifice cohabitare. Potest autem conversus hoc privilegio uti non solum statim post baptismum sed etiam post plures annos, si infidelis qui prius pacifice cohabitare consenserat, mutato consilio, id amplius facere nolit '.

Si vero pars infidelis discedat propter adulterium fidelis post baptismum commissum, non datur locus privilegio Paulino nisi ipse infidelis reus fuerit adulterii post baptismum partis conversa»; nam privilegium in favorem fidei, non in favorem delidti concessum est ·.

932· (C) Pars conversa non potest, sine dispensatione, novas inire nuptias nisi cum aliâ parte *catholica :* si cum infideli contrahit, matrimonium *invalidum* est propter disparitatem cultùs; si cum parte hæreticâ vel schismaticâ, matrimonium est quidem validum, sed *illicitum* propter impedimentum mixtæ religionis.

(D) Si fidelis, obtenta dispensatione, matrimonium cum infideli inierit, non potest uti privilegio Paulino, quia sponte sese tali periculo exposuit, nec proinde conqueri potest. Insuper si alteruter conjugum in hæresim vel apostasiam labatur, non potest fidelis conjux ad secundas nuptias convolare, ut expresse declaratur ab *Innocentio Ill* (1. cit.), quia matrimonium a fidelibus contradunt et consummatum nulla audoritate humana solvi potest.

(E) Ut sciatur num infidelis velit converti, vel saltem pacifice cohabitare, *interpellatio* quædam requiritur, saltem quoties fieri possit, ut novum matrimonium possit non solum licite, sed etiam *valide* contrahi. Ita communiter contra paucos». Ratio est quia fidelis, antequam iterum nubat, certior esse debet de contumacia infidelis; atqui regulariter de hoc certior esse nequit nisi per interpellationem.

933. Ampliatio privilegii Paulini. Romani Pontifices aliquando concesserunt matrimonium dissolvi occasione conversionis unius e conjugibus, vel etiam utriusque, in casibus quos difficillimum est ad privilegium Paulinum reducere. 1) S. *Pius V* Indis paganis ad fidem conversis permisit cum eâ uxore manere quæ simul cum marito baptizata

' Ita 5. 5 aug. 1759, ap. *Collect. P.* n. 421 (1312).

* Ita .9. *Offic.,* r aug. 1759; «7 jan. 1797, ap. Dc Angelis, 1. c., n. 7.

» Ballerini P. (n. 438 sq.) putat hanc interpellationem requiri ad liceitatem, non autem ad validitatem novi matrimonii. Sed Rom. Congregationes in particularibus casibus irritum declararunt matrimonium sine interpellatione contractum, ap. Gasparri. n. 1090. Hinc si casus occurrat, juxta Instruet. 5. *C. de Prop. Pide* (ad calcem *C. Plen. Halt. Ill,* p. 278), Ordinarius judicium suspendere debet, et casum cum omnibus suis circumstantiis ad S. Sedem remittere.

fuerit, etiamsi hæc non fuerit prima inter plures uxores, immo etiamsi prima uxor (legitima), sed non conversa, pacifice cohabitare consentiret, dcclaravitquc matrimonium hujusmodi esse legitimum ‘. 2) *Gregorius XIΠ* permisit Indis, qui, post contracta gentili ritu matrimonia in AngolA, /Ethiopia et Brasilia, ab hostibus in remotissimas regiones cxulabantur, postcaque ad fidem convertebantur, matrimonium contrahere legitimum cum quovis fideli, etiam superstito conjuge infideli ct ejus consensu minime requisito, aut responso non exspectato, etiamsi postea constiterit conjugem absentem baptismo regeneratum esse tempore trans-a&i secundi matrimonii®. 3) Indulta quibus dispensatur aliquo modo ab interpellatione quibusdam aliis regionibus concessa fuerunt.

Ita in *Statibus America Faderatis* Episcopi facultatem habent dispensandi cum infidelibus, plures uxores habentibus sive simultanée (ut apud Mormones), sive successive (propter civile divortium), ut, post conversionem et baptismum, illam uxorem retineant quæ sibi magis placuerit, si et ipsa baptizetur, dummodo prima uxor rite interpellata converti noluerit; in hoc casu igitur facultatem habent dispensandi a secunda parte interpellationis “ num velit pacifice cohabitare

In his variis casibus supponitur matrimonium, in infidelitate initum, non fuisse consummatum post baptismum ab alterutro receptum. vi

934. Explicatio privilegii Paulini. Controvertitur inter theologos *quojure* matrimonium infidelium solvatur in præfatis casibus, utrum *jure divino* an *potestate pontificiA?*

(A) Non pauci, quibus favere videtur *Benediflus X/l·*3, putant matrimonium infidelium solvi *jure divino,* prout a S. Paulo promulgatum est. (a) Hic enim agitur de *divinâ lege* indissolubilitatis matrimonii, cui solus Deus exceptiones apponere valet, (b) Aliunde faéla allegata ad casum Paulinum satis facile reduci possunt : agitur enim tantummodo de *dispensatione* ab interpellatione faciendà, quæ sane a Pontifice concedi potest, quando hæc interpellatio est valde diilicilis, et in casibus allatis, (c) Quam opinionem suam fecisse

* *Romani Pontificis,* 2 aug. 1571.
• *Populis ac nationibus,* 25 jan. 15S5.
3 *De Syno.Îo,* I. VI, c. 4, n. 3; I. XIII, c. 21. — Cfr. Schmalzgrueber, I IV, t. XIX, n. 69; Vasquez, *De matrimonio,* disp. II, «' ' I» n. 602; Ph. de Angelis, I. IV, t. XIX, p. 327 sq.

videtur 5. *Officium :* "Matrimonium etiam in infidelitate contractum naturâ suâ est indissolubile, et tunc solum quoad vinculum dissolvi potest virtute privilegii in favorem fidei a Christo Domino concessi, ct per Apostolum Paulum promulgati"[1].

(B) *Multi* tamen, hodie præsertim, docent matrimonium infidelium solvi *supremA aufloritate* S. *Pontificis,* per *ministerialem potestatem* qua Ecclesia, ob bonum publicum, dispensare potest in certis rebus in quibus *per facium humanum obligatio divinijuris* fuit induéta, prout fit in votis et juramentis [2]. (a) Casus enim allati non sunt mera interpretatio, sed vera *ampliatio* Paulini privilegii : Apostolus enim non loquitur nisi de casu quo pars infidelis *discedit* seu non vult pacifice cohabitare, dum Pontifices novum matrimonium contrahere permittunt etiam quando pars infidelis pacifice vult cohabitare, immo quando ad fidem conversa est, si moraliter impossibile est eam interpellare. Hi igitur sunt casus plane diversi, (b) Aliunde *privilegium Paulinum* non est proprie exceptio seu dispensatio *divina,* sed privilegium quod Paulus ipse *apostolicA* suâ auctoritate concedit, ut patet ex verbis : " Nam ceteris *ego dico, non Domimis*"[3]. Jamvero quod Paulus apostolicâ fecit auétoritate Sedi Apostolicæ denegari nequit [4].

Nec dici potest Ecclesiam non posse a lege divinà dispensare. — Nam, ut re&e animadvertit *Card. Billot,* hic agitur non de lege divinû ipsâ, sed de *obligatione divini juris per faPlum humanum induflâ;* atqui " humana deliberatio nequit omnia circumspicere, nec praevidere omnes circumstantias in quibus contingere poterit ut minus opportuna sit vel congrua observatio ejus quod voto promittitur, vel juramento firmatur, vel contra&u sancitur; unde ad bonum christianæ societatis expediebat ut in his, per Christi vica-

[1] Ad Vicar. Apost. Natal., 11 jul. 1886, ad 8, *A. S. S.,* XXII. 748.

[2] Navarrus, *Lib. III Conciliorum,* Dc convenu infidel., consil. 3, n. 13; Sanchez, *De niafrim.,* I. II. disp. XVII; Layman, 1. II, lit. II, η. 5; Pirhing, I. IV, t. I. n. 146; S. Alphonsus, L VI, n. 936 ; Palmieri, th. 26: Card. Billot, th. 44.

[3] *I Cor.,* VII, 12. — Quæ tamen verba ad praecedentem, non ad sequentem sententiam probabilius referuntur.

[4] Ita arguunt undecim theologi et canonist» Soc. Jesu, inter quos *Bellarminus, Azar, Gonzalez,* in disputatione Apostolic» Sedi exhibita, quà R. Pontifici vindicatur potestas solvendi matrimonium consummatum infidelium. Cfr. Zitelli, *De dispensat. matrimon.,* p. 183-197; Card. Gaspard, in *Canoniste,* t. XIV, p. 481-489.

rios. dari posset quandoque, pro exigentiâ particularium adjunctorum, dispensatio"

Conclusio. Utraque opinio manet probabilis; posterior tamen multo probabilior videtur, utpote faciis allatis magis consona.

2° *De dissolutione matrimonii ratifidelium* [s].

935. *Thesis :* Matrimonium fidelium ratum, et non consummatum, solvitur per sollemnem alterius conjugum professionem in religione approbatâ, vel per dispensationem a S. Pontifice gravi de causa concessam.

(A) Prima pars definita est a *Tridentino*[3] *:* "Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per sollemnem religionis professionem alterius conjuguai non dirimi, A. S." Probatur : (a) cx disertis declarationibus *Alexandri III* (1180) et *Innocenta II!* (i3io) qui scribit[4] ; " Nos tamen nolentes a *frædecessoruni* nostrorum vestigiis declinare, qui respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, relicto inconsulto, ad religionem transire, ita quod cx tunc legitime poterit alteri copulari "; cx quo patet hanc doctrinam ante sæc. XII fuisse receptam, cùm S. Pontifex ad suos prædecessores appellet, (b) Ex *praxi Ecclesiie :* certum est enim, jam a sæc. XII, hanc praxim communiter in Ecclesiâ viguisse, approbantibus Episcopis et R. Pontificibus; jamvero quod frequentatur in universà Ecclesiâ, et ad fidem moresque pertinet, erroneum esse nequit.

Notandum, (a) Matrimonium ratum solvitur tantum per *sollemnem professionem* in Religione a S. Sede approbatâ ad vota sollemnia edenda; ct quidem *libere* factam, post integrum probationis annum, et adeptâ ætate canonicâ; proindeque non per votum simplex castitatis, nec per ordinis sacri susceptionem, neque per vota emissa in congregatione a S. Sede non approbatâ; nec per profes-

1 *De Sacrant.* ♦ t. II, p. 424.

2 S. Thoni., *Sup.,* q. 6i; Sanchez, l. II, disp. 18-23; Drouin, q. IV, c. 3, § i; Billuart, dies. V, a. 2, | 4; Carrière, n. 302 sq.: Perrone. l. Ill, sect. 2, cap. 6, a.; Palmieri, th. 25; de Augustinis, th. to; De Angelis, l. c., n. 12; Gasparri, n. 10S1-IC92; Lehmk., n. 703-704; Baller. P., n. 476-488 cd. 3; Wcrnz, *op. cit.,* n. 698-700.

3 Sess. XXIV, can. 6.

4 *Dcctelal.,* lib. III. lit. 32, cap. 14; cfr. cap. 2.

sionem simplicem, nec etiam per vota *simplicia* in Societate Jesu emissa.

(b) Duo menses a jure conjugibus conceduntur ad deliberandum de ingressu religionis; quo tempore non tenentur ad reddendum debitum : quod certum est si de ingredienda religione cogitant, et valde probabile etiamsi de hoc non deliberent. Si, durante bimestri, mulier *invita* per vim a viro carnaliter cognita fuerit, vir non potest ad secundas convolare nuptias, quia matrimonium libere ab eo consummatum jam indissolubile evasit; sed mulier istâ violentiâ non privatur jure suo ingrediendi Ordinem religiosum. — Praeterito bimestri, privilegium religionem ingrediendi integrum manet, quamdiu matrimonium non est consummatum, etiamsi culpabiliter copula denegata fuerit.

(c) Tandem matrimonium non solvitur nisi *eo tempore quo emittitur sollemnis professio;* ideoque conjux in sæculo manens nec licite nec valide novas contrahit nuptias ante alterius professionem.

936. (B) Potestas S. Pontifici competens solvendi matrimonium simpliciter ratum, licet a nonnullis antea negata, hodie certa evasit Ecclesiæ praxi; constat enim, jam a tempore *Martini V* (1417), potestatem dissolvendi matrimonia rata, propter graves rationes, fuisse a multis Pontificibus exercitam [1] et etiam diebus nostris exerceri, ut constat ex *Aciis S. Sedis,* ubi quolibet anno nonnullas hujusmodi dispensationes a matrimonio rato concessae leguntur. Jam vero dicere nefas est R. Pontifices hanc potestatem usurpâsse, præsertim cùm sic agendo injuriam sacramento irrogAssent, ct adulteria permisissent. Concludendum est igitur cum *Benedicto XIV* - .· “ Nullam dc potestate S. Pontificis moveri amplius posse quaestionem in eo quod attinet ad dispensandum super matrimonio rato et non consummato, cùm hodie opinio affirmativa sit communis inter theologos et canonistas, ct in praxi sit recepta, ut notorium est ”.

937. Controversia. Disputatur inter theologos *quo jure* matrimonium ratum professione religiosa solvatur, jure scilicet naturali, divino positivo, an ecclesiastico?

(a; Quidam, cum *Bellarmino,* putarunt id fieri *jure divino naturali,* nam jure naturæ, de statu minus perfc&o ad perfeétiorem transire

* Cfr. S. Antoninas, */n Sum. theol.,* p. III, t. I; Navarrus, *Enchir.,* c. 22 Perrone, vol. Ill, p. 471, «1. 1S61. — * *Quast. Canon.,* 479.

licet, si absque alterius detrimento id fieri possit. Quæ tamen opinio communiter rejicitur; non licet enim, ex lege naturæ, perferiorem inire statum, cùm obligatio jam suscepta huic statui adversatur; ita, quamvis Episcopatus sit status matrimonio perfectior, non licet eum suscipere, invito conjuge, nec ejus suscepttone solvitur matrimonium ratum.

(b) Alii asserunt, cum *Benedicto XIV*[1], dissolutionem fieri *jure divino positivo,* quatenus legi indissolubilitatis Christus exceptionem apposuit in gratiam statûs religiosi, prout vidimus unam appositam matrimonio infidelium. — Objiciunt quidam sollemnitatem religiosae professionis ab ipsâ Ecclesiâ institutam fuisse ideoque non esse juris divini. Sed difficultas evanescit, si admittatur matrimonium solvi *jure partim divino, partim ecclesiastico.* Res sic concipi potest : Christus in communi tantum determinavit matrimonium solvi posse per statum religiosum, Ecclesiæ potestatem relinquendo determinandi *in specie* conditiones quæ statum religiosum constituant, proindeque matrimonium ratum dirimant; sic enim intelligitur quomodo, ita statuente Ecclesiâ, vota sollemnia non autem simplicia hunc producant efietlum.

938· (c) Tertia tandem opinio tenet matrimonium solvi *auctoritate pontificiA* seu *per ministerialem illam potestatem,* quâ Ecclesia dispensat a voto, juramento, aliisque impedimentis, propter gravem necessitatem, ut jam supra expositum est, n. 934.

Quæ sententia valde probabilis est, ct sufficienter explicat cur matrimonium hujusmodi non solum per professionem religiosam, sed etiam per dispensationem Pontificis solvi possit, licet nil hâc de re explicite in Scripturâ aut primævâ Traditione inveniatur.

939- *Objicitur* quidem his exceptionibus perimi indissolubilitatem matrimonii. Sed immerito : 1) hic enim agitur tantum de matrimonio *rato,* proindeque mala quæ ex divortio consequuntur ex parte conjugum ct prolis hic non verificantur; 2) dissolutio fit non auéioritatc privatâ, sed a Romano Pontifice, et nonnisi gravibus de causis; in casu sollemnis professionis, pauca incommoda quæ forsan exinde sequuntur, compensantur per excellentius bonum vitæ rcligiosæ, nec aliunde timendum est multos fore qui voluptatibus renuntient ut religionis austeritates amplectantur. Non periclitatur ergo his paucis exceptionibus matrimonii indissolubilitas

[1] Benedict. XIV, *Quail, can. cl moral.,* q. 546.
[2] Pisani. *L'Eglise et le divorce,* in *Le Correspondant, 10* oct. 1904, p. 20-46.

Corollaria.

Ex doctrina de naturâ et proprietatibus matrimonii duo fluunt consectaria : I° *matrimonii honestos;* 2° *virginitatis excellentia.*

940. i° *Matrimonium sive ratum sive consummatum est iu sc opus honestum et laudabile.* Certum est contra Gnosticos, Manichæos aliosque supra citatos[1].

(A) *Script.* Id enim bonum ct laudabile est quod Deus ipse instituit, Christus confirmavit et Apostoli commendarunt; atqui ita de Matrimonio; (a) *Deus* siquidem illud *instituit,* tum protoparentes sexu diversos creando, tum cos arcto fcedere sociando ut prolem procrearent : " Masculum et feminam creavit cos, benedixitque illis ct ait : Crescite ct multiplicamini "[2]. Immo aliquando idem præcepit, jubendo fratrem accipere uxorem fratris sui defuncti, ut suscitet semen fratri suo[3], (b) Id *Christus confirmavit* tum nuptiis Canæ assistendo, tum contractum matrimonialem ad dignitatem sacramenti evehendo, tum eumdem ad pristinam indissolubilitatcm revocando[4]. (c) Idem *commendarunt Apostoli;* ita S. Paulus matrimonium vocat *honorabile*[5],- ait cum qui matrimonio jungit virginem bene facere, ct conjugibus præcipit ut debitum reddant[6]: juniores viduas admonet ut nubant, ct doctrinam prohibentium nubere reprobat[7].

(B) Speciale *traditionis* argumentum non instituimus, cùm ab omnibus agnoscatur Patres non solum obiter sed diserte in suis operibus honestatem matrimonii propugnavisse. Adeantur, si tempus adsit, *Tertullianus,* contra Marcionitas et ad Uxorem; *Clemens Alex.,* l. III Stromat.; *S. Hieronymus,* in libris contra Jovinianum; *S. Augustinus,* de Bono conjugali, de Nuptiis, etc.

941. (C) *Rat. theol.* Id profecto bonum ct laudabile est quod necessarium est ad hurnanæ speciei propagationem,

[1] S. Thom., 5////., q. 41 ; Drouin, l. IX, q. II ; Carrière, p. II. c. II: Billuart, <lisp. 1, a. 2; Palmieri, th. 2: Billot, th. 39.

[2] *Gen.,* I, 27-2S; cf. 11, 21-24. — [3] *Dent.,* XXV, 5. — [4] /«w/., II. I sq.; JZn'M., XIX, 4 sq. — [5] ™>*r.,* XIII, 4. — [6] [7] <>., VII, 3. — [7] 1 7 Γό"·» V. 1-3,14.

est in sc opus nobile, ct aliunde bono fine cohonestari potest; atqui matrimonium : (a) in præsenti rerum ordinc, quatenus ab ipso Deo constitutum est, ad hurnanæ speciei conservationem et propagationem *necessarium* est; (b) est in se opus *nobile,* cum conjuges, rei maritali operam dando, simul cum Deo corpus humanum procreent, in quod infunditur anima rationalis : quod opus ipsi creationi affine est; (c) tandem *bono fine* honestari potest, v. g., *religionis* virtute, ut proles ad Dei cultum procreetur, *patria* amore, ut cives generentur qui Statui præsidio *svtf., justitia* motivo, ut debitum reddatur, vel etiam intendi potest tanquam *concupiscentia remedium.*

Verum est quidem matrimonii usum sæpe sine aliqui libidine non esse; sed hoc est *per accidens,* ct aliunde talis voluptas non est mala nisi ita dominetur ut ceteros fines honestos excludat : quod quidem vitio vertendum est non ipsi matrimonio sed iis qui eo abutuntur [1]

942. 2° *Status virginitatis vel calibatus, pro Deo susceptus, prastantior est statu matrimoniali.* De fide est ex *Trident?'.* "Si quis dixerit statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis vel cælibatus.et non esse melius ac beatius manere in virginitate aut caelibatu, quam jungi matrimonio, A. S."

Quæ propositio dirigitur contra *Jovinianum* (IV sæc.), et *Novatores* qui contenderunt nuptias virginitati vel æquiparandas vel etiam anteponendas esse. Ut propositio reéte intelligatur, notandum est comparationem institui inter *sintum* virginitatis et statum *conjugalem,* non inter personas qui in utroque statu versantur : possunt enim dari conjugati qui nonnullis virginibus perfectiores

[1] Sanctitatem ct felicitatem Christianorum conjuguin sic prxclare describit Tertullianus *{ad Uxorem,* Ii, 9, Λ., t. I, p. 1302) : " Ambo fratres, ambo conservi, nulla spiritus camisve discretio. Atqui vere duo in carne una; ubi una caro, unus ct spiritus. Simul orant, simul volutantur ct simul jejunia transigunt, alterutro docentes, alterutro hortantes, alterutro sustinentes. In Ecclesiâ Dei pariter ulrique, pariter in convivio Dei, [writer in angustiis, in persecutionibus, in refrigeriis; neuter alterum celat, neuter alterum vitat, neuter alteri gravis est; libere a-ger visitatur, indigens sustentatur; elcemosynæ sine tormento, sacrificia sine scrupulo, quotidiana diligentia sine impedimento; non furtiva signatio, non trepida gratulatio, non muta Irencdictio; sonant inter duos psalmi et hymni, et mutuo provocant quis melius Deo suo cantat. Talia Christus videns ct audiens gaudet, his pacem suam mittit; ubi «luo, ibi et ipse; ubi ct ipse, ibi el makes non est — * Scss. XXIV. can. 10.

sint Prætcrea cælibatus de quo agitur, non est solum carentia vinculi conjugalis, quæ nonnunquam cum vitâ flagitiosâ componitur, sed cælibatus/w *Deo* susceptus, quo vita ducitur a voluptatibus carnis exempta.

(A) *Script,* (a) Cùin Christus Apostolis exposuisset varia matrimonii onera cx ejus indissolubilitate orientia, hi exclamâmnt : " Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere"; hanc autem occasionem arripiens Salvator, asserit quosdam virginitatem colere propter Deum, nec tamen omnes hujusmodi verbum capere, propter ejus sublimitatem : " Et sunt eunuchi qui scipsos castraverunt propter regnum cælorum : qui potest capere, capiat " " Porro hæc important statum virginitatis excellentiorem esse conjugali statu : sic enim, juxta S. *Hieronymum* 2, intelligi possunt verba Christi : " Mihi illi eunuchi placent, quos castravit non necessitas, sed voluntas : libenter illos in meos sinus recipio, qui a nuptiis abstinuerunt propter regnum cælorum, ct ob mei cultum noluerunt esse quod nati sunt... Grandis fidei est, grandisque virtutis, Dei templum esse purissimum, totum se holocaustum offerre Domino, et, juxta Apostolum, esse sanftum corpore et spiritu

(b) Idem magis diserte Apostolus docet 3; licet enim honorifice de matrimonio scribat, virginitatem tanquam aliquid melius, per modum consilii proponit : " Bonum est homini mulierem non tangere (i)... volo enim omnes vos esse sicut meipsum (7)... dico autem non nuptis et viduis : bonum est illis, si sic permaneant, sicut et ego (i. c. sine uxore) (8)... Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo; qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori et divisus est (32)... Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit *meliusfacit"* (38). Hæc adeo clara sunt ut Protestantes ea detorquere nitantur, asserentes Apostolum ibi loqui solum *hypothetice,* putantem scilicet secundum Domini adventum jam prope esse (29); sed frustra, nam ratio allata, videlicet eum *qui sine uxore est sollicitum esse eorum quee Domini sunt,* in omnibus locis et

l *Matt.,* XIX, 9-12.
' *Cout/a /ovin.,* l. I, c. 7, n. 12, *P. L.,* XXIII, 22S. — 3 *] Cor.,* VII, 1-40.

temporibus vera manet, et luculenter demonstrat virginitatis statum Dei servitio magis aptum esse.

Hæc est etiam aperta Patrum doélrina, ut ex eorum operibus videre est : cfr. S. *Cyprianus,* de habitu Virginum; 5* *Ambrosius,* de Virginibus; *S Hieronymus,* contra Jovinianum; 5. *Augustinus,* de sancti virginitate, etc.

943. (B) *Rat. tlicol.* Is enim status excellentior est statu conjugali, in quo bonum divinum præfertur bono humano, et bonum animæ bono corporis; atqui virginitas ordinatur ad bonum Dei, propter cujus amorem carnis voluptates etiam licitæ libere despiciuntur; et ad bonum animæ, cùm eam disponat ad vitam contemplativam, ad orationem et considerationem eorum quæ sunt Dei '; dum conjugium ordinatur ad bonum corporis, quod est multiplicatio generis humani, et pertinet ad vitam adivam, quâ vir et mulier in matrimonio viventes neccsse habent cogitare quæ sunt mundi. Hinc Christus virginem matrem elegit, virginitatem ipse perpetuo coluit, virginem discipulum præ ceteris dilexit, eique soli virginem matrem in cruce moriens commendavit, exemplo suo manifeste ostendens majoris pretii esse statum virginalem quam conjugalem[3].

944· *Solvuntur difficultates.* (A) Matrimonium est *sacramentum,* proindeque virginitate præstantius, quæ sacramenti rationem non habet.

Resp. Hic comparamus *statum* virginitatis cum *statu* conjugali, non cum sacramento Matrimonii; aliunde quamvis Matrimonii sacramentum gratias *ex opere operato* conferat, non exinde sequitur illud esse virginitate melius : hujusmodi enim gratiæ dantur propter pericula et onera conjugii, quæ in virginali statu desunt; præterea, loco gratiarum,quas confuges sacramento Matrimonii accipiunt, virgines multo majores obtinere valent propter ferventes aétus amoris et devotionis quos, teste Apostolo, longe facilius eliciunt quam nupti.

(B) Cælibatus intra fines *boni privati* sese continet proindeque minus utilis est quam status matrimonialis.

Resp. Multum ad commune societatis bonum cælibatus confert tum per modum exempli, docendo quomodo refrenentur indomitæ passiones, ex quibus sanéiitas matrimonii periclitatur; tum

' Hinc S. Thom. *(O/tfSC. acptrfcel. vita spiritualis),* docet cos prttBCrtim a matrimonio abstinete debere qui ad perfe&ionem tendunt, ‘‘quia per hoc homo maxime curis saecularibus implicatur ” et maxime conjugali affe&u irretitur.

• S- Thom.. *2.* 2., q. 152, a. 4.

hominem continentem efficiendo aptissimum ad opera caritatis exercenda, videlicet pauperum, orphanorum ac infirmorum curam, aut parvulorum educationem, etc.; tum etiam in memoriam revocando patriam cælcstcm, ubi neque nubent neque nubentur.

(C) Nec dicatur, cum Protestantibus multis, continentiam esse *moralitér impossibilem,* ideoque eos qui virginitatem vovent, in laqueum diaboli incidere. Nam continentiam diu servare valde difficile est quidem, immo moraliter impossibile iis qui media a Christo proposita respuunt, non autem iis qui periculosas occasiones fugiunt, carnis mortificationi, studio vel labori operam dant, simulque orationi assidue vacant, ac sacramenta, præsertim Eucharistiam, frequenter recipiunt; his enim mediis concupiscentia efficaciter frenatur. Quod candide agnoscebat protestans *Leibnitz*[1] : ". Clerici et religiosi firmiter habeant persuasum, quod, ad continentiam servandam, vix opus est alia re, quam devitare otiositatem et periculosas occasiones, et habere voluntatem firmam, cujus gratiam Deus non denegat postulanti eam ferventi studio". Revera, inter ipsos Protestantes, nonne sunt vidui et viduæ innuptæque virgines, quibus obligatio diu continentiam servandi incumbit? Numquid præsumere licet hos omnes vitio deditos esse! Si non liceat, cur catholici sacerdotes vel alii qui propter Deum virginitatem vovent, tanquam incontinentiae rei insimulantur?

Caput tj.

DE MATRIMONIO UT SACRAMENTO.

945. Matrimonii contraétus, apud multos populos, aliquid sacri ct religiosi præ se fert, et sæpe sacris ritibus celebratur[2] Christus vero cumdem ad dignitatem sacramenti evexit, ita ut, apud Christianos, sit signum non solum *sacrum,* sed etiam *gratiæ* produélivum.

Quatuor declarabimus : i° *existentlam* hujus sacramenti; 2° ejus *naturam;* 30 *ejfcftus',* 40 per modum *corollarii, potestatem legesferendi* circa matrimonium.

[1] *Systema theolog.,* n. 66. — Quod jatn animadverterant S. Gregor. Naz., *Orat.* 31; SS. Chrysost. et Hieronymus, in cap. XIX *Naît.,* S. August., *Confess.,*). VI, cap. XI; cfr. M. Rossct, *of. at.,* t. I, n. 39S sq.

[2] P. Sauzct, *inflexions sur le Manage civil et le Manage religieux,* Lyon, 1S53, p. Il sq.; Glasson, *le Mariage civil et le Divorce dans l'antiquité,* Paris, iSSo, p. 139 sq.; R- Lemaire, *Le Mariage civil,* Paris, 1904, p. 4-15.

§ I. De existentia sacramenti Matrimonii [1].

I. Thesis exponitur ac probatur.

946. (A) *Errores,* (a) Olim *Gnostics* et *Manichai* nuptias ut malas damnarunt, utpote concupiscenti» incentivum et medium quo propagatur originale peccatum, (b) *Protestantes* longe sunt quidem ab errore *prohibentium* nubere, cùm nuptias supra virginitatem extollant, sed communiter negant, *Rituilistis* exceptis, matrimonium esse sacramentum. *Lutherus* siquidem ait[2] : " Matrimonium novee Legis sacramentum non est, cùm ipsi desit divina promissio"; *Calvinus* autem affirmat non magis nuptiis rationem sacramenti convenire quam agriculture vel arti sutori», neque ut sacramentum habitas fuisse ante Gregorii I tempora[4] (c) *Modernisiez,* post *Liberales,* dicunt[5] : "Matrimonium non potuit evadere sacramentum novæ legis nisi serius in Ecclesia; siquidem, ut matrimonium pro sacramento haberetur, necesse erat ut pnecederet plena doctrinæ de gratiâ ct sacramentis theologica expolitio ".

947. (B) *Doftrina Ecclesiæ.* (a) *Ante Christum*, matrimonium non fuit quidem sacramentum gratiæ productivum, immo nec inter sacramenta veteris Legis recensebatur; sacramentum tamen vocatum est a nonnullis Patribus, sed *latiori sensu,* quatenus erat signum rei sacrae, videlicet futuræ conjunctionis Christum inter et Ecclesiam; nam, juxta Patrum doélrinam, .Adam sopore correptus[6] Christum in cruce morientem repræsentabat, Eva Ecclesiam ex ejus latere manantem ; sicut relinquit homo patrem et matrem

[1] S. Thorn., *Suppi.,* q. 42, a. r-3; Bellarminus, *desacr. Matrimonii,* c. 1-5; Sanchez, I. II, disp, i0; Drouin. I. X, *de sacr. Mairim.,* q. t; Liebermann, cap. II, ‹l. I; Perrone, *de Matrim. christ.,* l. I, sect. I, c. 1; Carrière, *De Matrimonio,* p. I, sed. 2, c. I; Palmieri, c. II, th. 7-9: de Augustinis, a. 1; Billot, th. 36.

[2] *De Caft. Baby!.,* § de Matrim. — [3] *Instil.,* l. IV, c. 19, n. 34.

[4] Moderni Protestantes libenter agnoscunt Matrimonium *religiosam* esse in?·titutionem, sed plcrique negant illud esse sacramentum, */iiiualista* tamen illud agnoscunt tanquam unum e minoribus sacramentis: " *Liber Romiliarum* de ipso tamquam de sacramento loquitur, quod virum ct mulierem rcterni amoris ligamine vincit. Ex eodem libro eruitur, matrimonium quoddam esse vitee genus a Deo, cum adhuc homo innocentii fruebatur, institutum; mysticam Jcsu Christi et Ecclesiæ unionem exprimere; Cante nuptiâs »i› Galilxi, Christi pnwcntiâ, primoque ejus tunc perado miraculo cohonestatum. Jure igitur ac merito inter nos *matrimonii sacramentum* dicitur ". (Morgan Dix, *Sacramental System,* p. S"-8S).

[5] Quæ pro(X)sitio rcprolnta est in decr. *Lamentabili,* n. 51.

[6] *Gen.,* II, lS.25.

£

et adhæret uxori suæ. ita Verbum quodammodo reliquit Patrem ut Ecclesiæ adhærcrct; sicut conjuges duo sunt in carne unâ, sic Verbum caro faétum est, ita ut ex unione ejus cum carne unica exsurgeret persona; sicut ex Adamo et EvA nati sunt homines, ita ex Christo et Ecclesiâ quotidie nascuntur spirituales filii, (b) *Christus* autem matrimonialem contractum evexit ad dignitatem sacramenti proprie dicti, ut ex sequenti thesi patebit.

948. *Thesis* : Matrimonium inter Christianos legitime celebratum, est proprie dictum sacramentum. *Dcfide est ex Trident.'* .-"Si quis dixerit Matrimonium non esse vere ct proprie unum ex septem Legis evangelicæ sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesiam inveôlum, neque gratiam conferre, A. S."

Scripturà non probatur quidem, sed *innuitur.* i° *In Evangclio* non invenitur quidem explicita Christi declaratio de institutione sacramenti matrimonii, sed ex iis quæ protulit de *unitate* et *indissolubilitate* vinculi matrimonialis mens ejus probabiliter inferri potest2.

Interrogatus enim a Pharisæis num liceret uxorem dimittere quacumque ex causa, in memoriam eorum revocat verba Genesis de imitate et de indissolubilitate matrimonii. His autem objicientibus divortium a Moyse fuisse permissum, ait : " Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras : ab initio autem non fuit sic". Quapropter novam legem promulgat de indissolubilitate matrimonii : " Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mcechatur; ct qui dimissam duxerit moechatur ". Hanc legem ipsi discipuli nimis arduam esse putant : "Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere ".

Christus itaque *unitatem* ct *indissolubilitatem* vinculi matrimonialis non a paucis, sed *ab omnibus* exigit. Id autem sapienter postulare nequit, nisi *gratiam* infundat necessariam ad præstandum id quod vires humanas communiter superat. Revera divortium aut saltem privilegium pro viro uxorem repudiandi apud omnes fere populos vigebat, et, ob naturalem cordis humani inconstantiam, tanquam naturale et necessarium habebatur : ex communiter enim

Sess. XXIV, can. I. — ' JZnVA., XIX, 1-10.

contingentibus, tanquam moraliter impossibile censebatur uni uxori per totam vitam adhærcre. Atqui datâ Legis novæ œconomiâ, gratia, quæ necessaria est pro permanenti vitæ statu, per sacramentum conferri solet. — Illatio ex doctrina Apostoli confirmatur.

949. 2° S. *Paulus dt* mutuis conjugum officiis agens, ut conjuges efficacius ad eadem implenda inducat, exemplum affert unionis Christi cum Ecclesiâ : " Mulieres viris suis subditæ sint sicut Domino. Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ : ipse salvator corporis ejus. Sed sicut Ecclesia subjeéta est Christo, ita ct mulieres viris suis in omnibus. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, ct seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret... ut sit sancta ct immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit : sed nutrit ct fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam. Quia membra sumus corporis ejus, dc carne ejus, ct de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem suum, et matrem suam, et adhærcbit uxori suæ; et erunt duo in carne unâ. *Sacramentum* hoc magnum est, ego autem dico in Christo ct in Ecclesia " [1]. Jamvero, ex his Apostoli verbis, Matrimonium christianum : (a) est *signum sacrum ;* (b) *signum gratiæ ;* (c) *gratiamque valde probabiliterproducit,* et ita est vere ct proprie sacramentum.

(A) Matrimonium christianum *aliquid sacri significat,* videlicet *unionem Christi cum Ecclesiâ.*

Etenim Apostolus Christianos conjuges horiatur ut uxores sint viris subditæ, sicut Ecclesia Christo (*Ephes.,* V, 22-24), «t ut viri uxores diligant sicut Christus Ecclesiam (25-28), quia eodem modo quo vir est caput uxoris et uxor viri corpus, Christus est caput Ecclesiæ et Ecclesia Christi corpus (23). Unde quæ Adamus de Evâ pronuntiavit, ipsam esse os dc ossibus ejus et carnem de carne ejus, æque vera sunt de Ecclesiâ relative ad Christum; nam membra sumus corporis Christi, de carne ejus et de- ossibus ejus (30). Sicut igitur relinquit homo patrem suum et matrem suam et adhæret uxori suæ, et sunt duo in carne una (31), ita Filius Dei relinquit sinum Patris et adhæret Ecclesiæ per gratiæ communicationem,

[1] *Ephes.,* V, 22-32.

et aim Ecclesiæ membris unum corpus mysticum constituit. Hoc est sacramentum id est, juxta vim græcæ vocis, μν^ττ,ρio·?, mysticum signum, ct magnum quidem, tum quia magnam rem significat, nempe sponsum Christum et sponsam Ecclesiam; tum quia miro modo hanc sacratissimam rem significat (32). Ergo matrimonium Christianorum aliquid sacri significat.

950· (B) Est *signum gratia sanctificantis;* nam significat unionem Christi cum Ecclesiâ ; atqui hæc unio per gratiam sanctificantem perficitur, juxta illud Apostoli : " Christus dilexit Ecclesiam et scipsum tradidit pro eâ, ut illam *sanctificaret"* (25-26); et revera unio Christi cum Ecclcsià fructus sanélitatis profert ; ergo matrimonium Christianum significat gratiam sanctificantem.

(C) Tandem matrimonium Christianum *producit gratiam sanctificantem quam significat.* Quod S. Paulus *non aperte docet, sed innuit.* Nam matrimonium christianum exhibetur ut unio *supernaturalis* ct *permanens :* (a) *supernaturalis,* quia mutua conjugum officia, qualia ab Apostolo describuntur, supcrnaturalia sunt cx *exemplari* quod proponitur, videlicet dilectione Christi erga Ecclesiam atque Ecclesiæ devota subjectione erga Christum; (b)*permanens,* nam dilectio et obedientia, quas Apostolus præccpit Christianis conjugibus, imitari debent dilectionem Christi ac Ecclesiæ subjectionem, quæ sunt aliquid *constans* ct *permanens.* Atqui unio conjugum non potest esse supernaturalis sine gratiâ, neque permanenter supernaturalis sine gratiâ habituali, cui gratiæ actuales adncctantur, præsertim cùm talis unio permanens specialem difficultatem præ se ferat, ob inconstantiam humanæ naturæ, ut supra notatum est, n. 948. Ergo matrimonium christianum requirit *gratiam habitualem,* simul cum jure ad gratias aétualcs. Porro, attentâ Legis novæ œconomiâ, gratia sanctificans, cum jure ad gratias actuates, conferri solet per specialem *ritum sacramentalem,* qui gratiam non solum significet, sed producat Ergo matrimonium christianum valde probabiliter gratiam sanctificantem vere producit ; ergo est vere sacramentum N. Legis.

951· *Objici* potest : Jani ab Adami tempore, matrimonium fuit signum unionis Christi cum Ecclcsià; ergo ab Adami tempore contulit gratiam. Atqui falsum consequens, ergo et antecedens.

Resp. Ab milio matrimonium fuit solummodo signum *Jutum* unionis Christi cum Ecclesia, dum christianum matrimonium signum est *unionis jam perafhe.* Porro mera adumbratio rei futura non tantam requirit perfectionem quantam rei peraélæ quasi reproduCtio et extensio. Unde ante Christum, signum ipsius futuræ unionis erat solus matrimonialis status, absque gratiâ sacramentali, dum matrimonium christianum, ut digna sit imago tum physicæ tum moralis unionis Christi cum Ecclesiâ, debet, juxta S. Paulum, caritate speciali et virtutibus quas gignit caritas, insigniri.

Immo ipsemet status matrimonialis ante Christum sensim praerogativas amisit unitatis et indissolubilitatis, quibus præcipue unionem Christi cum Ecclesiâ représentât. E contra matrimonium christianum necessario unum et indissolubile factum est. Gratia specialis non requirebatur quidem ut status matrimonialis, polygamia, divortio, necnon et tyrannide viri in uxorem dclurpatus, remaneret quoddam valde imperfectum signum unionis Christi cum Ecclesiâ; sed specialis gratia omnino adesse debet in matrimonio Christiano, quale ab Apostolo describitur, nempe unitate ct indissolubilitate firmum, et constanti dilectione inter conjuges ornatum, ita ut non solum unionem Christi cum genere humano ad mentem revocare possit, sed ad vivum exprimere ipsius devotissimam erga Ecclesiam caritatem et Ecclesiæ fidelissimam erga Christum.

Neque addere juvat in textu allato agi tantum dc matrimonio Adæ cum Evâ; nam Adamus non tam de semetipso quam de pusteris loquebatur, dum diceret : " Relinquet homo patrem suum et matrem suam"...; ipse enim non habebat parentes quos relinqueret; prophetice igitur de unione matrimoniali posterorum locutus est, et quidem de iliâ qute perfeétius unionem Christi cum Ecclesiâ figurat, de eâ scilicet quæ inter Christianos existit.

952. **Traditione.** In historico hujus dogmatis progressu, tria præcipuc stadia distingui possunt.

1° *Quatuor prioribus saxulis,* nonnisi implicite et obscure Patres docent matrimonium esse sacramentum gratiæ productivum. Toti sunt enim in propugnandis *h‹·tiestale* et *sanctitate* connubii contra Gnosticos et Manichæos, ejusque *iudissolubilitate* contra jurisperitos. Attamen, dum asserunt matrimonium esse *signum sacrum* ct religiosum, quæ- 11
dam enuntiant principia, quæ supponunt eodem quamdam *conferri gratiam.*

Ita 5. *Ignatius* declarat nuptias esse rem sacram, secundum Dominum, de sententia episcopi celebrandas[1] : " Decet vero ut sponsi et sponsæ de sententiâ episcopi conjugium faciant, ut nuptiæ secun-

[1] *Ad Polytarpuni,* c. 5, p. 293 ed. *Funk.*

dum Dominum sint, non secundum cupiditatem." *Tertullianus* dignitatem christiani matrimonii sic extollit[1] : " Unde sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio, et obsignat benedictio, angeli renuntiant, Pater ratum habet?" Jamvero tam præclara descriptio, attento etiam contextu ubi depingitur pia et san<5ia conjugum conversatio, supponit gratiam christiano connubio esse adnexam. — Quod clarius infertur ex hoc *Origenis* testimonio[2] : " Ac Deus quidem is est, qui duo in unum compegit, ut, ex quo jnulier viro nupsit, duo amplius non sint, et, quoniam conjunélionis est «nudior Deus, propterea *iis iuest gratia,* qui a Deo conjundti sunt. ". Non ibi quidem declaratur hanc gratiam ipsi connubio alligatam esse, sed nil prohibet hæc verba ita intelligi. Hanc gratiam pariter commemorat 5. *Ambrosius;* postquam de gratiâ baptismatis egit, de christiano connubio scribit[3] : "Cognoscimus velut præsulem custodemque conjugii esse Deum, qui non patiatur alienum torum pollui; et si quis fecerit, peccare eum in Deum, cujus legem violet, *gratiam solvat.* Et ideo qui.a in Deum peccat, sacramenti cælestis amittit consortium. " Alibi asserit[4] " ipsum conjugium velamine sacerdotali et *benediflione sanflificari" ;* quibus veris saltem innuitur gratiam esse conjugio adnexam. Id etiam ex eo infertur quod ejus violatio *sacrilegium* a S. Siricio dicitur[5] : "Illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ullâ transgressione violetur". — Nonnulli Patres docent Christum, nuptiis Canæ assistendo, suam mentem ostendisse matrimonio gratiam alligandi. Ita 0'. *Epiphanius*[6] *:* " Duabus mihi de causis videtur invitatus esse Christus. Primum ut aquæ. similem ac diffluentem furiosorum hominum in mundo libidinem nuptiarum castimonia ct honestate constringeret; tum ut, quod deerat, emendaret ac jucundissimi vini suavitate mulceret et gratiâ ".

953. 2° A tempore 5. *Augustini* ad sæculum XII magis diserte asseritur matrimonium esse *sacramentum gratiaproduftivum,* non quidem expressis verbis, sed *(Equivalenter.*

(A) Constat ex *Patribus,* (a) Tria bona 5. *Augustinus* in nuptiis distinguit, quæ copulam excusant a peccato,*prolem,/idem* et *sacramentum ;* prolem, quæ ideo nascitur ut renascatur per gratiam*fidem,* quâ conjuges perenni vinculo junguntur; *sacramentum,* " quod nec separati nec adulterati

[1] *Ad (Jjconm,* lib. II, c 9. *P. L.,* t. I, p. 1302.
[2] *Comment. in Matth.,* 14, n. 16, *P. G.,* XIII, J230.
[3] *Abraham,* lib. 1, c. 7, *P. L.,* t. χι\-, p. 442.
[4] *Ep.* 19 ad Vigil., n. 7, *P. L.,* XVI, p. 9s4.
[5] *Epist.* 1 a<l Himcr., c. 4, *P. L.,* XIH,
[6] *Hares.* 51, n. 30. *P. L.,* t. XLI, p. 942.

amittunt, conjuges concorditer castcque custodiant " Hoc autem sacramentum non esse signum vacuum, sed vere efficax seu gratiæ produétivum, cx his verbis patet : " Hujus procu! dubio *sacramenti res* est ut mas et femina connubio copulati quamdiu vivunt inseparabiliter perseverent, nec liceat, exceptà causâ fornicationis, a conjuge conjugem dirimi"3. Jamvero, juxta modum loquendi Augustini, *res sacramenti* nihil aliud est nisi *gratia;* significat igitur per gratiam sacramenti ita conjuges juvari ut, non obstante naturali eorum inconstantiâ, inseparabiliter uniti perseverent. Et ita confirmatur quod in argumento biblico dicebamus, videlicet indissolubilitatem vinculi supponere gratiæ collationem.

Alibi loquitur de *sanflitale* hujus sacramenti, quæ pariter consistit in ejus indissolu bilitate, et sub hoc respectu matrimonium comparat cum baptismo et ordine, quibus indelebilis imprimitur character : " Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causâ generandi est, et in fide castitatis; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in *sanflilate sacramenti,* per quam nefas est etiam repudio discedentem alteri nubere, dum vir ejus nubit, nec saltem ipsa causa pariendi... Quemadmodum si fiat ordinatio cleri ab plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis'." Exinde concludit matrimonium esse indissolubile, etiamsi filii non piocreati fuerint; in hoc consistit *sanflitas,* seu gratia sacramenti.

954. (b) Eodem fere tempore, 5. *Cyrillus Alex.,* de nuptiis Canæ scribens, docebat Christum ibi adfuisse ut generationis human» principium sanctificaret : "Cum nupti» celebrarentur, caste nimirum et honeste, adest quidem mater Salvatoris, sed et ipse una cum discipulis suis invitatus venit; non tam epulaturus, quam ut miraculum faceret ac propterea *generationis humanaprincipium sanflifica· rei,* quod ad carnem nimirum attinet. " Ibi quidem non asseritur matrimonium esse sacramentum, sed solum Christum voluisse generationis human» principium sanctificare; quod sane melius fieri nequibat nisi connubium evehendo ad dignitatem sacramenti.

(c) Circa an. 458, 5. *Leo magnus,* doctrinæ Pauli innixus, declarat matrimonium esse sacramentum, seu signum unionis Christi et Ecclesiæ : " Unde, cùm societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut, praeter sexuum conjunitionem, haberet in sc Christi et Ecclesia «aeramentum *(Ephes.,* V, 32), dubium non est eam mulierem non

1 S. August, *De nuptiis el eoneug,* I. I, c. 17, *P. L.,* t. XLIV, p. 424.
* *Ibiit.,* c. 10, p. 420. — J *De bono conjuguli,* c. 24, *P. L.,* U XL» p. 394.

pertinere ad matrimonium, in quâ docetur nuptiale non fuisse mysterium'." Ibi quidem nil explicite dicitur de gratiâ, sed redit argumentum superius propositum de textu S. Pauli.

955· (B) Ex *liturgiis* thesis confirmatur. In antiquissimis enim *Sacramcntariis* ct *Ordinibus* seu *Ritual'ibus,* sive latinis sive græcis, invenire est ceremonias et preces pro nuptiis, ex quibus infertur matrimonium esse rem divine institutam, cum sanctificatione et gratiâ conjunctam.

Ita, v. g., declaratur " Deum esse qui legitima societate conjuges conncélit, et supra conjuges opem suæ benedictionis infundit, ut in conjugali consortio *sanflitate mutuâ* copulentur, mulierisque rudimenta sanctificentur"; sic, v. g., in liturgiâ armeni legitur : " Benedic, Domine, ct *sanflifica* servorum tuorum conjugium... Non enim prohibuisti nuptias, sed *sanflificasfi*eas et sacerdotaliter benedixisti — Confirmatur ex antiquis *monumentis*', in quibus depiéta reperitur nuptiarum celebratio ; ibi enim exhibentur vir et mulier dextras jungentes, ct inter eos exstat monogramma Christi, vel aliquando Christus ipse sponsos coronans, ut exinde appareat matrimonium esse *rem sacram;* immo in numismate græco ad sæc. V vel VI spectante, Christus exhibetur ut conjuges jungens, eisque gratiam impertiens, nam hæc legitur inscriptio θιοῦ χάρι (gratia Dei). Jamvero hæc omnia, etsi *per se sola* non sufficerent quidem ad thesim demonstrandam, sunt tamen veluti vestigia, quæ ostendunt doélrinam catholicam de elevatione matrimonii ad dignitatem sacramenti fuisse antiquitus implicite traditam, ita ut Ec nihil aliud fecerit, in sequioris ævi definitionibus, nisi explicite et diserte exponere quod obscure et implicite antea tenebatur.

956. 30 *A sæculo XII,* matrimonium inter septem sacramenta recensetur, etsi inter theologos usque ad sæc. XIV disputetur num ct quomodo gratiam producat. Ita, an. 11S1, *Lucius III* contra Albigenses decrevit anathemate plectendos esse cos qui dc sacramentis aliter sentiunt ct docent ac Ecclesia Romana ; jamvero inter sacramenta recenset matrimonium 4. Pariter, in Condi. *Lugdunensi //*, 1274,

' S. Leo, *ep.* 167 ad Rusticum, n. 4, *P. L.,* t. LIV, p. 1204-1205.

ɪ Gallanus, Λ *Conciliai, eccles. armena cum roman.,* t. II, q. 5, § 5. Cfr. Martene, *De Ant. Reel. Ritilms,* l. I, c. 9, a. 5 sq. ; Goar, *Etuholop. Gracorum, De* officio coronationis (i. c. nuptiarum, in quibus sponsa coronantur), aliique audores superius allegati; Duchesne, *Origines du culte chrétien,* ch. 14.

3 Garucci, *tetri,* tab. 26-30; Martigny, *Diet, des Antiquités,* verbo *Mariage; Perpétuitéde la Foi,* e<ï. *Aligne,* t. III, p. 965.

4 *Decretal.,* lib. V, tit. 7, c. 9; Denzinger, 402 (339).

lcda est, nomine Græcorum, confessio fidei Michaelis Palaeologi, quâ declarabatur septem esse sacramenta, inter quæ matrimonium connumerabatur '.

Theologi, jam a sæc. XII, fere unanimiter docent septem esse sacramenta, et inter ea matrimonium computant. Sed, quia sacramentorum efficacia nondum fuerat clare definita, quidam dubitarunt num gratiam conferret. Tres vigebant sententiæ, teste *Alberto Magno*2 ; alii dicebant, cum Pnepositivo et Gulielmo Antissiodorensi, matrimonium esse quidem signum gratiæ, sed eam non producere; et hæc fuisse videtur opimo P. Lombardi. Ahi tenebant per connubium gratiam conferri, sed solum ad vitandum malum. Alii tandem docebant gratiam conferri etiam in ordine ad bonum; quibus adhærct Albertus. — Hanc pariter sententiam ut *probabiliorem* amplexus est .9. *Thomas,* quando librum Sententiarum exposuit3, ct tanquam *certam* in Summâ theologica4.* *Scotos* pariter tenuit matrimonio conferri gratiam, etsi fateatur quosdam aliter sentire : "Quia communiter tenet Ecclesia sacramentum matrimonii esse septimum inter ecclesiastica sacramenta... ideo dici IHJtest quod contraditi matrimoniali annexuit Deus sacramentum proprie didum"3. Nihilominus postea *Durandus,* etsi fateatur modernos theologos communiter docere matrimonio conferri gratiam, asserit aliter opinari quosdam canonistas, ideoque concludit rem nondum ab Ecclesiâesse definitam6.

A tempore Durandi, non solum theologi, sed canonist» docuerunt christiano matrimonio conferri gratiam, et quidem tanquam aliquid certum.

Mox *Florentinum,* in Decreto pro Armenis (1445), declaravit matrimonium esse unum e septem sacramentis, ideoque gratiæ produdivum. Itaque, quando Protestantes id negarunt, jam Ecclesia catholica, non solum Occidentalis sed Orientalis, hanc veritatem publice profitebatur; *Tridentinum* igitur merito eam tanquam de fide catholica definivit.

Hoc argumentum potest etiam proponi per modum *presseriptionis,* ut notavimus *De Sacramentis,* n. 260.

957. Ratio ostendit quantum *deceat* matrimonium esse vere sacramentum, gratiæ produdivum. Per hoc enim conjuges deputantur ad opus nobilissimum ct societati tum

* Denzing., 465 (;SS). — a *Iu Sentent.,* IV, 26, 14.
3 *ht Sentent.,* IV, <l. 26, q. 2, a. 3; cfr. *Sufflem.,* q. 42, a. 3.
4 S. Thom., 2. 2«. q. 100, a. 2, ad 6.
s *ht Sentent.,* IV. 26, q. J, n. 13. — 6 *ht Sentent.,* IV, 27, q. 3, n. 5-6.

civili tum spirituali utilissimum, videlicet procreationem et educationem prolis; vinculo indissolubili conneéluntur, nec ad alias nuptias, nisi mortuo altero conjuge, convolare possunt; obligationes autem hujusmodi adeo sunt graves ut haud raro non communem sed heroicam requirant virtutem. Porro sacramenta eo fine instituta sunt ut gratiam conferant in illis vitæ stadiis quæ maximi sunt momenti, et cx quibus animarum salus maxime pendet, præsertim cùm ex eisdem oriuntur officia onerosa, quæ vix sine speciali auxilio adimpleri valent. Ergo conveniebat Matrimonio sacramentalem gratiam adneéti, vi cujus filiorum procreatio et educatio sanctificaretur, conjugesque Christiani onera sibi imposita facilius ferre valerent.

§ II. De natura sacramenti matrimonii.[1]

Exponemus : 1° naturam sacramenti *in ipso contraclu* consistere; 2° quinam sint *ministri;* 3° quænam *elementa constitutiva* seu *materia* et *forma.*

I. Do inseparabilitate sacramenti a contractu

958. *Status quæstionis,* Duplici modo Christus sacramentum matrimonii instituere potuit, vel addendo contractui naturali aliquod signum externum gratiæ productivum, v. g., sacerdotalem benedictionem, vel evehendo ipsum contraélum matrimonialem ad dignitatem sacramenti. Jamvero, sæc. XVII, *Marcus Ant. dc Dominis*[2], Spalatcnsis Episcopus, postea haereticus, et *J. Launoy*[3], neenon sæc. XIX0 */. Nuyts,* professor Taurinensis, docuerunt sacramentum ita supervenire matrimonii contractui jam constituto, ut ab eo separari possit, proindeque impedimenta dirimentia a principibus statui posse, cùm contractus matrimonii sit ex naturâ suâ civilis. Quam doctrinam libenter amplexi sunt *Politici,* ut sic facilius circa matrimonium leges ferre valerent.

1 S. Thom., *Suf>.,* 42, a. i, ad i; a. 3, ad 3; Bellarminus, *de Matrim.,* c. 7-8; Billuart, diss. I, a. 5; Carrière, p. I, sect. 3, c. 1, a. j; Perrone, s«iL I, c. 6: Palmieri, th. ro; Pesch, n. 718 sq.; Billot, (h. 37.

2 *De Refudit. chrisliand,* 1. III et V, c. 2.

3 *De rent'd in tnalrim. potestate,* t. I, p. 2, c. 4.

Quidam catholici, ut J/. *Canus*[1], putarunt contraôlum esse quidem materiam sacramenti, sed benedictionem sacerdotalem esse formam, ita ut si benediftio omittitur, existât matrimonium ut contrains, non autem ut sacramentum. Pauci alii, post *Vasque*[2] agnoverunt quidem contraium esse totum et integrum sacramentum, sed tenuerunt contrahentes posse *sitâ intentioni* edicere ut contractus naturalis sine sacramento existât.

Doélrina autem catholica est ipsum contraélum matrimonialem fuisse ad sacramenti dignitatem eveium, ita ut inter *baftizatos* dari non possit matrimonii contraClus quin uno eodemque tempore sit sacramentum.

959. *Thesis :* Inter Christianos matrimonii contractus et Matrimonii sacramentum tam intime connectuntur, ut nullum dari possit matrimonii contractus quin sit pariter sacramentum. Certum est.

Dicitur *inter christianos;* nam infideles possunt valida matrimonia contrahere, quæ rationem habent contraélûs, non autem sacramenti.

(A) *Scripturâ* non demonstratur quidem sed innuitur; etenim cx verbis S. Pauli ad *Ephesios* supra laudatis, Patrum additâ interpretatione, illud ipsum matrimonium ad dignitatem sacramenti evcéhim est quod Deus ab initio instituerat; atqui quod Deus ab initio instituerat nihil aliud est nisi contractus ipse matrimonialis; ergo contrailus ipse, non autem alter ritus accessorius, vere fuit ad dignitatem sacramenti evcéius. — Revera nullus ritus, nulla oratio, nulla materia aut forma in Scripturâ determinatur, præter ipsum matrimonialem contractum; ergo omne matrimonium inter Christianos legitime celebratum, est sacramentum; et vice versâ, si non adsit sacramentum, nec erit vere contractus matrimonialis.

960. (B) *Tradit,* (a) *Patres* non direéte quidem hanc quæstionem expenderunt, sed ita de matrimonio Christiano locuti sunt, ut exinde erui possit *contraPlum ipsum* fuisse ad dignitatem sacramenti eveétum.

(b) Scholastici omnes qui ante sæc. XVI floruerunt id

[1] *De Lacis theol.,* l. VIII. c. 5.
[2] *De Sacram.,* disp. 138, c. 5, n. 63 64.

apertius declararunt, docentes, post S. *Thomam* », verba quibus consensus seu contractas matrimonialis exprimitur, esse formam sacramenti, vel post S. *Boiiaventuram* sacramentum Matrimonii pro materiâ habere personas legitimas, et pro *forniâ consensum :* quod quidem importat consensum, seu contractant matrimonialem ad essentiam sacramenti pertinere, nec ab eo divelli posse.

(c) Id etiam infertur ex variis Ecclesiæ documentis. Imprimis *Decretum pro Armenis* hæc habet[3] : " Causa efficiens matrimonii regulariter est *mutuus consensus* per verba de præsenti expressus". Hic certo agitur de Matrimonio ut *sacramento,* cum Decretum sit instruélio de sacramentis ; atqui declaratur causam efficientem proindeque essentiam hujus sacramenti esse mutuum consensum, seu matrimonialem contractum ; ergo contractas a sacramento separari nequit. Idem ex *Tridentino* erui potest : docet enim 4 matrimonia clandestina *rata* et *vera* fuisse matrimonia, quamdiu Ecclesia eadem irrita non fecerit; quod quidem importat ea fuisse verum sacramentum, nam, juxta *Innocentium ///5*, matrimonium " *verum* et *ratum* existit, quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed *ratum* efficit conjugii sacramentum ". Atqui in matrimoniis clandestinis nihil invenitur nisi contractas matrimonialis; ergo talis contractus vere constituit sacramentum, nec ab eo separari potest.

(d) Tandem res extra omne dubium posita est ex disertis declarationibus *Pii IX* ct *Leonis XIII.*

Prior, in Allocutione ad Cardinales habita (27 sept. 1852), legem reprobans, quâ matrimonium ut contractas civilis tantum habetiatur, declaravit matrimonium " *interfideles dari non posse, quin uno eodemque tempore sit sacramentum;* atque idcirco *quamlibet aliam inter Christianos viri et mulieris conjtinflioncm,* cujuscumque etiam civilis legis vi faétam, *nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum* ab Ecclesia tantopere damnatum : ac proinde *a conjugali foedere sacramentum separari nunquam posse* Posterior autem, in Encycl. *Arcanum* (10 Febr. 1880), asserit in matrimonio christiano *contrafium a sacramento non esse dissociabilem;* atque ideo

[1] *Suppi,,* «]. 42, a. i, ad 1. — * *In IVSent.,* dist. 2S, a. r, q. 5.
3 Denzing., n. 597. — « Sess. IV, c. 1, de Reformat. Matrim.
5 *Decreta!.,* l. IV, cit. 19, c. 7, ap. Denzing., 406 (351).

non posse contractum verum et *legifimum consistere, quin sii eo ipso sacramentum...;* omne inter Christianos justum conjugium *in se* et *per se* esse sacramentum'. Merito itaque *Codex,* can. 1012,82, 11
declarat : “ Quare inter baptizatos nequit matrimonialis contractus validus consistere, quin sit eo ipso sacramentum ”,

(e) Thesis etiam cx iis quæ de ministro, necnon materiâ et formâ disputabimus, confirmabitur : si enim ministri sunt contrahentes, si materia ct forma in ipso consensu consistunt, ut ex dicendis patebit, sacramentum essentialiter in ipso contraétu situm est, nec ab eo disjungi potest.

Conclusio. Etiamsi baptizati contrahentes omnino nesciant contrarium matrimonialem esse sacramentum, conficiunt tamen sacramentum eo ipso quod intendunt matrimonium contrahere-

II. De ministro Matrimonii'.

961. *Melchior Canns* primus esse videtur qui docuerit non ipsos contrahentes, sed sacerdotem qui eis benedicit, ministros esse sacramenti3; cujus opinionem amplexi sunt multi theologi, inter quos *Sylvius, Drouin, Tournely* aliique : hodie vero antiqua sententia asserens ipsos contrahentes esse ministros sacramenti, iterum prævalet.

962. *Thesis ;* Ministri sacramenti Matrimonii sunt ipsi contrahentes, non autem Sacerdos nuptiis benedicens. Certum est.

(A) *Ex antiquis ritualibus.* Ut recte animadvertit *Martine* 3, ita matrimonium olim celebrabatur : sponsi sistebantur sacerdoti ad portas ecclesiæ; deinde, datis sibi mutuo dextris, præstabant consensum, “ in quo totam sacramenti matrimonii essentiam reponebant antiqui Jamvero si essentia sacramenti matrimonii in solo consensu conjugum consistit, ipsi contrahentes sibi administrant sacramentum.

' S. Thom.. ‹l. 45. a. j;q. 46, a. 2; Bellarminus, c. 6; Drouin, lib. X, q. Il; Bilhurt, dis 1, a. 6; Carrière, i»rs I, sect. 2, c. 2; Perrone, sed. I, c. 2; de Augustinis, a. 3; Palmieri, th. XI.

' *Dc Loc. theoteg.,* l. VIH, c. 5. — Melchior Car.us suam sententiam tribuit *Ctdiclnto Parisiensi, Petro Paludano,* immo S'. *Thoma,* sed immerito, ut late ostendit Perrone, I. c., p. 4S sq.

3 *De Antiquis Peel. Pit.,* p. II, c. 9, a. X.

(B) *Aufiorilate theologorum.* Veteres Scholastici id aperte declarârunt; ita 6'. *Thomas* scribitl : "Consensus expressus per verba de præsenti, inter personas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit...; alia autem omnia sunt de sollemnitate sacramenti... Et ideo sacerdotis benediétio non requiritur in matrimonio, quasi de essentia sacramenti ". Idem docuerunt .$'. *Bonaventura,** aliique theologi usque ad sæc. XVI.

(C) *Ecclesiæ praxi ct declarationibus,* (a) *Tridentinum* declaravit *rata et vera* fuisse matrimonia clandestina, i. e., absque præsentià sacerdotis contracta, quamdiu Ecclesia ca irrita non fecit λ Atqui ex usu loquendi ecclesiastico matrimonium *ratum* idem est ac *sacramentum* matrimonii 4. (b) Aliunde, proposito dubio utrum matrimonia tempore gallicæ perturbationis peraCta, absque sacerdotis præsentià, revalidanda essent, Congregatio pro negotiis Ecclesiæ gallicans; deputata respondit (22 apr. 1792) "hujusmodi *bencdictionem ad validitatem minime pertinere ".*

(D) *Rat. theol.* Ex diCtis in præcedentc thesi, contraClus matrimonialis inseparabilis est, immo non rcalitcr distinguitur ab ipso sacramento, proindeque illi vere conficiunt sacramentum qui contractum perficiunt.

Principia ad solvendas difficultates, (a) Aliquando, in antiquis documentis, matrimonia, sine præsentià Sacerdotis celebrata, illicita, aut aliquando illegitima dicebantur, quia contra leges Ecclesiæ contrahebantur, sed ex hoc minime sequitur eadem invalida fuisse, (b) Iterum quidam bencdiéù'oni sacerdotali tribuunt virtutem *sacramentalem,* sed, inspecto contextu, sensus est hujusmodi benedictionem esse quoddam sacramentale. (c) Nonnunquam asseritur matrimonium, absque illà benediétione, non esse veri nominis sacramentum, quia contrahentes, legem Ecclesiæ violantes, gratiam sacramenti non recipiebant. Horum principiorum ope, praxipuæ difficultates solvi queunt : si quæ autem supersint auctoritates contra nostram thesim, vim decisionum Ecclesiæ infringere non possunt.

—KX—

' *Suppi.,* q. 45, a. $. — a *In IV Sent.,* dist. 28, q. 5.
3 Sess. XXIV, dc Rei. Matrim., c. i.
* Ita declaravit Innocentius, *Decretal.,* l. IV, tit. 19, c. 7, Denz Bann., 406 (35T).

III. De materia et forma.

963. Materiam sacramenti Matrimonii sitam esse in ipso contraCtu omnes theologi tenent.

Nonnulli autem, cum *Melchiore Cano,* putârunt formam in benediClione sacerdotis reponendam esse : quæ quidem opinio ex jam dictis confutata manet. Est igitur *communis,* et *certa* doCtrina *materiam et formam in ipso matrimoniali contractu* repositam esse.

964. Hoc autem diverso modo explicatur.

(A) Quidam, cum *Navarro,* dixerunt consensum internum esse materiam, formam autem consistere in signis externis quæ consensum exprimunt; quod admitti nequit, nam materia debet esse aliquo modo sensibilis, independenter a forma.

(B) Alii tenuerunt, cum *Vasques,* corpora contrahentium seu dominium in ea esse materiam, formam autem verbis consensum significantibus constitui. Admittimus quidem dominium in corpora esse materiam *circa quam* versatur sacramentum, sed negamus illud esse materiam *quâ* constat sacramentum ; nam tale dominium nullo modo gratiam significat, nec constituit ipsum matrimonialem contraftum, in quo tamen consistit sacramentum.

(C) *Communis* igitur sententia in praxi *tenenda* docet *materiam* proprie didam et vere sacramentalem esse *consensum,* quatenus reciprocam corporum *traditionem* exprimit, *formam* autem esse eumdem *consensum,* quatenus mutuam eorum *acceptationem* significat, (a) Quod imprimis declaravit *Benedicius XIV*l : " Legitimus contraClus materia insimul ac forma est sacramenti Matrimonii; mutua nempe ac legitima corporum traditio verbis ac nutibus interiorem assensum exprimentibus, materia, et mutua pariter ac legitima corporum acceptatio, forma", (b) *Ratione* confirmatur : mutua enim traditio est quid *determinabile* tantum, cùm sit solum inchoatio contractus : corporum autem acceptatio est quid *determinans,* cùm contractum compleat eumque efficacem reddat.

Objiciunt quidam contradum matrimonialem non esse materiam et formam hujus sacramenti, quia gratiam minime significat. Sed immerito; nam hujusmodi contra&us significat unionem Christi cum Ecclesiâ, quæ est veluti fons ac causa gratiæ huic sacramento

propriæ, proindeque ipsam gratiam quibus conjuges ipsi sanctificantur; sed insuper consensus ille directe etiam repraesentat spiritualem illam animorum unionem quæ est una e praecipuis gratiis huic sacramento annexis.

965. Corollaria. (A) Matrimonium est contractus sui generis, speciales charaôteres præ se ferens; siquidem est : (a) *naturalis,* quatenus naturali hominum inclinatione fundatur, ct ad bonum naturæ ordinatur, scilicet humani generis propagationem ct educationem; (b) *sacer,* cùm a Deo fuerit institutus et significet unionem Christi cum Ecclesiâ; (c) *sacramentalis,* cùm ad dignitatem sacramenti eveétus fuerit; (dj *ecclesiasticus,* quatenus ad bonum Ecclesiæ ordinatur, et multis legibus Ecclesiæ regitur; (e) *civilis,* utpote tendens ad bonum rcipublicæ, et in quibusdam accessoriis potestati civili obnoxius.

966.(B) Matrimonium inter *Infideles* non est sacramentum, cùm Baptismus sit janua omnium sacramentorum, ita ut nullum a non baptizatis valide recipi valeat. Attamen eorum connubia valida sunt ut contrains naturalis. *Hare·tici* autem, qui valide baptizati sunt, ct legitime contrahunt, sacramentum Matrimonii valide accipiunt, etiamsi ignorent vel negent hujus sacramenti existentiam.

967. Quæstiones disputate. Quærïtur : (A) niim matrimonium a non baptizatis contraétam fiat sacramentum, si uterque conjux postea baptizatus fuerit, (a) Quidam *negant,* inter quos *Vasques, Salmanticenses, Carrière* ',etc , quia res semel donata non potest de novo valide donari, cùm non sit amplius sub potestate donatoris. Abi autem communius et probabilius *affirmant* cum *Sanches, Bellarmino, Perrone* aliisquel : vel quia renovatur consensus, saltem implicite, in ordine ad firmiorem indissolubilitatem ; vel potiùs quia sola ratio cur contrarius non fuerit simul sacramentum, est quia contrahentibus Christianus chara&er deerat; stalim igitur ac Baptismi charaéterem recipiunt, obex removetur, ac contractas fit sacramentum, quin renovetur ullo modo consensus.

(b) Num matrimonium validum *fidelis cum infideli* sit sacramentum. Multi *negant,* ut *Sanches, Billuart, Theologi Wirceburgenses*

' Salmantic., c. 3, n. 82; Carrière, n. 150.

' Sanchez, I. II, disp. IX, n. 5;Wirceburgensss, n. 2$5; Benedictus XIV, *dc Synodo ditrees.,* l. VIII, c. 13, n. 8; de Augustinis, a. 5.

J Sanchez, I. II, disp. VIII, η. 2; Billuart, d. I, a. 5, pet. 7: Wirceburg n. 288.

quia sicut ad contiaéhnn requiruntur essentialiter duo habiles ad contrahendum, ita ad sacramentum quod cum c<intractu identit'i-catur, requiruntur duo habiles ad consensum sacrainentalem præs-tanduin. Alii autem, et quidem probabiliter, *affirmant* matrimonium hujusmodi esse sacramentum in parte fideli; ita *Salmanticenses, Tournely, Perrone* [1], etc. Etenim, quamvis res a Dei voluntate pendeal,c.v w tamen nil prohibet quin unum idemque sacramentum sii validum in uno qui nullo impedimento laborat, invalidum autem in altero qui sacramenti est incapax. Cùm enim matrimonium ut sactamentum possit esse *fruftuosum* pro uno tantum conjugum recte disposito, ita potest esse *validum* pro uno tantum capaci ; eo magis qubd fuisset durissimum Christianis mulieribus quæ prioribus saeculis ethnicos in matrimonium ducere debebant, privari gratiâ sacramentali ipsis tam necessarifi.

§ III. De effectibus sacramenti.

968. Cùm Matrimonium sit unum ex sacramentis N. Legis, gratiam habitualem producit *ex opere operato,* ut definitum est a *Trident.* [2] : " Si quis dixerit matrimonium non esse vere ct proprie unum ex septem legis evangelicæ sacramentis, a Christo Domino institutum... *neque gratiam conferre,* A. S. "

Gratia autem, quam confert, non est prima, sed *secunda,* cùm, teste *Tridentino* [3], institutum fuerit non ad peccata remittenda, sed ad sanctificandos conjuges. Prætcrea gratia huic sacramento propria consistit in jure ad accipiendas, tempore opportuno, gratias actuales christianis conjugibus ad sua officia rite adimplenda necessarias, scilicet : i° ad Christianam prolis procreationem et educationem ; 2° ad mutuum amorem et vitæ consortium; 30 ad concupiscentiam coercendam.

i° *Ad christianam prolis procreationem et educationem.* Confertur siquidem gratia : (a) ad quærendum in matrimonio *prolis bonum* potius quam voluptatem, juxta exemplum pii Tobiæ qui dicebat Et nunc, Domine, tu scis quia non luxuria.· causâ accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dileétionc, in quâ benedicatur nomen tuum in

[1] Salmantic., cap. TIÏ, η. 82; Tourr.ely. q. II, a. 2, cd. Veneta, 1739, p. 45.
[2] Sess. XXIV, c. i, Denz. Bann.. 971 (S47).
[3] DenzBann., 909 (S46).

sæcula sæculorum " ; (b) ad *filios sanéle educandos,* qui sînt non solum terrestri patriæ utiles, sed etiam fideles Ecclesiæ cives, regnique cælestis candidati; nam, ut ait *Leo XIII*[2] : " In liberis tuendis atque ad virtutem potissimum informandis omnes parentum curas cogitationesque evigilare necesse est : *Patres, educate illos in discipline et correptione Domini"*[3]; et addit hæc officia, " ob virtutem quæ sacramento percipitur ", non modo tolerabilia, sed jucunda fieri.

2° *Ad castum amorem fovendum;* siquidem sacramentalis gratia potenter efficit ut vir uxorem suam diligat sicut Christus Ecclesiam, et uxor viro subdita sit sicut Ecclesia Christo, amboque alacrius mutuas infirmitates mutuosque defeétus perferant et sibi mutuo condonent, immo assiduum præsidium alter alteri præstet.

3° *Ad concupiscentiam moderandam;* gratià enim sacramenti adjuti, christiani conjuges libidinis impetus cohibete valent, adulterinos amores sedulo vitant, caste juribus suis utuntur : sicut enim " Christus dilexit Ecclesiam et seipsum tradidit pro eA ut illam sanélificaret "[4], ita vir christianus casto amore uxorem prosequitur, ct uxor virum, ita ut ex illâ mutuâ dileétione sanôliores evadant

Attamen, ut Matrimonii sacramentum præfatos operetur efleétus, recipi debet cum reétâ intentione et statu gratiæ. Pastores igitur tum privatim tum publice adolescentes hortentur ut non sine sufficientibus dispositionibus accedant ad sacramentum.

§ IV. De potestate leges ferendi circa MATRIMONIUM[5].

969. Cùm matrimonii contractus ad dignitatem sacramenti fuerit evcôlus, co ipso Ecclesiæ potestati subjicitur.

[1] Toi.,vII, 9.— [2] *Eucycl. Arcanum.* —[3] *Ephes.,*VI, 4.— [4] *Ephes., V,* 25-26.

[5] S. Thom., *Quodlibet.* V, n. 15; Bellarminus, c. 32; Sanchez, l. VII, disp. III; Drouin,). IX, q. VI, c. i; Billuart, diss. VI, a. 2-3; Carrière, p. III, sect. II, c. 2, n.-520sq. cum emendationibus in 6* ed. *Compendii* insertis, η. 130 «p; Perrone, I. II; Heuser, *De potestate statuendi impedimenta dirimentia...,* 1853; Palmieri, th. 28 sq. : Roskovany, *De Matrimonio in Ecclesiâ catholicâ potestati ecclesiastic,e subjerto,* 1SS7; de Angelis, *Pralccl. juris can.,* tom. III, p. I, p. 24 sq.; Cavagnis, *Jnstiluf. juris publ.,* 4a ed., l. V, n. 184 sq-; Billot, th. 47-48; Paoli, *Etude sur les origines et la nature du manage civil,* Paris, 1S90; R. Lemaire, *Le Mariage civil,* 2® ed., Paris, 1904;

Hanc tamen Ecclesiæ auéloritatem negarunt non solum *Novatores,* qui matrimonium tenebant *sacramentum non esse,* sed etiam J/. *A. dc Dominis, Lai/noy, Regaliste* non pauci, necnon *Janséniste* qui Synodo Pistoriensi (1786) adfuerunt : isti siquidem docere non erubuerunt potestatem leges ferendi circa Christianum matrimonium, præserlim ad dirimenda matrimonia, pertinere ad solos principes sæculares, non vero ad Ecclesiam, nisi forte ex principum indulgentia. Præterea catholici auélores non pauci, praesertim in Galliâ, putârunt potestatem impedimenta dirimentia statuendi non solum Ecclesiæ, sed etiam principibus competere, quia matrimonium est contractas tum civilis tum ecclesiasticus. Quæ tamen opinio hodie, post repetitas S. Sedis declarationes, admitti nequit. Quid Ecclesia, quid potestas civilis dc matrimonio possit decernere sequentes propositiones declarabunt.

970. *Thesis* z- .: Ecclesia potestatem habet statuendi jure proprio impedimenta matrimonium fidelium dirimentia, et judicandi causas matrimoniales quæ matrimonii vinculum respiciunt. *Dc fide* est cx *Tridentino' :* “ Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis enasse, A. S. — Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos, A. S. ”

Jamvero hujusmodi canones dogmatici sunt, quidquid in contrarium pauci dixerint; hic enim agitur de re non disciplinari, sed ad fidem spc&ante, scilicet de ipsâ potestate Ecclesiæ et dc ejus infallibilitate in exercitio hujus juris. Præterea hanc potestatem Ecclesiæ inesse *jure proprio,* non autem ex concessione Principum, colligitur ex damnatione propositionis Synodi Pistoriensis, in quâ oppositus error propugnabatur : talis enim propositio ut *Tridentino contraria* et ex *hareticali principio* profeéta, reprobata fuit'.

971. (A) *Praxi Ecclesia.* Christus ipse legem indissolubilitatis, juri romano contrariam, statuerat ; Paulus *privilegium fidei,* supra, n. 927, promulgaverat. Horum vestigiis inhærens, Ecclesia *proprio jure* varia dc matrimonio condidit statuta ; præsertim impedimenta dirimentia, et, datâ occasione, de causis matrimonialibus quoad ipsum *vinculum* judicavit.

Basdcvant *Des rapports ib ΓEglise et de PEtat dans la législation du Mariage,* Paris, 1900.

' Sess. XXIV, can. 4, 12.

' Ap. Denzing., 1559-1560(1422-23).

(a) Imprimis antiquissima est Ecclesiæ lex, vi cujus matrimonia virginum quæ sollemniter suam virginitatem Deo voverant, non solum illicita sed etiam invalida habita sunt; ita, v. g., *Gelasius I* scribit[1] : "Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognovimus, et post dicatum Deo propositum *incesta fœdera* et sacrilega miscere". Porro hujusmodi lex ex nullo civili Codice desumpta est; ergo ab ipsâ Ecclesia *jure proprio* lata fuit, (b) Concil. *Neoccesariense* (314), can. 2, statuit[2] : " Femina, si duobus fratribus nupserit, extrudatur usque ad mortem. Sed in morte, propter humanitatem, si dixerit quod, ubi convaluerit, *solvet matrimonium,* habebit pænitentiam quibus verbis supponitur matrimonium de quo agitur tanquam nullum habitum fuisse. Jamvero hoc impedimentum a lege civili non fuit mutuatum, cùm hæc nonnisi an. 355 idem statuerit[3], (c) Synodus *Matisconensis* (585), can. 16, declaravit irrita esse matrimonia a viduis clericorum contracta : " uxor subdiaconi, exorcistae vel acolythi, mortuo illo, secundo se non audeat sociare matrimonio";quod in nulla civili lege reperitur. (d) Tandem in *Tridentino,* oratores Regis Galliarum petierunt ut matrimonia clandestina, et connubia sine parentum consensu contraria, irrita declararentur : prius fuit concessum, posterius autem negatum; quod quidem luculenter probat auctoritatem Ecclesiæ in condendis impedimentis fuisse penitus agnitam, et quidem a jure principum independentem.

Quod argumentum sic breviter contrahit *Leo XIII (Arcanum) :* " Quæ (Ecclesia) potestatem in conjugia Christianorum, omni cum tempore tum loco, exercuit, atque ita exercuit, ut illam *propriam* ejus esse appareret, nec hominum concessu quæsitam, sed auctoris sui voluntate divinitus adeptam... Nemo ignorat quam multa de impedimentis ligaminis, voti, disparitatis cultûs, consanguinitatis, criminis, publîcæ honestatis in conciliis Illiberitano, Arelatensi, Chalcedonensi, Milevitano II[4] aliisque, fuerint ab Ecclesiæ præsulibus constituai, quæ a decretis jure imperatorio sancitis longe sæpe distarent. Quin tantum abfuit ut viri principes sibi adsciscerent in matrimonia Christiana potestatem, ut potius eam, quanta est, penes Ecclesiam esse agnoscerent et declararent. Revera Honorius, Theodosius junior, Justinianus *(Novel.* 137) fateri non dubitarunt, in iis rebus, quæ nuptias attingunt, non amplius quam custodibus et defensoribus sacrorum canonum sibi licere. Et de connubiorum impedimentis, si quid per edicta sanxerunt, causam docuerunt non inviti, nimirum, id sibi sumpsisse ex Ecclesiæ permissu atque auctoritate ".[5]

[1] *Ep.* ad Episcopos Lucaniæ, c. 20, *P.* LIX, 54.
[2] Ap. Bruns, t. I, p. 71.
[3] *Cod. Theod.,* l. III, til. 12, *Etsi licitum.*
[4] D'Aguirre, *Conc. Hisp.,* tom. I, can. 13, 15-17: Harduin, *Acta Concil.,* t. I, can. 11, 16-17.

072. (B) *Rat. Thcol.* Matrimonium, inter Christianos celebratum, est sacramentum ; atqui sacramentum est quid omnino sacrum, quod civilis au&oritatis potestatem transcendit, solique Ecclesiæ potestati subjacet. Ergo et ipse contractus, indivulse cum sacramento connexus, et ad dignitatem sacramenti eveélus, eo ipso ab auctoritate civili subtrahitur, quippe quæ circa res sacras nihil valeat : " Igitur cùm matrimonium sit suâ vi, suâ naturâ, suâ sponte sacrum consentaneum est ut regatur ac temperetur non principum imperio, sed divinâ auctoritate Ecclesiæ, quæ rerum sacrarum sola habet magisterium " T.

973. *Thesis 2" :* Potestas civilis non potest leges statuere matrimonii fidelium vinculum respicientes, sed solum circa effectus temporales et separabiles contractais. *Certum est.*

Ad quod intelligendum, notare juvat clïectus matrimonii temporales duplicis esse genêris, alios ab ipso contractu inseparabiles, v. g., mutua jura ct officia conjugum quoad torum ct habitationem, prolis legitimitatem; alios autem ab ipsâ substantiâ contractûs separabiles, v. g., dotem, donationes propter nuptias, hereditariam successionem, etc.

(A) *Prius* probatur : (a) *Ecclesiæ praxi :* Ecclesia enim nunquam hanc potestatem in principibus agnovit, sed nullam vim habere censuit leges civiles circa matrimonii vinculum.

Ita *Gregorius* J/. conjugia consobrinorum a principibus permissa reprobavit; *lienediclus XIl·'·,* loquendo de lege, quâ Theodosius prohibuerat matrimonia Judæorum cum Christianis, ait : ''Hæc lex, utpote a laico principe condita, nullam habere vim in matrimoniis debet"; item *Urbanus VIII ac Pius VI.P* declararunt legem civilem, irritantem matrimonia sine consensu parentum inita, in foro conscientise vim non habere.

(b) *AuSloritatc RR. Pontificum,* imprimis *Pii VI* : " Dogma est fidei ut matrimonium quod ante adventum Christi nihil aliud erat nisi indissolubilis quidam contrarius, illud, post Christi adventum, evaserit unum ex septem legis

* Leo XIII. I. c. — ' *Lilt,* ad Card. Eboracenscm, 9 febr. 1749.
3 *Liti.* ad Napolconcm, 27 jun. 1805.
4 *Brev.* ad Episc. Motulcnseni. 16 Sept. 17SS. Cfr. Gftfcr, c. 1016.

Evangclicæ sacramentis... Hinc fit ut ad *solani Ecclesiam,* cui tota de sacramentis est cura concredita, jus omne ac potestas pertineat suam adsignandi formam huic contractui ad sublimiorem sacramenti dignitatem evecto, ac proinde de matrimoniorum validitate aut invaliditate sententiam ferre". Ibidem illos confutat qui dicunt canonem Tridentinum (supra, n. 970) non dicere *solos* judices ecclesiasticos, aut *omnes* causas matrimoniales : " Verba enim canonis ita generalia sunt, omnes ut causas comprehendant et complectantur; spiritus vero sive ratio legis adeo late patet, ut nullum exceptioni aut limitationi locum relinquat

(c) *Rat. theol.* Matrimonium enim, ut recte ait *Pius VIt* non est contractus mere civilis aut naturalis, sed unum ex septem sacramentis; atqui sola Ecclesia, vi potestatis ipsi divinitus concredita.·, de sacramentis leges ferre valet.

Objiciunt quidam *politici* in societatibus hodiernis, quæ sunt mixtæ religionis, potestatem civilem leges condere debere circa ipsam essentiam matrimonii, ut sic pro omnibus civibus uniformitas servetur.

Resp. Ad hanc uniformitatem servandam, sufficit ut Status *conditiones et effetius civiles,* ex contraétu matrimoniali orientes, determinet. Sed ipsa conscientiæ libertas postulat, ut in societatibus mixtis nulla lex feratur de *ipso vinculo* matrimoniali :ciim enim non eadem sint hâc de re variarum spiritualium societatum statuta, ex quâcumque civili lege circa vinculum fieret ut nonnulli cives tanquam invalidum tenerentur habere matrimonium quod secundum suam conscientiam validum est, vel vice versi.

974. (B) *Posterius* declaratur et probatur, videlicet potestas civilis potest leges statuere circa *effetius temporales ac separabiles matrimonii,* v. g., dotes, hereditates ac generatim possessiones bonorum temporalium quæ e maritali contractu sequuntur. Ratio est quia ex unâ parte hæc non afficiunt substantiam contraélûs, sed sunt ipsi accessoria, et cx alteri potestas civilis determinare potest circa res hujusmodi quidquid bonum pubiicum requirit

(a) Potest prohibere, non quidem sub pœnâ nullitatis,scd sub aliis pcenis, v. g., mulflis pecuniariis, amissione jurium civilium, ne matrimonia fiant nisi servatis conditionibus quas bonum publicum exigit, v. g., ne minores contrahant absque parentum consensu, nc milites uxorem ducant nisi de venia auctoritatis militaris, etc. (b) Valet etiam connubiis a se vetitis denegare recognitionem non·

nullorum efieétuum civilium, v. g., recognitionem dotis, juris succedendi in privilegiis patris, ubi talia agnoscuntur privilegia, etc. (c) Jus pariter habet *registrandi* matrimonia atque considerandi hanc registrationem ut legalem probationem existentia* supradiéli matrimonii, quamvis ex æquitate receptum sit hanc probationem per æquipollentem suppleri posse, si legalis deficiat.

Disputatur tamen inter theologos num Status denegare possit filiis genitis ex matrimoniis in se validis, sed lege civili prohibitis, civilem legitimitatem et jus successionis in paternam hereditatem intestatam. Ratio dubitandi est quia hæc duo jura sunt partim a naturâ, partim a jure civili. Communius asseritur Statum id valere non posse quoad *legitimitaiem* quæ ex ipsâ validitate matrimonii defluit. Omnes aliunde agnoscunt denegationem horum jurium insipientem et crudelem esse, cùm sint ali» pœnæ magis efficaces ad ea conjugia impedienda, nec expediat punire in filiis deliéla parentum.*

Corollarium de jure auctoritatis civilis in matrimonium infidelium.

975· Nonnulli theologi putant Statum non habere potestatem leges ferendi de matrimoniis *infidelium,* quia hæc, licet sint merus contractas, aliquid religiosi præ se ferunt, ct aliunde valde timendum est ne Status, si ipsi concedatur hujusmodi potestas, justos limites transgrediatur atque familiæ religionisque sanctuarium invadat

Communis tamen sententia tenet hanc potestatem principi sæculari competere, ita ut possit ad bonum commune impedimenta dirimentia statuere, (a) Hoc enim aperte declaratum est a .9. *C. de Propagandâ Fide* in Instruélione quæ anno 1821 edita fuit' : "Licet inter infideles verum sit matrimonium, illud tamen ad naturæ et communitatis officium referri tantummodo potest, ac proinde a jure naturali et civili plane est moderandum. *Sequitur hinc principes sacitlares, sive fideles sive infideles, plenissimam potestatem relinere in matrimonia subditorum infidelium, ut scilicet appositis impedimentis, qua jieri naturali ac divino adversa non sint, eadem non solum quoad civiles effeclus, sed etiam quoad conjugale vinculum penitus rescindant".* Quod etiam Confirmatum est pluribus decisionibus 5. *C. P. F.* et 0: *Ojficii.*

(b) Ea enim omnia determinare possunt principes quæ ad commune bonum civilis societatis pertinent, dummodo res de quâ

• Cf. de Angelis, *op. dt.,* p. 43 sq.; Palmieri, th. 31.

* Ita Perrone, *De Matrim.,* II, 439 sq. ; Feije, *de Jmpedimentis,* n. 67.

’ *Collectanea* ", n. 744 (1447) cum nota. Cfr. Resemans, *De compdcntiA tn-iii in vinculum conjugale infidelium,* Romæ, 1SS7; Cavagnis. i. c., n. rS5: Gasparri,*op. dt.,* n. 2S7 sq.; Sasse, II, p. 470.

agitur, ulpotc sacra, ab eorum auctoritate subtraéla non fuerit. Atqui maxime interest societatis civilis ut certa existât norma auéloritate publica constituta, secundum quam matrimonia rite contrahantur; lege enim naturæ hoc satis non fuit determinatum in certis adjunétis. Aliunde matrimonium paganorum, licet in quibusdam regionibus aliquo ritu religioso accidentaliter consecretur, non est tamen sacramentum, neque a Christo auctoritati Ecclesiæ fuit subjectum, cùm Ecclesia nullum jus sibi vindicet direélum in hujusmodi matrimonia. Ergo potestas civilis hâc de re leges ferre valet. Nec sane jus principutn denegari potest, quia eo abuti possunt; secus enim, quot jura intaéta manerent? Nec sapientiores esse debemus quam ipsæ Romanic Congregationes.

Traélatum *de Matrimonio* his *Leonis XIH* verbis l concludimus : “ Quæ cum ita sint, omnes gubernatores administratoresque rerum' publicarum, si rationem sequi, si sapientiam, si ipsam populorum utilitatem voluissent, malle debuerant sacras de matrimonio leges intaélas manere, oblatumquc Ecclesiæ adjumentum in tutelam morum prosperitatemque familiarum adhibere, quam ipsam vocare Ecclesiam in suspicionem inimîcitiæ, et in falsam atque iniquam violati juris civilis insimulationem

• Encycl. *Arcanum.*

Inoe? Herum.

De Dænttenttà.

CAP. I. De potestate clavium.

CAP. II. De pænitentis actibus.

CAP. III. De ipso sacramento Pænitentiæ.

De ffîatrimonto.

CAP. I. De Matrimonio ut contractu.

CAP. II. De Matrimonio ut sacramento.

Imprimeries. Jean l'Evangéliste, DcsccftE et eut. — Tournai (Belgique).